ACTA ET DOCUMENTA CONCILIO OECUMENICO VATICANO II APPARANDO

SERIES II
(PRAEPARATORIA)

VOLUMEN II
ACTA PONTIFICIAE COMMISSIONIS CENTRALIS
PRAEPARATORIAE CONCILII OECUMENICI
VATICANI II

PARS III

SESSIO QUINTA: 26 MARTII - 3 APRILIS 1962
SESSIO SEXTA: 3-12 MAII 1962

(SUB SECRETO)

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS
MCMLXVIII

LIBRARY
MT. ST. ALPHONSUS SEMINARY
ESOPUS, NEW YORK 12429

76-0851

SESSIO QUINTA

DOCUMENTA SESSIONIS QUINTAE

ACTA SECRETARIAE COMMISSIONIS CENTRALIS

I

Die XXVI mensis februarii 1962 omnibus Sodalibus « Ordo quaestionum » de quibus disceptabitur in sessione mensibus martio et aprili habenda mittitur (Prot. N. 1521 Centr./62 et sq.).

ORDO QUAESTIONUM

DE QUIBUS DISCEPTABITUR
IN SESSIONE MENSIS MARTII-APRILIS 1962
(a die XXVI Martii ad diem III Aprilis)

I. *Quaestiones de Sacra Liturgia*

1. De principiis generalibus ad sacram liturgiam instaurandam atque fovendam (Card. LARRAONA)
2. De sacrosancto Eucharistiae mysterio (Card. LARRAONA)
3. De sacramentis et sacramentalibus (Card. LARRAONA)
4. De officio divino - De anno liturgico (Card. LARRAONA)
5. De sacra supellectile - De musica sacra - De arte sacra (Card. LARRAONA)

II. *Quaestiones de Missionibus*

1. Prooemium - De regimine missionum (Card. AGAGIANIAN)
2. De disciplina cleri (Card. AGAGIANIAN)
3. De religiosis (Card. AGAGIANIAN)
4. De sacramentis ac de sacra liturgia (Card. AGAGIANIAN)
5. De disciplina populi christiani (Card. AGAGIANIAN)
6. De studiis clericorum (Card. AGAGIANIAN)
7. De cooperatione missionali (Card. AGAGIANIAN)

III. *Quaestiones de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis*

1. De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis. Prooemium (Arch. O'CONNOR)
2. De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis. Pars I, Tit. I (Arch. O'CONNOR)
3. De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis. Pars I, Tit. II (Arch. O'CONNOR)
4. De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis. Pars I, Tit. III (Arch. O'CONNOR)
5. De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis. Pars II, Cap. I et II (Arch. O'CONNOR)
6. De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis. Pars II, Cap. III et IV (Arch. O'CONNOR)

✠ PERICLES FELICI
Secretarius Generalis

II

Die XXII martii 1962 omnibus Sodalibus « ordo quaestionum » parumper mutatus mittitur (Prot. N. 1658 Centr./62).

Rogante Em.mo ac Rev.mo D.no Card. Arcadio Larraona, Praeside Commissionis de Sacra Liturgia, quaestiones de S. Liturgia alternatim cum quaestionibus de Missionibus tractabuntur, hoc quidem ordine:

1) De Sacra Liturgia: De principiis generalibus ad sacram liturgiam instaurandam aque fovendam (Card. LARRAONA)
2) De Sacra Liturgia: De sacrosancto Eucharistiae mysterio (Card. LARRAONA)
3) De Missionibus: Prooemium - De regimine missionum (Card. AGAGIANIAN)
4) De Missionibus: De disciplina cleri (Card. AGAGIANIAN)
5) De Missionibus: De religiosis (Card. AGAGIANIAN)
6) De Sacra Liturgia: De sacramentis et sacramentalibus (Card. LARRAONA)
7) De Sacra Liturgia: De officio divino - De anno liturgico (Card. LARRAONA)
8) De Missionibus: De sacramentis ac de sacra liturgia (Card. AGAGIANIAN)
9) De Missionibus: De disciplina populi christiani (Card. AGAGIANIAN)

10) De Missionibus: De studiis clericorum (Card. AGAGIANIAN)
11) De Sacra Liturgia: De sacra supellectile - De musica sacra - De arte sacra (Card. LARRAONA)
12) De Missionibus: De cooperatione missionali (Card. AGAGIANIAN)

Aliarum quaestionum ordo immutatus manet.

✠ PERICLES FELICI
Secretarius Generalis

III

Die II aprilis 1962 omnibus Sodalibus sequens *Notificatio* in aula congregationum distribuitur.

NOTIFICATIO

Disceptatio circa schemata a Secretariatu *De scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis* proposita, peculiari modo fiet:

Libelli habebunt suffragium bini atque sequenti ordine:

1) « Prooemium » una cum Titulo primo, Primae Partis: « De Ecclesiae doctrina ».

2) Titulus secundus, Primae Partis: « De Ecclesia actione seu apostolatu » una cum Titulo III: « De disciplina et ordinatione ecclesiastica ».

3) Pars vero secunda cum suis quattuor capitibus tota simul.

Rogantur ergo Eminentissimi, Excellentissimi et Reverendissimi Patres ut, in deferendo suffragio, praefatum ordinem sequi velint.

✠ PERICLES FELICI
Secretarius Generalis

ACTA SESSIONIS QUINTAE

1 – PROCESSUS VERBALES CONGREGATIONUM

I

Die 26 martii 1962, hora 9, Secretarius Generalis, Exc.mus Pericles Felici, Archiepiscopus tit. Samosatensis una cum Officialibus Secretariae Commissionis Centralis, se confert in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum et invigilat ut omnia parata sint.

Hora 9,30, in aulam conveniunt Membra et Consiliarii Commissionis Centralis. Omnes induunt habitum pianum.

Adsunt 63 Membra et 16 Consiliarii, nempe:

A) MEMBRA: 41 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Gonçalves Cerejeira, Liénart, Tappouni, Copello, McGuigan, Gilroy, Spellman, Ruffini, Siri, D'Alton, Quiroga y Palacios, Léger, Gracias, Montini, Giobbe, Cento, Cicognani, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Marella, Doi, Alfrink, Santos, Da Costa Nuñes, Landázuri Ricketts, Suenens, Ottaviani, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

1 Patriarcha: B.mus Cheikho.

14 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Antezana y Rojas, Beras, Cooray, Alter, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) CONSILIARII: Exc.mi Samoré, Staffa, Principi, Scapinelli, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Adest etiam Rev.mus P. Hannibal Bugnini C. M., Secretarius Commissionis de S. Liturgia.

Praeest Cardinalis Eugenius Tisserant, Decanus S. Collegii, qui coetui initium dat recitando orationem *Adsumus*.

Postea Em.mus Card. Larraona relationem facit circa schema « De Sacra Liturgia: De principiis generalibus ad sacram Liturgiam instaurandam atque fovendam ».

Hora 10 incipit disceptatio: loquuntur Em.mi Ferretto, Spellman, Ruffini, Siri, Léger, Döpfner, Alfrink, Ottaviani et Browne et Exc.mi Hurley et Šeper.

Hora 11,20 coetus interrumpitur per quartam horae partem.

Hora 12,30 Em.mus Card. Larraona refert « De Sacra Liturgia: De sacrosancto Eucharistiae sacramento »; qua relatione peracta, Praeses orationem *Angelus Domini* recitat et congregationi finem imponit.

II

Die 27 martii 1962, hora 9,30, Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 70 Membra et 17 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 46 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Gonçalves Cerejeira, Liénart, Tappouni, Copello, Agagianian, McGuigan, Gilroy, Spellman, Frings, Ruffini, Valeri, Siri, D'Alton, Quiroga y Palacios, Léger, Gracias, Montini, Giobbe, Cento, Cicognani, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Marella, Traglia, Doi, Alfrink, Santos, Landázuri Ricketts, Suenens, Ottaviani, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori et Cheikho.

16 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Antezana y Rojas, Beras, Cooray, Lefebvre, Alter, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) Consiliarii: Exc.mi Carpino, Staffa, Principi, Scapinelli, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Adest etiam Rev.mus P. Hannibal Bugnini C. M., Secretarius Commissionis de S. Liturgia.

Praeest Cardinalis Eugenius Tisserant, Decanus S. Collegii, qui coetui initium dat recitando orationem *Adsumus*.

Hora 9,35 incipit disceptatio « De Sacra Liturgia: De sacrosancto Eucharistiae sacramento »: loquuntur Em.mi Ferretto, Spellman, Frings, Ruffini, Léger, Godfrey, Döpfner, Landázuri Ricketts, Ottaviani et Browne; Exc.mi Cooray et Šeper et ex Consiliariis Rev.mus Philippe, Secretarius S. C. de Religiosis.

Hora 10,40 suffragia feruntur et hora 11,45 fit brevis interruptio.

Cum hora 12 disceptatio resumitur Em.mus Agagianian refert « De Missionibus: Prooemium - De regimine Missionum ». De ipso schemate disceptant Em.mi Spellman, Ruffini, Gracias, Larraona et Browne.

Hora circiter 13,25 Em.mus Praeses congregationem claudit.

III

Die 28 martii 1962, hora 9,30, Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 66 Membra et 15 Consiliarii, nempe:

A) MEMBRA: 42 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Gonçalves Cerejeira, Liénart, Tappouni, Copello, Agagianian, McGuigan, Gilroy, Spellman, Frings, Ruffini, Valeri, Siri, Quiroga y Palacios, Léger, Gracias, Montini, Giobbe, Cento, Cicognani, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Doi, Alfrink, Santos, Landázuri Ricketts, Suenens, Ottaviani, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori et Cheikho.

16 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Antezana y Rojas, Beras, Cooray, Lefebvre, Alter, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) CONSILIARII: Exc.mi Parente, Carpino, Staffa, Principi, Zerba, Palazzini, Philippe, Bartoccetti, Brennan.

Rev.mi Rossi, Tinello, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Adest etiam Exc.mus David Mathew, Arch. tit. Apamenus in Bithynia, Secretarius Commissionis de Missionibus.

Praeest Cardinalis Eugenius Tisserant, Decanus S. Collegii, qui coetui initium dat recitando orationem *Adsumus*.

Postea prosequitur disceptatio « De Missionibus: Prooemium - De regimine Missionum »: loquuntur Em.mus Suenens, Exc.mi Cooray, Hurley, Perrin, Bazin, Bernard et Ngô-dinh-Thûc, Rev.mus P. Sépinski, Minister Gen. O.F.M., et, ex Consiliariis, Rev.mus Rossi, S. Poenitentiariae Regens.

Hora 10,30 Sodales suffragia ferunt et hora circiter 11,25 congregatio suspenditur.

Hora 11,40 Em.mus Card. Agagianian incipit relationem de schemate « De Missionibus: De disciplina cleri ».

Hora fere 12 incipit disceptatio. Oratores sunt: Em.mi Tisserant,

Spellman, Ruffini, Gracias, Godfrey, König, Ottaviani, Larraona et Browne; B.mus Cheikho; Exc.mi Cooray, Šeper et Ngô-dinh-Thûc et Rev.mus P. Sépinski, Minister Generalis O.F.M. Postea sententia singulorum exquiritur.

Deinde Em.mus Praeses congregationi finem imponit.

IV

Die 29 martii, hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 69 Membra et 14 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 45 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Gonçalves Cerejeira, Liénart, Tappouni, Copello, Agagianian, McGuigan, Gilroy, Spellman, Frings, Ruffini, Valeri, Siri, D'Alton, Quiroga y Palacios, Léger, Gracias, Montini, Giobbe, Cento, Cicognani, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Marella, Traglia, Doi, Alfrink, Santos, Landázuri Ricketts, Suenens, Ottaviani, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori et Cheikho.

16 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Antezana y Rojas, Beras, Cooray, Lefebvre, Alter, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) Consiliarii: Exc.mi Staffa, Scapinelli, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Cavagna, Salmon.

Adsunt pariter Exc.mus David Mathew, Arch. tit. Apamenus in Bithynia, Secretarius Commissionis de Missionibus et Rev.mus P. Hannibal Bugnini C. M., Secretarius Commissionis de S. Liturgia.

Praeest Cardinalis Eugenius Tisserant, Decanus S. Collegii, qui coetui initium dat recitando orationem *Adsumus*.

Postquam suffragiorum collectio « De Missionibus: De disciplina cleri » absoluta est, hora 9,45 Em.mus Agagianian refert « De Missionibus: De religiosis ».

Hora 9,50 incipit disceptatio. Loquuntur Em.mi Spellman, Ruffini, Léger, Gracias et Larraona; Exc.mi Cooray, Lefebvre et Hurley et Rev.mus P. Sépinski, Minister Generalis O.F.M.

Hora 10,25 suffragia feruntur.

Hora 11 Em.mus Larraona incipit relationem « De Sacra Liturgia: De sacramentis et sacramentalibus », qua completa, hora 11,15 congregatio interrumpitur.

Hora 11,35 habetur disceptatio super dictum schema de sacra Liturgia. Audiuntur Em.mi Ferretto, Liénart, Gilroy, Spellman, Ruffini, Siri, Léger, Godfrey, Confalonieri, Richaud, Döpfner, Alfrink, Landázuri Ricketts, Browne.

Hora 12,45 suffragia feruntur.

Hora 13,15 orationes suetae coetui finem imponunt.

V

Die 30 martii 1962, hora 9,40 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 64 Membra et 13 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 40 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Gonçalves Cerejeira, Liénart, Tappouni, Copello, Agagianian, McGuigan, Gilroy, Spellman, Frings, Ruffini, Valeri, Siri, Quiroga y Palacios, Léger, Gracias, Montini, Giobbe, Cento, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Marella, Doi, Alfrink, Santos, Landázuri Ricketts, Ottaviani, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori et Cheikho.

16 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Antezana y Rojas, Beras, Cooray, Lefebvre, Alter, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) Consiliarii: Exc.mi Carpino, Staffa, Scapinelli, Palazzini, Bartoccetti, Brennan.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Adsunt quoque Exc.mus David Mathew, Arch. tit. Apamenus in Bithynia, Secretarius Commissionis de Missionibus et Rev.mus P. Hannibal Bugnini C. M., Secretarius Commissionis de S. Liturgia.

Praeest Em.mus Eugenius Tisserant, Decanus S. Collegii, qui, proferens orationem *Adsumus,* congregationem aperit.

Em.mus Larraona refert « De Sacra Liturgia: De officio divino - De anno liturgico ».

Hora circiter 10 disceptatio initium capit.

Animadversiones proferunt Em.mi Tisserant, Spellman, Frings,

Ruffini, Léger, Godfrey, Confalonieri, Richaud, Döpfner, Alfrink, Ottaviani, Jullien, Bea, Browne, et Exc.mi Šeper et Yago.

Hora 11,30 labor interrumpitur et postea, hora 11,45 suffragii latio incipit.

Hora 12,30 Em.mus Agagianian refert « De Missionibus: De sacramentis ac de sacra liturgia ».

Hora 12,40 fiunt animadversiones ab Em.mis Spellman, Ruffini, Gracias, Browne, necnon ab Exc.mis Lefebvre et Verwimp.

Hora 13,05 suffragia colliguntur.

Hora 13,30, precibus consuetis, congregationi finis imponitur.

VI

Die 31 martii 1962, hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 62 Membra et 14 Consiliarii, nempe:

A) MEMBRA: 39 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Gonçalves Cerejeira, Tappouni, Copello, Agagianian, McGuigan, Gilroy, Spellman, Frings, Ruffini, Valeri, Siri, D'Alton, Quiroga y Palacios, Léger, Gracias, Montini, Giobbe, Cento, Cicognani, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Marella, Traglia, Doi, Alfrink, Santos, Landázuri Ricketts, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne.

2 Patriarchae: B.mi Gori et Cheikho.

16 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Antezana y Rojas, Beras, Cooray, Lefebvre, Alter, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

2 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) CONSILIARII: Exc.mi Carpino, Staffa, Principi, Zerba, Palazzini, Dante, Bartoccetti, Brennan.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Cavagna, Salmon.

Adest insuper Exc.mus David Mathew, Arch. tit. Apamenus in Bithynia, Secretarius Commissionis de Missionibus.

Praeest Em.mus Eugenius Tisserant, Decanus S. Collegii, qui in exordio congregationis orationem *Adsumus* recitat.

Statim Em.mus Agagianian refert « De Missionibus: De disciplina populi christiani ».

Hora 9,40 incipit disceptatio. Sententiam suam proferunt Em.mi Spellman, Browne, Ruffini, Léger et Gracias.

Hora 9,55 fit suffragiorum collectio.

Hora 10,15 habetur relatio, ab Em.mo Agagianian prolata, « De Missionibus: De studiis clericorum ».

Sequitur disceptatio. Sententiae audiuntur Em.morum Spellman, Ruffini, Godfrey, Browne et Exc.morum Cooray, Hurley, Yago, Ngô-dinh-Thûc.

Hora 11 suffragia feruntur et hora 11,25 coetus suspenditur.

Hora 11,40 Em.mus Agagianian breviter tertio loquitur, « De Missionibus: De cooperatione missionali ».

Rem disceptant Em.mi Tisserant, Spellman, Gracias; Exc.mus Lefebvre; Em.mus Landázuri Ricketts et Exc.mi Hurley et Ngô-dinh-Thûc.

Suffragia feruntur hora 12,15.

Hora 12,40 Em.mus Larraona refert « De Sacra Liturgia: De sacra supellectile - De musica sacra - De arte sacra ».

Hora 12,50 gratiarum actio conventui finem imponit.

VII

Die 2 aprilis 1962, hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 59 Membra et 15 Consiliarii, nempe:

A) MEMBRA: 36 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Liénart, Copello, McGuigan, Gilroy, Spellman, Frings, Ruffini, Siri, D'Alton, Quiroga y Palacios, Léger, Montini, Giobbe, Cento, Cicognani, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Marella, Doi, Alfrink, Santos, Landázuri Ricketts, Ottaviani, Roberti, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

1 Patriarcha: B.mus Cheikho.

16 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Antezana y Rojas, Beras, Cooray, Lefebvre, Alter, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépiński, Janssens.

B) CONSILIARII: Exc.mi Carpino, Staffa, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Congregationi adsistunt P. Hannibal Bugnini C. M., Secretarius Commissionis de S. Liturgia, necnon Rev.mus Andreas Deskur, a se-

cretis Secretariatus de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis.

Praeest Em.mus Eugenius Tisserant, Decanus S. Collegii, qui dicit orationem *Adsumus,* coetui initium indicens,

In disceptatione « De Sacra Liturgia: De sacra supellectile - De arte sacra - De musica sacra » audiuntur Em.mi Pizzardo, Ruffini, Godfrey, Richaud et Ottaviani.

Hora 10,05 suffragia feruntur.

Hora 10,35 Exc.mus O'Connor, Arch. tit. Laodicenus in Syria, refert « De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis: Prooemium - Pars I, Tit. I ».

Hora 10,55 incipit disceptatio. Primi ex Em.mis oratoribus sunt Léger et Spellman. Coetus suspenditur ab hora 11,25 ad horam 11,40. Postea audiuntur Em.mi Ottaviani et Jullien et Exc.mus Hurley.

Hora 11,50 colliguntur suffragia.

Hora 12,20 Exc.mus O'Connor relationem legit « De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis: Pars I, Tit. II et Tit. III ».

Circa horam 12,30 de re disserunt Em.mi Godfrey et Spellman, necnon Exc.mus Lefebvre.

Hora 12,45 congregatio finem habet.

VIII

Die 3 aprilis 1962, hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 64 Membra et 17 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 40 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Gonçalves Cerejeira, Liénart, Tappouni, Copello, Agagianian, McGuigan, Gilroy, Spellman, Ruffini, Valeri, Siri, D'Alton, Quiroga y Palacios, Léger, Montini, Giobbe, Cento, Cicognani, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Marella, Doi, Alfrink, Santos, Landázuri Ricketts, Ottaviani, Roberti, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori et Cheikho.

16 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Antezana y Rojas, Beras, Cooray, Lefebvre, Alter, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) CONSILIARII: Exc.mi Carpino, Samoré, Staffa, Principi, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Adest etiam Rev.mus Andreas Deskur, a secretis Secretariatus de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis.

Hora 9,35 Summus Pontifex aulam ingreditur et, prece *Adsumus* recitata, coetum alloquitur.

Hora 9,55 Apostolica Benedictione impertita, ab aula discedit.

Circa horam 10 suffragia feruntur de quaestione hesterna die relata, nempe « De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis: Pars I, Tit. II et Tit. III ».

Hora 10,30 Exc.mus O'Connor refert « De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis: Pars II, Cap. I, II, III, IV ».

Hora 10,35 habetur brevis disceptatio Em.morum Ruffini et Godfrey.

Hora 10,40 suffragia feruntur et hora 11 finis coetui imponitur.

2 – ALLOCUTIO SUMMI PONTIFICIS IOANNIS XXIII

Allocutio Summi Pontificis ad Sodales Commissionis Centralis Oecumenico Vaticano Secundo Concilio apparando habita, post quintum coetum exactum, die 3 aprilis 1962.

Venerabiles Fratres et dilecti filii Nostri,

Bene ominata verba, quibus vos salutamus antequam finis imponitur huic quintae sessioni Supremi Consilii, parandi Concilii Oecumenici Vaticani Secundi causa collecti, probe planeque suadet Nobis introitus Missae dominicae quartae quadragenarii ieiunii tempore, « Laetare » appellatae. Missa dominicae tertiae sacri Adventus festivo exordio « Gaudete » incipiebat, quo quidem Bethlemica gaudia praenuntiabantur. Quantum spirant suavitatis haec praevia festa praeconia, quae Domini Natalem et paschalia sollemnia coniungunt!

Quamvis occupatos Nos tenuissent sat onerosae admissiones, quas postremis singulis diebus dedimus, praepediti sane non sumus, quominus feliciter et attente prosequeremur praeclara et gravia communia studia, quae vos contulistis ad ea praeparanda, quae quasi viva materies erunt in exactas formas doctrinam redigendi, et ecclesiasticae disciplinae suppeditabunt praescripta.

Haec utraque magno usui erunt, ut Sanctae Ecclesiae catholica sententia in credendo et cogitando eluceat, ut eius vita et actio reflorescat, prout adiuncta rerum ad religiosum convictum omnium eius filiorum attinentia postulant.

Variis gratisque colloquiis, quae cum multis e vobis seruimus, pio cum oblectamento percepimus vividas, at tranquillo tenore atque mutua cum observantia porrectas disputationes super quaestionibus, quae ad doctrinam et ad usum vitae pertinent. Hae diversa examinatae inspectione et prospectu, quem nationum varia indoles distinguit, et singulorum ingenium et rerum experientia mutant, magni aestimandorum iudiciorum varietatem suppeditant. Sereno more modoque habita disputatio profecto ad exitus ducit, qui probandi erunt. Inde namque continget, ut, cum Concilium Oecumenicum sollemniter patuerit, non laboriosus Antistitum consensus fiet, et universis erit acceptus.

Tria fuerunt lemmata, quae a vobis in disceptationem vocata sunt, ob oculos habitis relationibus quas Praesides singularum Commissio-

num pro credito sibi officio antea concinnaverunt: Sacra Liturgia, Catholicae Missiones, scripta typis mandanda, spectacula.

Haec argumenta, Ecclesiae magisterio continenter pertractata sunt; quaestiones spectant, quas prorsus novas proponi et exolvi iubent nova praesidia ad socialem communicationem apta.

Ecclesia nullo modo moram vel impedimentum infert doctrinarum et artium progressioni atque incremento; quin immo eadem promovet, viamque munit atque patefacit, qua recentiora artium inventa conferre possint ad bona, quae non solum ad corpus, verum etiam ad animum spectent, ita quidem ut ipsa mentis cultura ac rei civilis prosperitas augeantur; hac tamen lege ut spiritualia bona morumque honestas nullum detrimentum accipiant.

Aetate hac nostra, multo magis quam praeteritis temporibus doctorum virorum studia in Sacra Liturgia versantur.

Quod quidem non parum adiuvat eorum omnium labores, qui, normis plene obsequentes de hac re ab Ecclesia datis, praesertim per Encyclicas Litteras « *Mediator Dei* » aliaque gravia Romanorum Pontificum documenta, id laudabilibus sane nisibus assequi contendunt, ut nempe sacri ritus ad nativum revocentur splendorem iidemque vividius excitent christifideles ad sinceram fovendam pietatem, eosque ad evangelicae perfectionis sanctitatem perducant.

Praeterea quaestiones, quae ad rem missionalem pertinent, cotidianas curas sollicitudinesque Nostras ad se convertunt; neque minus occupatos Nos tenent iuvenes, ad sacra capessenda divinitus vocati, apte instituendi, et feliciora incrementa Sacrorum Seminariorum atque domorum Religiosis educandis.

Quod autem Catholicae Missiones in tristissimis versantur condicionibus apud multas Nationes, in quibus rerum socialium ac politicarum perturbationes Evangelii praeconum opera, haud ita pridem spei plena omnino fere labefactaverunt, hoc, dicimus, summo Nos afficit dolore, qui nonnisi fusis ad Deum precibus allevari potest.

Ea denique, quae ad scripta typis edenda atque ad spectacula attinent, etsi graves struunt animis nostris sollicitudines, suavem tamen spem foveri iubent. Omnes enim norunt quanta virtute quantoque momento haec polleant inventa et praesidia socialis communicationis; itidem nemo ignorat, quanta haec efficacitate animos permoveant, adulescentium praesertim, quorum nondum confirmata ingenia maioribus obiciuntur periculis. Quam ob rem, id sane postulat, ut patres matresque familias et civiles magistratus id genus instrumentis attente invigilent; id pariter requirit, ut qui ea moderantur, ii exquisita morum conscientia summaque prudentia praediti sint; ut denique omnes, qui ipsis utun-

tur, in primis parentes atque praeceptores caute et considerate id faciant.

Nobis in animo non est, ea iterum tractanda sumere, quae Decessores Nostri, hac super provincia edocuerunt: meminisse saltem iuvabit binas Encyclicas illas Litteras, alteras verbis « *Vigilanti cura* », alteras « *Miranda prorsus* » incipientes; Nostrarum quoque orationum mentionem facere Nobis liceat, quas ad diurnarios scriptores, non una data occasione, habuimus. Haec omnia Ecclesiae Sanctae maternam curam trepidamque exspectationem plane ostendunt, quibus hodiernae vitae adiuncta ipsa prosequitur.

Celebrandi Concilio Patres cogitationes convertent ad hasce omnes maximi ponderis quaestiones, atque ad alias quoque plurimas, quae iam pertractatae sunt, vel in proximis coetibus pertractabuntur; id autem agentes, non modo res omnes penitus illustrabunt, Ecclesiae vitam atque mandatum spectantes, verum etiam normas legesque dabunt, quae ad pastorale ministerium maiore cum efficacitate et fructu exsequendum prosint, atque nostrae aetatis hominibus, praesentium rerum varietate nimis quam aequum sit vel captis vel anxiis, graviorem auctoritate persuadeant, ut animorum suorum profectui magis magisque consulant.

Haec omnia igitur causa sunt, cur sive de peractorum adhuc studiorum prospero successu, sive de apto rerum exitu, quem iam conspicere licet, admodum laetemur; pariterque suadent, ut Divino Paraclito ex imo pectore maximas grates agamus, Qui suo nos lumine ac munimine regit, et maiora usque dona nobis iam pollicetur, cum communes labores post paschalia sollemnia resumendi erunt.

Quae sacra sollemnia nova sint vobis occasio, Venerabiles Fratres et dilecti filii, ut caelesti perfusum gaudio paschale festum nomine Nostro variis gentibus percupiatis, quarum estis Antistites. Haec vero omnia ac vota antiqui Summi Pontificis aliquantulum praevia, tertia quadragesimali dominica per auream rosam significabant, quam a Lateranensibus aedibus in Romanam Basilicam Sanctae Crucis in Ierusalem advectam, ibi rite lustrabant; hac in sacra caerimonia Decessores Nostri quandam Byzantinam consuetudinem imitabantur, qua divini Redemptoris Cruci fragrantium florum munus, eadem die dominica, summa celebritate praebebatur.

Huiusmodi aurea rosa hoc anno forma et imago esto magnae illius benedictionis, quam Nos, una cum paschalibus votis, omnibus in Christo credentibus impertimus, sinceris sane credentibus, qui Eius sanctissimae Crucis virtute confidunt.

Sinite igitur Nos hanc mysticam rosam, quae Nostras paschales salutares praecationes prae se fert, iisdem prosequi verbis, quibus De-

cessor Noster Innocentius tertius, Summus clarissimusque Ecclesiae Antistes, eandem fidelibus in Sessoriana Basilica una simul congregatis ostendebat:

« Hodiernum officium — sic loquebatur Innocentius III Pontifex — totum est plenum laetitia, totum gaudio cumulatum... Haec pariter designantur in proprietatibus huius floris, quem vobis visibiliter praesentamus: caritas in colore, iucunditas in odore, satietas in sapore. Rosa quippe prae ceteris floribus colore delectat: odore recreat: sapore confortat ».[1]

Hoc sane — idem iterare gaudemus — hoc sane sit vobis, cunctae Sanctae Ecclesiae Catholicae, simulque universo terrarum orbi, festivum paschale omen, quod humilis Petri Successor expromit hoc sollemni et nitenti et arcano veluti pervigilio Concilii Oecumenici primi et vicesimi; omen, dicimus, quod aurea illa Innocentii Papae III rosa bene significatur, quae caritate rutilat, omniumque christianarum virtutum fragrantia suaviter redolet; id omnibus animum addat ad praestantissimam sanctitudinis formam in exemplum colendam, et illius sit benedictionis pignus atque auspicium, quam cunctis gentibus impertire cupimus. Amen, amen.[2]

---

[1] *PL* 217, 393.
[2] *A.A.S.* 54 (1962), pp. 219-222.

3 – DISCEPTATIO

I

DE SACRA LITURGIA

(Prima Congregatio: 26 mart. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE LITURGICA

PROOEMIUM

Sacrosanctum Concilium, cum sibi proponat vitam christianam inter fideles in dies augere; institutiones ecclesiasticas, prout mutationibus obnoxiae sunt, nostrae aetatis necessitatibus melius aptare; quidquid ad unionem fratrum separatorum in Ecclesia quoquo modo conferre possit, fovere; et quidquid ad omnes in sinum Ecclesiae vocandos concurrat, roborare; suum esse ducit peculiari ratione etiam de fovenda atque instauranda Liturgia curare.

Liturgia enim, per quam opus Redemptionis exercetur, summe confert ut fideles vivant et aliis manifestent mysterium Christi et genuinam verae Ecclesiae naturam: cuius proprium est esse simul humanam et divinam, visibilem et invisibilem, Ecclesiam actionis et contemplationis, in mundo praesentem et tamen peregrinam; et ita quidem ut in ea quod humanum est ordinetur ad divinum eique subordinetur, quod visibile ad invisibile, quod actionis ad contemplationem, et quod praesens ad futuram civitatem quam inquirimus.[1] Unde, dum Liturgia Ecclesiam cotidie interne aedificat « in templum sanctum in Domino..., in habitaculum Dei in Spiritu » (*Eph.* 2, 21-22), usque ad mensuram aetatis plenitudinis Christi,[2] miro modo simul vires eius ad praedicandum Christum roborat, eamque iis qui sunt extra ostendit uti signum levatum in nationibus,[3] sub quo filii Dei dispersi congregentur in unum [4] quousque unum ovile fiat et unus pastor.[5]

Quare Sacrosanctum Concilium, dum declarat se in praesenti Constitutione nihil velle dogmatice definire, de fovenda tamen atque instauranda Liturgia quae sequuntur principia censet in mentem revocanda et practicas normas statuendas esse.

Et licet inter haec principia et normas multa habeantur quae etiam ad alios ritus, orientales et occidentales, applicari debeant aut possint, tamen ea quae sequuntur solum ritum romanum spectare intellegenda sunt, nisi agatur de iis quae ex ipsa rei natura alios quoque ritus afficiant.

Traditioni denique fideliter obsequens, Sacrosanctum Concilium declarat, Sanctam Matrem Ecclesiam omnes ritus legitime vigentes aequo iure atque honore habere, in futuro servari et omnimode foveri velle, atque optat ut, ubi hoc opus sit, caute ex integro ad mentem sanae traditionis recognoscantur et novo vigore, pro hodiernis adiunctis et necessitatibus, donentur.

[Declaratio]. Prooemium totius Constitutionis de sacra Liturgia haec sibi proponit:

1. In lucem proferre momentum generale sacrae Liturgiae in vita Ecclesiae, in relationibus cum fratribus separatis, et in re missionali. Hinc, inter notas Ecclesiae, quae a fidelibus in Liturgia actu quodam vitali melius penetrantur, et per eam iis qui sunt extra melius manifestantur, hic notatur illa quae in relationibus cum fratribus separatis maximi est momenti, nempe natura eius theandrica, seu humana simul et divina, Fundatoris sui instar, cuius est Corpus Mysticum et continuatio atque manifestatio in hac terra. Apud christianos enim separatos quandoque viget conceptus Ecclesiae in quo eius aspectus spiritualis, invisibilis et eschatologicus ita extollitur, ut eius aspectus visibilis et hierarchicus penitus evanescat. Unde illi, praesertim hodie, saepius exprobant catholicis quasi in Ecclesia solum aspectum externum, iuridicum, hierarchicum, administrativum videant. Genuina vero doctrina catholica de Ecclesia est eam, sicut ipsum Dei Verbum Incarnatum, cuius est Corpus, esse simul et ex essentia sui humanam et divinam, et ita, ut in ea quod humanum est ordinetur et subiciatur ei quod est divinum.

2. Explicite declarare praesentem Constitutionem nullam novam definitionem dogmaticam condere velle. Et ita satisfit desideriis eorum qui nolunt novas definitiones dogmaticas in hoc Concilio fieri; et tamen magnum inconveniens vitatur, ne tota res de Liturgia a Concilio tractanda ad decisiones mere practico-iuridicas restringatur. Ex huiusmodi enim decisionibus, fundamentis doctrinalibus non explicite suffultis, vix profundus, per saecula duraturus, fructus in vita Ecclesiae spirituali, pastorali et apostolica sperari posset. Quid vero in praesenti Constitutione sit de fide tenendum, propter propositiones iam alibi a magisterio Ecclesiae factas, et quid tale non sit, iure consueto labori theologorum determinandum relinquitur.

Proinde mens huius Constitutionis est solum normas generales et veluti summa principia practica proponere. Relinquitur vero Sanctae Sedi et specialibus Commissionibus peritorum, ex universo orbe deligendorum, post Concilium ad hoc instituendis, singula concreta executioni demandare.

3. Proponere ut Concilium sollemnem declarationem faciat de honorandis et fovendis omnibus ritibus in Ecclesia catholica vigentibus. Quamvis enim tales declarationes a Sancta Sede, praesertim inde a Leone XIII crebrae factae sint, tamen apud non paucos catholicos aliis ritibus adscriptos saepe viget persuasio, se, ex hoc ipso facto, practice quasi catholicos secundi ordinis considerari. Unde opportunum est ut Concilium, in quantum fieri potest,

huiusmodi opinionem a catholicis eradicet, declarationibus Sanctae Sedis addens, prima vice uti videtur in historia, etiam sollemnem affirmationem conciliarem.

NOTAE

[1] Cf. *Hebr.* 13, 14.
[2] Cf. *Eph.* 4, 13.
[3] Cf. *Is.* 11, 12.
[4] Cf. *Io.* 11, 52.
[5] Cf. *Io.* 10, 16.

Caput I

DE PRINCIPIIS GENERALIBUS AD S. LITURGIAM INSTAURANDAM ATQUE FOVENDAM

I – DE SACRAE LITURGIAE NATURA EIUSQUE MOMENTO IN VITA ECCLESIAE

A) De natura sacrae Liturgiae

1. [*Opus salutis a Deo praenuntiatum, in Christo eiusque opere impletur, ...*]. Deus, qui « omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire » (*I Tim.* 2, 4), « multifariam multisque modis olim loquens patribus in prophetis » (*Hebr.* 1, 1), ubi venit plenitudo temporis, misit Filium suum Verbum carnem factum ad evangelizandum pauperibus, ad sanandos contritos corde,[1] « medicum carnalem et spiritualem »,[2] Mediatorem Dei et hominum. Ipsius namque humanitas, in unitate personae Verbi, fuit causa nostrae salutis. Quare in eius persona et vita « nostrae reconciliationis processit perfecta placatio, et divini cultus nobis est indita plenitudo ».[3]

Hoc autem humanae Redemptionis et perfectae Dei glorificationis opus, cui divina magnalia in populo Dei Veteris Testamenti praeluserant, adimplevit Christus Dominus, praecipue per suae beatae Passionis, ab inferis Resurrectionis, et gloriosae Ascensionis paschale mysterium, ex quo Ecclesia nascitur, crescit et nutritur.

2. [*... in Ecclesia perseverat, et in eius Liturgia perficitur, ...*]. Nam, sicut Christus missus est a Patre, ita et ipse, « totius Ecclesiae mirabile sacramentum » [4] instituens, Apostolos eorumque successores misit, non solum ut, praedicantes evangelium omni creaturae,[5] annuntiarent Filium Dei morte sua nos a potestate satanae [6] et a morte liberasse, ac resurrectione sua in regnum Patris transtulisse, sed etiam ut opus salutis, quod annuntiabant, per sacramenta efficerent. Per baptismum enim et cetera sacramenta, circa quae tota vita liturgica ordinatur, homines paschali Christi mysterio inseruntur: commortui, consepulti, conresuscitati; [7] spiritum accipiunt adoptionis filiorum, et ita fiunt veri adoratores, quos Pater quaerit.[8] Quotiescumque demum dominicam cenam manducant, mortem Domini annuntiant donec ve-

niat.[9] Et ideo, ipso die Pentecostes, quo Ecclesia mundo apparuit, « qui receperunt sermonem » Petri « baptizati sunt ». Et « erant perseverantes in doctrina Apostolorum et communicatione fractionis panis et orationibus... collaudantes Deum et habentes gratiam ad omnem plebem » (*Act.* 2, 41-47). Numquam posthac intermisit Ecclesia quin in unum conveniret ad paschale mysterium celebrandum, tum legendo « in omnibus Scripturis quae de ipso erant » (*Lc.* 24, 27), tum Eucharistiam celebrando, in qua « mortis eius victoria et triumphus repraesentatur ».[10]

3. [... *ob praesentiam ipsius Christi in Liturgia*]. Ad tantum vero opus perficiendum, Christus Ecclesiae suae semper adest, praesertim in actionibus liturgicis, ipse qui promisit: « ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum » (*Mt.* 18, 20). Ipse est qui loquitur dum verba sacrae Scripturae in Ecclesia leguntur; qui laudes Deo Patri indesinenter persolvit; qui opus salutis, quod degens in terra patraverat, in Sacramentis pergit; ipse denique nunc in Sacrificio Missae se offert « sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in Cruce obtulit ».[11]

In hoc opere perfectae Dei glorificationis et hominum sanctificationis perficiendo, Christus Ecclesiam, Sponsam suam dilectissimam, sibi semper consociat.[12]

Merito igitur Liturgia habetur uti Iesu Christi « sacerdotalis muneris exercitatio »,[13] in qua, sub signis sensibilibus, ea quae significant suo cuiusque modo efficientibus, homo sanctificatur et a mystico Iesu Christi Corpore, Capite nempe eiusque membris, integer cultus publicus exercetur.[14]

Proinde omnis liturgica celebratio, utpote opus Christi sacerdotis eiusque Corporis, quod est Ecclesia, est « actio sacra praecellenter »,[15] titulo qui eodem gradu nulli aliae actioni in Ecclesia factae convenit.

4. [... *quae est caelestis Liturgiae praelibatio*]. In terrena Liturgia caelestem illam praelibamus, quae in sancta civitate Ierusalem, ad quam peregrinamur, celebratur, ubi Christus est in dextera Dei sedens, sanctorum minister et tabernaculi veri;[16] cum omni militia caelestis exercitus hymnum gloriae Domino canimus; memoriam sanctorum venerantes partem aliquam et societatem cum eis speramus; Salvatorem exspectamus Dominum nostrum Iesum Christum, donec ipse apparuerit vita nostra, et nos appareamus cum ipso in gloria.[17]

[Declaratio]. In praecedentibus nn. 1-4 non universa doctrina de sacra Liturgia, sed ea tantum elementa proponuntur quae ipsius veram naturam illustrent et locum determinent sive in actuositate Ecclesiae sive in vita fidelium. Sunt enim principia e quibus normae generales practicae deducuntur ad sacram Liturgiam instaurandam et fovendam.

Prima sectio huius capitis inculcare vult sacram Liturgiam non esse « divini cultus partem externam solummodo ac sensibus obiectam, vel quasi decorum quendam caeremoniarum apparatum », aut « veluti meram legum praeceptorumque summam, quibus ecclesiastica hierarchia iubeat sacros instrui ordinarique ritus ».[18]

Ad veram autem indolem Liturgiae intellegendam, recolendum est eam esse exercitium sacerdotii Christi in suo Corpore Mystico, quod est Ecclesia, ut luculenter ostenderunt Litterae Encyclicae *Mediator Dei,* a Pio XII die 20 novembris 1947 datae.

Necesse est etiam eius locum discernere in historia sive oeconomia salutis,[19] quae quattuor velut periodos complectitur: 1) in Veteri Testamento, Deus in figuris praesignavit et praeparavit opus salutis nostrae; 2) postea Christus, Verbum caro factum, hoc opus adimplevit in vita sua, unico Sacrificio in Cruce peracto, passus sub Pontio Pilato, sepultus et resurgens tertia die; 3) in fine denique temporum iterum venturus, corpus suum mysticum glorificabit, ut sit Deus omnia in omnibus; 4) post vero Ascensionem suam et ante adventum, adest in Ecclesia sua, hominibus praebens in Sacramentis consortium suae mortis et suae resurrectionis atque pignus futurae gloriae. Unde sacra Liturgia celebrat praecipue paschale Christi mysterium, id annuntians lumine Veteris Testamenti, eius recolens memoriam Eucharistia Sacramentisque et festis, divina eius praesentia fruens et gratia, exspectans beatam spem.

Praeterea, id historia salutis illustratur, adesse in Liturgia modo lectionem sacrae Scripturae, modo Sacramentorum et Sacramentalium celebrationem: quia tam in Veteri quam in Novo Testamento Deus populum suum non tantum Redemptionis opere sed etiam verbo veritatis liberare et aggregare voluit. Merito igitur fides populi christiani excitanda est erga Deum, qui ei in Liturgia loquitur dum iterum leguntur quae « olim locutus est Patribus in prophetis, novissime vero in Filio ».

B) De sacra Liturgia in tota missione Ecclesiae

5. [*Liturgia in se non amplectitur totum ambitum actionis Ecclesiae*]. Licet sacra Liturgia non amplectatur totum ambitum actionis Ecclesiae, est tamen culmen ad quod omnia tendere debent, et simul fons a quo omnia procedunt.

Nam antequam homines ad Liturgiam accedere possint, necesse est ut ad fidem et conversionem vocentur: « Quomodo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine praedicante? Quomodo vero praedicabunt nisi mittantur? » (*Rom.* 10, 14-15).

Unde Ecclesia infidelibus praeconium salutis annuntiat, ut omnes homines solum Deum verum et quem misit Iesum Christum cognoscant et a viis suis convertantur, paenitentiam agentes.[20] Fidelibus vero semper fidem et paenitentiam praedicare debet, eos ad Sacramenta disponere, docere servare omnia quaecumque mandavit Christus,[21] et allicere ad omnia opera caritatis, pietatis et apostolatus, quibus manifestum sit eos de hoc mundo quidem non esse, sed tamen esse lucem mundi et Patrem glorificare coram hominibus.

6. [*Est tamen ipsius culmen et fons*]. Labores autem apostolici ad id

tendunt, ut qui receperunt fidem et paenitentiam egerunt filii Dei fiant per Baptismum, in unum conveniant, in medio Ecclesiae Deum laudent et cenam dominicam manducent. Vicissim, ipsa Liturgia impellit fideles ut « paschalibus sacramentis » satiati, fiant « pietate concordes »; [22] orat ut « vivendo teneant quod fide perceperunt »; [23] renovatio vero foederis Domini cum hominibus in Eucharistia eos in urgentem caritatem Christi trahit. Ex Liturgia ergo, ceu ex primo fonte, gratia nobis derivatur [24] et maxima cum efficacia obtinetur illa in Christo hominum sanctificatio et Dei glorificatio, ad quam, uti ad finem, omnia alia Ecclesiae opera diriguntur.

[DECLARATIO]. In hac sectione determinatur ratio qua Liturgia se habet ad Ecclesiae operositatem extraliturgicam, in specie ad opera magisterii, regiminis, et omnis generis apostolatus.

Sacra enim Liturgia non impedit aut quomodocumque minuit operositatem extraliturgicam magisterii (praedicationem, instructionem, etc.) aut apostolatus in genere. Haec opera omnino necessaria sunt in Ecclesia et integra manere, immo in dies intensiora fieri debent. Nam inter alia, haec necessario omnino praesupponuntur et necessario consequi debent fructuosam sacrae Liturgiae participationem.

Haec explicite et sollemniter affirmare omnino necessarium videtur, ne ex forti commendatione Liturgiae exitiosae practicae consequentiae deducantur aut timeantur in detrimentum operum praedicationis, regiminis, aut apostolatus in genere.

C) DE SACRA LITURGIA IN VITA SPIRITUALI CHRISTIFIDELIUM

7. [*Dispositiones personales requiruntur*]. Ex his necessarium esse apparet ut fideles cum recti animi dispositionibus ad sacram Liturgiam accedant, suam mentem voci concordent; et supernae gratiae cooperentur, ne eam in vacuum recipiant.[25] Ideo pastoribus advigilandum est, ut in actione liturgica non solum observentur leges ad validam et licitam celebrationem, sed ut fideles actuose, conscie et fructuose participent.

8. [*Necessitas colendae pietatis in tota vita, etiam extra Liturgiam*]. Multum vero abest ut sacra Liturgia totam vitam spiritualem amplectatur. Etsi enim christianus quandoque ad orandum in communi vocatur, quandoque tamen invitatur ad intrandum cubiculum suum ut Patrem in abscondito oret,[26] immo ab Apostolo docetur sine intermissione orare.[27] Et ab eodem Apostolo docemur mortificationem Iesu semper circumferre in corpore nostro, ut et vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali.[28] Unde Dominum in Missa exoramus ut, « hostiae spiritualis oblatione suscepta, nosmetipsos » sibi perficiat « munus aeternum ».[29]

9. [*Pia exercitia approbata et commendata*]. Pia populi christiani exercitia, si legibus Ecclesiae conformia sint, valde commendantur, praesertim cum de mandato Sanctae Sedis fiunt.

Speciali quoque dignitate gaudent sacra Ecclesiarum particularium exer-

citia, quae de mandato Episcoporum celebrantur, secundum consuetudines aut libros legitime approbatos.

Ita vero, ratione habita temporum liturgicorum, illa ordinentur oportet, ut Liturgiae consentiant, ab ea quodammodo deriventur, ad eam populum manuducant,[30] utpote illa natura sua longe praecellentem.[31]

[DECLARATIO]. Intentio generalis huius sectionis est sollemniter affirmare doctrinam Litt. Enc. *Mediator Dei* de relationibus inter Liturgiam et vitam spiritualem singulorum: in specie, de perfecta possibilitate, immo de omnimoda necessitate, — omni oppositione exclusa —, ad debitos fructus ex Liturgia percipiendos, unionis inter participationem celebrationum liturgicarum et sinceram pietatem, quae etiam interne singulas personas afficiant. Immo, urgetur conceptus de unitate vitae spiritualis; et ideo dicitur plenam participationem Liturgiae necessario exigere et praerequirere generale exercitium pietatis et christianarum virtutum in tota vita individui, etiam, uti patet, extra Liturgiam.

Ex hoc apparere debet commendationem Liturgiae nihil officere, sed, e contra, vehementer exigere intensam curam vitae spiritualis, etiam extra actiones liturgicas, cum omnibus mediis asceticis consuetis et notis in traditione christiana.

Pia exercitia in genere, uti Via Crucis, Rosarium et alia huiusmodi, valde commendanda sunt, uti explicite inculcavit Pius XII in Litteris Encyclicis *Mediator Dei.* Attamen intentio huius sectionis est de piis exercitiis tractare tantum relate ad Liturgiam, sicut factum est in *Instructione* S. R. C. diei 3 sept. 1958.

Posita tamen possibilitate, immo necessitate, unionis Liturgiam inter et pia exercitia, in praxi harmonica compositio obtineri debet. Hinc fideles docere oportet de praecellentia precationis liturgicae et anni liturgici super ceteras devotionis formas: facile enim adhuc videri potest practica ordinatio pietatis fidelium, quae a cyclo liturgico abstrahit, aut etiam ipsi directe obversatur, ut fit v. gr. in quibusdam festis Sanctorum quae cum festis sollemnioribus anni liturgici occurrunt (ex. gr. processio in honorem S. Antonii in festo Pentecostes), aut in triduanis vel novendialibus supplicationibus quae temporibus liturgicis, etiam principalibus, ita superponuntur, ut eorum temporum memoria amplius non appareat.

Has formas pietatis destruere, ut unice celebrationibus liturgicis locus detur, certe inopportunum esset; sed animarum pastores adlaborare debent ut fideles erudiant de modo colendi imprimis vitam liturgicam Ecclesiae, in mysteriis et temporibus anni liturgici, super ceteras devotionis species. Immo, ulterius progrediendum est in hac actione pastorali, auferendo a mente fidelium quidquid in formis devotionalibus aliqualem sapere posset superstitionem, praesertim quoad numerum dierum in piis supplicationibus insumendorum, quoad formam earundem precationum, etc.: quae omnia difficultatem non parvam in multis gignere solent.[32]

II – DE LITURGICA INSTITUTIONE ET DE ACTUOSA PARTICIPATIONE PROSEQUENDIS

Nihil carius habet Mater Ecclesia quam ut fideles universi ad plenam illam, consciam atque actuosam liturgicarum celebrationum participationem ducantur, quae ab ipsius Liturgiae natura postulatur et ad quam populus christianus, « genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus adquisitionis » (*I Petr.* 2, 9; cfr. 2, 4-5), ius habet et officium.[33]

Quae totius populi plena et actuosa participatio, in instauranda et fovenda sacra Liturgia, summopere est attendenda: est enim primus, isque necessarius fons, e quo spiritum vere christianum fideles hauriant; [34] et ideo in tota actione pastorali, per debitam institutionem, ab animarum pastoribus est sedulo adpetenda.

Sed quia, ut hoc evenire possit, nulla spes effulget nisi prius ipsi animarum pastores spiritu et virtute Liturgiae penitus imbuantur in eaque efficiantur magistri, ideo pernecesse est ut institutioni liturgicae cleri apprime consulatur.[35]

10. [*Magistri in sacra Liturgia formandi*]. Magistri, qui sacrae Liturgiae scientiae in seminariis et facultatibus theologicis docendae praeficiuntur, ad munus suum in institutis ad hoc speciali cura destinatis probe instituendi sunt.

Quapropter Sacrosanctum Concilium ea quae sequuntur statuere decrevit.

11. [*Liturgica institutio cleri*]. Scientia de sacra Liturgia in seminariis et facultatibus theologicis inter disciplinas principales est habenda, et sub aspectu cum theologico et historico, tum spirituali, pastorali et iuridico tradenda. Curent insuper aliarum disciplinarum magistri, imprimis theologiae dogmaticae, sacrae Scripturae, theologiae spiritualis et pastoralis ita, ex intrinsecis exigentiis proprii uniuscuiusque obiecti, mysterium Christi et historiam salutis excolere, ut exinde earum connexio cum Liturgia et unitas sacerdotalis institutionis aperte clarescant.

[DECLARATIO]. Quoad liturgicam institutionem cleri haec desiderantur:

1. Ut scientia sacrae Liturgiae, in ordinatione programmatum quibus universa ratio studiorum in facultatibus theologicis et in seminariis regitur, inter disciplinas principales, et non auxiliares,[36] computetur. Hoc enim consequitur ex natura ipsa sacrae Liturgiae, quatenus, ex supra expositis, apparet uti actus quidam vitalis Christi totiusque mystici eius Corporis et uti fons atque culmen vitae spiritualis et pastoralis Ecclesiae.

Attamen computatio scientiae sacrae Liturgiae inter disciplinas principales secum non fert ut per tot horas in hebdomada doceatur quot docentur v. gr. theologia dogmatica vel sacra Scriptura. Necessarium tamen erit ut ipsi saltem una hora in hebdomada per quattuor annos tribuatur, ita ut totum suum obiectum, in quantum fieri potest, attingere valeat atque exhauriat.

2. Ut disciplina de sacra Liturgia non solum tradatur sub aspectu iuridico seu rubricali, neque unice sub aspectu historico; sed ita ut sibi proponat explicationem scientificam, in quantum possibile, integralem proprii obiecti, illud illustrando sub aspectu cum theologico et historico, tum spirituali, pastorali et iuridico.

3. Ut unitas foveatur institutionis sacerdotalis ea ratione qua omnes disciplinae programmatum concipiuntur et docentur. Et talis unitas, imprimis inter theologiam dogmaticam, sacram Scripturam, theologiam spiritualem, pastoralem et sacram Liturgiam, revera exsistit naturalis ex exigentiis proprii uniuscuiusque obiecti. Nempe: in eo quo omnes hae disciplinae debent suo modo mysterium Christi uti historiam salutis explicare. Sufficit ut singulae ad historiam salutis, secundum exigentias proprii obiecti, attendant, ut statim appareat ita inter se cohaerere ut ad comprehensionem alterius sint necessaria. Omnes enim ultimo idem obiectum explicant sub alio et alio aspectu aut alia et alia proportione.

Ex his autem etiam necessitas specialis praeparationis magistrorum, qui scientiae sacrae Liturgiae docendae praeficiantur, aperte consequitur.

12. [*Vita liturgica in seminariis et institutis religiosis*]. Clerici, in seminariis domibusque religiosis, formationem vitae spiritualis liturgicam acquirant, cum apta manuductione qua sacros ritus intellegere et toto animo participare queant, tum ipsa sacrorum mysteriorum celebratione, necnon aliis pietatis exercitiis spiritu sacrae Liturgiae imbutis; pariter observantiam legum liturgicarum addiscant, ita ut tota vitae ratio in seminariis et religiosorum institutis liturgico spiritu informetur.[37]

13. [*Vita liturgica sacerdotum*]. Sacerdotes, sive dioecesani sive religiosi, in vinea Domini iam operantes, omnibus mediis opportunis[38] iuventur ut plenius semper quae in functionibus sacris agunt intellegant, vitam liturgicam vivant, eamque cum fidelibus sibi commissis communicent.

14. [*Liturgica institutio et actuosa participatio populi*]. Liturgicam institutionem necnon actuosam fidelium participationem, internam et externam, iuxta ipsorum aetatem, condicionem, vitae genus et religiosae culturae gradum, animarum pastores sedulo ac patienter prosequantur,[39] unum e praecipuis fidelis mysteriorum Dei dispensatoris muneribus absolventes; et gregem suum hac in re non verbo tantum, sed et exemplo ducant.

15. [*Transmissiones radiophonicae et televisificae*]. Transmissiones actionum sacrarum ope radiophonica et televisifica, praesertim si agatur de Sacro faciendo, discrete ac decore fiant, sub ductu ac sponsione personae idoneae, ad hoc munus ab Episcopis destinatae.[40]

III – DE SACRAE LITURGIAE INSTAURATIONE

A) Normae generales

Pia Mater Ecclesia, ut populus christianus in sacra Liturgia abundantiam gratiarum securius assequatur, ipsius Liturgiae generalem instaurationem sedulo curare debet. Nam Liturgia constat parte immutabili, utpote divinitus instituta, et partibus mutationibus obnoxiis, quae decursu temporum variare possunt vel etiam debent, si quae in eas forte irrepserint, quae minus bene ipsius Liturgiae intimae naturae respondeant, vel minus apte factae sint.[41]

Qua quidem instauratione, textus et ritus ita ordinari oportet, ut res divinas, quas significant, clarius exprimant, easque populus christianus, in quantum fieri potest, facile percipere atque plena, actuosa et communitaria participatione celebrare possit.

Quare Sacrosanctum Concilium generaliores has normas statuit:

16. [*Libri liturgici recognoscendi*]. Libri liturgici ex integro recognoscantur, peritis ex universo orbe adhibitis; et intra paucos annos edantur.

17. [*Partes fidelium praevidendae*]. In libris liturgicis revisendis, sedulo attendatur ut rubricae etiam partes fidelium praevideant.

18. [*Traditio servanda et legitimus progressus admittendus*]. Ut sana traditio retineatur et tamen via legitimo progressui aperiatur,[42] de singulis Liturgiae partibus recognoscendis accurata investigatio theologica, historica, pastoralis semper praecedat. Insuper considerentur cum leges generales structurae et mentis Liturgiae, tum experimenta in recentiore generali instauratione liturgica et in singulis indultis passim concessis iam facta. Innovationes, demum, ne fiant nisi vera utilitas Ecclesiae id exigant, et adhibita cautela ut novae formae ex formis iam exstantibus organice quodammodo crescant.

Caveatur etiam, in quantum fieri potest, ne notabiles differentiae rituum inter finitimas regiones habeantur.

[Declaratio]. Generalis librorum liturgicorum recognitio, et quidem non tantum secundum scientifica sed etiam pastoralia principia, unanimi voce ab Episcopis petitur.[43] Haec autem recognitio prae oculis habere debet principium iuxta quod in Liturgia via legitimo progressui aperitur, sicut ab ipsius Liturgiae natura requiritur, ab historia probatur, a recentiore praxi confirmatur, et a Pio XII in specie fortius est inculcatum (cf. documenta in nota 41 allata). Ad hoc utilissima evadent experimenta in generali instauratione liturgica iam facta, v. g. ea quae colligi possunt ex instauratione Hebdomadae sanctae,[44] ex recognitione rubricarum,[45] ex nova lege de ieiunio eucharistico et de Missis vespertinis,[46] ex nova versione latina psalterii, etc.

Etiam singula indulta passim data non parvi momenti sunt pro generali reformatione Liturgiae prosequenda, ut v. g. ritualia bilinguia multis iam regionibus concessa, indulta quoad usum linguae vulgaris in Missa.

19. [*De mente biblica in instauratione liturgica inculcanda*]. Maximum

est sacrae Scripturae momentum in Liturgia celebranda. Ex ea enim lectiones leguntur et in homilia explicantur, atque ex eius afflatu instinctuque preces, orationes et carmina liturgica effusa sunt et ex ea significationem suam actiones et signa accipiunt. Unde ad procuranda sacrae Liturgiae instaurationem, progressum et aptationem, oportet ut promoveatur ille suavis et vivus sacrae Scripturae affectus, quem testatur venerabilis rituum cum orientalium tum occidentalium traditio.

[DECLARATIO]. Non omnis instauratio vel aptatio liturgica commendari potest, sed ea tantum quae mentem sacrorum Bibliorum sapiat. Et non sufficit plures quam antea Scripturae textus legi, sed oportet totam celebrationem liturgicam recta et iucunda verbi Dei meditatione imbui. Unde optandum est ut e liturgicis libris tollantur ii sacrae Scripturae loci, qui interdum indebite usurpantur; ut serventur et colantur preces et cantus ex Scriptura desumpti vel eius instinctu effusi, neque introducantur qui ab ea dissonent. Exempla sunto illa optima carmina, troparia, responsoria, hymni, antiphonae, quae post tot saecula orantes laetificant, quod non aeque dici posset de nonnullis aliis liturgicis officiis.

B) NORMAE EX PRINCIPIIS DE APTATIONE AD INGENIUM ET TRADITIONES POPULORUM

Ecclesia, in iis quae fidem aut bonum totius communitatis non tangunt, rigidam unius tenoris formam ne in Liturgia quidem imponere cupit; quinimmo, variarum gentium populorumque animi ornamenta ac dotes colit ac provehit, et quidquid, in populorum moribus indissolubili vinculo superstitionibus erroribusque non adstipulatur, in quantum potest, sartum tectumque servat.[47] Proinde:

20. [*Aptatio iuxta locorum necessitates*]. In substantiali unitate ritus romani, legitimis varietatibus et aptationibus ad diversos coetus, regiones, populos, praesertim in Missionibus, locus relinquatur; et hoc in structura rituum et in rubricis instituendis opportune prae oculis habeatur.

21. [*Limites aptationis*]. Limites servandi in hac aptatione facienda ita a legislatione ecclesiastica statuantur ut, intacta vi editionis typicae librorum liturgicorum a Sancta Sede editorum aut edendorum, Ordinariis singularum provinciarum vel regionum, vel etiam Conferentiae Episcopali nationali, maior concedatur facultas divinum cultum ordinandi, imprimis autem quoad administrationem Sacramentorum et Sacramentalium, processiones, linguam liturgicam, musicam sacram et artes.

22. [*Aptatio Liturgiae praesertim in Missionibus*]. Et quia in quibusdam regionibus, praesertim autem in Missionibus, Liturgiae aptatio difficilior evadit et magis urget:

1) In Conferentiis Episcopalibus et in Commissionibus liturgicis sedulo et prudenter consideretur quid, in hoc negotio, ex traditionibus ingenioque singulorum populorum opportune in cultum divinum admitti possit.

Aptationes quae utiles vel necessariae existimantur Sanctae Sedi proponantur, de ipsius consensu introducendae.

2) Ut aptatio cum necessaria circumspectione fiat, quoties necessitas aut utilitas id exigit, Conferentiae Episcopali a Sancta Sede facultas tribuatur ut in quibusdam coetibus ad id aptis et per determinatum tempus necessaria praevia experimenta permittat et dirigat.

3) Quia leges liturgicae speciales difficultates in regionibus Missionum secum ferre solent, Sacrae Rituum Congregationi praesto sint viri simul in re missionali et liturgica periti, qui consulantur quando huiusmodi leges parantur.

[DECLARATIO]. Intentio generalis paragraphi est explicite proclamare vim generalem, etiam in re liturgica, principii aptationis quod a Summis Pontificibus, inde a Benedicto XV, iterum iterumque, quando de quaestione missionali tractaverunt, inculcatum est. Inter multos textus sufficiat sequentem ex Litt. Encycl. *Summi Pontificatus* notare: « Iesu Christi Ecclesia, utpote fidelissima almae divinaeque sapientiae custos, ... ad unitatem contendit, superno illo amore conformatam et altam, quo omnes actuose exerceantur; non vero ad unam assequendam rerum omnium aequabilitatem, externam tantummodo atque adeo insitas vires debilitantem. Et curas omnes ac normas, quae facultatibus viribusque sapienter explicandis temperateque augendis inserviunt, — quae quidem ex occultis cuiusvis stirpis latebris oriuntur —, Ecclesia approbat maternisque votis prosequitur, si modo officiis non adversentur, quae communis mortalium omnium origo communisque destinatio imponant. ... Quidquid in populorum moribus indissolubili vinculo superstitionibus erroribusque non adstipulatur, benevole nullo non tempore perpenditur ac, si potest, sartum tectumque servatur ».[48]

In rebus liturgicis quae fidem tangunt rigidiorem aut etiam absolutam unitatem debere subsistere per se patet.

Sed in Ecclesia sunt alia, quae fidem per se non tangunt, et in quibus tamen bonum commune aliquam plus minusve extensam aut rigidam unitatem exigere potest.

Ideo etiam in aptatione liturgica ad diversos coetus, regiones, populos, nullo modo videtur admittendum esse solum principium de unitate fidei servanda.

Specialis et urgentior necessitas aptationis Liturgiae in regionibus Missionum potest, inter alia, ex sequentibus documentis illustrari: 1) Ex multis affirmationibus Romanorum Pontificum circa urgens principium generale aptationis Ecclesiae in regionibus Missionum et quae implicite etiam necessitatem aptationis in re liturgica continent; [49] 2) Ex multis indultis quae in ista re Sancta Sedes, his ultimis praesertim temporibus, Missionibus concedere debuit; [50] 3) Ex historia missionali Ecclesiae antiquae, maxima ex parte in principio aptationis Liturgiae necessitatibus et ingenio singulorum populorum fundata; [51] 4) Ex recenti historia Missionum, praesertim in Asia et Afri-

ca; [52] 5) Ex rationibus pastoralibus propriis in Missionibus; [53] 6) Ex multis petitionibus nuper ad futurum Concilium hac de re missis.[54]

C) Normae ex indole didactica et pastorali Liturgiae

Etsi sacra Liturgia est praecipue adoratio divinae maiestatis necnon donum gratiae Dei, magnam etiam continet populi fidelis eruditionem.[55] In Liturgia enim Deus ad populum suum loquitur; Christus adhuc evangelium annuntiat. Populus vero Deo respondet tum cantibus tum oratione.

Immo, preces quae a sacerdote, in persona Christi coetui praeeunte, ad Deum diriguntur, nomine totius plebis sanctae et omnium circumstantium dicuntur. Signo tandem visibilia, quibus utitur sacra Liturgia ad res divinas invisibiles significandas, a Christo vel Ecclesia delecta sunt. Unde non solum quando leguntur ea « quae ad nostram doctrinam scripta sunt », sed etiam dum Ecclesia vel orat vel canit vel agit participantium fides alitur, mentes in Deum excitantur ut rationabile obsequium Ei praestent, gratiamque Eius abundantius recipiant.

Exinde in instauratione facienda generales normae quae sequuntur observari debent:

23. [*Structura rituum*]. Ritus modo simplici et claro exstruantur, sint brevitate perspicui et repetitiones ineptas evitent, sint fidelium captui accommodati, neque generatim indigeant multis commentariis ut intellegantur.

24. [*Lingua liturgica*]. Latinae linguae usus in Liturgia occidentali omnino servandus est.

Cum tamen « in non paucis ritibus vulgati sermonis usurpatio valde utilis apud populum exsistere » [56] possit, amplior locus ipsi in Liturgia tribuatur, imprimis autem in lectionibus et admonitionibus, in nonnullis orationibus et cantibus.

Sit vero Conferentiae Episcopalis in singulis regionibus, etiam, si casus ferat, consilio habito cum Episcopis finitimarum regionum eiusdem linguae, limites et modum linguae vernaculae in Liturgiam admittendae statuere, actis a Sancta Sede recognitis (cf. can. 291).

[Declaratio]. Quaestio de maiore parte tribuenda linguae vulgari in Liturgia aperte proponitur a quamplurimis Episcopis in votis ad Concilium apparandum.[57] Canon qui Patrum approbationi proponitur, prae oculis habitis diversis regionum et gentium condicionibus et difficultatibus, disponit ut, in praxi, quaestio de limitibus dandis concessioni linguae vulgaris in Liturgia dirimatur a singulis Conferentiis Episcopalibus nationalibus. Resolutiones vero Conferentiarum Episcopalium ne antea promulgentur, quam a Sancta Sede recognitae fuerint.

25. [*Lectio sacrae Scripturae, praedicatio et catechesis liturgica*]. Ut clare appareat in Liturgia ritum et verbum intime coniungi:

1) In celebrationibus sacris abundantior omnino, varior et aptior lectio sacrae Scripturae instauretur.

2) Locus aptior sermonis, utpote partis actionis liturgicae, prout ritus patitur, etiam in rubricis notetur; et fidelissime ac rite adimpleatur ministerium praedicationis. Haec vero imprimis ex fonte sacrae Scripturae et Liturgiae hauriatur, quasi annuntiatio mirabilium Dei in historia salutis seu mysterio Christi, quod in nobis praesens semper adest et operatur,[58] praesertim in celebrationibus liturgicis.

3) Etiam catechesis directius liturgica omnibus modis inculcetur; et in ipsis ritibus, si necessariae sint, breves admonitiones, a sacerdote vel competenti ministro, opportunioribus momentis, praescriptis vel similibus verbis, dicendae, praevideantur.

[DECLARATIO]. 1. *Abundantior lectio sacrae Scripturae.* – Recentiora studia exegetica, historica, pastoralia satis superque ostendunt ipsam celebrationem liturgicam esse locum connaturalem et primarium in quo Ecclesia verbum Dei fidelibus annuntiare et fideles illud auscultare debent, et esse simul optimum ambitum ad rectum intellectum christianum Scripturae. Multi nostri aevi christiani de facto verbum Dei audire non possunt nisi in sola actione liturgica.

Accedit ratio desumpta ex relationibus cum christianis separatis. Anglicani et Protestantes exprobare solent catholicis ignorantiam sacrae Scripturae et mirari in Liturgia romana quendam adesse quasi defectum proportionis inter elementum sacramentale et elementum scripturale proclamationis et praedicationis verbi Dei.

2. *Connexio sermonis cum actione liturgica.* – In hoc numero inculcatur: praedicationem, magis quam hodie fieri soleat, considerandam esse uti partem connaturalem praecipuorum rituum liturgicorum.

Tangitur deinde quaestio de obiecto praedicationis, et dicitur illud hauriri debere ex Scriptura et ex Liturgia, et ideo annuntiare praeprimis mysterium Christi sive historiam salutis in Christo ut aliquid semper in actu et ad nos semper spectans. Hoc tamen minime significat praedicationem debere semper tractare directe schema de creatione, elevatione, lapsu, praeparatione Redemptionis in VT, de Christo et Ecclesia et eschatologia, et non posse fieri de aliis quaestionibus dogmaticis et moralibus. Nam praedicatio, pro utilitate et necessitate audientium, potest et debet tangere omnia quae pertinent ad dogma, ad theologiam moralem, ad fideles instruendos, exhortandos, commonendos, ab erroribus periculisque tuendos. Sed dicitur praedicationem numquam oblivisci debere haec omnia ultimo induci ad annuntianda, admiranda, laudanda opera Dei in historia nostrae salutis in Christo semper pro nobis in actu, praeprimis in ipsis celebrationibus liturgicis. Nam in Liturgia praedicatio est pars ritus sacri. Debet ergo disponere ad plenam participationem ipsius ritus; et ideo ad melius conceptualiter et praesertim vitaliter percipiendam ipsam rem sacram, quae ibi continetur, et hoc sub aspectu quo ibi continetur, ad mentem ipsius Liturgiae quae, quoad essentiam rei, a mente Scripturae non differt.

3. *Catechesis directius liturgica.* – Hac expressione intellegitur explica-

tio directa ipsius Liturgiae, quae saepius omnino fieri debet et, hic inde, fieri etiam potest in ipsa praedicatione liturgica.

Generatim vitandum est ut ritus multis explicationibus indigeant ut intellegantur. Tamen in traditione liturgica notae sunt quandoque admonitiones didactico-exhortativae, ipsi ritui insertae, a ministro ad fideles dirigendae.

D) Normae ex natura communitaria et hierarchica Liturgiae

Actiones liturgicae non sunt actiones mere privatae, sed celebrationes totius Ecclesiae, quae est « unitatis sacramentum »,[59] scilicet plebs sancta sub Episcopo adunata et ordinata.[60]

Quare ad universum Corpus Ecclesiae pertinent illudque manifestant et afficiunt; singula vero membra ipsius diverso modo, pro diversitate ordinum, munerum et actualis participationis attingunt.

Quapropter:

26. [*Celebratio communis praeferenda*]. Quoties ritus, iuxta propriam cuiusque naturam, secum ferunt celebrationem communem cum frequentia et actuosa participatione fidelium, inculcetur, hanc, in quantum fieri potest, esse praeferendam celebrationi eorundem singulari et quasi privatae.

27. [*Actuosa participatio fidelium*]. Ad actuosam participationem promovendam, populi acclamationes, responsa, psalmodia, antiphonae, cantica, necnon actiones seu gestus et corporis habitus foveantur; atque, prout natura singulorum rituum patitur, preces litanicae inserantur.

[Declaratio]. *Preces litanicae* sunt breves invitationes a ministro vel diacono factae et populo directae ad precandum Deum pro hac vel illa intentione, hac vel illa persona vel coetu personarum, et quibus populus respondet cum formula invocationis fixa, uti « Kyrie eleison », « Domine concede », aut aliquid simile.

Est simplex et facilis forma actuosae participationis totius communitatis in oratione communi, qua optime exprimitur et alitur sensus de supernaturali unitate et de mutua singulorum in Mystico Christi Corpore ad invicem dependentia.

In Liturgia eucharistica est certe maximae antiquitatis et etiam nunc fere in omnibus Liturgiis, praeter quam in Romana, frequentatur. Eius instaurationem in Missa romana passim plures petunt.

Sed quaestio extenditur etiam ad multas alias partes Liturgiae, ubi frequens populus participat aut participare deberet: v. g. ad vesperas in paroeciis decantatas; in administratione sacramenti Baptismi vel Confirmationis, Extremae Unctionis, Matrimonii, et praecipuorum Sacramentalium. In ritu byzantino, v. g. passim etiam in his occasionibus preces litanicae habentur et earum adoptio in ritu romano videtur unus ex praecipuis modis quibus actuosa participatio fidelium in sacris ritibus instaurari possit.

Variae formae, etiam breviores, huiusmodi precum, diversis occasioni-

bus aptae, deberent admittere etiam possibilitatem in singulis dioecesibus aut communitatibus, approbante Ordinario, exprimendi unam alteramve intentionem, singulis magis propriam.

28. [*Solius hierarchiae est aliquid in Liturgia mutare*]. Sacrae Liturgiae moderatio ab Ecclesiae auctoritate unice pendet: [61] quae quidem est apud Romanum Pontificem et, ad normam iuris, apud Episcopos. Quapropter nullus omnino alius, etiamsi sit sacerdos, aliquid privato marte in Liturgia addat, demat, aut mutet.[62]

29. [*Singuli partem suam agant*]. In celebrationibus liturgicis quisque, sive ministrorum sive fidelium, munere suo fungens, solum et totum id agat, quod sibi ex rei natura spectat.

30. [*... et optime instituantur*]. Non solum ministri, sed etiam ministrantes, lectores, commentatores et ii qui ad scholam cantorum pertinent, vero ministerio liturgico funguntur.[63] Propterea munus suum tali sincera pietate et ordine exerceant, quae tantum ministerium decent quaeque populus Dei ab eis iure exigit. Ideo oportet eos spiritu Liturgiae, suo cuiusque modo, sedulo imbui, et ad partes suas rite et ordinate obeundas institui.

31. [*In Liturgia nulla sit acceptio personarum*]. In Liturgia, praeter distinctionem ex munere liturgico et Ordine sacro manantem, et praeter honores ad normas legum liturgicarum auctoritatibus civilibus debitos, nulla privatarum personarum aut condicionum, sive in caerimoniis, sive in exterioribus pompis, habeatur acceptio, salvis consuetudinibus ab Ordinario loci approbandis.

IV – DE VITA LITURGICA IN DIOECESI ET IN PAROECIA FOVENDA

32. [*Vita liturgica in dioecesi*]. Episcopus ut sacerdos magnus sui gregis habendus est, a quo vita suorum fidelium in Christo quodammodo derivatur et pendet.

Quare omnes vitam liturgicam dioeceseos circa Episcopum, praesertim in ecclesia cathedrali, maximi faciant oportet: sibi persuasum habentes praecipuam manifestationem Ecclesiae haberi in plenaria et actuosa participatione totius plebis sanctae Dei in iisdem celebrationibus liturgicis, praesertim in eadem Eucharistia, in una oratione, ad unum altare cui praeest Episcopus a suo presbyterio et ministris circumdatus.[64]

33. [*Vita liturgica in paroecia*]. Cum Episcopus in Ecclesia sua ipsemet nec semper nec ubique universo gregi praeesse possit, necessario constituere debet fidelium coetus, inter quos paroeciae, localiter sub pastore vices gerente Episcopi ordinatae, eminent: nam in se perfectius repraesentant Ecclesiam visibilem per orbem terrarum constitutam.

Quare vita liturgica paroeciae eiusque relatio ad Episcopum in mente et praxi fidelium et cleri fovenda est; et adlaborandum ut sensus communitatis paroecialis, imprimis vero in communi celebratione Missae dominica-

lis, floreat. Quamobrem nonnisi ex causa rationabili Baptismata, Confirmationes, primae Communiones, Matrimonia, funeralia extra propriam paroeciam fieri permittantur.

V – DE ACTIONE PASTORALI LITURGICA PROMOVENDA

Sacrae Liturgiae fovendae atque instaurandae studium merito habetur « veluti signum providentialium dispositionum Dei super nostra aetate, veluti transitus Spiritus Sancti in sua Ecclesia »;[65] et « vitam » ipsius, « immo huius nostri temporis universam rationem religiose sentiendi et agendi, nota propria distinguit ».[66]

Quapropter, ad hanc actionem pastoralem liturgicam ulterius in Ecclesia fovendam, Sacrosanctum Concilium decernit:

34. [*Commissiones liturgicae nationales*]. In singulis Conferentiis Episcopalibus nationalibus instituatur Commissio liturgica nationalis, a viris in scientia liturgica, musica, arte sacra ac re pastorali peritis iuvanda, cui etiam, in quantum fieri potest, opem ferat quoddam Institutum Liturgiae Pastoralis, constans sodalibus, non exclusis, si res ita ferat, laicis in hac materia praestantibus. Ipsius munus erit et actionem pastoralem liturgicam in universa natione moderari, et studia atque necessaria experimenta promovere quoties agatur de aptationibus Sanctae Sedi proponendis.

35. [*Commissiones liturgicae dioecesanae*]. Eadem ratione, in singulis dioecesibus Commissio de sacra Liturgia habeatur, ad actionem liturgicam, moderante Episcopo, promovendam.[67]

Opportunum aliquando evadere potest ut plures dioeceses unam Commissionem constituant.

36. [*Commissiones de Musica sacra et de Arte sacra*]. Praeter Commissionem de sacra Liturgia, in quavis dioecesi constituantur etiam Commissiones de Musica sacra et de Arte sacra.

Necessarium est ut hae tres Commissiones consociatis viribus adlaborent.[68]

[DECLARATIO]. Commissiones dioecesanae de Musica sacra constituendae sunt ad normam « Motu proprio » s. Pii X, diei 22 nov. 1903;[69] Commissiones de Arte sacra pro Italia, per Litteras Circulares Secretariae Status, diei 1 sept. 1924 (Prot. 34215); Commissiones de sacra Liturgia per Litt. Enc. *Mediator Dei* Pii XII, diei 20 nov. 1947.[70]

Quo expeditius et securius labor perficiatur, *Instructio de Musica sacra et sacra Liturgia,* diei 3 sept. 1958 (n. 118), consulit ut « tres memoratae Commissiones non seorsim, sed una simul conveniant et, collatis consiliis, communia negotia pertractare et solvere satagant ».

Textus definitive approbatus unanimi suffragio in Sessione plenaria, diebus 11 et 13 ianuarii 1962.

NOTAE

[1] Cf. *Is.* 61, 1; *Lc.* 4, 18.

[2] S. IGNATIUS ANTIOCHENUS, *Ad Ephesios,* 7, 2.

[3] *Sacramentarium Veronense* (ed. Mohlberg), n. 1265; cf. etiam nn. 1241, 1248.

[4] Oratio post secundam lectionem Sabbato sancto, ante instaurationem Hebdomadae sanctae.

[5] Cf. *Mc.* 16, 15.

[6] Cf. *Act.* 26, 18.

[7] Cf. *Rom.* 6, 4; *Eph.* 2, 6; *Coloss.* 3, 1; *II Tim.* 2, 11.

[8] Cf. *Io.* 4, 23.

[9] Cf. *I Cor.* 11, 26.

[10] *Conc. Trid.,* Sessio 13, cap. 5.

[11] *Conc. Trid.,* Sessio 22, cap. 2.

[12] PIUS XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.,* 39 (1947), pp. 522, 528, 573.

[13] *Ibidem,* p. 529.

[14] *Ibidem,* pp. 528-529.

[15] PIUS XI, Const. Apost. *Divini cultus*: *A.A.S.,* 21 (1929), p. 33.

[16] Cf. *Apoc.* 21, 2; *Coloss.* 3, 1; *Hebr.* 8, 2.

[17] Cf. *Philipp.* 3, 20; *Coloss.* 3, 4.

[18] PIUS XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.,* 39 (1947), p. 532.

[19] Cf. S. THOMAS, *Summa Theol.,* I-II, q. 101, a. 2; III, q. 60, a. 3.

[20] Cf. *Io.* 17, 3; *Lc.* 24, 27; *Act.* 2, 38.

[21] Cf. *Mt.* 28, 20.

[22] Postcommunio dominicae Resurrectionis, in utraque Missa.

[23] Oratio Missae feriae III infra octavam Paschae.

[24] De Eucharistia — et ideo de Liturgia, quae circa Sacrificium Missae tota exstruitur —, fine et fonte vitae Ecclesiae et a qua omnes gratiae derivantur, cf. v. gr. *Catechismus ex decreto Concilii Tridentini ad parochos, Pii V P. M. iussu editus,* pars II, cap. IV, n. 47; S. THOMAS, *In 4 Sent.,* d. 8, q. 1, a. 1; *Summa Theol.,* III, 65, a. 3; 79, a. 1 ad 1; 63, a. 6.

[25] Cf. *II Cor.* 6, 1.

[26] Cf. *Mt.* 6, 6.

[27] Cf. *I Thess.* 5, 17.

[28] Cf. *II Cor.* 4, 10-11.

[29] Secreta feriae II infra octavam Pentecostes.

[30] PIUS XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.,* 39 (1947), pp. 583-587.

[31] Instructio S. R. C.: *De ordine Hebdomadae sanctae rite peragendo,* diei 16 nov. 1955, n. 23: *A.A.S.,* 47 (1955), p. 847: « Edoceantur... fideles de summo valore sacrae Liturgiae, quae semper et his praesertim diebus ceteras devotionis species et consuetudines, quamvis optimas, natura sua longe praecellit ».

[32] Cf. plura vota Episcoporum de cultu Sanctorum recte ordinando, in *Acta et Documenta,* pp. 342-349.

[33] Cf. PIUS XI, Const. Apost. *Divini cultus*: *A.A.S.,* 21 (1929), pp. 39-40; PIUS XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.,* 39 (1947), pp. 552, 555, 559, 560; *Allocutio* diei 22 sept. 1956: *A.A.S.,* 48 (1956), p. 724.

[34] Cf. S. Pius X, Motu proprio *Tra le sollecitudini,* n. 3.

[35] Omnia documenta Summorum Pontificum et Sanctae Sedis, quae his ultimis decenniis de Liturgia egerunt, fortiter necessitatem liturgicae institutionis cleri inculcant. Inter alia cf.: anno 1945 Epist. circ. S. C. de Seminariis et Studiorum Univers. *De institutione clericorum deque Officii divini recitatione,* in *Il Monitore ecclesiastico,* 71 (1946), pp. 157-163; anno 1947 Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.,* 39 (1947), pp. 591-592; anno 1954, *Allocutio* diei 2 nov.: *A.A.S.,* 45 (1954), pp. 669-670. Tractatio materiae simul cum quaestione speciali de institutione in Musica sacra: S. Pius X, *Tra le sollecitudini*: *A.S.S.,* 36 (1903-1904), pp. 329-339; Pius XII, Litt. Enc. *Musicae sacrae disciplina*: *A.A.S.,* 48 (1956), pp. 17, 23, 24; *Instructio S. R. C .de Musica sacra et sacra Liturgia*: *A.A.S.,* 50 (1958), pp. 659-663.

[36] Cf. *Ordinationes* S. C. de Seminariis et Studiorum Univers., diei 12 iunii 1931: *A.A.S.,* 23 (1931), p. 271.

[37] Cf. can. 1367, 3°; Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* art. 37, § 1: « In novitiatu, necnon per totum subsequens tempus, alumni... sacram Liturgiam addiscant, eaque sese nutriant »; et art. 40, § 2, I: « Dilectio quoque et summa reverentia dignitatis munerumque sacerdotalium in ipsis evolvatur. Cultus publici sacrificalis, sacramentalis et deprecatorii, atque domus Dei decoris studium et praxis apud eos excitanda sunt omnique ope promovenda ».

[38] V. gr. mensilibus collationibus: cf. canones 131, 448 et 591.

[39] Cf. *Instr. de Musica sacra et sacra Liturgia,* nn. 104-108.

[40] Cf. Pius XII, *Adhortatio ad Italiae Ordinarios de Televisione*: *A.A.S.,* 46 (1954), pp. 22-23; Litt. Enc. *Miranda prorsus*: *A.A.S.,* 49 (1957), pp. 796-800; S. R. C. *Instructio de Musica sacra et sacra Liturgia,* nn. 74-79.

[41] Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.,* 39 (1947), pp. 541-542; *Allocutio* diei 22 sept. 1956: *A.A.S.,* 48 (1956), pp. 723-724.

[42] *Ibidem.*

[43] Cf. *Acta et Documenta,* pars II, pp. 374-386.

[44] Cf. *A.A.S.,* 43 (1951), pp. 128-137; 44 (1952), pp. 48-63; 47 (1955), pp. 838-847; 48 (1956), pp. 153-154; 49 (1957), pp. 91-95.

[45] Cf. *Decretum de rubricis ad simpliciorem formam redigendis,* diei 23 martii 1955: *A.A.S.,* 47 (1955), pp. 218-224; et *Codex rubricarum*: *A.A.S.,* 52 (1960), pp. 593-734.

[46] Cf. *A.A.S.,* 45 (1953), pp. 15-24.

[47] Cf. Pius XII, Litt. Enc. *Summi Pontificatus*: *A.A.S.,* 31 (1939), p. 429.

[48] Cf. Pius XII, Litt. Enc. *Summi Pontificatus*: *A.A.S.,* 31 (1939), pp. 428-429.

[49] Cf. v. g. Pius XII, Litt. Enc. *Summi Pontificatus*: *A.A.S.,* 31 (1939), pp. 428-429; *Allocutio* diei 10 febr. 1946: *A.A.S.,* 38 (1946), p. 146; Litt. Enc. *Evangelii praecones*: *A.A.S.,* 43 (1951), pp. 521-522.

[50] V. g. die 22 nov. 1935 S. Officium concedit Ordinario Alahbadensi facultatem permittendi suis missionariis, necessitatis causa, omissionem salivae, salis, insufflationum in baptismate (cf. Paventi, *Breviarium iuris missionalis,* p. 147); die 14 ian. 1944 pro tota Ecclesia caerimonia salivae facultativa fit (*A.A.S.,* 36 [1944], pp. 28-29); 1955: S. C. de Propaganda Fide edit ritum breviorem pro baptismo adultorum (plus quam decem) et etiam infantium; 1947, 10 aprilis, Ordinarius Kitegaënsis a S. C. de Propaganda Fide facultatem recipit transferendi

Litanias maiores et minores Missamque Rogationum ad tempus seminum in propria regione; 1961: *Facultates decennales S. C. de Propaganda Fide,* inter alias, pro re liturgica sequentes continent: — Permittendi ut in dominicam immediate praecedentem aut sequentem transferatur sollemnitas festorum quae sec. can. 1247 sunt ferianda, sed legitime abolita (n. 60, cf. *Codex rubricarum,* n. 358); — Pro ipso Ordinario, quando ob penuriam sacerdotum impossibile sit Missae pontificalis litatio, celebrandi Missam sollemnem aut Missam in cantu, sicut ceteri sacerdotes (n. 68).

[51] Cf. v. g. *Missions et liturgie* (Congressus Noviomagi in Hollandia habitus anno 1960), Desclée 1960.

[52] Cf. v. g. J. Hofinger, *Liturgy and the Missions,* New York 1960, pp. 76-88; W. Buehlmann, *The necessity for Liturgical renewal today: ibidem,* pp. 103-111. R. Sastre, *Liturgie romaine et négritude,* in *Des Prêtres noirs s'interrogent,* Paris 1956, pp. 153-171.

[53] Cf. *Missions et liturgie,* Desclée 1960.

[54] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 370-372; 638-639.

[55] Cf. *Conc. Trid.,* Sessio 22, cap. 8.

[56] Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.,* 39 (1947), p. 545.

[57] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 391-428.

[58] Cf. Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.,* 39 (1947, p. 580.

[59] S. Cyprianus, *De cath. eccl. unitate,* 7.

[60] Cf. S. Cyprianus, *Ep. 66,* n. 8, 3.

[61] Cf. can. 1257; Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.,* 39 (1947), p. 544.

[62] Cf. Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.,* 39 (1947), p. 544; *Allocutio* diei 2 nov. 1954: *A.A.S.,* 45 (1954), p. 670; cf. *Commonitio S. Officii,* diei 14 febr. 1958: *A.A.S.,* 50 (1958), p. 114; cf. can. 1257, 1259-1264.

[63] Cf. *Instructio S. R. C. de Musica sacra et sacra Liturgia,* n. 93: *A.A.S.,* 50 (1958), p. 656.

[64] Recolantur verba S. Ignatii Antiocheni: « Omnes episcopum sequimini, ut Iesus Christus Patrem, et presbyterium et apostolos; diaconos autem revereamini ut Dei mandatum. Nullus sine episcopo aliquid operetur eorum quae conveniunt in Ecclesiam. Illa firma gratiarum actio reputetur, quae sub episcopo est, vel quam utique ipse concesserit. Ubi utique apparet episcopus, illic multitudo sit, quemadmodum utique ubi est Christus Iesus, illic catholica Ecclesia. Non licitum est sine episcopo baptizare neque agapen facere, sed quod ille probaverit, hoc est Deo beneplacitum, ut stabile sit et firmum omne quod agitur » (*Smyrn.* 8). « Quemadmodum igitur Dominus sine Patre nihil fecit, unitus existens, neque per seipsum neque per apostolos, sic neque vos sine episcopo et presbyteris aliquid operemini; ... una oratio, una deprecatio, unus intellectus, una spes in caritate, in gaudio non inquinato, quod est Christus Iesus, quo melius nihil est. Omnes ut in unum templum concurrite Dei, ut in unum altare, in unum Iesum Christum, ab uno Patre exeuntem et in unum existentem et revertentem » (*Magn.* 7). « Stude igitur una gratiarum actione uti; una enim caro Domini nostri Iesu Christi et unus calix in unionem sanguinis ipsius; unum altare et unus episcopus cum presbyterio et diaconis, conservis meis; ut quod facitis, secundum Deum faciatis » (*Philad.* 4).

[65] Cf. Pius XII, *Allocutio* diei 22 sept. 1956: *A.A.S.,* 48 (1956), p. 712.

[66] *Ibidem*, p. 724.

[67] Cf. PIUS XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.*, 39 (1947), p. 562; S. C. R., *Instructio de Musica sacra et de sacra Liturgia*, n. 118.

[68] *Instructio S. R. C. de Musica sacra et de sacra Liturgia*, n. 118.

[69] N. 24: *A.S.S.*, 36 (1903-1904).

[70] *A.A.S.*, 39 (1947), pp. 561-562.

2) RELATIO EM.MI P. D. ARCADII CARD. LARRAONA PRAESIDIS COMMISSIONIS LITURGICAE

Opus, ex oboedientia Romani Pontificis iussui susceptum aggrediens, mei desideratissimi Praedecessoris atque boni amici memoriam devote ac reverenter recolo, Em.mi nempe Card. Caietani Cicognani, qui munere Praefecti S. C. R. his annis restaurationis liturgicae tam digne, tam prudenter, tamque actuose functus est. Ipse nobilissimae sane Commissioni Liturgicae in adornando Schemate Constitutionis « De Sacra Liturgia » perpetuo, ab initio usque ad finem ac monumenti subscriptionem et, ut novimus pari diligentia, prudentia atque amabilitate, praefuit. « Alii laboraverunt et vos in labores ipsorum introistis » (*Io* 4, 38), potest etiam hic Dominus dicere. Faxit sua gratia ut, pro viribus, tam magnum opus non indigne prorsus prosequi valeamus.

Hic expositionis ordo ratioque erit:

1) In primis ex diligentissima relatione egregii Secretarii Commissionis Rev.mi P. Hannibalis Bugnini, e Congregatione Missionis, atque inter S. Liturgiae cultores magna cum laude noti, illa praecipue sumimus quae in res nos ducunt ipsasque illustrent (I).

2) Postea quaestiones praecipuas subnotamus quae difficultates sive *generatim* sive *singillatim* nobis exhibere censebamus ut inde ad discussionem via pararetur et sterneretur (II).

3) Aliqua in Relatione Rev.mi Secretarii complevimus vel interpretati sumus quae suae et Commissionis menti certo, iure meritoque, respondere iudicavimus. In tota hac re, nostri usque dum licuit obliti, semper Praesidem Commissionis, qua decet, agere conati sumus (III).

4) In iis defendendis quae a Commissione proponebantur pro viribus incubuimus. Si aliquid subnotandum, demendum, addendum, mutandum fuit, semper sincere innuimus, et optatorum si non integritatem, substantiam retinere ac vindicare sategimus (IV).

5) Has diversae indolis, iuxta casus, mutationes omnes semper ad hoc denique proposuimus, ut difficultates praepediremus, ita ut si ex optatis Commissionis non integritatem aliqua in re obtinere poteramus, substantiam saltem acceptabilem redderemus vel discussioni portam apertam, *non clausam*, si possibile esset, relinqueremus (V).

I

De principiis generalibus ad Sacram Liturgiam instaurandam atque fovendam [1]

A) *Commissionis Pontificiae constitutio ac labores.*

Pontificia Commissio de sacra Liturgia, *praeparatoria Concilii Vaticani II,* instituta est, uti ceterae Pontificiae Commissiones, die 5 iunii a. 1960, eaque 63 sodalibus, Membris scilicet et Consultoribus constabat, quorum 13 episcopali charactere insigniti, 28 ex clero saeculari, 35 ex clero religioso. Nationes repraesentatae fuerunt 23, pertinentes ad omnes orbis terrarum partes.

Peragendi laboris huius Commissionis, *haec fuit ratio*: *primo,* res tractandae selectae sunt ac *tredecim* subcommissionibus examinandae adsignatae; *secundo,* Subcommissionum opus, ab universa Commissione, simul coadunata, perpensum est; *tertio,* redactus est a Secretaria textus « Constitutionis » et *ter* ad omnes sodales transmissus; *quarto,* « Constitutio » in sessione plenaria approbata est.

Primo: *De quaestionibus seligendis.*

a) Mense octobri a. 1960 missus fuit omnibus Commissionis sodalibus elenchus duodecim quaestionum. Ipsae desumptae fuerunt *sive*: 1) ex fasciculo a Secretaria Centrali digesto; sive 2) ex Quaestionibus quas Sacra Rituum Congregatio in Commissione antepraeparatoria exhibuerat; sive 3) ex additione in decursu novarum quaestionum adiunctarum.

b) Membris autem omnibus amplissima facta est facultas huiusmodi quaestiones examinandi, aliasque, quae opportunae visae essent, proponendi.

Acceptis postmodum sodalium responsionibus, coadunata est Commissio generalis die 12 mensis novembris anni 1960, quae *tredecim* sequentes quaestiones definitive statuit tractandas:

1) De mysterio Liturgiae eiusque relatione cum intima vita Ecclesiae.

2) De Missa.

3) De concelebratione sacramentali.

4) De officio divino.

---

[1] Haec omnia quae sub hoc articulo veniunt, si excipias n. 18, fere ad litteram ex Relatione citata Rev.mi P. Bugnini, Commissionis Secretarii, depromimus.

5) De Sacramentis et Sacramentalibus.
6) De Calendario recognoscendo.
7) De lingua latina.
8) De institutione liturgica.
9) De fidelium participatione in sacra Liturgia.
10) De Liturgiae aptatione ad ingenium et traditiones populorum.
11) De sacra supellectile, vestibus et ornamentis liturgicis.
12) De musica sacra.
13) De arte sacra.

Haec quoad quaestiones seligendas.

Secundo: *De examine operis Subcommissionum.*

a) Sodales Subcommissionum, inde a die 15 mensis novembris 1960, muneri sibi commisso valde alacriter incubuerunt. Diversi *coetus particulares* adunati sunt ad praedictas quaestiones tractandas. Interim ipsis alii 30 « consiliarii » additi fuerunt, ita ut peritorum numerus quaestionibus liturgicis pertractandis in *centum* fere succreverit.

b) Post quinque menses Commissio generalis coadunata est. Plenarii coetus, adstantibus omnibus fere Membris et Consultoribus, itemque omnibus Archiepiscopis et Episcopis Commissionis, habiti sunt in Aula Congressus S. Rituum Congregationis a die 12 ad diem 22 mensis aprilis anni elapsi (1961). Subcommissionum peracti labores accurato et diligenti examini subiecti fuerunt, ita ut singula fere verba singulaeque res discussa et perpensa fuerint.

Tertio: *Redactio « Constitutionis ».*

a) Super opere Subcommissionum a Commissione reviso et examinato, Secretaria hanc vobis exhibitam « Constitutionem » redegit. Ipsa pro revisione et ulteriori examine ad omnes sodales Commissionis mense augusto elapso (1961) missa fuit.

b) Ultra *mille et quingentae fuerunt animadversiones sodalium.*

c) Tunc novus textus redactus est atque iterum omnibus sodalibus mense novembris (1961) transmissus fuit. Animadversionibus rursus acceptis, Secretaria tertio « Constitutionem » perpolivit atque extremo examini et approbationi Commissionis diebus 11-13 ianuarii huius anni proposuit.

d) Textus, qui nunc Vobis, Eminentissimi et Excellentissimi Patres, subicitur, totius Commissionis de sacra Liturgia mentem exprimit et refert.

B) *Criteria Commissionis.*

Criteria Commissionis quae totum opus moderantur haec sunt:

1) Maxima reverentia et sedula cura omnino servandi sacrum patrimonium liturgicum Ecclesiae.

2) Altiora principia praebere, quae post Concilium moderari deberent totum opus instaurationis sacrae Liturgiae.

3) Constanter fundamentum theologicum ostendere cuiusque dispositionis practicae vel rubricalis.

4) Summa cura incumbere ut clerici magis magisque liturgico Ecclesiae spiritu imbuantur eumque melius cognoscant, ita ut eiusdem spiritus fiant magistri et duces apud fideles.

5) Apostolica sollicitudo ut fideles magis in dies participes fiant sacrae Liturgiae, ita quidem ut duo illa principia fundamentalia consocientur, scilicet: primo, tuendi et servandi *hierarchicum* characterem sacrae Liturgiae, prout in litteris Encyclicis *Mediator Dei* exhibetur; secundo, extollendi characterem *pastoralem* Liturgiae, ita ut in dies crescat populi Dei participatio ad fontes vivos christiani spiritus et pietatis.

C) *Constitutionis partitio et ordinatio.*

a) Constitutio in *octo* capita dispertitur, quot nempe sunt partes essentiales sacrae Liturgiae: 1) principia generalia; 2) Missa; 3) Sacramenta et Sacramentalia; 4) Officium divinum; 5) Annus liturgicus; 6) Sacra supellex; 7) Musica; et 8) Ars sacra.

Haec divisio *classica* iure meritoque retenta est.

b) Difficultas omnium maxima fuit limites rebus tractandis ponere, cum tot tantaeque fuerint propositiones factae, *sive* ab Episcopis mundi universi, *sive* ab iis qui studiis liturgicis incumbunt, *sive* ab animarum pastoribus.

Verum est, ut in pluribus, huiusmodi petitiones esse *de particularibus,* non raro *de minimis,* de quibus curat certo Liturgia, at non potest Concilium Oecumenicum decernere.

c) Insuper, Litterae Apostolicae « Rubricarum instructum » diei 26 iulii 1961 statuerant ut Patres Concilii Oecumenici illa « altiora principia » proponerent, supra quae opus plenae instaurationis liturgicae solide consistere ac Sancta Sede duce superaedificari atque compleri posset.

d) Hoc ipsum iam ex se limites signat laboris Commissionis liturgicae. Non omnia proinde in Constitutione inveniuntur quae de Litur-

gia et circa Liturgiam dici vel quaeri possent, sed ea solummodo altiora principia et normae, quae mentem patefacere possent eiusdem Oecumenici Concilii.

D) *Altiora et generaliora principia totius Constitutionis* (Cap. I).

a) Haec sollicitudo determinandi essentialia principia, evidentius apparet in capite I Constitutionis quod finem practicum sibi proponit, idest: « *semel agere de illis rebus, ideis vel conceptibus quae communia sunt omnibus partibus sacrae Liturgiae* ».

b) Aliud munus insuper capiti primo incumbit.

Per plura saecula ad recentiora usque tempora, Liturgia ut plurimum indicata est veluti « decorus quidem caeremoniarum apparatus » vel « mera legum praeceptorumque summa » quibus Ecclesia iubeat sacros instrui ordinarique ritus » (cf. *Mediator Dei,* n. 25). Sed postquam Pius X edixit Liturgiam fontem primum eumque necessarium esse a quo spiritus christianus hauritur (cf. *Tra le sollecitudini,* 3) succrevit cura requirendi solida fundamenta divini cultus in ipsa sacra theologia, in fontibus biblicis, in doctrina mystica et spirituali Ecclesiae. Huius indefatigati et fructuosi laboris et studii vestigia perpulchra exstant documenta in actis Ecclesiae recentiorum annorum, usque ad Litteras Encyclicas *Mediator Dei,* quae constituunt veram *Summam Theologicam* ac *iudirico-pastoralem* totius rei liturgicae, dum novum inchoant iter pro renascentia liturgica et actione pastorali.

Principia illa, quae in Litt. Enc. *Mediator Dei* et in subsequentibus documentis statuuntur et vindicantur, synthetice quidem sed integre referuntur in capite primo Constitutionis.

Quod quidem caput quinque sectionibus constat:

Prima Sectio: *De sacrae Liturgiae natura eiusque momento in vita Ecclesiae.*

a) Primis novem articulis, Commissio sategit definire locum assignandum Liturgiae, 1) sive *relate ad actuositatem externam Ecclesiae,* 2) sive relate ad vitam spiritualem singulorum fidelium, et 3) denique, relate etiam ad pia exercitia quae extra liturgiam proprie dictam celebrantur.

b) Sane, Liturgia non amplectitur *totum ambitum actionis Ecclesiae.* Praeter Liturgiam, nempe, exstant in Ecclesia: 1) *opera magisterii,* uti praedicatio, catechesis, instructio religiosa, scholae, 2) et *opera apostolatus* in genere quae ad eius regimen referuntur, 3) necnon *opera caritativa.* Haec opera necessaria sunt, immo indispensabilia, et magis ac magis intensiora ac numerosiora fieri debent.

c) Ipse Summus Pontifex Pius XII, in Allocutione ad Congressistas Assisiates asseruit: « Liturgia constituit functionem vitalem Ecclesiae; sed *non est tota Ecclesia* ».

a) Relate vero *ad vitam spiritualem singulorum fidelium,* et ad pia exercitia extraliturgica, asseritur:

1) esse omnino necessarias dispositiones interiores personales ut fideles plene et fructuose fontibus gratiae, per Liturgiam apertis, participent. In celebrationibus Anni liturgici, omnis fidelis *tenetur* tendere ad summam animi internam respondentiam cum iis quae esterne fiunt, quae habetur in plena fide, spe et praesertim in plena caritate. Tunc solummodo plenos fructus ex Liturgia percipit.

2) Asseritur necessitas colendi pia exercitia, quae utilissima sunt, immo prorsus necessaria ad vitam asceticam christiani alendam ac fovendam: attamen ut ordo hierarchicus et mens Ecclesiae integra servetur, pia exercitia cum liturgicis celebrationibus apte coordinanda sunt, horum spiritu informari ac penetrari debent, et amice semper inter se componi.

b) Inde Liturgia sacra semper in omnibus principem locum tenet, singulorum pietatem dirigit et alit, huius pietatis exercitia ad se diversimode trahit sibique ita subordinat ut sint simul veluti ipsius dulcis applicatio et fructus, iugis, intima atque efficax praeparatio.

In hoc late patet campus catechesi et instructioni liturgicae, ut fideles a suis pastoribus edoceantur de summo valore sacrae Liturgiae et de loco ac modo piis exercitiis dando.

c) Specialis mentio facta est de sacris Ecclesiarum particularium exercitiis, quae de ordinatione, iussu, venia Episcopi celebrantur. Sane, Codex Iuris Canonici Episcopis remittit munus *publica* pia exercitia ordinandi. Ubi autem auctoritas Episcopi intervenit adest absque dubio specialis dignitas qua non gaudent pia exercitia *personalia,* ad propriam pietatem alendam, a fidelibus peracta. Agitur enim de actione sacra publica, quae si ornatur dignitate actionis liturgicae, habet tamen accedente auctoritate Pastoris dioecesis, nobilitatem et dignitatem illam, quae excellit ceteras devotionis formas.

Sectio secunda: *Agit de liturgica institutione cum cleri tum fidelium.*

a) Quoad *clerum* petitur:

1) ut magistri scientiae liturgicae probe formentur in specialibus institutis ad hoc destinatis, sicut fit pro ceteris scientiis theologicis, iuridicis et biblicis. Cum enim Liturgia magis magisque ingrediatur regionem theologiae et historiae, requirit ut methodice investigetur et aptis scientificis mediis tradatur. Et hoc requirit in magistro congruentem praeparationem, quae omnium scientiarum rationem habeat.

2) Petitur etiam ut Liturgia non inter disciplinas *auxiliares* sed *principales* adnumeretur: quod consequitur ex natura *theologica Liturgiae* et ex *eius munere spirituali et pastorali.* Hoc nullo modo includit ut per tot horas in hebdomada tradatur sicut theologia dogmatica vel Sacra Scriptura vel theologia moralis; etsi per integrum curriculum theologicum *semel* saltem per hebdomadam doceri congruum esset.

3) Petitur ut tota vita spiritualis seminarii vel instituti religiosi informetur vita et spiritu Liturgiae, ut quae in schola traduntur, clerici omnino vivant in ipsis quotidianis pietatis exercitiis.

4) Tandem petitur ut haec cleri liturgica institutio haud finem habeat in seminario, sed prosequatur etiam in vita pastorali, mediis illis ordinariis, vel extraordinariis, quae Episcopus cum suam Commissione liturgica dioecesana clero praebere poterit. Inter haec media merito adnumerantur menstruae adunationes ad casus morales et liturgicos solvendos, ab ipso Codice Iuris Canonici valde commendatae (cf. cc. 131, 591 par. 1-3).

b) Quoad *fideles* autem, institutio liturgica tendere debet ad actuosam et consciam participationem in sacris ritibus. Ratio est ipsi Liturgiae intrinseca. Nam plena et actuosa participatio Liturgiae necessario aliquid supernaturale secumfert, expressum modis biblicis et a traditione derivatis: ad quod ideo populus semper indiget elevari.

Affirmat autem textus Constitutionis hanc instructionem constituere « unum e praecipuis muneribus » pastorum post celebrationem ipsius Liturgiae in genere, munus a quo numquam animarum curatores dispensari possunt, etiam si instauratio liturgica sacras actiones magis comprehensibiles reddet.

Attamen etsi liturgica institutio adnumeranda sit inter potiora munera pastoralia, nihil remittit de necessitate aliorum operum sacerdotalium ministerii. Immo, potius quam verbo, Pastor ovibus suis praeire tenetur exemplo, idest modo quo in celebrationibus liturgicis se gerit.

In sectione tertia: *Agitur de sacrae Liturgiae instauratione.*

Plura sunt principia ibi enuntiata:

Primo asseritur in structura rituum et textuum liturgiae, ad populi comprehensionem et participationem quod attinet, omnem obscuritatem vitandam esse, quae cum natura transcendenti Liturgiae aut cum ipsius expressione, necessario connectitur.

Secundo, traditionem esse servandam, at simul legitimum progressum esse admittendum. Est principium insitum in ipsa natura Liturgiae, probatum ab historia, recentiore praxi confirmatum ex permultis illis instaurationibus factis, imprimis circa Hebdomadam Sanctam.

Tertio, aptatio Liturgiae specialissimo modo commendatur pro re-

gionibus Missionum. Fere cotidie novae Nationes sui iuris nascuntur, quae oculos in Ecclesiam catholicam fiducialiter convertunt, et tamen valde cupiunt retinere proprias consuetudines et usus. Laeto animo amplectuntur fidem et cultum christianum sed Ecclesiae ritus ferventius participant cum magis ac magis propriam mentem, christianam factam, exprimunt, ipsique respondent ex conscientia et intimo sensu religioso propriae gentis. Hic opportune inseritur aptatio liturgica, quae duobus principiis inniti deberet:

a) quidquid nobile dignum est, nec veluti necessario ac naturali vinculo superstitionibus connectitur aut erroribus favet, convenienter aptatur, et potest in ritibus respondentiam invenire.

b) Forma tamen nova non aliunde desumenda est, sed ex forma praeexsistenti ritus romani oriri debet.

Hac ratione ritus romanus maneret substantialiter intactus, sed admitteret, iuxta ingenium, culturam, indolem diversarum gentium, aptationes a legitimis auctoritatibus ecclesiasticis iuxta casus propositas et a Sancta Sede semper recognitas et approbatas.

Quartum principium oritur ex indole didactica et pastorali liturgiae et respicit: *primo* structuram rituum, qui ita fidelium captui accommodati esse deberent, ut non vel vix indigerent adnexis prolixis commentariis; et *secundo* sacrae Scripturae lectionem, praedicationem et catechesim quae infra ritum contineri debent. Necessarium sane est praedicationem intra sacros ritus contentam ex fontibus ipsis S. Scripturae praecipue relatos aliisque his correlatos atque ex textibus liturgicis magna ex parte haurire ad res fundandas atque illustrandas, ut mirabilia Dei per verbum Dei praenuntiata in rem deducta ostendantur in Liturgia. Haec ipsa praedicatio foecunda et efficax fieret, si, ritui sacro inserta, primigenium suum locum sacrum et viventem in ipso inveniret.

Tandem, *quintum* principium argumentum sumit ex natura communitaria et hierarchica Liturgiae et satagit in luce ponere aspectum dynamicum omnium participantium actionis liturgicae, ita ut nullus amplius sit in Ecclesia spectator mutus et iners existat, sed omnes sint operantes et agentes animo, corde, corpore in sacram actionem ingredientes.

Sectio quarta: *De vita liturgica in dioecesi et paroecia fovenda.*

Novissima studia pastoralia opportune ostendunt necessitatem revocandi « familiam Dei » ad spiritum « ecclesialem », dioecesanum et paroecialem. Dioecesis, iure divino, est ipsa Ecclesia in locis constituta, universamque Ecclesiam vivide manifestans. Paroecia, ut pars dioecesis, est « cellula » ultima Ecclesiae, ipsa « parva Ecclesia », in qua fideles Deo nascuntur et plenam vitam christianam hauriunt et vivunt. Valde opportunum est haec principia in luce ponere et promulgare, ut hoc

duplex centrum hierarchicum unitatis pleno suo valore iterum donetur.

Tandem, sectio quinta: *De actione pastorali liturgica promovenda.*

Indicat media apta ad fines praestitutos assequendos. Inter haec merito adnumerantur Commissiones Liturgicae nationales, dioecesanae; et Commissiones collaterales de Musica sacra, quae his quinquaginta ultimis annis ex officio constitutae sunt pro tota Ecclesia vel una alterave regione, ut v. gr. Commissio de arte sacra quae tantum pro dioecesibus Italiae obligatoria est. Ipsae arctissimo vinculo cum Liturgia connectuntur! proinde peropportunum visum est ut hoc praeciso loco functionali et vivo solemniter proclamentur et vitam Ecclesiae pleno iure ingrediantur.

Liceat tandem, Eminentissimi ac Reverendissimi Patres, breviter adhuc pauca addere:

1. Quae in Constitutione proponuntur, a Commissione *unanimi suffragio* generatim approbata fuerunt. Ita enim proposita sunt, ut omnium vel fere consensum recipere possent. Maluimus enim sodalium unitatem et concordiam, potius quam opiniones particulares, etsi perpulchrae videri possent, divisis animis sustinere.

2. *Declarationes* quae post aliquos numeros inveniuntur ad textum conciliarem evidenter pertinere non praetendunt. Ipsae, quatenus cum textu in Commissione centrali et postea in Concilio probato respondebunt, ad ipsum illustrandum vel documentis confirmandum inservire abs dubio. Insuper, *Declarationes,* dum Commissionis mentem et sensus fideliter referunt, ipsius criterium utiliter prodere poterunt ad illa secure diiudicanda quae omissa consulto fuerunt, quia nimis minuta habita sunt, nec Concilia propria dignaque, indeque nec promissioni Commissionis respondentia, quae de altioribus tantum principiis agere intendebat.

3. Circa usum linguae vernaculae, sive in Liturgia solemniori sive in illa minus solemni, atque in Liturgia latiore sensu dicta cf. infra ad n. 24 notanda.

Si nunc, antequam transeamus ad examen *generale magisque* etiam postea *particulare* Prooemii et Capitis I Schematis Constitutionis « De sacra Liturgia », volumus summarium de ipsis iudicium ferre, his paucis perstringere illud possumus.

a) Legenti statim patet et ad legendum revertenti plenius et clarius liquet, *Prooemium* et *Caput I* Schematis Constitutionis de Sacra Liturgia, quod « De principiis generalibus ad Sacram Liturgiam instaurandam atque fovendam » totum est, in primis *quoad materiam* quam continent et evolvunt, ipsa sub omni versu completa esse agnoscenda. Vix, etiam volenti et quaerenti, aliquid utiliter addendum remanet.

b) Si intus *Prooemium* et *Caput I* penetremus: quoad *elementa formalia,* omnia sane digna atque expolita diiudicanda sunt: *lingua, stylus, ordinatio, digesta elaboratio.*

c) Si e forma *ad substantiam* ut dicunt, seu ad res ipsas gradum facimus, quae dicuntur aut colliguntur: *solide, fundate, diligenter* sunt dicta, opportunis aptisque citationibus fulciuntur, et non raro perpulchra, unctione plena agnosci debent. In exemplum citari potest satis ampla par. 1 ad I « De Sacrae Liturgiae natura eiusque momento in vita Ecclesiae ».

d) Gratias quam maximas, meritasque bono certamini laudes integrae Commissioni eiusque diligenti Secretario ac in patriam reverso Praesidi, ex imo corde rependere sane iustum, aequum, dignumque est.

II

Animadversiones « generales »

in Prooemium et Cap. I Schematis Constitutionis « De Sacra Liturgia »

Quod prius iam innuimus, iterum obiter in mentem revocemur, scilicet haec generalia (II) sicut et particulariora (III), quae colligemus, hac mente ac proposito nos semper proponere ut textum Commissionis in primis declaremus, illustremus, confirmemus. Si aliqua in ipsum obiici qualibet ratione possunt in hoc toti sumus ut difficultates praepediamus semper post nos, prout melius liceat, portam non clausam sed apertam discussioni et Schematis expolitioni relinquendo.

Quae in hoc articulo II exhibemus, generalia nuncupamus quia, vel ad totum Schema, sub uno aliove respectu, sese referunt vel ad diversa ipsius partes seu loca. Hinc utiliter, ea hic collocemus ut parcatur repetitionibus. Ceterum commoditatis gratia praecipua loca ad calcem addimus ubi quae hic tangimus recurrunt.

Animadversiones generales hae sunt:

1ª. Circa *textum Schematis Constitutionis et Declarationes Commissionis* Liturgicae.

2ª. Circa competentiam Commissionis Liturgicae.

3ª. Circa competentiam Ecclesiasticis Auctoritatibus in dioecesi, provincia, regione seu natione quoad Liturgiam agnitam seu agnoscendam.

4ª. Circa *sensum, limites, rationem* renovationis liturgicae ad mentem Commissionis Centralis, *in Concilio* atque *post ipsum.*

5ª. Circa Liturgiam, vitam pietatis ac pietatis exercitia.

1ª. *Circa textum Schematis Constitutionis et circa Declarationes Commissionis Liturgicae.*

a) Quod Commissioni Centrali proponitur formaliter et ab ipsa Concilio proponendum est textum Schematis Constitutionis de Sacra Liturgia continebit tantum

b) *Declarationes* quae post aliquos numeros seu articulos textus Constitutionis inveniuntur ad ipsam pertinere non praetendunt. Hae *Declarationes* quatenus cum textu in Commissione Centrali et postea in Concilio probato convenerint, ad ipsum textum illustrandum, confirmandum, interpretandum, optimum subsidium suppeditare poterunt.

c) Insuper *Declarationes,* dum et quatenus Commissionis mentem et sensus fideliter referunt utile praebent criterium ad illa diiudicanda quae non immerito vel in textu vel et in ipsis Declarationibus omissa fuerunt, *sive* quae non videbantur Concilio propria dignaque, *sive* quia contraria promissioni ab ipsa Commissione factae, quod tantum de maioribus ageret, *sive* aliis de causis.

2ª. *Circa competentiam Commissionis Liturgicae.*

a) Nostrae Commissionis competentia concluditur certe intra limites competentiae S. R. C., neque ultra patere potest. Tamen, ut suis locis iam notavimus, quandoque ex materiae connexione aliqua tacta fuerunt quae limites praetergrediebantur et ad aliarum SS. Congregationum competentiam pertinebant, ut ecce ad *S. Officii* (art. 4, 42, 62, 63) *Sacramentorum* (art. 51, 54, 62, 63) *Concilii* (art. 75) de *Religiosis* (art. 67) de *Propaganda Fide* (art. 67).

b) Aliqua etiam, ut suis in locis dicemus, ex. gr. quando sermo erit de concelebratione caeremoniali vel reali, supponunt declarationes doctrinales quae Commissioni Theologicae subiiciendae essent, ut secure incedere possimus et pariter normas SS. CC. Sacramentorum et Concilii circa possibilitatem et normas binationis in casu.

c) Mens Commissionis nostrae non fuit ut haec Commissionibus mixtis subiicerentur, sed simpliciter ut, salva aliorum Dicasteriorum competentia, ipsi nostrae Commissioni liceret in rebus quae diversos respectus habent ob oculos ponere adspectum liturgicum, in casu etiam subnotare et formam mentis Commissionis liturgicae exhibere.

3ª. *Circa competentiam liturgicam diversis Ecclesiasticis Auctoritatibus in dioecesibus, ecclesiasticis provinciis, regionibus seu nationibus in Schemate Constitutionis concessam seu recognitam.*

a) Non intendimus quaestiones iuridicas movere circa hanc competentiam ipsiusve rationem ac limites. Agimus tantum de *formulis liman-*

dis quibus Schema Constitutionis his Auctoritatibus localibus sese remittit.

b) Ex can. 1257 C.I.C. vigentis: « unius Summi Pontificis est omnia quae ad Liturgiam spectant ordinare; Episcopis vero maxime competit invigilare circa observantiam legum liturgicarum opportunis normis et decretis abusus et corruptelas corrigere » (cf. cc. 336, par. 2; 1261, par. 2). Hoc evidenter Episcopus facere libere potest sive in Synodo sive extra ipsam prout magis sibi expedire videatur. In Schemate Constitutionis aliqua iam Episcopis tribuuntur et plura alia expresse ipsis committi etiam melius possent.

c) Eadem facultate gaudent *Concilia Plenaria* legitima (cc. 281 ss.) pro natione seu regione et *Provincialia* pro ecclesiastica Provincia (cc. 283 ss.). Episcopi vero iuridice iis ligantur quae Concilia plenaria vel provincialia statuerunt, postquam ipsa confirmata et promulgata sunt (c. 291, par. 1 et 2).

d) Nihil praeterea prohibet quominus, praeter haec quae Episcopi, Concilia Provincialia ac Plenaria a iure vigenti circa Liturgiam habent, alia a *Concilio Oecumenico* ipsis committantur *vel a novo Codice vel ab homine* ex peculiaribus scilicet documentis seu facultatibus, eis communicari valeant.

e) His relictis, in Schemate Constitutionis de Sacra Liturgia, ut organum cui frequenter legum seu normarum liturgicarum accuratior definitio et applicatio committitur sunt *Conferentiae Episcopales* (cf. ex. gr. art. 22, 23, 24, 34, 41, 48, 64, 89, 90, etc.).

Ne confusiones iuridice et practice inde oriri possint, imo inter diversas Auctoritates ex iure competentes pro immediata applicatione seu definitione legum liturgicarum veri conflictus nasci valeant, haec meminisse iuvabit: 1) Ut in Commissione Centrali, agendo de Conferentiis episcopalibus, recte communique consensu animadversum fuit, ipsae sunt characteris potius pastoralis quam stricte iuridici. Illa tantum in ordine iuridico ac disciplinari habent, quae expresse eis in legitime probatis Statutis committantur. Conferentiae namque ullo modo confundi possunt cum veris Conciliis Plenariis alicuius nationis seu regionis, quae habent quidem semel confirmata, veram potestatem legiferam iuridicam ac disciplinarem, sed a S. Sede tantum convocari ac per proprium Legatum dirigi possunt (c. 281 ss.). Pariter Conferentiae, ex ipsarum indole, proprie dicta organa hierarchica non sunt ut Concilia Provincialia ex. gr., indeque singulos Episcopos sub respectu iuridico, intra ambitum propriae competentiae, neque ligare neque tangere seu afficere valent.

2) Relictis in casu aliis altioribus principiis ac criteriis organiza-

tionis ecclesiasticae quae profunde turbari possent, si Conferentiae Episcopales, *quin totum actuale vigensque systema revideretur,* sub ratione et colore pastorali totum campum competentiae disciplinaris invadere possent, pro instituto et fine nostro (cf. *b*) adnotamus, *Conferentias Episcopales* nec semper et ubique existere ut aliquid organice institutum nec, quod magis est, eodem modo eademque ratione esse ordinatas. Sane, si non magis frequenter, saltem in non paucis nationibus catholicis, in Conferentiis partem non habent nisi Em.mi Cardinales et Exc.mi Archiepiscopi, non autem Exc.mi Episcopi. Iam, ignorare non possumus Episcopos secundum gradum Hierarchiae Iurisdictionis constituere (c. 108 par. 3) ipsosque, quoad res proprie ad disciplinam, ius, regimen propriae Ecclesiae spectantes, a nullo repraesentari necessario deberi seu normaliter posse. Hinc *Episcopi omnes,* in Concilio Oecumenico, Plenario, Provinciali, ne dicamus in Synodo in qua sunt unici legislatores (c. 362), *proprio iure* partem habent (cc. 223, par. 1, 2; 282, par. 1; 285, 286).

b) Haec quae praecedunt hunc in finem tantum recolere debuimus ut merito concluderemus: semper ac in Schemate Constitutionis fit remissio ad *Auctoritates Ecclesiasticas* immediatas quibus diversae facultates agnoscuntur, ut omnes diversas auctoritates complectamur, quin proprium uniuscuiusque spheram competentiae iuridicam, disciplinarem, pastoralem turbemus, hac vel simili formula uti necesse est: *Ecclesiasticae legitimae Auctoritates hierarchicae intra propriae competentiae rationem et limites,* scilicet in concreto *Ordinarii locorum, Concilia Provincialia vel Plenaria, Conferentiae Episcopales iuxta casus.*

4ª. *Circa sensum, rationem, limites renovationis liturgicae in Concilio atque post ipsum iuxta criteria Commissionis Centralis.*

a) Ne omnia temere, cum denuo et sine ullo solido fructu, confundere velimus in felici renovatione liturgica quam prae manibus habemus, plures in primis adspectus discernendi accurate sunt et non pauca magni, sine ullo dubio, pretii atque ponderis, magis, elementa, instrumenta, subsidia, quae ad eam feliciter concurrunt atque in dies magis, ut confidimus, in proprio gradu, concurrent, distinguenda prius atque postea ordinanda erunt.

b) Tres praecipui sunt renovationis liturgicae respectus: *legislativus, practicus ac pastoralis, technicus.* Ipsi separatim in propria cuiusque functione considerandi sunt et intra ipsam sese continere atque agere debent ita ut technici omne genus qui scientiam liturgiae profitentur, eius historiam investigant, fontes, documenta et monumenta liturgica illustrant, elaborata elementa suppeditent quae legislationi, praxi pasto-

rali, cognitioni, divulgationi participationi populi in vita liturgica inserviant ipsaque iugiter alat. Qui pastorali et vitae liturgicae fovendae, propagandae incumbit ex legislatione securam directionem hauriat perpetuo fideliter et recipiat, simulque S. Sedi aliisve Auctoritatibus liturgicis iuxta casus dubia, necessitates practicas, informationes communicet quae ad legislationem complendam melius et aptius vitae aptandam inservire possunt. Directio ex qua quid, quando, quomodo agendum sit non practicis nec technicis competit sed S. Sedi vel Concilio reservantur seu aliis Auctoritatibus intra proprios competentiae reales et personales fines. Hic etiam *ordinem serva et ipse servabit te.*

c) Inde vitandae sunt exaggerationes quae offendere, turbare, offuscare possent illud serenum ecclesiasticum iudicandi criterium iuxta quod bonum ex integra causa malum ex quocumque ad latus defectu. Sic, dum res prudenter revidentur, et si opus fuerit, expoliuntur, renovantur, complentur, non omnia pessumdari debent, nec in restauratione prosequenda illa sine ulla religione, sensu classico, phrasi accepta tumultuarie, evertenda sunt quae hucusque facta ac probata fuere, neque leviter iterum iterumque tangenda quae vix, ut omnibus numeris absoluta proponebantur. Omnibus qui ex officio audiendi sunt pariterque illi qui ex prudenti iudicio utiliter audiri possunt large et generose auditis, Concilium Oecumenicum suprema criteria atque normas statuet. Ipsa complenda, interpretanda, ad praxim reducenda sunt a S. Sedis legitimis organis sub auctoritate et ductu Romani Pontificis.

5ª. *Circa s. Liturgiam, vitamque pietatis ac pietatis exercitia.*

a) In art. 8 et 9 Schematis (pp. 14-15) [1] Commissio Liturgica recte prorsus de necessitate colendae pietatis per totam vitam sive in *Liturgia* et per ipsam, sive *extra Liturgiam* ut *fructus* ex ipsa Liturgia collectus et ad ipsam *iugis praeparatio.* Post haec, in art. 5 de *piis exercitiis stricte non liturgicis* pertractavit *ab Ecclesia* (S. Sede vel Ordinariis iuxta casus) *approbatis et commendatis* (art. 9, pp. 14-16).

b) Ad art. 8 notandum, in verbis Domini (*Mth.* 6, 10) invitationem generalem et absolutam fieri ad orationem ita, non *quandoque* tantum faciendam, sed generatim, ut ab hypocritis distinguamur. Hinc, ut ex doctrina Domini de oratione patet, Eius exemplo plene confirmatur, atque doctrina et exemplo Apostolorum comprobatur (*I Th.* 5, 17) pietas atque oratio singularis et personalis seu privata vitam penetrare debent. Absque dubio haec pietas et oratio personalis et singularis publicae semper *coordinari* debent, imo et subordinari ita ut oratio publica et

[1] Cf. pp. 31-32.

liturgica vitam pietatis membri Mystici Christi Corporis informet et oratio privata publicam intime ac profunde praeparet. Textus art. 8 ita modificari posset, ut ablato in lin. 14 (p. 14) [2] verbo *quandoque* simpliciter diceretur: « *Invitatur etiam...* ».

c) Quoad *pietatis exercitia non liturgica* hic in art. 5 primum sermo recurrit. Praestat nacta occasione de ipsis clare et solide semel agere nec discussionem minus utiliter repetamus. In Codice frequenter de *pietatis exercitiis proprie non liturgicis* agitur ex. gr. cc. 124, 125, 126, 593, etc. His relictis, pro nostra quaestione aliis ceteris canonibus momentosior est c. 1259. In ipso praescribitur orationes et exercitia pietatis non deberi in Ecclesiis et Oratoriis publicis permitti « sine revisione et expressa Ordinarii loci licentia, qui in casibus difficilioribus rem totam Sedi Apostolicae subiiciet (par. 1). Absque dubio hic Auctoritatis Ecclesiasticae interventus, publicis exercitiis specialem dignitatem et securitatem confert. Etsi inde privata exercitia liturgiam sensu proprio non constituant, tamen ipsa orationem vere collectivam seu socialem reddunt atque cum liturgia coordinata ad orationem liturgicam vereque publicam accedunt.

d) Ecclesia, etiam de *exercitiis pietatis,* tam stricte *singularibus* ac personalibus quam *collectivis seu socialibus* maternam curam gerit. Pro ipsis namque in Sacra Poenitentiaria *specialis* adest *Sectio* quae non tantum pro viribus ea exercitia ab omni superstitionis specie purgat sed illa indulgentiis ditat et pari ratione ac Codex (cc. supra citati) et Encyclica *Mediator Dei* (l. c. p. 586) solide vindicat et pie commendat.

e) His prae oculis habitis, illisque temperatis quae in pag. 16 [3] dicuntur relate ad preces etiam triduanas vel novendiales seu menstruis quae ab Ecclesia probata fuerunt et ratione ab ipsa ordinata peraguntur, plene assentiendum est cordatis verbis quae ad pag. 15 [4] continentur: « Ex hoc apparere debet commendationem Liturgiae nihil officere, sed e contra vehementer exigere intensam curam vitae spiritualis, etiam extra actiones liturgicas cum omnibus mediis asceticis et notis in traditione christiana ».

Ex hac harmonica pietatis liturgicae publicae et pietatis personalis ac socialis seu collectivae ac familiaris arcta unione, non modicam laudem Commissio Liturgica meretur.

Sane, radicem vitae Liturgicae exsiccat qui pietatem personalem, familiarem, socialem non fovet, non irrigat, non colit. Liturgia vero quae

---

[2] Cf. p. 31.
[3] Cf. p. 32.
[4] Cf. p. 32.

flores fructusque pietatis non fert neque offert, arescit et vacua ac externa redditur.

Ceterum, in omnibus paroeciis, dioecesibusque recte ordinatis ac profunde christianis, oratio et pietas socialis prius, familiaris et personalis postea, ita vitam spiritualem fidelium practice constituunt ut semper utraque uniamus neque unam ab alia leviter ac infeliciter separemus.

AD SINGULOS ARTICULOS ALIQUAE BREVES ANIMADVERSIONES

Ad art. 2.

S. Sedi relinquenda est illorum omnium cura atque ordinatio quae ad peritorum Commissiones post Concilium spectant. Non est ambigendum Sanctam Sedem et in particulari S. Rituum Congregationem magni imo et maximi facere peritorum in proprio ordine collaborationem. Quod in Commissione praeparatoria Liturgica factum fuit et in praeparanda Commissione Conciliari nunc fit totque alia quae copiose allegari possent luculenter demonstrant.

Ad art. 8-9.

Cf. supra in *Animadversionibus* in n. 26 *b*) iam dicta.

Ad art. 19.

Unde optandum est ut e liturgicis libris: *a*) illa auferantur quae sensus magis iustitia quam christiana caritate (ex. gr. in Psalmis) inspirantur; *b*) illa etiam quae ex violenta verborum accommodatione mentis nostrae formae non respondent; *c*) illa denique quae delicatum puerorum, puellarum, adulescentium, virginum, etc. psichologiam, sentiendi aestimandique rationem turbare seu offendere possent.

Ad art. 20.

a) Servata substantiali ritus romani unitate, legitimis adaptationibus, praesertim sub respectu pastorali, diversis coetibus, populis, culturis satis amplus locus relinqui potest. Ne deformationibus, esto recta mente factis, facilis ansa detur, ut securum unitatis in varietate pignus, S. Sedis interventus requiritur.

b) Quod prae oculis habendum pariter est, ceterumque habetur iam in rituum structuris renovandis, si casus fit, et in rubricis instruendis.

c) In exemplum adduci potest recentissima *Ordinis Baptismi Adultorum* renovatio (11 aprilis 1962). Cf. Positionem sic dictam nn. 3-6, pp. 10-12 et postea passim: nn. 9 a, pp. 17-18; 10 a, p. 19; n. 15 a, p. 21; n. 48 a, p. 32; n. 55 a, p. 34).

Ad art. 24.

A) Hae generales quae sequuntur normae (B) pro usu linguae vernaculae statui possunt, sed bene animadvertatur:

a) His generalibus normis salvis, alia non pauca impraeiudicata, relinquuntur quae ordinate propriis in locis tractantur, ex. gr. quoad Missam (art. 41), quoad Sacramenta et Sacramentalia (art. 48), quoad Officium Divinum (art. 78) quoad Musicam sacram (art. 93).

b) Agimus tantum in normis de *actionibus liturgicis* proprie dictis, et *quidem eo magis stricte* quo hae actiones solemniores sunt. Non agimus de *piis exercitiis,* etsi *socialiter* seu *collective* in ecclesia, oratorio publico vel semipublico, in paroecia factis. Commoditatis ergo, liceat notiones clare et solide in memoriam revocare:

1°. Quoad « actiones liturgicas » et non liturgicas seu « pia exercitia ». Sacrae Liturgiae integrum constituunt publicum cultum Mystici Christi Corporis, Capitis nempe membrorumque eius (*Mediator Dei*). Propterea sunt actiones liturgicae illae actiones sacrae quae 1) ex institutione Iesu Christi 2) vel Ecclesiae, 3) eorumque nomine, 4) secundum libros liturgicos a Sancta Sede approbatos, 5) a personis ad hoc legitime deputatis peraguntur ad debitum cultum Deo, Sanctis ac Beatis deferendum. Cf. S. R. C. Instr. 3 sept. 1958 n. 1 (*A.A.S.* 50 [1958] p. 633). Ceterae actiones sacrae, quae vel in ecclesia vel extra, sacerdote quoque praesente vel praeeunte peraguntur *pia exercitia appellantur* » (Instr. l. c.).

2°. *Quoad admissos gradus solemnitatis, qui criterium clarum ac solidum legislatori praecipue* suppeditant ad strictiorem vel minus strictam interpretationem dandam, imponendam.

I. *In Missis distinguuntur*:

1. Missa Pontificalis.
2. Missa solemnis non pontificalis seu simpliciter solemnis.
3. Missa cum Diacono (cantata). Cf. Ordinationes 1 febr. 1957, n. 3 (*A.A.S.,* 49 [1957] p. 92).
4. Missa cantata (ordinaria).
5. Missa lecta. (Cf. *Codex Rubr.* n. 271).

II. *In Sacramentis et Sacramentalibus.*

(Cf. ex. gr. *Ordo Baptismi adultorum,* nn. 5-6, p. 12. Infra ubi de Ritualibus accommodatione, n. 48).

III. *Quoad Officium Divinum* (et Parvum).

Distinguenda est recitatio choralis a privata; in ipsa chorali publica, gradus admittendi sunt prout a Capitulo, a Monachis, a Sanctimonialibus fit, etc.

B) Normae generales sensu supra declarato intellectae ac interpretatae hae sunt:

a) In primis illa teneri valent, pro singulis strictae *Liturgiae actibus* quae sint pro diversis nationibus expresse ac certe concessa.

b) Quoad alia introducenda, illa sunt prae oculis semper habenda quae Pius XII f. r. in Instr. 3 sept. 1958 (c. 1, a) statuerat, et Ioannes XXIII, feliciter regnans, in sua Const. Apost. *Veterum Sapientia* (22 febr. 1962) n. 2 nuper his verbis confirmavit et sanxit: « Paterna iidem [scilicet Sacrorum Antistites et Ordinum Religiosorum Summi Magistri] sollicitudine caveant ne *qui in sua dicione novarum rerum studiosi* contra linguam latinam sive in altioribus disciplinis tradendis sive *in sacris habendis ritibus* usurpandam scribant, neve *praeiudicata opinione,* Apostolicae Sedis voluntatem hac in re extenuent vel perperam interpraetentur ».

c) Tandem illud servandum semper est, ut quotiescumque usus linguae vernaculae alicui regioni concedatur, sive pro Missa sive pro Sacramentis, sive pro Officio aut aliis, versio e latino fidelis et uniformis semper sit pro tota regione, eaque legitime approbetur atque a S. Sede recognoscatur (cf. art. 22, 1-3 *Ord. Baptismi adultorum,* l. c., nn. 5-6, p. 12).

Ad art. 25.

Liturgia stricte catechetica, quae schemata primitivae catechesis christianae servat, instauratione egeret hodiernae praxi catecheticae conformi, ut finem suum obtinere possit. Cum vero in hac apostolatus regione, magnae adsint differentiae inter diversas mundi plagas, haec pars Liturgiae quodammodo a Conferentiis Episcopalibus ultima delimitatione potiri deberet, servata quidem unitate schematis generali in universa Ecclesia.

Ad art. 28.

... Pontificem et sub Romano Pontifice, ad normam iuris (cf. c. 1259, par. 1) apud Episcopos.

Ad art. 33.

Melius prima paragraphus quae incipit: « Cum Episcopus in Ecclesia sua... » dein apponeretur tamquam *Declaratio,* servata secunda paragrapho in textu Constitutionis.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. FERRETTO: Animadversiones sapientes Em.mi Cardinalis Relatoris libenter accepto eidemque gratias maximas ago quia causas anxietatis removit.

Tamen nonnulla et ego humillime animadvertere audeo.

1. Textus Decreti mihi videtur prolixior, quamvis non undequaque perfectus, v. g. non datur definitio sacrae Liturgiae. Pag. 11 [1] in Declaratione dicitur: « In praecedentibus nn. 1-4 *non universa doctrina ... non esse ...* ».

Ideo praesertim ad statuendum id quod ad Hierarchiam et ad Clerum et id quod ad fideles in sacra Liturgia peragenda pertinet, bonum esset si notio sacrae Liturgiae praecise statueretur.

Miratus enim sum quod in Commissionibus Liturgicis Nationalibus inter Sodales (p. 34,[2] n. 34) connumerentur etiam laici.

2. Pag. 15 [3] linea 3 et 4: quid intelligendum est sub nomine « Ecclesiarum particularium »?

3. Pag. 18 [4] n. 11 ubi de Liturgica institutione cleri: quae heic habentur componenda videntur cum normis a S. C. de Seminariis et Universitatibus dandis;

Ad lineam 4: cum theologico et historico... et « archaeologico » addere vellem nam, praesertim, archaeologia christiana perfectam notionem tradere valet de sacra supellectile utpote de altari, cuius exemplaria extant inter vetera monumenta.

4. Pag. 20 [5] n. 15: « De transmissionibus radiophonicis... » quaero: estne locum suum?

5. Ad pag. 21 [6] nn. 16, 17, 18: Nil dicitur de Sacrorum Rituum Congregationis Decretis. Quodnam erit eorum momentum? Nonne bonum esset si in unum Codicem redigerentur? praesertim cum can. 2 C.I.C. habeatur quod Codex, plerumque, nihil decernit de ritibus et caeremoniis...

Quaenam sunt principia ut « progressus » uti « legitimus » recognoscatur? Est res difficultatibus pluribus obnoxia.

Mihi humillime videtur nimis facilis aditus aperiri innovationibus cuiusque generis: quae innovationes in sacris facile peragendae contrariae videntur venerandae ecclesiasticae traditioni et vigenti Iuri Canonico (c. 1257).

---

[1] Cf. p. 29.
[2] Cf. p. 42.
[3] Cf. p. 31.
[4] Cf. p. 33.
[5] Cf. p. 34.
[6] Cf. p. 35.

Quod valet pro capitibus sequentibus ubi passim sermo est de aptationibus et de facultatibus ad aptationes varii generis inducendas et ad experimenta facienda (n. 21, n. 22, 2).

6. N. 25, 1) ... abundantior... lectio Sacrae Scripturae...

Abundantior? Estne possibile in praesentibus fidelium conditionibus et rerum adiunctis? Utinam bene fieret lectio Sacrae Scripturae quae in praesens praescribitur!

7. N. 31. In Liturgia nulla sit acceptio personarum.

Quaeritur: de facto habetur huiusmodi acceptio? Si non adest, cur de eadem agitur immo et prohibetur? Ideoque quum agatur de Baptismo et Confirmatione privilegia Basilicarum Patriarchalium — quae sunt Ecclesiae ubi Romanus Pontifex sacra peragit — reformanda essent.

8. Pag. 7 [7] n. 3: « ... tamen considerari ».

Estne verum? Si verum est, evidenter removendae sunt occasiones huiusmodi persuasionis. Ideoque parcat mihi Exc.mus Apostolicarum Caeremoniarum Magister hic praesens, si suggerere auderem opportunitatem studio subiiciendi caeremonias sollemnis Missae Papalis *ad Evangelium*: ita ut Sanctum Evangelium *graece* iisdem sollemnitatibus cantetur ac *latine,* septem scilicet ceroferariis adstantibus, ideoque minime recedentibus quinque acolythis post cantum Evangelii a Diacono latini ritus peractum.

Card. SPELLMAN: Mysterium Christi, sapientia a saeculis in Deo abscondita, praeprimis invenitur in sacra liturgia, ipsa Ecclesiae vita intima, ad quam omnia elementa actionis pastoralis contendere necesse est. Quare in hodiernis adiunctis sicut per totam Ecclesiae historiam, maxima cura adhiberi debet ad procurandam fructuosiorem et robustiorem vitam liturgicam apud totum populum Christianum ita tamen ut fiat sine confusione vel indebita admiratione, magna cum circumspectione. Super omnia, christifideles manuduci debent ad huius vitae liturgicae intelligentiam in dies profundiorem. Nonnunquam participatio magna ex parte « externa » invenitur quae speciem praebet verissimae vitae liturgicae, sed ab adoratione in spiritu et veritate adhuc multum distat. Optima ergo principia in Capite I de natura sacrae liturgiae et monita ne umquam significet tamquam « divini cultus partem externam solummodo ac sensibus obiectam ». Omnis actio liturgica, « actio sacra percellenter », opus sacerdotii Christi et Ecclesiae, est verum et maximum mysterium. Quo de mysterio, fideles a suis pastoribus legitime quaerunt intellectum, praesertim ad participationem internam excitan-

[7] Cf. p. 27.

dam et fovendam. Per aptam institutionem, tum cleri tum totius populi, haec participatio semper intensior et profundior evadat quin tamen ipsa liturgia amittat characterem arcanum et mysticum. Qua ratione, ut bene notatum pagina 20 [8] sub numero 15, transmissiones actionum liturgicarum ope radiophonica et televisifica semper discrete et decore fiant. Ratio est semper eadem; non mera divulgatio vel participatio tantum externa nobis opus est, sed participatio interna bene instituta.

In libris liturgicis recognoscendis, opportunum erit ante oculos habere quod permulti ex plebe Christiana *Missale Romanum* regulariter ad manus habent quando Sacrum fit. Ideoque multum interest ut rubricae revisendae instructionem etiam fidelium speciali modo praevideant (pag. 21 [9] sub numero 16). In legitimo progressu admittendo dum sana traditio servatur, maximi momenti est accuratam investigationem non solum theologicam et historicam sed etiam pastoralem instituere. In innovationibus faciendis, vera utilitas Ecclesiae sit unica norma. Sunt aliqui tum ex populo tum ex clero qui magnas innovationes desiderant, imbuti potius quodam « historicismo » quam veritate pastorali. In his rebus, pastor animarum non semper idem sentit ac qui partem potius scholasticam et theoreticam cognitam habet. Apud nostros, parochus saepe tenetur curam habere erga multa milia fidelium qui diebus dominicis et festis Sacris intersunt. Caveatur ne structura liturgica quae fortasse opportuna videatur in monasteriis, domibus religiosis, vel etiam paroeciis exiguis, non sine detrimento omnibus totius orbis paroeciis imponatur. Quare, si quae novae formae passim cum circumspectione introducantur, omnino vigilandum ut ex formis iam in Ecclesia exstantibus organice quodammodo crescant (p. 21 [10] sub n. 18) et finem vere pastoralem servent.

Dum Ecclesia non vult semper et ubique rigiditatem in re liturgica imponere, in aptatione liturgiae ad ingenium et traditiones populorum caute procedendum ne aptationes fidem et bonum communitatis tangant et laedant (p. 23).[11] Aliud est locum relinquere varietatibus et aptationibus praesertim in locis Missionum, aliud varietates imponere in locis ubi formae liturgicae usitatae ad ingenium et traditiones populi iam inventae sunt aptissimae. Maxima prudentia nobis opus est ne fides et devotio populi Christiani potius debilitentur quam foveantur. Etsi unitas fidei servanda non potest admitti tamquam solum principium in

---

[8] Cf. p. 34.
[9] Cf. p. 35.
[10] Cf. p. 35.
[11] Cf. p. 36.

rebus liturgicis, apud nostros est norma maxima (cf. p. 25).[12] Sic, e. g., experimenta in formis liturgicis (p. 24 [13] sub n. 22, 2) facile in magnam confusionem, admirationem et damnum populi Christiani inducent. Fideles simpliciores facile scandalizari possunt cum vident Ecclesiam, immutabilem fere semper, in ritibus mutari. Ex altera parte, milites et alii per varias mundi partes peregrinantes admirantur mirificam Ecclesiae in lingua ritibusque unitatem ex qua multum lucrantur. In omni mundi regione possunt partes quasi familiares habere in offerendo admirabili Eucharistiae sacrificio simul ac in paternis ecclesiis parochialibus. Etiam acatholici admirantur praestantem unitatem tum doctrinalem tum ritualem Ecclesiae catholicae. Notandum etiam quod « experimenta » et innovationes augent tum pro fidelibus tum pro parochis et aliis clericis impensa quae apud multos iam inveniuntur perdifficilia.

In quaestione de maiore parte tribuenda linguae vulgari in Liturgia, ante oculos habemus Constitutionem Apostolicam *Veterum Sapientia* a Ioanne XXIII, f. r., nuper editam. Sicut enim lingua latina « christianos Europae populos alios cum aliis arcto unitatis vinculo » plura per saecula coniunxit, ita nunc vinculum arctissimum inter christianos populos totius orbis efficere potest. Verba Pii XI, quae sua fecit Summus Pontifex, aptissima sunt. « Etenim Ecclesia, ut quae et nationes omnes complexu suo contineat, et usque ad consummationem saeculorum sit permansura..., sermone suapte natura requirit universalem, immutabilem, non vulgarem ». Eadem lingua latina, lingua vere catholica, est « vinculum denique peridoneum, quo praesens Ecclesiae aetas cum superioribus cumque futuris mirifice continetur ». Summus Pontifex admonet etiam de eis qui « novarum rerum studiosi » contra linguam latinam « in sacris habendis ritibus » scribunt. Fieri tamen potest ut in aliquibus locis, praesertim in locis Missionum, valde utilis evadat amplior locus vulgati in nonnullis ritibus. Haec tamen ut dispositio extraordinaria et temporanea semper debet aestimari.

Quae de praedicatione et catechesi omnibus utilissima. Quando ministerium praedicationis fideliter ac rite ab omnibus pastoribus impletur, fideles plene disponuntur ad plenam et veram participationem rituum liturgicorum. Haec est participatio praeprimis interna, proprie actuosa, fidelium.

Card. RUFFINI: In schemate proposito plures sunt repetitiones quae — ut opinor — nullo modo sunt necessariae.

---

[12] Cf. p. 37.
[13] Cf. p. 37.

a) Extrema pag. 5 [14] et initio pag. 6 [15] scriptum legitur: « Sacrosanctum Concilium, dum declarat se in praesenti Constitutione nihil velle dogmatice definire... ».

Pag. 7 [16] initio haec habentur verba: « Explicite declarare praesentem Constitutionem nullam novam definitionem dogmaticam condere velle ».

b) Pag. 6, in fine, idem dicitur quod in pag. 5 linn. 13-17.

c) Quae de liturgica institutione cleri dicuntur pag. 18 [17] sub n. 11 fere iisdem verbis iterantur pag. 19 [18] sub n. 3.

d) Quod pag. 27 [19] sub n. 23 de ritibus captui fidelium accommodatis inculcatur, iterum animadvertitur pag. 29 [20] sub n. 3.

Porro:

Ad Prooemium et cap. I, praesertim, quod attinet, sermo adhibitus caret claritate et concinnitate, atque, ut mihi videtur, nimis copiosus est.

Pag. 8 [21] ad 2. Potestne affirmari — salva veritate — opus humanae Redemptionis et perfectae Dei glorificationis in Liturgia Ecclesiae *perfici?* nempe perfectionem attingere?

Eadem locutio inepte usurpatur in pag. 9 [22] lin. 27 et in pag. 10 [23] lin. 9.

Pag. 21 [24] ad 18. « Traditio servanda et legitimus *progressus* admittendus in Liturgia ». Loco verbi « progressus », quod non bene sonat, praeferrem aliud vocabulum, e. gr. « nova *aptatio,* vel *recognitio,* congruenter nostris temporibus. Idcirco vox « *progressum* » etiam in pag. 22 [25] lin. 8 aut deleatur aut substituatur.

Deinde, ut mentem meam aperiam, noto:

Generatim in schemate *nimia* libertas in rebus liturgicis conceditur Conferentiis Episcopalibus, Ordinariis provinciarum vel regionum, nec non singulis Episcopis. E. gr. pag. 23 [26] et subsequenti de *aptatione ad ingenium et traditiones populorum*; pag. 27,[27] n. 24 *de lingua liturgica*; pag. 30-31 [28] *de precibus litanicis.*

Timeo ne, tanta libertate, confusio magna oriatur et gravia discrimina instaurentur, in re maximi momenti, inter varias dioeceses et provincias ecclesiasticas cum fidelium admiratione.

---

[14] Cf. p. 26.
[15] Cf. p. 26.
[16] Cf. p. 27.
[17] Cf. p. 33.
[18] Cf. p. 34.
[19] Cf. p. 38.
[20] Cf. pp. 39-40.
[21] Cf. p. 28.
[22] Cf. p. 29.
[23] Cf. p. 29.
[24] Cf. p. 35.
[25] Cf. p. 36.
[26] Cf. p. 36.
[27] Cf. p. 38.
[28] Cf. pp. 40-41.

Asseritur quidem Episcoporum sententias submittendas esse S. Sedi; sed si principium statuitur: immutationes liturgicas ab Episcopis legitime proponi, iam innuitur S. Sedem, saltem in adiunctis multis, eas reprobare non posse.

Denique non intellego cur ab hac Commissione pertractentur ea quae solum Ritum romanum respiciunt, cum officium suum sit, ut opinor, statuere quae *ubique terrarum* servanda esse existimantur.

Card. Siri: Hoc schema plura continet quae sunt omnino probanda et laudanda. Liceat tamen quaedam adnotare.

Schema disserit, effuso utique sermone — pagina 8,[29] Titulo primo — de natura Liturgiae et eminentiorem considerationem defert characteri repraesentativo et quandoque reproductivo mysteriorum Christi Domini. Quod equidem est verum et bonum.

Tamen minus et quasi obiter agit de primaria ratione « cultus » Deo delati, quae est in Sacra Liturgia. Quod mihi videtur inconveniens.

Propterea propono ut in capite huius tituli integer scribatur textus apprime clarus, qui de Sacrae Liturgiae notione datus est in documento valde recenti diei 3 septembris anno 1958 in « Instructione de Musica sacra et de sacra Liturgia », lata a Sacra Congregatione Rituum, a Summo Pontifice specialiter confirmata ac de Eius speciali mandato promulgata.

Circa Titulum III « De Sacrae Liturgiae Instauratione » pag. 20 [30] propono unico numero et quidem initio Tituli ut colligantur ea quae pertinent ad subiectum iuris liturgici, nempe ad capacitatem disponendi circa sacram liturgiam.

Equidem nullum est dubium Constitutionem aliquas mutationes afferre (cf. can. 1257) circa subiectum iuris liturgici, nam quandoque remittit e. g. aptationes ad Conferentias Episcopales Nationum.

Cum haec sit mutatio magni momenti et periculis obnoxia, ne inde confusiones oriantur, censeo esse necessarium edicere clare quodnam sit et quibus condicionibus subiectum iuris liturgici v. g. « Ius statuendi et immutandi in Sacra Liturgia pertinet unice ad Sanctam Sedem, nisi aliud caveatur in articulis qui sequuntur ».

Censeo generatim in hac materia, qua perplura recte remittuntur ad Commissionem postconciliarem de recognoscenda sacra Liturgia, nihil immutandum esse nisi caute et cum evidenti ratione, quia fidelis popu-

---

[29] Cf. p. 28.
[30] Cf. p. 35.

lus, bene intelligit aliqua emendanda esse, sed si non intelligit miratur et haec miratio nullatenus est conveniens.

Card. LÉGER: Mihi permittatur declarare quod, magno cum gaudio et toto corde, approbo et mentem et plerasque propositiones istius Constitutionis de re liturgica. Mens enim huius Constitutionis perfecte consonat restaurationi liturgicae a sancto Pio X initiatae et a Pio XII et Ioanne XXIII, pontifice regnante, provecta. Quae Constitutio, in mysterii paschalis lumine pertota concepta, ad fontem originemque ipsius liturgiae constanter refert. Numquam, a primis saeculis Ecclesiae, mysterium paschale, novo cum fervore celebratum ab anno 1951, tanta in gloria repositum est.

Antiquissima Ecclesia, sub figura boni Pastoris, Christum passum, mortuum ac resuscitatum libenter evocabat. Sacra vero Liturgia, cuius fons et origo Christus est, ex sua natura, pastoralis est. Sicuti sanguis Christi *pro multis effundetur* (cf. canon Missae) ita sunt propter homines sacramenta. Pleraeque propositiones illius constitutionis a pastorali zelo inspiratae sunt.

Caput I: Placet iuxta modum.

Mirabiliter exponuntur, hoc in schemate, fundamenta sacrae Liturgiae et proponuntur principia ad Liturgiam instaurandam. Aliquas tamen observationes faciam.

— Habetur notula in initio schematis quae dicit quod « *declarationes* non pertinent ad textum conciliarem ». Tamen illae declarationes ita apte mentem canonum exponent ut mihi videtur desiderabile quod approbatio canonum sit etiam quaedam acceptio declarationum.

— In quarta paragrapho declarationis, pagina 11,[31] historia salutis dividitur in quattuor periodos. Credo tamen quod in historia seu oeconomia salutis, melius est discernere duas partes (seu phases) principaliores, scilicet 1ª) ante Christum et 2ª) cum Christo et deinde. Nam, secundum modum paulinum loquendi, « plenitudo temporum » iam ab Incarnatione Christi existit. Et illa secunda phasis in tres periodos dividi potest, qui sunt tres ultimae periodi in textu schematis descriptae.

— In fine huius paragraphi septimae (pagina 14)[32] participatio interna fidelium melius ostendi potest, sequenti formulatione: « ... ut in actione liturgica non solum observentur leges ad validam licitamque celebrationem et ad actuosam participationem, sed ut fideles *interne*, conscie et fructuose participent ».

[31] Cf. p. 30.
[32] Cf. p. 31.

— In canone 9 additionem propono.

Desiderium exprimatur ut pia exercitia communiora et maioris momenti a Commissione postconciliari recognoscantur ut magis consentiant Liturgiae. Aliquibus enim in exercitiis piis valde diffusis, abusus inveniuntur, v. g. quoad modum perficiendi (novem menses consecutivi vel tredecim hebdomadae). Abusus illi facile ducunt fideles rudiores ad quamdam superstitionem.

— Mihi valde placet canon vigesimus quartus de Lingua liturgica. Scio quod talis renovatio legislationis quoad usum linguae vernaculae exoptabatur a clero et a fidelibus regionis meae. Et id certum habeo quod ab omnibus benigne accipiatur ut signum sollicitudinis Ecclesiae et ut medium participationis, quae magis conscia, pia et fructuosa erit.

Mihi tamen liceat exprimere desiderium ut formulatio primae sententiae aliquomodo mutetur. Bene intelligo sensum huius sententiae, sed formulatio nimis rigida est. Decernitur: « Latinae linguae usus in Liturgia occidentali *omnino* servandus est ». Haec est regula nimis absoluta quia, statuere volens pro tempore praesenti et proxime futuro, statuere apparet etiam pro tempore futuro impraevisibili. Propono ut deleatur verbum « omnino » utque sequenti modo formuletur: « Latinae linguae usus in Liturgia occidentali *servetur* ».

— In canone 25, paragrapho 3, invitatio detur minuendi numerum admonitionum. Dicatur: « opportunioribus *tantum* momentis ». Ratio est quia, in nonnullis casibus, admonitiones et commentaria nimis numerosa et prolixa sunt.

— In ultima sententia paragraphi 34, propono ut deleatur verbum « *moderari* » et scribatur potius « *fovere* »: « Ipsius munus erit... in universa natione *fovere...* ». Ratio est quia: *moderatio* sacrae Liturgiae, in sensu acceptato in legislatione, pertinet ad Ordinarios locorum et pendet unice ab auctoritate Ecclesiae (sicut dictum est in n. 28 huius capituli), non tamen ad Institutum Liturgiae Pastoralis.

— In secunda paragrapho canonis 35, post verbum « dioeceses », addere possit: « v. g. *intra eandem provinciam ecclesiasticam* » unam Commissionem constituant.

Card. DÖPFNER: Schema Constitutionis « De Sacra Liturgia » certe inter praestantiora omnium hucusque nostrae Commissioni propositorum adnumerandum est. Nam obiectum suum concinne, praegnanter et acute tractat, profundis investigationibus theologicis innititur, traditionem saeculorum cohaerenter servat simul et diligenter ulterius evolvit. Insuper missioni Ecclesiae pro hodiernorum temporum adiunctis optime est accommodata nec non praecise correspondet fini Con-

cilio Vaticano II ab ipso Summo Pontifice statuto, id est fidem fidelium catholicorum per actuosam participationem ipsius sacrae Liturgiae efficaciter promovet et eodem actu ita hanc instaurat, ut etiam fratres separati valorem sacrae Liturgiae magis sentiant et Ecclesiam pluris aestiment.

Valde laudandum est, quod in ipso documento conciliari non omnia et singula quaeque tractantur, quae in sacra Liturgia fovenda et instauranda desiderantur et quae facilius a Commissione peritorum virorum ex omnibus regionibus convocatorum exarari poterunt. Ex altera parte principia traduntur, quae non sunt loci communes multoties repetiti, sed normae revera theologice fundatae, pastorales et bono Ecclesiae et fidelium utiles. Vere hic habetur documentum Concilio Oecumenico, id est coetu Pastorum orbis universi in Spiritu Sancto congregato dignum.

Commemorare velim nominatim numeros sequentes:

Ad n. 9 (pag. 14,[33] lin. 23 ss.). Valde placet, quod, praeter pia exercitia in Ecclesia universali recepta, commendantur sacra Ecclesiarum particularium exercitia eorumque dignitas bene notatur. Nam haec exercitia sacra non sunt quaedam species exercitiorum privatorum ab auctoritate ecclesiastica commendatorum, sed, prout fiunt ex mandato Episcopi in communitate sub directione sacerdotis, magis accedunt ad ipsos ritus liturgicos sensu stricto.

Ad n. 22 (pag. 24,[34] lin. 5 ss.). Facultas experimentorum instituendorum in Liturgia aptanda convenienter, immo necessario provideri debuit. Nam sicut in instauratione Hebdomadae Sanctae res sine experimentis praeviis peragi non potuit, ita etiam in aptatione hic proposita felix successus sine experimentis praeviis sperari nequit. Patet per se, talia experimenta in locis ipsissimis ubi de re aliqua innovanda agitur, institui debere, re mature considerata, auditis peritis, sub ductu et invigilantia Episcopi vel Episcoporum Conferentiae, quovis periculo irreverentiae, admirationis vel simili secluso.

Ad n. 24 (pag. 27,[35] lin. 15 ss.). Specialem merentur considerationem, quae de *lingua liturgica* statuuntur in nostro Schemate. Magna cum temperantia proceditur ad solutionem problematis, quae magis in dies urget. Saepissime Episcopus experitur, quomodo Liturgia praecipuus, immo aliquoties fere unicus est fons vitae religiosae et instructionis catecheticae atque orationis fidelium unica occasio. Considera v. gr. regiones sub dominatione Communismi, ubi celebratio liturgica revera tanquam

---

[33] Cf. pp. 31-32.
[34] Cf. pp. 36-37.
[35] Cf. p. 38.

unica via remansit, qua homines verbum Dei seu veritatem audire et communiter orare possunt. Sed et in aliis regionibus vita spiritualis praecipue pendet a fructuosa participatione Liturgiae.

Omnino perspicuum est, ad talem fructuosam participationem usum linguae vernaculae in Liturgia intra certos limites requiri. Ex altera parte videndum est, quomodo linguae latinae traditione tot saeculorum consecratus usus in Liturgia Occidentis fideliter conservari possit. Norma quae in nostro Schemate commendatur, optima esse mihi videtur et aequilibrata: servatur linguae latinae usus (et hoc quidem est principium fundamentale); admittitur tamen lingua vernacula, ubi salus animarum seu actuosa participatio populi hoc suadent; id est in omnibus et solis his casibus, ubi ipse populus debet audire lectionem vel oraliter dicere preces vel cantare.

Schema nostrum insinuat etiam modum, quo normae particulares in singulis regionibus vel nationibus statuantur; congruit rationi procedendi in conciliis provincialibus. Statuuntur leges a Synodo; publicantur tamen nonnisi actis a S. Sede recognitis. Ita et servatur pars Ordinariorum locorum, quorum apprime interest curare de digna et fructuosa celebratione Liturgiae in populo, et in tuto ponitur unitas et coordinatio sub auctoritate Sanctae Sedis.

Hic articulus maximum influxum habet pro tota Constitutione; in n. 41 (Caput II; fasc. 2, pag. 12 [36]) applicatur ad Missam; in Capite III de Sacramentis et Sacramentalibus via aperitur ad ampliorem usum linguae vulgaris, ubi res ipsa hoc exigit, sicut v. gr. in allocutionibus Episcopi ad populum in ritu ordinum conferendorum.

In n. 79 (Caput IV, pag. 14 [37]) consequentiae deducuntur pro recitatione divini officii, in qua certe saecularis traditio Ecclesiae occidentalis omnino servanda est, et tamen negligi non potest bonum spirituale ipsorum sacerdotum, qui ex recitatione Psalmorum et aliarum officii partium et propriam devotionem nutrire et thesaurum sententiarum et expressionum Sacrae Scripturae et Traditionis pro praedicatione et catechesi in lingua populi sibi comparare debent.

In n. 93 (Caput VII, pag. 8 [38]) tandem regula applicatur cantui; hac in re etiam desiderandus est amplius usus linguae vernaculae. Compertum est, quomodo in regionibus, ubi ex indulto iam viget praxis saecularis usus linguae vulgaris in certis quibusdam occasionibus, aestimatio linguae latinae tanquam linguae liturgicae primariae minime detrimen-

---

[36] Cf. p. 105.
[37] Cf. pp. 321-322.
[38] Cf. p. 462.

tum passa est, immo ipsa Missa solemniter cantata pro fastigio celebrandi Missam habetur.

Ad n. 36 (pag. 35,[39] lin. 1 ss.). Liceat interrogare, utrum revera conveniat, pro tota Ecclesia conciliariter praescribere constitutionem in quavis dioecesi illarum trium Commissionum, cum diversis in regionibus diversae sunt necessitates. Forsitan in hac vel illa dioecesi sufficere posset unica Commissio pro tribus rebus simul competens; alibi utilis erit Commissio interdioecesana. Unde hic numerus tollendus mihi videtur vel saltem loco vocis « constituatur » ponatur « valde commendatur ».

His omnibus perpensis iterum gaudium meum ac satisfactionem meam de Schemate proposito manifestare volo et idipsum admittendum commendo, prouti stat (excepto numero 36).

Card. ALFRINK: Schema huius Constitutionis de Sacra Liturgia mihi videtur valde laudandum. Qui hoc schema confecerunt, demonstrant peritiam non solum theoreticam et historicam, sed etiam practicam et pastoralem. Bene sciunt quae desideria relate ad liturgiam Ecclesiae in diversis Ecclesiae partibus inveniuntur. Et optime distinguunt inter desideria irrationabilia, fantastica, quae impleri nequeunt, et desideria seria et rationabilia, quae Ecclesia non potest negligere aut praeterire.

Ad Schema propositum triplicem observationem facere liceat:

1. Ad pag. 8-10 [40] ubi de natura sacrae Liturgiae agitur.

In istis paginis perpulchre describitur natura sacrae Liturgiae in quantum in ea opus salutis per Christum Dominum, Deum et hominem, unicum Mediatorem Deum inter et homines, perseverat et perficitur.

Continet autem sacra Liturgia duplex elementum. Primum elementum est opus Christi Domini qui in sacra Liturgia opus salutis perficit, per Sacramenta homines sanctificat, et ad Deum ducit. Hoc elementum bene describitur. Aliud autem elementum est opus Ecclesiae vel hominum qui in sacra Liturgia Deum glorificant, cultum debitum reddunt, adorant, laudant et quidem una cum fratre Domino qui unus ex nobis fieri voluit, ita ut laus hominum, laus Ecclesiae Deo fiat acceptabilis per Christum Dominum nostrum.

De hoc secundo elemento, i. e. de partibus fidelium in hoc Dei cultu qui in sacra Liturgia Deo redditur, tota fere Constitutio agit. Sed in hac prima paragrapho ubi de natura sacrae Liturgiae agitur, vix nominatur. Hoc secundum elementum in reg. 13 in pag. 8 quasi clande-

---

[39] Cf. p. 42.

[40] Cf. pp. 28-30.

stino subintroducitur, ubi ex improviso verba « divini cultus » inveniuntur, aut in pag. 10 [41] linea 17, ubi eodem modo repentino vox « cultus publicus » occurrit. Concedi quidem debet in pag. 10 alinea secunda hoc elementum ut ita dicam humanum in tribus lineis indicari. Sed hoc non videtur sufficere. Rogare vellem ut elementum hoc i. e. partes activae Ecclesiae in sacra Liturgia fusius describatur.

2. In pag. 34 [42] n. 34 sermo est de Commissione liturgica nationali et de Instituto Liturgiae Pastoralis, quae Commissio et quod Institutum actionem pastoralem liturgicam in universa natione moderantur atque necessaria experimenta promovere possunt quoties agatur de aptationibus Sanctae Sedi proponendis.

Sine dubio mens est quod hoc Institutum vel haec Commissio talia experimenta non promovet Episcopis inconsultis vel contra Episcoporum voluntatem, sicut patet ex numero 22 ubi sub 2) Conferentiis Episcoporum facultas experimentorum in sacra Liturgia tribuitur. Melius autem hic in num. 34 explicite haec Episcoporum supervisio in rebus liturgicis repetitur.

3. Ad num. 24, in pag. 27,[43] ubi de lingua vernacula in liturgia adhibenda.

Haec paragraphus est exemplum prudentiae, sapientiae et circumspectionis. Nec lingua latina nec lingua vernacula ut unica salus Ecclesiae tractantur. Stabilitur condicio hodierna linguae latinae in sacra Liturgia occidentali quin linguae vernaculae omnino excludantur, praesertim in illis sacrae Liturgiae partibus, quae natura sua linguam vernaculam postulant ut in lectionibus et in admonitionibus et in nonnullis orationibus et canticis. Partes bene determinatae et paucae.

Usus linguae vernaculae non cuidam Episcopo relinquitur, sed Conferentiis Episcoporum, ita ut omne arbitrium excludatur.

Tandem approbatio Sanctae Sedis requiritur ita ut certa unitas et uniformitas in quantum haec est utilis vel necessaria, tueatur.

Insuper alio loco scil. in num. 93 Missa solemnis supponitur esse celebrata in lingua latina — probabiliter praeter lectiones quae in lingua vernacula dici poterunt.

Et insuper nulla videtur esse ratio cur missae privatae — ut antea dicebamus — i. e. missae quae sine aut fere sine concursu populi celebrantur, non totaliter in lingua latina dicerentur.

---

[41] Cf. p. 29.
[42] Cf. p. 42.
[43] Cf. p. 38.

Quaestio de usu linguae in sacra Liturgia est quaestio valde intricata et multis animi sensibus onerata.

Non solvitur haec quaestio nec unice difficultates contra linguam latinam afferendo nec ex altera parte unice difficultates contra linguam vernaculam adducendo. Ex utraque parte argumenta contra et argumenta pro adduci possunt. Non videtur necessarium haec argumenta hic repetere. Omnis qui se cum hac materia occupavit, illa bene noscit.

De cetero quod in determinatis circumstantiis ad bonum animarum magis utile est, a Hierarchia locali optime diiudicari potest, et ex altera parte quaedam supervisio organi centralis i. e. Curiae Romanae necessarium erit ut uniformitas vel aequalitas quaedam servetur.

Duo rogare vellem:

1) Ut Episcopi qui quodam modo linguam vernaculam in sacram Liturgiam introducere cupiunt, non considerentur ut « rerum novarum studiosi », sed ut homines qui zelo pastorali moventur et qui Ecclesiam eodem fervore amant ac ii qui linguam latinam omnino servare volunt.

2) Ut Patres Eminentissimi et Excellentissimi, qui, pro suis circumstantiis, linguam latinam unice servare cupiunt, aliis Episcopis libertatem relinquant ut in suis conditionibus ad animarum salutem linguam vernaculam introducant, non sine approbatione Sanctae Sedis.

Card. OTTAVIANI: Schema de sacra Liturgia — prooemium et caput I — in suo complexo valde placet, tum ob doctas expositiones, tum ob practicas propositiones. Velim tamen pauca quaedam notare.

1. Spiritus Constitutionis est talis ut nimis aperiat aditum innovationibus vel saltem nimis mulceat illi pruritui innovationum qui hodie passim serpit, timendum in modum.

2. In prooemio autem, pag. 1,[44] linea 10, loco verborum « Liturgia enim, per quam opus Redemptionis exercetur » ponerem verba sequentia: « Liturgia per quam merita Christi Redemptoris fidelibus applicantur »...

3. Et in capite I, pag. 8,[45] linea 10, loco verborum « Ipsius namque humanitas, in unitate personae Verbi, fuit causa nostrae salutis » ponerem: « Ipsius namque humanitas, a Verbo assumpta in unitate personali, fuit causa instrumentalis nostrae salutis ». Tota illa periodus esset melius exprimenda.

[44] Cf. p. 26.
[45] Cf. p. 28.

Card. BROWNE: 1) In pag. 6,[46] linea 13 forte melius esset omittere vocem *aequo* ob praestantiam Ritus Ecclesiae Romanae.

2) In pag. 12,[47] n. 5, lineis 2-5 verba ibi exaggerata esse videntur.

3) In pag. 14,[48] n. 7, linea 8 inserere verba *in quantum fieri potest.*

Observatio generalis:

In tota praesentatione quaestionis liturgicae bonum fuisset ut, praeter considerationem eiusdem in seipsa et in suo aspectu historico et comparativo, haberetur magis explicita referentia ad aspectum theologicum eiusdem, secundum quem Liturgia subordinatur virtuti Religionis, et quidem attento primo actu huius virtutis nempe *devotio,* dum et ipsa Religio subordinatur caritati Dei et proximi in qua perfectio vitae christianae essentialiter consistit. Hoc in modo clarius appareret utilitas renovationis vitae liturgicae. Ad haec omnia ostendenda suggererem insertionem alicuius brevis paragraphi in initio Positionis.

Exc. HURLEY: Cum illis Em.mis sodalibus qui de hoc schemate gaudent, gaudeo et ego. Revera fundamenta ponit magnae renovationis non solum vitae liturgicae sed et totius vitae christianae in Ecclesia.

Vellem duo tantum notare:

1. Ubi quaestio est de praesentia Christi in Liturgia (sub numero 3 capitis I - pagina 10 [49] lineis 1-7) suggererem additionem aliquorum verborum de actione Christi in praedicatione liturgica, cum haec praedicationis forma, uti apparet ex numero vigesimo quinto (pagina 28 [50]) ad Liturgiam essentialiter pertinet.

Ergo post verba « Ipse est qui loquitur dum verba sacrae scripturae in Ecclesia leguntur », addenda essent verba: « et dum, infra actionem sacram, de verbo Dei fit praedicatio ».

2. Relate ad institutionem liturgicam cleri (sub numero 11 et 12, pagina 18 et 19 [51]) bene insistitur in momentum huius institutionis, et spero has considerationes magnum influxum in schemata de seminariis exercituras. Ex his quae dicta sunt clare apparet necessitas optimae formationis pastoralis in seminariis, ad quam uti pars vere praestantior pertinet institutio liturgica.

Liturgia enim simul cum catechesi sunt principaliores operationes vitae pastoralis sacerdotalis. Veniam sodalium peto dum de novo votum emitto de necessitate agnoscendi orientationem pastoralem totius formationis in seminariis tamquam principium fundamentale practicum.

[46] Cf. p. 27.
[47] Cf. p. 30.
[48] Cf. p. 31.
[49] Cf. p. 29.
[50] Cf. pp. 38-39.
[51] Cf. pp. 33-34.

Tota formatio philosophica et theologica ordinationem habere debet a fine hoc attingendo, ideoque inspirationem sumere debet a necessitate hominum instituendorum qui per liturgiam, catechesim et influxum bonae vitae sacerdotalis ad populi Dei formationem adlaborare queant.

Exc. ŠEPER: Mihi Schema praestare videtur, eo quod in ipso adest tendentia dandi solidum fundamentum theologicum cui s. Liturgia innititur. Nec minus momentum pastorale Liturgiae in clara luce ponitur.

Sublineare vellem, cum Em.mo Card. Döpfner, momentum primarium Liturgiae pro actione pastorali maxime elucere in experientia earum nationum in quibus libertas Ecclesiae, praesertim sub influxu socialismi, plus minusve coarctatur, et sunt multae. Ubi nec scholae catholicae, nec Actio Catholica, nec prelum religiosum, nec instituta caritatis adsunt, solum adhuc altare remanet. Ideo omnes thesauri Ecclesiae in s. Liturgia absconditi aperiri debent ut late pateant fidelibus eorumque vitam spiritualem nutriant.

Etiam in hoc contextu mihi magni momenti videntur ea quae dicta sunt de *lingua liturgica* (n. 24, pag. 27 [52]).

Principium quidem de lingua latina, utique in liturgia occidentali, retinendum est. Est aliquod mirabile — quamvis non unicum, nec absolute necessarium — signum unitatis in fide: fidelis ritus latini e sua patria migrans ubique terrarum eadem lingua ac in sua patria divina officia persolvi percipit.

Linguae modernae continuis mutationibus obnoxiae sunt, lingua evolvitur, ortographia mutatur. Usus exclusivus linguarum modernarum valde difficilem, si non impossibilem redderet celebrationem sacerdotibus in aliis regionibus iter agentibus. Praeterea via aperiretur individualismo sacerdotum qui sine multis scrupulis saepe proprio marte textus mutarent.

Attamen, hoc principio uti norma generali retento, omnino necessarium est hodiernis temporibus ut maior pars tribuatur et amplior locus concedatur usui vulgati sermonis seu linguae vernaculae in Liturgia.

Hodie etenim a Suprema Auctoritate Ecclesiastica activa participatio fidelium in Missa aliisque sacris ritibus urgetur, haec vero non obtinetur, si fideles solummodo uti muti spectatores, versiones sacrorum textuum prae manibus habentes, sacras actiones « sequuntur ». Praeterea conscientia laicorum catholicorum quoad iura quae in sacramento baptismi receperunt semper magis evolvitur.

---

[52] Cf. p. 38.

Ideo haec mihi, quoad usum vulgati sermonis in Liturgia, necessaria videntur:

1. Si sacerdos pro populo celebrat (ergo non consideratur casus quo, sacerdos privatim, cum solo ministro, celebrat), lectiones — nam sunt verbum Dei ad fideles — dicendae sunt lingua vernacula, iuxta versionem a competenti Auctoritate Ecclesiastica approbatam. Hoc in casu omittenda est lectio pericoparum in lingua latina, nam lectio bilinguis est onerosa, nec ullum sensum habet — nisi velimus aliquo formalismo indulgere — ut sacerdos, postquam verbum Dei populo proclamaverat, lectiones celeriter et mechanice pro se latine recitet.

Idem forsan dicendum est de prima oratione et de postcommunione. Omnia alia a sacerdote latine dicenda sunt.

2. Ubi impossibile vel valde difficile sit ut populus, in Missis in cantu, latina lingua Ordinarium et Proprium cantet, permitti deberet usus linguae popularis. Nonne plus valet ad pietatem populi fovendam ut totus populus sua lingua cantando actionem sacram comitetur, quam ut duo vel tres cantores, plus minusve correcte, latinum textum decantent?

3. Amplior locus linguae populari tribui deberet in ritibus Tridui sacri.

4. Item in administratione Sacramentorum et Sacramentalium, uti iam S. Sedes pro pluribus nationibus concessit.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet.

Card. MICARA: Placet.

Probantur bene asserta et enunciata principia generalia, quae legem orandi, considerant spectata semper lege credendi atque doctrinam theologicam et actionem pastoralem, uti decet, plene conciliant.

Illud etiam commendatur quod sacra Liturgia, dum veluti culmen extollitur et fons Ecclesiae missionis, non tamen tamquam totam vitam spiritualem amplectens declaratur, ideoque liturgismum, uti dicitur, opportune vitatur.

Toto corde verbis plaudimus quae suadent ampliorem in Liturgia fieri debere locum lectioni Sacrae Scripturae, praedicationi et catechesi (n. 25, pag. 28 [1]) ita ut Liturgia perspicue appareat non solum tamquam

---

[1] Cf. pp. 38-39.

vox populi ad Deum sed simul eloquium Dei ad populum suum (cf. pag. 26 [2]).

Verissime in declaratione, pag. 28,[3] animadvertitur didacticum hoc Liturgiae munus et historicis traditionibus et pastoralibus necessitatibus respondere, hodie praesertim, cum multi christiani de facto verbum Dei audire non possint (vel nolint) nisi in sola actione liturgica.

Denique, quam maxime urgeatur principium in n. 28, pag. 31,[4] enunciatum, solius nempe Hierarchiae esse aliquid in Liturgia mutare.

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: Valde laudandum schema: Placeret tamen ut schema perficiatur — in hac gravissima ac difficili quaestione — iuxta animadversiones Em.morum Patruum. Audeo tamen addere *nunc - pro tunc* maximam curam adhibendam esse quoad constitutionem Commissionum de Arte sacra et de Musica sacra. Plurimae Commissiones dioecesanae iam existunt, sed nequeunt resistentiam facere novissimis barbarismis. Item audeo observare, sicut iam factum est: facultas adhibendi linguam vulgarem nimis ampla et indeterminata est eaque vix in praxi componi potest cum principiis « Latinae linguae usus in Liturgia occidentali omnino servandus est ». Servetur ergo principium; postea edicatur exceptiones, quae rationabiles videantur, Sanctae Sedi posse submitti.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: pag. 21,[5] n. 16 adeo vasta proponitur instauratio sacrae Liturgiae ut difficile videatur illam fieri debere per recognitionem ex integro librorum liturgicorum, peritis ex universo orbe adhibitis, qui intra *paucos* annos edantur.

Pag. 23 [6] n. 21: Non opportuna videtur ampla facultas Ordinariis singularum provinciarum vel regionum vel etiam Conferentiae Episcopali nationali in aptandis rubricis et divino culto ordinando.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: ita ut schema in nonnullis perficiatur iuxta animadversiones ab Em.mis et Exc.mis Patribus et potissimum a Cardinalibus Spellman, Ruffini, Siri, Ottaviani, Browne et humillime a me ipso iuxta folium adnexum propositas.[7]

Card. GONÇALVES CEREJEIRA: Mihi videtur, humiliter dico, quod in libello continetur necessarium et opportunum contra falsas Liturgiae

---

[2] Cf. p. 38.
[3] Cf. p. 39.
[4] Cf. p. 41.
[5] Cf. p. 35.
[6] Cf. p. 36.
[7] Cf. pp. 64-65.

opiniones et actiones in vita liturgica. Censeo considerandas esse observationes aliquas ab Em.mis et Exc.mis Patribus propositas.
Breviter: placet.

Card. LIÉNART: Placet: tam pars doctrinalis, quae naturam Sacrae Liturgiae, et maximum momentum eius in vita et missione Ecclesiae, necnon in vita spirituali christifidelium, egregie demonstrat, — quam pars practica, quae ad instaurandam fovendam et adaptandam Liturgiam, normas proponit, e thesauris traditionis haustas, et vero progressui secundum mentem Ecclesiae, iudicio meo, valde utiles. Ideo exopto quod textus Constitutionis propositus nec amputetur, neque in substantia sua mutetur, sed, ratione peculiariter habita de his quae dixerunt Em.mi Cardinales Léger, Döpfner, Alfrink et Exc.mus Pater Episcopus Zagrabiensis.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: attentis quae dixerunt optime Rev.mi Patres.

Card. MCGUIGAN: Placet, habita ratione dictorum ab Em.mis et Excellentissimis Patribus praesertim ab Em.mis Léger, Spellman et aliis prolatorum, maxime quoad linguam latinam omnino servandam. Non relinquatur Conferentiis Episcopalibus aut provinciis ecclesiasticis, ne nimia confusio oriatur. Si quid concedi debet linguis vernaculis, clare exponatur ab ipso Concilio Vaticano II.
In Missionibus tamen maior libertas dari potest et forsan debet.

CARD. GILROY: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita observationum Em.morum ac Rev.morum Patrum praesertim Em.morum ac Rev.morum Patrum Cardinalis Spellman, Cardinalis Ruffini et Cardinalis Ottaviani.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum: secundum animadversiones iam allatas.[8]

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: *Forma* exemplaris, quia viam mediam tenet inter nimis generalia et nimis particularia.
Materia moderata et aequilibrata.
Motio liturgica videtur esse charismatica, ab Ecclesia officiali sub pontificatu Pii XII p. m. magna ex parte acceptata et authorisata.

[8] Cf. pp. 65-67.

Ad singula: Quoad *institutionem liturgicam* melius videtur per duos annos dare binas horas per hebdomadam quam per quatuor annos singulam horam per hebdomadam, ne oriatur taedium apud studentes (cf. n. 11).

Quoad *cantica in lingua vulgari* vide sequens schema (cf. n. 24).

Quoad *catechesim directius liturgicam* (cf. n. 25, 3): ne interrumpatur liturgia verbis sive sacerdotis sive commentatoris nisi per homiliam.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[9] Adhaereo praeterea iis quae tam prudenter dicta sunt ab Em.mis DD. Cardinalibus Ferretto, Siri, Ottaviani, Browne.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: scilicet: iuxta folia adnexa[10] et attentis iis, quae dicta sunt a Patribus de apte componenda recognitione seu instauratione cum prudentia et respectu traditionis.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum.

1. Non omnino placent ea quae dicuntur in primo capite de aptatione sacrae Liturgiae *iuxta locorum necessitates*. Etenim unitas Ecclesiae Catholicae oculis hominum manifestatur per uniformitatem cultus magis ac melius quam alio modo — cum unitas fidei et unitas regiminis non sint ita « visibiles », et cum ea quae visibilia sunt maximum influxum habeant in iudicia hominum. Meo iudicio maximi momenti est ut unitas substantialis ritus romani clarissime appareat in omnibus regionibus. Velim ergo ut saltem:

a) omnis adaptatio rituum *in sacrosancto Missae sacrificio*, sive per modum additionis sive alio modo, sit ipsi Sanctae Sedi strictissime reservata;

b) praevius consensus Sanctae Sedis explicite requiratur etiam in paragrapho 21 pro aliis adaptationibus.

2. Quoad institutionem liturgicam populi velim ut commendaretur simplex institutio in lingua latina liturgica.

3. Natura « signi » est talis ut eo minus vim symbolicam et « suggestivam » habeat quo magis « explicitum » vel intelligibile, sensu intellectuali, sit. De facto, exempli gratia, liturgia pulcherrima instauratae vigiliae paschalis, non est nimis « explicita » in sua significatione. Velim ergo ut paragrapho 23, de structura rituum, addatur aliquod

---

[9] Cf. pp. 67-69.

[10] Cf. pp. 69-70.

« caveat » de non idoneitate rituum qui sunt nimis « expliciti » vel nimis « intelligibiles » sensu mere intellectuali.

4. De lingua liturgica, velim ut paragrapho 24 quaedam limites usus linguae vernaculae ab ipso Sancto Concilio statuerentur et praesertim ut Concilium sollemne enuntiaret vetitum de non introducenda lingua vernacula in Offertorio, Praefatione et Canone Missae nec in forma Sacramentorum.

CARD. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: hoc est, componatur necessitas servandi usum linguae latinae cum utilitate, aliquarum praesertim dioeceseon, utendi lingua vernacula; sed hoc semper cum interventione Sanctae Sedis, ut servetur unitas; ideo iam in numero 21, pag. 23 [11] addatur in fine: « quae omnia tamen ne fiant inconsulta Sancta Sede ».

Adhaereo dictis ab Em.mis Ferretto, Spellman, Ruffini, Siri et Ottaviani.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: [12] i. e. attentis observationibus factis ab Em.mo Siri quoad prudentiam adhibendam in processu et praxi, sed adhaereo rationibus adhibitis ab Em.mis Döpfner, Alfrink et ab Exc.mis Šeper et Hurley.

Card. GRACIAS: Placet omnino.

Non indiget ulla speciali observatione, nam libellus continet plus minusve generalem expositionem principiorum de Liturgiae regulatione. Quae regulatio iam in decreto 26 iulii 1960 « Novarum Rubricarum » insinuata erat a Summo Pontifice asserente « altiora principia, generalem liturgicam instaurationem respicientia, in proximo Concilio Oecumenico Patribus esse proponenda ».

Fortasse digna notatu est intentio seu tendentia, quae originem trahens ex Decreto supra dicto, Episcopis in propriis dioecesibus ad Liturgiam regulandam potestatis concessioni favet, valde extendendi ad regulationem et adhuc magis ad adaptationem liturgiae conditionibus loci, necnon traditioni ac culturae populi.

Haec potestas ad Episcoporum Conferentias nationales vel etiam provinciales aut regionales pertineret.

Obicitur aliquid vocabulo « progressus »; mihi videtur posse uti alio vocabulo, v. g. Card. Newman in sua dissertatione de evolutione

[11] Cf. p. 36.
[12] Cf. pp. 70-71.

dogmatica doctrinae christianae utitur vocabulo « evolutio », posse hoc vocabulo uti potest loco « progressus ».

Vitetur etiam, in quantum fieri potest, vox « indultum ».

Card. MONTINI: Placet iuxta modum: speciatim circa usum linguae vulgaris. Prae oculis habeantur verba S. Pauli in I Epistula ad Corinthios cap. XIV circa intelligibilitatem de his quae in coetibus communitatis christianae proferuntur. Et adhaereo iis quae a Cardd. Léger, Döpfner, Alfrink et Archiepiscopo Zagrabiensi dicta sunt, prudentia semper adhibita, quae a Cardd. Siri et Ruffini et aliis commendata est.

Quaedam scripto huic meae opinioni adiungere audeo. Quaestiones enim in hoc schemate pertractatae maximi momenti videntur, quibus Pastoris animarum hodie cor mensque tam anguntur ut nequeat ipse ad responsionem eisdem dandam, fide, ratione atque pietate exaratam, pro posse se subtrahere.

Quaestio de lingua in sacra Liturgia adhibenda.

I - *Sacra scriptura.*

A - Quoad vexatam quaestionem de lingua cuiusque nationis in sacra Liturgia adhibenda, non eadem iudicandi ratio — prout mihi videtur — ac pro aliis quaestionibus est inita. Etenim *Sancti Pauli Apostoli sententia* est ignorata, quae sic exprimitur:

a) « Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor. Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam, quam decem millia verborum in lingua » (*I Cor.*, XIV, 18-19);

b) « Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, et per partes, et unus interpretetur. Si autem non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur et Deo » (ib., 27-28);

c) « Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente; psallam spiritu, psallam et mente. Ceterum si benedixeris spiritu: qui supplet locum idiotae, quomodo dicet " Amen " super tuam benedictionem? quoniam quid dicas, nescit. Nam tu quidem bene gratias agis; sed alter non aedificatur » (ib., 15-17);

d) « Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis: quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes » (ib., 8-9);

e) « Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus; et qui loquitur, mihi barbarus » (ib., 11).

B - Num Oecumenicum Concilium potest verba Apostoli, tam dilucida, certa atque instantia, ignorare? Num eadem possumus ignorare, discrimen affirmando inter « glossolaliam » et linguam latinam, velut ac si haec populo christiano clarior evadat « glossolalia »? Num exemplo denique fratribus separatis esse potest improbandus ille usus recentiorum traditionum quae inter Altare et fideles magnum « chaos » effoderunt? « Fatendum fuit linguam maximum inter Liturgiam et populum esse impedimentum » (JUNGMANN, *Missarum sollemnia,* versio gallica, Vol. I, pag. 197).

II - *Traditio.*

Traditio, stricte sumpta, omnium linguarum usum, in sacra Liturgia, iugiter admisit (cf. JUNGMANN, *Missarum sollemnia,* versio gallica, Vol. III, pag. 448; MARTIMORT, *Introduction à la Liturgie*, pagg. 192-3).

Ritus quoque Romanus variis linguis etiam in Ecclesia utitur: totaliter (ut in Jugoslavia); partium vero (ut in Ritualibus quae duas usurpant linguas).

III - *Ecclesiae Magisterium.*

Pius XII: « Vulgaris linguae in nonnullis ritibus usus valde utilis esse potest » (in Enc. *Mediator Dei*).

Ioannes XXIII: « (Ecclesia sancta) ... etiam venerandos sermones alios, qui in orientis plagis floruerunt, ... in usum recepit » (Const. Ap. *Veterum sapientia*); (cf. *Allocutio ad parochos urbanos et quadragenarii temporis oratores adhibita*).

IV - *Curae pastoralis necessitates.*

A - Nemo ignorat ingentem christianorum numerum totam per hebdomadam quadam atheistica et ethnica vivendi ratione obrui; hodierna enim societas eiusque instituta ea sunt ut spiritum religionis vel obtundant vel negent. Quomodo igitur tot animas ad Ecclesiam trahemus? Si adhuc eas alloqui vel breviter licet die dominica, dum Missa celebratur, vel alias dum Sacramenta et Sacramentalia administrantur, nobis illud est praecavendum ne colloquia tam brevia contrahantur lectionibus quae hisce christianis obscurae ac difficiles sint, neve impediantur ab explanatoribus (« commentatori ») qui inter sacerdotem et fideles sint, neve inania et quasi vacua fiant. Hoc enim si eveniat, nihil utilitatis eadem colloquia animis afferant.

B - Versiones textuum sacrorum multis incommodis plerumque non vacant: — vim ac sensum divini verbi extenuant; — obstant ne uno

eodemque tempore Ecclesiae fideliumque actiones fiant; — adstantes mutos ac veluti inertes faciunt, quod quidem minime eruditam generationem decet; — ei favent pietati, quae individualis dicitur, nec prodest pietati re vera catholicae. Eadem incommoda occurrunt in usu « Parvi Missalis » (Messalino), cum ab altari oculos mentemque avertat.

C - Illud denique iuvat memorare, quod multi qui intersunt ritibus ac caeremoniis « fratrum separatorum » valde mirantur eorum efficacitatem simplicemque formam.

V - *Conclusio.*

A - Lingua latina servanda est ut romani ritus propria, ob multiplices gravesque causas, saepius ab Ecclesia confirmatas.

B - Sed hoc enuntiatum alterum non infirmat enuntiatum quod saepius, etiam coram Consilio primario seu hac Commissione Oecumenici Concilii audivimus, nempe « *linguam non esse inter prima religionis elementa adscribendam* (non esse " de essentia religionis ", ut philosophi aiunt), etiamsi una eademque lingua clarum sit signum unitatis atque efficax instrumentum ad veritates accurate tradendas ».

An grave extremumque damnum quod imminet non videmus? Si lingua vulgaris a sacra Liturgia excluditur, optima certe omittitur occasio populum recte instituendi, divinum cultum restaurandi... et hoc quidem fit *ob causas quae « ad substantiam religionis » non pertinent!*

C - Lingua uniuscuiusque gentis propria seu vulgaris est adhibenda:

a) In priore Missae parte (*Liturgia, ut* dicitur, *verbi*): sive in Oratione (*Collecta*), quia ex sententia Sancti Pauli, verbum « Amen » exigit ut populus intellegat; sive in Introitu, quippe qui mysterium celebrandum nuntiat; sive in Epistola et in Evangelio, ut patet; sive in Fidei Professione (*Credo*), quae doctrinam vel Prophetae vel Apostoli vel Christi vel Ecclesiae optime concludit; sive in Oratione ad Offertorium, utpote quae excellentissima totius communitatis sit deprecatio, iam inde a saeculo secundo aevi christiani adhibita, atque occasionem praebeat « intentionem sacrificii » declarandi.

In reliqua Missae parte sermo latinus servetur, excepta fortasse Oratione Dominica (*Pater Noster*), quae veluti culmen publicae deprecationis est animasque ad Communionem optime parat.

Etiam *in canticis* (cf. Sanctus Paulus) usurpetur sermo vulgaris ut populus, eorum poësin ac venustatem intellegendo, ad Deum facile elevetur.

b) Eadem valent « a fortiori » in Sacramentis atque in Sacramentalibus administrandis, siquidem — ut certo constat — ea plurimis

fidelibus *sunt quasi quaedam stationes* (tappe di incontro), *ubi Christo per Ecclesiam occurrunt.*

Hasce vero colloquendi vias praetermittere gravissimum est. Ita enim mundus, tot iam periculis ac ruinis oppressus, in peius vertitur et a Deo in dies miserabilius avertitur.

D - Usus linguae vulgaris (modo quidem a Concilio praefiniendo) ne pendeat ex auctoritate Episcopi cuiusvis neve Ecclesiasticae provinciae. Ut dissimilitudines ineptae vitentur, huiusmodi usus dirigatur ab Episcoporum Collegiis pro variis regionibus vel gentibus, praevio Sanctae Sedis assensu, atque, si ita videtur, actis antea opportunis experimentis.

Animadversiones quaedam ad Constitutionem « De sacra Liturgia » pertinentes.

1. *Generatim atque universe haec nobis notanda videntur.*

A - Constitutio, si universe inspiciatur, optimam prae se fert speciem animumque vehementer movet, siquidem renovare atque ad nostram aetatem aptare conatur *rei sacrae ordinem* propter curae pastoralis necessitates, licet bonos receptosque usus servet.

Quod quidem ostenditur atque probatur ex inita ratione ac via:

— Nam primo *totius materiae recognoscendae rationes et fines assequendi* (linee di revisione - scopi da raggiungere) praefiniuntur, dum haec principia explicanda et exsequenda committuntur *Consilio virorum,* ex universa Ecclesia delectorum, qui, rei peritissimi, post Oecumenicum habitum Concilium, suum studii opus perficient.

— Mox, ut aequum est, prudenter considerantur multiplicia ac varia rerum adiuncta in toto orbe terrarum, de quibus iudicium ferent locorum Ordinarii, supremo tamen Apostolicae Sedis arbitrio.

— Deinde vero, ad aliquas quaestiones quod attinet, illud monent ut, antequam rationes novique modi firmiter inducantur, ad tempus et sub condicione quaedam temptentur.

Haec igitur omnia *viam aperire novam* videntur, quae postea erit cunctis Christianis tenenda. Quod profecto est laudandum; ita enim opus perficietur, quo consuetudines sane antiquiores in melius novabuntur.

B - Sed quaestio, gravis quidem, peculiari mentione digna, ad linguam sacrae propriam Liturgiae spectat. Ea enim quae proponuntur (cf. nn. 24, 41, 48) fragiles atque instabiles, quasi per ambages et compromissa inductae esse videntur, potius quam rationes, quae, e firmis principiis manantes, eorum vi innitantur: hac de causa quiddam artificiosum in Liturgiam immittunt. Nunc autem animadversiones, quae in optimo *Prooemio textus de Liturgia, a Consilio pro Missionibus appa-*

rati, possunt offerre validiora ac firmiora argumenta ad huiusmodi quaestionem recte ponendam atque enodandam.

Ex mea sententia haec, quae sequuntur, sunt animadvertenda:

1) Liturgia suapte natura est *publica christianae communitatis ad Deum deprecatio*: quapropter eadem intellegi et fieri debet ab universa communitate, modis scilicet et formis pro uniuscuiusque gradu variantibus.

Haec est causa cur ipsa liturgica deprecatio, *cuius communitas est particeps efficaci activoque, ut dicitur, modo* (quae participatio maxime necessaria est iudicanda, tum ex orationis natura, tum ex fidelium spirituali bono procurando) ea esse debet ut facile, saltem a plerisque, intellegatur illo quidem sermone quo communitas utitur.

Quod autem attinet ad eas Liturgiae partes, in quibus, ob causas infra explicandas, lingua latina est stricte servanda, hic quoque oportet sint preces haud difficiles intellectu: ut enim populus cognoscit praecipuas preces christianas, ita eas quoque intelleget.

Hisce de causis patet in Liturgia, *quae publica deprecatio est,* linguam nativam eamque faciliorem esse adhibendam.

2) Quod idem colligitur, si ad necessitates curae pastoralis animum attendas. Non solum, ut diximus, suapte natura, verum etiam propter hodierna, nostrae huius societatis, adiuncta, liturgica communicatio, summopere excitat religionis spiritum, immo vero ipsam fidem christianam in plurimis Ecclesiae regionibus. Atqui ut huiusmodi communicatio animos ad christianos sensus informet, in primis *menti lumen afferre, spirituales motus fovere, religionis actus in animo excitare* debet: quae omnia postulant ut *humano modo, rationabili, conscio* populus sacris adsit. Quod absque dubio evenit, si *subito* ac *facile* gestus, ritus, verba sacerdotum a populo intelleguntur.

Itaque Liturgia, quae praeceptis, gestis, precibus illud studet ut religionis spiritum fideique virtutem sensim sapienterque doceat, eo sermone est habenda qui facilior et intellegibilis communitati vel plerisque est.

3) Nec praetermittenda sunt duo magni sane ponderis argumenta:

— *Alterum* a Consilio de Missionibus depromitur. Nam in schemate, cui « De Sacramentis ac de Sacra Liturgia » est index, scriptum legimus esse maxime necessarium usum linguae vulgaris, ad christianum nomen efficaciter propagandum, in terris ubi adsunt Missiones. Atqui — hoc vero cum dolore fateamur — *nunc* et *ubique* Ecclesia « *in statu Missionis* » vivit, vel potius fidem nuntiare debet rebus externis (milieu) minime christianis, ita ut plurima loca eadem praebeant condiciones ac Missionales terrae.

— *Alterum* a consuetudinibus *Fratrum separatorum* depromitur. Constat enim inter hos fratres publicam deprecationem, vulgari habitam sermone, multum valuisse ac valere ad fidem servandam. Nonne eadem precandi ratio opportuna et utilis catholico etiam populo est, qui ceterum aliis verae Ecclesiae subsidiis uti potest?

4) Praetereaque, si Ecclesia una et catholica est, si una et catholica est praedicanda, hoc etiam ex Liturgia constare in eaque manifeste patere debet, tum ut diuturna Ecclesiae vita, tot saeculorum spatio (iam inde a christianis priscae aetatis communitatibus) plane exprimatur, tum ut quilibet catholicus vir, quocumque pervenerit, se sciat veluti domi suae habitare (quod quidem maximi est momenti hac praesertim aetate, cum plurimi, variis de causis, iter aggrediuntur), tum denique ut huius catholicae unitatis spectaculum clare praebeatur.

Si haec igitur ita sunt, *duae in deprecatione liturgica partes,* ni fallor, sunt dilucide distinguendae: — *altera latino sermone fiat,* utpote quae Ecclesiae unitatem, universitatem, diuturnitatem ostendat atque demonstret; — *altera vulgari sermone fiat,* utpote quae ad hominum mores christiane conformandos spectet. Hoc vero duarum partium discrimen, nostro quidem iudicio, ut lex ac norma servetur, immo etiam in praecipuis actionibus Sacrae Liturgiae suum obtineat locum omnino oportet. Ut exempla afferamus: — *in Sacrosancto Missae Sacrificio,* pars, latino digna sermone, est « anaphora », quae, a Praefatione usque ad Communionem, sacrae actionis velut caput est (hic quoque aliqua ritus immutatio opportuna videtur); in parte reliqua lingua vulgaris utilius est adhibenda. — *In Sacramentis administrandis,* quae partes *fixas formulas* includunt, latine dicantur, modo tamen ad Sacramenti momentum accommodato (ita quidem diffusius in Sacramento Ordinis, ut dogma et historia postulant).

2. *Singillatim vero haec nobis notanda videntur - De principiis generalibus*:

a) In prooemio alterius partis (pagg. 16-17 [13]) illud optamus ut maiore cum perspicuitate dicatur quid habeat momenti sacra Liturgia *in fide alenda,* neque solum in pietate excitanda; ceterum haec pietas pressius aptiusque describatur ut communio et consensus cum Christo et Ecclesia.

b) Ad litteram D (pagg. 30-32 [14]): quo melius natura socialis sacrae Liturgiae a christianis intellegatur, opportunum videtur consilium peran-

---

[13] Cf. p. 33.

[14] Cf. pp. 40-41.

tiqui Festi cum honore restituendi: Festum dico Dedicationis Ecclesiae Cathedralis, christianae communitatis proprium.

c) Ad pagg. 34-35:[15] ut efficax actio liturgica evadat, certe utile est *coetus* seu *commissiones,* pro unaquaque provincia, cogere: tali enim ratione putamus viros idoneos facilius reperiri posse.

d) Extremum, cur non monebimus Christifideles ut actionem liturgicam perficiant *aliquo fraternae caritatis officio?* Tum enim vero sensus veri nominis christianus in animis excitabitur.

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: cum mendis propositis a pluribus Em.mis Cardinalibus, praecipue circa moderamen adhibendum in usu linguae vernaculae et circa facultatem Conferentiarum Episcoporum provinciae ecclesiasticae vel regionis in statuendis usibus liturgicis.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: ratione habita animadversionum Eminentissimorum Patrum. Certe, in tam delicata materia caute procedendum est, uti Em.mus Ottaviani monuit. Ni fallor hoc sapiens criterium erit: venerandas traditiones cum acquisitionibus scientiae, *nova* nempe, et *vetera,* opportune componere.

Quoad certam libertatem in re liturgica Episcopis concedendam, subordinari debere reor supremo iudicio Sanctae Sedis. Erit bona cautio ab ipsis desiderabilis, uti Em.mus Alfrink rite affirmavit.

Card. CICOGNANI: Placet: Schema laudandum est et laudatum fuit revera.

Pauca vero adnotanda:

Pag. 9,[16] linea 8: verbum « tota » videtur omittendum, cum non cohaereat cum iis quae dicuntur pag. 15,[17] linea 8 et 9.

Pag. 18,[18] paragraphus 11: quoad momentum et locum dandum in ratione studiorum in Seminariis, videretur quod sufficeret studium unius horae in hebdomade, per quattuor annos, omittendo quaestionem « utrum Liturgia accensenda sit inter disciplinas principales ».

Pag. 21,[19] paragraphus 16 (Libri liturgici recognoscendi): videtur otiosa: Sancta Sedes satis iam providet huic necessitati.

Pag. 23,[20] paragraphus 21, linea 19: convenienter addendum est: « et eiusdem Sanctae Sedis instructionibus debite servatis ».

Pag. 25,[21] capoversus tertius « Ideo etiam in aptatione etc. » supprimi potest.

---

[15] Cf. p. 42.
[16] Cf. p. 28.
[17] Cf. p. 32.
[18] Cf. p. 33.
[19] Cf. p. 35.
[20] Cf. p. 36.
[21] Cf. p. 37.

Pag. 27,[22] ad num. 24: expungatur illud « omnino ».

Pag. 34,[23] paragr. 34: Dubitari potest an revera prosit instituere « Commissionem liturgicam nationalem », quae facile haberetur ut quoddam tribunal, nisi tamen agatur de parva natione aut nisi in hoc conveniant Episcopi; per se sufficerent Episcopi et eorum Commissiones.

Prae oculis vero semper habeatur can. 1257: « Unius Apostolicae Sedis est tum sacram ordinare liturgiam, tum liturgicos approbare libros ».

Humiliter puto aliquam partem dandam esse participationi populi in celebratione Missae; pro eo Missa celebratur. Ne abusus tamen irrepant, determinentur quae permitti possint in lingua vernacula (et sint approbatae versiones); usus vero relinquatur Episcopis, largior vel restrictior; firmo quod « Canon Missae » intactus remaneat.

Certo prudenter agendum et procedendum, attamen pluris habendae sunt rationes pastoralis ministerii, et multum proderit si fideles intelligenter participent celebrationi Sacrificii Eucharistici.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: scilicet habita ratione eorum quae dixerunt Em.mi Cardinales Spellman, Ruffini et Ottaviani. Aliqua liceat addere in folio adnexo.

Placet quod dicitur in pagina septima [24] Prooemii, nempe praesentem Constitutionem nullam novam definitionem dogmaticam condere velle, sed explicare fundamenta doctrinalia, ita ut fructus profundus Sacrae Liturgiae colligi possit.

Ad Caput I in pagina vicesima septima,[25] paragrapho vicesima quarta: Lingua latina in Liturgia omnino servanda est, uti dicitur. Hoc non placet aliquibus sed, meo iudicio, optime dicitur; nam non desunt qui desiderant excludere totaliter linguam latinam etiam a Missa in Liturgia occidentali, et cum magno strepitu propagant ideas suas.

Placet ergo quod dicitur lineis vicesima quinta et vicesima sexta, scilicet quod acta Conferentiae Episcopalis hac in re debent habere approbationem Sanctae Sedis: secus habebimus, ni fallor, magnam confusionem in finitimis regionibus. Imo licet sperare quod unus Concilii fructus erit ut post decretum Sanctae Sedis de usu linguae vernaculae fiet tranquillitas magna, cessata omni agitatione et disputatione. Privata interpretatio rubricarum omnino excludatur quae, ni fallor, radicem habet in spiritu protestantico. Optandum est ut res pacifice solvatur post Christi Vicarii decisionem in Concilio.

---

[22] Cf. p. 38.
[23] Cf. p. 42.
[24] Cf. p. 27.
[25] Cf. p. 38.

In pagina vicesima octava et vicesima nona:[26] Verum est quod notatur de eis quae dicunt Anglicani et Protestantes in fine paginae. Attamen non debet esse exaggeratio de ignorantia Sacrae Scripturae a parte Catholicorum. Catholici enim audiunt certe die Dominica et aliis diebus de praecepto lectionem Sacrae Scripturae: et Catechesis fit brevi sermone in omnibus Missis. Notum est in Anglia, quod hodierno tempore fideles Catholici in ecclesiis magno numero eunt ad assistendum Missae et audiendum Verbum Dei: dum multi acatholici non frequentant suas ecclesias.

De termino « progressus » adhibito in Schemate notandum est quod progressus non significat velocitatem motus, sed ut progressus sit in directione recta. Hic est verus progressus. Porci Gadareni rapide currebant sed in mari misere perierunt. Progressus in Liturgia sit verus, cautus et prudens et semper cum plena submissione Sanctae Sedi.

Card. CONFALONIERI: Placet. Advertatur tamen quaedam perficienda esse: quoad elementa divini cultus; quoad linguas in Liturgia ut plebs christiana magis actioni participet; quoad temperantiam quorumdam verborum, non utique substantialiter, sed potius ad evitandam phantasiae excitationem debilium; quoad opportunitatem ut aliquae dictiones simul cum peritis theologis recognoscantur.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum, in quantum valde gaudeo quod tam perfectus conspectus generalis totius rei liturgicae et vitae spiritualis atque tam prudens, lucida et apta impulsio sic dantur in hoc optimo schemate, et in quantum animadverto speciatim ac sincere commendo quae dicuntur:

Pagina 21,[27] in n. 16, de urgentia alicuius recognitionis librorum liturgicorum, intra paucos annos, a peritis ex universo orbe adhibitis.

In eadem pagina, in n. 17, de rubricis quae debent spectare etiam fideles.

Pagina 23,[28] in n. 21, de opportunitate concedendi Conferentiis Episcopalibus maiorem facultatem ad cultum ordinandum, de consensu Sanctae Sedis; nam istae Conferentiae Episcopales expresse notantur in recenti Codice Rubricarum et videntur omnino necessariae quando agitur de quadam adaptatione, ratione habita de habitibus loci et praesertim de circumstantiis politicis vel nationalibus.

---

[26] Cf. pp.38-39.
[27] Cf. p. 35.
[28] Cf. p. 36.

Pagina 27,[29] in n. 24, de usurpatione extensa linguae vernaculae in sacra Liturgia pro omnibus partibus quae ad populum diriguntur vel a fidelibus efficiuntur; proinde propono, in linea 16, ablationem istius vocis « omnino » et potius vellem pro ista sententia hanc simplicem conscriptionem: « Liturgia Occidentalis utitur lingua latina ».

Pagina 28,[30] in n. 25, linea 16, et seqq., etiam ex animo consentio ad necessitatem aliquarum, tamen brevium, monitionum intra ritus liturgicos.

Pagina 31,[31] ad instaurationem in Liturgia, etiam Romana, aliquarum invitationum ad populum, precumque litanicarum vel responsionum, quae melius actuositatem fidelium in ritibus praeberent.

Et tandem in pagina 34,[32] n. 34, instanter exopto institutionem Commissionis Liturgicae nationalis.

Card. KÖNIG: Placet.

Omni laude digna sunt ea, quae hodie hoc schemate proponuntur a viris peritis in re liturgica atque iis omnino assentio.

Omnes locorum Ordinarii optime sciunt quomodo sit necessarium ut Concilium det novum impulsum iis quae motu liturgico tam salubriter in Ecclesia coepta sunt. In schemate evolvuntur ea quae ut germen continentur in encyclica *Mediator Dei.* In hac materia imprimis *rationes pastorales* respiciendae sunt, i. e. ut actuosa participatio augeatur, ignorantia minuatur, fides genuina tueatur, unitas Ecclesiae latinae servetur et principium linguae latinae nullum detrimentum patiatur. Haec omnia in schemate observantur.

Hoc schemate autem imprimis satisfit iis quae permulti episcopi ex regionibus missionum in suis votis Sanctae Sedi proposuerunt, permulti, dico, episcopi missionarii qui convenerant in urbe Nijmwegen in Neerlandia 1959, ut disputent de re liturgica, et qui convenerant in urbe Eichstätt (Germania), ut disputent de re catechetica et liturgica anno 1960. Ideo omnino necesse est ut Concilium etiam respiciat vota horum episcoporum et sortem ecclesiae in regionibus missionum.

Schema propositum optime iis respondet quae his desideriis et exigentiis satisfiunt.

In pagina 14,[33] linea 23 et sequentibus haec addere propono: (ubi legitur « pia exercitia » approbata et commendata):

In canone 1257 enuntiatur ius exclusivum Sanctae Sedis circa Li-

[29] Cf. p. 38.
[30] Cf. p. 39.
[31] Cf. p. 41.
[32] Cf. p. 42.
[33] Cf. pp. 31-32.

turgiam. Et in can. 1259 dicitur quod pietatis exercitia Ordinario loci permittuntur. Iamvero per motum liturgicum in dies magis inclaruit inter ea quae vocantur pietatis exercitia esse non pauca, quibus fere ea dignitas vindicanda est ac liturgiis quae Sanctae Sedi reservantur. In mente habeo ea, quae de mandato Episcoporum in sic dictis libellis dioecesanis continentur et maximam varietatem pietatis exercitiorum regunt, v. g. processio Corporis Christi, devotio vespertina.

Nunc autem bene statutum est in instructione Sacrae Rituum Congregationis actiones liturgicas eas tantum intelligi, quae fiunt secundum libros liturgicos approbatos a Santa Sede. Caetera omnia relegantur ad « exercitia pia ».

Deceret ut haec exercitia regantur « officio ecclesiastico » de mandato Ordinarii loci, sicut Liturgia sensu stricto dependet de auctoritate Sanctae Sedis. Ita ut etiam illa exercitia pia, quae in vita pastorali maximi momenti sunt, regimini ecclesiastico de iure subdantur.

Card. DÖPFNER: Placet.[34]

Card. MARELLA: Cum plurimi Em.mi ac Rev.mi Patres optima inter alia quaeque dixerint, et longius sit eorum nomina, necnon varia puncta schematis pertractata hic recensere, placet iuxta modum: habita scil. ratione animadversionum quas hic audivimus, et quas Subcommissio de Emendamentis, omnibus diligenter perpensis et inter sese, quantum fieri possit, compositis, in hoc schema de cetero optime exaratum, introducere satagat.

Card. DOI: Placet iuxta modum: scilicet revisio fiat admissis emendationibus paucis et opportunis secundum observationes factas ab Eminentissimis et Rev.mis Patribus.

Card. ALFRINK: Placet, secundum ea quae dixi.[35]

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: nempe, cum animadversionibus Em.morum et Exc.morum Patrum, speciatim Cardinalium Ferretto, Spellman, Ruffini, Siri et Ottaviani; et Exc.mi Šeper.

Card. DA COSTA NUÑES: Placet.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: id est ratione habita observationum Em.morum et Exc.morum Patrum praesertim iuxta ea quae dicta sunt ab Em.mis Ferretto, Ruffini et Browne.

---

[34] Cf. pp. 71-74.
[35] Cf. pp. 74-76.

Card. SUENENS: Placet iuxta modum: Vellem nempe ut, ubi agitur de usu linguae vernaculae, semper prae oculis habeatur principium pastorale: textus lecti populo christiano debent habere valorem nutritivum vitae religiosae, secus vanus esset usus linguae vernaculae. His dictis, adhaeremus schemati in sensu ab Em.mis Döpfner et Alfrink exposito.

Card. OTTAVIANI: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Em.morum Ferretto, Ruffini, Spellman et Pizzardo, necnon animadversiones quas addo.[36]

Card. DI JORIO: Placet iuxta modum: perpensis observationibus a Patribus hic propositis praecipue ab Em.mis Ruffini et Ottaviani.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: tria quidem animadvertenda censerem:

Primum - In titulo Prooemii et Capitis primi: *De principiis generalibus ad sacram Liturgiam instaurandam atque fovendam,* minus placet dictio *instaurandam;* adhibitum enim verbum innuere videtur hucusque in Ecclesia aliquantulum defecisse veram Liturgiae notionem, ita ut hac de re opus esset reformatione et sic male dicto progressu.

Sat igitur sit inscriptio: *De principiis generalibus sacrae Liturgiae.*

Secundo - Brevius insuper sit Prooemium illud, atque perspicuis verbis ad normam traditionis proclametur, id est: intima necessitudo inter dogma et sanctificationem populi et liturgiam; seu cultum divinum publicum qui defertur « nomine Ecclesiae a personis legitime ad hoc deputatis et per actus ex Ecclesiae institutione Deo, Sanctis ac Beatis tantum exhibendos » (can. 1256).

Plane probanda est mens huius Constitutionis, solum scilicet normas generales et veluti summa principia practica proponendi (cf. p. 7,[37] n. 2).

At, inter principia exposita, illud de aptatione iuxta locorum necessitates (cf. pagella 23,[38] numeris 20, 21), quo maior facultas concedatur divinum cultum ordinandi quoad *administrationem sacramentorum, linguam liturgicam, musicam sacram et artes,* valde periculosum videtur pro unitate cultus publici et consequenter pro unitate ipsius Ecclesiae, etenim, modus seu restrictio statuta per verba: « intacta vi editionis typicae librorum liturgicorum a Sancta Sede editorum », nimis generalis est atque extensio aptationis facillimo subiectivismo, arbitrio

[36] Cf. p. 76.
[37] Cf. p. 27.
[38] Cf. p. 36.

non regulato, obnoxia videtur. Ideoque hoc principium reducatur ad principium n. 22: aptationes quae utiles vel necessariae existimantur Sanctae Sedi proponantur de ipsius consensu introducendae.

Tertio - Sit venia pro animadversione indolis generalis. In praesenti schemate Liturgia proclamatur atque extollitur veluti res in Ecclesia momenti imprimis maximi, maioris, quippe quae sit « *culmen* » et « *fons* » a quo omnia procedunt (cf. pagella 12,[39] n. 5).

At, in schemate de Missionibus (Prooemium, De regimine Missionum, pagella 8,[40] numero 4) edicitur quod « nihil prorsus antiquius, nihil urgentius et nihil carius est habendum » quam ut magis magisque excitentur christifidelium animi ad munia missionalia capessenda.

Nec dubium est quin similia proclamentur et super alia extollantur de actione catholica, de apostolatu laicorum et de ceteris.

At Commissionis huius Centralis et Commissionis de emendandis est *debitam proportionem* instituere inter cunctarum Commissionum propositiones Conciliares, seu quae spectant ad bonum totius Ecclesiae, primatu omnino dato Constitutionibus de fide et de iis quae ad fidem docendam, defendendam, propagandam spectant, ad sanctitatem vitae sacerdotum et fidelium promovendam, ita ut expeditius et absque confusione omnia peragantur.

Card. LARRAONA: Placet iuxta dicta, omnia alia corrigendo quae a Patribus sapienter et practice addita fuerunt.[41]

Card. HEARD: Placet iuxta modum: i. e. subscribo omnino voto Em.mi Ottaviani. Ne nimis detur facultas Conferentiae Episcopali. Omnis adaptatio — et paucae sint — a S. Sede approbanda est.

Card. BEA: Placet: Schema valde ponderatum et prudens; quae utiliter et prudenter dicta sunt, in redactione definitiva considerari possunt.

« Abundantior usus »: non quod lectiones debeant esse longiores, sed ut maior pars S. Scripturae legatur secundum ordinem apposite factum (per annum). Maxime notandum est quod p. 28,[42] dicitur de christianis separatis. Ex rationibus pastoralibus in certis circumstantiis adhibendam esse linguam vulgarem, optime demonstratur multis illis facultatibus, a S. Officio et a S. Congr. de Prop. Fide concessis. Unitati ritus latini satis providetur in ipso Schemate Commissionis.

---

[39] Cf. p. 30.
[40] Cf. p. 147.
[41] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[42] Cf. pp. 38-39.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: secundum observationes quas feci.[43] In schemate nihil inveni quod ipsi sacrae doctrinae non conveniat, nisi forte in aliquo raro defectu in modo loquendi ut adnotavit Em.mus Card. Ottaviani. Totum opus renovationis liturgicae perficiendum est secundum rationes altissimae prudentiae.

Card. ALBAREDA: Placet.

Beat. CHEIKHO: Placet: Attendendae sunt animadversiones Eminentissimorum Patrum.

Deinde melius est, ut in Concilio Oecumenico dentur normae liturgicae generales pro tota Ecclesia. Normae vero peculiares pro singulis liturgiis fiant postea, non in Concilio.

Exc. FELICI: Placet.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: circa hoc schema, revera modo cohaerenti et elevato exaratum, sequentem animadversionem proponerem:

Recte sub numero duodevigesimo dicitur: « caveatur ne notabiles differentiae rituum inter finitimas regiones habeantur ». Verumtamen quaestio pastoralis quae e differentia rituum oriretur, « finitimas regiones » longe transcendit, etiam propter invalescentem usum radiophoniae ac televisionis.

Igitur, circa opportunitatem variandi ritus liturgicos « iuxta necessitates singularum regionum » (prout sub numero vigesimo et sequentibus proponitur), mea humili opinione attendendum est ad propensionem ac studium, immo ad motum nostrae aetatis versus unitatem inter omnes homines instaurandam; quae unitas ab Ecclesia obsecundetur et foveatur oportet, praesertim in sacra Liturgia, in qua maxime Ecclesiae universalitas splendet eiusque studium omnes homines congregandi in unum.

Cavendum deinde est, ne opus minuatur Concilii Tridentini, quod Liturgiam occidentalem, magna ex parte, ad salutarem unitatem redegit.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: post relationem luculenter propositam, et nimis opportunas animadversiones ab Em.mis Cardinalibus, speciatim Ferretto, Spellman, Ruffini, Ottaviani allatas, quae prae oculis habere debentur, libenter assentio.

Exc. BERAS: Placet iuxta modum, id est: iuxta ea quae dixerunt Eminentissimi Domini Ferretto, Spellman, Ruffini et Ottaviani.

---

[43] Cf. p. 77.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. bene cribratis a Patribus iam dictis, praesertim ab Em.mis Patribus Ferretto, Spellman, Ruffini, Alfrink, Ottaviani, Döpfner et Browne, necnon Exc.mis Hurley et Šeper.

Haec insuper velim addere:

1. De lingua: prudenter agendum: nec nimia severitas neque nimia libertas suadenda. Usus linguae vulgaris autem maximam difficultatem prae se fert in regionibus Missionum.

2. Evitandum verbum « infidelibus », prout in pag. 12 [44] lin. 13: « Acatholicis » odiosum; melius verbum « non-credentibus ».

Nota: Tot sunt linguae in regionibus missionum, ut populi lamentabiliter inter se dividi possunt per diversitatem linguarum in sacra Liturgia, praesertim in Sacrificio Missae.

De cetero non tam facile esset in quibusdam linguis habere verba apta, praesertim ubi quaestio est de forma Sacramentorum et Sacramentalium. Multae difficultates pastorales evitari possunt, si datur ministris sacris libertas explicandi, debita cum prudentia, in lingua vulgari, caeremonias in administratione Sacramentorum et Sacramentalium. Sed quoad Sacrificium Missae, in parte propria sacrificali, ubi solus sacerdos agit nomine totius coetus fidelium, omnino standum est pro usu linguae latinae.

Exc. LEFEBVRE: Quoad Caput primum:

Paginae 8 et 9-10,[45] n. 2 et 3: videtur quod definitio Liturgiae sit incompleta, in quantum magis affirmatur aspectus sacramentalis et sanctificationis et non satis aspectus orationis. Attamen aspectus fundamentalis est in Liturgia: *cultus* qui Deo redditur - actus *religionis*.

Pagina 13,[46] n. 6: opportunum esset affirmare necessitatem Liturgiae ut *orationis*, quae est fons efficacitatis supernaturalis et gratiae.

Pagina 23,[47] n. 21: videtur quod facultates datae « Ordinariis singularum Provinciarum et Conferentiis Episcopalibus nationalibus » sint tam amplae ut omnes conatus Sanctae Sedis, in ultimis decenniis, ad unitatem Liturgiae fovendam, *in ruinam deveniant*. Liturgiae nationales resurgere poterunt et hoc sub influxu Commissionum Liturgicarum uniuscuiusque nationis, cum conceditur « facultas *divinum cultum ordinandi... quoad linguam liturgicam, musicam sacram* et artes... ».

Utique, Ordinarii vota faciant Sanctae Sedi et Romanus Pontifex providebit, quoniam ad Eum pertinet unitas Ecclesiae.

---

[44] Cf. p. 30.
[45] Cf. pp. 28-29.
[46] Cf. pp. 30-31.
[47] Cf. p. 36.

Pagina 25.[48] In declaratione super n. 22: dicitur « Ideo etiam in aptatione liturgica ad diversos coetus... *Nullo modo* videtur admittendum esse solum principium de unitate fidei servanda »... Deberet affirmari « *non tantum* principium de unitate fidei servanda » quia semper debet haberi prae oculis hoc principium.

Pagina 27,[49] ad n. 24: datur Conferentiis Episcopalibus excessiva potestas.

Etenim dicitur « in lectionibus, admonitionibus, orationibus nonnullis et cantibus... ».

Quid relinquetur de melodiis gregorianis tam pulchris?

Detur facultas his Conferentiis proponendi non « *statuendi* ».

Pagina 28,[50] ad n. 25: non mihi videtur opportunum protrahere longius durationem Missae augendo lectiones. Fideles non libenter acceptabunt prolongationem Missae. Melius est explicare per sermonem sacerdotis, ea quae continentur in lectione evangelica vel in epistolis.

Pagina 31,[51] ad n. 28: certe affirmatur quod solius est Hierarchiae aliquid in Liturgia mutare, sed si fit « ad normam iuris » i. e. novi iuris in schemate propositi, episcopi maximas facultates habebunt et scimus per experientiam quod non sunt episcopi qui postulant mutationes, sed aliqui sacerdotes in Commissionibus Pastoralibus Liturgicis, qui nullam aliam activitatem habent, nisi aliquid mutare in Liturgia.

Videtur quod iam multae modificationes factae sunt, certe utiles sed numquam debet oblivisci quod « traditiones tenendae sunt », ideo mutationes admittendae sunt cum maxima prudentia. Quid est traditio nisi opus Ecclesiae in decursu temporum? et hoc opus affert generaliter secum fructum elaborationis multarum generationum.

Exc. ALTER: Omnia placent praesertim relate ad paragraphum 24 de lingua liturgica. Lectiones e. g. oportet legere in Missa lingua vernacula; immo potius in sacramentis administrandis quando preces fidelibus dirigantur, iuxta criterium in n. 24 enuntiatum.

Exc. HURLEY: Placet, attentis autem iis quae in scriptis adnexis continentur.[52]

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: secundum animadversiones Eminentissimorum Cardinalium Siri, Léger, Döpfner et Alfrink; et Excellentissimorum Hurley et Šeper.

---

[48] Cf. p. 37.
[49] Cf. p. 38.
[50] Cf. pp. 38-39.
[51] Cf. p. 41.
[52] Cf. pp. 77-78.

Duae animadversiones addam: Fundamenta naturalia Liturgiae christianae non sunt negligenda. Utile erit ut substratum philosophicum omnis liturgiae deducatur ex analysi trium dimensionum hominis erga Deum, erga communitatem humanam et erga mundum materialem. Etenim homo, inter mundum spiritualem et materialem constitutus, debet offerre Creatori seipsum et totam creationem materialem.

Hoc autem substratum philosophicum magni momenti est ad detegenda elementa valoris in liturgiis paganis, si volumus loqui de adaptatione et de christianisatione rituum ethnicorum. Harum liturgiarum expressiones, etiam inadaequatae et adulteratae, sunt expressiones liturgiae cosmicae et naturalis.

Pag. 11,[53] in ultima paragrapho possumus, meo sensu, discernere non solum quatuor sed quinque periodos in historia salutis. Prima ab Adami peccato usque ad Moisen, homo subditus erat oeconomiae legis naturae, sed iustificatus fuerat per gratiam Christi.

Exc. Šeper: Placet.[54]

Exc. Bazin: Placet iuxta modum: iuxta observationes Card. Döpfner et Exc.mi Archiepiscopi Šeper de lingua liturgica.

Quoad linguam liturgicam, bene relinquitur Conferentiis Episcopalibus determinare usum eius in regionibus suis. Etenim in quibusdam regionibus Missionalibus tam multae sunt gentes et linguae, etiam in eadem paroecia, ut difficile vel impossibile esset eligere unam linguam praeter alias. Multa sunt verba philosophica et theologica quae verti non possunt in linguam vernaculam sine longa periphrasi. Preces in linguis orientalibus tam longae sunt, ut Episcopis regionis sit facultas vertendi preces liturgicas in linguas vernaculas non quoad verbum, sed tantum quoad sensum.

Exc. Bernard: Placet iuxta animadversiones Em.morum Cardinalium Léger, Döpfner, Alfrink et Exc.mi Šeper.

Mihi evidens non videtur cur aptationes liturgicae permissae in Missionibus, i. e. in territoriis a Propaganda Fide dependentibus, denegarentur aliis nationibus, ut devotio populi promoveatur. Si usus linguae vulgaris non est periculosus pro unitate Ecclesiae in Missionibus, cur idem usus periculosus esse potest in aliis regionibus?

Denique non est obliviscendum, quod saepe in eadem Missione linguae permultae sunt, ideo usus moderatus tantum linguae vulgaris per-

---

[53] Cf. p. 30.

[54] Cf. pp. 78-79.

mittatur, v. g. in Missa pro lectione Collectae, Epistolae et Evangelii quin celebrans debeat eos repetere in lingua latina et etiam permittatur in administratione Sacramentorum.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum ab Em.mis Cardinalibus Ferretto et Bea expositum.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: iuxta opportunas animadversiones a Cardinalibus Spellman et Alfrink factas.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet. Velim tamen, occasione mentionis de aptatione liturgica in locis missionum in pagina vigesima quinta [55] schematis, animadvertere nonnunquam elucubrationes certorum peritorum rei missionalis attribui hierarchiae, clero et populo christiano missionum, de architectura ecclesiarum in locis missionum, de cantibus adhibendis. Isti periti possunt nobis indicare quaenam architectura vel musica logice deberet adhiberi in locis missionum; attamen magna praesumptio esset affirmare talem architecturam, talem musicam favere conversionibus, quia infidelibus in memoriam revocet templum vel musicam quibus coluntur idola. Tandem credo quod hierarchia in plagis Extremi Orientis non contendat frui iure particulari in re liturgica.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: ratione habita de eis praesertim quae dixerunt Eminentissimi Patres Döpfner, Alfrink et Léger de usu rationabili linguae vernaculae in sacra Liturgia unice ut inde devotio et pietas augeantur ex participatione maiore fidelium cultui divino.

Exc. JELMINI: Placet omnino. Mihi tamen videtur facultates quae tradere dicuntur in hoc valde laudabile schemate Episcoporum Conferentiis, Episcopis ipsis tradere. In Helvetica natione tres stirpes sunt: seu alemannica, gallica et italica, et non semper facile est unum et idem sapere ob diversitatem regionum et linguarum. Quapropter ad maius fovendam participationem fidelium ad sacram liturgiam et ad vitam liturgicam in dioecesi fovendam optandum est singulis episcopis has facultates tribuere.

Exc. SUHR: Placet, ratione habita eorum quae dixerunt Em.mi Léger, Döpfner et Alfrink quoad usum linguae vernaculae in liturgia occidentali.

---

[55] Cf. p. 37.

Rev. GUT: Placet imprimis solidum fundamentum theologicum. Etiam valde laudandus est textus prudens et sobrius circa usum linguae vulgaris. Desidero ne hic textus in applicatione practica nimis restringatur et ad nihilum quasi reducatur.

Rev. SÉPINSKI: Placet: adiungo folium observationes minoris momenti continens.

Ad pag. 5,[56] lin. 5-6: melius dicatur: « quidquid ad unionem fratrum separatorum in Ecclesia quoquo modo conferre *potest* ».

Ad pag. 5, lin. 6-8: melius dicatur: quidquid ad omnes in sinum Ecclesiae vocandos *concurrit* ».

Ad pag. 10,[57] lin. 21: pro « aliae » corrigatur: « alii ».

Ad pag. 27,[58] lin. 12: loco « ineptas » proponerem « inutiles ».

Ad pag. 32,[59] lin. 26: corrigatur « participatione ».

Rev. JANSSENS: Placet. Assentior Beat.mo Patriarchae Chaldaeorum.

Pagg. 34 et 35,[60], nn. 35 et 36: non bene apparet quomodo in singulis dioecesibus, etiam minoribus, constitui possint peritorum Commissiones de re liturgica, de musica sacra, de arte sacra.

II

DE SACRA LITURGIA

(Prima et secunda Congregatio: 26-27 mart. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE LITURGICA

CAPUT II

DE SACROSANCTO EUCHARISTIAE MYSTERIO

Salvator noster, in cena novissima qua nocte tradebatur, Apostolis paschale convivium in sui memoriam donec veniat iterandum praecepit, ita ut « mortis eius victoria et triumphus »[1] repraesentaretur; et Ecclesiae dilectae Sponsae suae fieret magnum sacramentum pietatis, fons et exemplar unitatis, sacrificium laudis, pignus et figura caelestis convivii.

Itaque curat Ecclesia ut christifideles huic mysterio fidei non velut inertes et muti spectatores intersint, sed ut ritus et preces bene intellegentes,

[56] Cf. p. 26.
[57] Cf. p. 29.
[58] Cf. p. 38.
[59] Cf. p. 41.
[60] Cf. p. 42.

ea actuose, conscie et pie participent, mensa cum verbi tum corporis Domini reficiantur, immaculatam hostiam una cum sacerdote offerendo seipsos offerre discant, et de die in diem ad perfectiorem unitatem transferantur ut sit Deus omnia in omnibus.

Quapropter Sacrosanctum Concilium, ut Sacrificio Missae restituat, etiam in forma rituali, plenam pastoralem efficacitatem, ea quae sequuntur decernit.

I – DE MISSA

37. [*Ordo Missae instaurandus*]. Ordo Missae ita recognoscatur, sive in generali dispositione sive in singulis partibus, ut clarius percipiatur et actuosam fidelium participationem faciliorem reddat.

[Declaratio]. Hodiernus Ordo Missae, qui decursu saeculorum succrevit, retinendus est. Nonnulla tamen passim recognoscenda et aliquatenus emendanda videntur, ope studiorum quae, nostra praesertim aetate, peracta sunt sive circa originem sive circa evolutionem singulorum rituum Missae, ita ut cuiusque partis natura et significatio in clariore luce ponatur, necnon fidelium participatio actuosa facilior et magis immediata reddatur.

Clarius, ex. gr., distingui possent duae ipsius partes, liturgia nempe verbi et eucharistica: quod obtineretur praesertim cuiusque locum aptius separando.[2]

Partis enim eucharisticae locus proprius est altare, super quod Crucis Sacrificium incruente repraesentatur; et e quo, tamquam e mensa domus paternae, suam quisque partem sumit, communicando Corpori et Sanguini Domini.

Liturgiae vero verbi, saltem in Missis cum populo, locus magis aptus ad sedes et ad ambones posset assignari, ut fit in Missa pontificali: tali enim ratione natura actionis liturgicae clarius manifestatur, ac gradus et pars cuiusque ministri evidentiore modo exprimitur.

Inter singulas vero partes Ordinis Missae, illae potissimum recognoscendae videntur quae in initio, ad Offertorium, ad Communionem et in fine accesserunt, praesertim cum ritus romanus in Gallia assumptus et ex indole gallico-germanica in formam novam redactus est, quam Ecclesia romana postea adoptavit.

Inter alia, haec aliquomodo recognoscenda proponuntur:

a) Rariores fiant in Missa crucesignationes, altaris oscula, genuflexiones, inclinationes et alia huiusmodi.[3]

b) Preces ad gradus altaris essent aliquatenus minuendae, et forma simpliciore redigendae.[4]

c) Lectiones proclamentur versus populum, cui directe annuntiantur.

d) Ritus Offertorii ita describatur et aptetur, ut populi participatio appareat processione oblationis, quae fieri posset saltem diebus solemnioribus, vel ab ipso populo vel ab ipsius repraesentantibus (ut adhuc fit in Liturgia Ambrosiana). Item orationes quae oblationem comitantur ita recogno-

scantur ut magis respondeant sensui oblationis donorum postea consecrandorum.[5] Orationi super oblata suum momentum restituatur, clara voce eam proferendo.

e) Praefationum numerus augeatur (ex. gr., pro die dominico, pro tempore Adventus, pro festo Corporis Christi, pro Missa Dedicationis ecclesiae). In Canone praecipuae preces, vel saltem doxologia finalis, elata voce dicantur, ut populus respondere valeat « Amen »; quod in fine tantum exstare deberet. Crucesignationes in doxologia tollantur; et in toto Canone minuantur.[6]

f) Embolismus orationis dominicae clara voce recitetur, ut fit in Actione liturgica feriae VI in Passione et Morte Domini, neque fractio ad eius conclusionem fiat.[7]

g) Fractio hostiae et pax melius ordinentur.

h) Aboleantur restrictiones, quibus fideles a recipienda sacra Communione in quibusdam Missis prohibentur.

i) Formula distributionis sacrae Communionis brevior admittatur, ut v. gr. « Corpus Christi. ℟. Amen », ut apud S. Ambrosium et in Liturgia Ambrosiana.[8]

l) Missa compleatur benedictione sacerdotis et formula dimissionis: « Ite, missa est ».[9]

Ad hanc revisionem sive totius Ordinis Missae sive eius partium reduci possunt aliae quaestiones characteris potius rubricalis et caeremonialis, saepius a peritis et nunc etiam ab Episcopis pressius propositae. Duas ex his, ad modum exempli, memorari liceat: scilicet reductionem rituum Missae pontificalis in genere,[10] et restitutionem ad praxim ordinariam Missae solemnis cum diacono, uti factum est in Ordine instaurato Hebdomadae sanctae.

38. [*Lectiones in Missa*]. Ut fidelibus cum mensa eucharistica etiam ditior mensa verbi Dei paretur,[11] thesauri biblici largius aperiantur,[12] ita ut, decursu plurium annorum, praestantior pars Scripturarum sanctarum populo praelegatur.

[Declaratio]. S. Pius X cunctis fidelibus faciliorem reddidit participationem mensae caelestis et inde valde succrevit pietas eucharistica.[13]

Optatur nunc ut etiam « mensa verbi Dei » ditior, per ampliorem lectionem sanctarum Scripturarum, Missae adstantibus praebeatur.

Pericopae Epistolarum et Evangeliorum, quae per anni circulum fidelibus proclamantur, minimam partem thesaurorum, qui in libris sacris continentur, communicant. Quam rem animarum pastores valde dolent, cum saepe saepius in Missa tantum fidelibus occasio praebeatur audiendi verbum Dei.

Modi, quibus abundantior communicatio divini verbi fieri posset, diversi proponuntur, a Commissione postconciliari sedulo perpendendi. Principium commendarunt, inter alios, Em.mus Card. Schuster, in re liturgica et pastorali apprime versatus, Card. Faulhaber et plures alii dignissimi Pastores, ex quibus haud pauci rem proposuerunt Concilio.[14]

39. [*Homilia*]. Homilia, tamquam pars ipsius Liturgiae, valde commendatur, praesertim diebus dominicis et festis de praecepto.

[DECLARATIO]. Iam apud S. Iustinum homilia invenitur tamquam pars Liturgiae in Missa dominicali.[15]

Pius XII in Litt. Enc. *Mediator Dei* inter actiones liturgicas, post lectiones, enumerat: « ac postremo homilia ».[16]

40. [*Oratio communis*]. Oratio communis, seu fidelium, post Evangelium et homiliam, saltem diebus dominicis et festis de praecepto, redintegretur, ita ut, populo participante, obsecrationes fiant pro sancta Ecclesia, « pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt ».[17]

[DECLARATIO]. Oratio communis post Evangelium invenitur in omnibus fere Liturgiis,[18] praeterquam in Romana. Sed et ipsi olim minime ignota fuit,[19] immo usque ad saec. V oratio illa cotidiana erat. Textus qui nunc habetur feria VI in passione et Morte Domini refert, iuxta peritos, ampliorem formam primaevae illius orationis communis cotidianae.[20]

Restitutio orationis fidelium commendatur rationibus practicis et pastoralibus.[21] Praestat enim ut conventus fidelium, ad Sacrificium propius accedens, Deo commendet sanctae Ecclesiae totiusque generis humani necessitates. Sublatis orationibus imperatis, possent hic Episcopi aliquas inserere intentiones pro necessitatibus proprii gregis, quae, fidelibus audientibus et respondentibus, aperte patefierent. Tandem haec oratio communis ligamen optimum exstaret inter omnes christianos populos ex Oriente et Occidente, eadem prece in eucharistico Sacrificio prolata.

Formula orationis,[22] sicut modus et termini, statuentur a Commissione postconciliari.

41. [*Lingua*]. Linguae vernaculae in Missis cum populo congruus locus tribuatur, imprimis autem in lectionibus, oratione communi et nonnullis cantibus, ad normam articuli 24 huius Constitutionis.[23]

[DECLARATIO]. Linguae vernaculae nomine ea intellegitur, in qua habetur homilia, vel nuntia paroecialia publicantur. Ratio pastoralis postulat ut saltem lectiones, oratio communis et nonnulli cantus lingua materna fiant.

Episcoporum petitiones valde largiores fuerunt: [24] maluit tamen Commissio liturgica his limitibus rem continere et haec tria tantum explicite Patribus Concilii proponere.

Lectionibus omnino congruit ut lingua materna uniuscuiusque populi directe praelegantur. Ecclesia hanc viam, de facto, ingressa est cum concessit dioecesibus Germaniae, Austriae, Helvetiae, Galliae, Iugoslaviae, Belgii, Poloniae et populis in regionibus Missionum degentibus ut, textu latino pericoparum praelecto vel cantato, idem textus lingua materna ab ipso ministro tradatur. Sed lectio bilinguis est onerosa, et haud paucis querelis obnoxia. Insuper aliquando, ex. gr. in casu historiae Passionis Domini per Hebdomadam sanctam, lectio bilinguis practice perdifficilis est.

Oratio communis, si restituatur, proponitur dicenda lingua materna cum

enuntiet intentiones communis precis et fideles directe respondere debeant propositionibus sacerdotis vel diaconi.

Ad *cantus* quod attinet, non tangitur quaestio de Ordinario Missae, de quo tamen iam numero conspicua sunt indulta concessa a S. Congregatione S. Officii, sed de cantibus opportune inserendis quibusdam partibus celebrationis Eucharisticae, ex. gr. ad Introitum, inter lectiones, ad offertorium, ad Communionem, quo participatio populi plenior evadat.

Remittitur *Conferentiis Episcopalibus* determinare modum et limites ratione habita de reali et urgente necessitate pastorali proprii gregis.

42. [*Communio sub utraque specie*]. Communio sub utraque specie, sublato fidei periculo, pro certis et bene determinatis casibus, iudicio Episcoporum, tum clericis et religiosis, tum laicis concedi potest.

[DECLARATIO]. Cum nostris temporibus remotius videatur periculum fidei, de quo optime providerat S. Tridentina Synodus, Sess. 21, can. 1-3, plures Episcopi [25] optaverunt ut Communio sub utraque specie concedatur, non certe passim et omnibus, quia adsunt magna practica incommoda, ac difficilis erit fidelium pietatis et mentis aptatio, sed « pro certis et bene determinatis casibus », exempli gratia: sacerdotibus concelebrantibus; ministris sacris in Missa solemni; in collatione sacrorum Ordinum; in professione religiosa; in baptismo adulti et in receptione neoconversi; in celebratione matrimonii, et his similibus. Hac instauratione, etsi raro admissa, ostenderetur caritas Ecclesiae erga desideria fratrum separatorum,[26] unitas Orientalium rituum cum Occidentalibus, foveretur christiana devotio erga pretiosissimum Christi Sanguinem, melius a fidelibus intellegeretur Eucharistiam esse Crucis Sacrificii repraesentationem illiusque regni aeterni nuntium, in quo novum genimen vitis bibetur. Si vero agitur de Communione sacerdotum in Missa concelebrantium, evidentius appareret eos vere cum principali celebrante consecrare et sacrificare.

Ad cautelas quod attinet, serventur rubricae in *Caeremoniale sanctae Romanae Ecclesiae* inscriptae de Communione Sanguinis in Missa papali.

43. [*Praeceptum Missae festivae*]. Liturgia Missae duabus partibus quodammodo constat, liturgia nempe verbi et eucharistica. Hae duae partes tamen ita intrinsece coniunguntur, ut unicum actum cultus efforment. Proinde animarum pastores, in catechesi tradenda, fideles sedulo instruant, ut integrae Missae celebrationi intersint.

[DECLARATIO]. Canon 1248 ait: « Festis de praecepto diebus Missa audienda est ». Absolute dicitur « Missa », seu integer ritus. Nam:

1) Ritus Missae est indivisibilis. Eius finis non est solummodo divinae Maiestatis adoratio, sed etiam hominis sanctificatio, quae fit per auditionem verbi Dei, per eius insertionem in « mysterio » Christi, per eucharisticam Communionem. Haec omnia ita inter se connectuntur, ut si exigentiae verae efficaciorisque participationis considerantur, unum sine altero esse non possit. Perperam enim exigeretur ut conscie fidelis inseratur in mysterio et fructuose Christi Corpus suscipiat, nisi congrua habeatur mentis ani-

mique praeparatio per verbum Dei, orationem, catechesim et fidei professionem.

2) Magis magisque pro pluribus fidelibus ritus festivus Missae unicum constituit medium instructionis christianae, quae praesertim in liturgia verbi Dei habetur.

II – DE CONCELEBRATIONE SACRAMENTALI

44. [*Usus amplificetur*]. Concelebratio tam in Ecclesia Orientali quam in Occidentali in usu hucusque remansit. In votis est ut ad plures casus extendatur quam in disciplina vigenti et praesertim:

a) ad Missam chrismatis, feria V in Cena Domini;

b) ad Missam conventualem et ad Missam principalem in ecclesiis, ubi plures sacerdotes adsunt quam utilitas fidelium requirit, salva semper cuiusque sacerdotis libertate individualiter celebrandi, non tamen in eadem ecclesia, eodem tempore;

c) ad conventus sacerdotum, uti sunt exercitia spiritualia, cursus studiorum, peregrinationes, etc., praesertim ubi singulae Missae sine incommodo celebrari nequeunt;

d) ad extraordinarias celebrationes festivas, exempli gratia occasione Synodi dioecesanae, visitationis pastoralis (concelebratio Episcopi una cum clero illius paroeciae).

[DECLARATIO]. 1. *Usus concelebrationis*. Praecipua documenta Ecclesiae de concelebratione sunt:

Pro tota Ecclesia occidentali can. 803: « Non licet pluribus sacerdotibus concelebrare, praeterquam in Missis ordinationis presbyterorum et in Missa consecrationis episcoporum secundum Pontificale romanum ». In Pontificali romano vero concelebratio episcoporum inscribitur expresse saltem a fine saeculi XII (M. ANDRIEU, *Le Pontifical romain,* I, p. 151). Concelebratio presbyterorum describitur iam in Pontificali Curiae tempore Innocentii IV (cf. *ibidem,* II, p. 349).

Pro Ecclesia Lugdunensi: Appendix ad Pontificale a card. de Bonald edita: Benedictio oleorum.

Pro Russis, tam unitis quam separatis: Cinovik, ex editionibus tam anni 1798 quam 1896; et Trebnik Petri Moghila, Kiev 1646.

Pro Ruthenis: Acta et Decreta Synodi provincialis Ruthenorum Galitiae, habitae Leopoli anno 1891, Romae anno 1895, pp. 150-168; Ordo celebrationis, Romae 1953, pp. 102-114.

Pro Graecis catholicis et Melchitis: Hieraticon, Romae 1950, pp. 265-272; Hieraticon syllourgon. - BENEDICTUS XIV, *Demandatum,* 24 dec. 1743; et *Allatae sunt,* 27 iul. 1755, apud P. GASPARRI, *Fontes Iuris canonici,* I, p. 799, et II, p. 472.

Pro Maronitis: Synodus Montis Libani 1736, apud MANSI, 38, coll. 125-126.

Pro Coptis catholicis: Synodus Alexandrina Coptorum, habita Cairi anno 1898, Romae 1899, p. 107.

2. *Rationes cur optatur extensio*:

a) Unitas Ecclesiae in unitate sacerdotii melius demonstratur: « Quia sacerdos non consecrat nisi in persona Christi, multi autem sunt unum in Christo, ideo non refert utrum per unum vel per multos hoc sacramentum consecraretur: nisi quod oportet ritum Ecclesiae servari... Eucharistia est sacramentum unitatis Ecclesiasticae, quae attenditur secundum hoc, quod multi sunt unum in Christo » (S. THOMAS, *Summa Theol.,* III, Q. 82, a. 2, ad 2 et 3).

b) Pietas magis fovetur, si plures sacerdotes simul litent, quam in diversis altaribus singillatim celebrent, sese invicem et populum molestia afficientes.

c) Vitantur difficultates practicae et incommoda provenientia ex numero sacerdotum sive e penuria altarium et supellectilis, sive ex brevitate temporis.

Placeret concelebrationem habere etiam pro Missa chrismatis, quia presbyteri iam in conficiendis sacris oleis cum Episcopo concelebrant, et melius esset si concelebratio etiam ad Missam extenderetur. Quod fit adhuc hodie in Ecclesia Lugdunensi, et fiebat medio aevo in pluribus aliis Ecclesiis, ex. gr. in Ecclesia Carnutensi, Rhemensi, Senonensi, Parisiensi, Tullensi, Bituricensi, etc.

Etsi « Cena Domini » melius repraesentatur per Missam in qua, iuxta usum vigentem, unus celebrat et ceteri communicant, tamen non excluditur ut etiam hac occasione concelebratio peragi possit.

45. [*Ritus concelebrationis*]. Quoad ritum, servari possunt rubricae Pontificalis romani. Attamen optantur quaedam aptationes, scilicet:

a) ut concelebrantes, oblatione peracta, stent circa altare, vestibus sacerdotalibus, aut saltem alba et stola, induti;

b) ut minuatur numerus precum a concelebrantibus simul dicendarum;

c) ut communicare possint sub utraque specie;

d) ut solus celebrans principalis gestus faciat et benedicat.

[DECLARATIO]. *Ad a*) In Pontificali Romanae Curiae saec. XII, quod diffusum est ubique, rubrica erat sequens: « Oblatione facta, presbyteri vadant ad altare, ad standum a dextera et laeva altaris cum missalibus suis » (M. ANDRIEU, *Le Pontifical romain,* II, p. 349). Haec rubrica mutata est in Pontificali romano primum excuso anno 1485: « Presbyteri vero ordinati retro Pontificem vel hinc inde ubi magis commodum erit, in terra genuflexi, habeant libros coram se... ».

Ad b) In documentis antiquioribus, ex. gr. in Ordine Romano III (M. ANDRIEU, *Ordines romani,* II, p. 131) presbyteri cardinales « canonem dicunt », non alia. Idem servabatur adhuc saec. XII, teste canonico Benedicto (FABRE-DUCHESNE, *Le liber Censuum de l'Eglise romaine,* II, p. 146).

Sed praeter rationes historicas, adest praecipue ratio practica: dicere simul tantam seriem orationum « distincte, morose », praesertim dum celebrans cantat vel gestus facit, est nimis prolixum et populum taedio afficit. In liturgia verbi, melius erit si concelebrantes silentio auscultent lectiones, participent cantum sive Proprii sive Ordinarii, solo celebrante principali dicente *Gloria in excelsis, Pax vobis,* orationes, *Credo, Dominus vobiscum.*

Ad c) Communio sub utraque specie fit semper in Missa consecrationis Episcopi; fit etiam a diacono et subdiacono in Missa papali; fiebat etiam in ordinationibus presbyterorum saec. XIII, teste Pontificali Romanae Curiae (M. ANDRIEU, *Le Pontifical romain,* II, p. 350). Optatur hodie quia consentaneum est omnes celebrantes semper sub utraque specie communicare.

Ad d) Sic fit hodie in Missa ordinationis presbyterorum, et sic faciebant olim presbyteri cardinales, quando concelebrabant cum Summo Pontifice.

Aptetur eadem disciplina in Missa consecrationis Episcopi et in benedictione Abbatis.

46. [*Opportunitas concelebrationis et numerus concelebrantium*]. De opportunitate concelebrationis et de numero concelebrantium, in singulis casibus, Ordinarii loci erit iudicare.

[DECLARATIO]. In ordinatione sacerdotum limites non ponuntur numero neosacerdotum concelebrantium, neque in documentis, neque in usu. In casibus supradictis, ad quos extendi poterit concelebratio, numerus concelebrantium pendebit potissimum a circumstantiis sive personarum sive locorum. In ecclesia ampliore, ubi supellex sufficiens adest et media technica vocem celebrantis principalis facilius aliis sacerdotibus ferunt, admitti poterit maior numerus concelebrantium quam in parvo aedificio.

47. [*Stipendium*]. Dispositio can. 824 Codicis Iuris Canonici, relate ad stipendium Missae, valet pro unoquoque concelebrante.

[DECLARATIO]. Secundum disciplinam hodie vigentem, singuli celebrantes accipere possunt stipendium pro applicatione.

Nulla videtur adesse ratio impediens, si plures sacerdotes concelebrent. Hoc a Benedicto XIV statutum est, cum supradictam Synodum Maronitarum approbavit. Illustratum est quoque nostra aetate a M. DE LA TAILLE, *Mysterium fidei,* Parisiis 1921, pp. 354-356.

Textus definitive approbatus unanimi suffragio in Sessione plenaria, diebus 12 et 13 ianuarii 1962.

NOTAE

[1] *Conc. Trid.,* Sessio 13, cap. 5.

[2] Cf. *Acta et Documenta,* p. 268, n. 25; pp. 268-269, nn. 33, 35, 36.

[3] *Ibidem,* pp. 273-277. Genuflexiones in Canonem introduci coeperunt solummodo saec. XIV. In Missali Romano primum apparent anno 1570.

[4] *Ibidem,* pp. 262-263.

[5] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 270-273.

[6] Doxologia sine ullis crucesignationibus habetur in Ordine Romano I (cf. M. ANDRIEU, *Ordines romani,* II, p. 96).

[7] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 277-278, nn. 23-27.

[8] *Ibidem,* pp. 66-67 et p. 279, n. 37.

[9] *Ibidem,* pp. 279-282.

[10] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 284-288.

[11] Cf. *De imitatione Christi,* IV, 11.

[12] Cf. PIUS XII, Litt. Enc. *Divino afflante Spiritu: A.A.S.,* 35 (1943), p. 324.

[13] Cf. Decretum *Tridentina Synodus*: *A.S.S.,* 38 (1905-1906), pp. 400-406.

[14] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 264-270.

[15] *I Apol.* c. 67.

[16] *A.A.S.,* 39 (1947), p. 529.

[17] *I Tim.* 2, 1-2.

[18] Pro Liturgiis orientalibus, sufficiat earum consulere libros rituales. Mediolani adhuc dicitur « oratio super sindonem », seu ad tollendum velum calicis, quae olim concludebat orationem communem: cf. P. BORELLA, *L'oratio super sindonem,* in *Ambrosius,* 34 (1958), pp. 173-176.

[19] S. IUSTINUS, *I Apol.* cc. 65, 67; S. CLEMENS, *Epist. I ad Corinthios,* cc. 59-60; S. POLYCARPUS, *Ad Philippenses,* c. 13.

[20] P. ALFONZO, *Oratio fidelium,* Finalpia 1928; M. CAPPUYNS, *Les « Orationes solemnes » du Vendredi Saint,* in *Les questions liturgiques et paroissiales,* 23 (1938), pp. 18 ss.

[21] Cf. *Acta et Documenta,* p. 271, nn. 5, 7, 10, 11. Cf. etiam *Partecipazione attiva alla Liturgia.* Atti del III Convegno internazionale di studi liturgici. Lugano 1953, p. 241; *Missions et Liturgie,* Paris 1959, pp. 12, 17, 120, 125, 134.

[22] Cf. ex. gr. E. LENGELING, *Fürbitten,* in *Lexikon für Theologie und Kirche,* IV, 1960, p. 460 ss.

[23] N. 24. [*Lingua liturgica*]. Latinae linguae usus in Liturgia occidentali omnino servandus est.

Cum tamen « in non paucis ritibus vulgati sermonis usurpatio valde utilis apud populum exsistere » possit, amplior locus ipsi in Liturgia tribuatur, imprimis autem in lectionibus et admonitionibus, in nonnullis orationibus et cantibus.

Sit vero Conferentiae Episcopalis in singulis regionibus, etiam, si casus ferat, consilio habito cum Episcopis finitimarum regionum eiusdem linguae, limites et modum linguae vernaculae in Liturgiam admittendae statuere, actis a Sancta Sede recognitis (cf. can. 291).

[24] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 397-412; et etiam pp. 387-397.

[25] Cf. *Acta et Documenta,* p. 69, nn. 1-5.

[26] *Conc. Trid.,* Sessio 21: *De Communione sub utraque...,* in fine, post canones; Sessio 22: *Decr. super petitione concessionis calicis.*

2) RELATIO EM.MI P. D. ARCADII CARD. LARRAONA PRAESIDIS COMMISSIONIS LITURGICAE

Mysterium eucharisticum, christianae religionis centrum et caput, praecipuum exstat medium quo fideles rationabile obsequium Deo praestent, ac primus isque necessarius fons e quo et spiritum vere christianum ac congruam religiosam institutionem hauriant.

Quae prius s. Pius X iam clare exposuerat in Motu proprio *Tra le sollecitudini* (22 nov. 1903), novis suffulta argumentis Litterae Encyclicae *Mediator Dei* Pii Papae XII (20 nov. 1947) luculenter ostendunt; pluraque subsequentia documenta Sanctae Sedis pressius inculcant. Ita et animarum pastores, imprimis autem Episcopi, de vita christiana fidelium florescente solliciti, in hoc mysterium magis magisque oculos et mentes intenderunt. Revera, in omnibus fere christiani orbis partibus, his duobus decenniis immane bellum subsequentibus, inceptus, hebdomadae liturgicae, congressus nationales et internationales multiplices facti sunt, hoc unum praecipue intendentes, ut fideles Missae Sacrificium melius intellegerent, ipsumque actuose et conscie participarent. Insuper proposita studia et liturgici coetus necessitatem ostenderunt ut aspectus, *communitarium* quem dicunt, in clariore luce poneretur. Inter omnes sacros ritus enim Eucharistia totam familiam Dei frequentius circum altare convocat, et communitarium spiritum quam maxime fovet.

Totam hanc pastoralem actionem Episcopi sequuntur, inceptus fovent legitimos, studia promovent. Immo pluribus in locis, dioecesana vel nationalia Directoria seu Instructiones, ex officio edita sunt, Commissionibus liturgicis nationalibus vel regionalibus promoventibus vel moderantibus, ad actuosam fidelium participationem sacrosancti Missae Sacrificii dirigendam, iuxta diversos gradus ab Instructione Sacrae Rituum Congregationis propositos (De Musica sacra et sacra Liturgia, 3 sept. 1958).

Ut inceptum opus favorabiliter prosequatur, et plebs sancta Dei plene in sacrosanctum altaris mysterium inseratur, atque, ex altera parte, ipse ritus ad intelligentiorem formam instruatur, et fideles facilius illum percipiant, Commissioni de sacra Liturgia visum est quaedam congrua proponere desideria et vota, quae synthetice referunt studia et conclusiones virorum in re liturgica et praxi pastorali peritorum.

In titulo dicitur: De sacrosancto Eucharistiae mysterio, ut hoc uno nomine comprehendantur simul sive *Sacrificium,* sive *Sacramentum,* sive quaestio de *Concelebratione.*

Sepositis quaestionibus theologicis circa Sacrificium Missae, quae

fundamentum constituunt rei liturgicae, utpote non directe ad Commissionem de sacra Liturgia spectantibus, de ritu ipso, praesertim sub aspectu pastorali actum est. At liceat adhuc memorari non omnia nec singula tractata fuisse; sed solummodo ea quae characterem generalem prae se ferrent, ceteris ad Commissiones postconciliares, pontificias et regionales, remissis. Hoc explicat quare articuli circa argumenta totius liturgiae maxima sint omnino pauci et forma generalissima expressi.

Articulus 37 agit de instauratione Ordinis Missae, qui comprehendit sive *Ordinarium* sive *Proprium,* idest universum ritum sacrificalem. Quod certe est *nihil* et *simul nimis* dicere: quamplurimae enim fuerunt petitiones, saepissime ex pluribus partibus repetitae, circa instaurationem Ordinis Missae. Quaedam suggestiones numerantur in *Declaratione;* ita ex. gr., ut lectiones proclamentur populum versus et non contra altare; ut numerus praefationum augeatur, saltem pro festo Corporis Christi, vel pro Adventu, vel pro Missa Dedicationis ecclesiae; ut Missa finiatur formula « Ite Missa est », etc.

Nullus mirabitur si nova petitur selectio *lectionum* pro Missa (art. 38). Vox pastorum, liturgistarum, exegetarum, bonumque ipsum fidelium hoc suadet. Neque in praxi adsunt difficultates si, uti aliquomodo propositum habetur in Missalibus saec. XV et XVI, assignentur peculiares lectiones diebus sic dictis « poenitentialibus », scilicet feriis IV et VI cuiusque Hebdomadae. Hae lectiones adhiberi possunt sive cum per hebdomadam dicenda est Missa de feria, seu dominicae praecedentis, sive transferri ad diem dominicum tertio quoque anno. Ita, uno ictu triplicaretur lectio divina.

Quaedam pariter dicenda circa *orationem communem,* de qua in art. 40. Agitur de oratione forma litanica, ad Offertorium Missae, a celebrante proponenda, universo autem populo respondente, saltem diebus dominicis et festis. Non est res nova, sed solummodo instauratio. Per perplura saecula haec forma precis popularis ubique invaluit; in diversis regionibus, ex. gr. in Germania et in Gallia, etiam hodie in usu manet. Haec precatio fovet spiritum et participationem communitariam omnium Missae adstantium, dum, imminutis commemorationibus et orationibus ab Episcopis imperatis, hic esset aptior locus ut fideles una simul orent pro necessitatibus Ecclesiae, dioecesis, nationis, totiusque humanae familiae.

Pro hac oratione communi, pro lectionibus et nonnullis cantibus proponitur ut fiant *lingua vernacula* (n. 41). Agitur enim de tribus elementis, ubi fideles directe intellegere debent quae dicunt ut toto corde, animo et mente participent actionem sacram.

Concessiones iam factae per indulta particularia, in omnibus fere or-

bis regionibus, tot tantaque sunt ut non exceptio sed lex iam dici possit, quod olim fuit solummodo legis vulnus.

Praestat proinde ut, cautelis et limitibus adhibitis, de quibus iam haec Commissio Centralis deliberavit, largius aperiantur thesauri intellegentiae sacri ritus populo Dei.

Concelebratio. Vix unum verbum dicendum est quoad concelebrationem. Articuli propositi sunt omnino clari et determinati. Nulla est quaestio de principiis, sed de usu, vel potius de accommodatione usus iam exsistentis ad ulteriores casus legitimos et rationabiles. Ubi res admitteretur, decor celebrationis, austeritas pietasque sacerdotum non tantum detrimentum haud paterentur, immo multum proficerent. Sed neque pastoralis necessitas nocumentum haberet.

His praehabitis, videamus per singula.

1. *Ad art. 37.*

Licet hic articulus, prout iacet, nimis amplus in pluribus dicendus sit, admitti possunt nonnulla quae in *Declaratione* innuuntur, sed hoc pacto:

a) Admittenda videtur aliqualis diminutio crucessignationum, altaris osculorum, genuflexionum et similium huiusmodi.

b) *Preces* ad gradus altaris breviandae quidem sunt, at non supprimendae in Missis lectis; utique in Missis cantatis, quia interim chorus cantat Introitum.

c) *Lectiones* proclamentur versus populum in Missis et diebus eo adstante; sed non videtur practicum nec conveniens idem facere eo absente, vel omnino vel fere non adstante.

d) Processio oblationis fieri potest diebus solemnioribus tantum, vel in Missis cum quadam sollemnitate in peculiari occasione celebratis, v. gr. professionis, matrimonii, etc.

e) Valent quoque quae proponuntur de reformatione orationum quae oblationem comitantur; et quod oratio super oblata alta voce dicatur.

f) Praefationum numerus augeatur pro diebus qui innuuntur.

g) Valent de dicendo alta voce Embolismo orationis dominicalis.

h) Item, de brevianda formula distributionis communionis.

i) Item, quod Missa compleatur benedictione sacerdotis et formula dimissionis populi.

j) Videtur necessaria reductio rituum Missae pontificalis.

k) Videtur conveniens in praxi ordinaria restitutio Missae cantatae cum Diacono (iuxta n. 271), ut factum est in Ordine Hebdomadae Sanctae.

2. *Ad art. 38:*

Admittenda videtur maior communicatio Verbi divini, hoc vel simili pacto;

a) In *Proprio de tempore,* retento hodierno duarum lectionum numero, id est, epistola et evangelium: 1) novae lectiones pro feriis infra hebdomadam, pro tribus feriis, ad minus, ponantur; 2) hae lectiones in dominica resumerentur sequentibus annis; 3) hoc pacto haberetur systema lectionum pro tribus annis; in hoc sensu schemata iam fuerunt publicata.

b) In *Communi Sanctorum*: in unoquoque Communi addantur lectiones pro quinque, sex vel septem diebus, ita modo ut lectiones de Communi ne repetantur intra unum vel duos menses.

3. *Ad art. 40.*

Oratio communis seu *fidelium* redintegretur diebus dominicis, festis de praecepto, et aliis diebus quando populus frequentior Missae assistit. Eiusdem formula, auctoritate S. Sedis, statuatur, sub conditione tamen, quod Episcopi possint addere brevissimam orationem, unam vel duas invocationes, quae temporis et dioecesis specialibus circumstantiis respondeant.

4. *Ad art. 41.*

In fine addatur: « ad normam et sub conditionibus art. 24 ».

1) Lectiones permitti possint in lingua vernacula sive in *Missis lectis sive in cantatis,* adstante populo. Item, historia Passionis per Hebdomadam Sanctam, *in ritu simplici,* non vero in ritu solemni.

2) *Oratio communis* permittatur in lingua vernacula.

3) Cantus quoque, qui opportune inserantur ad *Introitum, Offertorium* et ad *Communionem,* non in aliis partibus Missae.

4) Sed in his casibus, remittitur Conferentiis Episcopalibus iuxta alias dicta (art. 21), *sub recognitione et approbatione S. Sedis,* determinare modum et limites, ratione habita de reali et urgente necessitate pastorali proprii gregis.

5. *Ad art. 42.*

Communio sub utraque specie in certis et bene determinatis casibus, iudicio Episcopi, concedi potest, nempe: 1) pro sacerdotibus concelebrantibus, 2) ministris sacris in Missa solemni, 3) in collatione ordinum, 4) in professione religiosa, 5) in incorporatione seu consecratione in Institutis saecularibus; 6) in baptismo adulti et 7) in receptione neoconversi. In omnibus aliis casibus tantum conceditur ex indulto Sanctae Sedis.

6. *Ad art. 43.*

Licet praeceptum Missae audiendae incipiat ipso die dominico, Epi-

scopus ob graves rationes pastorales concedere potest facultatem ut Missa vespertina sabbati, post primas dominicae vesperas celebrata, sufficere possit ad adimplendum praeceptum Missae dominicale.

Idem respective, applicetur diebus festis de praecepto infra hebdomadam. Quaestio de principio iam soluta est in iure Orientalium.

N. B.: Etsi reiecta fuerit concessio generalis, tamen forsan ita admitti posset.

7. *Ad art. 44.*

De concelebratione: I - Supposita distinctione inter Concelebrationem sacramentalem et *caeremonialem* (cf. S. Off. maii 1957; *A.A.S.*, 49 [1957] p. 370), hic agitur tantum de concelebratione sacramentali, non de caeremoniali, neque de Missis communitariis. De his cf. Pius XII, Alloc. 2 nov. 1954 (*A.A.S.*, 46 [1954], p. 669); Alloc. 22 sept. 1956 (*A.A.S.*, 48 [1956], p. 716).

II - Ad vitandas confusiones videtur necessarium:

a) Declaratio S. Officii circa valorem Missae concelebratae; utrum nempe, *una* Missa a decem Sacerdotibus concelebrata sit eiusdem valoris ac decem Missae a decem sacerdotibus celebratae.

b) Declaratio circa legitimitatem percipiendi et exigendi stipendium pro unoquoque sacerdote concelebrante (cf. art. 47).

III - Amplitudo concelebrationis *sacramentalis* proponitur contrahenda ad hos casus:

1. In concelebratione *Presbyterorum cum ipso Episcopo.* Praeter casus in iure praevisos (c. 803):

a) Ad Missam chrismatis, feria V in Cena Domini,

b) occasione Synodi dioecesanae,

c) occasione Visitationis pastoralis,

d) occasione celebrationum *festivarum extraordinariarum.* Cf. quod in Capite de Missis Votivis I cl. (nn. 328-340) Codex Rubricarum tradit.

2. In concelebratione *a Presbyteris facta absque Episcopo.* Ordinarius eam permittere poterit:

a) In Missa vespertina in Cena Domini (Haec facultas respondet spiritui can. 862 et Ordini Hebdomadae Sanctae).

b) Cum agitur de Missa conventuali aut principali in ecclesia ubi adsunt plures sacerdotes quam utilitas fidelium requirit;

c) occasione conventuum sacerdotum, uti sunt exercitia spiritualia, cursus studiorum, peregrinationum, etc. praesertim ubi singulae Missae sine incommodo celebrari nequeunt.

3. In quolibet casu, liberum sit unicuique sacerdoti individualiter celebrare, non tamen in eadem ecclesia eodem tempore. Insuper Episco-

pus obligare potest ad binationem omnibus in casibus in quibus ob servitium fidelium pastorale necessaria vel conveniens sit aliarum Missarum celebratio.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. FERRETTO: Pauca adnotare mihi, humiliter, liceat.

Ad n. 37: sicut heri dixit Em.mus Jullien verbum « instaurandus » non videtur ad hoc.

Ad n. 42: ubi de communione sub utraque specie: loco verborum « iudicio Episcoporum » dicerem « iudicio Apostolicae Sedis » etiam ad eandem disciplinam fovendam et tuendam.

Ad n. 46: ubi de opportunitate concelebrationis et numero concelebrantium pariter, et ob iam praedictam rationem, loco « Ordinarii loci » dicerem « unius Apostolicae Sedis » erit iudicare.

Quae Apostolica Sedes iuxta locorum et circumstantiarum adiuncta, mira qua pollet prudentia et sapientia, agere potest per suos Legatos sive Nuntios sive Delegatos Apostolicos ad hoc peculiaribus instructos facultatibus.

Data autem occasione animadvertere mihi liceat quod in schematibus usque nunc perlectis, agentibus de relationibus inter Episcopos et Apostolicam Sedem, numquam fit mentio de recursu ad Apostolicae Sedis Legatos.

Card. SPELLMAN: Sine dubio plenissima pastoralis efficacitas semper in illum finem tendit ut christifideles Sacrificio Missae non veluti meri spectatores intersint sed ut bene intelligentes id actuose et conscie participent. Quaestio oritur solummodo de mediis ad finem aptissimis, nullomodo de ipso fine. Recolimus quae in Capite I dicta de maxima prudentia et circumspectione in innovationibus faciendis, de vera pastorali utilitate tamquam norma suprema, de periculis nimiae admirationis et confusionis immo et dubii circa perennem unitatem Ecclesiae, de quodam « historicismo », et de studiositate rerum novarum.

De distinctione inter liturgiam verbi et eucharisticam et de locis separatis (pp. 7-8 [1] sub n. 37), quaeritur utrum talis separatio bene servet finem pastoralem vere utilem. Quando fideles ad manus habent *Missale Romanum,* ut fere semper apud nostros, separatio non iam magni momenti apparet. Denuo si separatio fit solum in Missis cum populo, tunc habemus Missae duas formas ordinarias sed sat diversas, quod inconveniens videtur.

---

[1] Cf. p. 103.

De proposito ut rariores fiant in Missa crucesignationes, altaris oscula, genuflexiones et inclinationes, iterum quaeritur utrum innovatio sit pro vera utilitate christifidelium. Non videtur admittendum tamquam solum principium innovationis quod aliqui ritus primum apparent in *Missali Romano* saeculo XVI. Tale principium, si admittitur et rigidius applicatur, facile ducit ad omnes et solos ritus iam obsoletos revivificandos. Saeculo sive quinto sive decimosexto sive vigesimo, eadem semper Ecclesia Christi cum missione sanctificandi vivit et crescit. Structura liturgica, saltem ex parte, conficitur unoquoque saeculo ex experientia Ecclesiae de necessitatibus et maxima utilitate christifidelium.

Utilissime aboleantur omnes restrictiones quibus fideles a recipienda sacra Communione in quibusdam Missis prohibentur. Hic finis vere pastoralis clare apparet.

De breviore formula distributionis sacrae Communionis (v. gr., « Corpus Christi. Amen »), caveatur ne dum trepidatio augetur, reverentia erga Sanctissimum minuatur.

Principium de ditiore et ampliore lectione sanctarum Scripturarum (p. 10 [2] sub n. 38) qua principium non potest controverti. In praxi autem, cura opus est ne tempus Missae nimis prolongetur neve tempus pro homilia utile nimis restringatur. Cum fideles numerosi Missis etiam quotidie intersunt, caveatur ne Missa per nimium tempus protrahatur et ita fiat multis onerosa vel etiam ob laborem quotidianum necessarium fere impossibilis.

Homilia non solum valde commendatur sed etiam potest mandari pro omnibus diebus dominicis et festis de praecepto. Haud possibile est fovere intelligentiam et participationem vitalem fidelium in sacra Liturgia si praedicatio saepe omittitur (p. 10, n. 39).

Oratio communis fidelium post Evangelium vel homiliam (p. 11 [3] sub n. 40), quae apud nostros quoad substantiam iam saepe adhibetur, commendatur validis rationibus pastoralibus dummodo non nimis protrahatur.

De lingua vernacula, praeterquam in Capite I dicta, rationes pastorales postulant ut oratio communis et nonnulli cantus lingua materna fiant (p. 12,[4] n. 41).

Communionem sub utraque specie, cum certo non concedatur « passim et omnibus, quia adsunt magna practica incommoda, ac difficilis erit fidelium pietatis et mentis aptatio », vera utilitas Ecclesiae non

---

[2] Cf. p. 104.
[3] Cf. p. 105.
[4] Cf. p. 106.

exigit. Concessio « pro certis et bene determinatis casibus » magnam confusionem et turbationem fidelium facit (p. 19,[5] n. 42).

Ad ampliorem usum concelebrationis sacramentalis quod attinet, quaeritur non solum si adsit ratio sufficiens abrogandi can. 803 C.I.C. sed etiam si hodiernis adiunctis sit vere possibilis. De facto, cum participatio fidelium non omnino excluditur sed multum restringitur, finis vere pastoralis multum minuitur. Ex altera parte, cum numerus sacerdotum per totum orbem non crescit secundum spem, vix habemus occasiones « ubi plures sacerdotes adsunt quam utilitas fidelium requirit ». In extraordinariis adiunctis, e. g. exercitia spiritualia annua, sacerdotes generatim malunt individualiter celebrare (p. 15,[6] n. 44).

Card. Frings: Ad n. 41: Propositio de lingua vernacula est valde moderata. Quoad cantica distinguatur: ne umquam fiat cantus choralis gregorianus cum textu in lingua vulgari, sed semper in lingua latina. Si alia cantica in lingua vulgari introducuntur, in missam sollemnem ad promovendam participationem actuosam fidelium, fiat tantum ante et post missam et post offertorium et communionem. Maneat privilegium pro natione Germanica quoad formam, quae dicitur « Deutsches Hochamt ».

Ad n. 42: Communio sub utraque specie ne relinquatur iudicio singulorum Ordinariorum, ne fiat nimia diversitas, sed casus generatim fixentur, forsitan pro omni concelebratione, in professionibus religiosis; pro laicis cum speciali licentia Sanctae Sedis tantum.

Ad n. 44: *a*) Benedictio oleorum melius denuo uniatur cum missa in coena Domini, ne Episcopus cogatur binare, et forma benedictionis oleorum simplificetur.

b) Deleatur *b*), ut concelebratio maneat aliquid extraordinarium. *c*) et *d*) placent.

Ad n. 47: Deleatur n. 47 de stipendiis accipiendis in concelebratione, quia videtur minus decens (shocking). Si concelebratio manet aliquid extraordinarium, nulla ratio videtur, cur in concelebrationem, quae significat unitatem sacrificii, introducatur nova separatio per applicationes distinctas.

Card. Ruffini: Pag. 8[7] litt. *b*): « Preces ad gradus altaris essent aliquatenus minuendae, et forma simpliciore redigendae ». Si agitur de Psalmo « Iudica me Deus » et de « Confiteor » cum versiculis consue-

[5] Cf. p. 106.
[6] Cf. p. 107.
[7] Cf. p. 103.

tis, omnino servandas esse teneo, cum eae proxime et excellenter ad Missae proprie dictae celebrationem praeparent et venerationem erga Missam in populo fideli multum augeant.

Si vero intelleguntur preces leonianae, nimirum tres « Ave Maria » cum « Salve Regina » etc., quae statim post Missam recitari solent, optarem — saltem — ut a Sacerdote recitentur *dum stat.* Etenim dedecet a Ministro Sacro, qui *stando* paulo antea obtulit, consecravit, communionem Corporis et Sanguinis Christi sumpsit, genibus flexis aliquas orationes communes, paramentis sacerdotalibus adhuc indutum, recitare.

Deinde: plura quae in schemate proponuntur laudanda sunt sed duo in primis mihi non placent.

I (pagg. 13-14 [8]): Non placet introductio in Ritum latinum *communionis sub utraque specie.*

Pluries adstiti huiusmodi Communioni ut Eparcha Planae Graecorum, et animadvertere potui eam — practice — incommodis non paucis occasionem praebere, et in primis esse quodammodo contrariam praecepto de valetudine servanda; « Igiene » enim prohibet quominus a multis, promiscue, potus ex eodem vase ore sumatur.

Inter alia incommoda quae producerentur, id maxima consideratione dignum mihi videtur, quod duo modi communionis faciendae haberentur: sub una specie et sub duabus speciebus, cum gravi fidelium discrimine.

II (pag. 15 [9]): Existimo opportunum non esse instituere vel permittere ritum concelebrationis ultra limites in Pontificali Romano descriptos, etiam quia altaria quae hucusque adhibita sunt immutanda essent. Etenim concelebratio in ordinatione Sacerdotali valde imperfecta est et in consecratione Episcopali concelebrantes paucissimi sunt.

Denique animadverto:

Alias variationes et mutationes, quae proponuntur, tot tantaeque sunt ut Missa aliam omnino formam acciperet. Christifideles, quid qui iamdudum Missae nostrae assueti sunt et pie ac devote ei adsistunt, quid dicerent? Quid cogitarent? Propterea opus est ut Commissio, ad quam res pertinet, multa moderatione utatur.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum et hae sunt observationes meae: In secunda paragrapho paginae 7,[10] post verbum « offerendo », addendum esset: « *et gratias agendo seipsos offerre et gratias agere discant* »

---

[8] Cf. p. 106.
[9] Cf. p. 107.
[10] Cf. p. 103.

aut aliam formulam similem. Ratio est quia, secundum introductionem ad Praefationem Missae, fideles invitari debent non solummodo ad oblationem sed etiam ad laudem et ad gratiarum actionem, quia Eucharistia est gratiarum actio per excellentiam.

Quoad Ordinem Missae instaurandum, haec notabo:

1) Opinor quod preces ad gradus altaris omnino delendae sint. Ratio est quia: *a*) Hae preces non sunt vera praeparatio fidelium; omnes enim invitantur ad Introitum cantandum. *b*) Hae preces sunt preces privatae durante recitatione vel cantu publico (sc. Introitu); talis simultaneitas vel concurrentia non convenit.

2) Proclamatio lectionum versus populum quae proponitur in paragrapho *c*) retinenda est: haec propositio maxime placet et convenit.

3) Cum pars Missae quae dicitur « Offertorium » habet momentum relativum (est tantum praeparatio ritualis materiae sacrificii), cumque tempus Missae non est extendendum, propono reductionem et simplificationem precum Offertorii. Tres habeantur preces: *a*) brevis oratio dum panis offertur; *b*) brevis oratio dum vinum offertur; *c*) oratio super oblata. Quoad Lavabo et Antiphonam ad Offertorium, credo quod ritus retineri potest ob symbolismum. Tamen opinor quod psalmum ad Lavabo omittendum sit et etiam quod antiphona ad Offertorium omittenda sit quando non habetur processio Offertorii, ut in ritu dominicano.

4) Inter novas Praefationes, propono praefationem dominicalem pro omnibus dominicis post Pentecosten et praefationem particularem pro Missa votiva nuptiali.

5) Propono suppressionem omnium conclusionum cum responsorio *Amen* in fine precum canonis. Nam omnes formulae (praeter duo « Memento ») sunt una eademque oratio oblationis Christi. Et cum tali modificatione doxologia finalis « Per ipsum... » melius in luce poneretur.

6) Mihi valde placet formula proposita pro distributione Communionis. Tamen in fine illius formulae, tollatur responsorium *Amen* (a sacedote et a fidelibus). Ratio est quia impossibile est respondere in hoc momento (pro fidelibus) et, cum sit acclamatio a suscipiente Eucharistiam, non pertinet ad sacerdotem.

Maxime convenit introductio Orationis fidelium, proposita in canone quadragesimo. Et hoc in casu credo quod duo « Memento » supprimi debent in Canone Missae. Preces enim quae dicuntur « Memento » sunt quasi repetitiones huius Orationis communis. Et « Memento », ubi ponuntur in Missa, unitatem structurae Canonis frangunt.

In tertia linea canonis 41, loco « oratione communi et nonnullis cantibus », dicendum est: « *in nonnullis orationibus et cantibus* » sicut

habetur in ipso canone citato 24. Ratio est quia si Oratio (quae dicitur « Collecta ») et Postcommunio in lingua vernacula essent, monitiones ante precem non essent amplius necessariae; et sic prolixitas commentariorum evanesceret.

In canone 44, sub littera *b*), constructio sententiae videtur defectuosa; dicendum est: « *quorum celebratio ad utilitatem fidelium non requiritur* ». Quoad concelebrationem, extendatur: 1) quia exprimit unitatem cum Episcopo; 2) in locis peregrinationum ubi sacerdotes celebrant Missam « in dieci minuti ».

Card. GODFREY: In pagina octava [11] optime dicitur « Hodiernus Ordo Missae qui decursu saeculorum succrevit retinendus est ». Optime quidem.

Item, in pagina octava, placet quod dicitur in schemate de clarificatione diversarum partium Missae et de distinctione inter « liturgiam verbi » et « eucharisticam ».

In pagina octava dicitur sub littera *a*) « Rariores fiant in Missa crucesignationes, oscula, genuflexiones, inclinationes et alia huiusmodi ». Placeret scire quid significet phrasis « alia huiusmodi » ut in nostra sessione possimus suffragium dare. Nec video valorem argumenti sub numero tertio in base paginae octavae, nempe quod genuflexiones in Canonem introduci coeperunt solummodo saeculo decimo quarto et quod primum apparent in Missali anno 1570.

Quaestio est de utilitate illarum actionum in Missa potius quam de saeculo in quo primum apparuerunt. Etiam in hoc Concilio si immutationes fuerint introductae non erit argumentum contra eas, si dicatur in Concilio futuro quod primum apparuerunt in saeculo vigesimo.

Ne nimis premamus argumentum historicum, sed consideremus potius utilitatem actionum caeremonialium in Missa. Bonum esset scire cur utilitas eorum iam cessaverit. Estne forsitan concessio opinioni eorum qui dicunt adorationem S. Hostiae non debere habere locum adeo evidentem in Missae Sacrificio, reservando adorationem ad Hostiam in tabernaculo vel tempore expositionis?

Quoad alias mutationes propositas censeo quod:

b) Preces ad gradus altaris non egent diminutione.

c) Lectiones proclamari deberent in solis Missis solemnioribus vel principalibus in diebus de obligatione (v. g. die Dominica vel festis de praecepto, occasione sat magni concursus fidelium).

---

[11] Cf. p. 103.

e) Praefationum numerus augeatur, sed quoad crucesignationes non video cur tolli deberent. Si reverenter fiant, optime in mentem revocant passionem D. N. I. C.

g) Non explicatur quomodo fractio panis et pax melius ordinentur.

h) Restrictiones quibus fideles prohibentur a recipienda Sacra Communione saepe necessariae sunt propter rationes practicas bene notas omnibus sacerdotibus pastoralibus.

i) Formula distributionis S. Communionis placet populo quia est oratio et non solum simplex declaratio. Ultimum Evangelium tam pulchrum est ut eius recitatio sit optimum initium gratiarum actionis tum pro celebrante cum pro fidelibus. Notum est quod tempore hodierno multi exeunt de ecclesiis immediate post Missam terminatam.

Recitatio Evangelii Ioannis, uti dixi, etiam post verba « Ite missa est », non videtur inconveniens, sed promovet devotionem.

Item pagina decima [12] in primis lineis, quoad reductionem rituum Missae Pontificalis in genere et in Missa solemni, non placet.

Pagina decima numero 39: Certe approbatur Homilia uti pars Liturgiae diebus solemnioribus. Caveatur ne Missae longiores fiant: ergo bene proponitur ut in Conferentiis Episcoporum de limitibus et modo orationis communis, etc.

Item de Communione sub utraque specie, dicitur « sublato fidei periculo » quod certe non erit facile evitare. Rarissime fiat Communio sub utraque specie propter difficultates ordinis practici. Res relinquatur ab Episcopis determinanda in Conferentiis.

De Concelebratione, pagina 15 [13] numero quadragesimo quarto: evidens est quod nullum obstat principium sed praevidentur difficultates et abusus nisi determinentur exacte occasiones quando concelebratio licita erit. Pro Missa Chrismatis nulla obiectio. Non videtur recte dici quod in conficiendis sacris oleis presbyteri concelebrant. Melius diceretur « proxime vel intimo modo assistunt ». Male intelligi potest verbum « concelebratio ». Haec omnia, humiliter et salvo meliori iudicio.

Card. DÖPFNER: Caput II Constitutionis « De sacra Liturgia » maximi momenti est, cum normas generales capitis I applicet praestantissimae parti Liturgiae, id est sacrosancto Eucharistiae mysterio. Indolem sobriam aequilibratam profunde theologicam et vere pastoralem, quam in primo capite detegimus, omnino conservat. Imprimis commemoranda mihi videntur sequentia:

---

[12] Cf. p. 104.

[13] Cf. p. 107.

Ad n. 37 (pag. 7 [14]): Ordo missae instaurandus.

Propositio brevissima, sed norma fructifera! Quod statim innotescet cuilibet Declarationem additam attente legenti. Singula proposita Declarationis accurate perpensa esse percipiuntur. Forma vel structura Missae non dissolvitur aut alteratur, sed potius lineis designatur clarioribus. Talis reductio ad formam magis perspicuam sine dubio intellectum Liturgiae Missae efficaciter augebit et participationi actuosae fovebit. Ne tamen ullo modo extenuatur opus ita strenue inceptum, necesse erit, ut instauratio Ordinis Missae post Concilium subito facienda commendetur Commissioni peritorum ex omnibus regionibus convocatorum. Talis Commissio facile provenire poterit ex Commissione Liturgica actuali. Cum desiderio ergo exspectamus tempus, ubi primum ritus Missae ita exstabit uti hic delineatur.

Ad n. 38 (pag. 10 [15]): Lectiones in Missa.

Quae hic statuuntur, valde iucunda nobis sunt, sed et necessaria. Iam hesterno die dictum est, quomodo Missa pro pluribus hodie est locus fere unicus, quo verbum Dei audiant. Unde propter eorundem salutem necesse est ditiorem eis parare mensam verbi Dei.

Ad n. 40 (pag. 11 [16]): Oratio communis.

Orationem communem (quae in quibusdam regionibus a populo iam ex saeculari consuetudine post homiliam recitatur secundum formulam S. Petri Canisii), omnino restituendam esse duco, cum non solum sit restauratio usus veteris Ecclesiae Romanae, sed etiam contineat magnum emolumentum pastorale.

Ad n. 41 (pag. 12 [17]): Lingua.

Hic iterum applicatur norma numeri 24 de lingua. Iam alibi dixi ac denuo inculcetur quam necessarium sit et fundamentaliter retinere linguam latinam in Liturgia occidentali et intra certos ac bene determinatos limites admittere linguam vulgarem. Unitas in Ecclesia latina servari potest et servanda est ac simul animadvertendum est ad vivam, actuosam participationem fidelium. Ambae linguae — latina ac vernacula — in Liturgia sese invicem complent. Experientia docet: Si fideles v. gr. saepius dicunt « Gloria » Missae in lingua vernacula, facilius etiam latinam recitationem vel latinum cantum intelligent. Ubi ex indulto iam viget praxis saecularis usus linguae vulgaris in certis quibusdam occasionibus, aestimatio linguae latinae tanquam linguae liturgicae prima-

---

[14] Cf. p. 103.
[15] Cf. p. 104.
[16] Cf. p. 105.
[17] Cf. p. 105.

riae minime detrimentum pati debet et passa est, immo ipsa Missa solemniter cantata (in lingua latina) pro fastigio celebrandi Missam habetur.

Ad n. 42 (pag. 13 [18]): Communio sub utraque specie.

Hic Schema nostrum rem magnam magno cum animo aggreditur. Praemittendum tamen est, usum consuetum communicandi sub una specie tantum maximae esse utilitatis pro tota Ecclesia. Secus distributio S. Communionis v. gr. in Congressu Eucharistico seu ubicumque confluat maior numerus fidelium, esset impossibilis. Tamen homines, qui iam profundius spiritum Liturgiae penetraverunt, valde dolent de eo, quod in ritu latino pro eis nulla est possibilitas communionis sub specie vini. Ad augendam participationem actuosam Liturgiae et fovendam venerationem Pretiosissimi Sanguinis Domini Nostri Iesu Christi, nec non ad fratres separatos alliciendos, explendum esse hoc iustum desiderium omnino censeo. Utique hac in quaestione lente incipiatur et caute procedatur.

Ad n. 44 (pag. 15 [19]) et sequentes:

Concelebratio sacramentalis alius est casus, in quo Schema nostrum magnum gressum facit protinus. Utrum iam in omnibus casibus hic enumeratis initium concelebrationis ponatur, diligenter examinetur.

Ad n. 47 (p. 18 [20]): melius expungatur. Non est obiectum aptum pro Concilio. Si placuerit sic decernere, fiat decreto S. Sedis post Concilium.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Schema Constitutionis de sacrosancto Eucharistiae mysterio, in genere saltem, valde laudandum est, eo quod concise, perspicue ac prudenti modo, attentis hodiernis desideriis liturgicis, de nonnullis quaestionibus circa Sacrificium Missae tractat. Attamen licitum sit mihi uno verbo sequentia notare. In Cap. II pag. 7 [21] huius Constitutionis dicitur optime ut Christifideles mysterio fidei, id est sacrificio Missae, non veluti inertes et muti spectatores intersint, sed active, conscie et pie participent. Nunc vero verba can. 1248 C.I.C., ubi agitur de fidelium obligatione determinatis diebus assistendi Missae Sacrificio, forsitan non sese bene componunt cum hac Constitutione vel cum desideriis Ecclesiae, quoad positionem, ut ita dicam, fidelium in adimplendo hoc praecepto; nam aliud est simplex auditio Missae ut in canone dicitur, quod innuit velut aliquod passivum, et aliud est activa participatio, ut in hac Constitutione exprimitur. Proinde si

[18] Cf. p. 106.
[19] Cf. p. 107.
[20] Cf. p. 109.
[21] Cf. p. 102.

haec constitutio praesentata fuerit Concilio et ab eo approbata, optandum esset ut verba istius canonis accommodentur verbis huius Constitutionis et ita, vi praeceptiva legis generalis Ecclesiae, magis ac magis obtineatur ut fideles participent revera active, conscie et pie in Missae Sacrificio.[22]

Card. OTTAVIANI: Non placet. Rationes sunt:

1) Talis est congeries mutationum ut quaedam revolutionaria reformatio videatur quae in populum christianum admirationem pariet.

Vere pauci enim intelligent vim et sensum omnium quae proponuntur ab historicis et liturgistis. Liturgia est pro populo non pro viris eruditis tantum.

2) Multae innovationes haud practicae sunt. Redolent quoddam historicismum et liturgismum exaggeratum, sed multae anacronisticae sunt quae vix componi possunt cum huius temporis « mentalitate ».

3) Dum quaedam proponuntur quae breviorem reddant liturgiam, alia afferuntur quae longiorem certe illam efficiunt.

4) Speciatim autem non placent quae dicuntur:

a) De communione sub utraque specie (n. 42, p. 13 [23]). Rationes, quibus ecclesia compulsa est pluries praxim communionis sub una specie acriter defendere (v. g. uti contra Huss, Wicleff), non solum fidei pericula fuerunt et manent, sed etiam utilitas practica, impietatis pericula vitare etc. Quae causae hodie etiam exstare possunt. Nequimus Ecclesiae plurima et acria certamina repente abdicare, quodam tantum modernitatis spiritu ducti.

b) De multiplicandis occasionibus concelebrationis Missae (paginae 15-18 [24]).

Plura sunt pericula istius immutationis. Neque rationes exstant sufficientes; quinimmo videretur potius contrarium exigere necessitas multiplicandi missas pro populo mane ac sero. Ratio pastoralis quae suprema esse debet, deest ab hac proposita immutatione.

Praeterea hoc decretum incitamentum esset omissionis Missae privatae sicut iam, proh dolor, quidam liturgistae faciunt.

c) De lingua liturgica, facile admitti possunt quae proponuntur circa partem Missae didascalicam, sed acriter contendendum videtur ut ab Offertorio usque ad Communionem latina lingua servetur.

Quoad « Pater noster » praesertim lingua latina exigi debet ut sal-

---

[22] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[23] Cf. p. 106.
[24] Cf. pp. 107-110.

tem una oratio adsit in qua non tantum sensu sed etiam lingua catholicus orbis convenire possit.

Ceterum in rebus quae Sacrosanctum Missae Sacrificium respiciunt caute, prudenter et reverenter est agendum ne nimia facilitate res sanctae tractentur et mutentur, quae in plena possessione sunt cognitionis plebium christianarum. Mihi videtur regulam sumendam esse a verbis quae Deus Moysi direxit in monte rubeti ardentis: « Solve calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est » (*Exod.* III, 5).

Card. BROWNE: In pag. 14,[25] par. 43 *Declaratio.* Ibi sub n. 1) dicitur « Ritus Missae est indivisibilis. Eius finis non est solummodo divinae Maiestatis adoratio, sed etiam hominis sanctificatio, quae fit per auditionem verbi Dei, per eius insertionem in "mysterio " Christi, per eucharisticam Communionem ». Haec vera sunt, sed, quoad hominis sanctificationem notandum esset quod, per quantum ad Missam spectat, eam primarie fieri per ipsum exercitium actus oblationis seu actus sacrificii, supremi actus externi virtutis religionis. Huius veritatis Novatores obliti sunt et emphasim posuerunt super auditum verbi Dei et celebrationem Coenae. Sine dubio auditus verbi Dei et Eucharistica Communio summi sunt momenti pro hominis sanctificatione, sed, absolute loquendo, separabiles sunt a Missa et auditu Eiusdem, dum actus ipse oblationis Sanctissimi Sacrificii Missae non solum Deum colit, sed est illud quod ab intrinsecis Eiusdem et Deum colit et pie audientem seu offerentem sanctificat.

Exc. COORAY: Ad pag. 9,[26] *i*): In administratione Sacramenti, verba debent sat clare naturam specialem ipsius patefacere. Eucharistia autem est Sacramentum vitae aeternae: « panis vitae » (*Ioan.* VI. 34, 48), « panis vivus » (ibid. 41), « si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum » (ibid. 52), « qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam » (ibid., 55) etc.

Unde, quamquam valde commendanda sit abbreviatio formulae Communionis sacrae, attamen omnia non sunt omittenda. Unde propono formulam sequentem: « Corpus Christi perducat te in vitam aeternam. Amen ».

Humili mea opinione, magis practicum esset si « Amen » dicatur ab ipso ministro sacro nisi omnino supprimatur. Rationes:

1) Difficile est pro communicante, os aperire, sacram hostiam ac-

---

[25] Cf. pp. 106-107.
[26] Cf. p. 104.

cipere et paene eodem tempore « Amen » dicere. Est etiam periculum ne hostia sacra super terram cadat.

2) Unde multi omittere possunt illum responsum.

3) Saltem est perditio temporis valde vexativa si minister debet expectare responsum uniuscuiusque communicantis praesertim ubi numerosiores sunt communicantes et unus vel perpauci ministri.

Exc. ŠEPER: In Schemate « De sacrosancto Eucharistiae mysterio » duae res, de quibus iam disceptatum est, mihi momentosae videntur, quae sunt quidem exorbitantes et ab hodierna disciplina Ecclesiae latinae multum discrepantes: amplior praxis concelebrandi (n. 44, pag. 15 [27] sq.), et Communio sub utraque specie (n. 42, pag. 13 [28] sq.).

Praecise quia discrepant a saeculari disciplina Ecclesiae latinae, res sunt proponendae Concilio Oecumenico.

I - *De Concelebratione in Ecclesia latina.*

Notum est in Ecclesia Orientali concelebrationem iugiter vigere. Quaenam sunt rationes ob quas a nonnullis etiam pro Ecclesia latina concelebratio desideratur? Usus quotidianae celebrationis Missae, qui pro vita spirituali sacerdotis magna emolumenta praebet, saepe, ubi multi sacerdotes simul adsunt, varias difficultates creat, ita ut sacerdotes hoc « mysterium tremendum » et angelicam potestatem superans, celeriter, diffuso spiritu, aliquando — saltem partialiter — sine ministro, « mechanice » peragere debeant. Hoc fit v. g. occasione conventuum eucharisticorum, exercitiorum spiritualium, peregrinationum et in collegiis et conventibus ubi multi, saepe plus quam centum, sacerdotes adsunt. Vidimus in locis peregrinationum sacerdotes paratos, cum calice et ampullis impatienter expectare dum alias Missam finiret eumque veluti ab altari expellere. Vel debet collocari infinitus numerus altarium (e. g. in « Mondo migliore » in Rocca di Papa et in cryptis monasteriorum vel collegiorum), ubi eodem tempore 20-30 sacerdotes, unus iuxta alium, unus celerius, alter lentius, celebrant. Vel plures a celebrando abstinere coacti sunt.

Nonne decentius et devotius esset, si v. g. 5-10 sacerdotes, unum altare circumstantes, simul celebrare possent?

II - *De Communione sub utraque specie.*

Quaestio utique non est de quotidiana vel crebra distributione S. Communionis sub utraque specie. Praecise ob praxim crebrae et quotidianae Communionis semper praeferenda est Communio sub specie

[27] Cf. p. 107.
[28] Cf. p. 106.

panis tantum. In hoc est vere aliquis progressus in Ecclesia latina. Notandum dari etiam inter Orientales catholicos, apud quos viget Communio sub utraque, qui libenter vellent celebrare cum hostiis e pane azymo et Communionem sub specie tantum panis ministrare fidelibus.

Id quod proponitur est de Communione sub utraque *in aliquibus specialibus occasionibus,* v. g. in ordinatione sacerdotum, in Missa pro sponsis, in prima Communione adulti neobaptizati, in concelebratione, si introducatur, et similibus.

Rationes sunt hae:

1) melius sic adimpleri videtur praeceptum Domini « *bibite* ex hoc *omnes* » (*Mt.* 26, 27). De facto nunc solus sacerdos participat de calice, quamvis omnes fideles etiam Sanguinem Christi sub specie panis accipiant;

2) magis appropinquamus non solum catholicis Orientalibus, sed etiam aliis christianis acatholicis (orthodoxis et protestantibus); unum ex obstaculis vel differentiis pro unione e medio tollitur. Et unio christianorum Summo Pontifici, et nobis omnibus, maxime cordi est. Nec hodie iam timenda sunt mala ob quae, suo tempore, Ecclesia sese « utraquistis » opposuit;

3) talis Communio in occasionibus solemnibus, in specie determinandis, multum conferet ad devotionem fidelium, eo vel magis quod Summus Pontifex Ioannes XXIII devotionem erga Pretiosissimum Sanguinem urgeat.

Rev. PHILIPPE: In pagina 15,[29] n. 44, exoptatur et quidem iure merito, ut mihi videtur, extensio ritus concelebrationis in Ecclesia Occidentali ad Missam Chrismatis Feria V in Coena Domini, sicut ad Missam celebratam ab Episcopo in Synodo dioecesana vel in occasione visitationis pastoralis, quia sic manifestatur unio omnium sacerdotum cum Episcopo in unico sacerdotio Christi, quod quidem quandoque bonum est.

Sed haec ratio non mihi videtur esse sufficiens pro extensione concelebrationis ad quotidianam « Missam conventualem », nempe canonicorum et religiosorum, necnon ad quotidianam Missam in seminariis et collegiis, ubi degunt multi sacerdotes (cf. comma *b*).

Etenim, unio sacerdotum eiusdem dioeceseos cum Episcopo, vel eiusdem conventus cum Superiore sacerdote non est nisi consequentia unionis uniuscuiusque sacerdotis cum ipso Christo Sacerdote, cuius in Missa personam gerit. Nam sacerdos, ut ait Pius Papa XII in Litteris

---

[29] Cf. p. 107.

Encyclicis *Mediator Dei,* « ob consecrationem quam accepit Summo Sacerdoti assimilatur, ac potestate fruitur operandi virtute ac persona ipsius Christi. Quamobrem actione sua sacerdotali Christo quodammodo linguam suam commodat, manum porrigit » (*A.A.S.,* 1947, p. 548).

Atqui actio Christi seipsum sacrificantis et offerentis, mediante actione sacramentali, multo expressius manifestatur in Missa ab uno sacerdote celebrata quam in Missa concelebrata, et quidem non solum pro ipso celebrante, sed etiam pro fidelibus, qui vident in hoc unico sacerdote « imaginem Christi » Sacerdotis (cf. S. Thomas Aq., III[a], q. 83, a. 1, ad 3).

Huic autem doctrinae innititur tota spiritualitas sacerdotalis, atque ea nutritur devotio eucharistica sacerdotum. Nunc vero, si habitualiter multi sacerdotes concelebrarent, timendum esset ne paulatim minus conciperent se esse « alter Christus », neve apud eos deflueret debita pietas eucharistica. Proh dolor, pericula non fingo, cum iam noverim quibusdam in locis iuvenes sacerdotes Missam quotidianam negligere.

Timendum igitur esset ne sacerdotes magis attenderent ad unionem inter se et cum Episcopo vel cum Superiore religioso, quam ad unionem singulorum cum Christo Sacerdote.

Sane textus schematis libertatem celebrationis individualis servare intendit, sed reapse instantia Superiorum et confratrum difficultatesque externae atque vis consuetudinis illam libertatem impedient.

Insuper revocanda est illa doctrina de fructibus Missae, quam exponebat Pius Papa XII (cf. *A.A.S.,* 1954, II, p. 669). Nempe in hac re, non est considerandus tantum fructus qui ex devota ac fraterna celebratione producitur, sed praesertim natura actus qui peragitur, scilicet Sacrificium sacramentale Christi. Porro, fructus obiectivus Sacrificii Missae, videlicet placationis et impetrationis pro vivis ac defunctis, est fructus principalis, qui quidem non aequaliter habetur in una Missa concelebrata sicut et in pluribus Missis a pluribus sacerdotibus celebratis.

Igitur, si usus concelebrationis frequentis diffundatur, timendum est ne illa recta doctrina obfuscetur, neve fideles non amplius curent ut Missae multae pro vivis et defunctis celebrentur.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet principium schematis cum magna prudentia applicandi.

Card. MICARA: Placet iuxta modum. Omnibus quae dixit Em.mus Ottaviani adhaereo.

Aliqua levis immutatio in Ordine Missae forsan posset admitti. Attamen, si quae reformationes, salva semper vigentis Ordinis essentia, inducantur, eo potissimum tendant ut in Missa clarius percipiatur munus didacticum et actio eucharistica et primum aliquantulum augeatur (n. 38, pag. 10 [1]).

Iure meritoque asseritur fidelibus Missae adstantibus, cum mensa eucharistica, abundantiorem etiam verbi Dei mensam apparari debere. Quod plene cohaeret cum iis quae in schemate de principiis generalibus asserta sunt.

De Communione sub utraque specie, in determinatis casibus, laicis etiam concedenda, censeam hoc minime expedire.

In primis, non videtur quare haec quaestio resumatur cum, quantum scio, nemo nec quidquam ad id impellat. Neque fratres separati neque orientales eam nunc exagitant tamquam motivum dissentionis cum catholicis: difficulter ergo concessio huiusmodi ab ipsis aestimaretur ut signum caritatis et desiderium pacis fovendae.

Insuper non levis, et quandoque fere invincibilis, saltem pro modernis, obstat hygienica difficultas, bibendi nempe in calice communi.

Relate ad concelebrationem, articulus 44/b videtur plus aequo ampliare hanc facultatem, quam constringendam esse puto ad aliquos tantum casus bene determinatos.

Neque expedire videtur ut unusquisque concelebrans stipem accipiat (n. 47, pag. 18 [2]): quod etiam S. Officii menti adversatur et fidelium quoque auribus male sonat.

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: Admitto solummodo aliquas leves immutationes tendentes ad hoc ut in Missa augeatur Actio Eucharistica et clarius percipiatur munus didacticum. Lectio Sacrae Scripturae, quae finem didacticum habet, materna lingua tradatur. Plene adhaereo animadversionibus Em.morum Spellman et Ottaviani contra Communionem sub utraque specie. Relate ad concelebrationem plus aequo ampliatur facultas (art. 44/3), dum usque adhuc constringebatur. Neque videtur unusquisque concelebrans integram stipem accipere, quod etiam menti S. Officii adversatur et minime cum fidelium sensu cohaeret. Valde commendo Homiliam vel brevem concionem diebus dominicis et festis de praecepto in qualibet Missa.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: In celebratione Missae aliqua parva modificatio admittenda est. *Non placet* quod com-

---

[1] Cf. p. 104.
[2] Cf. p. 109.

munio detur sub utraque specie *neque placet,* nisi in aliquo casu Sancta Sedes facultatem concedat, usus concelebrationis.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: firma scilicet declaratione quae initio paginae octavae [3] habetur « Hodiernus Ordo Missae... retinendus est »: quoad autem « communionem sub utraque specie » et quoad « concelebrationem », in schemate principia tantum generaliora dentur et aperte dicatur quod unius Apostolicae Sedis erit casus determinatos statuere et moderari.[4]

Card. GONÇALVES CEREJEIRA: Placet iuxta modum: perpensis tamen aliquibus considerationibus ab Em.mis et Exc.mis Patribus hic expressis, bene determinatis conditionibus et limitibus innovationum a schemate opportune introductis, quibus libenter adhaereo.

Liceat mihi adiungere: non dedeceret forsitan inter ea quae recognoscenda proponuntur includere in Canone nomen B.mi Ioseph S. Ecclesiae et Vaticani Concilii II patroni?

Card. LIÉNART: Placet, quoad indolem generalem et etiam in specie quoad dispositiones a Commissione Liturgica propositas de Missa et de Concelebratione Sacramentali, ratione tamen habita de emendationibus peculiaribus a Patribus propositis.

De usu linguarum vernacularum in quibusdam partibus liturgiae catholicae mihi liceat, obsecro, haec tantum addere:

Facultas loquendi hominibus a Deo tribuitur ad duplicem finem. Cogitationibus nostris lingua medium est « expressionis » modo definito, fixo, ita ut cogitationes corpore aliquo modo induantur. Sed etiam facultas loquendi modus est naturalis « communicationis » cum aliis hominibus, ad instruendos illos destinatus.

Lingua latina mihi videtur ad primum finem omnino convenire, quia doctrinae catholicae formam praecisam et expressionem fixam confert. Et ideo debet Liturgiae nostrae, quae doctrinae theologicae intime connectitur, lingua propria remanere.

Sed cum in Liturgia partes existant quae ad instructionem fidelium destinantur et ad orationem eos invitant quaestio est an lingua latina ad istum finem aeque conveniat. Credo quod non. Quomodo enim fideles lingua latina instruerentur et orare poterint cum linguam istam non intelligant? Ut lingua sit medium communicationis apud eos, oportet ergo

---

[3] Cf. p. 103.
[4] Cf. p. 116.

linguis vernaculis uti in partibus Liturgiae, quae sunt ad fideles directae sicut monitiones, orationes communes, lectiones Sacrae Scripturae et alia huiusmodi.

Mihi videtur quod, sic agendo, Ecclesia mater rationi melius satisfaceret et pro instructione filiorum suorum sollicitudinem suam magis ostenderet.

Card. TAPPOUNI: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes Em.mi Cardinalis Ottaviani et Em.mi Cardinalis Browne considerationes.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum; attendatur ad ea quae dixerunt Em.mi Ruffini, Léger, Godfrey, Ottaviani.

Art. 37-*d*) oblationis processio fiat ab repraesentantibus populi.

Art. 42: tollatur. Maneat status quo.

Art. 44: Maneat status quo, nempe, non extendatur ad plures casus.

Card. AGAGIANIAN: Placet iuxta modum: Concilium Oecumenicum principia generalia et antiquam fidem de Sacrosancto Eucharistiae Mysterio iterum enuntiet ac consecret.

Apposita Commissio — formanda ex mandato Concilii Oecumenici — rationem habeat animadversionum a Patribus sapienter, sed satis diverse, propositarum, et conclusiones a Sede Apostolica recognitae ac approbatae, eiusdem auctoritate promulgentur ac imponantur Ecclesiis ritus latini, ad uniformitatem servandam.

Card. MCGUIGAN: Placet iuxta modum, secundum observationes ab Em.mis Ferretto, Spellman, Ottaviani, Frings, Browne et aliis factas. Secundum iudicium meum humillimum, permultae mutationes proponuntur, ita ut aliqui fideles non tam firmi possent credere quod religio catholica mutatur.

Concelebrationes raro fiant et definiantur a Sancta Sede tantum. Item dicendum est de communione sub utraque specie.

Forma brevior in S. Communione danda mihi placet, quia sacerdotes perdifficile possunt pronuntiare totam formulam.

Card. GILROY: Placet iuxta modum: *De communione sub utraque specie.* Difficultates practicae permagnae videntur, saltem in casibus laicorum tali modo communicantium. *De concelebratione sacramentali.* In conventibus sacerdotum e. g. causa exercitiorum spiritualium, peregrinationis etc., concelebratio a disciplina vigenti radicaliter discrepare vi-

detur. Licet timere ne nimia novitas quamdam speciem admirationis excitet. Ceterum difficultatibus practicis ad quas evitandas concelebratio proponitur, aliae eaeque sat magnae succedere possunt.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum: secundum observationes iam factas [5] et etiam consideratis observationibus Cardinalis Ottaviani.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum.[6]

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[7] Libenter recipio quae tam sapienter dixerunt Em.mi DD. Cardinales Spellman, Godfrey et Ottaviani.

Card. VALERI: Placet iuxta modum: attentis observationibus iam prolatis. Quantum ad communionem sub utraque specie, etiam in ritu latino introducendam, non adhaereo nisi fortasse pro aliquo casu a Sancta Sede exceptionaliter statuendo ex. gr. occasione professionis religiosae. Idem de quaestione concelebrationis dicatur.

Card. SIRI: Placet schema iuxta modum, scilicet:

Articulus 42, pagina 13 [8] (Communio sub utraque specie) iterum est perpendendus, non quia obstet ratio theologica, sed quia dubia efferri possunt de convenientia practica, praesertim circa reverentiam SS. Sacramento debitam et circa facilitatem abusus progressu temporum. Quomodocumque si hic articulus placet, rogarem ut casus adamussim determinentur et nihil remittatur ad cuiuscumque Conferentiae, vel Episcopi sententiam. Idem dicatur de articulo 44, pag. 15.[9]

Schema utique placet generatim; non semper placent declarationes adnexae, quae utique optima proferunt, sed quandoque apparent nimis progredi. De aliquibus enim evidens est ratio ut reformentur; non enim ratio historica sensim sine sensu efformata sustinebat. De aliquibus e contra ratio non ita patet.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: Quoad linguam vernaculam, velim ut Sacrosanctum Concilium non tantum tria proponat, lectiones nempe, orationem communem et cantum, sed ut alia quaedam explicite *excludat,* v. g. Offertorium, Praefationem et Canonem Missae.

---

[5] Cf. pp. 116-118.
[6] Cf. p. 118.
[7] Cf. pp. 118-119.
[8] Cf. p. 106.
[9] Cf. p. 107.

Card. Quiroga y Palacios: Placet iuxta modum: hoc est, prudentissime proponantur innovationes si quae sunt introducendae, et hoc post studium serium plenum Commissionis specialis.

Circa concelebrationem et communionem sub utraque specie, prudentius adhuc procedatur, et, omni in casu, bene determinatis occasionibus in quibus permittantur. Adhaereo observationibus praecipue Eminentissimorum Spellman, Godfrey et Ottaviani.

Card. Léger: Placet iuxta modum: i. e. attentis quae dicta sunt ab Em.mis Liénart, Frings, Döpfner, ab Exc.mo Archiepiscopo Zagrabiensi et eis quae dixi.[10]

Card. Gracias: Placet.

N. 41: Loco verborum « in lectionibus » ponantur verba « in liturgia verbi ».

Ratio est quia liturgia Missae duabus partibus constat, liturgia nempe verbi et liturgia eucharistiae; quae partes unicum actum cultus efformant. Desideratur ut hae duae partes clarius distinguantur, quod fieri potest duobus modis:

1) eorum celebratione in diversis locis; liturgia verbi ad ambones et liturgia eucharistiae ad altare;

2) usu linguae vernaculae: in prima parte i. e. in liturgia verbi in qua fideles verbis Domini reficiantur, omnia fiant lingua vernacula et non solummodo lectiones et oratio communis; et ita « mensa verbi Domini ditior Missae adstantibus praebeatur ».

N. 42: Loco « iudicio Episcoporum » inserantur voces « quarum iudex est solus loci Ordinarius ».

N. 44: Circa propositum « De Concelebratione » cogitabam quale commodum esset nobis in India quando e. gr. in civitate Bombayensi erit Congressus Internationalis Eucharisticus in 1964. Secluso elemento convenientiae, mihi videtur quod spectaculum concelebrationis a multis sacerdotibus faceret magnam impressionem etiam apud non-Catholicos. Sed nunc, proh dolor, in facie talis eloquentis oppositionis et argumentorum prolatorum a fautoribus eiusdem, nescio utrum Concilium propositum approbet. Mihi videtur, apud Deum, non est quaestio de mathematica — faciendo divisionem inter, ex una parte, Missam concelebratam v. g. a 200 sacerdotibus, et, ex altera parte, 200 Missas celebratas a 200 sacerdotibus individuis. Durante hac Sessione, et etiam in aliis Sessionibus, quidam oratorum magnam vim posuerunt in « Traditione ».

---

[10] Cf. pp. 119-121.

Sed, quid intelligimus per « Traditionem »? « Traditio » non est quid staticum sed dynamicum, uti bene exposuit quidam scriptor anglicus sic: « Tradition is like a relay race, in which one runner hands on the torch to another, and thus in which the race neither slows down nor pauses, but is ever on the increase ». Pro me saltem, valde difficile est submittere versionem huius sententiae in linguam latinam.

N. 42: Circa « Communionem sub utraque specie », saltem in variis provinciis Indiae non esset valde practica, quia in istis provinciis nos habemus « Prohibition », i. e. nobis non est licitum per legislationem gubernii bibere vinum, multo minus liquores fortes. In praesenti, difficile est habere sufficientem quantitatem vini pro duplici ablutione a sacerdotibus in Missa facienda.

Card. MONTINI: Placet iuxta modum: sunt prudenter considerandae observationes a Patribus factae, in primis circa n. 42 de communione sub utraque specie, et n. 44 de concelebratione; numerus 47, exempli gratia, mihi adprobatione dignus non videtur.

Unam tantum propositionem liceat mihi quoque humillime considerationi Patrum adstantium submittere. Missa chrismatis, nonobstante opinione Em.mi Card. Frings, feria V in coena Domini, servanda est, imo perficienda. Haec missa, quae unice ab Episcopo in tota dioecesi celebratur, totum Clerum convocat, quod nunquam accidit in anno liturgico, ut materia quorundam sacramentorum, seu olea sacra, consecretur et postea distribuatur singulis paroeciis. Omnes et singuli sacerdotes, pastores praesertim, adesse deberent ut una cum Episcopo concelebrent: optima ergo videtur occasio sacramenti ordinis sacri institutionem explicite commemorandi; sacramenti, dico, quod in Feria V una cum sacrificio eucharistico a Domino Iesu institutum est, et quod nunc in Liturgia non habet suam peculiarem memoriam. Feriam V non tantum Eucharistiae institutio facit sanctissimam, sed etiam sacramenti Ordinis sacri initium, quo Eucharistiae perpetuitas nobis data est. Si aliqua mentio in missa chrismali fiet de sacramento cuius virtute Sacerdotes tales efficiuntur et potestatem Eucharistiam consecrandi recipiunt, quamvis in historia liturgiae de hac re monumenta non habeantur, missa chrismalis perfectior et sensu spiritali divitior evadet, et optimas inducet dispositiones in cordibus Sacerdotum, qui sic ad celebrandam caenam Domini vespere procedere maximo poterunt fervore.

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: adhaereo adnotationibus praecipue Eminentissimorum Cardinalium Ferretto, Spellman ac Godfrey, necnon Rev.mi Patris Philippe. Si innovationes in sacris ritibus Ec-

clesiae Latinae praecipue intendere debent bonum spirituale fidelium, non video utilitatem, sive distributionis sacrae communionis sub utraque specie, sive concelebrationis Missae: hae potius inconvenientia producerent. Puto quod in innovationibus rituum vitari debet species quasi Ecclesia latina usque nunc erraverit. Reiicio prorsus numerum 47.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: lingua latina primatum absolutum in Missa teneat et servet, facta licentia utendi linguis vernaculis in aliqua parte iuxta necessitates pastorales. Sive communio sub utraque specie, sive concelebratio raro concedantur et semper iudicio Sanctae Sedis.

Forsan utilis esset una Subcommissio, in qua figurent et qui huic schemati sunt penitus contrarii et qui ab Em.mo Card. Ottaviani « liturgistae » appellantur, qui novum schema elaborent a Commissione adprobandum, ita ut ad Concilium perveniatur, cum unitate spiritus, circa rem tanti ponderis ac tanti momenti.

Card. CICOGNANI: Placet, cum nonnullis animadversionibus:

Nimiae propositae sunt innovationes; aliquid tamen videtur faciendum, praesertim occasione Concilii Oecumenici, et forsan utile erit si nonnulli periti in re liturgica, bene adlecti, iterum examinent singula et seligant quae pietatem foveant et utiliter appareant in actum deducenda, praesertim quoad caeremonias S. Missae.

Subiecta crucialia tria esse videntur:

1) *Concelebratio*. Restricta deberet esse, sed aliquando — potius raro — utilis potest esse (in Congressibus et peregrinationibus, in Exercitiis Spiritualibus, in magnis Monasteriis), si debita adhibebitur praeparatio et exclusa choreografia, quam quis antea innuit, immoderati numeri sacerdotum (uti centum aut plures!) simul celebrantium.

2) *Communio sub utraque specie* non videtur iterum introducenda uti res ordinaria; nescio utrum ut res extraordinaria; certo rara sit, debitis cautelis ob motiva exposita in libello, uti signum caritatis.

3) *Lingua*: obviam eundum est votis Episcoporum magnae partis orbis terrarum in eo quod spectat ad *Missam fidelium*. Dicitur « Missa Fidelium », et, ac contra, persaepe plures adsistunt uti extranei; ceteroquin bonae innovationes iam inolerunt, comprobatae per consuetudinem et per particularia rescripta. Usui linguae vernaculae in « Missa Fidelium » satis indulgendum est, attento genio populorum, servata quadam uniformitate. Concilium Oecumenicum hoc principium posset statuere; ac dein, omnibus debite scripto expositis, per Congregationem Plenariam Rituum, stabilienda et concludenda deberent.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: habita ratione eorum quae dixerunt Eminentissimi Cardinales Ottaviani, Spellman, Browne, Ruffini et Rev.mus Pater Philippe, Secretarius pro Religiosis. Alia iam dixi in folio adnexo.[11]

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum: observo enim: 1) Utique caute, prudenter et reverenter in hac re procedendum est, sed etiam — dicam — ausu romano. Tractamus enim sub specie boni pastoralis; quaedam in Liturgia per saecula et bene et male inducta sunt: ea ergo examinemus, neque nos ad « fossilizationem » ante tempus damnare debemus. 2) Necesse est ut populus denuo in sacram Liturgiam inseratur. Utique sancta et veneranda latina lingua, quantum fieri potest, est retinenda; sed populus scienter orare debet ut sacrae actioni vere participet. Ne ergo hisce nostris temporibus, dum providere possumus, plebem sanctam Dei ad perpetuam precum suarum incomprehensionem condamnemus. 3) Usus Communionis sub utraque specie et usus concelebrationis profundius examinetur, praesertim sub ratione « practicitatis ». 4) Multa, ut patet, utilia elementa ad auspicatam adaptationem obtinendam inveniri poterunt in antiquis Romanae Ecclesiae Sacramentariis, ac abundantiora etiam invenientur in Liturgia Ambrosiana, quae revera, hodie saltem, recognoscitur quod substantialiter servat, refert et exprimit antiquissima Sacrosanctae Romanae Ecclesiae ritus et formulas.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: id est, tota anima assentio ad omnes partes istius schematis, praesertim: 1) quoad connexionem praelatam inter Liturgiam Verbi et Liturgiam Eucharisticam et facultatem utendi linguis vernaculis pro quibusdam partibus Sacrificii Eucharistici, saltem in prima parte Missae ante Offertorium;

2) quoad necessitatem alicuius homiliae in ordinaria Liturgia Eucharistica, saltem diebus Dominicis et in omnibus festis principalibus, vel etiam in coetibus alicuius momenti spiritualis pro religiosis ac fidelibus;

3) quoad dicta de redintegratione Orationis Communis post Evangelium et Homiliam, saltem diebus dominicis et festis de praecepto; et praesertim 4) quoad concelebrationem, valde utilem in multis casibus, cum facultate stipendii servandi ab unoquoque sacerdote; hi casus mihi videntur esse, ut proponit schema: ad Missam Chrismatis, ad conventus sacerdotum in exercitiis spiritualibus, in congressibus et piis peregrinationibus, tandem ad extraordinarias celebrationes festivas,

[11] Cf. pp. 121-122.

et ad visitationes Episcopi pastorales; sed non video bene talem utilitatem ad omnes Missas Conventuales, neque quando plures sacerdotes adsunt, sicut dictum est sub littera *b*) in n. 44. Convenit saltem quod aliquis numerus sacerdotum exigatur et quod quaedam regulae determinentur pro communitatibus.

Denique, minus placet, meo sensu, quod dictum est in n. 42 de Communione sub utraque specie, et hoc pro incommodo practico.

Ad observationes Em.morum Cardinalium Liénart, Frings, Léger et Confalonieri, humilem assensum praebeo.

Card. König: Placet; non placet n. 47.

Card. Döpfner: Placet omnino quoad principia et singula, caute et prudenter perficienda. Tollatur n. 47 de stipendio.[12]

Card. Marella: Placet iuxta modum: habita scilicet ratione aliquarum animadversionum, saepe tamen inter sese oppositarum, ab Em.mis ac Rev.mis Patribus prolatis, omnibus prudenter perpensis et compositis in quantum possibile erit; et certe facile non erit.

Card. Traglia: Non placet. Schema meo humili iudicio est reformandum iuxta ipsa principia ab eodem schemate propugnata. Dicitur enim p. 8 [13] « Hodiernus Ordo Missae retinendus est ». Quae optime sane sunt dicta. Verba vero quae in eadem pagina sequuntur: « *Nonnulla... aliquatenus* emendanda », vix intelligi possunt, cum ex hac disputatione clare apparuerit *plurima* et quidem funditus emendanda fuisse proposita quae animos iure perturbant, praesertim cum ex dictis non semper videatur bonum spirituale ex propositis emendationibus percipiendum.

Card. Doi: Placet iuxta modum: scilicet quoad Communionem sub utraque specie valde caute procedendum et pro laicis non permittenda mihi videtur. Quoad usum concelebrationis sacramentalis non nimis amplificandum nisi in casibus vere extraordinariis iuxta observationes factas a Patribus.

Card. Alfrink: Placent tum quae de Missae adaptatione dicuntur tum quae de communione sub utraque specie aut de concelebratione enuntiantur, etsi quaedam forse profundius sunt studenda.

Card. Santos: Placet iuxta modum: i. e. habitis observationibus Em.morum Cardd. Spellman, Ruffini, Godfrey, Ottaviani et Browne,

---

12 Cf. pp. 122-124.

13 Cf. p. 103.

particulari modo, quoad Communionem sub utraque specie, et Concelebrationem sacramentalem propter rationes iam allatas.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum:[14] scilicet attentis animadversionibus ab Em.mis Frings et Godfrey factis, et in modificationibus propositis caute et prudenter incipiatur et procedatur. N. 47 tollatur quoad stipendium pro concelebratione Missae.

Card. SUENENS: Placet iuxta modum: valde placet ut iudicium de opportunitate concelebrationis sit non apud Ordinarium loci sed apud conferentiam Episcoporum.

Placet valde simplificatio missae pontificalis. Quoad cetera, placet in globo, sed Commissio post Concilium perficiat opus.

Card. OTTAVIANI: Non placet. Schema reformetur antequam Patribus praesentetur. Adiungo quasdam animadversiones.[15]

Card. DI JORIO: Non placet propter saltem non opportunas multiplices innovationes.

Card. JULLIEN: Placet quoad modum.

Ad numerum trigesimum septimum: De ordine Missae *instaurando,* quae vox infelix est.

Primum: Quam prudentissime Commissio « recognoscat », uti dicitur, Missae ordinem.

Etenim, si decursu saeculorum mutationes inductae fuere, id, absque dubio, ex ratione factum est; insuper, si ad antiqua revertamur, in easdem ac antea difficultates incidemus. Neque ambigendum innovationes prae se laturas incommoda esse: haec igitur seu abusus, forte orituri, sedulo praevideantur et praecaveantur oportet, neve quid detur inventioni, arbitrio vel novitatibus subiectivis: haud enim dubium est quin ista nova, paucos post annos, cedant aliis novitatibus in damnum Ecclesiae, quia arbitrium arbitrii fons est, cum subversione ordinis ecclesiastici.

Secundo: Ad pagellam 10,[16] numero 38, linea 9, *ubi optantur « ampliores lectiones sanctarum Scripturarum »*: oro supplex ne Missae celebratio longior fiat sub falso praetextu historico; etenim, temporis praesentis condiciones omnino requirunt caeremoniarum brevitatem, quae tamen sint sucosae et vegetae, brevibus sermonibus atque canticis con-

---

[14] Cf. pp. 124-125.
[15] Cf. pp. 125-126.
[16] Cf. p. 104.

gestae cum aliquo tempore orationi privatae dedito, ita ut christifideles non sint *velut inertes et muti spectatores,* prouti perbelle dicitur in pagella septima [17] linea decima, neve defatigentur, et tamen orent.

Tertio: Ad numerum 40 *de orationibus communibus*: sint hae pariter brevissimae, nece sit *bis in idem* ita ut, dictis orationibus liturgicis, aliae preces superponantur. Nonne, ceterum, in Missa adsunt et plures et venerandae orationes pro omnibus hominibus, pro vivis atque defunctis, pro necessitatibus Ecclesiae et populi, et ceteris?

Ideoque iuxta praeceptum Concilii Tridentini caeremoniae atque orationes liturgicae explicentur sanctae plebi, et non arbitrio mutentur.

Quarto: Ad numerum 42 *de communione sub utraque specie*: *nihil innovetur.*

Quinto: Ad numerum 44 *de concelebratione sacramentali*: usus amplificetur tantummodo sub litteris *a, c,* et *d,* cum tamen ritu a Sancta Sede determinando.

Pag. 7,[18] lin. 6 verbis « fons et exemplar unitatis » addatur « vinculum caritatis ».

Card. HEARD: Placet iuxta modum: Puto mutationes, si quae faciendae sunt, ad minimum reducendas, habita ratione tantum utilitatis fidelium et non antiquitatis et ita porro. Praesertim puto excludendas esse communionem sub utraque specie et concelebrationem; et certe censeo talem admissionem communionis sub utraque non interpretatam iri ab acatholicis tanquam signum amicitiae sed potius tanquam confessionem ex parte Ecclesiae se in hac re errasse. Nec placet propositum discrimen inter communicantes.

Animadversionibus adhaereo Em.mi Ottaviani, Em.mi Ruffini et Em.mi Godfrey.

Card. BEA: Placet, ea tamen sensu, ut Concilium statuat *principia;* de particularibus agatur in Commissione peritorum post Concilium. De his particularibus nunquam erit concordia. Ergo Sancta Sedes postea praescribat quae opportuna aut necessaria videbuntur. Quaestio de *communione sub utraque specie* et de *Concelebratione* decidatur a Concilio. Quantum ad *linguam* id unum liceat notare quod ipsa Ecclesia Romana saec. VII cum Romae multi Graeci essent, habuisse liturgiam bilinguem, latinam et graecam.

---

[17] Cf. p. 102.
[18] Cf. p. 102.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: i. e. Schema doctrinam non offendit et plura utilia proponit, sed quoad complexum eorum quae proponuntur non videtur quod adhuc omnia sint matura. Unde accederem ad propositum Em.mi Card. Agagianian ut Schema simul cum animadversionibus Patrum a Commissione, a Concilio vel a Summo Pontifice instituenda, examinetur.[19]

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: id est secundum observationes Eminentissimorum Spellman, Agagianian, Browne, Cicognani. Puto necesse esse ut schema reformetur.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: scilicet ratione habita ad animadversiones Em.morum Cardd. Ottaviani, Agagianian et Cicognani.

Beat. CHEIKHO: Placet ad mentem Em.morum Patrum et praesertim Em.mi Cardinalis Agagianian. Circa id quod potest dari singulis concelebrantibus, convenit ut non appelletur « stipendium Missae ».

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: secundum ea quae rite et prudenter dixit praesertim Em.mus Card. Agagianian.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: ratione habita eorum quae dicta sunt a Patribus de modo procedendi caute et prudenter in omnibus quae pertinent ad mutationes in celebratione Sacrosancti Sacrificii Missae propositas.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum schema propositum valde laudatum ab Em.mis Patribus generatim. Adhaerere mihi liceat etiam sententiis, speciatim, factis a Cardinalibus Spellman, Landázuri Ricketts, Ottaviani, Browne, ad unitatem servandam et ulteriorem approbationem eiusdem.

Exc. BERAS: Placet iuxta modum, attentis tamen ea quae dicta sunt ab Eminentissimis Cardinalibus Spellman et Ottaviani.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. fiat nova redactio decreti a Commissione speciali, bene perpensis omnibus quae a Patribus dicta sunt. Attamen non placet communio sacra sub utraque specie nisi in ordinatione sacerdotali; nec placet concelebratio nisi in casibus omnino clare determinatis sicut v. g. in Missa Chrismatis.[20]

---

[19] Cf. p. 126.
[20] Cf. pp. 126-127.

Exc. ALTER: Placet iuxta modum: Principia in capite secundo enuntiata, in genere placent. Particularia remittantur Commissioni peritorum determinanda et a Sancta Sede approbanda iuxta axioma « de minimis non curat praetor ». Propositum tamen de Communione sub utraque specie non placet, rarissimis occasionibus exceptis, nec concelebratio nisi sit strictissime restricta e. g. ad Missam Chrismatis die quinta in Coena Domini ad unitatem omnium sacerdotum cum episcopo in Christo ostendendam.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum: secundum observationes factas ab Eminentissimis Card. Godfrey, Ottaviani, Browne et R. P. Philippe.

Optima mihi videtur propositio facta ab Eminentissimis Cardinalibus Browne et Agagianian, i. e. Commissio instituatur quae de rebus Liturgiae sub auctoritate Summi Pontificis decernat, attentis observationibus factis a Patribus; et optandum est ut, modificationibus factis, stetur in his mutationibus pro aliquo tempore, quia, ex mutatione continua, oritur minor aestimatio dignitatis et valoris rituum Liturgiae Ecclesiae, tam in sacerdotibus quam in fidelibus.

Exc. HURLEY: Placet et quidem quia bonum Ecclesiae promoturum videtur, evolutioni viam aperiendo, revolutionis vim minuendo.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Eminentissimorum Cardinalium Richaud et Léger et Excellentissimi Šeper. Attamen fiat rarissime communio sub utraque specie propter difficultates et hygenem.

Exc. ŠEPER: Placet.[21]

Exc. BAZIN: Valde placet.

Assentio observationibus Cardd. Frings et Bea. Assentio quoque iis dictis a Card. Suenens, ut caeremoniae pontificales reddantur simpliciores et « minus fatigantes ».

Velim ut textus Canonis Missae recognoscatur, praesertim precum « Te igitur, Memento Domine, Communicantes, Supra quae, Supplices te rogamus », quarum sensus non est clarus, et non eodem modo interpretatur ab omnibus, etc.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: omnino adhaereo observationibus Em.mi Card. Frings et quidem reservationibus quoad communionem sub utraque et quoad concelebrationem et stipendium.

---

[21] Cf. pp. 127-128.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: schema scil. funditus reformetur, speciatim quoad communionem sub utraque specie et concelebrationem, cum, omnibus perpensis, non videatur ratio cogens, ob utilitatem spiritualem fidelium, disciplinam nunc in Ecclesia Latina vigentem, immutandi.

Exc. YAGO: Placet generatim quoad linguam vulgarem secundum observationes Cardd. Döpfner et Liénart.

Non placet de stipendio n. 47 pro unoquoque concelebrante.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: ad mentem Card. Eminentissimorum Spellman, Ottaviani et Agagianian.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: coram sententiis contrariis imo contradictoriis tantorum illustrium virorum quoad istud schema, videtur schema remittendum commissioni quae rem profundius et clarius determinet; nescio enim quomodo sententiae inter se ita discrepantes possint in eadem olla componi et coqui.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: ratione habita de eis quae dixerunt Eminentissimi Patres Godfrey et Browne. In mutationibus introducendis — si sunt introducendae — praesertim et quasi unice bonum sacerdotum et fidelium prosequatur sicut nunc sunt, non autem cultus exaggeratus rerum antiquarum.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: scilicet placet hoc schema eo quod firmam demonstrat voluntatem instaurandi liturgiam Missae et hoc valde bonum et quidem necessarium est ad actuosam participationem fidelium faciliorem utilioremque reddendam. Non video has innovationes minorem inducere respectum sancto sacrificio Missae sed potius illas per multum convenire aetati nostrae. Non video etiam utilitatem concelebrationis ratione difficultatum insurgentium, idemque communionis sub utraque specie. De cetero adhaereo his quae Eminentissimi Cardinales Léger, Döpfner, Montini et Confalonieri bene dixerunt.

Exc. SUHR: Placet generatim, sed non placet n. 47 quoad stipendium missae.

Rev. GUT: Placet propter Constitutionis prudentem discretionem, si prae oculis habentur tot et varia desideria Episcoporum et sacerdotum. Liceat hoc inculcare in laudem liturgistarum, qui hoc decretum elaboraverunt et tam clare proposuerunt. Valde placeret si concelebratio frequentior permitteretur in functionibus maxime solemnibus in monasteriis nostris.

Rev. SÉPINSKI: Placet schema et placent propositiones; imprimis placet propositio a Commissione liturgica facta de instituenda Commissione postconciliari, quae omnia vota prudenter ad trutinam revocet, manuducente Sacrorum Rituum Congregatione. Adhaereo propositioni Em.mi Card. Cento ut commissio mixta, composita a specialistis diversarum tendentiarum, instituatur.

Ad pag. 17,[22] lin. 7: corrigatur: « concelebrante*s* ».

Ad pag. 18,[23] n. 46, lin. 13: proponerem « Ordinarii loci vel Superioris maioris erit iudicare ».

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: Suffragium fero tantum de textu Concilio proponendo, non de « Declarationibus » (in quibus plura minus placent). Placet schema; excepto n. 47 de stipendio pro concelebrantibus, qui non placet. Quod ad concelebrationem: consentio cum R. P. D. Philippe O. P., a Secretis S. Congregationis de Religiosis (n. 44).

III

DE REGIMINE MISSIONUM

(Secunda et tertia Congregatio: 27-28 mart. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE MISSIONIBUS

PROOEMIUM

I – MANDATUM MISSIONARIUM ECCLESIAE

1. Cum Dominus et Redemptor Christus, quem Filium suum unigenitum Deus misericors misit in mundum, « ut salvetur mundus per ipsum » (*Io.* 3, 17), opus suum consummavisset, idem mandatum salvificum discipulis concredidit, quos propria simul instruxit potestate: « Sicut misit me Pater, et ego mitto vos » (*Io.* 20, 21). « Euntes in mundum universum praedicate Evangelium omni creaturae. Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur » (*Marc.* 16, 15-16).

Huic vero praecepto Domini obsequentes Apostoli ceterique discipuli omne studium contulerunt ad fidem salvificam propagandam. Opus missionarium ita inceptum, post ipsos Romani Pontifices et sub eorum potestate, Episcopi Ecclesiae catholicae promovere contenderunt, Evangelio in diversis orbis partibus praedicando operam dantes.

---

[22] Cf. p. 108.

[23] Cf. p. 109.

2. Ad Concilia oecumenica autem quod attinet, imprimis notandum est, Sacrosanctam Tridentinam Synodum, quamvis nihil directa ratione de missionibus ad exteras gentes decreverit, iisdem tamen multum profuisse sive eo quod ipsam fidem catholicam vigorose defendit eiusque fervorem iterum accendit, sive eo quod disciplinam cleri tam saecularis quam regularis restituit et auxit, sive tandem eo quod reformationem Curiae Romanae praeordinavit, e qua suo tempore nova Congregatio de Propaganda Fide prodiit.

Saeculo superiore, post progressus conspicuos, quos missiones catholicae perfecerant, Patres Concilii Oecumenici Vaticani I hoc incrementum consiliis et decretis congruis adiuvare in mente habebant; at propter iniquitatem temporum optima proposita ad exitum perducere non potuerunt. Hoc autem postea factum est legibus appositis in Codice Iuris Canonici et Litteris Apostolicis vel Constitutionibus quas Romani Pontifices de rebus missionalibus ediderunt.

II – Ratio catholica operis missionalis

1. Exinde iterum missiones ad exteras gentes maius in dies momentum obtinuerunt, non solum pro iis terris et nationibus, ubi praecipue habentur, sed etiam pro Ecclesia universa ac pro toto genere humano. Propterea etiam Patres huius sacrosanctae Synodi « maximum illud sanctissimumque munus » fidei propagandae sibi proprium assumpserunt ipsumque normis congruis adiuvare intendunt.

Primo loco vero catholicam seu genuinam operis missionarii rationem breviter revocare visum est contra falsas eiusdem repraesentationes quae aliquando inveniuntur. Opus enim missionum, sicut ipsum mandatum dominicum cui innititur, est opus salvificum, non politicum, munus spirituale, non temporale. Regnum quod missiones catholicae in mundo universo dilatare student, non est regnum saeculare, sed regnum aeternum et universale ipsius Christi Domini. Lucrum quod Evangelii praecones quaerunt non sunt divitiae materiales, sed thesauri in caelo ponendi: media quibus utuntur ad salvandas gentes non sunt arma aut opes terrestres, sed gratia et veritas, quas Christus Salvator mundo deperdito attulit. Ecclesia tandem, quam missionarii propagant et aedificant, non est aliqua constructio humana, sed civitas Dei, natura et fine supernaturalis, id est, societas filiorum Dei, quae autem intra fines determinatae gentis et loci ab hominibus erigitur et incolitur.

2. Propterea vero fieri potest, et aliquando accidit, ut modus agendi nimis naturalis sit et media adhibita operi efficiendo non omnino respondeant. Nam opus, de quo agitur, est opus summi Dei, qui finibus unius loci aut gentis contineri non potest. Ecclesia quoque, ad instar verae matris humanae, filias vult quidem similes sibi, sed tamen diversas seu particulares, quas ex distinctis stirpibus ortas uno omnes amore constringit. Ex adverso autem necesse est, ut novae ecclesiae uni matri coniunctae exsistant sicut palmites viti, id est Christo capiti, qui non est divisus nec dividi potest. Propterea

missionarii qui Christi et Ecclesiae nuntii sunt, duplici indigent adaptatione: exteri quidem ad terram et gentem fidei lucrandam, autochthoni vero ad matrem communem Ecclesiam catholicam, ut Summi Pontifices saepius declaraverunt.

III – Condicio hodierna missionum

1. Duplex genus rerum spectantibus obvium est, alterum quidem secundum ac laetum, alterum autem adversum et triste. Imprimis cum gratiarum actione notandum est, conatus assiduos ac coniunctos Sedis Apostolicae et missionariorum eorumque adiutorum effecisse, ut non paucae missiones in diversis mundi partibus iam tamquam ecclesiae proprie dictae constitui potuerint, quae ab Episcopis autochthonis reguntur. Sed etiam notari debet operarios evangelicos indigenas sive clericos sive religiosos vel laicos non sufficere, neque operi quod maxime urget conversionis acatholicorum, neque operibus auxiliaribus missionum catholicarum. Manet ergo necessitas auxilii missionariorum exterorum qui tamen variis causis impediuntur, praesertim quidem inopia vocationum ecclesiasticarum vel religiosarum in regionibus christianis.

2. Ad populum vero christianum quod spectat, in plerisque missionibus adhuc est sat parvus tum ratione numeri tum ratione aetatis seu condicionis spiritualis. Sane, ubi praesto est cura animarum congrua et vigilantia pastorum, facile praevalet sinceritas fidei atque ubertas vitae christianae. Huius rei testes sunt vocationes sacrae numero et fervore insignes necnon patientia eximia fidelium in variis angustiis. Attamen praeter istos non pauci reperiuntur qui fide moribusve deficiunt, sive ob debilitatem communem, sive ob pericula externa, quibus undique comprimuntur. Nam numerus incolarum adhuc paganorum aut sectis acatholicis adhaerentium saepe multoties maior est ac ratione maiore increscit, ita ut catholici partem semper minorem occupent. Accedit quod acatholici plerumque auxiliis fortiores sunt aut potentiores apparent, sive pecunia aliisque mediis materialibus ac technicis, sive armis spiritualibus, quae non raro cum novi generis nationalismo coniuncta videntur, ut sunt cultus religiove maiorum, philosophia congenita, cultura longaeva et splendida. His fere ubique nunc iungitur socius maxime periculosus, qui armis utriusque generis munitus apparet, scilicet communismus atheus et materialisticus. Hic inimicus regni Christi in terris, qui naturalibus legitimisque studiis populorum facile abutitur, non paucas regiones etiam catholicas, immo gentes universas, proprio imperio subiugavit cum ingenti animarum damno.

Haec dum animos Christi fidelium dolentissime movent, non adeo eosdem deprimunt ut spem certam abiciant. Memores enim sunt verborum, quibus ipse Princeps pastorum discipulos in discrimine positos hortatus est: « Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum » (*Luc.* 12, 32). Atque iterum, priusquam ipse pateretur: « In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum » (*Io.* 16, 33).

IV – Exhortatio

1. Quare hac praesertim aetate nostra, ex qua permultis in locis futura Ecclesiae incrementa fortasse pendent, enixe ac sine intermissione ab Ecclesia obsecrationes ad Deum Omnipotentem fiunt, qui omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire: « Respice nos et ostende nobis lucem miserationum tuarum: et immitte timorem tuum super gentes, quae non exquisierunt te, ut cognoscant quia non est Deus nisi tu, et enarrent magnalia tua... Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in eis, ut cognoscant te, sicut et nos cognovimus, quoniam non est Deus praeter te, Domine » (*Eccli.* XXXVI, 1-6 et 10).

Verba item Iesu Christi, qui dedit redemptionem seipsum pro totius mundi salute, auribus nostris vivide sonant: « Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam » (*Matt.,* IX, 37-38) et instantius adhuc: « Levate oculos vestros et videte regiones quia albae sunt iam ad messem » (*Io.,* IV, 35).

2. Sollemnem igitur exhortationis vocem attollimus nos, universae Ecclesiae Antistites in hac sacrosancta Synodo coadunati, ut, hac volvente tam magnae gravitatis hora ad latius Ecclesiae fines proferendos quod attinet, omnes et singuli nulli parcant labori ut Crux, in qua est salus et vita, longinquas mundi plagas inumbret, cum missionalis opera vera ratione viventis Ecclesiae catholicam naturam ostendat. Nam missionalis operae afflatus et catholici spiritus unum et idem sunt. Catholicam esse, praecipua Ecclesiae nota est, ita ut christianus homo addictus et adstrictus Ecclesiae minime sit, nisi pariter sit addictus et adstrictus christifidelium universitati, atque ideo percupiat ut eadem ubicumque gentium radices agat et florescat.

3. Imprimis quidem Episcopi, arctissime cum Christo eiusque in terra Vicario coniuncti, participare studeant sollicitudinem illam omnium ecclesiarum (*II Cor.*, XI, 28), atque operam dare ne desinant, ut inter clerum et fideles late diffundantur spiritus precum et mutuae opis ferendae studia, secundum mensuram caritatis Christi. Quandoquidem unusquisque Episcopus, qua legitimus Apostolorum successor, ex Dei institutione et apostolici muneris praecepto (*Io.,* XX, 21 et *Matt.*, XXVIII, 19-20) totius Ecclesiae sponsor fit. Procul dubio ex eorum pectoribus tandem ille apostolatus ignis, a Iesu Christo in terras illatus, inflammet oportet omnium fidelium pectora atque ad dilatandum toto orbe terrarum Evangelium nova excitet studia.

4. Dum summae cumulandae sunt laudes universis et singulis Evangelii Praeconibus, « ex omni natione, quae sub caelo est » (*Act. Ap.,* II, 5) ortis, qui apostolico sudore atque interdum sanguine etiam suo innumeras regiones fecundarunt ideoque Ecclesia abunde habet cur de missionariis suis sanctissime glorietur, nihil prorsus antiquius, nihil urgentius et nihil carius est habendum, quam magis magisque excitare christifidelium animos, qui, divino vocati instinctu, sive sacerdotes sunt, sive religiosi, sive religiosae, ad

missionalia capessenda munia adsciscantur. Modo igitur speciali Patres Concilii invitant religiosos et religiosas maiorem numerum eumque selectum suorum sodalium evangelizationi infidelium consecrare, momento et immensitati operis proportionatum.

5. Omnes denique sacerdotes, qui curam animarum indefesso zelo gerunt et praesertim qui in educatione iuventutis sese devovent, omnibus viribus contendant ut spiritus missionalis animas sibi commissas ardenter inflammet atque accrescat, ita ut Ecclesia in sacris missionibus promovendis facile ab eis obtineat et fervidas preces et generosa subsidia et, ubi Deus dederit, etiam sui ipsorum dona.

6. Tandem enixe atque instanter invitantur omnes christifideles, cuiusvis sint regionis, status aut conditionis, utpote membra Corporis Mystici Christi, ad sanctam missionum causam alacriter concurrere vitae christianae exemplo, precibus et adiumentis. Quicumque enim christiano censetur nomine, plane noverit se primario quodam ac praecipuo conscientiae officio obligari, ut testis sit veritatis, quam credit, et gratiae, qua eius anima est transformata, iuxta illud Christi monitum: « Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est » (*Matt.*, V, 16).

Caritas autem Christi, quae discrimina inter nationes et linguas exsuperat, precibus alitur collatisque subsidiis patefit ita ut cuncti populi christiani sibi invicem adiutricem operam praestent, ad ampliorem aedificationem totius Corporis Mystici Christi, quod est Ecclesia.

7. Omnes igitur in Ecclesia Dei, sancta quaedam incensi aemulatione, certatim testificentur oportet assiduum, quo ducantur, studium proferendi ad extremos usque terminos terrae salutare Evangelii lumen et dona caelestia.

INTRODUCTIO

Potestas Romani Pontificis est « *vere episcopalis, ordinaria et immediata tum in omnes et singulas ecclesias, tum in omnes et singulos pastores et fideles, a quavis humana auctoritate independens* ».[1]

Hanc potestatem Romanus Pontifex exercere solet per diversa dicasteria Curiae Romanae, quae unitatem regiminis in Ecclesia curare debent et quibus quaestiones maioris momenti ab Ordinariis deferendae sunt. Casus vero in quibus Ordinarii ad Sanctam Sedem recurrere debeant, omnino pauci sint, ne ipsa dicasteria Sanctae Sedis obruantur laboribus neve regimen missionum nimia impediatur dilatione aut detrimentum patiatur. In casibus, in quibus recursus necessarius sit, forma recursus sit facilis et simplex, responsum clarum et expeditum.

Regimen internum missionum, quod in missionibus recentioris fundationis satis simplex esse potest, in missionibus iam magis evolutis oportet ut paulatim normas iuris communis sequatur. Fiat visitatio dioecesis, imo frequentior propter maiorem conditionum mutabilitatem. Habeantur Synodus

et Concilia, quae semper media fuerunt maxime efficacia ad bonum dioecesium regimen et ad cooperationem plurium dioecesium eiusdem Provinciae Ecclesiasticae seu regionis, quam cooperationem Sancta Synodus omni opere laudat fortiterque commendat.

Ut, Sede vacante aut impedita, omnia evitentur dubia et statim provideatur, Patres Concilii normam exoptant claram et simplicem: diuturna enim vacatio Sedis nefastas solet habere sequelas.

Denique ut regimen dioecesium in missionibus expeditius fieri possit, Patres Concilii Vaticani II desiderant ut ampliores facultates Ordinariis missionum concedantur, necnon ut iura tum matrimoniale tum poenale et processuale aliquantum simplificentur.

Quoad relationes cum dioecesibus extra territoria missionum, Synodus laudat cooperationem, vetat vero inire contractus sine approbatione Sanctae Sedis, ita ut, in quantum fieri potest, fons evitetur difficultatum.

Articulus primus

DE RELATIONIBUS CUM SANCTA SEDE

I – De usu linguarum modernarum in commercio litterarum cum Sancta Sede

Crescente numero fidelium in missionibus et semper magis evolvente organizatione ecclesiastica, valde etiam in Curiis dioecesanis creverunt labores, inter quos certo magni momenti sunt relationes determinatis temporibus et variis de materiis ad Sanctam Sedem mittendae.

Maxime interest ut hae relationes accurate conficiantur utque nihil propter difficultatem linguae omittatur, erronee exponatur aut false intelligatur. Idem de precibus dicendum est, de recursibus atque de causis iudicialibus, quae ad Sanctam Sedem dirigi debent.

Multum insuper tempus teritur in translationibus faciendis, et non raro occurrit ut, praesertim in processibus, errores et sumptus augeantur.

Quapropter Sancta Synodus decernit:

1. Ordinarii missionum relationes, preces, processus et cetera similia, ad Sanctam Sedem mittenda, conficere quoque possunt utendo aliqua lingua moderna magis nota.[2]

2. Etiam causae matrimoniales, ad S. Rotam Romanam remittendae aut ad S. Congregationem de Disciplina Sacramentorum necnon ad S. Officium, confici et tractari possunt in una ex praedictis linguis.

3. Pro regionibus, quae utuntur lingua minus nota et ubi catholici sunt multi,[3] conceditur facultas erigendi tribunalia tertiae instantiae; quibus tribunalibus quoque committi potest instructio, examen ac votum in causis de « rato non consummato » atque de dissolutione vinculi naturalis et matrimonii legitimi ex potestate suprema Romani Pontificis.

4. Omnia rescripta, decreta et cetera similia a Sancta Sede ad missiones data, conficiantur in lingua latina clara et simplici, aut, si est rescriptum particulare, in lingua, quae in loco ad quem destinatur rescriptum, communiter in usu est.

II – De diminuendis quaestionibus et causis ad Sanctam Sedem deferendis

« *Romanus Pontifex, Beati Petri in primatu Successor, habet non solum primatum honoris, sed supremam et plenam potestatem iurisdictionis in universam Ecclesiam tum in rebus quae ad fidem et mores, tum in iis quae ad disciplinam et regimen Ecclesiae, per totum orbem diffusae, pertinent* ».[4]

Romanus Pontifex autem negotia Ecclesiae universae per Congregationes, Tribunalia et officia Curiae Romanae expedire solet.

Ipso iure divino plures quaestiones Romano Pontifici sunt reservatae; aliae quaestiones iure ecclesiastico Sanctae Sedi reservantur.

Cum nostro tempore communicationes faciliores et celeriores factae sint et insuper numerus dioecesium valde creverit, multo auctus est numerus casuum in quibus recursus fit ad Sanctam Sedem: exinde graves oriuntur difficultates et incommoda, tum pro ipsa Sancta Sede, cuius dicasteria innumeris laboribus obruuntur, tum pro Episcopis et fidelibus, qui non raro per multum tempus exspectare debent responsum.

Insuper multae sunt quaestiones quae facilius tractari possint in loco ipso, ubi melius cognoscantur conditiones et circumstantiae.

Quare Sancta Synodus decernit:

Numerus causarum et quaestionum, quae ad SS. Congregationes Romanas et ad Tribunalia Sanctae Sedis deferri debent, diminuatur, ita ut quaestiones maioris momenti, quae necessario ad Sanctam Sedem deferendae sunt, citius et expeditius tractari possint.

III – De Visitatoribus Apostolicis permanentibus

Pro casibus specialibus, Sancta Sedes non desinit Visitatores mittere Apostolicos, ut verum alicuius dioecesis cognoscere possit statum, simul et abusus forte ibi grassantes eradicare atque pro futuro opportunas suggerere vel praescribere normas.

Ut fructuosa sit visitatio, fieri debet a persona quae bene perspectum habet statum dioecesium: quod non facile obtinet praesertim in Missionibus cum propter diversitatem linguae, ingenii, morum et culturae populi visitandi, munus Visitatoris Apostolici evaderet nimis gravosum.

Insuper non desunt motiva ut raro tantum fiat visitatio: nam saepe populo et praesertim pastoribus animarum odiosa est et ipsi Visitatori ingrata.

Rationibus allatis, pro singulis regionibus sub S. C. de Propaganda Fide constitutis, opportuna non videtur institutio Visitatoris Apostolici permanentis, cum iam sint Legati qui vigilare debeant ad statum ecclesiarum, et de eodem certiorem facere Romanum Pontificem.[5]

Haec praxis sufficiens erit, dummodo Nuntii et Delegati Apostolici peculiari instructi sint disciplina pro munere apud nationem ad quam mittuntur.

Quare Sancta Synodus decernit:

Ne, pro regionibus a S. Congregatione de Propaganda Fide dependentibus, permanentes instituantur Visitatores Apostolici, sed maxima cum cura praeparentur Sanctae Sedis Legati.

IV – De iurisdictione Sacrae Congregationis de Propaganda Fide in sodales Institutorum perfectionis

« Congregatio de Propaganda Fide missionibus ad praedicandum Evangelium et doctrinam catholicam praeest, ministros necessarios constituit et mutat, facultatemque habet tractandi, agendi et exsequendi omnia hac in re necessaria et opportuna ».[6]

Haec iurisdictio Sacrae Congregationis necessario includit aliquam iurisdictionem in religiosos et sodales aliorum Institutorum perfectionis in missionibus: ipsi enim saepe munera magni momenti explent et plurimum conferunt ad praedicandum Evangelium, quapropter in canone 252, § 5 dicitur: « Quod vero spectat ad sodales religiosos, eadem Congregatio sibi vindicat quidquid religiosos qua missionarios sive uti singulos sive simul sumptos tangit. Quidquid vero religiosos qua tales, sive uti singulos, sive simul sumptos, attingit, ad Congregationem religiosorum negotiis praepositam remittat aut relinquat ».

Distinctio inter religiosos qua missionarios et religiosos qua tales utiliter fit si sermo est de religiosis, qui ex Instituto non sunt exclusive missionario, aut de religiosis, qui etiam extra missiones provincias et domos habent: oportet enim ut disciplina interna in toto Instituto sit eadem.

Si vero agatur de religiosis aut de sodalibus aliorum Institutorum perfectionis, quae sunt exclusive missionaria, aut quae principaliter in missionibus domos habent, distinctio in praxi vix fieri potest et duplex iurisdictio Sacrae Congregationis de Propaganda Fide et Sacrae Congregationis de religiosis nata est ad creandas difficultates.

Quare Sancta Synodus, volens confirmare praxim vi indultorum et consuetudinis iam existentem decernit:

1. Omnia Instituta perfectionis, tum Congregationes religiosae, tum Societates sine votis in communi viventium, tum Instituta saecularia, virorum et mulierum, quae exclusive eo fine fundata sunt, ut in iisdem instituantur missionarii vel provideantur auxilia pro exteris missionibus, aut quae in

terris missionum fundata sunt et ibidem principaliter existunt, iurisdictioni Sacrae Congregationis de Propaganda Fide quoad omnia subiciuntur.

2. Pro aliis Institutis perfectionis in vigore maneat canon 252 § 5: « Quod vero spectat... etc. ».

ARTICULUS SECUNDUS

DE REGIMINE INTERNO MISSIONUM

V – DE HIERARCHIA EPISCOPALI ERIGENDA IN OMNIBUS TERRITORIIS SUB SACRA CONGREGATIONE DE PROPAGANDA FIDE

Cum Romanus Pontifex sit Episcopus proprius omnium fidelium, nihil obstat quominus fideles regat sive per se sive per alios Praesules, qui potestate vicaria gaudent: hoc valet praesertim de missionibus, quia « *universa missionum cura apud acatholicos Sedi Apostolicae unice reservatur* ».[7]

Decursu saeculorum, vicaria potestas Vicariorum Apostolicorum et Praefectorum fere similis facta est potestati ordinariae Episcoporum; insuper rationes, cur olim Sancta Sedes Vicarios instituerit, iam evanuerunt.

Ex institutione hierarchiae episcopalis, quae est hierarchia ordinaria, plura emolumenta sperare licet:

— maior erit auctoritas Episcoporum tum apud simplices fideles tum apud auctoritates civiles;

— uniformis et magis completa in Codice Iuris Canonici pro dioecesibus habebitur legislatio;

— magis in lucem apparebit missiones esse partes integrales Ecclesiae, non minoris gradus ac dignitatis quam dioeceses iuris communis.

Quodsi, in nonnullis regionibus, hierarchiae episcopalis instauratio non videtur opportuna, ad normam iuris erigi potest Praelatura Nullius; pariter si, quamlibet ob causam, Episcopus nequit nominari aut Praelatus Nullius, ad normam canonis 312 nominari potest Administrator Apostolicus.

Quare Sancta Synodus, volens demonstrare specialem praedilectionem pro territoriis missionum, decernit:

Paulatim in omnibus territoriis dependentibus a Sacra Congregatione de Propaganda Fide instituatur hierarchia ordinaria, erigendo dioeceses cum Episcopis residentialibus; in locis vero ubi erectio dioecesium non videtur opportuna, erigendo Praelaturas Nullius, cum Praelatis sive charactere episcopali insignitis sive non, prout magis expedire videtur; remanentibus vero tum dioecesibus tum praelaturis nullius sub iurisdictione Sacrae Congregationis de Propaganda Fide.

VI – De regione missionali

Antequam missio dividatur utiliter saepe erigi potest « regio », ubi clerus, cui nova missio concredenda est, novam missionem sub proprio Superiore ecclesiastico, ab Episcopo designato, praeparare possit.

Pariter religiosis, in missionibus proprio Instituto non concreditis, aut sacerdotibus saecularibus, in missionibus concreditis Instituto missionario, plures committi possunt paroeciae contiguae, plures vicariatus foranei, imo integra aliqua « regio », ubi sub proprio Superiore ecclesiastico, delegato ab Episcopo, determinatis obligationibus et iuribus gaudeant.

Haec commissio alicuius « regionis » sicut etiam commissio unius paroeciae fiat cum consensu S. Sedis et generatim « ad nutum Sanctae Sedis ». Quoties vero conditiones speciales hoc exigant, commissio fieri potest quoque ad tempus determinatum, non nimis breve, ne, frequenti mutatione regiminis, evolutio missionis retardetur.

Quare Sancta Synodus approbat praxim iam in usu pro missionibus dependentibus a S. C. de Propaganda Fide et decernit:

Quoties bonum animarum id exigat, erigantur ab Episcopo « regiones missionales » iuxta instructiones S. C. de Propaganda Fide; si « regio » concreditur alicui Instituto perfectionis, hoc non fiat nisi de licentia Sanctae Sedis sive « ad nutum Sanctae Sedis » sive, consentientibus partibus, ad tempus determinatum.

VII – De Visitatione dioecesis

« Ad sanam et orthodoxam doctrinam conservandam, bonos mores tuendos, pravos corrigendos, pacem, innocentiam, pietatem et disciplinam in populo et clero promovendam ceteraque pro ratione adiunctorum ad bonum religionis constituenda, tenentur Episcopi obligatione visitandae quotannis dioecesis vel ex toto vel ex parte... ».[8]

In missionibus, ubi Ecclesia adhuc in plena est evolutione, rationes pro visitatione dioecesis adhuc magis urgent et ob mutabiles conditiones frequentior visitatio omnino necessaria est. Experientia teste, ad bonum regimen dioecesis, praeterea requiritur ut visitatio personaliter fiat ab ipso Episcopo. Episcopus enim sic meliorem habebit cognitionem sui gregis et maior est visitatoris auctoritas.

Insuper visitatio, ab ipso Episcopo personaliter peracta, clero et populo christiano magnum affert solatium.

Unde Sancta Synodus statuit:

Tenentur Ordinarii, dependentes a Sacra Congregatione de Propaganda Fide, visitare universum territorium ipsis commissum et omnes domos religiosas ad normam can. 512, saltem singulis trienniis, vel per se vel per coadiutorem aut auxiliarem.

VIII – De Synodo dioecesana et de Commissionibus Synodalibus

Praescriptis adhaerens, crebro ab Ecclesia iteratis, Concilium Oecumenicum valde utilem censet frequentem et diligentem celebrationem Synodi dioecesanae.

Praevia cogitatio de quaestionibus proponendis earumque profundius examen, necnon communis deliberatio de problematibus circa administrationem et apostolatum, non potest non esse valde proficuum in Missionibus.

In Synodo, etenim, fovetur spiritus collaborationis inter Pastorem eiusque sacerdotes et navitas simul cum sensu responsabilitatis stimulatur. Illius celebratio ansam praebet determinandi normas quae aptae sint circumstantiis temporis et loci, et quidem uniformes in toto territorio. Hoc valde commendandum est in missionum territoriis, ubi angustiae laboris quotidiani, paucitas sacerdotum et difficultates communicationis saepe impediunt quominus programma uniforme de actione apostolica praevideatur.

Quoad frequentiam celebrationis, mutationes, quae semper celerius fiunt in illis regionibus, postulant ut saltem quinto quoque anno habeatur Synodus dioecesana. Solemnitates autem liturgicae determinari possunt ab Episcopo, ne earum nimia prolixitas celebrationi obstet Synodi.

Recta applicatio Constitutionum synodalium, praeparatio futurae Synodi et etiam permanens collaboratio inter omnes, sive clericos saeculares et religiosos sive laicos, qui pro Regno Christi laborant, postulant ut ab ipsa Synodo constituatur Commissio Synodalis quae sit constans et efficax adiutorium Episcopi.

Normae circa rationem agendi iam ab ipsa Synodo statui possunt.

Unde Sancta Synodus statuit:

1. In dioecesibus dependentibus a Sacra Congregatione de Propaganda Fide, celebranda est quinto saltem quoque anno dioecesana Synodus, in qua de iis tantum agendum est quae ad peculiares cleri populique dioecesis necessitates vel utilitates referuntur et praesertim de iis quae promovere possint conversionem acatholicorum, instructionem catechumenorum et formationem religiosam neo-conversorum. Solemnitates liturgicae Synodi pro locorum et personarum conditionibus ab Episcopo determinari debent.

2. In iisdem dioecesibus commendatur institutio Commissionum Synodalium permanentium, ad curandam applicationem et executionem decretorum Synodi praecedentis et ad praeparandam Synodum subsequentem. Eaedem Commissiones synodales curabunt quoque coordinationem Apostolatus. Earum statuta in Synodo eduntur.

IX – De Conciliis Provincialibus et de Commissionibus Conciliaribus permanentibus

Ad unitatem actionis et uniformitatem particularis legislationis conservandam in pluribus dioecesibus eiusdem Provinciae Ecclesiasticae aut re-

gionis aut nationis, utiles, immo et necessariae sunt Conferentiae Episcoporum, saltem quinto quoque anno habendae in omnibus Provinciis Ecclesiasticis.[9]

Praxim habendi Conferentias Episcoporum singulis annis, necnon praxim habendi Conferentias Episcoporum plurium Provinciarum Ecclesiasticarum eiusdem regionis aut nationis Sancta Synodus laudat et commendat.

Pro negotiis vero maioris momenti et praesertim ad statuendas leges particulares, necessaria sunt Concilia Provincialia, regionalia, plenaria, ubi praeter Episcopos praecipui conveniunt sacerdotes ex utroque clero et ubi maiore cum cura praeparari possunt decreta.

Dynamismus enim missionum omnino requirit ut Concilia Provincialia, regionalia et plenaria ibidem habeantur, frequentius quidem quam aliis in locis.

Experientia denique, iam in nonnullis regionibus habita, maximam probavit utilitatem « Commissionum Conciliarium », quae futurum praeparent Concilium quaeque executionem curent decretorum praecedentis Concilii.

Quare Sancta Synodus statuit:

1. In regionibus sub iurisdictione Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, singulis decem annis Concilium Provinciale aut Plenarium habeatur, cum solemnitatibus ab ipso Praeside determinandis.

2. Ibidem quoque promoveantur Commissiones Conciliares, sive pro tota natione, sive pro regione, ad coordinandum et stimulandum opus Apostolatus; in his Commissionibus, quibus a Concilio potestas publica concedi potest, partem habeant quoque laici, cum voto tamen consultivo tantum.

X – De Consultoribus dioecesanis

Cum « coetus Consultorum dioecesanorum vices Capituli cathedralis qua Episcopi senatus, suppleat »,[10] horum munus magni est momenti.

Quare oportet ut maxima cum cura « sacerdotes pietate, moribus, doctrina ac prudentia commendati » [11] eligantur.

Expedit vero ut, qui in cura animarum collaboratores sunt Episcopi, ei quoque assistant in regimine dioecesis, unum alterumve eligendo Consultorem dioecesanum.

Praeterea opportunum est tempore determinato habere consultationes, ne plus aequo differantur.

In hunc finem Sancta Synodus decernit:

1. In dioecesibus dependentibus a Sacra Congregatione de Propaganda Fide, duas tertias partes consultorum dioecesanorum nominat Episcopus, alia tertia pars, iuxta Statuta dioecesana aut decreta Concilii, eligatur a sacerdotibus utriusque cleri, qui sub auctoritate eiusdem Episcopi curam animarum gerunt.

2. In iisdem territoriis Episcopus saltem tertio quoque mense consultores convocet; quodsi extraordinaria occurrerint negotia pertractanda, toties eos convocabit quoties negotia id expostulent.

XI – De provisione sede vacante et impedita in Missionibus

Magnopere convenit ut normae de provisione sede vacante et impedita in Missionibus sint, tum uniformes pro omnibus territoriis, tum certae; quod iure vigente non obtinetur.

Sed eas tales esse oportet, ut Sedes, etiam vacantes vel impeditae, non maneant per multum tempus absque capite, quamvis interino, convenienti praestantia pollente; in casibus autem gravis et diuturnae persecutionis, Episcopi possint eligi secundum peculiares normas a Sancta Sede statutas,[12] ne Ecclesiae maneant per multos annos orbatae Pastoribus cum magno periculo schismatis et intrusionis falsi pastoris.

Unde Sancta Synodus sequentia decrevit:

1. Praescriptum canonis 309, opportune emendata paragrapho 4, extenditur ad omnia territoria dependentia a Sacra Congregatione de Propaganda Fide.

2. Authentice declaratur pro-titularem obtinere regimen interinum etiam in casu Sedis impeditae.

3. In casu in quo recursus ad S. Sedem praevidetur impossibilis, pro-titularis uti potest omnibus privilegiis honorificis ipsius titularis.

4. In casibus in quibus recursus ad S. Sedem praevidetur impossibilis et in quibus bonum animarum hoc exigit, eligi et consecrari possit verus Episcopus, iuxta normas a Sancta Sede statuendas.

XII – De ordinandis Tribunalibus in territoriis dependentibus a Sacra Congregatione de Propaganda Fide

In quantum sinit humana debilitas, errores in iudiciis ecclesiasticis vitandi sunt, praesertim in causis matrimonialibus in quibus in causa est ipsum ius divinum. Quare ius canonicum accurate praescribit cautiones et formalitates ad iustam et rectam obtinendam sententiam.

Attamen praesertim in missionibus, nonnullae formalitates vel difficulter vel nullo modo adimpleri possunt et sic sententia per multum tempus differtur aut omnino non datur: quod non fit sine gravi incommodo pro partibus contendentibus, imprimis in causis matrimonialibus; non raro enim partes in causa, quamdiu sententia non datur, in continuo periculo proximo sunt peccati.

Retentis formalitatibus quas experientia necessarias esse docuit, aliae, non omnino necessariae, saltem pro missionibus ubi speciales sunt difficultates, abrogari possunt, ne grave animabus damnum inferatur.

Quare Sancta Synodus decernit:

1. Ordinariis locorum, a Sacra Congregatione de Propaganda Fide dependentibus, facultas conceditur tractandi causas matrimoniales, etiam de vinculo, coram tribunali unipersonali.

2. Iisdem Ordinariis conceditur facultas committendi causas, quas tractandas habent, alicui tribunali viciniori, de consensu Ordinarii loci tribunalis, sed tantum in casibus in quibus difficulter constituere possunt tribunal ecclesiasticum in proprio territorio.

3. Iidem Ordinarii confirmare possunt sententiam latam in prima instantia a proprio tribunali, ita ut appellatio iam non requiratur, de consensu tamen scripto tum praesidis tribunalis, tum promotoris iustitiae si intervenit, tum defensoris vinculi, tum partium.

XIII – De iure poenali apte reficiendo

Maior simplicitas iuris poenalis in votis est, quae simplicitas desideratur praesertim in missionibus, ubi plerumque fideles prorsus poenas ecclesiasticas ignorant.

Equidem disciplina ecclesiastica, populis salutaris et necessaria, tuto conservanda aliquando requirit debitam punitionem ordinisque recti reparationem.

Quod tamen efficaciter obtineri potest, si normae canonicae de delictis et poenis clarae et simplices sint, abrogatis illis, quae vel mutatis conditionibus rerum temporumque obsoletae apparent vel in applicatione aut interpretatione nimis complicatae videntur. Arduum vero hoc opus ius poenale apte reficiendi sollicite perficiatur a Commissione pro reformatione Codicis constituenda; interim vero S. Synodus quasdam provisiones iam facere vult: imprimis diminuantur poenae ecclesiasticae; nam si paucae sunt poenae contra delicta publica graviora, ab omnibus facile cognosci possunt, ideoque spes est fore ut fideles, de eorum gravitate edocti, a delinquendo absterreantur.

Insuper pro missionibus expedit ut poenae sint mitiores, saltem pro neophytis, et ut excommunicatio nonnisi rarissime et solum in casibus diuturnae contumaciae infligatur. Poenae enim etiam intendunt delinquentis emendationem, quare non expedit ut delinquens a praecipuis mediis emendationis, quae sunt sacramenta et sacramentalia, excludatur.

Poena vero ecclesiastica aut etiam poenitentia publica ne imponatur nisi ab ipso Ordinario aut de eius speciali mandato. Unde Sancta Synodus decernit:

1. Abrogentur poenae latae sententiae.

2. Ordinariis in Conciliis vel Conferentiis episcopalibus coadunatis relinquatur statuere poenas ferendae sententiae contra delicta publica graviora et frequentiora, si tamen delicta punitionem in foro externo requirunt.

3. Excommunicatio nonnisi in casibus gravissimis infligatur.

ARTICULUS TERTIUS

DE RELATIONIBUS ORDINARIORUM MISSIONUM AD ALIOS ORDINARIOS ET AD INSTITUTA PERFECTIONIS

XIV – DE COOPERATIONE EPISCOPORUM ET CLERI SAECULARIS EX NATIONIBUS CHRISTIANIS CUM MISSIONIBUS

Procul dubio uni Petro Apostolo eiusque successoribus, Romanis nempe Pontificibus, Iesus Christus gregis sui universitatem concredidit: « Pasce agnos meos, pasce oves meas ».[13]

Quodsi unusquisque Episcopus portionis tantum gregis sibi commissae sacer pastor est, tamen qua legitimus Apostolorum successor ex Dei institutione et praecepto apostolici muneris, Ecclesiae una cum ceteris Episcopis sponsor fit, secundum illa verba quae Christus ad Apostolos fecit: « Sicut misit me Pater, et ego mitto vos ».[14] Haec, quae « omnes gentes... usque ad consummationem saeculi » [15] amplectitur, missio, cum Apostoli de mortali vita decesserunt, minime decidit, imo in Episcopis, communionem cum Iesu Christi Vicario habentibus, adhuc perseverat.[16]

Episcoporum igitur est non tantum postulare preces continuas pro missionibus, fovere vocationes missionarias, sed etiam instituere debent Unionem Cleri pro Missionibus, qua amor et zelus sacerdotum in missiones dirigatur; instituere quoque Opera Pontificia Missionalia, quibus omnium fidelium amor et generositas erga missiones excitetur.

His omnibus non contenti multi Episcopi generoso animo in suas dioeceses admiserunt Instituta Missionalia eaque adiuvant in quaerendis vocationibus et in eleemosynis colligendis; pluribus in regionibus erecta sunt seminaria pro missionibus et non paucae sunt dioeceses, quae mediis materialibus aliquam missionem determinatam, aut aliquod opus determinatum in missionibus adiuvant.

Mittuntur quoque, ultimis praesertim annis, non pauci sacerdotes et missionarii laici in missiones.

Omnia haec incepta Patres Concilii Vaticani II laudant et commendant. Ne vero auxilia modo nimis inaequali distribuantur neve aliae oriantur difficultates exoptat ut si dioecesis quovis modo velit habitualiter aut in rebus magni momenti adiuvare aliquam missionem particularem, hoc ne faciat nisi audita S. C. de Propaganda Fide.

Quare Sancta Synodus decernit:

1. Sciant Ordinarii locorum et parochi se obligatione teneri collaborandi cum missionibus, saltem instituendo et fovendo Opera Pontificia Missionalia, excitando fideles ad amorem erga missiones, ad orandum pro conversione non catholicorum et ad eleemosynas elargiendas et ad dandum exemplum vitae christianae omnibus non catholicis.

2. Ordinarii locorum et parochi insuper adiuvent Instituta missionalia

et religiosa ad fovendas vocationes et eleemosynas colligendas pro missionibus, quae ipsis a Sancta Sede commissae sunt.

3. Dioeceses et provinciae ecclesiasticae suscipere aliquando possunt curam procurandi media materialia alicui missioni aut alicui operi missionali, dummodo exinde Opera Pontificia ne patiantur damnum et alia opera missionalia ne prohibeantur.

4. Laude digni sunt Episcopi, qui, debitis adhibitis cautelis, praeparant sacerdotes saeculares, laicos ad missiones mittendos et sumptus solvunt pro eorum itineribus et pro sustentatione in missionibus (auxilium technicum).

5. Auxilia cuiusvis generis, si sunt habitualia aut maioris momenti ad missiones particulares ne destinentur nisi audita S. C. de Propaganda Fide.

6. Sacerdotes saeculares, qui non sunt sodales alicuius Instituti perfectionis ne adeant missiones pro tempore notabili nisi de licentia S. C. de Propaganda Fide.

XV – De « Commissione » Missionum Institutis perfectionis

Solet Ecclesia imprimis in regionibus adhuc infidelibus Instituta religiosa vel missionaria tanquam socios adiungere, ipsis committens regionem aliquam evangelizandam.

Institutum autem hanc laboris Ecclesiae participationem acceptans, ipsam Ecclesiae missionem arcte complectitur atque omnino suam facit.[17]

Tamen meminerint Superiores Institutorum se territoria missionum non iure quodam proprio ac perpetuo accepisse sed ad Apostolicae Sedis nutum habere; [18] sed ad illud, extremam veluti metam, contendant necesse est, ut Ecclesia apud alios populos firmiter constabiliatur, eisdemque propria, ex indigenis delecta tribuatur Hierarchia.[19]

Ordine vero a Christo statuto ob oculos habito, clerus ille potest esse sive saecularis sive regularis militiae: quia neutra peculiaris gemini cleri forma divini iuris praerogativam tenet, cum idem ius neque alteri alteram praeponat neque alterutram emoveat.

Non raro evenit, ut in sacrarum expeditionum territoriis universus qui illic versatur clerus, non excepto Antistite, regularis sit militiae. Neve autumet quisquam id prorsus extra ordinem suetamque normam, esse, ita ut censeatur hoc ad tempus tantum contingere et, simul ac fieri possit, sacram procurationem saeculari clero esse tradendam, etiamsi adsunt numero sufficienti sacerdotes autochtoni religiosi.[20]

Praeterea, fructus uberrimi, qui nunc in non paucis missionibus colliguntur debentur missionariis exteris Institutorum perfectionis et utilitatem « commissionis » luculenter demonstrant.

Hanc ob causam Sancta Synodus exoptat ut quam plurimae missiones Institutis perfectionis committi possint.

Denique, quia neutra peculiaris gemini cleri forma divini iuris praeroga-

tivam tenet in missionibus, sive Instituto missionali concreditis sive non, aequalis sit conditio iuridica utriusque cleri.

Quare Sancta Synodus decernit:

1. Ut gentes facilius et citius ad fidem convertantur Sancta Synodus vehementer exoptat ut plura adhuc Instituta perfectionis partem assumant in fide propaganda, quibus Institutis committi poterunt territoria ad nutum Sanctae Sedis, sicut iam a pluribus annis fieri solet.

2. In omnibus missionibus, sive Institutis perfectionis commissis, sive non, omnes sacerdotes, tum saeculares tum religiosi ad quaelibet officia ecclesiastica nominari possunt.

XVI – De relatione inter Superiorem Ecclesiasticum et Superiorem Religiosum in Missionibus

Unus ac verus Superior missionis est Ordinarius loci: in eius potestate esse debent tam media et opes, de quibus missio disponere potest, quam missionarii, qui ad regnum Dei dilatandum in ipsius territorium mittuntur.[21]

Unde si missio commissa est alicui Instituto et clerus missionis exclusive aut pro maiore parte est ex eodem Instituto, omnino expedit ut Superior ecclesiasticus missionis disponere possit de alumnis Instituti curae animarum addictis, proponente Superiore religioso.

Si vero missio iam habet clerum saecularem numerosum, non requiritur ut auctoritas Ordinarii loci sit maior quam auctoritas quam ius commune ipsi in religiosos concedit.

Meminerint vero missionarii omnes, bonum animarum, praesertim si pauci adsunt sacerdotes, omnino requirere promptam collaborationem, generosum obsequium et animum paratum ad sacrificia.

Quare Sancta Synodus decernit:

Relationes inter sodales alicuius Instituti perfectionis in territoriis eidem Instituto concreditis, regantur normis in Instructione S. C. de Propaganda Fide diei 8 decembris 1929 statutis; relationes vero inter Superiorem ecclesiasticum et sodales aliorum Institutorum perfectionis regantur normis iuris communis, instructionibus Sanctae Sedis, et conventionibus particularibus initis atque, ubi casus ferat, a Sancta Sede approbatis.

XVII – De varietate rituum in nonnullis Missionibus

Multiplicitas rituum decus est et gloria Ecclesiae catholicae: est tunica polymita quam Ecclesia sponso suo texuit.

Praeterea varietas disciplinae plene correspondet varietati populorum, qui indole, cultura, et evolutione sunt diversi.

Sancta Synodus igitur praescribit ut ritus varii in Ecclesia catholica intacti remaneant; catholici pertinent ad illum ritum in quo baptizati sunt

aut saltem baptizari debuissent ad normam iuris, et propriis Praelatis subsunt, proprias quoque leges observare debent.

Ecclesiae orientales laudes apostolatus primo honore floruerunt et ex illis perampla beneficiorum vis in ceteros late populos mire profluxit.[22]

Unde spes adest etiam nostris temporibus conatus missionales ex ipsis provenientes proficuos fore ad conversionem infidelium et ad reducendos fratres separatos ad unitatem Ecclesiae.

In regionibus ubi catholici diversi ritus permixti vivunt, ex duplici iurisdictione interdum quidem oriri possunt plures et graves difficultates.

Quae tamen difficultates ex bono et aequo solvendae erunt, habita ratione rerum, locorum et personarum adiunctorum quin ullo modo ius Praelatorum aut fidelium cuiusvis ritus catholici exinde praeiudicium patiatur.

Ubi duplex hierarchia constituta non habetur Ordinarii locorum prae oculis habeant sapientem normam statutam in canone 9 Concilii Lateranensis IV:

« Quoniam in plerisque partibus intra eamdem civitatem atque dioecesim permixti sunt populi diversarum linguarum, habentes sub una fide varios ritus et mores, districte praecipimus, ut pontifices huiusmodi civitatum sive dioecesium provideant viros idoneos, qui secundum diversitates rituum et linguarum divina officia illis celebrent, et ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter et exemplo. Si propter praedictas causas urgens necessitas postulaverit, pontifex loci catholicum praesulem nationibus illis conformem provida deliberatione constituat sibi vicarium in praedictis, qui ei per omnia sit obediens et subiectus ».[23]

Quapropter Patres Concilii solemniter declarant:

1. Omnes ritus in Ecclesia catholica habent eadem iura et obligationes, etiam propagandae fidei, neque ullus ritus aliqua gaudet praerogativa.

2. Exoptat Sancta Synodus ut unitas iurisdictionis in dioecesi servetur iuxta dispositiones Sanctae Sedis.

NOTAE

[1] Can. 218, § 2.
[2] V. gr., lingua anglica, gallica, germanica.
[3] V. gr., lingua iaponica, lusitana, neerlandica, polonica, sinica.
[4] Can. 218, § 1.
[5] Can. 267, § 1, n. 2 et § 2.
[6] Can. 252, § 1.
[7] Can. 1350, § 2.
[8] Can. 343, § 1.
[9] Can. 292, § 1.
[10] Can. 427.
[11] Can. 423.
[12] V. gr. ex elencho, praevie iam a Sede Apostolica approbato, ab hierarchia locali eligi possint.

[13] *Ioan.*, 21, 16-18.
[14] *Ibid.*, 20, 21.
[15] *Mat.*, 28, 19-20.
[16] Litt. Enc. *Fidei donum* (*A.A.S.*, 49 [1957], p. 236).
[17] Cf. Instr. S. C. de Propaganda Fide, 8 dec. 1929 (*A.A.S.*, 22 [1930], p. 111).
[18] Cf. Pius Pp. XI, Litt. Enc. *Rerum Ecclesiae*, 28 febr. 1926 (*A.A.S.*, 18 [1926], p. 82).
[19] Cf. Pius Pp. XII, Litt. Enc. *Evangelii praecones*, 11 iun. 1951 (*A.A.S.*, 43 [1951], p. 507).
[20] Cf. Pius Pp. XII, Alloc. 8 dec. 1950 (*A.A.S.*, 43 [1951], p. 28).
[21] Cf. Instructio S. C. de Propaganda Fide, 8 dec. 1929 (*A.A.S.*, 22 [1930], pp. 111 sqq.).
[22] Cf. Leo Pp. XIII, Litt. *Orientalium dignitas*, 30 nov. 1894.
[23] Mansi, t. XXII, col. 998.

2) RELATIO EM.MI P. D. GREGORII PETRI CARD. AGAGIANIAN PRAESIDIS COMMISSIONIS DE MISSIONIBUS

Eminentissimi, Excellentissimi ac Reverendissimi Patres,

1. Antequam Commissionis de Missionibus Praeparatoriae Concilii Vaticani secundi completa studia Commissioni Centrali proponam, meum esse censeo recolere nostros Missionarios atque Missionarias qui et quae, non raro heroica cum abnegatione, diffusioni Evangelii insudant in mediis populis, huius laeti Nuntii adhuc ignaris. Eorum opera, ducibus Romanis Pontificibus cooperante corde magno orbe catholico, his postremis decenniis intime laetata est Ecclesia Dei optimis frugibus quae non, uti transacto tempore, ad singulas christianitates, sed ad solide conditas Ecclesias duxerunt, quales hodie ubique surgunt, florescentes uberrima vita. Illis novellis Ecclesiis, quarum aliquae decore etiam Sacrae Romanae Purpurae coruscant, splendori ac robori Corporis Christi Mystici liceat amplissimo huic consessui, salutem dicere et votum pandere ut semper numerosiores sint autochthones Pastores, qui indigena clero idoneo ac numeroso coadiuventur, una simul et agmine Missionariorum.

Tristis vero coram mundo catholico etiam memoriam evoco illarum Ecclesiarum, olim tam florentium; nunc autem protractae violentis persecutionis iugo proflictarum, pro quarum liberatione ac pace, indeficiens oratio Ecclesiae ad Deum propitiatrix ascendit.

2. Post hunc, qui officium meum erat, Evangelii Praeconibus plausum, non erit abs re de ipsa compositione Commissionis de Missionibus notitiam dare.

Membra huius Commissionis:	N. 22
Consultores eiusdem Commissionis:	N. 32
	N. 54

Quorum	27	Romae domicilium habentes
	27	extra Romam
	54	

Secretarii munere functus est Exc.mus D.nus Davis Mathew, Archiepiscopus Tit. Apamenus in Bithynia, iam Delegatus Apostolicus in Africa Orientali, adiuvantibus Ill.mo ac Rev.mo D.no Xaverio Paventi ac Patre Nicolao Kowalsky, quibus omnibus meritas laudes et gratias ago ex corde.

Coetibus plenariis, habitis mense aprili et novembris anni 1961, interfuerunt fere omnes, sex tantum exceptis.

* * *

Quaestiones, ab hac Commissione tractatae, distributae fuerunt in quinque Subcommissiones, quarum singulae studium peregerunt sub moderamine cuiusdam Patris Secretarii.

Ex quibus Patribus Secretariis Subcommissionum, quattuor fuerunt Superiores vel Professores in missionum territoriis per aliquot annos.

Sodales huius Commissionis in missionum territoriis nati, sunt octo, scilicet:

1. Exc.mus D. Kodwo Amissah Ioannes, Archiep. de Cape Coast (Africa).
2. Exc.mus D. Lokuang Stanislaus, Episcopus de Tainan (Formosa).
3. Rev.mus P. D'Souza Hieronymus S. I., India.
4. Exc.mus D. Cordeiro Ioseph, Archiep. de Karachi (Pakistan).
5. Exc.mus D. Sison Ioannes, Administrator Ap. de Nueva Segovia (Insulae Philippinae).
6. Exc.mus D. Santos Hector Henricus, Episcopus de Sancta Rosa de Copàn (Honduras).
7. Rev. D. Che-Chen-Tao Vincentius (Cina).
8. Rev. P. Soury-Lavergne Ioannes (Nova Caledonia).

Inter ceteros pauci sunt qui experientia et usu rerum missionalium directe et immediate non sint exercitati.

* * *

Quoad nationalitatem Membra et Consultores hoc modo distribuuntur:

ex	Australia	N. 1
»	Austria	» 1
»	Belgio	» 5
»	Bulgaria	» 1
»	Canadensi regione	» 1
»	Gallia	» 4
»	Germania	» 8
»	Ghana	» 1
»	Helvetia	» 2
»	Hibernia	» 1
»	Hispania	» 6
»	Hollandia	» 4
»	Honduras	» 1
»	India	» 1
»	Insulis Philippinis	» 1
»	Italia	» 7
»	Nova Caledonia	» 1
»	Pakistan	» 1
»	Sinis	» 2
»	Statibus Foeder. Americae Sept.	» 3
»	Tanganika	» 1
»	Venezuela	» 1

3. Liceat mihi nunc tandem breviter proponere opus a Commissione de Missionibus completum, criteriaque exponere quibus in studio suo ducebatur.

Ante omnia notare vellem Commissionem de Missionibus problemata examinasse ad apostolatum missionarium sive in quantum immediate et exclusive ad opus fidei propagandae spectant, sive in quantum ipsa, etsi amplioris et communis ambitus, aspectum tamen particularem missionarium praebent. Aliae quaestiones ad Ecclesiam universalem potius spectantes et aspectum particularem missionarium non praebentes, aliis Commissionibus tractandae relictae sunt, eo vel magis quod hodie, dici potest, opus evangelizationis peculiaria problemata doctrinalia prae se non ferre, cum iam praesertim recentes Summi Pontifices ample illustraverint tum fundamentum tum fines operis missionalis et collaborationis omnium fidelium ad idem opus missionale. Quorum principiorum quaedam in Prooemio generali memorantur.

Problemata maioris momenti practicam spectant collaborationem quam Ecclesiae antiquae traditionis christianae praebere debent conversioni mundi acatholici, necnon ordinationem Ecclesiarum ubique, in Africa et Asia praecipue, nascentium.

4. Hisce duobus aspectibus, collaboratione scil. Ecclesiae antiquae et ordinatione novellarum Ecclesiarum, coadunatur tota materia a Commissione de Missionibus examinata. Commissio Ecclesiam missionariam eiusque problemata et difficultates peculiares ostendere intendit, non quasi haec Ecclesia extra fines vitae communis Ecclesiae antiquae traditionis vivat, sed tanquam cellulam vivam quae intra Corpus Mysticum unicum, quod est Ecclesia Christi, crescit, et proinde iisdem regi debet normis generalibus quibus universa ecclesiastica disciplina. Istae autem generales normae, in quantum fieri potest, ne ignorent necesse est vitales necessitudines actuositatis missionariae, ne competens dicasterium hanc actuositatem dirigere cogatur vi dispensationum et facultatum particularium, quae semper sunt « vulnus legis ». Normae enim quae, non ut decet, rationem haberent necessitatum missionum, moram illi afferrent aptationi quam omnes indispensabilem agnoscunt ut diffusio Evangelii aequum gressum teneat in illis populis qui etiam in re civili internationali plane agnita vident adspirationes suas et iura.

5. Insuper inopia subsidiorum aeque ac missionariorum, alienigenarum sicut et autochthonum, difficultates quae libera itinera missionariorum in missionem impediunt, Commissionem de Missionibus suaserunt ad normas aliquas proponendas quae saltem ex parte hisce carentiis subvenire possint. Unde de quaestionibus disserere debuit quae viderentur aliis Commissionibus pertinere.

6. Talia fuere criteria a Commissione de Missionibus adhibita in suis studiis. Mirari quis posset de multiplicitate schematum propositorum, quae tamen mere externa est. Nam praedicta schemata ad septem capita redacta sunt, quorum unumquodque unicum constituit decretum. In iis vero non de rebus, indolem generalem habentibus, extra ambitum Commissionis de Missionibus positis, agitur, sed potius de normis practicis ad conditiones in missionibus existentes aptatis, decernitur. Quae normae practicae, vero, numerosiores sunt, quamvis ad septem capita redactae. Ratio tamen datur ex eo quod ius vigens ut plurimum, perspectum non habet statum actualem missionum. Hac stante lacuna, urgetur necessitas tribuendi legibus generalibus flexibilitatem quandam, iuxta ea quae recentes Summi Pontifices in suis documentis de aptatione missionali declaraverunt.

7. His praemissis, honoris mihi est illuminato iudicio Commissionis Centralis proponere studia Commissionis de Missionibus. Nonnulla schemata prout Commissio Centralis opportunum et missionario apostolatui utile iudicaverit, futuris decretis generalibus Concilii Oecumenici Vaticani Secundi mandari poterunt. Nondum sumus in ipso Concilio, sed in periodo praeparatoria, et opus, si perficiendum erit, facile perfici poterit.

8. Antequam vero finem dicendi faciam, possibili obiectioni respondere desidero: Quare Commissio de Missionibus schemata sua non contulit cum aliis Commissionibus?

Censeo me iam partim obiectioni respondisse exponendo critera a Commissione de Missionibus adhibita. Addere possum Commissionem de Missionibus mentem quarundam Commissionum quaesivisse, e. g. Commissionis de S. Liturgia et de Laicorum Apostolatu. Attamen ex hoc clare apparuit prius necessario stabiliendas esse determinatas ac praecisas normas evangelizationis apostolatui magis aptas, et iuxta illas problemata sub aspectu missionali examinare. Quae normae nunc Commissioni Centrali proponuntur ut, eius sapienti iudicio, etiam vox mundi missionalis audiatur circa multiplicia problemata ad eum spectantia.

* * *

Schema decreti in libello n. 1: *De Regimine Missionum.*

In cap. I schematis decretorum Pontificia Commissio praeparatoria de Missionibus censuit sibi agendum esse de regimine Missionum, et quidem ob sequentes quidem rationes:

1) quia multi Episcopi ex terris missionum innovationes in regimine Missionum exoptant;

2) quia in schemate decretorum pro Concilio Vaticano I, plura quoque habebantur de regimine Missionum;

3) quia Codex I. C. in lib. II tit. VII cap. VIII, quod est unicum caput missionarium in toto Codice, fere exclusive de regimine Missionum agit;

4) quia in quaestionibus de regimine Missionum plene et exclusive competens est S. Congregatio de Propaganda Fide;

5) quia regimen Missionum vigens iam non correspondet conditionibus hodiernis missionum, quae, praesertim ultimis viginti annis, valde mutatae sunt. Maior pars enim Vicariatuum iam facti sunt dioeceses (ultima in tempore hierarchia ecclesiastica in regione Coreana). Multae Missiones hucusque commissae Institutis religiosis aut missio-

nariis iam nunc commissae sunt clero saeculari. Multae denique Missiones inveniuntur in nationibus ubi regimen politicum prorsus mutatum est.

Omnes istae mutationes requirunt adaptationem iuris Missionum praesertim quoad regimen Missionum.

Plures in hoc capite et in sequentibus capitibus proponuntur quaestiones, quae non necessario submittendae sunt Concilio Oecumenico, sed Commissio de Missionibus putavit opportunum esse ut de omnibus his quaestionibus Patres Concilii dare possint iudicium, quod certo maximae utilitatis erit pro futura reformatione iuris Missionum et pro S. Congregatione de Propaganda Fide, quae, felici occasione nacta, libenter audiet consilia Patrum.

Ad Art. I: *de relationibus cum S. Sede*. Paragraphus prima agit de usu linguarum modernarum in commercio litterarum cum Sancta Sede. In paragrapho prima petitur ut quilibet recursus ad S. Sedem fieri possit in una ex linguis modernis magis notis: est votum multorum Episcoporum. Ratio practica pro hac petitione est haec: ne perdatur tempus et pecunia in versionibus faciendis et ut quaestio ipsa clarius et magis complete explicari possit. Pro Missionibus speciales habentur rationes, maior est difficultas linguae latinae pro populis qui non utuntur aliqua lingua europea, minor est numerus officialium in Curiis Episcopalibus. Laici quibus versio aut transcriptio committi possint omnino non inveniuntur. Unde art. I habet ut admittantur quae sequuntur:

« 1. Ordinarii missionum relationes, preces, processus et cetera similia, ad Sanctam Sedem mittenda, conficere quoque possunt utendo aliqua lingua moderna magis nota.[1]

2. Etiam causae matrimoniales, ad S. Rotam Romanam remittendae aut ad S. Congregationem de Disciplina Sacramentorum necnon ad S. Officium, confici et tractari possunt in una ex praedictis linguis.

3. Pro regionibus, quae utuntur lingua minus nota et ubi catholici sunt multi,[2] conceditur facultas erigendi tribunalia tertiae instantiae; quibus tribunalibus quoque committi potest instructio, examen ac votum in causis de " rato non consummato " atque de dissolutione vinculi naturalis et matrimonii legitimi ex potestate suprema Romani Pontificis.

4. Omnia rescripta, decreta et cetera similia, a Sancta Sede ad missiones data, conficiantur in lingua latina clara et simplici, aut, si est rescriptum particulare, in lingua, quae in loco ad quem destinatur rescriptum, communiter in usu est ».

---

[1] V. gr., lingua anglica, gallica, germanica.

[2] V. gr., lingua iaponica, lusitana, neerlandica, polonica, sinica.

II. De diminuendis quaestionibus et causis ad Sanctam Sedem deferendis.

In par. II proponitur ut numerus quaestionum et causarum pro quibus nunc requiritur recursus ad S. Sedem reducatur. Est votum multorum Episcoporum. Alii permulti Episcopi petunt ampliores facultates quae petitis fere identicae sunt; praecipua ratio diminuendi quaestiones ad S. Sedem deferendas est ut causae maioris momenti, quae necessarie ad S. Sedem deferri debent, citius et expeditius tractari possint. Difficultas pro Missionibus specialis habetur, quia difficulter Episcopus, qui non raro caret adiutoribus, per se ipsum curare et transmittere potest frequentes petitiones ad Curiam Romanam.

III. De visitatoribus Apostolicis permanentibus.

Ratio propter quam Commissio de Missionibus hac de re loquitur, invenitur in serie I[a] Actorum et Documentorum, vol. III, pag. 38, ubi S. Congregatio Consistorialis agit de instituendis visitatoribus permanentibus, et S. Congregatio videtur huic institutioni favere. Pro Missionibus vero institutio visitatorum Apostolicorum permanentium videtur non tam opportuna; nam brevi tempore quo versatur in aliqua regione, visitator non potest cognoscere condiciones locales et personales prorsus diversas, ita ut iudicium prudens vix dari possit. In omnibus fere Missionibus iam adsunt Legati S. Sedis, qui, si bene formati sunt, et diutius in eadem regione permanent, optime S. Sedem certiorem facere possunt de statu Missionis. Clerus enim tandem et populus christianus putabunt proprium episcopum adhuc esse sub tutela et eius auctoritas exinde valde diminueretur.

IV. De iurisdictione sacrae Congregationis de Propaganda Fide in sodales Institutorum perfectionis.

Paragraphus IV agit de ambitu competentiae S. Congregationis de Propaganda Fide erga sodales Institutorum perfectionis. Petitur ut ius vigens, quod clarum non est, mutetur, ita ut praxis vigens, iam a multis annis, cum plena satisfactione, canonizetur. In Missionibus enim bonum ipsorum Institutorum perfectionis sive illorum quae fundata sunt cum fine exclusive missionario, sive illorum quae in ipsis Missionibus fundata sunt et ibidem principaliter existunt, requirit ut eadem Instituta subiiciantur exclusive iurisdictioni S. Congregationis de Propaganda Fide, multa Instituta hoc iam a S. Sede petierunt et obtinuerunt.

Art. II: *De Regimine interno Missionum.*

V. De hierarchia Episcopali erigenda in omnibus territoriis sub S. Congregatione de Propaganda Fide.

In hac paragrapho petitur ut ubique terrarum instituatur hierarchia ordinaria. Iam nunc longe maior pars Missionum sunt dioeceses. Initio

anni 1962 numerus Vicariatuum Apostolicorum sub Sacra Congregatione de Propaganda Fide erat 128, Praefecturarum Apostolicarum 103. Rationes quae olim suadebant erectionem Vicariatuum aut Praefecturarum iam non existunt, praeterea maior est auctoritas Episcopi quam Vicarii et certo erectio hierarchiae ordinariae valde grata est tum pastoribus, tum clero, tum populo.

Patres Concilii suam erga Missiones praedilectionem demonstrare possunt, decernendo ut ubique hierarchia ordinaria instituatur. Ubi erectio dioecesis difficilis est Ius Canonicum vigens aliam solutionem praebet, tum pro Missionibus tum pro aliis territoriis, erectio nempe Praelaturae Nullius aut Administrationis Apostolicae.

Ceteroquin nihil impedit quominus hae dioeceses remaneant sub S. Congregatione de Propaganda Fide propter circumstantias particulares.

VI. De regione missionali.

Hic sermo fit de regione missionali. Regio missionalis est novum institutum iuridicum, praxi S. Congregationis de Propaganda Fide inductum, praesertim postquam multae Missiones commissae fuerint clero saeculari. Regio missionalis est pars alicuius dioecesis, complectens plures stationes, paroecias aut districtus, quae committitur alicui Instituto missionario. Commissio fit ab ipso Ordinario loci, cum licentia S. Congregationis de Propaganda Fide, sive ad tempus determinatum, sive ad nutum Sanctae Sedis. Ordinarius loci sodalem aliquem Instituti suum nominat Vicarium Delegatum, cui regimen regionis incumbit. Novum hoc institutum iam bonos fructus tulit, praesertim causa fuit quod plures novi Missionarii in Missiones advenerint, quare Commissio de Missionibus petit approbationem huius praxis.

VII. De Visitatione Dioecesis.

Codex I. C. praescribit ut omnes Episcopi dioecesim visitent quolibet quinquennio sive per se sive per alium. Pro Missionibus maior frequentia requiritur et etiam perutilis est visitatio personalis ipsius Episcopi. Conditiones rerum et personarum celeriter mutantur. Vita clericalis sacerdotum et vita christiana fidelium pluribus periculis obnoxia est. De facto iam permulti Episcopi in Missionibus magna diligentia personaliter et frequentius suam dioecesim visitare solent. Iam in Concilio Vaticano I propositum fuit ut in dioecesibus non nimis magnis visitatio fieret singulis trienniis. Eadem frequentia Commissioni de Missionibus necessaria videtur quoque in Missionibus; quia ipsis Episcopis onus maius imponitur, opportunum videtur ut ipsi quoque Episcopi in Concilio hac de re votum suum dare possint.

VIII-IX: De Synodo dioecesana et de Commissionibus Synodali-

bus. - De Conciliis Provincialibus et de Commissionibus Conciliaribus permanentibus.

Hucusque in Missionibus Synodi dioecesanae raro habebantur, rarius adhuc Concilia Provincialia, quia pleraeque missiones adhuc parum evolutae erant et fere ubique deerat hierarchia ordinaria. Nunc vero plures iam sunt Missiones, quae felicem habuerunt evolutionem et multis in locis iam erecta est hierarchia ecclesiastica cum provinciis ecclesiasticis; quare videtur urgendum ius commune quoad Synodos et Concilia, immo in Missionibus, ubi conditiones celerius mutantur et ubi traditio christiana adhuc stabiliri debet, maior frequentia Synodorum et Conciliorum videtur maxime opportuna. Conferentiae enim Episcoporum, quae ubique iam laudabiliter haberi solent, Synodum et Concilia non reddunt superflua. In Synodo enim et in Conciliis habetur plenior participatio cleri dioecesis aut provinciae ecclesiasticae et quaestiones magis funditus praeparari et examinari solent. Pro bona praeparatione Synodi et Conciliorum necnon pro sollerte executione proponitur institutio Commissionum permanentium.

X. De Consultoribus dioecesanis.

De iure communi consultores dioecesani ab Episcopo libere nominantur. In Missionibus vero non raro haec nominatio ardua est, quia clerus plerumque non est ita omogeneus ac in regionibus iuris communis. Praeter clerum saecularem saepe adsunt multi sacerdotes religiosi, qui quoque magnam partem in cura animarum habent. Praeterea adsunt Sacerdotes indigenae et alienigenae diversarum nationum; maxime convenit ut diversae categoriae in Consilio dioecesano suum Patronum habeant. Quare proponitur ut saltem tertia pars Consultorum a clero dioecesis eligatur.

XI. De provisione, sede vacante et impedita in Missionibus.

Normae iuris communis pro provisione sedis vacantis aut sedis impeditae in Missionibus non semper observari possunt. Non raro non habetur certitudo utrum sedes vacet an sit impedita, et ideo clarum non est utrum Vicarius generalis regimen dioecesis accipere debeat, an eligendus sit Vicarius capitularis. Praeterea in multis Missionibus Consultores dioecesani intra octo dies a morte Episcopi nondum convenire possunt et ideo impossibilis est electio Vicarii capitularis. Quare Commissio de Missionibus proponit normam eandem tum pro vacatione sedis, tum pro casu quo sedes est impedita. Quae norma per plura decennia in Vicariatibus iam applicatur et suam utilitatem iam probavit. Pro tempore persecutionis specialis lex proponitur, ne sedes per multum tempus careat titulari, cum gravi detrimento animarum.

Liceat aliquam notam ad istud schema.

Pius VI per Breve *Exigit pastoralis sollicitudo,* a. 1798, Vicario Ap. Tonkyni Occidentalis eiusque Coadiutori et Vicario Ap. Cocincinae ac eius Coadiutori concedit ut quilibet eorum in proprio Vicariatu superstes sit, altero decedente vel etiam cessante, sibi eligat cum futura successione unum ex presbyteris proprii Vicariatus eumque consecret Episcopum titulo decedentis assignato, assistentibus duobus presbyteris vel etiam sine ipsis si desint, re tamen quam primum S. Sedi denuncianda. Idem Summus Pontifex per Breve *Uberes fructus* a. 1798 eamdem facultatem eligendi et consecrandi Coadiutorem cum futura successione Vicario Ap. Suciuensi in Sinis concessit. Gregorius XVI per Breve *Exponi Nobis* eandem facultatem concessit iterum Vicario Ap. Cocincinae et Cambodiae, per Breve *Cum venerabis* Vicario Ap. Seamensi. Pius IX eandem facultatem concessit per Breve *Curasti nobis* a. 1846 Vicario Ap. Cocincinae et eius Coadiutori, per Breve *Exponendum novis* Vicario Ap. Cocincinae Occ. et eius Coadiutori. Hoc ut ostendatur qua largitate animi et visione Summi Pontifices in istis regionibus sese gesserunt praesertim instantibus vel ingruentibus persecutionibus.

XII. De ordinandis Tribunalibus in territoriis dependentibus a Sacra Congregatione de Propaganda Fide.

Fere unanimiter Episcopi in suis votis petunt maiorem simplicitatem procedurae iudicialis canonicae. Pro Missionibus haec simplificatio adhuc magis urget. Quare Commissio de Missionibus pauca proponit modificationes, quae iam statim ante reformationem Codicis I. C. induci possunt et deinde, experimento habito, in ius novum transire poterunt. Propter paucitatem Officialium Curiarum dioecesanarum in Missionibus, petitur ut causae matrimoniales tractari possint coram uno iudice etiam a tribunali alius dioecesis et in casibus evidentibus in una tantum instantia. Etiam paupertas fidelium qui sumptus processus ordinarii sustinere non possunt hanc simplificationem commendat.

XIII. De iure poenali apte reficiendo.

Maior simplicitas iuris poenalis ecclesiastici in votis est plerumque Episcoporum et peritorum in iure canonico.

Pro Missionibus, rationes semplificationis sunt eaedem ac pro aliis regionibus et magis urgent: ignorantia legum poenalium est quasi absoluta et impossibile est fideles edocere. Quare proponitur abolitio poenarum latae sententiae, quae quidem ab ignorantibus non incurruntur, et insuper petitur mitigatio poenarum aliarum, praesertim pro Missionibus, ubi multi fideles adhuc sunt neophitae.

Art. III: *De relationibus ordinariorum Missionum ad alios ordinarios et ad instituta perfectionis.*

XIV: De cooperatione Episcoporum et cleri saecularis ex nationibus christianis cum Missionibus.

Ex votis episcoporum patet non paucos episcopos praesertim ex Europa desiderare pro suis dioecesibus participationem in propagatione fidei magis directam et immediatam. Ultimis decenniis nonnullae dioeceses adoptaverunt aliquam missionem, aliae dioeceses praeparaverunt et miserunt missionarios laicos etc. Talia incepta certo fovent spiritum missionarium apud populum catholicum et sunt validum auxilium pro Missionibus. Commissio vero de Missionibus aliquas normas pro hac collaboratione necessarias esse duxit, ne opera missionalia iam existentia detrimentum patiantur, neque subsidia pro Missionibus sine aequa proportione distribuantur.

XV. De Commissione Missionum Institutis perfectionis.

Cooperatio Institutorum perfectionis, praesertim Institutorum Clericalium in praedicatione Evangelii perutilis, immo necessaria est. Solet S. Sedes petere hanc collaborationem committendo (affidando) Missiones Institutis clericalibus. Quia hucusque melior modus plantandi Ecclesiam eamque ad plenam evolutionem perducendi non habetur, Commissio de Missionibus petit ut, in bonum ipsarum Missionum, sodales Institutorum perfectionis collaborare pergant non secus ac antea, immo modo magis intenso. Praeterea, ut collaboratio cum clero saeculari facilius evadat, petitur ut conditio iuridica sacerdotum saecularium et sodalium Institutorum perfectionis, qui curam animarum gerunt, sit eadem.

XVI. De relatione inter Superiorem ecclesiasticum et Superiorem religiosum in Missionibus.

Relationes inter Superiorem ecclesiasticum et superiorem religiosum in Missionibus hucusque regebantur Instructione S. Congr. de Propaganda Fide data die 8 dec. 1928. Haec Instructio vero respicit solummodo Vicariatus et Praefecturas Apostolicas et supponit Missionem esse commissam (affidata) Instituto religioso, quia nostro tempore pleraeque Missiones iam sunt dioeceses et non paucae missiones iam concreditae sunt clero saeculari, novae normae desiderantur; uti fontes harum novarum normarum, Commissio de Missionibus proponit ius commune, Instructiones a S. Sede edendas, conventiones particulares ineundas.

XVII. De varietate rituum in nonnullis Missionibus.

Crescens activitas missionaria ecclesiarum orientalium nunc etiam in Missionibus aliquam coordinationem requirit. Omnes quidem ritus in Ecclesia catholica habent eadem iura et obligationes, etiam propagandae Fidei; sed usus iurium interdum limitari oportet ne oriantur conflictus et dissidia cum gravi scandalo fidelium. Quare Commissio de

Missionibus in hac paragrapho XVII proponit ut, si fieri potest, sine praeiudicio alicuius ritus vel iuris acquisiti, unitas regiminis in dioecesibus servetur, quod fieri potest modo, iam indicato in Concilio Lateranensi IV et in libello relato, constituendi nempe praeter Episcopum ritus praevalentis, Vicarium generalem alterius ritus pro fidelibus eiusdem ritus.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. SPELLMAN: Schema Decreti, De Regimine Missionum a Commissione de Missionibus propositum, magna cum deliberatione et circumstantiis Missionum attentione evidenter paratum, quoad multa argumentorum puncta re quidem vera laude dignissimum est. Optime postulatur in Instructione ut casus ad Sanctam Sedem recursus poscentes pauciores fiant propter rationem duplicem, nempe, ne regimen missionale dilatione immoderata consequente damnose impediatur necne Sacra Dicasteria Romana nimio labore saepe minoris momenti in detrimentum Ecclesiae universalis negotiorum onerentur. Introductionis preces generales, quoque, ut facultates Ordinariorum Missionum amplientur (quae, vero, a Commissione de Episcopis et de Dioeceseon Regimine in eius schemate de rationibus inter Episcopos et Sacras Curiae Romanae Congregationes pro Ordinariis locorum ubique terrarum iam proponebantur) enixe commendandae sunt. In schematis articulis, autem, quaedam non omnino placent; scilicet:

In articulo primo (de relationibus cum Sancta Sede) numero primo et secundo (de usu linguarum modernarum) conceditur Ordinariis missionalibus facultas conficiendi relationes, preces, processus qui ad Sanctam Sedem dirigi debent necnon causas matrimoniales ad Sacram Rotam Romanam remittendas in aliqua lingua moderna magis nota, sicuti lingua gallica, germanica, anglica. Concessio talis, autem, non sine ulla ratione pro Ordinariis ubique terrarum proponeretur. Difficultate perditioneque temporis in translationibus faciendis apud terras Missionum datis, eaedem rationes alibi haud omnino desunt, praesertim propter molem immensam et cotidianam laborum in Curiis dioeceseon cum fidelium multitudine et cleri non insuetam inopiam pro labore pastorali. Ista concessio, ergo, a Commissione de Episcopis et de Dioeceseon Regimine in eius schemate Decreti de rationibus inter Episcopos et Sacras Curiae Romanae Congregationes pro universis iurisdictionibus ecclesiasticis aptius proponatur.

Cautius, immo, perpendenda est concessio numeri tertii eiusdem articuli (de usu linguarum modernarum), largitio, nempe, facultatis

erigendi tribunalia tertiae instantiae pro regionibus quae utuntur lingua minus nota, verbi gratia, lingua iaponica, lusitana, neerlandica, polonica, sinica. Ubi, sine offensione, supponenda est quaedam inopia peritorum iure canonico, ibi conceditur facultas erigendi tribunalia tertiae instantiae! Praetereaque, ni fallor, species saltem reductionis in absurdum sinitur, nempe, quod tribunalia tertiae instantiae, exempli gratia, in Insulis Oceanicis linguae neerlandicae erigi possunt, non autem in exculta terra materna istius linguae!

In articulo secundo (de regimine interno Missionum) merito proponitur institutio hierarchiae ordinariae cum Episcopis residentialibus in omnibus territoriis a Sacra Congregatione de Propaganda Fide dependentibus. Consilium, autem, ut Praelaturae Nullius erigantur in locis ubi ista erectio dioeceseon adhuc non videtur opportuna, revera aequaliter inopportunum videtur. Nonne, ni iterum fallor, abolitio talium Praelaturarum Nullius a Commissione de Episcopis et de Dioeceseon Regimine iam proposita est? Ubi erectio dioecesis in terra missionali nondum opportuna videtur, aut remaneat aut erigatur pro tempore uti « regio missionalis », praxis quae in numero proxime sequente **huius** articuli approbatur.

In eodem articulo schematis secundo (de Regimine interno Missionum) quaedam bene proponuntur et suadentur; de quibus, autem, aliquae conditiones in mente tenendae sunt; scilicet:

Visitatio dioecesis (numero VII): si ista obligatoria saltem singulis trienniis et solummodo per se vel per coadiutorem aut auxiliarem facienda revera practica sit, longinquitate quarumdam paroeciarum a Sede Episcopali necnon itineribus arduis magnique sumptus consideratis. Fortasse melius esset non excludere visitationem per alium virum ecclesiasticum sicut nunc Codice Iuris Canonici (c. 343) omnibus Ordinariis locorum permittitur.

Synodus dioecesana (numero VIII): si, quinto saltem quoque anno celebranda, non constituat potius impedimentum labori pastorali per nimiam spoliationem necessarii ministerii sacerdotalis apud fideles et catechumenos.

Concilium Provinciale aut Plenarium (numero IX): singulis decem annis celebrandum, — si absque eisdem difficultatibus paulo antea de synodo frequente indicatis, eidem bono Ecclesiae non servitur per Conferentias Episcopales.

Simpliciter non placet, autem, innovatio numeri X schematis (de Consultoribus Dioecesanis) secundum quam, in dioecesibus vero a Sacra Congregatione de Propaganda Fide dependentibus, tertia pars consultorum dioecesanorum eligentur a sacerdotibus utriusque cleri. Quaeritur:

num Episcopi nequeant nominare ut eorum consultores sacerdotes pietate, moribus, doctrina ac prudentia commendatos? Haec innovatio forsan alicui spiritui democratico obsecundans, periculis freta sequelis infelicissimis locum dare potest etiam extra dioeceses missionales.

De reliquis propositis schematis — de Regimine Missionum — placet, uno dempto, nempe, De Iure Poenali Apte Reficiendo (numero XIII).

Non placet istud, quia recognitio generalis libri quinti Codicis Iuris Canonici de Delictis et Poenis iam proposita est a Commissione de Episcopis et de Dioeceseon Regimine in eius schemate Decreti de Rationibus inter Episcopos et Sacras Curiae Romanae Congregationes necnon a Commissione de Disciplina Sacramentorum in eius schemate Decreti de Sacramento Poenitentiae. Parvi momenti nobis est nunc disceptare de competentia praelaudatarum Commissionum. Disputandum, autem, non est reformationem generalem iuris poenalis, quae enixe suadenda est, sine dubio non pertinere ad Commissionem de Missionibus, sed potius ad commissionem post-Synodalem aliunde orituram. Si, tamen, interim accommodationes quaedam eiusdem iuris pro terris missionalibus optantur, per decreta vel indulta Sacrae Congregationis de Propaganda Fide magis apposite concedentur.

Card. Ruffini: Placet iuxta modum: Propono ante omnia ut *Missiones,* de quibus agitur, recte et clare definiantur. In schemate appellantur « *missiones ad exteras gentes* » (cf. pag. 3 [1] linn. 21-22; pag. 4 [2] lin. 7) vel « *missiones catholicae* » (cf. p. 4 lin. 21); sed appellationes istae sunt vagae et incertae.

Pag. 6 [3] linn. 23-24: « Communismus atheus et materialisticus ... gentes universas proprio imperio subiugavit ». Haec affirmatio veritatem valde egreditur, cum regiones multae adhuc — gratia Dei — communismo non sint subiectae.

Pag. 7 [4] linn. 29-30: « catholicam esse, praecipua Ecclesiae nota est ». Usque ad hanc diem putavi, et puto, praecipuam et primam notam Ecclesiae — quasi ceterarum basim — esse *unitatem,* sicut in Symbolo fidei profitemur: Credo... *unam,* sanctam, catholicam et apostolicam ecclesiam. Ad vitandas dubitationes, dicatur: « catholicam esse, *inter* praecipuas notas Ecclesiae est ».

---

[1] Cf. p. 145.
[2] Cf. p. 145.
[3] Cf. p. 146.
[4] Cf. p. 147.

Pag. 8 [5] linn. 3-7: Quae de Episcoporum missione, seu potestate, affirmantur et pag. 26 [6] a lin. 11 ad 16 repetuntur, cuidam ambiguitati locum praebet, cum potestas quam Apostoli a Christo acceperant fuerit vere universalis, quamquam sub primatu S. Petri; sed *qua universalis* in successores non transivit. Forsan redactor intelligi voluit studium et curam generalem quae praesertim Episcopi in omnes homines conferre debent; sed id clarius exprimatur.

Pag. 12 [7] ad 1 et 2: De usu linguae modernae in relationibus, precibus, processibus ad S. Sedem mittendis, caute — ut reor — procedendum est. Quia proxime, ut speramus, illucescet dies cum plurimae linguae tanquam modernae habendae erunt (e. gr. octoginta linguae Indiae, innumerae linguae africanae). Et tunc quot interpretibus indigebit S. Sedes? Nonne facilius esset et opportunius in singulis Provinciis missionalibus haberi sacerdotem unum, vel duos, qui linguam latinam calleant? Nonne etiam ibi sunt seminaria ecclesiastica cum professoribus linguae latinae?

Pag. 18 [8] linn. 3 et ss.: « Paulatim in omnibus territoriis dependentibus a Sacra Congregatione de Propaganda Fide instituatur hierarchia ordinaria erigendo dioeceses... Praelaturas Nullius etc., remanendo sub iurisdictione S. Congregationis de Propaganda Fide ».

Si id opportune fiet, non video cur illa territoria deberent excipi ab Ordinario regimine S. C. Consistorialis. Nam discrimen inter Congregationem de Prop. Fide et Consistorialem in hoc — nisi fallor — consistit quod illa regit administrationem ecclesiasticam extraordinariam, locorum missionalium propriam, haec, nempe Consistorialis, regit administrationem ordinariam. Propterea saltem adiungatur: dependentiam istarum Dioecesium et Praelaturarum a S. Congregatione de Prop. Fide esse *ad tempus*, a S. Sede in singulis casibus, definiendum.

Pag. 20-21 [9] ad 1 et ad 2: Statuitur dioecesanam Synodum celebrandam esse quinto saltem quoque anno; sed nulla mentio fit S. Sedis, cuius adprobationi vel confirmationi subicienda essent decreta antequam executioni mandentur.

Pag. 22 [10] ad 1 et 2: Idem animadverto, et adhuc magis, de Conciliis Provincialibus seu Plenariis.

Pag. 24 [11] linn. 19-21: Ordinariis locorum facultas conceditur tractandi causas matrimoniales, sine ulla restrictione. Quae facultas, ut mihi

---

[5] Cf. p. 147.
[6] Cf. p. 158.
[7] Cf. p. 149.
[8] Cf. p. 152.
[9] Cf. p. 154.
[10] Cf. pp. 155-156.
[11] Cf. p. 157.

videtur, nimium patet. Etenim nonnullae causae difficillimae sunt etiam coram Tribunalibus S. Sedis; quomodo recte iusteque dirimi poterunt a parvo tribunali loci missionalis?

Pag. 25 [12] lin. 29: Quomodo abrogari prudenter possunt omnes poenae latae sententiae, ideoque etiam illae quae Sacramentum Poenitentiae tuentur?

Eadem pagina linn. 30 ss.: Similiter non placet reservari Ordinariis in Conciliis vel conferentiis episcopalibus statuere poenas ferendae sententiae. Si id statueretur, S. Sedes nunquam auctoritatem suam in huiusmodi poenas infligendas interponere posset! Existimo relationes frequentiores cum S. Sede incommodas quidem saepe esse, sed communioni cum S. Petri Cathedra non parum favere.

Card. Gracias: *Circa Sec. II* - « *Ratio Catholica Operis Missionalis* » - par. 1, linea 20 - *verba* « *Non politicum* ».

Habitis prae oculis rebus hodie male intellectis, ex parte non-Christianorum, insistendum est, etiam in regionibus ubi tempore praeterito et etiam praesente, missionarii sub tutela saecularium potestatum laboraverunt, propositum eorum ministerii clare non-politicum fuisse, quidquid sit de intentione ipsarum potestatum saecularium. Re quidem vera, Ecclesia, ut ita dicam, praevidens possibilitatem talium malarum interpretationum, missionariis exteris clarissimas instructiones per Sacram Congregationem de Propaganda Fide iam anno 1659 hanc instructionem dedit: « Est vestra fides, et non vestri mores, quam in terras missionum afferre debetis, fides quae nec reiicit nec offendit moribus consuetudinibusque cuiuslibet nationis, sed e contra eas in plena ac perfecta integritate retinere vult... nam quid absurdius esse posset quam Galliam vel Hispaniam vel Italiam vel quamvis aliam nationem Europae in Sinas trahere et transferre... Removeatis vos procul a rebus politicis et negotiis Gubernii, ita ut nunquam in administrationem civilem vos immisceatis ».

Sec. III - « *Condicio Hodierna Missionum* » - pag. 6,[13] lineae 8 ss. « *paganorum* ».

Rationibus datis ad explicandum cur in aliquibus regionibus Christianismus tam lente progressum fecerit, posset et debet addi malum exemplum ex parte quarumdam Christianarum nationum — potestatum Occupantium — in re colonisationis. Et hoc dico sine ulla offensione. Dolendum est tales nationes Christianas appellari, quamvis in suis acti-

---

[12] Cf. p. 157.
[13] Cf. p. 146.

bus rebusque gestis tam longe absint a principiis Christianis applicandis. « Nec historia neque theoria de re politica ullum fundamentum praebet ad applicandum nomen Christiani quovis sensu absoluto rebus politicis. Nec recognitio Christianae religionis a Statu, nec officialis approbatio quarumdam formarum vel usum Christianorum, nec etiam factum omnes concives Status esse Christianos eum Statum Christianum Statum efficit. (McCarthy, in " Vocation to Politics ") ».

Pagina 20.[14]

De Relationibus cum S. Sede. Quod S. Synodus decrevit sub NN. 1, 2 et 3, mihi placet omnino, et placebit omnibus Episcopis, quia e. g. secundum normas prolatas servandas a S. C. de Disciplina Sacramentorum dicitur, « Documenta quae lingua latina, italica aut gallica exarata non sint, latine reddantur ad verbum ». Nunc, si Concilium approbat propositum de quo supra, erit possibile facere repraesentationes in lingua anglica. Adderem, ad informationem Em.mi Cardinalis Ruffini, quod, est verum, in Indiis Orientalibus sunt variae linguae classicae, saltem 60. Sed usque nunc lingua officialis est lingua anglica, et credo continuabit sic saltem per 10 vel 15 annos. Postea, forsitan erit lingua hindica, quae iam declaratur lingua nationalis. Sed, etiam post hanc periodum, credo linguam anglicam remansuram saltem ut linguam officialem secundariam.

Pagina 30,[15] lineae 9-10.

Dicitur « non requiritur ut auctoritas Ordinarii loci sit maior quam auctoritas quam ius commune ipsi in religiosos concedit ». Nulla ratio datur cur non requiritur. Sed de hac quaestione dicam pauca quando Schema Decreti de Religiosis considerandum erit in hac Sessione.

Pagina 22,[16] lineae 25-30.

Dicitur quod « tertia pars consultorum *eligatur* a sacerdotibus utriusque cleri ». Usque nunc praxis erat secundum ius commune quod Episcopus nominet omnes consultores, et praxis haec obtinuit bonos effectus cum pace. Si propositum hoc acceptaretur a Concilio, mihi videtur esset periculosum; quia, experientia patet, sunt sacerdotes qui nullam haesitationem habebunt facere « propaganda » ut eligantur; et si hoc accidit, tales consultores essent obstaculum bonae administrationi dioecesis — " thorns in the side of the Bishop ".

Pagina 23 [17] - *Circa « Tribunalia »*.

---

[14] Cf. p. 154.
[15] Cf. p. 160.
[16] Cf. p. 155.
[17] Cf. p. 156.

Occasione Plenarii Concilii habiti in India, in 1950, cuius Legatus Pontificius a Latere erat Em.mus Cardinalis Gilroy, Hierarchia Indiana fecit haec postulata:

1) Ut liceret in India constituere tribunalia ecclesiastica pluribus dioecesibus communia;

2) Ut S. Sedes eadem dignetur instructionem edere secundum quam causas matrimoniales simpliciori modo quam in C.I.C. praescribitur, tractari possint.

Die 15 mensis martii anni Domini 1951, S. C. de Propaganda Fide respondendum censuit: Ad 1um et 2um: Dilata usque ad erectionem novarum provinciarum ecclesiasticarum.

Novae provinciae ecclesiasticae erant formatae iam multis abhinc annis; ita ut hodie habemus 17 Provincia Ecclesiastica.

Sed expectantes expectavimus per undecim annos pro termino processus dilationis. Et speramus saltem Concilium Vaticanum finem positurum periodo expectationis. *Interea quid?* Cum maioritas dioecesium careant peritis cognoscentibus processum matrimonialem, tales fideles, qui ius habent ut satisfiat anxietatibus conscientiae, vivent fortasse in statu peccati mortalis. Mea intentio non est vituperari Curiam Romanam, sed in omni simplicitate exprimere quales sunt consequentiae processus dilationis.

Card. LARRAONA: Omnes absque dubio laudamus spiritum schematis; sed, hoc relicto, quia pro nobis omnibus communis sine dubio est aestimatio, loquor brevissime, quia tempus actum est, de aliquibus fundamentalibus criteriis in huiusmodi schemate interpretando.

In primis mihi mirum est quod ita faciliter renuntietur principiis fundamentalibus missionum, id est quod iam in oblivionem detur hierarchia sic dicta missionum, et, ex adverso, accipiatur hierarchia iuris communis. Hic revera animadversio facta ab Em.mo Card. Ruffini non habet modicum momentum; iam distinctio inter S. C. de Propaganda Fide et Consistorialem mutat; saltem conservetur quoad illas missiones in posterum creandas; saltem; sed hoc non tantum est momentosum sub aspectu iuridico, verum etiam sub aspectu doctrinali, quia specialis dependentia a Summo Pontifice missionum in hoc fundabatur, quod revera non pertinet episcopis singulis agere de conversione ad fidem illorum qui sunt extra proprias dioeceses, sed hoc est munus S. Sedis, quae praecise huiusmodi missiones omnes sibi reservavit et titulo vicario tantum permittebat esse earum regimen, quia ipsi respondebat. Ergo ita mutat principium. Iam non tantum mutat principium ut tale, sed mutat in applicatione, quia revera tunc Summus Pontifex concedebat legi-

slationem specialem, quae erat distincta satis ab illa iuris communis, hac de causa quia a se pendebat, ipse immediatum regimen accipiebat, indeque plura erant diversa, etiam hac ratione, quia revera non poterant applicari; si non applicamus regimen dioecesanum plene, et omnibus in locis, etiam sub hoc respectu mutat.

Sed hoc relicto, quod non levi momenti est, alia generalia in hoc schemate nunc brevissime insinuo. Plura quae in schemate continentur nullo modo sunt propria Concilii; sunt ad summum Codicis. Ad summum: plura nec Codicis, sed legislationis particularis. Unde plura sunt, absque dubio et sine discussione, vel vix possibili, auferenda. Ita etiam plura circa ius commune tanguntur; cum revera iam aequiparatio quoad regimen sit plena, non licent, non possunt defendi. Praeterea quaedam sunt gravissima, quae habent magnum momentum immediatum in ius commune; si concedimus missionibus quae iam habent regimen ordinarium, quare non concedamus aliis? Consequenter non sunt levia.

Praeterea aliqua tanguntur iura, aliquae partes iuris integrae, putate ius poenale, ius processuale; quod non est leve. Praeterea hoc est in mente habendum, quod in hoc tendimus secundum evolutionem mundi, quod revera plures rationes quibus olim concedebantur a S. Sede facultates sic dictae « prima formula », « secunda formula » et ita porro, pro distantia missionum, pro initio vel continuatione operis missionarii, iam huiusmodi in hoc tenditur ut minuant, ut non subnotentur, sed contra. Ergo plures rationes, si iam nos accepimus huiusmodi communitatem regiminis, si negamus specialem submissionem S. Sedi, revera vix defendi possunt. Unde ex dictis, nisi fallor, saltem illud caput, quod in iure canonico est, de Vicariis et Praefectis Apostolicis, in quo continetur ius missionum, ergo est inutile, et deberemus in unoquoque capite de iure dioeceseon indicare quid liceat vel minus in iure missionali, praeterea, quia tanguntur quae deberent, ex criterio recepto, a Concilio separari, id est omnia illa quae tangunt organisationem Curiae Romanae. Possumus aliqua suggerere humiliter, modeste, Romano Pontifici, absque dubio, sed indicare quomodo competentia dividenda est, hoc esset absonum; competit Ipsi: Ipse scit quomodo debeat suam Curiam ordinare.

Ergo hic tanguntur quaestiones hac de re, quae, nisi fallor, saltem non sunt Concilio praesentandae; possent in Codice discuti; et tango tantum unam ex huiusmodi quaestionibus, quae tangit S. C. de Religiosis; revera, absit invidia verbo, omnes afficimur maxima reverentia erga Em.mum Praefectum et Praesidem Commissionis. Proinde quod mihi accidit pro mea Commissione, certe et ipsi accidit pro sua Commissione. Ergo hic dicitur quod elevetur in principium; hoc, ad summum, fiet in codice, non hic. Praxis Congregationis de Propaganda Fide, quae fun-

damentum habet in aliquibus indultis concessis in pontificatu Pii XI f. r. praecipue, forsan quidam casus adsunt iam in pontificatu Benedicti XV. Revera huiusmodi hic descripta sunt contraria Constitutioni *Sapienti Consilio,* Codici; resistentiae obstinatae, sed non arbitrariae, factae sunt S. Congregationi Consistoriali quod tunc interpretabatur Codicem. Praeterea de relationibus quarum usus hic modificatur, noto: qua de causa? Nos habemus in Codice clarum criterium satis practicum, quod vix occasiones praebet difficultatibus, et revera, nisi fallor, difficultates quae in Missionibus adesse possunt inter religiosos ordinum seu congregationum, quae sunt subiectae S. C. de Religiosis, plus minusve illae sunt quae possunt haberi in hoc mundo; est differentia characterum, et ita porro, inter religiosos missionarios, qui pendent, ut missionarii et ut religiosi a S. C. de Propaganda Fide; ita est inter ordinarios locorum; proinde nulla est difficultas. Ergo hoc criterium sufficit ad hoc: maxima pars missionariorum religiosorum provenit ex ordinibus, religionibus quae sunt sub S. C. de Religiosis; criterium clarissimum est: pendent a S. C. de Propaganda Fide in omnibus illis quae tangunt missiones; in illis omnibus quae tangunt vitam religiosam, pendent a S. C. de Religiosis. Criterium est clarissimum, simplex; et fuit criterium adoptatum a S. Pio X, et quidem pluribus facillimis vindicandum, quoad absque haesitatione fuit applicatum ab anno quo publicata fuit Const. Ap. *Sapienti Consilio* a. 1908 usque ad Codicem et ultra. Ergo non videretur quod hic agatur de huiusmodi re; si volunt modificatores de quaestione integre agere, possunt tractare in Codice, sed non hoc in loco. Et haec etiam valent de plurimis aliis; revera transformatur Curia Romana in pluribus; non est iustum. Esto, nos habemus omnes in missiones maximam venerationem, affectum, amorem et vobis loquitur, sit venia huiusmodi verbo, professor qui per quindecim annos in Athenaeo de Propaganda Fide docuit et Ius Missionale et Ius Religiosorum, magna cum consolatione, absque dubio, ita ut veneror sincere et amo missiones; et deberet cognosci ius missionarium. Consequenter, nisi fallor, haec non sunt necessaria; teneamus principia fundamentalia, criteria altiora et etiam illa magistratica quae sunt clara et opportuna, et sufficit.

Ceterum adsunt aliquae quaestiones; memoria tenendum est quod competentia S. C. de Propaganda Fide non est personalis sed est territorialis; proinde vix impediri potest quominus aliqua instituta, quae subsunt S. C. de Propaganda Fide, petant regiones quae dependent a Consistoriali, e. g. in Brasilia; et etiam non debemus ignorare quod adsunt quandoque concordata, ex quibus huiusmodi terrae missionum non subsunt S. C. de Propaganda Fide, et illic impediuntur Instituta, vel possunt

impediri, quae dependent a Propaganda Fide; adest conflictus iurisdictionum, et revera hoc quandoque persentit acute S. C. Consistorialis, unde admoniti sunt Em.mi Praefecti S. C. de Religiosis hac de re; revera hoc tangebat. Iam in hoc casu adest duplex competentia; S. C. de Propaganda Fide non posset in missiones huiusmodi exercere suam iurisdictionem, quae est territorialis. Et bonum est videre an conveniat impedire huiusmodi instituta de Propaganda Fide quominus fundarent domos in huiusmodi statibus, in quibus conditio est missionaria. Praeterea alia est satis seria difficultas: debetne extendi e. g. magnae dictioni Brasilianae, in qua, uti scimus, gubernium, suis rationibus, noluit ut ageretur de paganis, i. e. noluit consequenter permittere quod suum immensum territorium penderet a Congregatione de Propaganda Fide, i. e. instituit praelaturas; sed conditio eadem est. Consequenter ergo deberemus applicare ipsi, sicut territoriis e. g. in Africa, quae dependent a Secretaria Status, conditionem missionariam; ignoramus si applicanda sit vel minus; ac proinde mutat. Mutetur, dico ut aliquo modo hoc sensu schema iterum ad trutinam redigatur, i. e. auferendo a Concilio illa quae essent nimis technica, nimis minuta, quae S. Sedi ergo Summo Pontifici reservanda fuerint.

Alias omitto, ne nimis immorer. Revera in aliquibus, e. g. in casu in quo adsit saecularis clerus indigena et missio sit iurisdictioni sui iuris subiecta, modificant constitutionem.

Quae ceterum canonisatur et non, absque dubio, remitteretur saltem, quia fuit causa plurium conflictuum, nec levium. Praeterea, nisi fallor, etiam aliquod aliud verbum adderetur de Commissione missionum, de contractibus quae possint iniri inter dioeceses vel vicariatus S. C. de Propaganda Fide subiecta.

Est revera magna consolatio: adest in clero saeculari et motus satis vividus satisque efficax ex quo motu veniunt clerici saeculares ubi sunt satis numerosi; loquor de Hispania, sub hoc respectu unice. Et iam adest aliqua difficultas in Propaganda Fide ad accipiendos huiusmodi contractus, et ego admitto difficultates. Sed revera invenire deberemus solutionem, quia possunt esse satis utiles collaboratores.[18]

Card. BROWNE: 1) Quoad ea quae dicuntur in pag. 13 [19] lineis 1-3 de committendo tribunalibus tertiae instantiae votum (quod finale supponitur) de causis de « rato et non consummato » in ordine ad exercitium potestatis supremae Summi Pontificis de dissolutione vinculi, si fieri

---

[18] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

[19] Cf. p. 149.

posset bonum esset, sed dubium manet an possibile sit, in Missionibus, habere tribunalia tam perfecte instructa ut ita possent Summo Pontifici inservire in ordine ad exercitium potestatis supremae dissolutionis huiusmodi Matrimoniorum.

2) Quoad ea quae proponuntur p. 24 [20] lineis 17-32 necessarium est iudicium quoque sapientium et iure peritorum Curiae Romanae maxime ipsius Sacrae Congr. de Prop. Fide. Item de propositis p. 25 [21] lineis 29-36.

3) In pag. 26 [22] linea 9 sensus vocis « sponsor » non est clarus.

Card. SUENENS: Omnia quae in schemate hoc proponuntur mihi placent, sed mihi apparent ut pertinentia ad Commissionem pro reformatione iuris canonici potius quam ad ipsum Concilium.

Optarem ut Concilium, per modum prooemii, faciat duas declarationes solemnes in hac re missionaria:

1) *Prima declaratio* — ut ita dicam « ad extra » i. e. facie ad mundum — clare diceret urgentiam et prioritatem officii missionarii in hodiernis adiunctis. Disproportio magis ac magis fit inter numerum christianorum et numerum hominum. Explosio demographica modo dramatico hoc ostendit. Oportet vero ut mandatum Domini: « Ite, docete omnes gentes » appareat ut urgens et imperativum dignum omni sacrificio.

2) *Altera declaratio* — ut ita dicam « ad intra », i. e. intra ambitum Ecclesiae — esset affirmatio solemnis de necessitate et legitimitate ipsius apostolatus erga non catholicos siquidem nonnulli hodie proclamant apostolatum sensu classico non amplius licere vel saltem non esse accommodatum temporibus nostris, quia eis apparet ut « intrusio in conscientia aliena », ut « violatio libertatis alienae ». Proclamant conatus ad « conversionem » obtinendam non posse fieri; nimis urgent apostolatum exempli et testimonii vitae... quae omnia in discrimen ponunt ipsum officium Missionarium Ecclesiae.

Occasione Concilii hae duae declarationes essent maximi momenti tum theoretice tum practice.

Exc. COORAY: 1. In Prooemio, ad p. 3 [23] linn. 26-27: Verbum « reformationem » melius evitetur et ob reverentiam erga Sanctam Sedem

---

[20] Cf. p. 157.
[21] Cf. p. 157.
[22] Cf. p. 158.
[23] Cf. p. 145.

aliud verbum adhibeatur v. g. re-instructionem, vel forsitan etiam neologismus: re-organisationem (cf. p. 12 [24] lin. 2).

2. In Schemate Decreti... In Introductione, ad p. 11 [25] lin. 5: Optandum ut ius tum matrimoniale tum poenale tum praesertim processuale non tantum aliquantum, sed quam maxime simplificentur.

3. Ad Art. 1, sect. 1, p. 12 [26] nota ad calcem: In recensione linguarum modernarum certo citari debuit italica.

4. In Art. 1, sect. 1, ad num. 3, ubi de erectione tribunalium tertiae instantiae pro quibusdam causis matrimonialibus.

Quum perdifficile sit, praesertim in quibusdam Missionum locis, presbyteros in iure canonico peritos vel saltem idoneos ad tertiae quoque instantiae tribunal constituendum, melius forsan esset talia tribunalia apud Legatum Apostolicum uniuscuiusque circumscriptionis erigere cum iurisdictione pro tota regione. Ad hunc finem praestabit forsitan Legationes ita multiplicare ut unicuique restringatur regio.

5. In Art. 1, sect. 3 — de visitatoribus apostolicis p. 14,[27] lin. 35: Rursum dicendum Legationes multiplicare oportere ut ad hunc etiam finem rite adaptentur.

6. Art. 1, sect. 4 ad p. 16 [28] lin. 9: Humili mea opinione, melius esset si post verba « omnia subiiciuntur » haec vel similia addantur: « eo modo tamen ut quoad vitam religiosam et regimen internum eaedem vigeant leges et regulae ac pro aliis institutis perfectionis ».

Sensus est: maneant ista instituta sub immediata et unica iurisdictione S. Congregationis de Propaganda Fide et quidem independenter a S. Congregatione Religiosorum negotiis praeposita; attamen, religiosi qua tales eisdem legibus ac normis regantur ac ceteri religiosi. Ita maior erit uniformitas tam in regimine Ecclesiae quam apud religiosos.

7. Art. 2, sect. 1, « De Hierarchia » p. 17 [29] lin. 5: Ante verba « universa missionum cura » inserantur « secundum legem vigentem »: secus, si talis cura Sedi Apostolicae absolute reservari dicitur, non licebit sine contradictione mutationes in hac re facere, sicut de facto subinde in Schemate proponuntur.

8. Art. 2, sect. 1 id. p. 17 lin. 25; p. 18,[30] linn. 7-8: de Praelaturis nullius etc.: Humili mea opinione, non videtur adesse ratio sufficiens ad innovationes introducendas. Ubi missio non est adeo evoluta ut Episco-

[24] Cf. p. 149.
[25] Cf. p. 149.
[26] Cf. p. 161.
[27] Cf. p. 151.
[28] Cf. p. 152.
[29] Cf. p. 152.
[30] Cf. p. 152.

pum habeat residentialem sibi proprium, non videtur cur non retineat statum Vicariatus vel Praefecturae ut antea.

9. Art. sect. 7 « De Visitatione Dioecesis » p. 19 [31] lin. 26: Liceat mihi aliquid dicere de visitatione triennali. Quantum ad domos religiosas, est commendanda; quoad vero paroecias, visitatio singulis trienniis solemniter peracta excessiva mihi videtur. Inter rationes vero sequentes recenseri possunt, ex propria experientia deductae; nam in primis annis a suscepta pastorali cura, totam dioecesim singulis trienniis visitare consuebam, et bis ita feci:

a) Tempus immodice consumitur a caeremoniis et solemnitatibus externis visitationi solemni adnexis.

b) Triennium probatur intervallum haud sufficiens ad abusus totaliter tollendos qui in priore visitatione detecti ac indicati sunt. Ex alia parte, partim iam facta est emendatio: unde haud utiliter iterarentur quaerimoniae, monitiones vel correptiones. Sperari enim potest reliquum etiam emendatum iri, dato tempore. Indicta autem visitatione, occasio praebetur iisdem personis easdem quaerimonias ventilandi et, ut ita dicam plagas denuo aperiendi quae ut plene sanentur ac cicatrice obducantur velari potius indigent. Hoc maxime valet pro quaerimoniis contra parochum motis. Immo ipsa auditio talium quaerimoniarum, plus aequo iterata, sufficit ad relationes obscurandas inter parochum et episcopum; tunc enim videtur Episcopus nimis facile vel libentius tales contra parochos quaerimonias accipere.

c) Bonum quod speratur e praesentia Primi Pastoris sed quod a solemnitate et publica indictione visitationis impeditur consequi possumus per viam visitationis paternae inter duas visitationes solemnes. Ita, verbi gratia, visitatio publica et solemnis fieri potest singulis quinquenniis vel sexenniis: modo vero privato et paterno Episcopus singulis etiam bienniis vel saltem trienniis totam dioecesim lustret.

d) Interim quae ex propria Episcopi visitatione nota sunt compleri possunt ex relationibus Vicariorum Foraneorum qui vice sua visitaverint districtum proprium. Per hos Episcopus certior fiet de rebus maioris momenti vel de abusibus specialibus ac maiore cum efficacia de his rebus vel per ipsos Vicarios vel si opus sit directe per seipsum tractare potest.

e) Insuper, collatio Sacramenti Confirmationis quae fieri debet singulis bienniis vel saltem omni triennio occasionem praebebit Episcopo de paroeciis, de personis et de rebus, affabiliter et sine strepitu inquirendi.

---

[31] Cf. p. 153.

10. Art. 2, sect. X. « De Consultoribus » p. 22 [32] linn. 27-28: Non videtur necessarium Canonem 424 Iuris Canonici mutare quo nempe statuitur consultores ab ipso Episcopo nominari. Electio in Schemate proposita causam ministrare potest dissentionibus et emulationibus. Porro, cum numerus consultorum sit minimus (e. g. 4 vel 6) ad quid magna haec commotio pro uno vel altero eligendo.

11. Art. 2, sect. XVI. « De Relatione inter Superiorem Ecclesiasticum et Religiosum » p. 30 [33] linn. 20-21: Aliquid dicendum est de hac Instructione. Circa finem huius instructionis agitur de nominatione aut translatione eorum quae praefici debent stationibus vel operibus; ibi dicuntur Superiores religiosi pro officio suo subditos plenius cognoscere ac proinde statuitur ut his Superioribus religiosis relinquatur ius et officium subditos pro variis Missionis muneribus praesentandi. Superior vero ecclesiasticus ita propositos nominet. Aliis verbis, distributio personarum de facto tribuitur Superiori religioso.

Iam vero, saltem apud nos, Superior Missionis plenius cognoscit viros sibi in vinea Domini subditos. Unde magis practicum videtur selectionem virorum ipsi Missionis Superiori relinquere, qui tamen, consulto Superiore religioso, « nihil obstat » huius obtineat.

12. Art. 2, sect. XVII. « De Varietate Rituum » p. 32 [34] linn. 4-6: Cavendum erit ne e propagatione variorum rituum in eodem territorio confusio oriatur tam circa iurisdictione singulorum quam circa cultum divinum apud fideles.

Nota addita: pag. 24 [35] lin. 21: Constituere tribunal unipersonale valde imprudens videtur.

Exc. Hurley: Grati animo ab omnibus Episcopis missionariis accipietur hoc Schema, quod indubio modo ostendit Commissionem motam esse desiderio omnia legitima missionariorum postulata penitus adimplendi. Unde quoad substantiam schematis vix aliquid animadvertendum occurrit. Vellem tantum ad quasdam expressiones minus aptas attentionem dirigere.

1) Cap. II, num. 2 (pag. 4 [36] lin. 35): Non constat cur ista paragraphus verbo « propterea » incipiat. Etenim « modus agendi nimis naturalis » sane non est consequentia « rationis catholicae seu genuinae operis missionarii », de qua in paragrapho praecedenti.

2) In eadem paragrapho (pag. 5,[37] linn. 10-15) haec inveniuntur:

---

[32] Cf. p. 155.
[33] Cf. p. 160.
[34] Cf. p. 161.
[35] Cf. p. 157.
[36] Cf. p. 145.
[37] Cf. pp. 145-146.

« Propterea missionarii, qui Christi et Ecclesiae nuntii sunt, *duplici* indigent adaptatione ». Ex quo intelligi videtur omnes missionarios duplici indigere adaptatione, dum e contra textus proponat unam adaptationem pro coetu exterorum, et aliam pro coetu autochtonorum. Aliis verbis, adaptationes de quibus agitur disiunctive, non coniunctive (ut ex textu colligitur) accipiendae sunt.

3) Cap. III, num. 2 (pag. 6,[38] linn. 11-14), legitur: « Accedit quod acatholici plerumque auxiliis fortiores sunt aut potentiores apparent, sive pecunia aliisque mediis materialibus ac technicis, sive armis spiritualibus ». Expressio « armis spiritualibus » hoc in contextu male sonat. Concedere enim videtur, arma Ecclesiae spiritualia aliquando superari posse, quemadmodum media eius materialia superari possunt, et reapse non raro superantur.

4) Cap. XV: « De Commissione Missionum Institutis Perfectionis » (pp. 28-29 [39]):

a) In isto capite quaedam mutanda sunt utpote, saltem secundum apparentias, invicem contradicentia. Et quidem: In pag. 28,[40] linn. 14-20, Institutum Superiores monentur « se territoria missionum non iure quodam proprio ac perpetuo accepisse, sed ad Apostolicae Sedis nutum habere »; dum paulo inferius (pag. 28, lin. 26 - pag. 29, lin. 5) apparet nihil obstare quominus universus clerus alicuius territorii, ex membris cuiusdam instituti, autochtonis non exclusis, suppeditari possit. Quo in casu, videretur Institutum territorium sub sua tutela « iure quodam proprio ac perpetuo » retinere: nec videretur quo pacto Sancta Sedes vere suum « nutum » exercere posset.

Praeterea, relate ad paragraphum quae pagina 28, lin. 26 verbis « Non raro evenit » exordium sumit, mihi videtur necessarium aliquam qualificationem introducere, veluti: « Nihilominus meminerint missionarii religiosi vocationem ad sacerdotium non semper, immo rarius, cum vocatione ad vitam religiosam coniungi, quapropter vocationes ad clerum saecularem semper sunt fovendae ne qui vitam religiosam complecti non cupiunt a sacerdotio arceantur ».

b) Quamvis aequalitas iuridica cleri saecularis et religiosi sit extollenda, ad hoc necessarium non videtur intra viginti lineas bis eadem uti expressione, videlicet: « quia neutra peculiaris genuini cleri forma divini iuris praerogativam tenet ».

c) In pag. 28, lin. 22, expressio « clerus ille » ad vocem praece-

[38] Cf. p. 146.
[39] Cf. pp. 159-160.
[40] Cf. p. 159.

dentem « Hierarchia » in linea 20 refertur. Cum autem voce « Hierarchia » potius Hierarchiam iurisdictionis quam ordinis designare consueverimus, propter claritatem et meliorem nexum inter utramque paragraphum, quandam vocis mutationem consulerem.

Exc. PERRIN: Pag. 4,[41] II - *Ratio catholica operis missionalis.*

In pagina quarta, a linea decima quinta usque ad trigesimam quintam, contradictiones operibus missionalibus oppositae solvuntur, sed optarem ut rationes ipsae missionis apertius exponantur.

Etenim hodie homines etiam catholici nimius saepe dicunt omnes religiones inter se aequales et pares esse: Satis est hominem bonae fidei servire et amare Deum in religione patrum eius, quia Deus salutem omnium creaturarum vult. Contra has falsas opiniones oportet strenue docere catholicos magnum momentum et necessitatem missionum.

Rationes missionum sunt:

1) Laborare ad maiorem gloriam Dei, instaurando omnia in Christo: ut Pater magis et magis glorificetur per Filium in Spiritu Sancto.

2) Amor Domini Nostri Iesu Christi, qui mortuus est propter salutem omnium hominum et oboedientia mandato Christi: « Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae » (*Marc.* XVI, 5).

3) Aedificatio mystici corporis Christi in plenitudine aetatis Christi et Exaltatio Sanctae Catholicae Ecclesiae. Missio non solum fert salutem unicuique homini bonae voluntatis sed inficit vim christianam et supernaturalem in omnibus relationibus humanis: in familia, in civitate, in natione.

4) Facilior salus et plenior sanctitas neophytorum qui accedunt ad plenam veritatem et recipiunt sacramenta Christi, praesertim sanctam Eucharistiam: « Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem habet vitam aeternam et ego resuscitabo eum in novissimo die » (*Io.* VI, 55).

5) Procurare bonum totius humani generis, veritate liberati, iustitia et caritate adunati.

Sanctum Concilium strenue doceat omnem catholicum, clericum aut laicum, in qualibet regione degentem, officio missionario teneri, praesertim christifidelem in regione missionis venientem docendi aut technice adiuvandi causa.

---

[41] Cf. p. 145.

Articulus secundus *De regimine interno Missionum.* - V. De Hierarchia Episcopali...

In lineis decima et sequentibus paginae duodevigesimae [42] legitur « remanentibus vero tum dioecesibus tum praelaturis nullius sub iurisdictione Sacrae Congregationis de Propaganda Fide ».

Potiusquam dioeceses et praelaturae finitimae et pastorali munere similes, a diversis dicasteriis pendant, optarem ut sub iurisdictione unius congregationis ponantur. Exemplum do: In Africa septemtrionali, octo dioeceses constitutae sunt (Alger, Oran, Constantine, Laghouat, Rabat, Tanger, Tripoli et Carthage) quarum nisi fallor quatuor sub iurisdictione Congregationis de Propaganda Fide et quatuor Consistorialis. Omnes Nationes huius regionis sunt musulmanae religione, Arabae lingua et cultura. Dioeceses eadem problemata habent, easdem apostolatus conditiones et difficultates cognoscunt. Bene erit si sub moderatione eiusdem Congregationis Romanae erint.

Optabile est, meo humili sensu, ut omnia territoria ecclesiastica amplissimarum regionum et forsitan integri continentes sub iurisdictione unius dicasterii romani sint: salvis iuribus Congregationis ecclesiae orientalis qui iurisdictionem personalem habet.

Articulus tertius: *De relationibus Ordinariorum Missionum* ... - XV - De « Commissione » Missionum Institutis... Pag. 28,[43] lin. 26 et seq.

Optarem ut veritates ultimae huius paginae paragraphi quod incipit a « Non raro evenit, ... » doceantur in decretis doctrinalibus « de regimine Ecclesiae Catholicae ». Sic pro universa Ecclesia dicentur et non videbuntur ut « sequelae feudalismi territorialis » secundum verbum Em. Cardinalis Constantini (« Réforme des Missions au XXe siècle », pag. 45 et seq.).

Animadversiones minores:

Pag. 4 [44] lin. 25: loco « sed thesauri in coelo ponendi » scribere « fratres lucrandi in Christo ».

Pag. 4, lin. 29: post verba « deperdito attulit » addantur « Oratio et sacrificia fidelium ».

Pag. 8,[45] lin. 22: post « sive religiosae » addatur: « etiam laici ».

Pag. 25,[46] linn. 29-36: Remittatur ad Commissionem mixtam pro universa Ecclesia laborantem.

---

[42] Cf. p. 152.
[43] Cf. p. 159.
[44] Cf. p. 145.
[45] Cf. p. 147.
[46] Cf. p. 157.

Exc. BAZIN: Ce schéma est excellent, et j'espère qu'il sera approuvé par tous les membres de la Commission Centrale.

1. Il montre que les Missions sortent de l'état d'enfance et sont parvenues à l'âge adulte. Au cours des 40 dernières années, les conversions se sont multipliées d'une façon extraordinaire; le Clergé local a lui-même augmenté considérablement tant en quantité qu'en qualité; les diocèses ont été décuplés, et le plus grand nombre ont à leur tête des Evêques du pays: l'espoir et le but de l'Eglise est qu'il en soit ainsi partout le plus tôt possible. Avec ce schéma, les diocèses en pays de Missions prennent leur place dans l'Eglise sur un pied d'égalité avec les autres diocèses de la Chrétienté. Dieu veuille que le second Concile du Vatican apparaisse dans l'avenir comme le Concile des Missions.

2. Le « Prooemium » est excellent: il montre clairement que le travail missionnaire doit être le travail de toute l'Eglise, en particulier de tous les Evêques, auxquels incombe la responsabilité de l'Eglise entière.

3. Pag. 13,[47] II: Désir justement exprimé de réduire le nombre des causes à soumettre à Rome. Pour cette raison, et d'autres mentionnées au cours de ce schéma, il est très important que les prêtres nommés à l'épiscopat en Mission aient de sérieuses connaissances du droit canonique, ou bien qu'un canoniste les assiste continuellement.

4. Pag. 17,[48] V: On ne peut qu'approuver les raisons données pour l'établissement de la hierarchie dans toutes les Missions, le plus tôt possible.

5. Pag. 18,[49] VI et p. 28,[50] XV: Beaucoup de Missions sont trop vastes. Des divisions devraient être opérées dès que cela est possible. Lorsque les Congrégations, Sociétés, ou Ordinaires du lieu s'y opposent sans raison, la S. C. de la Propagande devrait agir, comme avait promis de le faire Pie XI. Il s'agit en effet du bien des âmes et de l'Eglise.

6. Pag. 22,[51] X: Il est demandé qu'un tiers des Consulteurs épiscopaux soit laissé au choix du clergé. Il me semble que dans certains cas cela pourrait être dangereux.

7. Pag. 23,[52] XI: Sede Vacante: je préférerai qu'on suive les règles du droit canonique comme pour les diocèses ordinaires (cc. 429-444). En tout cas, si l'on doit se conformer au canon 309, celui-ci devrait être amendé, de sorte que ce ne soit plus le plus ancien des prêtres qui dirige le diocèse quand l'Evêque est mort ou empêché. Les circonstances sont

---

[47] Cf. p. 150.
[48] Cf. p. 152.
[49] Cf. p. 153.
[50] Cf. p. 159.
[51] Cf. p. 155.
[52] Cf. p. 156.

telles en Mission aujourd'hui, qu'il faut que celui qui doit diriger le diocèse même temporairement soit relativement jeune et ait de l'initiative.

Dans le n. 4 de l'art. XI, cas où l'on ne peut recourir au St. Siège: il faudrait déterminer le temps pendant lequel on ne peut recourir au St. Siège, par ex. 3 mois, avant de procéder à une consécration épiscopale. Il faudrait également que le texte détermine la façon dont doit être élu le nouvel évêque.

8. Pp. 24-25,[53] XIII: Pleinement d'accord pour la refonte du droit pénal, comme elle est suggérée dans cet article. Ce n'est pas la réserve de certaines peines au St. Siège qui liera davantage nos fidèles au Pape. Le lien qui unit nos Chrétiens au Pape est un lien d'amour, et non pas de crainte.

9. Pag. 26,[54] XIV: De cooperatione: Très bon article. Les règles données en sont très sages. Cependant, quand il s'agit de l'aide apportée au point de vue personnel, rappellons-nous ce qui est dit pag. 8,[55] lin. 23: « Modo igitur... *selectum* suorum... ». J'ajouterais que si les missionnaires étrangers s'en vont de gran cœur traivailler, dans les Missions, il est important qu'ils y soient également reçus de grand cœur. L'Eglise est supranationale.

S'il s'agit de l'aide économique, elle aussi indispensable il serait souhaitable qu'un certain contrôle soit exercé sur l'emploi des fonds envoyés, un peu comme le fait opus « Misereor » de Aachen.

10. Pag. 28,[56] XV: v. n. 5.

11. Je suis pleinement d'accord avec ce que dit hier le Card. Gracias au sujet du nom « paganus ». Voir le cas de l'Ambassadeur de Birmanie à Washington. Pour la même raison, peut-être serait-il souhaitable de changer le nom de la S. C. de la Propagande. Ce mot de « Propagande » a un sens très péjoratif dans beaucoup de pays aujourd'hui. Je dis cela sans vouloir offenser le moins du monde cette chère Congrégation de la Propagande, qui depuis des siècles fait un bien immense dans les Missions et est absolument nécessaire, en laquelle nous avons une confiance parfaite et que nous aimons.

Exc. BERNARD: Schema de regimine missionum generatim mihi placet, velim tamen aliquas animadversiones facere:

In prooemio valde desideratur *definitio territorii Missionis* et quaenam

---

[53] Cf. p. 157.
[54] Cf. p. 158.
[55] Cf. p. 148.
[56] Cf. p. 159.

sunt criteria ad determinanda ista territoria, ut optime dixit Eminentissimus Cardinalis Larraona.

Attamen si haec definitio datur, maxime attendendum est ad difficultates quae possunt oriri ex hac definitione.

Etenim cavendum est ne iurisdictiones in quibus notae Missionum verificantur habeant (ut ita dicam) complexum inferioritatis et desiderent submitti Sacrae Congregationi Consistoriali. Tunc egebunt subsidiis et auxiliis quae dantur a Sacra Congregatione de Propaganda Fide et, si omnes dioeceses ad normam iuris constituti submittuntur Sacrae Congregationi Consistoriali, quid tunc eveniet de Sacra Congregatione de Propaganda Fide?

Prae oculis habendae sunt hae difficultates in definitione notionis Missionis.

Quoad id quod spectat *regimen internum Missionum,* mihi videtur quod multimode imminuitur potestas Episcopi:

1) In capite sexto, ubi agitur de « regione missionali », accurate definiantur relationes inter episcopum et superiorem regionis missionalis: quis designat hunc superiorem? Quamnam habet iurisdictionem? Quaenam sint iura episcopi in tali regione missionali?

2) In capite octavo: de Synodo dioecesana. In expositione circa Synodum fit innovatio, etenim instituuntur « Commissiones Synodales permanentes ad curandam applicationem et executionem decretorum Synodi praecedentis et ad praeparandam Synodum subsequentem et... hae Commissiones curabunt quoque coordinationem apostolatus ».

Quomodo hae attributiones, et quidem graves, se accommodent cum potestate episcopali? Nil dicitur.

3) In capite nono: de conciliis provincialibus. Instituuntur aliae Commissiones permanentes « ad coordinandum et stimulandum opus apostolatus... » his Commissionibus « potestas publica » concedi potest a Concilio...

Quid sit haec potestas publica?

Quid de potestate regiminis episcopi?

4) In capite decimo « de consultoribus dioecesanis »: tertia pars eligatur a Sacerdotibus utriusque cleri...

Haec dispositio derogans Iuri ordinario mihi videtur magis coarctare libertatem et potestatem episcopalem.

Praeterea timeo ne talis electio occasionem det dissensionibus et discordiis inter Sacerdotes et ipsum episcopum, imo inter ipsos sacerdotes.

Et si ad hoc additur quod aliqui Delegati Apostolici praesident om-

nia negotia in Conferentiis episcopalibus, videtur quod valde difficile erit pro episcopis exercitium regiminis dioecesis.

In capite tertio « *de visitatoribus apostolicis* permanentibus » ad paginam quartam decimam,[57] propono ut addatur in fine:

Munus et iura Legati, sive sit Delegatus Apostolicus sive Nuntius, in ipsa administratione dioecesana et etiam in rebus politicis clare definiantur, ne oriatur controversia propter negotia difficiliora quae, deficiente diuturno rerum et personarum usu, non facile intelliguntur.

In capite sexto « *de regione missionali* », cum, sicut decet, concessio alicuius « regionis missionalis » alicui Instituto perfectionis non sit possibilis nisi de licentia Sanctae Sedis, valde optandum videtur ut ab ipsa Congregatione de Propaganda Fide dentur normae, vel potius diversa exemplaria, ad pactiones faciendas inter loci Ordinarium et Institutum perfectionis.

Exc. Ngô-dinh-Thûc: Placet schema in suis principalibus lineis et dignum videtur examine Concilii Oecumenici, quamquam agat saepe saepius circa particularia. Ratio est: Missiones repraesentant per excellentiam Ecclesiam militantem. Territoria missionum extenduntur per quasi totam Asiam, Africam, Oceaniam et partem non parvam Americae et quamdam partem ipsius Europae, cum multis archiepiscopis et episcopis. Si ergo in Concilio Oecumenico tractari possunt et debent res particulares Ecclesiarum Orientalium, cur Patres Concilii nolunt respicere ad res magni momenti pro tribus continentibus? Praeterea: missiones sunt laboratoria, ut ita dicam, in quibus conficiuntur experimenta iuridica et apostolica Ecclesiae, quae pedetentim introducentur in ecclesiis antiquis Europae et Americae. Tandem Patres Concilii, curam dantes rebus respicientibus missiones, demonstrabunt suam sollicitudinem erga eas et eis dabunt magnum incitamentum ad alacriter aggrediendum opus apostolicum, quod saepe saepius est valde onerosum in tanta inopia hominum et mediorum. Hoc dictum ad defendendum, si defensione unquam egerit, S. C. de Propaganda, nostra alma Mater.

In schemate tamen pauca mihi videntur digna animadversionibus, sic:

Pag. 13:[58] Quoad erectionem tribunalium tertiae instantiae; erigi potest unum tribunal commune pro tota provincia, vel etiam, si pauciores sint causae, pro tota natione, et constitui possunt uti iudices, professo-

[57] Cf. p. 150.
[58] Cf. p. 150.

res iuris canonici in Seminariis regionis, qui ita poterunt utiliter gaudere suis vacationibus aestivis et quidem secundum turnum.

Pag. 12:[59] Quoad usum linguae latinae in communicationibus cum Sancta Sede, hoc non difficile erit, si munus istud tradatur professoribus linguae latinae in minoribus seminariis, qui ita poterunt dare exemplum suis alumnis conficiendo documenta in lingua latina (quae minus sapiat culinam — et « curry » —) et hoc ut debitum gratitudinis solvam meo antiquo professori Eminentissimo Ruffini, defensori linguae latinae cum sicula vehementia.

Pag. 20 [60] par. 35: Mihi videtur quod obligatio celebrandi synodum dioecesanam quinto quoque anno esset nimis frequens et valde onerosa, cum in Missionibus desit copia specialistarum ad bene praeparandam Synodum et quaestiones alicuius momenti tractantur iam a conferentia episcoporum quoque anno adunata. Haec conferentia proponet Sanctae Sedi quam frequens debeat esse celebratio Synodi dioecesanae et concilii provincialis — nam magna est differentia progressus et necessitatis inter missiones: aliquae iam quasi pertingent ad adultam aetatem, dum aliae sunt adhuc in exuberanti adulescentia.

Pag. 22:[61] De nominatione consultorum dioecesanorum cuius tertia pars eligenda esset ab utroque clero, videtur quod prudentius esset sequi ius commune in can. 424: Consultores nominat Episcopus, nam ventus democraticus ortus a plagis atlanticis invadit etiam tuguria Africae et Asiae.

Ultimo loco: mihi videtur valde urgens quaestio de mediis ad adiuvandum populum christianum qui cadet in ditionem communistarum, ubi sacerdotes non poterunt servitium suum praestare suis christianis. Quid faciendum est ut vita christiana permaneat in nostris fidelibus, quomodo poterunt christiani recipere sacramenta, quomodo eligentur et consecrabuntur episcopi, quomodo erudientur levitae et ordinabuntur sacerdotes, quodnam rituale et pontificale in forma brevissima continentia tantum essentialia adhibebuntur?

Istas quaestiones proposui conferentiae episcoporum, in Vietnam ante annum 1945 in civitate Hanoiensi. Exc.mus Delegatus Apostolicus tunc temporis et mei conlegae me consideraverunt quasi Cassandram pessimisticam et neglexerunt meam propositionem; elapso brevi tempore, heu, pars septemtrionalis Vietnam cecidit in ungues communistarum, cum uno milione catholicorum, qui nesciebant quomodo retinere

---

[59] Cf. p. 149.
[60] Cf. p. 154.
[61] Cf. p. 155.

possent minimum vitae christianae in absentia sacerdotum impeditorum. Mihi videtur ergo necessaria constitutio commissionis quae studeat mediis ad succurrendum spiritualiter fidelibus sub potestate communistarum constitutis.

Rev. SÉPINSKI: Placet.

Ad pag. 4,[62] lin. 25: scribatur « in c*a*elo » sicut in pag. 8,[63] lin. 14 et pag. 9,[64] linn. 10 et 22.

Ad pag. 7,[65] linn. 21-22: corrigatur: « in hac sacrosanct*a* Synodo ».

Ad pag. 13,[66] linn. 8-9: dicatur: « aut, si est rescriptum particulare, in quantum fieri potest in lingua quae in loco, ad quem destinatur rescriptum, communiter in usu est ».

Ad pag. 18,[67] linn. 13-14: « Antequam missio dividatur, utiliter ».

Ad pag. 20,[68] lin. 4: dicatur: « non possunt non esse valde proficua ».

Ad pag. 20, lin. 18: pro locutione « quinto quoque anno », quae potest false interpretari, dicatur melius: « post spatium quinque annorum » vel « singulis quinque annis » vel « quolibet quinquennio ».

Ad pag. 21,[69] lin. 10: melius dicatur « Ad unitatem *actuositatis* ».

Ad pag. 21, lin. 14: « quinto quoque anno » cf. observationem ad pag. 20, lin. 18.

Ad pag. 22,[70] lin. 10: dicatur: « partem habeant quoque laici in quantum fieri potest ».

Ad pag. 22, linn. 32-33: « tertio quoque mense » cf. observationem ad pag. 20, lin. 18.

Ad pag. 27,[71] lin. 36: dicatur « praeparant sacerdotes saeculares necnon laicos ad missiones mittendos ».

Ad pag. 28,[72] linn. 23-25: textus clarius reddatur.

Ad pag. 29,[73] lin. 4: corrigatur « autochthoni »; praeferrem « autochthon*es* ».

Ad pag. 30,[74] lin. 13: corrigatur: « missionari*i* ».

Rev. ROSSI: Paucissimis verbis, si res iam non fuerit delibata heri:

In pag. 23,[75] ubi legitur linea 29: « Abrogentur poenae latae sententiae ».

---

[62] Cf. p. 145.
[63] Cf. p. 147.
[64] Cf. p. 148.
[65] Cf. p. 147.
[66] Cf. p. 150.
[67] Cf. p. 153.
[68] Cf. p. 154.
[69] Cf. p. 154.
[70] Cf. p. 155.
[71] Cf. p. 159.
[72] Cf. p. 159.
[73] Cf. p. 159.
[74] Cf. p. 160.
[75] Cf. p. 156.

Videtur hoc aliquid nimis.

Poenae enim latae sententiae non respiciunt tantum disciplinam populi christiani, verum quaedam potius disciplinam Cleri.

Iamvero quaerendum ad modum exempli: Quid iuris ex. gr. de complicis absolutione?

Quid scilicet iuris si sacerdos missionarius delictum admiserit absolutionis complicis? Delictum prorsus occultum, quod in Codice I. C. punitur excommunicatione latae sententiae specialissimo modo Sanctae Sedi reservatae?

Huiusmodi infelix sacerdos missionarius, proditor animarum in veste officiali, ut aiebat Pius Pp. XI s. m., impunitus remanere deberet? et ita in plena libertate exercendi ministerium confessionis, non quidem ad aedificationem sed ad destructionem?

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: habita ratione animadversionum Em.mi Ruffini et Exc.mi Archiepiscopi Brazzapolitani.

Card. MICARA: Placet iuxta modum.

Relate ad omnia proposita de Missionibus Decretorum schemata, haec generatim loquendo, animadvertere placet.

Textus nimis, fortasse, immoratur in tradendis historicis notis explicandis peculiaribus causis et adiunctis, quae hanc vel illam legem suadeant vel urgeant. Haec profecto iuvant ad intelligentiam, non omnibus plene perviam, rerum Missiones spectantium, sed minus congruunt solemnioribus amplissimi Concilii effatis (quibus etiam venustior opus latine dicendi forma). Animadversiones seu declarationes historicae, res legibus definiendas illustrent vel aperiant, opportunius a textu proprie Conciliari separentur tamquam notae distinctae, ut videre est in nonnullis aliis schematibus.

Verum quidem est neminem infitiari posse assertionem, quae decretum « de disciplina populi christiani » introducit, idest: « Tenor vitae in multis Missionibus ab illo antiquorum populorum christianorum omnino diversus, non sinit ubique terrarum eamdem applicare disciplinam ». At, quoadusque unitas disciplinae ubi unitas est fidei et regiminis servari potest, ea servetur oportet, repulsis, nisi necessitas vel opportunitas magna id requirat, relaxationibus a probatis et receptis Ecclesiae institutis.

Ceterum, normae et propositiones pro Missionibus statutae, materiam tangunt de qua deliberantur aliae etiam Commissiones: expedit ergo

ut de iisdem rebus decreta concilientur, ubi fieri possit, attenta scilicet temporum et locorum diversitate.

Ita, verbi gratia, in praesenti Decreto de regimine Missionum, pro locis ubi erectio dioecesium non videtur opportuna, Praelaturae « Nullius » erectio commendatur (pag. 18 [1]): quod institutum, e contra, ab alia commissione aboleri exoptatur.

Card. Pizzardo: Placet iuxta modum: nempe cum animadversionibus ab Em.mis Patribus factis, praesertim quoad causas matrimoniales et quoad relationes cum missionariis protestantibus (Card. Bea).

Card. Aloisi Masella: Placet iuxta modum: pag. 24 [2] lin. 20: Non placet quod causae matrimoniales etiam de vinculo coram Tribunali unipersonali tractentur nec requiratur in eis semper appellatio ut statuitur pag. 24.

Quaestio de abrogatione poenae latae sententiae bene examinanda est ut bene exposuit Rev. Regens S. Poenitentiariae.

Card. Ferretto: Placet iuxta modum: dummodo, scilicet ratio habeatur animadversionum quae ab Eminentissimis, Excellentissimis et Reverendissimis Patribus factae sunt potissimum autem a Cardinalibus Suenens et Larraona.

Card. Gonçalves Cerejeira: Placet. Adhaereo propositionibus Em.mi Card. Suenens.

Card. Liénart: Placet iuxta modum: quoad mentem generalem et etiam quoad praecepta in diversis articulis proposita, ratione habita tamen de his quae dixerunt praesertim Em.mus Card. Suenens et Rev.mi Archiepiscopi Durbanensis, Carthaginensis, Rangoonensis et Brazzapolitanus.

Card. Tappouni: Placet iuxta modum: i. e. iuxta animadversiones Em.mi Cardinalis Suenens.

Card. Copello: Placet; adhaereo dictis ab Em.mo Suenens.

Card. McGuigan: Placet iuxta observationes clare factas ab Em.mo Cardinali Suenens.

Card. Gilroy: Placet.

---

[1] Cf. p. 152.
[2] Cf. p. 157.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum: propter animadversiones iam allatas.[3]

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: Nimium exigitur in schemate pro rebus iudicialibus.

In prooemio minus aptae videntur phrases de inimicis missionum. In his offenduntur fere omnes: pagani, quia non volunt esse pagani; protestantes, quia confunduntur cum sectis acatholicis; sectae acatholicae, quia non volunt esse sectae; omnes, quia formaliter non sunt socii communismi athei. Hae phrases funditus immutentur.

Schema sapienter distinguit inter ea, quae dicit ad episcopos terrarum antiquitus christianarum et episcopos terrarum missionalium. Isti monentur, ne ineant relationes mutuas stabiles nisi *audita* S. C. de Propaganda Fide, hi vetantur *sine licentia* S. Congregationis.

Sed tales relationes magis commendentur quam fit in schemate N. XIV, 5, quia possunt esse valde utiles pro ambabus, si cautelae necessariae servantur.

De cetero vide, quae dixit Eminentissimus Cardinalis Spellman.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[4]

Card. VALERI: Placet iuxta modum: exceptis, scilicet, quae dicuntur pag. 15,[5] art. IV: de iurisdictione S. C. de Prop. Fide in Sodales Institutorum perfectionis.

Etenim heic tangitur quaestio de respectiva competentia S. C. de Religiosis et S. C. de Prop. Fide. Nunc scio iam statutum est — et puto hanc esse voluntatem Summi Pontificis —; has omnes quaestiones, scilicet de competentia inter SS. Congregationes, remittendas esse Commissioni pro reformatione Codicis I. C. Velim ceteroquin addere nunquam — quod sciam — difficultates exortas esse inter Congregationem de Religiosis et de Prop. Fide ratione dispositionum quae usque adhuc ad normam c. 252 vigent. Nec praetereunda est circumstantia quod non esset facile determinare quae Instituta « *principaliter in Missionibus domus habent* » cum consequentia scilicet quod ista Instituta, etiam quoad vitam religiosam regerentur uno modo in missione et altero in patria.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: scilicet: emendetur textus pag. 8,[6] lineis 3-7 sicuti edixit Em.mus Ruffini (theologice imperfectus); non

---

[3] Cf. pp. 173-175.
[4] Cf. pp. 175-177.
[5] Cf. p. 151.
[6] Cf. p. 147.

placet pag. 17 [7] suppressio Vicariorum Apostolicorum et substitutio — quadamtenus — Praelaturae nullius; non placet pag. 22 [8] lineis 25-31 ut tertia pars Consultorum Dioec. eligatur a Clero, quia periculum est diminutionis auctoritatis Episcopi; adhaereo toto corde propositionibus ab Em.mo Suenens factis, praeter alias rationes ab eo adductas, quia quaedam facilitationes per se iuste et rationabiliter inductae a Concilio pro Missionibus inducerent quoddam periculum relaxatae disciplinae in ea parte Ecclesiae quae non est in statu missionis.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum.

1. Coniunctio acatholicorum cum communistis (« His fere ubique nunc iungitur socius maxime periculosus... communismus » pag. 6,[9] lin. 18) forsitan aliquam offensionem causaret fratribus separatis. Meo iudicio periculum ex communismo debet considerari in paragrapho separata.

2. Minus placet distinctio inter duas tertias partes consultorum dioecesanorum ab Episcopo nominatorum et tertiam partem a sacerdotibus electam. Timeo ne talis distinctio evolveret in partem (*partito*) episcopalem et partem, ut ita dicam, democraticam. Melius esset, meo iudicio, si statueretur omnes consultores dioecesanos ab Episcopo nominari, sicut in canone 424, post opportunas consultationes cum utroque clero.

3. Salvo meliore iudicio, non placet totalis abolitio poenarum latae sententiae, praesertim pro sacerdotibus et religiosis, nam tales poenae sunt velut cardo totius systematis poenalis ecclesiastici et magnam habent efficaciam. Concedo quidem numerum talium poenarum debere reduci sed non faveo earum totali abolitioni.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: Quaedam sunt in hoc schemate — sicut etiam in aliis schematibus Commissioni Centrali antea praesentatis —, quae pessimismum sapiunt. Sic pag. 5 [10] lin. 31, dicitur: « inopia vocationum ecclesiasticarum vel religiosarum in regionibus christianis », et melius esset ut dicatur « *in aliquibus* regionibus christianis ». Etiam pag. 6 [11] lin. 23 affirmatur quod Communismus « gentes universas proprio imperio subiugavit »; aptius diceretur « subiugare intendit » vel quid simile.

Pag. 12 [12] in nota 1 citantur ut linguae modernae, quibus uti fas esset in relationibus et aliis scriptis ad Sanctam Sedem mittendis, linguae an-

---

[7] Cf. p. 152.
[8] Cf. p. 155.
[9] Cf. p. 146.
[10] Cf. p. 146.
[11] Cf. p. 146.
[12] Cf. p. 161.

glica, gallica et germanica. Simul cum his linguis videntur citari debere: italica, quae est, pro ecclesiasticis, fere internationalis, et hispanica, quae loquitur a tertia parte catholicorum totius orbis.

Pag. 22 [13] lin. 24 loquitur de consultoribus dioecesanis eligendis a sacerdotibus. Sed videtur hanc electionem originem dare posse difficultatibus non paucis.

De coetero, schema videtur optimum et placet, attentis observationibus praesertim Excellentissimorum Membrorum, qui in terris missionum laborant.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: Redactio et scopus huius schematis, testimonium, sine dubio, et affirmationem claram dant nobis quod Ecclesia vult salvare omnes homines, ut mandatum ei datum a suo Fundatore compleat. Unde admirationem nostram movet. Sed nonne Ecclesia ubique terrarum, hodie, tota in statu missionis invenitur? Cur ergo iste spiritus pastoralis, non movet omnia studia nostra potius quam ista conceptio formalistica et iuridica quae saepe zelum refrigerat. Concilium Vaticanum debet renovare zelum omnium.

Adhaereo declarationi Em.mi Card. Suenens quod articula particularia ad commissionem specialem commendentur.

I. De usu linguarum modernarum in commercio litterarum cum Sancta Sede.

Quoad decretum 3, propono quod pro omnibus regionibus subiectis Sacrae Congregationi de Propaganda Fide concedatur facultas erigendi tribunalia tertiae instantiae, specialiter pro omnibus causis matrimonialibus.

Quoad decretum 4, utilius esset si rescripta particularia a Sancta Sede ad missiones data conficerentur in lingua latina et simplici, sed semper cum translatione in lingua quae, in locis ad quos rescripta destinentur, communiter in usu sit.

III. De Visitatoribus Apostolicis permanentibus.

Propono quod in territoriis missionum Visitator Apostolicus non mittatur nisi in casu absolute particulari et gravissima cum causa, sed nunquam, permanens nominetur; designentur tamen a Sancta Sede Legati maxima cum cura praeparati, maioribus iuribus gaudentes et electi inter Praelatos diversorum populorum mundi catholici.

IV. De iurisdictione Sacrae Congregationis de Propaganda Fide in sodales Institutorum perfectionis.

---

[13] Cf. p. 155.

Ad mentem decreti primi proponam ut melius indicetur, in Codice Iuris Canonici, iurisdictio exclusiva Sacrae Congregationis de Propaganda Fide supra Instituta unice pro missionibus erecta et specialiter pro Societatibus missionalibus sine votis; non applicentur canones de religiosis sed Societates istae regulentur totaliter ad normas propriarum Constitutionum a praedicta Sacra Congregatione accommodatarum ac approbatarum; sodales Societatis clericalis eius speciei saeculares sacerdotes sint, cum quadam vita communi sed primo loco et essentialiter ad laborem apostolicum in territoriis missionum ordinata.

V. De Hierarchia Episcopali erigenda.

Desideratur ut in omnibus territoriis dependentibus a Sacra Congregatione de Propaganda Fide instituatur hierarchia ordinaria, sed etiam ut Episcopi residentiales eligantur inter sacerdotes cleri localis seu nationalis, dum Praelati nullius nominentur inter missionarios extraneos.

VI. De regione missionali.

Decretum illud placet dummodo regio missionalis possit postea in territorio independenti erigi, cum proprio Episcopo residentiali aut Praelato nullius.

IX. De Conciliis Provincialibus.

Quoad decretum primum, in territoriis missionum celebratio Concilii Provincialis singulis decem annis nimis frequens videtur; sufficit enim celebratio vicesimo saltem quoque anno, ad normam canonis 283.

XII. De ordinandis Tribunalibus.

Tria decreta hic proposita non mihi videntur solutiones prudentes ferre. Opportunior est creatio Tribunalium Regionalium pro pluribus dioecesibus missionum, i. e. pro singulis saltem provinciis ecclesiasticis, ut membra tribunalium in numero debito et vere idonea sint.

XIII. De iure poenali apte reficiendo.

Quoad decretum tertium, propono ut poena excommunicationis unice a Sancta Sede, in casu gravissimo, infligi possit.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum:[14] *Circa propositionem Em.mi Cardinalis Suenens,* ego forse sum sicut Durandus « canens extra chorum ». Quia hoc vellem dicere: Ne multiplicentur declarationes solemnes subiecto missionum, ne apud nationes quae nuper independentiam receperunt, et adhuc quasi inebriatae sunt hac independentia, maiora mala pro professione fidei sequantur. Hodie, apud talia gubernia, in administratione externa, est sectio effectiva, cuius scopus est notare cum magna cura quidquid missionarii publice faciunt, aut in locutionibus aut

[14] Cf. pp. 177-179.

in scriptis dicunt. Ergo, nos omnes valde cauti esse debemus quando loquimur de rebus missionariis.

Card. MONTINI: Placet iuxta modum: ratione habita animadversionum ab Em.mis Patribus factarum.

Pag. 17 [15] linea 1 loco « Episcopus proprius » melior videtur locutio « Pastor supremus » (cf. epistolam, a Papa Pio IX a. 1875 adprobatam, Episcoporum Germaniae).

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: atque adhaereo annotationibus prolatis ab Eminentissimo Cardinali Gracias atque cum Eminentissimo Cardinali Quiroga y Palacios adnotare desidero quod etiam lingua hispanica admittatur in commercio epistolari cum Sancta Sede (v. pag. 12 [16]) quia et ipsa lingua moderna magis nota.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: hoc sensu, nempe ut materia, cum sit mixta, cum Commissione « De Religiosis » discutiatur, ad concordiam consequendam circa reciprocam competentiam: quod melius erat si ante celebrationem nostrae huius sessionis evenisset. Liceat mihi insinuare ut in pagina 26,[17] ad lineam 19, loco verbi « *debent* » dicatur « *decet* ». Bonum insuper mihi videtur ut Sacrosancta Synodus criteria quaedam praestet, circa conditiones requisitas pro transitu hierarchiae positae sub regimine Congregationis de Propaganda Fide ad illud Sacrae Congregationis Consistorialis. Accedo tandem plene reservationi tam opportune prolatae a Rev.mo Regente Sacrae Poenitentiariae. Item adhaereo Em.mis Quiroga y Palacios et Giobbe quoad linguam hispanicam.

Card. CICOGNANI: Placet iuxta modum.

Adhuc nonnulla adnotare audeo:

a) Quaedam verba, quae invisa facta sunt, devitentur, ex. gr. voces « sectae », « pagani »; etiam « indigenae » non bene sonat, quasi sint populi primitivi; dicatur « nativi » aut alio modo.

Ipsum nomen « Sacra Congregatio de Propaganda Fide » nostris temporibus non semper bene accipitur, quasi sapiat rem politicam, aliud nomen inveniatur, ex. gr. « Sacra Congregatio de *Promovenda* Fide ».

b) Synodi dioecesanae celebratio sufficeret singulis decenniis (p. 20 [18]).

---

[15] Cf. p. 152.
[16] Cf. p. 149.
[17] Cf. p. 158.
[18] Cf. p. 154.

c) Tribunal unipersonale (p. 24 [19]) absonum est in rebus matrimonialibus praesertim; sicut pauca tribunalia in qualibet regione, sed iuxta ordinem.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: Spectatis speciatim iis quae dicuntur in articulo primo « De Relationibus cum Sancta Sede »; habita ratione eorum quae dixit Eminentissimus Cardinalis Siri.

Desideratur quod nomen mutetur S. Congregationis de Propaganda Fide; nam verbum « Propaganda » hodie male sonat apud multos.

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum: scilicet, ratione habita de obviis animadversionibus a Patribus factis.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: ratione habita observationum quae a Cardinalibus Ruffini, Quiroga y Palacios, Gracias, Suenens et Larraona, atque ab Excellentissimis Archiepiscopis Perrin, Bazin, Bernard, optime prolatae sunt.

Card. KÖNIG: Placet (quoad substantiam). Insuper assentio iis quae dixerunt Cardd. Frings et Suenens.

Pag. 3 [20] in prooemio adiungatur brevis expositio rationis theologicae qua elucidetur mandatum missionarium ecclesiae, quia de hac re satis disputatum est inter theologos.

Pag. 4,[21] linea 35 usque ad paginam 5,[22] linea 15: Omnino laudanda est haec declaratio de duplici adaptatione ecclesiae ad finem gentes fidei lucrandi.

Pag. 6,[23] linea 9 melius mihi videtur termino « sectae acatholicae » alium terminum substituere, quia offenduntur hoc verbo non catholici et difficultatem creant laboribus missionariorum.

Insuper mihi videtur in schematibus de Missionibus desiderari expositio quaedam normarum quomodo missiones catholicae se habeant erga sic dictas missiones non catholicas.

Pag. 25,[24] linea 29 suadere audeo ut poenae latae sententiae, de quibus in hoc loco agitur, abrogentur non tantum in terris missionum sed ubique terrarum, quia rationes allatae valent pro ecclesia universali.

Pag. 28, lin. 26 - pag. 29,[25] lin. 5: Laudandus est certe clerus regularis cui certa missio concredita est. Attamen optandum videtur, ut pro circumstantiis et facultatibus etiam admittatur clerus saecularis paula-

[19] Cf. p. 157.
[20] Cf. pp. 144-145.
[21] Cf. p. 145.
[22] Cf. p. 146.
[23] Cf. p. 146.
[24] Cf. p. 157.
[25] Cf. p. 159.

tim in talibus missionibus. Secus esset in statu magis evoluto talis regionis talis conditio ut adesset clerus regularis ab exteris et clerus regularis autochtonus, qui unius aut eiusdem ordinis vel congregationis regularis sunt. Talis autem quasi feudalismus religiosus, qui haberet dominium quasi exclusivum certae regionis, non videtur optandus.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: i. e. sto pro sententia Card. Suenens: exaretur declaratio solemnis Concilii de opere missionali Ecclesiae secundum principia theologico-pastoralia et necessitates nostrorum temporum, iis, quae a Card. Gracias sunt dicta, non exclusis. Tunc magna pars illorum constitutionum practicarum et decretorum aut in alias constitutiones Concilii inseri possunt, quae tali modo penetrentur spiritu missionali, vel post Concilium uti normae speciales S. Sedis vel uti Canones in Codice reviso. Labor immensus et pretiosus commissionis pro missionibus sic non erit cassus, sed fructum feret suo loco et suo tempore.

Ceteroquin multa optima proposita, praesertim a pastoribus missionum respicientur.

Card. DOI: Placet iuxta modum: scilicet ratione habita observationum factarum a Rev.mis Patribus, praesertim de synodo dioecesana, et de Consultoribus dioecesanis. De Visitatione dioecesis, optarem ut addatur, in linea ultima: « vel etiam per alios idoneos delegatos, sive saeculares sive religiosos ».

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum: ratione habita de eis quae Patres, praesertim Episcopi missionarii, dixerunt.

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: scilicet, omnia obstacula superari curetur; modo dirimantur ea quae sunt competentiae Sacrarum Congregationum, ut ita componantur omnia ad faciliter pandendam viam salutis pro tot tantisque animabus. « Lex suprema animarum salus ».

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: Nonnulla proposita in Constitutione concordari debent cum aliis Commissionibus praeparatoriis Concilii.

In pag. 12 [26] n. 3: Non placet quoad tribunalia.

In pag. 19 [27] n. VII: verbis: « per se vel coadiutorem » addatur: « aut per sacerdotem delegatum ».

---

[26] Cf. p. 149.

[27] Cf. p. 153.

In pag. 25 [28] n. XIII: Minime placet ut abrogentur omnes poenae latae sententiae.

Card. SUENENS: Placet iuxta modum: in sensu a me exposito.[29]

Card. OTTAVIANI: Placet iuxta modum: Censurae specialissimo modo reservatae maneant. Maneant poenae quae respiciunt clericos. Visitatio sit ad quinquennium. Consultores omnes eligantur ab Episcopo.

Card. DI JORIO: Placet, attentis tamen observationibus quae a Rev.mis Patribus hic fuerunt propositae praecipue ab iis qui in regionibus missionum opus tam diligenter et fructuose praestant.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: attentis scilicet Missionum condicionibus tam variis tamque cito sese evolventibus, Concilium quod est Oecumenicum proclamet tantummodo quaedam consilia *generalia,* ita ut quae in praesentiarum necessaria videantur pro peculiarissimis adiunctis Missionum, eo ipso, nunc ex abrupto dicerem, non extendantur ad Ecclesiam universam; ideoque, pleraeque schematum propositiones definiendae deferantur ad Summum Pontificem, vel ad Sacram Congregationem, vel denique ad Commissionem pro Codice complendo.

1) Ad caput duodecimum *de tribunalibus*. In specie, *quoad causas matrimoniales,* expeditior sane sit lex proceduralis [ad exemplum iam contentum in canone millesimo nongentesimo nonagesimo de casibus exceptis, uti aiunt]. At, notetur bene, quo simplicior erit procedura iudicialis, eo peritiores sint oportet omnino iudices, non modo in iure canonico sed etiam in praxi, solidissima quidem institutione iudiciaria recepta: secus, latissime ad divortium ianua aperietur, atque ad omne genus iniustitias. 2) Nam in tribunalibus Ecclesiae Dei, etiam igitur in terris missionum, causae matrimoniales non sunt merae formalitates: *agitur de sacramento*. Nonne graviter rei sunt iudices imperiti, et, notetur, Ordinarii qui eligunt iudices imperitos, si ob eorum imperitiam contra iura liberi declarantur ii quos Deus coniunxit, et coniuncti qui coram Deo sunt liberi? At etiam in terris missionum rectus ordo iudicialis facili negotio institui potest si in singulis dioecesibus seu vicariatibus adsit iudex unicus, qui peritus sit instructor cum defensore vinculi et notario, qui sane aliis ministeriis addici possunt. Causae vero illic instructae, mittantur iudicandae ad Tribunal sic dictum *regionale* aut nationale, quod pro pluribus dioecesibus competens sit. Et, si casus ferat, appel-

[28] Cf. p. 157.
[29] Cf. p. 183.

latio fiat ad aliud tribunal regionale, aut etiam pro gravitate causae ad Tribunal Sanctae Sedis. 3) Sit heic mihi grata occasio laudandi rationem qua nonnullae causae matrimoniales in locis Missionum, puta in Cina (olim) et in Africa etiam centrali, egregie tractatae fuerunt: quas quidem per triginta annos et ultra apud Sacram Romanam Rotam iudicavi. 4) *In capite autem decimo tertio* — inter cetera — videtur contra rectum ordinem, contra bonum publicum Ecclesiae immo contra salutem animarum, tutandam poenis medicinalibus, *abrogatio simpliciter poenarum latae sententiae.* Ad summum addendum esset pro laicis, non autem pro clericis nec pro religiosis.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum:[30] ad sensum animadversionum Em.mi Card. Suenens aliorumque. Revera ignorare non possumus quatuor Dicasteria competentia in materia Missionum esse et ipsum fundamentum S. C. de Propaganda nec uno sub aspectu tantum mutare. Temerarium videri potest haec *omnia directe nunc* Concilio subiicere.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: Animadversionibus Em.mi Larraona adhaereo. Insuper notandum est viam breviorem quae proponitur in pag. 24[31] definiendi maiore cum celeritate causas matrimoniales non sufficere. Non raro enim in prima instantia Defensor Vinculi, imo et iudex, nullum habent gradum in iure canonico et parvam vel nullam experientiam de modo ducendi processum. Necesse est ut tribunal I^{ae} instantiae sit non dioecesanum, sed provinciale vel etiam regionale ut haberi possint ministri vere periti et numero sufficientes, ita ut consuli possit necessitati appellandi in omni causa. Quoad appellationes apud Rotam in linguis diversis (pag. 12)[32] notandum non sufficere ut unum e Tribunali linguam sciat; sed tres iudices, defensor vinculi et advocatus omnia acta perlegere et ponderare debent. Opus etiam est ut notarius et scriptor aliquomodo eandem linguam sciant.

Card. BEA: Placet iuxta modum: habita ratione animadversionum, maxime Em.mi Card. Suenens, et Exc.morum Episcoporum Missionalium. Notare liceat nullibi tangi quaestionem valde spinosam de relationibus cum Missionibus acatholicorum; sed fortasse prudentius est interim de hac re non fieri sermonem in Concilio, sed huic rei alia via provideri. Nomen « propaganda » mutetur in aliud minus ambiguum, v. g. « promovenda ».

---

30 Cf. pp. 179-182.
31 Cf. pp. 156-157.
32 Cf. p. 149.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: attentis observationibus magni momenti ab Em.mo Suenens et ab aliis Em.mis Cardinalibus et a pluribus Exc.mis Archiepiscopis Missionariis et a Rev.mo Regente Poenitentiariae factis et quibusdam observationibus quas scripto trado.[33]

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: Brevissimam notulam addam. In prooemio p. 14 [34] linea 5, legitur: « ita ut *quaestiones maioris momenti* quae *necessario* ad S. Sedem deferendae », etc. Quanquam subscribenda puto verba supradicta, submisse tamen observarem praecisanda fore quae sint quaestiones definitae maioris momenti ad evitandas interpretationes magis restrictas vel magis latas. Exemplum ad rem datur in pag. 23-24,[35] ubi de causis matrimonialibus in territorio missionum solvendis agitur.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: scilicet attentis observationibus Em.morum Cardd. Ruffini et Suenens, Rev.mi Rossi, et Episcoporum Missionalium. Addo hoc: nunquam satis commendabitur formatio Cleri indigenae seu nativi quia, nostris temporibus praesertim, hoc est medium absolute necessarium ad salvandas Missiones.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: Meum votum est: ut regimen Missionum pertineat ad Sanctam Sedem. Pro Concilio Oecumenico sufficiunt ea quae Em.mus Dominus Card. Suenens dixit.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum propositum praesertim ab Em.mo Card. Suenens, de exhibendis scilicet Patribus Concilii declarationibus et principiis, ut ita dicam, « programmaticis »: ceteris particularibus ad futuram codificationem vel ad Dicasteria S. Sedis amandatis.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: magis convenire videtur ut capitula decimum quartum « De cooperatione Episcoporum et Cleri » et decimum quintum « De Commissione Missionum » ad schema de cooperatione missionali transferantur.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: Post animadversiones non tantum aliquas sed plurimas prolatas, non quidem eodem modo, videtur mihi humiliter schema tanti momenti iterum exarandum vel emendandum esse in quantum fieri potest, magna cum scientia et prudentia prae oculis illas habendo, praesertim sententias a Cardinalibus

[33] Cf. pp. 182-183.
[34] Cf. p. 150.
[35] Cf. pp. 156-157.

Spellman, Ruffini, Quiroga y Palacios, Gracias, Larraona et ceteris Episcopis Missionariis factas.

Exc. BERAS: Placet iuxta modum, scilicet ut totum decretum redigatur ad mentem Eminentissimorum Cardinalium Suenens et Ottaviani.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. iuxta ea quae a Patribus dicta sunt et iuxta adnexa.[36]

Valde adhaereo iis quae ab Em.mo Cardinali Ottaviani dicta sunt de poenis latae sententiae.

Exc. ALTER: Placet iuxta modum: Schema mihi videtur esse valde laudandum in quantum, omni qua par est sollicitudine et industria, missiones catholicae extendendae sint apud infideles per incrementum sacerdotum et missionariorum utriusque sexus et per incrementum auxiliorum materialium; attamen non videtur esse consulendum quod media adhibeantur quae detrimentum forsan infligerent aliis institutis Ecclesiae canonicis iam stabilitis e. g. per exceptiones pro missionibus speciales datas. Aliquamdiu missiones veniunt sub iurisdictione Congregationis Consistorialis quando satis maturae fiant.

1. Relate ad articulum primum, ubi tractatur de tribunalibus erigendis tertiae instantiae mihi videtur esse periculosum nisi erigenda sint a Sancta Sede speciali mandato et quidem si processus sub ordinatione Delegati Apostolici conficiantur.

2. Relate ad articulum septimum mihi videtur quod visitatio ab episcopo ipso, saltem singulis trienniis, sit obligatio nimis onerosa.

3. Relate ad articulum decimum, ubi praescribitur quod tertia pars consultorum eligenda sit a sacerdotibus utriusque cleri, mihi videtur non esse consulendum.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum: secundum observationes factas ab Eminentissimo Cardinali Suenens, Eminentissimo Card. Valeri et ab Archiepiscopis praecipue Archiepiscopis Cooray, Bernard, Ngô-dinh-Thûc et Reverendissimo Rossi.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: scilicet iuxta ea quae dicta sunt circa tribunalia matrimonialia et quae ab Em.mo Cardinali Frings de patronatu territorii missionalis dicta sunt; atque iuxta ea quae in scriptis adnexis continentur.[37]

---

[36] Cf. pp. 183-186.
[37] Cf. pp. 186-188.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum:[38] ratione praesertim habita de animadversionibus a Cardinali Suenens et episcopis missionariis factis.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: in emendatione Schematis ratio habeatur eorum que dicta sunt ab Em.mo Card. Suenens et ab Exc.mis Bazin et Bernard.

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum: secundum observationes quas feci.[39]

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: iuxta quae dixi et quae sunt adnexa.[40]

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum ab Em.mo Cardinali Suenens expositum, atque ratione habita eorum omnium quae in hoc amplissimo Coetu, maxime ab Exc.mis Archiepiscopis missionariis, prolata sunt; attamen non placet tam ampla iurisdictio tribunali unipersonali concessa in causis de vinculo matrimoniali, nec suppressio poenarum latae sententiae indistincta.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: cum observationibus Em.mi Card. Suenens et Exc.morum Archiepiscoporum Carthaginensis et Brazzapolitani, praesertim de consultoribus dioecesanis nominandis ab episcopo solo. Quoad usum linguarum modernarum in commercio cum Sancta Sede, hoc debet fieri ad tempus. Ordinarii debent formare Canonistas peritos ita ut ecclesiae missionum provehantur ad statum maioritatis. Quoad relationes inter ordinarios missionum cum aliis ordinariis, hae fiant sub potestate de Propaganda fide ne generositas christianorum dirigatur ad easdem missiones.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: ad mentem Eminentissimorum Frings et Ottaviani, habita quoque ratione observationum ab Excellentissimis missionariis factarum.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet.[41]

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: Placet prooemium, id addendo: Adhaereo iis quae dixit Exc.mus Dominus Archiepiscopus de Vietnam, nempe de re missionaria ex professo pro sua gravitate in Concilio tractanda, ut praeclare declaratur ab Eminentissimo Domino Suenens.

[38] Cf. pp. 188-189.
[39] Cf. pp. 190-191.
[40] Cf. pp. 191-193.
[41] Cf. pp. 193-195.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: Prae oculis habeantur animadversiones ab Eminentissimis et Excellentissimis Patribus prolatae, praesertim ab his qui in missionibus adlaborant. Valde libenter adhaereo iis quae sapienter dixit Eminentissimus Cardinalis Suenens.

Mihi liceat humillime observare, ubi dicitur — pag. 7,[42] n. 2 — « Ut crux longinquas mundi plagas inumbret » quod metaphora incongrua est. Non enim Crux inumbrat seu tenebrat *sed illuminat.*

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: iuxta observationes ab Exc.mis Patribus ex terris missionum.

Rev. GUT: Placet iuxta modum quem egregie exposuerunt Em.mi Cardd. Larraona et Gracias et secundum desideria quae expresserunt auctoritate et experientia competenti Exc.mi Episcopi missionarii.

Rev. SÉPINSKI: Placet generatim schema. Adhaereo propositionibus ab Em.mo Cardinali Suenens et ab Exc.mo D. Rossi, Regente S. Paenitentiariae, factis. Cf. folium adiectum.[43]

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: nonnisi normae generaliores deferantur ad Concilium; particularia autem remittantur ad futuram commissionem de Iure canonico vel etiam ad ordinariam administrationem S. Sedis. Adhaereo sententiae Em.mi Card. Suenens de duplici principio praemittendo. De iurisdictione in Religiosos adhaereo sententiae Em.mi Card. Valeri (schema, pp. 15-16 [44]).

IV

DE DISCIPLINA CLERI

(Tertia et quarta Congregatio: 28-29 mart. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE MISSIONIBUS

INTRODUCTIO

Disciplina Cleri quamvis totam Ecclesiam respiciat, in terris Missionum quaedam problemata particularia habet vel saltem peculiari luce illustrari valet. Propriae difficultates propria etiam requirunt remedia.

Ob vitam duriorem in Missionibus non raro vires citius consumuntur quam in aliis regionibus; rapida evolutio multarum nationum saepe requirit

---

[42] Cf. p. 147.
[43] Cf. p. 195.
[44] Cf. pp. 151-152.

ut Pastores non sint in via quadam trita directi, sed novis circumstantiis sese adaptare sciant. Unde problema de aetate maxima Pastorum animarum.

Vita communis Cleri in omnibus Missionibus ubi exsistit optimos produxit fructus, et honestae Clericorum sustentationi optimam dedit solutionem, Clericos a praeoccupationibus vitae materialibus exonerans. Unde desiderium ut tales fructus talesque experientiae ab hac sacra Synodo stabiliantur.

Nullius vero loci magis quam terrarum Missionum restauratus Ordo Diaconatus interest, ubi numerus semper crescens fidelium minatur vires sacerdotum totas insumere eosque a labore suo missionario inter infideles abstrahere.

Tandem et eorum recordetur Mater Ecclesia oportet, qui, proh dolor! ubique terrarum, etiam in Missionibus, inveniuntur, sacerdotum qui fidei promissae servandae impares apparent.

I – De Ordine Diaconatus restaurando in Ecclesia latina

Deplorabilis illa penuria cleri qua Ecclesia ubique fere terrarum laborat, amariores fructus haud dubie missionibus parit. Ibi enim nonnumquam amplissimae plagae et gentes innumerae, ob insufficientem copiam Evangelii praeconum, suis tenebris et adversis incursionibus sive sectarum sive islamismi sive praesertim marxismi derelinquuntur.

Inter varias vias quae ad huic rerum conditioni obviandum passim proponuntur, nulla videtur brevior ac securior quam restauratio diaconatus stabilis in Ecclesia latina, agminis nempe virorum ecclesiasticorum qui, Ordine diaconali aucti, in eodem permaneant, illiusque subsidio munera ecclesiastica expleant, quin teneantur ad superiorem Ordinem presbyteratus tendere, uti postulat vigens disciplina canonica.[1] Diacono enim talis competit potestas in Ecclesia (cui amplior adhuc accedere poterit), sive circa sacra pertractanda, sive circa Evangelium annuntiandum, sive circa opera caritatis administranda,[2] qua ipse Sacerdotem et absentem pro notabili parte supplere valebit, et praesentem adiuvando complere.

Candidati ad huiusmodi Ordinem Diaconatus, ut par est tantae dignitatis, accurate seligendi erunt, perpendendo imprimis sinceritatem vocationis ecclesiasticae. Ut patet, praeferendi erunt, caeteris paribus, illi qui cum desiderio ascendendi ad Ordinem sacrum, propositum coniungunt vitam caelibem ducendi; attamen via pateat necesse est etiam illis qui caelibatum sequi iam non valent ob vinculum matrimoniale. Sunt enim regiones et gentes, illae quidem quae maiore penuria cleri laborant atque urgentioribus remediis indigent, in quibus deest copia virorum statum caelibem ingredi paratorum; nec ex alia parte semper expedit virum caelibem in ambitu adhuc spiritu pagano et materialismo imbuto solum relinquere, uti optime cavetur in quibusdam missionibus de ipsis catechistis laicis.

Difficultas quae praecipue contra restaurationem huiusmodi Diaconatus

agitatur vim tandem sumit ex remoto et vano timore ne adversi sequantur effectus in sacrum Ordinem Presbyteratus, imminutio imprimis vocationum, ad Diaconatum forte allectarum, et incitamentum fatuae illius spei relaxationis oneris caelibatus pro ipsis Presbyteris.

Vocationes enim diaconales in candidatis plerumque invenientur qui ad Presbyteratum ascendere nolunt vel non valent ob onus caelibatus, defectum debitae scientiae, adultiorem aetatem et similia; nequit ergo conflictus de iisdem inter Presbyteratum et Diaconatum oriri. Si qui autem candidati in seminariis ab incoepta via ad Presbyteratum intuitu Diaconatus declinabunt, hoc et opportunis normis praecaveri poterit; nec omnino Presbyteratui damnosum habendum est, cum selectio quaedam naturalis existat solidiorum vocationum sacerdotalium. Numquam ceteroquin obliviscendum in utroque casu agi de vera etsi diversa vocatione ecclesiastica, utraque bene perpendenda et fovenda, utraque tandem communi bono Ecclesiae opus collatura.

Quod ad relaxationem oneris caelibatus pro huiusmodi Diaconis spectat, falsa prorsus perspectiva sive historica sive canonica res ad caelibatum clericalem, in Ecclesia post tot difficultates acquisitum, referri potest. Nihil enim Presbyteris vel iis qui ad Presbyteratum tendunt conceditur in hac materia, sive sint Diaconi sive sint Subdiaconi, sed gradus stabilis Ordinis Diaconatus in Ecclesia latina de iure et de facto iam inexistentis ad vitam revocatur circumstantiis et conditionibus quibus hodie pervius videtur. Quod si, falsa illa visione rerum moti, rari hodie advocati relaxationis caelibatus sacerdotalis animosiores fiant, eadem semper contra ipsos manet cautio validissima, communis nempe voluntas hierarchiae et fidelium. Attamen, si historiam mente perpendamus, ne hoc nimis timendum est. Notum est enim in Ecclesia orientali aliam statutam esse disciplinam in re caelibatus, hunc solis Episcopis imponendo, caeteris autem clericis uxores concedendo.[3] En iam post millennium nullum hucusque studium nullamque petitionem cuiusdam momenti dandi uxores Episcopis novit historia ecclesiastica Orientis, et hoc quidem apud ipsos dissidentes, avulsos scilicet a prima Sede et a viva traditione ecclesiastica. Sperandum igitur non peiores esse animorum dispositiones in Ecclesia Christi quam in ecclesiis separatis.

His tandem accedit perpendenda propositio quaedam dandi officia diaconalia meris laicis non ordinatis, quo ut patet Diaconatus noster restaurandus superfluus et inutilis prorsus evaderet. At bene tenendum hic, non omnia quae ad Diaconos pertinent, rem cultualem imprimis et Evangelii praedicationem, ordinarie laicis committi posse et licere. Est enim limes inviolabilis clericum inter et laicum ex divina institutione in Ecclesia positus.[4]

Praeterea, Diaconatus Ordo gratiam specialem cum charactere sacramentali confert ad munus ecclesiasticum commissum rite obeundum, gratiam quidem quae laico deest. Non videtur autem bona oeconomia ecclesialis munus ministro minus apto committere, media vero supernaturalia ad hoc data inoperosa relinquere.

Quapropter Sancta Synodus decernit:

« Ubi Conferentia episcopalis regionis vel nationis hoc opportunum existimaverit, liceat Episcopo loci Diaconatum iis etiam conferre qui procedere non intendunt ad Presbyteratum, etsi sint forsan Matrimonio iuncti, dummodo veram vocationem ecclesiasticam ostendant ».

II – De Cleri saecularis vita communi

Vita communis, quae fundamentum est vitae religiosae,[5] etiam pro clero saeculari a Codice Iuris Canonici laudatur ac suadetur.[6] Ubi vero in praxi deducta est, ut plerumque in Missionibus, tantam demonstravit utilitatem, ut non pauci eam ubique terrarum, sub forma saltem mitigata, introduci desiderent.

Vitae communis magis obvium elementum est omnium vel plurium sub unico tecto cohabitatio. Quae quidem vitae communis forma ratione sacri ministerii plerumque non erit perfecte possibilis: sacerdos enim ibi habitet oportet, ubi curam habet animarum, nec convenit habitationem sacerdotis ab ecclesia, cui addictus est, vel a populo qui eius assistentia indiget, nimis distare. Quod tamen non impedit quominus mitigata quaedam cohabitationis forma vigeat: qua scil. omnes cuidam domui centrali sint adsignati, in qua habitent in quantum sacrum ministerium hoc sinit, et in qua statis temporibus (e. g. singulis hebdomadis, singulis mensibus) omnes pro vita communi convenire teneantur, etiam illi qui habitualiter extra eam commorari obligantur.

Nam plurium in unum cohabitatio nunquam satis aestimandos fructus profert. Quod maiorem constituit vitae communis crucem, diversorum scil. characterum commixtio et frictio, simul eius maius est beneficium eo quod asperitates limans sacerdotem ad mitiorem cum animabus sibi commissis conversationem disponit. Insuper cum confratribus quotidiana vel saltem periodica conversatio in eo sensum generabit, se in vita sua non esse solum, sed a multis sustineri: homo ab homine adiutus, est sicut civitas inexpugnabilis,[7] sicut funis triplex quae non facile frangitur.[8]

In eo creabit sensum solidarietatis, qua ministerium, difficultates, problemata non ipsius tantum sunt, sed omnia cum aliis communicare potest; qua scientia et experientia aliorum fiunt etiam sua. Quam facile enim, ubi viget vita communis, in conversationibus difficultates et problemata iudicio aliorum subiiciuntur; quam facile communi consilio methodus apostolatus discutitur et corrigitur.

Nec certe spernendum quod vita communis, in qua plures non solum simul habitant, sed etiam simul vivunt et simul orant, in eis magnas conservabit vires morales et spirituales: facilius enim ordinem diei observabit, in quo etiam pietatis exercitia locum suum habent; bonum exemplum aliorum facilius ad altiora eum invitabit; oculus Superioris et confratrum ne periculis, praesertim contra castitatem, sese exponat facilius impediet.

Insuper in nonnullis regionibus, vita communis sacerdotem liberabit a morali necessitudine adiuvandi proprios consanguineos, etiam longinquos, et ita perdendi opportunam libertatem in suo apostolatu.

Vita communis etiam singulos sacerdotes a curis materialibus liberat, ita ut se totos curae animarum dare possint; quod ubi habetur paucitas cleri, uti in Missionibus, certe non est spernendum. Immo multi sumptus quos secus singuli sustinere debent, per vitam communem notabiliter minui possunt.

Tandem, etiam administratio bonorum ecclesiasticorum ex vita communi suam utilitatem haberet: non enim, teste experientia, omnis clericus aptus est bonorum administrator. Iamvero, ubi habetur vita communis, aptior designari potest administrator pro omnibus bonis ecclesiasticis.

Haec vita communis, de caetero, a traditione Ecclesiae minime est aliena. Scimus iam Eusebium Vercellensem circa a. 340 vitam communem instituisse.[9] Similiter Paulinus Nolanus, Victricius Rothomagensis, Augustinus, Martinus Turonensis, ut solos antiquiores nominemus.

Quapropter Sancta Synodus decernit:

Pro Clero saeculari vita communis ubi exsistit, uti in pluribus Missionibus, omnino servetur; ubi nondum exsistit, introducatur.

III – De honesta sustentatione cleri saecularis in territoriis Missionum

Ratio oeconomica cleri saecularis in Missionibus, ob particularia adiuncta personarum et locorum, non ubique eadem esse potest.

Cavendum est ne sacerdotes, de propria sustentatione, praesertim tempore infirmitatis vel senectutis, praeoccupati, rebus temporalibus implicentur et ita officia sua spiritualia negligant vel etiam fidelibus malum exemplum praebeant. Unde necesse est omnino, ut honesta conveniensque sustentatio, etiam pro tempore infirmae valetudinis et senectutis, eis tuta sit.

In territoriis Missionum generatim beneficia ecclesiastica non habentur, praestationesque fidelium saepesaepius non sufficiunt. Unde Ordinarius loci qui, per se vel per praedecessores suos, eos ad servitium Missionis ordinavit, providere tenetur.

Ubi vita communis, cum aliqua communitate bonorum, viget, per eam iam provisum est. Ubi vero non viget per particularia statuta providendum est, quae sacerdotes per incardinationem in Missionem acceptant.

In hoc casu necessarium erit ut sacerdos, praesertim qui, forsan inde a Seminario minore, sumptibus Missionis educatus est, sed et alii ex charitate et desiderio aequalitatis erga confratres, quibusdam emolumentis pecuniariis qui ei ex iure competunt (stipendia Missarum, iura stolae) in favorem Missionis iuxta praedicta statuta renuntiet.

Unde Sancta Synodus decernit:

1. Honestae et convenienti sustentationi cleri saecularis, etiam tempore quo ob infirmam valetudinem vel senectutem laborare non valent, Ordina-

rius loci providere tenetur sive per vitam communem sive per aliud statutum, ratione etiam habita fructuum quos forsitan sacerdotes suos faciunt.

2. Normae propriae huius sustentationis a Conciliis provincialibus vel a conferentiis Episcoporum tempestive determinentur, a S. Sede approbandae.

IV – De aetate maxima pro Pastoribus animarum

Cum experientia doceat hominem, quando ad certam aetatem pervenerit, quamvis viribus adhuc robustus, saepe in munere suo adimplendo nocumento potius esse quam adiumento — unde in vita civili limes statui solet aetatis ultra quem munere suo fungi quis prohibeatur — etiam pro Pastoribus animarum Ordinarii loci sint aut Parochi, aetas maxima statuenda videtur, ultra quam munus suum pastorale exercere eis non amplius permittatur.

Verum est enim seniores plerumque maiore gaudere experientia. Sed videndum est utrum ei non obstet maior cohibitio progressus; nam non raro diuturnior in eodem munere commoratio inertiam apostolatus; immo incapacitas progredientes necessitates intelligendi in homine, de coetero robusto, clara etiam mente gaudente, inadaequatum saepe apostolatum producit. Quodsi insuper propter aetatem vel adversam valetudinem normales cum suo grege relationes amplius habere non valet, nemo est qui non videt infaustum huius involuntariae segregationis in bonum animarum influxum.

Verum est huic impedimento aliquantulum remedium afferri posse, nominando Coadiutorem pro Ordinariis, Vicarium pro Parochis. Sed haec non est solutio: nemo enim ignorat talem Coadiutorem vel Vicarium nonnunquam habere manus ligatas cum a bona voluntate Episcopi vel Parochi dependeat; immo aliquando ansam praebet certamini partium, in detrimentum unitatis gubernii necessariae in missione.

Verum est tandem, in non paucis regionibus talem haberi sacerdotum penuriam, ut Pastores quamplures, etiamsi forte minus efficaces, pro animarum cura servare expediat. Sed ad hoc sufficit ut lex ita aptetur, ut exceptiones fieri non impediat: sufficit nempe ut inde a determinata aetate fiant ab auctoritate competenti amovibiles.

Huic vero amovibilitati, saltem pro Episcopis, videtur obstare quaedam inamovibilitas ex iure divino, eo quod « Episcopi sunt Apostolorum successores atque ex divina institutione peculiaribus ecclesiis praeficiuntur quas cum potestate ordinaria regunt sub auctoritate Romani Pontificis ».[10] Attamen frequentes translationes Episcoporum ab una ad aliam Sedem insinuare videntur Episcopum non omnino immutabiliter Sedi suae ligari; immo eorum iurisdictionis restrictio, e. g. per Administratorem Sedi plenae datum, probat eorum munus non esse absolute ad vitam.

Nec obiciendum est Pastores ita munere suo privatos etiam mediis privari sustentationis. Honestae sustentationi alio modo providendum est: bonum animarum suprema lex. Cui certe problema honestae sustentationis praevalere non potest.

Quapropter Santa Synodus decernit:

1. Omnes qui ex officio curam animarum gerunt, sive Ordinarii locorum sive parochi, cum ad aetatem 70 annorum pervenerint, sint etiam ob hanc solam causam, ab auctoritate competenti amovibiles.

2. Congrua sustentatio provideatur pro Pastore exonerato.

V – De Sacerdotibus apostatis

Lex caelibatus quae est Cleri catholici decus eumque ad altum suum munus efficit expeditum, proh dolor! non semper ab omnibus sancte servatur. Relative pauci, absolute tamen sunt sat numerosi. Sunt inter eos qui cum bona voluntate adhuc possent ad rectam viam redire: tales redire omnino tenentur, etiam cum sacrificio. Sed sunt praesertim qui ita in via suae infidelitatis sunt progressi, ut nullo modo absque laesione caritatis, vel etiam iustitiae, erga pseudo-coniugem vel erga prolem susceptam, ab ea recedere valeant. Sunt qui ita in peccato suo sunt obdurati, ut nullo modo de statu suo periculosissimo curent, sed sunt et alii non pauci qui de salute animae suae et mulieris et prolis praeoccupati, nesciunt quid faciant. Talibus autem, qui pro sua conditione abundantioribus indigerent gratiis coelestibus, usus Sacramentorum praecluditur.

Lex caelibatus pro sacerdotibus prout hodie viget et ab antiquissima traditione sive per usum sive per legem praesertim in Ecclesia latina fuit introducta, omnino integra, sarta tectaque est servanda.

Pientissima tamen Mater Ecclesia super eos miseretur oportet, qui vita et ministerio sacerdotali relicto, misere perierunt, in specie matrimonii prolem susceperunt quam derelinquere nefas esset, et tamen voci conscientiae auditum praebentes, nunc propriae animae consulere sincere desiderant.

Sed et de illis misereatur oportet qui statu sacerdotali retento, sive propter somaticos defectus sive propter inveteratam habitudinem, miseram ducunt vitam, a qua sese liberandi vires deficiunt.

Quapropter Sancta Synodus decernit:

Salva omnino lege caelibatus pro sacerdotibus etiam in Missionibus, Sancta Sedes erga sacerdotes, quibus vere impossibile est in statu sacerdotali permanere aut ad eum redire, maiore utatur clementia in componendo eorum statu, concedendo, ubi necessarium est, etiam dispensationem ab obligatione caelibatus.

NOTAE

[1] Can. 973, § 1.
[2] *Act.* 6, 1-6.
[3] Conc. Trull., cann. 13, 48.
[4] Conc. Trid., sess. 23, cap. 4 et can. 4; *C.I.C.*, cann. 107 et 948.
[5] Cann. 487 et 594.

[6] Can. 134.
[7] *Prov.* 18, 19.
[8] *Eccles.* 1, 12.
[9] Cf. S. Ambrosius, ep. 63, 66 et 71, *PL*, 16, 1258-1260; sermo 56, 4, *PL*, 17, 744.
[10] Can. 329, § 1.

2) RELATIO EM.MI P. D. GREGORII PETRI CARD. AGAGIANIAN PRAESIDIS COMMISSIONIS DE MISSIONIBUS

Hoc schema complectitur quinque decreta de ordine diaconatus restaurando in Ecclesia ritus latini, de cleri saecularis vita communi, de honesta sustentatione cleri saecularis in territoriis Missionum, de aetate maxima pastorum animarum, de sacerdotibus apostatis. De hac ultima quaestione liceat immediate statim animadvertere: ex professo agetur a Commissione de disciplina Sacramentorum, cui speciale mandatum datum est a Summo Pontifice tractandi de hac dolorosa quaestione, quae generalis est spectans omnes in sacris, praesertim in presbyteratu constitutos, proh dolor, a sancto proposito lapsos. Commissio nostra nacta est hanc occasionem ut inculcaret animum suum quod, salva omnino lege coelibatus pro sacerdotibus etiam in Missionibus, S. Sedes erga sacerdotes, quibus vere impossibile est in statu sacerdotali permanere aut ad eum redire maiore utatur clementia in componendo eorum statu, concedendo, ubi necessarium est, etiam dispensationem ab obligatione coelibatus. Erat animus insistendi in ista obligatione coelibatus etiam servanda sancte et sarcte etiam in Missionibus pro Presbyteris. De his disceptatio habebit locum, ut dixi, in alia sessione.[1]

In praesenti de diaconatus ordine restaurando in Ecclesia latina quaestio est, maioris momenti et ponderis. In praesenti Ecclesiae Occidentalis disciplina diaconatus est gradus ad presbyteratum et non dantur viri ecclesiastici ordine diaconali aucti, qui in eodem permaneant stabiliter ad exercenda munia sacra ordini diaconali propria, est gradus ad presbyteratum. Ad medendum penuriae cleri, qua Ecclesia ubique fere terrarum laborat, nostris temporibus a non paucis proponitur restauratio ordinis diaconalis permanentis. Diacono enim talis competit potestas in Ecclesia, in Pontificali Romano dicitur: « diaconum oportet ministrare, baptizare, praedicare », talis igitur competit potestas in Ec-

[1] Cum suo tempore Em.mus Card. Praeses admonuerit de hac quaestione non esse in praesenti sessione tractandum, Patres se abstinuerunt a sua sententia aperienda.

clesia, cui amplius adhuc accedere poterit sive circa sacra pertractanda, sive circa evangelium annuntiandum, sive circa opera caritatis et alia servitia administranda, qua ipse sacerdotem et absentem pro notabili parte supplere valebit et praesentem adiuvando complere. De hac re et non tantum de diaconatu, sed de omnibus aliis ordinibus minoribus et subdiaconatu restaurando, multum, ut notum est, disceptatur nostris diebus et sat numerosa scripta in lucem pro et contra prodierunt et adhuc publicantur. Ad Commissionem pro Missionibus quod attinet, in Sessione plenaria die 25 aprilis 1961, omnes, exceptis quattuor, votum negativum dederunt contra restaurationem ordinum minorum et subdiaconatus, cum isti ordines non videantur practicam aliquam utilitatem habere in bonum fidelium. Omnes tamen unanimiter probaverunt restaurationem diaconatus, in Sessione vigesima secunda anni 1961 et proposuerunt decretum prout legitur in pagina 6.[2] Claritatis causa liceat rem ita proponere:

1) Convenit restaurare ordinem diaconalem permanentem?
2) Convenit ut tales diaconi sint necessario coelibes?
3) Possunt admitti diaconi etiam uxorati?

Ex mille quingentis Exc.mis praesulibus Ecclesiae catholicae, qui vota pro Concilio apparando porrexerunt, 341 de diaconatu sermonem fecerunt, e quibus 329 favent institutioni diaconatus independentis et permanentis, quorum 222 formam status coniugalis acceptarent. Quasi centenarius numerus subest S. Congregationi de Propaganda Fide, reliqui sunt generatim e regionibus ubi deest clerus sufficiens: Gallia, America Centrali et Meridionali, vel aliis regionibus uti Germania, Helvetia. Liceat statim hoc in mentem revocare. Ad penuriam Missionariorum remedium afferendum, S. Congregatio de Propaganda Fide, iam a prioribus suae actuositatis annis, obtinuit a Summo Pontifice Alexandro VII, breve *Super cathedram* 9 sept. 1659 quo primis Vicariis Apostolicis in Asiae Orientalis regiones missis insequentem facultatem concessit: « ut autem », dicitur, « in partibus praedictis, sacerdotum indigenarum ordinatio facilius peragi atque ita fides catholica ibidem firmius, benedicente Domino, radicari valeat, tibi, cum Christifidelibus earum partium indigenis, tibi uti Vicario Apostolico, vigore praesentium pro tempore subditis, ut ipsi, licet idioma latinum non intelligant, nihilominus, dummodo illud legere nolint eisque canon Missae ac formulae Sacramentorum Ecclesiae declarentur, ad omnes etiam sacros et Presbyteratus Ordines, servatis alias servandis, promoveri et promoti in illis, etiam in altaris ministerio, ministrare libere et licite pos-

---

[2] Cf. pp. 212-213.

sint et valeant, dispensandi, necnon recitationem Officii Divini, horarum scilicet canonicarum, eisdem Christifidelibus in recitatione aliarum precum in eorum lingua arbitrio tuo commutandi, facultatem pariter auctoritate et tenore praesentis ad septemnium dumtaxat concedimus et impertimur, salva semper in praemissis auctoritate Congregationis praedictorum Cardinalium ». Haec eadem facultas renovata fuit a Summis Pontificibus Alexandro VII, Clemente X et Clemente XI. Hoc tantummodo ut indicetur qua largitate Pontifices voluerunt obviam ire necessitatibus in terris Missionum.

Nunc, ut sim omnino brevis, ad primum quaesitum: Convenit restaurare ordinem diaconalem permanentem? Loquor de regionibus missionalibus. Est quaestio haec specifice concernens Ecclesiam missionariam. Commissio nostra respondit affirmative propter multas utilitates in bonum Ecclesiae; videlicet sacerdos non potest adire per hebdomadas vel per menses, christiani manent sibimetipsis relicti sine consolatione et vigore Sacramentorum, Ss. Eucharistiae praesertim, et isti manent in illis stationibus ubi fortasse est praesens, et permanenter, minister protestans vel alia capita religionum diversarum, catholici nostri iam sunt in minore numero, manent per hebdomadas et per menses sibimetipsis relicti. Habeatur diaconus, siquidem sacerdotes non sunt sufficientes, diaconus permanenter ibi manens in statione, vi ipsius ordinationis et ornatus gratia sacramentali, quae dat igitur efficaciam, vim et robur ad munia propria illa perficienda; potest haberi Ss.ma Eucharistia; igitur ipse potest communicare fideles; servatur Ss. Sacramentum, ideoque preces a fidelibus possunt fundi coram Ss.ma Eucharistia, benedictio eucharistica impertiri potest. Missa non potest celebrari, verum est, sed si diebus dominicis coram Sanctissimo, si volunt, exposito, preces, duce diacono, recitantur, revera est maximus vigor, est maxima consolatio pro istis fidelibus in territoriis Missionum. Non tantum hoc: diaconus iste potest sollemniter baptizare, potest visitare infirmos, recitare preces cum aliqua auctoritate, potest praeesse funeribus, potest praedicare, dummodo habeat necessariam instructionem (de condicionibus exigendis alibi agendum, nunc agitur de ipsa institutione). Haec et similes utilitates igitur voverunt Commissionem nostram ad hoc ut revera daret votum affirmativum pro restauratione diaconatus permanentis.

Ad secundam quaestionem: convenit ut tales diaconi sint necessario coelibes? Respondet Commissio: praeferendi sunt certe illi qui fortasse non habent sufficientem praeparationem ut ascendant ad sacerdotium, possunt utique esse coelibes et praeferendi sunt; tamen ista conditio apposita coelibatum necessario servandi, revera non daret animum

multis, quia evidenter diaconatus apparet aliquis gradus inferior, qui non videtur compensare sacrificium quod imponitur ipsis per onus coelibatus. Propterea etiam in aliquibus casibus, et nunc videbimus quomodo schema redactum est, possunt etiam uxorati, v. gr., dicamus coelibes vel vidui, evidenter vidui etiam, sed uxorati patres excellentes familiae, catechistae qui iam sunt per multos annos in illis stationibus; quae difficultas ad hoc ut admittatur etiam diaconatus uxoratus? Vulnera contra legem coelibatus pro presbyteratu revera numquam videtur posse venire, quia tandem aliquando lex coelibatus pro presbyteris tenetur ipsa persuasione, convictione fidelium et summa auctoritate Ecclesiae quae numquam in hac re, ut patet, dabit aliquam relaxationem. Nunc videtur quod id quod dixi esse sufficiens tantummodo.

Adeundo ad decretum igitur, in prima parte, pag. 6,[3] decretum ita confectum est: Non relinquitur singulis Episcopis hoc decernere, sed: « Ubi Conferentia episcopalis regionis vel nationis, hoc opportunum existimaverit, liceat Episcopo loci », adderem nunc, « approbante Sede Apostolica », « Diaconatum iis etiam conferre, qui procedere non intendunt ad Presbyteratum, etsi sint forsan matrimonio iuncti, dummodo veram vocationem ecclesiasticam ostendant » et alias conditiones, quae utique in Conferentiis nationalibus, approbante deinde S. Sede, possunt enumerari. Videtur, humillime, Commissioni nostrae decretum cum istis cautelis et propter istas rationes, quas summatim exposui, revera quod possit admitti et aperitur aliqua largior via pro fidelibus in stationibus remotis, ne relinquantur sibimetipsis; praeferendi coelibes, si possibile est, sed non omnino excludendi etiam uxorati.[4]

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. TISSERANT: Dispositiones proponuntur de aetate maxima pro pastoribus animarum, quae mutuatae sunt a consuetudinibus guberniorum civilium. Illa tamen volunt locum dare iunioribus, progressuris ad superiores gradus in cursu honorum, vel potius beneficiorum. Non ita in Ecclesia Christi, cum ambitioni locus non detur et pastores animarum non propria beneficia desiderent, sed subditorum.

Aetas non est efficientiae mensura, sed potius sanitas. Melius foret proponere sanguinis pressum nimium et « cholesteroli » quantitatem. Longaevitas diversa est in variis generis humani stirpibus, minor in Asia-

---

[3] Cf. p. 213.
[4] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

ticis, maior in Scandinavis vel aliis ad Septentrionem viventibus. Et caeli varietas magna est in regionibus, quae S. C. de Propaganda Fide subditae sunt. Quapropter propositionem non approbo.

Quodsi pro universa hierarchia dispositiones huiusmodi a Concilio ponantur, utinam mox ad Cardinales adcommodentur, ut ad mortem procul negotiis praeparari seipsos possint.

Card. SPELLMAN: Schema Decreti de Disciplina Cleri a Commissione de Missionibus propositum placet quoad eius sollicitudinem servandi consuetudinem vitae communis inter clericos missionales ubi viget etiamque eam introducendi ubi nondum exsistit, practica intellecta accommodatione ad circumstantias peculiares et exigentias laboris pastoralis in terris Missionum. Placent quoque, ea quae decernit de honesta sustentatione cleri saecularis in territoriis Missionum.

Minus placet, autem, argumentum prolixum de Ordine Diaconatus restaurando in Ecclesia Latina. Haec omnia de diaconatu permanente seu stabili, immo de Ordinibus Minoribus instaurandis iam optime proponebantur et exponebantur a Commissione de Disciplina Sacramentorum in capite primo eius schematis Decreti de Sacramento Ordinis. Secundum placita huius decreti, Conferentiae Episcopales terrarum missionalium facile poterunt proponere Sanctae Sedi subsidium optatum a diaconatu stabili praebendum propter sacerdotum penuriam exigentiasque Missionum peculiares; et normas de formatione officiisque istorum diaconorum ab Ipsa accipere. Opus non est, ergo, schema Decreti de Disciplina Cleri Missionum eamdem materiam iterum et prolixe proponere.

Neque placet propositum de aetate maxima pro Pastoribus Animarum (numero IV), quod in parte dispositiva tam definite decernit amovibilitatem eorum qui ex officio curam animarum gerunt cum ad aetatem septuaginta annorum pervenerint. Commissio de Episcopis et de Dioeceseon Regimine in eius schemate de rationibus inter Episcopos et Parochos iam sapienter proposuit emendationem iuris de stabilitate amotioneque parochorum, quae bonam Ordinarii loci administrationem optime colit. Quodque spectat ad eos qui Episcopalem curam animarum gerunt, Sancta Sedes semper providere potest. Etiamsi indubie conceditur vires citius consumi ob vitam duriorem missionalem, istarum consumptio haud tam constanter fit ut mera annorum summa ad causam amovibilitatis statuendam in se sufficiat. Remanet semper amovibilitatis causa canonica « infirmitatis » a Codice praescripta, quae aut prius aut posterius certae aetati confirmari potest.

Cum, ergo, haec in schemate decreti de Disciplina Cleri omnino non placent, schema ipsum generatim sumptum propter rationes allatas non placet.[1]

Card. RUFFINI: Pag. 3 [2] et ss.: De ordine Diaconatus permanentis seu stabilis in Ecclesia latina restaurando haec Commissio iam egit.

Distinguo diaconos stabiles caelibes a diaconis uxoratis. De illis nihil habeo dicendum, si utiles vere sint, instituantur; sed diaconos uxoratos nunquam admitterem. Haec gravissima novitas multis periculis obnoxia esset et in primis — profecto praeter mentem et voluntatem Em.mi Relatoris et redactorum schematis — grave vulnus caelibatui ecclesiastico, qui in laudem et honorem Ecclesiae latinae abhinc plurimis saeculis vertit, inferret. Quis deinde prohibere poterit, quominus aliquot, saltem, ex iis diaconis, qui vocationem ecclesiasticam habere dicuntur, sacerdotio initientur? Esset prima flamma, quam incendium deinceps subsequeretur!

Insuper diaconi uxorati, et cum filiis, necessario iustoque stipendio aucti, nonne aequarentur cum quibusvis apparitoribus (impiegati) vel operariis laicis? Multi certo ad talem diaconatum hodie adspirarent, sed nescio quo fidei emolumento. Puto pluribus Missionum necessitatibus, in auxilium sacerdotum, satis provideri posse per cathechistas et Sorores. Ceterum quomodo diaconi uxorati — sine plena institutione, Sacerdotum propria — verbum Dei *digne et competenter* praedicari possent? Nonne — praeterea — auctoritas Missionarii minueretur si huiusmodi diaconi Benedictiones hucusque ei reservatas impertirent?

Cap. II et III: Quae in schemate scripta leguntur de Cleri saecularis vita communi et de honesta sustentatione Cleri saecularis laudibus extollo.

Cap. IV: Quod de aetate maxima pro pastoribus animarum proponitur, mihi non placet.

Pastores sane et parochi, in universum qui in curam animarum incumbunt, cum inepti vere fiant vel aegritudine, vel senectute, vel alia causa — si sponte non renuntient — amoveri aliquomodo deberent; sed aetatem non definirem. Habemus nunc Pontificem Summum qui Ecclesiam universam regit, et quidem sapientissime, quamquam 80 annos natus est.

Pluries audivi magistratus et professores laicos, qui propter aetatem de Tribunali vel de cathedra universitaria deiciuntur cum autem adhuc

[1] Animadversiones istae lectae sunt ab Exc.mo Secretario Generali.

[2] Cf. p. 211 ss.

vegeti sint, audivi — inquam — celebrari Ecclesiam, quae, aetate ministrorum sacrorum neglecta, nunquam de gradu vel officio eos deponit, donec dignos ac validos se manifestent.

Card. GRACIAS: 1. Quaestio circa Restaurationem Diaconatus proposita iam fuit in sessione Commissionis Centralis mense ianuario habita. Illa occasione, cum conventui adesse non potuissem, Votum misi, quod restaurationi Diaconatus meum absolutum dissensum manifestaret; et ratas habui causas, quae leguntur in paginis 131 et 132 ex « Acta et Documenta », Serie 1ª, Appendice Vol. II. Huic proposito oppositio undecim magni ponderis causas consignavit, quae causis in istius propositi favorem allatis certo aequiparari possunt. Tales causae sunt sequentes:

De inopportunitate Diaconatum restituendi.

a) Non convenire videtur diaconos (sive non uxoratos, sive et praesertim uxoratos) instituere.

b) Non adsunt rationes sufficientes pro diaconorum restitutione.

c) Incommoda restitutionis diaconatus commoda superant.

d) Diaconatus sine voto castitatis valde periculosus est.

e) « Renovatio Diaconatus » est locutio aequivoca, inutilis et periculosa: aequivoca, quia laicus non potest esse diaconus sine praeviis ordinibus et tonsura; inutilis, quia in membris actionis catholicae aequivalens res iam habetur; periculosa, quia distinctio inter laicum et clericum semper manere debet, iuxta can. 948.

f) Restitutio diaconatus sine obligatione castitatis fortasse est ianua periculosa ad abolitionem caelibatus Presbiterorum.

g) Deficiente facultate Missam celebrandi ac confessiones audiendi, nihil aliud isti agere possunt quam quod in missionibus iam catechistae faciunt; inutilis ergo institutio diaconorum uxoratorum evaderet.

h) Diaconatus restitutio penuriam sacerdotum graviorem redderet.

i) Inutile est immorari in statu diaconali dum multae actiones quae antiquitus committebantur diacono nunc a laicis fiunt.

l) Reprobanda opinio fautorum institutionis « diaconorum cum uxore ».

m) Circa diaconatum sine caelibatu in adiutorium parochi, non video utilitatem vel opportunitatem vel aedificationem, quae possit derivare in christifideles.

Igitur quaestio ad summum, valde dubia pronuntianda fuisset. *Tamen,* in praesenti circa missiones Schemate, eam Relator ut commendatam propositionem designat.

2. In Voto quod mensis ianuarii conventui misi, allusionem ad mis-

sionalem conventum anno 1960 Nijmegen habitum feci, quo durante favens propositioni dissertatio a quodam Episcopo lecta fuit. Decursu disceptationis, quae inter missionum Episcopos subsecuta est, longe maior eorum pars tale propositum improbavit. Revera, illi conventui, quidam Orientalis Ecclesiae Diaconus aderat, cuius iudicium privatim quaesivi. Mihi instar responsi dixit hodiernam propensionem etiam in Orientali Ecclesia, in independentis Diaconatus favorem non tendere.

3. In missionibus, una ex causis cur vocationes inter iuvenes ad vitam Fratrum Coadiutorum in Ordinibus Religiosis, vel ad vitam Christianorum Fratrum sic dictorum docentium, non abundent in eo praecise est, quod quivis iuvenis, normali ingenio praeditus, sacerdotium generatim appetit. Praeterea, nostrae gentis in missionibus degentes modus cogitandi talis est, ut caelibatum cum ministris rebus sacris dicatis, arcte coniungat. Quod ad Ecclesiae statum in missionibus attinet, funestum quidem esset si institutio virorum existeret — uxoratorum — qui praesertim et publica auctoritate res sacras in manibus haberent.

4. Plerique horum diaconorum essent uxorati ut patet, eo quod iuvenes, communi intellectu praediti et caelibatu ligati, gradu tantum Diaconatus contenti non remanerent. Qualis educatio in eis desideraretur, quali disciplinae submitti deberent, quae eos opere efficaciores normalibus catechistis reddere posset? Cum aperte sciamus quam aequivocum esse locum quam Diaconissae in Protestantismo teneant, quendam locum Diaconus in multiplici nostrarum urbanarum paroeciarum structura tenere posset? Cum Catholicorum praeiudicium, pro caelibatu in spiritualibus ducibus sit, qualis esset publica reactio eorum uxorato viro, qui vi sui status tale ducis munus appetere debet?

5. Diaconatus fautores historiam appellant. Sed talis appellatio valde infirma est. Ecclesia enim primitiva parvis communitatibus constabat, quae inter ingentes turbas seclusam et poenarum refertam vitam degebant. Illo tempore, Diaconus opem potius materialem quam spiritualem ferebat, qua vinculum unionis inter dispersos fideles servabatur. Etiam in India, ubi Ecclesia parvis dispersisque coetibus saepe constat, haec assistentia materialis vix desideratur. Hanc enim optime praebere possunt Confraternitates Sancti Vincentii a Paulo necnon aliae laicorum consociationes.

6. Quid est specifice vocatio ad Diaconatum? Nisi forte verba sensu careant, debet esse interior ille et continuo premens impulsus, quo quis servitio Ecclesiae se devovet. Nonne talis impulsus praecise desiderium Sacerdotii ex nostalgia oriundum dicendum est, Sacerdotii inquam quod extra campum possibilitatum manet? Nonne hoc esset pulsatio ad ia-

nuam posteriorem, postquam ianua anterior irrevocabiliter clausa est? Nonne in dilemmate haerebit Episcopus quando casus viri uxorati solvendus ei proponetur? nam hic vir alia ex parte officia familiae relinquere nequit, ex alia vero parte inspiratione divina se duci dicit ad vires suas servitio Ecclesiae vovendas. Episcopo cito patebit quod uxoratus diaconus in eo est ut parum efficere possit propter hanc divisionem virium in partes contrarias. Huc illuc enim trahetur, inter sua erga Ecclesiam officia et officia erga familiam locumque quem ut laicus in Ecclesia tenet. Sic timendum ne talis vir utroque scopo deficiat.

7. Ministeria quae diaconorum curae committerentur triplicis generis essent: ministerium liturgiae, ministerium catecheseos et ministerium testis. Nonne restauratio Diaconatus cum apostolatu laicorum pugnabit?

Nonne haec pugna illum hodiernum motum subvertet, propter quem, momentum laici in Ecclesiae organismo ab omnibus agnoscitur?

8. In nationibus Indiae similibus, fluxus vocationum sacerdotalium certo impedietur. Cur amplecti caelibem vocationem, dum facilior modus serviendi Ecclesiae ad manum est? Pharmacon peius evadere potest quam aegritudo ipsa! Nonne Pius XII in adlocutione inaugurali ad Secundum Universalem Congressum pro Apostolatu Laicorum dixit, tempora hodierna matura nondum esse ad restaurationem Diaconatus?

9. Etiam ferventes fautores restaurandi Diaconatus, putant fore ut in tali proposito executioni mandando, multum temporis, praeparationis et prudentiae impendi debeat. Praeterea, et ipsi contendunt hoc experimentum tentari debere primum, *non in partibus missionum,* sed in terris christianis ubi adiuncta religionem et praesertim vitam liturgicam expectantia favorabiliora videntur (Ex disserto articulo in « *The Clergy Monthly* », India, Missionary Supplement, Sept. 1959, a P. de Letter, S. I., ex « St. Mary's Theological College », Kurseong). Si ad Indiam rem restringimus, meo iudicio talis institutio scandalo esset pagorum incolis; in civitatibus vero fortasse tales uxorati viri ad hoc propositum allicerentur, qui falso zelo ducti, plus temporis in Ecclesia terere parati sunt, cum detrimento quidem uxorum atque educationis prolis. In nostra patria talium virorum numerus sat magnus est. Praeterea, subsecutura reactio non-Catholicorum concivium oblivioni non danda est. Ex longo tempore enim assuefacti sunt coniungere caelibatum cum quavis persona, quae se in Ecclesia Catholica servitio Dei dicat, sive sit vir sive foemina, sacerdos, frater, laicus, seminarista, scholasticus.

10. In Schemate dicitur, quod Conventus Episcopales in natione data rem considerare possent. Ubi res Episcoporum iudicio commendaretur, posset eius deductio in praxim, instar tentaminis, cuidam Epi-

scopo permitti. Haec admonitio causa confusionis esset atque viam sterneret propensionibus quae sponte sua devium cursum evolvere possent.

11. Ergo, si Concilium iudicet tale experimentum fieri, obsecro ut experimentum fiat non in terris missionum, sed in iis regionibus ubi haec idea — vere aliena sensui religioso proprio missionum — exorta est; ei favetur plus a missionariis exteris quam ab indigenis, generatim loquendo. Nolim ut Ecclesiae Missionum dicant, non sine ratione: « Libera nos, Domine ».

Circa paginam 11,[3] lineis 13, 14, 15, 27 et sq.: Dolendum est quod comparatio facta est cum regulis usibusque in vita civili vigentibus. Normaliter, solum in gubernii servitio, statuitur aetas ad decedendum ex officio, et haec non praecise propter rationes in Schemate allatas. In India ex. gr. aetas, ad dimittendum officium statuta, est quinquagesimus quintus annus, exceptis iudicibus, qui usque ad sexagesimum annum munus retinere possunt. Nihilominus permulti sunt, qui, re bene perpensa, existiment maiorem partem hominum, 60 annorum habentium, continuare posse suum laborem cum efficientia et maiore maturitate. Ratio, quare statuatur illa aetas, ad rem pecuniariam spectat, nam nisi iuniores ad altiorem gradum opportunitatem perveniendi habeant, maius salarium emolumentaque accipere nequeunt; et hanc opportunitatem iuniores habere non possent, nisi seniores ad officium mature dimittendum essent obligati.

Omnino non possum intelligere cur Concilium intendat, pro Episcopis et Parochis, septuaginta annorum aetatem statuere ad decedendum ex officio. Nonne adsunt hodie Episcopi et Parochi etiam 70 annorum, qui, dum habent maiorem maturitatem, retinent adhuc suam iuvenilem potestatem res perspiciendi, et, data bona salute, splendide laborant?

Re quidem vera, semper est penes Sanctam Sedem, non solum suggerere sed etiam iubere aliquem Praelatum ex officio decedere, completo septuagesimo anno, vel etiam antea, si pro rationibus in Schemate datis, ille ineptus existimetur pro munere ab eo habito. Suggererem, ergo, hanc particularem paragraphum eliminari.

Card. GODFREY: Multa dicuntur in schemate quae sunt digna laude sed liceat aliquas observationes facere.

1. Verum est quod diaconi in variis officiis pro presbyteris supplere valent.

---

[3] Cf. p. 215.

Pagina quarta:[4] Schema dicit quod diaconi caelibes praeferendi sunt: optime dicitur et licet sperare quod caelibatus diaconorum semper de obligatione erit si forsitan admittatur diaconatus stabilis. Mea humili opinione melius esset habere penuriam sacerdotum quam diaconi non caelibes.

Ratio est quia caelibatus in Ecclesia Latina est tam pretiosa margarita ut eam conservare debemus ad gloriam ministrorum Ecclesiae et, uti putor, ad bonum animarum. Nam non videtur certum quod effectus adversi non sequentur in sacrum Ordinem Presbyteratus. Ratio est quod praesentia diaconorum matrimonio coniunctorum potest favere ideae, in presbyteris debilibus et tentatis, lapsum contra castitatem non esse adeo gravem quam antea in iis qui portant vasa Domini. Fidelibus etiam esset occasio saltem admirationis.

Pagina quinta,[5] in primis lineis: Schema loquitur de fatua spe relaxationis caelibatus pro presbyteris et de vano et remoto timore ne Diaconatus non caelebs esset incitamentum presbyteris ut petant liberari ab eorum obligatione. Non credo quod timor ille sit remotus et vanus. Censeo eum esse proximum et realem.

Omnibus igitur perpensis non placet propositio de diaconatu stabili sine caelibatu.

2. In pagina sexta[6] linea decima quinta legimus: « Est enim limes inviolabilis clericum inter et laicum ». Verba illa meditari debent ab illis qui nostro tempore imprudenter loquuntur et scribunt de « regali sacerdotio » laicorum non addita explicatione. Bene ergo schema in mentem revocat veritatem.

3. De vita communi cleri saecularis sapienter tractat schema. Novimus quidem apud nos beneficium fratrum in unum iucunde degentium.

In fine licet repetere:

Damnosa omnino esset quaecumque publicitas de hac re, uti, experientia recens constat. Caricaturae iam apparent in diariis popularibus.

Rogo enixe ut nihil detur ephemeridibus ne quidem factum quod de hac quaestione discussionem habuimus. Sic propono qua par est reverentia. Qui scribunt in ephemeridibus nesciunt distinguere inter ordines maiores et minores, et inter diaconatum et presbyteratum. Locutus est aliquis scriptor post unam sessionem nostrae Commissionis de futuris « sacerdotibus laicis », quia currebat vox de relaxatione caelibatus omnium ministrorum Catholicorum. Certe erat fructus eius ima-

[4] Cf. p. 211.
[5] Cf. p. 212.
[6] Cf. p. 212.

ginationis, sed in quaestionibus adeo delicatis melius est caute procedere etiam utendo terminis generalibus.

Card. König: Commissio Centralis iam antea de ordine diaconatus restaurando disceptabat. Hodie sub aspectu exclusivo missionum quaestio iterum redit et mihi non videtur superflua, etsi tunc sodales huius commissionis illis argumentis affirmativis minus favebant. Sed sub aspectu exclusivo missionum res aliqualiter aliter se habet.

In schemate praeiacente modesta et discreta sunt argumenta proposita, quippe cum talis restauratio diaconatus conferentiis episcoporum regionis relinquatur et nulli episcopo vel loci ordinario ulla obligatio positiva hoc modo imponatur. Uti autem revera effectus talis restaurationis obtineatur, interdum etiam uxorati ad hanc ordinationem admittendi sunt, secus numerus notabilis talium diaconorum vix obtinetur et restauratio maneret ficticia. Coelibatum sacerdotalem ita labefactari non opinor. Nam hi uxorati tantum diaconi ordinandi praevidentur, qui tale munus reapse *iam exercent,* pro quo ordinantur: v. g. magistri evangelii et catechistae, opera caritatis administrantes. Tales ubi sunt et requiruntur, non vero ut sint, ordinandi sunt diaconi. Munus de facto iam existens, licet sine sacramentali communicatione talis muneris, tali ordinatione stabiliendum est. Si in aliquo coelibatus requiritur, id non ex ordinatione qua tali, sed e *munere,* ordinatione conferendo, provenit. Sed quia Christus per Apostolos talem sacramentalem collationem muneris diaconi instituit, congruum non esse videtur talem ordinationem ficticie tantum in Ecclesia existere.

Ideo Concilio proponendum mihi videtur, ut sub auctoritate Sanctae Sedis fiat experimentum circumscriptum in terris missionum; deinde Sancta Sedes decernat utrum talis praxis sit amplianda, restringenda vel abolenda.

Pag. 12,[7] de sacerdotibus apostatis: Assentio iis quae hoc loco exponuntur. Sed mihi minus congruum esse videtur talis disputatio in Concilio. Et si patribus placuerit immediate a commissione centrali Summo Pontifici proponatur.

Pag. 9,[8] linea 4-6: Vita communis magni momenti est etiam pro saecularibus. Attamen pro iis qui sunt provectioris aetatis non parvas difficultates affert nec dici potest in omni vocatione sacerdotali ex natura sua contineri vocationem ad vitam communem. Non omnes, qui vere ad sacerdotium vocati sunt, eodem modo sunt vocati ad vitam commu-

---

[7] Cf. p. 216.
[8] Cf. p. 214.

nem. Ideo mihi non expedire videtur mandatum absolutum statuere pro clero saeculari in omnibus missionibus. In multis regionibus talis vita communis opportuna vel etiam necessaria erit. Sed aliud est praxis communis et aliud est lex obligatoria. Potius libertati et magnanimitati sacerdotum saecularium relinquenda sunt.

Card. Ottaviani: De diaconis uxoratis in missionibus non placet:

1. Quia posset esse incentivum contra coelibatum sacerdotalem: esset enim initium admissionis virorum uxoratorum ad sacros Ordines.

2. Quia est vulnus promissioni seu voti castitatis quod fit in subdiaconatu qui praecedit diaconatum.

3. Quia haberentur diaconi uxorati etiam in Europa et in America, quia etiam in his regionibus sunt terrae missionum.

4. Quia diaconi cum familiis, attenta facilitate itinerum, possent vacare in locis subiecti iuri communi, vel etiam ibidem domicilium definitivum sumere quando finem imponunt labori in missionibus. Et tunc essent admiratione plebi christianae in occidente.

5. Quia imminueretur numerus sacerdotum in missionibus: nam multi praeferrent diaconatum cum familia, potius quam sacerdotium sine familia, attenta praesertim pugna quae exardescit contra coelibatum ecclesiasticum.

6. Quia res scatet difficultatibus oeconomicis.

7. Quia, sine istis incommodis, melius provideri potest ampliando munus catechistarum, eosdem dividendo in plures classes, prout studiis, dotibus moralibus et spiritualibus, facultatibus intellectualibus plus minusve eminent et eisdem, proportionaliter cum his qualitatibus, conferendo ampliores facultates (praedicatio, collatio baptismatis, deferre communionem infirmis, praeesse sacris functionibus sine Missa, res matrimoniales nupturientium praeparare, registra paroecialia, administrationem regere et alia huiusmodi).

Card. Larraona: Revera tantum verbum addam, quia illa quae dicta fuerunt quoad substantiam sunt ita clara, ita solida, ita evidenter dicta ut nihil amplius, nec plus ultra. Tantum quaero modeste: revera... ex ratione competentiae, id est: quando adsunt aliquae congregationes, quae habent quamdam potestatem universalem et tunc ad illa quae sunt specifica possunt quidem applicare, sed principia recipiunt ex Sacra Congregatione, e. g. quoad competentiam Sacramentorum, SS. CC. de Religiosis et de Propaganda Fide, non possunt aliquid statuere quod principium tangat; haec statuuntur a S. Congregatione de Sacramentis; et idem valet pro S. Congregatione Rituum: Propaganda tribuit facultates,

sed semper, quando principia tanguntur, debet normam ab ipsa Congregatione obtinere. Ergo quaero an huiusmodi quaestio tractata fuerit vel minus a Congregatione de Sacramentis, vel melius an Congregatio de Propaganda tractaverit quaestionem cum Congregatione de Sacramentis, quia revera quando heri fuit iam definita quaestio ex propositione Congregationis principalis hac in re, alia non poterat proponere, nisi fallor. Est mea improbatio, modesta.

Quoad illa quae dicuntur de vita communi, optime; et Congregatio de Religiosis huiusmodi formam ex qua assignatio alicuius clerici Societati vitae communis ita sumit ut habeat veluti punctum referentiae; ergo admittitur etiam pro Religiosis, ita ut adsit aliqua domus generalis. Consequenter est optima institutio.

Quoad illa quae dici potuissent circa huiusmodi aetatem septuaginta annorum, omnia quae potuissent addi, sunt iam optime dicta; proinde relinquam.[9]

Card. Browne: 1) Quoad propositum in pag. 6 [10] linn. 25-30 *forte* admitti potest in quibusdam *regionibus Missionum* dummodo *gradatim* et *caute* experientia de eo fiat annuente *S. Sede.*

2) Quoad propositum in pag. 9 [11] linn. 4-6 admittendum est.

3) Quoad propositum in pag. 11 [12] linn. 28-31 duo dicerem: *a*) quoad Episcopos cavendum omnino est de reverentia eis debita. Sponsi sunt suarum Ecclesiarum; *b*) nihil fiat quoad eorum amotionem nisi omnibus quoad eos perpensis ex parte Sanctae Sedis.

Beat. Cheikho: Unam observationem generalem habeo:

In multis schematibus, quae in variis sessionibus nobis proposita sunt, influxus liturgistarum, aliorumque scriptorum, desiderium multarum innovationum habentium, saepe apparet. Influxus theologorum minus habetur. Atque fundamentum Concilii oecumenici, theologia est, non vero liturgia, neque ius canonicum. Utrumque auxilium praebet Concilio.

Nunc redeo ad schema de Disciplina Cleri:

In pag. 4,[13] linn. 1-2: Oportet ut vocabulum *islamismi* tollatur. Hoc enim valde nocivum est christianis qui simul cum musulmanis degunt. Deinde hoc dictum omnino falsum considerabitur apud musulmanos,

---

[9] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[10] Cf. p. 213.
[11] Cf. p. 214.
[12] Cf. p. 216.
[13] Cf. p. 211.

quia in libro Corani, qui est pro eis liber inspiratus, commendatur ut sacerdotes et religiosi venerentur.

In pag. 4-5:[14] Loquitur de Diaconatu. Non faveo restaurationi Diaconatus. Melius est ut seligantur personae bonae et piae, quae post congruam praeparationem, munus catechistarum sumant, et detur eis retributio conveniens.

Respectis iis quae tam clare ab Em.mo Domino Card. Agagianian proposita sunt, sufficit ut licentia petatur a Sancta Sede ut pro una vel alia regione, subiectum idoneum ordinetur diaconus propter necessitatem et utilitatem.

Admitto ea quae ab Em.mo Domino Card. Tisserant dicta sunt de aetate maxima pro Pastoribus animarum.

Exc. COORAY: I. In Sect. I: De Ordine Diaconatus restaurando:

a) Quaedam in hac sectione exprimuntur acriter nimis, terminis qui, citra mansuetudinem quae decet Patres, offendere possunt aliter sentientibus. Ita:

1) ad pag. 4, lin 35: timor ne adversi sequantur effectus in sacrum Ordinem Presbyteratus dicitur « vanus », forsitan secundum alios, peremptorie;

2) ad pag. 5, linn. 20-30: idem timor dici videtur « ex *falsa* perspectiva sive historica sive canonica » oriri;

3) ad pag. 6,[15] linn. 5-7: propositio « sperandum igitur non peiores esse animorum dispositiones in Ecclesia Christi quam in ecclesiis separatis » omnino delenda est utpote offensiva ac contra propositum demulcendi hos fratres separatos.

b) In genere quoad necessitatem diaconorum stabilium in locis Missionum: valde prudenter agendum.

Haec necessitas haud ita evidenter constat. Experientia saltem quorundam probat catechistas posse sufficere, absque incommodis quae a Diaconatu stabili orientur. Forsan tantum in locis Missionum in quibus sacerdotes per se facile fideles adire non valent, quia pauci, permitti possunt tales diaconi stabiles coniugati, ut cum fidelibus permaneant et ipsis ministrent.

II. In Sect. 2: De Cleri Saecularis vita communi: valde commendandum.

Vita communis instaurari potest saltem in paroeciis (seu centris praecipuis) ubi plures sacerdotes (parochus et vicarii) eidem ecclesiae

---

[14] Cf. pp. 211-212.

[15] Cf. p. 212.

inserviunt. Locus aptissimus, saltem apud nos, est ipsa domus presbyteratus: Est scandalum apud fideles, si sacerdotes alibi commorantur. Domus haec centralis simul pateat sacerdotibus illius « districtus » quoties simul convenire debent.

III. In Sect. 3: De honesta sustentatione pag. 9,[16] lin. 33.

« Necessarium erit ut sacerdos (saecularis) ... stipendia Missarum, iura stolae in favorem Missionis... renuntiet ». Hic modus agendi est optimus, imo necessarius, cum missiones permultae sint pauperrimae. Hoc loco quaeri potest: quid de Religiosis (seu de sacerdotibus alicuius Instituti perfectionis missionalis servitio Missionis adscriptis). Constat pro pluribus (forsitan pro omnibus) istis Institutis « Statutum » aliquod a Sacra Congregatione de Propaganda Fide approbatum esse, ad res componendas quae ad utramque auctoritatem (ecclesiasticam nempe et religiosam) pertinent.

Iamvero iuxta hoc Statutum honoraria Missarum ac iura stolae sodalium cedi debent Superiori religioso.

Incommoda quae exinde consequentur, sunt:

a) Disparitas cum clero saeculari (si iuxta propositum, ac de facto iam apud nos, sacerdotes saeculares haec emolumenta cedere debent aerario communi Dioecesano).

b) Gravatio ultra modum aerarii dioecesani. Absque stipendiis Missarum ac iuribus stolae permultis in Missionum locis redditus haud sufficient ad sustentationem cleri, multo minus ad Missionis progressum fovendum. Unde nihil supererit Episcopis nisi recursus ad S. Congregationem de Propaganda Fide pro subsidiis amplioribus.

c) Admiratio ac mala aedificatio fidelium si scirent sacerdotes (praesertim eos qui paupertatem professi sunt) praeter plenam sustentationem, etiam stipendia Missae ac iura stolae tamquam emolumenta personalia percipere.

Notandum: Si religiosi subsidiis pecuniariis indigent ad suos alumnos educandos et sustentandos, aliter hac de re provideant, consulta Sacra Congregatione de Propaganda Fide.

IV. In Sect. 4: De aetate maxima, pag. 11,[17] linn. 29-30: Debilitas potiusquam aetas debet esse norma.

Simul caveatur ne voluntaria demissio curae pastoralis, Episcopis etiam debilibus, omnia privilegia ac necessitudinem cum desponsata ecclesia auferat. Exempli gratia, privilegium concedendi indulgentias (cf. can. 349 2 2ª); sepulturae in ecclesia (cf. can. 1205 2) etc.

---

[16] Cf. p. 214.

[17] Cf. p. 216.

Exc. ŠEPER: Sincere fateor me cum aliquo timore aggredi thema de Diaconatu stabili seu permanenti etiam virorum coniugatorum. Res iam pertractata et reiecta est in Schemate Commissionis de Sacramentis.

Est res exorbitans et extra conceptus quibus nos assueti sumus. Sed estne spernenda et pro nihilo habenda vox tot Episcoporum aliorumque e variis orbis partibus? Concilium Oecumenicum est eventus saecularis in Ecclesia. Nec sufficit ut Concilium cum magna solemnitate confirmet statum quo, sed necesse est ut necessitatibus Ecclesiae saltem pro sequentibus quinquaginta annis provideat.

Vivimus in temporibus apocalypticis, in temporibus progredientis dechristianisationis multitudinum, in temporibus quibus plus quam 50.000.000 catholicorum plena libertate religiosa destituti sunt. Omnia media licita quae praesto sunt ab Ecclesia adhibenda sunt.

Si aspicimus immensas regiones sufficienti numero sacerdotum destitutas (aliquando, uti dicitur, praecise eo quod ob aëris temperiem, clima etc. coelibatus valde difficilis est); si apertis oculis consideramus tot sacerdotes, etiam tales qui in officio sacerdotali perseverant, quoad coelibatum deficere, nonne opportunum esset in aliquibus regionibus introducere Diaconos, etiam coniugatos? Aliquando obiicitur populum certe nolle recipere sacramenta e manibus ministrorum coniugatorum. Respondeo: si ea accipiunt a sacerdotibus, etiam notorie concubinariis vel fornicariis, cur non possent recipere a ministris qui sunt in « honorabili coniugio » (expressio e liturgia coptica)?

Notandum iam Concilium Tridentinum in aliquo decreto praevidisse clericos ordinum *minorum* coniugatos.

Cogitandum est etiam de pastoribus protestantibus qui convertuntur vel converti volunt, quibus locus non adest in Ecclesia, nam uxores habent, ideoque officium ecclesiasticum amittere debent et fieri bibliothecarii vel officiales etc. Hoc pro eorum conversione saepe magnam difficultatem creare potest.

Duplex timor causa esse videtur cur institutio Diaconorum coniugatorum reiicitur:

1. Timor ne coelibatus sacerdotalis detrimentum capiat, ne gressus fiat etiam ad abolitionem coelibatus sacerdotalis. Hoc tamen minime verificari debet. Imo forsan erit aliqua « purgatio » status sacerdotalis, cum aliqui qui nunc, etsi in castitate non satis probati, sacerdotium arripiunt, in posterum qua Diaconi coniugati honeste Ecclesiae servire poterunt.

2. Timor ne post Concilium, si tales Diaconi admittantur, aliquod « diluvium » Diaconorum coniugatorum in tota Ecclesia appareat, cum diminutione vocationum sacerdotalium. Hoc minime erit. Sunt regio-

nes, etiam in missionibus, ubi introductio talium Diaconorum iam a priori impossibilis est, v. g. (uti mihi dicebat Exc.mus Archiepiscopus e Rangoon) ubi monachi buddhistae coelibes sunt. Pro nunc agitur tantum de principio utrum tales Diaconi admittendi sint an non. Applicatio relinquetur non Episcopis nec Conferentiis Episcoporum, sed S. Sedi, quae vel pro casu singulari vel generaliter pro aliqua dioecesi licentiam dabit. Ideo omnino addendum est in conclusione cap. I Schematis, uti Em.mus Agagianian in sua expositione dixerat: « approbante Sede Apostolica » (pag. 6,[18] lin. 27). Ergo primum aliquod experimentum faciendum est et ex hoc nulla mala consectaria timenda sunt.

Conclusio verbis Em.mi Card. Browne: « Nollem claudere portam ».

Exc. Ngô-dinh-Thûc: Totum schema demonstrat maternum amorem Sacrae Congregationis de Propaganda Fide et suum ardentem zelum pro animabus in regionibus Missionum; unde illa propositio de suscitatione ordinis Diaconatus permanentis, conferendi etiam viris uxoratis, et de dispensatione ab obligatione coelibatus pro sacerdotibus lapsis, ut ita dicam, incorregibilibus.

Salva reverentia erga antiquum et amatissimum professorem meum, Eminentissimum Relatorem, fas sit mihi pandere humiliter de duplici illo proposito sententiam meam, quae tamen communis est episcopis regionis vietnamensis, inter quos sum senior.

Utique Vietnam gaudet relativa ubertate vocationum sacerdotalium et religiosarum; utique duplex illa propositio dependeat in executione a sententia Conferentiae Episcopalis nostrae regionis; attamen mihi videtur Concilium Oecumenicum non esse locum ubi ista propositio publicetur; relinquatur potius studio conferentiarum episcopalium, quae, post tempus definitum sat longum, mentem aperiant Sacrae Congregationi.

Ratio: videtur mihi quod suscitatio istius ordinis non sit tantae utilitatis — ne sermo sit de eius necessitate —; atqui, si nefas est creare entia sine necessitate, fas non est resuscitare mortua entia sine utilitate evidenti. Quaenam enim sunt munera diaconi permanentis quae non possunt adimpleri vel quae actualiter non adimplentur a catechistis etiam uxoratis? Praedicare Evangelium, administrare bona ecclesiastica; quoad delationem et distributionem SS. Sacramenti, cur id non potest conferri laicis, uti fit tempore persecutionis? cur omnes fideles non possunt digitis tangere Sacram Hostiam, cum illam bene tangant labiis, ore et lin-

[18] Cf. p. 213.

gua? cur non possunt deferre Sanctissimum Sacramentum, cum de facto illum deferant in corpore suo post communionem?

Deficientiae gratiae sacramentalis diaconatus supplebunt Deus et Ecclesia.

Admissio virorum uxoratorum ad diaconatum permanentem nobis orientalibus videtur nociva aestimationi, quam omnes, etiam pagani, demonstrant erga Ecclesiam ob coelibatum, impositum non tantum sacerdotibus, sed etiam multis religiosis utriusque sexus; qui coelibatus etiam imponitur certis ministris idolorum. Exceptio fiat illi viro qui in Ecclesia tertiam dignitatem obtinet ante oculos fidelium et non fidelium, i. e. post episcopum et sacerdotem parochum, et ante ceteros religiosos et religiosas? In nostro Oriente talis est reverentia et auctoritas statui religioso coelibi adnexa, ut quasi impossibile sit conferre veram auctoritatem in alta directione actionis catholicae laico, et speciatim laico uxorato. In auribus meis resonat adhuc exclamatio alicuius mulieris, quae vidit laicum quemdam, virum doctum, pium, eloquentem, sed uxoratum, praedicaturum turbae fidelium extra ecclesiam: I, et doce prius tuam uxorem et tuos filios.

Tandem, cur habemus religiosos uti magistros in scholis neque tradimus scholas nostras magistris uxoratis, redimentes illos religiosos pro sacerdotio? Una ex obviis rationibus est quod coelebs religiosus vivit parce, quia non debet sustentare familiam: ideo educatio est magis oeconomica.

In missionibus pecunia est rara avis; ubi ergo illam invenient miseri episcopi, ad solvendum pretium locationis pro familia diaconi uxorati? ubi illam inveniet parochus, pro quo solutio salarii coquae est iam problema arduum?

Quoad vitam communem, illa non prodest, nisi sacerdotes in communi viventes satagant facere in communi exercitia pietatis seminarii maioris, sicut meditationem, lectionem S. Scripturae, examen conscientiae, visitationem SS. Sacramenti, preces serotinas et rosarium.

Tandem limitatio aetatis applicetur omnibus dignitatibus ecclesiasticis, speciatim altioribus, sine distinctione territorii missionalis vel non missionalis. Dixi: « speciatim altioribus », nam eae dignitates indigent maiore vigore physico et intellectuali quam nos simplices episcopi missionarii et, a fortiori, miserrimi parochi missionarii.

Rev. SÉPINSKI: Ad pag. 6,[19] linn. 25-30: attentis votis plurimorum episcoporum, si acceptaretur a Commissione Centrali propositio in-

---

[19] Cf. p. 213.

cipiendi introductionem diaconatus stabilis, speciatim diaconatus uxorati:

a) introductio deberet fieri tantum ad experimentum;

b) non deberet dependere a Conferentia episcopali;

c) pro unoquoque casu prius obtineri deberet facultas a S. Sede vel a Summo Pontifice;

d) permittatur, positis ponendis, solum in terra particularium missionum:

brevibus verbis, cum Em.mo Browne non clauderem totaliter portam propositioni a Commissione pro missionibus factae. Forsitan melius esset, si res in Concilio non tractaretur.

Ad pag. 8,[20] linn. 7-8: sic textus corrigatur: « quam facile communi consilio methodus apostolatus *discutitur* et *corrigitur* ».

Ad pag. 8, linn. 12-13: dicatur « facilius enim *sacerdos* ordinem diei observabit ».

Ad pag. 9,[21] linn. 4-5: dicatur: « Pro Clero saeculari *vita communis* ubi exsistit, uti in pluribus Missionibus, omnino servetur, *ubi* nondum exsistit, *in quantum fieri potest* introducatur.

Ad pag. 10,[22] lin. 8: dicatur: « et S. Sedi pro approbatione mittantur ».

Ad pag. 10, linn. 18-22: latinitas textus melius curetur.

Ad pag. 11,[23] linn. 24-25: dicatur: « bonum animarum suprema lex remanet ». Vitetur stilus telegraphicus.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum:[1] approbo ordinationem ad diaconatum caelibum et viduorum tantum; non approbo dispositiones de aetate maxima pastorum animarum.

Card. MICARA: Placet iuxta modum.

Gravissimae heic tanguntur quaestiones et ita per leges definiuntur, quae cum placitis et statutis aliarum Commissionum de iisdem rebus decernentium non semper plene congruunt.

In primis, de diaconatu perpetuo instaurando, uxoratis etiam pervio liceat mentem valde dubiam et ancipitem (vel potius contrariam) aperire.

---

[20] Cf. p. 213.
[21] Cf. p. 214.
[22] Cf. p. 215.
[23] Cf. p. 215.

[1] Cf. pp. 220-221.

Difficultas enim opponitur quam inepte Decretum censet vim sumere « ex remoto et vano timore » (pag. 4,[2] lin. 36). Neque remotus neque vanus est timor ne, ex nova disciplina, « adversi sequantur effectus in sacrum Ordinem Presbyteratus », et praesertim vehementius evadat « incitamentum fatuae illius spei relaxationis oneris coelibatus pro ipsis Presbyteris ».

Ceterum, pleraque munera, si non omnia, a diaconis exercenda, possunt quidem digne expleri per catechistas bene paratos, a fortiori per catechistas Ordinibus Minoribus ornatos, quibus Ordinibus numquam observantia coelibatus connexa fuit.

Ageretur ergo de augendo catechistarum instituto, quod iam exsistit et quidem bene meritum.

Ad II, pp. 7-9,[3] de Cleri saecularis vita communi:

Facile et ultro admissis vitae communis copiosis utilitatibus, praesertim in terra Missionum, censemus tamen eam vehementer commendandam esse, non vero, ut ex tenore Decreti (pag. 9, linn. 3-6) quasi praecipiendam.

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: nempe cum animadversionibus ab aliquibus Eminentissimis Patribus factis: praesertim liceat exprimere mentem contrariam quoad diaconatum uxoratum: periculum amittendi plures vocationes ad presbyteratum: minuendi vim legis caelibatus, difficultas inveniendi media oeconomica ad sustentandam numerosam familiam. Plurima officia (catechesis, adsistentia infirmorum, etc.) expleri possunt a membris Actionis Catholicae *stricto sensu* nempe *collaboratio* ad Apostolatum Hierarchicum.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: Restauratio ordinis diaconatus pro iis qui matrimonio iuncti sunt omnino *non* placet.

Pro iis qui non sunt matrimonio iuncti, praevio consensu Sanctae Sedis, in regionibus missionariis, *aliquando,* si Ordinarii iuxta de causa petant, ordinatio diaconorum, de quibus est sermo, permittenda est, servatis servandis, praesertim relate ad studia, zelum animarum et alias conditiones.

Card. FERRETTO: Non placet. Etenim I et IV non placent.

Quoad Diaconatum uti proponitur: superfluum est animadvertere conditiones locorum quae Sacrae Congregationi de Propaganda Fide subiacent a tempore Alexandri VI valde immutatas esse: communica-

---

[2] Cf. p. 212.

[3] Cf. pp. 213-214.

tiones frequentissimae per universum orbem, evolutio populorum celerrima quae progreditur in dies, etc., ideoque quaestio generali modo et pro tota Ecclesia solvenda esset.

Ceterum, praeter catechistas de quibus optime locutus est Em.mus Ottaviani, Sodales Institutorum saecularium, qui hisce temporibus Dei gratia florescunt, maximo cum fidei profectu, in locis missionum Evangelio inservire poterunt.

Quoad aetatem maximam Pastorum res pertractanda videretur cum commissione de Episcopis et regimine dioeceseos.

Nn. II et III *placent*: at quae sub istis numeris proponuntur concordare deberent et ipsa cum generali disciplina clericorum.

Quae dicta sint cum venia veneratissimi Cardinalis Relatoris.

Card. Gonçalves Cerejeira: Placet iuxta modum: Non placet instauratio diaconatus uxorati; in regionibus missionum admitti posset ad experimentum ad casus approbante S. Sede.

Non placet decretum amovibilitatis ad aetatem 70 annorum.

Placet recommendatio vitae communis, iam initiata Lisbonae, et honestae sustentationis Cleri.

Card. Liénart: Placet iuxta modum: Reservata paragrapho quinta (de Apostatis), propositionibus in hoc schemate a Commissione de Missionibus formulatis, de Diaconatu, de vita Communi et de aliis, assentio, ratione tamen habita de iis quae dixerunt Em.mus Card. Browne et Rev.mus Archiepiscopus Zagrabiensis.

Card. Tappouni: Placet.

Card. Copello: Placet iuxta modum: attendendo ad ea quae dixerunt Em.mi Tisserant, Spellman, Ruffini, Godfrey, Ottaviani, Gracias et Larraona.

Card. McGuigan: Placet iuxta modum: i. e. placet quod dicitur de cleri saecularis vita communi et honesta sustentatione cleri saecularis in territoriis Missionum.

Quaestio de diaconatu est nimis complexa et mihi est opinio ut relinquatur ad ipsam Sanctam Sedem, si gradatim aliquid fieri potest, praesertim secundum observationes Cardinalis Ottaviani.

Card. Gilroy: Placet iuxta modum: attentis observationibus factis ab Em.mis Cardinalibus König, Ottaviani, Browne et ab aliis qui de experimento restaurationis de ordine diaconatus locuti sunt.

Card. Frings: Non placet: I, IV, V. Placet iuxta modum: II, III.

Ad I: Quaestio an diaconatus stabilis in terris missionum introducendus sit, relinquatur iudicio missionariorum. Si tamen introducitur, fiat ab episcopo cum licentia Sanctae Sedis, ne nova introducatur instantia cum iurisdictione inter Sanctam Sedem et Episcopum.

Ad II: Certe vita communis sacerdotum, praesertim in missionibus, commendanda est, sed manent difficultates: e. g. apud eos, qui per hebdomadam vel per mensem soli permanent. Quis habebit curam de domo et de mensa, habitabunt forsitan in aliqua familia, an habebunt mulierculam pro domo curanda? Forsan melius esset, si tres habitabunt in communi et tantum pro una vel altera nocte sint extra domum communem nec habeant quasi domicilium extra.

Ad III: Cum sacerdotes non tantum pro iis laborent, qui iis ex privata causa dant stipendia missarum vel iura stolae propter aliqualem functionem sacerdotalem, sed etiam pro omnibus, quibus dant catechesim et homiliam, pro quibus missam celebrant, quibus curam animarum multimode praestant, magis iustum videtur, ut omnes lege ecclesiastica obligentur, cooperare ad sustentationem Ecclesiae et sacerdotum et quidem per taxam ecclesiasticam quotannis solvendam.

Ad IV: Quae hic dicuntur, a fortiori valerent de Eminentissimis Cardinalibus, immo de Summis Pontificibus, qui saepe habuerunt aetatem supra annum septuagesimum. Qui autem nimium probat, nihil probat. Forsitan in missionibus vires citius consumuntur, et labor etiam physicus est maior quam in dioecesibus terrarum antiquarum. Tamen schema *in hoc non mihi placet* propter repercussiones in totam Ecclesiam et in omnes gradus hierarchiae. Provideatur alio modo!

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum. Adhaereo praesertim iis quae tam scite prudenterque declararunt Em.mi Cardinales Gracias et Ottaviani atque Exc.mus Thûc (Vietnam), et etiam quae submisso animo ipse dixi.[4]

Card. VALERI: Placet iuxta modum: attentis scilicet observationibus a pluribus Eminentissimis (inter quos Em.mus Browne) et Exc.mis Patribus factis.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: scilicet: in voto Em.mi Cardinalis Tisserant, ratione habita propositionis factae ab Em.mo Ottaviani.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: Quamvis restaurationem diaconatus stabilis etiam pro uxoratis non omnino reicio pro territoriis

---

[4] Cf. pp. 222-223.

vere missionalibus, nihilominus velim ut omnes functiones sacrae quae pertinent ad Sanctissimum Sacramentum prohibitae essent pro diaconis uxoratis.

Card. Quiroga y Palacios: Placet iuxta modum: Quoad diaconatum permanentem pro uxoratis, non placet. Pro non uxoratis, iterum atque iterum cogitetur cum maxima prudentia.

Optima mihi videtur idea Em.mi Card. Ottaviani circa creationem Instituti cuiusdam *supracatechistarum,* qui quidem, mea sententia, non debent esse clerici.

Non placent ea quae ad aetatem referuntur pastorum animarum.

Card. Léger: Placet iuxta modum: auditis expositionibus sapientissimis Em.morum Gracias, Godfrey, Ottaviani et Exc.mi Šeper, anceps maneo. Unde ad I pro instauratione diaconatus, porta maneat aperta, sed ita ut claudi possit a Concilio.

II. Vita communis fovenda est.

III. Sustentatio sacerdotum est quaestio ab episcopo statuenda.

IV. Aetas maxima mihi videtur quaestio quae pertinet potius ad voluntatem Dei potius quam ad nostram voluntatem.

Card. Gracias: Non placet de Diaconatu et de aetate maxima Pastorum.[5]

Placent omnia alia.

Card. Montini: Placet iuxta modum: scilicet non videtur adprobanda, ne in regionibus missionum quidem, propositio circa diaconatum permanentem et uxoratum instaurandum in ecclesia latina, iuxta ea quae ab Em.mis Patribus dicta sunt, praesertim a Cardinalibus Gracias et Godfrey. Officia ordinum minorum restaurentur, et quaestio fortasse solutionem inveniet sine institutione novi officiorum generis. Cetera videntur adprobatione digna. Assentiendum puto his quae Card. Giobbe proponit pro pastoribus e protestantismo conversis.

Card. Giobbe: Placet iuxta modum: instauratio ordinis diaconatus etiam pro uxoratis res satis periculosa est, attamen non potest negari quod in aliquibus conditionibus forsan utile evaderet. Puto quod de tali quaestione ne verbum quidem fiat in Concilio. Sancta Sedes videbit si in posterum facultatem facere in aliquibus casibus particularibus conveniat pro aliquo catechista iam multis annis probato vel pro

---

[5] Cf. pp. 223-226.

pastoribus religionis protestanticae ad fidem catholicam conversis. Quoad vitam communem missionariorum plene assentio quia erit eorum defensio.

Card. Cento: Placet iuxta modum: Quoad Diaconatum, semper exclusis uxoratis at non viduis, liceat Episcopis, quando conditiones Dioecesis vel Missionis, suo iudicio, hoc exigant, petere a Romano Pontifici relativam facultatem, et Ipse, qua pollet auctoritate ac sub Spiritus Sancti assistentia, quod in Domino ei videbitur, decidet.

Non expedit limen aetatis statuere pro cessatione a suo munere Episcopi vel Parochi.

Adnoto tamen hoc: in textu legitur ipsos, cum ad aetatem 70 annorum pervenerint, esse tantum *amovibiles,* non prorsus *amovendos,* quod aliud ferme est. Quaenam erat vera mens Commissionis?... Nescio.

Card. Cicognani: Placet: de iis quae dicuntur ad Num. II: De cleri saecularis vita communi; ad Num: III: De honesta sustentatione Cleri saecularis in territorio Missionum.

Quoad Num. IV, scilicet « De aetate maxima pro Pastoribus animarum », animadvertendum est in Ecclesia laudabiliter et sapienter semper principium *paternitatis* praeminuisse, in eo quod spectat ad aetatem convenientem in exercendo sacro ministerio; opportune est providendum necessitatibus, lege de aetate determinata seposita.

Quoad Num. I « De ordine Diaconatus restaurando in Ecclesia Latina » respondendum puto: Negative.

Vulnus inferretur legi coelibatus presbyterorum. Si vero considerantur huiusmodi promovendi, generatim multa deficerent, praesertim praeparatio spiritualis et doctrinalis. Nec est revocandum exemplum aetatis antiquae, cum aliae essent conditiones et circumstantiae.

Uti nunc apparet huiusmodi figura diaconatus videtur esse hybridismus; coelibatus imponit quasi lineam divisoriam inter vitam sacerdotalem et vitam familiae; commendamus vitam communem cleri, quae pugnaret cum diaconis uxoratis; eorundem institutio fieri posset fons aequivocorum, periculum falsae zelotypiae et allectamenti potius ad lucrum oeconomicum pro familia sustentanda.

Si perpendimus *pro* et *contra,* nobis quaerendum est: suntne plures utilitates an plura pericula?

Non desunt auxilia in praesenti disciplina quae compensationem quodammodo reddunt:

a) catechistae et fratres (Frères, Brothers); *b*) sorores; *c*) Actio catholica; *d*) Omnes qui desiderant laborare pro Evangelio.

Adhaereo etiam menti Eminentissimorum Cardinalium qui commendarunt hoc argumentum non esse tractandum in Concilio.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum:[6] perpensis iis quae dixerunt Cardinales Gracias et Ottaviani (de specialibus Institutis loco diaconorum).

Summatim dico meas opiniones:

1) Diaconatus non caelebs esset periculosus et grave vulnus in caelibatum infligeret.

2) Aetas Ordinariorum et Pastorum non est rectum criterium amovibilitatis sed capacitas mentis et corporis.

3) Iterum de diaconis uxoratis considerandus est effectus qui habebitur in mentes alumnorum in nostris Seminariis ubi, ni fallor, diminuetur decus et valor caelibatus in ordinibus maioribus.

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum: seu melius, schema qua tale neque placet neque non placet, vel non placet et placet iuxta modum. Veniam ad capita schematis: Quae in cap. II proponuntur, probantur. Item, quae in cap. III. Quae in cap. I (id est, de diaconatu) me ancipitem inveniunt. Ex una enim parte, graves sunt rationes pro eius restitutione, allatae a Commissione, quae certo documenta existentia compulsavit et prudenter consideravit. Ex altera parte, difficultates, quae ex ista restauratione vel previdentur vel timentur, videntur adhuc expendi debere et solvi, saltem quoad quaestionem in genere, utique animo sereno. Ubi vero, in aliquibus particularibus locis, pro rerum adiunctis, absolute (id est, si aliunde insuperabilis necessitas exurgat) id requiratur, quia aliae solutiones vel alia remedia inefficacia prorsus sint, re ab Episcopatu illius regionis cum Apostolica Sede pertractata, non videtur experimentum aliquod, utique cautum et circumscriptum, omnino reiciendum esse.

Quaestio autem quae in cap. IV tangitur (de amovibilitate) prudentis examinis digna est, non ut offensio ne remote quidem fiat sacris dignissimis benemeritissimisque Pastoribus, sed ut superentur graves immo gravissimae difficultates, quae saepe saepius exurgunt quando, ad sanandas aliunde insanabiles situationes, Sancta Sedes, non obstante omnimoda comitate adhibita, providere cogitur.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum tantummodo, quia periculum non negandum est videre istas dispositiones ad alias dioeceses extra Missiones inconsiderate transferri, praesertim si notatur quod differen-

[6] Cf. pp. 226-228.

tiae inter Missionum regiones et alias reapse minuuntur per laudabilem institutionem Hierarchiae in multis territoriis dictis de Missionbus. Etenim in aliis dioecesibus, saltem Galliae, humillimo meo sensu, tale regimen diaconatus et vitae communis sic prolatum in schemate, necnon dispositio quoad aetatem maximam Pastorum non possunt sine peculiaribus cautionibus accipi, si forsan in quibusdam particularibus casibus verum emolumentum afferrent.

Insuper adnotandum quod argumentum allatum e possibili conservatione Sacrae Eucharistiae non valet plane in regionibus ubi socerdos non potest transire tantummodo nisi post aliquot menses, pro difficultate forsan, in quibusdam istis regionibus, intactas servandi species Eucharisticas intra nimis multas hebdomadas.

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum:[7] decretum de aetate omittatur. Pro diaconatu restaurando porta ne claudatur.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: Schema generatim placet; circa cap. I (diaconatus) assentior Card. König et Archiep. Šeper.

Quoad adnotationes singulas:

In hoc Schemate diversa tractantur, quae pro tota Ecclesia magni momenti sunt. Ideo componenda esse videntur cum Schematibus Commissionis « de disciplina cleri et populi christiani ».

Ad n. I (pp. 3-6):[8] *De Ordine Diaconatus restaurando in Ecclesia Latina* (melius expressit Card. König).

Haec quaestio iam in Commissione Centrali alia occasione discussa est. Re tota denuo deliberata et rationibus in praeiacente Schemate optime allatis persuasio mihi confirmatur Diaconatum stabilem — etiam pro matrimonio iunctis — esse instaurandum.

Haec quaestio inter eas numeranda est, quae determinato quodam temporum momento in Ecclesia, haesitatione plurium, quae facilis est ad intelligendum, non obstante, maturae fiunt. Hoc momentum pro diaconatu stabili (etiam coniugatorum) adest vel saltem appropinquare videtur.

Inter rationes quae pro Diaconatu stabili instaurando afferri debent et afferuntur, haec mihi eminere videtur: Onus laboris quotidiani sacerdotibus iniunctus, urgentibus necessitatibus culturae civilis celeriter sese evolvendis, populationis rapide crescentis, penuriae vocationum magis magisque ingravescentis, fere iam vires fortissimi cuiusque excedit. Unde deonerandus est sacerdos, quantum fieri potest, et officia ac

---

[7] Cf. pp. 228-229.

[8] Cf. pp. 211-213.

munera non stricte sacerdotio adnexa, ad quae explenda iam ab Antiquitate exstat in Ecclesia (saltem de iure) specialis Ordo, qui gaudet charactere sacramentali et confert gratiam muneri congruam, revera de humeris sacerdotis auferenda et diaconis stabiliter committenda sunt. Nam « non est aequum nos derelinquere verbum Dei » (Act. 6, 2).

Sufficit secundum meam opinionem, si Concilium pronuntiat solummodo principium, quod postea, quoad singula et praxim, specialibus decretis S. Sedis caute evolvetur.

Ad pag. 4,[9] lin. 1 sq.: Examinetur, utrum Islamismus sic nominetur inter sectas et marxismum.

Ad pag. 6,[10] linn. 3-7: Phrasis: « ... et hoc quidem apud ipsos dissidentes, avulsos scilicet a prima sede et a viva traditione ecclesiastica. Sperandum igitur non peiores esse animorum dispositiones in Ecclesia Christi quam in ecclesiis separatis » totaliter expungatur; quia talis comparatio inter Ecclesiam Christi et ecclesias dissidentes minus iuvat rem, sed ex altera parte sat dure sonat in aure illorum fratrum.

Ad n. II (pag. 7-9):[11] *De cleri saecularis vita communi.*

Maxime quidem optanda ac fovenda est talis vita communis. Attamen difficultates non sunt negligendae. Propterea in pag. 9,[12] lin. 6 post verba « ubi nondum existit » inseratur « in quantum fieri potest ».

Ad n. IV (pag. 10-11):[13] *De aetate maxima pro pastoribus animarum.*

In hac forma pronuntiata, quae opportunas exceptiones admittit, propositio placet et momentum habet pro tota Ecclesia.

Pag. 10,[14] linn. 13-15: comparatio cum vita civili omittatur.

Card. TRAGLIA: Placet iuxta modum: iis exceptis quae dicuntur de ordine Diaconatus (I) restaurando.

Card. DOI: Placet iuxta modum: De ordine Diaconatus restaurando: ad summum Diaconatum permanentem caelibem introducere fas sit in aliquibus locis missionum.

Quoad aetatem maximam stabiliendam, non placet.

Card. ALFRINK: Placet iuxta quae scripsi in folio adnexo.

Non placet annus septuagesimus ut terminus obligatorius laboris.

Dubitandum est an Apostoli, non sine ductu Sancti Spiritus septem diaconos ordinantes, putaverint eorum officium in Ecclesia nihil aliud esse quam gradum transiens et vix diuturnum ad sacerdotium.

---

[9] Cf. p. 211.
[10] Cf. p. 212.
[11] Cf. pp. 213-214.
[12] Cf. p. 214.
[13] Cf. pp. 215-216.
[14] Cf. p. 215.

Restauratio ergo Diaconatus stabilis (cauta et non repentina) in Ecclesia latina sine dubio habet fundamentum authenticum biblicum.

Si Diaconatus stabilis utilis esse potest Ecclesiae, illic instituendus est, ubi iudicio Episcoporum utilitatem habet.

De ista utilitate Episcopi diversarum regionum diverso modo iudicant, et quidem — sic supponendum est — omnes iure ac merito.

Decretum nobis propositum Episcopis omnibus, approbante Sancta Sede, suam libertatem statuit. Episcopi qui pro suis conditionibus Diaconatum stabilem non desiderant, diaconos stabiles ne assumant. Et Episcopi, qui pro suis regionibus et circumstantiis Diaconatum stabilem utilem putant, caute et pedetentim Diaconos stabiles eligant, forse ex catechistis primi ordinis, bene formatis, ut probent quomodo fideles sese erga istos Diaconos gerant.

Concilium solummodo principium generale statuat, et Sanctae Sedi relinquat ut in quibusdam regionibus Ecclesiae pro tempore experimentum faciat.

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: scilicet, in instaurando Diaconatu stabili excludendi sunt *uxorati.*

Praeterea, habeantur rationes quae de aetate maxima pro Pastoribus stabilienda fuerunt exposita.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: id est: quoad Cap. I caute agendum est; melius esset si haec materia differatur directe ad Sanctam Sedem, ut, si in aliqua regione Conferentia Episcoporum id petat, concedatur ad experimentum.

Caput IV, de aetate pastorum, non placet.

Card. SUENENS: Placet iuxta modum: i. e. placet quoad I, II, III, IV.

Card. OTTAVIANI: Placet iuxta modum:[15] excludendus diaconatus uxoratus; provideatur ampliando functiones catechistarum.

Card. DI JORIO: Placet iuxta modum: Restitutio diaconatus uxorati non placet.

Restitutio diaconatus coelibis, tantum adprobante Sede Apostolica.

Commendetur potius progressus seu evolutio instituti catechistarum uti ab Em.mo Ottaviani propositum.

Schema de aetate maxima pro pastoribus animarum non placet.

---

[15] Cf. p. 229.

Card. JULLIEN: Placet de vita cleri saecularis communi, de honesta eius sustentatione.

Non placet: 1. De diaconatu. Non placet, ut dixit Em.mus Ruffini et uti iam dicebam mense ianuario, notato quidem quod in Ecclesia latina facultas datur a can. 973; Diaconus recusare potest sacerdotium, nec prohiberi potest a recepti diaconatus exercitio, salvo iudicio Episcopi. Institutum autem catechistarum commendatur et semper in meliorem conditionem promoveatur, iuxta Em.mum Ottaviani.

2. De limitatione aetatis: negative. Sane aetatis limitatio ponitur pro Dominis Auditoribus S. R. Rotae ac pro Officialibus Curiae Romanae; sed iure merito, nam considerantur magis uti magistratus, uti Officiales, dum Episcopus est essentialiter Pater et Pastor et sane per limitationem aetatis diminueretur, et multo, penes dioecesanos eiusmodi paternitas et indoles pastoralis. Item dicatur, servata proportione, pro parochis gravioris aetatis, de quibus iam providet ius (can. 475 et canones de amovibilitate).

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum: id est salvis observationibus a Patribus dictis et ab ipso expositis.[16]

Card. HEARD: Placet iuxta modum: i. e. non placet quoad instaurationem diaconatus propter rationes ab Em.mis Ruffini et Ottaviani adductas, nec quoad aetatem maximam propter rationes ab Em.mo Browne adductas.

Card. BEA: Placet iuxta modum: res diaconatus relinquatur iudicio Sanctae Sedis, non tractetur in Concilio; non placet propositio de limite aetatis.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: consideratis observationibus Venerabilium Patrum et scripto a me hic tradito.[17]

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: id est secundum observationes ab Eminentissimis Cardinalibus Decano, Gracias et Browne prolatas.

Beat. GORI: Placet in iis quae proponuntur circa bonum vitae communis et honestam substentationem Cleri.

Non placet quoad instaurationem Diaconatus permanentis et limitem aetatis pro amovibilitate sive parochorum sive Ordinariorum prop-

[16] Cf. pp. 229-230.
[17] Cf. p. 230.

ter rationes allatas a pluribus Patribus: Em.mis Godfrey, Gracias, Ruffini etc.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum.[18]

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones iam factas: at minime placet restauratio diaconatus permanentis: ea munia quae hisce diaconis committenda forent, committantur catechistis bene praeparatis: non tamen clericis.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: circa caput primum, « De Ordine Diaconatus » serventur ea quae die decima septima Ianuarii de hac re iam a Commissione Centrali perpensa sunt, cum de Sacramento Ordinis agebatur.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: Diaconatus uxoratus in Ecclesia Latina non decet, mihi videtur, secundum observationes Eminentissimorum: Ruffini, Gracias, Godfrey, Ottaviani, Larraona et aliorum Patrum.

Exc. BERAS: I. De ordine Diaconatus restaurando in Ecclesia Latina, *non placet.* Non pauca incommoda praevidentur.

II. De aetate maxima pro Pastoribus animarum, iterum, *non placet.*

III. De cleri saecularis vita communi et de honesta sustentatione cleri saecularis in territoriis missionum, *placet.* Sunt valde opportuna omnia ea quae ad cleri saecularis dignitatem vitae in missionibus spectant.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. iuxta adnexa.[19]

Exc. ALTER: Placet iuxta modum:

1. Relate ad Diaconatum permanentem instituendum in Ecclesia latina, propositum in schemate mihi non videtur esse bonum, praesertim quia inevitabiliter aliquod incitamentum relaxationis caelibatus etiam pro presbyteratu praebeat; immo non videtur esse tam utile. Quaeritur quare non potest per catechistas qui, si forsan opportunum esse videatur, ordines minores suscipere poterunt, opus assistentiae in missionibus desiderabile adimplere. Tamen consentio cum patribus quibusdam Commissionis Centralis quod non oporteat portam omnino claudere. Quaestio in integrum mihi videtur remittenda Sedi Apostolicae.

---

[18] Cf. pp. 230-231.
[19] Cf. pp. 231-232.

2. Relate ad articulum quartum, nempe de « Aetate maxima », propositum in schemate non placet. Aetas ipsa non sit determinativa ad munus implendum sed capacitas mentis et corporis; insuper penuria clericorum prohibet quin sit desiderabile in ordine practico.

3. Relate ad articulum tertium « De honesta sustentatione », fere nihil dicitur in schemate de modo quo media oeconomica necessaria in finem praedictum adimplendum, instituenda sunt. Valde desideratum est quod quaestio de sustentatione honesta remittenda sit commissionibus episcoporum regionalibus ad media particularia determinanda.

Exc. LEFEBVRE: Placet caput secundum: de cleri saecularis vita communi.

Placet caput tertium: de honesta sustentatione cleri.

Non placet caput quartum: de aetate maxima pro pastoribus.

Placet iuxta modum caput primum, i. e. excludatur diaconatus uxoratus propter rationes iam allatas in primo schemate « de ordinibus » et quae dantur a Patribus. Sed mihi videtur non solum possibilis status diaconatus permanentis sed maxime utilis, saltem in aliquibus locis Missionum. Etenim inveniuntur multi iuvenes qui verum desiderium apostolatus habent, veram vocationem ad adiuvandos sacerdotes, sed non sunt capaces studiorum philosophicorum et aliarum scientiarum et per ordinem stabilem haberent gratiam, et per praeparationem adaptatam, i. e. per duos vel tres annos, possent multum iuvare sacerdotes.

Etiam sunt aliqui seminaristae qui possent manere diaconi per aliquot annos, quia aliquando timent statum coelibatus et possunt facilius redire ad statum laicalem.

Diaconorum est baptizare, praedicare, sacram communionem distribuere, morientes assistere, et haec opera cum gratia sacramentali quod non habent laici et catechistae.

Sed haec restauratio ne fiat sine licentia Sanctae Sedis.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: Modus est quod quaestio de ordine diaconatus restaurando supprimatur, cum maiori parte sodalium placere non videtur. Tamen cum Em.mis Cardinalibus König et Browne et cum Exc.mo Šeper opto ut, sub auctoritate et vigilantia Sanctae Sedis, experimenta aliqua limitata fiant, nam ianua claudenda non est. In memoriam revocemus quod, quando de aliqua innovatione in Ecclesia est quaestio, tendentia apud nos, quae ex nostra formatione scholastica originem sumit, est rem a priori iudicare. Cogitemus periodum in historia Ecclesiae, ante centum annos, quando quasi omnes credebant magnum obstaculum pro Summi Pontificis iurisdictione ex expo-

liatione Status Pontificalis oriturum. A priori ita videbatur; a posteriori probatum est contrarium.

Quoad aetatem dimittendi officium adhaereo observationi Em.mi Card. Confalonieri.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: quoad diaconos uxoratos fiat ad experimentum in aliquibus locis cum consensu et sub auctoritate Sanctae Sedis; placent capitula secundum, tertium et quartum.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum:[20] omittatur cap. IV de aetate maxima pro pastoribus animarum.

Exc. BAZIN: Placet cap. II de vita communi fovenda ubi est possibile.

Placet cap. III de honesta sustentatione.

Non placet cap. IV de aetate maxima, iuxta dicta a Card. Tisserant.

Placet iuxta modum cap. I de ordine diaconatus restaurando, scilicet omnino assentio iis dictis a Cardd. Ruffini, Gracias, Ottaviani et Arch. Thûc. Sed aequaliter assentio observationibus Card. Browne et Arch. Šeper: ne claudatur porta, et fiant experimenta ubi possibilia sunt.

Exc. BERNARD: Generatim in aliquibus quae proponuntur a schemate de disciplina cleri, verbi gratia pro vita communi cleri saecularis, timendum videtur ne clerus missionum reiciat ut contumeliosas omnes dispositiones peculiares pro ipso decretas et a iure communi discrepantes.

Cap. I, De ordine diaconatus restaurando, non placet: res relinquatur iudicio S. Sedis.

Cap. II, De cleri saecularis vita communis, placet iuxta modum secundum quae dixi generatim.

Cap. III, De honesta sustentatione cleri, placet.

Cap. IV, De aetate maxima pastorum, non placet.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: ita scil. ut diaconatus uxoratus, in aliquibus locis Missionum, solum a Sancta Sede et per modum experimenti, instante nationali Episcoporum Coetu, instaurari possit.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: ne claudatur ostium ad experimentum pro diaconis etiam uxoratis, secundum observationes Exc.mi Bazin.

Quoad vitam communem et honestam sustentationem, schema placet cum observationibus Exc.mi Cooray. Attamen mihi liceat aliquid ad-

---

[20] Cf. pp. 233-234.

dere. Propter bonorum materialium penuriam, ordinarii, etiam validis clericis honestam sustentationem providere nisi magna cum difficultate possunt.

Quapropter in his locis missionum, ubi nondum vera ecclesiastica beneficia existunt, pro clericis unicuique dioecesi incardinatis, Sancta Synodus in unaquaque natione constituat loculum communem vulgo « socialis securitatis »: « caisse de sécurité sociale ».

Eius copia provenire potest:

1) Quadam ex parte missarum stipendiorum (nemo nescit difficultatem haec stipendia inveniendi).

2) E speciali et regulari adiumento Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, quae loculum istum semper et libere inspectare potest.

De aetate autem maxima pro pastoribus: non placet.

Exc. RAKOTOMALALA: Placent caput secundum et tertium.

Non placent caput primum et quartum.

Exc. NGÔ-DINH-THÚC: Placet iuxta modum:[21] iuxta animadversiones Eminentissimorum Ruffini, Gracias et Ottaviani. Communistae minantur multas regiones Extremi Orientis: sic Laos, Vietnam, Cambogia, Thailandia; quomodo praeparari debent christiani illarum regionum ut possint conservare minimum vitae christianae sine sacerdotibus? Patres Concilii responsabilitatem in hac re habent et ne obliviscantur illos christianos.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: ratione habita praesertim de eis quae dixerunt Eminentissimus Dominus Browne et Reverendissimus Pater Superior Generalis Fratrum Minorum de restaurando diaconatu in regionibus missionum.

Exc. JELMINI: 1) Placet iuxta modum: scilicet de ordine diaconatus permanentis restaurando agatur maxima cum prudentia, iuxta sapientes animadversiones venerabilium Patrum: ianua tamen, ratione extremae necessitatis ubique incumbentis, ne claudatur, sicut Eminentissimus Browne dixit, saltem diaconis non uxoratis.

2) De cleri saecularis vita communi schema placet et idem de honesta sustentatione cleri saecularis.

3) Quod aetatem maximam attinet septuaginta annorum, non placet propter plura et praesertim inhabilitatis et amotio presbyterorum et episcoporum propter devexam iam aetatem; praeterquam in se ipsa

---

[21] Cf. pp. 234-235.

inepta ac deprecabilis eo magis videtur propositio reicienda quod in tali tempore proponitur quo inopia clericorum sancta ecclesia ubique terrarum graviter laborat.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: secundum observationes factas speciatim ab Em.mo Card. Confalonieri et ab Exc.mo Šeper.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: i. e. consentio propositis in articulo secundo et tertio, non autem illis quae in articulo primo et quarto dicuntur, quamvis votum ab Exc.mo Archiepiscopo Zagrabiensi sat ancipitem me reddiderit in quaestione de diaconatu permanenti.

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum:[22] ad mentem Em.mi Card. Browne.

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: non placet ut agatur iam in Concilio de diaconatu, quae res non est matura et simul animos satis commovet; res committatur S. Sedi. Nec placet caput de aetate pastorum: respicienda est aptitudo.

V

DE RELIGIOSIS

(Quarta Congregatio: 29 mart. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE MISSIONIBUS

INTRODUCTIO

Status religiosus, qui ab omnibus in honore habendus est,[1] duplex praesertim pro Ecclesia pretium et momentum continet et in conspectu ponit. Primo est testimonium vivum et continuum virtutis ipsius religionis christianae eo quod perfectionem evangelicam finis generalis et principalis instar omnibus qui talem statum ingredi cupiunt quaerendam proponit vel potius imponit. Deinde est auxilium validissimum pro diffusione evangelii eoque medium pro sanctificatione animarum in mundo universo; seu status religiosus ope praesertim societatum vel institutorum perfectionis quae « activa » appellare consuevit, est instrumentum vix non necessarium pro opere salvifico quod Ecclesiae mandato dominico apud omnes gentes explendum collatum est.

Inde vero perspicitur statum religiosum seu Instituta perfectionis ad

[22] Cf. pp. 235-236.

Missiones catholicas quoque pertinere, et quidem sub duplici respectu mox exposito. Nam huiusmodi Instituta, sive clericalia sint sive laicalia, eaque iterum sive monastica vel contemplativa, conditionibus particularibus Missionum rite accommodata, sive activa vel apostolica, quae in terris noviter ad fidem catholicam conversis originem ducant aut alibi orta sodales nativos seu indigenas attrahant et ad perfectionem evangelicam conducant, ipsam constitutionem novellarum Ecclesiarum perficiunt et confirmant atque insuper vitam spiritualem seu religiosam surculorum fide et caritate virentium demonstrant et augent. Praeterea Instituta perfectionis seu varii generis societates religiosae quam maxime conferunt ad ipsum campum apostolicum vel extendendum seu ad novas iterum oras propagandum vel in Missione iam condita magis complendum et excolendum. Quae rerum conditio non solum e conspectu Ecclesiae missionalis hodiernae desumitur, sed etiam ex historia Missionum latissime intellecta luculenter apparet.

Ex eiusmodi vero rationibus consequitur opportunitas maxima, quae necessitatem vix non adaequat, ea conservandi, immo et confirmandi elementa status religiosi propria, quae tali et tanto rei catholicae incremento favere nota sunt; alia contra, quae minus apta vel imperfecta videntur, corrigendi vel aliis supplendi elementis magis congruis. Quod cum peragitur, pugna tamen seu discrepantia prae oculis habeatur oportet statui religioso fere congenita — ac proinde in quolibet Instituto perfectionis aliqualiter saltem notata — inter tendentiam, ut aiunt, spiritualem quae a mundo recedere nititur ut fini principali sanctificationis propriae magis obveniat via quidem negationum vel abnegationum, et alteram activam et directe apostolicam quae muniis pastoralibus suscipiendis magis aperta et apparata habetur.

I – De exemptione religiosorum

De exemptione religiosorum aptius definienda vel etiam e medio tollenda non pauca in decursu historiae ecclesiasticae proposita sunt argumenta tam propitia quam contraria. Quod mirum nullatenus est, cum de re agatur, quae ipsis Institutis religiosis eadem ditatis maxime utilis, aliis quae in Ecclesia reperiuntur sive auctoritatibus constitutis sive officiis explendis nociva habetur et opposita dicitur. Attamen, cum Missiones catholicae Institutis religiosis etiam sensu proprio exemptis, id est, societatibus regularium, plurimum omnino debeant ac salutifera ipsorum opera posthac quoque indigeant, huic Sanctae Synodo de instituto exemptionis commendando atque novis Ecclesiae exigentiis et rationibus accommodando decretum ferre placuit.

Sane, ipsa vox seu ratio verbi negativa apparet et velut contraria sonat auctoritati Ordinarii loci, cui ope huius instituti iuridici aliquae societates religiosorum cum domibus propriis subtrahuntur.

Verius autem ac penitius intellecta exemptio religiosorum res omnino positiva et fini Ecclesiae necnon ipsius status religiosi quam congrua et vix non necessaria in lucem prodit. Nam auctoritas seu iurisdictio Ordinarii loci,

quae privilegio exemptionis sodalibus religiosis concesso non omnis sed pro parte tantum excluditur, simul apte sufficitur vel suppletur iurisdictione speciali ipsis Superioribus religiosis demandata, quae istos subditorum suorum Ordinarios proprios constituit. Quam pariter ex ipso iure antecedit auctoritas maxima seu iurisdictio suprema Romani Pontificis, cui eiusmodi religiosi immediate subiecti sunt et oboedire tenentur. Suprema enim et plena potestas iurisdictionis in universam Ecclesiam, qua Beati Petri in primatu successores gaudent, res etiam complectitur quae « ad disciplinam et regimen Ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent ».[2]

Ita vero fit ut religiosi vitae activae dediti, non in una tantum alterave dioecesi vel Ecclesiae parte sub iurisdictione immediata et velut unica Ordinarii loci ministeria apostolica explere valeant, sed ubique terrarum, et praesertim in locis ubi eorum opera magis requiritur. Quod exemptione sublata vel nimis coarctata difficilius obtineretur, cum Ordinarii locales religiosos in potestate propria habentes pro propriis imprimis officiis vel exigentiis vix non limitatis tota eorum opera uti vellent. Instituta religiosa vero ita coarctata, media quoque vix comparare nec personas aptiores praeparare possent pro maioribus officiis explendis et muneribus suscipiendis, maxime quidem in Missionibus ad exteras gentes, quas tamen curare et explicare a suprema auctoritate in Ecclesia iterum atque iterum vocantur.

Exemptio igitur religiosorum, ea quoque quae impropria nuncupatur, sub potestate suprema ipsius Romani Pontificis, vitam internam Institutorum, seu vitam religiosam pressius sumptam, Superioribus pariter internis seu religiosis, ad normam Constitutionum regendam committit, et insuper partem actuositatis sodalium religiosorum, quae finis specialis instar velut notam propriam constituit societatum quas generi activo adnumerare convenit. Quod adeo verum est ut, libertate « pia opera exercendi religionis propria »[3] sive seclusa sive aequo magis coarctata, prae incremento potestatis externae Ordinariorum localium, vita propria Instituti quoque, plena ratione intellecta et explicanda, interclusa videatur, haud absque detrimento Missionum catholicarum quae ab Institutis religiosis pendent.

Ex adverso autem exemptio externa seu immunitas religiosorum ab auctoritate Ordinarii loci perperam intelligeretur et perverse exerceretur, ubi libertas omnimoda haberi contingeret a iurisdictione propria et necessaria eiusdem Ordinarii loci, etiam, ni praecipue, in operibus et muneribus pastoralibus explendis, contra quam pro istiusmodi ministeriis in ipso iure statutum reperitur. Cum enim de opera apostolica exercenda sermo est, sive in regionibus a tempore christianis sive in territoriis Missionum adhuc minus excultis, momentum maximum non in exemptione ponendum est, sed in auxilio seu adiumento vario, quod sodales religiosi sub ductu Ordinariorum locorum ad commune Ecclesiae bonum conferant, sive separatim agendo in aliqua regione Instituto proprio commissa, sive coniunctim cum clero dioecesano, maxime quidem nativo seu autochthono, aut cum aliis religiosis. In eiusmodi ergo adiunctis normae praeprimis respiciantur ac religiose observentur

oportet quae sive communes sive particulares iure pontificio statutae vel pactis hinc inde compositae sunt; sed unitas insuper fovenda est animorum Christo et Ecclesiae addictorum, cuius Ordinarius loci universam operam apostolicam in finem consentaneum regendo, velut personam gerit. Operi communi perficiendo non parvum denique emolumentum obveniet ex consociationibus quas diversi nominis Instituta in aliqua regione degentia formandas curaverint.

Quibus pro merito attentis Sancta Synodus decernit:

1. Pro bono Missionum quoque exemptio religiosorum a iurisdictione Ordinarii loci, utpote elementum seu conditio vitae et actuositatis ipsorum propriae, retineatur et cum necessitatibus ministerii pastoralis componatur.

2. Salvis normis iuridicis, quae auxilium religiosorum regunt sub auctoritate Ordinarii loci in diversis territoriis Missionum praestandum, pro cooperatione missionali inter diversa Instituta perfectionis promovenda, instituantur « Conferentiae Superiorum » congruentes.

II – De incompatibilitate officiorum ad normam can. 626

Mutatio iuris vigentis, quae sub isto titulo commandatur et instituitur, cum exemptione religiosorum atque eorundem cooperatione in ministeriis pastoralibus connexa est. Non pauci enim Praesules Ecclesiae Catholicae, qui perfectiorem sodalium religiosorum subiectionem respectu Ordinarii loci exigunt, maiorem insimul participationem ipsorum in operibus apostolicis exercendis appetunt. Quod pariter postulare videtur ut religiosi, cum clero saeculari pressius et copiosius cooperantes, partem quoque habere possint in officiis explendis et muneribus suscipiendis quae labori communi in dioecesi dirigendo et ordinando sub auctoritate Episcopi statuta sunt, puta Consultorum dioecesanorum vel directorum operum. Immo, in Missionibus, quibus praecipue providendum est, ipsa necessitas ex aliorum sacerdotum penuria proveniens, religiosos ad huiusmodi ministeria praestanda impellit. Quod iuri vigenti contrarium non est, quoties de territoriis agitur quae alicui Instituto religioso commissa sunt.

Attamen etiam in Missionum territoriis multae dioeceses iam a clero saeculari seu dioecesano reguntur, quae sine auxilio religiosorum florere adhuc nequeunt. Ita dispensationibus non paucis opus esset, ut religiosis officia vel munera pastoralia etiam praeter paroeciarum regimen concredi possent, quae ipsis interdicta sunt, quatenus cum statu religioso componi non possunt.[4] Incompatibilitas vero, ipsa rerum natura inspecta, maior vel minor apparet prae indole instituti religiosi sive monastici seu contemplativi sive apostolici vel activi, quam ceteroquin ipsae Regulae vel Constitutiones congruenter declarant ac non raro prohibitionibus specialibus confirmant, salva semper potestate suprema Romani Pontificis seu Sedis Apostolicae auctoritate cui sodales religiosi cum suis regulis subiecti sunt.

Quibus perpensis Sancta Synodus decernit:

« Salvis communibus status religiosi principiis et obligationibus, necnon Constitutionibus particularibus, quae incompatibilitates speciales pro propriis sodalibus statuant, can. 626, § 1 ita reformatur ut munera vel officia ecclesiastica, quorum collatio Sanctae Sedi reservata non sit, ab ipso Ordinario loci etiam Religiosis conferri possint, cum consensu vel consilio Superioris competentis, ad normam Constitutionum prout necessitas aut utilitas Ecclesiae vel religionis id exigat. Canones vero Codicis huic praescripto contrarii apte corrigantur ».

III – De confessione et confessariis religiosorum

Ius codicis de argumento, quod non levis momenti est pro sodalibus Institutorum perfectionis sive generaliter seu ubique terrarum sive specialiter in territoriis Missionum, ubi non aeque facile reperitur copia confessarii, progressum indubium constituit prae diversis normis iuridicis, quae decursu temporum de eadem re valebant. Attamen, ut animis Deo et Ecclesiae praecipue dicatis magis subveniatur, opportunum videtur ius vigens aliquantum mutare, ita ut facilius et securius confessionem instituere possint, quae medium aptissimum perfectionis evangelicae alendae et augendae agnoscitur.

Ita pro religiosis viris Institutorum clericalium sodalibus providetur copia confessarii in universum ea ratione ut normae ad omnes extendantur quae pro sodalibus religionum clericalium exemptarum iam usu venerant et can. 875, § 1 sancitae habentur. Extensio iurisdictionis hac ratione concessa non solum proprios confratres itinerantes afficit sed quoscumque sacerdotes impedimento legitimo non detentos, quibus Superior facultatem ad suorum subditorum confessiones audiendas impertiri velit.

Pro religiosis mulieribus, contra, maior copia confessarii et insimul maior libertas confessionis eo obtinetur quod restrictiones iure vigenti statutae abolentur, quae ipsam validitatem sacramenti afficiebant, sive propter iurisdictionem peculiarem can. 876 requisitam « ad confessiones quarumcumque religiosarum ac novitiarum valide et licite recipiendas », sive ob circumstantiam loci confessionis, quam can. 522 una cum favore confessarii occasionalis pacto severiore imposuerat. Mutatio autem huiusmodi statutorum in favorem validitatis confessionum et libertatis poenitentium religiosarum minime abolere intendit disciplinam confessionum sive iure communi Ecclesiae sive Constitutionibus particularibus Institutorum perfectionis praescriptam, quae eo magis commendanda videtur quo melius finem legis iuvare perspicitur, positive quidem bonam animarum directionem in tuto collocando, negative vero abusus falsae libertatis praecavendo. Sed cuicumque regulae vel normae quae disciplinam confessionum statuat, semper et ubique praevaleat oportet validitas sacramenti et vera libertas conscientiae etiam pro religiosis mulieribus quae tot alias libertates pro amore sponsi coelestis renuntiare debent et corde generoso renuntiant.

Alia pariter ratio copiam confessarii augendi, quae in et pro Missionibus

prae penuria sacerdotum ad id munus vere aptorum maioris iterum momenti habetur, et reductio aetatis minimae pro confessariis religiosarum mulierum iure vigenti statutae, et facultas Ordinariis concessa confessarios ordinarios in munere confirmandi ultra tempus in codice statutum, quoties necessarium vel vere utile videbitur.

Mutationes iuris mox declarandae id etiam efficient, praeter rationes iam adductas validitatis sacramenti et libertatis conscientiae, ut participatio obtineatur magis activa et fructuosa vitae tum liturgicae et eucharisticae cum etiam apostolicae ex parte tot religiosarum in Missionibus, quam confessio facilior et tutior multum iuvabit. Hoc autem emolumentum erit non solum personale vel singulare sed commune et catholicum, operariis evangelicis, quicumque tandem sunt, ubique appetendum.

His omnibus attentis et perpensis, Sancta Synodus decernit:

1. Can. 875, § 1 ita extenditur ut eadem facultate donentur etiam superiores maiores religionum clericalium quae exemptionis privilegio non fruuntur.

2. Salvis legibus communibus et Constitutionibus propriis quae modum et disciplinam confessionis religiosarum mulierum determinant, iurisdictio specialis, de qua in can. 876, § 1, vel alia conditio quae validitatem confessionum restringat vel praepediat, ut circumstantia loci, ad normam can. 522, abolentur, statutis Codicis contrariis expunctis.

3. Aetas minima pro confessariis ordinariis religiosarum mulierum sit triginta quinque (35) annorum; qui munus ipsis commissum etiam ultra tertium triennium retinere possint, si Ordinarius loci id ob iustam causam necessarium putaverit, cann. 524 et 526 congruenter mutatis, et salva libertate conscientiae religiosarum.

NOTAE

[1] Can. 487.
[2] Can. 218, § 1.
[3] Can. 497, § 2.
[4] Can. 626, § 1.

2) RELATIO EM.MI P. D. GREGORII PETRI CARD. AGAGIANIAN PRAESIDIS COMMISSIONIS DE MISSIONIBUS

Schema tertium de Religiosis. Eatenus Commissio de Missionibus de iis agit quatenus ii sunt et operam navant in regionibus missionalibus, et primo schemate pondus suum affert ad affirmandam utilitatem exemptionis Religiosorum etiam ad attingendum finem propagationis fidei et ad servitium pro Missionibus. Laudantur etiam Conferentiae Superio-

rum Maiorum, quae, sub sapienti impulsu S. Congregationis de Religiosis et favore S. Congregationis de Propaganda Fide, in regionibus missionalibus habentur ad coordinationem activitatis et cooperationem inter varia Instituta religiosa, opportune omnino habentur periodice.

In altero schemate de Religiosis correctio habetur canonum, qui Religiosis sodalibus prohibent ne varia officia in dioecesi explenda assumant, quae tamen hodie necessaria vel saltem vere utilia videntur etiam pro religiosis, cum in Missione vel alia dioecesi clero saeculari concredita operam praestant. Ita facilius et absque dispensationibus adhiberi possunt religiosi, ut directores operum, ut consultores et officiales dioecesani. Hoc valet praesertim pro locis ubi clerus dioecesanus adhuc deficit, ut saepe in Missionibus eidem clero iam concreditis, ubi dispensationes authomatice regiminis missionalis, quod commissionis audit, non iam praesto sunt.

Tertium tandem schema decreti de Religiosis maiorem copiam confessariorum pro religiosis viris et mulieribus providere intendit, etiam et praecipue ratione necessitatum specialium in territoriis Missionum, ubi non aeque facile opportunitas bonae confessionis praesto est. Viris consuleretur extensione iurisdictionis internae ad omnes; pro mulieribus proponitur suppressio conditionum ad validitatem per confessionem occasionalem singularum religiosarum, sed etiam confessionem ordinariam totius communitatis modo adverso afficiant. Quodsi, ad tramitem decreti propositi, religiosi omnes, in opere Missionum occupati, facilius et securius confessionem instituere possint, ipsum opus quod praestant inde melius et fructuosius evadet. Propterea Commissio de Missionibus eiusmodi mutationem iuris sustinet et commendat, immo, quatenus ab alia commissione directe competenti proposita non sit, ipsa decretum cap. III, n. 3 Sacrae Synodo vel huic Consessui amplissimo pro bono religiosorum in Missionibus approbandum exhibet.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. SPELLMAN: Schema Decreti de Religiosis a Commissione de Missionibus propositum in genere placet, deque iis quae decernit multum disputandum non videtur. Optime conficitur pars schematis de Confessione et Confessariis Religiosorum (numero III), in qua conspicua est Commissionis laudabilis anxietas ne vita spiritualis religiosorum Missionum detrimentum patiatur propter minorem copiam confessariorum quam alibi reperitur, cum sicut medium necessarium perfectionis evangelicae alendae augendaeque confessio sacramentalis agnoscatur. Binae

animadversiones de prioribus partibus, tamen, aliquantulum prodesse possunt.

Exemptio quaedam sodalium Institutionum perfectionis uti res minime negativa sed potius fini tam Ecclesiae quam ipsius status religiosi congrua ideoque retinenda clare nitideque defenditur in corpore partis De Exemptione Religiosorum (numero I). Ita etiam intellectus perversus immunitatis religiosorum ab auctoritate Ordinarii loci tamquam impedimentum operibus et muneribus pastoralibus explendis, praesertim in territoriis Missionum, bene impugnatur. In parte dispositiva eiusdem materiae, autem, compositio amborum elementorum optata, quidem, necnon omnino necessaria operi pastorali missionali, nimis generaliter et exigue decernitur. Desiderandum est ut opera ministerii pastoralis, pro utroque clero sub auctoritate Ordinarii loci in terris Missionum necessario ponenda, aliquomodo magis particulariter declarentur.

Oportet etiam animadversio de alia materia schematis fiat, nempe, de incompatibilitate officiorum (numero II). Clare ostenditur ratio cuiusdam mutationis iuris vigentis quod attinet ad sodales religionum qui sese sociant cum clero dioecesano in Missionibus huic concreditis. Emendatio, autem, proposita non videtur apta ad finem obtinendum, i. e., cooperationem minus impeditam religiosorum missionalium in officiis et muneribus pastoralibus etiam praeter paroeciarum regimen. Merito invenitur clausula, nempe, « salvis communibus status religiosi principiis et obligationibus ». Si, tamen, etiam inseratur alia clausula ibi inventa, scilicet, « (salvis) necnon Constitutionibus particularibus, quae incompatibilitates speciales pro propriis sodalibus statuunt », vis ad finem obtinendum aliquatenus amitti videtur. Nonne debent Institutiones perfectionis, quae ex toto aut ex parte sodales Missionibus attribuunt a Sancta Sede petere eorum Constitutionum reformationem et circumstantiis missionalibus accommodationem saltem quoad sodales revera apud Missiones potiusquam incompatibilitates speciales pro omnibus retinere?

Card. RUFFINI: Multa quae in schemate dicuntur placent, sed nonnulla animadvertere mihi liceat:

Pag. 4,[1] cap. 1: Sermo non est clarus, certus et definitus! Paucis — nisi fallor — dici posset quod fortasse ab omnibus Episcopis iam diu exoptatur.

Religiosi iuris Pontificii habent Constitutiones a S. Sede adprobatas, et illae omnino servandae sunt, tum quoad regimen domesticum

[1] Cf. p. 252.

(*interno*) tum quoad finem peculiarem quem ex sua vocatione prosequi debent et volunt. Episcopi certe nolunt haec iura sacrosancta ullatenus violare; sed multa remanent in quibus Religiosi — interdum — exemptionem a iurisdictione Episcopi loci perperam sibi vindicant, vel in usu habent, scilicet plura ministeria pastoralia et quae ad curam animarum generatim pertinent.

Haud raro Religiosi initium faciunt alicuius operis vel institutionis, vel opera externa aggrediuntur et complent inscio Episcopo. Utile est — ut sentio — recordari sententiam, quam scripsit ineunte saeculo II S. Ignatius M.: « Quidquid fit clam Episcopo, servit diabolo ». Bonum esset si, dum Religiosi in aliquo territorio legitime manent, cum Sacerdotibus Saecularibus vel cum aliis Religiosis ex voluntate Episcopi et sub eiusdem ductu in ministeriis sacris et in operibus apostolatus faciliter et libenter consociarentur, immo, quando necessarium foret, si Episcopum etiam singulatim adiuvarent.

Pag. 8,[2] ad III: De confessione et confessariis Religiosorum maiorem libertatem puto esse utilem ut bono spirituali et conscientiae tranquillitati tum Religiosorum cum Monalium et Sororum consulatur, modo tamen Sacerdotem, cui superior Religiosorum facultatem confessionum excipiendarum conferre intendit, rite constet probatum esse ab aliquo Episcopo et, ad locum confessionum pro monialibus ac sororibus quod attinet, omnes cautelae quas summa prudentia exigit, serventur.

Card. LÉGER: Placet pro parte sed hoc schema continet materiam valde intricatam quae postea probabiliter elucida erit sed ad rem.

Quoad exemptionem religiosorum: Non mihi placet decretum primum nec eius introductio. Fateor enim quod difficile intelligitur cur, de exemptione religiosorum agendo relate ad Missiones, maxime loquatur in ipso decreto de tuitione illius exemptionis. Consistendum est potius in collaboratione quam, firma manente auctoritate Hierarchiae localis, religiosi afferre debent, ipsa exemptione adaptanda vel etiam postponenda.

Non est hic locus disputandi de exemptione sed assentio dictis ab Em.mo Ruffini; tamen notabo quod argumenta proposita in introductione non sunt omnino cogentia: v. g. verum est quod instituta religiosa magno auxilio fuerunt pro Missionibus, sed hoc verum est tam de *non*-exemptis quam de exemptis. Verum est quod religiosi exempti aliquando immediate subduntur Romano Pontifici, sed in praxi et plerumque illa subiectio eadem est ac subiectio omnium sacerdotum. Innuitur quod

[2] Cf. p. 255.

exemptio religiosos proteget contra necessitates illimitatas Ordinarii loci; tamen sorores et fratres non sunt exempti et non habentur particulares abusus erga eos. Credo quod verum problema exponendum est: illud de propriis piis operibus exercendis. Et hoc non multum exploratur in textu; forsan funditus studetur in schematibus a Commissione De Religiosis.

Quoad confessionem et confessarios religiosorum: Mihi placet propositio facta in decreto secundo de confessione religiosarum. Haec nova disciplina extendi deberet ad duos cleros omnium regionum. Quia secundum legem vigentem, sunt multae religiosae quae, ob multas rationes, etiam psychologicas, plenam libertatem conscientiae non habent.

Relate ad aetatem confessarii religiosarum, extendi posset, meo iudicio, ad 30 annos, quia est aetas statuta a Codice pro electione Episcoporum.

Card. GRACIAS: Quoad exemptionem Religiosorum Em.mus Relator, positis rationibus pro et contra, hanc animadversionem facit: « momentum maximum non in exemptione ponendum est, sed in auxilio seu adiumento vario »..., et post hanc animadversionem, solutionem sic proponit, « Pro bono Missionum quoque exemptio religiosorum a iurisdictione Ordinarii loci, utpote elementum seu conditio vitae et actuositatis ipsorum propriae, *retineatur,* et cum necessitatibus ministerii pastoralis *componatur* ».

1. Quaestio est praecise: quis adiudicare debeat de modo componendi religiosorum exemptionem cum necessitatibus ministerii pastoralis.

2. Haec quaestio de religiosorum exemptione, decursu harum sessionum sat frequenter orta est, et sensus communis erat quod ea a commissione mixta amplius investigari posset.

3. Puto neminem desiderare totalem abolitionem exemptionis qua gaudent religiosi; puto, tamen, omnes desiderare quod statuantur *aliquae normae, clarae* et *practicae,* quae ex una parte auctoritatem Episcoporum in tuto collocent, et ex alia parte concordiam ac collaborationem inter Episcopum et religiosos in tuto ponant.

4. Quod ad Missiones spectat, S. C. de Propaganda Fide, die 8 decembris 1929, Instructionem dedit, qua asseritur, quod, etiamsi Sancta Sedes Religiosis et religiosis Institutis aliquod territorium ad evangelizandum concredit et verum Superiorem huius territorii nominat, hic Superior immediate dependet non ab Instituto sed a Sancta Sede. Ut c. 1350 dicitur, tota cura Missionis huic Superiori est commissa, et

Instructio supradicta adamussim explicat omnia quae talis dispositio rerum implicet.

5. Cum autem haec Instructio Vicariis et Praefectis Apostolicis destinata esset, videtur quod ea pro Episcopis dioecesium non valet (cf. Vermeersch in « Periodica », 1930, p. 260); sed cur non valeat non intelligo.

6. Est praecipue in campis educationis, actionis socialis et vitae politicae quod conflictus oriri potest, quia, in his campis, propter exemptionem a religiosis invocatam vi canonis 4, Constitutionis Leonis XIII *Romanos Pontifices* (1874), et Instructiones Sacrae Congregationis de Propaganda Fide (1886), exsurgere potest conflictus inter iurisdictionem episcopalem et exemptionem religiosam.

7. Et tamen in Missionibus praesertim, et, ut puto, alibi etiam omnino necessarium est, ut habeatur una eademque ratio agendi sive scholae sint dioecesanae sive sint a religiosis directae, et puto episcopi esse ius ac officium ut curet hanc communem rationem agendi esse servandam. Plenarii Concilii Indiae decretis e. g. decr. 248, Concilium ipsum Episcoporum Conferentiis officium commisit, in campo educationis, omnia invigilandi quae ad iura Dei et Ecclesiae pertineant, et omnia peragendi, quae conditionibus temporis et loci exigantur ad assecurandum ut scholae crescant et floreant. Sed quomodo possunt haec omnia effici si Episcopus de rebus haud parvi momenti e. g. de expensis scholae ab alumnis solvendis, de proportione acatholicorum admittendorum, etc. suam sententiam imponere nequit? Sunt alia decreta Plenarii Concilii, quae Episcoporum Conferentiis multas alias res committunt, e. g. iudicium ferre de partium politicarum programmatibus in quantum res fidei et morum attingunt. Decreta Plenarii Concilii habent vim legis, et ut talia debent obligare omnes, sine ulla consideratione cuiuslibet exemptionis religiosae.

8. Documenta a me citata — sive Codex Iuris Canonici, sive pronuntiationes Summorum Pontificum, sive Instructiones Sacrae Congregationis de Propaganda Fide — non agunt de rebus immutabilibus. Nova tempora et novae conditiones postulant ut res aliquantulum adaptentur quin tamen religiosae exemptionis essentia violetur.

9. Quoad supradictam Instructionem S. C. de Propaganda Fide, 1929, liceat mihi animadvertere quod nos in missionibus habemus inter privilegia quasi-parochiarum et iura parochiarum revera felicem combinationem. A pari, ergo, argui potest quod decretum, quamvis ad Vicarios Apostolicos destinatum, etiam pro Episcopis in Missionibus valet.

Card. Larraona: Tantum brevissima verba, parendo insinuationi Em.mi nostri Praesidis. De exemptione iam debet loqui expresse, ac proinde non est quod insistamus. Nisi fallor adsunt plura verba aequivoca; in missionibus de propaganda fide fere exemptio, vel maxima ex parte, non adest, teste can. 296, in omnibus quae quocumque modo tangunt missionum regimen, curam animarum, sacramentorum administrationem, scholarum directionem, oblationes intuitu missionis factas, implementum piarum voluntatum in favorem eiusdem missionis. Possunt quidem aliquae quaestiones poni circa illa, de quibus nunc Em.mus Card. Gracias, quae sunt revera nova, e. g. quoad scholas, res sensim sine sensu mutatae fuerunt. Sed revera quaestio maxime reducenda. In territoriis de Propaganda Fide vix fuit quaestio gravis de exemptione, praecipue quoad religiones non exemptas, i. e. illud quod dictum fuit breviter, huiusmodi exemptio limitatur ad hoc ut servetur finis genericus et finis specificus et nihil fere aliud. Animadversum est quoad Congregationes quae in territoriis de Propaganda ministerium exercent quando sunt de religiosis, semper ita definitum habent finem specificum. In huiusmodi regionibus ergo finis potest aliquatenus extendi, ita ut ad omnia praesto sint quae sibi committit Ordinarius dioeceseos; ita revera, si res serio et intime inspiciuntur, quaestio est multo magis limitata quam credatur. Ceterum videbimus suo loco. Pro aliis quae tanguntur, revera pro me recta sunt: pro dispensatione e. g. ad illa necessaria munera exercenda quae dispensatione indigent; quidem habetur ratio ab iis religionibus, quae aliquo modo resistunt, sed ratio prudens. Quoad confessarios, etiam admitto, sed tamen aliqua animadversione facta cum qua claudo, scilicet: non inde quod dicamus non esse necessariam specialem iurisdictionem, ita ut sufficiat ordinaria, non derogamus omnino legibus pro confessariis religiosarum, quae revera sunt in mente habendae, quia natura humana non facile mutatur et illa quae Benedictus XIV volebat vitare adhuc vivunt. Consequenter de unitate confessarii ordinarii, et ita porro, ea non sunt ita leviter cancellanda, quia difficultates iterum certo certius reverterentur.[3]

Exc. Cooray: I. *De exemptione Religiosorum.* Ex una parte, exemptio ab Ordinarii loci iurisdictione (can. 615) non est absolute necessaria ad finem proprium status perfectionis prosequendum. Permultae sunt Congregationes religiosae quae tali exemptione non gaudent, quarum sodales nihilominus optime ad perfectionem religiosam tendunt.

---

[3] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Ex altera parte, in regimine pastorali omnino debet praevalere iurisdictio Episcoporum, quos « Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei » (Act. XX, 28).

Unde religiosi, si ministerio pastorali operam dent, qua pastores animarum sub iurisdictione Episcoporum esse debent.

Praesertim ubi religiosi variis officiis dioecesanis praeponuntur, prout proponitur in Art. II, necesse est ut sint stabiles; quod autem impossibile evaderet si Superiores religiosi, illos, privilegio exemptionis nitentes, alios in locos transferre valeant.

Nulla tamen hic est quaestio de exemptione tollenda. Non postulatur ut Episcopi possint habere iurisdictionem super regimen internum domorum vel provinciarum religiosarum. Quod optandum est tantum hoc: ut propter exemptionem non laedatur in regimine paroeciali (vel dioecesano) auctoritati Episcoporum, quos solos, ut iam dixi, « Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam ».

Quantum ad iurisdictionem supremam Romani Pontificis (de qua in p. 5,[4] linn. 13, 14) recursus est valde impracticus nisi in casibus omnino raris et extraordinariis.

Ad rem clare in lucem edendam et ita ad conflictus molestissimos inter Episcopos et Superiores religiosos evitandos, optatur ut tota quaestio de religiosorum exemptione examini obiectivo subiiciatur et deducantur regulae praecisae quae nec vitam religiosam nec iura Episcoporum laedant.

II. Ex supra dictis exoritur alia quaestio, nempe, quinam sit *status religiosorum* in missionibus relate ad ministerium paroeciale — *estne status permanens vel tantum transiens?*

Ex una parte, finis proprius institutorum perfectionis generatim non est ministerium paroeciale. Ex altera parte, religiosi qua missionarii magna cum competentia opera missionalia peragunt et zelo zelati optime laborant pro animarum salute.

Quaestio est maximi momenti pro Episcopis in fovendis vocationibus sacerdotalibus. Si desideratur permanentia religiosorum, tunc fovendae sunt vocationes religiosae; secus curandum est ut augeatur numerus sacerdotum saecularium indigenarum. Est quaestio valde spinosa et saepe saepius causa conflictus inter Superiores religiosos et Superiores missionum seu Episcopos.

Nec dicatur quod vocationes a Deo pendent, et unusquisque in sua vocatione dirigi oportet secundum voluntatem divinam. Est verum quod vocatio sacerdotalis est a Deo: « Non vos me elegistis, sed ego elegi

---

[4] Cf. p. 253.

vos » (Io. XV. 16). Sed in principio, praesertim pro iuvenibus non est satis clarum utrum propria vocatio sit tantum ad vitam sacerdotalem an etiam simul ad vitam religiosam. Unde sacerdotes possunt faciliter eos ad utrumque statum flectere.

Quare valde optandum est ut hac de re aliquid clarius a Sancta Sede declaretur.

Nota: Debita cum reverentia liceat mihi addere quod via media in hac re est suggerenda; nempe:

1) In initio, quando iam nulla adest traditio determinata de vita sacerdotali saecularium ad novum clerum indigenam dirigendum, melius esset favere magis vocationibus religiosis, debita habita reverentia libertati candidatorum. Ita etiam evitetur distinctio odiosa inter missionarios religiosos et sacerdotes indigenas.

2) Paulatim, iam stabilisata, in regione, bona traditione de sacerdotibus indigenis, urgendae sunt magis vocationes ad clerum saecularem. Est modus agendi qui apud nos vigebat et viget, optimis cum effectibus.

3) Ultimatim tradendum est regimen dioecesis clero saeculari indigenae.

III. Tertia quaestio etiam molestissima pro Episcopis in regionibus missionum institutionibus perfectionis affidatis, est ista *de religiosis indigenis* missioni addictis. Cuinam pertinet munus de istis curandi? Utrum Superiori missionis (Episcopo) an Superiori religioso? Generatim secundum statuta a Sacra Congregatione de Propaganda Fide approbata, durantibus primis duobus vel tribus annis post ingressum alicuius religiosi in missionem, Superior religiosus tenetur tales sub propriam tutelam resumere. Sed nihil dicitur de tempore subsequenti et Superiores religiosi saepe saepius nolunt tales religiosos a ministerio remotos recipere, totumque onus Episcopis relinquunt.

Unde optatur ut Superiores religiosi tales religiosos, quocumque tempore, sub propria tutela recipiant, si ita a Superiore missionum (Episcopo) desideretur.

De Confessariis Religiosarum, pag. 10,[5] n. 2, linn. 27-33: Est propositio valde periculosa tam pro religiosis quam pro confessariis. Unde est omnino tollenda, vel saltem cautissime procedendum.

Exc. Lefebvre: Generatim quae dicuntur in hoc schemate videntur valde opportuna.

Attamen in primo capite ubi agitur de exemptione religiosorum aliqua maximi momenti mihi videtur esse dicenda:

---

[5] Cf. p. 256.

Si exemptio in suo fundamento et suis principiis est utilissima relate ad institutionem et progressum ordinum et congregationum, attamen nemini latet quam multae difficultates oriuntur ex interpretatione huius canonis quadringentesimo nonagesimo septimo, de quo in pagina 6.[6]

Hae difficultates inter ordines et Episcopos oriuntur aliquando ex licentia habendi ecclesiam vel oratorium publicum in quo fideles praeceptum dominicale adimplere possunt aliquando ex usibus et constitutionibus qui non concordant cum actibus synodalibus

in Liturgia, relate ad fideles;
in habitu ecclesiastico;
in relationibus externis:
frequentatio aulae cinematographicae
frequentatio stationis balnearis
frequentatio familiarum horis vespertinis,

et etiam in modo et aliquando in mente quo fit apostolatus.

Quid potest ordinarius in his casibus? Fere nihil. Superiores maiores sunt longinqui, et aliquando magis audiunt proprios subditos quam Episcopos.

Et est magnum scandalum apud fideles et etiam sacerdotes, quando vident aliquos religiosos non esse submissos auctoritati ordinarii in his quae spectant ad disciplinam generalem et ad apostolatum in ipsa dioecesi.

Unde mihi videtur quod hic canon deberet modificari in hoc sensu: « *Quoad omnia quae spectant fideles in aliqua iurisdictione nihil fiat a quocumque religioso clerico vel laico sine licentia Ordinarii, et quoad ea quae spectant ad disciplinam extra domos religiosas, omnino sese submittant religiosi actibus synodalibus et praescriptis Ordinariorum* ».

De conferentiis superiorum melius notetur quod quando fiant in aliqua iurisdictione sub praesidentia Ordinarii vel eius Delegati habeantur (in pagina septima [7] n. secundo).

De Confessariis religiosarum mihi videtur omnino servandos canones qui exigunt iurisdictionem specialem datam ab Ordinario, et qui determinant locum confessionis pro confessionibus religiosarum in casu exceptionali unius religiosae, qui ad suae conscientiae tranquillitatem adit ad confessarium in qualibet ecclesia vel oratorio etiam semi-publico; et ideo mihi videtur omittendum propositum decretum sub n. secundo in pagina decima.[8]

---

[6] Cf. p. 253.
[7] Cf. p. 254.
[8] Cf. p. 256.

Exc. HURLEY: De hoc schemate duo habeo dicenda:

1) Circa quaestionem de exemptione religiosorum sive in terris missionum, sive in terris iuris communis, uti bene dixit Em.mus Cardinalis Gracias, evidens est quandam exemptionem servari debere, bonum autem Ecclesiae exigere ut in certis adiunctis episcopi praevaleat iuris dictio.

Ad problematis solutionem parum confert principiorum generalium annuntiatio, sed necessaria est consideratio casuum, ut ita dicam, typicorum conflictus ad hoc ut statuatur utrum in tali vel tali adiuncto standum esset pro exemptione religiosorum vel pro episcoporum iurisdictione.

Propositum meum ergo (sicut illud ab Exc.mo Domino Cooray iam factum) est ut Commissio de Religiosis et Commissio de Missionibus sedulo inquirent ab episcopis et superioribus maioribus circa hos casus typicos, sive in missionibus sive extra, et schema speciale praeparent in quo pro consideratione Concilii regulae concretae proponerentur.

2) Non videtur cur in capitulum de Exemptione Religiosorum introducatur consideratio consociationum Institutorum perfectionis. Haec consideratio est alius omnino ordinis ac quaestio de exemptione — nisi finis talium consociationum sit quod iocose innuitur quando anglice A.B.C. vocantur « Anti-Bishops' Conference »!

Rev. SÉPINSKI: Schema placet, immo multum placet, et in universum et in suis tribus partibus.

Quoad capitulum I « De exemptione religiosorum », unum tantum verbum mihi proferre liceat. Certocertius omnes religiosi necnon Institutorum Statuum perfectionis sodales grati animi sensus exprimen Commissioni pro missionibus eiusque Em.mo Moderatori, qui felicibus verbis genuinum sensum exemptionis hoc modo exponunt (pag. 5,[9] linn. 3-6): « Verius autem ac penitius intellecta exemptio religiosorum res omnino positiva et fini Ecclesiae necnon ipsius status religiosi quam congrua et vix non necessaria in lucem prodit ». Assentio voto ut a Commissione mixta pressius iura et obligationes et Ordinariorum loci et religiosorum determinentur. Insistendum est in efficaci et vera collaboratione inter Ordinarium loci et religiosos. Secundum meum iudicium submissum saepissime non est tam quaestio iuridica quam quaestio characteris et indolis.

Placet valde etiam cap. III « De Confessione et Confessariis religiosorum » necnon tres propositiones in fine capituli positae, quia sic multis cavillationibus finis imponitur et ministerium tribunalis poenitentiae facilius evadit.

Nunc mihi liceat tres breves animadversiones proferre:

---

[9] Cf. p. 252.

Ad pag. 3,[10] linn. 24-25: dicitur « nativos seu indigenas attrahunt »; locutio « indigena » male sonat in auribus multorum nativorum; quare proponerem locutionem in ipso schemate pag. 6,[11] lin. 30, et ab Em.mo Cardinale Agagianian heri adhibitam « *autochthones* ».

Ad pag. 5,[12] linn. 12-15: legitur in schemate: « Quam (i. e. iurisdictionem Superiorum religiosorum) pariter ex ipso iure antecedit auctoritas maxima seu iurisdictio suprema Romani Pontificis, cui eiusmodi religiosi immediate subiecti sunt et obedire tenentur ». Partem finalem sic mutarem accuratioribus verbis: « et obedire tenentur, etiam vi voti obedientiae » sicut habetur in C.I.C. can. 499, par. 1: « Religiosi omnes, tamquam Supremo Superiori, subduntur Romano Pontifici, cui obedire tenentur etiam vi voti obedientiae ».

Ad pag. 8,[13] linn. 23-29: clarius dicerem: « Can. 626, par. 1 ita reformatur ut munera vel officia ecclesiastica... ab ipso Ordinario loci etiam Religiosis conferri possint, *praehabito, ad normam Constitutionum, consensu vel consilio Superioris competentis,* prout necessitas aut utilitas Ecclesiae vel religionis id exigat ».

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet.

Card. MICARA: Placet iuxta modum.

Exemptio religiosorum a iurisdictione Ordinarii loci bene quidem retinenda esse asseritur « pro bono Missionum » (pag. 7,[1] lin. 7 ss.), sed opportunius additur eam cum necessitatibus ministerii pastoralis componendam esse, ita ut reformato can. 626, § 1, in casu gravis necessitatis religiosis, auditis semper superioribus regularibus, concredi possint munera quaedam ad servitium dioeceseos.

Sed quoadusque religiosi ab Episcopis advocari possint in suum adiutorium, id est quomodo religiosorum exemptio conciliandа sit cum eorum cooptatione ad pastoralia ministeria (quorum assignationem et exercitium Ordinarius loci moderatur), haec est quaestio, ut omnibus patet, sat implexa, quae iterum iterumque occurrit, cuiusque pondus magis fortasse gravat cum de Missionibus agitur.

---

[10] Cf. p. 252.
[11] Cf. p. 253.
[12] Cf. p. 253.
[13] Cf. p. 255.

[1] Cf. p. 254.

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: exemptio ita moderanda est ut in tuto ponatur bonum animarum. In dubiis, auditis Superioribus Religiosorum, praevaleat iudicium Ordinarii loci, quem Spiritus Sanctus posuit ad regendam Ecclesiam Dei. Haec dico quoad Missiones: sed vexata et perdifficilis quaestio exigit particularem tractationem a Speciali Commissione mixta.

Card. ALOISI MASELLA: Placet, sed quoniam de eadem re agitur in schematibus aliarum Commissionum, in schemate huius Commissionis ea tantum poni oportet quae sunt missionibus magis apta et necessaria.

Card. FERRETTO: Placet.

Card. GONÇALVES CEREJEIRA: Placet; sed de exemptione Religiosorum subscribo quae sapienter dixerunt Em.mi Cardinales Ruffini, Léger, Gracias et quidam Exc.mi Patres eodem sensu.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: tantum exopto ut ad I, pagina sexta,[2] memoretur quod, salva exemptione qua gaudent Religiosi, tamen activitatem apostolicam, cuique Instituto propriam, nonnisi secundum normas ab Ordinario in sua dioecesi statutas exercere valeant; sicut animadverterunt Em.mi Cardd. Ruffini et Léger et Rev.mi DD. Episcopi Missionarii Cooray, Lefebvre et Hurley.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet et concordo cum iis quae optime dicta sunt a Patribus.

Card. MCGUIGAN: Placet, factis modificationibus secundum observationes Em.morum et Excellentissimorum Patrum et salvis semper manentibus iuribus Ordinariorum locorum in missionibus. Placent quae proponuntur pro confessionibus Religiosarum.

Card. GILROY: Placet.

Card. SPELLMAN: Cum animadversionibus allatis, ergo schema decreti de religiosis placet iuxta modum.[3]

Card. FRINGS: Quoad materiam placet, *sed non pertinet ad Concilium*. Caute procedatur quoad confessarios.

---

[2] Cf. p. 253.
[3] Cf. pp. 257-258.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[4] Consentio cum Em.mo Gracias, Exc.mis Cooray, Lefebvre et Archiepiscopo Durbaniano.

Card. VALERI: Placent ea omnia quae dicuntur in isto schemate Decreti de Religiosis, quoad necessitatem eorum autonomiae (vel exemptionis) in iis omnibus quae respiciunt suum ordinem internum vel finem specificum ipsius religionis a S. Sede recognitum. Testimonium hoc a Congregatione prolatum quae, prae coeteris labores apostolicos dirigit et in eos incumbit non est certum minimi valoris. Quae pag. 7,[5] par. II, dicuntur de incompatibilitate officiorum ad normam can. 626 facile intelliguntur propter penuriam missionariorum. Nulla etiam difficultas circa extensionem can. 875 § 1, pag. 10,[6] quae modificatio etiam a nostra Commissione de Religiosis proposita est.

Card. SIRI: Placet: ratio habeatur eorum quae dicta sunt; adhaereo propositioni factae a Rev.mo Ministro Generali Fratrum Minorum de Commissione mixta ad melius definiendam aptitudinem Ordinarium inter et Superiorem Religiosum.

Card. D'ALTON: Placent ea quae dicuntur in Schemate de incompatibilitate officiorum necnon de confessione et confessariis religiosorum. Quae dicuntur de exemptione religiosorum placent iuxta modum. Certo certius exemptio religiosorum retineri debet sed velim ut eius limites quoad vitam externam religiosorum clarius ac pressius definiantur, ita ut momentum sufficiens tribuatur necessitati unitatis pastoralis in dioecesi sub auctoritate Episcopi.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: determinetur magis et magis id quod ad exemptionem spectat.

In concreto, pag. 7, lin. 10, ubi loquitur de componenda exemptione cum necessitatibus ministerii, addatur « sub ductu Ordinarii loci ». Adhaereo dictis ab Em.mo Card. Gracias.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum:[7] attentis iis quae dicta fuerunt praesertim quoad exemptionem a Patribus Ruffini, Gracias, Lefebvre, Hurley et quoad vocationes ab Exc.mo Cooray.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum: secundum dicta a me[8] et proposita prolata ab Archiepiscopis Cooray et Hurley.

---

[4] Cf. pp. 258-259.
[5] Cf. p. 254 s.
[6] Cf. p. 256.
[7] Cf. pp. 259-260.
[8] Cf. pp. 260-261.

Card. MONTINI: Placet iuxta modum: ratione habita de animadversionibus factis ab Em.mis Patribus Ruffini, Léger, Gracias et Pizzardo et Archiepiscopis Columbensi in Ceylon et Lefebvre, ita ut iurisdictio Episcoporum maiore auctoritate pollere possit.

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: adhaereo generatim animadversionibus Eminentissimi Cardinalis Gracias, attamen plene adprobo votum prolatum a Reverendissimo Patre Ministro Generali Ordinis Minorum.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: Schema hoc certe optima continet. At praestat salebrosam et complexam quaestionem de exemptione Religiosorum a Commissionibus quarum interest funditus examinari, ita ut postea Sacrosancta Synodus de ea claras ac praecisas normas emanet: evitabitur sic cuiusvis generis dualismus, qui tam gravia discrimina Sanctae Ecclesiae causare posset, nam « regnum in se divisum desolabitur ».

Card. CICOGNANI: Placet. Exemptio reverentiae iure habeatur, iuxta regulas et constitutiones. Est et fuit semper mens clarissima Ecclesiae. Episcopo pertineat normas integre dare de sacro ministerio dioecesano, non solum de praedicatione etc., sed etiam de scholis; unitas regiminis, rei natura, conscientia responsabilitatis id requirunt. Commendatur Commissio mixta, dioecesana et religiosa, potius ad concordiam fovendam, sed etiam ad dirimendas quaestiones. Caute procedendum circa propositam reductionem aetatis confessarii. Si addere aliquid possum, hoc schema hic et illic videtur aliquantisper obscurum in sua forma; magis agile et fluens desideratur.[9]

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: Id est attentis animadversionibus Eminentissimorum Cardinalium Ruffini, Léger, Gracias et Pizzardo et Exc.morum Patrum Cooray, Lefebvre, Hurley.

In pagina septima,[10] numero secundo, ubi dicitur « salvis normis iuridicis »: sunt verba magni momenti quia si normae salvae fuerunt omnia pacifice procedent, sed quando non ita sit conflictus erit. Ratio est quia quandoque religiosi sibi vindicare possunt privilegia quae obstant regimini dioeceseos. Subiiciatur tota quaestio examini ita ut omnia praecise statuantur in particulari, quid religiosi possint facere, quid non per modum exemptionis.

---

[9] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

[10] Cf. p. 254.

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum: scilicet, ita ut quaestio de exemptione funditus pertractetur in Commissione mixta, non quoad rem quae sancte est retinenda, sed quoad mensuram et applicationem in bono ordinationis apostolatus et ad unicitatem tuendam Sacrae Hierarchiae divinitus institutae.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: i. e. secundum observationes optime allatas a Cardd. Léger et Gracias et ab Excellentissimis Archiepiscopis Cooray, Lefebvre, Hurley.

Card. KÖNIG: Placet: attamen ad mentem Cardinalium Gracias, Léger, Ruffini timeo interdum ne *conflictus competentiae in re pastorali* inter conferentias episcoporum scil. et superiorum religiosorum oriatur (pag. 7).[11] In hoc casu, si conferentia episcoporum talem conflictum adesse statuit dirimatur a Sacra Congregatione Consistoriali audita Sacra Congregatione Religiosorum.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: i. e. quoad Caput I a Commissione mixta pressius examinentur casus typici. Melius esse videtur totam materiam remandare ordinationi post Concilium secundum principia interim elaborata.

Card. MARELLA: Placet. De exemptione seu potius de augenda nostris diebus cooperatione Religiosos inter et Episcopos, cum a Commissione de Episcopis et de gubernio Dioecesium tum a Commissione de Religiosis fusius, animo fraterno, iam disceptatum est. Propositiones autem concordatae huic Consessui mox proponentur in sessione, uti speramus, mensis maii.

Card. TRAGLIA: Placet iuxta modum: ita tamen: *a*) ut exemptionis doctrina magis definiatur; *b*) congressus i. e. conferentiae Superiorum ne evadant conspiratio legalis contra auctoritatem Ordinariorum.

Card. DOI: Placet, iuxta observationes factas ab Em.mo Marella.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum: i. e. in cap. I exemptio religiosorum, in Ecclesia quidem utilis et quodammodo necessaria, non tantum laudetur et extollatur, sed etiam describatur et definiatur ad futuras difficultates evitandas.

Card. SANTOS: Placet. In voto Em.mi Cardinalis Relatoris, cum observationibus Em.mi Card. Gracias, et aliorum Patrum.

---

[11] Cf. p. 254.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet: adhaereo propositioni Rev.mi Ministri Generalis O.F.M. quoad Commissionem mixtam ut magis ac magis enucleetur coordinatio Ordinarios locorum inter et religiosos.

Card. SUENENS: Placet: quaestio de exemptione aperta maneat usque dum tota res tractetur quando Commissio de episcopis conclusiones suas deponat quia ibi res secundum omnes suas dimensiones examinabitur.

Card. OTTAVIANI: Placet; sed ratio habeatur praesertim eorum quae dicta sunt ab Episcopis missionariis.

Card. DI JORIO: Placet, quibusdam tamen accurate servatis sive de exemptione religiosorum (nunc videtur nimis lata saltem de facto) et de eorum actuositate in ministerio pastorali, necnon de confessione et confessariis religiosorum et praecipue monialium, uti iam clare expositum ab Em.mo Cardinali Ruffini.

Card. JULLIEN: Placet: feliciter composita principio videtur vexata quaestio de exemptione et de auctoritate Ordinariorum locorum pag. 6 [12] lin. 24 ss.: « Momentum maximum... cum clero dioecesano ». Ergo sub *ductu* Ordinariorum, Ordinarius igitur est *dux,* qui ducit exercitum et imperat quae ad apostolatum externum faciunt.

In praxi res pendet a prudentia, a caritate, a sensu oboedientiae, a bono sensu singulorum pro adiunctis. Et videat Commissio mixta.

Card. LARRAONA: Placet iuxta dicta.[13]

Card. HEARD: Placet.

Card. BEA: Placet, sed fiat Commissio mixta de quaestione exemptionis accuratius determinanda.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: i. e. 1) attendatur quoque schema praeparandum a Commissione mixta Episcoporum et Religiosorum; 2) pro nunc attendatur praecipue illud quod dictum est a Rev.mo P. Ministro Generali O.F.M.; 3) caute procedatur quoad confessarios Religiosarum quantum ad locum confessionis et quantum ad aetatem Confessariorum.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: id est ad mentem Eminentissimorum Cardinalium Larraona et Marella.

Circa confessionem monialium oportet, in quantum fieri possit, ut

---

[12] Cf. p. 253.
[13] Cf. p. 262.

Confessariis pateant earum peculiares exigentiae profluentes a Regula, ideoque a spiritu singuli Instituti ne tractentur omnes de quibuscumque ordinibus, eodem modo, in quod grave quid psychologice videtur.

Beat. Gori: Placet.

Beat. Cheikho: Placet iuxta modum: iuxta observationes factas ab Em.mis et Rev.mis Patribus. Propositio Rev.mi Patris Ministri Generalis Fratrum Minorum mihi videtur valde opportuna.

Exc. Felici: Placet iuxta votum Rev.mi Ministri Generalis Ordinis Fratrum Minorum. Opportune dixit Em.mus Card. Marella institutum exemptionis studio iam subiectum fuisse sub-commissionis mixtae, quae mox proferet suas conclusiones, ab hac Centrali examinandas. Utile videtur ut dicta sub-commissio prae oculis habeat conclusiones iam traditas a Commissione de Missionibus.

Exc. O'Connor: Placet iuxta modum: in animadversionibus Em.mi Relatoris propositum. Mea autem humili opinione, statuta Concilii quae de hac re ferenda esse censentur, nitidiore forma redigenda sunt, ut clarius appareat mutatio disciplinae vigentis quae proponitur.

Exc. Antezana y Rojas: Placet iuxta modum: exemptio Religiosorum, in conflictu apostolatus cum Ordinariis locorum ita moderanda est iuxta bonum commune animarum et animadversiones Eminentissimorum Cardinalium: Léger, Ruffini, Larraona et Ministri Generalis Fratrum Minorum. Simili modo assentio quoad Confessores Religiosarum.

Exc. Beras: Placet; sed habeantur prae oculis ea quae dixerunt Episcopi Missionarii.

Exc. Cooray: Placet iuxta modum, i. e. secundum ea omnia quae a Patribus tam sapienter dicta sunt et iuxta ea quae dixi.[14]

Exc. Alter: Placet iuxta modum: 1) Articulus Primus quoad numerum primum et secundum, pagina 7,[15] non placet in quantum est satis indefinitus. Quaestio iterum remittenda est Commissioni mixtae.
2) Omnia alia placent.

Exc. Lefebvre: Placet iuxta modum: attentis dictis ab Eminentissimis Cardd. Ruffini, Léger, Gracias et ab Excellentissimis Archiepiscopis Cooray, Hurley et iis quae notavi.[16]

---

[14] Cf. pp. 262-264.
[15] Cf. p. 254.
[16] Cf. pp. 264-265.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: iuxta ea quae in scripto adnexo continentur.[17]

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: Optatur ut commissio mixta studeat iura et obligationes religiosorum exemptorum an non exemptotur. Subscribo quae dixerunt Cardinales Ruffini, Léger, Liénart et Excellentissimi Cooray, Lefebvre et Hurley de plena iurisdictione Ordinarii loci in apostolatu et in externo regimine dioecesis.

Pag. 7,[18] lin. 2: Optatur ut consociationes a diversis institutis fundatae non nimis multiplicentur.

Pag. 10,[19] lin. 25: Eadem facultas concedatur superioribus maioribus presbyteris Congregationum, Societatum etc. habentium sodales presbyteratu ornatos.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: quoad exemptionem religiosorum assentior dictis ab Em.mis Léger et Gracias ac ab Exc.mis Archiepiscopis Cooray, Lefebvre et Hurley.

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum: sc. iuxta observationes Card. Léger, Gracias, Archiep. Cooray, Lefebvre, Hurley, et praesertim Rev.mi Patris Sépinski. Omnino assentio dictis a Card. Ottaviani.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: i. e. iuxta dicta ab Eminentissimis Ruffini, Léger, Gracias et ab Excellentissimis Cooray, Lefebvre et Hurley.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum ab Em.mis Cardinalibus Léger, Gracias et Suenens atque ab Exc.mo Archiepiscopo Columbensi in Ceylon expositum.

Exc. YAGO: Placet cum animadversionibus a Patribus factis.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum, propositum ab Excellentissimis Cooray et Lefebvre.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: speciatim iuxta animadversionem Rev.mi Archiepiscopi Columbensis in Ceylon de institutione Commissionis mixtae ad determinandos limites potestatis Ordinarii Missionis et iurium exemptionis.

---

[17] Cf. p. 266.
[18] Cf. p. 254.
[19] Cf. p. 256.

Exc. VERWIMP: Placet. Commissio mixta instituatur quae statuta clara et quantum possibile completa de exemptionibus religiosorum componat.

Exc. JELMINI: Placet. Subscribo his quae dixit Reverendissimus Pater Generalis Ordinis Minorum. Fiat Commissio mixta sed vexata quaestio de exemptione religiosorum magis prudentia, charitate et oboedientia quam iuridicis argumentis fulciri videtur.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: iuxta observationes quas fecerunt Em.mus Card. Suenens et Minister Generalis O.F.M.

Rev. GUT: Placet. Plene consentio voto a Rev.mo Patre Generali Fratrum Minorum prolato. Superiores Maiores religiosi eorumque conferentiae ne nimis timeantur.

Rev. SÉPINSKI: Placet secundum folium adiectum.[20]

Rev. JANSSENS: Placet. Particularia textus ad futurum ius canonicum, non ad Concilium deferantur. De cetero cum Em.mo Card. Browne.

VI

DE SACRA LITURGIA

(Quarta Congregatio: 29 mart. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE S. LITURGIA

CAPUT III

DE SACRAMENTIS ET SACRAMENTALIBUS

Sacramenta et Sacramentalia ordinantur ad cultum debite Deo reddendum et ad hominem sanctificandum; [1] utpote vero signa « ad instructionem pertinent ».[2] Unde fidem non solum supponunt, sed « verbis ac rebus » alunt; et ita fideles ad cultum Deo debite reddendum et ad gratiam fructuose recipiendam etiam proxime disponunt. Ideo « sacramenta fidei » dicuntur.

Maxime proinde interest ut qui ad fidem vocantur, Baptismum verum signum fidei inveniant, et fideles, ad propriam vitam christianam alendam, Sacramenta impensissime frequentent. Per liturgiam enim Sacramentorum et Sacramentalium, fidelibus bene dispositis nullus iam fere eventus vitae

[20] Cf. pp. 266-267.

gratia divina non sanctificatur, ex mysterio paschali Passionis, Mortis et Resurrectionis Christi, a quo omnia Sacramenta et Sacramentalia suam virtutem derivant; nullusque etiam rerum materialium usus, per se honestus, ad finem hominem sanctificandi Deumque landandi non dirigitur. Quod sane facilius fit, si ipsa, quoad eorum liturgicam structuram, quoad textus et ritus, ita ordinantur, ut res divinas, quas significant et suo cuiusque modo efficiunt, sic exprimant ut a fidelibus possint facile percipi et actuosa atque communitaria participatione celebrari.

Cum autem, decursu temporum, non sine fidelium detrimento, quaedam in ea irrepserint quae praedictae eorum naturae minus bene respondeant, Sacrosanctum Concilium ea quae sequuntur decernit.

I – DE RITUALIBUS REVISENDIS

48. [*Ritualia particularia*]. In nova editione « typica » Ritualis romani paranda, clare indicentur partes, quae, in Ritualibus particularibus, lingua vulgari dici possunt. Super huiusmodi autem Ritualis romani editione, Ritualia particularia, singularum regionum necessitatibus aptata, a Conferentiis Episcopalibus quam primum parentur, et, actis a Sancta Sede recognitis (cf. can. 291), in respectivis regionibus adhibeantur.[3] In his autem Ritualibus vel peculiaribus Collectionibus rituum conficiendis, ne omittantur instructiones pastorales et rubricales, quae in Rituali romano singulis ritibus praemittuntur.

[DECLARATIO]. Necesse erit ut Ritualia particularia non sint solummodo breviora excerpta e Rituali romano, sicut habitualiter hucusque factum est in conficiendis Ritualibus bilinguibus. Haec enim Ritualia, quamvis pro actione pastorali utilissima, in praxi tamen dualismum quendam genuerunt, periculis haud expertem. Sunt enim sacerdotes qui, Rituali bilingui contenti, Rituale romanum habere minime satagunt, quod tamen repertorium revera ditissimum continet formularum et benedictionum, et praesertim instructionum pastoralium. Rubricae insuper, in Ritualibus bilinguibus, ordinarie abbreviatae habentur, dum earum textum integrum Rituale romanum tantum possidet.

Ut his incommodis obvietur, optatur ut Ritualia particularia semper referant, praeter partes proprias, etiam instructiones pastorales et rubricales, quas Rituale romanum singulis ritibus praemittit. Quod, dum favet unitati, minime obstat congruae varietati.

II – DE SACRAMENTIS INITIATIONIS CHRISTIANAE

A) DE INITIATIONE CHRISTIANA IN GENERE

49. [*Restauratio catechumenatus*]. Instauretur catechumenatus adultorum pluribus gradibus distinctus, qui ritibus, successivis temporibus celebran-

dis, signentur, ita ut tempus catechumenatus, instructioni destinatum, sacris quoque ritibus sanctificetur.

[DECLARATIO]. In Ecclesia primaeva catechumenatus intime cum vita liturgica connectebatur, ita ut catechumeni per diversos gradus rituales et institutionis christianae ad Baptismum ducerentur.

Ordo Baptismi in Rituali romano (tit. II, c. IV) descriptus, hanc rerum condicionem adhuc sapit, quamvis, infantium baptismo in dies invalescente, usus catechumenatus gradatim disparuerit.

Nostra aetate, sive in quibusdam regionibus Europae vel Americae, sive maxime in terris Missionum, numerus catechumenorum in dies augescit. Exstant Missiones ubi catechumenorum 50.000 vel 100.000 habentur, et tempus catechumenatus protrahitur per aliquot menses, et etiam ad tres vel quatuor annos.

Plures Episcopi exinde petierunt ut diversae phases institutionis catechisticae signentur per respondentes actus rituales solemnitate externa et communitaria decoratos.[4] Quod possibile et congruum videtur, ac directe respondet sive textui sive spiritui totius Ordinis Baptismi adultorum.

50. [*Elementa initiationis a traditione populorum derivata*]. In terris Missionum, praeter ea quae in traditione christiana habentur, illa etiam elementa initiationis admittantur, quae apud unumquemque populum in usu reperiuntur, quatenus ritui christiano aptari possunt.

[DECLARATIO]. Haud raro, inter gentes regionum Missionum, inveniuntur ritus, gestus, cantus ad introducendum iuvenem in vitam socialem sui populi, qui non superstitionem aut paganismum sapiunt, sed ingenium et usum populorum manifestant, familiares aut sociales traditiones in luce ponentes. Quoties ergo hi ritus quavis ambigua significatione exuuntur, ad christianam religionem adhiberi poterunt, ut ita veritas christiana facilius et expeditius inter illas gentes progressum habeat, ipsarum ingenio et usibus insistendo.

Exemplum insigne similis aptationis offert Rituale romanum pro liturgia matrimonii, cum textus typicus expresse agnoscit et admittit varias consuetudines locales.

B) DE BAPTISMO

51. [*Ordo Baptismi adultorum*]. Ritus ad baptizandos adultos recognoscatur, ratione habita catechumenatus instaurati; et Missali romano Missa propria in collatione Baptismi inseratur.

[DECLARATIO]. Ordo Baptismi adultorum, qui a saeculis fere immutatus remansit, exigentiis novae aetatis aptandus est,[5] ita ut non modo sit ritus sacramenti, sed etiam totius christianae initiationis. Quod omnino necessarium est, si institutum catechumenatus instauretur.

Duplex ritus huius initiationis parandus videtur:

1) *Ritus amplior* ad modum catechumenatus priorum saeculorum, diversis gradibus, temporibus successivis celebrandis, distinctus (cf. n. 49).

2) *Ritus brevior,* post sufficientem catechesim adhibendus, in casibus

in quibus catechumenatus liturgicus praecedere non potest aut, ex rationabili causa, praecedere non debet, in quo omnes ritus una sessione peraguntur.

Quoad 1) Series caeremoniarum quae, una cum formulis quibusque propriis, ritum ampliorem efformant, variis modis aptari possent, semper tamen prae oculis habito Ordine Ritualis romani pro Baptismo adultorum.

In genere haec proponuntur:

a) Ritus singulorum graduum fieri possint inter liturgiam verbi;

b) aptae lectiones e sacra Scriptura inserantur;

c) series orationum et exorcismorum eo modo sint ordinatae, ut progressus catechumeni ad Baptismum excitetur et clarius in dies appareat;

d) omittantur, iuxta prudens iudicium Conferentiae Episcopalis, illae caeremoniae, quae, iuxta locorum usus vel personarum indolem, sensum minus rectum habere possent; [6]

e) collatio Baptismi, in quantum fieri potest, fiat in Vigilia paschali, coram omnibus aliis fidelibus (can. 772);

f) sacerdos qui adultum baptizat possit etiam, de mandato Episcopi, neophyto Confirmationem conferre, ut completa initiatio christiana adulti statim habeatur.

Quoad 2) Ritus brevior Baptismi adultorum schema traditionale retineat, nempe tria momenta antiquae praeparationis ad Baptismum: introductionem ad catechumenatum, traditionem et redditionem symboli et orationis dominicae, ablutionem sacramentalem cum caeremoniis immediate praecedentibus et subsequentibus, omissis, ut supra dictum est (littera *d*), omittendis.

Optatur etiam ut sacerdos possit, de mandato Episcopi, sacramentum Confirmationis neophyto conferre.

52. [*Ordo Baptismi parvulorum*]. Ritus ad baptizandos parvulos condicioni reali infantis rationis nondum compotis aptetur; partes etiam parentum et patrinorum in ipso ritu melius in luce ponantur.

[Declaratio]. Ordo Baptismi parvulorum in Rituali romano (Tit. II, cap. 2) exhibitus, etsi ut ritus pro parvulis indicatur, talibus formulis et caeremoniis constat, ut revera congruat adulto, qui sit suae intellegentiae et voluntatis plene compos. Hoc non obstante, ritus ille retinendus videtur, cum quibusdam tamen emendationibus,[7] scilicet:

1) Omittantur: *a*) orationes quibus memoratur catechumeni progressus usque ad recipiendum Baptismum (ex. gr. *Preces nostras...*: n. 4 b); *b*) eorundem rituum repetitiones, sicut diversi exorcismi, quorum multiplicitas a prisca eorum distributione per successiva tempora originem ducit; *c*) aliqui ritus minus apti.

2) Restituatur unctio Olei catechumenorum in pristinum locum, ante renuntiationem Satanae: nam, symbolice, unctio praeparat ad extremam luctam contra diabolum, quae fit in renuntiatione.

3) Clarius appareat distinctio inter traditionem et redditionem symboli necnon orationis dominicae. Instauretur quoque aliqua traditio Evangelii per lectionem cuiusdam pericopae evangelicae.

4) Partes parentum et patrinorum melius in luce ponantur. Deest in praesenti Ordine admonitio de eorum gravibus officiis coram Deo et Ecclesia contractis, atque assensus eorum viva voce factus.

5) Forsan opportunum foret inserere brevem et aptam orationem litanicam cui praesentes respondeant.

53. [*Ordo brevior Baptismi*]. Conficiatur Ordo brevior Baptismi, qui, in terris Missionum, a catechistis, et generatim, in periculo mortis, a fidelibus, absente sacerdote vel diacono, adhiberi possit.

[DECLARATIO]. Non infrequenter rerum adiuncta, in regionibus Missionum, exigunt ut Baptismus a Religiosis aut catechistis conferatur, absente sacerdote vel diacono, qui possit integrum ritum Ritualis peragere. Conveniens videtur ut, in his circumstantiis, excepto casu urgentioris necessitatis in quo unice formula sacramentalis profertur, aliquis ritus brevis habeatur qui perfici queat etiam a simplici fideli, ut valor sacramenti in mentem sive ipsius baptizandi sive circumstantium melius insinuetur.

Talis ritus brevis constare posset illis elementis praecipuis, quae non indigent potestate Ordinis ex parte baptizantis, ut v. gr. oratione pro baptizando, petitione fidei ex parte ipsius, renuntiatione et professione fidei necnon ablutione baptismali. Proinde excludenda sunt ea elementa, quae potestatem Ordinis supponunt, ut v. gr. exorcismi et unctiones.

Idem ritus, ut patet, adhibendus esset etiam in regionibus christianis, cum Baptismus ex necessitate a laicis confertur, absente sacerdote vel diacono, in casibus a iure praevisis.

54. [*Ordo supplendi omissa in Baptismo*]. Loco « Ordo supplendi omissa super infantem baptizatum », novus ritus conficiatur ad recipiendum infantem in ecclesiam paroecialem, qui ritu brevi fuerit baptizatus. Item similis ritus conficiatur pro neoconversis iam valide baptizatis.

[DECLARATIO]. In « Ordo supplendi omissa in Baptismo » (*Rituale romanum,* tit. II, cap. V et VI) quaedam partes, sicut exorcismi, iam non videntur esse ad rem.[8]

Immo totus ritus supplendi omissa in Baptismo apte substituendus esset per novum « Ordo ad recipiendum neobaptizatum in ecclesiam paroecialem », cuius partes esse possent:

a) receptio infantis a sacerdote ad ianuam ecclesiae;

b) redditio symboli et orationis dominicae a parentibus seu patrinis facta;

c) sponsiones ab ipsis datae de christiana pueri educatione;

d) lectio evangelica (ex. gr. *Matth.* 5, 1-12);

e) unctio chrismatis, nisi iam facta fuerit;

f) traditio vestis albae et candelae accensae;

g) benedictio sacerdotis.

55. [*Benedictio aquae baptismalis*]. Aqua baptismalis, extra tempus paschale, in ipso ritu Baptismi, formula breviore et apta, benedici potest.

[DECLARATIO]. Omnibus profecto nota est conditio miserrima, immo

indecens, aquae baptismalis, saepissime in vasculis Baptisterii putrescentis, praecipue in regionibus calidioribus. Ut hoc incommodum vitetur, proponitur ut aqua baptismalis non reservetur per integrum annum, sed, tempore paschali secluso, benedicatur cum Baptismus administratur.

Insuper, per hanc benedictionem aquae in actu Baptismi, instauratur integritas catecheseos et ritus. Ritus enim Baptismi obscurus aliquomodo evadit, cum numquam, praeterquam in Vigilia paschali, compleatur per splendidam expositionem mysterii aquae, quae legitur in praefatione ad benedicendum fontem. Sic optatur ut, pluries in anno, benedici possit aqua, ex. gr. pro Baptismis collectivis.

Ceterum, mos benedicendi aquam baptismalem una tantum vice quolibet anno non invaluit nisi in fine medii aevi.

56. [*Baptismus in clinicis*]. In clinicis infantes ne baptizentur nisi in casu verae necessitatis.[9] Ideoque erectio fontis baptismalis in eis non permittitur.

C) De Confirmatione

57. [*Ritus Confirmationis*]. Ritus Confirmationis ita recognoscatur,[10] ut clarius eluceat huius Sacramenti intrinseca connexio cum tota initiatione christiana; et ideo, pro opportunitate, Confirmatio etiam intra Missam conferatur;[11] eamque praecedat renovatio promissionum Baptismi.[12] Ipsa administratio Sacramenti aptioribus liturgicis formulis introducatur.

III – DE PAENITENTIA

58. [*Ordo Paenitentiae*]. Ritus et formulae Paenitentiae ita recognoscantur, ut effectum Sacramenti clarius exprimant.

[Declaratio]. Inter ritus recognoscendos, praecipuus videtur impositio manus, quae, secundum S. Cyprianum,[13] signum erat reconciliationis et communionis cum Ecclesia in paenitentia restitutae, quae necessaria erat, quia per peccatum vinculum vivum cum Ecclesia destructum erat. Significabat reconciliationem per Spiritum Sanctum, sicut hucusque retinet Pontificale romanum in ritu reconciliationis apostatae.[14] Impositio manus praescribitur quidem a Rituali, sed forma alterata: « Deinde dextera versus paenitentem elevata, dicit... », dum Rituale ambrosianum adhuc clare dicit: « manu dextera super caput paenitentis elevata et extenta... ». Instauretur proinde dispositio Ritualis, ita ut cognoscatur ritum esse impositionem manus, etiamsi sine contactu physico.

Inter alia, sunt recognoscenda verba « ab omni vinculo excommunicationis »: sensu enim canonistico explicata, pro absolutione a censuris sufficientia non reputantur, ceterum fere semper sunt superflua. Primitus erant quidem formula sacramentalis, qua paenitens « communioni » Corporis Christi restituebatur, ideo vere absolvebatur.[15]

IV – DE UNCTIONE INFIRMORUM

59. [*Nomen et natura Sacramenti*]. Sacramentum, quod communiter « Extrema Unctio » nuncupatur, deinceps « Unctio infirmorum » vocabitur; nam non est per se Sacramentum morientium, sed graviter aegrotantium,[16] ac proinde tempus opportunum illud recipiendi est statim ac fidelis in gravem morbum inciderit.

[DECLARATIO]. Nomen « Extrema Unctio » solummodo tardioribus saeculis (XII-XIII) invectum est; antea « Oleum infirmorum », « Oleum benedictum » appellabatur. Merito in Concilio Tridentino petitum est ut nomen primitivum restitueretur. Melius proinde nomen Sacramenti esset « Unctio infirmorum », quoniam agitur non de re sed de actione.[17]

Dilatio ad ultima momenta in usum venit a saeculo fere X, quando Unctio insolubiliter coniuncta erat cum concessione paenitentiae sollemnis, qua tamen ei qui convaluerat onera gravissima ad dies vitae, imponebantur.

60. [*Collatio Sacramenti*]. Unctio infirmi regulariter locum habeat post Confessionem et ante receptionem Eucharistiae.

[DECLARATIO]. Ex verbis Apostoli Iacobi: « Et (infirmus) si in peccatis sit, remittentur ei » (*Iac.* 5, 15), clare eruitur quod Unctio infirmorum spiritualiter pertinet ad paenitentiam. « Consummativum paenitentiae » hoc Sacramentum declarat Concilium Tridentinum; [18] ideoque administrandum videtur post confessionem sacramentalem infirmi et antequam ille sacram Communionem recipiat.[19] Nam Eucharistia est Sacramentum consummativum omnium aliorum Sacramentorum.

61. [*Ritus Sacramenti*]. Unctionum numerus pro opportunitate aptetur (cf. art. 21 huius Constitutionis); [20] et orationes quae ritum Unctionis infirmorum comitantur, ita recognoscantur,[21] ut respondeant diversis condicionibus infirmorum, qui Sacramentum recipiunt.

[DECLARATIO]. In orationibus, quas exhibet Rituale romanum, petitur unice sanatio infirmi: quod non semper congruit, scilicet quando Sacramentum administratur aut moribundo iam in extremis, aut infirmo gravi absque prudenti spe sanationis. Item formulae magis aptae desiderantur cum Sacramentum confertur homini aetate iam provecto, vel iuveni.

62. [*Iteratio Sacramenti*]. Unctio sacra in diuturna infirmitate aliquando iterari potest.

[DECLARATIO] Praxis hodierna (can. 940, § 2), post monitum Concilii Tridentini,[22] vetat in eodem vitae discrimine hoc Sacramentum iterare. Sed Unctionis iteratio, etiam in eadem infirmitate, fuit consuetudo Ecclesiarum usque ad saec. XIII. Nam aegrotus, maxime in diuturna infirmitate, saepius indiget solatio spirituali.[23]

V - DE ORDINE

63. [*Ritus Ordinationum recognoscendi*]. Ritus Ordinationum a peritis, sive quoad caeremonias sive quoad textus, recognoscantur. Allocutiones Episcopi, initio cuiusque Ordinis, fiant lingua fidelibus nota.

[DECLARATIO]. Suggestiones quamplurimae factae sunt etiam circa aptationem huius Sacramenti, ut eius sensus apertior fiat ad captum et ad sensum diversarum gentium. Aspectibus iuridicis huius quaestionis competentibus Commissionibus relictis, inter quos, v. gr., recognitio numeri Ordinum minorum et restitutio Ordinum minorum aut Diaconatus ad pristina officia, aliqua tantum indicantur naturae stricte liturgicae:

a) Desideratur reductio plurium caeremoniarum, una cum suis formulis, praesertim in ordinatione sacerdotali et in consecratione episcopali.

b) Recognoscatur tota traditio instrumentorum et indumentorum.

c) Allocutiones Episcopi ad Ordinandos revisioni subiciantur, ita ut conceptus qui in ipsis continentur magis respondeant officiis et obligationibus nostra aetate in iure praevisis.

d) Item nonnullae formulae passim in ritibus occurrentes, quae disciplinam aut rerum condicionem obsoletam sapiunt, novis rerum adiunctis accommodentur.

e) Usus linguae fidelibus notae in allocutionibus Episcopi ad Ordinandos necessarius videtur ad fidelium instructionem, ut ita magis directe adducantur ad intellegendam naturam et effectus singulorum Ordinum.

VI - DE MATRIMONIO

64. [*Ritus Matrimonii*]. Ritus celebrandi Matrimonium, qui exstat in Rituali romano, funditus recognoscatur et ditior fiat, ita ut gratia Sacramenti clarius significetur.

« Si quae provinciae aliis laudabilibus consuetudinibus et caeremoniis in celebrando Matrimonii Sacramento utuntur, eas omnino retineri Sancta Synodus vehementer optat ».[24]

Insuper Conferentiis Episcopalibus relinquitur facultas exarandi ritum proprium, usibus locorum et populorum congruum, firma tamen lege ut sacerdos assistens requirat excipiatque contrahentium consensum.[25]

[DECLARATIO]. Hodiernus ritus celebrationis Matrimonii a Rituali romano praescriptus nimis iuridicus videtur, cum desint partes euchologicae, quae gratiam Sacramenti significent.[26] Inter alia desiderantur:

a) quaedam introductio ad ritum, in mentem sponsorum revocans vim et valorem sacramentalem consensus, quem daturi sunt;

b) brevis oratio litanica, a praesentibus recitanda una cum sacerdote;

c) clara commonitio, in qua declarentur sponsis non tantum officia

stricte iuridica, sed et officia moralia, quibus ipsi adstringuntur inter se, necnon erga Deum et futuram prolem.

Omnibus denique patet quam sollemnis semper fuerit omni tempore et apud omnes populos celebratio nuptialis. Merito ergo, in ritu huius Sacramenti recognoscendo, maxime pro fidelibus in terris Missionum exsistentibus,[27] prae oculis habeantur monita Concilii Tridentini supra memorata.

65. [*Celebratio Matrimonii*]. Matrimonium ordinarie infra Missam celebretur, post lectionem Evangelii et homiliam. Oratio super sponsam, ita opportune emendata ut supra utrumque coniugem recitari valeat, dicatur lingua vernacula.

Si vero Sacramentum Matrimonii extra Missam, sed in ecclesia, celebratur, lectiones de Epistola et Evangelio Missae pro Sponsis legantur in initio ritus.[28]

[Declaratio]. Ritus, in quantum fieri potest, celebrandus est infra Missam, post homiliam; [29] pericopae enim Missae votivae pro Sponsis, cum Epistola tum Evangelium, sunt quam maxime aptae ad declarandum profundum sensum Sacramenti. Solummodo infra Missam, iuxta antiquissimam traditionem, datur sponsae benedictio nuptialis; quae tamen brevior et menti hodiernae aptior redigenda est, et post embolismum orationis dominicae, non ante, recitanda.

VII – DE SACRAMENTALIBUS

66. [*Recognitio Sacramentalium*]. Sacramentalia funditus recognoscantur, prae oculis habito principio de conscia, actuosa et facili participatione fidelium, et attentis hodiernis necessitatibus. In Ritualibus recognoscendis, etiam nova Sacramentalia, prout necessitas expostulat, addi possunt.

Benedictiones reservatae, perpaucae, et in favorem tantum Episcoporum, habeantur.

[Declaratio]. Ritualia in hac parte funditus revisenda sunt. Exstant enim aliquando duo vel tria schemata pro eadem re benedicenda, dum benedictiones pro novis inceptis et necessitatibus omnino desiderantur; quaedam benedictiones, ut ad Scapularia imponenda, et in genere benedictiones Religiosis reservatae, ritu prolixiore praeditae sunt, quaedam vero potioris momenti nimis simplices evadunt, ita ut fere ictu oculi perficiantur, nec tempus adsit sufficientes ut sensum benedictionis adstantes percipiant.

67. [*Ritus vestitionis et professionis religiosae*]. Conficiatur ritus vestitionis et professionis religiosae et renovationis votorum, qui valde optatam unitatem,[30] sobrietatem et dignitatem inducat, ita tamen ut quidem ritus particulares non excludantur.

Professio religiosa infra Missam fiat.

[Declaratio]. Inter Communitates religiosas, praesertim mulierum, exstat varietas fere immensa quoad caeremoniale vestitionis et professionis religiosae. Fere cotidie perveniunt ad S. Rituum Congregationem nova caere-

monialia religiosorum approbanda. Ex his autem, nonnulla commune schema sequuntur, quod aliquando sapit ritum Consecrationis Virginum in Pontificali romano exstantem; alia vero, quavis similitudine cum ritibus liturgicis neglecta, proprium sequuntur iter a sensu liturgico omnino aberrans, et unice super elementis devotionalibus fundatum.

Plurimi vota prompserunt ut tandem ordo quidam ponatur in hac congerie caeremonialium et eorum dignitati atque unitati provideatur.[31] Optimum videretur consilium si schema commune conficeretur, cui, in singulis casibus, addi possent elementa particularia, quae indolem propriam cuiusque Instituti in luce ponat.

Optatur pariter ut professio religiosa infra Missam fiat, sicuti Consecratio Virginum, et sicut fere omnes alii ritus consecratorii personarum.

VIII – DE EXSEQUIIS

68. [*Ordo exsequiarum*]. Ritus exsequiarum sensum paschalem mortis christianae clarius exprimat, et condicionibus ac traditionibus singularum regionum melius aptetur.

69. [*Exsequiae parvulorum*]. Ex integro recognoscatur ritus sepeliendi parvulos, ac propria Missa donetur.

[DECLARATIO]. Exsequiae, quae ritus funerarii partem notabilem efformant, et quibus populus numerosior adest, indigent revisione.[32]

In ritu hodierno, hi defectus notantur:

a) conceptus mortis, qui ex formulariis eruitur, non exhibet doctrinam spe plenam, quam Ecclesia tenet de morte christiana;

b) quaedam, praesertim responsoria et lectiones Officii defunctorum, sunt nimis tetra et angustiis referta;

c) adstantes fideles quasi absentes sunt ab oratione Ecclesiae pro defunctis.

Haec proinde *desiderata* proponuntur:

a) locum ampliorem in ritu funerario obtineant textus qui sensum paschalem mortis christianae exprimunt (ex. gr. pss. 113 et 117), ut efficacius proclametur fides Ecclesiae in resurrectione;

b) ad incrementum pietatis, maior varietas habeatur in formulariis Missarum, praesertim in lectionibus;

c) foveatur actuosa participatio fidelium mediis aptioribus;

d) usus funerarii gentium, praesertim in terris Missionum, dummodo nihil superstitionis prae se ferant, agnoscantur et in ritum christianum admitti possint.

Textus definitive approbatus unanimi suffragio in Sessione plenaria, die 12 ianuarii 1962.

NOTAE

[1] S. THOMAS, *Summa Theol.,* III, 62, a. 5 et 63, a. 6.
[2] S. THOMAS, *De veritate,* 27, a. 4.
[3] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 384-385, nn. 10-12.
[4] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 12-13, nn. 1-9.
[5] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 12-15.
[6] *Ibidem,* pp. 19-21, nn. 37-54.
[7] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 16-17, nn. 9-18.
[8] Cf. *Acta et Documenta,* p. 19, nn. 35-36 et p. 22, n. 6.
[9] Cf. *Acta et Documenta,* p. 22, nn. 2-3.
[10] *Ibidem,* pp. 25-27.
[11] *Ibidem,* p. 27, nn. 15-18.
[12] *Ibidem,* p. 26, nn. 12-14.
[13] S. CYPRIANUS, *Epistola 16,* 2 et passim.
[14] *Pontificale romanum,* pars III. Ordo ad reconciliandum apostatam, schismaticum vel haereticum. Continet manus impositionem cum invocatione septiformis Spiritus Sancti.
[15] Cf. J. A. JUNGMANN, *Die lateinischen Bussriten,* Inssbruck 1932, p. 257.
[16] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 96-97, nn. 7-13.
[17] *Ibidem,* p. 95, nn. 1-6.
[18] *Conc. Trid.,* Sessio 14, *Doctrina de Sacram. Extremae Unctionis.* Prooemium.
[19] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 98-99, nn. 26-28.
[20] N. 21. [*Limites aptationis*]. Limites servandi in hac aptatione facienda ita a legislatione ecclesiastica statuantur ut, intacta vi editionis « typicae » librorum liturgicorum a Sancta Sede editorum aut edendorum, Ordinariis singularum provinciarum vel regionum, vel etiam Conferentiae Episcopali nationali, maior concedatur facultas divinum cultum ordinandi, in primis autem quoad administrationem sacramentalium, processiones, linguam liturgicam, musicam sacram et artes.
[21] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 99-101, nn. 29-46.
[22] Sessio 14, *Doctrina de Sacram. Extr. Unct.,* c. 3.
[23] Cf. *Acta et Documenta,* p. 97, nn. 14-17.
[24] *Conc. Trid.,* Sessio 24, *De reformatione,* 1: MANSI, 33, col. 153. Cf. *Rituale romanum,* tit. VIII, cap. 2, n. 6.
[25] Can. 1095, § 1, 3°.
[26] Cf. *Acta et Documenta,* p. 175, nn. 2-4.
[27] *Ibidem,* p. 177, n. 19.
[28] *Ibidem,* p. 175, n. 8.
[29] *Ibidem,* nn. 5-7.
[30] Cf. *Acta et Documenta,* p. 369, nn. 1-3.
[31] Cf. *Acta et Documenta,* p. 369, nn. 1-3.
[32] *Ibidem,* pp. 366-367, nn. 1-4.

2) RELATIO EM.MI P. D. ARCADII CARD. LARRAONA PRAESIDIS COMMISSIONIS DE S. LITURGIA

Materia capitis tertii Constitutionis de sacra Liturgia summi momenti apparet, utpote media sanctificationis attingens quae universam vitam supernaturalem fidelium alunt. Finis proinde quem Commissio de sacra Liturgia sibi proposuit in hoc textu redigendo, prius quam recognitionis et instaurationis historicae aut totius ritus alicuius Sacramenti aut ipsius textuum, fuit *finis vere pastoralis*, qui scilicet sanctificationem ex effectu Sacramenti promanantem magis adhuc efficacem reddere aliquomodo cupit ex conscia illa et actuosa participatione, quam actio liturgica pastoralis praecipue sibi proponit. Hac luce suffultae proinde et hoc spiritu ductae conspiciendae sunt illae mutationes, quae in Sacramentorum et Sacramentalium traditam structuram inducendae proponuntur.

Quaestiones in hoc capite ita disponuntur ut, quibusdam generalioribus principiis praepositis, singula attingant Sacramenta, praeter Eucharistiam, de quo sermo fuit in capite secundo, et nonnulla puncta praecipua ex iis quae ad Sacramentalia spectant.

Singula ergo breviter percurramus.

I. In articulo 48 quaestio generalis agitatur, scilicet:

a) De *nova editione Ritualis Romani* paranda, cum Patres Concilii principia probaverint, quae ipsius redactioni praeesse debebunt, necnon variationes in structuram singulorum rituum inducendas.

b) Haec autem nova editio typica fundamentum praebebit apparandis *Ritualibus bilinguibus,* singulorum locorum et gentium necessitatibus accommodatis. Sed praecise petitur ut in nova editione typica clare indicentur partes quae in Ritualibus bilinguibus *lingua vulgari* dici possint, ut inopportuna illa diversitas vitetur, quae, etsi in rebus minoris momenti, in praxi hodierna apparet.

c) Insuper proponitur ut deinceps huiusmodi Ritualia particularia sint revera *integra Ritualia,* quae in textibus quidem necessitatibus particularibus aptentur, sed et instructiones sive rubricales sive pastorales contineant, quae in Rituali romano inveniuntur, ut ita prae manibus sint cuique sacerdoti ad ipsius actionem pastoralem opportunius moderandam.

II. De *Baptismo* et *Confirmatione* unica sectione agitur, ut clarius appareat intima connexio et successio *Sacramentorum initiationis christianae* in homine christiano perficiendo.

Ad hoc porro, *primo* petitur ut gradibus successivis, diversis tem-

poribus distinctis, initiatio christiana perfici possit, *cathecumenatum adultorum* restituendo, iuxta antiquioris disciplinae statuta. Succrescente enim in dies numero adultorum qui Ecclesiam ingredi cupiunt et ad Baptismum parari debent, opportunum videtur ut tempus instructioni catecheticae destinatum, per successivos gradus, etiam sacris ritibus sanctificentur. Et huiusmodi restitutio summi momenti erit sive pro regionibus Missionum sive etiam pro regionibus christianis.

Aliud deinde proponitur principium generale, quod cum iis congruit, quae in capite primo, circa Liturgiae aptationem et traditiones populorum dicta sunt; et agit de assumendis, inter elementa quae in traditione christiana inveniuntur, etiam nonnullis elementis initiationis quae apud unumquemque populum reperiuntur, dummodo ritui christiano aptari possint, quavis superstitione seposita. Finis huius principii est ut unaquaeque gens, quae Ecclesiam ingreditur, et suos traditos mores, in quantum fieri potest, servet, et suum ingenium quodammodo christianum reddat.

III. *De Baptismo* sex ponuntur quaestiones:

Prima agit de revisendo Ordine Baptismi *adultorum,* et inter consectaria adnumeranda est instauratio catechumenatus: necessario enim consequitur ut ritus olim successive celebrati, qui, mutata disciplina, in unum coaluerunt, pristina nunc disciplina restituta, inter se iterum dividantur ad gradus catechumenatus sanctificandos.

Altera proponit: 1) revisionem Ordinis Baptismi parvulorum et eo praesertim tendit ut integer ritus necnon singulae eius formulae condicioni reali infantis rationis nondum compotis aptentur. 2) Quaerit insuper ut partes sive parentum sive patrinorum clarius et efficaciore modo appareant. 3) In utraque autem revisione Ordinis Baptismi, de qua nunc egimus, etiam aptationes illae prae oculis habendae erunt, quae ex totius Liturgiae aptatione ad ingenium populorum promanant.

Tertia quaestio de Baptismo quid revera novum proponit, scilicet, ut *Ordo brevis* constituatur pro Sacramento administrando iis in casibus quos disciplina ecclesiastica sive hodierna sive postconciliaris praevidere poterit, absente sacerdote vel diacono. Casus enim fere habitualis in quibusdam regionibus Missionum effici potest, cum praesentia sacerdotis in singulis locis ad paucos tantum dies in anno, et hos inter se valde seiunctos, reducitur. Huiusmodi ritus essentialia servans, quae potestatem ordinis non supponunt, Sacramenti naturam et effectus magis in luce ponere debet.

Quarta quaestio petit ut hodiernus « *Ordo supplendi omissa in Baptismo* » sufficiatur per alium « ad recipiendum neobaptizatum in ecclesiam paroecialem ». Etenim ritus supplendi omissa in Baptismo

idem est ac ipse ritus Ordinis Baptismi, nonnullis tantum mutatis, quae condicionem hominis iam baptizati exprimant. Sed multa alia, sive in ritibus (v. gr. exorcismi) sive in formulis iam cum actuali hominis renati condicione non congruunt. E contra, valde conveniens videtur ut clare indicetur, per ritum Ecclesiae, aggregatio neobaptizati ad suam familiam spiritualem, quae est paroecia.

Quinto loco, innovatio proponitur circa benedictionem aquae baptismalis, extra tempus paschale renovandam initio ipsius ritus Baptismi. Ratio quidem inveniri potest in honore dando ipsi materiae Sacramenti, eius corruptionem vitando; sed praesertim requiri debet in efficacia catecheseos quae cum ipsa formula benedictionis coniungitur. Formula certe non erit amplior praefatio quae canitur ad benedicendum fontem in Vigilia paschali, sed brevior et accommodata ut in Sacramentariis legi potest, etsi nonnullis accommodationibus indigens.

Ultimo tandem tangitur quaestio de Baptismo in clinicis, et in hac re mens Commissionis liturgicae fuit ut per se Baptismus in ecclesia paroeciali conferatur, ad illam insertionem infantis in familiam spiritualem significandam. Admitti certe possunt casus necessitatis, sed collatio Baptismi extra baptizandi paroeciam fieri non deberet norma generalis.

De Confirmatione demum unicus habetur articulus, qui vult ordinationem talem totius ritus, quae manifeste significet eius connexionem cum aliis Sacramentis initiationis christianae. Renovatio ergo promissionum Baptismatis, eius relationem ad hoc Sacramentum; eius vero collatio etiam *intra Missam* relationem ad Eucharistiam indicabit.

IV. *De Paenitentia* pauca, et quidem minoris momenti, habentur, quae tamen eo tendunt ut veritas et ritus et verborum per opportunam instaurationem manifestetur, praesertim per manus impositionem et per formulam absolutionis.

V. *Ad Unctionem infirmorum* quod attinet, primo petitur ut veritas iam in nomine Sacramenti appareat, ut exinde etiam actio pastoralis facilior reddatur: « *Unctio infirmorum* » ergo, sicut iam in Concilio Tridentino propositum fuerat, non « Unctio extrema ».

Et ex eadem rerum veritate perquirenda, profluit locus ipsi Sacramento tribuendus in ordine administrationis, scilicet post Paenitentiam, cuius est pars, et ante Eucharistiam; necnon et possibilitas Sacramentum iterandi, etiam in eadem sed diuturna infirmitate, ad infirmi solamen et robur.

VI. Ritus quoque *sacrarum Ordinationum* recognoscere munus erit peritorum, qui rationem habebunt et doctrinae Ecclesiae de sacris Ordinibus eorumque materia et forma, necnon de mutatis temporum

condicionibus et disciplinis ex iis quae vigebant cum ritus Pontificalis romani efformati sunt.

VII. *Sacramentum Matrimonii* in se curas perplures convertit animarum pastorum, qui necessario et in ipsa Sacramenti liturgia media invenire debent ad suam actionem pastoralem efficaciorem reddendam.

Duo in hac re, Constitutio de sacra Liturgia consequi vult:

Primo, recognitionem elementorum ipsius ritus, 1) sive partem Ritualis romani ex integro ordinando, 2) sive singulis regionibus commendando ut ditiora elementa propria servent, iuxta monitum Concilii Tridentini, 3) sive demum concedendo ut ex ritu Ritualis romani singulae Conferentiae Episcopales alium magis proprium efforment.

Secundo autem, ad ipsam celebrationem attendit, et petit: 1) ut intra Missam peragi possit, post traditam catechesim, quae in lectionibus sacrae Scripturae invenitur; 2) et ut oratio, quae nunc super sponsam recitatur, ita emendetur ut super utrumque coniugem recitari valeat. 3) Quoties vero Sacramentum *extra Missam* celebratur, ipsum praecedat lectio Verbi Dei, quae in Missa pro Sponsis exstat, ad opportunam catechesim tradendam, et sponsos ad actum sacramentalem proxime disponendos.

VIII. Inter ea quae ad Sacramentalia spectant, *duplex proponitur principium generale,* scilicet: 1) de eorum opportuna recognitione, quae prae oculis habeat actuosam, consciam et facilem participationem fidelium; 2) et de addendis novis Sacramentalibus, diversis regionibus et gentium necessitatibus accommodatis, in Ritualibus bilinguibus conficiendis.

Puncta autem *particularia* quae proponuntur, 1) spectant ad ritus vestitionis et professionis religiosae, ad optatam quandam unitatem assequendam quod attinet; et insuper 2) pars *exsequiarum*, quae ita esset recognoscenda ut in actione pastorali animarum pastoribus magis faveat per nova elementa inducenda quae, sepositis tenebrosis conceptibus nunc in textibus Officii defunctorum exstantibus, magis proponerent sensum illum paschalem mortis christianae, qui proprius est totius ecclesiasticae catecheseos et traditionis.

Nunc autem singula per ordinem percurramus, nonnullas observationes speciales innuentes.

1. *Ad omnes capitis articulos.* - Cum in hoc capite frequenter allusio fiat, sive expresse sive tacite, ad ipsam doctrinam vel disciplinam in Sacramentorum administratione servandam, et non tantum ad ea quae ipsos ritus proprie et exclusive spectant, ideo in singulis breviter notatur quod aliarum Congregationum competentiam afficere potest.

2. *Ad art. 48.* - Oportet quam maxime ut, nova editione typica Ri-

tualis romani parata, eidem inserantur vel adiungantur quae in Ritualibus particularibus sunt propria, et non omittantur in his instructiones pastorales et rubricales quae in Rituali Romano singulis ritibus praemittuntur.

Ritualia particularia a Conferentiis Episcopalibus quam primum parentur, et a Conciliis provincialibus recognoscantur et approbentur, priusquam Sanctae Sedis approbationi subiciantur.

3. *Ad art. 49.* - Salva doctrina et normis vigentibus circa baptismum infantium (cf. S. Off. die 18 febr. 1958; *AAS* 50 [1958] p. 14), atque salva quoque competentia S. Congregationis de Sacramentis.

4. *Ad art. 50.* - In admittendis, in terris Missionum, elementis initiationis quae ad unumquemque populum referantur, salva fiat competentia SS. Congregationum de Propaganda Fide et de Sacramentis.

5. *Ad art. 51.* - *a*) Quae dicuntur de Conferentiis Episcopalibus intelligenda sunt iuxta normas superius statutas (n. 21).

b) *Quoad* 1. Quoad collationem Confirmationis a Sacerdote, salva competentia S. Congregationis de Sacramentis. Et idem dicatur *quoad* 2 in fine.

c) Sive Baptismus ante Missam conferatur, quod traditioni non contrarium apparet, sive post eam administretur, quod pluries ob rationes quoque pastorales conferri oportet, semper tamen valde opportunum esset inserere in Missali novam Missam in collatione Baptismi et cum eodem intime connexam.

6. *Ad art. 53.* - Hic Ordo brevior Baptismi ita conficiatur oportet, ut non solum in terris Missionum, sed in regionibus quoque christianis, cum baptismus ex necessitate confertur, absente sacerdote vel diacono, convenienter adhiberi possit.

7. *Ad art. 54.* - Attentis conditionibus sive circumstantiis religiosis plurium regionum, valde conveniens sive necessarium apparet fovere sollemnem vel ad minus publicam receptionem neoconversorum in ecclesiam paroecialem. Atque in hunc finem Ordinem conficere pro illis recipiendis, simul cum Ordine de quo in articulo hoc agitur.

8. *Ad art. 56.* - Attentis circumstantiis occurrentibus in clinicis plurium civitatum, hae duae restrictiones videntur *parum pastorales.* Salva etiam competentia S. Congregationis Sacramentorum.

9. *Ad art. 57.* - Confirmatio intra Missam etiam, *pro opportunitate,* conferri posset, post Evangelium et Homiliam; melius quam « conferatur » ut heic dicitur. Optime, quod « *praecedat* » renovatio promissionum Baptismi.

10. *Ad art. 60.* - Non videtur nimis urgendus hic ordo in administratione trium sacramentorum, propter casus occurrentes in articulo

mortis et etiam sensibus destitutis. Ideo « *regulariter* », id est, cum tria sacramenta simul et quasi normaliter administrantur.

11. *Ad art. 62.* - Videtur de competentia S. Congregationis de Sacramentis et S. Officii, cum agatur de aliquali doctrinae innovatione.

12. *Ad art. 63.* - Allocutiones melius videntur fieri *ante* initium Missae Ordinationum; et *intra eam,* solummodo Commentator explicet lingua vulgari. Neque videtur conveniens allocutiones ad Ordinandos fieri lingua vulgari.

13. *Ad art. 64.* - Quae de Conferentiis Episcopalibus dicuntur fiant cum interventu S. Sedis, iuxta superius dicta (art. 21).

14. *Ad art. 67.* - Ut norma generalis, videtur moraliter impossibilis professio intra Missam, ob varias, differentes et antiquas traditiones plurium Religionum. Est de competentia S. Congregationis de Religiosis. Quoad professionis relationem cum communione exstat decr. S. R. C. (Decr. auth. nn. 3212 et 3836).

15. *Ad art. 64.* - Videtur urgens et necessaria recognitio ritus celebrandi matrimonium: *a*) sive in ipso Rituali Romano, *b*) sive in Ritualibus particularibus, iuxta superius dicta (art. 48) et quae ex Concilio Tridentino memorantur, Conferentiis Episcopalibus ea, prout dictum est, praeparantibus.

16. *Ad art. 65.* - *a*) Maxime conveniens apparet quod in celebratione matrimonii, *oratio supra sponsam* emendetur ut supra utrumque coniugem recitari valeat congruenter, et quidem lingua vernacula.

b) Pro Sacramenti administratione *extra Missam,* si in Ritualibus particularibus non exstant lectiones et monitiones appropriatae, oporteret ut legerentur lectiones de Ep. et Ev. Missae pro Sponsis.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. FERRETTO: I. Peto veniam si, non obstantibus sapientibus Em.mi et Clarissimi Relatoris animadversionibus, dicere auderem, quod angoribus afficior frequenter perlegens in praesenti Decreto verbum *recognoscatur, aptetur, novus ritus conficietur* etc.

Et revera *de Baptismo* adultorum dicitur ritus *recognoscatur;* de Baptismo parvulorum dicitur: *aptetur*; de supplendis omissis in Baptismo: *novus ritus conficiatur; de confirmatione*: ritus *recognoscatur; de Poenitentia*: ritus et formulae *recognoscantur; de Ordine*: ritus Ordinationum *recognoscatur; de Matrimonio*: ritus... *funditus recognoscatur;* de sacramentalibus: funditus *recognoscantur*; de exsequiis parvulorum: *ex integro recognoscatur.*

Quae verba, una cum verbo « instauretur » quod iam abunde inve-

nimus in Prooemio et in capitibus I et II, parcat mihi Em.mus Cardinalis Relator, aliquantulum sapiunt sic dictum « liturgismum exaggeratum », qui omnes ritus ecclesiae immutare conari censetur, nescimus quo, nedum fidelium sed et clericorum novensilium, spirituali profectu: quum fideles, praesertim simpliciores, induci queant in erratum iudicium quod omnes qui nos praecesserunt improbandi sint: et sic veneratio erga sacros ritus, etsi noviter inductos vel in posterum inducendos, labefactari potest.

Si quid immutandum est, hoc fiat non ob rationes historicas sed tantum ob rationes pastorales v. g. ut facilior evadat, in quibusdam, usus linguae vulgaris; sed censeo hoc faciendum maxima prudentia et sine strepitu. Ideoque res non deferatur ad Concilium *nisi quoad principia generalia.*

II. Aliquando nonnulli ritus remittuntur iudicio Conferentiae Episcopalis: sed quaenam est auctoritas Conferentiae Episcopalis in singulas dioeceses?

III. Pag. 11 [1] *f*) proponitur ut sacerdos qui adultum baptizat possit, *de mandato Episcopi,* eidem neophyto Confirmationem conferre.

Quaererem de mandato Episcopi vel potius apostolico indulto saltem generali? Curnam autem haec propositio non componitur cum normis a Commissione de Sacramentis proponendis?

IV. Ac tandem nescio qua ratione possit sacrosanctum Missae Sacrificium interrumpi ad quaedam sacramenta, immo et sacramentalia, administranda, quae non sint directa, sicut *Ordo,* ad Sanctissimam Eucharistiam.

Haec, tamquam minus sapiens, dixi.

Card. LIÉNART: In schemate de Sacramentis et de Sacramentalibus Commissio Sacrae Liturgiae proponit modificationes maximi momenti, sicut fecit in Schemate de Sacrosancto Eucharistiae mysterio et faciet pro Officio Divino et anno liturgico. Timeo ergo ne denuo accusantur Liturgistae, tanquam amatores essent novitatis, qui nullam reverentiam erga sacrum ordinem ab Ecclesia stabilitum observent. Sed accusatio illa mihi non videtur iustificata et ideo peto ut mihi liceat defensionem Liturgistarum assumere.

1) Non Liturgistae, sed Episcopi initium dederunt petitioni ad modificationes in Liturgiam introducendas tendenti. Sunt Pastores, de universo mundo, qui, dum instituta est inquisitio generalis Concilio praeparatoria, vota emiserunt varia et multiplicia ut Liturgia nostra ma-

---

[1] Cf. p. 278.

gis accommodetur intelligentiae et participationi actuosae fidelium sibi commissarum. Non incriminandi sunt Liturgistae de his quae Episcopis attinent.

2) Longe abest quod Liturgistae, amore novitatis imbuti, omnibus votis emissis, assensum dederint. Scientia periti et conscientia addicti, discernere voluerunt inter vota Episcoporum quae reiicienda erant quia nullum fundamentum habebant in authentica traditione liturgica Ecclesiae et tantum retinuerunt quae consentanea erant cum illa. Insuper curam habuerunt munus suum ita perficere ut simul votis Episcoporum quam maxime possibile esset satisfacerent et nobis propositiones offerrent firmiter super fundamentum doctrinae innixas, cuius Liturgia debet esse expressio pura et authentica.

Ideo, iustum mihi videtur liturgistas Commissionis absolvere de peccato illis tributo et potius eis gratias agere quia servitio Ecclesiae tantum laborem et tam praeclaram scientiam consecraverunt. Raro enim divitiae doctrinales Sacrae Liturgiae et spiritualis vitalitas quam fidelibus afferre potest perfectius revelatae sunt.

His dictis, quid agere debemus? Credo quod in primis aestimare debemus quod Episcopi, qui mutationes postulaverunt, non ut amatores novitatis considerandi sunt sed ut fratres, de iis quae sunt ovibus suis salutaria conscii et qui a Concilio comprehensionem et adiumentum exspectant. Non sufficit eis dicere: Educate bene fideles vestros et Liturgiam sicuti est gustabunt. Experientia ostendit e contrario quod eo fideles plus aspirant ad actuosam participationem in caeremoniis Liturgiae quo sunt de ea magis instructi. Episcopi enim, qui de renovatione sensus Liturgiae in dioecesi sua curaverunt, testantur quod exinde, vita theologalis in animabus fidelium, spiritus communitatis inter eos et ardor apostolicus feliciter creverunt. Spem ponunt in Concilio, ut progressui isto faveat, ita ut renovatio interna Ecclesiae nostrae quae in votis est Suae Sanctitatis Papae Ioannis, Patris nostri gloriose regnantis etiam in Liturgia perficiatur.

Sane non omnes aeque sentiunt utilitatem modificationum propositarum quia mentes populorum in Ecclesia adunatorum non sunt eodem modo dispositae. Sed varietas in Ecclesia unitatem non offendit. In Liturgia semper servata est diversitas in unitate: sunt enim liturgiae graecae et latinae et in latinis liturgiae dominicana, ambrosiana, lugdunensis, etc.

Itaque ad ea quae nobis sunt proposita, de liturgia baptismi et aliorum Sacramentorum et Sacramentalium renovanda, assensum praebeo, aestimans quod unitas, in Ecclesia Catholica omnibus populis aperta, uniformitatem strictam non requirit sed quaeri debet in ordine ab Apo-

stolo Sancto Paulo Ephesiis commendato: « Sollicite servare unitatem spiritus, in vinculo pacis ».

Card. Gilroy: *De Initiatione Christiana* (49 - 50 - 51), pagina nona:[2] Etsi restauratio catechumenatus, per gradus distinctos ritibus sacris signatos, quibusdam in adiunctis ad bonum animarum conferre forsan valeat, non semper et ubique, etiam in terris missionum, esset commendandus.

Nam, attentis variis conditionibus in quibus acatholici ad fidem amplectendam perducuntur, itemque perspecta mente acatholicorum, sive neo-conversorum sive aliorum, caeremonia initiationis christianae, publica equidem sed non nimis perspicua, adhibenda videtur.

Pari modo pluries non expedit ut intra Missam talis caeremonia expleatur, nec ut ad Vigiliam Paschatis differatur.

Facultas confirmandi Sacerdoti adultum baptizanti tribuenda (51), pagina decima:[3] Ritus Confirmationis ab ordinario ministro Episcopo scilicet, in caeremonia distincta collatus, plurimum confert ad conceptum completae initiationis christianae in lucem ponendum. Ideoque non videtur concedenda talis facultas illi sacerdoti qui adultum neo-conversum baptizat.

De Confirmatione (57), pagina decima quarta:[4] Crescente numero parvulorum confirmandorum, pluries convenit ut collatio huius Sacramenti a Missae Sacrificio vel ab alio quocumque ritu sacro separetur, ita ut ritus Sacramentalis fidelibus elucescat itemque instructio conveniens expleatur quin caeremonia nimis longa fideles taedeat.

Ceterum, valor pastoralis et catecheticus huius administrationis, non solum pro participantibus sed et pro parentibus et patrinis, tanta est ut convenienter habeatur extra horas pro Missa celebranda consuetas, sive die Dominica sive die feriali.

Card. Spellman: Cum Sacramenta et Sacramentalia nobis dantur non solum ut actus cultus Dei et causae sanctificationis sed etiam ut signa ad instructionem pertinentia, sine dubio maxima cura opus est quoad eorum liturgicam structuram. Valde desideratur ut semper celebrentur cum vera et fructuosa participatione fidelium. Quem ad finem, Sacrosanctum Concilium decernat omnia et sola quae ad pleniorem et intensiorem actionem pastoralem vere iuvent.

---

[2] Cf. pp. 276-278.
[3] Cf. p. 277.
[4] Cf. p. 280.

De lingua vulgari in nova editione Ritualis romani, sat in Capite I dicta. Ante omnia debemus prae oculis habere Constitutionem Apostolicam *Veterum Sapientia* (p. 8,[5] n. 48).

Ad restaurationem catechumenatus quod attinet, sine dubio congruum videtur saltem pro aliquibus locis, maxime in terris Missionum. Spectata tamen varietate de loco in locum tum quoad numerum neoconversorum tum quoad ingenium, traditiones et dispositiones populorum, melius videtur si restauratio catechumenatus non mandetur sed Conferentiis Episcopalibus relinquatur (pag. 9,[6] n. 49). Fere idem dicendum est de ritu ampliori baptismi adultorum qui intime connectitur cum catechumenatu restaurando (pag. 10,[7] n. 51). In specie, de confirmatione a sacerdote conferenda, dubium oritur circa valorem pastoralem. Neophyti sine dubio aliquid reale lucrantur eo quod Episcopus potius quam sacerdos confirmationem confert. Melius vident dignitatem sacramenti et connexionem cum apostolatu ac simul bene intelligunt unitatem Ecclesiae sub Episcopo.

In ritu ad baptizandos parvulos, feliciter proponitur admonitio parentum et patrinorum de eorum gravibus officiis coram Deo et Ecclesia contractis (pag. 12,[8] n. 53); feliciter etiam proponuntur ordo brevior baptismi qui in extraordinariis adiunctis adhiberi possit (pag. 12, n. 53) et ordo supplendi omissa in baptismo (pag. 13,[9] n. 54). Placet etiam quod aqua baptismalis in ipso ritu baptismi, formula breviore et apta, benedici possit (pag. 13,[10] n. 55). Quae innovationes verae pastorali utilitati bene serviunt.

Ratio sufficiens pro ordine paenitentiae recognoscendo non apparet. Observationes in declaratione schematis datae non convincunt (pag. 15,[11] n. 58). Impositio manus sufficienter retinetur in forma alterata in praesenti Rituali praescripta.

Placet nomen « Unctio infirmorum » loco nominis « Extrema Unctio » quia melius exprimit naturam et usum huius sacramenti ideoque animarum pastores et ipsos fideles vere iuvabit (pag. 15,[12] n. 59). Idem dicendum de collatione huius sacramenti post confessionem et ante receptionem Eucharistiae (pag. 16,[13] n. 60). Iteratio unctionis in diuturna infirmitate placet quia aegrotus in tali casu vere indiget auxilio spirituali (pag. 17,[14] n. 62), sed melius esset definire maiori praecisione tempus iterationis quia « aliquando » nimis generale est.

---

[5] Cf. p. 276.
[6] Cf. pp. 276-277.
[7] Cf. p. 277.
[8] Cf. p. 279.
[9] Cf. p. 279.
[10] Cf. pp. 279-280.
[11] Cf. pp. 279-280.
[12] Cf. p. 281.
[13] Cf. p. 281.
[14] Cf. p. 281.

Ad sacramentalia quod attinet, ut benedictiones reservatae, perpaucae, et in favorem tantum Episcoporum, habeantur, omnino placet (pag. 20,[15] n. 66). Placet etiam ut schema commune conficiatur pro ritu vestitionis et professionis religiosae (pag. 20, n. 67). Talis ritus dignitatem et excellentiam status religiosi melius ostendet.

De aptatione exsequiarum condicionibus et traditionibus singularum regionum, iterum caveatur ne unitas Ecclesiae in mente fidelium parvipendatur. Denuo, confusio potest oriri praesertim apud simpliciores. Apud nostros, praesens structura exsequiarum ingenio et traditionibus populi sat apta videtur.

Card. RUFFINI: In schemate tot tantaeque mutationes proponuntur ut aliqualis rituum Sacramentalium eversio sit timenda!

Pag. 8,[16] n. 48: « De Ritualibus revisendis ». Concedi facultatem Conferentiis Episcopalibus singularum Regionum praeparandi Ritualia particularia mihi minime placet. Facile enim confusio et varietas nimia exorirentur in ritibus sacris.

Pag. 9 et 10:[17] Similiter non placet in locis Missionum coniungi cum ritu initiationis christianae ritus, gustus, cantus singulorum populorum proprios. Illa elementa in usu apud varios populos, si nullam superstitionem redoleant tolerari quidam poterunt, sed a ritibus et caeremoniis christianis omnino secernenda esse puto.

Pag. 11,[18] *d*: « Omittantur, iuxta prudens iudicium Conferentiae Episcopalis, illae caeremoniae, quae, iuxta locorum usus vel personarum indolem, sensum minus rectum habere possent ». Haec facultas, prout proponitur, nimis patet. Quae omittenda indicantur, declarentur et decisioni S. Sedis subiciantur.

Pag. 12 [19] ad n. 53: « Conficiatur Ordo brevior baptismi... ». In periculo mortis forma brevior iam habetur; extra hoc periculum qualis esset forma brevior desiderata?

Pag. 14,[20] linn. 6-7: « Aqua baptismalis..., tempore paschali secluso, benedicatur cum Baptismus administratur ». Ergo fons baptismalis, qui tam solemniter in nocte paschali consecrari solet, per maiorem partem anni inutilis evaderet?! Nonne sufficeret aquam saepe, extra baptismatum collationem, renovare?

Pag. 14 ad n. 56: Baptismus in clinicis permittatur sine restrictione; multae enim mulieres nostra aetate in clinicis parturiunt; si bapti-

---

[15] Cf. p. 283.
[16] Cf. p. 276.
[17] Cf. pp. 276-277.
[18] Cf. p. 278.
[19] Cf. p. 279.
[20] Cf. p. 280.

smus impediretur, eius collatio per hebdomadas et menses forsan differretur.

Pag. 14,[21] n. 57: *De Confirmatione.* Aptiores formulae invocantur; sed quae in usu sunt, mihi videntur optimae, sapientia plenae.

Pag. 15,[22] n. 58: Nescio quando impositio manus, quae proponitur, fieri posset in confessione mulierum.

Pag. 17:[23] Ad ritum extremae Unctionis, seu Unctionis infirmorum *in periculo mortis,* quod attinet, servetur quod Epistola S. Iacobi (c. 5 vers. 14-15) praescribitur et ab Ecclesia iam diu docetur.

Pag. 18,[24] n. 64: « Insuper Conferentiis Episcopalibus relinquitur facultas exarandi ritum proprium, usibus locorum et populorum congruum... ». Etiam haec facultas nimis patere mihi videtur.

Pag. 22 [25] ad *d*): « Usus funerarii gentium ... in ritum christianum admitti possint ». Tolerentur quidem — si fas est — sed nullomodo *in ritum christianum* recipiantur.

Cogitetur insuper si servanda sint in Exequiis quae ad mortuum referri nequeunt, v. g. « Libera me, Domine, *de morte aeterna...* ».

Card. Siri: (Rationes pastorales). Pag. 8,[26] linn. 8-12 de aptatione ritualium particularium: non dicitur in quibus et quousque possint aptari, idest accommodari, compleri, etc. Ibi potest esse inconveniens, quia res manet ulterius definienda et hoc modo non proponatur.

Pag. 9,[27] n. 49: De catechumenatu restaurando ritibus successivis. Hoc valet ubi institutio catechumenatus collectivus viget. Sed non ita valet ubi fiunt conversiones singulorum. Lex generalis ad hoc non videtur pertinens. Res videtur remittenda ad novam editionem Ritualis Romani de qua in Prooemio.

Pag. 11:[28] Declaratio n. 51 ultimo loco. Desideratur ut in Baptismo adultorum presbyter confirmet. Ne obliviscatur: Confirmatio est pro multis fidelibus unica vices in qua stant coram episcopo in tota vita (cur hoc auferre?).

Pag. 14, n. 56: Fons baptismalis in clinicis non permittitur. Hoc non respondet rationi pastorali. Octo vel novem pueri super decem nascuntur in clinicis et frigiditas morum efficit ut, si ibi plures non baptizantur, periculum sit ut nimis res differatur et forsan omittatur. Prohibitio tam absoluta non videtur in Concilio decernenda.

[21] Cf. p. 280.
[22] Cf. p. 280.
[23] Cf. p. 281.
[24] Cf. p. 282.
[25] Cf. p. 284.
[26] Cf. p. 276.
[27] Cf. pp. 276-277.
[28] Cf. p. 278.

Pag. 19,[29] n. 65: De matrimonio infra Missam. Hoc non potest effici die dominico. Cum populus sacro adsistit, esset nimis protracta Missa. Ceteroquin inter proletarios difficilia saepe sunt matrimonia extra dominicum diem.

Pag. 21:[30] Declaratio ad nn. 68-69. Conqueritur declaratio quia ritum exequialem censet nimis tetrum? Mors est mors! Tetrum non est in ritu sed in morte, cuius consideratio est morituris valde utilis in tota vita.

Card. LÉGER: Toto corde adhaereo declarationibus factis ab Em.mo Card. Liénart, quia sunt tantum expressiones desideriorum a multis episcopis discrete formulatorum et, historia explorata, apparet quod ritus Ecclesiae Romanae sunt fere omnes exorti e ritu gallico!

Hoc schema tanta bona continet sed mihi videtur quod sint parva de quibus praetor non curat, i. e. Concilium, sed desideria haec ad Commissionem remittantur.

Deest in canone 54 « Ordo supplendi omissa in Baptismo adulti ». Ritus specialis in declaratione descriptus convenit infanti tantum.

Addatur, in fine secundae sententiae canonis 56 haec exceptio: « non permittitur *nisi in peculiaribus et gravibus circumstantiis* ». Sunt enim quaedam institutiones ubi habitualiter necessitas vera habetur baptizandi in ipsis institutionibus. Habentur v. g. « maternitates » pro *puellis-matribus*, quarum infantes baptizare oportet intra institutionem, ad infamiam vitandam.

Deest, in canone 57, declaratio aliqua de ritibus Confirmationis, scilicet sicut *adest* pro Baptismate (vide n. 51, par. 1 *b*). Necesse videtur indicare pro Confirmatione « aptas lectiones de Sacra Scriptura, brevem et aptam orationem litanicam cui praesentes respondeant » (n. 52, pag. 5 [31]).

In declaratione canonis 58 propono sequentem additionem: « Formula " Passio Domini... etc. " recitari potest lingua *vernacula* ». Oportet enim ut fideles saltem haec verba audiant et intelligant, et ad hoc requiritur lingua fidelibus intelligibilis.

In canone 65, post primam sententiam addantur verba: « tamen ante orationem fidelium » (propositam in can. 40). Ratio est quia: Haec Oratio super sponsam non pertinet ad ritum Offertorii Missae.

In canone 66 proponatur *recognitio* fundamenti *theologici* benedi-

---

[29] Cf. p. 283.
[30] Cf. p. 284.
[31] Cf. p. 278.

ctionum rerum materialium. Utrum enim convenit res ipsas, quae in usu profano remanent, benedicere? Sunt aliquae formulae benedictionis (v. g. benedictio machinae ad suscitandam lucem electricam) ubi benedictio invocatur pro sola re ipsa, cum potius, ut mihi videtur, personae eis utentes benedicendae sunt.

In canone 67, post secundam sententiam, addantur verba: « tamen ante orationem fidelium ». Ratio est quia uniformitas hoc requirit, ob similitudinem cum sacramentis infra missam administrandis (i. e. cum matrimonio, confirmatione). Et non habetur ratio cur illi ritus iungeantur Offertorio potiusquam aliis partibus Missae. Sunt quaedam traditiones quae ab exterioribus observatae sunt scandala potiusquam aedificatio: e. g. coronae florum artificialium.

In declaratione canonis 68, pag. 21,[32] proponatur usus linguae vernaculae pro absolutione super feretro. Ratio est quia preces absolutionis sunt mirabilis catechesis de vita et morte christiana.

Card. GODFREY: *De Ritualibus revisendis,* pagina octava,[33] n. 48. Quod dicitur de Baptismo adultorum bene dicitur et videtur desiderabile quod Baptismus habeat completionem administratione sacramenti Confirmationis a sacerdote qui baptizat. Ita baptizatus completam initiationem statim habebit. Intelligitur hoc fieri de mandato Episcopi.

Restitutio unctionis oleo catechumenorum in pristinum locum placet ob rationem datam in schemate nempe quod deceret habere unctionem ante renuntiationem Satanae. Placet admonitio patrinis facienda.

Confirmatio intra Missam non erit semper conveniens in magnis paroeciis propter numerum candidatorum. In pagina decima quarta[34] n. 57 adderem verba: « ubi conveniens est ».

De Extrema Unctione vel potius De Unctione Infirmorum: Nomen « Unctio Infirmorum » adhibeatur ut dicit Schema.

De Ordine: Non videtur desiderabilis reductio caeremoniarum quae vere pulchrae sunt. Speratur quod non mutentur multum allocutiones Episcopi: pulchrae sunt et sunt sat aptae nostrae aetati. Fideles habent libros et bene intelligere possunt quid dicit Episcopus. Equidem puto, mutationes propositas nimiae sunt et rationes convincentes non dantur in schemate.

De Matrimonio (pagina decima octava[35]): Sub litteris *a*) et *b*). Schema sapienter proponit.

---

[32] Cf. p. 284.
[33] Cf. p. 276.
[34] Cf. p. 280.
[35] Cf. p. 282.

Quoad attinet ad *c*). Certe clara commonitio potest dari, sed res sat delicata est si sacerdos loquitur nimis clare de obligationibus moralibus coram iis qui adstant, parentibus, amicis etc.

De Sacramentalibus: Pag. 20,[36] n. 67: Schema dicit: « Professio religiosa infra Missam fiat »; debent addi verba « ubi conveniens est ». Uniformitas caeremonialis desideratur.

De Exequiis: Placet, sed adderem quod brevior forma orationis « Libera me, Domine », desideratur.

Non video tantum difficultatem de « Libera me a morte aeterna », quia est res in Liturgia consueta, v. g. in ordinatione sacerdotis Episcopus dicit: Accipe Spiritum Sanctum.

Card. CONFALONIERI: Perplura bona, etsi non omnia, in Schemate reperiuntur. Ad initium: peto an conveniat in uno eodemque plano collocare Sacramenta et Sacramentalia, quia pergrandis differentia inter ipsa, ut patet. Item in linea 7 verba « proxime disponunt » potius ad Sacramentalia referuntur, Sacramenta enim dant gratiam.

Pag. 14,[37] n. 57: Optime edicitur de Confirmatione intra Missam conferenda et de praecedenti renovatione promissionum Baptismatis. Aliqui Episcopi ita iam se gerunt, applicando etiam pro Missa simplici (quae est reductio tantum Missae sollemnioris) Rubricam Pontificalis Romani, quae collocat Confirmationem post Kyrie. Collatio extra Missam est potius dispensatorio modo concessa, ob evidentes necessitates.

Pag. 15,[38] n. 59: Optime proponitur ut definitiva appellatio « Unctio Infirmorum » loco usitatae vocis « Extrema Unctio ».

Pag. 17,[39] n. 63: Ritus Ordinationum utique sapienter recognosci poterunt. Tamen formulae et preces, quae valde splendidae et significativae sunt, praesertim pro Diaconatu, Presbyteratu et Episcopatu, ne reducantur. Hi enim ritus rariores sunt pro populo, qui cum gaudio adsistit et ad venerationem magis ac magis adducitur. Potius ordo aliquarum formularum logice immutetur. Fortasse Litaniae Sanctorum breviari poterunt. Ne Episcopi onerentur, numerus Ordinandorum practice potest temperari, si oportet, sapienter distribuendo, in casibus particularibus, sive quoad tempus sive quoad locum ordinationis. Videant potius Praelati ut ad Ecclesiam accedant sine necessitate preces praeparatorias ibi legendi, quae domi absolvi possunt, ne patientia adstantium fatigetur. In actionibus Praelati expeditius procedant. Allocutiones bene fiant lingua fidelibus nota.

---

[36] Cf. p. 283.
[37] Cf. p. 280.
[38] Cf. p. 281.
[39] Cf. p. 282.

Pagg. 18-19,[40] n. 64: Hodiernus ritus celebrationis Matrimonii revera nimis iuridicus est: addantur partes euchologicae.

Pag. 21,[41] cap. VIII: De Exsequiis. Bene dicitur quod nunc in formulariis usitatus conceptus mortis non semper exhibeat doctrinam spe plenam, quam Ecclesia tenet de morte christiana; et formulae ipsae saepe nimis tetrae sunt et angustiis refertae. Num color niger non est teterrimus?! Humillime ergo puto colorem violaceum melius adhiberi posse, saltem permittendum esse. Episcopi iam nunc eo utuntur vel uti possunt; Romanus Pontifex in sollemni funerum adsistentia rubri coloris paramenta induit; in multis regionibus etiam alii colores necessario ob mores populorum adhibentur; etiam apud nos, saltem quibusdam in locis, color albus praefertur quoad parvulos et virgines. Oh! dies mortis fiat revera apud Christifideles aeternae vitae dies natalis et ita apud omnes appareat!

De cetero observentur insuper obviae animadversiones Venerabilium Patrum.

Card. Richaud: De isto schemate luculenter confecto, pauca intendo adnotare; cum omnibus eius partibus assentio.

Libenter exopto pro toto Rituali Romano usum linguae vernaculae, exceptis tamen formulis essentialibus ipsorum sacramentorum et ad eorum validitatem praescriptis. Nam preces quibus utimur in administratione sacramentorum vel sacramentalium, sunt directae ad aedificationem et instructionem fidelium, qui exinde debent ab eis intellegi.

Pro administratione faciliori vel digniori Sacramenti Confirmationis ab Episcopis, valde exoptabile est ut Pontifex signet unico signo crucis confirmatum post unctionem. Caeterum in nova editione Pontificalis, pro signatione tabulae altaris, nunc unicum signum Crucis adhibetur, contra priorem usum.

Quoad recognitionem ritus Ordinationum, de qua dicitur in n. 63, convenit ut allocutiones Episcopi fiant lingua fidelibus nota, non tantum allocutiones Pontificis ad fideles, sed etiam monitiones ad ordinandos.

Card. Döpfner: Antequam ingrediar disceptationem de particularibus Schematis propositi, liceat quaedam edicere quoad discussiones diebus anteactis de re liturgica habitas.

A pluribus Patribus sollicitudines prolatae sunt fere sequentes: In Capitibus Constitutionis « De Sacra Liturgia » influxum « liturgistarum »

---

40 Cf. pp. 282-283.
41 Cf. p. 284.

qui dicantur, nimis invaluisse, « liturgistarum » dico, ex una parte scientia theologica parum praeditorum, ex altera parte rerum novarum cupidorum; proposita talia saepius historicismum sapere, quia solummodo ritus antiquatos ad vitam revocare vellent, neglecta evolutione in Ecclesia ultimis saeculis habita; tandem aliquando tali modo opus primariae necessarium praetermitti, scilicet fidelium pietatem personalem augendam curare.

His respondere liceat paucis verbis: Certe concedendum est in re liturgica exaggerationes exstitisse et existere, quas S. Sedes et nos Episcopi reicere debuerunt et reiciunt. Tales abusus, talia conamina excessiva comitantur evolutionem quamlibet sanam et salutarem in Ecclesia. Notandum enim est, inde a temporibus S. Pii X fel. rec. nos in « tempore quodam Ecclesiae » stare, in quo sacrae Eucharistiae ac totius Liturgiae intellectus et cultus, certe sub ductu Spiritus Sancti, sese celeriter evolvunt. Litterae Encyclicae *Mystici Corporis* et *Mediator Dei* a Summo Pontifice Pio Papa XII promulgatae et diversae instaurationes liturgicae iam factae quasi stationes huius viae indicant.

Revera hodie sermo esse potest de theologia Liturgiae, in qua nexus inter Liturgiam et opus salvificum Christi modo quodam proprio, profundo et vitali ac simul verbis ex usu Sacrae Scripturae et Patrum desumptis intelligitur, quin theologiae systematicae seu scholasticae ullo modo contradicat; immo haec ipsa sicut etiam magisterium Ecclesiasticum semper requiruntur ut norma, qua tales conatus mensurari debent.

Examen theologicum Constitutionis praeiacentis omnino fiat, sed ne, obsecro, mutetur ipse modus loquendi pro Concilio et tali materia tam aptus.

In renovanda Liturgia non agitur de formis Liturgiae historicis quibusdam obsoletis et nunc repristinandis, sed de eligendis illis modis ex thesauro historiae, quae secundum structuram Liturgiae theologice perspectam missioni Ecclesiae apprime correspondeant. Agitur ergo de statuenda illa forma cultus divini, quae traditioni legitime coniuncta sit et simul opus pastorale Ecclesiae in temporibus hodiernis congrue expleat.

Ut eram quondam Episcopus Berolinensis, in illa civitate et in regionibus affinibus Diasporae, stantibus sub regimine Communistarum, bene expertus sum in Liturgia non agi de ludicris aestheticis quibusdam, sed de ipsissima vita Ecclesiae et singulorum fidelium. Si Concilium Vaticanum II sanam evolutionem Liturgiae non proveheret, spes multorum sacerdotum et fidelium falleret.

Minime tamen obliviscor nos media in via evolutionis esse, quae non ubique eodem passu procedit et quae non ab omnibus eodem modo diiu-

dicatur. Nos ipsi in Germania vidimus aliquando Episcopos maximae aestimationis uti e. g. praedecessorem meum Michaelem Cardinalem Faulhaber vel Archiepiscopum Friburgensem Conradum Gröber, qui aliquomodo diffidebant Motioni Liturgicae sic dictae, quae tunc temporis incipiebat.

Unde hac in re etiam nos hodie nolumus oblivisci nobis Concilium praeparantibus maxime patientiae et maturi examinis opus esse et liturgicam instaurationem non debere nimis celeriter ac abrupte promoveri. Quo spiritu moderato et aequilibrato — saltem quoad lineas generales — Constitutionem nostram imbutam esse censeo. Si in Concilio solummodo principia et structura generalis instaurationis indicatur, hoc sit signum pro sincero conamine, ut omnia quoad singula mature et gradatim post Concilium perficiantur.

Quoad Schema propositum haec pauca dicam: Schema valde placet; est sobrium et fertile, inservit operi sacramentorum et sacramentalium in Ecclesia.

Pro ritu Ordinationum recognoscendo haec commendare velim: Loco olei catechumenorum in Presbyteratu conferendo adhibeatur oleum chrismatis, quia chrisma est oleum consecratorium, quod in omnibus sacramentis characterem indelebilem imprimentibus adhibetur. Sed in sacramento Ordinis, in quantum scio, decursu temporum oleo catechumenorum locum cedere debuit, ut differentia Episcopatum inter et Presbyteratum clarius innotesceret. Quo periculo hodie omnino remoto mutetur etiam usus sacri olei.

Card. ALFRINK: Hoc caput tertium Constitutionis De Sacra Liturgia — sicut caput primum et caput secundum — exaratum videtur a viris peritis, qui non studia historico-liturgica agere volunt, sed qui pastorali cura moti animis fidelium subvenire volunt et Ecclesiae servire cupiunt, et quidem non sine studiis historico-liturgicis ut in tramite traditionis Ecclesiae maneant. Cum Apostolo Paulo dicere vellem: In hoc laudo.

De cetero — nisi fallor — mens Commissionis de Liturgia est ut Concilio Oecumenico Vaticano Secundo tantum proponantur principia et regulae generales quae in nostro schemate magnis litteris imprimuntur, dum e contra ulterior elaboratio horum principiorum quae in Declarationibus invenitur, relinquitur cuidam Commissioni post-Conciliari vel forse S. Congregationi Rituum, quae his ultimis annis tot optimas revisiones et renovationes promulgavit, quae utique non unicuique in omnibus placere poterunt.

Omnia quae hic in Commissione Centrali quoad Declarationes ob-

servantur, pro ista Commissione post-Conciliari aut pro S. Rituum Congregatione valde utilia esse poterunt.

Commissioni Centrali autem — nisi fallor — imprimis haec principia generalia subiiciuntur ut de iis iudicent. Forse aliquando in Declarationibus quaedam adsunt quae non omnino placent, dum econtra principium generale facile admittitur. Haec distinctio videtur cuiusdam momenti, ne in discussione sat magna confusio oriatur, sicut in discussione de sacro Sacrificio Missae.

Nunc ad quaedam specialia transire liceat.

1. Contra instaurationem catechumenatus adultorum (n. 49) nullam difficultatem afferam. E contra. Sed optare vellem ut catechumenatus iste non sit obligatorius, sed Ordinariis vel Episcoporum Conferentiis relinquatur. Ratio est quia in diversis regionibus conditiones valde sunt diversae. Apud nos v. gr. multi adulti qui ad Baptismum veniunt, sunt iam christiani quia in religione protestantica baptizati sunt, etsi dubie, ita ut sub conditione rebaptisentur. Pro iis catechumenatus sicut hic intelligitur, non bene convenit. Pro iis forse melius quadrat ritus brevior baptismi adultorum de quo in Declarationibus ad num. 51 sermo est.

2. Dubito an in praxi utile sit ut — sicut dicitur in pag. 11 [42] sub littera *f* — adultus neo-baptizatus immediate post baptismum Sacramentum Confirmationis donetur a sacerdote baptisante.

Tum theologice tum historice argumenta gravia efferri possunt pro administratione Confirmationis una cum Baptismo, quia haec duo Sacramenta efformant simul initiationem christianam.

Sed timeo ne neo-conversi duobus Sacramentis simul administratis nimis onerentur — psychice et mentaliter — et melius videtur, si post aliquod tempus iterata occasione de sua vocatione christiana conscii fiant. Itaque non *praescribatur* administratio Confirmationis immediate post Baptismum, sed possibilitas donetur.

3. In num. 56 nimis fortiter dicitur: « erectio fontis baptismalis in clinicis non permittitur ». Intellego rationes; sed melius dicitur: « non nisi raro permittitur, vel: « in genere non permittitur », aut aliud huiusmodi.

4. In num. 57 dicitur quod Confirmationis Sacramentum conferri potest *etiam intra Missam*. Hoc nemini faciet difficultatem, quia non obligatorie dictum.

5. Ad num. 61: videtur esse idea valde bona ut orationes in Sacramento Infirmorum administrando respondeant diversis condicionibus infirmorum.

---

[42] Cf. p. 278.

In praxi autem hoc potest causare difficultates sat graves.

Saepe enim infirmus ipse non cognoscit suam conditionem gravissimam et saepius medici propter rationes psychologicas nolunt infirmo omnem spem recuperationis demere quia spes vivere facit.

Quid autem infirmus sentiet, si medicus illi spem sanationis fovet, dum e contra sacerdos per suas preces illi omnem spem tollit.

Si Commissio autem hanc et similes difficultates evitare potest, contra ipsum principium nullam obiectionem facere vellem.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Quae proponuntur hoc schemate de sacramentis et sacramentalibus respondent quidem desideriis multorum Episcoporum et liturgistarum expressis occasione convocationis Concilii. Certe decursu saeculorum conditiones populorum et necessitates pastorales mutatae sunt. Proinde, experientia duce, introducere, mutare, restaurare vel aptare aliquos ritus in sacramentis conficiendis vel tribuendis opportunum videtur. Tamen timendum est ne introductae modificationes maioris momenti in Rituali Romano pro tota Ecclesia saltem latina, contrarium sit aliquibus regionibus vel gentibus et hoc praecise rationibus pastoralibus.

Ideoque optarem ut Concilio proponantur solummodo principia generalia de hac re. In Rituali Romano inserantur lineis generalibus quae stricte videantur necessaria. Alia relinquantur Conferentiis Episcopalibus, ut ab illis proponantur Sanctae Sedi ut approbentur. Ceterum absonum videtur ut totum Concilium curet de minimis.

Card. BROWNE: 1) Non bene intelligo ea quae dicuntur in pag. 15,[43] Declaratione (circa finem). Haec enim absolutio omnino valet pro foro interno in casu censurarum non reservatarum, vel etiam reservatarum in casibus in quibus non potest fieri recursus ad Superiorem, iuxta regulas in iure traditas (cf. cann. 2247 § 3, 2250 § 3, 2253, 1°, 2254).

2) Dubito circa ea quae referuntur de Extrema Unctione pp. 15-17.[44] Textus enim sic se habet in n. 59 (pag. 16,[45] linn. 1-4): « (Sacramentum)... non est per *se sacramentum morientium,* sed graviter aegrotantium, ac proinde tempus opportunum illud recipiendi est statim ac fidelis in gravem morbum inciderit ». Tamen Concil. Flor. in Decreto pro Armenis ait: « Hoc sacramentum nisi infirmo de cuius morte timetur dari non debet ». Tridentinum (Sess. XIV, Cap. 3) ait: « Declaratur etiam esse

---

[43] Cf. p. 280.
[44] Cf. p. 281.
[45] Cf. p. 281.

hanc unctionem infirmis adhibendam, illis vero praesertim qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitae constituti videantur unde et sacramentum exeuntium nuncupatur ». Catechismus Romanus (Parte II, Cap. VI, qu. IX) habet: « Quum igitur illi tantum qui morbo laborant curatione indigent: idcirco iis etiam qui adeo periculose aegrotare videntur ut, ne supremus illis vitae dies instet metuendum sit, hoc sacramentum praeberi debet ». Codex Iur. Can. can. 940 § 1 ait « Extrema Unctio praeberi non potest nisi fideli qui post adeptum usum rationis ob infirmitatem vel senium in periculo mortis versetur » et in can. 941 ait: « Quando dubitetur num infirmus ... in periculo mortis reipsa versetur ... hoc sacramentum ministratur sub conditione ». Angelicus Doctor in Opere de articulis fidei et sacramentis Ecclesiae ait: « Hoc sacramentum non debet dari nisi infirmis quando timetur de periculo mortis... ». Item *Contra Gentes* Libr. IV, Cap. 73: « Unde manifestum est quod hoc sacramentum est ultimum et quodammodo consummativum totius spiritualitatis curationis, quo homo quasi ad percipiendam gloriam praeparatur. Unde et Extrema Unctio nuncupatur. Ex quo manifestum est quod hoc sacramentum non quibuscumque infirmantibus est exhibendum sed illis tantum qui ex infirmitate videntur propinquare ad finem ». Item in *Supplem. Summae Theol.* (ex Comm. in libros Sentent). Q. 32, art. II: « ... hoc sacramentum est ultimum remedium quod Ecclesia potest conferre, quasi immediate disponens ad gloriam. Et ideo illis tantum infirmantibus debet exhiberi qui sunt in statu exeuntium propter hoc quod aegritudo nata est inducere mortem et de periculo timetur ». Item Rituale Romanum: « Debet autem hoc sacramentum infirmis praeberi qui... tam graviter laborant ut mortis periculum imminere videatur ». Moderni theologi eandem doctrinam tenent. Ita Hugon, Diekamp, Lahitton, Salmanticenses O. P.

3) Notandum quod Catechismus Romanus dicit: « Servanda est Catholicae Ecclesiae perpetua consuetudo, ut ante Extremam Unctionem poenitentiae et Eucharistiae sacramentum administretur ». Hic autem pag. 16,[46] n. 60 contrarium proponitur.

4) Quoad pag. 17,[47] n. 62 dicitur « Unctio sacra in diuturna infirmitate aliquando iterari potest ». Hoc non negatur si post *quamdam* convalescentiam *novum* periculum supponi potest.

---

[46] Cf. p. 281.
[47] Cf. p. 281.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: Placet distributio caeremoniarum baptismi adultorum, sed facultative tantum; non placet quae de confirmatione dicta sunt sive immediate post baptismum, sive in aliis adiunctis; non placet propositio de sacramento poenitentiae; non placet quod unctio infirmorum pluries in eodem morbo iteratur. Alia placent. Adhaereo propositioni Em.mi Léger de ultima parte absolutionis sacramentalis lingua vulgari dicenda et propositioni Em.mi Confalonieri de allocutionibus in ordinibus conferendis.

Card. MICARA: Placet iuxta modum: laudantur praesertim: mutatio nominis « Extremae Unctionis » in « Unctionem infirmorum », unde aptius significetur natura Sacramenti; revisio ordinis exsequiarum et Missae instauratio pro sepeliendis parvulis.

Ad 51, pag. 11:[1] Minus placet indultum conferendi Confirmationem nimis facile cuilibet sacerdoti concedi posse.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: adhaereo iis quae dicta fuerunt ab Em.mis Cardd. Ruffini, Siri, Ferretto, Liénart et Browne.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: a me expositum[2] et in voto Em.mi Cardinalis Browne.

Card. GONÇALVES CEREJEIRA: Placet, habita ratione animadversionum pro prudentia factarum in ritibus recognoscendis, sed prudentia non significat, meo sensu, ritus non recognoscendos esse; speciatim refero et adprobo quod Em.mi Siri et Godfrey optime dixerunt.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: Id est, excepto articulo quinquagesimo sexto (pagina decima quarta[3]) ubi de clinicis agitur, quia observatio istius legis fere impossibilis evadit in pluribus locis sicut notaverunt Em.mi Cardd. Ruffini et Siri. Et ratione habita, de his quae viva voce exposui et scripto trado,[4] necnon de his quae Em.mi Cardd. Léger, Richaud, Döpfner, Alfrink dixerunt.

Card. TAPPOUNI: Placet iuxta modum: i. e. iuxta considerationes Eminentissimi Cardinalis Liénart.

---

[1] Cf. p. 277.
[2] Cf. pp. 291-292.
[3] Cf. p. 280.
[4] Cf. pp. 292-294.

Card. COPELLO: Placet, attentis quae dixerunt Em.mi Patres.

Card. AGAGIANIAN: Placet iuxta modum: Principia generalia a Concilio asserantur. Commissio Specialis, dein, sub ductu S. C. Rituum, particularia curabit, ratione habita etiam animadversionum tam sapienter probatarum ab Em.mis Patribus.

Card. McGUIGAN: Placet iuxta modum: plura bona in schemate dicuntur; mutationes tamen sint pauciores et observationes Patrum, praesertim Cardd. Gilroy, Ferretto, Léger, Browne et aliorum Patrum prudenter considerentur.

Card. GILROY: Placet iuxta modum: i. e. secundum adnexa.[5]

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum: secundum adnexum.[6]

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: Ad n. 49: Quoad *catechumenatum* dicendum haec convenire in terris missionum, non tamen quoad conversos ex confessione christiana acatholica, quia sunt iam baptizati, sive certo valide sive dubiose. Numerus eorum, qui ex paganismo vel ex plena deficientia fidei christianae convertuntur, in nostris regionibus paucissimus erit.

Ad n. 51: Talis *ritus amplior* videtur aptus pro terris missionum, ubi erunt multi catechumeni; apud nos aliqualem romanticismum sapit et conversionem difficiliorem reddit. Quare generatim apud nos ne adhibeatur, sed ritus brevior.

Confirmationem conferat Episcopus, ut conversi saltem semel in vita conveniant cum Episcopo et in Sacris cum eo communicent.

Ad n. 56: Ex rationibus practicis haec ordinatio non videtur esse bona, quia est periculum, ne baptismus nimis differatur vel omittatur.

Ad n. 58: *Impositio manus* practice est impossibilis.

Ad nn. 63-69: Caute procedatur, quia experimenta adhuc facta in instaurandis vel reformandis ritibus non dant nimiam spem nova fore meliora quam antiqua.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum, nempe iuxta ea quae sapienter dixerunt Cardinales Siri, Godfrey et Browne, et etiam iuxta ea quae humiliter dixi.[7]

---

[5] Cf. p. 294.

[6] Cf. pp. 294-296.

[7] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica. Cf. pp. 296-297.

Card. VALERI: Placet iuxta modum: Adhaereo iis quae ab Em.mo Card. Liénart initio discussionis dicta sunt de opportunitate — in genere — magis adaptandi sacram Liturgiam intelligentiae fidelium et aliquando etiam eorum necessitatibus, attentis tamen observationibus quae a pluribus Patribus heic illic super textus Decretorum factae sunt et speciatim de non multiplicandis Ritualibus particularibus sine approbatione S. Sedis.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: scilicet iuxta folia [8] et in voto Em.mi Browne.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: 1. De novo ritu proposito pro receptione infantis iam baptizati in ecclesiam paroecialem, velim ut clarissime appareat infantem *iam antea* in ipsam Ecclesiam Catholicam introductum fuisse per ipsum baptismum, ne confusio de effectu novi ritus oriatur.

2. Quoad novum ritum impositionis manus in sacramento poenitentiae, magis explicite dicatur omnem contactum physicum evitandum esse. Contactus physicus in hoc sacramento esset, meo iudicio, omnino non decens.

Ceteroquin, quaeri potest, ni fallor, utrum receptio sacramenti poenitentiae a poenitente *qui non est in peccato mortali,* sit revera reconciliatio cum Ecclesia cum nullomodo ab Ecclesia separatus sit.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: Adhaereo dictis ab Em.mis Cardinalibus Larraona, Ferretto, Gilroy, Spellman, Ruffini, Siri et Browne.

In concreto pag. 11 [9] n. 51 et pag. 18 [10] n. 64 addatur « de consensu » vel « favorabili consilio Sanctae Sedis exquisito ».

Pag. 12 [11] n. 53 ad confusiones, dubietates et angustias vitandas, in Baptismate, in periculo mortis, a fidelibus, absente sacerdote, ministrando, servari omnino debet, meo saltem iudicio, simplex et sola prolatio formae essentialis.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: [12] toto corde adhaereo declarationibus factis ab Em.mo Liénart, Siri, Godfrey, Confalonieri, Richaud, Döpfner, Browne.

---

[8] Cf. pp. 297-298.
[9] Cf. p. 277.
[10] Cf. p. 282.
[11] Cf. p. 279.
[12] Cf. pp. 298-299.

Card. GRACIAS: Placet. Nihil speciale dicendum: De Sacramentis Sacramentalibusque administrandis, proposita in libello data sunt fere eadem ac proposita Conferentiae apud Nijmegen habitae (1959).

Illa conferentia erat *vox Ecclesiae in Missionibus*. Si haec proposita non acceptarentur a Concilio Vaticano, erit, mihi videtur, casus — in respectu Missionum — « Vox clamantis in deserto ».

Si, propter rationes graves, Concilium diiudicet, sive in hac materia sive in aliis rebus Liturgiam respicientibus, proposita non placitura « Ecclesiis antiquioris temporis » — cur denegentur privilegia, quae « Doctores in Israel » in terris missionum adiudicarunt esse in bono fidelium secundum eorum iudicium et prudentiam? Fine finaliter, episcopi ubique terrarum habent eandem gratiam status officii.

Card. MONTINI: Placet iuxta modum: optima multa proponuntur; idcirco adhaereo his quae dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus Siri, Léger, Godfrey, Döpfner, Liénart, Alfrink. Quae Card. Browne quoque exposuit consideranda sunt.

Non videtur adprobanda propositio de collatione sacramenti Confirmationis a Sacerdote (n. 51 *f*).

Collatio baptismi in clinicis hodie non est impedienda (n. 56).

Non videtur practica impositio manuum in collatione Poenitentiae; sufficiat elevatio manus Sacerdotis absolutionem dantis (n. 58).

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: adhaereo adnotationibus quae factae sunt ab Em.mis Cardd. Gilroy, Spellman, Godfrey, Alfrink, Browne. De baptismo in clinicis reservetur facultas Ordinario loci; idem dicatur de confirmatione intra Missam; catechumenatus sit omnino facultativus; pro adultis neo-conversis habeatur ritus brevior pro aliquibus casibus adhibendus cum permissione Ordinarii; opto ut ritus Ordinationis et Consecrationis Episcopi remaneant ut sunt, salvis minimis mutationibus. Sancta Synodus in subiecta materia tradat unice principia generalia.

Card. CENTO: Schema hoc, unanimiter a Commissione Liturgica approbatum, placet iuxta modum, hoc sensu, nempe ut ratio habeatur quorundam rationabilium modificationum a Patribus prolatarum. Proponere audeo ut, in ritu Sacramenti Matrimonii, non benedicatur tantum anulum sponsae sed et sponsi; item ut in orationibus specialibus quae in Missa « pro sponsis » celebrantur, verba tangant semper etiam sponsum. Iste enim praesertim auxiliis coelestibus ac opportunis monitionibus eget, cum maiores habeat responsabilitates et gravioribus obnoxius sit periculis.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: habita ratione observationum Eminentissimorum Cardinalium Spellman, Gilroy, Ruffini, Léger, Siri, Confalonieri, Alfrink et Browne. Alia scripsi in folio adnexo.[13]

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum,[14] scilicet iuxta ea quae dixi et iuxta obvias observationes venerabilium Patrum.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: scilicet secundum dicta et scripta in folio adnexo; [15] insuper adhaereo declarationibus Eminentissimorum Cardd. Liénart et Döpfner, et observationibus Eminentissimorum Cardd. Siri et Léger quoad baptismum in clinicis; Card. Siri de Confirmatione a simplici sacerdote post adultorum baptismum; Card. Alfrink de Catechumenatu; Card. Confalonieri et Alfrink de confirmatione non necessario conferenda intra Missam; Card. Browne de iteratione Unctionis infirmorum.

Card. KÖNIG: Placet in genere. Attamen attendatur: 1) Principia generalia Concilio proponenda; 2) rationes historicae ne exaggerentur sed in rationibus pastoralibus insistendum; 3) Confirmatio reservetur per se episcopo et exceptiones sint omnino rarae.

Card. DÖPFNER: Schema generaliter placet; cf. scripta adnexa.[16] N. 56 (baptismus in clinicis) modificetur secundum dicta a Card. Alfrink.

Consentio Card. Browne de examine theologico, sed generaliter modus loquendi pro hac materia aptus remaneat.

Card. MARELLA: Placet iuxta modum: plura statuuntur in hoc schemate quae aliquibus Nationibus conveniunt et utilia sunt: aliis vero minime conveniunt. Impossibile est generalis regula praeceptiva semper proferre. Ad summum sufficeret ut aliquando clausula facultativa addatur, ex. gr. « Iudicio Episcopi vel Conferentiae Episcoporum et revera ad utilitatem spiritualem populi confert ».

Ex corde insuper plaudo experientia doctus iis articulis in quibus sermo fit de terris Missionum, ex. gr. pagina 9, 10 [17] ss. et in fine paginae vigesimae secundae:[18] utique cum omnibus cautelis, informata Sancta Sede, et illae caeremoniae consuetudinariae separentur omnino a ritu ipso Sacramenti, et dicatur non « in ritum christianum admitti possunt » sed potius « occasione administrationis Sacramentorum, vel exequiorum », ad mentem scilicet Em.mi Card. Ruffini.

---

[13] Cf. pp. 299-300.
[14] Cf. pp. 300-301.
[15] Cf. p. 301.
[16] Cf. pp. 301-303.
[17] Cf. pp. 276-277.
[18] Cf. p. 284.

Card. TRAGLIA: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes iam prolatas, et praesertim de baptismis in clinicis iusta de causa conferendis, de impositione manus in sacramento poenitentiae non introducenda; allocutiones Episcopi in ordinatione fiant lingua non modo fidelibus sed praesertim ordinandis nota, ut in Basilica Laternanensi solet accidere; insuper voto Em.mi Card. Browne omnino adhaereo.

Card. DOI: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita observationum factarum ab Eminentissimis Cardinalibus Gilroy, Spellman, Alfrink. Catechumenatus restauratio, Confirmationis administratio statim post baptismum a sacerdote et Confirmatio intra Missam conferenda sint facultativae.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum: iuxta ea quae dixi et scripsi in folio adnexo.[19]

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: demptis restauratione catechumenatus et recognitione ritus et formularum Poenitentiae; etiam habitis rationibus pastoralibus pro schemate characteris magis practici.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: id est: attentis observationibus factis a Patribus et iuxta ea quae in scriptis adnectuntur.[20]

Card. SUENENS: Placet iuxta modum: adhaereo eis quae dicta sunt speciatim a Cardinalibus Alfrink et Browne. Placet modo peculiari quae dicta sunt de renovatione ritus celebrandi Matrimonium, optando ut quaedam institutio catechetica praeparatoria ad matrimonium ut obligatoria in Ecclesia instauretur, sicut adest praeparatio ad sanctam Eucharistiam et ad Sacerdotium.

Card. DI JORIO: Placet.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum.

1) Votum est ne multiplex recognitio, de qua per totum schema, nunc fiat, veniam peto, subversio liturgiae sub praetextu historicitatis plus minusve arbitrariae.

2) Enimvero non sine gravibus rationibus ad tutandam unitatem, Ecclesia pugnavit pro unitate spiritus (non dico unicitate) liturgiae. Ideoque a commissione speciali revisio liturgiae fiat quidem, sed matu-

---

[19] Cf. pp. 303-305.

[20] Cf. p. 305.

re, sobrie, iuxta ea quae rationabiliter omnino opportuna sunt pro condicione locorum et personarum.

3) De clinicis, uti Em.mi Ruffini et Siri dixerunt.

4) De exsequiis, p. 21,[21] falsum est preces ritus hodierni non exhibere doctrinam spe plenam. Sed contra, ut patet apertissime: lux aeterna, lux perpetua, ego sum resurrectio et vita, et cf. praefationem canonis. Deinde, contra falsa placita nonnullorum hodiernorum, necesse omnino est ut de peccatis, de poenis, de inferno, occasione exsequiarum, sermo et oratio seu deprecatio fiat.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: i. e. iuxta animadversiones Em.mi Liénart et Em.mi Browne.

Card. BEA: Placet iuxta modum: in Concilio proponantur tantum principia et structura generalis; reliqua inserviant Commissioni post Concilium instituendae. Non placent quae habentur de catechumenatu; de baptismo in clinica (ad mentem Em.morum Siri et Ruffini). Ceteroquin plane concordo cum iis quae dixerunt Em.mi Cardd. Liénart, Léger, Richaud et Döpfner. Audienda est vox *universae* Ecclesiae, maxime etiam Missionum.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: attentis observationibus factis et illis quae scripto refero.[22] Commendo ut Schema de Extrema Unctione videatur a Commissione Theologica.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: id est ad mentem Eminentissimorum Cardinalium Liénart, Siri, Browne.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: adhaereo animadversionibus factis a pluribus Patribus: Spellman, Siri, Liénart, Döpfner, Ruffini, Browne, etc.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: iuxta observationes Eminentissimorum Patrum. Admitto ea quae ab Em.mo Domino Card. Browne dicta sunt circa Extremam Unctionem et formam Sacramenti Paenitentiae.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: reserventur Concilio lineae directivae schematis, iuxta ea quae dixit Em.mus Card. Alfrink.

---

[21] Cf. p. 284.
[22] Cf. p. 305-306.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: supprimendum mihi esse videtur numerus quinquagesimus sextus (pagina decima quarta),[23] quia favendum est hodie Baptismo confestim conferendo in clinicis seu nosocomiis pro puerperis. Sic enim securim providetur collatio Sacramenti quod secus non raro differtur, immo aliquando negligitur, non sine periculo mortis pueri ante Baptismum: nulla ergo contraria ratio admitti potest ubi de necessitate salutis agatur.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: adhaereo relationi propositae, sed opus est emendare illam post Concilium per Commissionem ad hoc institutam vel iam existentem, secundum observationes dictas a Cardinalibus Larraona, Ferretto, Liénart, Ruffini, Siri et ab aliis Patribus Eminentissimis.

Exc. BERAS: Placet iuxta modum: attentis iis observationibus Eminentissimorum Cardinalium circa principia generalia.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. aeque perpensis omnibus quae hoc in coetu dicta sunt, praesertim ab Em.mis Cardd. Browne et Agagianian. Haec ulterius addo: 1) Ritus administrandi Confirmationem non est ampliandus, propter numerum saepe magnum Confirmandorum.

2) Optatur abbreviatio exorcismorum spirituum immundorum: est res practica in regionibus missionum.

Exc. ALTER: Placet iuxta modum: omnia placent, praesertim Articulus primus, secundus (n. 49 excepto), quartus, quintus. Propositum paginae septimae [24] (*f*) de Confirmatione neophyto conferenda eadem occasione qua baptizatur et quidem a sacerdote eodem mihi non placet. Episcopus est minister ordinarius sacramenti Confirmationis et distinctio inter sacerdotem simplicem et episcopum in hoc ministerio fungendo clare retineri oportet.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum: attentis dictis ab Eminentissimis Cardd. Spellman, Siri, Godfrey, Browne.

Quod in schemate relinquitur libero arbitrio Conferentiarum Episcopalium submittatur Sanctae Sedi pro approbatione.

Exc. HURLEY: Placet: et quidem ad mentem Em.mi Cardinalis Liénart.

---

[23] Cf. p. 280.
[24] Cf. p. 278.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: adhaereo his quae dicta sunt ab Eminentissimis Cardinalibus Liénart, Léger, Döpfner et Alfrink. Submittatur iudicio commissionis theologicae iteratio unctionis infirmorum sicut dixit Eminentissimus Browne.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: quoad Extremam Unctionem adhaereo dictis ab Em.mo Card. Browne.

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum: sc. iuxta observationes Eminentissimorum Patrum, praesertim Cardd. Liénart, Ruffini, Siri, Léger, Richaud, Alfrink, Frings.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: scilicet confirmatio ne conferatur immediate post baptismum adulti; restauratio catechumenati remittatur Conferentiis episcopalibus; elementa initiationis a traditione populorum derivata admittantur, sed, ut ait Cardinalis Ruffini, non sunt miscenda cum ritu sacro Baptismi.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum ab Em.mis Cardinalibus Frings et Browne expositum.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Card. Liénart, Richaud et Döpfner, attentisque his quae dixit Em.mus Card. Alfrink de principiis generalibus statuendis a Concilio, non omissis animadversionibus Em.mi Card. Ruffini de initiatione christiana et de baptismo in clinicis.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: ad mentem Eminentissimi Liénart.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: passim, imo saepe, schemata rem relinquunt determinandam Conferentiis Episcopalibus; credo quod mentio illa semper supponat approbationem subsequentem S. Sedis, secus periculum esset subiectivismi, nam non necessario sapientiores fiunt homines, quando numerosiores adunantur; S. Sedes sit ergo auctoritas quae debet moderari appetitum diversitatis et conservare, in quantum potest fieri, unitatem etiam materialem inter varias gentes quibus constituitur ecclesia, « unitatem » dico quam multum admirantur infideles.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: ratione habita de eis quae dixerunt Eminentissimi Domini Liénart, Alfrink et Browne.

Insuper confirmatio administretur a ministro ordinario, nempe episcopo. Fons baptismatis remaneat in clinicis.

Exc. JELMINI: Schema placet. Restauratio liturgica continuanda et augenda est ut a pluribus Eminentissimis Patribus recte dictum est. Quam maxime utatur lingua vernacula, nam sensus disciplinae fidelium ita hodie caret ut non possibile fiat illis formulas praebere latinas quas agnoscere non potest. Renovetur ordo baptismi adultorum et conficiatur brevior ordo. Ne tollatur in clinicis possibilitas baptizandi. In societate nostra enim haec est gravis necessitas: secus baptismum quam longe differetur.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: iuxta observationes Cardinalium Liénart et Alfrink.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: secundum animadversiones Em.mi Cardd. Liénart, Frings, Döpfner, Browne. Fons baptismalis in clinicis omnino retineatur.

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum: ratione habita observationum factarum, praesertim earum quae Em.mus Card. Liénart initio sessionis fecit.

Principium aptationis quoad sacramenta et sacramentalia a Concilio admitti et probari potest. Sed relinquatur tota res commissioni expertorum in re liturgica et dogmatica, sub ductu S. Congregationis Rituum.

Experti e diversis nationibus seligantur oportet et sint diversae indolis, ut via media inveniatur.

Rev. JANSSENS: Non placet n. 56 prohibens baptismum in clinicis.

Placet iuxta modum descriptum ab Em.mis Card. Frings, et Card. Browne, quod ad cetera.

VII
DE SACRA LITURGIA

(Quinta Congregatio: 30 mart. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE S. LITURGIA

CAPUT IV
DE OFFICIO DIVINO

Summus Novi atque aeterni Testamenti Sacerdos, Christus Iesus, « humanam naturam assumens, terrestri huic exilio hymnum illum invexit, qui in supernis sedibus per omne aevum canitur. Universam hominum communitatem ipse sibi coagmentat, eandemque in divino hoc concinendo laudis carmine secum consociat ».[1]

Ecclesia autem, sacerdotio mirabili in suo Capite insignita, et divinam ipsius missionem in terris pergens, « pro hominibus constituitur in iis quae sunt ad Deum »,[2] ut Deum sine intermissione laudet et pro singulis interpellet. Quod munus absolvit non solum per celebrationem Eucharistiae, sed etiam per mirabile illud laudis canticum, in Officio divino exstans, quod « christianorum omnium nomine eorumque in beneficium adhibetur Deo, cum a sacerdotibus aliisque Ecclesiae ministris et a religiosis sodalibus fiat, in hanc rem ipsius Ecclesiae instituto delegatis ».[3] Omnes proinde hoc munere onerati tum gravem Ecclesiae obligationem, tum summum Sponsae Christi honorem participant, quia unusquisque in Officio divino orando ante thronum Dei stat nomine Matris Ecclesiae.

Huiusmodi Ecclesiae precatio ex antiqua traditione ita est constituta, ut totus cursus diei ac noctis per sacrificium laudis, a labiis confitentium Deo oblatum, consecretur.

Quo vero divinum Officium a sacerdotibus aliisque Ecclesiae membris, in fragilitate humana atque difficillimis temporum adiunctis constitutis, « tamquam sanctificatio diversarum horarum diei »[4] facilius et perfectius peragatur, Sacrosancto Concilio quae sequuntur placuit decernere:

70. [*Cursus Horarum*]. Cum sanctificatio diei naturalis sit finis Officii divini, cursus Horarum ita instauretur ut « Horis » veritas, in quantum fieri potest, reddatur, ratione tamen habita diversarum condicionum vitae hodiernae in determinatione iuridica temporis ad satisfaciendum obligationi Officii divini recitandi.

Ut autem cursus traditionalis Officii divini servetur ac simul hodiernae vitae necessitatibus cleri congruenter aptetur, hae normae prae oculis habeantur:

a) *Laudes* ac *Vesperae*, ex venerabili traditione Ecclesiae universalis

duplex cardo Officii divini cotidiani, ubique tamquam Horae praecipuae celebrandae sunt.

b) *Completorium* ita instruatur, ut aperte appareat ipsius natura ultimae precationis in fine diei.

c) Hora quae *Matutinum* vocatur, quamvis indolem nocturnae laudis retinens, ita aptetur ut qualibet diei hora recitari valeat.

d) *Horae minores* ita instruantur ut tempore competenti recitari possint, ad sanctificandum laborem cotidianum.

[DECLARATIO]. Ecclesia numquam admisit formam Breviarii, quae recitationem communitariam excludat. Officium divinum semper pro pluribus simul voluit: nam sic melius repraesentatur Ecclesia orans. Quare desiderandum non videtur duplex Breviarium, communitarium unum, privatum alterum.[5] E contra, Breviarium eius qui a solo recitat semper apertum sit fratribus, sacerdotibus sociis et plebi fideli.

Condicione tamen vitae clericalis funditus mutata, desideratur legislatio ecclesiastica qua Officium cotidianum sapienter aptetur et Horis veritas reddatur, ne deinceps sacerdotes adsint qui Laudes matutinas vespere, Vesperas autem mane, vel totam seriem « Horarum » quasi uno tractu absolvant.

Inter ea quae magis a Commissionibus postconciliaribus perpendenda erunt, haec duo adnumerari possent:

a) Ad *Matutinum* quod attinet, omnibus mature perpensis, ratio adesse non videtur mutandi ipsius compositionem traditam. Commendandum videtur, sicut est in votis plurium Antistitum,[6] ut generatim uno tantum Nocturno constet. Officia vero perpulchra et antiquissimae traditionis, tribus « Nocturnis » insignita, ne destruantur, immo instaurentur, si opus sit.

b) Pro *Horis minoribus* non videntur acceptandae solutiones « extremae », quae sunt aut eas totaliter abolere, aut eas sicut nunc servare. Totaliter enim eas abolere esset contra saecularem traditionem liturgicam; cum eas asservare sicut nunc sunt esset neglectus circumstantiarum vitae clericalis hodiernae, si obligatoriae manerent, aut solutio simulata, si earum obligatio tolleretur: nam esset practica earum abolitio. Solutio quae desideratur intendere debet harum Horarum aptationem, quae earum absolutionem in praxi possibilem, immo desiderabilem, reddat homini qui vitam orationis aestimare debet.

71. [*Psalmi*]. Ut cursus Horarum, in articulo praecedenti propositus, reapse observari possit, psalmi non amplius per unam hebdomadam, sed per longius temporis spatium distribuantur.[7]

Opus revisionis psalterii, feliciter inchoatum, perducatur ad finem, respectu habito latinitatis et usus liturgici.

[DECLARATIO]. Apparet necessitas psalterii unitatem in Liturgia latina restituendi. Ad versionem definitivam parandam, iam suppeditant subsidia haud parvi momenti. Ex. gr. habetur nova psalmorum interpretatio, cura professorum Pontificii Instituti Biblici, iussu Pii Papae XII edita et ab eodem Summo Pontifice in usum liturgicum inducta. Habentur quoque studia mo-

nachorum Abbatiae Pontificiae sancti Hieronymi de Urbe, inter quae Psalterii nova recensio, cura et studio Roberti Weber edita; et ita porro.

Haec studia necessitatem manifestarunt rationem habendam esse, in hac nova versione conficienda, tum indolis peculiaris latinitatis christianorum, tum usus psalmorum in Liturgia, praesertim in officiis sollemnioribus et antiquioribus, ne v. gr. textus et sensus antiphonarum et psalmorum discrepent, tum condicionum rhythmi quae pro cantu psalmorum requiruntur.

72. [*Hymni*]. Hymni, in quantum fieri potest, ad pristinam formam restituantur, iis mutatis quae mythologiam sapiunt aut christianae pietati minus congruunt. Recipiantur quoque, pro opportunitate, alii, qui in hymnorum thesauro inveniuntur.

73. [*Lectiones*]. In revisendis lectionibus,[8] haec serventur:

a) Lectiones *Sacrae Scripturae* ita distribuantur, ut thesauri Verbi divini in pleniore amplitudine expedite adiri possint.

b) Doctrina Patrum debitum suum locum et modum, iuxta Ecclesiae traditionem, obtineat; proinde *lectio ex Patribus* et sublimioribus theologiae spiritualis Magistris, dummodo agatur de textibus a structura et mente Liturgiae non discrepantibus, mensura largiore instauranda est et simul revisenda.

c) Passiones seu *vitae Sanctorum* ad fidem historicam reddantur.

74. [*Orationes*]. *a*) In Laudibus ac Vesperis feriarum per annum dicantur *Orationes matutinales ac vespertinales,* quae praesto sunt in Sacramentariis.

b) Vesperis cotidie *Preces* inserantur pro variis necessitatibus mundi et Ecclesiae.

c) In fine Horarum minorum, loco orationis diei, dicatur oratio dominica seu *Pater noster.*

[Declaratio]. *a*) In Officio feriali per hebdomadam, nunc semper repetitur oratio dominicae praecedentis; petitur ut rursus restituantur orationes quae pro Laudibus et Vesperis dierum infra hebdomadam olim dicebantur, quae continentur in thesauro librorum liturgicorum Romanae Ecclesiae,[9] quod dum favet pietati consulit varietati.

b) Preces dictae « feriales » (falso « paenitentiales » aestimatae) pro necessitatibus mundi et Ecclesiae, in Vesperis instaurari desideratur. Melius enim videtur illas coniungere Vesperis quam Laudibus, duplici ratione: ne, scilicet, Preces quae, iuxta votum Commissionis, etiam Missae essent addendae (oratio fidelium) mane duplicentur; et propter spem Vesperas Horam popularem evasuras esse, quod difficilius est pro Laudibus.

c) Usus complendi Horas minores oratione dominica constans fuit in traditione liturgica per plura saecula, usque dum consuetudo monastica, conformandi unica ratione initium et finem omnium Horarum, etiam in Horas minores induxit orationem diei.

75. [*Obligatio*]. Cum infirmitas humanae naturae postulet ut quid mi-

nimum orationis praescribatur, et aliunde totum pensum divini Officii servandum sit, hae normae erunt observandae:

a) *Communitates choro obligatae* tenentur Officium divinum cotidie in choro celebrare, et quidem:

— *totum Officium,* Ordines Canonicorum, Monachorum et Monialium;

— saltem *Laudes aut Vesperas,* Capitula residentialia;

— *totum Officium aut partem illius,* ceteri Ordines et Congregationes religiosae, secundum proprias Constitutiones.

Omnes autem illarum Communitatum clerici, si sunt in Ordinibus maioribus, et omnes sollemniter professi, exceptis conversis, tenentur ad recitationem totius Officii, etiam a solo factam, si totum aut partem in choro non absolvunt.

b) *Clerici choro non obligati,* si sunt in Ordinibus maioribus, cotidie, sive in communi, sive a solo, tenentur totum Officium persolvere.

c) Fratres, Sorores, ac laici cuiusvis *Instituti status perfectionis* observent Constitutiones proprias. Ipsis autem enixe commendatur ut, in quantum fieri potest, Laudes ac Vesperas celebrent sicut in Breviario.

76. [*Sodales religiosi*]. Sodales cuiusvis Instituti status perfectionis, qui, vi Constitutionum, partes aliquas divini Officii absolvunt, orationem publicam Ecclesiae agunt. Item, publicam Ecclesiae orationem agunt, si aliquod parvum Officium, vi Constitutionum, recitant, dummodo in modum Officii divini confectum ac rite approbatum sit.

[DECLARATIO]. Nostris diebus apud Instituta religiosa et saecularia laudabiliter crescit consuetudo recitandi Officium divinum aut partem ipsius. Opportunum proinde videtur huiusmodi recitationem tamquam publicam Ecclesiae orationem agnoscere, in bonum totius Mystici Corporis.

Sunt et Instituta quae « parva Officia » recitant. Pro iis Institutis exsistunt plures editiones, aut horum Officiorum aut parvorum Breviariorum specialium, lingua latina aut lingua vulgari exaratae,[10] quae tamen multum inter se discrepant. Editio unica officialis, si conficeretur a peritis in scientia liturgica, valde utilis esse posset. Sed melius videtur Officia edere singulis Institutis accommodata, quae tamen servent formam Officii divini, cum psalmis, lectionibus, hymnis et orationibus; servent insuper anni circulum, ut opus Redemptionis plena luce effulgeat: quod etiam pro Officiis B. Mariae Virginis fieri deberet.

77. [*Fidelium participatio in Officio divino*]. Curent animarum pastores ut Horae praecipuae, vel ad minus Vesperae,[11] potissimum diebus dominicis et festis sollemnioribus in ecclesiis et oratoriis celebrentur communes. Commendatur ut et ipsi laici celebrent Officium divinum, vel cum sacerdotibus, vel inter se congregati, vel immo unusquisque solus.

78. [*Tempus recitandi Officium divinum*]. Praestat, sive ad diem revera sanctificandum, sive ad ipsas Horas cum fructu spirituali recitandas, ut

in Horarum absolutione tempus servetur quod proxime accedat ad tempus verum uniuscuiusque Horae canonicae.

[DECLARATIO]. Horae divini Officii, olim sanctificationi totius diei destinatae, praesertim in recitatione a solo, saepius a competenti suo loco in cursu diei removentur, ideoque veritate sua privantur, ut fit, v. gr., cum Completorium mane vel Laudes ante cubitum recitantur. Insuper saepissime omnes Horae in unum ita cumulantur, ut totum diem amplius non sanctificent et necessario orantibus taedio fiant.

Propterea Codex rubricarum (n. 142) iam enixe commendat ut in absolvendo divino Officio tempus competens servetur, idest « tempus quod proxime accedit ad tempus verum uniuscuiusque Horae canonicae », scilicet:

a) pro Laudibus, « mane »;

b) pro Vesperis, « vespere »;

c) pro Horis minoribus, illud quod ad veritatem uniuscuiusque Horae proxime accedit, inter Laudes et Vesperas;

d) pro Completorio, paulo ante cubitum;

e) pro Hora, quae Matutinum vocatur, inter Vesperas diei praecedentis et Laudes ipsius diei.

79. [*Lingua adhibenda in recitatione Officii divini*]. *a*) Iuxta saecularem traditionem occidentalis Ecclesiae, in Officio divino lingua latina clericis servanda est.

Ubi tamen cognitio linguae latinae valde insufficiens est, neque adest spes legitima rem funditus mutatum iri, Conferentiarum Episcopalium erit in singulis regionibus normas statuere circa usum alterius linguae, ad normam articuli 24 huius Constitutionis.[12]

b) Monialibus, necnon sodalibus, sive viris non clericis sive mulieribus, Institutorum statuum perfectionis, in Officio divino, tam in choro aut in communi quam a solo celebrando, a proprio Ordinario, annuente Sancta Sede, concedi potest ut lingua vulgari utantur.

c) Quivis Officio divino adstrictus, si Officium divinum una cum fidelibus laicis, vel cum iis qui sub *a*) et *b*) nominantur, lingua vernacula celebrat, suae obligationi satisfacit, dummodo textus versionis sit legitime approbatus.

[DECLARATIO]. In Officio divino a clericis recitando lingua latina retinenda est. Nam saltem inter clericos Ecclesiae occidentalis linguam latinam vinculum unitatis esse, omnes plane admittunt.

Nemo tamen nescit quod studium latinitatis in universo orbe revera in dies minuitur atque vires ecclesiasticorum, contra torrentem rapidissimum pugnantium, victoriam adipisci non possunt, etsi omnis contentio, saltem inter Ecclesiae occidentalis iuvenes sacerdotium adpetentes, studium latinitatis innovandi, non tantum laudanda, sed etiam omnino iuvanda est. Quidquid est de hac re, sinceriter admittendum est hodie amplius non esse in potestate Ecclesiae, neque in potestate Universitatum, agere contra hanc evolutionem deplorabilem, quia ratio studiorum fere ubique in completa in-

dependentia ab Ecclesia fit a guberniis profanis, quae consiliis peritorum culturae humanae etiam obsecundare non possunt aut volunt.

Rebus sic stantibus, non solum in terris Missionum, sed in omnibus fere mundi regionibus non desunt clerici Breviarium latine persolventes, qui vix intellegunt quod pronuntiant. Neque adest spes rationabilis rem funditus mutatum iri. Verba autem sacra cotidie in ore orantis habita, quae non intelleguntur, fructum suum plenum afferre nequeunt, potius evanescunt. Huic rei Ecclesia consulat oportet.

Plurima Episcoporum vota circa usum linguae vulgaris in recitatione Officii divini videri possunt in *Acta et Documenta,* pp. 412-417.

Nota de editionibus. – Omnes Breviarii editiones contineant plenum textum latinum. Versiones a Conferentiis Episcoporum regionalibus approbatae, textui latino iuxtaponi possunt. Officia in usum laicorum, necnon Fratrum ac Sororum cuiusvis Instituti status perfectionis, habeant Horas cardinales sive lingua latina sive lingua vulgari dispositas; ceterae vero Officii partes lingua vernacula tantum edi possunt.

80. [*Officium divinum in choro vel in communi*]. Cum officium divinum sit vox Ecclesiae Deum publice laudantis, choro obligati et omnes in communi celebrantes munus sibi concreditum quam perfectissime, sive interna animi devotione, sive externa agendi ratione, peragant.

Praestat insuper ut Officium divinum in choro et in communi, pro opportunitate, cantetur.

NOTAE

[1] Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.*, 39 (1947), p. 573.

[2] *Hebr.* 5, 1.

[3] Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.*, 39 (1947), p. 573.

[4] *Codex rubricarum,* n. 142.

[5] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 303-305, ubi plures favent huic duplici formae Officii divini.

[6] *Ibidem,* pp. 316-318.

[7] Quaedam desideria circa distributionem Psalterii per spatium temporis maius quam unam hebdomadam et circa aliqualem selectionem psalmorum faciendam, videri possunt in *Acta et Documenta,* pp. 314-316.

[8] Plura desideria circa lectiones s. Scripturae vide in *Acta et Documenta,* pp. 318-322, nn. 1-32; quoad lectiones historicas, *ibidem,* pp. 322-325, nn. 33-50; quoad lectiones Ss. Patrum, *ibidem,* pp. 325-326, nn. 52-59.

[9] Vide, v. gr., *Sacramentarium Gregorianum* (ed. Lietzmann) n. 203, in quo habentur 8 orationes matutinales, et n. 204, qui continet 37 orationes vespertinales seu matutinales.

[10] Vide, v. gr., A. Bugnini, *Parva Breviaria fidelium,* in *Ephem. lit.* 68 (1954), pp. 171-179; H. Schmidt, *Introductio in Liturgiam occidentalem,* Romae 1960, pp. 469-483.

[11] Cf. Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.*, 39 (1947), p. 575; *Instructio S. R. C. de Musica sacra et sacra Liturgia,* n. 45.

[12] N. 24. [*Lingua liturgica*]. Latinae linguae usus in Liturgia occidentali omnino servandus est.

Cum tamen « in non paucis ritibus vulgati sermonis usurpatio valde utilis apud populum exsistere » possit, amplior locus ipsi in Liturgia tribuatur, imprimis autem in lectionibus et admonitionibus, in nonnullis orationibus et cantibus.

Sit vero Conferentiae Episcopalis in singulis regionibus, etiam, si casus ferat, consilio habito cum Episcopis finitimarum regionum eiusdem linguae, limites et modum linguae vernaculae in Liturgiam admittendae statuere, actis a Sancta Sede recognitis (cf. can. 291).

Caput V

DE ANNO LITURGICO

Sponsi divini opera salutifera, statutis diebus in anni decursu pia Mater Ecclesia sacra semper recordatione celebrare contendit. Primo hebdomadae die, quem « dominicum » vocavit, memoriam habuit Resurrectionis Domini, quam etiam semel in anno, solemnitate magna Paschatis, una cum beata ipsius Passione, frequentavit. Totum vero Christi mysterium per anni circulum explicavit, ab Incarnatione et Nativitate usque ad Ascensionem, ad diem Pentecostes et ad exspectationem beatae spei et adventus Domini. Recolendo taliter mysteria Redemptionis, aperuit fidelibus divitias virtutum atque meritorum Domini sui, ita ut omni tempore quodammodo praesentia fiant, et ipsi illa attingant et gratia salutis repleantur.

Memorias etiam Martyrum aliorumque Sanctorum, qui per multiformem Dei gratiam et perfectionem provecti, atque aeternam iam adepti salutem, Deo in caelis laudem perfectam decantant, circulo anni inseruit Ecclesia. Sanctorum enim nataliciis praedicat paschale mysterium in Sanctis cum Christo compassis et conglorificatis, et fidelibus exempla eorum praesentat, omnes per Christum ad Patrem trahentia.

In exercitationibus denique, diversis anni temporibus, iuxta traditas disciplinas aggrediendis, fidelium formationem perficit, per illas animi et corporis actuositates, quae in precatione, in ieiunio et instructione vim suam attingunt.

Praestat igitur ut fideles virtutem mysteriorum Christi impensius hauriant, Sanctorum exempla devote imitentur, atque exercitationibus sacris ad sanctitatem contendant. Quapropter placuit Sacrosancto Concilio ea quae sequuntur decernere.

I - DE ANNO LITURGICO INSTAURANDO

81. [*Annus liturgicus in genere*]. Annus liturgicus ita recognoscatur ut, servatis aut restitutis sacrorum temporum traditis consuetudinibus et disciplinis iuxta nostrae aetatis condiciones, ipsorum indoles nativa retineatur, ad fidelium pietatem debite alendam in celebrandis mysteriis Redemptionis chri-

stianae, maxime vero mysterio paschali, quod est totius anni liturgici veluti centrum et culmen.

[DECLARATIO]. Munus erit generalis instaurationis liturgicae etiam totius anni ecclesiastici ordinationem ita considerare, ut singula ipsius tempora revera respondeant menti et traditioni Ecclesiae necnon fidelium utilitati pastorali. Nonnulla enim tempora liturgica hodie a primaeva sua natura deciderunt; nonnulla autem melius ordinari possunt, quo vitam spiritualem fidelium profundius alant.

Commissionibus postconciliaribus, proinde, inter alia, haec commendari possent:

a) Tempori sacri *Adventus* ordinationem tribuere, quae illud fidelibus apertius significet inter potiora anni tempora, et eos quasi per gradus ducat ad mysterium Incarnationis Filii Dei celebrandum eiusque perfectam revelationem fideliter exspectandam.

Opportunum enim videtur ut, simul cum instauratione temporis quadragesimalis, aeque provideatur ut etiam tempus sacri Adventus characterem suum apertius exprimat, praeparationis scilicet ad celebrandum mysterium Incarnationis et exspectationis gloriosi adventus Domini. Elementa quamplurima supersunt in antiquis codicibus, quibus restitutis, tempus Adventus ditius efficeretur. Inter alia, memorari possunt praefationes propriae in Missa, et restitutio lectionum sacrae Scripturae feriis IV et VI cuiusque hebdomadae.[1] Insuper hodierna disciplina liturgica, quae dies a 17 ad 23 decembris numerat inter ferias II classis, requireret, pro iisdem diebus, non tantum lectiones proprias sed integram Missam propriam.[2]

b) Tempori *Septuagesimae,* charactere valde indefinito hodie praedito, naturam magis concretam tribuere, quae fidelium pietati et eruditioni rectius respondere possit.

c) Studere num et quomodo, iuxta regionum et populorum condicionem, *Quatuor anni Tempora* restitui possint.

82. [*Dies dominicus*]. Peculiaris natura diei dominici pietati fidelium quam maxime proponatur et inculcetur, quatenus est « dies Domini » et hebdomadalis commemoratio mysterii paschalis et christianae fidelium regenerationis. Aliae proinde celebrationes, nisi revera sint magni momenti, ipsi ne praeponantur.

[DECLARATIO]. Nisus actionis pastoralis hodiernae ut diei dominico sanctitas nativa servetur, vim suam habebit, si ipsius natura « diei Domini » pressius inculcetur et clare indicetur connexio quodammodo necessaria diei dominici cum Resurrectione Domini, immo cum mysterio paschali in omni sua parte. Dominico enim die, idest die Christi gloriose resurgentis, Ecclesia in unum convenire solet inde a suis incunabulis, ad mysterium paschale celebrandum, tum legendo « in omnibus Scripturis quae de ipso erant » (*Lc.* 24, 27), tum Eucharistiam conficiendo, in qua « mortis eius victoria et triumphus repraesentatur ».[3] Aliud elementum in traditione Ecclesiae perseverans est directa connexio commemorationis Baptismi cum commemoratione Re-

surrectionis dominicae, eodem prorsus modo quo eadem duo elementa inter se connectuntur in nocte paschali.

Periculum vero quod diei dominico imminet in actione pastorali est eius deviatio ad alias celebrationes in honorem Sanctorum efficiendas. Disciplina liturgica admittit quidem ut aliqua festa et aliquae solemnitates, quae infra hebdomadam occurrunt, in dominica celebrentur cum sua solemnitate externa, in bonum fidelium.[4] Sed haec concessio ansam praebere non intendit praxi indebitae celebrationum in die dominico. Dies enim dominicus remanere debet « dies Domini » per excellentiam, dicatus pietati et occursui fidelium cum ipsorum Salvatore.

83. [*Proprium de Tempore*]. Fidelium animi dirigantur imprimis ad dies festos Domini, qui mysteria salutis in anno celebrant. Proinde « Proprium de Tempore » aptum suum locum obtineat super festa Sanctorum,[5] ut integer mysteriorum salutis cyclus debito modo recolatur.

84. [*Tempus quadragesimale*]. Duplex character temporis quadragesimalis, praeparatio nempe vel saltem memoria Baptismi et actio paenitentialis, tam in Liturgia quam in catechesi liturgica plenius in luce ponatur. Proinde:

a) ad profundiorem fidelium eruditionem, eorumque ad celebrandum mysterium paschale praeparationem, elementa baptismalia liturgiae quadragesimalis propria abundantius adhibeantur; quaedam vero ex anteriore traditione, pro opportunitate, restituantur;

b) idem autem fiat de elementis paenitentialibus. Quoad catechesim autem imprimis inculcentur animis fidelium socialis peccati indoles perniciosa, et partes Ecclesiae in actione paenitentiali; atque oratio pro peccatoribus urgeatur.

[Declaratio]. Elementa baptismalia liturgiae quadragesimalis magni facienda sunt, et quidem primo lectiones sacrae Scripturae, orationes et alia huiusmodi, quae iam in textibus liturgicis inveniuntur. Sed munus quoque sit futurae instaurationis liturgicae aggrediendae ut cursus integrae Quadragesimae gradibus catechumenatus magis accommodetur, praesertim restituendo tria evangelia fundamentalia didascaliae Baptismi (mulier samaritana, caecus natus, Lazarus) dominicis Quadragesimae, ea a feriis infra hebdomadam auferendo, ut ita catechesi totius communitatis, die dominico, inservire possint. Insuper, orationi fidelium restitutae, tempore quadragesimali, precatio pro catechumenis modo speciali inseratur. Haec elementa omnibus fidelibus, iam dono Baptismi auctis, optimum medium catecheseos praebere valent.

85. [*Praxis paenitentialis Quadragesimae opportune restituenda*]. Indoles paenitentialis temporis quadragesimalis non tantum spiritualiter colatur, sed in vita quoque practica fidelium suam partem externam habeat. Instauretur, proinde, iuxta nostrae aetatis et diversarum regionum possibilitates necnon fidelium condiciones, opportuna praxis paenitentialis.

Sacrum tamen esto ieiunium paschale, feria VI in Passione et Morte Domini, ubique celebrandum et, iuxta opportunitatem, etiam Sabbato sancto

producendum, ut ita, elato et aperto animo, ad gaudia dominicae Resurrectionis perveniatur.

[DECLARATIO]. Textus liturgici Quadragesimae semper ieiunium memorant et commendant ob ipsius vim redemptivam et sanctificantem. Sunt ergo qui, discrepantia ducti inter textus liturgicos et hodiernam disciplinam ecclesiasticam, volunt textus ita aptare ut amplius de ieiunio non loquantur. Certe aliqualis aptatio fieri etiam posset, alios textus ex antiquis Sacramentariis eligendo, qui non directe et unice de ieiunio loquantur. Sed contendendum quoque erit ut praxis paenitentialis in Ecclesia restituatur. Studendum erit formae actuum paenitentialium, quae nostri aevi condicionibus melius respondeat, sed res ipsa manere, immo restituenda videtur.[6]

E contra, praxis perantiqua ieiunii feriae VI in Passione et Morte Domini omnino erit retinenda, immo sanctius servanda. Est ieiunium paschale, quod culmen constituit praeparationis ad mysterium paschale, et quodammodo consummatio totius purificationis quadragesimalis. Restituta insuper natura diei paenitentialis integro Sabbato sancto, usque ad mediam noctem ipsius,[7] consentaneum esset ut ieiunium paschale etiam per ipsum Sabbatum sanctum protrahatur, absque tamen impositione, ut ita clarius significetur praeparatio ad celebrationem mysterii Paschatis christiani. Quod respondet antiquae traditioni Ecclesiae de ieiunio producendo per dies quibus ablatus est Sponsus.[8]

86. [*Festa Sanctorum*]. Festa Sanctorum mirabilia quidem Christi in servis eius praedicant, et fidelibus opportuna praebent virtutum exempla imitanda: attamen festis ipsa mysteria salutis recolentibus ne praevaleant. Immo plura ex his particulari cuique Ecclesiae vel Nationi vel Religiosae Familiae relinquantur celebranda,[9] iis tantum ad Ecclesiam universam extensis, quae Sanctos memorant momentum universale revera prae se ferentes.

II – DE CALENDARIO RECOGNOSCENDO

87. [*Festum Paschatis certae dominicae assignandum*]. Ut festum Paschatis certae dominicae in calendario gregoriano assignetur,[10] assentientibus iis quorum intersit, praesertim fratribus separatis, Sacrosanctum Concilium commendat.

88. [*Calendarium fixum inducendum*]. Sacrosanctum Concilium declarat se non obstare mediis et inceptis, quibus tenditur ad calendarium perpetuum in societatem civilem inducendum.

Variorum autem systematum, quae ad calendarium perpetuum stabiliendum excogitata sunt, illis tantum non obstat, quae hebdomadam septem dierum servant et tutantur.[11]

Textus definitive approbatus unanimi suffragio in Sessione plenaria, die 12 ianuarii 1962.

NOTAE

[1] Cf. *Acta et Documenta,* p. 434, n. 32.
[2] Cf. *Acta et Documenta,* p. 434, n. 34.
[3] *Conc. Trid.,* Sessio 13, cap. 5.
[4] *Codex rubricarum,* nn. 356-361.
[5] Cf. *Acta et Documenta,* sub titulo *De calendarii reformatione* (pp. 430-441) passim.
[6] Cf. *Acta et Documenta,* pp. 232-234: *De ieiunio quadragesimali;* et pp. 219-230: *De reformatione ieiunii et abstinentiae.*
[7] Cf. Decretum S. R. C. *Maxima Redemptionis nostrae mysteria,* diei 16 nov. 1955.
[8] Cf. TERTULLIANUS, *De ieiunio,* cap. 2, 14.
[9] Cf. *Acta et Documenta,* sub titulo *De calendarii reformatione* (pp. 430-441) passim.
[10] *Ibidem,* pp. 442-443, nn. 2-12.
[11] V. gr. *Calendarium Orbis,* seu Calendarium a « World Calendar Association » propositum. Fuit etiam votum Congressus Unionis Astronomicae, Romae anno 1922 habiti (cf. *Ephemerides liturgicae,* 37 [1923], p. 39).

2) RELATIO EM.MI P. D. ARCADII CARD. LARRAONA PRAESIDIS COMMISSIONIS DE S. LITURGIA

DE OFFICIO DIVINO

Divinum Officium una cum Sacrificio Missae, summam constituit totius cultus christiani, ac simul sunt duo cardines sacerdotalis sanctitudinis.

Innumerae fuerunt quaestiones agitatae de Officio divino recentioribus temporibus. Ac obiective asserendum est, potiores difficultates circa « opus Dei » peragendum non *oriri* ex desiderio minuendi precem horariam Ecclesiae vel ex desiderio minime orandi, sed ex ipso instructo Officii divini et ex novis exigentiis pastoralibus *imminuti numeri sacerdotum,* quo fit ut Officium divinum non amplius fructuosa et ferventi pietate recitetur. Ipsa Apostolica Sedes ter iam intervenit ut remedium afferret harum rerum condicioni: anno 1911 cum Bullam *Divino Afflatu* circa novam Psalterii ordinationem et novas rubricas in Motu proprio *Abhinc duos annos* publicavit; anno 1955 cum decretum edidit de rubricis ad sempliciorem formam redigendis, et anno 1960, promulgando novum Codicem Rubricarum. Haec tria documenta partialem solutionem problemati dederunt. Potiores quaestiones aggrediendae sunt, quarum in Constitutione solutio proponitur, nempe:

1) De cursu Horarum

2) De Psalterio
3) De Lectionibus
4) De obligatione
5) De extendendo numero orantium nomine Ecclesiae.

Accedit quaestio de lingua.

1. *Cursus Horarum.*

a) Sanctificatio diei naturalis per sacrificium laudis, Deo horis principalibus a labiis confitentium oblatum, est radix et elementum constitutivum Officii divini, pietati sacerdotum propositi. Si ceterae preces, ut Rosarium vel lectio spiritualis vel examen conscientiae, quacumque die et hora diei perfici possunt, Officii divini natura requirit ut ad horas statutas persolvatur. Temporis proinde neglectio, hodie valde diffusa, deploranda est tamquam detrimentum pietatis.

b) Negligi tamen non potest hodierna condicio, 1) sive quoad divisionem et computum diei, 2) sive condicio cleri quae valde differt a tempore quo divinum Officium ortum et ordinationem suam habuit. Divisio Officii in septem Horas canonicas reflectit computum temporis iuxta systema in usu in mundo graeco-romano, et ambitum omnino monasticum, ubi communitas monachorum pluries in die convenire consueverat ad orandum, et pietatem cum labore materiali intermiscebat. Clerus vero saecularis, curae animarum addictus, solummodo ter in die cum suo Episcopo ad orandum conveniebat.

c) Hodie communiter dies tribus partibus dividitur: mane, meridie, vespere. Totius cleri, sive saecularis sive regularis, occupationes pastorales difficiliter, ne dicam impossibiliter, permittunt *communem* orationem *septies in die.* Hac ratione Commissioni visum est proponere ut in novam structuram Officium divinum ordinetur, quae propius accedat ad possibilitates reales cleri saecularis, seu curae animarum addicti, et ita veritas restituatur inter nomen et rem. Non agitur de breviando tempore quod orationi a Clero dicandum est, sed de modis conciliandis, quibus illud tempus communibus ministerii pastoralis hodierni necessitatibus accommodari valeat. Modi huius instaurationis diversi a peritis proponuntur neque opportunum visum est unum aliumve seligere vel eorum elenchum praebere. Melius omnino est ut Commissio postconciliaris de illis caute et prudenter agat, postquam Concilii Patres suam mentem aperuerint circa ordinem leviter mutandum divini Officii.

2. *Psalterium.*

Necessitatem revisionis et correctionis Psalmorum, quos usu quotidiano sacerdotes habent prae manibus in liturgia, a pluribus decenniis praeclara et severiora studia ostenderunt. Sed ab anno 1945, cum iussu Pii XII nova interpretatio in usum liturgicum ad libitum adhiberi coepta

est una cum veteri Vulgatae editionis versione, necessitas illa magis ac magis apparuit.

Omnes ad unitatem Psalterii redire optant. Difficultates enim practicae, quas duplex versio gignit, obliterari nequeunt, et hoc ad detrimentum vitae liturgicae et spiritualis. Incongruum enim est quod in Breviario una versio adhibeatur, alia vero in Missali pro eisdem Psalmis; atque in eodem Missali quandoque una, quandoque alia sequatur; immo ipsa Vulgata versio secundum duplicem recensionem.

Egregium opus peractum a Pontificio Instituto Biblico omnino fundamentum est et nobile conamen ad ulteriorem Psalmorum revisionem; quae perfici deberet a Commissione quadam, membris ex diversis studiorum exegeticorum centris selectis, ratione habita et *latinitatis christianorum* et *usus liturgici* psalmorum, necnon omnium conaminum hucusque factorum ad interpretationem rectam et, in quantum possibile, fidele verbi Dei. Extensionem huius versionis ad Ecclesiam universam praecedere deberet usus congruae temporis periodi in quibusdam coetibus peculiaribus, officium divinum sive sollemniter persolventibus sive communi recitatione.

3. *Lectiones.*

Generale exstat desiderium « pleniore amplitudine » legendi verbum divinum, seu sacram Scripturam, sive in Missa sive in Officio divino; insuper, Officium quod spectat, lectionem Patrum ditius restituendi.

Revera, quoad lectionem verbi Dei, notum est extare in Breviario minimam partem Scripturarum sanctarum, immo partem, quae ibi continetur, optimam minime dici posse. Habentur, ex. gr., omnia initia librorum, quae certo minus apta sunt ad fovendam pietatem.

Quoad lectionem Patrum, res adhuc peior est. Promulgato enim anno 1960 rubricarum Codice, lectio patristica in II Nocturno festorum fere ubique cecidit et limitata est ad minima illa commentaria in Evangelium diei. Quapropter Summus Pontifex omnes clericos enixe hortatus est ut volumina Patrum, tanta sapientia et pietate referta, assidue prae manibus legenda ac meditanda habeant.

Haec adhortatio ad privatam lectionem Patrum non videtur sufficere et in praxim difficulter a quampluribus traderetur; et proinde, in nova structura Officio divino danda, Ecclesia providere debet aptiorem modum inserendi abundantiorem copiam lectionis Patrum in ipsum textum publicae suae precis. Idem votum plures proposuerunt Episcopi. Mensuram autem, modum et criteria selectionis Commissio postconciliaris determinabit.

4. *Obligatio.*

In hac quaestione non multum est immorandum. Nam illa potius

ad SS. Congregationes Concilii et de Religiosis spectat. Sed salva hac competentia, certum est quod clerici omnesque ad Officium obligati totum Officium, spatio unius diei tenentur persolvere. Potius hic agitur de cantu vel recitatione in communi, ut institutum illud, quod continetur in ipsa natura divinae laudis ab Ecclesia ordinatae, percrescentibus pastoralibus necessitatibus cleri, et numero clericorum decrescente, omnino non evanescat. Homo enim Dei prius est homo orationis; sacerdos est mediator Dei et hominum: quod melius servatur si opus Dei collegialiter persolvit. Ac proinde proponitur ut qui Officio in choro tenentur *saltem* praecipuas Horas, *Laudes* nempe et *Vesperas* una simul dicant, reliquum autem, totum a solo persolventes. Communitates vero choro obligatae, idest monachi, moniales etc. totum Officium in communi dicere teneantur; ceteri autem proprias Constitutiones servent.

5. *Munus orandi « nomine Ecclesiae ».*

Nostris diebus valde crescit desiderium fidelium orandi cum prece Ecclesiae. Plures Congregationes religiosae quotidie parvum Officium B. Mariae Virginis, vel aliud Officium huic assimilatum, ex Constitutionibus recitare tenentur. Sed his ultimis annis, liturgico spiritu efficaciter influente, illa *parva Officia* revisa sunt iuxta schema divini Officii Breviarii romani, multis elementis ex illo fonte usurpatis. Immo recentiores familiae religiosae, sive Congregationes sive Instituta saecularia, saepe saepius parvum Officium efformarunt sumendo omnia elementa directe e Breviario romano.

Rebus sic stantibus duplex votum Commissio proposuit:

1) Extendatur etiam ad istos et istas orantes munus et honor orandi nomine Ecclesiae, dummodo Officia quae adhibent adstruantur *ad modum Officii divini;* minime vero si remanent in regione omnino devotionali absque illa relatione cum stilo et actione liturgica.

2) Invitentur potius Instituta illa ut adhibeant ipsum Breviarium romanum ex toto vel ex parte, ut ex. gr. sumendo Horas matutinas vel vespertinas, vel Horas praecipuas, ita ut oratio nomine Ecclesiae facta congruat etiam in formulis adhibitis.

Hoc aliud commodum etiam gigneret, scilicet quod solemnis persolutio divini Officii in ecclesiis cathedralibus vel communitatum choro addictarum cum maiore participatione frequentari posset.

6. *Lingua adhibenda in recitatione Officii divini.*

Et tandem quaestio de lingua adhibenda.

In mente habere debemus illa quae dicta fuerunt numero proprio generali; in particulari, pro concedendo huiusmodi usu pro aliqua regione, deberent praecedere quidem proposita, commendationes vel vota

organi respectivi, ut diximus; non potest dici unum vel aliud a priori. Et postea res debet subiici S. Sedi. Etiam quoad singulos recurrentes in istis casibus, an posset concedi vel minus episcopi facultas huiusmodi ex delegatione S. Sedis, hoc absque difficultate videbitur, in illis casibus quibus S. Sedes solet imponere huiusmodi concessionem. Notandum est quod pro monialibus res non est ita levis ut videretur, quia tangit proprium institutum; ac proinde nonnisi difficulter concedatur; in casibus particularibus minus difficulter. Postea qui officium divinum recitat cum fidelibus laicis, qui iure fruantur officium dicendi lingua vulgari, etiam adimplet obligationi; nulla est difficultas.[1]

Nunc singula breviter recurramus.

1. *Ad art. 70. a*) Quaevis sit instauratio in cursu Horarum, non est admittenda duplex Breviarii romani forma, una choro vel communitati destinata et altera recitationi a solo, sed talis quae ab omnibus recitari valeat.

b) Unum Breviarium esse pro Ecclesia debet sub eisdem legibus, regulis, normis. Cui unitati non nocet quod in Breviario, sub apertis typis et dispositione ad modum duplicis schematis, Matutinum tradatur: *primo,* quod omnibus obligatorium esset, id nempe quod nunc habetur in Breviario reformato, sed aliquantulum correcto; *secundo,* quod omnibus liberum esset, sed quod omnes possent eo uti sive in recitatione a solo sive in communi: in hoc secundo schemate, fere ac quod usque nunc erat in Breviario, aliquantulum correcto et ampliato, maxime in lectionibus secundi nocturni e Ss. Patribus. Hoc schema commendaretur vel urgeretur maxime illis qui ex officio, ex genere vitae, vel ex regulis aut constitutionibus, vitae contemplativae vel ad recitationem choralem destinantur. Prae oculis habeatur quot sint in Ecclesia sive clerici, sive religiosi sive moniales tali vita destinati; quos de hac ampliori recitatione non convenit privari. Tandem hoc pacto practice possibilis fit illa lectionum instauratio e Ss. Patribus, de qua agitur in aliis articulis.

2. *Ad art. 71.* In Psalterii ordinatione haec desiderantur revisenda:

a) quod Psalmi recitandi distribuantur per duarum hebdomadarum spatium;

b) quod omittantur, vel rarius recitentur, nonnulli Psalmi qui caritatis evangelicae spiritui minus congruere videntur; eo fere pacto quod nonnulla ex aliis libris omittuntur in lectionibus;

c) quod una tantum Psalterii versio ab omnibus adhibeatur, sive

[1] Verba ab « In mente habere » usque ad « nulla est difficultas » transcripta sunt ex taeniola magnetica.

in Breviario sive in Missali, tollendo varietates nunc occurrentes quandoque in eiusdem diei Officio vel Missa.

3. *Ad art. 73.* Videntur necessaria:

a) Nova lectionum *Sacrae Scripturae* distributio, sive ampliando lectiones ex aliis libris desumptas, sive variando aliquas quae nunc habentur pro aliis magis congruis et propriis;

b) ampliando earum numerum, distribuendo eas per duos annos legendas;

c) quoad *Ss. Patrum* lectiones, praeter revisionem vel suppressionem aliquarum quae nunc habentur, necessaria omnino est earum augmentatio; ita ex eis constituatur quaedam summa doctrinae sacrae, spiritualis et asceticae, spiritui temporis liturgici consonae, quae repraesentaret omnes Ecclesias et omnium saeculorum traditionem. Eae vero per duos vel per tres annos legendae distribuerentur.

4. *Ad art. 74. a*) Non apparet opportunitas orationum *matutinarum et vespertinarum,* maxime cum in novo Rubricarum Codice (n. 260) moderate sint praescriptae.

b) Ad summum *preces* in Vesperis addi possent in recitatione chorali, non in oratione a solo.

c) Non placet substitutio orationis diei cum oratione Dominicali seu *Pater noster* in Horis minoribus.

5. *Ad art. 75. a*) Tota haec quaestio proprius spectat ad S. Congregationes Concilii et de Religiosis, pro uniuscuiusque competentia.

b) Videtur nimia limitatio recitationis in choro quoad Capitula residentialia, quae ex officio ad Chorum obligantur et destinantur.

6. *Ad art. 76.* Declaretur expressius quod Officium parvum B. Mariae Virginis, utpote in ipso Breviario inclusum, continet publicam Ecclesiae orationem.

7. *Ad art. 79.* Applicanda est doctrina art. 24 proposita.

De Anno Liturgico

Caput quintum schematis Constitutionis de sacra Liturgia Annum liturgicum spectat, et quaestiones duabus sectionibus distinguit, quarum prima agit de ipsius anni liturgici instauratione, altera vero de calendario.

I - *De Anno liturgico instaurando.*

a) *Numero 81,* principium generale proponitur, quod totius Anni liturgici instaurationem quodammodo moderari debet, scilicet: singulorum Anni temporum 1) aut vera et primigenia natura est servanda vel restituenda, 2) aut, si opus sit, indoles peculiaris est pressius defi-

nienda. Quod obtineri valet sive retinendo traditas consuetudines et disciplinas, sive auferendo ea quae saeculorum decursu accesserunt, indolem nativam obscurando. Hac enim ratione tantummodo fieri potest ut pietas fidelium debite dirigatur ad celebranda mysteria Redemptionis, quae Ecclesia in anno liturgico recolit. Nonnumquam enim factum est ut, disciplina ecclesiastica, obsoleta aut aliquantulum decidens, novis formis devotionis originem praebuerit quae cum vera natura alicuius temporis liturgici non plene congruit. Exemplum esto praxis quadragesimalis obscurata in sua vera natura praeparationis ad baptismum, — aut saltem ad eius commemorationem —, et ad mysterium paschale celebrandum, quae suffecta est a devotione erga Domini Passionem. E contra tempus Septuagesimae natura vere definita caret, et est revera tempus quod intrinsece prosequitur tempus per annum, extrinsece autem elementa paenitentialia Quadragesimae iam assumit.

Practica huius principii applicatio, in *Declaratione,* modo concreto proponitur: 1) praesertim *pro tempore Adventus,* quod esset ita ditandum, ut tempus constituat Quadragesimae respondens ob sua elementa liturgica celebrationum; 2) deinde *pro tempore Septuagesimae,* charactere magis definito donando, et 3) pro *Quattuor anni Temporibus,* iuxta diversas locorum et gentium condiciones opportune restituendis.

b) *Numero 82* altera sectio recensetur quae instauratione indiget in universo anno liturgico, et *diem dominicum* respicit. Instauratio quidem potius est ordinis pastoralis, cum agatur de insinuanda in animas fidelium ipsius diei vera natura, quatenus est « dies domini et hebdomadalis commemoratio mysterii paschalis et christianae fidelium regenerationis »; et hoc modo subvenitur etiam actioni directe pastorali, quae tendit ad diem dominicum sanctificandum. Aliam partem huius instaurationis per leges liturgicas erit perficienda, ad periculum vitandum ne dies dominicus ad omnigenas devietur celebrationes, quae aut naturae ipsius diei aut verae fidelium necessitati non respondeant.

c) *Numerus 83* et sequentes usque ad 86, de duobus cyclis tractant quibus liturgicae celebrationes dividuntur, mysteriorum scilicet Christi (idest « proprium de Tempore ») et Sanctorum (idest « proprium Sanctorum »).

Principium generale esto Proprium de Tempore, utpote mysteria salutis recolens, primas partes obtinere super universas celebrationes anni liturgici, praesertim cum agitur de diebus festis Domini quae facta Redemptionis memorant, ita ut « integer mysteriorum salutis cyclus debito modo recolatur ».

Aliis temporibus liturgicis, quae aliquali instauratione aut perfectione indigent, iam memoratis, agendo de Proprio de Tempore, schema

Constitutionis de sacra Liturgia explicite tangit tempus quadragesimale et praxim paenitentialem huius temporis opportune restituendam.

Tempus enim quadragesimale, sive in liturgia sive in Ecclesiae disciplina, potioris est momenti ad vitam fidelium debito modo informandam per sacras illas exercitationes quae ad baptismum, aut saltem eius commemorationem et ad paschale mysterium celebrandum disponunt. Agitur proinde de instaurando genuino spiritu Quadragesimae. Quod obtineri debet nonnulla ex anteriori traditione restituendo, omnia autem elementa sive catecheseos sive praxis paenitentialis convenienter adhibendo. Hinc dispositio Constitutionis de summi faciendis, in actione pastorali, elementis quae universa liturgia quadragesimalis praebere potest.

Ad genuinum deinde spiritum Quadragesimae instaurandum necesse erit ut et praxis ipsa paenitentialis, nostrae aetatis condicionibus et necessitatibus aptata quidem, restituatur, et omnino servetur sacrum ieiunium paschale, quod, iuxta opportunitatem, etiam Sabbato sancto esset producendum, sed absque obligatione, cum hodie suae naturae diei luctus sit restitutus.

Ut autem Proprio de Tempore pars debita in celebrationibus servetur, necessario pars Proprii Sanctorum erit aliquanto contrahenda. Hucusque enim festa Sanctorum in calendarium universale inducta perplura sunt quam necessitas postulet. Hinc vota sive ab Episcopis prolata, sive a peritis in re liturgica aut in Congressibus efformata, ut inter festa Sanctorum illa tantum ad Ecclesiam universam extendantur, quae momentum revera universale habent, ceteris vero aut singulis dioecesibus vel familiis religiosis, aut singulis etiam regionibus vel nationibus relictis.

II - *De calendario recognoscendo.*

Altera sectio huius capitis, calendarii instaurationem tangit, ad eas praesertim varietates auferendas, quae a nimia Paschatis mobilitate promanant, quaeque et regionem liturgicam et regionem practicam in rebus civilibus tangunt. Duo promuntur vota, valde inter se differentia.

Primum agit tantummodo *de assignando die Paschatis dominicae definitae,* ita ut mobilitas Paschatis *ad summum intra limites unius hebdomadae* contrahatur. Dominica eligenda esset quae intra primos quindecim dies mensis aprilis occurrit, ut plura ex incommodis revera vitentur, et cyclus dominicarum sive post Epiphaniam sive post Pentecosten fere immutatus remaneat. Hoc modo cyclus hebdomadae septem dierum numquam abrumpitur.

Aliud votum quaestionem de mobilitate diei Paschatis auferenda modo valde magis completo aggreditur, idest una cum quaestione de *calendario omnino immutabili,* in quo una eademque dies hebdomadae

quotannis eodem die mensis occurrat, ita ut omnes anni sint inter se uniformes.

Sed hoc fieri nequit nisi abrumpatur continuitas absoluta cycli hebdomadalis, seu nisi excludantur a successione hebdomadarum *unus,* vel in annis bisextilibus *duo,* dies.

Mercatorum et negotiatorum consociationes, societates scientificae et academiae, in suis conventionibus internationalibus, pluries votum emiserunt in favorem calendarii fixi et perpetui.

His ultimis decenniis, Ecclesia propositiones de calendario reformando sibi factas non reiecit, sed neque quaestionem dirimere voluit absque praevio voto Concilii Oecumenici.

Neque sunt praetereunda tentamina eorum qui hebdomadam christianam seu septem dierum subvertere, et ita celebrationem diei impedire conantur, in locum hebdomadae christianae v. g. decadem seu seriem decem dierum inducendo. Cum variorum systematum quae ad calendarium perpetuum stabiliendum excogitata sunt, plura hebdomadam septem dierum servent, Ecclesiae maxime interest his favere, etiamsi tali modo continuitas hebdomadarum quotannis uno vel duobus diebus interrumpatur, ne nova calendarii ordinatio fiat contra Ecclesiam seu relicta hebdomada septem dierum.

At haec duo vota, ut in rem deducantur, approbationem obtinere debent eorum omnium quorum interest, imprimis autem fratrum separatorum et auctoritatis civilis.

1. *Ad art. 81.* Magna attentione et simul gravi moderatione tota haec quaestio instaurationis Anni liturgici prosequenda, ut revera conscientia populi christiani circa ipsum illustretur et clara evadat; at, ex alia parte, quae in vitam christianam fidelium iam a tempore influunt, et quidem pastorali actione plenius influere possunt, non tollantur nec indiscreto modo praetereantur.

2. *Ad art. 81.* 1) Respectu *Adventus,* ad eiusdem characterem plenius exprimendum, praeparationis ad mysterium Incarnationis celebrandum, et exspectationis Domini adventus, desiderantur:

a) Missa propria pro omnibus feriis in quibus de feria recitatur.

b) Praefatium proprium.

c) In feriis, quae Missa propria donentur, et de quibus semper recitandum occurrat, ponatur 3ª lectio evangelica cum homilia.

2) Respectu *Septuagesimae,* tribuatur ad eius characterem expressius indicandum, aliqua Missa propria pro feriis intra hebdomadam, et respectiva 3ª lectio evangelica in Officio, omnia quasi praeparatio ad paenitentiam quadragesimalem.

3) Respectu *Quattuor Temporum,* ut pastorali perfectiori modo celebrentur oporteret:

a) ut urgeretur quod in eis Ordines conferantur cum praevalentia super aliis diebus festis;

b) ut fideles ducantur ad precationes et bona opera Deo his diebus offerenda ut Ecclesia idoneos altaris ministros obtineat: opus vocationum...

c) ut fidelibus exponatur peculiaris natura horum dierum.

3. *Ad art. 82.* Oporteret ut dies dominicus ad plenius celebrandum mysterium paschale:

a) Praefatione propria donaretur;

b) ut in quantum possibile, collatio baptismi in eo fiat;

c) ut sollemnitas festorum externa in dominicis a Rubricis permissa, ita celebretur ut dies Domini appareat pietati dicatus.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. TISSERANT: In schemate nihil invenitur de Martyrologio Romano reformando. Hunc librum oportet reformare priusquam ad alios libros manus apponatur. Kalendarium pro festis sanctorum nequit certe definiri, dum Martyrologium plenum erroribus manet. Nec difficile foret Martyrologium brevius et verius componere, cum Socii Bollandiani materiam paratam habeant, iam in Propylaeo ad Acta Sanctorum Decembris propositam in forma commentarii praesentis Martyrologii Romani.

Nescio cur S. Rituum Congregatio nihil fecerit ante reformationem Breviarii et Missalis Romani. Nunc urget ut quaestio deferatur ad Summum Pontificem vel, si maluerit, ad Concilium.

Card. SPELLMAN: Quod absolutio divini Officii in hodiernis adiunctis facilius et perfectius fieri possit, est finis omnino desiderandus. Vitentur autem « experimenta » senioribus propter confusionem, omnibus propter impensa onerosa. Innovationes, si quae fiant, tales sint ut Officium conditioni hodiernae vitae clericalis praesertim pastorum animarum melius accommodetur. Caveatur ne innovationes potius « historicismo » et rebus obsoletis faveant quam veris necessitatibus clericorum.

Placet quod sodales religiosi, absolventes partem divini Officii vel aliquod parvum Officium, agnoscantur ut publicam Ecclesiae orationem

facientes. Talis recognitio in bonum totius Mystici Corporis vere tendit (pag. 12,[1] n. 76).

Cum in omnibus mundi partibus adsint clerici Breviarium latine persolventes qui vix intelligunt quod pronuntiant, Sacrosanctum Concilium feliciter decernere potest permittere omnibus a solo recitantibus arbitrium et optionem eligendi linguam Latinam vel linguam vulgarem. Rationes alibi allatae contra usum linguae vulgaris propter confusionem et damnum fidelium hic non pertinent (cf. n. 79, pag. 14 [2]).

In anno liturgico instaurando, iterum ea omnia et sola recognoscantur quae actionem pastoralem vere iuvent (pag. 18,[3] n. 81).

Quod festum Paschatis certae dominicae in calendario assignetur videtur esse contra traditionem saecularem.

Card. FRINGS: Hoc schema valde mihi placet et spem dat divinum officium optime reformatum iri. Retinentur septem horae dispositae per diem, retinetur recitatio psalmorum, quamvis non totius psalterii per hebdomadam, retinetur et multum amplificatur lectio ex divinis litteris, reformatur lectio patrum et vitae sanctorum, promittitur revisio psalmorum bene iam incepta, perficienda secundum principia optima, retinentur, corrigentur et amplificabuntur etiam hymni et orationes.

Erit quidem labor adhuc immensus, quem Deus bene vertat.

Quoad obligationem recitandi Breviarium nihil essentiale mutatur, retinetur etiam lingua latina ut ordinaria, sed respectu mali status latinitatis in multis regionibus etiam civilisatis datur conferentiis nationalibus ius concedendi, ut clerici in sacris constituti recitent divinum officium in lingua vulgari. Sed hic mihi videtur necessaria confirmatio per Sanctam Sedem. Quod dicitur de recitando Breviario cum laicis in lingua vulgari: placet. Timeo ne recitatio Laudum ante missam mors sit meditationis sacerdotalis.

Etiam, quae de anno liturgico dicuntur, placent; sapiunt spiritum verae pietatis et amoris in Christum Dominum crucifixum et resurgentem. In aliquibus rebus desiderare faciunt sensum realitatis, e. g. in ieiunio protrahendo per sabbatum sanctum, vel in istis tribus pericopis evangelicis longissimis in diem dominicum transferendis.

Quoad diem Paschatis in certum diem calendarii fixandum nihil

---

[1] Cf. p. 320.
[2] Cf. p. 321.
[3] Cf. pp. 323-324.

obstare videtur, quamvis talem ordinationem ego ipse non tantum salutarem.

Card. RUFFINI: Pag. 7,[4] linn. 10-11: Testimonium ibi laudatum Epistolae ad Hebraeos a Paulo adhibetur de Sacerdote, et quidem Aaronico, quamvis bene dicatur in Schemate « Ecclesiam Sacerdotio mirabili in suo Capite insignitam esse ». Ut alias notatum est, S. Scripturam, si citetur, bene et recte citandam esse, accurate significatione servata.

Pag. 9,[5] ad n. 71: Psalmi per longius tempus distribui possunt; sed, capta occasione, rogare vellem ut in recitatione Breviarii omittantur Psalmi imprecatorii (Pss. 55, 58, 83, 109, 129, 137, 140) vel saltem versiculi quibus imprecationes continentur. Longe plerique Psalmorum admirabiles sunt; nullus populus, praeter populum hebraicum, unquam habuit poëses tam sublimes: sunt hymni magnifici, preces commoventes, carmina historica in quibus divina Providentia maxime elucet; alii sunt messianici, qui exspectationem Christi celebrant. Paucissimi, ut supra innui, dicuntur imprecatorii: v. gr. Ps. 58... « subveniat mihi Deus, faciat ut delecter de hostibus meis. Deus occide eos... Perde eos in ira, perde ut iam non sint ». Ps. 83... « Deus meus fac eos similes foliis turbine rotatis... persequere eos tempestate tua et procella tua conturba eos ». Ps. 108: « Cum iudicatur exeat condemnatus, et deprecatio eius irrita sit. Dies eius fiant pauci, munus eius accipiat alter. Filii eius orphani fiant ut uxor eius vidua etc. ».

Profecto haec omnia in schola exegeseos explicari possunt, sed a plerisque non bene intelleguntur et male sonant.

Item omittendam existimo obscuritatem quae in nonnullis Psalmis manifestatur de vita futura. Ex. gr. Ps. 6: « Revertere Domine, quoniam non est in morte qui recordetur tui: apud inferos quis te laudat? ».

Ps. 88, 11-13: « Num enarratur in sepulcro bonitas tua, fidelitas tua apud inferos?

Num manifestantur in tenebris mirabilia tua, et gratia tua in terra oblivionis? ».

Lex credendi legem statuet supplicandi. Nemo autem ignorat revelationem divinam non fuisse plenam in Veteri Testamento; sed paullatim crevisse usque ad Christum. Psalmi, quos supra memoravi, sunt quidem divinitus inspirati, sed congruunt gradui Revelationis adhuc imperfecto.

---

[4] Cf. p. 317.
[5] Cf. p. 318.

Pag. 11 [6] ad *c*: Desiderarem ut vita Sanctorum, saltem praecipuorum, non reducatur ad simplicem commemorationem sicut nunc fieri solet.

Pag. 12 [7] ad *c*: Loco Laudum et Completorii multae Sorores hodie praeferunt recitare mane horam primam, et vespere completorium, nonne haec consuetudo laudanda est?

Demum quaero: cur de Sanctis paucissima dicuntur, et de Deipara Maria nihil prorsus? Protestantes cultui Mariano multum obstant sed Orientales, etiam eterodoxi, Beatissimam Virginem multum nobiscum colunt! Cultus Marianus magni faciendus est!

Insuper libenter adhaereo Em.mo Decano de Martyrologio reformando.

Card. LÉGER: Inter nostros labores hoc schema mihi apparet ut vitale, necessarium, opportunum et spero ut a Concilio attente consideretur.

Agitur enim de fonte sanctitatis pro clero et plebe christiana.

Proh dolor! Non sunt pauci sacerdotes qui officii divini recitationem dereliquerunt. Causa fuit ab initio extrinseca: Laboribus apostolicis onerati, officium putaverunt esse obstaculum et cito ut pondus respuerunt.

Breviarium actuale non est aequilibratum et adaptatum ad nostram aetatem, unde non nutrit animam.

In paragrapho secunda introductionis, loquitur de Officio divino sicuti pertineret ad solos sacerdotes et religiosos sodales. Sed etiam pertinet, ut oratio publica, membris institutorum Saecularium (cf. n. 76); et etiam laici participationem in Officio divino habere possunt (cf. n. 77) de qua opportuna mentio fieri potest etiam in introductione.

Canon 70 mihi non placet. Non enim admitto, saltem pro sacerdotibus non religiosis qui in ministerio sacerdotale vivunt, renovationem sicut proponitur in illo canone.

Haec est propositio mea:

1) Recitatio obligatoria totius Officii Divini (nempe a Matutino usque ad Completorium inclusive) pro iis qui ad recitationem choralem adstricti sunt (salvis tamen permissionibus praevisis in Regulis vel Constitutionibus).

2) Recitatio obligatoria tantummodo Laudum, Vesperae et Lectionis Divinae (quae Lectio constaret ex solis elementis in canone 73 — septuagesimo tertio — enumeratis), pro clericis non adstrictis ad recitationem choralem.

---

[6] Cf. p. 319.

[7] Cf. p. 320.

Divina lectio a Patribus fuit semper laudata. Hodie quis quotidie legit Vetus et Novum Testamentum? Et quid de Patribus?

Unde lectio divina debet introduci et imponi omnibus sacerdotibus. Et hoc modo fieri potest:

a) decem momenta consecrata ad lectionem Veteris Testamenti, ita ut per annum tota oeconomia salutis, ut a Deo praeparata, percurratur;

b) decem momenta ad lectionem Novi Testamenti bene accommodatam, ita ut Evangelium secundum Ioannem, Acta Apostolorum et Epistolae meditentur;

c) decem momenta consecrentur ad doctrinam Patrum, etiam recentiorum ut S. Franciscus Salesius, Bellarminus, et quam numerosiores sint, melius cognoscantur.

Hae sunt rationes illius propositionis:

1) Est realitas evidens quod sacerdotes ministerio addicti nequeunt « sanctificare diversas horas diei » recitando Officium Divinum unaquaque horarum traditionaliter praescriptarum pro illo Officio. Sacerdos in ministerio faciliter, libenter et desiderabiliter orare potest mane et vespere. Hae sunt horae quas, tempore praescripto, potest sanctificare recitando Officium (nempe Laudes et Vesperas). Alias horas sanctificat ministerium suum exercendo apud homines. Considerationes illae sunt, mea opinione, secundum realismum prudentissimum. Bene scio conditiones secundum quas sacerdotes dioecesis meae ministerium suum adimplent — et credo quod eaedem sunt pro omnibus aliis dioecesibus.

Quaestionem institui de hac materia apud omnes cleros meos et maior pars consensit de hac re: horae Officii non congruunt horario eorum servitii Ecclesiae.

His in adiunctis, quomodo servare possumus, pro illis sacerdotibus, aliquam formam ficticiam orandi quae necessitatibus et possibilitatibus eorum vitae non respondet?

Cum recitatione Laudum et Vesperae, propono Lectionem Divinam. Quae lectio perfici posset mane vel vespere vel alia hora diei, et cuius tempus esset circiter viginti momentorum.

2) Credo quod propositio mea alleviaret conscientiam sacerdotum qui, ob tantum laborem, maxime defessi sunt.

3) Opinor quod Officium, sic modificatum, esset solatium animae potiusquam pensum onerosum.

4) Denique officium proponere diversum pro duobus cleris non esset contra traditionem Ecclesiae; etenim, primis in saeculis, distinctio aderat inter officium cathedrale et officium monachorum.

Canones 75 et 78 emendandi essent ad mentem propositionis quam feci pro canone 70.

Mihi placet canon 79 de lingua adhibenda in recitatione Officii Divini. Tamen propono ut in ipso canone permittatur usus linguae vernaculae pro Lectione Divina; et hoc forsan etiam pro Religiosis ad recitationem choralem adstrictis. Ratio est quia Lectio Divina cibus spiritualis esse debet. Sicut enim perbene dicit declaratio huius canonis: « Verba sacra cotidie in ore orantis habita, quae non intelleguntur, fructum suum plenum offerre nequeunt, potius evanescunt ». Et adiiciam: periculosum est pro sacerdotibus opus materialiter tantum adimplere: hoc modum agendi ad formalismum ducit, quod paulatim vitam evacuat a motivatione et superficialem reddit.

Canon 82. Ad sublineandum sensum authenticum diei dominici, propono quod habeatur Praefationem specialem pro Dominicis post Pentecosten. Haec praefatio celebraret: *a*) Pascham Christi; *b*) Baptismum quae est Pascha Christianorum; « et ideo » *c*) gaudium ex illis exsurgens, quod contemplatione alitur, in caritate fraterna diffunditur et in vitam familiae et societatis humanae redundat.

Sicut in canone 84 mentio fit indolis socialis peccati, ita in canone 85 sublineatur aspectus *socialis paenitentiae christianae.*

Card. GODFREY: Schema habet multa bene dicta, sed non omnia placent. Placet quod dicitur in pagina nona,[8] ubi repraesentatur Ecclesia orans ut communitas et hoc principium est motivum omnium quae dicuntur.

1. Tota abolitio Horarum Minorum esset damnum et miror quod solutio tam radicalis fuisset considerata.

2. Item pagina nona: Distributio et selectio psalmorum posset melior esse, uti dicitur in schemate.

3. Quod dicitur de uniformitate psalterii desideranda placet et omnes nos speramus, ut credo, versionem definitivam non post multum tempus prae manibus habere.

4. Pagina undecima,[9] numero septuagesimo quarto: Etsi quae dicuntur a schemate bona sint, nescio quando mutationes propositae, si approbentur, apparebunt in Breviariis. Non est facile tam saepe mutare Breviaria et sacerdotes non parvas expensas habebunt. Durum erit pro multis, qui media modesta habent. Idem erit si missalia et alii libri Rituales debebunt substitui.

---

[8] Cf. p. 318.
[9] Cf. p. 319.

Pagina 13:[10] De Institutis quae parva Officia recitant desideraretur quam maxima uniformitas vel melius completa uniformitas. Cogito de tempore necessario ad Breviaria componenda. Editio unica officialis valde utilis esset.

Pagina decima quarta,[11] n. 78: Qui vitam ducunt pastoralem bene sciunt difficultatem horas praesertim Minores recitandi tempore a schemate proposito. Idem saepe accidit de aliis horis. Quod proponit schema sine dubio ideale est, attamen ratio habeatur ordinis practici.

5. De lingua adhibenda (pagina decima quarta, numero septuagesimo nono): Schema loquitur de deplorabili evolutione in studio Latinitatis. Tamen non placet quod dicitur in pagina decima quinta [12] in declaratione de ignorantia linguae latinae apud clericos.

Considerare problema tamquam insuperabile esset confessio nostrae incapacitatis ad educandos alumnos adspirantes ad Sacros Ordines. Proponerem ergo, ad mentem Summi Pontificis in « Veterum Sapientia », ut magnus conatus fiant ad extollendum studium linguae latinae. Interea nulla deberet esse concessio usus linguae vulgaris in recitando breviario. Necesse est insistere ut alumni in Collegiis Catholicis et in Seminariis habeant scientiam linguae latinae. Post tempus ita solvetur problema « sanatione in radice » quae est solum remedium. Quandoque asseritur Ecclesiam debere se conformare situationi hodiernae.

Verius est dicere Ecclesiam debere movere mundum. « Nolite conformari huic saeculo ». Addo quod Breviaria cum duplici versione non solvunt problema pro clericis. Volumina nimis ponderosa essent. Pro laicis et sororibus non est eadem quaestio: nulla difficultas, quantum mihi videtur.

Card. CONFALONIERI: Schema generatim laudandum est. Praeter obvia a Patribus dicta, addam humiliter: Exopto quod Matutinum ordinarie, unico nocturno constet. Nulla obiectio ut psalmi per saltem duas hebdomadas distribuantur (utique non ad orationem breviandam sed attentam ac devotam eam latius obtinendam); psalmi historici longiores et psalmi imprecatorii per paucos tantum versiculos memorentur; in Lectionibus genealogiae evitentur, item lectiones ad boni spiritus efformationem et aedificationem aptiores saepius a ditissima Scriptura Sacra seligantur; psalterii versio idealis revera quaeratur, ita ut initia saltem psalmorum serventur ut in traditionali Vulgata per saecula adhi-

---

[10] Cf. p. 320.
[11] Cf. pp. 320-321.
[12] Cf. p. 321.

bita, et hoc ne cantus pulcherrimi et compositiones musicales — sive gregorianae sive poliphonicae rationis — qui et quae tantum patrimonium liturgicum constituunt, omittantur et pereant; historiae Sanctorum emendandae sunt ubi oportet, ac restringendae ad ea quae propria et peculiaria sunt singulorum Sanctorum. Orationes, sive Missalis sive Breviarii, quadragesimales serventur, etsi saepe loquantur de ieiunio, nam ex una parte ieiunium saltem reductum manet semper feliciter in Ecclesiastica ordinatione, ex altera parte ieiunium spiritualiter intellectum necesse est ut cotidie memoretur et in orationibus locum praevalentem habeat. Ex. gratia, hodie legimus: « Ieiunia nostra, quaesumus, Domine, benigno favore prosequere: ut, sicut ab alimentis abstinemus in corpore, ita a vitiis ieiunemus in mente »; et paulo antea Sanctus Augustinus nobis edicebat: « Ieiunium autem magnum et generale est abstinere ab iniquitatibus et illicitis voluptatibus saeculi, quod est perfectum ieiunium (ut refert Apostolus) ut abnegantes impietatem et saecularia desideria temperanter et pie vivamus... etc. ».

Card. Richaud: Copiosas gratias ago Commissioni de re liturgica, quae hoc schema circa Divinum Officium luculenter cogitavit. Modeste dico, sed ex tota anima mea, quod haec quaestio praestantior est ad vitam spiritualem et in fervore perseverantiam omnium sacerdotum, proinde ad prosperitatem supernaturalem totius Ecclesiae.

Nam, ex una parte, constat evidenter quod totum Corpus Mysticum Christi fructum sanctificationis et vigorem efficacem evangelisationis capit e precatione atque officiali laude in nomine Ecclesiae absoluta.

Sed, ex alia parte, post longam experientiam pastoralem et episcopalem inter sacerdotes hodiernos, credo fortiter quod forsan eorum languoris in vita spirituali et aliquando, proh dolor! eorum gravis decrescentiae principalis causa sistit in obligatione recitandi lectiones vel orationes materialiter potiusquam formaliter.

Insuper cursus longior, reservatus ad Breviarii absolutionem, non bene congruit cum praesentibus officiis multis sacerdotum, sive parochorum et vicariorum, sive professorum, sive in variis operibus deditorum. Inde sacerdotes Christi videntur fere coacti res divinas quodammodo contemnere, leviter saltem tractare, sine dilectione nec debita intentione adimplere. Gravissimum periculum pro homine Dei!

Imo canonicae horae videntur sic dispositae ut, in initio cuiusque diei, fit quasi impossibile orationi mentali satis prolatae se addicere, quod tamen stricte necessarium est ad sacerdotalem veram vitalitatem. Apparet etiam quod, tempore non plene reservato ad exercitationem

spiritualem et ad contemplationem, vita ipsa liturgica affectu et pia intellegentia caret.

Unde res maximi momenti pro Concilio Oecumenico, et sine ulla dilatatione, est remedium practicum dare ad istam requisitionem valde ac valde urgentem. Non possunt Patres longius tolerare in nostro tempore quod, plus minusve iniuste, Sanctae Ecclesiae sacerdotes damnati apparent ad cultum quodammodo pharisaicum quem recte non assumunt et qui, in hora tentationis, fastidium in animas eorum saepius gignit erga Eclesiam eiusque leges.

Attamen quam pretiosum et essentiale beneficium, minime tollendum, de hoc sacro ac divino Officio! Sed eius adaptationes requiruntur et quasdam, humillime et fortasse procaciter, propono.

De lingua adhibenda in recitatione divini Officii fere nihil dico. Nam, meo sensu, ad laudem publicam Dei in nomine Ecclesiae, sacerdotes latini debent servare linguam probatam pro latinis regionibus, etsi, quando cognitio linguae latinae difficilis reapse evenit pro plerisque, Conferentia nationalis Episcopalis, cum assensu Sanctae Sedis, forsan linguae vernaculae usum permittere possit.

Sed res praestantior in tali difficultate pendet ab ipso decursu horarum canonicarum.

Ad instar huius schematis, opinor quod Laudes et Vesperae se praebent ut praecipuae partes in Officii celebratione. Sed audacter et cum tremore propono alias denominationes.

Laudes potius appello « Matutinum », ut formam orationis matutinae servent. Ex aliunde quod vocamus « Matutinum » vellem dici « Lectio divina », quae tunc non sit hora determinata pro speciali momento diei et proin quae posset absolvi in quocumque diurno tempore. Sic haec « Lectio divina » materiam praeberet ad meditationem doctrinalem ac spiritualem, cum compositione evidenter nova, sed semper psalmis et lectionibus. Psalmorum autem numerus minuatur ad tres et disponantur inter duas vel quatuor hebdomadas secundum aliquod duplex vel quadruplex schema.

Hoc modo psalmi nulla excisione laborarent et nullum fastidium eveniret de eorum repetitione in unaquaque hebdomada. Lectiones vero eligerentur: 1ª in textibus Veteris Testamenti bene quaesitis, secundum tempus liturgicum, inter uberiores in doctrina theologica ac spirituali; 2ª lectio in homiliis accurate selectis eodem modo vel in redactione brevi et authentica de Sanctis aut de festivitate; 3ª lectio fit aliqua pericopa Novi Testamenti satis longa.

Psalmi, in omnibus horis, durante anno semper iidem sint, secundum

hebdomadas, in quolibet tempore vel festo, nisi in hebdomadis Paschae et Pentecostes.

Ad Primam, recitatio terminanda sit post orationem « Domine, Deus omnipotens », et nihil amplius.

Aliae Horae minores serventur, sed cum unica oratione diei post psalmos, sine antiphonis nec responsionibus.

Completorium potest componi semper iisdem psalmis pro unoquoque die, ad faciliorem memoria absolutionem ut serotinae preces.

Vesperis cotidie aliquae preces inserantur, ut notat bene schema.

Sed, pro Vesperis, ad faciliorem participationem populi in hac parte Divini Officii, cuius publica restauratio in dominicis diebus et in festis exoptatur, videtur necessaria facultas utendi lingua vernacula cum aliquo textu ab Episcopis et Sancta Sede adprobato.

Tandem, post omnes horas, restituatur recitatio orationis dominicae, et fateor quod modum a me propositum de Matutinis postulat aliam dispositionem in monasteriis.

Quoad obligationem quae pertinet ad Divinum Officium, pro sororibus et laicis cuiusvis Instituti status perfectionis, commendetur ut celebrent Officium sicut in Breviario, saltem Laudes, quas appellavi « Matutinum » et Vesperas. Pro iis Institutis, valde optanda est unica officialis editio Officiorum Parvorum, quae servent formam veri Officii, secundum tempus liturgicum.

In decursu anni, serventur festa principalium Sanctorum, praesertim Martyrum, Doctorum, Fundatorum alicuius magni Ordinis religiosi, etiamsi necesse sit ista festa transferre in aliud tempus post Adventum vel Quadragesimam.

Festum Dedicationis sit unica pro omnibus ecclesiis consecratis vel non, quarum dies consecrationis, si fit, cognoscatur an non, et in eodem die universaliter determinato.

Memoria Martyrum et Pontificum, minus cognitorum, et de eadem urbe vel regione, in unicam festivitatem reducatur.

Satis, et sine nimio pudore veniam peto pro longiore mea disquisitione, quia credo quod Liturgia est cor et essentia vitae Sanctae Ecclesiae, tam doctrinalis quam spiritualis, et quod perfectiones et adaptationes in hac materia non sunt merae innovationes minoris momenti.

Card. DÖPFNER: Schema propositum valde placet. Pauca adhuc sublineanda vel etiam addenda esse videntur. Ne sinistra impressio oriatur sacerdotes anhelare abbreviationem temporis orationis, apto loco dicatur (forsan in prooemio): tempus officii contractum esse, non ut sacerdotes eo vel magis sese irruant in activitates, sed ut tempus

acquiratur pro meditatione, studio theologico. Ergo evidens fiat esse quaestionem non de vita spirituali minuenda, sed aptius ordinanda.

1) Ad n. 70 (pag. 8 [13]): Revera desiderandum est, ut sacerdotes totam diem orando sanctificarent, congrue distribuentes singulas partes Officii diversis diei horis. Hunc in finem valde iuvaret talis horarum minorum compositio, quo eaedem post aliquod exercitium facile memoriae committantur. Unde propono, ut pag. 8, lin. 31, post « competenti » inseratur: « memoriter ». Pro declaratione addatur in pag. 9 [14] post paragraphum « b » incisum novum:

« Horae minores ita instaurentur, ut memoriter recitari valeant, quia, si libro indigeant, in condicionibus vitae hodiernae practice a clero superonerato hora competenti quasi numquam peragi nequeunt ac deinde multum valoris spiritualis pro orantibus amittunt ».

2) Ad n. eundem: Valde optandum quoque est, ut unica tantum hora habeatur tamquam oratio matutinalis, charactere matutinali praedita et congrue statim post consurrectionem vel saltem ante Missam dicenda. Unde commendo, ut eadem pag. 8, lin. 33 addatur novum incisum, quod ita sonet:

« *e*) Prima horam matutinalem iterans cum Laudibus uniatur ». Pro declaratione addatur pag. 9, etiam post « *b* »:

« Iteratio deprecationis matutinalis a monachis Palaestinensibus saec. IV et V introducta est, quia post Laudes iterum dormire solebant. Ecclesia vero nostris temporibus desiderat, ut Laudum indoles matutinalis denuo observetur, quare hora Prima cum Laudibus uniatur, ne per duplicationem utraque damnum patiatur ».

3) Ad pag. 12,[15] lin. 10 (n. 75): Propter difficultates practicas, imprimis propter labores quotidianos in Curia dioecesana, mitigetur praescriptio pro Capitulis; dicatur in lin. 10 et sequenti: « partes Officii secundum Constitutiones proprias, Capitula residentialia; ».

Ad n. 78 (pag. 13 [16]): Ad melius servandum principium in hoc numero statutum et praecavendas inconvenientias in Declaratione denotatas, scil. ne Vesperae et Completorium mane vel Laudes ante cubitum recitentur, propono, ut pag. 13, lin. 14 novum incisum inseratur: « Obligatio pro Laudibus meridie cessat, pro Vesperis et Completorio meridie incipit ».

Pro declaratione pag. 14 [17] novum incisum addatur: « Obligatio pro Laudibus et Vesperis ac Completorio statuitur ad modum propositum,

---

[13] Cf. p. 317.
[14] Cf. p. 318.
[15] Cf. p. 320.
[16] Cf. pp. 320-321.
[17] Cf. p. 321.

quia valde inconveniens atque menti Ecclesiae et spiritualitati orantium contrarium esse videtur, si hora matutinalis tempore vespertino recitetur vel hora vespertinalis mane ».

Ad n. 79, litt. *a* (pag. 14,[18] linn. 2-10): Certe sobrio, etsi dolente animo considerandum est, quod hic de cognitione insufficienti linguae latinae nonnullorum clericorum dicitur. Timeo, ne pro futuro ad veram devotionem fovendam via proposita aliquando aperiri debeat. Sed melius esse videtur de istis in Concilio aperte non loqui. Sufficit, si Episcopi, norma a S. Sede stabilita, remedium aptum pro casu adhibeant.

Omnino autem placet exceptio pro casu, in quo Officio divino adstricti una cum illis, quibus usus linguae vulgaris permittitur, respectivam horam Officii orant. Forte nihil magis fovet familiarem connexionem fidelium cum eorum pastoribus quam communis oratio.

Card. ALFRINK: Munus videtur arduum et iniucundum loqui de adaptatione et reformatione Officii Divini quod decursu annorum nobis omnium factum est carissimum. Sed videtur necessarium propter conditiones vitae humanae in decursu saeculorum tam graviter mutatas.

Loquentes de adaptatione Breviarii tria oblivisci nequimus:

1) quod Breviarium originem suam duxit e vita monachorum, quorum unicum munus aut saltem munus principale erat Officium Divinum — Opus Dei et opus diei;

2) quod etiam monachi posteriores et religiosi Officium Divinum sicut in origine recitabatur, propter conditiones vitae mutatas nequibant absolvere in sua forma et modo originali, praesertim quoad horas noctis et diei;

3) quod maximum prostat discrimen inter vitam sacerdotis hodierni qui in cura animarum laborat et vitam monachi antiqui, pro quo Officium Divinum in forma et compositione originali erat conceptum.

Sine dubio unusquisque sacerdos debet orare — de hac veritate non est quaestio. Et sacerdos, Officium Divinum persolvens, non tantum suam orationem persolvit, sed orationem Ecclesiae. Etiam de hoc non est quaestio.

Agitur solummodo de modo quo et de methodo qua sacerdos orationem Ecclesiae persolvere deberet. Agitur de compositione illius orationis. Et non existit lex quae dicit eam sic remanere debere per omnia saecula saeculorum. Si utilitas Ecclesiae aliquid aliud postulet, id cum omni reverentia erga traditionem saecularem faciendum videtur.

---

[18] Cf. p. 321.

De Officio Divino in hoc schemate proposito multa dicuntur quae valde utilia videntur. Quaedam autem forse et alio modo considerari possunt.

De Laudibus, de Vesperis et de Completorio nullam difficultatem habeo. De Matutinis et de Horis Minoribus quaedam dicere vellem.

A) De Matutinis: dicitur in num. 70 sub *c* quod qualibet diei hora recitari valeant. Ideoque nomen Matutinum suum sensum perdidit et melius alio nomine haec pars Divini Officii vocari potest.

Si in num. 73 dicitur — et bene dicitur — quod lectiones Sacrae Scripturae ampliandae sunt sicut etiam lectiones ex Patribus, unicus locus qui his lectionibus tribuendus videtur, erit Matutinum, etsi inter Declarationes in pag. 9 [19] dicitur quod ratio non adesse videtur mutandi ipsius compositionem traditam.

Altera ex parte Matutinum in genere non videtur esse prolongandum, ita ut in Matutino pro auctis lectionibus locus solummodo inveniri poterit si Psalmi Matutini abbreviabuntur. Quod possibile erit, si iuxta numerum 71 Psalmi non amplius per unam hebdomadam, sed per longius temporis spatium distribuuntur.

Tali modo compositum Matutinum potius erit lectio spiritualis quam oratio.

Quoad recitationem privatam non video difficultatem esse in hac mutatione, sed nescio an pro monachis etc. haec dispositio difficultates faciat. Ideoque forse necesse erit Officium Divinum pro recitatione privata aliter disponere ac pro recitatione communitaria, etsi in pag. 9 linea 1 dicitur quod desiderandum non videtur duplex Breviarium.

B) Quoad Horas Minores Constitutio desiderat ut eae serventur, etsi in forma quodammodo adaptata (pag. 9) — ut tempore competenti recitentur (pag. 8 [20]) — et ut in fine dicatur *Pater Noster* (pag. 11).[21]

Num revera possumus expectare ut sacerdotes quattuor vicibus per diem Breviarium sumant ad preces sat breves i. e. longitudinis duorum vel trium minutorum (sit venia verbo) recitandas? Insuper permulti sacerdotes in hodierno modo vitae et laboris non invenient occasionem ut ita faciant.

Pro monachis erit possibile, non pro sacerdotibus in vita hodierna. Sed nisi fallor, nec monachi hoc faciunt.

Ideoque permulti sacerdotes illas quattuor Horas Minores uno tra-

---

[19] Cf. p. 318.
[20] Cf. p. 318.
[21] Cf. p. 319.

ctu recitabunt et quattuor vicibus intra spatium decem minutorum recitabunt orationem dominicam.

Nonne melius erit ut loco quattuor Horarum Minorum componatur una sic dicta Hora — octo vel decem minutorum — quae tempore fixo v. gr. hora duodecima (mezzogiorno) recitari possit ita ut intra Laudes et Vesperas quisque sacerdos inveniat spatium aptum, sed unicum ad vitam suam spiritualem fovendam? Non esset diminutio precum, sed tantum methodus magis aptus. Sacerdos ferventius orabit, si magis rationabiliter orare potest. Preces obligatae non sint onus, sed recreatio mentis, gaudium cordis et refectio spiritus et animae.

De cetero censeo Concilium non esse onerandum omni ista materia. Concilium statuat solummodo ut Breviarium recognoscatur, revisionem ipsam magna cum fiducia relinquens Commissioni post-Conciliari instituendae vel forse potius S. Rituum Congregationi quae ex universa Ecclesia peritos assumere potest et quae forse ex illis quae hic in Commissione Centrali dicta sunt quamdam habebit utilitatem.

C) Aliqua addere liceat quoad num. 79: de Officio Divino recitando in lingua vernacula.

Experientiam habeo quod magna pars sacerdotum meorum — imprimis iuniores, sed etiam seniores — forse tertia pars — Breviarium recitare cupit lingua vernacula.

Doleo vehementer de hoc facto, sed tamen remanet factum.

Egometipse Breviarium recitabo in lingua latina usque ad mortem. Sed liceat mihi esse defensorem meorum sacerdotum, quia Episcopus non tantum est pater et pastor suorum fidelium, sed etiam et imprimis suorum sacerdotum.

Si, putamus, sacerdotes illos Breviarium cupiunt recitare in lingua vernacula, quia sunt rerum novarum studiosi, illos non cognoscimus et false de illis iudicamus.

Illi putant — recte aut non recte — se Officium Divinum maiore attentione et maiore devotione recitare posse, si illud lingua vernacula recitant. Et insuper putant recitationem quotidianam Officii Divini in lingua vernacula factam cum perpulchris textibus ex Sacra Scriptura et Patribus et cum orationibus suavitate plenis, si lingua vernacula fiat, pro iis esse thesaurum divitissimum et fontem indeficientem idearum biblicarum et religiosarum pro catechesi et pro praedicatione verbi divini, quae utique fiunt in lingua vulgari.

Itaque si isti sacerdotes desiderant ut Breviarium recitari possit in lingua vernacula, hoc desiderium nullatenus oritur ex ignorantia linguae latinae nec ex spiritu mundano vel ex mente ut ita dicam revolutionaria, sed ex spiritu vere sacerdotali.

Ideoque rogare auderem ut haec alma Commissio Centralis — et postea Concilium — principium generale, quod in num. 79 enuntiatur, non simpliciter reiiciat, sed ut Commissionem post-Conciliarem vel S. Rituum Congregationem mandet ut haec quaestio ulterius examinetur et ut studeatur an et quomodo huic desiderio multorum sacerdotum obviam veniri possit.

Card. OTTAVIANI: Circa Schema Constitutionis *De Officio Divino* id unum vellem commendare, ut a non necessariis mutationibus abstineatur.

Quaedam sane immutationes prorsus faciendae sunt, uti v. gr. quae respiciunt historicas lectiones (cf. pag. 11,[22] lin. 4); item quae instaurant Doctrinam Patrum inserendam in Lectionibus Matutini (hodie enim prorsus abolita videtur) (cf. pag. 10,[23] in fine).

Divinum Officium est praecipuum medium quo practice, tuto et constanter per quotidianam recitationem Patres et S. Scriptura a maxima parte sacerdotum cognoscuntur. Ideo hic cibus spiritualis non substrahatur, sed potius iterum instauretur.

Ceterum maxime commendandum erit ut tandem aliquando a frequentioribus immutationibus abstineatur quibus ultimis quinquaginta annis, variis reformationibus, oppressi sumus; quia aliquid dicam de expensis pro novis Breviariis emendis et de difficultatibus quae praesertim senioribus sacerdotibus fiunt, eos molestiis affligendo, novitiatibus frequentioribus: sinite eos rogare in pace secundum consuetudinem qua expertes sunt!

Non probo quod pag. 9 in fine dicitur de cursu Psalmorum per plures hebdomadas distribuendos: hoc modo diminueretur contactus et familiaritas quam sacerdotes habere debent cum electissima parte S. Scripturae et cum miris sententiis quae imprimuntur in memoria et maxime utiles evadunt in sacra praedicatione paranda.

Quod autem maxime horreo est novum vulnus quod infertur contra linguam latinam in sacra Liturgia: insinuatur possibilitas dicendi Breviarium in lingua vulgari a sacerdotibus. Ratio esset quia multi non intelligunt linguam latinam. Miror posse esse sacerdotem qui ordinatur antequam bene noverit linguam latinam.

Et valde doleo quod remedium suggeratur non iam conforme ultimo documento pontificio *Veterum sapientia,* sed potius consecrando

---

[22] Cf. p. 319.
[23] Cf. p. 319.

concessionibus ignorantiam linguae liturgicae, scholasticae, theologicae ipsius Ecclesiae.

Non est cur insistere debeam in necessitate cognoscendi linguam latinam ut intelligerenter atque devote Missa celebretur, ut expressiones sacramentales substantiales recte proferantur, ut in quaestionibus theologicis ex doctrina fidei genuina et tuta cognitio habeatur.

Excusatio in Relatione proposita est haec: in multis regionibus ratio studiorum a civili societate disposita non continet studium linguae latinae. Sed quare pro studiis ecclesiasticis specialis ratio habenda non est, quae differat a communibus aliarum professionum ratione?

Sicut pro singulis professionibus civilibus, post communem in scholis elementariis et mediis institutionem, longior cursus habetur disciplinarum quae pro singulis professionibus necessariae sint, ut pro advocatis, ingenieriis, medicis etc., ita etiam pro sacerdotibus specialis institutio habenda est non solum in philosophia et theologia sed etiam in his quae sunt propedeutica ad philosophiam et theologiam, prout est lingua latina, catechesis, etc. Instandum ergo est ut ante incoeptum studium philosophiae et theologiae, praevia cognitio acquiratur linguae latinae.

Rogo igitur Em.mos ac Exc.mos Patres ne augeant, etiam in recitatione Breviarii, differentias inter communitates latinas et inter sacerdotes singulos quorum semper fuit laus magna uno ore, seu iisdem sensibus, pietate ac lingua, laudes Deo dicere; ut sicut in Missa, sic et in Breviario, sacerdos cuiusvis nationis et linguae se unitum sentiat cum fratribus, ubicumque cum eis convenerit.

Card. JULLIEN: Initio, brevis observatio:

Extra hanc aulam, reveremur et observamus leges liturgicas et rubricas ex toto corde sicut filii carissimi Dei et Ecclesiae.

In aula autem ista, Sancta Mater Ecclesia nos constituit velut iudices ut censura illarum legum et rubricarum instituatur in veritate ad videndum qua ratione ad Concilium ea proponantur quae in officio divino reformanda, tollenda, addenda sint ut finis divini illius officii melius obtineatur.

Porro Commissio nostra centralis non debet singularum rerum censuram ipsa perficere sed debet *principia generalia* dare *Commissioni cuidam speciali, generalia,* inquam, *principia,* quae sint, ut ita dicam, oecumenica quoad materiam, quae rationem habeant non tantummodo de sola liturgia, sed etiam de ceteris rebus ecclesiasticis ad quas attinet liturgia ut sunt sanctitas vitae sacerdotalis, ministerium apostolicum cum multis eius formis etc.

Quoad autem *Commissionem specialem liturgicam,* quae sane opus suum incipere deberet quamprimum, seu ante finem Concilii, instare vehementer velim ut eam componant non tantummodo viri docti, ex professione addicti scientiae historiae liturgiae et periti rubricarum, sed etiam in ea Commissione partem habeant sacerdotes utriusque cleri qui sint addicti ministeriis variis apostolicis, viri prudentissimi et peritissimi necessitatum, difficultatum vitae sacerdotalis hodiernae. Commissio illa igitur componatur ad modum Commissionum praeconciliarum ex membris selectis in tota Ecclesia, etiam in terris missionum.

Quaedam principia eiusmodi generalia proponere auderem:

In aptando Officio divino condicionibus hodiernis, ratio habeatur de parte quam officium habet nunc in regimine spirituali sacerdotali in vita Ecclesiae.

Tempore nostro vis seu momentum officii divini in vita sacerdotali est magna, immo essentialis, et Ecclesia imponit sub gravi recitationem quotidianam horarum canonicarum (can. 135). At praeter illas horas, Ecclesia imponit aut instanter commendat alia officia, alias preces, videlicet:

1) Oratio mentalis methodica; et notetur quod vel ipsi monachi existimaverunt orationem illam esse necessariam ut officium divinum vitam spiritualem aleret nec in vano formalismo degeneraret. Notissima est doctrina et exemplum abbatis Garciae De Cisnerus, de quo Em.mus Pater Albareda doctissime nos erudire posset.

2) Orationi mentali Ecclesia vult ut addantur pietas marialis, pietas Eucharistica, devotio ad sacros patronos, examen conscientiae etc.

3) Studia ecclesiastica, idest Sacrae Scripturae, Theologiae Dogmaticae et Moralis etc., lectio spiritualis quotidiana.

Et gravissima, immo terribilis est animadversio hac de re facta a Sancto Francisco Salesio ad suos sacerdotes: contenti sumus, ait, recitatione nostri Breviarii et animas perdidimus, quia negleximus studere, dum pastores haeretici bibliam docent et avertunt populum a nobis.

4) Ministerium tandem apostolicum Ecclesia imponit sub variis formis, qua magna pars sacerdotum defatigatur maxime in scholis, in urbibus et suburbiis regionibus.

Eiusmodi autem principium de aptando officio divino hodierno regimini spirituali sacerdotali exprimitur in ipso schemate pagina duodecima [24] linea 1.

Infirmitas humanae naturae postulat ut quid minimum orationis

---

[24] Cf. p. 319.

praescribatur salva, ut par est, essentia officii divini quod demum sub legitimo nomine Breviarii veniet.

Consequenter heic agitur de Breviario cleri saecularis et religiosorum qui non sunt adstricti ad officium divinum monasticum cum horis vere nocturnis et vere matutinis. Ad eiusmodi officium monasticum, vere parafulmen Ecclesiae, haud spectat adaptatio de qua heic agitur.

Alterum principium generale: attentis condicionibus variis pro unoquoque sacerdote aut religioso, saepe improvisis, casualibus, rationabilis libertas singulis detur ut recitent Breviarium singuli tempore quo *tutius* et *melius* orare possint. Cur sacerdos qui, gravi iam aetate affectus, horis serotinis extenuatus, obligari debeat ad horas recitandas dum id melius fecisset antea? Cur obligare sacerdotem qui orationi mentali vacare vult, dein primam recitare, dein missam celebrare ut quam citius adeat ad ministerium suum? Cur superaddere laudes, quas bene vigilia recitaret?

Tertium principium: non addere novas preces obligatorias sine evidenti necessitate.

Ex. gratia: In schemate, n. 74, proponuntur in laudibus et vesperis addere orationes matutinales ac vespertinales, quia praesto sunt in Sacramentariis. Utique, sed condiciones temporis Sacramentariorum aliae erant. Et si nunc laudibus et in vesperis oravimus ex toto corde, satis est.

Item proponitur ut insuper vesperis quotidie preces inserantur pro variis necessitatibus mundi et Ecclesiae sed satis sunt vesperae: non bis in idem.

Duo exempla brevia. Cur diebus dominicis Prima est longior quam ceteris diebus hebdomadae, dum ministerium sacerdotale est gravius? Heic, ex. gratia, liceat humiliter reprobare officium festi Christi Regis: officium, inquam, minime festum, qui nullo modo est *deviatio,* uti innuere videretur infelix ista vox pag. 19:[25] est festum iuris publici christiani, de quo tantum indigent nationes. Sed officium perlongum est cum longioribus psalmis, cum longissimis lectionibus, sat implicatis, dum facillimum erat breves et succosos psalmos seligere de regno Dei, lectiones breves et optimas sumere ex eisdem litteris encyclicis. Insuper additur consecratio ad Sacratissimum Cor, idque mense octobri quo iam praescribitur recitatio rosarii cum litaniis et oratione ad Sanctum Ioseph. Singula optima, sed unita sunt graviora pro pietate nostri temporis. Est principium saepius in liturgia et vita spirituali quod demum aman-

[25] Cf. p. 325.

dandum est: nova addere et addita implicare, nulla habita ratione de his quae iam ordinata sunt.

Quartum et ultimum principium: servetur pro Breviario quam maxime lingua latina iuxta voluntatem Summi Pontificis, servatis mediis necessariis. Et sane novi sacerdotes nonne discunt linguas vernaculas alias quam suam propriam? Cur non discunt latinam?

Card. BEA: Liceat aliqua notare ad n. 71, pag. 10,[26] de revisione psalterii feliciter incohata et perducenda ad finem.

De ipso numero nihil dicendum est. Aliter de Declaratione. Ibi iuxtaponuntur Psalterium a professoribus Pontificii Instituti Biblici cura emendatum, « iussu Pii Papae XII edito et ab eodem Summo Pontifice in usum liturgicum inducto » et varia alia studia, v. g. P. Roberti Weber et aliorum. Haec autem non sunt eiusdem rationis. Psalterium « Pianum », ut vocari solet, ab ipso Summo Pontifice approbatum et in liturgiam inductum est; alia autem studia sunt indolis privatae. Iam vero quae Pius XII fecerat, etiam eius successor, Summus Pontifex Ioannes XXIII, probavit. Em.mus Card. Secretarius Status, tunc Card. Tardini b. m., litteris die 16 martii anni 1959 ad Em.mum Card. Praefectum S. Congregationis Rituum, tunc Card. Caietanum Cicognani b. m., datis, communicavit, Summum Pontificem in iis quae praedecessor de psalterio statuerat, nihil mutare velle; sed hoc non impedire « che possono essere apportati alla versione stessa opportuni ritocchi » (« quominus ad versionem ipsam opportunae emendationes apportentur »).

Ut Summus Pontifex ipse mihi viva voce exposuit, agitur maxime de latinitate. Quantum ad eam, desiderium fere commune erat, ut latinitas christiana quam maxime adhiberetur. Huic desiderio satisfiet. De « usu liturgico » alia est quaestio. Etiam nunc in sacra liturgia habetur differentia inter textus qui derivantur ex versione praehieronymiana et eos qui habentur ex Vulgata. Sacra Liturgia per multa saecula hanc diversitatem sustinuit et recte fecit. Propterea non videtur esse desiderandum, ut nunc omnes textus iterum ad textum Vulgatae reducantur, nisi ubi Vulgata sensum originalis recte exprimit, id quod non semper obtinet. Propterea illud quod dicitur in schemate de accommodatione ad usum liturgicum, cum moderamine est considerandum. Quantum vero attinet ad ipsam versionem et eius concordiam cum textibus originalibus, critici competentes uno ore agnoverunt, eam omnino adesse. Nulla igitur ratio est, ut de indole accurata versionis iterum agatur. Liceat addere Summum Pontificem gl. regnantem in eadem epistula ad Emi-

---

[26] Cf. p. 318.

nentissimum Cardinalem Praefectum S. Congr. Rituum decidisse, ut ordo datus Instituto Biblico a Pio XII b. m., valeat etiam in posterum, ut scil. fiat nova versio totius S. Scripturae suppositis textibus originalibus Hebraico, Aramaico et Graeco. Item Summus Pontifex approbavit normas quae iam a Pio XII datae erant et probatae erant pro traductione Novi Testamenti. Insuper Summus Pontifex decidit ut in Breviario Romano reformando textus biblici inserantur secundum illam novam traductionem.

Haec sunt quae ipse Summus Pontifex iam statuit et, ni fallor, nulla ratio est cur Concilium hanc rem summa Pontificis auctoritate decisam iterum in quaestionem vocet. Propterea secundum humilem meum iudicium Concilio, si aliquid proponetur, tantum textus ille qui habetur in ipso numero, nihil autem dicatur de iis quae in declaratione habentur. Haec ad informationem eorum Eminentissimorum et Excellentissimorum Patrum qui forse de hac re non satis plenam notitiam habent.

Ad numerum 73, pag. 11:[27] « *passiones seu vitae Sanctorum* ad fidem historicam reddantur ». Videtur dicendum etiam hic cum magna moderatione procedendum esse. Non videtur esse aequum et opportunum omnes illas antiquas relationes partim quidem legendarias Sanctorum et Sanctarum qui nunc habentur in Breviario, simpliciter removere. Etiam illae legendae sunt expressio fidei et devotionis catholicae illorum temporum et vix aequum esset ex Officio omnia fere removeri quae dicuntur v. g. de Sancta Caecilia, de Sancta Agatha, de Sancta Lucia et de non paucis aliis Sanctis. Nisi fallor, in hac re summa cum ponderatione et etiam cum reverentia procedendum erit. In ipsa lectione innui poterit agi de traditione « legendaria » v. g. « ut pie traditur ».

De numero 77, pag. 13:[28] *de Horis in Ecclesiis* cum fidelibus simul celebrandis: haec fortasse valere possunt pro regionibus linguarum neolatinarum. Num exsecutioni mandari possint in regionibus aliis, alia est quaestio. Propterea videtur rem non ita absolute dicendam esse ut hic proponitur. Relinquatur singulis Episcopis vel etiam conferentiis Episcoporum diversarum regionum, ut illa ordinent quae secundum illas respectivas regiones videntur esse utilia et servire ad devotionem populi.

Card. Browne: 1) Si propositum sub n. 77 pag. 13 introducatur, maxime cavendum erit ut prudenter fiat. Magna enim pars fidelium totaliter incapax est talis dispositionis exequendae.

---

[27] Cf. p. 319.
[28] Cf. p. 320.

2) Timeo valde quoad dispositionem de usu alterius linguae praeter Latinam ut pag. 14[29] n. 79, *a,* habetur.

3) Nullum verbum inveni in Schemate de festis B. M. V. nec de festis SS. Apostolorum. Estne hoc progressus? Fere totum Schema bonum videtur si in eodem inseri possit ut pars pleno iure liturgica cultus B. M. V., Apostolorum, Martyrum, Confessorum et Sanctarum Mulierum, Virginum et non Virginum. Dies Dominicae necnon Tempora Adventus et Quadragesimae reservari possent, paucis diebus exceptis, Mysteriis Domini. Alia anni tempora feriata possent *pleno iure* reservari cultui B. M. V. et Sanctorum. Quantum ad reliqua propendo pro iis quae dicta sunt ab Em.mis Cardd. Ottaviani, Ruffini et Godfrey.

Exc. ŠEPER: Duo mihi in Schemate desiderari videntur, quae sunt potius iuridica quam liturgica, sed pertinent ad complementum materiae de Officio divino, saltem quando agetur de novo Codice parando.

1. *Quoad naturam obligationis divini Officii recitandi* (n. 75-*b,* pag. 12[30]).

Obligatio officii divini recitandi gravis reputatur. Hoc valet pro toto officio. Sed qualis omissio partis Officii gravis censetur? Quamvis auctores id passim affirment, difficile est demonstrare omissionem unius parvae horae gravem culpam inducere. Attenta quantitate hoc dici non potest. Argumentum ex unitate Officii servanda, quod affertur, parum probare videtur, saltem non convincit. Bonum est aliquid hac de re dicere et non totam rem semper in confuso relinquere.

Forsan dici posset Matutinum cum Laudibus et Vesperis sub gravi obligare, alias vero partes (horae minores et completorium) ad libitum recitari posse. Istae partes forsan tunc cum maiore devotione dicentur.

2. *Quoad potestatem* Episcoporum (vel etiam confessariorum) *dispensandi vel commutandi* Officium.

Nullibi in Codice dicitur Episcopos habere potestatem dispensandi vel commutandi Officium. Ita Episcopi minus valere videntur hac in re quam simplices superiores locales religiosorum, qui bene sciunt se posse pro suis subditis commutare recitationem Officii in recitationem modicarum precum. Similiter dicitur religiosos (saltem aliquos) habere facultatem recitandi Rosarii loco Officii si iter peragunt.

Si agitur de sacerdotibus saecularibus, ipsi ad consulendos probatos auctores remittuntur, ubi invenire possunt causas excusantes. Vel Episcopus utitur facultate generali can. 81.

---

[29] Cf. p. 321.
[30] Cf. p. 320.

Scio aliquem sacerdotem iuniorem qui, ob multos labores nervis debilitatus, Vicarium generalem adiit et pro duabus hebdomadis dispensationem a recitatione Breviarii petiit. Vicarius generalis tunc varios auctores consuluit et nullibi invenit se habere eiusmodi potestatem dispensandi. Ut aliquo modo petenti satisfaceret, dixit petenti: pro hodie dispenso tecum; vespere veniet alter Vicarius generalis Exc.mus X., eum adeas et ulteriorem dispensationem petas! Si in casu ageretur de sacerdote religioso, eius superior certe sciret quid in casu valeat.

Deberet itaque adesse aliqua expressa dispositio iuris quae Episcopis, et etiam confessariis, facultatem dispensandi vel commutandi concederet, si causae adsunt. Nam experientia monstrat sacerdotes generatim difficulter de seipsis pronuntiare velle se esse a recitatione excusatos.

Exc. YAGO: In pagina octava[31] numero septuagesimo, scribitur: « ... cursus horarum ita instauretur ut " Horis " veritas reddatur... ».

Matutinum vero nescio quomodo aptetur. Quod dicitur de matutino pagina 9[32] littera *a*) non mihi videtur aptatio.

Omnes exoptant ut officium divinum ita accommodetur vitae sacerdotis pastoralis ut fiat vere efficax medium ad vitam spiritualem sacerdotum fovendam.

Hora vero matutini vitae monachorum conformis, non locum commode et in veritate invenit in die sacerdotis pastoralis hodierni.

Quapropter debet haec hora aut aboleri aut locum cedere lectioni Sanctae Scripturae vel scriptorum antiquorum vel etiam sublimiorum theologiae spiritualis magistrorum hodiernorum.

Nam haec lectio qualibet diei hora fieri potest sub gravi per tempus determinatum, etiam in lingua vernacula.

Attamen, si ut hora canonica, matutinum servetur, suadendum est ut solummodo uno nocturno constet secundum vota Episcoporum ut dictum est in hoc schemate, quia sacerdotes pastoralibus obligationibus gravati, praesertim diebus festivis, tempus non habent ad haec perpulchra tria nocturna gustanda.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum:[1] id est reformatio fiat cum prudentia et una vice tantum. Psalterium per longius tempus distribuatur. Libertas detur pro tempore recitationis. Psalterium malue-

---

[31] Cf. p. 317.
[32] Cf. p. 318.

[1] Cf. p. 336.

rim in translatione a Benedictinis recenter praesentata, quia similior est illi qua Patres latini usi sunt.

Card. MICARA: Placet iuxta modum.

In primis, parum expedire videtur ut in restituenda Horis canonicis veritate (n. 70, pag. 8 [2]), tempus fere determinatum recitationi etiam privatae non solum suadeatur sed quasi, ni fallimur, praecipiatur, cum hodiernae vitae conditiones persaepe, proh dolor!, hanc regulam servari non sinant.

Item, non oportere videtur ut extensio seu duratio Breviarii, quam nuper Ecclesia, intuitu pastoralium onerum, « paulisper » contraxit (Litt. Apostol. « Rubricarum instructum », 25 iul. 1960), adhuc reducatur.

Attamen, incongruum videretur solemnioribus diebus sacros ministros curis pastoralibus magis fatigatos, gravius onerari per triplex Nocturnum (pag. 9,[3] ad *a*).

Distinctio inter recitationem privatam et choralem, quam schema pag. 9, contra plurium Episcoporum optatum reicit, multis fortasse difficultatibus obviaret.

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: nempe cum animadversionibus ab Em.mo Card. Tisserant quoad lectiones circa Martyres et ab Em.mo Card. Ottaviani quoad Breviarium Sacerdotum in lingua latina.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: adhaereo iis quae dicta fuerunt ab Em.mis Cardd. Tisserant, Jullien, Confalonieri.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: attente scilicet perpensis et sapienter compositis quae Em.mi Patres dixerunt ut Horae canonicae, veneranda antiquitate et unitate innixae atque historice expolitae, efficacius et iucunde fovere pietatem queant (iuxta ea quae dixerunt praesertim Cardd. Decanus, Spellman, Ruffini, Ottaviani, Jullien). Ad Concilium Vaticanum tantum generalia proponantur.

Card. GONÇALVES CEREJEIRA: Placet. Omnino adhaereo iis quae optime ab Em.mis Card. Decano et Jullien dicta sunt; speciatim ratione habita observationum pro brevitate et pro aptatione conditionibus hodiernis factarum.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: ratione etiam habita de his quae dixerunt praesertim Em.mus Card. Decanus de Martyrologio et

---

[2] Cf. pp. 317-318.

[3] Cf. p. 318.

Em.mi Cardinales Léger, Richaud, Alfrink, Jullien, de Officio Divino aptando, pro Sacerdotibus recitationi chorali non obligatis necnon de animadversionibus ad perficiendum schema a pluribus aliis Patribus allatis.

Card. TAPPOUNI: Placet iuxta modum: i. e. secundum considerationes Em.mi Cardinalis Jullien.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum, attentis iis quae dixerunt Em.mi Tisserant, Ruffini, Godfrey, Ottaviani, Jullien.

Desideratur duplex Breviarium, communitarium unum, privatum alterum; paucitas Sacerdotum hoc exigit, cum nunc etiam in cathedralibus raro dicatur Breviarium communiter. Desideratur ut Breviarium adoptet formam ut in triduo Hebdomadae Sanctae. Constet uno nocturno, et tribus solum in festis Domini et Ss.mae Virginis. Preces ne instaurentur.

Festum Paschatis certae dominicae assignetur.

Card. AGAGIANIAN: Placet iuxta modum: Concilium commendet imo urgeat et imponat revisionem Officii Divini. Haec revisio committi debet perficienda ad appositam Commissionem ex peritis sed etiam viris apostolicis et Pastoribus compositam, quae, sub ductu S. C. Rituum, attento schemate quod prae manibus habemus, quod arduo et valde meritorio labore redactum est, attentis item animadversionibus sapienter factis ab Em.mis et Exc.mis Patribus, ordinationem adaptatam et respondentem exigentiis et possibilitatibus vitae et activitatis hac aetate, promulgandam submittat Summo Pontifici.

Assentio Em.mo Card. Tisserant de revisendo martyrologio; Card. Spellman: nulla declaratio edatur a Concilio de festo Paschatis stabili ac de calendario fixo inducendo; Cardd. Frings, Richaud, Jullien, de fovenda commoditate et possibilitate meditationis, ut, oratio publica in Breviario et ipsa celebratio S. Missae, et tota vita sacerdotalis quotidie per orationem personalem sustineatur, ac impregnetur spiritu vivido fidei; Em.mis Cardd. Ruffini et Browne de mentione festorum SS. Virginis et Sanctorum.

Card. MCGUIGAN: Placet iuxta modum: secundum opiniones Cardinalis Tisserant et Cardinalis Ottaviani. Opus revisionis, feliciter inchoatum a S. Sede, non a Concilio sed a S. Sede perducatur ad finem.

Card. GILROY: Placet iuxta modum: Revisio ulterior Breviarii melius differenda esset usquedum illa revisio, iam tempore plane recenti introducta, in praxim plenius deducta fuerit.

Opus revisionis, feliciter inchoatum a Sancta Sede, non a Concilio, sed a Sancta Sede perducatur ad finem.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum: secundum dicta a Cardinale Ottaviani et a me in folio adnexo.[4]

Card. FRINGS: Placet.[5]

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum. Consentio, praeter ea quae dixi,[6] cum Em.mis Godfrey et Ottaviani.

Card. VALERI: Placet iuxta modum: attentis iis quae iam a Patribus dicta sunt et in primis ab Em.mo Card. Praeside de Martyrologio. In particulari adhaereo propositioni Em.mi Card. Ruffini de omittendis psalmis imprecatoriis vel saltem aliquibus eorum versiculis. Item optandum quod opus revisionis Psalterii perducatur ad finem, « respectu habito latinitatis et usus liturgici », secundum ea quae ab Em.mo Bea dicta sunt. Tandem admodum placet quod ratio publicae orationis (n. 76, pag. 12 [7]) agnoscatur quando Sodales cuiusvis Instituti status perfectionis partes aliquas divini Officii absolvant. Beatissima Virgo Maria magis partes habeat in Officio et in Missis.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: scilicet: non placent artic. 71, 72, 74, 87, 88; ad art. 83: hic articulus ne intelligatur ita ut minuatur debitus cultus SS. Virginis et Sanctorum, qui est instrumentum ut magis et melius Christum adeamus; ratio habeatur eorum quae dixerunt Em.mi Tisserant, Godfrey, Jullien, Ruffini.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: hoc est reformatio fiat maxima cum prudentia. Brevior fiat Divinum Officium. Retineatur lingua latina. Pag. 7 [8] linea 19 vice « onerati hoc munere » dicatur « insigniti hoc munere ». Adhaereo iis quae dixerunt Em.mi Cardd. Tisserant, Larraona, Ruffini, Godfrey, Ottaviani et Jullien.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum:[9] i. e. iuxta dicta ab Em.mis Cardd. Decano, Richaud, Alfrink, Jullien. Si nova editio psalterii expectatur, cur ergo non praeparemus adaptationes hodie disputatas? Quia si nova editio Breviarii edetur, nova crisis oeconomica in clero habebitur. Nova Commissio nominetur quam citius et laborem praesentet ad Concilium.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum.

---

[4] Cf. pp. 336-337.
[5] Cf. pp. 337-338.
[6] Cf. pp. 338-339.
[7] Cf. p. 320.
[8] Cf. p. 317.
[9] Cf. pp. 339-341.

N. 70: In *declaratione* sub numero septuagesimo haec verba habentur: « desiderandum non videtur duplex Breviarium, communitarium unum, privatum alterum ».

Vultne hoc dicere quod ille qui a solo Divinum Officium recitat, illud debet recitare eodem modo quo recitatur in choro vel in communi?

Possuntne res ita ordinari ut qui a solo recitat non teneatur dicere illas partes quae ad recitationem choralem vel communem sunt magis adaptatae, e. gr. responsoria post lectiones et in Horis minoribus.

Quoad hymnos: hymni pro festis modernis compositi, generatim loquendo, sunt sat difficiles intellectu, aliter ac hymni vetusti. Ideoque in futuro videndum est ut hymni pro novis festis quae forte introducantur in calendario universali, simplices et faciliores, tam in materia quam in forma, sint.

N. 79. Melius esset determinare pro Divino Officio a clericis in Ordinibus maioribus recitando, unam tantum linguam, sive sit latinam sive vernaculam. Post recentissimam Constitutionem Apostolicam « Veterum Sapientia » diei vigesimi secundi huius anni, in qua Summus Pontifex totis suis viribus insistit ut lingua speciatim in seminariis et institutis religiosis virorum proprium suum locum habeat et optime discatur, mihi videtur quod pro clericis in Ordinibus maioribus necnon pro Ordinibus Canonicorum et Monachorum et pro Capitulis, lingua Divini Officii latina esse debet.

Card. Montini: Placet iuxta modum: scilicet quoad substantiam, attentis praesertim animadversionibus ab Em.mis Cardinalibus Tisserant, Léger, Agagianian prolatis, et a Card. Ruffini de mentione in schemate facienda circa cultum Beatae Mariae Virginis et de omittendis Psalmis deprecatoriis in Officio divino.

Card. Cento: Placet iuxta modum: Schema hoc, in quo Commissio Liturgica eloquens documentum offert serii laboris ac effectivae competentiae: gratiae proinde ei agendae sunt. Multa in illo valde bona, nonnulla discutienda. Concilium Oecumenicum illud certe magni faciet et Commissio quam electuram erit, circa hanc materiam, in redigendo schemate definitivo rationem habebit animadversionum a Patribus prolatarum, particulariter ab Eminentissimo Decano quoad correctionem Martyrologii, iuxta eximiorum Bollandistarum studia. Maneat obligatio recitandi quotidie Breviarium integrum pro omnibus sacerdotibus, eo magis si brevius fiet. Reor tamen posse reduci aliquantulum obligationem hanc in die dominica pro Parochis, nimiis muneribus gravatis.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: habita ratione eorum quae dixerunt praesertim Eminentissimus Card. Decanus (de revisione Martyrologii), et Em.mi Ruffini, Ottaviani, Browne (de Beata Maria Virgine). Alia dixi in folio adnexo.[10]

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum.[11]

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: secundum quod dixi in disceptatione et scripsi in folio adnexo,[12] et assensum praebeo ad observationes Em.mi Cardinalis Decani.

Card. KÖNIG: Placet quoad substantiam. Principia generalia Concilio proponantur et mutationes ne fiant iterum iterumque; attamen fiat adaptatio Breviarii ad mentem Cardd. Léger, Richaud, Tisserant.

Lingua latina remaneat in Officio attamen episcopo detur potestas circumscripta admittendi linguam maternam pro singulis. Praxis paenitentialis Quadragesimae opportune restituenda valde urget quia praxis vigens multis vulneribus corruit. Adhaereo dictis a Card. Browne.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: Schema quoad principia et particularia valde placet.

Quoad emendationes quasdam vide folia adnexa.[13]

Assentior dictis a Card. Tisserant de martyrologio et dictis a Cardd. Frings, Léger, Richaud et Alfrink.

Card. MARELLA: Placet iuxta modum: 1) Corrigatur Martyrologium Romanum ad mentem Em.mi Card. Decani. 2) In vita Sanctorum saepe desiderantur notae historicae, quando pro certo cognoscuntur, sicut dies, annus necnon locus nativitatis et mortis et cetera. 3) De psalmis imprecatoriis vel historicis in Divino Officio adhaereo voto Em.morum Ruffini et Confalonieri, praesertim si aliquando in sermonem vulgarem verterentur pro Sororibus et Fratribus laicis Breviarium recitantibus. 4) Plura in schemate ex. gr. de tempore recitationis Divini Officii et de aliis similibus non magni momenti ordinationibus tamquam consilia tantum non praecepta habeantur, cum non ubique et ab omnibus utiliter servari possint, ad mentem Em.morum Decani, Ottaviani et Jullien.

Card. DOI: Placet iuxta modum: scilicet ratione habita observationum ab Eminentissimis Patribus factarum, praesertim de abbreviatione vel de omissione ex psalterio facienda.

---

[10] Cf. pp. 341-342.
[11] Cf. pp. 342-343.
[12] Cf. pp. 343-345.
[13] Cf. pp. 345-347.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum: iuxta ea quae dixi et scripsi.[14]

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: i. e. habitis rationibus factis ab Em.mis Patribus quoad opportunitatem et commoditatem recitandi Breviarium propter onera pastoralia diebus Dominicis et Festivis cumulantia. Ordinetur etiam Martyrologium iuxta sensum prolatum ab Em.mo Cardinali Decano.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: id est quoad horas minores schema (pag. 9,[15] litt. *b*) non clare vel definite solutionem tradit. Desideratur ut Commissio hac de re pronuntiet, habita ratione adiunctorum hodiernorum, paucitatis numeri sacerdotum et eorum nimii laboris in ministerio pastorali adimplendo. Censeo Officium Divinum breviorem redigi et leve fieri posse, praesertim quoad horas minores, vel tollendo earum obligationem pro illis qui non tenentur obligatione chori vel praedictas horas reducendo. Adhaereo opinionibus tam sapienter expositis ab Em.mo Jullien.

Card. OTTAVIANI: Non placet: cum observationibus Em.mi Card. Decani et meo voto adnexo.[16]

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: iuxta ea quae dixi et scripsi in foliis adnexis,[17] et iuxta ea quae dixit Em.mus Decanus de Martyrologio.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita animadversionum Em.morum Decani, Ottaviani et Jullien. Puto quod pro clero omnino insistendum est in usu exclusivo linguae latinae.

Card. BEA: Placet iuxta modum:[18] ratione habita animadversionum a pluribus Em.mis Patribus allatarum in redactione definitiva Officii Divini a Commissione post-conciliari facienda, a Sancta Sede dein praescribenda. Concilium tantum det normas generales.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: i. e. attentis praecipue observationibus Em.morum Cardd. Tisserant, Ottaviani, Ruffini, Godfrey. Sed puto quod schema revisendum est a Commissione composita ex Liturgistis, *Pastoribus animarum* et *theologis ex professo*. Item omni nervo conandum est ut clerus ita praeparetur ut Officium latine cum fructu recitari possit. Adiungo quaedam in folio adnexo.[19]

---

[14] Cf. pp. 347-350.
[15] Cf. p. 318.
[16] Cf. pp. 350-351.
[17] Cf. pp. 351-354.
[18] Cf. pp. 354-355.
[19] Cf. pp. 355-356.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum. Valde maestum pro monaco benedictino legere nonnulla quae in hoc schemate continentur. Sed tempora mutant et etiam aliqua acceptare debemus. Iam S. Benedictus deplorabat quod antiqui Anachoretae integrum psalterium perdiem recitabant, cum nos, negligentes, recitamus per unam hebdomadam. Habemus progressionem pro psalterio: totum in die, totum in hebdomada; nunc nescio si totum per mensem. Sed ex tempore Benedicti, cum paucis mutationibus nos benedictini possumus ad litteram opus Dei continuare. Tempus non sufficit ut neque breviter loqui possim de extensione et de profunditate meditationis spiritualis. Iam ex saeculo XIV exeunte, in monasterio B. M. Virginis de Monserrato, meditatio spiritualis, quotidie, conventualiter habebatur. Experientia tamen mea historica est, non spiritualis.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: idest: ad mentem Em.mi Card. Decani quoad revisionem Martyrologii Romani, et attentis animadversionibus propositis ab Em.mis Ruffini, Spellman, Godfrey, Ottaviani.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: ad mentem Em.morum et Exc.morum Patrum.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: altiora tantum principia retineantur, emendata iuxta animadversiones factas a plerisque. In recitatione Breviarii lingua latina religiose semper servetur.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: Leges Ecclesiae, praesertim eae quae conscientiam graviter onerant, « non sunt mutandae pro quacumque melioratione sed solummodo pro magna utilitate vel necessitate » uti Doctor Communis docet in Summa Theologiae, I^{a}-II^{ae}, quaestio nonagesima septima, articulus secundus, ad secundum.

Quod principium etiam ad normas circa Officium recitandum valet.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: id est sine nimia mutatione, secundum ea quae dicta sunt a Cardinalibus, speciatim, Larraona, Spellman, Ruffini, Ottaviani, Jullien, Bea et Browne, circa Divinum Officium. Etiam prae oculis habeatur quod dixit Em.mus Cardinalis Decanus de Martyrologio.

Exc. BERAS: Placet iuxta modum: id est secundum ea quae dixerunt Eminentissimi Cardinales Tisserant, Ruffini, Godfrey, Ottaviani et Browne.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: modus est sequens:

1) Quantum ad adaptationem: ad mentem Em.morum Cardd. Richaud et Ruffini.

2) Quantum ad revisionem Martyrologii: secundum ea quae dixit Em.mus Card. Tisserant.

3) Quantum ad linguam valde caute agendum. Commendo opinionem Em.morum Cardd. Godfrey et Ottaviani.

Nota: de lingua:

In mente habendae sunt necessitates totius Ecclesiae. Unde non negligendae sunt conditiones vigentes in regionibus Missionum.

Si lingua vulgaris substituitur linguae latinae, variae et magnae exorientur difficultates:

1) Ordinis *practici*: de traductione facienda, de typis mandandis, etc.

2) Ordinis *politici*: ubi non habetur lingua nativa communis, deberet recurri ad linguam alienam non-ecclesiastica, cum stigmate colonialismi contra fideles.

3) Ordinis *moralis*: divisio inter sacerdotes ratione diversitatis linguae.

Forsan permitti potest lingua vulgaris religiosis non clericis tantum ob ignorantiam linguae latinae. Sed adhuc permanebunt difficultates super enumeratae.

Exc. ALTER: Placet iuxta modum: Normae generales in Schemate enumeratae nn. 70-75 inclusive, placent.

1) Quoad n. 76 mihi videtur quod « Officia Parva » non sint agnoscenda ut publica Ecclesiae oratio. Distinctio inter Officium Canonicum proprium et alias preces mihi videtur esse retinenda. Non placet.

2) Quoad n. 77 mihi placet tantum si recitatio fiat lingua vernacula, ita ut fideles textum intelligant.

3) Cetera proposita in genere placent (de minimis non curat praetor), exceptione facta tantum quoad (n. 79) recitationem Officii lingua vulgari. Non placet linguam vernaculam adhibere in Officio.

4) Relate ad n. 70 *c*): Preces matutinae omnino sunt retinendae tamquam optima praeparatio ad Missam intelligenter et cum spirituali devotione apte celebrandam. Deinde semper permittatur anticipatio die praevia, et potius ad unum nocturnum tantum, praesertim diebus maioris festivitatis, preces matutinae sunt restringendae sicut iam per multa saecula die Paschatis.

5) Uniformitas textus psalmorum valde est desideranda pro omnibus ad Officium obligati.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum: secundum quod dixerunt Eminentissimi Cardinales Tisserant, Godfrey, Ottaviani, et instituatur

Commissio peritorum et pastorum qui de his statuat sub auctoritate Summi Pontificis.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: Modus est ut amplior fiat indagatio ad naturam Matutini bene determinandam. Aut, numero psalmorum reducto, fiat lectio divina, aut maneat psalmodia et, lectione Sacrae Scripturae amplificata et bene ordinata, supprimantur lectiones ex Patribus et vita Sanctorum tamquam valorem nunc mere symbolicum retinentes.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: Multum placet reformatio martyrologii ad veritatem historicam reducendam.

Adhaereo iis quae dicta sunt ab Eminentissimis Cardinalibus Léger, Richaud, Alfrink et Jullien.

Optarem ut schema alterius Breviarii pro recitatione privata conficiatur et praesentetur futuro Concilio.

Concilium tantum det normas generales et orientationes.

Prae oculis habeatur educatio pastoralis populi christiani. Themata essentialia spiritualitatis christianae disponantur in ordine ad mysteria paschalia. Hoc valet in primis pro Dominicis post Pentecosten.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum:[20] attentis dictis ab Em.mo Card. Tisserant.

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum: secundum observationes Patrum, praesertim Card. Tisserant, de martyrologio recognoscendo; Card. Ruffini, de psalmis imprecatoriis; Cardd. Ottaviani, Jullien, Gracias, de lingua latina in Breviario; Cardd. Léger, Richaud, Jullien et aliorum, ut reddatur Breviarium practicum et utile pastoribus animarum. Stylus Breviarii sit simplex et facilis intellectu.

Antiphonae, ante psalmos, dent ideam principalem psalmi, ad provocandam attentionem et dirigendam intentionem.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: scilicet iuxta votum Eminentissimi Cardinalis Agagianian, attentis observationibus Eminentissimorum Tisserant, Léger et Richaud.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum ab Em.mis Cardinalibus Jullien, Bea et Browne expositum; cum voto ut Martyrologium Romanum quamprimum revideatur.

---

[20] Cf. pp. 356-357.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum:[21] attentis animadversionibus Eminentissimorum Cardinalium Léger, Richaud, Alfrink. Adhaereo iis quae dixit Em.mus Card. Jullien.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes ab Eminentissimis Ruffini, Godfrey, Ottaviani et Jullien factas.

Exc. NGÔ-DINH-THỤC: Placet iuxta modum: Auditis sapientibus discussionibus habitis ab Eminentissimis Purpuratis, devenio in conclusionem hanc: ad concilianda vota oratorum, scilicet ad inveniendum humilem locum miserrimis horis minoribus, ad spatium vitale amplius praestandum lectionibus desumptis a Patribus in unico quidem nocturno, devenio, dico in conclusionem quod melior ordo Breviarii sit ille a S. Pio X promulgatus.

Cur inter sacerdotes pugna non fit circa meditationem, Missam, examen conscientiae et caetera exercitia tam necessaria pietati, vitae quotidianae sacerdotali, sed pugna dirigitur speciatim contra Breviarium? Ratio mihi videtur quod Breviarium imponitur sub sanctione peccati sive venialis sive mortalis pro negligentibus.

Quaeque sit renovatio Breviarii, non placebit sicut missa aliquando fastidiosa fit sacerdotibus, quia natura nostra est debilis, et conatus debent fieri ut vacemus spiritualibus; non est aliud remedium quam abnegare semetipsum.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: Ratione habita de eis quae dixerunt Eminentissimi Domini Léger et Alfrink.

In mutatione Breviarii componantur textus non nimis difficiles.

Etiam officia ultimis annis composita continent partes, v. gr. hymnos fere inintelligibiles. Certe devotio sacerdotum inde non adiuvatur.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: schema laudandum. Libenter subscribo his quae Eminentissimus Cardinalis Decanus dixit de reformatione Martyrologii Romani et toto corde adhaereo his quae dicta sunt sapienter ab Eminentissimis Cardinalibus Ruffini, Confalonieri, Richaud ac Ottaviani. Lingua latina semper et solum utatur in divino Officio. Officium divinum maneat sine ulterioribus reductionibus. Humillime opto importantiam ac necessitatem diligentis recitationis Divini Officii sacerdotibus magis atque magis commendandam esse ne (veniam peto) in laicismum practicum sensim sine sensu cadant: quod periculum hodie parum non est.

---

[21] Cf. p. 357.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: ratione habita eorum quae dixerunt Em.mus Card. Decanus de martyrologio et de versione psalterii, Em.mus Card. Ruffini de psalmis deprecatoriis et Em.mus Card. Alfrink circa usum linguae vernaculae in recitatione Officii divini.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: secundum dicta Cardinalium Léger, Richaud, Alfrink, Jullien. Plene assentio cum Em.mo Card. Bea, si postulat unicum psalterium pro tota Ecclesia: etiam monachi volunt cantare laudes Dei in unione cum tota Ecclesia. Tentamen benedictinorum in hoc consistit, ut egregia exegesis psalterii piani coniungatur cum lingua antiqua ecclesiastica S. Hieronymi. Non obstantibus tantis auctoritatibus mihi liceat defendere psalmos imprecatorios, ut in diem magis conscii simus et Deo grati de pulchra evolutione revelationis divinae.

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum: i. e. adhaereo voto Em.mi Cardinalis Decani quoad recognoscendum Martyrologium necnon voto Em.mi Godfrey et aliorum Patrum quoad servandam linguam latinam in recitatione divini Officii a clericis facta. Alias observationes in folio adiungo.

Non placet pag. 11,[22] lin. 9: « Vesperis cotidie Preces inserantur ». Recenter preces pro diversis horis suppressae sunt.

Non placet pag. 11, linn. 11-12: « In fine Horarum canonicarum, loco orationis diei, dicatur oratio dominica seu Pater noster ». Praeferrem hac in re nihil innovari.

Non placet quod dicitur pag. 14,[23] linn. 5-10 circa facultatem conferentiarum episcopalium pro Clericis in recitatione Officii divini linguam vernaculam seligendi loco linguae latinae. Lingua latina, una ex gemmis Ecclesiae occidentalis, conservari et excoli debet. Idem dicatur de « declaratione » pag. 15,[24] linn. 27-34.

Alia placent, praesertim quae dicuntur pag. 22,[25] n. 88, de « Calendario fixo inducendo ».

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: adhaereo sententiae Em.mi Card. Tisserant quoad Martyrologium; quod ad reliqua, adhaereo Em.mis Cardd. Liénart, Léger, Richaud, Alfrink, Jullien, Bea.

---

[22] Cf. p. 319.
[23] Cf. p. 321.
[24] Cf. p. 322.
[25] Cf. p. 326.

VIII

DE SACRAMENTIS AC DE S. LITURGIA

(Quinta Congregatio: 30 mart. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE MISSIONIBUS

INTRODUCTIO

Salvificum opus Christi, cunctis gentibus destinatum, perenne redditur assidua applicatione sacramentorum quae « praecipua sanctificationis et salutis media »[1] ex positiva voluntate divina instituta sunt.

De his adiumentis ad salutem necessariis, Sancta Synodus opportunum duxit quosdam iuridicos aspectus considerare ac, ad eosdem quod attinet, peculiarem seu benigniorem disciplinam decernere, spiritualibus missionum exigentiis accommodatam. Ne plurimi fideles supernaturali carerent adiutorio si et pro istis lex communis urgeretur, praedicta S. Synodus curavit ut Ordinarii locorum, nec non sacerdotes missionarii, certis occurrentibus conditionibus, relate ad sacramenti confirmationis et poenitentiae administrationem, ad matrimonii celebrationem aut dissolutionem, si « privilegium fidei » applicari expediat, specialibus gauderent facultatibus.

Maximum quoque adiumentum spirituale fideles deducunt ex activa et fructuosa sacris functionibus adsistentia. Quod vero obtineri nequit nisi ipsi christifideles preces Deo exhibitas corde et mente advertant. Quam ob rem S. Synodus consilium habuit ut, potissimum pro Missionibus, ubi lingua latina fere omnino ignota est, quaedam flexibilitas, certis normis moderanda, in libris liturgicis admittatur.

I – De Liturgiae aptatione in Missionibus

Ex S. Scriptura scimus quod omnes linguae ordinatae sunt ad laudem Christi;[2] talis laus maxime in liturgia efficitur, in qua lex intelligibilitatis linguae cultus pro omnibus adunatis ab Apostolo enunciata fuit.[3] Diversitas consuetudinum et rituum semper in Ecclesiis adfuit, divitiam unitatis Ecclesiae quam maxime ostendens.[4]

Ecclesia nempe regionaliter constitui debet ita ut materne vivere queat in omnibus variis regionibus, cum formis quidem ecclesiasticis haud a canonibus vitae autochtonis alienis. Sic variae Ecclesiae particulares proprios faciunt et Christo consecrant omnes positivos humanitatis valores maxime secundum loca variantes, qui vero non restringuntur ad unam tantum partem geographicam mundi aut in una tantum cultura. Diversitates ergo adesse debent inter Ecclesias particulares, quae tamen sarta tectaque tenent divinae

Ecclesiae constitutionis elementa: « In una fide nihil officit sanctae Ecclesiae consuetudo diversa ».[5]

Momentum magnum Sacrae Liturgiae pro missionibus, magis ac magis intelligitur, etiam in multis territoriis missionariis, nostris praesertim temporibus, partim ex eo quod hodie aliqua missionis subsidia quae maximi pretii aliquando considerabantur, scholae nempe et nosocomia catholica, in angustum venerunt, immo, pluribus in locis qua talia exclusa sunt. Etiam ex consideratione magis nunc elucenti, quod S. Liturgia, ut finem suum pastoralem cultualemque apprime consequatur, cum actuosa Christifidelium participatione et sacrorum textuum ac rituum intelligentia, perspicua esse debet.

Haec perspicuitas necessario requirere videtur, et quemdam usum linguae vernaculae, et quamdam rituum adaptationem ad ingenium populorum et ad conditiones locales. Quae quidem magni ponderis sunt specialiter pro missionibus, licet cum magna prudentia tractanda forsitan etiam nonnisi post longum temporis spatium maturanda sint, ne graves errores committantur.

Quare Sancta Synodus decernit:

1. Admittitur in libris liturgicis quaedam flexibilitas, praesertim pro Missionibus, ita ut S. Liturgia adaptari possit ad ingenia diversorum populorum.

2. Amplitudo et limites huiusmodi flexibilitatis a Sede Apostolica definiendae sunt, praeter ea quae in Sancta Synodo praescripta aut concessa inveniuntur quoad vitam liturgicam.

3. Adaptatio autem Conferentiis Episcopalibus relinquitur, quae acta et decreta ad S. Sedem transmittant, nec eadem antea promulgentur quam recognita fuerint.

II – De ministro extraordinario confirmationis

Quoniam « illi qui confirmationem accipiunt, quae est sacramentum plenitudinis gratiae, Christo conformantur, in quantum ipse a primo instante suae conceptionis fuit plenus gratiae et veritatis »[6] ideoque spiritualiter pulchriores evadunt, venustioribus scilicet sese perficiendo lineamentis Christi, cuique christifidelium durum est ab hac vita sine confirmatione migrare « non quia damnetur, nisi forte propter contemptum, sed quia detrimentum perfectionis pateretur ».[7] Patres igitur huius S. Synodi nihil antiquius, nihil carius habent quam omni cura consulere ut omnes in resurrectione perfecti appareant secundum illud: « donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi »[8] ideoque statuere ut morituris hoc sacramentum dandum sit, servato quidem ordine, etiam a simplici sacerdote.

Huiusmodi extensio unice cedit in bonum animarum, cum perspectum sit Ordinarios locorum, pro zelo suo, nil intentatum relinquere ut subditi rite praeparati tempore opportuno sollemniter confirmentur ab ordinariis

ministris, qui sunt Episcopi, ita ut fideles, perfecti et Christi milites, maxime conferant apostolatui. Propterea omnino evanescit timor ne, propter extensionem facultatis, hoc sacramentum parvi aestimetur.

Facta concessione hac amplissima, in memoriam revocanda est obligatio adnotandi collatam confirmationem in libris paroecialibus.

His perpensis, Sancta Synodus decernit:

1. In periculo mortis sacramentum confirmationis valide administrat parochus vel alius sacerdos de eiusdem parochi aut Ordinarii loci licentia, saltem rationabiliter praesumpta.

2. Qui confirmationis ministri munere in dictis adiunctis functus est, graviter onerata conscientia, praescriptum can. 798, de collatae confirmationis adnotatione, observet.

III – De absolutione sacramentali, extra mortis periculum, forma communi danda

Sacramentum Poenitentiae, ad modum iudicii a Christo Domino institutum, postulat ut fideles, sacramentalem absolutionem petentes, coram sacerdote sistent, ad confessiones audiendas approbato, eique omnia et singula peccata mortalia post baptismum commissa, hucusque nunquam potestati clavium submissa ac directe absoluta, revelent et accusent.

Haud infrequenter tamen, praeter casus in quibus agitur de mortis periculo, ob sacerdotum parvum numerum ac territorii vastitatem, ob leges civiles adversas aliamve eiusdem generis causam, in certis locis missionum, sicut et in quibusdam aliis orbis terrarum regionibus, christifideles impediuntur quominus singuli confessarium adeant ad confessionem peragendam.

Gravissimum spirituale damnum inde obveniret fidelibus qui in dictis adiunctis versantur, si absolutione sacramentali et gratiae auxiliis ab eadem manantibus per notabile spatium temporis, secus nulla sua culpa, carere cogerentur. Ad providendum saluti animarum praedictorum christifidelium expedit ut Ordinarii, ubi et quatenus ipsis omnino necessarium videatur, atque eorum onerata conscientia, in proprio territorio, sacerdotibus concedere valeant facultatem impertiendi sacramentalem absolutionem generali formula, sine praevia peccatorum confessione a singulis christifidelibus peracta, firma utique manente obligatione deinceps, prima data occasione, accusandi singula peccata absolutione turmatim accepta remissa.

Quod praecepto divino de integritate confessionis minime obstat, cum Deus nolit ultra humanas vires sive physicas sive morales, hanc urgere obligationem.

Quapropter Sacra Synodus decernit:

1. Etiam extra mortis periculum, si christifideles prae eorum multitudine ac temporis angustia, aut alia gravi de causa singuli audiri nequeunt, sacerdotes in missionibus adlaborantes, cum Ordinarii licentia, eos absolvere possunt turmatim, communi formula, absque praevia orali confessione, si

secus poenitentes diu sacramentali gratia et Sacra Communione carere cogerentur.

2. Sacerdotes autem sic absolventes ne omittant poenitentes docere absolutionem non esse profuturam, nisi rite dispositi fuerint, eisque obligationem manere integram quoad mortalia peccata confessionem suo tempore peragendi.

IV – De ieiunio eucharistico praesertim in missionibus

Inde ab antiquissima aetate consuetudo invaluit Eucharistiam christifidelibus ieiuniis administrandi. Idem ieiunium iis quoque praescribebatur, qui eucharisticum celebraturi erant sacrificium. Quandoquidem lex ieiunii maxime confert reverentiae huic Sacrosancto Sacramento debitae necnon pietati religiose fovendae ad fructus sanctitatis efficacius augendos. Quanta cura Ecclesia Eucharisticum ieiunium servandum curaverit, ex eo facile erui potest, quod, volventibus saeculis, quamvis novae temporum rerumque conditiones suadere visae fuerint ut lex ieiunii aliquantulum relaxaretur, vix aut ne vix quidem concessae fuerant facultates ac veniae, nedum generales, sed vel particulares, praesertim ad sacerdotes quod attinet.

Verum, postremis hisce temporibus, ex una parte pietas erga Augustum Altaris Sacramentum alacriter crescit, sollicita Summorum Pontificum cura, ac peculiariter Sancti Pii X, qui omnes adhortatus est ut, quam creberrime, immo cotidie si possent, ad Angelorum mensam accederent: ex altera parte usus societatis actioque vitae communis ita funditus mutantur, ut homines a divinis participando mysteriis abstraherentur, si Eucharistici ieiunii legem eodem prorsus modo ac paucos ante annos observare deberent. Quamobrem, Pius XII, Pontifex Maximus, opportunum esse duxit ut disciplina ieiunii eucharistici reformaretur, hodiernis rerum exigentiis, in quantum fieri potest, accommodans sanctitatique et dignitati huius Sacramenti, quo meliore fit modo, consulens, donec lex definitive sancita fuerit per litteras Apostolicas, motu proprio datas, « Sacram Communionem » diei 19 martii 1957.[9]

Nihilominus plures Antistites vota detulerunt ut tempus ieiunii eucharistici, tam pro sacerdotibus celebraturis quam pro christifidelibus ad S. Synaxim accessuris, pariter computaretur ab ipsa S. Communione. Nam, licet Communio sacerdotis, secus ac fidelium, faciat partem integrantem Sacrificii Missae, ieiunium tamen intuitu potius ipsius Communionis est praescriptum. Praeterea plura incommoda exinde sacerdotibus caventur, qui vel ipsa lege liturgica vel praedicatione vel alia causa Missam litant solito longiorem.

Altera vero sollicitudo Episcoporum, attentione digna, respicit peculiarissima rerum adiuncta, in quibus fidelis observatio vigentis legis aliquatenus importuna videtur, quaeque praesertim in missionibus maxime urgent. Saepe enim contingit ut ipsi evangelii praecones, gravissimis exantlatis laboribus atque itinerum difficultatibus omne genus superatis, serius tantum Euchari-

sticum Sacrificium, et quidem haud raro bis vel etiam ter, celebrare debeant, quin inter unam et alteram Missam intercesserit spatium trium horarum. Fideles quoque iisdem fere in rerum adiunctis versari quandoque accidit, cum aut iter arduum atque asperum facere aut adventum sacerdotis quomodocumque retardatum expectare teneantur, ut tandem aliquando Eucharisticum participare queant Sacrificium et sanctissimo Christi Corpore refici. Nec spernenda aut parvi pendenda est difficultas, quae ex eo provenit quod usus horologii quibusdam in regionibus vel saltem apud certas personarum categorias, rerum copia destitutas, sat inconsuetus apparet.

His omnibus rationibus prae oculis habitis, Sancta Synodus decernit:

1. Disciplina actualis de ieiunio Eucharistico remaneat, tempus vero ieiunii Eucharistici servandi a S. Communione computetur pro sacerdotibus sicut et pro fidelibus.

2. Si forte quaedam habeantur adiuncta specialia in certis locis missionum, Ordinarii locorum speciali donentur facultate.

V – De extensione facultatis audiendi confessiones

Quamvis Episcopi peculiares ecclesias regant potestate ordinaria sub auctoritate Romani Pontificis, omnes tamen in universale opus salutis, quod Christus Dominus apostolis eorumque successoribus commisit cunctis gentibus nuntiandum, concurrere et conspirare debent.

Qua pastores qui propriam convertere debent in sollicitudinem omnium ecclesiarum quae Romano Pontifici incumbit, etsi potissimum fideles suis curis commissos ad aeternam salutem adipiscendam dirigere eorumque bono spirituali efficaciter consulere tenentur, coeterorum fidelium salutem, ubi et quatenus opportunum sit, promovere minime eximuntur.

Maximum obstaculum saluti animarum est peccatum, quo animae avertuntur a Deo. Expedit ergo ut pastores qui apostolis succedunt, praeter potestatem ordinariam qua gaudent « pro suo quisque territorio »,[10] potestate delegata augeantur, ad modum privilegii personalis, qua valeant, ex generali deputatione, confessiones quorumlibet fidelium, ubique terrarum recipere. Nostris enim temporibus, missionalibus regionibus non exclusis, frequenter contingere potest Episcopos extra propriae dioecesis fines vagari, necessitatis causa, qualis est ut Conferentiis episcopalibus, Conciliis Provincialibus aliisque huius generis coetibus intersint. Ob similes rationes rogantur Episcopi, in Conferentiis Episcopalibus coadunati, facilius concedant iurisdictionem in tota provincia illis sacerdotibus qui, nullo obice detenti, frequenter, maxime ratione ministerii, extra propriam dioecesim versantur.

Quare Sancta Synodus decernit:

1. Ipso iure omnibus episcopis conceditur facultas audiendi ubique confessiones quorumlibet fidelium.

2. Sacerdotes omnes, nullo canonico impedimento detenti, ubique terrarum confessiones aliorum sacerdotum audire valent.

3. Episcopi in Conferentiis Episcopalibus coadunati curent ut facilius concedatur sacerdotibus facultas audiendi confessiones in tota provincia ecclesiastica, regione aut natione.

VI – De reformatione formae iuridicae celebrationis matrimonii

Quo securius evitentur incommoda quae ex clandestinis coniugiis oriuntur, disciplina canonica edicit: « Ea tantum matrimonia valida sunt quae contrahuntur coram parocho, vel loci Ordinario, vel sacerdote ab alterutro delegato et duobus saltem testibus ».[11]

At, maxime in locis missionum, accidere potest quod haberi vel adiri nequeat, aut omnino aut sine gravi incommodo, sacerdos dicta potestate praeditus. Quamvis ex ipso iure[12] specialibus in adiunctis provisum sit per formam extraordinariam, tamen anxietates de eiusdem recta applicatione ac de matrimonii validitate experiri possunt. Opportunum ergo videtur ut saltem delegationes generales, quae hucusque, ex iure communi, solummodo vicariis cooperatoribus pro paroecia cui addicti sunt, concedi possunt,[13] coeteris quoque sacerdotibus ab Ordinariis locorum demandari valeant.

Praeterea, contingere potest ut ingenio quorundam populorum, forma canonica nimis simplex appareat, cum ipsi modum externum exprimendi matrimonialem consensum pluribus exornent sollemnitatibus, aut eadem forma canonica iuxta mores apud eos receptos ac vigentes pudoris offensionem constituat aut significet.

Quapropter Sacra Synodus decernit:

1. Ordinariis locorum in missionibus concedatur facultas tribuendi licentiam etiam habitualem adsistendi matrimonio in toto territorio cuilibet sacerdoti.

2. Ordinariis missionum in Conciliis provincialibus aut plenariis congregatis concedatur facultas adaptandi formam celebrationis matrimonii, tum iuridicam tum liturgicam, iuxta mores, consuetudines aut speciales circumstantias populorum vel locorum, dummodo certe constet de mutua et externa manifestatione consensus ex utraque parte.

VII – De simplificatione impedimentorum matrimonialium

Ut matrimonii sanctitatem eiusque bona tueantur, utque hominum temeritatem et inconsiderantiam refrenet, Ecclesia non pauca impedimenta ipsa statuit, alia vero iure divino iam posita promulgavit. Sane impedimenta iuris ecclesiastici non sunt talis firmitatis ut semper et absolute observari debeant, ut patet ex praxi Ecclesiae dispensationis et ex historia iuris impedimenta inducentis. Sunt quaedam, quae maxime dependent a vita sociali hominum, mutationibus quandoque notabilibus obnoxia. Simplificatio hanc circa rem valde optatur a plurimis Ordinariis locorum. Quod utile ac magis necessa-

rium habendum est in missionibus propter maiorem vitae tenoris diversitatem. Attamen hac in re nec temere nec praecipiter procedendum est, sed omni cum circumspectione.

Iamvero impedimenta, quae in iure « minoris gradus » veniunt,[14] supprimi possunt sine periculo enervandi disciplinam Ecclesiae. Nam dispensatio huiusmodi impedimenti, iuxta can. 1054, valet non obstante quocumque vitio sive obreptionis sive subreptionis, etsi unica causa finalis in precibus exposita falsa fuerit. Ergo eliminatio impedimentorum « minorum » quam plures Ordinarii exoptant, dici potest iam in iure vigenti quodammodo praeparata.

Eadem fere ratione ducti, Patres Concilii Vaticani II de medio tollunt multiplicitatem impedimentorum eiusdem speciei, quae occurrunt generatim in impedimentis consanguinitatis et affinitatis. Cum autem dispensatio, impetrata pro certo et determinato impedimento, valeat etiam pro alio impedimento eiusdem speciei in aequali vel inferiori gradu, quod in supplici libello bona vel mala fide reticitum fuerit,[15] institutum iuridicum multiplicitatis in praxi parum confert rationabili populi christiani disciplinae.

Verumtamen simplificatio impedimentorum matrimonialium, iudicio huius S. Synodi Patrum, minime ita intelligenda est ut simpliciter auferantur quaedam impedimenta hucusque vigentia, sed potius ut disciplina matrimonialis apprime respondeat exigentiis hodiernis.

In missionibus enim haud raro accidit ut mores populi legesve civiles alia impedimenta, diversa ab impedimentis iure canonico statutis, a tempore immemorabili admittant ac sanciant. Quamvis sola Ecclesia gaudeat potestate regendi matrimonia fidelium, opportunum tamen est ut evitetur occasio scandali aut vulneris ordini sociali forte inferendi, quod evenire potest si catholicus ineat nuptias, posthabito impedimento moribus populi introducto. Notum est quaedam impedimenta canonica originem duxisse a iure romano et germanico: huiusmodi spiritus adaptationis aeque extenditur ad territoria missionum. Ceteroquin ipse Codex haud semel evidens praebet testimonium rationem habendi legis civilis morumve populorum, v. g. in can. 1067, § 2 de cura pastorum a matrimonio avertendi iuvenes ante aetatem, qua secundum regionis receptos mores, matrimonium iniri solet, et can. 1059 et can. 1080, de acceptanda lege civili legalem cognationem respiciente.

His omnibus mature perpensis, Sancta Synodus decernit:

1. Omnia impedimenta dirimentia quae in Codice « minoris gradus » vocantur, supprimuntur.

2. Item supprimitur impedimentorum multiplicitas.

3. Ordinariis Missionum in Conciliis Provincialibus vel Plenariis conceditur facultas statuendi impedimenta matrimonialia, sive impedientia sive dirimentia, in conformitate cum moribus populi, dummodo accedat approbatio Sanctae Sedis.

VIII – De facultate dissolvendi vinculum coniugale Ordinariis locorum concedenda

Statim ac missionarii, dissitis in regionibus gentilium propagationi fidei incumbentes, S. Sedem edocuerunt de necessitate indulgendi paganis circa libertatem novas ineundi nuptias, ideoque solvendi primum si quod exstabat vinculum, Romani Pontifices, extra casum Privilegii Paulini, matrimonium in infidelitate contractum, vi generalis praescripti, certis sub conditionibus, consueverunt dissolutum declarare.

Ratio erat ne homines continentiae servandae haud assueti, ab amplectenda fide deterrerentur, necnon ad religionem catholicam conversi, ut in eadem permanerent.

Quae statuta, in Const. Pauli III *Altitudo,* 1 iun. 1537, S. Pii V *Romani Pontificis,* 2 aug. 1571, Gregorii XIII *Populis,* 1 iun. 1585 edita, quaeque pro peculiaribus locis scripta sunt, *C.I.C.* « ad alias quoque regiones in eisdem adiunctis », can. 1125, extendit.

Haud minores inveniunt ac denuntiant difficultates his temporibus animarum pastores, maxime qui ob distantiam vel ob politicas rationes S. Sedem nullimode vel nonisi gravi cum incommodo adire valent. Plurimi enim occurrere possunt casus quibus non provisum est per dictas Apostolicas Constitutiones, quorum vero solutio hucusque uni Romano Pontifici reservatur, sive matrimonium inter duos infideles initum, sive inter duos baptizatos, sive inter partem baptizatam et partem paganam celebratum respiciant. In huiusmodi adiunctis saepe saluti animarum aliter seu utiliter et efficaciter consuli nequit nisi per rescissionem prioris vinculi. Si tamen ad hanc dissolutionem obtinendam qualibet vice adeunda esset S. Sedes, hoc facile in damnum animarum verteret.

Expedit ergo, ut fidei amplectendae, servandae aut exercendae quantocius faveatur ne sit periculum in mora, legem generalem inducere qua, quibusdam impletis conditionibus, imprimis dummodo certe constet carentia baptismi saltem in alterutro coniuge perdurans toto tempore vitae coniugalis, etiamsi carnalis copula sequuta sit, Ordinarii locorum, coniugibus vinculo ligatis ad dignitatem sacramenti non evecto, permittere possunt celebrationem novi matrimonii cum parte catholica. Idem valet casu quo plane evidens est matrimonium revera nunquam consummatum fuisse post baptismum ex utraque parte susceptum.

Quare Sancta Synodus decernit:

1. Quoties Ordinarii locorum in missionum territoriis, ob nimiam distantiam, politicas rationes aliamve huiusmodi causam, S. Sedem adire nequeunt, nec novum matrimonium sine probabili salutis animarum periculo differri possit usque dum ab eadem S. Sede dispensatio obtineatur, ipsi valent permittere celebrationem novi matrimonii cum parte catholica, dummodo certo constet carentia baptismi saltem in alterutro coniuge perdurans toto tempore vitae coniugalis, etiamsi copula carnalis sequuta sit.

2. Pariter in iisdem rerum adiunctis et in casibus evidentibus in quibus constet, e. g. ob coarctata tempora, matrimonium revera nunquam consummatum fuisse baptismate existente ex utraque parte, possunt novum matrimonium baptizatis permittere.

3. In utroque casu, Ordinarii locorum celebrationem novi matrimonii ne permittant, nisi post seriam investigationem secundum normas a Sancta Sede latas.

NOTAE

[1] Can. 731, § 1.
[2] *Philip.* 2, 11.
[3] *I Cor.* 14, 13-20.
[4] *Ps.* 45, 10.
[5] S. Gregorius Magnus, *Epist. 43,* Lib. I; *PL* 77, 497.
[6] S. Th., III, q. 72, a. 1, ad 4.
[7] S. Th., *ibid.,* a. 8, ad 4.
[8] *Eph.,* 4, 13.
[9] *A.A.S.,* 49 [1957], p. 178.
[10] Can. 873, § 1.
[11] Can. 1094.
[12] Can. 1098.
[13] Can. 1096.
[14] Can. 1042, § 2.
[15] Can. 1052 cum interpretatione authentica Commissionis Interpretationis, die 8 iulii 1948 data (*A.A.S.,* 40 [1948], p. 386).

2) RELATIO EM.MI P. D. GREGORII PETRI CARD. AGAGIANIAN PRAESIDIS COMMISSIONIS DE MISSIONIBUS

Veniam peto ab Em.mis, Exc.mis Patribus, qui iam sunt defatigati: nollem iterum et longius ipsos tenere defatigatos. Conabor esse quam brevissimus fieri potest.

Agitur in isto schemate de Sacramentis et de S. Liturgia, de rebus quae iam partim fuerunt tractatae in aliis Commissionibus sed habet peculiarem momentum pro Commissione etiam de Missionibus.

In primo schemate sermo est de quadam adaptatione liturgica pro locis Missionum. Hoc principium admissum fuit ab ipsa Commissione liturgica, propterea nos adoptamus illam; tantummodo nostra Commissio addidit hanc observationem, quod scilicet adaptatio haec, facienda utique intra limites a Sede Apostolica definiendos, debet relinqui conferentiis episcopalibus, quae acta et decreta ad S. Sedem transmittant nec eadem antea promulgentur quam recognita fuerint.

In secundo decreto dicitur: datur parocho vel alio sacerdoti de eiusdem parochi aut Ordinarii licentia facultas administrandi valide sacramentum Confirmationis in periculo mortis, ne plurimi fideles ob carentiam ministri ordinarii moriantur sine sacramento plenitudinis gratiae. Additur: Qui confirmationis ministri munere functus est, graviter onerata conscientia, praescriptum can. 798, de collatae confirmationis adnotatione, observet.

Decretum tertium: ob sacerdotum parvum numerum ac territorii vastitatem, quae circumstantiae contingere solent maxime in locis missionum, conceditur sacerdotibus in missionibus adlaborantibus facultatem absolvendi fideles turmatim communi formula absque previa auriculari confessione, si secus poenitentes diu sacramentali gratia et sancta communione privari cogerentur. Sacerdotes autem sic absolventes ne omittant poenitentes docere absolutionem non esse profuturam nisi rite dispositi fuerint eisque obligationem manere integram quoad mortalia peccata confessionem suo tempore peragendi.

Decretum quartum: tempus ieiunii eucharistici servandi a S. Communione computetur pro sacerdotibus sicut et pro fidelibus. Missionarii enim transmigrare solent de una ad aliam stationem et non raro bis vel etiam ter celebrare debent quin inter unam et alteram Missam intercedat spatium trium horarum, deinde, ob praedicationem vel aliam ob causam, Missam solite longiorem litant. Igitur spatium trium horarum, sicut pro fidelibus a momento Communionis mensuratur, ita etiam pro sacerdotibus, non ab initio Missae, sed a momento praeviso communionis in Missa.

Si forte quaedam habeantur adiuncta in certis locis Missionum, et hoc constat S. Congregationi de Propaganda Fide per litteras quae nonnunquam perveniunt, Ordinarii locorum speciali donentur facultate.

In Decreto quinto: nostris temporibus, missionalibus regionibus non exclusis, frequenter accidere potest Episcopos extra propriae dioecesis fines vagari, necessitatis causa, ac fideles eos adire ad confessionem peragendam. Ne fideles admirentur et ut emineat collaboratio omnium pastorum in sollicitudinem omnium Ecclesiarum, conceditur, iam hoc factum est in alia Commissione mihi videtur, ipso iure omnibus Episcopis facultas audiendi ubique confessiones quorumlibet fidelium. Additur: Sacerdotes omnes, nullo canonico impedimento detenti, ubique terrarum, et praesertim, evidenter, in terris Missionum, confessiones aliorum sacerdotum audire valent. Episcopi in Conferentiis Episcopalibus coadunati curent ut facilius concedatur sacerdotibus facultas audiendi confessiones in tota provincia ecclesiastica, regione vel natione.

In Decreto sexto: populi in regionibus missionalibus degentes, ma-

ximi solent facere caeremonias quae celebrationem matrimonii comitantur. Qua de re opportunum visum est non tantummodo formae canonicae applicationem faciliorem reddere permittendo Ordinariis facultatem tribuendi cuilibet sacerdoti licentiam habitualem assistendi matrimonio, sed etiam eisdem in Conciliis provincialibus aut plenariis coadunatis, facultatem aptandi formam, sive canonicam seu iuridicam sive liturgicam, moribus populorum, dummodo certe constet de mutua et externa manifestatione consensus ex parte utriusque contrahentis.

In schemate septimo, votum emittitur simplificationis impedimentorum matrimonialium:

1) Supprimantur omnia impedimenta dirimentia quae in Codice « minoris gradus » appellantur. Nam dispensatio horum impedimentorum, iuxta can. 1054 valet nonobstante quocumque vitio sive obreptionis sive subreptionis, etsi unica causa finalis in precibus exposita passa fuerit.

2) Item votum exprimitur ut supprimatur impedimentorum multiplicitas. Tandem, ut evitetur scandalum aut vulnus ordini sociali forte inferendum, quod evenire potest si catholicus ineat nuptias posthabito impedimento moribus populi recepto, Ordinariis Missionum conceditur facultas, in Conciliis seu Conferentiis Nationalibus examine ac studio elaborata, statuendi impedimenta matrimonialia, sive impedientia sive dirimentia, in conformitate cum moribus populi, dummodo accedat approbatio S. Sedis.

In Decreto octavo dicitur: cum saepe saluti animarum aliter seu utiliter et efficaciter consuli nequit nisi per applicationem privilegii fidei et cum recursus ad S. Sedem in singulis casibus difficilis sit, maxime in certis regionibus missionalibus, conceditur Ordinariis locorum, certis statutis regulis et verificatis conditionibus, facultas permittendi novas nuptias. Sic sonat:

1) Quoties Ordinarii locorum in missionum territoriis, ob nimiam distantiam, politicas rationes aliamve huiusmodi causam, S. Sedem adire nequeunt, nec novum matrimonium sine probabili salutis animarum periculo differri possit usque dum ab eadem S. Sede dispensatio obtineatur, ipsi valent permittere celebrationem novi matrimonii cum parte catholica, dummodo certo constet carentia baptismi saltem in alterutro coniuge perdurans toto tempore vitae coniugalis, etiamsi copula carnalis sequuta sit.

2) Pariter in iisdem rerum adiunctis et in casibus evidentibus in quibus constet, e. g. ob coarctata tempora, matrimonium revera numquam consummatum fuisse, baptismate existente ex utraque parte, possunt novum matrimonium baptizatis permittere.

3) In utroque casu — additur — Ordinarii locorum celebrationem novi matrimonii ne permittant, nisi post seriam investigationem secundum normas a Sancta Sede latas vel ferendas, peculiari modo a suprema S. Congregatione S. Officii, ad instar illius Instructionis, ad mortem praesumptam coniugis a vinculo liberando alterum coniugem.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. SPELLMAN: Videtur quod de omnibus et singulis numeris schematis Decreti de Sacramentis ac de Sacra Liturgia quaedam animadversiones non sine ratione proferendae sunt; quae quidem sequuntur.

I - De Liturgiae aptatione in Missionibus.

Etiam sine iudicio vel voto de valore huius argumenti, i. e., de aptationibus Liturgiae Ecclesiae propositis, non placeret inutilis et prolixa repetitio argumentorum in decretis Sanctae Synodi. Datis, non autem concessis, rationibus Sacrae Liturgiae aliquomodo aptandae, universa haec materia iam a Commissione Liturgica tam generice quam specifice pro tota Ecclesia Occidentali in eius schematibus decretorum proposita est. Datis, quoque, rationibus particularibus pro aptationibus in terris Missionum, quis non concederet Commissionem Liturgicam Sanctae Synodi necnon commissionem specialem post-Synodalem ad Sacram Liturgiam recensendam easdem rationes etiam posse perpendere? Nihil, ergo, dicendum est de valore propositorum, quia locum hic non habent et de eisdem iam diu disceptatum est.

II - De Ministro Extraordinario Confirmationis.

Idem ac superius dicendum est, ne Patres Concilii Vaticani II de opere prolixo accusentur. Nam Commissio de Disciplina Sacramentorum in eius schemate Decreti de Sacramento Confirmationis facultatem administrandi hoc sacramentum, uti ministris extraordinariis in periculo mortis, vicariis cooperatoribus extendere proposuit. Citato schemate facile adiungentur verba « et in locis Missionum etiam cuilibet sacerdoti... etc. » vel alia similia.

III - De Absolutione Sacramentali, extra mortis periculum, forma communi danda.

Omnino placet hoc propositum tam salutare, immo quasi necessarium fidelibus missionalibus egestatem sacerdotum patientibus. Animadversio, tamen, de quadam clausula in schemate adhibita afferenda est. In parte dispositiva bene scribitur: « absque praevia orali confessione », clausula, quidem, ipsius Sanctae Sedis, verbis facultatis aliquantulum similis inventa ab ipsa largitae tempore belli mundiali (*A.A.S.*, XXXI, pag. 712). In corpore, autem, schematis leguntur verba: « sine praevia

peccatorum confessione a singulis Christifidelibus peracta »; verba, ni fallor, aliquatenus ambigua, quia, revera, quaedam confessio etiam a singulis, non oralis, quidem, sed aliquo signo facta, saltem per praesentiam inter absolutionem petentes, certe requiritur.

IV - De Ieiunio eucharistico.

Haec reformatio minor disciplinae de ieiunio Eucharistico aptius inveniretur aut in quodam schemate Commissionis de Disciplina Sacramentorum aut in aliquo indulto Sanctae Sedis vel in facultatibus quinquennalibus Ordinariis missionalibus concessis, sine necessitate diuturnae disceptationis hoc schemate propositae.

V - De extensione facultatis audiendi confessiones.

In capite primo schematis Decreti de Sacramento Poenitentiae Commissionis de Disciplina Sacramentorum provisum est de extensione facultatis audiendi confessiones sacramentales. Materia Sanctae Synodi melius ordinetur paucioribus capitibus!

VI - De reformatione formae iuridicae celebrationis matrimonii.

De his facultatibus bene propositis pauca dicenda sunt et nonnisi in laudem. Numero primo (pag. 12 [1]), autem, adiungenda sunt verba: « graviter onerata eius conscientia, ut quamprimum proprium de ratione domicilii parochum sponsorum certiorem reddat », vel alia similia. Numero secundo (pag. 12) melius videtur adiicere conditionem ut adaptationes formae celebrationis matrimonii a Sancta Sede approbari debeant.

VII - De simplificatione impedimentorum matrimonialium.

Si iudicatur suppressionem impedimentorum matrimonialium minoris gradus necnon multiplicitatis impedimentorum (pag. 14 [2]) profuturam esse Ecclesiae universali, relinquenda est schemati decreti a Commissione de Disciplina Sacramentorum proponendo. Si, autem, huiusmodi suppressionem tantum ad bonum Ecclesiae missionalis serviendum propter circumstantias potius temporaneas necessariam esse diiudicamus, providenda est per indultum Sanctae Sedis in favorem Ordinariorum Missionum. Sancta Synodus res magis universales stabilesque quam particulares et transeuntes decernat!

VIII - De facultate dissolvendi vinculum coniugale Ordinariis locorum concedenda.

Non videtur extra forum boni regiminis quod Sancta Mater Ecclesia in circumstantiis omnino extraordinariis et sub conditionibus clare definitis provideat animarum saluti etiam hoc modo inusitato, ita ut ipse

---

[1] Cf. p. 374.

[2] Cf. p. 375.

Summmus Pontifex potestatem suam supremam vinculi naturalis matrimonii dissolvendi in favorem Fidei deleget Ordinariis locorum apud Missiones tamquam Eius vicariis. Circumstantiae extraordinariae, autem, cum progressu temporis superandae necnon res politicae adversae Dei gratia transiturae postulant indultum vel facultates speciales, minime legislationem oecumenicam praesertim si, propter materiae naturam, ansam admirationis fidelium universalium interpretationisque perversae acatholicorum praebeat!

Card. RUFFINI: Pag. 4,[3] linn. 30 et ss.: « ... quemdam usum linguae vernaculae, et quamdam rituum adaptationem ad ingenium populorum et ad conditiones locales ».

Multam commendare velim de hac re moderationem ne ritus iam per saecula adprobati, et veneratissimi ubique, graviter mutentur, secus paullatim nimia varietas oriretur, ita ut nos ipsi, facile hodie itinera, etiam ad nationes longinquas, suscipientes, ritus sacros, hucusque nostros, non amplius intelligeremus.

Pag. 6-7 [4] ad III: Gravissimum mihi videtur quod proponitur de absolutione — extra bellum — simul impertienda formula communi « turmae fidelium ». Id mihi nullomodo placet; si fieret, sensim sine sensu, confessio sacramentalis auricularis in desuetudinem caderet. In nostris Ecclesiis, frequentius quam in locis Missionum, diebus festis multitudo fidelium ad confessionem accedit et confessionale premit urgetque. Si introduceretur confessio publica, sine peccatorum accusatione, sicut a prima Ecclesiae aetate est in usu, facile fieri posset ut, e. gr., operarii multi et matresfamilias numquam occasionem inveniant in vita confifitendi peccata sua etiam mortalia. Insuper quando in pluribus casibus fideles certo scirent peccata sua a Deo remissa esse, de quibus confessarius nullum iudicium protulerit?

Exopto propterea ut quod proponitur de absolutione *turmatim* danda penitus supprimatur.

Pag. 10 [5] primis lineis: Repeto, quae ante paucos dies de eadem re animadvertere ausus sum. Verba enim adhibita sunt ambigua. Potestas apostolorum qua universalis in successores suos seu Episcopos non transivit. Iurisdictio Episcoporum est particularis; quod quidem eos non dispensat a studio et cura pro salute cunctarum gentium.

Pag. 11 [6] ad 2: Sacerdotes omnes, nullo canonico impedimento detentos, ubique terrarum confessiones aliorum Sacerdotum audire posse,

---

[3] Cf. p. 370.
[4] Cf. pp. 371-372.
[5] Cf. p. 373.
[6] Cf. p. 373.

mihi non placet. Nonne sufficeret talem facultatem concedere sacerdotibus — et quidem non solum nullo impedimento canonico detentis sed insuper rite adprobatis — pro universa provincia Missionali?

Pag. 11,[7] linn. 22 et ss.: Delegationes generales pro canonica adsistentia matrimoniis ab Ordinariis locorum concedi posse omnibus sacerdotibus, valde periculosum esset. Nam multa ante matrimonia investiganda sunt, quod parochi et vicarii adiutores expedite facere possunt, sed non alii Sacerdotes.

Pag. 12 [8] ad 2, linn. 8 et ss.: Facultas quae hic conceditur Conciliis provincialibus aut plenariis Episcoporum, nimis patet.

Pag. 13:[9] Eliminatio in Matrimoniis omnium impedimentorum minorum mihi non placet; sufficeret ut Episcopi facile ab istis impedimentis dispensarent.

Pag. 14-15:[10] Facultates quae proponuntur pro Ordinariis locorum statuendi impedimenta matrimonialia, sive impedientia sive dirimentia, solvendi matrimonia contracta cum dispensatione a disparitate cultus et matrimonia rata et non consummata, mihi non placent. Istis papalibus facultatibus quo perveniretur?

Card. Gracias: I - Heri, et etiam hodie, sermo factus est de quadam rituum adaptatione ad ingenium populorum et ad conditiones locales. Sed Em.mus Cardinalis Ruffini heri, mihi videtur (ni fallor), obiiciebat quod talis adaptatio (si fiat) non includatur in ritu christiano.

Sed nonne est verum quod in historia nostrae Liturgiae vel Symbolismi sunt caeremoniae, quae originaliter erant originis paganae, sed decursu temporis erant, ut ita dicam, « christianizatae »?

Simili processui, nos in Missionibus volumus subiicere quosdam modus agendi praevalentes apud non Christianos in diversis occasionibus, ut possumus dare eisdem modis aspectum Christianum. Sic, Christianismus in praxi — in accidentalibus — erit plus acceptabilis non-Christianis.

II - Pagina 7:[11] Omnino consentio cum Em.mo Ruffini de absolutione turmatim. Mihi videtur quod modus agendi, nempe, absolutio turmatim, non esset acceptabilis populo nostro. Etiam quando multitudo est magna et angustia temporis, gentes nostrae paratae sunt etiam usque ad mediam noctem remanere ut satisfactionem habeant individualem absolutionem accipiendi.

---

[7] Cf. p. 374.
[8] Cf. p. 374.
[9] Cf. p. 375.
[10] Cf. p. 376.
[11] Cf. p. 371.

Card. BROWNE: 1) Non aestimo possibile admittere propositum de confessione et absolutione turmatim, ut proponitur in pag. 7 lineis 22-30. Hoc fieri potest ante proelium, tempore pestilentiae vel alterius gravissimi periculi incumbentis.

2) Dispositiones n. 1 et n. 2, de quibus pag. 10 et pag. 11,[12] iam discussae fuerunt in aliquo schemate praecedente et resolutae. Credo quod res solvi potest ab ipsis Episcopis qui possunt inter se has omnes facultates concedere et concordare.

3) Quaestio de impedimentis matrimonii pagg. 12-14 [13] remittatur Sanctae Sedi et Codici I. C. Item de his quae petuntur in pagg. 14-16.[14]

Exc. LEFEBVRE: His diebus nobis proponuntur schemata de mutationibus et innovationibus in re Liturgica et in ritibus sacramentorum.

In favorem harum mutationum affertur praecipue ratio pastoralis et certe aliquae innovationes apparent utiles et non contrariae unitati, ut ritus initiationis christianae pro nostris regionibus Missionum, ut aliquae modificationes in ritu baptismi, confirmationis etc. Sed, humili meo sensu, mihi videtur quod mutationes, si admittuntur, debent fieri pro omnibus ecclesiis ritus latini, salvis casibus particularibus in regione Missionum; et hoc ut servetur unitas Liturgiae in ritu Latino.

Haec unitas, etenim, visibilis et tam sensibilis in Ecclesia catholica est maximum argumentum fidei pro nostris fidelibus in regionibus Missionum. Coram diversitatem rituum protestantium, signum divisionis in sinu eorum, ostenditur in sermonibus, in catechesi, argumentum unitatis Liturgiae et ritus in Ecclesia catholica.

Haec visibilis unitas apparet non solum rudibus et incultis, sed etiam hominibus cultura pollentibus.

Itaque quando S. C. de Propaganda Fide nobis dedit facultatem transmutandi in lingua vernacula cantus Missae solemnis: Kyrie, Gloria, Credo, etc., omnes sacerdotes et praesertim sacerdotes cleri indigeni negaverunt vehementer utilitatem huius translationis, quia ipsi et eorum fideles perfecte cognoscunt hos cantus et sciunt quod haec lingua latina est signum unitatis in fide.

Occasione congressus panafricani in civitate Dakariensi, Praesidentes guberniorum civilium: Senghor in Senegal, Tsiranana in Madagascar, Moga in Dohomey, Yameogo in Alto Volta, coadunati in Ecclesia cathedrali in Missa solemni, contabant ipsi unanimi et etiam clamorosa voce omnes cantus latinos etiam graduale et post Missam expresse nobis

---

[12] Cf. p. 373.

[13] Cf. pp. 374-375.

[14] Cf. p. 376.

dixerunt eorum iucunditatem huius unanimitatis. Coram omnes catholicos praesentes, quam magnum exemplum unitatis ecclesiae et fraternitatis in oratione et cultu!

Unde videtur quod si admittitur principium secundum quod Conferentiae episcopales possunt facere acta et decreta circa Liturgiam et ritus sacramentales, etiam cum consensu Sanctae Sedis, fit verus regressus ad Liturgias et ritus nationales; evanescunt omnes conatus facti per duo saecula ad unitatem Liturgicam fovendam. Ars et musica gregoriana in ruinam evadunt.

Igitur propter rationem pastoralem, valde periculosum est relinquere munus faciendi mutationes Conferentiis episcopalibus.

Nonne posset institui in sinu S. Congregationis Rituum aliqua commissio internationalis aliquorum peritorum et Conferentiae episcopales faciunt propositiones huic commissioni qui studet et sub auctoritate Summi Pontificis respondet? Summi Pontificis est ordinare ea quae pertinent ad unitatem in Ecclesia. Saltem, si placet Summo Pontifici, episcopi coadunantur in Concilio regionali aut provinciali, aut nationali.

Quando schemata semper recursum faciunt ad Conferentias Episcopales ad acta aut decreta facienda, mihi videtur quod falsum suppositum nitantur, quoniam haec non sunt de competentia Conferentiarum episcopalium.

Conferentiae episcopales neque iuridice neque per suam naturam habent hanc competentiam.

Unde quando dicitur « adaptatio fit per Conferentias episcopales » nulla datur solutio: dicatur " adaptatio fit per concilia provincialia aut regionalia " aut Conferentiae episcopales propositiones faciant Sanctae Sedi ».

Hoc punctum mihi videtur esse maximi momenti. Haec est maxima innovatio, quae importat periculum anarchiae.

Exc. VERWIMP: Quaedam dicere velim circa quaestionem de « Absolutione Sacramentali, extra mortis periculum, forma communi danda ».

Cum votum Commissionis Missionum cognovissem, videlicet facultatem concedendi missionariis ut christifidelibus, certis in casibus pro bono animarum id postulantibus, absolutionem generalem dare possent, primo aspectu haec facultas non mihi videbatur esse concedenda. Sed re accuratius considerata, auditis etiam aliorum consiliis, qui statum et adiuncta missionum bene noscunt, mutavi sententiam. Ecce facta quaedam, quae condiciones quasdam definitas missionum illustrare possunt.

1. Rationaria (statistiques) recentissimorum annorum demonstrant quod in dioecesibus Urundi unusquisque missionariorum, secundum me-

diam computationem (en moyenne), singulis annis viginti millia confessiones audit.

2. Abhinc aliquot dies, missionarius quidam, Sacrae Theologiae in quodam Seminario Interdioecesano in Congo professor, ad me venit. Hic missionarius, suis praelectionibus Theologiae Dogmaticae persolutis, omni die sabbato, ad quandam missionem secundariam se conferebat, ubi nullus sacerdos constanter residebat, sed sacri ritus omni die dominica de more habebantur. Vespertino tempore die sabbati et mane die dominica hic missionarius nonnunquam octingenti et quinquaginta confessiones audivit.

3. Tempore iam longinquo, cum apostolatui incumbebam, quinque sacerdotes in missione eramus, ubi Seminarium Minus situm erat. Omnes hi quinque sacerdotes, singulis annis, circa duodeviginti millia confessiones audiebant.

4. Missionarius quidam, quem vidi, olim mihi dixit se mille confessiones una die audivisse. Mane hora quarta suum laborem incepit eique vespere hora decima finem imposuit.

5. Sexcentae vel octingentae una die auditae confessiones non sunt casus ita rari.

Hoc egregium ac mirabile sed iam non humanum esse dices, praesertim si rationem habeas aëris percalefacti in ecclesiis in quibusdam regionibus missionum sitis. Tum pro confessariis, tum pro paenitentibus qui quandoque diu exspectare debent, valde durum est.

Accedit huc quod missionarii, qui tot confessiones audire debent, multos alios labores habent: funguntur munere professoris, sacri contionatoris, instruunt catechumenos, benedicunt matrimonia, administrant sacramenta infirmis, dirigunt opera iuventutis ac pias associationes.

Etiam notandum est, cum tot christiani ad Sacramentum paenitentiae accedunt, confessarium ob temporis penuriam contentum esse debere sola forma absolutionis proferenda, omissis interrogationibus et solitis consiliis.

Quaerere quis potest, an conveniat necne in huiusmodi adiunctis concessio permissionis dandi absolutiones generales.

Ad abusus possibiles praecavendos, concessio huiusmodi permissionis sequentibus condicionibus fieri debere videtur:

1. Solius Ordinarii loci, huiusmodi facultate a Sancta Sede muniti, erit iudicium ferre de adiunctis definitis atque, ipsius onerata conscientia, missionariis permittere absolutionem generalem dare.

2. Singuli fideles qui absolutionem generalem acceperint, tenentur semel saltem per annum paenitentiae Sacramentum singillatim obire at-

que hac occasione omnia sua peccata gravia nondum accusata, rite confiteri.

3. Omnes fideles de huiusmodi obligationibus quae eis incumbunt, instruantur oportet.

4. Absolutio generalis dari non poterit, nisi examine conscientiae simul cum fidelibus peracto actuque contritionis recitato.

His condicionibus, verum animarum bonum absolutionibus generalibus obtentum iri humiliter crediderim.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: non placet quod speciale decretum de S. Liturgia in terris Missionum edatur; componatur cum schemate a Commissione praeparatoria de Sacris Ritibus proposito. Placet dispositio de absolutione turmatim data, non placent dispositiones de matrimonii nullitate vel dispensatione.

Card. ALOISI MASELLA: Non placet: 1) De ministro extraordinario confirmationis actum est a Commissione de Sacramentis; pro missionibus provideatur cum facultatibus S. C. de Propaganda. 2) De extensione facultatis audiendi confessiones actum est in schemate de Poenitentia. 3) De forma celebrationis matrimonii et de simplificatione impedimentorum matrimonialium commissio de Sacramentis schema paravit. 4) Non placent ea quae proposita fuerunt circa facultatem Ordinariis dissolvendi vinculum coniugale et absolutionem sacramentalem forma communi dandam.

Card. GONÇALVES CEREJEIRA: Placet.

Card. LIÉNART: Placet, ratione etiam habita de his quae dixerunt Em.mus Card. Gracias et Rev.mus Episcopus Missionarius D. Verwimp.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet, ratione habita ad ea quae dixerunt Em.mi Spellman et Ruffini.

Card. MCGUIGAN: Placet iuxta mentem Em.mi Relatoris.

Card. GILROY: Placet.

Card. SPELLMAN: Non placet.[1]

[1] Cf. pp. 380-382.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: ea quae proponuntur conformanda sunt cum iure communi Ecclesiae.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum, nempe iuxta ea quae iam dixi et scripto trado.[2]

Card. VALERI: Placet iuxta modum: seu ad caput 3, pag. 7,[3] par. 1, non videtur opportunum — extra aliquod generale periculum mortis — absolutionem dare sine praevia orali confessione.

Ad pag. 10,[4] n. 2 addatur: « Sacerdotes omnes *qui sint a propriis Ordinariis approbati* ad confessiones audiendas ».

Ad pag. 15,[5] par. 1, attentis facilibus hodie mediis communicationum, non apparet necessitas talem facultatem circa matrimonia Ordinariis dandi.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: scilicet in voto Em.mi Cardinalis Ruffini, circa Titulum III, IV, V, VI. Alia sunt in folio adnexo.

Potest retineri titulus I, quamvis in parte dispositiva n. 3, pag. 5 [6] « aptationes » melius est ut proponantur Sanctae Sedi et ab Eadem acceptentur.

Alii tituli melius est ut *non* proponantur in Concilio. Praestat ut aliis mediis provideatur. Etenim si ampliores facultates dantur in Concilio:

a) est periculum ut ceteri inde educant motivum ut disciplina relaxetur;

b) item est periculum ut, cum Ecclesiae locorum Missionum maturant, obstaculum habeant ad ingrediendum in ius ordinarium Ecclesiae eo quod tunc Episcopi, Clerus amplas facultates perderent. Ceteri has facultates non habent.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: 1. Habeo quamdam reservationem de iis quae dicuntur in primo capite de optata « flexibilitate » Sacrae Liturgiae. Etenim velim ut momentum sufficiens tribueretur huic considerationi, nempe quod *unitas visibilis Ecclesiae Catholicae manifestatur praesertim per uniformitatem visibilem cultus*. Duo sunt valores sedulissime custodiendi: divitiae culturae localis et unitas visibilis Ecclesiae universalis. Velim ergo: ut omnis adaptatio rituum *in sacrosancto Missae sacrificio* et in aliis actibus cultus primi ordinis sit ipsae Sanctae Sedi strictissime reservata.

---

[2] Cf. pp. 382-383.
[3] Cf. p. 371.
[4] Cf. p. 373.
[5] Cf. p. 376.
[6] Cf. p. 370.

2. Anceps haereo de absolutione sacramentali « turmatim » danda extra mortis periculum. Praetermissa quaestione theologica, timeo ne talis praxis gradatim enervaret sensum fidelium de necessitate integrae confessionis peccatorum. Timeo ne talis praxis deveniret nimis diffusa per interpretationes nimis latas. Etiam, quamvis obligatio peccata mortalia suo tempore integre confitendi affirmatur, timeo ne talis obligatio magis in dies negligeretur ita ut actus poenitentis in hoc sacramento magis in dies obnubilarentur.

Card. Quiroga y Palacios: Placet iuxta modum: ratione habita, dictis ab Em.mo Gracias. Pag. 3,[7] lineis 29 et sequentibus deleatur vel reformetur affirmatio illic facta de sensu verborum Sancti Pauli. Auctores maximi momenti aliam interpretationem dant huic pericopae.

Card. Léger: Placet iuxta modum: i. e. iuxta ea quae dicta fuerunt a Patribus, praesertim ab Em.mis Gracias, Browne et Exc.mo Verwimp et iuxta ea quae addo.

Valde opportune proponuntur modificationes circa quosdam aspectus iuridicos Sacrae Liturgiae et Sacramentorum. Mens pastoralis quae praesidet redactioni huius schematis mihi multum placet. Haec habeo proponenda:

— *Quoad ieiunium eucharisticum*: Canon secundus qui in ultima paragrapho capitis « de ieiunio eucharistico » ponitur, mihi apparet nimis incertus. Ex introductione videretur quod agitur de spatio minuendo pro ieiunio eucharistico. Si haec est materia huius canonis propono ut expresse dicatur et quod aliquis limes (v. g. saltem spatium unius horae) specificetur.

— *Quoad simplificationem impedimentorum matrimonialium*: Canon tertius capitis de simplificatione impedimentorum matrimonialium proponit quod facultas concedatur statuendi impedimenta matrimonialia secundum particularia adiuncta populorum. Cum agitur de materia quae valde interest vitae hominum cum etiam in dies crescit facilitas in aliam regionem adeundi, mihi non videtur opportunum quod Ecclesia particularia, secundum mores populorum, impedimenta dirimentia statuat. Et iudicium de validitate matrimonii supponeret cognoscentiam omnium impedimentorum localium.

— *Quoad facultatem dissolvendi vinculum coniugale*: Mihi videtur quod canones propositi de facultate dissolvendi vinculum coniugale ad omnes Ordinarios locorum extendendos esse. Rationes enim in hoc

[7] Cf. p. 369.

capite allatae valent fere ubique terrarum. Propono etiam ut haec nova lex exprimatur ut delegatio potestatis pontificalis.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum.[8]

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: ratione habita eorum quae dixerunt Em.mi Cardd. Ruffini, Gracias et Browne (quantum ad absolutionem turmatim) et quod Eminentissimus Browne habuit de ulteriore examine a Commissione Morali seu Theologica.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: in quantum hoc schema mihi placet, nisi de absolutione sacramentali extra mortis periculum turmatim cum formula communi, nec de Facultate dissolvendi vinculum coniugale ordinariis locorum concedenda, de quibus non placet.

Card. KÖNIG: Placet quoad substantiam, i. e. materia componatur cum aliis commissionibus, ad mentem Card. Browne.

Pag. 5,[9] linn. 15 et sequentes: Rationes theologicae nimis probare videntur, nam S. Thomas in loco citato loquitur de iis qui usum rationis habent. In schemate autem, uti mihi videtur, etiam includuntur infantes qui usum rationis nondum habent. In hoc casu, vel in hac suppositione, etiam postulandum esset, ut infantibus ante annos discretionis in ecclesia latina daretur sacra communio. Haec enim iuxta rationem communem theologorum in eis gratiam sanctificantem augeret, quo augmento privarentur, si ecclesia ad mentem Concilii Tridentini eis sacram communionem denegat.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: Fiant, quae apta ad bonum missionum, sed inserantur in alia decreta Concilii vel post Concilium fiant secundum hic proposita et congrue emendata. Assentior dictis ab Exc.mo Verwimp.

Card. DOI: Placet.

Car. ALFRINK: Placet secundum ea quae dixit Exc.mus Dom. Verwimp.

Addo: 1) Quod dicitur in pag. 9 [10] scil. « tempus ieiunii Eucharistici servandi a S. Communione computetur pro sacerdotibus sicut et pro fidelibus », extendatur ad universam Ecclesiam.

2) Tempus ieiunii Eucharistici trium horarum pro nostris regio-

---

[8] Cf. pp. 383-384.
[9] Cf. p. 370.
[10] Cf. p. 373.

nibus est valde ineptum, specialiter pro Missis vespertinis quoad S. Communionem. Ratio est in nostra methodo vivendi et manducandi.

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: habita ratione eorum quae ab Em.mo Card. Browne dicta fuerunt, quoad absolutionem turmatim dandam.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: id est: secundum animadversiones peractas ab Em.mis Spellman, Ruffini, Gracias et ab Exc.mo Lefebvre.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: ad I, pag. 5,[11] de Liturgia non placet ad modum generalem.

Ad V, pag. 11,[12] n. 2, non placet *ubique terrarum* de absolutione a quocumque Sacerdote.

Ad VI, pag. 12,[13] n. 1, non placet: quid de investigatione praevia, deque inscriptione post matrimonium?

Ad VII, pag. 14,[14] ad 3: non placet de impedimentis dirimentibus.

Ad III, de absolutione *turmatim,* iuxta votum Em.mi Browne.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum: hoc sensu quod haec omnia transmittantur Commissionibus peculiaribus ut generalia *earum iudicio* devenire valeant. Specialibus necessitatibus, peculiaribus facultatibus, dum necessariae sint, provideri potest ac debet.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: i. e. adhaereo voto Em.mi Browne: rem de absolutione, ut proponitur, Commissioni Theologicae deferendam.

Card. BEA: Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Card. Decani et Em.mi Card. Gracias; schema componatur cum Commissione de Sacramentis et cum aliis Commissionibus competentibus.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: quoad petitionem de confessione et absolutione turmatim, ut proponitur in pag. 7 [15] linn. 22-30, consulatur Commissio Theologica (Sectio Moralis) praeparatoria Concilii. Adiungo folium observationum.[16]

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: id est ad mentem Eminentissimorum Cardinalium Decani, Gracias et Browne.

---

[11] Cf. p. 370.
[12] Cf. p. 373.
[13] Cf. p. 374.
[14] Cf. p. 375.
[15] Cf. p. 371.
[16] Cf. p. 384.

Beat. Gori: Placet iuxta modum: id est attentis iis quae dicta sunt ab Em.mis Patribus Ruffini, Gracias et Browne.

Beat. Cheikho: Meum votum est ut haec res non referantur ad Concilium, quia difficulter possunt solvi ab eo. Relinquantur iudicio S. Sedis, quae potest omnia facere pro bono spirituali animarum, consultis episcopis missionariis.

Exc. Felici: Placet iuxta modum: quae in hoc schemate proponuntur componantur in unico schemate cum iis quae iam discussa sunt aut propediem discutientur de eadem prorsus materia a Commissionibus de Sacramentis et de Sacra Liturgia demandata.

Exc. O'Connor: Placet iuxta modum: nonnulla praescripta huius decreti iam pro universali Ecclesia a Commissionibus de Sacramentis et de Sacra Liturgia proposita sunt. Ad breviorem ergo formam decretum reduci potest, de eis solummodo rebus tractando quae territoria Sacrae Congregationis de Propaganda Fide subiecta respiciant.

Exc. Antezana y Rojas: Placet iuxta modum: Scilicet, iuxta observationes ab Em.mis Cardinalibus Ruffini, Gracias, Browne et Larraona singulatim prolatas.

Exc. Beras: Placet, attentis iis quae dixit Em.mus Card. Gracias.

Exc. Cooray: Placet. Quantum ad absolutionem turmatim dandam, ratione habita eorum quae ab Excellentissimo Verwimp (et Eminentissimo Browne) dicta sunt. Optatur formula brevior, prout iam dixi quando res erat de Sacra Liturgia, in distributione Sacrae Communionis, nempe: « Corpus Christi perducat te in vitam aeternam. Amen ».

Exc. Alter: Placet iuxta modum: 1. Quoad articulum primum et secundum schema placet in genere; tamen nihil innovetur nisi approbetur a Sancta Sede et quidem tali circumspectione ut diversitas caerimoniarum inter regiones ad minimum reducatur. Nihil ad substantiam formae sacramentalis pertinens est introducendum.

2. Quoad articulum tertium nempe propositum dandi absolutionem in globo vel turmatim sine confessione orali, mihi videtur esse periculosum et non placet.

3. Quoad articulum quartum, numero secundo, i. e. de facultate Ordinariis speciali concedenda, non placet, quia confusio mentis apud fideles facile oritur si diversa sit praxis in diversis regionibus.

4. Quoad articulum quintum pagina 11 [17] numero tertio mihi non placet. Est quaedam deordinatio vel saltem diminutio iurisdictionis Ordinarii loci ab eo ipso proprie exercendae.

5. Quoad articulum septimum pagina 14 [18] numero primo et secundo, placet; quoad numerum tertium autem nova impedimenta dirimentia ne introducantur, quia magna confusio oriretur de futuro, si necesse sit matrimonium contestare in alia regione.

6. Quoad articulum octavum proposita placent i. e. si investigatio secundum normas a Sancta Sede approbatas fiat. Videtur esse extensio quaedam Privilegii Paulini, saltem in principio fundamentali. Facultas in casu autem oportet a Sancta Sede speciali mandato concedi.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum: attentis dictis ab Em.mo Card. Gracias et eis quae dixi.[19]

Ad I cap.: Non placet.

Ad II cap.: Placet.

Ad III cap.: Non placet.

Ad IV cap.: Placet.

Ad V cap.: Placet; ad canonem secundum addatur « habentes iurisdictionem in sua dioecesi ».

Ad VI cap.: canon 1 placet; canon 2 non placet.

Ad VII *c*: Non placet.

Ad VIII: Placet.

Exc. HURLEY: Placet, et relate ad absolutionem turmatim concedendam ad mentem Exc.mi Domini Verwimp.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: quoad absolutionem turmatim dandam adhaereo conditionibus ab Excellentissimo Verwimp Episcopo Gibbensi.

Concedatur raro et caute licentia habitualis adsistendi matrimonio uno aut duobus sacerdotibus magis prudentibus ob inquisitionem praeviam.

Non placet licentia data Ordinariis locorum dissolvendi matrimonia non rata aut rata et non consummata.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: Schema concordetur cum iis quae proposita sunt ab aliis Commissionibus, in specie a Commissione de Sacramentis. Id quod dicitur de absolutione sacramentali forma communi danda, compleatur cum optime propositis ab Exc.mo Verwimp.

---

[17] Cf. p. 374.

[18] Cf. p. 375.

[19] Cf. pp. 384-385.

Exc. BAZIN: Placet schema, excepto articulo III de absolutione in forma communi danda, quam opinor esse valde periculosam. Optarem ut abbrevietur forma absolutionis.

Exc. BERNARD: Cap. I: placet iuxta modum, scilicet iuxta mentem Excellentissimi Lefebvre.

Cap. III: de absolutione turmatim data omnino non placet. Haec facultas, si necessaria est in aliquibus locis, ut ait Excellentissimus Verwimp, reservetur Sanctae Sedi.

Cap. VII: de simplificatione impedimentorum matrimonialium, non placet.

Cap. VIII: de facultate dissolvendi vinculum coniugale, placet iuxta modum, scilicet conditiones applicationis talis facultatis apertius definiantur.

Alia capita placent.

Exc. BERNIER: Non placet, sed potius unicum habeatur decretum pro universa Ecclesia a Commissione de Sacramentis conficiendum.

Exc. YAGO: Placet.

Exc. RAKOTOMALALA: Placent caput I, II, IV, V, VII, VIII.
Non placent caput III et VI.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: cum eis quae scriptis adiungo.[20]

Exc. JELMINI: Placet, praecipue ratione habita eorum quae dixit Exc.mus et Rev.mus Episcopus Missionarius Verwimp de absolutione sacramentali turmatim danda.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Card. Browne, ratione habita observationum Exc.mi Verwimp.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Relatoris. Difficultatem habeo de absolutione sacramentali turmatim danda.

Lex ieiunii de tribus horis ab ipsa Communione computandis valeat etiam pro sacerdotibus apud nos.

Rev. SÉPINSKI: Placet; ad pag. 15,[21] linn. 32-33 expungerem verba « ob nimiam distantiam » et « aliamve huiusmodi causam ».

Rev. JANSSENS: Placet ad mentem Em.mi Card. Bea.

---

[20] Cf. pp. 385-387.
[21] Cf. p. 376.

IX

DE DISCIPLINA POPULI CHRISTIANI

(Sexta Congregatio: 31 mart. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE MISSIONIBUS

INTRODUCTIO

Tenor vitae in multis Missionibus, ab illo antiquorum populorum christianorum omnino diversus, non sinit ubique terrarum eandem applicare disciplinam. Societas in qua vivunt, spiritus quo circumdantur, traditio christiana quae mores populi nondum penetravit, sed quae partem populi christianam ad vitam genuine christianam formare debet, sed ex altera parte etiam venerandae traditiones et quandoque antiquae culturae transmissiones quae vitae christianae minime obstant eique proinde integrari valent, haec omnia requirunt ut modus mortificationem, i. e. ieiunium et abstinentiam, necnon sanctificationem festorum observandi istis adaptetur circumstantiis.

Etiam tempus utile pro annua communione stabiliendum in terris Missionum peculiares secumfert difficultates.

Quia insuper praesertim in missionalibus territoriis, « oportet omnino homines e laicorum ordine generosam, diligentem laboriosamque operositatem suam inibi cum hierarchico cleri apostolatu consocient, in Actionis Catholicae confertissima agmina confluentes »,[1] ea quae spectant ad apostolicam formationem omnium fidelium et specialiter ad praeparationem delectorum virorum ac mulierum christiano influxu insignium, necnon normas directivas pro confertiore et efficaciore regimine apostolatus laicorum statuere huic Sacrae Synodo visum est.

I – De observantia festorum

Non solum homo privatim ex ipsa sua creaturae conditione, debet certum tempus in operibus religionis impendere, sed etiam cultus Dei publicus est obligatorius. Si autem ad cultum privatum ordinandum iam conveniens est tempora statuere quibus homo huic officio vacet, ad cultum publicum certe necessarium est ut tempus statuatur quo omnes huic officio vacare teneantur: secus enim cultus publicus fallax evadit ac vanus.

Observantia festorum proinde in ipso fundatur iure naturae, in hominis scil. obligatione cultus Dei tum privati tum praesertim publici. Modus autem quo huiusmodi festa sunt observanda, necnon eorum frequentia, iuris est positivi.

Reprobanda videtur tendentia introducendi, loco hebdomadae, decades quae scil. loco septimi cuiusque diei, decimum diem quietis proclamat. Dies

enim Domini inde e 52 ad 36 reducuntur. Et insuper, dum annum minus rationabiliter dividit (remanent enim semper 5 vel 6 dies extra decades), ab antiquissima religionis, iam iudaicae et etiam christianae, traditione plus aequo recedit, quae ad exemplum Creatoris septimo die quiescentis [2] unum semper diem in hebdomada sanctificandum habuit.

Omnino vero reprobandus est conatus introducendi hebdomadas (vel decades) sic dictas « labiles ». His enim una pars hominum die dominica a labore vacaret, alia Feria II, alia Feria III, et ita porro; unde nulla die plus quam septima, vel, quod peius est, decima pars communitatis christianae a labore esset libera; et proinde omnis cultus publicus, cui tota fere communitas interesse deberet, omnino impossibilis fieret.

Sanctificatio autem festorum duplex continet elementum: positivum unum seu assistentiam sacrosancto Missae Sacrificio, negativum aliud seu a labore abstinentiam.[3]

Positiva festorum sanctificatio per Missae Sacrificio assistentiam omnibus certe debet esse summa sollicitudo: semel saltem in hebdomada partem habere in supremo cultus actu quod est Sacrificium, semel saltem in hebdomada gratias et benedictiones coelestes super seipsos et super familias suas implorare.

Non pauci tamen in regionibus vivunt, ubi ob parvum numerum sacerdotum non singulis dominicis S. Missa celebrari contingit. In multis Missionibus solent tunc fideles in ecclesia vel in aliqua domo privata convenire, ut duce catechista vel priore christianitatis, per preces suppletivas suam cum Deo unionem singulis dominicis corroborent. Quam praxim Concilium Oecumenicum non solum probat, sed ubique introducatur praecipit.

Cum vero magis ac magis invaluerit usus extra propriam domum diem dominicam et festum in corporis recreationem transigendi, Sancta Mater Ecclesia, legitimum hoc filiorum, praesertim in magnis civitatibus, desiderium agnoscens, ne talis recreatio — quam utique honestam semper esse augurat — obligatione Missae assistendi impediatur, tempus utile pro hac obligatione libenter anticipat ad primas Vesperas, ita ut, praeterquam per totum diem festum, etiam pridie Missa postmeridiana huic obligationi omnes satisfacere valeant; eo vel magis quod ita, in Missionibus et ubicumque deest copia sacerdotum in maiore numero locorum Missa festiva vel dominicalis celebrari possit.

Hortantur autem omnes ut dies festos non exclusive in corporis recreationem impendant, sed saltem aliquando, diebus praesertim particulariter festivis, aliis exercitiis pietatis, uti Vesperis, Benedictioni Eucharisticae, praedicationibus, Processionibus, devote intersint.

Abstinentia a labore, quod est elementum negativum in festorum sanctificatione, non significat illis diebus christianos laborare non posse, sed significat illis diebus abstinendum esse a laboribus qui sanctificationi diei Domini non conveniunt, et permitti solummodo labores necessarios, qui inter-

rumpi non possunt, necnon labores qui sive ad cultum sive ad pia opera sive ad honestam recreationem tum propriam tum aliorum ordinantur.

Nec convenit dies festos plus aequo minuere numero. Verum est in non paucis regionibus, ex decem festis quae praeter Dominicas in Codice Iuris Canonici enumerantur,[4] plura a gubernio civili non agnosci, ita ut eorum observatio populo christiano perdifficilis sit. Ubi vero a gubernio civili agnoscuntur, non est cur Ecclesia ea sanctificanda non amplius habeat. Ex altera parte, societas civilis quandoque festa celebrat quae in elencho Ecclesiae nondum habentur, quae tamen aliquid religiosi prae se ferunt, uti e. g. dies gratiarum actionis, dies labori sacer: non est cur Ecclesia talia festa modo christiano sibi proprio non sanctificet.

Quapropter Sancta Synodus decernit:

1. Affirmatur gravis obligatio omnium christianorum dies Domini tum S. Missae assistentia tum abstinentia a labore sanctificandi; tempus autem utile pro assistentia S. Missae anticipatur inde a primis Vesperis diei liturgici. Ubi vero ob parvum numerum sacerdotum S. Missa celebrari nequit, instituantur preces communes suppletivae.

2. Affirmatur gravis obligatio, inde profluens, illorum qui populorum regimen tenent, ut observantiam quietis diebus cultui publico reservatis etiam per leges urgeant.

3. Affirmatur gravis obligatio conductorum operis ut operarios ad labores die dominico non adstringant absque vera et urgente necessitate.

4. Praeter opera necessaria, illa sola opera manualia diebus festis permittuntur, quae sive ad cultum sive ad opera pia sive ad recreationem tum propriam tum aliorum pertinent.

5. Praeter dies dominicos illa festa, iuxta diversitatem regionum, sunt observanda, quae nunc in C.I.C. enumerantur, relicta tamen Conferentiae Episcoporum facultate ex eis quaedam in sua regione abolendi, si scil. in vita civili uti dies feriati non observantur; vel etiam alios dies ex lege civili feriatos tanquam festa de praecepto instituendi.

6. Improbatur tendentia introducendi decades loco hebdomadum, quamvis hoc stricte immorale dici nequeat; sed tamquam impedimentum cultus publici improbatur tentamen introducendi hebdomades (vel decades) « labiles ».

II – De ieiunio et abstinentia

Praxis poenitentialis ieiunii et abstinentiae decursu temporum semper facta est debilior. Hodie theoretice adhuc exsistit lex, sed practice, saltem quoad ieiunium, vix est qui non sit dispensatus, praesertim inde ab ultimo bello mundiali.

Dum poenitentia est vitae christianae essentiale elementum, a quo dispensare vel dispensari nemo potest, ieiunium et abstinentia sunt poenitentiae formae non necessariae. Tantae autem gaudent antiquissimae traditionis favore, non solum in iudaica et christiana, sed etiam in aliis religionibus,

ut eas omnino dimittere nefas appareat multisque non-catholicis esset scandalum.

In non paucis regionibus maior hominum pars vix unquam carnes manducant et quotidie nonnisi una vescuntur comestione, ideoque naturaliter legem abstinentiae et ieiunii — quamvis forsan non diebus praescriptis — observant. Quodsi autem in illis regionibus non-christiani statutis diebus in signum poenitentiae a quibusdam abstinent (e. g. sale, potibus alchoolicis, et similibus), posset pro illis regionibus similis abstinentia vel ieiunium pro diebus christianae poenitentiae statui, et ita usus paganus christianizari.

Ubi vero lex ieiunii et abstinentiae veram adhuc constituit poenitentiam, ita ordinari debet ut a fere omnibus observari possit, et fideles ad spiritum mortificationis et poenitentiae redeant. Iamvero lex ieiunii prout in Codice Iuris Canonici [5] habetur, a fere omnibus observari potest, dummodo recte interpretetur, et duae refectiunculae, quas mane et vespere sumere non vetat lex, non pondere et mensura pro omnibus totius mundi circumstantiis aequales determinentur. Generatim unicuique licebit (mane et vespere) tantam cibi quantitatem sumere, quanta cuique necessaria est ad vitandam indispositionem quae ipsum impediat quominus officia status convenienter adimplere valeat.

Unde ieiunium significat, praeter refectionem unicam et refectiunculas duas, nihil omnino cibi sumere licere.

Ita fas est sperare fore ut fideles ad spiritum mortificationis et poenitentiae redeant, atque cavebitur ne lex ieiunii, quae tam salutaris est quaeque exemplo Christi Domini doctrinaque Patrum ab exordiis Ecclesiae orta est, desuetudine pereat.

Quapropter Sancta Synodus decernit:

Lex ieiunii et abstinentiae servetur, sed tempora et modus determinanda relinquantur Conferentiis Episcoporum.

III – De Communione annua

Proculdubio Sancta Mater Ecclesia sub peccato servandum minimum statuit quod relate ad S. Communionem statuere potuit: semel in anno anima Cibo Divino saginetur.

Cum vero homo leges tempori non ligatas facilius transgrediatur, Ecclesia sapienter statuit ut tempore festi Paschatis omnes S. Communionem recipiant.

Sunt qui velint talem obligationem a festo Paschatis ad festum Nativitatis Domini transferre eo quod fideles libenter in eo festo ad mensam Domini accedunt. Retenta autem potius obligatione circa festum Paschatis, fideles in hac sua devotione pro festo Nativitatis Domini confirmentur, et ita ad bis in anno S. Communionem recipiendam inducantur.

Quapropter Sancta Synodus decernit:

Quoad annuam S. Communionem statuitur tempus utile a Feria IV Ci-

nerum ad festum SS.mae Trinitatis; ubi vero ob dispersionem fidelium sacerdos omnes sibi commissos hoc tempore visitare non potest, Ordinariis locorum aliud tempus, e. g. annuae missionis seu visitationis, statuere liceat.

IV – De formatione apostolica omnium fidelium

Praesertim in hodiernis conditionibus in quibus labor missionarius evolvitur, neminem effugit momentum decisivum apostolatus laicorum pro incremento penetrationis evangelicae in vastissimas regiones Missionum ac pro firma novellarum Ecclesiarum implantatione, imo, pro ipsa qualitate et maturitate vitae christianae neophytarum, ita ut omnibus viribus fovendus sit in missionibus zelus apostolicus omnium fidelium.

Ad optatam spiritualem atque apostolicam maturitatem adipiscendam, actio educativa parentum, scholarum magistrorum, confraternitatis doctrinae christianae aliorumve Actionis Catholicae membrorum in pueros, primi est momenti. Similiter et christianae iuventutis associationes, missiones paroeciales, homiliae dominicales, spiritualia exercitia, congressus pro apostolatu aliaque id genus magnopere iuvant. Sed modo generaliore, tota catechesis totumque ministerium pastorale ita aptius et efficacius ordinari debet, ut in singulis Christi fidelibus verae persuasiones, profunda vita spiritualis et sollicitudo apostolica pro conversione mundi excitentur ac foveantur.

Christus enim, ut pulchre S. Ioannes Chrysostomus christiano populo exponebat, « ideo nos hic relinquit ut sicut luminaria essemus, ut aliorum doctores constituamur, ut instar fermenti simus, ut sicut angeli cum hominibus versemur ... ut illi lucrentur, ut semina simus, ut fructum multum feramus ... Nullus esset gentilis, si nos essemus vere christiani ».[6]

Sicut discipuli in die Pentecostes « acceperunt Spiritum Sanctum in munere gratiae quo perficiebantur ad promulgationem fidei in salutem aliorum »,[7] ita fideles per Confirmationis receptionem accipiunt « potestatem publice fidem Christi verbis profitendi quasi ex officio ».[8]

Quapropter Sancta Synodus haec decernit:

1. Praesertim in praeparatione ad Confirmationis Sacramenti receptionem, vel alio tempore magis opportuno, in instructione catechetica curetur formatio omnium fidelium ad apostolatum, et ad vitam actuosam christianam etiam publice gerendam.

2. Curent Ordinarii locorum de fovendo et augendo zelo apostolico in suis fidelibus, ne decursu temporis sensim sine sensu labescat gratia in Confirmatione recepta.

V – De praeparatione laicorum sociali influxu insignium

Necesse omnino est ut in omnibus territoriis missionum quam primum delectae cohortes christianae (élite) praeparentur quae capaces sint Actionis catholicae associationes promovere ac dirigere, et spiritum christianum po-

tenter proponere ac introducere in varios coetus authochtones etiam excultos, et formandae conscientiae collectivae validiores.

Ad hoc consequendum requiritur ut iuvenes catholici qui ad maiora munera socialia tendunt, dum in variis scientiis et technicis profanis erudiuntur, pari gressu recipiant christianam formationem illamque apostolicam praeparationem quae futurae eorum positioni sociali consentanea sit.

Neque huic officio obstare debet crescens illa propensio guberniorum civilium omnia quae ad rationem studiorum, ad qualificationem magistrorum, ad ipsasque institutiones scholasticas quodammodo pertinent, per semetipsa regendi. Huic vero fini tunc perutile erit, uti iam Encyclicae Litterae *Princeps Pastorum* insinuant, convictus sedes (pensions d'étudiants; student hostels) condere pro studentibus catholicis qui pro disciplinis profanis addiscendis institutiones non catholicas frequentant.[9]

Specialis etiam cura requiritur pro illis multis iuvenibus qui plures iam ex Missionibus exteras nationes petunt ad studia ibi apud Universitates et Scholas Technicas perficienda. Certum est consuetudinem eorum cum christianitatibus illis exteris magni fore ponderis in determinando eorum erga religionem catholicam animo, necnon in eorum zelo apostolico efformando. Unde necessitas excitandi in istis communitatibus christianis sensum fraternae comitatis erga illos, et erigendi opera in eorum spirituale ac temporale adiumentum. Haec opera, etiam forsan iam prius condita, ab Ordinario loci regantur ac coordinentur oportet, adiuvantibus quidem, sub supremo S. Congregationis de Propaganda Fide moderamine, Directionibus Pontificalium Operum Missionalium necnon Institutis Missionalibus.

In variis denique Missionum territoriis maximi momenti erit constitutio academiae seu seminarii pro illis laicis qui in regione pleno exercitio apostolatus vel determinato ministerii pastoralis auxilio dediti sunt, ubi congruam praeparationem religiosam et apostolicam recipiant, quae idoneos eos efficiat ad proprium ministerium sub directione Ordinariorum competenter exercendum.

Quapropter Sancta Synodus haec decernit:

1. Ubi iuvenes catholici universitates aut scholas medias praesertim non catholicas frequentant, foveant Ordinarii erectionem convictus sedium aut saltem in coetus eos coadunent, in quibus formatio stricte religiosa et apostolica eis tradatur.

2. In singulis nationibus ubi iuvenes ex missionibus provenientes universitates aut alias scholas superiores frequentant, curent Ordinarii ut instituantur et, si iam exsistunt, coordinentur opera peculiaria ad fraternam comitatem et adiumentum illis praestandum, adiuvantibus Directionibus Pontificalium Operum Missionalium et Institutis Missionalibus, sub supremo moderamine S. C. de Propaganda Fide.

3. Ordinarii Missionum, in Conferentia Episcopali coadunati, ubi ipsis opportunum videatur, constituant academias speciales aut saltem conventus coadunent pro praeparatione apostolica laicorum, plane apostolatui deditorum.

VI – De generali ordinatione laicorum apostolatus

Cum apostolatus laicorum in Missionibus instituitur, ante omnia necesse est ut formae eius indoli nativae populi adaptentur; praeterea requiritur ut animi in ipso opere apostolico ab hierarchia locali in unum dirigantur.[10]

Videant ergo Conferentiae Episcopales ne nimis dividantur vel multiplicentur associationes Actionis Catholicae sive Laicatus Missionalis. Invigilent e contra ut potius coordinentur vel ad aliquam unitatis formam reducantur. Praesertim relate ad Actionem Catholicam, quia « vis unita fortior »,[11] curent Conferentiae Episcopales ut adducatur vera animorum et conatuum conspiratio. Principales vero conatus Actionis Catholicae reapse ad apostolatum directum seu ad ipsum conversionis opus quam proxime ordinandi sunt.

Pro illis tandem laicis, magna generositate praeditis, qui pleno exercitio apostolatus vel determinato in ministerii pastoralis auxilio ex munere dediti sunt, curent Ordinarii ut debito in honore a christianis et non-christianis habeantur, et ut congruae eorum sustentationi pro uniuscuiusque gradu provideatur.

Quapropter Sancta Synodus haec decernit:

1. Curent Conferentiae Episcopales coordinationem animorum et conatuum in omnibus Apostolatus laicorum Associationibus.

2. Actio Catholica conatus suos praecipue praestet ad ipsum opus conversionis fovendum.

3. Ordinarii locorum consulant ut laici, qui ex munere apostolatui missionali operam praestant, praesertim vero catechistae, in debito honore habeantur, et ut eorum congruae sustentationi provideatur.

NOTAE

[1] Pius Pp. XII, Litt. Enc. *Evangelii praecones* (*A.A.S.*, 43 [1951], p. 513).
[2] *Gen.* 2, 3.
[3] Can. 1248.
[4] Can. 1247.
[5] Can. 1251.
[6] Homil. 10 in *I Tim.*; *PG* 62, 551.
[7] S. Thomas Aq., in *IV Sent.*; dist. 7, q. 1, art. 2, ad 2um.
[8] Id., *Summ. Theol.*, III, 72, 5 ad 2um.
[9] *A.A.S.*, 51 [1959], p. 858.
[10] Litt. Encycl. *Princeps Pastorum* (*A.A.S.*, 51 [1959], pp. 856-857).
[11] *Ibid.*, p. 524.

2) RELATIO EM.MI P. D. GREGORII PETRI CARD. AGAGIANIAN PRAESIDIS COMMISSIONIS DE MISSIONIBUS

Em.mi, Exc.mi ac Rev.mi Patres,

Disciplina populi christiani si universae Ecclesiae interest, maxime interest Missionibus ubi etiam peculiaria problemata secumfert. Propterea Commissio de Missionibus tres leges ecclesiasticas examini subiecit, quae de facto, ipsa ignara, ab aliis commissionibus fuerunt tractata scil. de Observantia festorum, de Ieiunio et Abstinentia et de Communione annua.

Eas ita quidem tractare pro ecclesia universali momentum habet, sed cum quaedam in schemate ex hoc capite sint quae extra proprium ambitum vagant tamquam non dicta habeantur. Manet ergo tantum quod spectat ad terras Missionum, ad sanctificationem festorum, ad ieiunium abstinentiamque, et ad Communionem annuam.

Hisce in schemate adiecta sunt tria decreta vel schemata: de formatione apostolica omnium fidelium, et imprimis cuiusdam coetus socialis influxu insignium, necnon de generali ordinatione apostolatus laicorum. Quae themata sub aspectu mere missionario examinata, fuere cum Commissione de laicorum apostolatu communicata, non tamen, propter coarctatum tempus, communi consessu discussa. Discussio itaque, si ita vobis placebit, et praesentatio Commissioni huic Centrali aptius locum habebit quando quaestio magis generali modo a propria Commissione de Laicorum apostolatu subicietur examini coetus istius.

Quoad observantiam festorum: affirmatur, in schemate, gravis obligatio omnium christianorum dies Domini tum S. Missae assistentia tum abstinentia a labore sanctificandi; tempus autem utile pro assistentia S. Missae anticipatur inde a primis Vesperis diei liturgici. Sic enim Missionarius adveniens vespere sabbati vel vigiliae Missam celebrare potest in una statione, quietem habere nocte, dein pergere ad Missionem mane, ut ibi celebret et vespere ad tertiam Missionem. Datur etiam ita modus providendi saluti, quantum est possibile, physicae sacerdotum, quae omnino praetiosa est.

De jejunio et abstinentia. In non paucis regionibus, dicitur in schemate, maior hominum pars vix unquam carnes manducant et quotidie nonnisi una vescuntur comestione, ideoque naturaliter legem abstinentiae et ieiunii — quamvis forsan non diebus praescriptis sed per maximam partem anni, observant. Quodsi autem in illis regionibus non christiani statutis diebus in signum poenitentiae a quibusdam abstinent (e. gr. sale, potibus alcoholicis, tabacco et similibus), posset pro illis

regionibus similis abstinentia vel ieiunium pro diebus christianae poenitentiae statui, et ita usus paganus christianizari. Qudquid sit de hoc, Commissio ieiunium et abstinentiam, prout communiter proponitur, pro Missionibus ita votum promit ut lex ieiunii et abstinentiae servetur, sed tempora et modus determinanda relinquantur Conferentiis vel Conciliis Episcoporum, quorum Acta et decisiones, utique, iudicio et approbationi Sedis Apostolicae subicientur.

Circa Communionem annuam eucharisticam statuitur tempus utile a Feria IV Cinerum ad festum SS.mae Trinitatis; ubi vero, ob dispersionem fidelium, sacerdos omnes sibi commissos hoc tempore visitare non potest, Ordinariis locorum aliud tempus, e. g. annuae missionis seu visitationis, statuere licet.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. SPELLMAN: Schematis decreti de Disciplina Populi Christiani placent dispositiones: De formatione apostolica omnium fidelium (IV), De praeparatione laicorum sociali influxu insignium (V) et De generali ordinatione laicorum apostolatus (VI). De ultimo, quod attinet ad exhortationem ut laici, qui ex munere apostolatui missionali operam praestant, in debito honore habeantur, admonendum est eos cum dignitate idonea Ordinum Minorum adornari posse et tamquam clericos servitio Dei mancipatos pro apostolatu sese impendere, si instauratio eorumdem Ordinum, a Commissione de Disciplina Sacramentorum proposita, a Sancta Synodo decernatur.

De prioribus numeris schematis quaedam animadvertantur oportet, scilicet:

I - De observantia festorum.

In thesi sat ampla schema tractat de argumento quod, quidem, pertinet in genere ad Commissionem de Disciplina Cleri et Populi Christiani. Quod spectat ad difficultates particulares apud Missiones vigentes, accommodationes aut in schemate supradictae Commissionis includi aut paucioribus verbis hic exprimi queunt. Plura in corpore numeri necnon in parte dispositiva potius tractanda decernendaque sunt pro Ecclesia universali.

II - De ieiunio et abstinentia.

Huic Pontificiae Commissioni Centrali Praeparatoriae Eminentissimus Relator Commissionis de Disciplina Cleri et Populi Christiani in eius schemate Decreti de Praeceptis Ecclesiae iam proposuit modificationem canonum de obligatione servandi ieiunium et abstinentiam. Nu-

mero IV, ni fallor, istius decreti legislatio reformata invenitur, optime redigens eandem obligationem in formam simpliciorem minusque fidelibus confusam, non amplius, nempe, vetans iure ex carne diebus abstinentiae neque carne in ientaculo et in coena diebus ieiunii. Quantitas ciborum in comestionibus extra illam plenam diebus ieiunii melius determinabatur atque secundum locorum consuetudines accommodanda, quae revera in Conferentiis Episcoporum stabiliri possunt. Si lex particularis in hac materia pro terris missionalibus requiritur, e. gr., pro regionibus ubi maior pars hominum vix umquam carnes manducant aut quotidie nonnisi una comestione vescuntur, opus non est decreti Synodalis specialis, sed facultas accommodandi circumstantiis particularibus Ordinariis Missionum in schemate decreti generalis Commissionis de Disciplina Cleri et Populi Christiani concedenda est.

Vehementer monendum est, denique, de verbis paragraphi primae huius numeri secundi — de ieiunio et abstinentia — quae, nempe, tam facile statuunt hodiernam inexistentiam praxis ieiunii abstinentiaeque ubique terrarum, ne eorum sententia in Synodo Sancta umquam inveniatur. Haec verba profecto offensiva immo scandalosa essent multitudinibus fidelium Civitatum Americae Septentrionalis Foederatarum qui stricte observant obligationes abstinentiae et ieiunii secundum consuetudinem auctoritate Ordinariorum modice tantum mitigatam a lege Codicis Iuris Canonici!

III - De Communione annua.

Ne idem argumentum diu repetatur, sufficiat iterare, prolixi operis Synodalis evitandi causa, facultatem huiusmodi per indultum extra-Synodale concedendam esse, uti revera Sacra Congregatio de Propaganda Fide indulsit Ordinariis Civitatum Americae Septentrionalis Foederatarum quod attinet ad legem Communionis annuae iam anno 1830!

Card. Browne: 1) Quaedam in hoc Schemate proponuntur quae iam in alio Schemate praecedente tractata sunt n. 9 pag. 7 [1] linn. 20-30; pag. 9,[2] linn. 16-20; pag. 10,[3] linn. 12-16; linn. 25-29.

2) In pag. 8,[4] linn. 7-9, insererem vocem *studium*.

3) In pag. 8, lin. 26 dicerem « ... abstinentia a labore *profanativo...* ».

4) In pag. 9, linn. 11-13 non auderem dicere respectu introductionis *decadum* loco *hebdomadarum* « hoc stricte immorale dici nequire ».

---

[1] Cf. *Acta ...,* Series II, vol. II, pars II, p. 619.

[2] Cf. p. 397.

[3] Cf. p. 398.

[4] Cf. p. 396.

Sanctificatio diei septimae, ex Decalogo, iuris divini videtur omnino esse, confirmata ex usu Christiano sanctificandi diem Dominicam.

5) Item in pag. 9, linn. 23-24, « ieiunium et abstinentia sunt poenitentiae formae non necessariae » (i. e. hoc in universali dicere non auderem ob varias causas).

Ieiunium et abstinentia animabus corporibusque utilia sunt, si prudenter exerceantur. Quoad animam, directe agunt pro moderamine passionum partis concupiscibilis. Hoc necessarium est, maxime pro iuvenibus.

Card. RUFFINI: Liceat mihi respondere breviter Em.mo Card. Gracias, qui heri ut explanaret frequentes difficultates meas et anxietates circa mutationes in ritus sacros inducendas in memoria mea amabiliter revocare voluit initium christianismi. Ecclesiam caeremonias ethnicas recepisse sanctificatas quodammodo, verum est, quantumvis tales adaptationes paucae fuerunt, sed animadvertendum puto non posse comparari nisi analogice initium Ecclesiae Christi universae cum initio Ecclesiarum particularium in locis Missionum. Mirum esset, ex. gr. si Ordo franciscanus adoptaret hodie in locis Missionum methodum quam S. Franciscus initio ordinis sui secutus est.[5]

Card. LÉGER: Quoad schema de disciplina populi christiani, hae sunt observationes meae.

Maturius perpendenda est propositio facta de anticipatione ad primas Vesperas temporis utilis pro assistentia Missae. Credo enim quod, per illam extensionem, fideles facile crederent assistentiam Missae qualibet hora diei Sabbati et etiam quolibet die hebdomadae sufficere ad praeceptum satisfaciendum. Minime habent notionem diei liturgicae incipientis a primis vesperis. Et credo quod impossibile est talem anticipationem permittere pro aliquibus regionibus quin extendatur ad totam Ecclesiam. Si non possunt assistere die dominica, excusantur. Si possunt assistere solummodo die Sabbati, invitentur ad hoc faciendum sine mentione de obligatione satisfacta.

Quoad introductionem novorum dierum festorum in particularibus regionibus, propono ut non fiat nisi consentiente Sancta Sede.

Quoad formationem apostolicam omnium fidelium, educatio mere verbalis non sufficit et propono ut addatur in schemate quod illa educatio compleri debet per actionem apostolicam vel socialem, iam a pueris et iuvenis in *associationibus* exercendam, vel in operibus catholicis.

De ieiunio et abstinentia debent regulae praecisae a Synodo dari.

---

[5] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Card. GRACIAS: Mihi clarum non est in quibusdam partibus missionum vigeant usus pag. 6 [6] linn. 15-30 descripti. Certo non in India, saltem hic non est usus communis, quapropter locum habere non debet in decretis alicuius Concilii.

Deinde mihi videtur valde periculosum acceptare id quod dicitur pag. 7,[7] linn. 30 sq., nempe anticipare obligationem dominicalem. Concessa hodie permissione pro Missis Vespertinis et facultate binandi et trinandi, fideles copiam opportunitatis ipsa Dominica habent ad adimplendam obligationem. Si eis liceret obligationem Sabbato vespere adimplere, mox dispareret idea de sanctificanda die Dominica.

Si talis concessio pro fidelibus in Europa fieri oporteret, ei non adversarer sed concessio non debet dari pro missionibus. In Europa etiam siquidem hebdomada laboris multum abbreviata est, populus iam die Veneris vespere e domo exit ad longum « week-end » fruendum. Quamobrem dubito utrum haec concessio etiam pro Europa ad finem attingendum adiuvet.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet.

Card. MICARA: Placet iuxta modum.

Revocantur quae circa schema de regimine Missionum submisse animadvertimus: normas scilicet hinc inde de iisdem rebus propositas conciliari oportere, quoadusque fieri possit.

Ad capita quaedam:

Causae quidem adsunt cur agnoscatur praecepto satisfaciens adsistentia Missae etiam in pervigilio diei festi inde a primis Vesperis (pag. 7 [1]). Sed recolatur negata alibi eadem facultas, quam motiva invocabant si non aequalia certe non minoris ponderis.

Adhuc de praecepto festivo. Schema decreti opportune vitat non perspicuam nec bene acceptam distinctionem inter labores « serviles » vel minus. Sed labores, ex tenore propositae legis permissi, videntur aliquantulum excedere fines, a norma traditionali plus minusve signatos (pag. 8 [2]).

Relate ad coetus fidelium die festo coadunandos ubi desit sacerdos Missam celebraturus, haec praxis valde commendari potest ac debet, sed, fortasse, non expedit ut singulis praecipiatur.

[6] Cf. pp. 395-396.
[7] Cf. p. 396.
[1] Cf. p. 396.
[2] Cf. pp. 396-397.

Praeceptum videtur affirmari in parte introductiva Decreti (pag. 7,[3] linn. 16-18); in parte vero dispositiva (pag. 8,[4] linn. 29-31) tenor talis est ut desumi etiam possit mera exhortatio.

Card. PIZZARDO: Placet. Valde improbari debet a fidelibus tendentia introducendi decades loco hebdomadum.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: Non placet anticipatio temporis utilis pro assistentia S. Missae diebus de praecepto ad vigiliam inde a primis vesperis; in reliquo iuxta vota Em.morum Cardd. Léger et Gracias.

Card. GONÇALVES CEREJEIRA: Placet iuxta modum: Non placet anticipatio Missae dominicalis ad primas Vesperas diei liturgici.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: id est excepto quod dicitur de Actione Catholica in articulis V et VI. Haec enim non limitanda est ad actionem laicorum sacerdotes adiuvantium in opere conversionis infidelium, sed extendenda est ad actionem laicis propriam. Quia in mundo vivunt, illorum est principia religionis et mores christianos, in vita familiae et societatis civilis inserere, ut religio non remaneat aliquo modo externa, sed fiat radicata. In pluribus Missionibus existit Actio Catholica Familiarum, ad hoc opus addicta et in votis meis est ut instituatur pro laicis in omnibus Missionibus, sicut in aliis Ecclesiis, Actio Catholica laicorum, quae sicut fermentum in massa, ad progressum vitae christianae feliciter laboret.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet.

Card. MCGUIGAN: Placet.

Card. GILROY: Placet.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum: secundum illud quod scripsi.[5]

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: Ad I, 1: Anticipatio Missae dominicalis tantum, si pro tota Ecclesia.

Ad I, 4: Debet ordinari uniformiter pro tota Ecclesia.

Ad I, 5: Tantum cum approbatione Sanctae Sedis.

Ad I, 6: Non placet.

Ad II: Tantum cum approbatione Sanctae Sedis.

---

[3] Cf. p. 396.

[4] Cf. p. 397.

[5] Cf. pp. 403-404.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum:[6]

Pag. 8[7] ad Decretum 1: Missam de praecepto ad primas vesperas diei liturgici, nempe ad vesperam sabbati vel vigiliae diei festi de praecepto transferri posse non placet nisi paucitas sacerdotum ad id *vere* cogat.

Pag. 9[8] ad Decr. 5: Facultas quae in schemate conceditur Conferentiae Episcoporum quaedam festa de praecepto, in vita civili suae Regionis non agnita, abolendi, et nova instituendi in diebus qui in Kalendario civili ut feriati habeantur *mihi non placet* nisi accedat expressa S. Sedis Apostolicae adprobatio in singulis casibus.

Pag. 10[9] lin. 25 et ss.: Si tempora et modus quae legi de ieiunio et abstinentia statuta sunt, a Conferentia Episcoporum mutanda censentur, facultas de hac re impetretur a S. Sede.

Cetera placent et pleraque multum placent.

Card. VALERI: Placet.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: anticipatio obligationis S. Missae in Vesperis sabbati, si necessaria est, concedatur alio modo. De ea ne loquatur in Concilio.

Card. D'ALTON: Multum placent ea quae proponuntur in hoc schemate.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: hoc est, omnia placent. Non tamen placet anticipatio S. Missae ad primas Vesperas. In pag. 9 n. 5 adhaereo Em.mo Léger circa necessitatem consensus Sanctae Sedis quando de abolitione festorum agitur.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: i. e. iuxta annexa.[10]

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum.[11]

Card. MONTINI: Placet iuxta modum: attentis his quae a Cardinalibus Léger et Gracias dicta sunt.

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: scilicet unice pro missionibus, attentis tamen necessitatibus particularibus locorum iudicio episcoporum. De decadibus nulla mentio debet fieri in Concilio et innovatio, si casus ferat, reprobanda est.

---

[6] Cf. p. 405.
[7] Cf. p. 397.
[8] Cf. p. 397.
[9] Cf. p. 398.
[10] Cf. p. 405.
[11] Cf. p. 406.

Card. CENTO: Placet schema, certus Commissionem rationem habituram observationum a Patribus prolatarum.

Permitto me desiderare ut in pagina sexta,[12] linea quintodecima, quoad tendentiam introducendi decadem, loco hebdomadae, non dicatur « videtur esse reprobandam », sed prorsus « reprobanda est ».

Card. CICOGNANI: Placet. De abstinentia vero, pag. 10,[13] ubi dicitur: « lex ieiunii et abstinentiae servetur, sed tempora et modus determinanda relinquantur Conferentiis Episcoporum », placet, sed desideratur ut servetur et extendatur sacrum character feriae VI quo iam late gaudet, ubi servari nequit haec sacralitas, nihil obiciendum: Episcopi iudicent, sed ubi extendi potest in votis est ut fiat. Item instandum est in conceptu hebdomadalis diei festi, ad exemplum Creatoris qui die septimo requievit; et ita pro Missae adsistentia die festo, non in vesperis diei praecedentis; in pluribus orientalibus regionibus aliud est, sed non in occidente, nisi ad hoc remedium recurratur ob penuriam sacerdotum.[14]

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: habita ratione de observationibus Em.morum Patrum et in particulari Em.mi Card. Siri de non publicatione in Concilio. Alia scripsi in folio adnexo.

1. Pagina sexta: non placet quod schema dicit de tendentia introducendi decades loco hebdomadae quia nimis recedit a traditione antiqua. Item non placent hebdomadae sic dictae labiles.

2. Placet quod dicit schema de precibus suppletivis ubi Missa non potest dici. De satisfactione obligationis pridie in Missa postmeridiana approbari potest *in territorio Missionum* quia ibi habetur ratio convincens. Ergo placet schema. Pro aliis regionibus non est ratio sufficiens.

3. In pagina octava,[15] ubi de abstinentia a labore, adoptetur norma quae explicatur in altero schemate, ubi de ita dicto « labore servili » extra territorium Missionum.

Placet etiam quod schema dicit de christianizatione poenitentiarum iam vigentium. In locis ubi lex ieiunii observari potest standum Codici Iuris Canonici, iuxta normas statuendas in hoc Concilio pro territorio non missionario. Decretum Schematis de hac re videtur bonum.

4. De annua Communione: Retineatur tempus utile propositum a Codice et quod hic dicit de facultate Ordinariorum hac in re.

---

[12] Cf. p. 395.
[13] Cf. p. 398.
[14] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[15] Cf. pp. 396-397.

5. Placet quod proponitur de formatione omnium fidelium ad apostolatum zelosum et de iuvenibus frequentantibus scholas non Catholicas et de apostolatu laicorum.

Card. CONFALONIERI: Placet.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: scilicet timeo quod assistentia sacrae Missae anticipata a primis vesperis diei liturgici transferatur in alias regiones extra Missiones et hoc vadit contra praeceptum divinum sanctificationis diei Domini; quapropter Decretum propositum pag. 8 [16] linea 25 non mihi placet; aliud in hoc schemate mihi placet.

Card. KÖNIG: Placet. Tamen:

Pag. 6,[17] linn. 25-33, definitio « hebdomadae labilis » accuratius determinanda est, ne ista definitio complecti videatur illos labores qui alibi (pag. 8, lin. 6 et lin. 37) ut labores necessarii agnoscuntur.

Pag. 8, linn. 28-30: Ne anxietates et difficultates oriantur hic mihi addendum videtur tales preces communes et suppletivas loco Missae dominicalis non obligare singulos fideles sub peccato. Obligatio enim quae ad Missam dominicalem pertinet, non provenit ex mero praecepto ecclesiastico, sed etiam ex natura (aliquatenus saltem) sacrificii. Ergo talis obligatio non videtur transferenda ad tales preces.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: generatim placet.

I-III placent, sed, prout momenti sunt pro tota Ecclesia, componantur cum decretis « commissionis de disciplina cleri et populi ».

I, n. 5 (pag. 9,[18] linn. 4-10) non placet.

IV: In se placet. Quaestio, an sit sic materia Concilii. Forsan simul cum propositis commissionis de apostolatu laicorum tractetur.

Card. MARELLA: Placet iuxta modum: Quoad anticipationem obligationis Missae ad primas Vesperas, ad mentem Em.mi Card. Micara.

Circa facultatem abolendi dies festos, ut in pagina 9, ad mentem Em.mi Cardinalis Ruffini, id est cum approbatione S. Sedis.

Card. TRAGLIA: Placet iuxta modum: tamen rogarem ut diligentissime perpendantur quae dicta sunt de anticipanda ad primas vesperas festi satisfactio praecepti audiendi Missam, sive ob rationes theologicas, morales iam expositas, sive etiam ob onus grave quod sacerdotibus imponeretur.

---

16 Cf. p. 397.
17 Cf. p. 396.
18 Cf. p. 397.

Non placet quod dictum est de decadibus. Placet quod dictum est de ieiunio et abstinentia.

Card. DOI: Placet.

Card. ALFRINK: Placet.

Gaudeo de iis quae in pag. 7 [19] dicuntur de obligatione assistendi Missae Sacrificio in die dominica pro qua obligatione tempus utile extenditur ad horas postmeridianas sabbati antecedentis propter easdem fere causas quas in sessione antecedenti Commissionis Centralis proposui.

Si tempus utile pro hac obligatione sic statuitur pro Missionibus, sicut iam statutum est pro ritibus orientalibus, nulla aderit ratio cur reliquis fidelibus denegetur.

In pag. 13 et 14,[20] ubi de operibus ad adiuvandos iuvenes, qui ex Missionibus studiorum causa in nostras regiones veniunt, sermo est, rogare vellem ut inter instituta quae illis operibus incumbunt, etiam mentio fiat de associationibus laicorum catholicorum, praesertim academicorum ut est Pax Romana et associationes studiorum catholicorum, qui iam saepius — sicut v. gr. apud nos in Neerlandia — sub ductu Episcoporum ad eundem scopum officia erexerunt, ad adiuvandos iuvenes et etiam puellas, qui ex missionibus veniunt, in campo sociali, ad eos recipiendos in familiis catholicis etc.

Forse etiam commendandum esset, ut Episcopi (sicut apud nos) sacerdotes speciales constituant qui illos iuvenes et puellas pastorali cura prosequantur.

Card. SANTOS: Placet.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet, ad mentem Em.mi Cardinalis Relatoris, id est, nonnulla componi debent aliis cum commissionibus.

Card. JULLIEN: Placet, ea tamen lege, ut res heic propositae componantur cum iis quae de iisdem argumentis discusserunt aut discutient commissiones ceterae, quae rationem habeant de peculiaribus adiunctis locorum, ita ne nimis multiplicentur constitutiones conciliares et cunctae sibi cohaereant.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum: id est, illis prae oculis habitis quae sapienter obiecta fuerunt a diversis Patribus.

---

[19] Cf. p. 396.
[20] Cf. p. 400.

Card. HEARD: Placet, ratione autem habita animadversionum Em.mi Browne. De anticipatione Missae in diebus de praecepto, censeo cum Em.mo Siri de re in Concilio non esse tractandum.

Card. BEA: Placet iuxta modum: non placet anticipatio Missae dominicae in vespere sabbati ut norma generalis; non placet agi de « hebdomada labili ».

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: attentis observationibus factis ab Em.mis Cardinalibus et his quae nunc scripto trado.[21]

Beat. GORI: Placet.

Beat. CHEIKHO: Placet. Teneo ea quae Em.mus D. Card. Döpfner dixit de concordandis schematibus.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: iuxta votum Em.mi Card. Jullien.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: materia trium priorum capitulorum huius schematis concordetur cum schematibus de eadem re a Commissionibus « De disciplina Cleri et Populi » et « De Ecclesiis Orientalibus » exaratis.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: Non decet anticipatio Missae Dominicalis ad vesperam; reprobanda est tendentia introducendi loco hebdomadae, *decades* sic dictas. Placet etiam secundum ea quae dicta fuerunt a Cardinalibus Browne, Ruffini et Gracias.

Exc. BERAS: Placet.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. iuxta ea quae dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus Browne, Léger et Gracias de obligatione dominicali anticipanda: excusantur enim fideles qui non possunt audire Missam. Attamen optimum erit si Missa habetur diebus ferialibus in locis ad quos sacerdos non potest adire die dominico. Non placet tendentia introducendi decades.

Exc. ALTER: Principia et exhortationes in textu placent.

1. Quoad articulum primum de observatione festorum propositum quod tempus utile pro assistentia obligatoria S. Missae anticipari poterit, etiam recreationis causa, mihi non placet. Copia sacerdotum normaliter non sufficit ad illas Missas anticipandas.

---

[21] Cf. pp. 404-405.

2. Quod lex ieiunii et abstinentiae servetur etiam de futuro, mihi placet; etiamque quod tempora et modus relinquantur Conferentiis Episcoporum, ita tamen ut obligatio servandi universalis imponenda sit in tota regione.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum: non placet quod dicitur de anticipatione Missae ut dixerunt Em.mi Cardinales Léger et Gracias.
Concordantia schematum fiat ad mentem Em.mi Cardinalis Jullien.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: i. e. schema concordetur cum aliis schematibus iam factis de disciplina cleri et populi christiani et intensiori studio subiiciatur propositio de extensione temporis utilis pro praecepto satisfaciendo Missam audiendi.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: ad mentem Eminentissimorum Cardinalium Léger et Jullien.
Pagina septima,[22] linea decima: probentur tantum, sed non obligatio imponatur, preces suppletivae introducendae in singulis dominicis si Missa celebrari non possit.

Exc. ŠEPER: Placet.

Exc. BAZIN: Placet.

Exc. BERNARD: Placet. Schema concordetur cum aliis schematibus.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: facultas tamen Missam dominicalem anticipandi in vespere sabbati potius toti Ecclesiae vel concedatur vel denegetur; de diebus autem festis addendis ex kalendario civili non placet.

Exc. YAGO: Placet ad mentem Em.mi Cardinalis Relatoris.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: i. e., non placet anticipatio obligationis Missae assistendi sabbato in vesperis.

Exc. NGÔ-DINH-THỤC: Placet.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: minus placet, saltem pro regionibus missionum quas cognosco, anticipatio praecepti Sanctae Missae ad primas vesperas dominicales.

Exc. JELMINI: Placet. Mihi liceat tamen animadvertere, pag. 7, comma ult. « Hortantur autem omnes... », quoad grammaticam, *hortari* esse vocem deponentem nec posse usurpari sensu passivo.

---

[22] Cf. p. 396.

incurret. Sententia quidem textus satis patet, sed elocutio non ita curata videtur.

Exc. SUHR: Placet ad mentem Em.mi Relatoris.

Rev. GUT: Placet ad mentem Em.mi Card. Relatoris.

Rev. SÉPINSKI: Placet ad mentem Em.mi Relatoris.

Rev. JANSSENS: Placet.

X
DE STUDIIS CLERICORUM

(Sexta Congregatio: 31 mart. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE MISSIONIBUS

INTRODUCTIO

Ecclesia, gentium omnium mater et magistra, eo quod a Divino suo Fundatore mandatum accepit praedicandi et docendi, baptizandi et sanctificandi ubique terrarum, ius proprium semper sibi vindicavit, quod officium sanctissimum simul constituit, « eos instituendi qui ecclesiasticis ministeriis sese devovere cupiunt ».[1]

Institutio autem ministrorum sacrorum qui mandatum dominicum Ecclesiae nomine et auctoritate penes varias gentes expleant, ut congrua et efficax esse possit, duplicem velut authenticitatem seu rationem propriam complectatur et exhibeat oportet: alteram quidem divinam, quae maior omnino est et immutabilis per tempora et loca licet diversissima persistit, veritas scilicet doctrinae salutis et sanctitas ipsius muneris apostolici seu pastoralis; alteram vero humanam, quae ministros seu dispensatores mysteriorum Dei eorumque in opere evangelico explendo viam et disciplinam respicit. Haec temporum ac locorum diversitatibus aptari seu accommodari debet ratio, cum mutabilis ipsa sit absque alterius dispendio.

Inde iterum consequitur utrumque elementum, perenne et mutabile, praesto esse vel praestari debere in collegiis propriis quae, institutioni ministrorum sacrorum aptissima, Ecclesia a saeculis condenda curavit, immo et condere Codicis Iuris Canonici disertis verbis praecipit: « Unaquaeque dioecesis in loco convenienti ab Episcopo electo Seminarium seu collegium habeat in quo, pro modo facultatum et dioecesis amplitudine, certus adolescentium numerus ad statum clericalem instituatur ».[2]

« Curandum ut in maioribus praesertim dioecesibus bina constituantur

Seminaria: minus, scilicet, pro pueris litterarum scientia imbuendis, maius pro alumnis philosophiae ac theologiae vacantibus ».[3]

Constitutiones vero iuris communis de Seminariis, ut Missionibus quoque seu novellis Ecclesiae surculis applicari utiliter possint, pro peculiaribus istarum condicionibus et exigentiis mutandae vel supplendae apparent, prout in sequentibus Decretis statuitur.

I – De constitutione seminariorum minorum in Missionibus

Vocatio ecclesiastica, quam Codex Iuris Canonici sacerdotes, praesertim quidem parochos iam in pueris fovere et a saeculi contagiis protegere iubet,[4] magis deinde et efficacius excolitur in collegiis specialibus quae seminarii minoris nomine veniunt, idque tam pro formatione intellectuali seu scientia litterarum quam pro educatione morali et spirituali. Eiusmodi collegia seu seminaria minora, quae sive pro clero saeculari vel dioecesano sive pro vocationibus religiosis ad statum clericalem destinatis apte instituendis ubique terrarum constituta reperiuntur, Missionibus quoque utilissima esse ambigi non potest. Immo, modus loquendi Codicis omnino generalis necnon praxis S. C. de Propaganda Fide, quibus accedunt statuta Conciliorum Provincialium in pluribus territoriis Missionum emissa, non solum necessitatem seminariorum minorum pro Missionibus urgent, sed etiam eorum existentiam seu constitutionem operosam supponunt.

Sed sunt etiam loca et regiones, ubi seminaria minora, sive dioecesana sive regionalia, vel ulla collegia specialia pro vocationibus ecclesiasticis excolendis prae exiguitate mediorum et numero minore ipsarum vocationum constituere aut possibile non videtur aut non expedire perspicitur.

Etiam in istiusmodi circumstantiis difficilioribus res ardua non dimittenda videtur, sed novae in Missionibus tentandae sunt viae seu rationes institutionis clericalis, quas ceteroquin iam aliae nationes christianae antiquiores felici cum exitu adhibuere et iure consuetudinis adhibere pergunt, scilicet collegia catholica ordinaria vel etiam, ubi ista non prostant, alia collegia pro scientia litterarum instituta. Optandum sane, quod revera in diversis locis obtinet, ut alumni iuniores dioecesium, domum saltem ecclesiasticam, quae convictus audire solet, incolant et inde ad studia in collegiis peragenda proficiscantur.

Igitur, ut Missionibus in re tanti momenti apte provideatur, Sancta Synodus decernit et iuri vigenti novam partem adiungit (scil. can. 1354, § 4):

« Ubi sedes studiorum propriae, sive dioecesanae sive interdioecesanae vel regionales, constitui non possunt, alumni iuniores mittantur ad aliam scholam, praecipue quidem catholicam, ubi debitis adhibitis cautelis studia media seu classica peragant et studiorum testimonia lege civili agnita consequantur ».

II – De ratione studiorum pro seminariis minoribus in Missionibus

Adaptatio seu accommodatio institutionis futurorum ministrorum Ecclesiae praecipua quidem ratione studia litterarum afficere debet quae in seminariis minoribus traduntur, cum iisdem iuvenes alumni una ex parte patrium spiritum imbibere debeant quo ipsi ad hominum excultorum instar perficiantur, altera vero ex parte sese aptos efficiant qui, verbi Dei praecones et mysteriorum Dei dispensatores, populi proprii aures ac corda attingant. Hoc sane non novum est principium pro institutione in seminariis minoribus tradenda, sed iam in Codice Iuris Canonici statutum est, maxime quantum ad linguam patriam addiscendam attinet.

Attamen, opportunum videtur ut normae Codicis amplius pro exigentiis hodiernis explicentur et, ubi casus ferat, immutentur, ne clerici aliis hominibus excultis regionis vel nationis inferiores sint, et, pro aequali saltem ratione institutionis, maiorem in cives propriae gentis influxum exercere et in campis communibus cum iisdem competere queant. Inde necessitas exsurgit studiorum quae publico testimonio valida habeantur et aditum aperiant ad gradus altiores institutionis seu formationis intellectualis, pro bono animarum et honore Ecclesiae in gentibus vehementer fere in lucem et simul in tenebras mundi moderni prorumpentibus. Hoc sane valet vel valere potest ut res seu materiae institutionis quae vestem « occidentalem » vel extraneam hucusque prae se ferebant, pro aliis rebus, genti de qua agitur magis congruentibus, permutentur.

Huiusmodi rationibus attentis, Sancta Synodus decernit:

Can. 1364 *C.I.C.* mutetur vel amplificetur hoc modo:

N. 3. « Etiamsi in scholis internis seu propriis futuri clerici instituantur, oportet ut eorum studia nequaquam inferiora sint studiis aliorum iuvenum qui, abstrahendo a tali vocatione, curriculum medium-classicum peragunt ».

N. 4. « Testimonia studiorum mediorum quae alumni consequuntur valida sint ad studia in Universitatibus vel Facultatibus publicis quoque, tempore opportuno, peragenda, et ad gradus academicos acquirendos ».

N. 5. « Ubi curricula studiorum publica pro apta alumnorum iuniorum institutione praesto non sunt, Episcopi nationis vel regionis congruas edant normas pro adaptatione studiorum in inferioribus Seminarii scholis, locorum conditionibus debita ratione attentis, elementis vero extraneis congruenter imminutis ».

III – De formatione spirituali in seminariis minoribus

Momentum argumenti, praeterquam ex ipsa rei ratione, ex appositis declarationibus et exhortationibus Summorum Pontificum qui de institutione alumnorum ecclesiasticorum disserunt, luculenter apparet. Quod si in Missionibus, ob certam ingeniorum ac morum simplicitatem, iuventus facilius

educari et velut manuduci posse videtur, aliae ibidem prostant latebrae et difficultates cum ambitu adhuc pagano vel cum novitate vitae christianae connexae, quae cautiorem alumnorum selectionem et aptiorem in via vocationis ecclesiasticae directionem exigunt.

Sane, cum verba can. 1358 tenorem prorsus generalem seu universalem habeant, ita ut quaevis Seminaria in tota Ecclesia respiciant, rei iam provisum esse videretur. Sed propter difficultates practicas, quae in Missionibus frequentiores occurrunt, maxime quidem ob sacerdotum idoneorum penuriam et vocationum investigandarum et conservandarum proprietatem seu indolem minus perspicuam, lex generalis pro istis regionibus et pro seminariis minoribus urgenda est et congruenter augenda proponitur.

Quapropter Sancta Synodus decernit:

Can. 1358 ita mutetur seu augeatur:

« Curandum ut in quolibet Seminario, etiam minore, adsint rector pro disciplina, magistri pro instructione, oeconomus pro curanda re familiari, a rectore distinctus, duo saltem confessarii ordinarii et director spiritus, qui alumnos in vitam interiorem inducat eosque de propria vocatione cognoscenda et conservanda instruat ».

IV – De institutis vel collegiis propriis pro vocationibus tardivis

Experientia sat communi testante, non pauci iuvenes hodie vocationem ecclesiasticam amplectuntur post aliquot annos in aliis vitae rationibus transactos. Unde quaestio oritur de congrua istorum, qui iam maturioris aetatis reperiuntur, institutione scientifica et educatione spirituali, quae tempore breviori generatim perficiendae sunt. Accedit quod difficulter tantum isti iuvenes cum pueris in seminario minore coniungerentur. Unde opportunitas apparet collegiorum specialium pro vocationibus quas « tardivas » appellare consuevit, etiam in vel pro Missionibus, ubi magis adhuc valet verbum Domini: « Messis quidem multa, operarii autem pauci ».

Unde Sancta Synodus decernit:

Can. 1354, § 2 ita amplificetur, addito n. 2:

« Ubi locorum conditiones id suadeant, specialia constituantur collegia seu seminaria pro iuvenibus maturioribus ad statum clericalem adspirantibus, sive ad studia classica congrua ratione peragenda vel supplenda, sive ad vocationem propriam penitius probandam eamque spirituali vivendi more confirmandam ».

V – De Seminariis Maioribus Regionalibus constituendis vel retinendis

Quaestio maximi momenti pro Missionibus est institutio vel praeparatio ultima operariorum evangelicorum ex ipsa gente vel natione ortorum, quae secundum usum probatissimum in illis quoque territoriis receptum, in se-

minariis maioribus perficitur. Pro difficultatibus vero maioribus, quae sive a parte personarum, sive a parte rerum seu mediorum materialium in Missionibus obtinent, ibidem magis adhuc quam in aliis regionibus collatio seu coniunctio operum et subsidiorum commendanda videtur, incommodis quae Seminario communi inhaerere solent, opportune imminutis vel ob maius bonum promovendum generose toleratis, sub vigilantia et cum auxilio ipsius S. Sedis, quae Seminariorum Regionalium velut patrona existit.

Quapropter Sancta Synodus decernit:

Can. 1354, § 3 ita mutetur vel amplificetur:

N. 1. « Si constitui Seminarium dioecesanum nequeat, aut in constituto Seminario conveniens institutio, praesertim in philosophicis ac theologicis disciplinis, desideretur, Episcopus alumnos in alienum Seminarium mittat ».

N. 2. « Ubi vero Seminarium interdioecesanum vel regionale, auctoritate apostolica, constitutum est, Ordinarii Missionum obligatione teneantur proprios alumnos ad illud mittendi, salvis exceptionibus ab ipsa Sancta Sede forsan concessis ».

N. 3. « Iura Ordinariorum quod ad regimen Seminarii Regionalis et ad proprios alumnos qui ibidem studiis incumbunt attinet, ab omnibus observanda sunt, prout eadem in Statutis a Sancta Sede datis definiri contingat ».

VI - De ratione Studiorum adaptanda in Seminariis Maioribus Missionum

A limine notare convenit plura in institutione philosophica et theologica clericorum contineri quae perennia natura propria et insuper saeculari traditione Ecclesiae sancita, in Missionibus quoque retineri et sancte observari debent, quod ceteroquin ipsis Ordinariis et professoribus Seminariorum missionalium probatissimum est. Alia, contra, mutari possunt et pro aptiore alumnorum institutione secundum conditiones et exigentias Missionum mutanda esse videntur, tum quod ad res seu materias institutionis, secundarias equidem, attinet, cum quoad modum docendi et argumentandi, ipsa lingua institutionis non exclusa.

Ita multa quae in manualibus libris adhuc consuetis continentur, pro alumnis novellarum Ecclesiarum minus necessaria vel prorsus inutilia apparent, dum alia desunt ipsis magis congruentia, quae illorum loco suffici possunt et debent, maxime quidem de ideis philosophicis et religiosis regionis de qua agitur. Pari ratione in ipso modo docendi accommodatio seu adaptatio ad ingenium loci promovenda videtur, ne velut alieni et a propria gente mente et spiritu seiuncti alumni a seminario ad opus pastorale transire cogantur. Attamen, quae necessariae vel utiles apparent mutationes seu accommodationes, discretae sint oportet et simul discretivae, ne ex adverso, id est, incauta rerum diversarum commutatione et confusione, alumni detri-

mentum patiantur, quod ministerium apostolicum postea gravaret et animas ipsis concredendas seriis periculis obiiceret.

Quibus pro merito attentis, Sancta Synodus decernit:

« Firmis communibus Ecclesiae legibus necnon Instructionibus Sanctae Sedis quae ad rem pertinent, pro conditionibus Missionum propriis, canones 1365 et 1366 congrua ratione explicentur vel amplificentur », scilicet:

Canoni 1365 addatur § 4:

« In Missionibus vero aliisque regionibus quae huiusmodi accommodationem exigant, e curriculis studiorum necnon e libris manualibus demantur quae, minus utilia vel non necessaria, sine detrimento solidae et clarae institutionis omitti possunt, et alia suppleantur elementa, quibus propria nationis vel regionis sive historia sive cultura, sensu praesertim philosophico et religioso intellecta, expressa reperiuntur et debita cum cautione addisci possunt, quaestionibus de re sociali pro merito attentis ».

Canoni 1366, § 2 addatur n. 2 sequentis tenoris:

« Nihilominus, in Missionibus aliisque regionibus ubi id necessarium videatur, modus docendi seu argumentandi prudenter adaptetur rationi gentis vel nationis propriae, etiam quantum attinet ad genus librorum manualium et ad sermonem qui in docendo adhibetur, salvis praescriptis particularibus quae Episcopi regionis edenda curaverint ».

VII – De studiis missionalibus inter clericos promovendos

Quod omnes omnino Christi fideles attingit officium seu debitum iuvandi Missiones catholicas ad exteras gentes, hoc modo particulari ad clericos spectat, quibus proinde specialis obligatio incumbit notitiam quoque operis missionalis Ecclesiae sibi procurare. Nam nihil volitum nisi cognitum.

Ratio vero et quae ipsi respondet mensura seu gradus scientiae missiologicae acquirendae diversa est pro variis muneribus quae clerici respectu Missionum explere vocantur. Pastores animarum extra terras Missionum adlaborantes, operis evangelici Ecclesiae notitiam et amorem operosum inter fideles sibi commissos promovere debent. Missionarii vero seu ipsi Evangelii praecones inter gentes, sive qui inde orti sunt sive qui ab exteris regionibus ad Missiones proficiscuntur, potiore ratione instructi sint oportet de opere ipsis commisso vel committendo, quod non in omnibus congruit cum opere pastorali quale in regionibus patriis cognitum habebant. Tandem sunt, qui sive in ipsis Missionibus, sive extra easdem in variis regionibus munera specialia exercere debent, quae specialem pariter vel superiorem rerum missionalium notitiam exigunt, ut sunt operum missionalium sive directores sive promotores, scientiae missiologicae professores, seminariorum missionalium directores, alii.

His igitur pro merito et ratione congrua attentis, Sancta Synodus decernit ut § 4 can. 1365 addendam alteram partem habeat ita conceptam:

« Ut pastores animarum debitum missionale quod ipsis incumbit rite

adimplere valeant, et qui futuri sunt evangelii praecones aptius et maturius praeparentur, studia praesertim theologica in omnibus Seminariis maioribus, etiam extra terras Missionum, elementa quoque comprehendant quae ad missiones referuntur, sive quod ad ipsam rationem propagationis fidei attinet, sive quod ad res gestas seu ad historiam missionum spectat.

Illis vero, qui ad specialia destinantur munera missionalia obeunda, summopere commendatur studium scientiae missiologicae apud Facultates vel Instituta congrua ».

VIII – De tirocinio pastorali et de studiis superioribus

Postquam Pius XII rec. memoriae Collegium a S. Eugenio in Urbe fundavit et Constitutionem Apostolicam *Sedes Sapientiae* promulgandam curavit, institutio specialis pro sacerdotibus novellis, quam tirocinium pastorale appellare consuevit, non amplius est res nova in Ecclesia. Quod si utile visum est pro regionibus christianis, utilius adhuc, ni necessarium, apparet pro Missionibus, ubi difficiliora occurrunt problemata pastoralia. Cum autem curricula studiorum in seminariis maioribus iam rebus seu materiis abundent et institutum veluti clausum, minus aptum appareat pro quaestionibus praecipue practicis solvendis, institutio pastoralis pro missionibus magis congruenter in ipso campo apostolico praestari videtur, salvis tamen exigentiis prudentiae et directionis tironum quae exitum felicem tutiorem reddat.

Ad studia vero superiora quod attinet, sive ecclesiastica sint sive alterius generis, ambigi non potest eadem etiam pro Missionibus utilia vel necessaria esse, et proinde alumnis quoque e Missionibus ortis et ad operam in Missionibus praestandam destinatis, patere debere. Immo, ipsa studia ordinaria alumnorum qui ad sacerdotium adspirant, ratione magis exculta in Facultatibus vel Universitatibus peragi possunt; quod aliam iterum occasionem praebet alumnos aptiores e Missionibus ad loca et Instituta congruentia mittendi. Ne autem iuniores extra patriam et ambitum futuri apostolatus degentes velut extranei decursu annorum evadant, tempus magis opportunum pro eiusmodi commemoratione in regionibus exteris, commendandum videtur vel post studia ecclesiastica in Seminario patrio peracta, vel saltem post aliquot annos studiorum in Missione nativa.

Quibus pro merito attentis Sancta Synodus decernit:

Can. 1365, § 3 alteram habeat partem pro Missionibus:

N. 2. « In Missionibus vero huiusmodi institutio pastoralis apte complebitur tirocinio speciali quod novelli sacerdotes, cursu seminaristico ad normam iuris absoluto, sub directione moderatoris periti saltem per annum peragant, operariis evangelicis tam nativis quam exteris, quantum fieri poterit, communi studio adunatis ».

Item can. 1366, § 1 altera parte compleatur:

N. 2. « Studiis superioribus seu specialibus peragendis et gradibus

academicis in Universitatibus vel Facultatibus acquirendis, maxime quidem in Urbe Roma vel in aliis institutionis sedibus magis congruentibus, destinentur etiam alumni aptiores e terris Missionum orti, quantum fieri poterit postquam partem saltem curriculi studiorum ecclesiasticorum propria ratione in patria persolverunt ».

IX – De formatione spirituali et de probatione candidatorum

Momentum argumenti demonstratione non indiget praesertim hisce diebus et attentis monitionibus iteratis gravibusque Summorum Pontificum, qui severam vocationum ecclesiasticarum selectionem aptamque tironum sacrorum informationem spiritualem disertissime commendant. Speciali cura, in isto munere explendo, cavenda vel exstirpanda sunt vitia saeculi quae a spiritu prorsus « autonomo » originem ducunt. Pro Missionibus tamen adhuc speciali et positiva ratione attendendae sunt mens et traditiones spirituales vel asceticae regionis quae adiutorium praestant tam pro alumnis aptius formandis quam pro munere pastorali fructuosius exercendo.

De probatione vero candidatorum ad sacerdotium, specialiter quaeritur, iterum cum respectu ad Missiones earumque exigentias et pericula propria, quodnam sit tempus magis opportunum et qui locus ac modus aptior, quoties eiusmodi experientia potius extraordinaria, studiis intermissis et extra septa seminarii, instituenda videtur, ultra probationem usitatam quae in ipso seminario et vacationibus in familia transactis obtinetur.

Videndum tamen est, ne nimis eiusmodi examen vel experimentum differatur; nam quo magis differtur, eo maiores oriuntur difficultates: voluntatis ultima confirmatio seu adhaesio vocationi plus aequo protrahi videtur, dum ex alia parte negativus probationis exitus difficilius admittitur. Providendum tunc simul est ut tempus probationis quod statuatur quam utiliter impendatur, tum intuitu vocationis serio examinandae et confirmandae, cum intuitu ministerii post receptionem ordinis sacerdotalis exercendi.

Quare Sancta Synodus decernit:

Can. 1367 paragraphum priorem habeat pluribus numeris compositam, scil.:

N. 1. « Candidati ad sacros ordines, secundum instructiones Sanctae Sedis severa diligentia selecti, ad solidam et sinceram pietatem informentur, cuius cardines sint zelus animarum, oboedientia et sui ipsius abnegatio, traditionibus asceticis, quae regionis propriae sint, aequa ratione attentis et assumptis; quas sacerdotes quoque colere pergant et gregi sibi commisso commendare satagant ».

N. 2. « Spatium probationis quod candidatis ad sacerdotium penitius examinandis et in vocatione sacra confirmandis necessarium habeatur, tempore instituatur quo reditus ad saeculum facilius decerni potest, sive post completum cursum philosophicum sive sub initio cursus theologici ».

N. 3. « Tempus huiusmodi comprobationis, sub directione sacerdotis

periti, impendatur auxilio in paroeciis vel missionibus praestando, et spiritu renovando in recessu vel collegio apte instituto. Quae comprobandi ratio posthac pro sacerdotibus novellis utiliter et congruenter renovari poterit ».

NOTAE

[1] Can. 1352.
[2] Can. 1354, §1.
[3] Can. 1354, § 2.
[4] Can. 1353.

2) RELATIO EM.MI P. D. GREGORII PETRI CARD. AGAGIANIAN PRAESIDIS COMMISSIONIS DE MISSIONIBUS

Quamvis materia de studiis clericorum generaliter sumpta propriam sedem habeat sive in S. Congregatione Romana de Seminariis et studiorum Universitatibus, sive in Commissione praeparatoria apposita, tamen, cum de Missionibus et missionariis agitur, S. Congregatio de Propaganda Fide eique respondens Commissio de Missionibus competentes sunt. Nam Seminaria in territoriis propriae iurisdictionis ab hac S. Congregatione dependent, et congrua operariorum evangelicorum institutio seu formatio eiusdem curae commissa habetur. Eadem igitur ratione Commissio de Missionibus de argumento tractavit et schemata decretorum pro Concilio vel pro Codice potius praeparavit, quae tamen, servatis servandis, intelligi debent ut supplementa vel adiumenta normarum communium a S. Congregatione de Seminariis et a Commissione apposita praeparatarum. Forte gratum erit Em.mis, Exc.mis et Rev.mis Patribus notitiam habere quod, Deo favente et gratia habita ab orbe catholico, potest dici quod inde ab anno 1926, igitur a pontificatu Pii XI s. m., in territoriis dependentibus a S. Congregatione de Propaganda Fide instituta sunt et florent Seminaria minora 292 et Seminaria maiora 83, non computatis Seminariis quae habentur, proh dolor, in China continentali, ubi anno 1948 habebantur 42 Seminaria maiora et minora; etiam in Vietnam septemtrionali adhuc existunt 2 Seminaria minora, de quibus tamen non habentur nisi sporadicae notitiae. Opus S. Petri revera maximam habuit benedictionem a Deo pro istis Seminariis erigendis et etiam subsidio suo tenendis.

Schemata proposita ordinem rerum seu materiae sequuntur, agendo prius de Seminariis minoribus, et de institutione in iisdem tradenda sive intellectuali, sive spirituali seu morali, deinde vero de Seminariis maioribus deque quaestionibus cum istis Institutis connexis.

1) De Seminariis minoribus. Primo loco agitur de constitutione Seminariorum seu collegiorum propriorum pro iuvenibus adspirantibus ad sacerdotium etiam in Missionibus; sed ubi eiusmodi studiorum sedes ecclesiasticae sive dioecesanae sive regionales, ob penuriam sacerdotum vel mediorum, constitui non possunt, lex ea ratione augenda proponitur ut alumni iuniores, alicuius convictus ecclesiastici (foyer, hostel, schülerheim) incolae, ad aliam scholam externam et quantum fieri potest catholicam pro studiis mittantur, ubi debitis adhibitis cautelis studia media seu classica peragant et studiorum testimonia lege civili agnita consequantur, salva formatione morali et spirituali in ipsa domo ecclesiastica quam inhabitant.

2) Pro ratione studiorum Seminariorum minorum ipsa lege Codicis iam provisum est modo generali et fundamentali, eo quod lingua propria nationis vel regionis addiscenda praescribitur. Quod sane etiam de iis materiis intelligendum est quae studium linguae supplent et augent ut sunt historia, litteratura et similia. Ad normam Constitutionis Apostolicae *Sedes Sapientiae* pro religiosis sodalibus, proponitur insuper ut studia in collegiis ecclesiasticis talia sint quae alumnis eundem gradum institutionis tradant, qui generalis seu communis in regione praevalet, testimoniis publicis inclusis. Quod si ratio studiorum nationalis vel regionalis praesto non sit, quae ut norma in Seminariis minoribus adhiberi possit, Episcopi competentes talem normam seu rationem studiorum conficiant, quae conditionum et exigentiarum regionis congruam rationem habeat, dum elementa studiorum, quae extranea sint, opportune minuantur.

3) De formatione spirituali in seminariis minoribus Missionum potius urgetur lex communis de directore spirituali qui vocationes dirigat.

Aliud schema proponit erectionem collegiorum specialium pro vocationibus tardivis apte instruendis, sive in ipsis Missionibus, sive in aliis territoriis, sed pro Missionibus ubi operarii sunt pauci.

De Seminariis maioribus. Primo loco agitur de ipsa constitutione Seminariorum maiorum in Missionibus, quae saepius regionalia sint oportet, et qua talia retinenda proponuntur. Ordinarii obligatione teneantur proprios alumnos ad Seminarium regionale mittendi, dum Seminarium iura Ordinarii competentis observare debeat, qualia in Statutis a Sancta Sede datis definita sunt.

Pro Missionibus hoc genus Seminariorum regionalium urgendum videtur ut alumnis melior institutio scientifica tradatur et maior numerus sacerdotum pro opere directo apostolatus seu conversionis praesto habeatur.

Aliud schema (VI) agit de ratione studiorum adaptanda pro exi-

gentiis et conditionibus propriis Missionum, salvis tamen legibus generalibus de studiis ecclesiasticis. Adaptatio proposita tam libros manuales et ipsa curricula studiorum quam modum seu methodum et media docendi adficiat oportet, minuenda sunt elementa Missionibus extranea ibique non aeque necessaria vel inutilia, dum addenda sunt elementa institutionis de cultura propria regionis (philosophiae, religionis) vel nationis selecta et apte inserta. Methodus docendi commendatur, quae menti seu ingenio gentis magis respondeat, puta minus speculativa forte in aliquibus locis seu abstracta et magis concreta et practica. Insuper liceat linguam in docendo in nonnullis materiis praesertim adhibere quae finem scholae tutiorem reddat scilicet alumnorum intelligentiam. Liceat observare quod studium linguae latinae in omnibus nostris seminariis in Missionibus in usu atque honore semper fuit et est. Id magis adhuc a nostris Episcopis et Missionariis inculcabitur ad mentem Encyclicarum Litterarum *Veterum sapientia* a Summo Pontifice gloriose regnante nuper editarum.

Schema sub n. VII positum argumentum de studiis tractat quod maxime specificum pro hac Commissione apparet, scil. de studiis missionalibus provehendis. Finis est aptior institutio tum ipsorum operariorum evangelicorum, etiam et praecipue eorum qui ab extra in missiones veniunt, tum aliorum qui diversis modis et officiis cum opere missionali Ecclesiae coniuncti sunt: pastores animarum qui spiritum missionarium in propriis fidelibus colere debent, directores operum missionalium, confessores vel scriptores de rebus missionalibus etc.

Schema VIII cum anteriore connexum est eo quod tirocinium speciale commendatur pro formatione propria missionariorum complenda, quamvis tale tirocinium pastorale pro missionariis etiam in patria utiliter peragi possit, magis tamen opportunum videtur ut haec ultima institutio scientifica, et magis adhuc practica, in ipso campo missionali perficiatur. Ibi enim conditiones locales aptius in instructionem a perito magistro tradenda inseri possunt et insuper missionarii, tam exteri quam nativi, communi ratione institui possunt. Altera pars decreti agit de studiis superioribus tam ecclesiasticis quam aliis etiam pro missionibus et pro muneribus ibidem explendis omnino necessaria videntur, maxime quidem intuitu partis excultae gentis sub novis conditionibus socialibus et politicis, quae fere ubique praevalent. Propterea commendatur ut alumni ecclesiastici ad talia studia deputentur maturiores equidem et talentis necessariis praediti.

Ultimum decretum (IX) agit de formatione spirituali candidatorum ad sacerdotium deque eorum probatione congrua et secura. Formatio proponitur omnino solida, spiritu ascetico innixa, quae operis in mis-

sionibus praestandi aequam rationem habeat. Propterea spiritus apostolicus seu zelus animarum requiritur ut elementum talis formationis sed etiam traditiones spirituales, quae sint propriae regionis et gentis, quas postea quoque ministerio pastorali missionali excolere et adhibere debent ut animos Christo et Ecclesiae magis devinceant.

Probationes vocationum sacerdotalium haud paucae habentur in ipso decursu studiorum et vitae in Seminario necnon in vacationibus extra septa Seminarii transactis. Sed ubi eae non sufficiant, specialis desideretur examinatio alumnorum, commendatur ut tempore sat cauto instituantur cum scil. reditus ad saeculum facilius admittitur.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. SPELLMAN: Imprimis de hoc schemate Decreti de Studiis Clericorum iudicium quoddam generale, quod attinet ad omnes partes seu numeros, faciendum est; iudicium, quidem, praecipue de forma ipsius schematis. Magni aestimata Commissio de Missionibus, studiose laudabiliterque anxia, sine dubio, de formatione spirituali et scholastica cleri missionalis, ideoque cupiens ut, remediis et instructionibus bene perpensis, ea in Sancta Synodo iam in forma stabilita canonum inveniantur, limites campi synodalis, ut ita dicam, transgreditur. Sanctae Synodi opus in re disciplinari videtur, saltem hocce saeculo esse, ut necessariam recognitionem legum ecclesiasticarum vigentium necnon novam legislationem introducendam non tantum sed plus minusve in genere decernat. Redigere decreta disciplinaria, autem, tamquam ipsos canones Codici Iuris Canonici inserendos, aliis potius relinquendum est ut opus post-synodale. Hocce saeculo, dicitur, quia, novo Codice sat nuper promulgato, quis non habet in memoria praelaudatam provisionem Summi Pontificis ipsius promulgationis, nempe, Motu Proprio Papae Benedicti XV beatae memoriae, quo Consilium seu Commissio instituta est non tantum ad Codicis canones authentice interpretandos, sed etiam ad novam legislationem in formam redigendam, — verbis ipsius Pontificis, — « ... cuius erit ad decreti sententiam canonem vel canones redigere ». Documentum de decretis generalibus Sacrarum Congregationum haud dubie loquitur. Sed quaeritur num deserendum sit sicut norma etiam pro Patribus Concilii Oecumenici! Propterea non placet forma schematis decreti de Studiis Clericorum, quod decernit ipsa verba canonum reformandorum, complendorum vel amplificandorum in omnibus eius partibus dispositivis.

Deinde, quamquam multa in schemate bene proponuntur, satis esset haec in forma institutionis exhortationisque magis generalis redigere,

punctis specificis Instructionibus post-synodalibus Sacrae Congregationis de Propaganda Fide relictis. Humiliter opinatur, salva reverentia, ut schema decreti nimia et superflua Codici Iuris Canonici introducendi merito accusari possit. Pluribus e. gr., quae schema vult canoni 1364 addenda, prae oculis habitis, recolamus sententiam praeclarissimi Patris Vermeersch in laudata Epitome Iuris Canonici cum Patre Creusen elaborato — sententiam, nempe de eodem canone 1364; — en ipsa verba: « Valde prudenter conscriptus est is canon. Cum enim tanta sit adiunctorum diversitas, satius profecto est pauca generaliter definire, et sinere ut competens auctoritas omnia ad regionum necessitates attemperet ». Idem dicendum est etiam de aliis canonibus Codicis, quibus schema multa, prolixa nimisque specifica adiungenda proponit.

Card. RUFFINI: Pag. 4 [1] linn. 19-20: Sermo est de Seminariis minoribus. Nomen istud promiscue adhibetur sive ad designanda pia Instituta, Cleri saecularis seu Dioecesani efformationi destinata, sive pro Institutis praeparatoriis Religiosorum. Qui mos etiam apud nos hic illic inductus est.

Existimo ad confusionem vitandam, et interdum etiam ad plura incommoda in damnum Cleri dioecesani impedienda, reservari debere nomen « Seminarii » pro Institutis, quae, ad mentem iam Concilii Tridentini, Clero dioecesano efformando inserviunt. Si vero nomen de quo agitur, extendendum censetur ad Instituta Religiosorum, istis — cum nominantur — etiam species adiungatur, e. gr. Seminarium Franciscanorum, vel Capuccinorum, vel Iesuitarum, vel Dominicanorum etc.

In pag. 5,[2] et in aliis, est sermo de sedibus studiorum dioecesanis, interdioecesanis...; quaero: num iam supponitur, vel admittitur, in locis Missionum hierarchiam ordinariam institutam esse? Habentne nempe Dioeceses et Archidioeceses loco Praefecturarum Apostolicarum?

Pag. 6 [3] ad n. 5: Hic est locus aptissimus ad praecipiendam, ubi desit, scholam linguae latinae, ut haec lingua, maximi momenti, bene discatur. Lingua enim latina non solum est instrumentum validissimum unitatis in Ecclesia, sed est etiam quodammodo catholica — sicut dixit quondam Pius XI s. r. — quia iam inde ab antiquissima aetate dogmata fidei latine definita sunt.

---

[1] Cf. p. 415.
[2] Cf. p. 415.
[3] Cf. p. 416.

Pag. 7 [4] lin. 25 et ss.: Quod abundat non vitiat! Sed cum Sacerdotes in locis Missionum paucissimi sint, alteruter confessariorum ordinariorum etiam munere Moderatoris pietatis fungi posset.

Pag. 9,[5] lin. 24 et seq.: « Alia, contra mutari possunt etc. ». Quando agitur de mutationibus inducendis in institutionem alumnorum in spem Ecclesiae succrescentium, diuturna experientia iam probatam, semper suggererem moderationem, prudentiam et cautelas multas. Facile enim est mutare, sed difficile *mutare in melius!*

Pag. 13,[6] lin. 17 et ss.: *De studiis superioribus Romae complendis.* Existimo in capite omnium Universitatum et Facultatum pro alumnis Missionum ponendum esse Pontificium Athenaeum Propagandae Fidei, tum honoris causa, cum potissimum propter eius merita. Plura ibi facilius et profundius disci possunt quam in aliis Athenaeis.

Pag. 13 ad IX: Non intellego cur addatur caput « ... *De probatione candidatorum* ». Etenim finis seminariorum de quibus supra actum est, non est solummodo instituere et efformare mentem animumque alumnorum, sed in primis eos probare ut dignoscatur num ad Sacerdotium vere vocati sint.

Card. GODFREY: De studiis clericorum: 1) Placent additiones propositae Canonibus indicatis in pagina decima,[7] salvo semper usu linguae latinae iuxta ea quae praescribit Summus Pontifex Ioannes Vigesimus Tertius in Encyclica *Veterum Sapientia.*

2) Placet quod Schema dicit in pagina sexta [8] de amplificatione Canonis millesimi tercentesimi sexagesimi quarti, ubi refertur ad qualitatem studiorum alumnorum aequalem curriculo eorum iuvenum qui cursum medium-classicum peragunt. Additiones propositae videntur acceptandae.

3) De formatione spirituali in Seminariis minoribus: Placet schema.

De vocationibus tardivis:

Pagina octava:[9] Noto verba « sive ad studia classica congrua ratione peragenda vel supplenda ». Nonne periculum est ne studia classica in talibus casibus non peragantur et candidatus transeat statim ad studium sacrarum scientiarum parum praeparatus? Duo ergo magni sunt momenti:

1) Ut candidatus antea ad studia philosophica et theologica non admittatur sine debita praeparatione litterarum humanarum; et

2) ut stemus Codici de duratione studiorum.

---

[4] Cf. p. 417.
[5] Cf. p. 418.
[6] Cf. pp. 420-421.
[7] Cf. p. 419.
[8] Cf. p. 416.
[9] Cf. p. 417.

De Collegiis specialibus pro vocationibus tardivis nullam difficultatem invenio, dummodo non nimis relaxetur disciplina.

Card. BROWNE: 1) In pag. 9,[10] lineis 31-36, sicut in pag. 10[11] lineis 27-29, quaedam dicuntur, quae animum inquietum relinquunt, de quibusdam in libris manualibus, pro alumnis novellarum Ecclesiarum, minus necessariis vel prorsus inutilibus, dum alia desunt, pro iisdem alumnis magis congruentia, quae illorum loco suffici debent « maxime quidem de ideis philosophicis et religiosis regionis de qua agitur ». Si quaestio sit de cognitione quadam historica harum idearum, bene dicitur. Si vero agatur de substitutione philosophiae et theodicaeae S. Thomae per notiones philosophicas vel religiosas populorum in Missionibus, hoc non esset admittendum.

Exc. COORAY: Liceat mihi, hac occasione nacta, quasdam facere observationes de Seminariis regionalibus de quibus agitur ad pag. 9[12] n. 3, et quidem de relationibus inter Episcopos et Praepositos talium Seminariorum.

Quaestio est de seminariis, Institutis religiosorum affidatis, quae autem reguntur secundum normas speciales a Sancta Sede datas (nempe per decretum « Normae pro Seminariis regionalibus commissis Institutis religiosis vel missionalibus »). De his normis sequentia sunt notanda:

a) Seminario praepositi pendent immediate a Sancta Sede.

b) Episcopi sunt quasi consultores.

c) Semel in anno Rector Seminarii relationem remittit coetui Episcoporum de studiis, de disciplina, de re oeconomica etc.

d) Episcopi possunt de hac relatione sua commenta et desiderata Rectori communicare; et debent debitam pecuniam solvere.

e) Sed Rector nulla obligatione tenetur desideratis Episcoporum obtemperare.

Patet incongruitas harum conditionum. Suprema lex relate ad seminaria est solida institutio alumnorum, quod munus potissime pertinet ad Episcopos. Nam secundum ipsissima verba Pii Papae XI (Litt. Encycl. *Ad Catholici Sacerdotii*) « Seminarium debet esse Episcopis sicut pupilla oculi ». Isti ergo non debent esse mere spectatores, sed auctoritatem habentes supra institutionem suorum alumnorum.

Sed inopportunum, imo nocivum esset si liceat unicuique Episcopo ad libitum intervenire in seminarii administratione. Simili ratione tuenda

[10] Cf. p. 418.
[11] Cf. p. 419.
[12] Cf. p. 418.

est debita libertas inceptus ex parte Rectoris. Ad haec omnia bene componenda, necessarium esse videtur recognitio supradicti Decreti (nempe « Normae pro Seminariis... ») et quidem humili meo sensu, sequenti vel simili modo:

a) Seminaria regionalia sint sub suprema directione Sanctae Sedis.

b) Sancta Sedes, tamen, nisi in casibus particularibus, ne agat nisi mediante coetu Episcoporum, etiamsi subsidia pecuniaria ab ipsa Sancta Sede tribuantur.

c) Tantum totus coetus Episcoporum simul coadunatus (non vero singuli Episcopi) habeant auctoritatem immediatam de his omnibus quae ad seminarii directionem pertinent.

d) Coetus Episcoporum etiam habeat ius nominandi ex gremio ipsius coetus nonnullos observatores qui ipsi referant ea omnia quae ad bonum esse seminarii pertinent.

e) Rector, si ab Episcopis dissentiat, gaudeat iure recurrendi ad Sanctam Sedem.

Ulterius optanda:

1) Caput speciale in schemate addatur de formatione spirituali et selectione alumnorum, praesertim in Seminariis maioribus, ubi etiam tractabitur ex professo de munere Rectoris et de muneribus directorum spiritualium, et confessariorum.

2) Habeatur pro diaconis tempus probationis in ipso ministerio, iam studiis ecclesiasticis expletis antequam ad sacerdotium promoveantur. Ante enim formationem satis protractam v. g. tempore Seminarii minoris, non sunt satis fortes alumni ad mundi illecebras superandas.

3) Habeatur pro novellis Sacerdotibus, post v. g. quinquiennium in sacerdotio, tempus satis dilatum, ad vitam spiritualem tuendam et roborandam.

Exc. HURLEY: Totum hoc schema cum schemate de seminariis iam considerato coordinetur, ita ut unum solum schema conficiatur, continens si necessarium est quaedam particularia missiones respicientia.

Propositio de prudenti adaptatione studiorum conditionibus patriae multum placet.

De tirocinio pastorali hoc videtur dicendum. Necessarium est in hodiernis circumstantiis, quia curriculum seminariorum est nimis academicum; sed non ita necessarium esset si totum illud curriculum reordinaretur sub luce principii quod finis eius principalis est formatio pastoralis sacerdotum; sacerdotum scilicet qui catechesin, in tota sua amplitudine intellectam, tradere sciunt; qui liturgiam, tamquam duces populi Dei, fide, adoratione et charitate adunati, agere queunt; et qui fideles

ad laicorum apostolatum trahere valent non solum lectionibus academicis sed et praesertim initiatione practica.

Maximum obstaculum ad actionem Catholicam promovendam est incapacitas sacerdotum, immo et episcoporum, qui in formatione clericali quasi nihil de modo practico cum hominibus agendi didicerint. Quod maxime in Ecclesia est dolendum est abyssus ille inter facilitatem principia enuntiandi et ineptitudinem praxim inculcandi. Quot miseriae inde fluxerunt, relate speciatim ad problemata socialia. Dum marxistae et theoriam et praxim addiscunt, nos nonnisi theoriam in seminariis prosequimur, et postea miramur quod nos episcopi et sacerdotes inepti simus ad corda hominum tangenda, etiamsi in mente lucem divinam et prae manibus vitam divinam habeamus.

Ideoque fiant tentamina ad tirocinium pastorale instituendum, sed multo vehementius fiat examen totius modus agendi in seminariis ad determinandum utrum finis principalis integri curriculi formatio pastoralis sacerdotum deberet esse et, si ita est, quibus aptioribus methodis esset prosequendus.

Concilium quod nunc paratur erit, nisi fallor, concilium pastorale, ad hoc convocatum ut apostolatus fidei, liturgiae et operationis christianae melius indigentiis hodiernis aptetur. Incipiamus a formatione in seminariis. Si bonos sacerdotes pastorales producimus, nova vita pastoralis per totam Ecclesiam decurret et effectus optimi pro Ecclesia exinde fluent — etsi nihil aliud a Concilio efficiatur. Ex alia parte, si formatio seminaristica remanet, uti est hodie, nimis academica, decreta practica Concilii difficulter in praxim reducerentur. Nam, licet ordinatio exercitus ad duces pertineat, efficacia a centurionibus et decurionibus pendet.

Exc. Yago: I - *De studiis in Facultatibus*. Multi sacerdotes non ex missionum locis ad Facultates pergunt statim post ordinationem.

Ratio est quia studia sic peracta faciliora sunt in iuvenili aetate.

In Missionibus, vero, candidati ad sacros ordines generatim tarde studia incipiunt. Cum aetate quidem discendi difficultas crescit.

Ad me quod attinet, aliquos seminaristas mittere in Facultates malo ad tempus ducendum; videlicet quattuor post annos studiorum theologicorum studiosi alumni acquirere licentiam poterunt. Non ita alii seminaristae extra Facultates. Isti post hos completos quattuor annos baccalaureatum praeparare debent per annum, et licentiam per alterum annum. Quapropter melius erit in facultates mittere alumnos seminarii quam sacerdotes, praesertim eos qui iam longo tempore studia peregerunt.

Mihi videtur, solutio latet. Seminaria quaedam regionalia gradus academicos, saltem baccalaureatum, concedendi facultate gaudeant.

II - *De tirocinio.* In Missionibus institutio tirocinii optime venit. Attamen directio huiusmodi domus sit sub auctoritate Ordinarii loci, in suo territorio rei pastoralis rectoris, ut opportune et sine difficultate mittantur extranei nativique novelli operarii Evangelii.

III - *De probatione.* Probatio intempestiva mihi videtur:

1) Experientia constat, raro in Missionibus sacerdotes periti tempus necessarium habent ad efficaciter ducendum candidatum ad sacerdotium.

2) Saepe saepius probationi candidatus obligationibus nimis gravatus est.

3) Pastor et alumnus plerumque sese non intelligunt, unde demissio. Exempla multa adsunt. Quapropter probationes olim institutae paulatim derelictae sunt.

Seminarii disciplina et quaedam probatio in diebus vacationum sufficiunt aut debent sufficere secundum quod dixit Em.mus Card. Ruffini, ad dubias vocationes determinandas. Illi dubii alumni proportionatae probationi subiiciendi sunt, non omnes indistincte.

Vide:

unus annus pro probatione;
alter pro pastorali disciplina;
alter quidem pro militari vel civili servitio.

Haec, mihi videtur, nimia sunt. Ergo relinquenda est probatio ordinarii iudicio, onerata conscientia eius.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: In schemate decreti « De studiis clericorum » in missionibus, pag. 4 [13] ad 1^{am} lineam, dicitur: « Curandum ut in maioribus praesertim dioecesibus bina constituantur Seminaria: minus, scilicet, pro pueris litterarum scientia imbuendis, etc. »; paucas animadversiones humiliter profero.

Missiones catholicae sunt mundus vere diversus et constituunt plus quam quartam partem iurisdictionum orbis; adsunt missiones quae attinxerunt gradus progressus non inferiorem statui antiquarum dioecesium orbis catholici — speciatim in vita christiana, in numero cleri, in studiis clericorum — in imo gradu scalae, ut ita dicam, sunt missiones in statu organisationis adhuc primitivae, ubi, v. gr., non sunt vel paucissimae sunt scholae primariae catholicae; ita ut pueri recipiantur in domibus parochorum, ut praeparentur ad seminarium; quando a sacer-

[13] Cf. pp. 414-415.

dotibus didicerunt legere, scribere, et ita intrant in seminarium in tenerrima aetate, v. gr. ad circa decimum annum aetatis suae.

Quaenam est proportio eorum qui in istis seminariis pervenerunt ad sacerdotium? Decem pro centum. Quaenam est soliditas vocationum ita nutritarum? Responderem: in statu tranquillitatis pro ecclesia, istae vocationes possunt perseverare; tempore quo ecclesia concutitur tempestate, sacerdotes ita formati a tenera aetate aliquando vacillant, saltem pars sat notabilis eorum. Notum est factum luctuosum, nempe non pauci, ne dicam multi, sacerdotes immigrati in Europam et Americam, qui pertinent ad missiones, nolunt redire vel aegre redeunt in patriam ad laborandum, memores ciborum aegyptiacorum, quos gustaverunt extra patriam.

Curnam? Quia eorum tenera aetas non eis permisit bene perpendere veram vocationem sacerdotalem, quae est communicatio cum Christo Redemptore, cuius vita crux est et martyrium. Pro illis pueris vita sacerdotalis apparet uti vita materialiter facilior quam vita eorum familiae et certe honorabilior. Dicetis: Nonne in decursu seminarii possunt illi pueri aperire suos oculos et habent libertatem seminarium relinquendi? Utique, sed electio est difficilis pro eis; experientia constat quod paucissimi *sponte* relinquunt seminarium; nonaginta pro centum arcentur a seminario a directoribus seminarii.

Utique, isti ex-seminaristae inserviunt ecclesiae in mundo: in directione Actionis Catholicae v. gr.; aliqui pervenerunt ad culmen dignitatum civilium, ita passim in Africa.

Quamnam conclusionem educerem ex ista animadversione?

Seminarium, quod constat ex puerulis ibi inclusis a tenerrima aetate, debet esse exceptio, in regionibus ubi aliter fieri nequit ex absentia scholarum catholicarum.

Seminaristae debent eligi sat adulti, v. gr. saltem post receptionem diplomatis quod in programmate scholari gallico dicitur « brevet du premier cycle »: quando adulescentes iam sciunt aliquomodo quid sit mundus, quando ingressus in seminarium comportat aliquod sacrificium pro eis; nam generatim cum illo diplomate possent obtinere munus aliquod in administratione civili. Optimum esset si inter iuvenes baccalaureatos deligantur seminaristae, qui, post duos annos studii latinitatis, possent ingredi magnum seminarium. Et ita vocationes erunt robustiores, magna pecunia non deperderetur in alendis nonaginta pueris, dum tantum decem perveniunt ad sacerdotium, et in constructione amplioris seminarii.

Bonum mihi videtur contubernium seminaristarum in collegiis catholicis cum studentibus non destinatis ad sacerdotium; utique, isti se-

minaristae debent subiici curae particulari sacerdotis eorum directoris: quando erunt sacerdotes debebunt vivere in mundo tam pravo, pleno luxuria; ita debent praeparari ad illam vitam durissimam ducendam ab adulescentia, non debemus eorum oculos claudere spectaculis mundis in quattuor muris seminarii minoris: debent esse, ut ita dicam, immunizati a scandalis huius mundi paulatim, sensim sine sensu; et fient optimi apostoli ultimorum dierum.

Ut minus sapiens dixi.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: habita ratione animadversionum Exc.morum Archiepiscoporum Abidjanensis et Huéensis.

Card. MICARA: Placet iuxta modum: in primis, salvis peculiaribus normis quas Missionum conditio postulat, omnia componantur oportet cum iis quae Commissio de Seminariis et studiis luculenter decrevit.

Post Constitutionem Apostolicam *Veterum sapientia,* de latinitatis studio provehendo, expedit fortasse ut edicatur in ratione studiorum pro clericis ubique terrarum erudiendis latinum sermonem excludi vel parvipendi non licere.

Ad n. IX, pp. 13-15:[1] opportune proposita videtur extraordinaria probatio candidatorum ad sacerdotium, praeter cursum in Seminario peragendum et vacationes in familia.

Aliquid simile, et quidem utiliter, experiuntur, verbi gratia, sodales alicuius Ordinis Religiosi, qui per duos vel tres vel quattuor annos, post expletum cursum philosophicum, officia peragunt apta ad eorum indolem necnon vocationem clarius detegendam.

Difficultates opponuntur, ut penuria et urgens necessitas sacerdotum, modus revera salutaris et conveniens, quo alumni, perdurante hoc probationis tempore, vitam instituant, etc. Difficultates tamen huiusmodi superari possunt.

Decretum videtur proponere hanc clericorum probationis formam pro tota Ecclesia: quod esset antea bene perpendendum.

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: nempe omnia componantur oportet cum iis quae Commissio de Seminariis et Studiis iam luculenter decrevit, salvis peculiaribus normis quas Missionum conditio postulet.

---

[1] Cf. p. 421.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: id est studia clericorum in Missionibus peculiari modo esse curanda nemo sane dubitat. Verum ea quae in schemate apte dicuntur in codicem iuris canonici inseri nequeunt, nisi postquam quae de studiis in Seminariis Commissio propria statuerit.

Card. GONÇALVES CEREJEIRA: Placet.

Card. LIÉNART: Placet.

Card. TAPPOUNI: Valde placet.

Card. COPELLO: Placet.

Card. MCGUIGAN: Placet.

Card. GILROY: Placet.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum: propter rationes a me allatas [2] et etiam propter observationes Cardinalium Ruffini et Godfrey et Archiepiscopi Hurley et Archiepiscopi Thûc.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: Ad IX: Scilicet *non* pro tota Ecclesia.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum, nempe secundum ea quae dixi.[3]

Card. VALERI: Placet. Quantum ad ea quae Em.mus Card. Ruffini dixit de domibus ubi alumni religiosi efformantur, libenter adhaereo, etsi fortasse non est nunc locus de ista quaestione disserendi. S. C. de Religiosis iam declaravit et notum fecit interesse habentibus non licere adhibere vocem « Seminarium » pro istis domibus. Quod si pro aliquibus Congregationibus iam mos viguit utendi voce « Seminarium », tali voci addi debet aliquid quod clare indicet non agi de domo destinata clero saeculari ut ex. gr. « Seminarium Franciscanum pro iuvenibus », etc.

Card. SIRI: Placet iuxta modum:

Capite II, n. 4, pag. 6 [4] de obligatione consequendi testimonia valida ad studia in Universitate etiam civili. Recte hoc statuitur. Sed quia haec connexio ordinis studiorum ecclesiasticorum cum itinere politicae scholasticae civilis potest evadere quandoque periculosa, censeo de hac re melius esse decernere alio modo et non in Concilio.

---

[2] Cf. pp. 425-426.
[3] Cf. pp. 426-427.
[4] Cf. p. 416.

Capite VI et sequentibus semper sermo fit de aptatione studiorum peculiaribus ingenio et traditionibus locorum; quod iustum est, sed desideratur ut sermo clarior et efficacior fiat de fide servanda et de veritate supernaturali et naturali custodienda.

Omnia componantur cum schemate de hac re iam apparato.

Card. D'ALTON: Placet. Apud nos « collegia dioecesana », quae locum tenent seminariorum minorum, multum fructum attulerunt cum in ipsis futuri sacerdotes vincula amicitiae efformant cum futuris medicis, legisperitis et aliis huiusmodi. Hoc est res maximi momenti et maximi roboris pro Ecclesia in Hibernia.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: hoc est ratione habita praesertim eorum quae dixerunt Exc.mi Archiepiscopi qui in missionibus laborant. Foveantur tamen Seminaria minora ut in schemate describuntur.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: attentis quae sapienter dicta sunt ab Em.mo Ruffini, et ab Exc.mis Cooray et Hurley.

Sed unum tantum verbum discrete dico.

III. De formatione spirituali in seminariis minoribus. - In canone expressius indicetur iurisdictionem directoris spiritus esse *nullo modo pro foro disciplinae externae Seminarii,* sed unice et exclusive pro foro interno seu conscientiae; et in quantum fieri potest cum decretis S. C. Seminariorum haec omnia concordent.

Card. GRACIAS: Placet.

Card. MONTINI: Placet dummodo quae hoc schemate proponuntur recte componantur cum propositionibus a Commissione de Seminariis studiose exaratis.

Card. GIOBBE: Placet.

Card. CENTO: Schema placet; nam, humili meo iudicio, feliciter componit observantiam programmatum editorum a S. Congregatione Seminariorum cum peculiaribus necessitatibus mundi missionarii. De observationibus prolatis a Patribus Commissio rationem certe habebit. Numquam, — liceat mihi dicere, — sufficienter commendabitur studium latini idiomatis, etiam in Seminariis Missionum.

Card. CICOGNANI: Placet iuxta modum: quoad studiorum curriculum et institutionem seminaristarum Seminariorum Maiorum, dum sanctum manere debet principium de lingua latina docenda et discenda, ne negligatur tamen indoles diversarum gentium seu populorum sive quoad

sermonem adhibendum in lectionibus, praesertim historiae et philosophiae, sive quoad methodum formationis pastoralis, quae summopere oportet ut sit practica et efficax.

Iudicium Episcoporum Conferentiae valde ad hoc iuvabit.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: scilicet iuxta ea quae dixi et quae scripsi in folio adnexo,[5] attentis quae dixerunt Em.mi Cardinales et Archiepiscopi in loco Missionum.

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum: scilicet, sapienter animadversiones componantur, attenta etiam disciplina studiorum in ceteris Seminariis.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita de difficultatibus ab Archiepiscopis Excellentissimis Yago et Thûc expositis.

Card. KÖNIG: Placet, sed fiat brevius, ad mentem Cardd. Pizzardo et Spellman. Insuper, optima quae de Seminariis minoribus dicuntur, sed ne obliviscatur loqui de familia christiana et catholica, quae est primum talium seminariorum; ideo inseratur verbum de formatione talium familiarum in quarum sinu vocationes sacerdotales crescunt.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: Multa utilia in hoc schemate dicta sunt, sed iterum quaeri potest, an hae quaestiones in extenso in Concilio tractanda sint.

I. Requiriturne talis paragraphus pro evolutione, quae patet per se?

II. Principia optima pro tota Ecclesia! Forsan pro revisione Codicis res pressius exprimatur.

III. Non placet. Non video rationem, cur c. 1358 dilargetur.

IV. Melius omittatur. Quae fiunt hucusque sine canone, non fient in futuro melius v. 1354 § 2 amplificato.

V. Etiam hic quaeri potest, an amplificatio necessaria sit.

VI. Placet. Quae hic dicta sunt, merentur specialem observationem in seminariis Europae, et praesertim Almae Urbis, pro missionibus destinatis.

VII. Placet. Sed forsan sufficit, si in § 2 eiusdem canonis inter disciplinas ibi notatas inseratur « missiologia ».

VIII. Occurruntne hae amplificationes, pro re, quae secundum analogiam, de se etiam valent pro missionibus?

IX. Valent pro tota Ecclesia. Sed videndum, an haec vasta amplificatio Codicis requiratur.

---

[5] Cf. pp. 427-428.

Assentio Archiepiscopo Columbensi in iis quae dixit de seminariis regionalibus.

Card. MARELLA: Placet.

Card. TRAGLIA: Placet iuxta modum: i. e. componantur, habita ratione de peculiaribus Missionum conditionibus, cum iis quae a Commissione de Seminariis statuentur.

Card. DOI: Placet iuxta modum: scilicet ratione habita observationum ab Em.mo Card. Ruffini et Exc.mo Thûc factarum. De probatione candidatorum, relinquendum esse videtur, sive quoad modum probationis, sive quoad tempus, ad iudicium Ordinarii vel Superioris seminarii.

Card. ALFRINK: Placet. Seminaria minora in Missionibus ulterius aperiantur vitae humanae, sed non aboleantur.

Card. SANTOS: Placet. Addam tantum: haec Seminaria provideantur Statutis pro regimine interno quibus regulentur; et omnino adhaereo iis quae laudabiliter Em.mus Card. Ruffini dixit de « Directore Spiritus », et de « Athenaeo de Propaganda Fide » instituendo.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: id est in praxi perpendantur observationes prolatae ab Exc.mis Patribus qui in missionibus laborant.

Card. JULLIEN: Placet; eadem tamen lege ut res, quae conciliares sunt, rationabiliter pro locorum adiunctis concordentur cum iisdem quae iam sapienter proposuit Commissio de Seminariis; ne bis vel ter in idem.

Card. LARRAONA: Placet, praehabitis ob oculos illis difficultatibus quae a Patribus allegatae fuerunt.

Card. HEARD: Placet.

Card. BEA: Placet. Valde placent quae dicuntur pag. 10 [6] de modo docendi seu argumentandi et de sermone in docendo adhibendo. Salvo studio linguae latinae, quod omnino solide coli debet, ante oculos habendum est quomodo, quibus verbis et qua argumentatione res exponi debeant fidelibus. Quantum ad « linguam catholicam » liceat tamen notare decreta, salva pace Em.mi Card. Ruffini, primorum octo Conciliorum Oecumenicorum esse redacta in lingua *graeca*.

---

[6] Cf. pp. 418-419.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: attentis observationibus in consessu factis et illis quae scripto trado.[7]

Beat. GORI: Placet iuxta modum: ad mentem scilicet Em.mi Cardd. Relatoris, Ruffini, Godfrey et Archiepiscopi Durbaniani.

Exc. CHEIKHO: Placet.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: conferantur cum iis quae discussae sunt aut discutientur de eadem materia proposita a Commissione de Studiis et Seminariis. Hic repetere liceat votum iam alias propositum, ut Concilium de principiis tantum « programmaticis » agat. Caetera ad Sanctam Sedem remittat.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: forsitan praescripta quae formationem divini verbi praeconum respiciunt melius peculiari lege quadam statuuntur, potiusquam mutatione vel amplificatione canonum pro universali Ecclesia.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: attentis iis quae dicta fuerunt praesertim ab Archiepiscopis et Episcopis Missionariis, plenis, tum de aedificante zelo apostolico, tum de magna experientia, ut videtur, in isto munere explendo.

Exc. BERAS: Placet.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. mente habitis iis quae dixit Em.mus Card. Browne de manualibus specialibus, et Exc.mus Archiepiscopus Hurley de formatione pastorali alumnorum, non omissis quibusdam observationibus ab Exc.mo Archiep. Yago factis et secundum ea quae scriptis trado.[8]

Exc. ALTER: Placet iuxta modum: Maximi momenti est quod studia alumnorum et seminaria ipsa nequaquam inferiora sint iis quae a publica auctoritate agnoscuntur ad gradus academicos acquirendos. Criteria sufficientia academica in specie determinanda sunt ad iudicium accuratam in casu formandum. Institutio seminariorum regionalium vel nationalium hunc finem maxime fovent; itaque sunt praeferenda normaliter supra mere localia. Schema placet omnino, etiamsi necessitas media apta providendi magnas difficultates episcopis ordinariis praebeat.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum:
Capita I et II placent.

---

[7] Cf. p. 428.
[8] Cf. pp. 428-429.

Caput III de formatione spirituali ad mentem Em.mi Card. Ruffini.

Caput IV placet.

Caput V de Seminariis maioribus regionalibus: ad mentem Excellentissimi Arch. Cooray.

Caput VI de ratione studiorum adoptanda: ad mentem Eminentissimi Card. Browne et Exc.mi Arch. Hurley.

Ultima capita ad mentem Exc.mi Archiepiscopi Yago, praesertim quoad probationem.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: i. e. cum schemate de seminariis concordetur, speciali mentione facta de iis quae missiones specialiter respiciunt; attentis etiam illis quae ab Exc.mo D.no Cooray de seminariis regionalibus, ab Exc.mo D.no Ngô-dinh-Thûc de seminariis minoribus dicta sunt et secundum ea quae scripta adnexa continentur.[9]

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: ad mentem Exc.morum Hurley et Cooray.

Omnes canones qui in hoc schemate proponuntur remittendi sunt ad commissionem mixtam.

Multum importat etiam formatio localis missionariorum ab aliis regionibus venientium.

Debent discere linguas, historiam, psychologiam et religiones populorum ad quos missi sunt in Christi nomine.

Exc. ŠEPER: Placet.

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum: scil. regulae regentes Seminaria Regionalia perficiantur; assentio Arch. Hurley de formatione pastorali in seminariis; assentio Arch. Yago: tempus probationis post studia finita generaliter inutile est. Tempus vacationum sufficiunt ad probationem candidatorum et ad eorum initiationem ad apostolatum; liceat Regionalibus Seminariis dare diplomata; quod ad aetatem qua recipiendi sunt candidati ad Seminarium, differt secundum regiones.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: scilicet iuxta votum Exc.mi Cooray quoad regulas Seminariorum Regionalium recognoscendas; iuxta votum Exc.mi Yago de probatione Seminariorum et iuxta mentem Exc.mi Ngô-dinh-Thûc.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum ab Exc.mis Archiepiscopis missionariis expositum, et omnibus bene compositis cum iis quae a Commissione de Seminariis iam constituta sunt.

---

[9] Cf. pp. 429-430.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: secundum animadversiones Excellentissimi Archiepiscopi Cooray de regimine seminariorum regionalium et secundum ea quae dixi et scripsi.[10]

Exc. RAKOTOMALALA: Placet.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: iuxta observationes factas a Praesulibus missionariis et iuxta pauca adnexa folio.[11]

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: ratione habita de eis quae dixit Eminentissimus Dominus Léger de munere directoris spiritualis.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: non probo quod proponitur pag. 5 [12] addendum can. 1314 § 4, scilicet ut Seminarii alumni testimonia absolutorum studiorum a potestate civili petant. Hoc enim infert captivitatem et subiectionem nostram in re didactica sub potestate laicali, involvitque praecellentiam et exemplaritatem institutionis laicalis respectu nostri systematis, quasi post tot saecula, totque certamina fateamur denique encyclopediam laicalem esse typum ac normam verae absolutaeque institutionis non modo laicorum sed etiam clericorum.

Cum autem schema pag. 6 [13] caveat ne nostri inferiores sint aliis hominibus eruditis, exoptatque ut in campis communibus cum eisdem competere possint, arbitror necessariis distinctionibus carere hanc postulationem. Non enim omnes cum omnibus aequari debent in omni scibili, sed in suo quisque cum paribus. Et a viro ecclesiastico ea praecisa lumina requiruntur, quae ad moralia spectant, non autem allotria.

Item non placet deseri usum linguae latinae in instituendis alumnis seminariorum maiorum. Hoc decretum contra Constitutionem *Veterum sapientia* offendere videtur.

Exc. SUHR: Placet, ratione habita eorum quae dixit Exc.mus Hurley de formatione clericali in Seminariis.

Rev. GUT: Placet iuxta modum, quem exposuerunt Exc.mi Episcopi Missionarii. Valde placet quae de lingua in instructione scholastica adhibenda dixit Em.mus Card. Bea. Timeo semper aliquantulum quod nimia quaedam postulantur a iuvenibus totaliter in alio mundo et alia cultura viventibus.

---

[10] Cf. pp. 430-431.
[11] Cf. pp. 431-433.
[12] Cf. p. 415.
[13] Cf. p. 416.

Rev. SÉPINSKI: Placet ad mentem Em.mi Cardinalis Valeri; et concordetur schema cum schemate S. Congr. de Seminariis et de Studiis.

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: ne deferantur ad Concilium particularia qualia sunt textus iuris canonici; haec remittantur ad Commissionem peritorum post Concilium constituendam. Adhaereo sententiae Em.mi Card. Pizzardo.

XI

DE COOPERATIONE MISSIONALI

(Sexta Congregatio: 31 mart. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE MISSIONIBUS

INTRODUCTIO

Sancta quadam aemulatione et apostolico zelo accensi Summi Pontifices multis litteris encyclicis etiam atque etiam expressis verbis omnes christifideles admonuerunt eosque incitaverunt ut debitum missionale persolverent.

Eorum profecto consiliis et instigatione apostolica, opus missionale in orbe terrarum talia incrementa cepit, ut suprema auctoritas ecclesiastica, fere ubique Ecclesiae plantatione iam facta, hierarchiam ordinariam institueret.

Maior tamen quam umquam est necessitas cooperationis missionalis omnium christifidelium ne prima novellarum ecclesiarum incrementa compescantur. Suppeditari oportet quae ecclesiae patescenti latius usque necessaria sunt et auxilium validum ferri contra atheismum et materialismum in missionibus grassantes.

Populus christianus huic voci Patris communis fideliter respondens, messe copiosa a Domino messis implorata, numerosiores usque operarios Eidem obtulit et opes maiores atque ampliores in annos liberaliter suppeditavit.

Quibus tamen cooperationis conaminibus nequaquam necessitatibus immensis subveniri potest. Conatus saepe nimis disperguntur, parum apte coordinantur eoque plenum effectum non sortiuntur.

Necessitate et momento rei perpensis, visum est Patribus Concilii hanc doctrinam de debito missionali christifidelium iamdiu in Ecclesia traditam, non tantum solemniter declarare, sed etiam Codicis Iuris Canonici inserere, et consulere ut Opera cooperationis missionalis, praesertim Pontificalia Opera Missionalia, efficacius constituerentur et coordinarentur.

I – De debito missionali

Innumera fere sunt documenta Pontificia, praesertim recentia, in quibus fidelibus cuiusvis conditionis vel gradus inculcatur obligatio adiuvandi missiones et missionarios; clare et fuse ibidem exponuntur motiva huius obligationis ac modum eam adimplendi.

Omnino vero oportet ut haec obligatio ipso iure divino imposita iure quoque ecclesiastico inculcetur ac magis determinetur.

Quare Sancta Synodus decernit:

Occasio reformationis Codicis Iuris Canonici, in variis tractatibus de fidelibus, clericis, religiosis, Episcopis, inculcetur obligatio adiuvandi propagationem Fidei, praesertim in regionibus sub Sacra Congregatione de Propaganda Fide.

II – De nova ordinatione Pontificalium Operum Missionalium

Opera Pontificalia Missionalia, quamvis a personis privatis olim fundata, principalia sunt inter omnes associationes pro cooperatione missionali in tota Ecclesia.

Attamen character eorum pontificalis ac universalis nondum satis elucet, quia non omnia illa Opera sub directione S. C. de Propaganda Fide posita sunt, dum illa, quae eidem S. Congregationi subsunt, non omnino cum eadem coniuncta sunt. Quodsi aliqualis separatio opportuna quondam fuerit, nunc damnosa potius evadit.

De eorum autem coordinatione, omnino auspicanda quia in unum idemque intendunt, iam aliquid effectum erat ut ad eorum finem omnia Opera coniunctim conspirarent; tamen ad plenam virium unitatem obtinendam in efformatione « conscientiae missionalis » apud fideles omnes, tempora nunc matura apparent pro aliqua revisione Statutorum, in qua unica directio generalis in sinu S. C. de Propaganda Fide ordinetur, in qua etiam ratio nova illustretur de relationibus Operum Pontificalium Missionalium inter se, structuris quidem duplicibus et inutilibus debite sublatis.

Clarius tunc apparebit quamnam partem directivam Ordinarii aut Conferentiae Episcopales in istis Consiliis Nationalibus obtineant et quaenam sit forma fraternae collaborationis inter Opera Pontificalia Missionalia et alia Opera missionalia non universalia, praesertim illa quae Institutorum Missionalium propria sunt.

Tandem S. C. de Propaganda Fide providere debet ut coniuncta studia Pontificiae Cooperationis Missionalis conditionibus, necessitatibus et menti nostri temporis accommodentur, ita ut sensus apostolicus et preces missionales omnium fidelium quam maxime foveantur, stipesque efficacius colligantur atque ordinatim secundum genuinam apostolicam variorum incoeptorum qualitatem, diligenter perpensam, missionibus distribuantur.

Quapropter Sancta Synodus decernit:

1. Pontificalia Opera Missionalia, Opera scilicet a Propagatione Fidei, a Sancta Infantia, a S. Petro Apostolo pro clero indigena et Pontificia Unio Cleri pro Missionibus, directe auctoritati S. C. de Propaganda Fide subiiciantur, eorumque directio generalis in sinu eiusdem S. C. ordinetur. Haec dispositio in ipso Codice Iuris Canonici inseratur.

2. In singulis dioecesibus O. P. M. actiones inter sese coordinent sub cura et vigilantia Ordinariorum locorum.

3. Nova Statuta O. P. M. conscribantur ad determinandum:

a) quaenam partes Ordinariis locorum in O. P. M. actione tribuantur;

b) quomodo O. P. M. in dioecesi et in natione ad simpliciorem formam maioremque unitatem redigantur;

c) quomodo O. P. M. et Instituta missionalia particularia inter sese operam conferant.

2) RELATIO EM.MI P. D. GREGORII PETRI CARD. AGAGIANIAN PRAESIDIS COMMISSIONIS DE MISSIONIBUS

Per Encyclicas Missionarias Summorum Pontificum s. m. Benedicti XV, Pii XI, Pii XII et Ioannis XXIII feliciter regnantis inculcatur obligatio collaborandi verbis quam efficacissimis cum apostolatu ecclesiastico in missionibus exteris. Clarius et magis complete haec obligatio vix exponi potest. Tamen Commissio praeparatoria de Missionibus putavit opportunum esse ut, occasione reformationis Codicis I. C., loco apto sermo fieret de obligatione diversarum categoriarum fidelium adiuvandi propagationem fidei praesertim in Missionibus exteris. Ista cooperatio, spiritualis imprimis, per preces et sacrificia et per opera caritatis, per oblationes materiales, eo magis urgens fit de die in diem, quo multiplicantur dioeceses vel Vicariatus seu Praefecturae Apostolicae, Deo gratias, propter felicem progressum Ecclesiae, et committuntur curae cleri localis in terris utique, quae sunt potissimum in via ad evolutionem et non abundant in mediis et divitiis materialibus. Hac de re agitur in paragrapho I huius capitis VII.

In paragrapho secunda denique statuit ut directio generalis Operum Pontificalium Missionalium committatur ipsi S. Congregationi de Propaganda Fide ut maior habeatur efficacia, remanentibus vero tum distinctione variorum operum tum auctoritate Ordinariorum locorum in directione dioecesana.

Notum est huic amplissimo consessui quod Opera Pontificalia sunt: Opus propagationis fidei a Pauline Jaricot inceptum cuius, hoc anno, recurrit annus centenarius a morte et ratione cuius recurrentiae habebitur Congressus Missionalis ab Em.mo Card. Archiepiscopo Lugdunensi in-

staurandus, proximo Mense maio. Alia opera sunt: Opus S. Petri, quod dicitur pro clero nativo, etiam inceptum a Jean et Stephanie Cottin; Opus S. Infantiae inceptum ab Exc.mo Episcopo Nanceiensi (in patria nostri veneratissimi Decani), et Unio Missionaria de clero, quam certe initiavit v. m. P. Manna. Dum haec recolo, liceat mihi, et sunt ultima verba quae prolaturus sum, veniam petens pro defatigatione cuius causa fui tam longo tempore, detur mihi occasio ut gratitudinem et admirationem pandam de terra nobilissima Galliarum, patria feraci missionariorum, ubi nata sunt et creverunt opera ista missionalia.

Aliud verbum liceat in fine. Cum iam ad finem perductum sit examen schematum Missionum, vellem hoc animadvertere. Schemata ista quae de rebus ad S. Congregationem de Propaganda Fide spectantibus agunt, videntur invadere campum aliarum Commissionum et aliorum Dicasteriorum. Hoc quidem verum est. In Aula Congregationum, ubi locum habent conventus generales Em.morum Patrum S. Congregationis de Propaganda Fide (Piazza di Spagna) adstant duae memoriae aeneae: una repraesentat Summum Pontificem Gregorium XV, qui fundavit S. Congregationem de Propaganda Fide. In stelo habetur, more latino romano, ista incisiva inscriptio: Gregorius XV Pontifex Maximus fundator sapientissimus. Alia memoria item aenea repraesentat Urbanum VIII cum iscriptione item uno verbo (Urbanus VIII fundator collegii fuit, hoc non dicitur in stelo): Pontifex Maximus beneficentissimus. Et revera Gregorius XV, Pontifex Maximus, et Romani Pontifices successores eius vere sapientissime voluerunt Dicasterium istud, exceptis excipiendis, pollere potestate cumulativa et quasi universali quoad sua territoria. Ita enim per unitatem directionis et administrationis centralis, res utcumque spectantes ad vitam et regimen christianitatum nascentium et adolescentium uniformiter et celeriter et facilius solvi possent ad bonum animarum.

Hac ratione Summi Pontifices voluerunt ut S. Congregatio procederet; et decursu quatuor fere iam saeculorum fuit velut mens, cor et manus Vicarii Christi pro terris Missionum. Notum est omnibus quod usque ad annum 1908 Ecclesia ipsa hodie florentissima in Statibus Foederatis Americae septentrionalis in gloriam Christi et in gaudium orbis catholici Congregationem de Propaganda Fide tali modo instructam habuit matrem, ducem et adiutricem usque ad aetatem plenitudinis. Item dicatur de regionibus non minus florentibus Canadensi, de Anglia, de Hibernia, Scotia, Hollandia in Europa.

Faxit Deus ut cito veniant tempora quando iam omnes gentes luce Christi illuminabuntur ubique Ecclesiae particulares vigorosam organizationem habebunt et poterunt ius commune Ecclesiae in omnibus sequi.[1]

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. TISSERANT: Verba « praesertim in regionibus sub Sacra Congregatione de Propaganda Fide » non placent. Opus S. Petri Apostoli expresse fundatum est a Domina Bigard pro alumnis utriusque cleri, latini et orientalis. Alia duo Opera Missionalia, Opus a Sacra Infantia et Opus Propagationis Fidei semper Dioeceses et Instituta in territoriis Proximi Orientis adiuvarunt. Decet ergo ut, in Consiliis Superioribus trium Operum Missionalium, procurator adsit S. C. pro Ecclesia Orientali. Forsitan Dioeceses quaedam et Praelaturae nullius, quae sub iurisdictione S. C. Consistorialis sunt, auxilia habent aut eis indigent. Pro illis quoque aliquid faciendum est.

Card. SPELLMAN: De ultimo schemate praelaudandae Commissionis de Missionibus, scilicet, De Cooperatione Missionali, pauca adhuc asservanda sunt.

Quod obligatio adiuvandi Missiones Ecclesiae aliquomodo iure ecclesiastico inveniatur oportet, bene proponi videtur. Inculcatio huius obligationis apud canones in variis partibus Codicis Iuris Canonici merito ponenda est, e. gr., de obligationibus clericorum, de potestate episcopali, de parochis, de obligationibus religiosorum, de laicis. Obligationis determinatio, enim, ad diversas personas in Ecclesia quod attinet, hoc modo melius obtinebitur. Ne, tamen, determinatio fusa in ipsis Codicis canonibus approbari videatur, recolendum est quod obligatio omnino breviter ibi praescribi potest, eius expositione commentariis canonistarum necnon documentis Pontificiis editis edendisque relicta.

Caute cautius procedendum est in iis quae schema proponit de nova ordinatione Pontificalium Operum Missionalium, ne ista Pontificia Opera, plus ordinata coordinataque ipsis Missionibus, minus prosint. Quod Pontificalia Opera Missionalia auctoritati Sacrae Congregationis de Propaganda Fide subiiciuntur eorumque directio generalis eidem Sacro Dicasterio attribuitur, minime improbandum est. Si, autem, per coordinationem propositam intelligendum est quod cuiuslibet terrae omnia opera directoris unici nationalis auctoritati necessario subiicienda sunt, tamquam coordinatio Missionibus profutura negatur.

Saepe saepius theoretice perpensa nihil boni plusque detrimenti in praxi, experientia docente, conferunt. Indoles alicuius Pontificalis Ope-

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

ris Missionalis facile potest, saltem in quibusdam circumstantiis, postulare directorem specialem, a directore generale nationali distinctum. Vis attrahendi clerum populumque cuiusdam Operis Missionalis aliquoties melius sustinetur augeturque si in manibus directoris specialis relinquitur. Nimis theoretice concluditur per directorem unicum nationalem omnia Opera Pontificalia semper prosperius cretura esse. Opus a Sancta Infantia, e. gr., teste experientia, in Civitatibus Americae Septemtrionalis Foederatis mirifice floruit sub ductu directoris nationalis specialis, zelo ingenioque pro hoc Opere commendati. Probatio verisimiliter infelix quod eadem mira ab isto opere perficientur si una cum omnibus aliis Pontificalibus Operibus auctoritati unici directoris nationalis submergatur, ne dicam ab eis obruatur, instituenda non est.

In singulis dioecesibus Operum Pontificalium Missionalium actiones inter sese facile coordinantur sub cura et vigilantia Ordinariorum locorum. Si aliquoties, propter adiuncta particularia vel alicuius sacerdotis ingenium zelumque speciale, Ordinarius loci plusquam uni directori Opera concredit, nonne uterque rationem suae villicationis uni eidemque Ordinario reddere debet?

Caute cautius, ergo, procedendum est ne nova Statuta proposita de partibus Ordinariis locorum in Operum Pontificalium Missionalium actione tribuendis necnon de eis in dioecesi et in natione ad simpliciorem formam maioremque unitatem redigendis, potius obicem eisdem Operibus quam adiumentum constituant!

Card. GRACIAS: Quoad Decretum « De Cooperatione Missionali » duas observationes magni momenti facere vellem.

I. In pagina 6,[2] II — « *De Nova Ordinatione Operum Missionalium* » — dicitur quod intenditur omnia ista Opera, ubicumque sint eorum Capita, sub intima directione S. C. de Propaganda Fide constituere; et ratio datur, « quodsi aliqualis separatio opportuna quondam fuerit, nunc damnosa potius evadit ». Cur damnosa? Nulla ratio datur.

Ego hoc dicerem. Hodie, quando fere generalis opinio est in favore salubris « decentralizationis » quam insalubris « centralizationis », facere quod proponitur in illo Decreto non est ad bonum organizationis Ecclesiae. Opera sicut a Propaganda Fide et « Opus Sancti Petri », originaliter fundati in Gallia, decursu temporis sua Capita in Romam transtulerunt. Nunc, in pagina 7,[3] linea 23, proponitur translatio Capitis etiam « Operis a S. Infantia ».

---

[2] Cf. p. 442.
[3] Cf. p. 443.

Puto psychologice hoc non esse rectum. Calmo animo facta consideremus. Fundatum in Gallia, hoc Opus multum est progressum decursu temporis. Hodie, eius collectio annualis est sexies plus quam quod erat in 1947. Collectio enim totalis in iunio 1961 erat fr. 3. 320. 318. 800. Omni in loco habetur « fama nationalis ». Psychologice, propter nostrum bonum, nos debemus uti hac « fama nationali » et Caput huius Operis relinquere ubi est.

Quinimmo, quis est finis praecipuus huius Operis a S. Infantia? Certe non est solum ad pecunias colligendas, sed ad iuvenes nostros mentalitate missionaria imbuendos. Hic finis, in mea opinione, potest melius adipisci cum decentralizatione quam cum centralizatione. Per tot tempus, Gallia nota est propter suum spiritum missionarium et propter suum laborem missionarium, non obstante adversa eius politica situatione. Et nos in terris missionum magna bona ab ea recepimus. Rogo, itaque, S. C. de Propaganda Fide ne « mordeat plus quam quod sumere possit »; nempe ne sumat illa onera quae optime in aliis nationibus portantur.

II. Inter « Opera Missionalia » propono additionem alius. Eo ipso quod in hac Sessione sermo factus est a pluribus de valore « Institutorum Catechistarum », valde commendandum est ut fundetur novum Institutum, quod « Opus S. Pauli Apostoli ad Gentes » vocari posset, et cuius finis esset providere ad formationem ac sustentationem catechistarum.

1) Historia missionum sat clare ostendit quod, in variis regionibus missionum, catechistae habuerunt partem maximi momenti in opere fidem propagandi. Missio Indo-Chinensis, una ex florentissimis missionibus totius mundi, cum plus quam 1.500.000 Catholicis omnino legitime gloriari potest de suis 9.000 catechistis, inter quos erant 3.000 voluntarii. Excellentissimus de Mange, Episcopus primus Seoulensis, deinde Taikoonensis, dicebat quod « missionarius sine catechistis est sicut artifex sine instrumentis ». Ille tribuebat progressum, a sectis Protestantibus factum, industriae ac labori eorum permultorum evangelistarum et praedicatorum. In India etiam, in multis partibus, ubi Protestantes, multo post Catholicos opus evangelizandi inceperunt, illi sunt multo numerosiores quam nos. Conversi ad Protestantismum trahebantur, intervenientibus evangelistis et praedicatoribus, qui nostris catechistis correspondent. In missione Chota Nagpurenensi in India successus in apostolatu maximo debetur, praeter perfectam organizationem P. Lievens, S. I., labori ac industriae catechistarum.

2) Catechista habet duplex munus, nempe: instructionem religiosam impertiendi eis qui ex familiis Christianis orti sunt et nuntium

Evangelii apud illos disseminandi, qui religionem Christianam ignorant. Praetermissa consideratione de sacerdotum deficientia, ipsa amplitudo territorii problema constituit. Sacerdotum numerus tunc solum crescit quando habentur bonae familiae Christianae, et catechistae verbo et exemplo spiritum Christianum in familiis fovere possunt.

3) Opus est catechistis duplicis generis:

a) illi qui apud sedem centralem cum missionariis resident;

b) illi qui resident in vicis, extra sedem centralem.

Ingeniosus catechista, sive residet apud sedem centralem sive extra, sacerdotem adiuvare posset in omni eius labore.

4) Tale munus, sine dubio, praesupponit ex parte catechistae bonam formationem ac educationem, quae singulorum sacerdotum discretioni ac ingenuitati certo relinqui non potest. Opus est quodam Instituto ad hunc finem destinato. Iam per plus quam 50 annos postulata sunt catechistae bene formati necnon instituta pro eorum formatione. Quid tunc impedivit quominus satisfieret huic indigentiae tam diu agnitae? Responsio est omnino facilis, nempe: deficientia pecuniae. Fundatio talis instituti pecuniam exigit, sustentatio catechistarum tempore eorum formationis iterum pecuniam exigit, et eorum sustentatio, post periodum formationis adhuc iterum pecuniam exigit. Iam abhinc plus quam 40 annis, P. Gavan Duffy, e Societate Missionum Exterarum Parisiensi, fundavit in India tale institutum, ope subsidiorum ex America et Hibernia (Ireland) collecta. Mox tamen percepit quod nisi S. C. de Propaganda Fide determinatis temporis intervallis subsidium mitteret, impossibile esset pergere. P. Duffy itaque Roma auxilium impetravit, sed momentum non erat propitiabile, nam eo tempore S. C. de Propaganda Fide constituebat « Societatem pro Propagatione Fidei » et « Opus Sancti Petri ».

5) Abhinc multis annis, constitutum est « Opus Sancti Petri », et eius eventus in missionibus sunt mirabiles. Hodie, undique in regionibus missionum orta sunt seminaria. Nonne posset fundari, similis organisatio pro catechistis quae « Opus S. Pauli ad Gentes » appellari posset? Sicut crevit et floruit « Opus S. Petri » tam celeriter et mirabiliter, ita etiam crescet hoc novum Institutum, si esset a Summo Pontifice benedictum et a S. C. de Propaganda Fide sustentatum. Praelati magnae experientiae arbitrantur quod, si hoc opus pro conversione indispensabile 50 abhinc annis constitutum esset, numerus Catholicorum in India hodie duplex fuisset.

6) Occasione Plenarii Concilii habiti in India anno 1950, Hierarchia Indiae fecit hoc postulatum: « Ut in Urbe instituatur Opus S. Pauli pro educatione et sustentatione catechistarum indigenarum ad instar

Operis S. Petri pro Clero indigena ». Die 15 mensis martii 1951, S. C. de Propaganda Fide, respondendum censuit: « Non expedire ». Recenter, adhuc alterum appellum nos fecimus ad S. C. de Propaganda Fide; cui responsum est ita:

« Con lettera del 21 febbraio u. s., l'Eminenza Vostra Reverendissima esprimeva il desiderio di conoscere il pensiero di Propaganda circa il progetto di fondazione di un *Pontificium Opus Sancti Pauli ad gentes* elaborato dall'Ecc.mo Mons. L. Matthias, Arcivescovo di Madras-Mylapore.

« In proposito mi pregio significarLe che l'idea per se è eccellente. *In questo stesso Dicastero, già da tempo, era maturato il proposito d'incrementare l'attività catechistica nei territori di missione. A tal fine si era formulato più di un piano, che però, praticamente, risultò irrealizzabile,* come del resto a noi pare lo sia, almeno per ora, quello presentato dallo zelante Mons. Matthias.

« Il motivo sta nel fatto che gli Ordinari di diversi paesi non di missione, sempre più impegnati a far fronte alle aumentate necessità delle loro diocesi, fanno spesso giungere lamenti e reclami per la molteplicità delle Opere da sussidiare e delle collette attualmente in vigore. Aggiungerne un'altra si rischierebbe di compromettere le già esistenti.

« È quindi sembrato a Propaganda che la via migliore per assecondare il reclutamento e la formazione dei catechisti sia quella di prelevare somme sempre più importanti dalle disponibilità della Pontificia Opera della Propagazione della Fede per destinarle al predetto fine. Posso assicurare Vostra Eminenza che tale prelevamento è in atto già da qualche anno.

« Nel farle noto quanto sopra, profitto volentieri dell'occasione per ossequiarLa distintamente e confermarmi, con sensi di profonda venerazione

dell'Eminenza Vostra Reverendissima
umilissimo servo

G. P. Card. Agagianian, Pref.

P. Sigismondi, Segr. ».

7) Nunc, Episcopi Indiae appellantur ad Concilium Vaticanum, ut suis votis obsecundet, et propriam instructionem det S. C. de Propaganda Fide ut hoc Opus magni momenti fundetur. Uti nos dicimus anglice « where there is a will there is a way »: si est convinctio de valore et urgentia talis instituti catechistarum, pecunia sequetur!

Exc. LEFEBVRE: In Schemate de Cooperatione Missionali, rectissime insistitur in cooperatione et obligatione adiuvandi missiones et missionarios.

Sed in articulo secundo votum emittitur in favorem centralisationis in sinu S. C. de Propaganda Fide omnium Pontificiorum operum Missionalium et mihi videtur quod si e. g. agetur de coniunctione, cooperatione omnium operum, est valde optabilis, sub directione S. C. de Propaganda Fide.

Centralisatio affert periculum grave erga opera sicut Opus Pontificale a Sancta Infantia, quod optimum successum habet et progressum, et adiuvat efficaciter Missiones, habet peculiarem adaptationem ad infantes et non solum educat in eis sensus generositatis erga Missiones, sed etiam suscitat vocationes. Hoc opus habet etenim traditiones optimas in hoc scopo.

Si opus in sinu S. C. de P. F. venit, erit de eo sicut de opere Sancti Petri Apostoli, qui hodie sumit maximam, fere totam substantiam pecuniae de Opere Propagationis Fidei; dum quando erat opus per seipsum vivens, multas habebat summas sat magnas.

Ergo posset resolutio sumi potius *ad maiorem cooperationem, sive relate ad Sacram Congregationem, sive relate ad alia opera in diversis nationibus, per congressus communes sub auctoritate S. C. et sub auctoritate Episcoporum in nationibus.*

Ad augendam generositatem fidelium et etiam clericorum mihi videtur quod deberet dari a Praesidente Propagationis Fidei per Praesidentes nationales obiecta praecisa, determinata, uni dioecesi i. e. aliquo episcopo, e. gr. seminarium, vel schola, vel paroecia esset obiectum generositatis alicuius dioecesis; quia generositas quae non obiectum determinatum habet, non est adiuvata, est semper minor, si fit pro obiecto generali, pro omnibus Missionibus.

Sed haec determinatio debet fieri a Consilio Superiori Propagationis Fidei et non directe a dioecesi Missionum ad dioecesim in regionibus antiquae christianitatis.

Quod dicitur « jumelage » non videtur bonum, quia laedere videtur aliquam iustitiam distributivam.

Haec determinata obiecta non impediunt nullo modo collectam ordinariam, sed multum adiuvare possunt Missiones.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Schema valde placet. Unam tantum animadversionem habeo. Videlicet in pag. 7,[4] lin. 24 enumerantur opera

[4] Cf. p. 443.

missionalia inter quae « opus S. Petri Apostoli » pro clero « indigena ». Nunc vero nonnullis in regionibus ut in America Latina verbum « indigena » aliquod sensum peiorativum habet, proinde, potius quam dicere « indigena », opportunius dicatur « pro clero nativo » et hoc semper ita fiat.

Exc. Hurley: De hoc schemate duo mihi occurrunt observanda:

1) Relate ad sic dictam centralizationem operum missionalium cum Em.mis Cardd. Spellman, Gracias et cum Exc.mo Lefebvre sto pro principio quod centralizatio non est bonum absolutum. Bona est quando exsistit quidam defectus, quaedam confusio aut inefficacia quae nonnisi per centralizationem curari potest. Munere fungi debet medici. Caveamus autem ne officium tumuli fossoris exerceat. Ergo ne fiat centralizatio operum missionalium ex principio sed ex probata necessitate.

2) Quod cooperationem missionalem in genere spectat cogito observationem Em.mi Cardinalis Frings de relationibus fovendis inter antiquas et missionales Ecclesias multum ad rem esse.

Nonne totus noster modus agendi in auxiliis pro missionibus quaerendis nimis individualis est? Opera Pontificia ad fideles individuos tentamina sua dirigunt. Aliquem exitum habet ex quo allocationes pecuniarias ad missiones facere potest, pro quibus gratissimi animo sunt missionarii. Sed rarus est episcopus qui plus quam quinque vel decem per centum pecuniae necessariae ab operibus Pontificiis accipit. Reliquum debet ille ipse suis propriis conatibus vel per Institutum suum quaerere. Inde est quod episcopi missionarii mendici incurabiles, ne latrones quidem dicam, efficiuntur et tantas molestias aliis episcopis causare consueverunt!

Hodiernis igitur methodis Operum Pontificiorum minime spretis, studio subicienda esset possibilitas ab Em.mo Cardinali Frings proposita petitiones pro auxilio missionali plus ad communitates christianas, dioeceses scilicet et paroecias dirigendi et relationes inter ecclesias florentes et missionales fovendi semper autem sub vigilanti cura Sacrae Congregationis de Propaganda Fide.

Duplex esset convenientia huius modus agendi:

1) Pro episcopis et parochis Ecclesiae adiuvantis, ordo esset melior et minores molestiae.

2) Pro Ecclesia auxilium recipiente, maius esset beneficium propter intensiorem cum benefactoribus unitatem animae, cordis et bursae!

In omnibus negotiis, in quibus efficacia a considerationibus personalibus pendet, generatim centralizatio plus nocet quam proficit.

Exc. NGÔ-DINH-THỤC: Ad pag. 7,[5] lin. 21, ubi decernitur: « Pontificalia Opera Missionalia directe auctoritati S. C. de Propaganda Fide subiiciantur, eorumque directio generalis in sinu eiusdem S. C. ordinetur »; hanc animadversionem humiliter expono circa ordinationem directionis generalis Operis a S. Infantia in sinu S. Congregationis.

Nos in missionibus magnam gratitudinem habemus erga Opus a S. Infantia, cuius allocatio v. gr. in mea missione attingit ad mediam partem allocationis datae ab opere a Propagatione Fidei. Opus istud mirabilem progressum assecutum est, quoque enim anno contributiones sociorum operis, qui sunt pueri, augmento plus quam ducentorum millionum francorum progrediuntur.

Mihi videtur non urgere reformationem structurae operis, quod ita bene vivit, imo crescit passu stupendo. S. C. de Propaganda Fide officiales sunt relative pauci, non debent obrui novo onere directionis tanti operis, cum periculo stagnationis et regressus. Submittatur utique directivis S. Congregationis; eius director generalis convocetur singulis annis Romae ad suscipiendas has directivas et ad communicandum ceteris operibus pontificalibus missionariis numerum et quantitatem allocationum quas dedit missionibus: ita conspicuum reddetur, si magis conspicuum reddi possit, ligamen huius operis cum S. Sede, cum ipsum hic et nunc iam directe subiiciatur Summo Pontifici.

Ad promovendam decentralisationem tam laudatam ab Em.mo Gracias, proponerem attributionem directionis Operis a Propagatione Fidei episcopatui Foederatorum Statuum Americae Septentrionalis, directionem Operis a S. Petro Apostolo hierarchiae Germaniae, cum Opus Unionis Cleri pro Missionibus hierarchiae Italiae tradat S. Sedes.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum:[1] ratione habita animadversionum Em.morum Spellman et Gracias de centralisatione et Exc.mi Archiepiscopi Huéensis.

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: dubito num a Concilio tractari debeat in particulari.

Card. ALOISI MASELLA: Placet.

Card. LIÉNART: Non placet. Ad cooperationem Operum Pontificalium Missionalium instituendam non opus est quod Sacra Congregatio

[5] Cf. p. 443.
[1] Cf. p. 445.

de Propaganda Fide ea omnia absorbeat. Sufficit quod Opera privata adhuc libera, actionem suam propriam non exerceant nisi in harmonia cum illa et sub illius directione et vigilantia, sicut iam institutum est. Credo quod in Ecclesia, sicut in societate civili, inceptiones ex industria privata ortae fovendae sunt, quia vim peculiarem habent internam; et quod administratio centralis non potest sine detrimento illis se substituere. Melius esset si S. Congregatio opera privata faveret ut multiplicentur, et tantum ad bonum commune Missionum conatus earum ordinare et adunare quaereret.

Card. TAPPOUNI: Placet iuxta modum: i. e. iuxta animadversiones Em.mi Cardinalis Decani in favorem Congregationis pro Ecclesia Orientali.

Card. COPELLO: Placet.

Card. GILROY: Placet.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum.[2]

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: Ad II: Declaretur ius et officium invisendi cassam Operum Missionalium Pontificalium in natione ad modum can. 1515 et 1525 C.I.C.:

An Episcopus loci ubi Opus Missionalium habet sedem nationalem?

An Conferentia Episcoporum nationalis?

An commissio aliqua huius Conferentiae?

Statuta ne conficiantur, nisi auditis saltem Operibus principalibus Episcoporum et societatum missionalium.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum: Pag. 7[3] ad 1. « Pontificia Opera Missionalia directe subici Sanctae Sedi » mihi placet. Sancta Sedes autem auctoritatem suam opportune exercere deberet, ut opinor, per S. Congregationem de Propaganda Fide et per S. Congregationem pro Ecclesia Orientali; quae Congregationes in rebus mixtis vel communibus utiliter et cum aequitate mutuis consiliis deliberent atque agant. Si vero S. Sedes Pontificia Opera Missionalia directe per memoratas Sacras Congregationes reget — quod est in votis multorum — inutile fiet, et forsan submolestum, munus *Directoris Generalis*.

Magni faciendam esse puto opinionem Em.mi Card. Gracias de *Opere S. Pauli* instituendo pro catechistarum plena efformatione et in-

---

[2] Cf. pp. 445-446.

[3] Cf. p. 443.

cremento. Demum consentio cum Em.mo Card. Spellman de iis quae ipse dixit.

Card. VALERI: Placet iuxta modum: scilicet attentis observationibus ab Em.mis Patribus factis.

Card. SIRI: Placet. Ratio habeatur eorum quae dixit Em.mus Card. Decanus.

Card. D'ALTON: Placet.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet: attendatur, si possibile sit, votum Em.mi Gracias circa Opus Sancti Pauli ad Gentes, pro catechistis.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: i. e. secundum ea quae dicta fuerunt ab Em.mis Cardd. Decano, Gracias, Frings et ab Exc.mo Hurley.

Cum agitur de operibus pontificalibus prudenter loquendum est.

1) Haec opera apud nos quasi opera personalia Romani Pontificis considerantur. Caute agatur.

2) Attamen prudentia agatur cum agitur de centralisatione, quia periodice mutua periculosa fiunt et destinatio non est semper secundum iustitiam.

3) Activitates *Directoris* nationalis est nimis exempta a iurisdictione Ordinarii.

4) Sed mihi videtur quod hoc problema ferri non debet coram Concilio, ob intrinsecas causas nationalisticas ex problemate exortas.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum: secundum dicta ab Em.mo Card. Spellman, ab Exc.mis Hurley et Lefebvre et ea quae in foliis continentur.[4]

Card. MONTINI: Placet iuxta modum: ratione habita de his quae a Card. Spellman et a Patribus in regionibus missionalibus adlaborantibus exposita sunt.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: Puto valde opportunum esse hoc in schemate expresse hortari — non dicam obligare — Episcopos, ut in suis dioecesibus constituant officialiter Pontificia Opera Missionalia, quod super illas coelestes benedictiones descendere faciet. Idea Em.mi Gracias digna favorabili aliqua consideratione mihi videtur.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: scilicet ad mentem Eminentissimorum Cardinalium Decani, Spellman et Gracias et aliorum

[4] Cf. pp. 446-449.

Patrum, v. g. Exc.morum Lefebvre et Hurley, qui locuti sunt de centralisatione et eius quandoque incommodis. Ne multiplicentur onera Directionis Centralis.

Card. Confalonieri: Placet iuxta modum: scilicet, nomina Pontificalium Operum Missionalium in Codice expresse non edicantur, nam facili mutationi subiiciuntur, tam quoad titulum tam quoad numerum, iuxta successivas necessitates et condiciones Ecclesiae.

Card. Richaud: Placet iuxta modum: i. e. *Placet* in universum hoc schema, sed *non placet* primum Decretum propositum pag. 7 [5] lin. 21, ad mentem observationum Em.mi Card. Gracias et Exc.morum Archiepiscoporum Lefebvre, Hurley et Thûc.

Maior connexio inter Pontificalia Opera Missionalia sane optanda est, sed non absoluta centralisatio et absorptio in Sacra Congregatione de Propaganda Fide, et hoc, in non paucis casibus, ob seriosas rationes practicas, psychologicas vel praesertim nummarias.

Exempli gratia, inter haec opera valde benefica adest Opus a Sancta Infantia, quod pendet directe a Summo Pontifice, sed non directe a Sacra Congregatione de Propaganda Fide, cui tamen libenter ac periodice relationes suae activitatis et suarum distributionum, ut etiam Sacrae Congregationi pro Negotiis Orientalibus mittit.

Hoc Opus a Sancta Infantia, cuius Consilium a peritis Praelatis ac religiosis diversarum nationum, et quoque, quod non est sine momento, a laicis dignioribus et eminentibus, desiderat autonomiam servare sub auctoritate directa Summi Pontificis, si exoptet tamen intimiorem relationem cum Sacra Congregatione de Propaganda Fide et cum aliis Operibus Missionalibus in periodicis coetibus statutis.

Sed ratio huius autonomiae sic optatae sistit, non in quadam consideratione nationali, cum est reapse internationalis, sed in certitudine quod proventus isto modo collecti erunt numerosiores pro beneficio Missionum, e speciali prestigio quo fruitur hoc Opus a sua actuali Constitutione.

Insuper Directio haec specialis potest cum meliori fructu adhibere methodos paedagogicas adaptatas ad peculiarem scopum huius Operis, quod petit eleemosynas puerorum atque infantium, quos aliunde ad spiritum Missionalem feliciter trahit.

Denique assentio opinioni Em.mi Card. Decani de re quae interest Congregationem Orientalem.

---

[5] Cf. p. 443.

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum, i. e. ad mentem Cardd. Decani, Spellman, Gracias et Archiep. Hurley. Imprimis adhaereo dictis Cardinalis Frings quoad intentiones determinatas pro regionibus determinatis.

Laudabiliter intima cooperatio etiam iuridice organizata omnium operum pontificiorum missionalium desideratur. Attamen hic etiam aliquantulum attendendum est ad principium « subsidiaritatis » quod vocant. Si enim a suprema potestate omnes conatus missionales auctoritative exclusive instituuntur et diriguntur, timendum esset ne nova tentamina v. g. « Misereor » ex fidelibus oriunda suffocarentur.

Card. DÖPFNER: Placet. N. B.: In memoriam revocentur quae in voto de prooemio et primo capite dicta sunt. Componatur declaratio viva et vere actualis. Particularia vero inserantur ceteris constitutionibus vel post Concilium in effectum deducantur.

Card. TRAGLIA: Placet, quia allatae difficultates optime solvi possent ex novis apparandis statutis.

Card. DOI: Placet iuxta modum: secundum observationes Eminentissimorum et Excellentissimorum Patrum. Concentratio fiat in sensu non stricto, sed modo generali, speciatim si agatur de S. Infantia.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum: 1) Centralisatio Operum Pontificalium Missionalium ne decernatur in Concilio. Si utilis est, fiat per communem deliberationem Directionum ipsorum Operum sub ductu S. Congr. de Propaganda Fide.

2) Nescio an possibile esset in nostris regionibus, praeter tria opera Missionalia iam existentia, quandam stipem colligere ad formandos catechistas, etsi opus ipsum est utilissimum.

3) Valde utiles videntur sic dicta « gemellatio » dioecesium et collectio stipendiorum pro obiectis concretis, sed necessarium videtur quoddam centrum directivum universale ad obiecta illa seligenda et indicanda, ut argentum illuc veniat ubi est magis necessarium et utile. Secus episcopi missionarii qui fortius clamant, plus accipient.

Card. SANTOS: Placet. Observandum: ordinatio Pontificalium Operum Missionalium coordinetur sensu quo elucidavit Em.mus Card. Spellman paragraphum 1, II Schematis; et in mente habeantur quae iam Patres consideranda proposuerunt ad solvendas difficultates locales.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: habita ratione illorum quae dixit Em.mus Card. Confalonieri et habita ratione illorum

etiam quae dixi[6] circa verbum « indigena », quod potest nocere activitati ipsius Operis S. Petri nonnullis in regionibus, ut e. g., in America Latina. Mihi videtur optimum esse invenire verbum quod non noceat ipsi activitati. Ceterum res relinquitur prudentiae Congregationis de Propaganda Fide.[7]

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Eminentissimorum Cardinalium Decani, Spellman, Gracias, Richaud, sed in quantum solummodo res ad Concilium generale spectet.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum: ita ut serio illa ponderentur quae exposita fuerunt.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita animadversionum Em.mi Spellman et Em.mi Gracias.

Card. BEA: Placet, habitis tamen ante oculos iis quae Em.mus Card. Decanus notavit de Eccl. Orientali et quae Em.mus Card. Spellman et Em.mi Card. Gracias et Card. Frings dixerunt de non fovenda nimia centralisatione. S. Congr. de Prop. Fide habebit semper supremam vigilantiam et directivam.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: attentis observationibus Eminentissimi Card. Decani necnon Em.morum Spellman, Ruffini et Gracias et illis Excellentissimorum Praesulum Regionum Missionalium.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: i. e. I: Teneo ea quae Em.mus D. Card. Tisserant dixit circa Pontificalia Opera relate ad S. Congr. pro Ecclesia Orientali.

II. Teneo ea quae dicta sunt ab Em.mis DD. Cardd. Spellman et Gracias, et ab Exc.mis episcopis Lefebvre, Hurley, etc. circa centralisationem. Quare pro incremento Piorum Operum valde expedit ut tollantur ea quae dicuntur in pag. 7,[8] n. 1, lin. 21.

Exc. FELICI: Placet, cum animadversione Em.mi Cardinalis Decani.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: forsitan oportebit, « De cooperatione missionali » loquendo, aliquid addere de cooperatione *technica* ad quam instanter invitantur etiam ex laicis universi orbis viri ge-

---

[6] Cf. pp. 450-451.

[7] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

[8] Cf. p. 443.

nerosi, in variis scientiis ac artibus periti, ad missionum progressum necessariis.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: ratione habita animadversionum Eminentissimorum Spellman, Gracias, Landázuri Ricketts et aliorum Patrum.

Exc. BERAS: Placet.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Em.mi Cardinalis Gracias et aliorum Venerabilium Patrum qui eodem sensu locuti sunt, praesertim Em.mi Card. Richaud et Excellentissimorum Archiep. Lefebvre, Hurley et Thûc. Adhaereo etiam sententiae Em.mi Card. Decani.

Exc. ALTER: Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Card. Spellman prius expositam. Mihi non placet quod omnia opera pro Missionibus unico directori nationali de Propaganda Fide subiugentur. Ubi existunt associationes auxiliares, e. g. pro eruditione in favorem Missionum in scholis et pro vocationibus fovendis, sine quidem ulla collectione eleemosynarum, suam autonomiam habeant oportet. Opera huius generis maiore effecto crescunt quando diriguntur suis propriis rectoribus.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum: ad mentem Em.morum Cardinalium Spellman et Gracias (quoad decentralisationem) et eorum quae dixi.[9]

Exc. HURLEY: Placet,[10] consideratione habita eorum quae dicta sunt circa Ecclesiam Orientalem, centralizationem operum missionalium, obiecta concreta caritate benefactorum proponenda et relationes stabiliendas inter Ecclesias florentes et missionales.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: adhaereo his quae dixerunt Eminentissimi Cardinales Spellman et Gracias et Excellentissimi Lefebvre, Hurley et Ngô-dinh-Thûc. Adhaereo etiam sententiae Eminentissimi Cardinalis Decani pro ecclesia orientali et aliquibus dioecesibus Consistorialibus.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: i. e. attendatur ad dicta ab Em.mo Card. Gracias et ab Exc.mo Hurley.

---

[9] Cf. p. 450.
[10] Cf. p. 451.

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum: sc. iuxta observationes Card. Gracias, Spellman, Richaud et Arch. Lefebvre, Hurley et Thûc, contra nimiam centralizationem Operum Pontif. Missionalium. Supervisio (contrôle) fiat iuxta proposita a Card. Frings. Assentio Card. Tisserant, de ecclesia orientali.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: ratione habita animadversionum Eminentissimorum Spellman, Gracias et Excellentissimorum Lefebvre, Hurley et Ngô-dinh-Thûc de opere Pontificio Sanctae Infantiae, et in votum Eminentissimi Gracias pro fundatione Operis Sancti Pauli ad gentes.

Sancta Synodus ne obliviscatur necessitatem inculcandi fidelibus ipsorum territoriorum missionum obligationem subveniendi necessitatibus propriae Ecclesiae et solvendi stipem gallice dictam « Denier du Culte ».

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: ita scil. ut clare determinetur dependentia Directorum Nationalium Operum Pontificiorum Missionalium a Nationali Coetu Episcoporum, et ne ulterior progressus fiat in Operibus Missionalibus centralizandis.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: i. e. iuxta animadversiones Eminentissimorum Cardd. Decani et Gracias.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: in votis Eminentissimorum Spellman et Gracias et Excellentissimorum Hurley, Lefebvre et Ngô-dinh-Thûc.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: iuxta ea quae dixerunt Eminentissimi et Excellentissimi Patres. Vide folium adnexum.[11]

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: ratione habita de eis quae dixit Eminentissimus Dominus Gracias praesertim de instaurando opere ad creationem domorum ad formandos catechistas et ad procurandam iustam remunerationem. Haec quaestio his temporibus in missionibus congolensibus inter gravissimas est habenda, humiliter sentio.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Em.mi Cardinalis Decani et Em.mi Card. Alfrink.

Rev. GUT: Placet iuxta modum Em.mi Card. Decani; praecipue placent quae proposuerunt Em.mus Card. Gracias de novo opere S. Pauli

[11] Cf. p. 452.

fundando et Em.mus Card. Frings de intentionibus collectarum clare determinandis.

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita eorum quae Em.mi et Exc.mi Patres prudenter exposuerunt.

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: iuxta sententiam Em.mi Card. Frings et Em.mi Card. Decani.

XII

DE SACRA LITURGIA

(Sexta et septima Congregatio: 31 mart. - 2 apr. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE S. LITURGIA

CAPUT VI

DE SACRA SUPELLECTILE

Quantam Ecclesia adhibuerit curam ad decorem, ornatum et pretiositatem sacrae supellectilis in cultu sacro augenda, testatur traditio liturgica. Omnia enim pretiosa, quae aut natura ipsa protulerit aut humanum ingenium comparaverit, ea Ecclesia in cultum suum assumpsit, ut ita mirabilis laudis concentus Deo tribuendus plenior et perfectior efficeretur.

At ipsa quoque historia testatur temporum decursu nonnullos hac in re irrepsisse abusus. In externis enim cultus ornamentis amplificandis, non unice laus divina quaesita est, sed quandoque etiam humana vanitas irrepsit; ratio insuper et inclinatio temporum nonnunquam mutationes non parvas sive in formam sive in ornatum sacrae supellectilis invexit; dum, e contra, artis technicae progressus nova cotidie elementa producunt, quae elementis naturalibus usu traditis optime sociari possunt ad cultus decorem augendum.

Hinc profluit necessitas valde curandi materiam, formam et ornatum sacrae supellectilis et fideliter observandi leges artis sacrae, iuxta liturgicam traditionem.

Placuit ergo Patribus ea quae sequuntur principia affirmare et statuere.

89. [*Materia sacrae supellectilis*]. Leges generales circa materiam paramentorum et sacrae supellectilis in suo robore manent. Conferentiis tamen Episcopalibus facultas tribuitur materiis ex lege et traditione Ecclesiae acceptis alias admiscere aut sufficere, praesertim ex usibus et cultura populi sui traditis, dummodo vestis aut supellex exinde resultans decori, cultus reverentiae et usui liturgico respondeat, communi populi aestimatione magni habeatur atque persistens sit et duratura.

90. [*Forma sacrae supellectilis*]. Sacrae supellectilis, vestium et vasorum sacrorum forma sanctitati divini cultus studiose respondeat, congruenter usui consulat, reverentiam conciliet, ministrorum gradibus conveniat.[1]

Sanctae Sedis, vel Episcoporum in singulis regionibus, ad normam iuris, erit perpendere an in eorum forma, usu et ornatu aliquid sit mutandum vel tollendum, iuxta articulum 21 huius Constitutionis.[2]

91. [*Usus pontificalium*]. Convenit ut usus pontificalium reservetur illis ecclesiasticis personis, quae aut charactere episcopali, aut peculiari aliqua iurisdictione gaudent.

[DECLARATIO]. Quo efficaciore modo honori et dignitati Episcopalis Ordinis consulatur, immo in dies reverentia eidem debita foveatur atque pontificalium insignium sensus liturgicus iuxta traditionem restauretur, usus pontificalium, maxime autem baculi et mitrae, reservandus esset Cardinalibus, Episcopis, Abbatibus de regimine et Praelatis speciali mandato Sanctae Sedis vel peculiari iurisdictione insignitis.

NOTAE

[1] *Acta et Documenta*, pp. 449-451; quoad vestes pontificales, pp. 451-453.

[2] 21. [*Limites aptationis*]. Limites servandi in hac aptatione facienda ita a legislatione ecclesiastica statuantur ut, intacta vi editionis « typicae » librorum liturgicorum a Sancta Sede editorum aut edendorum, Ordinariis singularum provinciarum vel regionum, vel etiam Conferentiae Episcopali nationali, maior concedatur facultas divinum cultum ordinandi, imprimis autem quoad administrationem sacramentorum et sacramentalium, processiones, linguam liturgicam, musicam sacram et artes.

CAPUT VII

DE MUSICA SACRA

Musica traditio sanctae Ecclesiae thesaurum constituit inaestimabile, maxime excellens inter ceteras artis expressiones, cum Musica sacra efformet necessariam Liturgiae sollemnis partem et directe sacram Actionem comitetur. Efficaciam spiritualem sacri concentus in cultu divino laudibus extulerunt sancti Patres atque Romani Pontifices, qui hac nostra praesertim aetate, praeeunte sancto Pio X, Musicam sacram « ad fontes » revocantes, ipsius characterem ministerialem dominici servitii pressius ostenderunt. Etsi relationes statuantur, limites tamen in generibus musicis haud ponuntur, cum Ecclesia omnes verae artis expressiones, debitis praeditas dotibus, amplectatur et in cultum admittat.

Normas ac praecepta ecclesiasticae traditionis et disciplinae secutum, prae oculis habens finem ultimum Musicae sacrae, qui « gloria Dei est, sanctificatio exemplumque fidelium »,[1] Sacrosanctum Concilium ea quae sequuntur statuit.

92. [*Natura Musicae sacrae*]. Musica sacra tam nobilem in Liturgia locum ex Patrum traditione habet, ut ei velut ancilla seu administra famuletur, modo orationem suavius exprimens vel unanimitatem fovens, modo ritus sacros maiore sollemnitate comitans. Tanto ergo pulchrior et sanctior erit, quanto actioni liturgicae arctius connectetur.

[DECLARATIO]. Ex tota traditione eruitur Musicam sacram in Ecclesia non adhiberi propter seipsam, quatenus artis operam, sed ad divinum cultum decore exercendum. Quod Urbanus VIII in decreto S. C. Rituum diei 21 februarii 1643 enuntiavit his verbis: Musica sacrae Scripturae, non haec illi inservire debet; Musica Missae, non Missa Musicae famuletur.[2] Eundem Musicae sacrae characterem ministerialem dominici servitii, nostra aetate pressius ostenderunt Romani Pontifices: Sanctus Pius X eam vocat humilem ancillam Liturgiae,[3] Pius XI ancillam nobilissimam,[4] Pius XII: Liturgiae quasi administram.[5]

Hic locus eminentior Liturgiae pressius nunc imponitur ex vitalitate actionis pastoralis liturgicae, magis actuosam fidelium partem in sacra Liturgia vindicantis.

93. [*Liturgia sollemnis principem locum tenet*]. Forma nobilior celebrationis liturgicae est Liturgia sollemnis, lingua latina celebrata, cum participatione populi.

Ut autem fideles et scholae cantorum ad Liturgiam sollemniter celebrandam progressive ducantur, gradus ipsorum captui et condicioni accommodati statuantur.

Proinde sit Conferentiae Episcopalis in singulis regionibus statuere ut nonnulli cantus lingua vernacula peragi possint, ad normam articuli 24 huius Constitutionis.[6]

[DECLARATIO]. Haec praestantia celebrata est a Pio XII, cum scripsit: Missa sollemnis, « etiamsi adstantibus solummodo sacris administris fiat..., peculiari fruitur dignitate sua, cuius tamen splendor et amplitudo, si frequens pietateque praestans populus adsit, ut Ecclesiae in votis est, summopere adaugetur ».[7]

Sed haec forma sollemnior celebrationis eucharisticae, initio communis, rarior decursu temporis devenit; quod in damnum vertit pietatis christianae et sacrae Ecclesiae Liturgiae.

Propterea proponitur statuendas esse diversas celebrationis formas, a simpliciore ad perfectissimam, ita ut fideles et scholae quasi manuducantur ad celebrationem sollemnem. Hoc non requirit sensibiles mutationes. Sufficit ut leviter amplientur formae iam existentes, ita ut fideles, ab una ad aliam progredientes, ad nobilissimam pervenire possint.

94. [*Participatio fidelium numquam excludenda*]. Quamvis thesaurus artisticus Musicae sacrae summa cura servandus et fovendus sit, et scholae cantorum assidue provehendae, Episcopi ceterique animarum pastores sedulo provideant ut in qualibet sacra actione, vel sollemnissima, universus

fidelium coetus actuosam participationem sibi propriam in cantu praestare possit.

[DECLARATIO]. Thesaurus artisticus Musicae sacrae est patrimonium pretiosissimum Ecclesiae, accurate et studiose servandum, immo pro viribus augendum sive per novas compositiones, sive in apertum proferendo melodias et opera quae in codicibus adhuc servantur.[8]

Consequenter etiam scholae cantorum, praesertim ecclesiarum maiorum, vel seminariorum et institutorum religiosorum, sunt omnino fovendae, cum istae praecipue uti possint patrimonio illo ditissimo. Potiores sollemnitates anni circuli, cantibus gregorianis polyphonicisque condecoratae, maiestatem decoremque quam maxime acquirunt.

Caveatur tamen ne fidelium turmae, quae sacrarum aedium naves stipatim implent, in desolatissima oblivione relinquantur. Ac proinde quaeritur ut etiam in functionibus sollemnissimis, immo praecipue in illis, fideles non numerentur tamquam « spectatores muti et inertes », sed seipsos actionis sacrae auctores exhibeant per cantum, per gestum, per precum prolationem. Ex. gr. etiam in Missis pontificalibus saltem Symbolum et « Sanctus » semper a populo cani deberent: quod omnino congrueret et cum tota christiana traditione et cum pastorali exigentia condicionis hodiernae.

95. [*Institutio musica*]. Magni habeatur institutio et praxis musica in Seminariis, in religiosorum utriusque sexus novitiatibus et studiorum domibus, necnon in ceteris institutis et scholis catholicis; ad quam institutionem obtinendam, magistri, qui Musicae sacrae docendae praeficiuntur, sedulo praeparentur.[9]

Cantores vero et musicae artifices, praeter musicam, solida formatione liturgica donentur, iuxta Ecclesiae traditionem et pastoralem populi utilitatem, quibus eorum servitium spiritu ac mente perficiantur.[10]

Fideles quoque, iuxta ipsorum condicionem, et in sacra Liturgia et in cantu sacro opportune edoceantur, « ut vocem suam sacerdotis vel scholae vocibus, ad praescriptas normas, alternent ».[11]

96. [*Cantus gregorianus et polyphonicus fovendus*]. Ecclesia Romana cantum gregorianum agnoscit tamquam suae Liturgiae proprium: ideo in actionibus liturgicis, ceteris paribus, principem locum obtineat.[12]

Alia tamen genera Musicae sacrae, praesertim vero polyphonia, in celebrandis divinis Officiis minime excluduntur, dummodo fidelium actuosam participationem ne impediant, neque dignitati, gravitati et sanctitati Liturgiae repugnent.

Eximii autem artis musicae viri incitentur non tantum ad modos conscribendos qui a maioribus scholis cantorum cani possint, sed praesertim ad modos etiam componendos qui parvis quoque scholis conveniant et actuosam participationem totius communitatis fidelium foveant.

97. [*Editio typica librorum cantus gregoriani compleatur*]. Compleatur editio typica librorum cantus liturgici; immo paretur editio magis critica librorum iam editorum post instaurationem s. Pii X.

Pariter, altera paretur editio simpliciores modulos continens, in usum minorum ecclesiarum.

[DECLARATIO]. Opus instaurationis cantus sacri a s. Pio X sexaginta ante annos incoeptum, adhuc imperfectum manet. Hucusque edita sunt Kyriale (1905), Graduale (1907), Officium defunctorum (1909), Cantorinus seu « Toni communes » (1912), Antiphonale diurnum romanum (1912), Officium Hebdomadae sanctae (1922 et 1955), Officium Nativitatis Domini (1926), Pontificale romanum (1961). Adhuc desideratur Liber responsorialis seu Matutinarium.

Insuper, editio Vaticana a s. Pio X pro usu liturgico quam citius expetita, nunc, praestante progressu scientiarum palaeographicarum, in pluribus mendosa invenitur, et ope criticae editionis, quae pro Graduali iam a decennio et amplius Solesmis in promptu est, Vaticanam illam in futuro emendatam fore periti omnes auspicantur.

Tandem votum promitur ut simplicior paretur editio pro parvis ecclesiis. Praesens editio Kyrialis, anno 1905 forma hodierna concinnata, continet 18 schemata completa Ordinarii Missae et quaedam alia schemata pro singulis cantibus, scilicet: Kyrie, Gloria, etc. Plura ex his schematibus aptiora sunt pro scholis cantorum bene paratis, potius quam pro fidelium turmis vel pro parvis scholis paroeciarum, cum ditioribus ornatisque melodiis praedita sint. Quod dicitur de Kyriali, petitur etiam pro cantu Proprii Missarum; parari deberent scilicet schemata faciliora quoad melodiam et quoad textum, quae cani et aptari possint diversis circumstantiis, ita ut etiam scholae cantorum minores, uti sunt paroeciales, illa cantare valeant. Quid simile pro ritibus iam fecit Benedictus XIII libello « Memoriale Rituum » parvis ecclesiis destinato.

98. [*Cantus popularis religiosus*]. Cantus popularis religiosus sollerter inculcetur, ita ut in piis exercitiis et in ipsis liturgicis actionibus, iuxta normas et praecepta rubricarum, fidelium voces resonare possint.[13]

Cantus ad catholicae fidei doctrinam plene sint conformes, breves et faciles, lingua utantur plana et modulatione simplici. Verba autem a tumida et inani profluentia sint immunia [14] ac deriventur potissimum ex sacra Scriptura, specialiter ex psalmis et canticis biblicis, et ex fontibus liturgicis, sive orientalibus sive occidentalibus.

99. [*Musica sacra in Missionibus*]. Cum in regionibus Missionum gentes inveniantur quae propria polleant traditione musica, magnam partem in earum vita religiosa ac sociali habente, huic musicae respectus debitus necnon locus congruus praebeatur, tam in efformando earum sensu religioso, quam in cultu earum indoli adaptando. Quapropter magnae curae sit in apostolatu missionario hanc musicam christianam tam in scholis quam in officiis sacris promovere. Commendatur, insuper, etiam instrumentorum indigenorum ad usum liturgicum adaptatio, in quantum indoli cultus christiani respondent.[15]

100. [*Organum et instrumenta musica*]. Organum est instrumentum musicum traditionale Ecclesiae occidentalis, ad sacros ritus maiore sollemnitate donandos.

Cetera vero musica instrumenta in cultum divinum admittuntur quatenus usui sacro aptari possunt, templi dignitati congruunt, atque communi fidelium actuosae participationi favent.

Nova technicae artis inventa ad sonos producendos vel transmittendos, in sacris celebrationibus Ecclesia haud respuit, dummodo sonitum omnino decorum gratumque edant et talia instrumenta, non modo mere mechanico seu automatico, sed directa et personali artificis actione tractentur.[16]

[DECLARATIO]. Constitutio Apostolica *Divini cultus* Pii XI (1928) longe lateque extollit organi dignitatem; [17] altius denique eius excellentiam illustrant Litterae Encyclicae *Musicae sacrae* Pii XII (1955) [18] et *Instructio de Musica sacra et sacra Liturgia* (n. 61). Omnino ergo retinendum ac fovendum est atque, in quantum possibile, eius genuinitas defendenda.

Cetera instrumenta admittuntur in cultum tribus positis conditionibus: [19] prima, quod aptari possint usui sacro, et sic naturae sacrae actionis liturgicae providetur; secunda, ut dignitati templi seu loci consulatur; tertia, personarum actioni liturgicae participantium iura defenduntur. Aedificatio enim spiritualis populi Dei semper servanda et imprimis fovenda est. Maximus honor tribuitur Deo non a « cymbalis crepitantibus », sed a consertis populorum vocibus, qui Deum orant, Deum laudant, Deo canunt.

Numquam Ecclesia templi ianuas clausit novis artis inventis, servata tamen prioritate et excellentia personalis actionis artificis. Liturgia enim, cui omnes artes inservire vocantur, est cultus vivens, animae et cordis et corporis, exhibitus ab homine, qui intellectu et voluntate Deum cantibus, precibus actionibusque honorat. Instrumenta quae modo mere mechanico sonum edunt, puta grammophonia, dictaphonia, auto-organa, et cetera huiusmodi, possunt ad usum catecheticum adhiberi, minime vero ad usum liturgicum. Esset enim tunc cultus Dei mechanicus et simulatus, non spiritu et veritate redditus.

NOTAE

[1] PIUS X, Motu Proprio *Tra le sollecitudini,* n .1.

[2] *Decreta authentica S. R. C.,* n. 823.

[3] Motu Proprio *Tra le sollecitudini,* n. 23.

[4] Const. Apost. *Divini cultus*: *A.A.S.,* 21 (1929), p. 35.

[5] Litt. Enc. *Musicae sacrae*: *A.A.S.,* 48 (1956), p. 12.

[6] N. 24. [*Lingua liturgica*]. Latinae linguae usus in Liturgia occidentali omnino servandus est.

Cum tamen « in non paucis ritibus vulgati sermonis usurpatio valde utilis apud populum exsistere » possit, amplior locus ipsi in Liturgia tribuatur, imprimis autem in lectionibus et admonitionibus, in nonnullis orationibus et cantibus.

Sit vero Conferentiae Episcopalis in singulis regionibus, etiam, si casus ferat, consilio habito cum Episcopis finitimarum regionum eiusdem linguae, limites et modum linguae vernaculae in Liturgiam admittendae statuere, actis a Sancta Sede recognitis (cf. can. 291).

[7] Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.,* 39 (1947), p. 561.

[8] Pius XII, Litt. Enc. *Musicae sacrae*: *A.A.S.*, 48 (1956), pp. 18-20; *Instructio S. R. C. de Musica sacra et sacra Liturgia,* 3 sept. 1958, nn. 48-49: *A.A.S.*, 50 (1958), p. 646.

[9] Pius XI, Const. Apost. *Divini cultus,* n. IX: *A.A.S.*, 21 (1929), p. 40).

[10] Pius X, Motu Proprio *Tra le sollecitudini,* n. 25; Pius XI, Const. Apost. *Divini cultus*: *A.A.S.*, 21 (1929), p. 39; Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.*, 39 (1947), p. 589; Litt. Enc. *Musicae sacrae*: *A.A.S.*, 48 (1956), pp. 23-24; *Instructio S. R. C. de Musica sacra et sacra Liturgia,* nn. 115-117; cf. etiam Epistolam S. C. de Seminariis et Studiorum Universitatibus *De Musicae sacrae studio in seminariis fovendo,* diei 15 augusti 1959: *A.A.S.*, 41 (1949), pp. 618-619.

[11] Cf. Pius X, Motu Proprio *Tra le sollecitudini,* n. 27; Pius XI, Const. Apost. *Divini cultus,* V-VI: *A.A.S.*, 21 (1929), p. 38; Pius XII, Litt. Enc. *Musicae sacrae*: *A.A.S.*, 48 (1956), p. 23; *Instructio S. R. C. de Musica sacra et sacra Liturgia,* n. 98.

[12] Cf. Pius X, Motu Proprio *Tra le sollecitudini,* n. 3; *Instructio S. R. C. de Musica sacra et sacra Liturgia,* n. 16.

[13] Cf. Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.*, 39 (1947), p. 590; Litt. Enc. *Musicae sacrae*: *A.A.S.*, 48 (1956), pp. 20-21; *Ordo Hebdomadae sanctae instauratus,* dom. II Passionis, n. 20; *Instructio S. R. C. de Musica sacra et sacra Liturgia,* n. 15.

[14] Cf. Pius XII, Litt. Enc. *Musicae sacrae*: *A.A.S.*, 48 (1956), p. 20.

[15] Quaedam Missae cum melodiis localibus iam conscriptae sunt in Africa, in Sinis, in India, instrumentis quoque indigenis comitantibus.

[16] Cf. *Instructio S. R. C. de Musica sacra et sacra Liturgia,* n. 60 s.

[17] N. VIII: *A.A.S.*, 21 (1929), p. 39.

[18] *A.A.S.*, 48 (1956), p. 19.

[19] Pius XII, Litt. Enc. *Musicae sacrae*: *A.A.S.*, 48 (1956), pp. 19-20.

Caput VIII

DE ARTE SACRA

Inter nobilissimas ingenii humani exercitationes, artes pulchrae pleno iure adnumerantur, praesertim autem ars religiosa eiusdemque culmen, ars nempe sacra, quippe quae natura sua ad infinitam pulchritudinem divinam spectent, humanis operibus aliquomodo exprimendam, et Deo eiusdemque laudi ac gloriae provehendae eo magis addicantur, quo nihil aliud eis propositum sit, nisi ut operibus suis ad hominum mentes pie ad Deum convertendas plurimum conferant.

Alma Mater Ecclesia proinde semper fuit pulchrarum, seu ingenuarum, artium amica, earumque liberum servitium, praecipue ut res ad sacrum cultum pertinentes vere sint dignae, decorae ac pulchrae, rerum supernarum signa et symbola, perenniter quaesivit, artificesque instruxit. Immo earum veluti arbitram Ecclesia iure semper se habuit, diiudicans inter artificum opera quae fidei, pietati, legibusque religiose traditis congruant, atque ad usum sacrum idonea habeantur.[1]

Placuit proinde Patribus hisce de rebus ea quae sequuntur decernere.

101. [*Omnem stilum artis Ecclesia admittit*]. Ecclesia catholica nullum artis stilum veluti proprium habuit, sed omnium temporum modos semper admisit. Nostrorum etiam temporum atque omnium gentium et regionum ars liberum in Ecclesia campum habet, quae sacris aedibus sacrisque ritibus debita reverentia debitoque honore inserviat; ita quidem ut eadem ad mirabilem illum gloriae concentum, quem summi viri per revoluta iam saecula catholicae fidei cecinere, suam queat adiungere vocem.[2]

102. [*Opera artis fidei et pietati contraria arceantur*]. Curent locorum Ordinarii ut artis opera quaecumque, quae fidei et moribus ac christianae pietati aperte repugnant sensumque vere religiosum, vel ob insanam formarum depravationem, vel ob artis insufficientiam, mediocritatem ac simulationem, offendunt, ab aedibus sacris arceantur ac prorsus expellantur.[3]

103. [*In diiudicandis artis operibus, periti adhibeantur*]. In diiudicandis artis operibus, Ordinarii tenentur audire Commissionem dioecesanam de Arte sacra et, si casus ferat, alios viros valde peritos.[4] In causis autem quae, undique spectatae, difficiliores evenerint, adeant consilia ceterorum provinciae vel regionis Episcoporum eorumque peritorum. Si etiam horum consultu iudicium tutum non invenitur, rem Sanctae Sedi proponant.

104. [*Commissiones de Arte sacra*]. Commissiones de Arte sacra tum dioecesanae, tum provinciales vel regionales vel nationales vel etiam internationales, congregentur, in quantum possibile, ex utroque clero et laicis peritis.

105. [*Artificum institutio*]. Episcopi, vel per se ipsos vel per sacerdotes qui peculiari facultate et amore praediti sunt, artificum curam habeant, ut eos spiritu Artis sacrae et sacrae Liturgiae imbuant.[5]

Artifices autem omnes, qui, ingenio suo vocati, gloriae Dei in Ecclesia sancta servire intendunt, semper prae oculis habeant agi de sacra quadam Dei Creatoris imitatione et de operibus cultui catholico, Ecclesiae aedificationi necnon fidelium religiosae instructioni destinatis.

106. [*Disciplina ecclesiastica de Arte sacra opportune revisenda*]. Canones et statuta ecclesiastica, quae rerum externarum ad sacrum cultum pertinentium apparatum spectant, praesertim quoad aedium sacrarum dignam et utilem aedificationem, altarium formam et aedificationem, tabernaculi eucharistici nobilitatem et securitatem, baptisterii aptitudinem et honorem, necnon sacrarum imaginum, decorationis et ornatus convenientiam, moderationem et ordinem, recognoscantur: quae Liturgiae instauratae minus congruere videntur, emendentur aut aboleantur; quae vero ipsi favent, nova et vetera, retineantur vel introducantur.

[DECLARATIO]. In toto rerum externarum ad sacrum cultum pertinentium apparatu recognoscendo, speciali animadversione digna videntur quae sequuntur:

1. *De ecclesia ad sacram synaxim bene ordinanda.* – Ecclesiae aedes ita instruatur, ut rerum omnium locorumque ordo iam sit signum planum et veluti repercussio fidelis sacrae synaxeos, quae est congregatio populi Dei, hie-

rarchice ex « servis » Dei et « plebe sancta » (cf. Canonem Missae) constituti et rite coadunati. Sedula ergo cura non solum altare erigatur, sed disponatur etiam secundum Liturgiae instauratae exigentias, — praecipue in ecclesiis noviter aedificandis —, sedes praesidentiales Episcopi (si opus sit) et sacerdotum, sellae quoque vel scamna ministrorum, ambones vel legilia ad sacras lectiones proclamandas, locus scholae vel coetui cantorum necnon organo congruus, atque loci fidelibus proprii, quibus « ipsi meliore visu animoque divina Officia participare queant ».[6]

2. *De sedibus praesidentialibus.* – In ecclesiis cathedralibus, cathedrae Episcopi, quatenus ipse tamquam synaxeos praeses atque antistes plane appareat, decet ut locus servetur in medio absidis, quod est in capite ecclesiae seu synaxeos. Cathedram decet ad latera habere canonicorum seu presbyterorum consessum. In ceteris ecclesiis, ubi non adest cathedra Episcopi, praesertim in paroecialibus, etiam sella simplex parochi vel sacerdotis celebrantis, quia nomine Episcopi, cuius est collaborator, synaxi praesidet, hunc honorificum locum obtinere licet; evitetur tamen omnis aspectus troni quoad eos, quibus usus troni non competit.[7]

3. *De altari maiore.* – Altare maius, quod iam ea ratione a pariete seiunctum sit, ut facile circumiri queat, congruenter erigatur loco intermedio inter presbyterium et plebem, idest: in medio synaxeos (notione idealiter non mathematice sumpta). Altare tale, in quantum aedis condicio id suadet, ciborio seu baldachino laudabiliter cooperiatur, ut eius sanctitas manifestetur. Meminerint ecclesiarum rectores altare esse Eucharistici Sacrificii locum atque Convivii sacri venerabilem mensam, quae ornatur nobili formarum simplicitate et omnia quae non pertinent ad cultum eucharisticum stricte vetat. Crux et candelabra, quae iuxta qualitatem Missae requiruntur, vel super altare, vel etiam, secundum antiquissimum Ecclesiae usum, apud, seu quasi circum altare, ponantur.

4. *De altaribus minoribus.* – Altaria minora ita disponantur, ne sacrae synaxi circum altare maius detrimento fiant; deinde, in quantum aedificii structura et circumstantiae permittant, melius in sacellis peculiaribus quam in ecclesiae aede principali locum habeant.

5. *De altarium consecratione.* – Praeter altare maius, quod semper fixum esse debet, etiam minora convenit esse lapidea ac fixa, nisi condicio locorum, veluti in oratoriis, id excludit. In eorum consecratione, si commode fieri potest, illi romani Pontificalis modi praeferendi sunt, qui sepulcrum Reliquiarum sacrarum in stipite, vel etiam, iuxta antiquissimum usum, revera « sub altare » praevident, ne tabula sacra sine necessitate laedatur, sepulcro ab eius parte superiore excavato; mensam enim sacram pura integritas crucibus consecrationis ornatam, valde decet. Etsi haud opportunus habetur plenus ad priscam Romanae Ecclesiae legem reditus: « Nemo Martyrem distrahat » (*Cd. Theod.* 1, 9, tit. 17 et 7; BRAUN, *Altar,* I, 614), tamen optandum videtur ut reliquiae Sanctorum, altarium sepulcris condendae, ne sint nimis parvae. Omni insuper benevola consideratione digna videtur quaestio, an instaurari possit usus,

saltem in quibusdam casibus, praesertim quoad altaria minora, immo portatilia, consecrandi altaria sine reliquiis. Usus exponendi corpora Sanctorum ficticia, etiam aliqua parva sed vera reliquia inclusa, abrogandus videtur.

6. *De SS. Eucharistia asservanda.* – Sanctissima Eucharistia habitualiter asservetur in tabernaculo solidissimo ac inviolabili in medio altaris maioris vel minoris sed vere praecellentis, aut in alio ecclesiae loco pernobili et debite exornato, secundum locorum vel regionum consuetudines. Liceat Sacrificium Missae celebrare versus populum in altari apto, etiam si in eius medio exsistat tabernaculum parvum, pretiosum tamen et omnino dignum, cum SS. Eucharistia asservata.[8]

Saepius, praesertim in ecclesiis maioribus, vel propter antiquitatem vel artis perfectionem insignibus, venerationi et cultui tanti Sacramenti opportunius videtur, si sacellum SS. Eucharistiae proprium adsit quam maxime ornatum, mere spectantibus quasi vetitum, adoratoribus autem plane apertum; quod sacellum etiam contra violationis pericula melius protegi possit.

7. *De ambone seu de legilibus.* – In ecclesiis aedificandis, ambones seu legilia ad sacras lectiones proclamandas, regulariter ita disponantur, ut sacrarum Scripturarum, immo ipsius verbi divini proclamati dignitas et honor plane appareat.

8. *De loco scholae seu coetus cantorum.* – Locus scholae seu coetus cantorum ita disponatur, ut clare appareat illos qui officio scholae cantorum fungantur, revera munus in Ecclesia exercere. In loco disponendo, semper providendum erit ut singuli cantores, si velint, ad S. Communionem facile accedere possint.

9. *De loco fidelium.* – Optandum est, ut in ecclesiis ponantur regulariter scamna vel sedilia in usum fidelium. Reprobatur consuetudo personis quibusdam privatis reservandi sedilia, quia acceptio personarum vitanda est.[9]

10. *De Baptisterio.* – Baptisterium in ecclesiis tam cathedralibus quam paroecialibus maximo gaudeat honore. Optandum est ut fons baptismalis ita accommodetur ut super ipsum baptizari queat. Si commode fieri potest, nihil impedit quin Baptisterium largum sit, et veluti ad modum aulae fidelibus instruendis digne disponatur, ut his adiumento sint initiationis locus sacer eiusque ornamenta.

11. *De sedibus confessionalibus.* – Sedes confessionales decorum obtineant locum, patentem et conspicuum; [10] sint ecclesiae architecturae convenientes, et ad sacramenti Paenitentiae administrationem dignae.

Sedes temporarias vel ad modum simplicis scamni, in quantum fieri potest, ne ponantur. Sedes tamen ad modum cellae, prope secretarium, viris destinatas, conservari oportet.

12. *De imaginibus sacris.* – Ab antiquissimis temporibus Ecclesia catholica imaginibus sacris, imprimis Domini nostri Iesu Christi, deinde Dei Genetricis Beatae Mariae Virginis, Sanctorum Apostolorum omniumque Sanctorum, honorificentissimos locos parat in aedibus suis, illisque in imaginibus eorum venerationem praebet, et per istos pietatem fidelium excitat atque

fovet.[11] In imaginibus autem per ecclesias et oratoria disponendis ordo sacer strenue servandus videtur. Imaginem Christi incarnati, passi, crucifixi, resurgentis, in caelum ascendentis, gloriose triumphantis, ad dexteram Patris sedentis, cum gloria iterum venientis, perhonorabilem decet locum in summo ecclesiae capite, ea lege ut, etsi retro post altare maius imago titularis ecclesiae seu altaris adesse liceat, imago tamen Christi principaliorem semper teneat locum. Eorundem Sanctorum imagines in eadem aede sacra sine gravissimis rationibus ne multiplicentur; retro post idem altare eorum multiplicatio omnino reprobetur.

13. *De ordine decorationis.* – Cum duplex sit in aedibus sacris exornandis artis pictoricae vel sculptoricae munus, iconographicum nempe et ornativum, aequilibrium inter ambo, necnon inter elementa figurativa et sic dicta abstracta, semper quaerendum esse oportet, ut in omnibus splendor ordinis effulgeat. In ornandis aedibus sacris, partes principaliores in genere gaudeant ornatu praecellentiore.

14. *De arte funeraria.* – Suadeatur fidelibus ut in funeribus et in monumentis funeraticiis apparandis adhaerescant conceptibus mortis christianae et vitae aeternae, quavis reiecta specie mythologiae vel alterius signi profani.

107. [*Cleri institutio in Arte sacra*]. Clerici, dum sacrae Liturgiae studio incumbunt, instruantur etiam de mutuis relationibus inter Artis sacrae historiam et christianae fidei ac disciplinae evolutionem, quatenus Ecclesiae venerabilia quaecumque monumenta aestiment et servent, necnon artificibus, in novis Artis sacrae operibus efficiendis, illuminata consilia praebere queant.

Ad hoc obtinendum, in Universitatibus omnibus catholicis, sacrae Theologiae scholis necnon Facultatibus, principia et historia Artis sacrae doceantur.[12]

Textus definitive approbatus unanimi suffragio in Sessione plenaria, diebus 12 et 13 ianuarii 1962.

NOTAE

[1] Cf. PIUS XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.*, 39 (1947), p. 591; Litt. Enc. *Musicae sacrae disciplina*: *A.A.S.*, 48 (1956), p. 11.

[2] Cf. PIUS XII, *Epist. ad Exc. D. Jos. Freudhörfer*: *A.A.S.*, 47 (1955), p. 596: « Die katholische Kirche ist nicht eins mit der abendlaendischen Kultur; wohl aber ist sie bereit, mit jeder Kultur einen Bund zu schliessen »; *Allocutio Conventui X internationali de Scientiis historicis,* diei 7 sept. 1955 (*l. c.*, p. 680): « L'Eglise a conscience d'avoir reçu sa mission et sa tâche pour tous les temps à venir et pour tous les hommes, et par conséquent de ne pas être liée à aucune culture déterminée... L'Eglise catholique ne s'identifie avec aucune culture; son essence le lui interdit. Elle est prête cependant à entretenir des rapports avec toutes les cultures ». Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.*, 39 (1947), p. 590; *Instructio S. O. de Arte sacra*: *A.A.S.*, 44 (1952), p. 544.

[3] Cf. Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.*, 39 (1947), p. 591; *Instructio S. O. de Arte sacra*: *A.A.S.*, 44 (1952), p. 544.

[4] Cf. Can. 1164 § 1; Litt. circulares Secretariae Status, diei 1 sept. 1924 (Prot. 34215); *Instructio S. O. de Arte sacra*: *A.A.S.*, 44 (1952), p. 545; *Instructio S. R. C. de Musica sacra et sacra Liturgia*, n. 118.

[5] Cf. Pius XII, Litt. Enc. *Mediator Dei*: *A.A.S.*, 39 (1947), p. 591.

[6] *Instructio S. O. de Arte sacra*: *A.A.S.*, 44 (1952), p. 544.

[7] Cf. cann. 139 § 1, n. 15; 240 § 3; 274 n. 6; 349 § 2, n. 3; cf. etiam 325; 337 § 3; 435 § 2.

[8] Cf. *Acta et Documenta*, series I, vol. II, pars I (Europa; Conferentia Episc. Fuldensis), p. 760.

[9] Cf. can. 1263.

[10] Cf. *Rituale romanum*, tit. IV, cap. 1, n. 8.

[11] Cf. Conc. Nicaenum II, *Definitio de sacris imaginibus et traditione*: Denzinger, nn. 302-304, et 306.

[12] Cf. *Instructio S. O. de Arte sacra*: *A.A.S.*, 44 (1952), p. 545.

2) RELATIO EM.MI P. D. ARCADII CARD. LARRAONA PRAESIDIS COMMISSIONIS DE S. LITURGIA

Cap. VI - De sacra supellectile

Caput sextum Constitutionis de sacra Liturgia argumentum aggreditur minoris quidem momenti, si cum ceteris comparetur, attamen neque ipsum spernendum, si decorem domus Dei ea qua par est sedulitate quis servare vult. Constans enim traditio docet, quanta cura Ecclesia ea omnia prosecuta sit quae ad cultum Dei spectant, sive tradita pleno amore servando, sive nova aperto animo admittendo, quae maius semper ornamentum suae liturgiae conferre possent.

Traditum ergo Ecclesiae morem secuta, Constitutio de sacra Liturgia tria ad sacram supellectilem spectantia proponit:

1. *a*) *De materia sacrae supellectilis*, paramentorum scilicet et aliorum ornamentorum quae ad cultum Dei inserviunt, quod a traditione Ecclesiae nobis provenit, certe est servandum. 1) Attamen obliviscendum non est haec elementa tunc in usum liturgicum fuisse assumpta, quando humanum ingenium unice ex fibris naturalibus textilia conficere noverat, et inter alia selecta fuisse utpote, communi aestimatione, aliis pretiosiora. Hodierna autem ars technica nonnulla producere potest quae, cum naturalibus fibris comparata, omnino digna videntur ut in usum liturgicum admittantur, ob ipsorum pulchritudinem et tenacitatem. 2) Praeterea, materiae traditionales etsi universaliores, tamen non sunt unicae: alibi enim aliae exstant materiae, sive naturales sive arte factae, illis aliquando nobiliores et pretiosiores. 3) Pari modo, attendenda videtur

etiam necessitas et paupertas, praesertim cum frequens est vel quasi permanens.

b) Proinde, aliqualis videtur concedenda amplificatio in hodierna disciplina, sicut in quibusdam casibus iam factum est a Sancta Sede pro quibusdam elementis *admiscendis* aut etiam *sufficiendis* traditis materiis *paramentorum* aut *sacrorum linteaminum.*

c) Practica tamen huius amplificationis applicatio remittitur Conferentiis Episcopalibus, quae rationem habebunt conditionum, necessitatum et etiam possibilitatum et aestimationis suarum gentium. Ne autem, ex abusu huius facultatis, dignitas sacrae supellectilis detrimentum capiat, criteria adsignantur et condiciones, quibus rectus eiusdem usus subiacet: « dummodo vestis aut supellex exinde resultans, decori, cultus reverentiae et usui liturgico respondeat, communi populi aestimatione magni habeatur, atque persistens sit et duratura ».

2. *Sacrae supellectilis formae* unica lex Ecclesiae usus communis, qui tamen et ipse non paucas variationes agnovit, iuxta temporum et locorum condiciones ac gentium ingenium. Nostris autem diebus aperte reditus apparet ad *priscas sacrarum vestium formas,* necnon fere unanime desiderium ad *illarum numerum minuendum.*

Criteria ergo in articulo 90 ponuntur, quae formam sacrarum vestium regant, et sacrae supellectilis in genere simplificationi praesint. Quae criteria sunt:

a) *traditio liturgica,* quae in libris liturgicis sive antiquioribus sive recentioribus apparet, quam referunt etiam scriptores antiqui, et posteriora praescripta et decreta liturgica;

b) *decor religiosus et gravis,* qui reverentiam commendet, quin actiones sacras aggravet seu implicatiores reddat, neque ministros seu adstantes distrahat, sed potius eorum attentionem et pietatem foveat;

c) *distincta manifestatio gradus hierarchici* cuiusque ministri. His principiis innixa, legislatio liturgica, post Concilium condenda, perpendere poterit num aliqua in sacris vestibus et ornamentis simplificanda vel ex toto omitti possint, praesertim in sollemnioribus actionibus sacris ritu pontificali celebrandis, iuxta vota a pluribus Episcopis iam prolata. Ut autem haec simplificatio iuxta diversas locorum condiciones fieri possit accommodata, Constitutio facultatem praevidet, ad normam iuris, Episcopis concedendam de quibusdam directe hac in re agendis, ut recenter S. Rituum Congregatio providit circa formam ornamentorum quam gothicam seu antiquam appellant (cf. 20 aug. 1957, Declaratio: *A.A.S.*, 49 [1957], p. 762).

Punctum peculiare quod in Constitutione tangitur, utpote iudicio Commissionis liturgicae instauratione indigens, est *lex circa usum insi-*

gnium pontificalium in sacris actionibus. 1) Factum est enim ut haec insignia, mitra praesertim, et aliquando etiam baculus pastoralis, non sint amplius vera manifestatio peculiaris iurisdictionis, sed merum signum honoris personalis: quod certe cedit in damnum sensus liturgici pontificalium insignium. 2) Proponitur ergo ut usus pontificalium, praesertim autem mitrae et baculi, reservetur tantummodo Cardinalibus, Episcopis, Abbatibus de regimine et illis Praelatis qui speciali mandato Sanctae Sedis vel peculiari iurisdictione sunt insigniti. 3) Hoc modo enim et dignitas pontificalis ordinis debito modo tutatur et fideles in errorem non inducuntur circa veram personarum dignitatem.

Cap. VII - De musica sacra

Caput septimum Constitutionis de sacra Liturgia agit de Musica sacra.

1. Haec, merito, inter artes, quae divino cultui inserviunt, nobiliorem occupat locum. Eius munus enim est « ut aptis concentibus liturgicum textum exornet fidelium menti propositum » (MP, 1) et ideo « maiorem vim eidem textui adiungat, quo facilius inde fideles ad pietatem excitentur, meliusque animum disponant ad gratiae fructus consequendos, qui a celebratis divinis mysteriis proveniunt » (ibidem).

2. Hae S. Pii X sapientissimae normae, quibus Musica sacra reducitur ad suum nativum officium, uti Liturgiae « humilis ancilla », « ancilla nobilissima » vel « quasi administra », moderatae sunt totum laborem Commissionis quae paravit textus conciliares nunc examinandos.

3. Neque praetereundum est haec de Musica sacra praedicta non esse nisi resonantiam traditionis, quae pressius nunc imponuntur ex vitalitate actionis pastoralis liturgicae, magis actuosam partem fidelium in sacra Liturgia vindicantis, quae fit primo per preces una cum Sacerdote recitatas, deinde per cantum, tertio vero per sonum, qui est quasi ornamentum Liturgiae.

4. Insuper adnotandum est Musicam sacram considerari in Constitutione in tota sua plena significatione, scilicet cantu gregoriano, polyphonico, musica moderna, musica pro organo, cantu religioso populari. De quibus haec summatim praedicantur:

1) Asseritur principium *Liturgiam solemnem* principem locum tenere et explicite statuitur Liturgiam solemnem lingua latina celebrari, sive forma pontificali, sive forma solemni, seu cum tribus ministris sacris, sive cum diacono, vel etiam sine diacono sed in cantu. Attamen quaevis forma celebrationis ita semper disponere oportet ut populus actuose semper participare possit, uno aliove gradu ab Instructione de

Musica sacra et sacra Liturgia diei 3 septembris 1958; ita ut omnino arceatur a functionibus liturgicis adsistentia muta et iners fidelium, et clare dicatur maximam solemnitatem esse non fragorem instrumentorum, sed populorum voces resonantes, alte strepentes veluti « fragor fluctuum maris » iuxta verba S. Ambrosii.

2) Asseritur *cantum gregorianum,* intime connexum cum lingua latina, esse cantum proprium et principalem sanctae Romanae Ecclesiae; illudque fovere et docere esse officium princeps et momentosum, praecipue in Seminariis et Institutis Religiosis, et quidem non selectos tantum iuvenes « scholam cantorum » efformantes, sed omnes Sanctuarii alumnos, qui futuri sunt dominici gregis pastores. Musica polyphonica et musica moderna pariter admittuntur in sanctuario, dummodo praeclaras servent normas a S. Pio X proclamatas, et in Litteris Encyclicis *Musicae sacrae disciplina,* Pii Papae XII iterum propositas, dignitatem nempe, gravitatem et sanctitatem quae Liturgiam decent.

3) Ad finem pastoralem adipiscendum, maxime faciendus est *cantus religiosus popularis,* qui, nobilissima dispositione Pii Papae XII, ingressus est ipsas actiones liturgicas, ut plebi sanctae Dei facilior reddatur actuosa participatio, mente, corde et voce, sacrorum mysteriorum. Industria asseritur necessitas textus cantus popularis derivandi ex « sacra Scriptura, specialiter ex psalmis et canticis biblicis, et ex fontibus liturgicis, sive orientalibus sive occidentalibus », ut tandem derelinquantur paulatim cantus illi populares vacui et inepti, vel profana melodia et verbis compositis, et efformetur patrimonium cantus popularis, textibus inspiratis et conceptu theologico robustis.

4) Peculiari consideratione attendendum est ad *cantum pro Missionibus*: aptationis quaestio in re musica campum invenit foecundissimum. Omnes enim populi, ab illis qui magna et antiquissima cultura praediti sunt, ad simpliciores usque et ingenuas gentes tribales, proprias nenias et melodias familiares possident: musica enim humano animo insita est, ac prinde hae qualescumque musicae vel harmoniae ex omnibus gentibus summi habendae sunt et adhibendae pro apostolatu missionario. Quare, si a normis Musicae sacrae fundamentalibus (sanctitate, dignitate, gravitate) non discrepant, in sacras actiones inducendae sunt. Aptatio vero et usus technice determinanda sunt a peritis, in Institutis ad hoc destinatis, ac tandem approbanda a competenti Auctoritate ecclesiastica.

5) Tandem extollitur *dignitas organi,* instrumenti traditionalis Ecclesiae occidentalis, directe pro sacris actionibus in aedem sacram inducti, et determinatur locus ceterorum instrumentorum, qui a Litt. Enc. *Musicae sacrae* ius ingrediendi templum Dei abundantius obtinuerunt.

Nova technicae artis inventa ad sonos producendos vel transmittendos non refelluntur a priori; firma tamen lege ut non modo mere mechanico seu automatico, sed personali artificis actione tractentur. Quod peropportunum est, ne cultus divinus reduci videatur ad apparatum quoddam mechanicum absque spiritu et vita. Deus enim laudatur chordis et organo, clangore tubae et cymbalis crepitantibus, sed plene glorificatur solummodo magnis populorum vocibus.

Cap. VIII - De Arte sacra

Postquam actionum sacrarum ordinationem est prosecuta, necnon de rebus materialibus quae ad Dei cultum decore peragendum inserviunt curavit, ultimo capite Constitutio de sacra Liturgia illa principia aggreditur quae ad Artem sacram spectant, seu quae circa totius sacri cultus ambitum externum condigne disponendum versantur, in sacris aedibus sive aedificandis, sive disponendis, sive condecorandis.

Caput huiusmodi in quattuor sectiones dividi potest:

1. *Prima sectio* principia generalia complectitur, quae affirmant omnem stilum artis Ecclesiam admittere, ita ut quaelibet gens et quaelibet aetas modo sibi magis accommodato carmen Deo canere possit. Sicut enim omnes gentes in sinu suo Ecclesia amplectitur, ita et illarum ingenium peramanter acceptat. Unica tantum ponitur condicio: ut huiusmodi artis expressiones sacris aedibus sacrisque ritibus debita reverentia debitoque honore inserviant.

Attamen libertas cuique artis expressioni concessa ingrediendi ecclesias, secum non fert libertatem secum ducendi ea quae pietati repugnent aut sensum vere religiosum offendant. Sacras aedes certe ingredi non valent quae fidem aut mores offendunt. Aliquando tamen nonnulla, quae cum pietate aut sensu religioso non bene componuntur, sub specie novitatis aut evolutionis artis sacrae, ingressum in Ecclesiam attentare possunt. Haec omnia firmiter esse reicienda art. 102 praecipit: ars enim, et ars sacra modo praecipuo, sicut musica, sacrae Liturgiae ministra, non domina est; et proinde ministerium suum illi praestare debet modo congruenti.

2. *Altera sectio* (art. 103-105) media considerat, quibus rectum iudicium de artis sacrae operibus comparandum est. Iudex in his causis Ordinarius quidem est. Sed ipse utatur oportet ministerio illius peculiaris Commissionis peritorum in Arte sacra, quam plura documenta Sanctae Sedis in qualibet dioecesi exstare volunt. Attamen can. 104 Commissiones de Arte sacra non dioecesanas tantummodo, sed et provinciales vel regionales, nationales et internationales considerat, ob ne-

cessitatem, aut magnam saltem utilitatem, ut communis habeatur et uniformis modus procedendi et ut singulorum experientia bono communi prosit. Addit autem idem articulus huiusmodi Commissiones congregandas esse « ex utroque clero et laicis peritis »: nam earum munus non limitatur ad iudicia ferenda de convenientia vel non convenientia sacrarum aedium sacrique ornatus cum legibus liturgicis, sed saepius agere debent etiam de rebus technicis, pro quibus homines apprime periti inter clericos non semper inveniuntur. His demum Commissionibus, ambitum cuiusque dioecesis excedentibus, constitutis, facilius erit et singulis Episcopis adiumenta invenire in difficultatibus solvendis quae, non raro, unice a membris suae Commissionis dioecesanae debito modo superari nequeunt.

Sed et convenientia inter Liturgiam et artem sacram habebitur, et homines periti praesto erunt ad Commissiones constituendas, si artifices spiritu artis sacrae et sacrae Liturgiae imbuantur: quod munus Episcopis directe commendatur, sacerdotibus ad id idoneis concredendum. Inter ea autem quae artificibus magis aperte sunt inculcanda, art. 105 memorat ipsorum adlaborationem per artis opera ad debitam sedem cultui catholico apparandam, ad Ecclesiae spiritualem aedificationem necnon ad fidelium eruditionem.

3. *Sectio tertia* (art. 106) agit de necessitate revisionis circa « canones et statuta ecclesiastica, quae rerum externarum ad sacrum cultum pertinentium apparatum spectant ». Minutae variationes in articulo non proponuntur, sed aperte indicatur has variationes esse faciendas iuxta principia Liturgiae instauratae, quae leges postconciliares ita informabit ut quae ipsi minus congruere videantur, emendentur aut aboleantur; quae vero ipsi faveant, nova et vetera, retineantur vel introducantur: qua actione in praxim deducitur, etiam pro his rebus externis cultus, sapiens et necessaria aptatio disciplinae Ecclesiae ad novas hodiernae aetatis necessitates.

Mens Commissionis de hac re Patribus aperte proponitur circa quaedam puncta potioris momenti, quae in declaratione ad art. panduntur, prae oculis habitis principiis sive totius traditionis ecclesiasticae, sive sanae illius actionis pastoralis quae a Liturgia originem ducit. Inter alia, peculiari nota indicandae sunt propositiones quae respiciunt generalem ecclesiae ordinationem ad sacram synaxim, sedes praesidentiales, altaria cum maiora tum minora eorumque consecrationem, SS. Eucharistiae asservationem, Baptisterium, imagines sacras. Haec puncta considerationes praebent quae non tantum a Patribus, sed praesertim a competentibus Commissionibus postconciliaribus erunt perpendendae.

4. *Quarta sectio,* quae art. 107 et ultimum totius Constitutionis

complectitur, agit de clericorum institutione in Arte sacra, et directe et intime connectitur cum praecedentibus articulis de clericorum institutione in sacra Liturgia et in Musica sacra. Clericorum tamen institutio in Arte sacra non modo tantum theoretico proponitur tradenda, scilicet per principia et historiam Artis sacrae, sed illos manuducere debebit ad venerabilia Ecclesiae monumenta aestimanda et ad ea, quae ipsis modo concreto commissa sunt, omni opere servanda, necnon ad necessaria consilia artificibus praebenda cum agitur de novis operibus artis efficiendis, aut de antiquioribus restaurandis.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. PIZZARDO: Valde laudo schema de Musica sacra et de Arte sacra; sed, attenta gravitate rerum, liceat mihi humillime aliqua exponere.

Pontificium Institutum Musicae Sacrae et Secretariatus pro Musica Sacra in Missionibus.

Institutio Secretariatus. Collatis consiliis cum SS. CC. de Propaganda Fide et Seminariis Universitatibusque, Pontificium Institutum Musicae Sacrae de Urbe condidit in sua sede mense decembri Secretariatum pro Musica Sacra in terra missionum. Secretariatus regitur directe a sacerdote missionario peculiariter musicae perito.

Finis Secretariatus. Salvis competentiis SS. Congregationum Rituum et de Propaganda Fide, finis est adiuvare apostolatum missionale per cantum et musicam sacram, immo et musicam religiosam et cantus populares. Ad hoc Secretariatus coordinare cooptat incepta et nisus tum cleri dioecesani loci tum missionariorum.

Media Secretariatus. Per munifica subsidia Ill.mi D. Alberti McCarthy iunioris (New-York, U.S.A.) Secretariatus suppeditare vult episcopis locorum missionum et missionariis instrumenta musica, praesertim liturgica, discos et alios apparatos musicos. Praecipuum propositum suum tamen est divulgare in terris missionum cantus sacros indolis universalis, imprimis cantum gregorianum, secundo seligere cantus indigenarum, perpolire et S. Liturgiae, prout res permittit, vel arti religiosae aptare. Cum cantus et musica animos natura sua magnopere alliceant, finis Secretariatus est maximi momenti, praecipue si prae oculis habeatur diffusio musicae quae « Jazz » dicitur, quam praevenire oportet in terra missionum.[1]

---

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Adnotare liceat fundamenta artis sacrae omnino se opponere arti modernae v. d. « astrattista ». Ante omnia enim nos credimus omnia « per Ipsum » facta esse, quare putamus in praesente ordine rerum nihil perfectius esse quam res a Deo creatae. Ars Sacra proinde repraesentationem rerum creatarum efficere debet, ut homines elevet ad profundiorem cognitionem atque amorem Dei.

Etiamsi mere humano modo artem consideramus, omnibus patet finem artis esse quandam perfectionem hominis totaliter sumpti, i. e. anima et corpore compositi, facultatibus insuper praediti intellectus et voluntatis. Homo revera non est solummodo phantasia vel sensus abstractus, uti moderna ars asserit.

« Astrattistae » expresse ac claris verbis dicunt se esse « inhumanos », i. e. non iuxta communem modum concipiendi vitam eiusque manifestationes; quare — et haec est conclusio cuiusdam artis aesteticae cultoris — expressiones artisticae talium hominum vera ars dici nequeunt.

Valde laudandum est schema; placeret tamen ut schema perficiatur in hac gravissima et satis difficili quaestione, iuxta animadversiones aliquorum Eminentissimorum Patrum: Audeo tamen addere, nunc pro tunc, maximam curam adhibendam esse quoad constitutionem Commissionum de arte sacra et de musica sacra.

Mihi liceat hoc memorare: postquam Instructio S. Officii diei 30 iunii 1952 publici iuris facta est, S. Congregatio de Seminariis et studiorum Universitatibus scripsit ad Rectores 16 Seminariorum Pontificalium Italiae mandans illis ut alumni monerentur de periculo ne pseudoars sic dicta « abstracta », quae quidem non est nisi athea et materialistica, dolose intraret in Ecclesiam et causam praeberet cur res sacrae contemnerentur.

Ipsi responderunt, declarantes se ordinavisse ut de hac re pro alumnis lectiones haberentur incipiendo a cursibus Lycaei.

Praeterea S. Congregatio de Seminariis, summam auctoritatem adhibens Em.mi Card. Celsi Costantini in re, admonuit etiam 1.500 (mille et quingentos) alumnos viginti Collegiorum Nationalium Romae et 500 (quingentos) alumnos sacerdotes Convictuum Ecclesiasticorum Urbis, statutis opportunis conferentiis. Inter has, omnino memoria dignae sunt tres, quas Em.mus Card. Costantini alumnis habuit, primam in Pontificio Collegio Americae Septentrionalis, et sequentes in Pontificio Athenaeo Angelico. In iis, Em.mus orator perpendit conceptum « artis », quam definivit: « Repraesentationem realitatis exterioris, transfiguratam in pulchritudinem per ingenium artificis ». Citavit sententiam S. Tho-

mae Aquinatis, secundum quam pulchritudo tribus elementis constat: integritate, harmonia partium cum toto, splendore.

Quae utique concordant cum sententia Platonis, secundum quam tamen « ars » non est reproductio veri, sed tantum eiusdem splendor. Em.mus memorabat etiam mentem S. Pontificis Pii XII, qui attribuebat arti officium confringendi angustum et molestum claustrum finiti et aperiendi quasi fenestram in infinitum. Referebat eundem Pontificem limites artis mirabiliter illustrasse, asserendo ipsam esse quoddam iustum aequilibrium inter idealismum et realismum.

Card. RUFFINI: Pag. 5 [2] lin. 3 et ss.: « *Omnia* enim pretiosa, quae aut natura ipsa protulerit aut humanum ingenium comparaverit, ea Ecclesia in cultum suum assumpsit... ».

Locutio, quae adhibita est, mihi videtur exaggerata.

Linn. 10-13: Affirmatio quae ibi legitur: « abusus nonnullos, immo humanam vanitatem in cultum irrepsisse », male sonat. Quae his verbis reprobantur imputanda sunt quodammodo auctoritati Ecclesiae ea toleranti vel permittenti. Intentio Em.mi Relatoris fuit certo optima et a veritate, ut opinor, non recedit, sed mentem exprimendam esse opinor quadam cum suavitate.

Pag. 6,[3] ad n. 91: Quod proponitur in Schemate de usu Pontificalium mihi placet; sed adhuc magis placeret si usus mitrae, ac praesertim baculi, et Missae quae Pontificalis appellatur, reservarentur Episcopis. Em.mi Cardinales Diaconi nullam iam creant difficultatem, quia ex nova disciplina a Beatissimo Patre fel. regn. instituta, ipsi posthac Episcopi erunt.

Mitra, baculus et Missa Pontificalis sunt signa potestatis Episcopalis, propterea Pontificum seu Episcoporum propria. Si exceptio aliqua relinquenda censetur, haec sit solummodo pro Abbatibus Ordinum Antiquorum peculiari benedictione insignitis.

Pag. 6 annotatio 2: Facultas concedenda Ordinariis singularum Provinciarum vel Regionum vel etiam Conferentiae Episcoporum Nationali « *divinum cultum ordinandi* » bene determinetur ne longius quam oporteat procedatur, neve gravia discrimina, quae profecto semper deploranda essent, inter varias provincias, regiones, nationes enascantur.

Pag. 16 [4] ad n. 102: Puto in hac re haberi hodie confusionem magnam et libertatem immoderatam nimis. Haud raro visitando aliquas

---

[2] Cf. p. 460.
[3] Cf. p. 461.
[4] Cf. p. 467.

Ecclesias recenter extructas et plures imagines ibi cultui expositas, D. N. Iesu Christo Crucifixo incluso, admiratione et quasi scandalo me perculsum sensi. Etenim inveni eas omnino repugnantes traditioni catholicae et sensui communi fidelium.

In *Expositione Sacra* constituta Monaci (in Bavaria), occasione Congressus Eucharistici Internationalis, vidi exempla horribilia novae huius artis. Nescio quae remedia decernenda sint et qua ratione remedia, si definiantur, ad actum adduci possint. Sed, Deo adiuvante, omnibus viribus huiusmodi arti, quodammodo blasphemanti, obstandum est, et quidem sine mora.

Pag. 18 [5] ad 3: Altare Maius ciborio seu « *baldacchino* » coopertum conspicimus, cum spirituali delectamento, Romae in Basilicis Patriarchalibus et in aliis antiquis Ecclesiis; sed puto non requiri, quia illius Altaris sanctitas satis manifestatur eiusdem altitudine et peculiaribus ornamentis quibus decoratur.

Pag. 19,[6] lineis prioribus: Mihi non placet crucem et candelabra non super altare, ut communis fert mos, sed apud seu quasi circum altare, collocari.

Cetera, ut generatim et universim dicam, mihi placent.

Card. LÉGER: Placet ex parte et iuxta modum.

Caput VI: Caput de Sacra supellectile est nimis generale, non sufficiens et ideo non mihi placet.

Nihil enim sufficienter definitur. Regulae propositae sunt ita generales, ut observari possint dum modi abusivi agendi servantur. Desiderantur saltem aliquae normae renovationis quoad v. g. formam vestimentorum. Desiderantur normae, in ipso canone, ad simplificanda paramenta, urbi et orbi, et ad eorum numerum minuendum. In his materiis cur sunt tres modi agendi, i. e. secundum Congr. Rituum, Congr. de Religiosis et Congr. de Prop. Fide?

Credo quod imprudens est relinquere Conferentiis Episcoporum munus statuendi inconsulta Sancta Sede quoad v. g. materiam calicis et vestimentorum.

Can. 91. Et quid de praelatis de speciali mandato S. Sedis quando non degunt in suo territorio? V. g. Praefecti apostolici qui pontificalibus utuntur ubique terrarum et specialiter in dioecesibus ubi stipem colligunt?

---

[5] Cf. p. 468.

[6] Cf. p. 468.

Caput VII: In canone 93, propono novam redactionem primae sententiae. Deleantur verba « lingua latina celebrata » et addatur alia sententia:

« Forma nobilior celebrationis liturgicae est Liturgia solemnis, cum participatione populi. Lingua latina est medium traditionale Ecclesiae occidentalis ad sacros ritus maiore solemnitate decorandos ».

Ratio propositionis meae est quia, secundum redactionem actualem textus, lingua latina videtur esse *elementum principale* liturgiae solemnis. Dum potius cantus, ritus, numerum ministrorum sunt elementa principaliora. Lingua latina tamen particulare momentum habet quod sufficienter sublineatur in secunda sententia addenda.

In declaratione canonis 94 proponatur etiam cantus Pater Noster, qui faciliter ab omnibus cani potest.

Caput VIII: Quoad declarationem canonis 106, quae multum mihi placet, hae proponam:

1) In paragrafo 5 propono substitutionem verbi « deberet » pro verbo « debet ». Etenim, in aliquibus regionibus, praesertim in Missionibus, valde difficile videtur habere altare lapideum ex toto; et etiam, propter pondus altaris lapidei, haberetur difficultas quoad ecclesiae infrastructuram quae esset magni pretii.

2) In paragrapho 6 clare dicatur utrum *permittatur vel non* asservatio Eucharistiae extra altare, v. g. in armario, vel turri, vel pariete.

3) In paragrapho 8 indicetur cum aliqua praecisione, locus scholae et organi. Videtur quod schola iungere debet, quoad cantum, ministros in sanctuario et fideles in nave. Iam aliquod de hac re dicebatur in instructione « De musica sacra ».

4) In paragrapho 10 propono quod locus Baptisterii in ecclesia ita determinetur ut, modo significativo, exprimat et permittat transitus de uno loco ad alium locum, secundum tres phases (seu tria momenta) ipsius baptismi, sicut invenitur in Rituale Romano (i. e. ad fores ecclesiae, in ecclesia, in baptisterio).

5) In paragrapho 14 inter verba « mortis christianae » et « et vitae aeternae », ponatur « spei beatae resurrectionis »: etenim resurrectio nostra est elementum essentiale spei christianae.

Card. Godfrey: *De sacra supellectile.*

Pagina quinta et sexta,[7] numero octogesimo nono: Optimum est ut Conferentiae Episcoporum habeant facultatem in quaestione de materia

---

[7] Cf. p. 460.

paramentorum et de sacra supellectile. Ita evitandae erunt peculiaritates individuorum, quae ceteroquin non est facile refrenare.

Numero nonagesimo primo: Usus pontificalium restringatur uti dicit schema (melius esset restringere ad episcopos et abbates).

De musica sacra.

Bene est in mentem revocare sapiens dictum: « Musica Missae, non Missae Musicae famuletur ». Recens habui exemplum quo musica in stylo populari praeparabatur (Missa Jazz, v. « Jazz Mass »). Interveniente Auctoritate Ecclesiastica, vari laici protestabant, sed in fine reluctanter oboedientiam praestaverunt. Larga publicitas dabatur, quasi Ecclesia non voluisset sese conformare temporibus modernis.

Pagina decima [8] numero nonagesimo quarto, in prima paragrapho: audeo suggerere quod loco verbi « semper » verbum « generatim » adhibeatur, secus aliqui cantus, symboli et « sanctus », perpulchri a magistris compositi, in oblivionem cadent.

Numero nonagesimo septimo: Expectamus completam editionem typicam librorum cantus liturgici, magis criticam pariter in usu paroeciarum.

Pagina decima tertia,[9] numero centesimo: Placet quod schema dicit de pulsatione et directione personali, exclusis modo mere mechanico productis, puta gramophonia, dictaphonia et ad usum liturgicum.

De arte sacra.

Spinosa est quaestio, quia Ecclesiae directioni artistae quandoque reluctanter sese submittunt et favent variis ideis extravagantibus de progressu hodierno in rebus artisticis.

Pagina decima octava,[10] numero secundo: Si retineatur ut principium ecclesias ad sacram synaxim esse bene ordinandas, ut schema proponit, difficile erit, meo iudicio, saltem in aliquibus ecclesiis componere participationem fidelium in sacro ritu cum constructione cathedrae episcopalis in abside.

De Reliquiis non facile videtur cur concedatur ut aliqua altaria minora possint consecrari sine reliquiis.

Card. RICHAUD: Pauca volo dicere de isto schemate, ingeniose confecto et de quo discussio aliqua, etiam critica, est possibilis pro pluribus partibus.

Sed quoad aliqua puncta reverenter animorum intentionem mihi videtur utile allicere.

---

[8] Cf. p. 462.
[9] Cf. pp. 464-465.
[10] Cf. p. 468.

In capite VI pag. 5,[11] n. 89, cur postulare facultatem pro Conferentiis Episcopalibus determinandi materiam vestium ac paramentorum liturgicorum? Concilio sane non convenit in minimis quaestionibus statuere, sed potius multa relinquere potest ad Commissiones competentes et Sacras Congregationes, finito Coetu Oecumenico.

Attamen Patres possunt quasdam directivas promulgare, ut mentes in expectatione pacem habeant, et in hoc casu, sufficeret, humillimo meo sensu, Concilium declarare quod istae liturgicae materiae debent esse dignae ac satis pretiosae, praeter omnem formulam praecisam de serico, de lino, de lana; nam hodie, in pluribus regionibus, lana pretium amplius quam textile sericum habet, quae evolutio potest evenire diversimode in saeculis sequentibus.

Liturgia sacra valorem sibi comparabit per aliquam simplificationem ope regularum magis generalium.

Relate ad n. 91, pag. 6,[12] non solum puto quod bene valet principium ibi propositum de usu pontificalium, sed occasionem velim sumere ut aliquod votum instituatur pro simplificatione vestium in choro et in caeremoniis episcoporum praesertimque Cardinalium, quae vestes Eminentissimorum semper in quolibet tempore eamdem colorem habere possent.

Pag. 10 [13] in Declaratione post n. 94 et pag. 11 [14] quoad nn. 96 et 97, relate ad cantus liturgicos, puto quod, si logice et sincere velimus aliquam maiorem populi christiani participationem ad Mysteria Sacra, necesse est:

1) Ut, salvis cantibus de Communi, scilicet Kyrie, Gloria, Sanctus, Agnus, qui faciliter possunt cantari ab omnibus fidelibus in lingua graeca pro Kyrie et latina pro aliis, cantus autem de Proprio, scilicet Introitus, Graduale, Tractum, Offertorium, Communionis Antiphona, possint in lingua vernacula proferri.

2) Ut tandem editio simplicior adveniat Cantus gregoriani, quae praebeat faciliores modulos pro parvis parochiis, et omnibus choris, ubi multa exercitia musicalia sunt impossibilia.

Pag. 17,[15] in n. 104, valde optandum est declarare quod Commissiones dioecesanae de Arte Sacra auctoritatem et competentiam habent etiam erga ecclesias et sacella religiosarum et religiosorum non exemptorum.

Pag. 19,[16] par. 5, existimo hanc declarationis partem esse prudentem

---

[11] Cf. p. 460.
[12] Cf. p. 461.
[13] Cf. p. 463.
[14] Cf. pp. 463-464.
[15] Cf. p. 467.
[16] Cf. p. 468.

de reliquiis, vel expositis vel nimis multis in minoribus etiam altaribus inclusis, quia revera inter istas reliquias quantae non sunt authenticae!

Pag. 21,[17] n. 12 Declarationis, sufficeret in aliquo decreto post vel intra Concilium pronuntiare quod non sunt multiplicandae in eadem ecclesia vel in eodem sacello Imagines Christi, Beatae Mariae Virginis ac Sanctorum, ad augendum vigorem decretorum, iam in hac materia sapienter editorum a Sacra Congregatione de Ritibus.

Card. OTTAVIANI: Instandum mihi videtur ut anormalitates artis novae et musicae modernae a Concilio Vaticani II improbentur, ita ut eisdem in Ecclesiis ingressus non pateat. Dico « anormalitates », quia ars moderna non est reicienda dummodo sit semper *sacra.*

Iamvero haud frequenter in Ecclesiis recenter introducti sunt « Crucifixi », qui imaginem Iesu ita deformant ut monstruum exhibeant; item immagines expositae sunt ab iis qui abstractisti vocantur, quae nihil humani et sacri habent. Pariter introductae sunt immagines a pictoribus non catholicis, quae symbola nonnulla celant antichristiana et theosophica.

Quaero igitur ut commendetur id quod in litteris encyclicis « Mediator Dei » de sacra liturgia dicuntur itemque id quod in Instructione S. Officii de Arte Sacra habentur, praesertim de invitandis sculptoribus et pictoribus qui vere fidem profitentur et vitam christianam agunt, ut in inspiratione artistica possint fideles adiuvare in devotione et cultu Dei.

Item non est admittenda musica illa moderna, quae est caracteristica aberrationum nostrae aetatis et quae suo ritmo potiusquam mentem ad Deum elevare, reapse loca peccati in memoriam appellare potest (night club).

Stabiliatur clare locum in quo adservanda est SS.ma Eucharistia esse altare et non parietes vel loca secundaria.

Demum clare edicatur Commissioni dioecesanae artis sacrae esse subiicienda etiam ea quae Ecclesias vel sacella religiosorum et religiosarum respiciunt.

---

[17] Cf. p. 469.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: secundum animadversiones ab Em.mo Léger propositas.

Card. MICARA: Placet iuxta modum: secundum votum Em.morum Cardd. Pizzardo et Ottaviani, praecipue quod spectat artem sic dictam abstractam.

Ad 91, pag. 9:[1] Valde decet ut pontificalium usus per largissimas concessiones aliquantulum vilescens, minuatur, et episcopalem, quam repraesentat, revera exornet dignitatem.

Ad 99, pag. 10:[2] Post artem sacram, quam Missiones, moderante et plaudente Ecclesia ediderunt, musica etiam sacra, indigenarum vocibus et ingeniis, laudes Deo personet oportet.

Card. PIZZARDO: Placet,[3] praesertim iuxta practicas animadversiones Em.mi Card. Ottaviani.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: id est adhaereo iis quae « de arte sacra » dixerunt Em.mi Cardd. Pizzardo et Ottaviani, et adhaereo etiam iis quae exposita fuerunt ab Em.mis Cardd. Ruffini et Léger.

Card. GONÇALVES CEREJEIRA: Placet iuxta modum: Mihi placet quod in n. 106, ut directorium sed non absolute obligatorium, dicitur; mihi videtur quod saepe in opere ipso vere difficile seu impossibile ad unguem omnia sic ordinare erit.

Dicendum censeo quod Missa versus populum non debet esse obligatoria; ratio est: propter angustiam seu structuram ecclesiarum possibile non esset plerisque in casibus id observare; tunc valent semper rationes pro Missa celebrata a sacerdote terga populo vertente; nec mihi placet ut liceat unoquoque sacerdoti celebrare versus populum, sed permissio sit semper loci ordinario reservata, ubi Conferentiae Episcoporum de hoc nihil statuerunt.

Card. LIÉNART: Placet, ratione tamen habita de his quae dixerunt Em.mi Cardd. Ruffini, Léger, Godfrey et Richaud.

Card. TAPPOUNI: Placet.

---

[1] Cf. p. 461.
[2] Cf. p. 464.
[3] Cf. pp. 477-479.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum, ratione habita ad ea quae dixerunt Em.mi Pizzardo, Ruffini, Léger, Richaud, Ottaviani.

Pag. 18,[4] n. 3: In ecclesiis noviter aedificandis, si sint magnae, altare maius potest a pariete esse seiunctum, si vero parvae sint, potius attendatur ad commoditatem fidelium. In ecclesiis iam constructis nihil innovetur.

Pag. 19,[5] n. 6: De licentia episcopi liceat Sacrificium Missae celebrare versus populum; episcopus licentiam ne concedat nisi sacerdotibus vere piis, cuius celebratio ad pietatem, non autem ad admirationem moveat vel scandalum.

Pag. 19,[6] n. 4: In ecclesiis unius aedis poni possunt altaria minora; in ecclesiis iam aedificatis nihil innovetur.

Card. MCGUIGAN: Placet. Considerentur observationes Em.morum Patrum Pizzardo, Léger, Ruffini, Godfrey, Ottaviani et aliorum.

Card. GILROY: Placet.

Card. SPELLMAN: Quae proponuntur de sacra supellectile, de musica sacra et de arte sacra veram utilitatem christifidelium et animarum pastorum spectare videntur. Sine dubio commissiones postconciliares semper ante oculos habebunt veram pastoralem utilitatem tamquam normam supremam, maximam prudentiam et circumspectionem in innovationibus faciendis adhibebunt ita ut pericula nimiae admirationis et confusionis immo et dubii circa perennem unitatem Ecclesiae ex nimio « historicismo » et rerum novarum studiositate omnino evitentur.

Quaedam sat fundamentalia apparent, e. g., ut in ecclesiis ponantur regulariter scamna vel sedilia in usum fidelium.

Schema decreti de sacra supellectile, de musica sacra et de arte sacra: placet.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: Ad cap. VII, n. 93: Quoad *Musicam Sacram* dicatur clare non licere in *Missa sollemni* cantibus gregorianis supponere textum in lingua vulgari.

N. 100: Instrumenta, excepto organo, ne adhibeantur nisi caute et cum consensu Ordinarii.

Ad cap. VIII, n. 103: Ne multiplicentur instantiae pro diiudicandis operibus artis, quia de gustibus non est disputandum. Sufficiat una com-

---

[4] Cf. p. 468.
[5] Cf. p. 469.
[6] Cf. p. 468.

missio cum peritis in dioecesi; in dissensione decidat Episcopus. Sanctae Sedi manet ius revisionis.

N. 106: Locus in medio absidis reservetur Ordinario loci (cf. decl. 2).

Baptismus supra fontem baptismalem ne commendetur ex rationibus hygienicis (cf. decl. 10).

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[7]

Card. SIRI: Placet iuxta modum: Pag. 6,[8] lin. 9, post verbum « regionibus » addatur « Annuente Sancta Sede ». Quae dicuntur in « Declaratione », pag. 17,[9] lin. 32 et deinceps (pp. 18-19) [10] non componuntur semper cum Decreto S. Rituum Congregationis 1 iunii 1957 praesertim n. 3 (pag. 18) et n. 6 (pag. 19). Ad mentem huius Decreti melius reducantur.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: Velim ut Concilium statueret solemne principium quod durante Missa omnes cantus lingua vernacula debent excludi ab initio Canonis Missae usque ad « Pater Noster ».

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: hoc est secundum ea quae dixerunt Em.mi Pizzardo, Ruffini, Godfrey et Ottaviani. In paragrapho 2, n. 90 non relinquatur episcopis facultas circa formam sacrae supellectilis.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum:[11] i. e. attentis iis quae declarata sunt ab Em.mo Pizzardo, quae ad organa iam a S. Sede organizata referenda sunt; ab Em.mo Godfrey, ut condemnentur extravagantia, uti « Jazz Mass »; et ab Em.mo Ottaviani: in Ecclesia *Ars* debet esse *Sacra*.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum:

N. 91. *De usu Pontificalium*: In regionibus humidis et calidioribus, praesertim tempore aestivo, est quoddam grave incommodum celebrare Missam Pontificalem aliasque functiones pontificales peragere cum omnibus paramentis praescriptis. Ideoque desideratur aliqua simplificatio vel reductio in numero vestium, ita ut Episcopus ne tantis vestibus oneretur.

Concedatur igitur facultas generalis functiones pontificales celebrandi sine dalmatica et tunica (vide n. 134, Decreti Generalis, « Novum Rubricarum » S. C. Rituum, diei 26 iulii, 1960, *A.A.S.* LII, 1960, pag. 620);

---

[7] Cf. pp. 479-480.
[8] Cf. p. 461.
[9] Cf. p. 467.
[10] Cf. pp. 467-469.
[11] Cf. pp. 480-481.

sine rocheto (iam a Sacra Congregatione de Propaganda Fide per Facultatem Apostolicam n. 67 concessum); sine caligis et sandalis (sufficit ut habeat caligas et calceos quae cum habitu praelatitio adhibentur, vel etiam usuales).

Usus chirothecarum ad nutum Episcopi relinquatur.

Quoad mitram: si possibile est, una tantum mitra pro omnibus functionibus retineatur; ad summum duae; non tres uti nunc.

Usus mitrae: in Missa necnon in aliis sacris functionibus usus mitrae ad minimum reducatur, quoties enim debet illud super Episcopi caput imponi et quoties removeri!

Card. MONTINI: Placet.

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: secundum animadversiones factas ab Eminentissimis Cardinalibus Pizzardo, Godfrey, Ottaviani, praesertim de musica et arte sacra necnon de usu insignium pontificalium.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: plene adhaerendo observationibus Eminentissimorum qui contra degenerationes artis in templis vocem levarunt. Commissio Dioecesana de Arte Sacra, in qua optandum ut ambo Cleri sint repraesentati, auctoritatem habeat super omnes et singulas ecclesias et cappellas totius dioecesis. Digna plausu est hortatio ut *Credo* et *Sanctus* a toto populo in Missis Pontificalibus cantentur.

Card. CICOGNANI: Placet. Valde utiles sunt animadversiones Cardd. Godfrey, Frings, D'Alton relate ad musicam sacram et ad artem; animadversiones Card. Léger quoad Eucharistiam et Card. Ruffini. Ceteroquin omnia perpendentur, puto, a S. Congregatione Rituum et aptabuntur pluribus decretis et instructionibus eiusdem S. Congregationis.[12]

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: Id est attentis observationibus Eminentissimorum Cardinalium Pizzardo, Ruffini, Ottaviani, Léger (quae dixit de altare Sanctissimi Sacramenti). Alia in folio scripsi.[13]

Card. CONFALONIERI: Placet. Attendatur ne, ob libertatem Conferentiis Episcopalibus factam, nimiae et notabiles differentiae inter varias regiones enascantur, cum admiratione fidelium aliarum regionum. Caute et sapienter agendum est quoad musicam et artem. Meminisse insuper iuvabit quod de rebus ecclesiasticis optima quidem dicimus et

---

[12] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

[13] Cf. pp. 481-482.

scribimus: agnoscamus vero humiliter quod et nos in praxi res saepe saepius uti sunt flaccide relinquimus.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: i. e. secundum quod dixi in disceptatione et scripsi in folio adnexo.[14]

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum: Componantur cum schemate observationes a Patribus sapienter factae (ad mentem Cardd. Ruffini, Léger, Godfrey, Richaud et Ottaviani).

Card. DÖPFNER: Schema propositum quoad substantiam omnino placet. Liceat pauca quaedam sive commendanda sive immutanda denotare:

1) Quod caput VI attinet, quaeri potest, utrum res tanti momenti sit, ut conciliariter tractetur. Sufficere videtur, si materia de sacra suppellectile decretis ordinariis S. Sedis absolvetur. Usus pontificalium, secundum normam n. 91 restringendum, facile revera restringetur, si a S. Sede abhinc amplius iam non conferebitur. Ipsum autem caput convenienter e Schemate expungi poterit.

2) Quoad caput VIII, n. 103 (pag. 16,[15] lin. 13): Nimis apodictice statuitur: « In diiudicandis operibus artis, Ordinarii tenentur audire... ». Sufficit, si dicitur: « ... audiant... ».

3) Maximi momenti sunt, quae in Declaratione post n. 106 de arte sacra in Ecclesia exponuntur. Uti Schema iacet, non est materia immediata Concilii. Quoad tabernaculum (pag. 19,[16] n. 6) hoc velim dicere: Decretum S. Rituum Congregationis de tabernaculo post experientiam ultimorum annorum omnino revisendum est (cf. petitionem Conferentiae Episcoporum Fuldensis ibi in n. 8 allatum!).

Card. MARELLA: Placet iuxta modum: habita ratione aliquarum animadversionum ab Em.mis Patribus opportune factarum praesertim quoad Artem Sacram et Musicam Sacram ab Em.mis Cardd. Pizzardo, Ottaviani et Godfrey.

Card. DOI: Placet iuxta modum: scilicet ratione habita observationum factarum ab Em.mis Cardinalibus Ottaviani, Léger et aliis.

Card. ALFRINK: Placet, saltem quoad principia generalia.

Card. SANTOS: Placet. Habeantur tamen in mente ea quae observarunt Em.mi Cardinales Pizzardo, Ruffini et Ottaviani.

[14] Cf. pp. 482-484.
[15] Cf. p. 467.
[16] Cf. p. 469.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: videlicet perpensis animadversionibus ab Em.mis Patribus prolatis, praesertim iuxta ea quae dixerunt Em.mi Pizzardo et Ottaviani de Arte Sacra et Em.mi Léger et Godfrey de S. Eucharistia.

Card. OTTAVIANI: Placet iuxta modum:[17] cum notis Cardd. Pizzardo, Ruffini, Léger, Godfrey, Richaud. Religiosi subsint Commissioni artis sacrae.

Card. ROBERTI: Placet iuxta modum: scil. iuxta animadversiones Em.morum PP. Pizzardo, Ruffini, Léger, Godfrey, Richaud, Ottaviani.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: Haud placet, immo valde displicet n. 101: « Omnem stilum artis Ecclesia admittit », quod est contra rectam rationem, necnon contra traditionem christianam, quae saepius a Sancta Sede revocata et confirmata est. Quocirca numerus iste deleatur et res componatur cum numero sequenti 102. Et iuxta dicta ab Em.mis Pizzardo et Ottaviani; deinde ab Em.mis Léger et Richaud.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: Adhaereo voto Em.mi D'Alton.

Card. BEA: Placet iuxta modum: i. e. secundum animadversiones Em.morum Patrum.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: attentis praecipue observationibus Em.morum Cardinalium Pizzardo, Ottaviani et Godfrey.

1) In pag. 6,[18] nota 2 cavendum esset quoad nimiam amplitudinem facultatum Ordinariis vel Conferentiae Episcopali tribuendarum.

2) In pag. 15,[19] n. 101 emendandus est textus quo dicitur « Ecclesia catholica nullum artis stilum veluti proprium habuit, sed omnium temporum modos semper admisit ». Nimis latus est iste textus.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: Hoc schema continet res magni momenti, praesertim quod attinet ad musicam sacram et ad linguam in qua cantare debeatur. Facile videtur quod duae sententiae oppositae exsistunt. Oppositio est inter « etiam » vel « non ». Iam dixi: permutationes graves in istis ultimis temporibus exortae sunt in vita hominum; necesse est aliquas modificationes acceptare. Sed, si tandem aliquando diversitates hodie existentes ad quandam unitatem reddere possimus, necesse est ut ex una et altera parte aliquid concedatur. Res diffi-

[17] Cf. p. 484.
[18] Cf. p. 461.
[19] Cf. p. 467.

cilis valde, sed non impossibilis. In tale casu necesse erit ut subcommissio creetur, in qua adsint viri praesertim bene periti in arte musica.

Beat. Cheikho: Placet iuxta mentem Em.morum Patrum.

Exc. Felici: Placet, habita ratione plerumque Patrum animadversionum.

Exc. O'Connor: Placet iuxta modum: attentis animadversionibus ab Em.mis Cardinalibus Pizzardo, Ottaviani et Godfrey factis.

Exc. Antezana y Rojas: Placet iuxta modum: Id est, ratione habita de animadversionibus prolatis a Cardinalibus Em.mis Pizzardo, Ottaviani, Léger, Richaud, Albareda, speciali modo.

Exc. Beras: Placet iuxta modum Eminentissimorum Cardinalium Léger et Ottaviani.

Exc. Cooray: Placet iuxta modum, i. e. perpensis omnibus quae a Patribus dicta sunt, sequentia etiam velim addere: in regionibus missionum adaptatio ad culturam localem commendanda et etiam urgenda, sed omnis exaggeratio, imitatio servilis artis paganae, etc., sunt omnino evitandae. In expositionibus missionalibus omnia similia sunt totaliter prohibenda, et quidem ad mentem Hierarchiae localis, non autem mere ad mentem peritorum externorum.

Exc. Alter: Schema placet. Multa proposita, praesertim relate ad Musicam Sacram sunt valde desiderabilia; tamen in praxi magnas difficultates praebent in paroeciis parvis. Schema redigi poterit simpliciori modo, intuitu Encyclicae « Musica Sacra » et aliarum similium.

Exc. Lefebvre: Placet iuxta modum: attentis dictis ab Em.mis Cardd. Pizzardo, Ruffini, Godfrey, Ottaviani, Jullien.

In n. 93, ubi agitur de cantibus in lingua vernacula, addatur: « non fit sine recursu ad Sanctam Sedem ».

Exc. Hurley: Placet; et quidem relate ad artem sacram, quamvis Concilium ordinationes de arte sacra, quae cultui divino et dispositionibus fidelium convenit, edere debeat, caveat a definitionibus quae ipsam naturam artis respicere videntur: est nimis mysteriosa.

Exc. Perrin: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones ab Eminentissimis Léger et Richaud factas.

Adhaereo specialiter voto ut paretur editio altera librorum cantus liturgici, continens modulos simpliciores, schemata faciliora quoad melodiam et quoad textus. Ita scholae cantorum minorum parochiarum omnem missam cantare valebunt.

Exc. Šeper: Placet.

Exc. Bazin: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones praesertim Cardd. Léger, Ruffini, Godfrey, Ottaviani et Browne.

Exc. Bernard: Placet iuxta modum: scilicet ad mentem Eminentissimorum Patrum, praesertim Cardinalium Léger et Ottaviani.

Exc. Bernier: Placet iuxta modum ab Em.mo Card. Richaud expositum de competentia Commissionum Dioecesanarum de Arte Sacra quoad ecclesias cappellasve religiosas.

Exc. Yago: Placet iuxta modum: attentis observationibus Patrum, praesertim Em.morum Cardd. Richaud de lingua vernacula et Ottaviani de arte sacra.

Exc. Rakotomalala: Placet.

Exc. Ngô-dinh-Thûc: Placet iuxta modum: secundum animadversiones ab Eminentissimo Godfrey et ab Excellentissimo Cooray factas, speciatim de sede episcopi in medio absidis ubi episcopus non videt oves, nec videtur ab ovibus. Quod dicitur de expulsione ab ecclesia sedium temporariarum pro confessione: attendatur ad calorem intensissimum in regionibus tropicalibus, ubi sedes confessionales, similes his quae estant in regionibus temperatis, cito fiunt fornaces pro miseris missionariis post centenas confessiones auditas.

Exc. Verwimp: Placet iuxta modum: ratione habita de eis quae dixerunt Eminentissimi Patres Ottaviani et Ruffini de imaginibus Christi et Sanctorum modo nimis moderno et minime pio compositis.

Exc. Jelmini: Placet iuxta quae sapienter dicta sunt ad tuendum artis et musicae sacrae christianum characterem quod saepe atque saepius profanatur his generalis profanationis temporibus.

Exc. Suhr: Placet: mihi videtur difficile esse leges statuere pro arte sacra.

Rev. Gut: Placet. Non placent quae dicta sunt contra usum Pontificalium Abbatum. Talis restrictio esset contra traditionem immemorabilem. Solemnitas functionum in monasteriis nostris, specialiter in magnis sanctuariis, exigit pontificalia propter aedificationem populi, non propter superbiam praelati.

Rev. Sépinski: Placet omnino quoad principia. Corrigatur pag. 16 [20] lin. 1: « ad mirabil*em* illum gloriae concentum ».

Rev. Janssens: Placet.

[20] Cf. p. 467.

XIII

DE INSTRUMENTIS DIFFUSIONIS SEU COMMUNICATIONIS SOCIALIS

(Septima Congregatio: 2 apr. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A SECRETARIATU DE SCRIPTIS PRELO EDENDIS ET DE SPECTACULIS MODERANDIS

PROOEMIUM *

1. Inter mirifica technicae artis inventa, quae hodiernis prae ceteris temporibus, Deo favente, humanum ingenium e rebus creatis deprompsit, ea peculiari sollicitudine Mater Ecclesia excipit ac prosequitur quae animum potissimum respiciunt, viasque quasdam novas hominibus praebent cuiusvis generis nuntios, cogitata ac praecepta facillime *communicandi*. Ex quibus vero inventis ea eminent *instrumenta* quae non modo singulos homines, sed ipsas multitudines totamque humanam *societatem,* natura sua, attingere valent, sicut multiplices preli formae, cinematographeum, radiophonia, televisio et alia huiusmodi, quae proinde iure meritoque *instrumenta communicationis socialis* vocari possunt.[1]

---

* Declaratio: Fere insuperabiles experti sunt difficultates sodales huius Secertariatus Praeparatorii in sermone latino flectendo ad munus sibi concreditum perficiendum, quod Summus Pontifex in Litteris Apostolicis, quarum initium est: *Superno Dei nutu,* his verbis declaravit: « Secretariatus pariter instituitur quaestionibus omnibus expediendis, quae, cum hodiernis vulgandarum sententiarum rationibus (ut sunt folia impressa, radiophonicae et televisificae transmissiones, cinematographica spectacula etc.) quo modo conectuntur ».

In primis haud facile apparuit nomen latinum invenire ad res omnes, de quibus agitur, proprie designandas.

Penes linguas hodiernas variae reperiuntur voces ad hanc novam rerum provinciam appellandam; ex quibus aliae magis extollunt aptitudinem ad transmissionem sententiarum (« techniques de diffusion »), aliae efficaciam socialem (« mass media », « Publizistik »), aliae facilitatem in usu imaginum et vocum (« mezzi audiovisivi »).

Etiam minus conveniens videtur, ad has res designandas, vocem « spectacula » usurpare, quia minime omnibus novis inventis tribui potest, sicut v. gr. radiophoniae, et quia ipsa vox multa complectitur quae ad sententias vulgandas non pertinent, sicut agones, ludos circenses et similia.

Praeterea vox « spectacula » non satis enuntiat rationem, omnibus inventis de quibus hic agitur propriam, directe communicandi aliquod spirituale contentum et consequenter continuo atque efficaciter in animos agendi, etiamsi communicatio ipsa speciem oblectamenti accipiat.

2. [*Quibus rationibus Ecclesiae intersint*]. Ipsa enim Ecclesia profitetur haec instrumenta optima esse subsidia humano generi praebita, cum multum conferant, si recte adhibeantur, ad excolendos singulos homines, atque ad humanam societatem mentis cultu animique virtute locupletandam, immo vero ad Dei regnum propagandum et firmandum. Sive enim datis nuntiis, sive impertitis praeceptis, sive praebitis spectaculis agant, haec inventa tam latissime, celerrime et efficacissime — praesertim cum per aurium atque oculorum delectamenta animos demulcent — ingenuarum artium decoras species, necnon naturales et revelatas veritates ac exempla virtutum hominibus communicare eosque instimulare valent, ut spes affulgeat fore ut ad suprema promptius homines possint dirigi ac conformari, iidemque facilius noscant se omnes filios eiusdem Patris coelestis esse, uniusque humanae familiae fratres.[2]

3. Novit quidem Mater Ecclesia hominem, cuius in manibus haec instrumenta sunt posita, cum sit libertate arbitrii praeditus necnon originali labe vulneratus, posse, proh dolor, ea adhibere contra divini Conditoris consilium et in sui iacturam convertere; immo eius maternum sensum angunt damna quae ex eorum pravo usu humanae consociationi saepius orta sunt.[3]

4. Ceterum Ecclesia, cum divinum acceperit mandatum omnibus hominibus totique humanae familiae verbum salutis praedicandi, cumque sit societas inter homines et pro hominibus constituta, procul dubio hodierna communicationis socialis instrumenta e re sua considerare debet.[4]

5. [*Qua ratione in Sancta Synodo Vaticana tractentur*]. Censent ergo huius Sanctae Synodi Patres, ad proposita sibi praestituta attendentes, maxime oportere quaestiones praecipuas expendere cum prelo, cinematographeo, radiophonia, televisione reliquisque communicationis socialis instrumentis connexas; indeque doctrinam tradere et generales normas statuere, quae spectent ad rectam christiani populi institutionem morumque renovationem, ad catholicae vitae incrementum, necnon ad ecclesiasticorum laicorumque apo-

---

Propterea necessarium visum est huius Secretariatus sodalibus peritorum in hac re virorum sententiam obsecundare atque ad designanda nova haec inventa nomen proponere *instrumentorum communicationis socialis,* in posterum etiam in iurisprudentia ecclesiastica et in pastoralibus documentis utendum.

Quod nomen simul innuit horum inventorum originem, cum technicis artibus conexam; deinde actionem instrumentalem, qua contentum spirituale, ab auctore humano compositum, aliis communicatur; denique vim quam celeriter in totam societatem exercet.

Hae postremae notae, id est directa in animos vis et propriae actionis amplitudo — cotidie centena milia milium lectorum, spectatorum, auditorum attingentes — Ecclesiae sollicitudinem excitant et universam quaestionem pastoralem *De instrumentis communicationis socialis* inter gravissimas res Concilio Oecumenico subiiciendas ponunt.

N. B.: Voce « prelum » significatur in his Litteris prelum periodicum (« press », « la presse », « die Presse », « la stampa » etc.) nisi aliud e contextu constet.

stolatus methodos ad nostrorum temporum necessitates rationesque aptius accommodandas.[5]

6. [*Hominibus bonae voluntatis invitatio*]. Confidit autem haec Sancta Synodus de hac re Ecclesiae doctrinae et disciplinae expositionem non solum saluti christifidelium profuturam, sed et omnibus bonae voluntatis hominibus [6] probatam fore; iis scilicet qui, naturae leges morales prosequi contendentes, student nova haec inventa in hominum utilitatem et in societatis bonum — cuius sors in dies arctius a communicationis socialis instrumentorum recto usu pendet — unice flectere.

TABULAE ABBREVIATIONUM

DOCUMENTORUM EX MAGISTERIO ECCLESIASTICO QUAE SAEPIUS IN HOC SCHEMATE CITANTUR

A.A.S. – *Acta Apostolicae Sedis,* commentarium officiale.

Ad Petri Cathedram – Litterae Encyclicae IOANNIS XXIII, de veritate, unitate et pace, caritatis afflatu provehendis, die 29 iulii 1959, *A.A.S.*, LI (1959), pp. 459-531.

A.S.S. – *Acta Sanctae Sedis* (priora quinque volumina sub titulo *Acta ex eis excerpta quae apud Sanctam Sedem geruntur*).

Boni Pastoris – Motu Proprio IOANNIS XXIII, de Pontificio Consilio rei cinematographicae, radiophonicae et televisificae novis legibus constituto, die 22 febr. 1959, *A.A.S.*, LI (1959), pp. 183-187.

C.I.C. – *Codex Iuris Canonici.*

DENZ. – H. DENZINGER, *Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum.*

Discorsi Messaggi – *Discorsi, Messaggi, Colloqui del Santo Padre* GIOVANNI XXIII, ab anno 1958, Tipografia Poliglotta Vaticana.

Discorsi e Radiomessaggi – *Discorsi e Radiomessaggi di Sua Santità* PIO XII, XX, ab anno 1939 ad 1958, Tipografia Poliglotta Vaticana.

Divini illius Magistri – Litterae Encyclicae PII XI, de christiana iuventutis educatione, die 31 dec. 1929, *A.A.S.*, XXII (1930), pp. 49-86.

Film ideale – Sermo PII XII ad viros in industria cinematographica operam navantes, pars I, die 21 iunii 1955, *A.A.S.*, XLVII (1955), pp. 501-512; pars II, die 28 octobris 1955, *A.A.S.*, XLVII (1955), pp. 816-829.

I rapidi progressi – Adhortatio PII XII ad Episcopos Italiae de televisione, die 1 ian. 1954, *A.A.S.*, XLVI (1954), pp. 18-24.

Les Semaines Sociales – Epistula ab Officio publicis Ecclesiae Negotiis ad Praesidem Hebdomadae Socialis Galliae, die 14 iulii 1955, *L'Osservatore Romano,* die 22 iulii 1955.

MANSI – I. D. MANSI, *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio,* Ed. phototypica, Graciaci, a. 1960.

Mater et Magistra – Litterae Encyclicae IOANNIS XXIII, de recentioribus rerum socialium processibus ad christiana praecepta componendis, die 15 maii 1961, *A.A.S.*, LIII (1961), pp. 401-464.

Miranda prorsus – Litterae Encyclicae PII XII, de re cinematographica, radiophonica et televisifica, die 8 sept. 1957, *A.A.S.*, XLIX (1957), pp. 765-805.

Oss. Rom. – *L'Osservatore Romano.*
PL – I. P. Migne, *Patrologiae latinae cursus completus.*
Vigilanti cura – Epistula Encyclica Pii XI, de cinematographicis spectaculis, die 29 iun. 1936, *A.A.S.*, XXVIII (1936), pp. 249-263.

NOTAE

[1] Cf. *Miranda prorsus,* ibid. (in *tabulis abbreviationum*), pp. 765-766; *Les Semaines Sociales,* ibid.; *Vigilanti cura,* ibid., p. 256; Sermo Pii XII ad moderatores ephemeridum Civitatum Foederatarum Americae Sept., die 24 martii 1952, *Discorsi e Radiomessaggi,* XIV, p. 31.

[2] Cf. *Vigilanti cura,* ibid., p. 251; *Miranda prorsus,* ibid., pp. 769, 772, 777; Sermo Pii XII ad viros actionis catholicae Italicae, die 20 sept. 1942, *Discorsi e Radiomessaggi,* IV, pp. 214-215.

[3] Cf. Sermo Pii XI ad Moderatores ephemeridum exterarum, die 9 aprilis 1934, *L'Oss. Rom.,* 11 aprilis 1934; *Vigilanti cura,* ibid., p. 251; *Miranda prorsus,* pp. 769, 772; *Boni Pastoris,* ibid., p. 184.

[4] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., p. 766; Sermo Pii XII ad ephemerides catholicas, die 18 februarii 1950, *Discorsi e Radiomessaggi,* XI, p. 368.

[5] Cf. *Ad Petri Cathedram,* ibid., p. 511.

[6] « Quoslibet catholicos, etiam omnes cordatos homines » *Vigilanti cura,* ibid., p. 258; « di quanti sono dotati di un sereno giudizio e di un senso di responsabilità », « l'unione concorde dei buoni contro il film corruttore » *Film ideale,* ibid., pp. 505-506.

PARS I

DE COMMUNICATIONE SOCIALIS INSTRUMENTIS IN UNIVERSUM SUMPTIS *

Titulus I

DE ECCLESIAE DOCTRINA **

[*Introductio*]. Expositionem aggrediens de Ecclesiae doctrina circa instrumenta communicationis socialis in universum sumpta, haec Sacrosancta

---

* Declaratio: Diversitate ac multiplicitate instrumentorum communicationis socialis minime neglecta, opportunum visum est in primis de argumentis tractare quae omnia instrumenta, in universum sumpta, respiciunt, ea quidem ratione, ut, quantum fieri potest, iterationes vitentur.

Praeterea, contingenti seu temporanea nota istorum instrumentorum perspecta, quae facile modificantur, evolvuntur, transformantur, immo aliquando decidunt, dum nova antea ignota prosiliunt et invehuntur, necesse fuit quaestiones ad ipsa instrumenta pertinentes ita pertractare ut Concilii statuta etiam in posterum valeant.

** Declaratio: Ad finem pastoralem harum Litterarum prosequendum, peculiaris nota ac diligentia necessaria visa est in exponenda Ecclesiae doctrina de rebus ad instrumenta communicationis socialis spectantibus.

Vaticana Synodus eo spectat ut fideles probe sciant: quae iura atque officia in hac parte ad Ecclesiam pertineant; quibus rationibus normisque bonus vel malus eorum moralis usus innitatur; denique, quomodo varii hominum ordines ad rectum horum instrumentorum usum suam possint operam conferre.

CAPUT I

DE IURE ET OFFICIO ECCLESIAE

1. [*Ecclesiae iurium atque officiorum fontes*]. Sanctae Ecclesiae iura atque officia quae instrumenta communicationis socialis respiciunt, proficiscuntur ex munere eidem Ecclesiae a Christo Domino concredito docendi omnes homines, eosque ad pascua salutis secure ducendi,[1] tum revelatas veritates tradendo, tum iuris naturalis leges authentice interpretando.[2]

2. Hac in suprema et universali magisterii auctoritate constituta,[3] atque evangelizandi necessitate compulsa, quam iam Apostolus gentium sibi incumbere profitebatur,[4] Ecclesia Catholica affirmat proprium munus circa hodierna communicationis socialis instrumenta sibi perpetuo esse adimplendum: scilicet et nuntium salutis, his instrumentis adhibitis, praedicandi, et redemptos omnes docendi ac moderandi, ut ipsi, quod bonum est tenentes et ab omni specie mala abstinentes, sal terrae mundique lux sint semper et ubique, suaeque huius vitae et aeternae saluti prospiciant.[5]

3. [*Ecclesiae agendi ratio*]. His officiis a Divino Redemptore sibi concreditis semper Ecclesia fideliter functa est, primum quidem instrumenta sui apostolatus seligendo atque aptando ad temporum necessitates et condiciones. Verbum enim salutis non tantum per sacrorum praeconum voces, sed etiam Apostolorum, Pontificum Doctorumque scriptis evulgare sategit; immo vero, praesertim ut rudiores per sensibilia ad superna raperentur, canticis,

---

Agitur de doctrina iam saepius in Magisterii ecclesiastici documentis per partes exhibita, nunc autem in unum collecta, tribus praesertim argumentis in lucem positis:

— De iure Ecclesiae libere his instrumentis utendi (caput I); urget enim alte coram nationibus revocare quod libertas habendi catholicum prelum, catholicas radiophonicas televisificasque transmissiones et alia huiusmodi ad Ecclesiae operam necessaria, omnino pertinet ad religionis libertatem.

— De iudiciis practicis circa moralitatem earum rerum quae his instrumentis diffunduntur (caput II); requiritur enim non solum ad populi christiani bonum, sed etiam ad Pastorum necnon censorum ecclesiasticorum utilitatem, ut praecipuae quaestiones morales in hac materia a Concilio auctoritative solvantur ad rectum iudicium efformandum et ad unitatem actionis firmandam.

— De officiis eorum in quorum manibus instrumenta communicationis sunt posita (caput III); agitur enim hic de fundamento ad perfectionem coetuum artificum atque auctorum (« morale professionnelle », « professional ethics », « Berufsethik », etc.).

scaenicis spectaculis, omniumque ingenuarum artium innumeris mire elatis operibus usa est; praeterea, foliis librisque prelo editis, vixdum hoc inventum adhiberi coeptum est; novissime vero omnibus hodiernarum technicarum instrumentis.[6]

4. Nec umquam defuit Ecclesia in docendo, monendo atque statuendo, ne fideles, his omnibus utentes, detrimentum caperent. Huc enim facit Pauli praedicatio, post quam Ephesii neophytae, *qui fuerant curiosa sectati, libros contulerunt et combusserunt*;[7] huc faciunt acta Conciliorum, a Nicaeno [8] et a Costantinopolitano II,[9] in quibus de Arii *Thalia* et de *Tribus Capitulis* actum est, usque ad Lateranense V, quod praecepta de impressione et approbatione librorum statuit *ne id, quod divino favente numine, ad Dei gloriam et fidei augmentum ac bonarum artium salubriter est inventum, in contrarium convertatur, ac Christifidelium saluti detrimentum pariat*;[10] denique usque ad Tridentinam Synodum, quae de libris edendis ac legendis tractandum mandavit.[11]

5. Nec desunt innumeri Summorum Pontificum interventus: ab Anastasio, qui Origenis scripta respuit,[12] et a Leone Magno, qui Manichaeorum ac Priscillianorum volumina interdixit,[13] usque ad Paulum IV, qui, primus, pro tota Ecclesia librorum prohibitorum *Indices* redegit.[14]

6. Recentiore vero tempore Summi Pontifices, qui de scriptis prelo excussis agere ac statuere numquam destiterunt,[15] ut animarum saluti prospicerent, simul quaestiones etiam omnes perpenderunt quas novissima instrumenta communicationis socialis, saeculo vigesimo invecta, proponerent, ac necessarium iudicaverunt de eisdem quaestionibus in magisterii pontificii documentis late atque competenter tractari.[16]

7. [*Ecclesiae iurium atque munerum natura et ambitus*]. Sacris igitur Litteris, necnon perpetua Ecclesiae agendi ratione et ecclesiastici magisterii testimoniis innixa, haec Sacra Synodus profitetur et docet: ius munusque esse Ecclesiae inviolabile, et communicationis socialis cuiusvis generis instrumentis, quatenus ad christianam educationem ad omnemque suam de animarum salute operam sunt necessaria vel consentanea, libere uti, et homines docere ac moderari ut, ab omnibus animarum periculis sibi praecaveant, atque suam totiusque humanae familiae salutem perfectionemque, horum instrumentorum auxilio, ad hanc vitam et aeternam quod attinet, assequantur.[17]

8. Hoc vero Ecclesiae Catholicae ius cuiusvis generis instrumentis libere utendi, et Sedi Apostolicae et singularibus Ecclesiis competit;[18] non tantum vero si ipsorum instrumentorum possessio penes ipsam Ecclesiam sit, sed, pro rata parte, boni communis causa, etiam si ea instrumenta a civili societate, vel a privatis gerantur.[19]

9. Nativum autem ius Ecclesiae docendi et moderandi non solum respicit principia doctrinae sed etiam particulares determinationes circa horum instrumentorum usum, veluti sunt de pelliculis prolata iudicia vel ephemeridum interdictio aut commendatio.[20]

10. Suadetur ergo omnibus cordatis hominibus, et praesertim Ecclesiae sinceris actuosisque filiis, ut istorum instrumentorum usus Ipsi faciliorem pro viribus reddant,[21] pro certo habentes iura atque munera in hac parte ab Ecclesia exercenda, omni tempore de humano genere promerita,[22] nedum societatis civilis iura laedant, peringentes utilitates humanae consociationi conferre, ipsorum instrumentorum recto incremento favere, familiarem atque socialem vitam roborare, scientiam ditare, ingeniorum cultum animique humanitatem extollere, pacis consensum inter nationes valide obsecundare atque tutari.[23]

CANONES

I - Si quis dixerit Ecclesiam iure nativo non pollere habendi instrumenta communicationis socialis, iisque utendi, quatenus ad suum ipsius finem assequendum conferant, a doctrina catholica est alienus.

II - Si quis Ecclesiae negaverit nativum ius et officium res quae ad eadem instrumenta pertinent, quatenus ad animorum institutionem et sanctitatem conferant, diiudicandi, approbandi vel respuendi, a doctrina catholica est alienus.

NOTAE

1 « Quod in aure auditis, praedicate super tecta » *Matth.* X, 27; « ... euntes in mundum universum praedicate Evangelium omni creaturae » *Mc.* XVI, 15; « Euntes ergo, docete omnes gentes... docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis » *Matth.* XXVIII, 19-20.

2 Cf. GREGORIUS IX, Epistula *Ab Aegyptiis* ad Theologos Parisienses, die 7 iulii 1228, DENZ. 442-443; Decretum S. Officii *Lamentabili,* die 3 iunii 1907, n. 5, DENZ. 2005; Conc. Vaticanum I, Sessio III, die 24 apr. 1870, Constitutio dogmatica de fide catholica, Cap. IV, *De impossibilitate oppositionis inter fidem et rationem,* DENZ. 1797; PIUS XI, *Divini illius Magistri,* ibid. (in *tabulis abbreviationum*), p. 64; PIUS XI, Litterae Encyclicae *Quadragesimo anno,* die 15 maii 1931, *A.A.S.,* XXIII (1931), p. 190.

3 Cf. *Divini illius Magistri,* ibid., p. 49 et sqq.

4 *I Cor.* IX, 16.

5 *I Thess.* V, 21-22; *Matth.* V, 13-14.

6 *Miranda prorsus,* ibid., p. 768.

7 *Act.* XIX, 19-20.

8 MANSI, ibid., vol. II, pp. 637, 657 et praesertim p. 919.

9 MANSI, ibid. vol. IX, pp. 179-202 et sqq.; pp. 252-254 et 298.

10 MANSI, ibid., vol. XXXII, pp. 912-913.

11 MANSI, ibid., vol. XXXIII, pp. 117-118.

12 MANSI, ibid., vol. III, p. 945; *PL,* vol. XX, 73; vol. XXI, 627-631; vol. XXII, 722.

13 *PL,* ibid., vol. LIV, 694-695.

14 « Index auctorum et librorum, qui tamquam haeretici aut suspecti aut perniciosi ab Officio S. Romanae Inquisitionis reprobantur et in universa christiana Re-

publica interdicuntur », Romae 1557; cf. F. A. ZACCARIA, *Storia polemica delle proibizioni de' libri,* Roma, 1777, p. 145.

[15] Litt. Enc. *Quanta cura,* PII IX, die 8 dec. 1864, *A.S.S.,* III (1867), p. 161; Litterae Encyclicae ad Episcopos Brasiliae, LEONIS XIII, 1899, *Acta Leonis,* p. 195; Epistula Encyclica ad Episcopos Lusitaniae, LEONIS XIII, *Pergrata Nobis,* 1886, *Acta Leonis,* pp. 189-190; Litterae Encyclicae ad Episcopos Italiae, S. PII X, *Il fermo proposito,* 1905, *A.S.S.,* XXXVII, p. 741 et sqq.; Sermo PII XI in Conventu augurali Expositionis catholicarum scriptionum ex universo orbe in Civitate Vaticana, die 12 maii 1936, *A.A.S.,* XXIX (1937), pp. 139-144.

[16] *Vigilanti cura,* ibid.; Sermo PII XII ad III Conventum preli catholici internationalem, die 18 febr. 1950, *Discorsi e Radiomessaggi* XI, pp. 365-372; *Miranda prorsus,* ibid.; IOANNIS XXIII, Sermo ad iurisperitos Italiae, die 8 dec. 1959, *A.A.S.,* LII (1960), pp. 45-50; *Boni pastoris,* ibid.; *Nostra Patris,* ibid.

[17] « Ecclesia autem... inviolabili iure fruitur ea impertiendi, quae sibi ex divino mandato concredita sunt. Cui sacrosancto iuri officium eorum respondeat oportet, qui publicam rem moderantur; ita quidem, ut etiam ad has artes, quibus veritatem virtutemque propaget, ei aditus patere debeat »: *Miranda prorsus,* ibid., p. 773; cf. etiam *Divini illius Magistri,* ibid., p. 54; *C.I.C.,* Can. 1322, § 2.

[18] Cf. *C.I.C.,* Can. 1495.

[19] Cf. *Miranda prorsus,* ut supra.

[20] Cf. Nuntius radiophonicus PII XII de conscientiae christianae institutione, die 23 martii 1953, *Discorsi e Radiomessaggi,* XIV, p. 22.

[21] « Qui vero Ecclesiae sinceri actuosique filii sunt... efficere pro viribus iubentur ut eadem technicis hisce inventis uti possit, quatenus ad animorum sanctitatem conferant » *Miranda prorsus,* ibid., p. 773.

[22] Cf. Conc. Vaticanum I, Sessio III, die 23 apr. 1870, Cap. IV, *De fide et ratione,* DENZ. 1799; Litterae Encyclicae *Immortale Dei,* LEONIS XIII, die 1 nov. 1885, DENZ. 1878, 1879; « Est enim humanarum disciplinarum ingenuarumque artium patrona et altrix » *Miranda prorsus,* ibid., p. 774.

[23] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., p. 776 et sqq.

CAPUT II

DE ORDINE MORALI OBIECTIVO SERVANDO

1. [*De ordinis moralis primatu*]. Alterum propositum sibi praestitutum aggredientes, declarandi scilicet rationes quibus bonus vel malus instrumentorum communicationis socialis usus diiudicetur, Patres Concilii praeprimis obiectivi ordinis moralis primatum ab omnibus tenendum edicunt.[1] Hic enim ordo ceteros ordines cum iisdem instrumentis connexos, — sicuti oeconomicum, politicum, ad artem pertinentem — licet praestantes, unus excedit.

2. Solus namque moralis ordo hominem, Dei rationalem creaturam, et ad superna vocatum, in tota ipsius natura complectitur, atque, si integre fideliterque servetur, eum ad perfectionem et beatitudinem plene assequendas adducit, itemque principia, divinis praeceptis confirmata, ei suppeditat, ad horum etiam instrumentorum usum quod attinet, semper et ubique vali-

tura,[2] etsi artium technicarum progressus societatisque mutatae condiciones novas in dies gignant quaestiones.

3. [*Quae ad recta iudicia moralia requirantur*]. Ad rectum ergo iudicium morale ferendum in implicatis quaestionibus moralibus ex usu instrumentorum communicationis socialis ortis vel orituris, tria sunt coniunctim consideranda: *ratio* scilicet *agendi* ipsorum instrumentorum propria; *contentum,* quod instrumenti ope communicatur, et *adiuncta,* seu circumstantiae omnes, in quibus ipsa communicatio perficitur.[3]

4. Sicut enim omnino moraliter bonus est diiudicandus tantum ille instrumentorum communicationis socialis usus qui prorsus paret Dei mandatis, quorum maximum est dilectio Dei ac proximi, sic legem moralem laedit usus qui vel in uno offendat.[4]

5. [*Ratio agendi*]. Attendatur ergo oportet imprimis ratio agendi — tam unicuique instrumento propria, quam omnibus coniunctim agentibus communis — qua id genus instrumenta ita suam ingentem vim fascinatoriam in homines exercere contendunt, ut ipsi, praesertim si imparati sint, eamdem animadvertere, dominari ac, si res ferat, reicere, saepenumero non valeant; maxime cum id genus instrumenta potius aptentur ad homines in numerum coacervatim cogendos quam ad singulas personas, suae libertatis conscias, afficiendas.[5]

6. Accedit etiam quod ob sensuum oblectationem et sciendi semper nova cupidinem, quas ipsa in utentibus gignunt, eadem nimiam animorum attentionem ac temporis non modicam partem sibi facile arrogant. Nemo igitur est qui non videat pericula libertati, cultui navitatique, tum singulorum hominum tum societatis, ab immoderato usu istorum instrumentorum timenda, quibus obviam eatur necesse est idoneis auxiliis, quae christianae virtutes, praesertim caritas, prudentia et temperantia, suadeant.[6]

7. [*Contentum*]. Deinde attendatur oportet *contentum* quod, ope istorum instrumentorum, propria sua forma, communicatur, et ex quo potior et prima honestas seu moralitas communicationis pendet.[7]

8. Dum igitur semper erunt ea contenta reprobanda quae istorum instrumentorum ope Deum religionemque impetere, veritatem mutilare vel deformare, moralem sensum debilitare, legitimae auctoritati insultare, malam auri potestatem extollere, genus luxuriosum vitae dilaudare, facinora, rapinas, odia inter sociales classes et inter varias stirpes cohonestare audeant; e contrario omnino laude digna sunt ea quae iisdem instrumentis honorem Deo debitum, religionis supernaturales divitias, animi ornatum, scientiarum atque ingenuarum artium merita extollant atque promoveant; amorem Dei et proximi inter homines ac nationes, iustitiam et pacem genuini nominis, castum connubium familiaeque sanctitatem, necnon digna hominibus oblectamenta omniaque veri nominis bona procurent.[8]

9. Haec autem instrumenta flecti quidem possunt vel ad nuntia danda, vel ad praecepta impertienda, vel ad veritates demonstrandas, immo ad fabulas actionesque fingendas, sive arte cultuque praestantes, sive etiam ad

communia attinentes oblectamenta, dummodo, omnia quae quibusvis litterarum vel spectaculorum generibus communicentur, ad legem moralem conformentur.[9]

10. [*Adiuncta*]. Denique attendenda sunt adiuncta, in quibus reapse unaquaeque communicatio socialis perficitur, circumstantiae scilicet omnes personarum, locorum, temporum et ceterorum id genus, quae eius honestatem valeant mutare, vel prorsus novare. Maiora enim officia moralia effectoribus incumbunt si effectio vel divulgatio communicationis sub auctoritate civili perficiatur,[10] vel si aere publico sustentetur; maxime autem si res efficiantur vel vulgentur a catholico instituto vel a persona religiosa.[11]

11. Diversum autem erit iudicium morale ferendum de communicatione iuxta gradum praeparationis spiritualis, iuxta culturae evolutionem ac multitudinis sensum, ac praesertim iuxta aetatem lectorum, auditorum et spectatorum;[12] diversum vero si haec instrumenta intra ipsos domesticos parietes nuntia spectaculaque introducant.[13] In omnibus enim lex moralis postulat ut illa vitentur quibus haec « humana inventa salutaribus illis utilitatibus priventur quas, ex providentis Dei consilio, primum quaerere oportet ».[14]

12. [*De nonnullis quaestionibus moralibus hodie agitatis*]. Ceterum minime latet Patres Concilii usum horum instrumentorum tum quaestiones psychologicas et sociologicas, tum, et imprimis, morales excitasse novas atque implexas, quae, ut solvantur, in dies acriora studia requirunt. Quare ipsi Patres viros scientiis psychologicis et moralibus vacantes adhortantur ut suas investigationes in hac materia prosequi contendant.

13. Ut tamen christifideles omnes, necnon universi cordati homines, rectam sibi conscientiam efformare possint, placuit Patribus tres quaestiones, nostra aetate maxime agitatas, tangere, scilicet: de libertate informationis, de libertate artis, ut aiunt, atque de descriptione mali moralis.

14. [*De iure ad informationem deque libertate informationis*]. Nemo sane est qui neget hodiernae societatis progressiones et vinculorum inter humanae societatis sodales augmentum, perutilem, immo potius plerumque necessariam, informationem reddidisse. Publica enim et tempestiva eventuum rerumque communicatione plenior et continua instructio singulis hominibus providetur, ita ut ad bonum commune efficaciter omnes conferre possint, sicque pleniorem totius civilis societatis profectum tueantur.[15]

15. Inest ergo in societate humana ius ad informationem de omnibus quae singulis, vel coetibus, secundum uniuscuiusque condiciones, conveniant; huius tamen rectum iuris exercitium expostulat ut, iustitia et caritate semper servatis, in suo obiecto communicatio sit integra, scilicet ne substantia rei nuntiatae, in nuntiis seligendis vel supprimendis, mutiletur vel mutetur; sit etiam, in modo honesta et conveniens, scilicet sancte leges morales hominisque dignitatem servet, cum in nuntiis promendis tum in quaeritandis. Non omnis enim scientia prodest, caritas autem semper aedificat.[16]

16. [*De libertate artis*]. Continua artium technicarum progressio ac perfectio multum contulerunt sive ad veterum artificum opera aptanda et

late divulganda, sive ad nova, novis adhibitis significandi rationibus, artificia exprimenda. Hinc factum est ut controversiae in praesentiarum increbrescerent de rationibus inter artis iura, ut aiunt, et legis moralis normas, quas alii aliter exhibere contendunt, secundum scilicet, tum de ethica tum de aesthetica disciplinis opiniones, saepe aberrantes, singulorum proprias.

17. Primatu ordinis moralis nuper declarato, Patres Concilii necessarium ducunt, ad iura Dei animarumque tuenda, haec recolere: tum artifices in miris operibus effingendis et divulgandis tum receptores ea sibi comparantes iisque fruentes, cum homines permaneant, Christi gratia redempti, semper legis moralis imperio obstringi.

18. Ea ergo libertate legitime utantur oportet quae est vera hominum libertas, qua scilicet *omnes adhibeantur opes et cum ceteris communicentur quae ad virtutem humanaeque naturae perfectionem conferre possint.*[17] Quid enim prodest homini si, ut pulcherrima quaeque huius saeculi adipiscatur, animae suae detrimentum patiatur? [18] Haec autem eo maius valent quo frequentiores imparatioresque erunt receptores quibus artis opera destinentur, insuper quo vehementior erit vis fascinatoria ipsius communicationis, denique quo minus materia communicata splendore verae artis refulgebit.

19. [*De tractatione mali moralis*]. Ad malum morale in argumentis ope communicationis socialis tractandis, tam ficticiis quam historicis quod attinet, narratio culparum vel errorum humanorum potest sane inservire ad hominem penitius cognoscendum explorandumque, ad veri bonique magnificentiam manifestandam atque extollendam, opportunioribus ceterum effectibus dramaticis obtentis.[19]

20. Mali tamen narratio, descriptio vel repraesentatio, ne damnum potius quam utilitatem animis afferant, legibus moralibus subiaceant omnino oportet, eo vel magis cum agatur de rebus quae sibi debitam reverentiam exigant, vel quae hominem, originali labe vulneratum, facilius ad inordinatam libidinem incitent. Ne, ergo, ludicre, vel plus aequo in malo quis immoretur, neve hoc inhoneste tractet, scilicet sive flagitiosas res probando immo celebrando, sive eas dolosis ac depravantibus ornatibus instruendo, sive eas illis praebendo quibus modica vel nulla sit facultas eadem recte intelligendi iisque obsistendi. Huc enim faciunt timendae Domini minae: *Vae mundo a scandalis... Vae homini illi per quem scandalum venit.*[20]

CANONES

I - Si quis dixerit usum instrumentorum communicationis socialis legibus moralibus non esse obnoxium, ita ut singulis hominibus, vel eorum coetibus, iis uti liceat, posthabitis Dei et proximorum iuribus, tam in propria agendi ratione, quam in eius contento exhibendo, et in adiunctis quibus ipsa communicatio perficiatur, a doctrina catholica est alienus.

II - Si quis dixerit liberum exercitium iuris ad informationem vel progressum ingenuarum artium exposcere ut quaevis nuntia scriptaque, quaevis imaginum vocumque species, quodvis genus spectaculorum, libere quaerantur,

efficiantur et cuilibet divulgentur, licet veritati, religioni, bonis moribus, personae humanae dignitati, rectae iuventutis institutioni, aut ceteris boni communis rationibus infensa, a doctrina catholica est alienus.

NOTAE

[1] Cf. S. THOMAS AQ., *Summa Theologiae,* Ia-IIae, q. Ia, a. 5, 7; q. IIa et sqq.; *Les Semaines Sociales,* ibid.

[2] Cf. Litterae Encyclicae PII XII *Summi Pontificatus,* die 20 oct. 1939, *A.A.S.,* XXXI (1939), p. 423; Nuntius Radioph. PII XII de conscientia christiana in iuvenibus recte efformanda, *A.A.S.,* XLIV (1952), p. 272; Litterae Encyclicae PII XII *Humani generis,* DENZ. 2306; S. THOMAS AQ., *Summa Theologiae,* Ia-IIae, q. XXIV, a. 4.

[3] Cf. S. THOMAS AQ., *Summa Theologiae,* Ia-IIae, q. XVIII, a. 2, 3 et 10.

[4] Cf. *Matth.* XXII, 37-39; « Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus » *Iac.* II, 10.

[5] Cf. *Vigilanti cura,* ibid., pp. 255-256.

[6] *Film ideale,* ibid., pp. 504-505; *Miranda prorsus,* ibid., pp. 777-780, 782, 804; *Boni Pastoris,* ibid., pp. 184 et 185.

[7] Cf. *Matth.* XII, 35; XV, 18.

[8] Cf. *Vigilanti cura,* ibid., pp. 255-256; Sermo PII XII ad Moderatores Societatis Radiophonicae Italiae, die 3 dec. 1944, *Discorsi e Radiomessaggi,* VI, pp. 211-213; *I rapidi progressi,* ibid., pp. 19-20; *Nostra Patris,* ibid., pp. 492-493.

[9] Cf. *Film ideale,* ibid., pp. 817-824; Sermo PII XII ad diurnarios Helvetiae, die 14 apr. 1946, *Discorsi e Radiomessaggi,* VIII, p. 43.

[10] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., p. 773.

[11] Cf. Instructio Pontificii Consilii rem cinematographicam moderantis ad Episcopos Italiae, die 1 iunii 1953.

[12] Cf. *Film ideale,* ibid., p. 507 et sqq.

[13] Cf. *I rapidi progressi,* ibid., pag. 20; *Miranda prorsus,* ibid., pp. 794, 801.

[14] *Miranda prorsus,* ibid., p. 770.

[15] Cf. Sermo PII XII ad Conventum intern. scriptorum ephemeridum cathol., die 15 febr. 1950, *A.A.S.,* XLII (1950), p. 256.

[16] *I Cor.* VIII, 1.

[17] *Miranda prorsus,* ibid., p. 773; cf. Sermo PII XII de Beato Angelico, die 20 apr. 1955, *A.A.S.,* XLVII (1955), pp. 291-292; Sermo PII XII ad censores ecclesiasticos librorum, die 13 febr. 1956, *A.A.S.,* XLVIII (1956), pp. 133-134.

[18] Cf. *Matth.* XVI, 26.

[19] Cf. *Film ideale,* ibid., pp. 822-829.

[20] *Matth.* XVIII, 7.

Caput III

DE SINGULORUM CIVIUM ATQUE SAECULARIS POTESTATIS OFFICIIS

1. [*Partitio*]. Ecclesia, ad instrumentorum communicationis socialis materiam quod attinet, silentio praeterire nequit officia eorum omnium quibus facultas est in rectum usum ipsa intrumenta convertere.

Quorum in numero imprimis recensentur omnes qui, in hac rerum parte, in publicas opiniones agere possunt; deinde receptores, parentes, praeceptores, iique omnes qui ipsis instrumentis, ex suscepto munere, operam navant; denique auctoritas civilis: a quibus omnibus ordinis moralis in hac rerum parte instauratio navitatem postulat magnanimam atque consociatam.[1]

2. [*De publicis opinionibus recte efformandis*]. Cum opiniones publicae — quae vim et efficaciam hodie exercent maximam in omnium ordinum cives et in vitae sive privatae sive socialis magni ponderis proposita — potissimum efformentur atque magis magisque increbrescant ex istorum instrumentorum suasionibus, omnes societatis consortes suis iustitiae et caritatis officiis satisfaciant necesse est, operam navando ad ipsas opiniones, etiam ope istorum instrumentorum, recte efformandas atque pandendas.[2] Ideoque, et in hac parte sibi claras certasque rerum notitias comparent, sese ad rectum iudicium morale exerceant, idemque opportune et fortiter manifestent, omnibus adhibitis auxiliis quae iustae leges praebeant. Nec se a culpa vacuos iudicare audeant si, ob sui absentiam, mala in publicis opinionibus saepenumero invalescant.

3. [*De receptoribus*]. Procul dubio peculiaria officia obeunda sunt a receptoribus: a lectoribus scilicet, a spectatoribus et ab auditoribus, qui informationes et spectacula his instrumentis diffusa, personali ac libera electione, *recipiunt.* Recta autem electio expostulat ut ea omnia vitentur quae spiritalis detrimenti causa vel occasio fiant, ne alii per pravum exemplum in periculum inducantur, neve bonis communicationibus obstetur, malis vero faveatur: quod quidem plerumque fit pretium exhibitoribus solvendo, qui ob oeconomicas dumtaxat rationes haec instrumenta adhibeant.[3]

Inest ergo receptoribus grave officium sese tempestive certiores faciendi de sententiis his in rebus a competenti auctoritate latis, atque eisdem, secundum rectae conscientiae normas, fideliter obsequendi.[4] *Vir enim prudens dirigit gressus suos,*[5] *qui vero amat periculum, in illo peribit.*[6]

Curent ergo receptores ut suam conscientiam excitent atque instituant, ita ut inordinatis suasionibus facilius obsistant, bonis autem, quae virtute, scientia et arte praestant, plene faveant.[7]

4. [*De iunioribus ac de iis quibus eorum cura committitur*]. Iuniores praesertim cohortandi sunt ad disciplinam et moderationem in usu horum instrumentorum, atque ad ea deligenda quae ipsorum captui conveniant; deinde studiose ducendi ut res visas, auditas, lectas penitius intellegant, de iis simul cum educatoribus disserant, ac rectum iudicium proferre ediscant.[8]

Huiusmodi autem perutile opus, rectam paedagogiam spectans, inter officia recensendum est parentum eorumque qui ipsorum vices gerunt, scilicet magistrorum, institutorum, sacerdotum, quibus iuniorum cura committitur; qui omnes sollicitudinis suae uberem fructum consequentur si, quae alios tenentur docere, ipsi egregie calleant, et si in istorum instrumentorum usu, virtutis exemplo suae praecepta firment.[9]

5. [*De iis qui, ex suscepto munere, his instrumentis operam navant*]. Attamen praecipuum morale officium in recto instrumentorum usu communicationis socialis respicit diurnarios, scriptores, scaenicorumque apparatuum artifices, actores, praebitores, diribitores, gestores et venditores, criticos ceterosque qui harum communicationum auctores fiunt. Omnino enim patet qualem quantamque partem ii omnes sortiti sint in hodiernis hominum consortionibus, scilicet informando, incitando, totum immo humanum genus recte vel pessum ducendo.[10]

6. Eorum itaque erit, oeconomicas vel politicas, vel artis rationes ita moderari ut, Dei Regnum primum quaerentes,[11] bono communi humanaeque culturae simul prospiciant.[12] Quibus arduis sane tamque sacris officiis harum artium viri periti satisfacere nequibunt, nisi iidem prius rectam vitae humanae opinionem sibi efforment ac teneant, quae istis muneribus rite implendis eos ex intimo disponat.[13] Qui vero nomen dederint consociationibus ad suam professionem spectantibus, eas seligant quae legum moralium reverentiam in suae artis exercitio sibi imponant ac omnia incepta et pacta reiciant quae rectae conscientiae adversentur; ita civilis auctoritatis debitam vigilantiam salubriter praecurrent et virtutum iter sibi invicem planius reddent.[14]

7. [*De auctoritate civili*]. Ex doctrina christiana de origine et natura auctoritatis civilis, postulatur ut etiam ipsa in hac re peculiaribus officiis obstringatur, ratione boni communis, cui haec instrumenta ordinantur.[15] Eius enim, pro suo munere, est informationis veram libertatem, qua hodierna societas ad sui profectum omnino eget, defendere atque tutari; religionem, culturam, artes fovere, ut crescant et augeantur; receptoribus, ut suis legitimis iuribus libere frui possint, patrocinari.

8. Praeterea civilis potestas definitum atque in dies amplius obtinet officium optima quaeque communicationis socialis incepta augendi,[16] praesertim vero ea quae, licet necessaria vel maxime utilia — uti sunt quae iuventae conveniant — a mercenariis quidem negliguntur, dum ab aliis, qui boni, veri pulchrique incrementum sibi proponerent, suscipi nequeunt nisi a publica auctoritate suppeditentur.

9. Denique eadem publica potestas gravissimo tenetur officio[17] horum instrumentorum disciplinae, per iustas leges, vigilanter consulendi, ne ex eorum pravo usu gravia discrimina publicis moribus et societatis progressui obveniant; nec licet asserere per hanc vigilem curam iniuste singulorum comprimi libertatem,[18] si saecularis potestas debita severitate compescat negotia ad morum integritatem evertendam — saepenumero studiose ordinata atque

mercatorio apparatu instructa —, praesertim si ad iuniorum aut incultorum hominum morale praesidium vigilantia exerceatur, et si validae deficiant cautiones ex parte eorum qui, ex suscepto munere, haec instrumenta adhibent.

CANONES

I - Si quis dixerit omnes homines in conscientia non obligari ut ex prelii foliis atque spectaculis ea solummodo seligant quae moraliter bona sunt, ea vero quae moribus adversantur respuant, a doctrina catholica est omnino alienus.

II - Si quis dixerit eos qui, suscepto munere, instrumentis communicationis socialis operam navant ad leges morales conformari non posse aut non debere, a doctrina catholica est omnino alienus.

III - Si quis dixerit non esse auctoritatis civilis officium publicos mores et legitimam libertatem in usu instrumentorum communicationis socialis tuendi atque fovendi atque ipsis instrumentis per iustas leges efficaciter consulendi, a doctrina catholica est omnino alienus.

NOTAE

[1] Cf. Sermo PII XII ad Urbis puellas, die 12 maii 1946, *Discorsi e Radiomessaggi,* VIII, p. 77 et sqq.; *Miranda prorsus,* ibid., pp. 775-776.

[2] Cf. Sermo PII XII ad III Conventum preli catholici internationalem, die 18 febr. 1950, *Discorsi e Radiomessaggi,* XI, pp. 365-372.

[3] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., pp. 787-788; Nuntius Officii ab Ecclesiae publicis negotiis ad Officium Catholicum Internationale de re cinematographica, die 6 iun. 1958, *L'Oss. Rom.,* die 18 iun. 1958.

[4] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., pp. 787, 795-796, 803; Nuntius Officii ab Ecclesiae publicis negotiis ad Officium Catholicum Internationale de re cinematographica, die 10 iun. 1954, *L'Oss. Rom.,* 21-22 iun. 1954.

[5] *Prov.* XV, 21.

[6] *Eccli.* III, 27.

[7] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., pp. 780-781, 786.

[8] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., pp. 780-782, 791, 802-803; PII XI Litterae Encyclicae *Casti connubii,* die 31 dec. 1930, *A.A.S.,* XXII (1930), p. 556.

[9] Cf. *Divini Illius Magistri,* ibid., pp. 81-82; *Miranda prorsus,* ibid., pp. 803-804.

[10] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., pp. 787-791; Sermo PII XII ad editores, die 10 dec. 1950, *Discorsi e Radiomessaggi,* XII, p. 357.

[11] Cf. *Lc.* XII, 31.

[12] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., pp. 779, 789-790.

[13] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., pp. 791-792.

[14] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., p. 775.

[15] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., pp. 775-776, 792, 798-799.

[16] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., pp. 773-774; *Mater et Magistra,* ibid., *A.A.S.,* LIII (1961), pp. 415-419.

[17] Cf. *Mater et Magistra,* ibid., pp. 429-430; *Miranda prorsus,* ibid., p. 775.

[18] *Miranda prorsus,* ibid., p. 775.

2) RELATIO EXC.MI P. D. MARTINI IOANNIS O'CONNOR ARCHIEPISCOPI TIT. LAODICENI IN SYRIA PRAESIDIS SECRETARIATUS DE SCRIPTIS PRELO EDENDIS ET DE SPECTACULIS MODERANDIS

Eminentissimi, Excellentissimi et Reverendissimi Patres:

Argumentum, de quo in hodierna sessione a me vobis relatio exhibenda est, materiam complectitur, quae numquam in prioribus Conciliis Oecumenicis pertractata est. Immo ne Codex quidem Iuris Canonici hanc materiam tractat. Agitur autem de re quae in hodiernis temporis adiunctis summi momenti est ad animarum salutem quod attinet, scilicet ad legem quae in Ecclesia suprema est.

Rei momentum.

Neminem fugit novus idemque admirandus prorsus ordo, qui nostris occurrit oculis, nempe diffusio instrumentorum communicationis socialis, quae totam fere vitam socialem affecit.

Quo res magis pateat, liceat mihi recens rationarium seu « statisticam » referre.

Praeter octo millia (8.000) ephemeridum, quae quotidie ad bis millies centena et nonagena millia (290 milioni di copie) exemplarium imprimuntur, adiungenda sunt viginti duo millia (22.000) foliorum nonquotidianorum quae etiam ad bis millies centena millia exemplarium (200 milioni di copie) in vulgus eduntur.

Praeterea auditoria ad centies septuagies millia in toto orbe pro spectaculis cinematographicis erecta sunt, quae quotannis frequentantur ab octodecies millies millenis millium spectatorum (18 miliardi di spettatori) id est a tota orbis multitudine septies multiplicata.

Stationes vero radiophonicae sex millia (6.000) publico destinantur, quarum transmissiones excipiunt quadrigenties millena millium instrumentorum radiophonicorum (400 milioni di ricevitori) in quavis telluris parte; insuper habentur hodie fere mille stationes televisificae, quae imagines propagant ope centies ac vicies millies millium scriniorum televisificorum vulgo televisorum (120 milioni di televisori).

Hi obstupefacientes numeri in annos augentur, tum ob vitae oeconomicae incrementa, tum etiam ob nova technica inventa; quo fit ut intra paucos annos — et forsitan intra paucos menses — transmissiones televisificae per artificiales satellites in universo orbe excipiantur.

Ex hac rerum condicione, novissima ac praepollens negotiosa industria orta est, quae gravissimas proponit quaestiones ad rem oeconomicam, artificam, socialem et politicam spectantes; immo ex hac rerum

novarum provincia succrevit internationalis competitio in qua invicem opponuntur, magno rerum apparatu, aperte vel etiam occulte, utilitates, culturae, « ideologiae ».

Haec instrumenta opinionem publicam efformant atque in animos dominantur. Huiusmodi enim instrumenta communicant spectacula, oblectamenta, notitias; haec autem communicando, pedetentim inter innumeras multitudines diffundunt atque spargunt imagines, doctrinas, persuasiones, quibus homines singuli vitam propriam conformant et dirigunt; quo fit ut etiam mores et sociales consuetudines paulatim flectantur et fingantur. Quae cum ita sint, instrumenta communicationis socialis quotidie animis alimentum praebent quod eo fortius afficit quo imparatior et rudior hominum condicio et educatio est. Sufficiat obiter id recolere, quod nempe in multis regionibus pueri et iuvenes plus temporis scriniis televisificis vel spectaculis cinematographicis concedunt quam ipsi scholae.

Hae autem sufficere videntur ad momentum instrumentorum communicationis socialis pro futura sorte humanae societatis ostendendum.

Argumenti difficultas.

Exinde patet etiam quam ardua quaestio proposita sit nostro Secretariatui qui consilia ac vota colligere debuit Patribus Concilii deferenda, in tam ingenti, ac implicata rerum materia, spectatis diversarum regionum condicionibus.

Quod autem ad cinematographeum, ad radiophoniam, ad televisionem attinet, praeclara iam exstant documenta Summorum Pontificum in quibus non solum doctrina traditur, verum etiam ordinatio quaedam iuridica condita est in linea nationali et internationali una cum peculiari Officio in Curia Romana. Fatendum tamen est haec incepta in primordiis esse.

Quod ad prelum attinet ubique adhuc desiderantur principia doctrinae et fundamentales structurae ad apostolatum exercendum.

Nostro Secretariatui consociatam operam dederunt septemdecim Archiepiscopi et Episcopi, septemdecim Sacerdotes saeculares atque quattuordecim Sacerdotes religiosi qui ad viginti tres diversas totius orbis regiones pertinent; qui omnes gravia munera in suis nationibus in hac rerum parte expleverunt, immo fere omnes competentibus Commissionibus Episcopalibus vel nationalibus Officiis praefuerunt vel in suis terris huius difficilis apostolatus praecursores habendi sunt.

Eorum peritiae, zelo et impigrae sollicitudini debetur si post duodeviginti menses laboris, huic Supremae Commissioni Praeparatoriae hoc schema Constitutionis nunc exhiberi potest.

Hoc schema compendiose doctrinam atque praecepta complectitur,

quae a Concilio Oecumenico in hac rerum parte expectari videntur ad vitam pastoralem Ecclesiae novis necessitatibus aptandam.

Fere ubique terrarum pravus usus horum instrumentorum perturbant mores et mentes. Ideo omnes bonae voluntatis homines qui praesenti rerum condicione opprimuntur et anguntur, ab Ecclesia lucem et normas agendi expectant.

Methodus in operis Secretariatus explendis.

In sui officii partibus explendis, Secretariatus noster munus, a Motu proprio « Superno Dei nutu » sibi concreditum, stricte prosecutus est, investigandi scilicet circa sola instrumenta *hodierna* communicationis socialis, et quidem ratione habita doctrinae, apostolatus et disciplinae.[1]

Methodo inductiva procedens, noster Secretariatus *omnia et singula* variarum regionum totius orbis technica opera, culturae incepta, apostolatus navitates consideravit ac perpendit. In schemate tamen redigendo illa tantum argumenta retinuit quae necessitatibus totius Ecclesiae simul responderent, ita ut Concilio Oecumenico graviora tantum subiicerentur.

Deinde Secretariatus noster, cum probe noverit quam multa quantaque essent argumenta a Concilio examinanda, lineamenta sui schematis circumscripsit, singulas partes pluries (usque ad septemdecies!) redigendo, usquedum in *unicum corpus* materia universa ordinaretur sub titulo: *Schema Constitutionis de instrumentis diffusionis seu communicationis socialis.*

Quod quidem schema in duas partes dividitur: quarum altera generalis est et de omnibus instrumentis communicationis socialis in universum sumptis agit; altera vero peculiaris considerat singillatim quaedam praecipua instrumenta propter eorum uniuscuiusque novitatem et propter singularum efficacitatem quam in populum exercent.

Praeterea Membris nostri Secretariatus opportunum visum est apparare textum secundum formam consuetam, ut Patribus Concilii facilius redderetur munus examinandi, deliberandi, statuendi.

Totum schema ab omnibus Secretariatus Membris approbatum est unanimi suffragio, post Consultorum consensionem. Tres tantum collegae aliquid exceperunt circa formam.

Pariter una voce omnes Sodales et Consultores Secretariatus enixe hoc supremum Consilium Praeparatorium rogant, et per idem Consilium, Summum Pontificem humiliter ac devote adprecantur, ut in Vati-

---

[1] « Secretariatus pariter instituitur *quaestionibus omnibus expediendis* quae, cum *hodiernis* vulgandarum sententiarum rationibus *quoquo modo* connectuntur » (*A.A.S.*, 52, 1960, pag. 436).

cano Concilio inter urgentiora negotia tractanda, praesens argumentum de instrumentis communicationis socialis numeretur. Etenim solum apta doctrinae expositio et consentanea praecepta, ab altissima Sede Ecclesiae Docentis lata, poterunt in Ecclesia elicere vires, ex quibus instituta inceptaque efflorescant quae tam arduam difficilemque provinciam, vitae et educationi christianae insidiantem, convertat in sociam virtutis et Evangelii ministram.

Dum per celerrimum telluris demographicum incrementum bis millies millena millium hominum (2 miliardi) luce Evangelii privantur, non est dubitandum quin ipsa divina Providentia prae manibus nostris haec instrumenta communicationis socialis posuerit, ut iis utamur ad salutis nuntium omni creaturae aptius perferendum.

Pars I - Titulus I. *De « Prooemio » et « De Ecclesiae doctrina »*.

Schematis examen nunc incipiendo, puto « Prooemium », nulla egere introductione.

Titulus autem primus: « *De Ecclesiae doctrina* », ceteris longior est propter momentum atque implicationem materiae, quae numquam, usque adhuc, in unum organicum corpus, redacta est.

A nonnullis enim Episcopis postulatum est ut Doctrina Ecclesiae de hac re ad amussim illustraretur, et Summus Pontifex, inter quaestiones nostro Secretariatui commissas, hanc primam ac praecipuam posuit: « Proponatur et illustretur Ecclesiae doctrina de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis ».

Criteria in redactione adhibita.

In redigendis capitibus istius tituli: « De Ecclesiae Doctrina », hic Secretariatus omnino vitare studuit omnia quae contentionem vel disputationem saperent; immo studuit positive exponere sanam Ecclesiae doctrinam, documentis Magisterii illustratam, modo consentaneo hominum nostri temporis cogitandi formae.

Praeterea, in exponenda Ecclesiae doctrina, maxime exquisitum est ut singula capita non solum praesentibus necessitatibus plane responderent, sed etiam faciliorem fecundioremque redderent publicae opinionis et singulorum hominum in hac re christianam institutionem.

Igitur in fine capitum, addita sunt doctrinae summaria seu canones, non tamen modo condemnatorio, sed magis declaratorio expressa.

Tituli partitio.

Titulus « De Ecclesiae Doctrina » introductione necnon tribus capitibus constat.

Caput primum: « *De iure et officio Ecclesiae* » duplex munus Ec-

clesiae esse demonstrat atque declarat, scilicet diiudicandi inter bonum et pravum usum instrumentorum communicationis socialis atque flectendi eadem instrumenta ad animarum salutem.

Caput secundum: « *De ordine morali obiectivo servando* » primatum ordinis moralis vindicat in iudicio ferendo circa res ad instrumenta communicationis socialis pertinentes.

Cum autem plerique errores quoad usum instrumentorum communicationis socialis e falsis opinionibus circa libertatem sic dictam informationis, circa « libertatem artis » ac circa descriptionem mali moralis profluant, haec tria argumenta, in hoc secundo capite explicantur.

Caput tertium: « *De singulorum civium atque saecularis potestatis officiis* » viam sternit ad erudiendos atque instituendos omnes sociales ordines qui, cum opinionem publicam efformando, tum instrumenta communicationis socialis recipiendo vel efficiendo, ipsa instrumenta in melius vertere valent ac debent.

Peculiari cura exposita est doctrina de officiis civilis auctoritatis, ratione habita propensionis hominum nostrae aetatis qui fastidiose, etiam plus iusto, tolerant auctoritatis civilis in hac rerum parte interventum.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. LÉGER: Prooemium. Antequam votum meum exprimam de ipso prooemio, mihi permittatur humiliter formulare iudicium generale de omnibus schematibus propositis in hac materia de instrumentis diffusionis et forsan Spiritus Dei non sum oraculum, sed mentem meam libere et confidenter pandam.

Salvo meliori iudicio, opinor quod, excepto capite quod mirabiliter tractat de prelo et quod ut exemplare uti posset pro redactione aliorum, omnia schemata funditus recognoscenda sunt.

Hae sunt rationes huius voti generalis:

1) *Schemata illa perfusius elaborata sunt*: Multiplicantur repetitiones et considerationes particulares quae, etsi cum subiecto disputato connexae, non a Concilio faciendae sunt.

2) *Inspiratio theologica illorum schematum saepe debilis est.* Praesertim in schemate de « Ecclesiae doctrina », pertritae generalitates diffuse et negative exponuntur; loca communia repetuntur; et considerationes theologicae quae subiectum tam concretum apte cingerent, rarius inveniuntur. Videtur quod in illis schematibus, deficit cognitio experimentalis instrumentorum de quibus agitur. Et tunc doctrina moralis non exurgit ex fine proprio ipsarum rerum. Ratio non sufficienter habetur de finalitati-

bus propriis instrumentorum diffusionis; neque sufficienter ostenditur quomodo natura ipsa illorum instrumentorum hominem ducit ad suam perfectionem et beatitudinem. Non satis perpenduntur necessitates hominis et societatis humanae qui illis instrumentis utuntur. Studium superficiale ducere potest ad quoddam moralismum.

3) *Praevalet mens iuridica ubi sperabatur mens pastoralis.* Deficit enim modus proprius secundum quem Ecclesia appropinquare et tractare debet subiectum quod, natura sua, non est supernaturale, sed quod primo intra profanas realitates societatis humanae invenitur. Secundum textum illorum schematum; videtur quod primaria praeoccupatio Ecclesiae est semetipsam considerare et instrumenta diffusionis accommodare suae missioni veritates supernaturales propagandi et malum extirpandi. Quod non est secundum veram pastoralem sollicitudinem Ecclesiae.

4) *Habetur tonus seu modus loquendi qui non convenit Ecclesiae vigesimi saeculi.*

Timeo quod modus diffusus et saepius negativus tractandi de instrumentis communicationis, parvae inspirationis erit pro actione competente et lucida catholicorum. Timeo etiam quod doctrina Ecclesiae taliter exposita nullo modo audietur a multis non-catholicis qui, tamen, particulariter in tali materia, lucem, sollicitudinem et incitamentum Ecclesiae exspectant. Credo quod verus modus loquendi hominibus nostri temporis est ille qui invenitur in littera Encyclica *Mater et Magistra.*

* * *

Tamen forsan iudicium generale supra expositum non erit secundum opinionem maioris partis membrorum huius Commissionis. Ideo pro unoquoque schemate, multas modificationes particulares proponam.

In paragrapho 2, simplicius exponatur obiectum immediatum instrumentorum diffusionis; dicatur quod est diversas manifestationes vitae humanae communicare (acta mere quotidiana, opiniones hominum, variae civilisationes et culturae, realitates ordinis naturalis et supernaturalis).

In paragrapho 3 sapiens est et secundum realismum Ecclesiae revocare infirmitatem humanam et vulnus peccati. Tamen etiam si peccatum, in se, est « contra divini Conditoris consilium et in sui iacturam », mihi videtur quod hic non est locus illas cogitationes theologicas affirmare. Potius vocandi sunt homines, secundum verba eorum auditui accommodata, ad instrumenta diffusionis utenda pro servitio et commodo societatis humanae et cum reverentia pro persona humana. Propono ut in

linea decima quinta eiusdem paragraphi verbo « *pravo* » substituatur « inordinato » quod minus praeiudicat de intentione hominum.

In paragrapho quinta (sicut et in aliis paragraphis) interesse Ecclesiae nimis limitatur ad populum christianum. Memorare debemus quod declarationes Concilii non a solis catholicis audientur sed etiam ab omnibus quibuscumque hominibus. V. g. propono quod sic modificentur ea quae a linea quarta habentur: « quae spectent ad rectam institutionem, *ad felicem vitam* et ad morum renovationem *familiae humanae,* ad *christianae* vitae incrementum... ».

Similiter propono ut, in paragrapho sexta ordo rerum invertatur. Exprimetur primo interesse pro omnibus hominibus et postea dicetur quod non mirandum est quod Ecclesia sollicitudinem particularem habeat pro filiis suis.

Denique propono ut appellatio « instrumenta *diffusionis* seu communicationis socialis » quae inscribitur super tegmen schematis etiam appareat in prima paragrapho schematis.

Verbum « diffusio » necessarium est ad illa instrumenta distinguenda ab illis quae sunt mere communicationis sicuti omnia vehicula.

De Ecclesiae doctrina.

Sicut iam dixi in voto meo generali: non placet.

Tamen hae sunt particulares animadversiones meae:

In introductione, propono dicendum quod scopus expositionis doctrinae Ecclesiae est etiam illuminatio seu formatio opinionis mundialis in hac materia. Et propono ut in linea 7 supprimatur verbum « moralis », quod nihil addit.

In paragrapho 1 propono ut indicetur consequentia naturalis regiminis Ecclesiae pro hominibus. Dicatur: « ex munere... concredito docendi omnes homines, eosque *ad perfectiorem vitam in hoc saeculo* et ad pascua salutis secure ducendi ».

Reducantur ad unum paragraphi 3, 4, 5, de ratione agendi Ecclesiae. Facta recordata in illis paragraphis nihil addunt ad doctrinam Ecclesiae. Quaedam ex factis historicis, quamvis legitimari possint, ansam praebent controversiae. Inopportunum est textum praesentare qui iustificationem sapit.

In paragrapho 9 supprimantur exempla data de pelliculis et de ephemeridibus. Problema de lege Indicis seu de interdictione librorum hic non expresse ponitur. Tamen mea opinio est quod, etiam si non dubitatur de iure interdicendi, valde dubitatur de opportunitate illo iure utendi. Tunc ad quid proclamatio illius iuris? Sufficit dicere quod

ius Ecclesiae docendi et moderandi respicit etiam particulares determinationes circa horum instrumentorum usum *et contentum.*

Caput I:

Mihi videtur quod paragraphus 10 non est conclusio secundum positivam sollicitudinem Ecclesiae. In schemate invitantur homines et particulariter catholici, ad ius Ecclesiae tuendum. Potius hortentur catholici ad responsabilitates capiendas ita ut contributio Ecclesiae in hac materia humanitati affertur. Et etiam invitentur omnes homines bonae voluntatis ad illam contributionem libenter recipiendam. Sic sollicitudo pastoralis Ecclesiae magis affirmaretur et non esset mere defensiva.

Canones qui in fine capitis formulantur mihi non placent. Nihil dicunt quod iam non inveniebatur in aliis paragraphis schematis. Sunt formulationes negativae et mihi videntur omnino inopportuni. Canones formulare in hac materia pertinet ad schemata proprie doctrinalia.

Caput II:

Necessarium est affirmare principia de ordine morali, sed saepe fit quod explicationes in textu datae de illis principiis generalibus sunt nimis extensae. Propono quod paragraphi prima et secunda in unum, sequenti modo, reducantur.

Supprimantur ultima sententia paragraphi primae et sex ultimae lineae paragraphi secundae a verbis « itemque principia... ».

Sunt aliquae prolixae et tam particulares affirmationes, quae potius pertinent ad commentaria theologorum quam ad Concilii declarationes. Ob illam rationem, propono suppressionem paragraphi quartae; item propono abbreviationem paragraphi quintae, quae descriptiones inutiliter multiplicat, ad duo solummodo dicenda: *ingens numerum* hominum qui attinguntur ab instrumentis diffusionis et quidem *modo intensivo.* Paragraphus sexta incidentiam moralem *tantummodo negativam* indicat quoad rationem agendi instrumentorum diffusionis. Potius abbrevietur illa negativa paragraphus.

Item abbrevientur et modificentur paragraphi 8 et 9. Ad quid enim, in textu Conciliari, descriptio, sub aspectu morali, perlonga data? Melius est obiectivam et actualem enumerationem dare contenti, quod possibiliter communicatur ope instrumentorum diffusionis et postea, aliquibus verbis, influxum bonum vel malum indicare super homines.

In paragrapho 10 affirmetur *diversitas* potiusquam *gradus* responsabilitatum effectorum, substituendo verbum « diversa » verbo « maiora » et verba « maxime autem » pro verbo « item ». Et sic mutetur ultima sententia: « item si res efficiantur vel vulgentur a religioso vel a profa-

no instituto aut persona ». Unumquodque enim maius esse potest, sub diverso aspectu.

In paragrapho 11 supprimatur ultima sententia, quae vere superflua est.

Paragraphus 14 et 15 bene tractant de iure et libertate informationis. Propono ut, praeter ius ad informationem de omnibus, notetur necessitatem statuendi hierarchiam secundum momentum obiectivum, inter varias informationes.

Supprimetur ultima sententia paragraphi 15, quae superflua est.

Non mihi placent paragraphi de libertate artis.

Primo dicam quod quaestio, de qua hic agitur, praesentari debet ut subiectum realium et difficilium problematum potiusquam ut materia merae controversiae, quae aliquibus principiis generalibus facile dirimetur. Non agitur solummodo de quibusdam « aberrationibus », ubi iura artis defenduntur contra iura legis moralis. Opinor quod agitur de problemate cuius homines bonae voluntatis et etiam catholici difficillime solutiones inveniunt.

Activitas artistica est activitas humana, in se primo consideranda, si volumus obiective et positive tractare de eius moralitate. Est humanum phaenomenon quod immediatos et proprios fines habet observandos. Prima animadversio moralis facienda ab Ecclesia, quae semper protector artium fuit, est positiva, i. e. quod talenta hominibus a Deo data debent fructum facere, quia hoc est secundum divinam ordinationem. Non sola diffidentia manifestetur, sed consideretur et foveatur ab Ecclesia bonum ab activitate artistica exiturum. Propono ergo quod totaliter reficiantur in hoc sensu paragraphi de libertate artis.

Item reficiantur paragraphi de « tractatione mali moralis ».

Etenim, hoc problema superficialiter exponitur; v. g. nil dicitur de distinctione facienda inter malum in opere artistica et in aliis mediis tractatum. Multae quaestiones nullum responsum habent. Non inveniuntur considerationes positivae.

Ob easdem rationes ac superius allatas, *canones* non mihi placent.

Caput III:

Paragraphus 2 maiore claritate indiget: confuse enim tractatur de influxu exercendo per et super instrumenta. Ultima sententia melioris inspirationis esset pro christianis si diceretur quod *ad plenam maturitatem christianam non pervenerunt* qui, ob sui absentiam, mala in publicis opinionibus invalescere fecerunt.

In paragrapho 3, primo exprimantur elementa positiva electionis iudiciosae et maturae. Invitentur christiani ad conscientiam propriam

formandam, adiuvantibus sententiis a competenti auctoritate latis. Saepe enim fit ut, pro multis communicationibus per instrumenta diffusionis receptis, individuus suo proprio iudicio relinquatur, quia sententia non datur vel quia sententiae officiose datae sunt inter se dissidentes.

In paragrapho 4 expressius optetur ut schola iuvenibus initiationem det valoribus positivis instrumentorum diffusionis.

Videtur, ob expressionem « Dei Regnum primum quaerentes », quod paragraphus 6 ad solos christianos destinetur!

Expresse notetur quod bona voluntas incompetentiam supplere nequit.

Proponitur in textu selectio consociationum particularium. Opportunius tamen esset invitare hos viros ad inspirandam tuitionem omnium iurium et omnium valorum in consociationibus iam existentibus.

De auctoritate civili bene tractant paragraphi 7 et 8. Tamen formulatio paragraphi 8 mihi videtur periculosa. Propositus interventus potestatis civilis non valet nec opportunus est pro omnibus instrumentis diffusionis. V. g. periculosum esset si publica auctoritas suppeditaret sumptibus inceptorum in provincia *preli;* nec ab experientia, videtur necessarium. Potius proponatur formula minus praefinita, quo a potestate civili faveatur et tueatur bonum commune.

In paragrapho 9, loco ultimae sententiae (lineae 5-14), dentur, pro auctoritate civili, normae vigilantiae, prudentiae et etiam reverentiae erga conscientias. Dicatur etiam quantum periculosa est, pro statu, huius officii adimpletio.

Ob easdem rationes ac superius allatas, propono suppressionem canonum.

Card. SPELLMAN: *Prooemium.*

Recte et iuste quaestiones de communicationis socialis instrumentis hac in Sancta Synodo Vaticana II tractantur. Nullus est homo recta mente praeditus, qui non agnoscit momentum non parvum quod haec instrumenta habent tum ad vitam singulorum hominum spiritualem tum ad vitam omnium populorum socialem et nationalem et internationalem. Usus horum instrumentorum influxum maximum vel pro bono vel pro malo nunc habent et in futuro magis magisque habebunt. Multiplices preli formae, cinematographeum, televisio, radiophonia et alia huiusmodi, nostris diebus propter technicae artis inventa cotidie progressum faciunt et suum influxum amplificant. Iam a tempore Pii PP. XI, imm. rec., Summi Pontifices et Episcopi ubique terrarum quaestiones de usu horum communicationis socialis instrumentorum frequenter tractaverunt. In suo Motu Proprio *Boni Pastoris* Ioannis PP. XXIII, f. r., locu-

tus est de Decessore Suo Pio Papa XII « qui gravibus editis Encyclicis Litteris sermonibusque habitis, non semel christifideles omnesque recta mente praeditos homines de haud levi monuit officio, quo obligarentur, ut mirandis hisce technicae artis inventis uterentur secundum providentis Dei consilium atque modo dignitate hominis congruente, cui perficiendo oportere illa deservire ».

Placet huius schematis prooemium in quantum bene exponit rationes quibus Ecclesiae intersint haec instrumenta. Haec Sancta Synodus non potest praeterire damna quae ex horum instrumentorum pravo usu orta vel oritura sunt. Bonum est, tamen, dare rationes imprimis positivas propter quas quaestiones his de rebus Concilio Oecumenico subiiciendae sunt. Ergo, bene dixit Prooemium quando primo loco « profitetur haec instrumenta optima esse subsidia humano generi praebita, cum multum conferant, si recte adhibeantur, ad excolendos singulos homines, atque ad humanam societatem mentis cultu animique virtute locupletandam, immo vero ad Dei regnum propagandum et firmandum », et tantum secundo loco mentionem facit de periculis ex eorum pravo usu possibilibus.

Ad finem huius prooemii invenitur invitatio omnibus bonae voluntatis hominibus. Experientia Episcoporum in Foederatis Americae Septentrionalis Civitatibus docet homines cordatos et catholicos et acatholicos collaborare posse et debere ut nova haec inventa in hominum utilitatem et in societatis bonum unice flectant. Sperandum est hanc invitationem, sicut semen in terram bonam cadens, fructum centuplum allaturam esse.

Titulus I: *De Ecclesiae doctrina.*

Sicut in declaratione dicitur, Ecclesiae doctrina de rebus ad instrumenta communicationis socialis spectantibus iam saepius in Magisterii ecclesiastici documentis per partes exhibita est. Procul dubio, Concilium Oecumenicum hanc doctrinam oportet in unum colligere et omnibus hominibus cordatis clare, breviter sed plane exponere.

Quoad doctrinam hoc in titulo schematis expositam non est disputandum. Ius et munus Ecclesiae erga communicationis socialis instrumenta proficiscuntur ex natura ipsius Ecclesiae a Christo fundatae. Ex Sacris Litteris necnon ex perpetua Ecclesiae agendi ratione et ecclesiastici magisterii testimoniis in Capite Primo huius Tituli, principia doctrinalia quae universa communicationis socialis instrumenta respiciunt, recte deducunutr. In capite secundo, nempe « De Ordine Morali Obiectivo Servando », dantur principia moralia quae necessaria sunt ad re-

ctum iudicium ferendum in implicatis quaestionibus moralibus ex usu instrumentorum communicationis socialis ortis vel orituris. Quaestiones de iure ad informationem, de libertate artis et de tractatione mali moralis, hodie maxime agitatae, in quovis tempore et ex usu cuiusvis communicationis socialis instrumenti oriri possunt. Ergo, hoc Concilium Oecumenicum oportet tractare de principiis ad solutionem harum quaestionum necessariis. Hoc in capite dux tutus et securus contra errores et opiniones periculosas providenter pro hodie et pro semper praebetur. Caput tertium huius tituli officia his in rebus singulorum civium atque saecularis potestatis bene exponit.

Quoad formam, tamen, hoc schema constitutionis minus felix est. Per totum hunc titulum adhibentur formulae negativae: videlicet, « si quis dixerit ... a doctrina catholica est alienus ». Hae formulae non placent. Hodie, instrumenta diffusionis notitiarum publicarum iam ita progressa sunt ut fere statim post decretorum huius Sanctae Synodi promulgationem milia milium hominum ubique terrarum lecturi vel audituri essent ipsissima decretorum verba. Pro Catholicis, qui auscultabunt verba Patrum Concilii uti filii auscultantes verba Sanctae Matris, formulae negativae et nimis iuridicae non sunt necessariae. Hae formulae in umbra ponere possunt obligationes imprimis positivas omnium Catholicorum ut studeant nova haec inventa in hominum utilitatem et in societatis bonum unice flectere. Contra usum huius modi formularum, adest alia ratio, etiam maioris ponderis. In prooemio huius schematis constitutionis, sapienter includitur invitatio omnibus bonae voluntatis hominibus. Procul dubio, plures homines cordati non-Catholici legent hanc constitutionem cum spe et exspectatione inveniendi in verbis Patrum Concilii principia positiva et normas morales de usu instrumentorum communicationis socialis. Nulla omnino est ratio uti terminologia quae eis causa possit esse molestiae et aversionis.

Praeterea, non placet usus verbi « Canon » hoc in schemate. In *Prolegomena* sui optimi libri de Iure Canonico, Eminentissimus Cardinalis Hamletus Ioannes Cicognani de variis significationibus et usibus huius verbi « κανών » seu « canon » in historia Ecclesiae disputavit. Verum est quod verbum « canon » adhibitum est a Patribus Conciliorum Tridentini et Vaticani I etiam pro definitionibus dogmaticis. Sed, sicut Em.mus Cardinalis notavit, Codex Iuris Canonici revertit ad consuetudinem antiquam vocandi « Canones » tantum leges disciplinares Ecclesiae Universalis. Melius est restringere usum verbi « canon » legibus in Codice Iuris Canonici inclusis et non uti hoc verbo pro definitionibus vel decretis etiam doctrinalibus Concilii Oecumenici.

Card. OTTAVIANI: Puto gratulationes esse faciendas Praesidi Secretariatus de mediis communicationis socialis propter laborem factum, primo quidem quia erat maxima difficultas (est prima vices qua in Ecclesia publice disseritur de iis argumentis modernis et maximi momenti) et tum quoad stylum propositum; laudandus est etiam quia invenit modum proponendi lingua latina res difficiles; est quaedam demonstratio quod lingua latina potest inservire etiam ad res modernas bene explicandas, bene proponendas et in hac re maximum successum habuit. Quod vero attinet ad ipsum contentum, sive prooemii, sive variorum capitum, dico mihi valde placere etiam modum quo conducta est res, quia principia doctrinalia optime exposita sunt. Item ex hac expositione fortasse melius, clarius possent etiam exprimi conceptus quia a quodam Pontifice, non bene memini, puto a Leone XIII in quadam Encyclica, dictum est ipsam curam Ecclesiae tantum esse utilem pro civitate in quibusdam materiis, ut non maiora emolumenta esset allatura ac si haberet eundem finem; in hac re fortassis optarem ut evolveatur hic conceptus, quod Ecclesia non solum iure proprio de iis rebus agitur quia maxime tangitur ordo moralis; et bene proposita est quaestio de ordine morali obiectivo cui conformari debent etiam illi qui artem extollunt; utique ars extollenda est quia est medium divinum datum hominibus in variis formis artis sed semper subiecta ordini morali obiectivo, et in hac re mihi videtur Secretariatum successum habuisse ostendendo quod ars debet subici legi morali obiectivae. Si nos non instamus in hoc principio, quod est principium quod maxime hodie impetitur ab artistis, qui dicunt artem esse liberam, non respicere debere neque moralem neque religionem; est libertas artis. Igitur gratulor quod hoc principium maxime, evidenter emissum est.

Quod attinet ad observationes quas paravi, brevitatis causa, non lego eas sed dabo in scriptis. Unam tantummodo rem vellem proponere et ad hanc me movit, et nunc circa hanc rem ex abrupto loquor, quia non scripseram, sed me movit expositio facta ab Exc.mo O'Connor. Data statistica quae ab eo proposita sunt vere sunt maximi momenti, et ostendunt curam sollicitam quam habere deberet Ecclesia in formanda conscientia christiana; in hac re convenio cum iis quae dixit Em.mus Card. Léger, licet non conveniam cum acri crisi facta totae constitutioni. Mihi videtur optima constitutio esse: quaedam res sunt corrigendae, sed positio problematis mihi videtur bene facta esse. Haec conscientia christiana formanda est iam a pueritia. Nos scimus maximum damnum cinematographei et televisionis venire praesertim quia iuvenes non habent ullam remoram, ullam institutionem factam, unam veram conscientiam formatam de iis quae vitare debent circa cinematographeum

et circa televisionem. Igitur optarem ut Concilium votum exprimat (hoc esset addendum) ut de iis canonibus moralibus, qui propositi sunt (non sunt vocandi canones sed sunt normae quaedam dandae practice sicut iam de ipsa constitutione depromi possunt), normae quaedam practice forment obiectum instructionis catecheticae pro pueris et pro adulescentibus; sicut in aliis rebus nos edocemus pueros et adulescentes interrogationibus et responsionibus ita debent edoceri iam cum sunt pueri et postea adulescentes de officiis quae christiani habent circa instrumenta communicationis socialis. Igitur mihi videtur locum faciendum esse in catechismis, ut fiant instructiones de hac re. Non sunt minoris momenti quam ceterae aliae instructiones, immo dicerem quod maximi momenti sunt in nostris temporibus, pro nostra civili evolutione. Igitur optarem ut ponatur hoc votum, quod Concilium invitet Episcopos ut in eorum catechismis adiungant normas quasdam, quibus imbui debent pueri et adulescentes, ut sibi conscientiam christianam forment circa usum mediorum communicationis socialis. Nos videmus quod pueri, adulescentes implent cinematographea quando etiam Centrum Cinematographicum Catholicum dicit esse exclusos iuvenes (tunc praesertim): signum est quod non est in istis pueris conscientia, conscientia christiana formata circa hanc rem. Igitur circa hoc exopto ut votum fiat ab ista Commissione.[1]

Card. JULLIEN: Opus procul dubio quam maximi momenti confectum est de materia de toto nova atque perdifficili.

At illud, sub ampliore, immo amplissima forma congestum fuit, si ipsae constitutiones legendae erunt in publicis Sessionibus coram Sanctissimo necnon tribus millibus Patrum.

Quocirca humiliter proponerem ut substantia rerum et normarum, quae vere conciliares sint et correcta iuxta Patrum placita, exponatur in singulis constitutionibus atque unicuique paragrapho aut capiti adnectantur declarationes seu explicationes, veluti illae breviores ac pauciores quae iam adsunt; eaedem vero declarationes, quamvis in textu non inserantur, attamen authenticam partem, veluti complementum, constituant doctrinalis substantiae.

Hac ratione, ni fallor, ex praeclaro utillimoque opere nihil boni deperditur atque constitutiones publice legendae longiores haud erunt.

Exc. HURLEY: Optimus labor factus est a Commissione et antequam audivi sermonem Em.mi Card. Léger et haberem aliqua minoris momenti etiam observanda, sed post illum sermonem puto quod hodie forsitan necessarium est mutare modum loquendi Ecclesiae quando de

[1] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

talibus argumentis agitur. Nam si aliquis docet, considerare debet non solum materiam quam tradit sed etiam audientes quibus dirigitur doctrina. Audientes hodierni, sive catholici, sive acatholici — nescio utrum, uti bene dixit Card. Léger, moventur modo loquendi traditionali, qui magisterium, auctoritatem et iura Ecclesiae ita affirmat. Raro Christus ad suam auctoritatem appellavit, sed potius modo humili veritatem dicebat, mentes disponendo ad doctrinam accipiendam potius quam modo, ut ita dicam, aggressivo, oppositionem in audientibus causando. Nunc ad particularia ex natura materiae tractatae: etiam mihi inconveniens videtur canones statuere: « si quis dixerit... a veritate catholica alienus est ». Et relate ad n. 5 pag. 11 [2] legimus: « id genus instrumenta potius aptentur ad homines in numerum coacervatim cogendos quam ad singulas personas, suae libertatis conscias, afficiendas ». Nescio utrum hoc verum est relate ad radiophoniam et televisionem. Mihi videtur quod programmata quae, late diffunduntur, natura sua singulis hominibus qua singulis, potius quam coacervatim diriguntur.[3]

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Prooemium placet.
« De Ecclesiae doctrina » placet, deletis canonibus.

Card. PIZZARDO: Placet. Liceat mihi duas observationes exprimere: 1) Urgens videtur organisatio et praeparatio catholica Artistarum. Habemus iam Missas pro Artistis. Iam ab initio Actionis Catholicae desiderata fuit *Schola* pro Artistis. 2) Media diffusionis (ut dixit aliquando Summus Pontifex) saepe sunt instrumenta perversionis vera « Antidecaloga ». Censura exerceri practice nequit propter confusionem inter bonum et malum et propter « sic dictam » libertatem Artis. Communistae utuntur istis Instrumentis ad deprimendos adversarios (ut docuit film « La dolce vita ») et ut possint demonstrare meliorem moralitatem haberi in Russia quam in aliis regionibus.

Card. ALOISI MASELLA: Prooemium placet.
« De Ecclesiae doctrina » placet iuxta modum: id est bene considerandum est utrum in fine canonum opportunum sit dicere ut proponitur « a doctrina catholica est omnino alienus »; nam sensus formulae est indeterminatus nec apparet quos effectus habere possit.

---

[2] Cf. p. 501.
[3] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: placet omnino quoad doctrinam. Non placet quoad formam qua Canones formulantur. Sane formula « a doctrina catholica est alienus » mansuetior est quam formula « anathema sit », attamen aliquo modo condemnationem sapit. Me taedet quod Ecclesia quae nuntia est boni nuntii, spem mundo salutis afferens, multis appareat sicut potestas ad condemnandum semper parata. Mallem ergo quod doctrina in forma sua positiva in toto schemate affirmaretur, et in Canonibus, cum omni serenitate in forma positiva redactis, formularetur. Et assentio his quae dixerunt Em.mi Cardd. Spellman, Léger, Ottaviani.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet.

Card. McGUIGAN: Prooemium placet. « De Ecclesiae doctrina » placet iuxta modum: cum haec materia sit tam nova et sit in maxima parte inter manus potestatis civilis, possumus comprehendere quod materia in schemate sit potius negativa; sed observationes tam clarae Cardinalium Léger, Ottaviani, Spellman et aliorum Patrum debent ponderari et locum habere in ultimo schemate.

Card. GILROY: Placet.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum: secundum scripta adnexa.[1]

Card. RUFFINI: Prooemium placet. Gratulor ex animo Exc.mo Relatori et Secretariatui qui eum adiuvit.

« De Ecclesiae doctrina » placet. Utiliter addi posset *forma positiva,* quid de fine et de utilitate instrumentorum diffusionis seu Communicationis Socialis sentiendum sit.

Doctrina quae in extrema parte singulorum capitum contrahitur, optima est et vere catholica. Ad vocabulum « *Canones* » quod attinet, in aliud mutetur, e. g. « Normae servandae ».

Card. SIRI: Prooemium placet. « De Ecclesiae doctrina »: placet iuxta modum: pag. 14,[2] n. 15, linea 29, ante verbum « iustitia » adiungatur: « veritate »; pag. 15,[3] n. 18, linea 20 videntur demenda verba « Christi gratia redempti » eo quod possunt hic intelligi, quasi restringant imperium legis moralis ad redemptos tantum; pag. 20,[4] linea 2 post verbum « ducendi » inseratur « si opus fuerit ».

---

[1] Cf. pp. 517-519.
[2] Cf. p. 502.
[3] Cf. p. 503.
[4] Cf. p. 505.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: ea quae dicuntur in his duobus schematibus multum placent, sed habeo quamdam reservationem quoad paragraphum 8 primi capitis. In hac paragrapho dicitur, inter alia, Ecclesiam habere ius utendi instrumentis communicationis socialis « *etiam si a privatis gerantur* ». Nescio utrum apodictice probari potest Ecclesiam habere hoc ius quoad instrumenta *privata*. An dici potest, exempli gratia, Ecclesiam absolute habere ius utendi statione televisionali privata? Forsitan hoc est nimis absolute dictum.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: hoc est: placet prooemium, sed in titulo primo, qui etiam placet, insistatur in forma positiva doctrinae, et deleantur « canones », seu potius, alia forma proponantur conclusiones. Optima apparet propositio Em.mi Ottaviani de formatione conscientiarum iam a pueritia seu a tempore catecheseos parvulorum.

Card. LÉGER: Placet in parte, non placet ex parte. Placet iuxta modum: secundum ea quae dixi.[5]

Card. GRACIAS: Placet.

Card. MONTINI: Placet iuxta modum: laudandi valde sunt viri qui hanc materiam, prorsus novam, tanta sollertia ac prudentia tractarunt. Laudanda quoque sunt quoad substantiam schemata proposita.

Forma tamen magis sinthetica adhibenda videtur in Concilio. Normae particulares magisterio ordinario Sanctae Sedis et Episcoporum committantur.

Canones non in forma anathematis et negativa et stricte iuridica redigantur, sed forma potius expositiva et positiva.

Adhortatio et invitatio fiant a Concilio ad usum rectum faciendum, pravumque coërcendum horum instrumentorum communicationis socialis.

Card. GIOBBE: Placet.

Card. CENTO: Prooemium et Titulus « De Ecclesiae doctrina » placent iuxta modum: Labor Secretariatus valde arduus erat, propter novitatem rei, atque optima voluntate laudabiliter confectus. Reor tamen Secretariatum ipsum humiliter esse dispositum ad schemata ipsa amelioranda, rationem habendo observationum Eminentissimorum Patrum. Forma canonum — formam dico — qua Secretariatus usus est, aliter ac omnes aliae Commissiones, minus apta mihi videtur.

---

[5] Cf. pp. 512-517.

Card. CICOGNANI: Placet.

Haec schemata, multo studio comparata, magnam laudem promereri videntur. Clarius tamen, brevius, ac modo magis positivo res exponi deberent. Si ita redigantur, possent dein efformare quod, de huiusmodi spectaculis, vocatur « Codex » productorum (anglice « producers »). Et tali ratione redacta, facile erit ut deinceps in linguas vernaculas suo tempore redigantur, ad normam et usum cleri et fidelium.

Doctrina horum schematum revera eruitur e principiis moralibus Christianis et e Pontificiis documentis, ordine dilucido et rerum copia. Iam exempla huiusmodi Codicum habentur. Instanter adfirmandum est hanc doctrinam non esse novam, sed sunt eadem principia Christiana, quae novis modis applicantur, seu novis instrumentis communicationis socialis.

Paucae permittantur animadversiones:

a) *Pro ministerio* pastorali aliquid pluris proponendum videtur, ex. gr. quod Episcopi nonnullarum nationum iam statuerunt et magno cum profectu celebrant: in determinato die festo (in Statibus Foed. Americae in festo Immaculatae) fideles in qualibet paroecia, brevi formula, promittunt se velle vitare, effugere spectacula immoralia et suspecta (radio, televisio, etc.). Huiusmodi publica promissio (pledge) multum utilis apparuit praesertim inter iuventutis adsociationes; « Legio of Decency » appellatur.

b) Uti Curia Romana habet officium seu Secretariatum de hoc, sic habeat quaelibet dioecesis, aut saltem Provincia ecclesiastica.

— Circa quasdam *voces* et *formam*:

a) Censeo vitandam esse illam formam condemnatoriam, seu semianatematis, « Si quis dixerit », et « a doctrina Ecclesiae est alienus ».

b) In schemate: Pars II, caput IV, p. 12 [6] (Adhortatio finalis), linea 12 et 20: auferatur vox *Litteras, Litteris,* cum minus proprie sonent, et alia vox adhibeatur (Normae...).

c) Demum, minus proprie citantur in Notis nonnulli canones Codicis I. C., uti in fasc. 4, pag. 4,[7] in nota: can. 1340 circa licentiam concionandi, et can. 1495, de iure Ecclesiae adquirendi etc. Alii canones proprie citantur, uti can. 1336 de iure Ordinarii loci quoad tuendam christianam doctrinam.

Citationes classicae et fundamentales revera sunt:

— « Vigilanti cura », Pii XI, 29 iunii 1936;

— « Miranda prorsus », Pii XII, 8 sept. 1957.

---

[6] Cf. p. 579.

[7] Cf. p. 543.

Card. GODFREY: Prooemium placet, habita ratione eorum quae dixerunt Excellentissimus Relator et opinionum Eminentissimorum Patrum.

« De Ecclesiae doctrina » placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Card. Liénart de formula « a Catholica doctrina omnino alienus ». Formula debet esse mitior.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: ratione habita animadversionum Em.mi Card. Léger: 1) de reductione textus ad minus prolixam declarationem; 2) de forma negativa inopportuna et plus minusve aggressiva conclusionum; 3) de periculo inconsideratae immixtionis Auctoritatis Civilis; et etiam observationum Em.mi Card. Ottaviani de necessitate defendendi doctrinam moralem obiectivam et de maximo momento huius communicationis socialis ab instrumentis hodiernis pro fide et pro re pastorali.

Card. KÖNIG: Prooemium placet. « De Ecclesiae doctrina » placet iuxta modum: attendatur ad ea quae dixerunt Cardd. Spellman et Ottaviani (et quoad modum positivum syntheticum et breviorem cf. Card. Léger).

Card. DÖPFNER:[8] Spectata rapida evolutione instrumentorum communicationis socialis eorumque ingenti influxu in hominum turbas exercito bene perpenso, statim innotescit momentum quaestionum in Schemate proposito tractatarum. Quae tamen valde differunt ab illis, quibus hucusque in Sessionibus Commissionis Centralis investigatum est, et diversis quidem sub rationibus: 1) Agitur hic de re non ipsa pertinente ad veritates revelatas, sed de se contingente et indifferente, sive ad bonum sive ad malum finem applicabili; 2) utrum finis, qui a declaratione Conciliari hac in re intenditur, reapse attingatur annon, magna ex parte pendet ex hominibus et societatibus, qui (generatim forsitan sine propria culpa) extra Ecclesiam catholicam versantur quique magis rationibus obiectivis et suadentibus quam meris praescriptionibus auctoritate impositis et canonibus munitis ad nobiscum collaborandum inducuntur.

Quibus circumstantiis accurate consideratis Schema totius Constitutionis examine quodam ac labore ulteriore egere videtur, quo lineae eius generales — ceteroquin iam in praesenti eius forma haud imperspectibiles — adhuc magis praecise, magis concinne et simul brevius exsculpantur. Quo in opere exsequendo observanda esse videntur principia haec generalia:

1. Iam in initio accurate determinetur obiectum tractandum, scil.

[8] Septimae Congregationi non interfuit.

ipsa communicatio socialis eiusque instrumenta, distinctum ab illis, quae stricte huc non pertinent, scil. theatralia spectacula et volumina praelo edita. Unde restrictio tantum in introductione partis II^{ae} data (fasc. 5, pag. 4,[9] linn. 1-11) uniatur definitioni prolatae in n. 1 Prooemii (fasc. 1, pag. 5[10] sq.) et excutiantur per totam Constitutionem rationes, quae magis librorum volumina edenda respiciunt, ita v. gr. conspectus historicus nn. 3-5 capitis I tituli I partis I (fasc. 2, pag. 5-7 [11]) ad praxim Ecclesiae circa librorum scriptionem impressionem et approbationem directius pertinens. Nam maxima est differentia librorum iam saecularem culturam inter et periodicorum usum copiosissimum, qui nostris temporibus demum invaluit. Non enim comparantur volumina et fascicula periodica, de quibus hic agendum est, nisi in eo quod prelo imprimuntur.

2. Constitutio ita componatur, ut non solum catholicos convincat, sed etiam non-catholicis suadeat collaborationem cum catholicis in instrumentis communicationis socialis recte utendo.

3. Adhibeatur stilus sermonis magis modestus et sobrius; formulae tamen solemnes caute tantum et rarius usurpentur; caute procedatur quoque in intertexendis formulis et argumentis piis religiosis! Hoc melius convenire videtur, quia per longum agitur de re contingenti et technica.

Ita formulae graves, e. gr. « Mater Ecclesia » vel « Haec Sancta Synodus statuit ac praecipit » reserventur declarationibus fundamentalibus tantum. Praesertim initia sub hoc respectu revisantur oportet, v. gr. ipsum Prooemium, Introductio tit. I part. I (fasc. 2, pag. 3 [12]), initium cap. III eiusdem tituli (pag. 18,[13] linn. 1-3), initium tit. III partis I, formula in n. 2 cap. I eiusdem tituli (fasc. 4, pag. 4,[14] lin. 6 sq.), initium tituli unici part. II (fasc. 5, pag. 3,[15] lin. 7 [inde a « sive... »] usque 14 facile omitti possunt); insuper v. gr. loco expressionis « christifideles monet haec sancta Synodus » (fasc. 4, pag. 6,[16] lin. 4) simplicius diceretur: « christifideles monentur »; etiam verba « numquam destiterunt » (fasc. 5, pag. 6, lin. 3 et pag. 13,[17] lin. 15 sq.) aliquantulum elata sentiri possunt, quare mutentur.

4. Sacrae Scripturae citationes iterum examinentur. Locus Act. 19, 19 sq. citatus in part. I, tit. I, cap. I, n. 4 (fasc. 2, pag. 5,[18] lin. 27 sqq.) secundum exegetas magis de instrumentis quibusdam superstitionum scriptis comburendis agere videtur quam de librorum usu qua tali. Item

---

[9] Cf. p. 566.
[10] Cf. p. 493.
[11] Cf. pp. 497-498.
[12] Cf. pp. 493-497.
[13] Cf. p. 505.
[14] Cf. p. 542.
[15] Cf. p. 566.
[16] Cf. p. 543.
[17] Cf. pp. 567. 572.
[18] Cf. p. 498.

aliquomodo infirmus esse videtur nexus inter locos in eodem capite, pag. 4, nota 1 et pag. 5,[19] linn. 8-10 citatos et ius atque munus Ecclesiae circa instrumenta communicationis socialis ex illis deducendum (cf. pag. 7,[20] lin. 7: « Sacris igitur Litteris... innixa ». Similiter dicendum de citatione 1 Cor. 8, 1 in cap. II (pag. 15,[21] lin. 2 sq.).

5. Canones omittantur, quia omnia alia Schemata hucusque tractata a canonibus efformandis abstinebant et praesertim quia non convenit addere canones in rebus, quorum executio magna ex parte pendet e bona voluntate non-catholicorum.

6. Quantum fieri potest, Constitutio brevior reddatur. Enuntientur tantum principia fundamentalia. Quae magis peculiaria sunt, convenientius fortasse in documento quodam Sanctae Sedis vel in Encyclica Pontificali disseri poterunt, adhibita argumentorum hic collatorum copia.

In specie pro labore ulteriore commendo sequentia.

Ad partem I, tit. I, cap. I:

Uti iam dictum est, introductio sat longa in nn. 1-6 posita (pp. 4-7) minus ad rem esse videtur. Forsitan in eius locum substitui posset hoc vel simile argumentum, quod procedit ab influxu, quem Ecclesia debet exercere et exercet in rerum provincias, quae non ab ipsa sola reguntur et in quibus etiam non-catholici magnas partes habent:

« 1. Uti signum elevatum Ecclesia stat in medio populorum. Historia saeculorum, imprimis tamen ultimorum decenniorum gravissima totius humanitatis pericula secumferentium magistra, ubique homines ab Ecclesia quaesitant verbum ostendens viam, qua iura hominum defendantur et cultus atque humanitas promoveantur; sciunt enim homines pugnas, quas Ecclesia pro propria libertate consequenda vel propugnanda gerit, simul gestas esse pro omnium hominum vera libertate ac iuribus fundamentalibus (cf. Alloc. Pii PP. XII diei 25-9-1949; *A.A.S.* XLI 1949 pag. 555 sq.).

Instrumenta vero communicationis socialis quae recentioribus temporibus invenerunt, recte adhibita reapse perapta sunt ad vires personae et societatum humanarum augendas et expeditiores reddendas; possunt eadem tamen evadere quoque horrendum periculum libertatis et dignitatis humanae, uti abusus eorum diversis in regionibus terrae sat funeste demonstrat. Unde ab Ecclesia exspectabitur, ut ipsa tamquam ordinis naturalis custos, qualis ab Institutore suo missa et decurrente historia probata est, pro singulorum communique bono de usu vel abusu

[19] Cf. pp. 497. 499.
[20] Cf. p. 498.
[21] Cf. p. 504.

instrumentorum communicationis socialis publicum et dilucidum proferat verbum.

2. Non obstat constitutio sic dicta « pluralistica » hodiernae societatis humanae, i. e. compositio eius ex hominibus et coetibus, qui diversas confessiones, doctrinas et opiniones sequuntur. Nam in tali quoque societati, si cultura humana promoveri debeat, influxum habeant oportet illae vires, quae historia probante pro bono communi maxime responsabiles sese praebuerunt et ad hodierna problemata culturae humanae et ordinis socialis eadem diligentia loqui capaces sunt. Unde Ecclesia etiam qua potestas in historia probata et in societatem hodiernam multimodis influens officium habet et ius utendi instrumentis communicationis socialis modernis, ut efficaciter adiuvet evolutionem intellectualem et moralem humanitatis.

3. Alio sub respectu Ecclesia est societas multorum decies centenorum milium hominum, qui cotidie vitam animae et spiritus altius excultam in aevo moderno ducere intendunt. Societas humana experientia et consilio tot hominum in rebus culturae humanae fovendae tam arcte iunctis, uti sunt instrumenta communicationis socialis, minime carere potest. Quare propter bonum commune Ecclesia ea libertate gaudere debet, qua non solum experientiam membrorum suorum de his quaestionibus edicere, sed etiam ipsis instrumentis communicationis socialis uti possit, ut omnibus inserviat ad culturam humanam promovendam ».

Ad part. I, tit. I, cap. II:

1) Paragraphi 1 et 2 (pag. 10 [22]) de ordinis moralis primatu forsitan ad breviorem et magis gratam formam reducendae erunt. Nam paululum copiosiores et locis communibus nimis oneratae evasisse videntur. Commemorare libet de ordinis moralis obiectivi valore iam in alio schemate sermonem fuisse.

2) Similiter paragraphus 4 (pag. 11 [23]) mera loci communis repetitio esse videtur, unde forsitan omitti poterit.

3) Ratio agendi instrumentorum communicationis socialis in n. 4 nimis negative describi videtur. Praeferenda forsitan erit alia dispositio argumenti, ita ut primo eluceat ipsa ratio agendi instrumentorum qua talis, quae est indifferens, deinde indicentur possibilitas ea bene utendi et periculum mali usus.

Ratio agendi instrumentorum positive exponi poterit fere ita:

« Nova instrumenta communicationis socialis capacitatem praestant quoscumque eventus ubicumque peractos cuilibet hominum multitu-

---

[22] Cf. pp. 500-501.

[23] Cf. p. 501.

dini ubique terrarum celeriter et commoventer communicandi vel ideas a singulis personis vel communitatibus conceptas amplissimis circulis modo facili ad intelligendum et pervincenti ostendendi ».

4) In n. 8, ubi de contento agitur, pars negativa praecedit positivam. Praeferendus esset ordo inversus. In determinando quid sit contentum laude dignum, forsitan honor Dei et religionis supernaturales divitiae aliis exemplis allatis non ita iuxtaponi debent, uti fit in Schemate; nam honor Dei et religionis supernaturales divitiae minus considerandi sunt ut contentum explicitum communicationis socialis, quam ut implicita ratio cuiusvis boni contenti. Duo denotanda forsitan essent genera contenti, scil. eventus et ideae, quorum utrique propria competit norma.

5) In n. 14 (pag. 14,[24] lin. 15) loco « Nemo sane est qui neget... » forte simplicius dici potest « Omnes norunt... ».

6) Omittenda esse videtur phrasis in n. 18 (pag. 16,[25] lin. 3): « denique quo minus materia communicata splendore verae artis refulgebit », cum notio « verae artis » nimis difficilis et disputata sit.

Ad part. I, tit. I, cap. III:

In nn. 6-9, ubi agitur de officiis status seu auctoritatis civilis, status nimis ut pater bonus considerari videtur, qui auctoribus receptoribus et ipsis inceptis communicationis socialis ultime « patrocinari » debet. Tamen status eiusque potestas ab ipsis hominibus statum efformantibus separandi non sunt. Unde magis inculcetur responsabilitas ipsorum hominum, qui in communicatione sociali sive active sive passive participant et qui ita se gerere debent ut, quantum fieri potest, interventus ipsius auctoritatis civilis fiat superfluus. Propter tendentias sic dictas « totalitarias » in pluribus statibus hodie vigentibus enuntiatio iurium et officiorum auctoritatis civilis omnino compleri debet illis considerationibus. Unde maioris aequilibrii causa in fine capituli (pag. 22 [26]) haec vel similia quaedam addi poterunt:

« Caveatur tamen, ne potentes factiones seu consociationes politicae sub praetextu iurium hac in re statui competentium supra vindicatorum contendant, ut cives principalibus humanis iuribus spolient et propriam potestatem illicite extendant atque muniant ».

Card. MARELLA: Duo schemata, Prooemium et De Ecclesiae doctrina, placent omnino. Quoad autem materiam et formam finalem horum schematum Concilio concinne proponendam et quoad canones proposi-

[24] Cf. p. 502.
[25] Cf. p. 503.
[26] Cf. p. 507.

tos in fine, optime videbit Subcommissio de emendamentis, attentis considerationibus Em.morum Patrum, praesertim Em.morum Pizzardo, Ruffini et Ottaviani.

Card. Doi: Prooemium placet.

« De Ecclesiae doctrina »: placet iuxta modum: istae decisiones dentur non ut canones, sed ut normae directivae secundum observationem Em.mi Card. Ottaviani.

Card. Alfrink: Placet iuxta modum schema, i. e. iuxta ea (etsi non omnia) quae dixerunt Em.mi Léger et Spellman. In schemate permulta optime dicuntur, sed forse modo aliquantulum magis positivo et pastorali dici possunt.

Canones in fine non placent propter formam nimis negativam.

De cetero, iuxta Em.mum Jullien quoad principia Concilio proponenda.

Pauca addere vellem:

1. In Schemate De Ecclesiae doctrina in pag. 7,[27] n. 8, linn. 24 et 25, agitur de iure Ecclesiae cuiusvis generis instrumentis libere utendi « etiam si ea instrumenta a civili societate vel a privatis gerantur ».

Timeo ne haec verba, praesertim a non-catholicis, falso intellegantur, et dubito an sint reapse vera.

Si agitur de instrumentis quae a civili societate geruntur, Ecclesia certo ab usu horum instrumentorum (pro rata parte) non potest excludi, praesertim si societas civilis etiam aliis communitatibus religiosis vel similibus ius utendi tribuit.

Sed prout verba sonant, forse intelligentur ac si Ecclesia hoc ius sibi vindicat *gratuito,* sine sumptuum solutione, dum e contra sic intelligenda erunt, ut Ecclesia ius utendi habeat eisdem conditionibus ac aliae societates religiosae etc.

Si autem haec instrumenta a privatis gerantur, clarius adhuc videtur quod Ecclesia iis uti non possit sine sumptuum solutione.

Sed etiam si sumptus solvendi supponuntur, remanet quaestio, an Ecclesia dici potest *ius* habere in dominium privatum. Nonne possessor libertatem habet usum suae possessionis concedendi quibus vult?

Nisi fallor in Encyclicis *Miranda Prorsus* de hoc iure sermo non est.

2. In calce pag. 5 [28] schematis De Ecclesiae doctrina in nota 5 citatur 1 Thess. V, 20, debent esse vv. 21 et 22.

---

[27] Cf. p. 498.
[28] Cf. p. 499.

3. In eodem schemate in pag. 7 [29] inter paragraphum 5 et 7 desideratur paragraphus 6.

Card. SANTOS: Prooemium: placet.
« De Ecclesiae doctrina »: placet, habita ratione earum quae ab Em.mis Patribus Pizzardo, Ottaviani et Ruffini dicta fuerunt; relate ad canones et Decreta schematum, in voto Em.mi Card. Liénart.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet.

Card. OTTAVIANI: Schemata placent, iuxta ea quae dixi.[30]
Cap. 1, pag. 4,[31] lin. 8, de munere Ecclesiae tum revelatas veritates tradendi, tum iuris naturalis leges authentice interpretandi concredito, ad rem adiungendum puto: « tum denique valorem moralem legum positivarum perpendendi ».
Pag. 5,[32] lin. 8, ubi hortantur fideles omnes ut sint sal terrae et lux mundi et semper prospiciant aeternae saluti, mihi videtur omittenda esse expressio « sal terrae et lux mundi », quia proprie, saltem ex constanti usu, reservatur sacerdotibus et episcopis.
In cap. II, conclusione, optarem ut contra errorem maxime vulgatum de plena independentia, libertate et iuribus artis speciale comma inseratur, nempe « Si quis dixerit... », quia illud argumentum praevaricationis est maxime usitatum et non sufficit ut reprobatio istius falsi principii permixta sit et quasi confusa cum ceteris reprobationibus de quibus in canonibus I et II « Si quis dixerit ».
In capite III denique, pagina 21,[33] linea 13, ubi dicitur « Ex doctrina christiana de origine et de natura auctoritatis civilis », praeferrem ut dicatur: « De origine *et fine* auctoritatis civilis », quia ordo finium exigit ut finis inferior inserviat fini superiori, seu ordo civilis saltem indirecte debet favere ordini supernaturali.

Card. ROBERTI: Prooemium placet. Valde placent principia de Ecclesiae doctrina et quae exposita sunt relatione orali. Expedire autem videtur ut, quatenus fieri possit, forma magis synthetica, positiva et pastoralis efficiatur. Valde optandi videntur Codices de quibus locutus est Em.mus Card. Cicognani.

Card. JULLIEN: Placet iuxta folium adiectum.[34]

Card. LARRAONA: Prooemium placet et verbum sincere et libenter subnoto, adhaerendo prorsus illis quae Em.mi Cardd. Ottaviani et Jul-

[29] Cf. p. 498.
[30] Cf. pp. 520-521.
[31] Cf. p. 497.
[32] Cf. p. 497.
[33] Cf. p. 506.
[34] Cf. p. 521.

lien, ut naviter credo, recte dixerunt. Expositio solida, diligentissima, clara et habilis est; Commissio et Praeses laudes non parvas merentur.

« De Ecclesiae doctrina » placet iuxta modum: credo quod breviari potest, modo magis quandoque positivo doctrinam exprimi, et forsan etiam ratione magis pastorali, et hoc sensu aliqua admitterem ex illis, quae accurate Em.mi Léger, Spellman, Liénart, Ruffini, Montini et Cicognani proposuerunt.

Card. HEARD: Placet, ratione habita animadversionum Em.mi Ottaviani.

Card. BEA: Placet iuxta modum: consentio omnino cum Em.mo Card. Léger *de forma positiva.* Maxime placent quae dixit Em.mus Card. Ottaviani *de formanda conscientia christiana,* etiam in catechismo. Hodie enim *prohibitiones* parum iuvant, nisi conscientia bene formata et disposita est. In parte *positiva* maxime insistatur in beneficio quod sapientia divina nostris temporibus haec media dedit; admonitio detur ut res haec promoveatur; ex altera parte moneatur etiam esse pericula, et Ecclesiam ut bonam matrem sollicitam esse de filiis suis, immo de toto genere humano.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: i. e. ut commentatum ab Em.mis Pizzardo, Montini et Ottaviani.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: placent Prooemium et De Ecclesiae doctrina; generaliter multa placent quoad substantiam, non tamen quoad formam, specialiter de forma negativa.

Beat. CHEIKHO: Placet.

Exc. FELICI: Placet.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: valde laudandum est quod exposuit Excellentissimus O'Connor, circa Prooemium et circa Schema de Instrumentis Diffusionis Socialis. Assentio etiam eis quae dixerunt circa haec Cardd. Léger, Spellman, Ottaviani, Jullien, Cicognani.

Exc. BERAS: Placet.

Exc. COORAY: Prooemium placet.

« De Ecclesiae doctrina »: placet iuxta modum: i. e.

1) Secundum dicta Em.morum Cardinalium Léger et Jullien: optanda est abbreviatio synthetica.

2) Ad mentem Em.mi Cardinalis Spellman: evitandae sunt formulae mere negativae.

3) Secundum observationes Em.mi Cardinalis Ottaviani de instructione iuventutis quae est maximi momenti.

Exc. ALTER: Prooemium placet iuxta modum: Prooemium cum titulo primo partis primae melius componi poterit et omnia ad maiorem simplicitatem redigenda sunt in opinione mea humillima.

« De Ecclesiae doctrina » placet iuxta modum: i. e. Normae iudicandi in hac re includi effectius poterunt in catechismo puerorum. Haec quaestio de doctrina Catholica in re « instrumentorum communicationis socialis » magis pertinet ad theologiam moralem et componi poterit maiore effectu cum Commissione Theologica. Desideratur insuper quod decreta proposita magis simplificentur. Canones melius omittantur.

Exc. LEFEBVRE: Placet Prooemium. Placet tit. I « De Ecclesiae doctrina ». Placet votum Eminentissimi Cardinalis Ottaviani.

Exc. HURLEY: Prooemium placet iuxta modum: iuxta observationes in voto de Instrumentis diffusionis seu communicationis socialis.[35]

« De Ecclesiae doctrina » placet iuxta modum: i. e. doctrina placet, recognoscatur modus dicendi ad mentem Em.morum Cardinalium Spellman et Léger; canones supprimantur vel ad mentem Em.mi Cardinalis Ottaviani alio modo exprimantur.

Exc. PERRIN: Prooemium et Pars I, titulus I: placet iuxta modum: insistatur in forma magis positiva et pastorali; deleantur canones qui in extremis capitibus propositi sunt.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: res magis positive tractentur et in specie conclusiones seu normae, quae « canones » vocantur, positivo modo exprimantur. Assentio dictis ab Em.mo Ottaviani circa necessitatem formandi, hac in re, conscientiam catholicorum, praesertim iuventutis.

Exc. BAZIN: Placet: assentio observationibus Em.mi Cardinalis Ottaviani.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: ad mentem Eminentissimorum Cardinalium Ottaviani et Jullien, ita tamen ut Canones non praesententur modo negativo.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: ita scil. ut forma breviori et magis positiva atque pastorali Schemata redigantur.

[35] Cf. pp. 521-522.

Exc. YAGO: Prooemium placet.

« De Ecclesiae doctrina » placet iuxta modum: attenta observatione Em.mi Card. Liénart de forma positiva in doctrina exponenda.

Exc. RAKOTOMALALA: Prooemium placet.

« De Ecclesiae doctrina » placet iuxta modum propositum a Cardinale Cicognani.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Generatim multum placet: schema fieri potest excellentissimum, si formulatio negativa normarum mutetur in affirmationem positivam. Caveat Concilium Oecumenicum ne cadat in aliquam demagogiam, nimis quaerens quomodo placeat omnibus hominibus, sine utilitate practica alicuius momenti. Inspiratus psalmista ait: « Virga tua et baculus tuus me consolata sunt ».

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: Optime dixit Eminentissimus Cardinalis Ottaviani de formanda conscientia puerorum. Sed quaeri potest: quid de conscientia parentum? Parentes emunt televisionem, quod generatim impediri nequit. Sed si pueri indistincte omnia vident, hoc spectat potius ad parentes quorum conscientia melius formanda videtur.

Exc. JELMINI: Placent et prooemium et « De Ecclesiae doctrina ».

Exc. SUHR: Prooemium placet.

« De Ecclesiae doctrina » placet iuxta modum: secundum ea quae dixit Em.mus Card. Ottaviani de conscientia christiana formanda. Vitanda est forma condemnatoria.

Rev. GUT: Placet: praeprimis adhaereo illis, quae Em.mus Card. Ottaviani de catechismo dixit.

Rev. SÉPINSKI: Prooemium placet. Ad pag. 6,[36] lin. 14 corrigatur « impertitis »; nota 1 lin. 4 corrigatur: « Foederat*a*rum ».

« De Ecclesiae doctrina »: placet. Adhaereo voto Em.mi Card. Jullien.

Adiungo quasdam observationes:

Quoad Canones (pag. 8, 16 et 22 [37]) eorum redactionem « Si quis dixerit Ecclesiam iure nativo non pollere habendi instrumenta communicationis socialis, iisque utendi, quatenus ad suum ipsius finem assequendum conferant a doctrina catholica est alienus », quae nimis sollem-

[36] Cf. p. 494.

[37] Cf. pp. 499. 503. 507.

nis apparet, praeferrem hanc formulam positivam et simpliciorem: « Quapropter S. Synodus decernit: I. Ecclesiam iure nativo pollere etc. ».

Ad pag. 3,[38] nota *, lin. 10 « invehuntur? ».

Ad pag. 4,[39] nota **, lin. 9 dicatur melius « actuositatis ».

Ad pag. 6,[40] lin. 2 loco « de impressione » dicatur « de scriptis typis edendis ».

Ad pag. 6, nota 14, lin. 3 corrigatur « Inquisitionis ».

Ad pag. 7,[41] lin. 1 loco « invecta » dicatur « inventa »?

Ad pag. 15,[42] lin. 9 corrigatur « controversiae ».

Ad pag. 15, linn. 11-14 redactio clarior reddatur.

Rev. JANSSENS: Placet. « Canones » quod ad formam negativam non placent. Pauca secundaria in scriptis adiungo.

Pag. 14,[43] linn. 25 ss., § 15: illud « ius ad informationem » pressius foret definiendum; si indefinite asseritur, veritati respondere non videtur, atque non paucis abusibus ansam praebet.

Pag. 21,[44] linn. 16-19: aliquid nimium asserere videtur, societatem civilem hac aetate omnino indigere vera libertate informationis. Hanc certe omnino opto, ita ut veritas, non mendacium homines ducat; mihi autem manifestum non est bonum publicum non requirere ut interdum aliquid veritatis plerosque lateat.

Pag. 22,[45] lin. 27 et ss.: textus nimis vagus videtur ut inseratur in canonem; saltem explicite remittatur ad textum antecedentem, ubi plenius declaratur res.

---

[38] Cf. p. 496.
[39] Cf. p. 497.
[40] Cf. p. 498.
[41] Cf. p. 498.
[42] Cf. p. 503.
[43] Cf. p. 502.
[44] Cf. p. 506.
[45] Cf. p. 507.

XIV

DE INSTRUMENTIS DIFFUSIONIS SEU COMMUNICATIONIS SOCIALIS

(Septima et Octava Congregatio: 2-3 apr. 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A SECRETARIATU DE SCRIPTIS PRELO EDENDIS ET DE SPECTACULIS MODERANDIS

Titulus II

DE ECCLESIAE ACTIONE SEU APOSTOLATU *

[*Introductio*]. Huius Sanctae Synodi Patres, ad ea venientes quae actionem ipsius Ecclesiae apostolicam hac in parte respiciunt, decernunt normas proferre de recto istorum instrumentorum usu ad veritatem institutionemque christianam quod attinet atque de subsidiis quae ad hanc Ecclesiae navitatem fructuosiorem reddendam conferre possunt.

Caput I

DE VERITATE INSTITUTIONEQUE CHRISTIANA PROPAGANDA

1. [*Declaratio*]. Ecclesiae Pastores et christifideles conentur oportet ut instrumenta communicationis socialis diligenter adhibeantur, prout rerum temporumque adiuncta exposcent, in multiplicibus apostolatus operibus, ut eorum quoque ope, hominis naturali perfectioni consulatur, atque per Ecclesiae vocem, verbum Christi nuntietur. Neminem enim, qui nostri temporis

---

* Declaratio: Ad usum preli, televisionis, radiophoniae ceterorumque huiusmodi instrumentorum iuxta christianae doctrinae praecepta instaurandum festinanter operari expedit. Non agitur enim amplius de quadam minoris momenti causa, sicut ex. gr. erant spectacula praeteriti temporis, sed de rebus quae quotidie ingentem et quam maxime efficacem vim exercent in spiritualem omnium hominum iam a teneris annis profectum.

Tantae causae instructio, ut ad rem deducatur, totius Ecclesiae studium ac collationem postulat.

Saeculo elapso gravissima orta est (atque adhuc perseverat) quaestio cum scholae « sine Deo » multis in nationibus institutae sunt; nostra hac aetate non minoris momenti ac amplitudinis periculum exoritur ex litterarum, imaginum, vocumque communicatione sociali quae Deum ignorant ac eius legem persaepe conculcant. Quod periculum, nisi, Deo opitulante, aptis mediis avertatur, christianam institutionem subvertet.

mutatas condiciones perpendat, latere potest haec instrumenta eiusmodi esse ut receptas ecclesiastici apostolatus rationes non parum evehant, immo etiam ad praedicationis, scholarum et ipsorum templorum utilitates [1] conferant, dummodo filii lucis apte et operose haec instrumenta adhibeant, neve tenebrarum filiis concedere sinant.[2]

2. Est itaque cur Concilium sollicitudinem suam convertat ad singula inceptorum genera quae tam necessarium istorum instrumentorum usum respiciant; scilicet ad ea incepta quae receptores omnes — seu lectores, spectatores, auditores — ad rectum usum erudiant ac instimulent; ad ea praeterea in quibus ipsa instrumenta ad apostolatum exercendum usurpentur; ad ea denique quae sacerdotes et laicos parent ad apostolatum, his adhibitis instrumentis, perficiendum.

3. [*De inceptis quae receptorum praeparationem respiciunt*]. Cum rectus instrumentorum usus communicationis socialis, quae receptoribus praesto sunt, aetate cultuque diversis, ut iam dictum est in Parte I, Tit. I, Cap. III, n. 4, accommodatas et proprias requirat istorum receptorum instructionem atque educationem,[3] mandat haec Sancta Synodus ut incepta omnia, quae huic fini consequendo sint apta, — praesertim si iunioribus destinentur, in familiis, in scholis ceterisque iuventae operis — foveantur, multiplicentur atque iuxta morum christianorum principia dirigantur.[4]

4. Omnino igitur laudanda sunt: consociationes ad honesta scripta evulganda atque ad decora spectacula promovenda; coetus, libri et commentaria ad studium, ad lectionem et ad culturam cinematographicam, radiophonicam, televisificam provehendam; lectiones in scholis cuiusvis gradus, curricula studiorum ad mentes nostrae aetati in praefatis disciplinis aptandas, ratione eorum praesertim habita qui, ex clero, ex religiosis familiis [5] atque e laicorum coetibus, ad alios educandos deligantur, qui prorsus necessariam cognitionem consequi debent quaestionum omnium, ex usu istorum instrumentorum orientium, quae ad vitam religiosam hominis ac mores attineant.[6]

5. [*De inceptis in quibus ipsa instrumenta ad apostolatum exercendum usurpantur*]. Iubet praeterea haec Sancta Synodus ut, nulla interposita mora atque maxima adhibita industria, id genus instrumenta ad finem apostolatus convertantur, incepta malorum hominum praeveniendo, illis praesertim in regionibus quarum moralis et religiosus progressus urgentiorem deligentioremque navitatem exposcunt.[7]

Pastorum sacrorum vero erit iudicare, pro locorum ac temporum adiunctis, utrum Ecclesiae bono conveniat suo iure uti propria instrumenta communicationis socialis libere condendi et administrandi; ceterum omnimodis curandum est ut viris seu institutis ab Ecclesia probatis, ubique terrarum facultas fiat suas, ope istorum instrumentorum, voces imaginesque efficaciter promere, ad doctrinam, ad educationem, ad culturam christianam vulgandam, vitamque religiosam nutriendam.[8]

6. [*De inceptis quae sacerdotes et laicos parent ad apostolatum his instrumentis perficiendum*]. Ut praeceptis nuper propositis satis fiat, oportet

sacerdotes, religiosos et laicos homines tempestive parare, qui congrua polleant technicae artis peritia in his instrumentis moderandis. Quod ut assequantur, Episcopi et Superiores familiarum religiosarum et saecularium institutorum congruum subditorum numerum eligant, qui peculiariter idonei huic apostolatus generi sint, ac studeant, nulli incommodo parcendo, ut opportunis in sedibus rite institui valeant.[9]

7. Laici quoque, arte, doctrina et moribus instrui debent, multiplicato scholarum, facultatum et institutorum numero, ubi diurnarii, auctores cinematographei et radiophonicarum televisificarumque transmissionum, ceterique quorum interest, integram formationem, spiritu christiano imbutam, praesertim quoad doctrinam socialem Ecclesiae, nancisci possint. Maxima vero cura parandi sunt etiam critici litterarii, cinematographici, radiophonici, televisifici ceterique, qui suam quisque scientiam optime calleant, atque talia iudicia ferre edoceantur et incitentur in quibus semper ratio moralis in sua luce collocetur.[10]

Ceterum meminerint animarum Pastores eo tutiorem et efficaciorem apostolatum Ecclesiae per id genus instrumentorum fore, quo maior erit copia catholicorum artificum ac peritorum, exquisitiore diligentia et habilitate praestantium.

NOTAE

[1] « Putamus hac super re necessarium non esse Nos multum immorari; patet enim omnibus quantum diaria, ephemerides ac commentarii valeant sive ad veritatem virtutemque in sua luce ponendas... sive ad fallacias, fucatas veri specie, detegendas... Valde igitur dilaudamus Pastores quibus cordi est eiusmodi scripta... quam latissime pervulgare. Quodsi iam haud parum de causa factum est, multum adhuc superest faciendum » Litterae Encyclicae Pii XII *Evangelii praecones, Discorsi e Radiomessaggi,* XIII, p. 504; cf. etiam: *Vigilanti cura,* ibid. (in *tabulis abbreviationum*), p. 255; *Miranda prorsus,* ibid., pp. 779-780; Sermo Ioannis XXIII ad Moderatores televisionis scholasticae, die 7 dec. 1961, *L'Oss. Rom.,* 8 dec. 1961.

[2] Cf. *Lc* XVI, 8.

[3] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., pp. 780-782.

[4] Sermo Pii XII ad Moderatores societatis radiophonicae Helvetiorum, die 22 apr. 1949, *Discorsi e Radiomessaggi,* X, p. 67 et sqq.; Nuntius Officii de publicis Ecclesiae negotiis ad Conventum internationalem de re cinematographica S. Christophori Habanensis, die 13 dec. 1956, *L'Oss. Rom.,* 5 ian. 1957; *Miranda prorsus,* ut supra nota 3.

[5] Instructio S. Congregationis Religiosorum de apostolatu in re cinematographica, die 11 maii 1953, N. 01666/53; Epistula S. Congregationis Religiosorum ad Pontificium Consilium de re cinematographica, radiophonica et televisifica, die 27 iunii 1957; Instructio S. Congregationis Religiosorum de usu radiophoniae et televisionis in Congregationibus Religiosorum et Religiosarum, die 14 aug. 1957, N. 01762/53; « ... quanti momenti sint partes Sacerdoti concreditae, ut in coeteris apostolatus campis, etiam in hoc Ecclesiae necessario opere... Sacerdos cui animarum cura demandata est... scire potest ac debet quidquid nostrae aetatis studiis,

liberalibus artibus atque technicae progressibus profertur... » *Miranda prorsus,* ibid., pp. 803-804.

[6] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., p. 804.

[7] « Peculiari autem modo exoptamus eos divini verbi praecones hac etiam de causa dilaudare qui... quos suis laboribus excolunt... ad viam veritatis traducunt, cinematographicis etiam, radiophonicis et televisificis artibus recto modo in hanc causam utuntur... » *Miranda prorsus,* ibid., p. 781; cf. etiam: Litterae Encyclicae Pii XII *Fidei donum* de catholicarum missionum condicionibus praesertim in Africa, die 18 maii 1957, *A.A.S.,* XLIX (1957), pp. 233-234; Sermo Pii XII ad II Conventum internationalem de apostolatu laicorum, die 5 oct. 1957, *Discorsi e Radiomessaggi,* XIX, pp. 466-467.

[8] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., pp. 798-799.

[9] « Necessarium omnino est ut sive Sacerdotes, sive laici, qui ad hanc tanti momenti navitatem destinentur, recta consentaneaque ratione instituantur » *Miranda prorsus,* ibid., p. 797.

[10] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., p. 787.

Caput II

DE SUBSIDIIS AD VERITATEM PROPAGANDAM

1. [*Rei momentum et necessitas*]. Norunt Patres Concilii quot quantaeque occurrant difficultates superandae ut instrumentorum communicationis socialis usus, qui in dies augetur, ad fines apostolatus atque ad populi educationem flectatur, et ut opera inceptaque huius apostolatus propria increbrescant. Attamen existimant tantum esse rei momentum, quod quidem maius etiam in posterum praevidetur, ut idonea subsidia ad eorum incrementum invenire omnino necessarium esse censeant.[1] Prorsus enim dedecet Ecclesiae filios desides pati verbum salutis alligari [2] ac praepediri technicis moris vel expensis, ingentissimis sane, quae istorum instrumentorum propria sunt.

2. Praeterea Ecclesia, quae inde ab antiquis temporibus, fidelium stipibus collatis, incepta apostolatus eorumque subsidia (uti sunt templorum, nosocomiorum atque scholarum aedificia) sustentat, quaeque etiam suis Evangelii praeconibus, ubi novae christianae communitates oriuntur, totius orbis catholici concursu, congrua providere conatur, suos filios hortatur ut, collatis viribus, omnes adlaborent ad opes reperiendas, quibus, receptae sui pastoralis ministerii apparationes ope hodiernorum instrumentorum, compleri, communicari, substitui possint.

3. [*Adiumenta idonea*]. Fidelium proinde erit in primis Deum, divitem in omnes qui invocant Illum,[3] enixe adprecari, ut his urgentibus necessitatibus subvenire dignetur; postea, pro virili parte, de suis facultatibus ad hunc apostolatus finem opitulari.

4. Monet, igitur, haec Sancta Synodus christifideles officio obstringi sustinendi et auxiliandi catholicas ephemerides, folia periodica, taeniolas atque

auditoria cinematographica, stationes et transmissiones radiophonicas et televisificas, quorum finis praecipuus sit veritatem evulgare et defendere, atque societatis institutioni christianae providere.[4]

5. Insimul vero consociationes et singulos viros, qui in rebus oeconomicis maxima pollent auctoritate, eadem Sancta Synodus magnopere adhortatur ut suis opibus libenter haec instrumenta, quatenus culturae christianae et apostolatui inserviant, largiter sustentent.[5]

6. [*Dies quotannis in toto orbe celebranda*]. Denique, ut multiformis apostolatus in provincia instrumentorum communicationis socialis efficacius roboretur, haec Sancta Synodus mandat ut in omnibus orbis regionibus dies congruenter statuatur [6] in qua fideles sedulo edoceantur de suis in hac rerum parte officiis, invitentur ad preces pro hac causa fundendas, et ad stipem ad eundem finem conferendam, quae scilicet in instituta et incepta, ab Ecclesia in hac re promota, sustentanda, adstruenda ac ministranda, in quavis orbis parte, sancte impendatur.

NOTAE

[1] « Haud ignoramus equidem officii huius constitutionem non mediocres a christifidelibus postulare labores, postulare sumptus. Nihilo secius magnum huius causae momentum, itemque necessitas... christianae plebis integritatem... tutandi, id impensae atque operae satis superque requirunt » *Vigilanti cura,* ibid., p. 262; *Miranda prorsus,* ibid., pp. 783-784.

[2] Cf. *II Tim.* 2, 9.

[3] Cf. *Rom.* 10, 12.

[4] Cf. Sermo Pii XII ad parochos Urbis, die 23 martii 1949, *Discorsi e Radiomessaggi,* XI, p. 16; *Miranda prorsus,* ibid., p. 796.

[5] « Tanti oneris conscientia egregiis eorum inceptis non obest sed potius animos debet confirmare eorum, qui, bona praediti voluntate, pecuniis pollent aut ingenii dotibus ad huiusmodi res efficiendas aptis » *Miranda prorsus,* ibid., p. 790.

[6] « In hanc rem Episcopi... peculiarem per annum diem festum praestituere poterunt, quo christifideles de peculiaribus ipsorum officiis, ad spectacula... quod attinet, sedulo edoceantur, et ad adhibendas Deo supplices preces hac de causa moneantur » *Miranda prorsus,* ibid., p. 787.

Titulus III

DE DISCIPLINA ET ORDINATIONE ECCLESIASTICA *

[*Introductio*]. Ad propositum sibi praestitum perficiendum de communicationis socialis instrumentis, placuit huic Sanctae Synodo normas statuere circa ecclesiasticam disciplinam atque ordinationem, ut Ecclesia, etiam in hac

* Declaratio: Catholicorum conamina ad apostolatum in materia instrumentorum communicationis socialis promovendum parum profecerunt usque adhuc, sive

re, tamquam acies ordinata procedat. Usus enim horum instrumentorum, quae decursu temporis celeriter innovantur, vigilantem, recte statutam ac constantem navitatem exposcit, ne dispersione profundantur vires quas eorundem instrumentorum proficuus usus instanter postulat.

Caput I

DE ECCLESIASTICA DISCIPLINA

1. [*Partitio*]. Ecclesiae pastoralis sollicitudo circa usum instrumentorum communicationis socialis prorsus requirit ut aptis normis ordinentur: primum incepta a catholicis promota, deinde navitas cleri et religiosorum, denique sedulitas totius populi christiani.

2. [*De disciplina in inceptis a catholicis promotis*]. Ut necessariae disciplinae consulatur circa catholicorum incepta in materia instrumentorum communicationis socialis, haec Sancta Synodus statuit ac praecipit:

a) Pro operibus et inceptis ab Ecclesia constitutis, vel ad personas morales iuris ecclesiastici pertinentibus, semper spondebit persona, vel coetus, a competenti ecclesiastica auctoritate probata, sancte semper servatis normis generalibus iuris canonici necnon particularibus praescriptis ad rem latis.[1]

b) Operae vero et incepta quae, vel ex nomine quod usurpant vel ex adiunctis, passim catholica existimentur, ut sua appellatione frui possint vel suam operositatem capessant, a competenti auctoritate ecclesiastica peculiari approbatione egent; quae autem approbatio ad tempus et certis condicionibus concedi poterit, vel etiam iusta de causa, ipsius auctoritatis iudicio, revocari.[2]

c) Omnia denique incepta quae publice a catholicis promoveantur vel dirigantur, sese ad doctrinae Ecclesiae normas conforment, de qua in Parte I, Tit. I, atque Officiis competentibus a Sacra Hierarchia designatis libenter operam praestent, ut huiusmodi Officia, quatenus bonum commune postulaverit, vigilantiam exercere, atque omnia, quae a catholicis in hac materia agantur, recto ordine componere valeant.[3]

3. [*De disciplina Cleri et Religiosorum*]. Eadem Sancta Synodus, ad

---

propter insufficientem actuositatem, sive, et in primis, propter varias et non ordinatas rationes quibus varie in variis nationibus promota sunt.

Cum autem id genus apostolatus a condicionibus ac causis praesertim pendeat quae locorum, ac saepe nationum, limites excedunt, fere nihil proficiet, nisi firma ordinatio in toto orbe perficiatur.

Quapropter primum his Litteris Episcoporum auctoritas in hac materia declaratur et deinde competenti Sanctae Sedis Officio opportuna munera tribuuntur, ad novas res, ex hisce instrumentis exortas, apte tractandas, minime ceterorum Sanctae Sedis Officiorum competentia mutata.

status ecclesiastici et religiosi decus sanctitatemque tuenda, et ad ordinatam et efficacem tum clericorum tum religiosorum apostolatus operositatem promovendam, haec statuit:

a) Clerici saeculares et religiosi viri qui in directione partes habent, vel adsessoris seu consulentis ecclesiastici munere funguntur, apud periodica, transmissiones radiophonicas et televisificas, in taeniolis efficiendis, vel alia id genus munera explent, nominatione vel expressa licentia competentis auctoritatis ecclesiasticae egent.[4] Quae quidem nominatio vel licentia iuxta clerici vel religiosi congruam praeparationem concedatur. Ipse autem clericus vel religiosus studeat generalibus normis et peculiaribus praescriptis, a competentibus Officiis Ecclesiasticis latis, obtemperare.

b) Si a clerico vel a religioso instrumenta communicationis socialis in sui ipsius utilitatem adhibeantur, *eius prudentia, temperantia, necnon recta officiorum conscientia in exemplum christifidelibus omnibus refulgeat.*

c) In locis vero, ubi, gravibus de causis, peculiares normae restrictivae ad hoc latae fuerint, Ordinarii et Superiores religiosi curent ut subditi, quorum munus id postulet, congruam cognitionem rerum ad haec instrumenta pertinentium adipisci possint, ii praesertim qui apostolatum istorum instrumentorum sibi commissum habent et qui curae animarum, vel puerorum et adulescentium educationi se dedunt, quique, officii causa, pernoscere debent quaestiones quae in rebus communicationis socialis christifidelibus proponuntur.[6]

4. [*De disciplina populi christiani*]. Omnes denique christifideles monet haec Sancta Synodus ut Ecclesiae, magistrae et duci, bono animo fidant, sine cuius ductu haud facile est recto tramite sese dirigere inter ephemerides, diurnaria folia, taeniolas, radiophonicas et televisificas transmissiones, ceteraque id genus, quae in dies erumpunt atque undequaque hominem aggrediuntur.[7]

5. Magni ergo faciant necesse est, atque libenter excipiant, significationes, sancteque custodiant monita ac statuta a competentibus auctoritatis ecclesiasticae Officiis lata circa honestum utilemque horum instrumentorum usum.[8] Quam ob rem tempestivam certamque notitiam de ipsis, sicut dictum est in Parte I, Tit. I, Caput III, sibi acquirere tenentur.[9] Ita, mala semper vitantes et bona quaeque agere properantes, quotquot nomine christiano gloriantur vitam huic nomini accommodent; lucebit inde lux eorum coram omnibus hominibus, ut ii, eorum opera bona videntes, glorificent Patrem qui in coelis est.[10]

NOTAE

[1] Cf. Instructio S. Congr. Religiosorum, die 11 maii 1953; Instructio Pontificii Consilii de re cinematographica et televisifica ad Episcopos Italiae, die 1 iunii 1953; *C.I.C.*, Can. 1336.

[2] Cf. *C.I.C.*, Can. 1340; Can. 1381.

[3] Cf. *Miranda prorsus*, ibid. (in *tabulis abbreviationum*), p. 790; *Boni Pastoris*, ibid., p. 185.

[4] Tamen viris ecclesiasticis fas non est operam adiutricem auctoribus imaginum cinematographicarum praebere sine peculiari moderatorum suorum mandato » *Miranda prorsus*, ibid., p. 791; « Quod attinet autem ad ecclesiasticos viros, etiam ex religiosorum sodalitatibus exemptis, qui suam navant operam apud radiophonicas vel televisificas stationes, Episcoporum erit opportunas impertire normas... » *Miranda prorsus*, ibid., pp. 797-798; cf. etiam: *Miranda prorsus*, ibid., p. 788.

[5] *Miranda prorsus*, ibid., p. 804.

[6] Cf. Pars I, Tit. II, Cap. I, nota 5.

[7] Cf. *Nostra Patris*, ibid., p. 494.

[8] Cf. *Vigilanti cura*, ibid., p. 261; *Miranda prorsus*, ibid., pp. 787, 794-795; 802-803.

[9] « Christifideles... gravi obtemperent officio sese certiores faciendi de sententiis (in hac re) ab Ecclesiastica auctoritate latis, eidemque fideliter obsequendi » *Miranda prorsus*, ibid., p. 787; Nuntius ab Officio de publicis Ecclesiae negotiis ad conventum internationalem de re cinematographica Coloniae Agrippinae habitum, die 10 iunii 1954.

[10] Cf. *Matth.* 5, 16.

Caput II

DE ORGANIS AUCTORITATIS ECCLESIASTICAE

1. [*Partitio*]. Cum ecclesiasticae plane traditioni consentaneum sit sive Officia in Curia Romana erigere, sive peculiaria Instituta in singulis Nationibus et Dioecesibus, prout temporum circumstantiae suggerant et postulent, Concilii Patres, ad ea venientes quae ordinationem ecclesiasticam respiciunt circa instrumenta communicationis socialis, quae sequuntur memorare vel statuere decernunt, ut multae ac varii generis quaestiones morales, pastorales ac technicae, recentiore tempore in hac parte exortae, recte componantur competenterque ordinentur.

2. [*De competenti Officio Sanctae Sedis*]. In memoriam revocat haec Sancta Synodus Summos Pontifices supremam suam potestatem in materia istorum instrumentorum exercuisse non solum suo magisterio sed etiam ope competentis Sanctae Sedis Officii; hac enim de causa Pius XII, imm. rec., constituit *in Romana Curia peculiare Consilium, cuius, ex credito munere, esset varias de re cinematographica, radiophonica et televisifica quaestiones diligenter perpendere, ad catholicam fidem et christianos mores quod attinet*;[1] quod Consilium Ioannes XXIII, f. r., in *stabile ac permanens Officium Sanctae Sedis* evexit, eiusque competentiam rerumque agendarum provinciam auxit.[2]

3. His prae oculis habitis, Patres Concilii, votum *Secretariatus de Scriptis prelo edendis et de Spectaculis moderandis* libenter excipientes, Summum Pontificem reverenter rogant, ut huius Officii munera et competentiam ad

omnia communicationis socialis instrumenta, prelo non excepto, extendat, atque, si placuerit, — propter rerum tractandarum momentum, munerum amplitudinem atque totius materiae novitatem — in Sacram Congregationem erigat.[3]

4. [*De Episcoporum munere*]. Sicut Sancta Sedes pro universo Orbe catholico, ita Episcopi habent in sua quisque dioecesi ius et officium instrumenta communicationis socialis ad rectum usum dirigendi.[4] Episcoporum propterea erit huiusmodi operibus et inceptis in propriis dioecesibus invigilare, eademque promovere et ordinare, quatenus ad apostolatum publicum spectent, iis non exceptis quae religiosi exempti moderantur.[5] Id autem efficacius faciliusque obtinebitur si dioecesana, vel, si res ferat, regionalia, de his instrumentis Officia instituantur.[6]

5. [*De officiis ecclesiasticis Nationalibus*]. Cum efficientia instrumentorum communicationis socialis fines plerumque excedat singularum dioecesium, cumque efficax pro tota Natione apostolatus virium unitatem requirat, haec Sancta Synodus statuit et mandat, ut, iuxta normas a Summis Pontificibus latas,[7] in omnibus Nationibus Officia Nationalia de re cinematographica, radiophonica et televisifica actuose operentur, ac omni ope adiuventur; immo ut etiam de prelo Officium nationale constituatur.

Quorum Officiorum in unaquaque natione suprema moderatio peculiari Episcoporum coetui, vel alicui Episcopo delegato, concredatur; horum autem officiorum membra sint viri catholicae doctrinae et harum artium periti, quos aliquis sacerdos moderetur ab Episcopis delectus.[8]

6. Horum Officiorum praecipua munera sunt: operam navare ad efformandam conscientiam christianam fidelium, ut ii recte omnibus istis instrumentis utantur;[9] consulere ut fideles a periculis et damnis moralibus inde orituris arceantur, praesertim eos certiores faciendo de qualitate morali taeniolarum [10] et, quatenus fieri possit, foliorum prelo editorum et transmissionum radiophonicarum, et televisificarum;[11] publicis opinionibus prodesse prompte notitias veras colligendo atque vulgando, falsas perniciosasque valide infirmando; incepta promovere vel auxiliis sustinere quae utilia reputentur ad catholicorum apostolatum augendum; dirigere vel ordinare quidquid ope instrumentorum communicationis socialis a catholicis agitur,[12] praesertim ad incepta quod attinet eorum qui hisce instrumentis utuntur educationi destinatis; adsistentiam suppetiasque praestare iis qui, ex suscepto munere, operam dant instrumentis communicationis socialis, etiam, si res ferat, virum ecclesiasticum apud eorum coetus ad hunc finem delegando;[13] diem quotannis celebrandam a competenti Auctoritate ecclesiastica statutam promovere et apparare;[14] praecepta ac mandata Sanctae Sedis, vel ab Episcopis propriae Nationis lata, ad effectum deducenda diligenter curare.

7. Haec autem Officia ab omnibus sese abstineant, quae negotiationis aut mercaturae speciem prae se ferant.

8. [*De Consociationibus Internationalibus Catholicis*]. Cum efficacitas instrumentorum communicationis socialis etiam limites singularum Civita-

tum et Nationum excedat, atque homines quasi cives efficiant totius consortionis humanae, id est, Orbis terrarum, Officia Nationalia operose adlaborent una cum peculiaribus Consociationibus Internationalibus Catholicis, quae quidem ipsis Officiis nationalibus prodesse studeant, mutuas consultationes promovendo, experientias et communia incepta cum ipsis communicando ac denique quaestiones solvendo, quae in singulis Nationibus congruam solutionem nancisci nequeant.[15]

9. Consociationes Internationales Catholicae a sola Sancta Sede legitime approbantur et ab eadem Sancta Sede immediate pendent.[16]

NOTAE

[1] *Miranda prorsus,* ibid., p. 768.

[2] Cf. *Boni Pastoris,* ibid., pp. 185-186.

[3] Cf. Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando, Series I, vol. III, pp. 29-30, nn. 1, 8, 18.

[4] Cf. *Boni Pastoris,* ibid., p. 185; *Miranda prorsus,* ibid., pp. 770, 783, 792.

[5] Cf. *C.I.C.,* Can. 1386 et notam 4 capitis praecedentis; *Miranda prorsus,* ibid., pp. 770, 804.

[6] Cf. Instructio Pontificii Consilii de re cinematographica ad Episcopos Italiae, die 11 iunii 1953.

[7] Cf. *Vigilanti cura,* ibid., pp. 261-262; *Miranda prorsus,* ibid., pp. 783-784; *Boni Pastoris,* ibid., p. 185; *Nostra Patris,* ibid., p. 493.

[8] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., p. 783.

[9] Cf. Instructio Pontificii Concilii de re cinematographica, radiophonica, ac televisifica ad Consilium Episcoporum Americae Latinae (CELAM), die 20 nov. 1957.

[10] Cf. *Vigilanti cura,* ibid., p. 261; *Miranda prorsus,* ibid., p. 787.

[11] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., pp. 794-795.

[12] « ... Nationum Officiis, in quaque regione eo consilio institutis, ut quidquid in re cinematographica, radiophonica, televisifica a catholicis agitur, dirigant rectoque ordine componant » *Boni Pastoris,* ibid., p. 185.

[13] « Hi ergo consulere non dubitent Officium Catholicum... ad quod pertinet quodque libenter iis aderit, etiam negotii huius curam, si oportuerit, viro ecclesiastico huius rei perito, cautione adhibita, delegando » *Miranda prorsus,* ibid., p. 790.

[14] Cf. *Miranda prorsus,* ibid., p. 787.

[15] « Et quandoquidem quaestiones hac de re non paucae haud facile queunt in singulis nationibus enodari ac solvi, perutile profecto erit, si haec singula Officia ad magnas illas ex omnibus Nationibus Consociationes pertinebunt, quas Apostolica haec Sedes, re mature considerata, iam probavit » *Miranda prorsus,* ibid., p. 784.

[16] Cf. notam 15 et etiam: *Boni Pastoris,* ibid., pp. 185-186.

2) RELATIO EXC.MI P. D. MARTINI IOANNIS O'CONNOR ARCHIEPISCOPI TIT. LAODICENI IN SYRIA PRAESIDIS SECRETARIATUS DE SCRIPTIS PRELO EDENDIS ET DE SPECTACULIS MODERANDIS

Titulus secundus inscribitur: « *De Ecclesiae actione seu Apostolatu* ».

Agitur de parte activa quam catholici in ordine christiano de rebus communicationis socialis servando, tuendo atque instaurando, suscipere debent.

Progredientibus Secretariatus nostri laboribus, clare apparuit diversitas condicionum, difficultatum ac facultatum quae in variis orbis partibus inveniuntur; ideo diversae in diversis locis imponuntur methodi, atque diversa commendantur incepta.

Propterea statui tantum possunt principia generalia actionis, relicta Episcopis in singulis nationibus facultate decernendi et eligendi aptiores vias in hac rerum provincia prosequendas.

Titulus secundus in duo capita dividitur, quorum primus « *De veritate institutioneque christiana propaganda* ». In hoc primo capite tria argumenta praecipue illustrantur:

1) Institutio seu educatio omnium christifidelium ad rectum usum instrumentorum communicationis socialis. Talis institutio debet nostris diebus considerari pars integralis christianae formationis, sine qua vita spiritualis et christiana societas labefactaretur, itemque veritatis ac morum christianorum propagatio magnopere praepediretur.

2) Usurpatio ipsorum instrumentorum ad apostolatum exercendum. Haec enim instrumenta facilitatem praebent cito pertingendi multitudines universae terrae ipsisque nuntium salutis perferendi vel in veritate confirmandi. Omnia etiam opera atque incepta quae veri nominis culturae prosunt, rationem apostolatus sortiuntur et propterea prorsus commendantur (pagina sexta,[1] linea decima sexta). Immo maxime convenit ut, in hac rerum parte, catholici ad socialem progressum inter primos adlaborent, scientes quod quidquid boni operentur, Regno Dei prodest.

3) Praeparatio Sacerdotum et laicorum ad hunc apostolatum exercendum. Non solum enim laicorum, sed praesertim sacerdotum curanda est, in hac parte, idonea efformatio; quia illico haec intrumenta flecti oportet in servitium Ecclesiae docentis.

Secundum vero caput: « *De subsidiis ad veritatem propagandam* » tractat.

---

[1] Cf. p. 538.

Ut monita et praecepta Concilii Oecumenici in primo capite lata, plene ac festinanter ad effectum deducantur, requirenda sunt congrua adiumenta.

Socialia enim facta, socialibus auxiliis sustentari debent.

Normae quae in hoc capite proponuntur non sunt omnino novae: verbi gratia, quod attinet ad officium fidelium sustentandi prelum catholicum vel catholicas transmissiones radiophonicas ac televisificas. Neque omnino nova est institutio diei quotannis celebrandae ad rectum usum instrumentorum communicationis socialis promovendum, quia haec dies pro toto orbe, iam in Litteris Encyclicis *Miranda prorsus* commendata est; et in nonnullis nationibus vel etiam regionibus fructuose celebratur, immo praecipuum subsidium esse constat ad populum erudiendum atque instimulandum.

Propterea necessarium nostro Secretariatui visum est, has omnes normas compendiose in unum corpus colligere atque expetere ut Concilii Oecumenici auctoritate perficientur ac roborentur; tali enim modo Ecclesia tantas ac tales operas aggredi poterit, quas mundi hodierna condicio exposcit.

Titulus III tractat « *De disciplina et ordinatio ecclesiastica* » in rebus ad instrumenta communicationis socialis spectantibus.

Equidem incepta catholica proficisci nequeunt nisi recte ordinentur et componantur et nisi concredantur competentibus officiis; ita ut ardor in navitate suscipienda alatur, caveantur errores, vitentur virium dispersio.

Titulus III in duo capita dividitur. In capite I agitur « *De Ecclesiastica disciplina* ».

Praemittendum est in schemate non tractari argumentum de « Censura et prohibitione librorum »; agitur hic enim solummodo de *hodiernis* inventis technicae artis, de instrumentis scilicet communicationis socialis, uti ex « Prooemio » constat.

Etsi disciplina ecclesiastica in re cinematograpica, radiophonica et televisifica in pluribus Sanctae Sedis documentis, etiam solemnioribus, praescripta sit, fatendum est multum adhuc in hac re desiderari. Immo, canonistae plerumque hanc provinciam ignorare videntur.

Hinc non pauca oriuntur pericula et incommoda, inter quae est indocilitas quaedam populi catholici in obtemperando monitis ac statutis in hac rerum parte latis a competentibus Officiis auctoritatis ecclesiasticae.

Quod vero prelum periodicum attinet, convenientes normae adhuc desunt.

Pariter in ordinem adhuc ponenda sunt opera et incepta quae sese « catholica » appellant.

Oportuit ergo in schemate apparando:

1) in summarium redigere normas quae in pluribus documentis ecclesiasticis dispersae inveniuntur;

2) complere iuxta necessitates nostri temporis provinciam totius disciplinae, tum quod ad incepta catholica moderanda, tum quod ad utrumque clerum et fideles attinet.

Haec duo Secretariatus noster perficere sategit in capite primo redigendo.

Caput secundum inscribitur: « *De organis Auctoritatis Ecclesiasticae* ».

Agitur hic de Personis atque Officiis quibus cura demandatur provinciam instrumentorum communicationis regendi, novaque apostolatus studia iuxta temporum locorumque necessitudines excipiendi.

Hoc caput redigendo, Secretariatus Sodales experientias variarum regionum prae oculis habentes, tribus principiis innixi sunt:

1) Unitas actionis in unaquaque natione, et, si de argumentis maioris momenti agatur, in toto orbe prosequenda. Hanc enim unitatem natura ipsa eiusmodi instrumentorum postulat cum limites locorum, ac saepe nationum, sua vi atque efficacitate excedat;

2) auctoritas Episcoporum, in propriis Dioecesibus, ad omnia in hac materia incepta extendenda, quia usus instrumentorum communicationis socialis ordinem publicum afficit;

3) Officia Ecclesiastica in hac rerum provincia erecta sustentanda ac perficienda, ita ut sua munera efficaciter adimplere possint.

Peculiari modo Sodales Consultoresque nostri Secretariatus Summum Pontificem ac Concilii Oecumenici Patres adprecantur ut auctoritas Consilii Pontificii de re cinematographica, radiophonica atque televisifica, etiam ad ea quae prelum attinet, extendatur. Preli enim catholici causa in discrimine est, cum nullum usque adhuc competens Officium in Curia Romana exstet, ad sua conamina sustentanda, dirigenda, adiuvanda.

Superfluum mihi videtur hoc in loco momentum Officiorum nationalium de re cinematographica, radiophonica ac de prelo illustrare, quorum praecipuus finis est Episcopis competens et efficax adiutorium praebere ad hanc implexam provinciam moderandam.

Opportunum tamen mihi videtur aliquam explanationem circa Consociationes Internationales Catholicas (de quibus in numero VIII) addere. Harum Consociationum momentum in dies crescit propter numerum et efficacitatem foederationum, consociationum et officiorum internationalium quae ab auctoritate civili, vel a privatis in hac rerum parte eriguntur atque catholicorum « praesentiam » ac navitatem po-

stulant, praesertim ubi Auctoritati Ecclesiasticae nullus patet aditus aut eius praesentia minus convenit.

Eaedem Consociationes magnopere prosunt ad conventus promovendos, ubi periti catholici de quaestionibus ad rem pertinentibus disceptare, rationes apostolatus perficere, mutuum sibi adiumentum praebere possunt.

Tres Consociationes Internationales Catholicae iam a Sancta Sede approbatae sunt, nempe una de Cinematographeo, altera de Radiophonia ac Televisione, tertia de Prelo periodico.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. GODFREY: Pars prima, titulus secundus: *De Ecclesiae actione seu apostolatu.*

In pagina quinta[1] numero quarto, de scholis et curriculis, addam verbum de praesentia magistrorum et magistrarum cum discipulis quando fiant radiodiffusiones et transmissiones televisificae. Certo vigilantia omnino desideratur, sed quando nociva et periculosa diffunduntur, sine dubio si magistri religiosi, religiosae et laici non impediant, et a fortiori, si manerent quando scandalosa diffunduntur, pueruli malum exemplum habebunt.

Concilium ergo optime faceret si cum insistentia tale periculum indicaret omnibus magistris in scholis catholicis. Tempore praesenti apud nos Gubernium instituit commissionem ad inquirendum de materia radiophoniae et televisionis et de effectibus eius in mentes adultorum et iuvenum. Quaestio est quantum influxum habeant illa inventa in notabili augmento criminum. Episcopi iam levaverunt vocem contra spectacula quorum tema est frequenter homicidium, furtum et alia sensualia, immodesta et immoralia, quae coinquinant mentes et ad crimina inducunt.

Nonne igitur magni esset valoris si Episcopatus totius mundi in Concilio gravem admonitionem dederit? Sine dubio vox Ecclesiae audienda est modo solemni.

Card. SPELLMAN: Titulus II: *De Ecclesiae actione seu Apostolatu.*

Placet declaratio quod « Ecclesiae Pastores et christifideles conentur oportet ut instrumenta communicationis socialis diligenter adhibeantur, prout rerum temporumque adiuncta exposcent, in multiplicibus apostolatus operibus, ut eorum quoque ope, hominis naturali per-

---

[1] Cf. p. 538.

fectioni consulatur, atque per Ecclesiae vocem, verbum Christi nuntietur ». Procul dubio, varia in variis nationibus sunt rerum et temporum adiuncta quae vim habent ad permovendum iudicium de modo quo instrumenta communicationis socialis prudenter et convenienter adhiberi possint ad doctrinam ac culturam christianam vulgandam vitamque religiosam nutriendam. Sapienter, ergo, Schema Constitutionis dixit esse pastorum sacrorum vere his de rebus iudicare. Coetus Episcoporum et singuli Ordinarii locorum in iudiciis huiusmodi ferendis a competenti Officio Sanctae Sedis instruendi et dirigendi sunt.

Etiam, placet hanc Sanctam Synodum monere christifideles officio obstringi tum Deum adprecandi tum de suis facultatibus ad hunc apostolatus finem opitulandi. Nihilominus, non est officium proprium Concilii Oecumenici Ecclesiae Universalis tractare de normis peculiaribus et temporariis pro hodiernis rerum temporumque adiunctis praecise adaptatis. Exempli gratia, mandatum de « die » educationis et precum hac de causa in toto orbe celebranda et de stipe ad eundem finem conferenda potius ab Officio competenti Sanctae Sedis quam a Concilio Oecumenico edenda est.

Ex hoc titulo colligenda sunt principia et normae generales quae non certis rerum temporumque adiunctis nimis limitantur. Ut iterationes vitentur et ne hoc schema nimis longum et prolixum fiat, fortasse haec principia et normae melius in titulo primo de Ecclesiae Doctrina includenda sunt.

Titulus III: *De disciplina et ordinatione ecclesiastica.*

Bene hoc in Titulo auctoritas ecclesiastica erga opera et incepta a Catholicis promota instatur. De principiis ecclesiasticae auctoritatis et de officiis singulorum his in rebus in titulo primo iam actum est. Melius esse videtur tractare de omni hac quaestione in uno capite.

Quoad organa Sanctae Sedis, innovatio nec necessaria nec utilis est. Anno 1948 Pius Papa XII, imm. rec., constituit « ad experimentum » Consilium Pontificium per cinematographeum didacticum et religiosum. Labor huius consilii sub praeside Exc.mo ac Rev.mo Domino Martino Ioanne O'Connor, tam feliciter evenit ut gradatim eius competentia aucta est. Anno 1957 idem Papa Pius XII constituit in Romana Curia peculiare Concilium, cuius, ex credito munere, esset varias de re cinematographica, radiophonica et televisifica quaestiones ad catholicam fidem et christianos mores quod attinet; quod Concilium Ioannes XXIII, f. r., in stabile ac permanens Officium Sanctae Sedis evexit, eiusque competentiam rerumque agendarum provinciam auxit. Sanctus Pater sapientissime huic Officio munus tribuit et normas statuit ut res de instrumentis communicationis socialis apte tractaret et id genus apostolatum in

toto orbe firmiter ordinaret. Fortasse sub eius competentia includi possent quaestiones de prelo.

Erigere hunc consilium in Sacram Congregationem, tamen, non placet. Certe, res tractandae momentum grave habent, sed multae quaestiones his de rebus infra competentiam Sacrarum Congregationum et ceterorum Sanctae Sedis Officiorum aliquo modo cadunt. Ut sua cuique dicasterio negotia accuratius definirentur, Sanctus Pater Ioannes XXIII clare definit munus huius Consilii et eius relationes cum Sedis Apostolicae Congregationibus et Officiis. Hac de causa eiusdem vero Consilii participes sunt ex officio: Assessores et Secretarii Sacrarum Congregationum Sancti Officii, Consistorialis, pro Ecclesia Orientali, Concilii, de Religiosis, de Propaganda Fide, de Seminariis studiorum Universitatibus atque Substitutus Officii publicis Ecclesiae negotiis expediendis. Ne controversiae de competentia oriantur et ut quaestiones his de rebus in contextu totius vitae Ecclesiae solvantur, videtur melius esse non mutare constitutionem huius Consilii sicut facta est a Ioanne PP. XXIII.

Ius et munus Episcoporum instrumenta communicationis socialis ad rectum usum dirigendi patent tum e natura Officii Episcopi tum ex eis quae iam dicta sunt in Titulo Primo de iure et officio Ecclesiae. Bene Concilium Oecumenicum decretum de officiis Episcopi in sua quisque dioecesi et de necessitate cooperationis omnium Episcoporum uniusque nationis profert. Notandum est quod in aliquibus nationibus Officia Nationalia iam constituta sunt. Exempli gratia, in Foederatis Americae Septentrionalis Civitatibus, Conferentia Episcoporum seu National Catholic Welfare Conference commissiones de re cinematographica, radiophonica et televisifica necnon officium pro literatura secundum normas morales moderanda abhinc pluribus annis constituit. Quoad haec officia nationalia et quoad consociationes internationales, normae et instructiones ad varia rerum, locorum temporumque adiuncta adaptanda sunt. Hac de causa, hae normae particulares melius ab Officio competenti Sanctae Sedis edendae sunt.

Exc. LEFEBVRE: In titulo secundo pagina 6 et 7,[2] numero sexto et septimo sapientissime optatur ut aliqui sacerdotes, religiosi, laici se praeparent ad cognitionem et usum scientificum mediorum ad communicationem socialem.

Nonne posset addi aliqua verba quae exprimerent satisfactionem et laudationem institutorum religiosorum et religiosarum qui ad hunc finem conditi sunt et feliciter adlaborant?

---

[2] Cf. pp. 538-539.

In titulo III, pagina nona [3] in linea tertia, dicitur « quorum *Officiorum* in unaquaque natione suprema moderatio peculiari Episcoporum coetui vel *alicui Episcopo delegato,* concredatur » et hoc non mihi videtur prudens. Quomodo aliquis Ordinarius, metropolitanus generatim, potest admittere quod alius Episcopus, Ordinarius alius dioecesis, sit moderator horum officiorum qui sedem habent in sua dioecesi? Ex hoc multae difficultates possunt oriri. Mihi videtur magis conforme potestati episcopali quod ipse Ordinarius loci ubi sunt, ista officia, sive per se, sive per unum e suis collaboratoribus, invigilet in haec officia, certe attentis consiliis et animadversionibus aliorum episcoporum.

Episcopus habet gratias peculiares Spiritus Sancti ad regendam suam dioecesim et non alius episcopus, neque aliquis coetus episcoporum, et omnia quae sunt in dioecesi sua ad eum spectant, et coram Deo respondebit, nisi successor Petri alio modo de iis iudicet.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet.

Card. MICARA: Placet iuxta modum:

Placet in primis proposita appellatio « instrumenta diffusionis seu communicationis socialis », bene apta, ut videtur, ad significandas et extensionem et vim et naturam rerum de quibus agitur.

In quibus rebus aegre ferimus artem quoque theatralem non comprehendi. Verum quidem est theatrum, secus ac prelum, cinematographeum, radiophoniam et televisionem non hominum multitudines sed quasi delectos spectatores attingere. Theatrum tamen et ipsum habendum est medium homines educandi et quidem sive antiquitate sive efficacitate excellentissimum.

Quantam curam Ecclesia, cuius est ex divino mandato docere omnes gentes, impendat ad avocanda in bonum animarum validissima haec instrumenta et ad propulsanda atque praecavenda pericula ne verba neve cogitationes personent nequitiae, in comperto est et luculenter probatur etiam per copiosa postremis hisce temporibus edita ab Ecclesia documenta.

Expedit ergo ut Concilium sollicitudinem hanc Ecclesiae palam et solemniter profiteatur, id persentiens, curam scilicet anteactis temporibus in inculcanda et moderanda praedicatione adhibitam, non minorem

[3] Cf. p. 545.

hodie praestandam esse pro ampliore et efficaci usu instrumentorum quibus nunc potissimum verba ad homines diriguntur.

Nam si fides ex auditu, omnino necesse est ut fides vias sectetur quibus revera audiatur; omnino necesse est ut auditores fidei non solum in ecclesiis computentur sed ubique excitentur, verbum Dei, quod non est alligatum, ubique et omnibus perviis modis annuntiando.

Schemata constitutionum optima de re tam gravi proposuerunt, Summorum Pontificum placitis et monitis inhaerentia.

Attamen, quamvis exhibita documenta sint profecto laudanda, parum expedire videtur ut Concilium Oecumenicum tam fuse tamque minute de re agat.

Card. PIZZARDO: Placet.

Card. ALOISI MASELLA: Placet.

Card. FERRETTO: Placet.

Card. GONÇALVES CEREJEIRA: Placet.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: De Ecclesiae actione seu apostolatu, non placet articulus sextus capituli secundi, pagina nona,[1] ubi agitur de die statuendo quotannis ad hoc opus diffusionis celebrandum. Ratio est quia saepe saepius dies reservantur ad intentiones determinatas, unde sequitur quod evangelii praedicatio diebus dominicis impediatur.

De disciplina et ordinatione ecclesiastica: Placet.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet.

Card. AGAGIANIAN: Placet.

Card. GILROY: Placet.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum: cf. scripta in folio.[2]

Card. RUFFINI: « De Ecclesiae actione seu apostolatu »: Placet iuxta modum: Pag. 7 [3] ad 7. Arbitror maximi momenti esse *scholas, facultates et instituta,* de quibus ibi est sermo. At, si volumus *vere et efficaciter* instrumenta diffusionis seu communicationis socialis emendare

---

[1] Cf. p. 541.
[2] Cf. pp. 550-552.
[3] Cf. p. 539.

vel impedire quominus contaminentur, necesse est omnino, ut mihi videtur:

1) ingentes sumptus in ea impendere posse et utiliter sancteque impendere;

2) copiam habere sufficientem artificum utriusque sexus (*artisti e artiste*), qui artem, cui se dedant, apprime cognoscant et eam — servatis doctrina catholica et disciplina Ecclesiae — optime exercere valeant.

Ad quem duplicem finem medium, seu interpositum, consequendum, peropportuna esset *Societas catholica internationalis,* quae, generoso auxilio Nationum divitum, certissime floreret.

« De disciplina et ordinatione ecclesiastica »: Placet iuxta modum: Pag. 5,[4] lin. 9: « ... *nominatione vel expressa licentia competentis auctoritatis ecclesiasticae egent* », velim definire quae sit competens auctoritas. Puto competentem auctoritatem esse tantum, praeter Sanctam Sedem, Episcopum loci vel Conferentiam Episcoporum.

Consentio cum Em.mo Card. Micara de ludis theatrorum et cum Em.mo Card. Godfrey de sacerdotibus cinematographa frequentantibus.

Card. VALERI: Placet.

Card. SIRI: « De actione Ecclesiae seu apostolatu » placet iuxta modum, scilicet:

Pag. 5,[5] n. 4, linea 7 post verba « laudanda sunt » inseratur: « ... dummodo sine damno animarum et cum prudentia qua humanae debilitati consulitur ». Etenim quaedam suggeruntur quae possunt etiam in malum verti.

Pag. 9,[6] n. 6 (Dies quotannis celebranda). Agitur de optima dispositione; tamen de hac re, utpote facilibus mutationibus obnoxia, non videtur agendum in Concilio.

« De disciplina et ordinatione Ecclesiastica »: Schema generatim placet: melius tamen haec materia in Concilio non tractatur, sed opportune remittitur ad placitum S. Sedis. Quaedam, praeterea (cap. II, nn. 4-5) videntur aliquatenus onerosa pro parvis dioecesibus.

Card. D'ALTON: Placet.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: in parte I, ti-

---

[4] Cf. p. 543.
[5] Cf. p. 538.
[6] Cf. p. 541.

tulo III pag. 7 [7] n. 3 non videtur opportunum quod Secretariatus actualis erigatur in Sacram Congregationem.

Card. GRACIAS: Placet.

Card. LÉGER: « De Ecclesiae actione seu apostolatu »: Sicut iam dixi in voto meo generali: non placet.

Tamen haec notabo:

Caput I:

In paragrapho 1 suppressionem propono duarum ultimarum linearum, quae iam alibi inveniuntur.

In paragrapho 5, linea 6 inopportune loquitur ac si agatur de aliqua certamine inter bonos et malos.

In lineis 12 et 13 clarius exprimatur quod iudicandum erit utrum Ecclesiae bono magis conveniat vel iure uti propria instrumenta condendi et administrandi *vel* instrumentis uti, quorum proprietas et administratio penes alios est.

Id quod in paragrapho 6 dicitur valet etiam pro laicis. Propono ergo ut sic modificetur secunda sententia: « Quod ut assequatur, sacerdotes, religionum subditi et laici eligantur, qui peculiariter, etc. ... ». Consequenter, sequenti modo incipere potest paragraphus 7: « Ad illos fines consequendos, multiplicentur scholae etc. ... ».

Caput II:

Non decet paragraphi quarum titulus est « Adiumenta idonea ». Non pertinet ad Concilium loqui de collectis faciendis.

Similiter inopportunum est, meo iudicio, quod Concilium solemniter mandet ut dies instrumentorum diffusionis in omnibus orbis regionibus statuatur. Simplicius invitentur Ordinarii locorum ut fideles edoceant de suis in hac rerum parte officiis.

« De disciplina et ordinatione ecclesiastica »: Ob rationes in voto meo generali supra allatas, non placet.

Quoad introductionem, magis conveniret verbum « ordinate » quam expressio « tamquam acies ordinata » lineae 5. Quod in secunda sententia dicitur, iam alibi dictum est.

Caput I:

Supprimantur quatuor ultimae lineae paragraphi 2. Munus enim officiorum exponitur in capite secundo eiusdem schematis.

---

[7] Cf. pp. 544-545.

In paragrapho 3 sub littera *a*), specificetur pro transmissionibus radiophonicis et televisificis quod auctoritas ecclesiastica competens est Ordinarius loci diffusionis. His enim agitur de publica re, ubi consulitur bono publico.

In eadem paragrapho sub littera *c*), datur disciplina pro clericis et religiosis. Propono quod haec disciplina formuletur etiam pro membris femineis religionum. Religiosae, sicut et religiosi, « puerorum et adulescentium educationi se dedunt ». Titulus totius paragraphi sit « De disciplina pro clero et membris institutorum perfectionis ».

In paragrapho 4, dicatur « magistrae et matris » loco « magistrae et duci ». Supprimatur negativa consideratio: « quae in dies erumpunt atque... hominem aggrediuntur ».

Duae primae sententiae paragraphi 5 sunt invitatio ad solam observationem legis: quod sane non sufficit fidelibus nostri temporis ad vitam eorum christianam fovendam. Dum ultima sententia, cuius suppressionem propono, est consideratio spiritualis quae apparet ut inhabilis et superficialis.

Caput II:

Propositio facta de erectione Officii de Scriptis et de Spectaculis in Sacram Congregationem mihi non placet. Materia enim de qua tractat hoc Officium non mihi videtur conveniens ad Dicasterium Sanctae Sedis efficiendum. Non agitur de re ecclesiastica, sed de mediis ordinis naturalis. Et, omni modo, talis erectio mihi apparet ut immatura et praecipitata.

In paragrapho 5 proponitur quod Officium moderetur sacerdos delectus ab Episcopis. Haec norma bene perpendenda est et mihi non videtur absolute opportuna. Si considerantur activitates propriae talium Officiorum, apparet quod sunt valde diversae. Quaedam sacerdoti particulariter conveniunt quia responsabilitatem doctrinalem et pastoralem conferunt (v. g. classificatio moralis, munus revisoris pro parte religiosa cuiusdam operis, animatio spiritualis membrorum Officii, etc. ...). Aliae tamen numerosae activitates adimpleri possunt et saepe potissimum a laicis: v. g. relationes cum non-catholicis, cum auctoritate civili, cum mundo commerciali. Et saepe actio laici catholici auctoritatem maiorem habet apud mundum instrumentorum diffusionis quam illa sacerdotis. Non sunt, mihi videtur, rationes naturae, quae sint decisivae pro designatione sacerdotis, laico excluso, uti moderatoris Officii. Credo quod hoc est munus ecclesiasticum quod laico convenit. Ipsa Actio Catholica, cuius munus est apostolicum et magis ecclesiasticum, laicum ut « moderatorem » habet secundum Synodum Romanum (art. 641). Mihi videtur quod hoc etiam convenit Officiis saltem plurium regionum et formulam

sequentem propono, loco tribus ultimis lineis paragraphi: « horum autem officiorum membra sint viri catholicae doctrinae et harum artium periti, *cooperantibus sacerdotibus peritis ab Episcopis delectis* ».

In paragrapho 6 addantur post prima verba « Horum officiorum » verba « dioecesanis officiis cooperantibus ».

In linea 10 eiusdem paragraphi, munus sit etiam Officiorum « consulere ut fideles » plene utantur bonis fructibus ex instrumentis exsurgentibus.

In eadem paragrapho, linea 19, verbis « dirigere vel ordinare » substituantur verba « operam praestare ». Delegatio viri ecclesiastici de qua in lineis 25-27 potius pertinet iurisdictioni Episcopi.

Optima est norma paragraphi 7.

In paragrapho 8, linea 19 verbo « solvendo » substituatur verbum « inquirendo », quod magis convenit muneri Consociationis Internationalis.

Card. Montini: Placet iuxta modum: ratione habita de animadversionibus ab Em.mis Cardinalibus factis et praesertim a Cardinali Micara circa artem theatralem.

Non placet propositum Officii hodierni in Sacram Congregationem Romanae Curiae erigendi.

Card. Giobbe: Placet.

Card. Cento: Placent iuxta modum: ratione habita observationum Em.morum, praesertim Card. Micara de ludis theatralibus.

Card. Cicognani: Placet cum nonnullis animadversionibus ad hoc directis, ut tota haec tractatio possit vertere in verum vedemecum pro sacerdotibus, parentibus, praeceptoribus, sed etiam ad directionem quamdam suppeditandam dioecesibus. Valde utile mihi videtur habere hic officium centrale.[8]

Card. Godfrey: « De Ecclesiae actione seu apostolatu »: placet iuxta modum: duas observationes liceat facere quas scripsi in folio adnexo et dixi die hesterna.[9]

« De disciplina et ordinatione ecclesiastica »: placet iuxta modum: ad mentem Card. Richaud et iuxta observationes in folio adnexo scriptas.

Caput primum in pagina quinta,[10] sub *a*):

---

[8] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[9] Cf. p. 550.
[10] Cf. p. 543.

Sine dubio clerici et religiosi viri qui in directione communicationis socialis instrumentorum obtemperare debent normis et praescriptis peculiaribus statutis a competentibus Officiis Ecclesiasticis.

Sub *b*): Patet quod clerici his in rebus ipsi debent, uti dicit Schema, exemplo Christifidelium refulgere. Hoc verum est, sed addi debet quod clerici et viri religiosi cauti omnino sint ut in vita propria scandalum non dent frequentando spectacula cinematographica cuiusque generis. Apud nos comitatus est sacerdotum specialiter nominatorum, qui habent curam de examine certorum spectaculorum cinematographicorum, ut dein informent Institutum ab Episcopis approbatum de qualitate morali eorum quae ostenduntur. Postea periodicum istius Instituti Catholici « Catholic Film Institute » cum Centro Catholico pro Radiodiffusione et Televisione notitias dat publicas in speciali periodo de qualitate morali spectaculorum.

Clarum est quod si clerici generatim saepe frequentant quodcumque cinema facile potest oriri scandalum, speciatim ubi agitur de spectaculis cinematographicis quorum tituli et descriptiones extra theatrum publice ad populum attrahendum cum picturis appositis manifestant qualitatem minus moralem eorum quae ostenduntur. Episcoporum erit, legislatione, de hac re directionem dare, habita ratione circumstantiarum loci.

In pagina septima [11] numero tertio, ubi de Secretariatu, patet utilitas specialis Commissionis Centralis. Anceps maneo de necessitate novae Sacrae Congregationis. Quidquid sit de hoc, Secretariatus Centralis esset valde utilis, dummodo membra vel consultores eligerentur a variis nationibus, eo modo ut Secretariatus informationem habere possit comprehensivam de conditionibus specialibus in unaquaque natione.

Card. Confalonieri: « De Ecclesiae actione seu apostolatu »: placet, attentis Patrum peculiaribus animadversionibus.

« De disciplina et ordinatione ecclesiastica »: placet cum potioribus Patrum animadversionibus.

Card. Richaud: Placet iuxta modum pro utroque schemate, ratione tamen habita felicis suggestionis ab Em.mo Card. Godfrey propositae de aliqua solemni adiuratione omnium Episcoporum in Concilio coadunatorum ad reducendam in istis instrumentis diffusionis nimiam perversionem moralem; et ratione habita observationis Em.mi Card. Liénart de difficultate assignandi multis diebus dominicis peculiarem intentionem, quae impedire potest homiliam et sensum liturgicum cuiusque diei domi-

[11] Cf. pp. 544-545.

nici, etiam animadversionis Em.mi Card. Montini de non erectione in sacram Congregationem Officii centralis, tamen valde utilis, ad quaestiones communicationis socialis tractandas.

Card. König: « De Ecclesiae actione seu apostolatu »: placet quoad substantiam et ad mentem Card. Montini. Cf. adnotationes in folio.

Pag. 6,[12] linea 20 et sequentibus: Applicatio instrumentorum communicationis socialis, ubi non de immediata praedicatione evangelii, de doctrina christiana etc. agitur, mihi videtur potius primo loco ad laicos christianos spectare et non secundo loco. Laici vere christiani debent istas res, per se profanas, spiritu christiano imbuere, sed debent etiam eas proprio marte et propria cum responsabilitate tractare. Ecclesiae est invigilare, ut ea, quae a laicis facienda sunt et ab iis proprio marte praestanda sunt, principiis christianis correspondeant. Non videtur necessarium, quod illa « technicae artis peritia in his instrumentis moderandis » (cf. pag. 6, linn. 24-25) imprimis, primo loco ad sacerdotes spectare. Deest enim numerus sufficiens sacerdotum et non correspondet principiis actionis catholicae.

« De disciplina et ordinatione ecclesiastica »: placet, sed cf. adnotationes adiectas.

Schema optima continet. Attamen mihi videtur desiderari — pag. 7 [13] ad caput II — accuratior descriptio et definitio competentiae necnon auctoritatis episcoporum et officiorum ecclesiasticorum circa haec instrumenta communicationis. Aliud est enim officium vigilantiae auctoritatis ecclesiasticae circa incepta laicorum catholicorum et aliud est ius auctoritatis ecclesiasticae statuendi praecepta sensu stricto. Oriri possit periculum quominus auctoritas ecclesiastica immoderato zelo sese immisceat in omnibus negotiis, etiam iis quae tandem aliquando ipsis laicis catholicis relinquenda et committenda sunt. Secus sine necessitate augetur anticlericalismus, nusquam erit locus actionis catholicae.

Hoc modo minime impeditur quominus officia regionalia ab episcopis instituantur atque coetui episcoporum vel eorum delegato subsint.

Card. Döpfner:[14] *Ad part. I, tit. II, cap. I et II* (fasc. 3):

1) In fovendis et promovendis inceptis, quae maxime a collaboratione multorum etiam non-catholicorum pendent et magnas pecunias impendendas praesupponunt, magis opportunum esse videtur, si loco simplicis iussionis (v. gr. pag. 6, lin. 2 sq.: « Iubet... haec Sancta Sy-

---

[12] Cf. pp. 538-539.

[13] Cf. p. 544.

[14] Octavae Congregationi non interfuit.

nodus »; pag. 9,[15] lin. 22: « haec Sancta Synodus mandat ») adhiberentur termini commendaticii.

2) Expressio « malorum hominum » inopportuna esse censetur, quia apostolatus exercendus est etiam ibi, ubi multi homines bonae voluntatis, sed a fide alieni operantur.

Ad part. I, tit. III, cap. I (fasc. 4):

1) Ad paragraphum fasc. 4, pag. 5,[16] sub litt. « *c* » dicendum videtur: Quod Ordinarii et Superiores debent curare, ut subditi congruam cognitionem rerum sibi ex officio commissarum adquirant, per se iam obvium est et non indiget declaratione solemni conciliari. Cavendum est, ne auctoritas Concilii oneretur rebus nimis longinquis et particularibus.

2) Item nn. 4 et 5 brevius componantur, ne declarationes solemnes iterum iterumque repetantur de rebus usitatis ac tritis.

Card. MARELLA: « De Ecclesiae actione seu apostolatu »: placet iuxta modum, attentis animadversionibus ab Em.mis Patribus factis, praesertim a Cardinali Micara de spectaculis theatralibus et a Cardinali Léger de adhibendis laicis in officiis catholicis relate ad instrumenta diffusionis moderanda.

« De disciplina et ordinatione ecclesiastica »: non placet erectio proposita Secretariatus in Sacram Congregationem.

Card. DOI: Placet.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum.

1. In Parte I, Titulo II, pag. 9,[17] num. 6 rogare vellem ut dies ille annuus non pro omnibus regionibus praescribatur. In diversis regionibus idem finis forse iam alio modo attingitur.

Apud nos v. g. iam existit a saeculo prelum catholicum valde extensum, cum diariis catholicis multis, nationalibus et regionalibus — existit iam organum catholicum ad pelliculas diiudicandas — adest officium pro re cinematographica — adest iam apud Universitatem catholicam Neomagensem institutum ad diurnarios catholicos formandos — adest iam in eadem Universitate catholica Neomagensi cathedra specialis pro cultura cinematographica — adest radiophonia catholica — adest televisio catholica — adsunt organisationes catholicae eorum qui in prelo aut eorum qui in radiophonia et televisione laborant — adest etiam associatio catholica eorum qui auditoria cinematographica gerunt — adest

[15] Cf. p. 541.
[16] Cf. p. 543.
[17] Cf. p. 541.

immo sacerdos specialis cuius munus est artistas radiophoniae et televisionis propria pastorali cura prosequendi.

Timendum est insuper ut annus non habeat dominicas sufficientes ad omnes res quae pro Ecclesia, utique maximi momenti, sunt recolendas.

Habemus iam dominicam vocationum — dominicam emigrantium — dominicam Missionum — dominicam instructionis catholicae — dominicam Universitatis catholicae etc. (pro missionariis neerlandicis — ad fovendam unitatem cum Protestanticis — ad fovendam unitatem cum orthodoxis, etc.).

Deinde multis tales Dominicae placere non possunt, quia annum liturgicum frangunt.

Ideoque optarem ut Schema eandem formulam adhibeat qua utitur *Miranda prorsus*, nempe Episcopi diem festum praestuere possunt etc.

2. In Parte I, Tit. III, pag. 8 et 9,[18] ubi de Officiis Nationalibus de re cinematographica, radiophonica et televisifica et etiam de prelo sermo est, quae « aliquis sacerdos moderetur ».

Nescio in quo sensu vox « moderetur » hic sumi debet; si autem haec vox directionem istorum Officiorum significat, minus apta videtur.

Materia preli, radiophoniae et televisionis videtur esse campus activitatis laicorum catholicorum, ubi sacerdos qua talis habet munus, quidem magni et maximi momenti, sed utique accessorium. Sacerdos ibi sit assistens religiosus aut theologus consultor, sed non director. Ubi non adsunt laici sufficienter formati ut munus directionis implere possint, sacerdos potest munere directionis fungi. In genere autem sacerdotes reserventur pro munere natura sua sacerdotali. Insuper timeo ne methodus secundum quem sacerdos locum laicorum implet, anti-clericalismo foveat.

Card. SANTOS: Placet.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet.

Card. OTTAVIANI: « De Ecclesiae actione seu apostolatu »: placet iuxta modum: In titulo II, deinde, de Ecclesiae actione seu apostolatu, optarem ut de obligationibus quae variis fidelium classibus incumbunt circa instrumenta communicationis socialis, Concilium votum depromat ut in libris cathechismi quaestiones de ista re specificae inserantur. Inde a pueritia enim oportet adulescentes principiis moralibus de hac gravissima re imbuantur.

« De disciplina et ordinatione ecclesiastica »: placet.

---

[18] Cf. p. 545.

Card. ROBERTI: « De Ecclesiae actione seu apostolatu »: placet, attentis Em.morum Patrum animadversionibus (Em.morum Cardd. Micara, Godfrey, Spellman, Alfrink, Léger).

« De disciplina et ordinatione ecclesiastica »: placet, attentis animadversionibus Em.morum Patrum (Cardd. Micara, Godfrey, Spellman).

Card. JULLIEN: Placent.

Card. LARRAONA: Placet generatim, prae oculis habitis illis quae a Patribus Em.mis consulte fuerunt insinuata.

Card. HEARD: Placet.

Card. BEA: Placet iuxta modum: attentis animadversionibus Eminentissimorum Patrum, maxime iis quae dicta sunt de cooperatione laicorum. Non placet erectio Officii in Congregationem.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: consideratis commentis Venerabilium Patrum.

Card. ALBAREDA: Placent duo schemata.

Beat. GORI: Placet.

Beat. CHEIKHO: Placet.

Exc. FELICI: Placet, cum animadversionibus Em.morum Cardd. Micara et Cicognani.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placent iuxta modum schemata, ratione habita animadversionum aliquarum allatarum ab Em.mis Patribus in eodem sensu.

Exc. BERAS: Placet.

Exc. COORAY: Placet, attamen ad mentem Em.morum Cardinalium Micara, Montini, Cento et Godfrey.

Exc. ALTER: « De Ecclesiae actione seu apostolatu »: placet iuxta modum. Propositum pagina 9,[19] numero 6, non placet. Quaestiones magis hodie agitatae versantur circa praeviam inspectionem et approbationem spectaculorum a publica auctoritate faciendam; quae inspectio et iudicium postea ferendum dicitur anglice « prior censorship ». Valde difficile est distinguere inter ea quae fovent legitimam libertatem informationis et legitimum cultum artium versus ea quae graviter offendunt leges morales. Potestas civilis habet ius et munus tuendi mores publi-

[19] Cf. p. 541.

cos; tamen non est efficax. Ratio est quia existunt magnae varietates circumstantiarum apud populum et apud gubernatores in genere: saepe saepius auctoritas civilis et eius ministri fovent maximam libertatem apud cives et indulgent menti omnino saeculari vel amorali. Consequenter leges ab auctoritate civili etiam iam latae fere nunquam acquirunt effectum vel finem suum ad bonos mores tuendos. Insuper validitas legum in tribunalibus continuo contestatur. In ordine practico problema relinquatur potius associationibus privatis vel semi-publicis ad hunc finem speciatim institutis, e. g. « Legion of Decency » in America.

« De disciplina et ordinatione ecclesiastica »: Placet in genere.

Non placet propositum 3 pagina 8.[20] Est quid de futuro. Res caute perpendenda est. Non est dubium quin Ecclesia habeat competentiam et ius iudicandi de moralitate instrumentorum communicationis socialis: tamen in ordine practico difficile est media adhibere quae sufficiunt ad mala evitanda, propter ingentem massam ephemeridum et spectaculorum. Magni momenti est instituere officia regionalia, nationalia et quidem internationalia quae mala ad minimum reducere poterunt.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum: secundum quod dicitur in folio adnexo,[21] attentis dictis ab Eminentissimis Cardd. Micara, Liénart, Montini.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: Licet officia et media coordinationis necessaria sunt ad disciplinam christianam fovendam, mihi videtur quod quando de re pastorali agitur, id quod est maioris momenti est modum excogitare quo pastores animarum, durantibus annis institutionis sacerdotalis (i. e. in seminario) formari possunt ad fideles bene dirigendos. Maximi momenti igitur est ut in nova ordinatione curriculi seminariorum institutio positiva, et uti dicunt, constructiva de hac re studentibus tradatur. Fiat igitur consultatio cum Commissione de Seminariis.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: attentis animadversionibus factis ab Eminentissimis Léger et König de cooperatione laicorum. Tit. II paginae 9,[22] n. 5 tolli potest; explicat enim eamdem ideam quae in numero quarto continetur.

Exc. ŠEPER: Placet.

Exc. BAZIN: Placet.

---

[20] Cf. p. 545.
[21] Cf. pp. 552-553.
[22] Cf. p. 541.

Exc. BERNARD: « De Ecclesiae actione seu apostolatu »: placet, sed non placet paragraphus sexta capitis secundi de die quotannis in toto orbe celebranda.

« De disciplina et ordinatione ecclesiastica »: placet, sed non placet erectio proposita Secretariatus in Sacram Congregationem.

Exc. BERNIER: Placet utrumque schema, quin tamen Secretariatus Internationalis, Romae existens, in S. Congregationem erigatur.

Exc. YAGO: Placet.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet.

Exc. NGÔ-DINH-THỤC: Placent illa duo schemata; accedo ad sententiam Eminentissimi Spellman de non instituenda nova Congregatione.

Exc. VERWIMP: Placet.

Exc. JELMINI: Placet. Subscribo toto corde his quae sapienter et practice dixit Eminentissimus Card. Ruffini de urgenti necessitate agendi mediis ab illo prolatis ad efficacem peragendam actionem.

Exc. SUHR: Placet, attentis animadversionibus ab Em.mis et Exc.mis Patribus factis speciatim de cooperatione cum laicis; non placet erectio novae Congregationis.

Rev. GUT: Placet; non placet erectio novae Congregationis.

Rev. SÉPINSKI: « De Ecclesiae actione seu apostolatu »: placet; ad pag. 3 [23] lin. 2: praeferrem verbum « actuositatem » loco « actionem ». Idem dicatur de titulo: « De Ecclesiae actuositate ».

« De disciplina et ordinatione ecclesiastica »: placet; ad pag. 8,[24] linn. 4-5 opinor sufficientem esse erectionem « Officii » loco erectionis novae Sacrae Congregationis.

Ad pag. 8, lin. 19 corrigatur « efficientia ».

Rev. JANSSENS: Placet.

---

[23] Cf. p. 537.
[24] Cf. p. 545.

XV

DE INSTRUMENTIS DIFFUSIONIS SEU COMMUNICATIONIS SOCIALIS

(Octava Congregatio: 3 apr. 1966)

1) SCHEMA PROPOSITUM A SECRETARIATU DE SCRIPTIS PRELO EDENDIS ET DE SPECTACULIS MODERANDIS

PARS II

DE QUIBUSDAM COMMUNICATIONIS SOCIALIS INSTRUMENTIS SINGILLATIM CONSIDERATIS *

TITULUS UNICUS

[*Introductio*]. Generalibus praeceptis ac monitis latis quibus regantur et ad morum honestatem conformentur communicationis socialis instrumenta, Sacrosancta Oecumenica Synodus peculiares normas atque idonea hortamenta tradit circa quaedam instrumenta, quae graves admodum quaestiones pastorales attingunt, sive ob uniuscuiusque instrumenti novitatem sive ob peculiarem in populum efficacitatem.

Quapropter, in hac altera parte, singillatim disciplina exponitur de prelo periodico, de cinematographeo, de radiophonia, de televisione et de aliis quibusdam instrumentis postrema aetate in humanam consortionem invectis.

Concilii Patres fideles tamen hortantur, ut etiam in ceterorum instrumentorum communicationis socialis usu, quorum in hac parte nulla mentio fit, Ecclesiae mentem prosequantur; immo etiam in illis vetustis ac valentibus vulgationis vel spectaculorum formis, sicut theatralia spectacula et volumina

---

* DECLARATIO: In *Parte I* harum Litterarum praecepta omnia compendiose proposita sunt quae ministerium pastorale Universalis Ecclesiae in materia instrumentorum communicationis socialis respiciant.

Verumtamen huius Secretariatus Praeparatorius Sodalibus visum est Concilium Oecumenicum Vaticanum II, ut spiritualem singulorum hominum necnon totius humanae consortionis renovationem perficiat, non posse tantum in generalibus doctrinae ac disciplinae principiis immorari, sed magis oportere, solido principiorum fundamento posito, vigilanti sollicitudine et perspectis rerum causis ad concretas difficultates et singulas instantias attendere.

Nostrorum enim temporum homines ac praesertim horum artifices instrumentorum, a quibus morum atque culturae profectus maxime in hac disciplina pendet, magis rei quotidianae pressum quam principiorum vim experiuntur: hi omnes ergo concretis egent normis, quae in hac *Parte II* expositae sunt.

prelo edita, quae propriae communicationis socialis instrumenta dici nequeunt (cum raro amplitudine et efficacitate totam societatem simul attingere valeant), Fidei et morum integritatem promovere studeant.

Caput I

DE PRELO

1. [*Varia preli genera*]. Nomine preli vulgo appellantur cuiusvis generis folia typis impressa, sive agatur de diariis, sive de ephemeridibus imaginibus ornatis, sive de commentariis, quae omnia, innumerae fere indolis, lectorum aetati, necessitati, studio ac propensioni accommodantur atque singulis hominibus, pro suo cuiusque libitu aut electione, proponuntur atque publice veneunt. Haec preli varia genera novis technicae artis inventis in dies magis perficiuntur typographica scilicet arte, imaginibus, coloribus et aliis id genus, quorum ope, scite ingenioseque ordinantur cum ad nuntia celerius conquirenda et vulganda, tum ad lectores assidue et ubique alliciendos.

2. [*Preli momentum*]. Prelum, quod hodierna communicationis socialis instrumenta tempore antecedit, nostra aetate in dies invalescit atque maximam in hominum mentes vim exercet communesque vulgi opiniones excitat et commovet. Prelum enim, etsi minore, forte, celeritate quam alia instrumenta, subtiliore tamen vi mentes attingit, cum litterarum cognitionem postulet cumque stabile permaneat documentum quod lector retinere atque iterum legere potest. Insuper hominibus non tantum nuntia varia et eventuum summarium, sed etiam ipsorum eventuum, recentiorum praesertim, interpretationes praebet.

3. Preli igitur varia genera quotidie gravissimas quaestiones ad leges morales atque ad religiosam hominum vitam pertinentes gignunt, quae ut recte solvantur, a Patribus Vaticani Concilii in ordine ponuntur.

4. [*Sollicitudinis Ecclesiae documenta*]. Statim ac prelum influxum socialem exercere coepit, Ecclesia magna cum sollicitudine illud prosecuta est, ut innumera documenta testantur quae a Pio IX et Leone XIII,[1] usque ad Pontifices nostri temporis lata sunt.[2] Ex his documentis patet Sanctam Sedem totiusque orbis Episcopos, bonum prelum fovendo, errores arguendo, preli germanam libertatem edicendo, numquam destitisse salutaria monita in hac re tradere, praesertim saeculo hoc vertente, quo preli momentum tantopere succrevit.

5. Singularis tamen Ecclesiae sollicitudo hodie spectat praecipua preli genera, quae sunt: *prelum nuntiis vulgandis* (*informativum* quod vocant) *prelum imaginibus ornatum* vulgo dictum *illustratum,* vel *commentaria,* et speciali modo prelum quod nomine *preli catholici* designatur.

6. [*De prelo nuntiis vulgandis seu informativo*]. Hodie lectores indigent prelo quod de novissimis eventibus ipsos certiores faciat, veraciter, citissime et definite, ea tamen ratione ut iudicium lectoris proprium non impediatur sed facilius et tutius efformetur. Quod officium nonnisi magna cum

prudentia atque arte expleri potest. Quare, omnes qui huic preli generi operam dant, veritatis amore, reverentia erga ordinem moralem et erga hominis dignitatem, non minus quam studio perfectionis technicae, duci debent.

7. Imprimis postulanda est a prelo *informativo* talis eventuum propositio atque interpretatio quae factorum gravitati congruat atque necessitatibus lectorum et societatis apte conveniat.

Absint propterea non tantum mendacium, sed etiam silentii conspiratio aut selectio notitiarum, prava seu factiosa mente praebita. Saepius enim prelum peccat veritatem reticendo, sive lucri, sive pressionis seu sollicitationis causa.

8. Ratio cur saepe huius preli honestas hodie in discrimen adducatur, inde oritur quod nuntiorum vulgatio quamdam quaestuosae industriae formam induit. Quo magis scilicet multiplicantur technica inventa ad prelum perficiendum, eo magis rerum nuntii prelo vulgandi, tamquam res ad mercaturam pertinentes habentur; hinc conglobationes et quasi monopolia in notitiarum acquisitione ac in preli distributione oriuntur, quae vim exercent in pretio nuntiorum aestimando, ita ut prelum, hac ratione oppressum, potius ad *mercaturam* exercendam et lucrum faciendum quam ad rerum veritatem vulgandam convertatur.

9. Alia quoque circumstantia, qua honestas *preli informativi* periclitatur, ex eo oritur quod saepe institores, nuntia mercatoria diariis concredentes, ac pro eis pretia exsolventes, iniuste eadem diaria sollicitant ne ipsa munus nuntios vulgandi recte ac libere exerceant.

10. Nec minus periculum ex illicito rei politicae pressu oritur. Societas enim, boni communis causa, prelo multifario ad varias legitimas opiniones de quaestionibus in civitate disputatis exponendas, indiget ut ex multiplicitate rerum deliberandarum cives rectam opinionem et iudicium sibi efforment. Attamen nonnulli, notitiis selectis, fucatis et etiam falsis, utuntur, tamquam armis in contentione politica et in *bello psychologico,* ut aiunt, ad odia, simultates et praeiudicia inter homines, coetus sociales ac nationes, omni nisu excitanda, atque, ad hunc finem scriptores data opera incitant.

11. Circa nuntia de rebus ad religionem spectantibus, libenti animo Patres Concilii agnoscunt in dies potiorem locum quaestiones et eventus religiosos in prelo obtinuisse. Monentur tamen preli moderatores ut de religione quaestiones personis vere peritis tractandae concredantur ac maxima cum reverentia exponantur.

12. [*De foliis imaginibus ornatis*]. Ad notitias explanandas et amplificandas prelum merito utitur imaginibus, saepe vario colore expressis, quae, diligenter selectae, lectores iuvare valent, quo veritatem melius et facilius cognoscant. Attamen nostris diebus multa folia, praesertim imaginibus ornata, incredibili prope exemplarium copia edita, imaginum vortice, nimis demulcent sensus lectorum, seu potius spectatorum, et eos alliciunt facinorum narratione, pravas cupiditates excitantium. Quo fit ut saepe, indulgentes rebus quae nimis sensus commovent, ac vel etiam *erotismo,* actiones minus

honestas, etiam fictas, amplificent quae vitam personarum privatam fama praestantium respiciunt et ita lectores ad mala inducant aut ad falsa iudicia provocent. Valde tandem dolendum est quod non raro in foliis imaginibus decoratis praetermittantur ex more ea omnia quae ad Deum atque spiritualem hominis vitam spectant.

13. [*De commentariis*]. Quam plurima etiam eduntur folia periodica ad vulgandas doctrinas, opiniones, disciplinas, vel ad fabulas amatorias et res mirificas narrandas atque, non raro ad consilia impertienda.

14. Monentur omnes qui his foliis edendis operam praestant de gravitate sui offici, praesertim si de commentariis agatur quae in manus iuvenum facile perveniunt vel etiam, de industria, iunioribus destinantur. Eget enim iuventus nostri temporis, magis quam praeterita aetate, prelo sibi consentaneo, scilicet probo, valido, sana doctrina referto, quod ad altiora animos alliciat atque honesta oblectamenta praestet.

15. [*Praebitorum editorum scriptorumque officia*]. Praebitores ac editores preli, ordinis moralis imperio obsequentes, omnimode enitantur ut lectoribus nuntios veraces honestasque imagines praestent, conscii se gravi obstringi officio servandi ac promovendi bonos mores, civium ordinem atque cultum. Scriptoribus praeterea viam sternant ut libere quidem, sed iuste, munus sibi concreditum expleant.

Qui autem pecunias exponunt ad nuntios mercatorios vulgandos, honestos tantum nuntios praebeant et ab omni iniusto informationum pressu sese abstineant.

16. Scriptores diligenter eventus eorumque adiuncta, scilicet quomodo revera acciderint, cognoscere studeant; quae certe cognoverint, lectoribus veraciter proponant simulque eventus, iustitia et caritate servatis, tradant. Praesertim scriptores monentur ut magna prudentia adhibeatur in relationibus peragendis de scriptis, spectaculis, transmissionibus, quae magnam vim in temperiem spiritualem nostri temporis exercent. Caveant praeterea ne ex verbis, quibus nuntii eduntur, multitudo lectorum quoquo modo decipiatur, neve ad motus irrationales vel iniustos incitetur.

17. Nuntiorum exquisitores ac photographi ne audeant occulta consilia propagare, si boni communis ratio vel personae humanae reverentia, vel rei natura postulent ut secretum servetur. Venditores alacriter curent lectoribus folia eorum aetati et adiunctis apta et omnino honesta tradere. Ad ordinem moralem integre servandum invitantur omnes qui prelo edendo dant operam ut in coetus nationales et internationales consocientur, quo efficacius rectum libertatis informationis usum fulciant ac tueantur.

18. [*Lectorum munus*]. Fugiant et respuant christifideles folia eorumque venditores quae a veritate avertant vel pravos mores excitent, et sponte ea capessant atque emant, etiam boni exempli causa, quae honestate ac gravitate commendantur. Non tantum parentes omnesque qui curam iuniorum habent, verum etiam caupones, medici, causidici etc. diligenter eligant folia, quae in suis domibus et vestibulis exponuntur. Praeterea, ingenti foliorum

varietate ingruente, opus est ut fideles, inde a prima aetate, addiscant foliorum naturam legendorum praecognoscere, ea recte eligere, atque considerate perlegere.

19. Quapropter valde commendanda sunt incepta quae ab Officiis nationalibus de prelo ineuntur eo consilio ut fideles in hac rerum parte erudiantur — praesertim die quotannis celebranda ad hoc statuta — atque de foliorum periodicorum saltem communis honestatis, aptis iudiciis prolatis, certiores fiant.

20. [*De potestatis saecularis interventibus*]. Praeter ea quae supra dicta sunt de potestatis civilis ambitu,[3] officium est civilis potestatis ut tales condiciones in civitate ponantur ac serventur in quibus prelum legitima libertate ad publicas opiniones debite formandas, frui possit. Cum tamen prelum civium profectui et bono communi consulere debeat, auctoritas civilis officio tenetur pravos preli usus compescere, quibus publici mores laeduntur, iura personae humanae conculcantur, reipublicae denique salus — non vero alicuius politicae factionis — in discrimen adducitur. Legitimae autem libertatis preli contemptus ex parte saecularis potestatis procul dubio bono humanae consociationis nocet, ideoque cum ordine morali naturali minime congruit. Pariter legi divinae graviter adversantur quotquot, potestate saeculari innixi, libertatem Ecclesiae in prelo adhibendo [4] impetunt.

21. [*De prelo catholico*]. Ecclesiae filii forti animo contendant ut prelum humanae dignitati omnino idoneum efficiant. Attamen, ad lectores spiritu christiano informandos, prelum generice honestum minime sufficit. Quapropter omnino necesse est ut veri nominis catholicum prelum habeatur et provehatur quod scilicet — sive directe ab ipsa auctoritate ecclesiastica promotum et dependens, sive a catholicis viris — manifeste hoc animo edatur atque diffundatur ut publicam opinionem iuri naturae et catholicis doctrinis praeceptisque consonam efformet, firmet atque admoveat, facta vero, quae Ecclesiae vitam respiciant, pervulget ac recte explanet, cum ad fideles informandos et confirmandos, tum ad eos illuminandos alliciendosque, qui ab Ecclesia discesserint vel adhuc Eam ignorent.

22. Quod si Ecclesiae Christi ius inest omne genus instrumentis communicationis socialis libere utendi, procul dubio ipsa obtinet ius prelum ad suos fines libere habendi, moderandi et vulgandi, subsidiis ac rationibus adhibitis, quae ipsa suo iure decernat. Ut huic Ecclesiae iuri, ceterum cum eiusdem ordinario munere praedicationis arcte connexo, satisfiat, haec Sancta Synodus Sacris Pastoribus enixe commendat ut ubique terrarum, in sua cuiusque dioecesi, statim ac locorum condiciones id sinant, diurnaria vel hebdomadaria folia catholica edantur, et quam late vulgentur.

23. Cui quidem necessario apostolatus instrumento valde proderunt in primis foliorum ipsorum praestantia, deinde totius Cleri et populi christiani consociata et sedula opera. Quare notitiarum abundantia, celeritate et diligentia, technicisque notis prelum catholicum non tantum adversarium vel aemulum aequare contendat, sed eidem etiam antecellere.

24. [*De Consociatione Catholica Internationali*]. Quod propositum ut attingatur, virium dispersio omnimode devitetur hominum, rerum inceptorumque — sive singularum sive omnium nationum — concordem conspirationem promovendo, ac praesertim catholicas nuntiis procurandis sedes seu *agentias* condendo.

25. Suadetur deinde Officiis nationalibus de prelo ut competenti Consociationi Internationali Catholicae nomen dent; curent insuper eadem Officia Nationalia ut folia periodica catholica, catholici diurnarii atque *agentiae* catholicae cum praefata Consociatione Internationali foedere se iungant.

NOTAE

[1] Cf. Pars I, tit. I, cap. I, nota 15.

[2] Cf. PIUS XI: Sermo in sollemni conventu augurali Expositionis catholicarum scriptionum ex universo orbe in Civitate Vaticana, die 12 maii 1936, *A.A.S.*, XXIX (1937), pp. 139-144; ceteri Sermones eiusdem Summi Pontificis de re diurnaria quoquo modo tractantes collecti inveniuntur in *Documentation Catholique*, XVIII (1936), t. 35, n. 782, pp. 322-356; n. 784, pp. 451-468; n. 795, pp. 707-725; n. 786, pp. 578-619.

PIUS XII: Sermones ac nuntii radiophonici de prelo tractantes ab anno 1939 usque ad annum 1954 prolati, tum secundum seriem chronologicam tum secundum ordinem argumentorum indicantur in *Discorsi e Radiomessaggi*, ibid., in volumine « Indice », pp. 571-573; praeterea sequentes sermones adiiciendi sunt: Sermo ad Consilium de informatione publica ordinanda Nationum Unitarum, die 24 apr. 1956, *Discorsi e Radiomessaggi*, XVIII, pp. 137-138; Sermo ad procuratores nuntiorum preli Europae, die 26 oct. 1956, *Discorsi e Radiomessaggi*, XVIII, pp. 609-611; Sermo ad diurnarios Civitatum Foederatarum Americae, die 15 apr. 1957, *Discorsi e Radiomessaggi*, XIX, p. 87; Nuntius ad Consociationes de prelo catholico promovendo Civitatum Foederatarum Americae, die 17 maii 1957, *Discorsi e Radiomessaggi*, XIX, pp. 197-199.

IOANNES XXIII: Sermo ad diurnarios catholicos, die 4 maii 1959, *Discorsi Messaggi*, I, pp. 303-306; Sermo ad viros operam navantes in ephemeride catholica *L'Avvenire d'Italia*, die 18 oct. 1959, *Discorsi Messaggi*, I, pp. 483-488; Sermo de preli munere, die 22 nov. 1959, *Discorsi Messaggi*, II, pp. 40-42; Sermo ad diurnarios Americae Septemtrionalis, die 6 dec. 1959, *Discorsi Messaggi*, II, pp. 540-541; Sermo ad iurisperitos catholicos Italiae, die 8 dec. 1959, *A.A.S.*, LII (1960), pp. 45-50; Sermo ad Conventum de prelo agonistico, die 2 apr. 1960, *Discorsi Messaggi*, II, pp. 276-278; Sermo ad sodales Piae Societatis S. Pauli, die 3 maii 1960, *Discorsi Messaggi*, II, pp. 645-647; Sermo ad Conventum preli periodici Galliae, die 20 sept. 1961, *L'Oss. Rom.* 21 sept. 1961; Sermo ad diurnarios exteros Romae, die 25 oct. 1961, *L'Oss. Rom.* 26 oct. 1961.

[3] Cf. Pars I, tit. I, cap. II, nn. 14-15; cap. III, nn. 7-9.

[4] Cf. Pars I, tit. I, cap. I, nn. 7-8.

Caput II

DE CINEMATOGRAPHEO

1. [*Eius efficacitas*]. Cinematographei efficacitas, abhinc dimidium saeculum, ceterorum communicationis instrumentorum momentum aemulatur et non semel superat quia, suapte natura, peculiarem vim in hominum mentes moresque exercet, tum ob innumeras multitudines spectatorum quos sua actione pertingit, tum ob immensam rerum et opinionum congeriem, quam latissime communicat, tum ob delectationem, qua omnis aetatis et condicionis homines in eius vividarum sonorarumque imaginum concentu fruuntur, tum denique ob condiciones cinematographici spectaculi proprias, quarum vi imaginum fascinatio in spectatoribus valde augetur.

2. [*Vigil Ecclesiae cura*]. Quapropter, per quinquaginta fere annorum spatium, numquam destiterunt Sancta Sedes et Sacri Pastores, sapientissimis doctrinis, instantibus monitis, aptisque institutis, fideles in re cinematographica instruere; ex quibus summa quaedam doctrinae atque disciplinae eruitur ad hominum cuiusvis ordinis animi utilitatem, qui hanc artem industriamque vel frequentant, vel exercent, vel moderantur.[1]

3. [*Praecipua monita confirmantur*]. Quo autem haec salutaria monita ac praecepta luculentius iis quorum interest innotescant et ad effectum adducantur, et quo facilius difficultates in dies enascentes superentur, Sancta Synodus quae sequuntur docet ac servari mandat.

4. [*Effectores et artifices*]. Taeniolarum effectores, auctores et auditoriorum gestores, nonnullarum regionum exemplum imitati, suae conscientiae consulere et publicae auctoritatis operam praevenire contendant, inter se de codice morali observando foedus libere ineuntes; ita ut, remota inhonesti ac immoderati lucri cupidine, finis imponatur pelliculis efficiendis et exhibendis, quae in dies magis sunt bonis moribus infensae.

5. Quotiescumque vero in taeniolis efficiendis quaestiones quoad religionem aut mores oriuntur, auctores et scaenicorum apparatuum artifices legitimum expetant consilium Officii Catholici rei cinematographicae praepositi; quod Officium *iis libenter aderit, etiam negotii huius curam, si oportuerit, viro ecclesiastico huius rei perito, cautione adhibita, delegando.*[2]

6. Honestorum effectorum et distributorum opibus et inceptis una simul collatis, criticorum consensu ac praemiis pelliculas laude dignas commendando, proborum exercentium, imprimis catholicorum, auditoria multiplicando ac inter se foedere consociando, aliisque id genus auxiliis latis, taeniolarum confectio promoveatur ac secura reddatur quae honestati, humano cultui artique favent, earum praesertim quae iuventuti destinantur.

7. Taeniolarum effectores conscii sint suorum officiorum, quibus tenentur non tantum erga spectatores, sed etiam erga actores et eos omnes qui ipsi effectioni taeniolarum sociam dant operam; eorum ergo mores ne audeant in discrimen adducere, praesertim si agatur de adulescentibus. Ipsi

autem actores, suae auctoritatis in spectatores conscii, tam in sua arte exercenda, quam in sua vita, studeant bono exemplo aliis praelucere.

8. [*Sententiae de taeniolarum moralitate*]. Ut recta publica opinio, quae in effectione pellicularum quam maxime valet, studiose efformetur efficaciterque excitetur, utque omnes probe noscant quae sibi spectacula adire liceat, quaeque vero sint vitanda, haec Sancta Synodus praecepta hac de re iam a Sancta Sede lata renovans,[3] statuit ut in omnibus et singulis nationibus iudicia moralia de omnibus pelliculis publice exhibendis ferantur, opportunisque prudentiae rationibus explanata, tempestive edantur et quam latissime propagentur. Quae vero iudicia ab Officiis Nationalibus per specialem coetum probatorum hominum — qui opportune e laicis etiam seligantur — ab ipsis Episcopis ad hoc munus ascitorum et sub ductu sacerdotis, pro unaquaque natione dentur.

9. [*Fidelium officia*]. Fideles autem omnes et singuli *gravi obtemperent officio sese certiores faciendi de sententiis in re cinematographica ab ecclesiastica auctoritate latis eisdemque fideliter obsequendi.*[4] Immo, si Episcopi singularum nationum id opportunum duxerint, consociatia ac publica necnon quotannis renovanda, Deo facta promissione, incitentur ad spondendum se, omnia quae ad sui animi totiusque societatis salutem in hac re faciant, fideliter esse servaturos.

10. [*Spectatorum institutio*]. Ad perniciosam autem inertiam spectatorum removendam, ad vividarum imaginum nimiam fascinationem moderandam earumque profundiores significationes intelligendas pulchritudinesque contemplandas, necnon ad ipsarum suasiones probe admittendas vel respuendas, inter subsidia aptiora commendantur: de re cinematographica institutiones, etiam in scholis, systematice traditae, culturae cinematographicae Consociationes, pellicularum publicae ac moderatae disceptationes.

11. [*Civilis potestatis munus*]. Auctoritas Civilis leges promulgando et urgendo, quibus publicis moribus consulatur, honestarum decorarumque pellicularum maxime iuventuti destinatarum effectionem exhibitionemque praesertim subsidiis et praemiis fovendo et, si necessarium fuerit, nocentes coercendo, conferat ut auditoria cinematographica a pravis pelliculis purgentur, honestis autem abundent.

12. Spectata autem speciali cinematographei in iuventutem efficientia, eadem Auctoritas civilis aditum iuniorum spectatorum ad auditoria cinematographica aptis legibus moderetur, ad pelliculas earumque exhibitionis adiuncta quod attinet.

13. [*Unitas in actione commendatur*]. Confidit autem Sacrosancta Synodus fore ut, omnium cordatorum hominum conspiratione, cinematographeum magis magisque ad mentes erigendas et ad animos oblectandos conferat. Quo facilius citiusque id obtineatur, omnia hac de re catholicorum opera et incepta ab Officiis nationalibus, Officio catholico internationali de re cinematographica adhaerentibus, instimulentur et recto ordine componantur.

NOTAE

[1] Sancta Sedis atque Episcoporum documenta, artem cinematographicam spectantia, magna ex parte typis edita sunt in sequentibus commentariis:

— *Bulletin d'Information* de la Commission Pontificale pour le Cinéma, la Radio et la Télévision, Civitate Vaticana, 1952-1961;

— *Le Cinéma dans l'enseignement de l'Eglise,* curante Pontificio Consilio rei cinem., radioph. ac televisificae praeposito, Civitate Vaticana, 1955;

— *Cinema Cattolico,* curante P. Henrico Baragli, S. I., Romae 1959;

— *Report of the Episcopal Committee on Motion Picture,* curante *National Catholic Welfare Conference,* Washington, 1935;

— *Dokumente Katholischer Filmarbeit,* curante *Katholische Filmkommission für Deutschland,* Düsseldorf, 1956.

[2] *Miranda prorsus,* ibid. (in *tabulis abbreviationum*), p. 790.

[3] Cf. *Vigilanti cura,* ibid., pp. 261-263; *Miranda prorsus,* ibid., pp. 785-787.

[4] *Miranda prorsus,* ibid., p. 787.

Caput III

DE RADIOPHONIA ET TELEVISIONE

1. [*Indoles peculiaris*]. Horum instrumentorum peculiare momentum ex eo pendet in primis quod radiophonia, et praesertim televisio, *singulos homines,* finibus vallisque nationum superatis, totius fere orbis eventis praesentes reddunt, eosque cuiusvis quaestionis, vel facti, quae saepe longissime distant, illico participes faciunt.

2. Praeterea, iis instrumentis in usum deductis, personae humanae *pressui collectivo* subduntur; formae enim cogitandi necnon vivendi rationes socialium coetuum, quae communitates nationales vel internationales efficiunt, horum instrumentorum ope patefiunt, eorumque vis eo magis augetur quo ipsae numerosioribus multitudinibus exhibentur, cum singuli homines massae socialis pondere premantur.

3. Denique efficacitatem peculiarem magnique momenti haec duo instrumenta in *familias* exercent, cum suapte natura intra parietes domesticos intrent, quasi hospites qui malum vel bonum secumferunt, familiare sacrarium erectura vel contaminatura.

4. [*Quaestiones morales inde exortae*]. Transmissiones radiophonicae et televisificae, aliter ac contingit in cinematographeo, non semper praevio iudicio de moribus, de doctrina deque humanitatis cultu subiici possunt, quia saepius propriam indolem *contemporaneitatis,* ut dicitur, induunt, quae praeviae criticae locum non sinit.

5. [*Summorum Pontificum atque Episcoporum acta*]. Hisce autem periculis obveniendis pluries Ecclesia monita tradidit atque incepta promovit. Unde enim aetheriae, quasi vinculo spatii exutae, nuntios imaginesque perferentes, quocumque ac celerrime, sese aptissimas praebent ad verbum Evan-

gelii in orbem terrarum propagandum. Persaepe igitur Summi Pontifices necnon locorum Antistites radiophonia ac televisione iam a primordiis usi sunt, quibus facilius fideles alloquerentur, itidemque suasiones ac normas, data occasione, ferre festinaverunt quibus rectum decorumque usum horum instrumentorum commendarent.[1]

6. E tot sollicitudinis Sacrorum Pastorum documentis patet quantum curae Christifideles impendant oportet ne inconsulte his in rebus se gerant; immo potius Ecclesiae monitis sponte obsequendo, ultro adlaborent ut utilia a periculosis diiudicent, in omnibus bonum sibi eligant malumque respuant, atque suis opibus conferant ut sedes catholicae programmatibus efficiendis constituantur et substineantur.

7. [*Effectorum et publicae auctoritatis munera*]. Effectores omnes atque artifices transmissionum radiophonicarum et televisificarum, imprimisque civilis auctoritas sui ipsorum officii conscii sint; itaque bono communi consulant, auditiones atque spectacula familiis consentanea sollerter praebendo; curent praecipue ut reverentiae pueris debitae prospiciatur, atque grave *periculum diligenter attendant, in quod adduci possent iuvenes qui spectaculis intersint ad provectae aetatis homines pertinentibus.*[2]

8. [*Spectatorum et auditorum partes*]. Monentur fideles ut suam quisque actuosam navitatem, quantum fieri poterit, in parandis transmissionibus radiophonicis et televisificis gerant: scilicet sua aequa optata iustasque reprehensiones (quam positivam criticam vocant) iis qui pro munere transmissionibus praesunt significando, tum de conficiendis programmatibus in genere, tum de qualitate singularum transmissionum, tum denique de reliquis circumstantiis alicuius momenti; idque spectare debet ut in dies augescat, quod bene fit, malum autem coerceatur.

9. Ad iudicium autem recte formandum utiles iudicantur telecirculi, qui dicuntur, quos frequentare studeant quotquot praesertim curam puerorum iuvenumque habent, ita ut, sub ductu viri periti, omnes recta iudicia sibi de visis et auditis acquirant et promant, simulque christianam publicam opinionem constituant.

10. Deinde consociationes inter catholicos et alios bonae voluntatis viros, qui invigilent in programmata radiophonica et televisifica, valde commendantur.

11. [*De transmissionibus religiosis*]. Peculiare et efficax subsidium ferre oportet transmissionibus religiosis proprie dictis, quibus auditores et televisionis spectatores de vita Ecclesiae ac veritatibus religiosis informentur. Propterea parentur atque adiuventur periti viri qui in hac rerum provincia adlaborant, praesertim si agatur de artificibus christianis qui ipsas transmissiones curant. Necessarium enim est ut electa manus virorum catholicorum rei peritorum, moderatoribus transmissionum praesto sit, ad ipsas transmissiones instaurandas et efficaciter exsequendas atque ad ea omnia quae familiam, fidem ac mores christianos in programmatibus tangunt, ad perfectiorem formam deducenda.

12. [*De preli technici auxilio*]. Perutile denique erit folia et etiam ephemerides catholicas peculiares hac de re excitare atque sustentare, ut fideles omnes circa programmata notitias capere valeant, atque de ipsis programmatibus iudicium certum sibi acquirere tempestive possint.

13. [*De Officiis nationalibus*]. Officiorum nationalium erit, in hac disciplina, munera omnia ad religionem et mores spectantia dirigere ac prosequi; itaque eorum erit christifideles de technicis ipsis radiophonicis ac televisificis edocere atque educare, deinde effectores iuvare ad perfectiora usque programmata redigenda, praesertim ad religiosas transmissiones quod attinet. Curent etiam eadem Officia ut radiophonia ac televisio scholis destinata recte promoveantur, quae — praesertim si cetera instrumenta instructionis deficiant — magnum habent in puerorum ac rudiorum eruditione atque formatione momentum. Quod ut obtineatur, non solum opera danda est programmatibus redigendis, verum etiam peritis et praeceptoribus christianis instruendis. Ut vero tanta Officiorum nationalium munera de re radiophonica ac televisifica uberius in toto orbe expleantur, necesse est ut eadem Officia Consociationi Catholicae internationali sociam operam praestent.

14. [*De operibus missionariis auxiliandis*]. Exoptat praeterea Vaticanum Concilium ut radiophonia et televisio in dies maiorem efficaciam adipiscantur ad auxilia praebenda apostolatui missionariorum, atque mandat ut operae radiophonicae et televisificae catholicorum in egenis regionibus degentium, ab iis qui in ditioribus regionibus sunt, impigre liberaliterque his in technicis adiuventur.

Pariter optandum est ut transmissiones aptae provideantur pro illis regionibus, ubi fideles, aerumnis temporum divexati, proprias acroases christianas efficere vetantur.

NOTAE

[1] Cf. PIUS XI: Nuntius Radiophonicus *Qui arcano,* die 12 februarii 1931, *A.A.S.,* XXIII (1931), p. 65 et sqq.

PIUS XII: Sermo ad technicos in Radiophonia Italiae operam navantes, die 3 dec. 1944, *Discorsi e Radiomessaggi,* VI, p. 209 et sqq.; Sermo ad viros qui partem habuerunt in Conventu Intern. ad quinquagesimum annum exactum de radiophonia inventa celebrandum, die 3 oct. 1947, *Discorsi e Radiomessaggi,* IX, p. 263 et sqq.; Nuntius Radiophonicus ad rationaria radiophonica paranda ab Associatione Helvetica transmissionis radiophonicae, die 22 apr. 1948, *Discorsi e Radiomessaggi,* X, p. 67 et sqq.; Nuntius televisificus die Paschatis transmissus a Radiotelevisione Galliae, die 17 apr. 1949, *Discorsi e Radiomessaggi,* IX, p. 45 et sqq.; Sermo ad viros qui partem habuerunt in II Conventu Intern. de radiophonica transmissione per altas frequentias, die 5 maii 1950, *Discorsi e Radiomessaggi,* XII, p. 53 et sqq.; Litterae Apostolicae quibus S. Gabriel Archangelus Patronus Coelestis telecommunicationibus addictorum declaratur, die 12 ian. 1951, *A.A.S.,* XLIV (1952), p. 216 et sqq.; Sermo ad instaurandam Stationem radiophonicam catholicam Sutatenzae in Republica Columbiae, die 11 apr. 1953, *Discorsi e Radiomessaggi,* XV, p. 57 et sqq.; Pontificia Adhortatio ad Episcopos Italiae de in-

stauranda televisione, die 1 ian. 1954, *A.A.S.*, XLVI (1954), p. 18 et sqq.; Nuntius televisificus ad instaurandas transmissiones *Eurovisionis,* die 6 iun. 1954, *A.A.S.,* XLVI (1954), p. 369 et sqq.; Nuntius Radiophonicus ad III Conventum Intern. de communicationibus, die 11 oct. 1955, *A.A.S.,* XLVII (1955), pp. 733 et 736; Sermo ad viros qui partem habuerunt in Conventu generali Unionis Europeae de radiophonicis transmissionibus, die 21 oct. 1955, *A.A.S.,* XLVII (1955), p. 775 et sqq.; Nuntius radiophonicus ad XXV anniversarium *Horae Catholicae* in Civitatibus Foederatis Americae Sept. die 4 dec. 1955, *Discorsi e Radiomessaggi,* XVII, p. 419 et sqq.; *Miranda prorsus,* ibid., p. 765 et sqq.; Sermo ad instaurandas novas machinas emittentes Stationis Radiophonicae Vaticanae apud Sanctam Mariam Galeriae, die 28 oct. 1957, *A.A.S.,* XLIX (1957), p. 961 et sqq.; Litterae Apostolicae quibus Sancta Clara Assisiensis coelestis Patrona televisionis apud Deum declaratur, die 14 febr. 1958, *A.A.S.,* L (1958), p. 512 et sqq.

IOANNES XXIII: Nuntius Radiophonicus ad X annum exactum *Horae Missionariae* Belgicarum celebrandum, *Discorsi e Radiomessaggi,* 1, pp. 257-258; Nuntius Radiophonicus ad novum apparatum Stationis Radiophonicae Sutatenzae in Columbia instaurandum, *Discorsi e Radiomessaggi,* II, pp. 403-405; Allocutio habita ad celebrandum tricesimum exactum annum ex quo Radiophonica Statio Vaticana radioëlectricas undas emittere coepit, die 12 febr. 1961, *A.A.S.,* LIII (1961), pp. 151-153; Sermo ad instaurandum novum apparatum transmittentem stationis radiophonicae Vaticanae, die 7 nov. 1961, *L'Oss. Rom.*

Acta Episcoporum in variis commentariis continentur: magna ex parte publici iuris facta sunt in *Bulletin d'Information* (Commentarium officiale Pontificii Consilii rei Cinematographicae, Radiophonicae et Televisificae praepositi) ab anno 1954 ad 1961; K. BECKER und K. A. SIEGEL, *Rundfunk unf Fernsehen im Blick der Kirche,* Francofurti, 1957.

[2] *Miranda prorsus,* ibid. (in *tabulis abbreviationum*), p. 802.

CAPUT IV

DE RELIQUIS INSTRUMENTIS

1. [*Generalis descriptio*]. Praeter prelum periodicum, cinematographeum, radiophoniam et televisionem, alia quoque hodie fere innumerae diffusionis formae seu instrumenta orta sunt: cum primis libelli comici et lusorii peculiari nomine in singulis regionibus appellati (*comic books, fumetti,* etc.); deinde disci, taeniolae magneticae ceteraque vocum imaginumque impressarum instrumenta; denique tabellae *publicitariae,* quas dicunt, affixae chartulae murales, litterae seu nuntii *publicitarii* vulgo nuncupati, photographicae imagines et cetera eiusmodi, quae quotidie a quaestuosis hominum ingeniis proferuntur.

2. Non improbat Ecclesia haec temporalia bona; monet tamen iisdem esse ita nobis utendum, ut non solum non amittamus aeterna, verum etiam ut in rebus, quae ad animum pertinent, abunde proficiamus.

3. [*Libelli lusorii*]. Copiosi et quam latissime sparguntur hodie libelli, plerumque novis typographicis artibus impressi, qui, narrationes exhibentes

quae sensus valde commovent (vulgo *sensationales*) vel fictas scientias — seu *phantascientiam* quae dicitur — intexentes, liberum tempus hominibus nostrae aetatis concessum fere implent, atque assiduos praecipuosque lectores, seu potius spectatores, sibi adsciscunt praesertim intra pueros et adulescentes.

4. Simul cum id genus libellis honestati sanaeque educationi normis consentaneis, innumerae typis eduntur ac facile emuntur venales pagellae moribus saepissime infensae, animos praesertim iuniorum aura criminum imbuentes, atque oblectamenta praebentes quibus laevitas et vanitas mentis foventur.

5. Quapropter oportet omnes sani iudicii homines horum scriptorum, in universum fere orbem diffusorum, momenti tum psychologici tum moralis et religiosi conscii fiant, atque viribus unitis adlaborent editores, auctores, educatores, religiosae civilesque auctoritates ut eadem hominum cultui virtutique minime noceant, immo prosint. Sacris vero Pastoribus enixe commendatur ut totius nationis nisus, ad hanc rerum provinciam recte moderandam, conferantur.

6. [*Disci et taeniolae magneticae*]. Etiam disci et taeniolae magneticae hodie sine numero excuduntur, quae non tantum ad musica oblectamenta, sed etiam ad quaestiones philosophicas et scientificas enodandas, ad res diurnas, ad sermones, ad nuntios lectionesque conservandas, ceu libri veneunt et procurantur; quae quidem in scholis, in bibliothecis et in ipsis familiarum communitatumque necessitatibus magis magisque in usu futura esse praevidentur.

7. Quoniam magna commoda, dummodo recte adhibeantur, procul dubio haec omnia secumferunt ad cultum et ad vitam intellectualem excitandam atque amplificandam, necnon ad progressum spiritualem promovendum, catholicos decet hortari ut sua navitate eadem ad bonum animarum vertant. Saepe tamen accidit ut discorum ope, cantilenae inhonestae atque lascivi concentus musici vel noxiae sententiae vulgentur. Omnes igitur de periculis inde orituris edocere oportebit, et invigilare ut horum instrumentorum res significatae, imagines et modi, veritati, honestati cultusque decori semper consulant.

8. Debita vigilantia, in hac rerum parte, ab Ecclesiastica Auctoritate adhibeatur prout singularum nationum condiciones postulaverint, praesertim si textus seu commentarii discis impressi de rebus ad fidem et mores pertinentibus agant.[1]

9. [*Tabellae et chartulae laudativae*]. Veniunt denique tabellae murales, picta folia, chartulae, affixae inscriptiones, volitantes pagellae, idque genus reliqua, quibus passim nostra tempora utuntur tum ad rerum operumque venditionem *publicitariam* quae dicitur, tum ad politicas, *ideologicas* personarumque res commendandas, quae *propaganda* passim appellantur. Haec omnia, sed praesertim murales tabellae totius populi immo et puerorum oculis vi ultroque exhibitae, praeter communem iustitiae, caritatis et veracitatis instantiam, publicos mores gravissime tangunt.[2]

10. Cum igitur tam gravis causa in discrimen vocetur, haec Sancta Synodus omnes Christifideles, reliquosque recti iudicii homines, hortatur ut civili Auctoritati et omnibus quorum interest, moralia pericula inde oritura significentur itemque grave munus quod eis incumbit tempestive defendendi hac in re inviolabile singulorum hominum ius ad sui tutelam et ad sensum moralem perficiendum.

NOTAE

[1] Cf. Can. 1385, § 1, n. 1° et 2°.
[2] Cf. Sermo Pii XII ad Urbis parochos sacrosque per Quadragesimae tempus oratores, die 5 martii 1957, *A.A.S.*, XLIX (1957), p. 208.

ADHORTATIO FINALIS

1. Cum diffusionis seu communicationis socialis instrumenta ad hominum spiritualem profectum multum valere constet, Ecclesia, superna luce et saeculorum usu edocta, perenni iuventutis decore praecellens, nova officia novasque institutiones et opera inire atque explere non cunctatur: *Neque enim mittunt vinum novum in utres veteres... sed vinum novum in utres novos mittunt, ut ambo conserventur.*[1]

2. Postulat igitur Sacrosancta Synodus Vaticana a christifidelibus ut, iuxta monita et praecepta in hisce Litteris data, ad eorum instrumentorum ordinatum progressum adlaborent, scilicet ut eadem conferant ad futuram societatis prosperitatem, ac potissimum ad Ecclesiae dilatationem; ita quidem ut Nomen Domini novissimis instrumentis glorificetur sicut glorificatur priscis artium monumentis, secundum illud Apostoli: *Iesus Christus, heri et hodie, ipse et in saecula.*[2]

3. Has vero Litteras nunc et in posterum efficaces esse et fore volumus etc.

NOTAE

[1] *Matth.* IX, 16-17.
[2] *Hebr.* XIII, 8.

2) RELATIO EXC.MI P. D. MARTINI IOANNIS O'CONNOR ARCHIEPISCOPI TIT. LAODICENI IN SYRIA PRAESIDIS SECRETARIATUS DE SCRIPTIS PRELO EDENDIS ET DE SPECTACULIS MODERANDIS

Pars secunda, quam nunc examinaturi sumus, complementum quoddam est primae partis et destinatur ad definitam doctrinam ac normas peculiares tractandas circa quaedam communicationis socialis instrumenta, quae maioris sunt momenti.

Ad quaestiones circa singula instrumenta enodandas, Secretariatus diligenter studuit maximam claritatem textui donare, etiamsi quaedam repetenda essent.

Haec secunda pars unicum titulum amplectitur, in quattuor capita distinctum:

In primo capite *de prelo* specifice tractatur. Usque adhuc enim numquam ingens ac vastum problema de prelo a Suprema Auctoritate Ecclesiastica compendiose ac systematice expositum est.

Praeterea in hoc schemate peculiaris consideratio impenditur circa prelum quod nomine catholico editur; haec autem causa non mediocrem posuit difficultatem, eo quod in variis regionibus « prelum catholicum » variis significationibus assumatur. Censeo in nostro schemate notionem « preli catholici » satis amplam esse, et simul elementa iuris essentialia exponi quae prelo catholico conveniant.

Maximi autem momenti visa est erectio Officiorum Nationalium pro prelo, quae quidem officia valide proderunt ad quaestiones de prelo catholico inde exurgentes sensu christiano exsolvendas.

Caput secundum « *De re cinematographica* » agit.

In quibusdam regionibus cinematographeum, post vehementem diffusionem, ob televisionis competitionem declinare videtur; in aliis vero, ubi ipsa televisio ob oeconomicas rationes diffundi adhuc nequit, cinematographei efficacitas et fascinatio permanent, immo saltem per aliquot annos augebuntur.

Attentum autem examen rei, sub aspectu universali totius orbis, manifestat instantias ordinis moralis, socialis, « culturalis », variasque exigentias quae saepe latent eos, qui rem unice sub aspectu nationali vel unius continentis considerant.

Ad haec ergo gravia problemata solvenda neque publicum, seu multitudines spectatorum, neque ordines professionales, neque civilis auctoritas singillatim pares sunt; sed omnes simul et coniunctim adlaborent oportet.

Ad omnes ergo coniungendas plane vias schema capitis « De Cinematographeo » ordinatur.

Caput tertium secundae partis: « *De Radiophonia et Televisione* » quaestionem movet.

Secretariatui nostro opportunum visum est has duas artes, etsi diversas inter se, in uno capite perpendere, hac praesertim ratione attenta, quod haec duo instrumenta generatim ab ipsis coetibus administrantur atque iisdem vel similibus legibus reguntur.

Hodie tum radiophonia tum televisio iam immensam prope obtinent partem in humana consortione, maioremque sortitura esse videntur,

atque Ecclesiae afferunt optimam opportunitatem ad apostolatum exercendum; ipsa enim haec instrumenta Episcopis et Sacerdotibus facilitatem praebent multiplicandi operas ad docendam christianam doctrinam, ad mores christianos firmandos et ad christianam educationem propagandam.

Acatholici hac in rerum provincia prudentiores filiis lucis fuerunt et technicos apparatus ubique terrarum paraverunt potentissimos.

Ecclesia Catholica in orbe terrarum possidet circiter octoginta Stationes Radiophonicas atque nonnullas sedes seu « Studia », quae dicuntur, ad programmata televisifica apparanda; verumtamen haec incepta modesta sunt, neque satis inter se ordinata.

Maioris vero momenti est opera quam catholici viri in stationibus radiophonicis et televisificis praestant, sive a Statu, sive a privatis conducantur. Hae stationes quidem, quae religiosas transmissiones admittunt, fere duo millia sunt, quarum nonnullae magna pollent vi. Transmissiones catholicae, quae ex his stationibus prodeunt, si accurate perficiantur, magno honore habentur in publico et maxima efficacitate pollent.

Ideo maxime interest ut Ecclesia ampliore gradu et facultate in singulis nationibus potiatur in utendis his Stationibus privatis vel civilibus.

Caput quartum: « *De tribus instrumentis communicationis socialis* » quaestionem movet.

Agitur in primis de *libellis lusoriis.*

Hoc argumentum attente consideratur ab Episcopis quarumdam regionum, ubi iam ad rem instituta sunt Officia Ecclesiastica ad iudicium morale ferendum circa hos libellos, fidelibus promulgandum.

Postea sermo fit de *discis ac taeniolis magneticis* quae ad decies centena millia fabricantur quotidie in universo mundo, atque non mediocrem exercent in familias influxum.

Deinde gravis agitatur quaestio de *chartulis publicitariis* quae dicuntur quaeque revera ad peculiare genus instrumentorum communicationis socialis pertinent.

Secretariatus noster denique opportunum esse duxit totum schema « De instrumentis communicationis socialis », brevi aliqua adhortatione finali seu conclusione absolvere.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. RUFFINI: Principia doctrinalia quae in schemate describuntur iam manifesta sunt omnibus iisque libentissime subscribo. Plura

deinde speciem praeseferunt cuiusdam exhortationis, profecto verae et piae. Existimo ea omnia, cum iis quae in altero schemate eiusdem partis II declarantur, in epitomen (breviarium, summarium) cogi posse.

Card. Godfrey: Caput I. *De prelo periodico*:

Pagina undecima [1] numero vigesimo secundo:

In schemate dicitur: « Haec Sancta Synodus Sacris Pastoribus enixe commendat ut ubique terrarum in sua cuiusque dioecesi, statim ac locorum condiciones id sinant, diurnaria vel hebdomadaria folia catholica edantur et quam late vulgentur ». De hoc dicerem: difficultas est ut folia et diaria dioecesana, quae quasi totaliter se occupant cum notitiis dioecesanis et paroecialibus, avertant mentes a seriis ephemeridibus nationalibus, in quibus agitur de quaestionibus Ecclesiae universalibus et Catholicis quae in natione mentes agitant.

Caput II: *De cinematographeo*:

Pagina decima quinta: [2] Uti iam dixi, apud nos est Institutum Catholicum (« Catholic Film Institute ») ad taeniolarum moralitatem examinandam, defendendam et fovendam. Diarium periodicum istius Instituti habet circulationem sexaginta millium. Numerus autem lectorum, uti videtur, erit circa centum viginti millia.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. Tisserant: Placet.

Card. Micara: Placet.

Card. Pizzardo: Placet.

Card. Aloisi Masella: Placet iuxta modum: id est secundum modificationes propositas ab Em.mis Cardd. Ruffini et Godfrey.

Card. Ferretto: Placet iuxta modum: cum animadversionibus Em.mi Cardinalis Ruffini et Em.mi Cardinalis Godfrey.

Card. Gonçalves Cerejeira: Placet.

Card. Liénart: Placet utrumque schema.

Card. Tappouni: Placet.

Card. Copello: Placet.

---

[1] Cf. p. 570.
[2] Cf. p. 573.

Card. Agagianian: Placet.

Card. Gilroy: Placet.

Card. Spellman: Cap. I: *De prelo periodico* - Cap. II: *De cinematographeo.*

In declaratione ante partem secundam huius schematis posita, ratio huius partis proponitur. Sodalibus illius Secretariatus Praeparatorii visum est « Concilium Oecumenicum Vaticanum II non posse tantum in generalibus doctrinae ac disciplinae principiis immorari, sed magis oportere, solido principiorum fundamento posito, vigilanti sollicitudine et perspectis rerum causis ad concretas difficultates et singulas instantias attendere ». A Ioanne Papa XXIII hic Secretariatus recepit mandatum ut omnes quaestiones expenderet, quae cum hodiernis vulgandarum sententiarum rationibus quoquo modo conectuntur. Bene et recte, ergo, in hoc Schemate Constitutionis, agitur de nonnullis quaestionibus hodie maxime agitatis: exempli gratia, in capite secundo, tituli primi, partis primae Schema Propositum tetigit quaestiones de libertate informationis, de sic-dicta libertate artis, atque de descriptione mali moralis. Nihilominus, caveant Patres Concilii ne obliviscantur contingentis seu temporaneae notae istorum instrumentorum, quae facile modificantur, evolvuntur, transformantur, immo aliquando decidunt, dum nova antea ignota prosiliunt et invehuntur. Concilii Oecumenici non est his de rebus pertractare quaestiones nimis peculiares quae adiunctis hodiernis particularibus ita pertinent ut instructiones Concilii varie in variis regionibus interpretari debeant et ut statuta Concilii non in posterum diu valeant. Etiam caveant ne constitutio de communicationis socialis instrumentis propter iterationes et instructiones de singulis agentes aliquantum longa et prolixa videatur quando cum aliis Decretis et Constitutionibus huius Sanctae Synodi comparetur.

Omnibus ergo perpensis, capita de prelo periodico et de cinematographeo in titulo unico partis secundae schematis constitutionis « De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis » placet iuxta modum tantum.

Cap. III: *De radiophonia et televisione* - Cap. IV: *De reliquis instrumentis.*

In capite tertio indoles peculiaris radiophoniae et televisionis necnon quaestiones morales inde exortae bene expositae sunt. Ut iterationes vitentur, tamen, materia hoc in capite tractata, convenientius in Parte prima huius Schematis Constitutionis includi possit. Procul dubio, libelli comici et lusorii, disci et taeniolae magneticae, necnon tabellae et chartulae laudativae et alia huiusmodi instrumenta hodie occasiones dant

quaestionum moralium. Hae quaestiones, tamen, non videntur esse talis diversitatis ab aliis iam consideratis ut in capite proprio Constitutionis Oecumenici Concilii tractari debeant.

Quoad adhortationem finalem, ea quae dicta sunt placent. In vicem formulae in n. 3 positae, fortasse melius est reiterare invitationem omnibus bonae voluntatis hominibus ut cum christifidelibus studeant haec nova inventa in hominum utilitatem et in societatis bonum flectere.

Omnibus ergo perpensis, capita de radiophonia et televisione necnon de reliquis instrumentis in titulo unico partis secundae schematis constitutionis « De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis » placet iuxta modum tantum.

Card. RUFFINI: Placet.[1] Cf. quae animadverti de schemate I eiusdem partis II.

Card. VALERI: Placet.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: ut in adnexo folio et cum animadversionibus Cardd. Ruffini et Godfrey.

a) Cum haec instrumenta sint etiam persaepe oblectamenta, textus ita recognoscendus est, ut non appareat — immerito quidem — Ecclesiam, commendare oblectamenta qua talia, eo magis cum agitur de institutione et eorundem usu.

b) Quae particularia edicuntur de organisatione internationali, nationali, dioecesana, retento principio generali, non videntur in Concilio pertractanda, cum potius pertineant ad ordinaria media gubernationis Ecclesiae.

Card. D'ALTON: Placet.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet.

Card. LÉGER: *De prelo periodico - De cinematographeo.*

Ob rationes iam allatas in meo iudicio generali: non placet.

Introductionis paragraphus tertia non mihi videtur utilis, quia non pertinet ad subiectum et parum dicit.

Caput I: placet.

Felix sum dicens quod hoc caput de prelo periodico mihi multum placet. Pertinenter enim et positive de prelo tractat et moralis christianae principia ita apte applicat ut fructuosae inspirationis erit pro omnibus hominibus et particulariter pro christianis.

Haec tamen propono: suppressionem ultimae sententiae paragraphi

---

[1] Cf. pp. 581-582.

primae, cuius contentus iam alibi invenitur et suppressionem paragraphi tertiae, quae videtur inutilis.

Caput II: placet iuxta modum, vel potius non placet, quia vere parvum dicit.

Non apparet utilitas paragraphi 2 et paragraphi 3.

In paragrapho 4 sola negativa finalitas proponitur.

In paragrapho 6 nimis breviter exponitur doctrina theologica et non satis exprimitur inspiratio christiana ab Ecclesia danda.

Paragraphus 7 solam praeoccupationem negativam manifestat; rationem habet tantum periculorum moralium.

In paragrapho 8 habetur conceptio partialis « rectae publicae opinionis ». Textus proponit theologiam moralem mere praeceptivam vel obligationis et sine relatione ad fundamentum ordinis naturalis.

Verbo « liceat » lineae 16 substituatur verbum « prodest ».

In textu etiam proponatur educatio vel formatio conscientiarum.

Paragraphus 9. Ne sententiae in re cinematographica latae conscientias disturbent vel inanes fiant (quod detrimentum esset pro formatione conscientiarum), recognoscatur obligatio moralis exsurgens ex illis sententiis. Mihi videtur quod v. g. multum differt, quoad vim obligatoriam, sententia ab ipso Episcopo data, a sententia quae venit ex Officio ad hoc delegato.

Non mihi placet secunda sententia: modus particularis faciendi proponit qui regionibus multis non convenit quique non est proponenda a Concilio.

In paragrapho 10, elementum positivum anteponatur negativo.

De radiophonia, televisione et reliquis.

Ob rationes iam allatas in meo iudicio generale: non placet.

Caput III:

In paragrapho 5 videtur dari ut argumentum usus quem Ecclesia habuit de radio et televisione. Quod argumentum auctoritatis parvi momenti est.

In paragrapho 6 exprimuntur veritates generales, quae inepte theologiam instrumentorum diffusionis exprimunt.

Paragraphi 8-9-10 abbreviari oportet et in unum reduci.

Paragraphus 11 invitare posset ad paedagogiam catechisticam televisioni adaptandam; ad investigationes faciendas ut instrumenta plene adhibeantur ad doctrinam communicandam.

In paragrapho 13 proponatur Officiis nationalibus munera sua adimplere cooperantibus officiis dioecesanis. Potiusquam « dirigere » melius Officio nationali convenit « inspirare ».

In paragrapho 14 proponatur collaboratio inter nationes.

Caput IV:

Paragraphus 2 parvum dicit.

In paragrapho 4 referri debet valor recreativa et educativa libellorum lusoriorum.

Card. GRACIAS: Placet.

Card. MONTINI: Placet utrumque schema iuxta modum, scilicet ut prae oculis habeantur animadversiones de cooperatione laicorum petenda atque provehenda, praesertim illae quae in priore disceptatione a Card. König hac de re luculenter propositae sunt.

Card. GIOBBE: Placet.

Card. CENTO: Placent iuxta modum: ratione habita observationum Eminentissimorum Patrum. Suadendi mihi utiliter videntur ecclesiastici, religiosi ac christifideles de vitanda excessiva multiplicitate foliorum, periodicorum et cetera: nam, aliqua eorum eiusdem indolis unificando, organum magis efficiens prodire posset, cum oeconomia pecuniae et personarum activitatis, ex una parte, et, ex alia, cum maiore in publicum benefico influxu.

Card. CICOGNANI: Placet. Tota haec tractatio nimis prolixa apparet et inopportune submitteretur Concilio Oecumenico. In voto est ut ipsamet verti posset in Epitomen seu « Vade-mecum », ordine perfectiore servato et iis suppressis quae idem repetunt. Tunc principia moralia et alia heic exposita vere et valde utilia erunt sacerdotibus, praeceptoribus et parentibus.

Ad suppeditandam quandam directionem dioecesibus super hoc negotio, utile puto Officium centrale seu Secretariatum, ad tempus saltem, servandum in Curia, non vero Sacram Congregationem ad hoc instituere.

Card. GODFREY: « De prelo periodico - De cinematographeo »: placet, iuxta id quod dixit Em.mus Card. Ruffini. Observationes meas scripsi in folio adnexo.[2]

« De radiophonia et televisione - De reliquis instrumentis »: placet iuxta modum: ad mentem Eminentissimorum Patrum Card. Montini, Cicognani et Léger.

Card. CONFALONIERI: Placet. Noto tamen prolixitatem schematum esse reducendam. Attendatur insuper ne vires dispergantur.

---

[2] Cf. p. 582.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: pro utroque schemate, in eo sensu quod velim seriosum monitum addendum in primo schemate ad preli informatores, ut maiorem et honestam discretionem servent in suis inquisitionibus, dum saepe non solum secreta facile divulgant, sed etiam et saepius cognitionem gravium secretorum audacter obtinent ope diversarum simulationum et verae conspirationis in eorum sollicitationibus.

Card. KÖNIG: « De prelo periodico - De cinematographeo »: placet et ad mentem Card. Ruffini.

« De radiophonia et televisione - De reliquis instrumentis »: placet; pag. 5,[3] lineae 10 sq. optime monetur civilis auctoritas, ut sit conscia sui officii. Attamen adhuc magis parentes monendi sunt, qui debent arcere iuvenes a spectaculis nocivis.

Pag. 6,[4] linea 29 plura mihi videntur dicenda de transmissionibus proprie religiosis, verbi gratia de maximo influxu sermonis religiosi eiusque praestantia, quomodo tales praedicatores seligendi, de transmissione televisiva sacrificii Missae atque de pudore spirituali — ut ita dicam — in tali materia, ne margaritae dentur canibus.

Card. DÖPFNER:[5] *Ad partem II, cap. I. De Prelo.*

Caput de prelo in speciali agens certe inter meliores partes totius Schematis adnumerandum est. Iterum stilus aliquomodo ad formam magis sobriam ac simplicem reduci poterit. In pag. 8,[6] lin. 9 loco expressionis « maxima » ponatur, si placet, « congrua »; in lin. 14 ss. eiusdem paginae loco « veritatem » simpliciter dicatur « rem »; in pag. 9,[7] lin. 11 loco « nuntios veraces » pressius dicatur « informationem veracem » (quia agitur non solum de veracitate singulorum nuntiorum, sed de instructione ipsius lectoris, quae verax, i. e. rebus seu eventibus nuntiatis adaequata et plene conformis esse debet); in lin. 25 eiusdem paginae loco « tradant » (quod solummodo repeteret contentum periodi praecedentis, scil. eventus propositionem lectori faciendam) forte legendum est « diiudicent »; in pag. 12,[8] lin. 11 sq. expressio « sed eidem etiam antecellere » immutetur, si placuerit, quia, consideratis hodiernorum temporum adiunctis, aliquomodo nimis ambitiosa esse videtur et multum adhuc deest, ut aliquo saltem modo finis propositus attingatur.

---

[3] Cf. p. 575.
[4] Cf. p. 575.
[5] Octavae Congregationi non interfuit.
[6] Cf. p. 568.
[7] Cf. p. 569.
[8] Cf. p. 570.

Card. MARELLA: Duo schemata placent iuxta modum: attentis animadversionibus Em.morum Cardd. Ruffini, Godfrey et König.

Card. DOI: Placet.

Card. ALFRINK: Placet; quoad Cap. II n. 8 in fine valet quod iam dictum est de munere sacerdotis in talibus Officiis.

Non placet in Cap. II n. 9 « Deo facta promissio ».

Card. SANTOS: Placet.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet.

Card. ROBERTI: Placet iuxta animadversiones factas.

Card. JULLIEN: Placet.

Card. LARRAONA: Placet utrumque schema: optime in breviarium seu epitomen reducerentur iuxta propositionem Em.mi Card. Cicognani.

Card. HEARD: Placet.

Card. BEA: Placet iuxta modum: cum animadversionibus Eminentissimorum Patrum, maxime Em.mi Card. Ruffini et Em.mi Card. Cicognani; ut in folio adnexo.

Haec schemata summa cum diligentia et competentia elaborata sunt et multa continent quae sunt utilissima. Ex altera parte maior pars Em.morum et Exc.morum Patrum censent ea sic non posse ipsi Concilio proponi. Sane valde dolendum esset, si totus hic labor in vanum factus esset. Propterea quaerenda videtur via quomodo ea, in re tanti momenti, servire possint. Fortasse opportunum esset, ut Secretariatus omnia illa, quae ipsi Concilio proponi non poterunt, sicut etiam alia quaedam quae ad rem spectant, *Instructione* aliqua seu Epitome vel « Directorio » « de mediis diffusionis » complecteretur et cum approbatione Summi Pontificis publici iuris faceret. Hic modus procedendi etiam illud commodi haberet quod non esset lex stativa, sicut aliquod decretum Concilii, sed, mutatis circumstantiis, mutari, compleri et perfici posset. Hoc « Directorium » maxime utile esset etiam Officiis singulorum regionum et nationum vel dioecesium, ita ut unitas aliqua haberetur in modo procedendi, et etiam possibilitas sese accommodandi diversis nationum et regionum circumstantiis. Sic salvo meliore iudicio.

Card. BROWNE: Placent iuxta modum: attentis observationibus Venerabilium Patrum, maxime illa Em.mi Card. Bea.

Card ALBAREDA: Placet.

Beat. GORI: Placet.

Beat. CHEIKHO: Placet.

Exc. FELICI: Placet utrumque, cum voto Em.morum Cardinalium Ruffini, Cicognani et Confalonieri de in epitomen redigendo schemate.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: Id est, ambo Schemata: Pars II, Tit. unicus: De Prelo Periodico, de Cinematographeo; De Radiophonia et Televisione; De reliquis instrumentis. Ad mentem aliquorum Eminentissimorum Cardinalium manifestatam.

Exc. BERAS: Placet.

Exc. COORAY: Placet, sed ad mentem Em.mi Cardinalis Bea. Haec tamen addo. Optatur erectio nonnullarum stationum transmissionis potentiorum in regionibus aptis, per quas stationes fideles et alios totius orbis attingi possint. Maximi momenti est praesertim pro regionibus in quibus gradatim sub influxu communismi maiores restrictiones imponuntur super transmissiones catholicas. Eadem ratione optatur statio potentior in civitate Vaticana.

Exc. ALTER: « De prelo periodico - De cinematographeo »: Placet. Materia in schemate contenta melius tractari poterit in litteris pastoralibus quam in Concilio Oecumenico. Quoad potestatem civilem et munus eius circa prelum caute procedendum est ne graviora mala oriantur et odium contra ecclesiam crescat ex suspicione, falsa quidem, quod ecclesia velit restringere libertatem et iurisdictionem independentem potestatis civilis.

« De radiophonia et televisione - De reliquis instrumentis »: Placet iuxta modum: Mihi videtur quod omnia quae dicta sunt in respectivis capitibus Secundae Partis Relationis de instrumentis communicationis socialis eorumque usus vel abusus, contineri poterint in uno tantum elencho, quia mala quae sunt vitanda fere similia sunt vel saltem eiusdem generis.

Exc. LEFEBVRE: Placet: retineatur votum factum ab Em.mo Card. Bea.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: et quidem ad mentem Em.mi Cardinalis Ruffini recognoscatur stilus schematum, et consideratio habeatur constitutiones Concilii non solum ad notitiam Catholicorum et quidem simplicium fidelium perventuras, sed etiam acatholicorum huius mundi sapientia plene imbutorum.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: attentis animadversionibus ab Eminentissimis Cardd. Ruffini, Godfrey, Richaud, König et Bea factis.

Exc. ŠEPER: Placet.

Exc. BAZIN: Placet.

Exc. BERNARD: Placet.

Exc. BERNIER: Placet: optandum tamen ut forma magis concisa res tota evolvatur.

Exc. YAGO: Placet.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet. Credo quod sit laudanda Commissio de instrumentis diffusionis socialis; observari potest quod Decalogus datus ab ipso Deo O. M. componitur praeceptis positivis tribus et praeceptis negativis septem, ni fallor.

Exc. VERWIMP: Placet ad mentem Eminentissimi Domini Bea.

Exc. JELMINI: Placet utrumque iuxta ea quae Eminentissimi Patres dixerunt.

Exc. SUHR: Placet, ratione habita de eis quae dixit Em.mus Cardinalis Bea.

Rev. GUT: Placet. Evitentur nimiae repetitiones ad mentem Em.mi Card. Ruffini. Placent quae dixerunt Em.mi Cardd. Cento, König, Bea.

Rev. SÉPINSKI: « De prelo periodico - De cinematographeo »: Placet ad mentem Em.mi Card. Bea. Ad pag. 16,[9] linn. 22-23 corrigatur « a pravis pellicul*is* ».

« De radiophonia et televisione - De reliquis instrumentis »: Placet ad mentem Em.mi Card. Bea. Ad pag. 9,[10] lin. 28 corrigatur « l*i*bellis ».

Rev. JANSSENS: Placet ad mentem Em.mi Card. Bea.

---

[9] Cf. p. 573.
[10] Cf. p. 578.

4 – VOTA SODALIUM QUI QUINTAE SESSIONI NON INTERFUERUNT

I

EM.MI P. D. IACOBI CARD. DE BARROS CAMARA
Archiep. S. Sebastiani Fluminis Ianuarii

De Sacra Liturgia.

De principiis generalibus ad sacram liturgiam instaurandam atque fovendam: Optime! Omnino consentio cum Em.mo Card. Relatore.

De Sacrosancto Eucharistiae mysterio (Ordo Missae instaurandus 24-37): In minuendis caeremoniis, ne quid nimis. Caveatur ne fideles omittant gratiarum actiones post sanctam communionem, et statim exeant ab Ecclesia.

Cur non omittitur prima ablutio, saltem vini, quod minime lavat seu purificat, imo digitos spurcat?

De Sacramentis et Sacramentalibus: N. 56: De baptismo in clinicis. Frequenter accidit ut si ibi non baptizantur infantes, nullibi baptizantur. Praeterea si ibi adest sacellus et fons baptismalis, cur non liceat baptismum administrare?

N. 60: Mihi videtur rationabilius ordo inversus in ministrando infirmis sacramenta, nam saepe durante ministratione Extremae Unctionis infirmus in statu comatis incidit, quin sacram communionem recipiat. Ergo, salvo meliore iudicio, mihi consultius videtur hic ordo: sacrum viaticum et postea extrema unctio.

De officio divino. - De anno liturgico: Concordo cum Em.mo Relatore.

De sacra supellectile. - De musica sacra. - De arte sacra: Concordo cum Em.mo Relatore.

De Missionibus.

Prooemium. - De regimine missionum: Consentio cum Em.mo Relatore.

De disciplina cleri: Consentio cum Em.mo Relatore.

De religiosis: Consentio cum Em.mo Relatore.

De Sacramentis et de sacra liturgia: Pag. 7,[1] linn. 5-35. Propositio mihi videtur valde periculosa, nam occasionem praebet multis communionibus sacrilegis. Absentia religiosae instructionis impedit quominus hoc damnum vitetur, quia qui absolutionem recipit minime cogitat redeundi ad sacram confessionem faciendam, et quis certus esse potest de vera contritione?

De disciplina populi christiani: Consentio cum Em.mo Relatore.

De studiis clericorum: Consentio cum Em.mo Relatore.

De cooperatione missionali: Consentio cum Em.mo Relatore.

De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis.

Prooemium. - Pars I, Tit. I: Consentio omnino cum Exc.mo Archiepiscopo Relatore.

Pars I, Titt. II et III: Consentio omnino cum Exc.mo Archiepiscopo Relatore.

Pars II, Capita I, II, III et IV: Consentio omnino cum Exc.mo Archiepiscopo Relatore.

II

EM.MI P. D. IACOBI FRANCISCI CARD. McINTYRE

Archiep. Angelorum in California

De instrumentis communicationis socialis.

Quaestiones hae a Pontificia Commissione Praeparatoria Concilii Vaticani II paratae sex schematibus constant.

Videtur mihi proposita haec integra logicae consideratione inducta non esse.

1. Verum est communicationum quaestionem atque realitatem eminentem multo maiorem attentionem consecutas esse ratione radiophonii, televisionis et cinematographiae.

2. Verum quoque est communicationis rationes praeter loquelam, prelum litterasque maiores in custodiendo id quod « libertas loquendi » radicaliter est, quaestiones causasse.

3. Verum insuper est hos multiplicatos tum usus quam abusus causas maiores creasse.

---

[1] Cf. pp. 371-372.

4. Ulterius verum est nova communicationis media maiorem aperuisse opportunitatem educationi instructionique, qua praesertim utendum est in instructione religiosa atque in elucidatione principiorum moralium atque ethicorum.

Eodem autem tempore, « Instrumenta diffusionis atque communicationis » elementis in se indifferentibus consistunt. Ad bonum vel malum in se habilia sunt. Talibus utendi ius universale esset vel ad minus omnibus usus aeque pateret, salvis conditionibus.

Horum mediorum usus atque ius utendi talibus hoc tempore quaestionem practicam non ponit, cum praesertim ius ad usum eorum communiter concessum sit, salvis conditionibus.

Quaestio igitur moralis ad media ipsa non pertinet. Quaevis quaestio moralis mediorum in se indifferentium ex usu vel abusu derivatur. Sive primitiva sive maxime evoluta communicationis media hominibus antiquiora sunt atque semper consuetudinis socialis ratio fuerunt. Occasiones abusus augere atque multiplicare nova communicationum media possunt ac ita immoralitatem consequentem producere possunt, sed fundamentalia moralitatis principia applicari pergunt ac multiplicatione mediorum diminuta non sunt.

Est quaestio in agendo moraliter, non vero, vel parum, iuris usus.

Communicationum mediorum incrementum quaestionem moralem non ponit. Quaestio mediorum talium ab usu surgit, sive pro bono seu pro malo. In casu quoque omnia theologiae moralis principia implicantur. Talium abusuum correctio confessario, concionibus atque Ordinarii voce maxime efficitur.

Per multos annos abusum primitivorum vel evolutorum communicationis mediorum atque quaestiones consequentes plurimi mundi episcopi curarunt: videtur itaque idoneum non esse episcopos mundi, ultimo tempore, terminis theologiae moralis vigentis generalibus informare, de quibus per multos annos curarunt. Unusquisque particularem mali formam in vinea sua corrigere conatus est. Schematum horum tractatum novam communicationis moralitatem conatum condendi producere videtur. Moralitas de qua est quaestio antiquior est auctoribus citatis.

Rationum communicationis modernarum consideratio atque consequentiae moralis theologiae materiam constituunt. Hae consequentiae intra auctoritatis loci Ordinarii atque confessarii limites veniunt nec actionem specialem vel aliquorum principiorum innovantium requirere videtur, neque approbationem nec condemnationem. Sane idoneum esse videtur Concilium declarare haec usus iuris principia atque pericula

usus et correctiones abusus vigilantiam requiri ab omnibus. Moralium principiorum particularium introductio largissimum theologiae moralis summarium postularet.

III

EM.MI P. D. IOSEPH CARD. GARIBI Y RIVERA

Archiep. Guadalajarensis

De Sacra Liturgia.

Prooemium et Caput I. - *De Principiis generalibus ad sacram liturgiam instaurandam atque fovendam*: Placet.

Caput II. - *De Sacrosancto Eucharistiae Mysterio*: N. 37 litt. *a*) *b*) *c*) *d*) *e*) *f*) *g*) *h*) Placent. Litt. *i*) Placet iuxta modum, scilicet formula brevior placet, sed tam brevis prout signatur: « Corpus Christi. Amen » non placet. Litt. *l*) Placet.

Nn. 38 usque ad 47: Placent.

Caput III. - *De Sacramentis et Sacramentalibus*: Placet.

Capita IV et V. - *De Officio Divino. - De Anno Liturgico*: A n. 70 usque ad 77: Placent.

N. 78: Placet iuxta modum, scilicet agatur de commendatione, non de praecepto.

Nn. 79 usque ad 88: Placent.

Capita VI, VII et VIII. - *De Sacra Supellectile. - De Musica Sacra. - De Arte Sacra*: Placent.

De Missionibus.

Prooemium. - De regimine Missionum: Nn: I et II: Placent.

N. III: Placet, sed in ultima paragrapho placet ad modum, scilicet in pag. 14,[1] lin. 33 placet quatenus praecepit, non sensu prohibitivo.

Nn. IV, V et VI: Placent.

N. VII: Placet, sed in ultima par. linn. 24 et sqq. placet ad modum, scilicet ad normam can. 512, singulis quinquenniis.

N. VIII: Placet, sed in pag. 20,[2] lin. 18 placet ad modum, seu ad normam can. 356 singulis quinquenniis.

A n. IX usque ad n. XVII: Placent.

---

[1] Cf. p. 151.
[2] Cf. p. 154.

De disciplina Cleri: Placet in omnibus, sed animadvertere debeam quod ea quae dicuntur in pag. 12 [3] a lin. 20 usque in finem placeret iuxta modum pro sacerdotibus in regionibus occidentalibus, non quod dispensentur, qui ministerium exercent, ab obligatione coelibatus, sed quando tales sacerdotes miseram vitam in sensu dicto ducunt, a Sancta Sede, in unoquoque casu examine peracto, ad statum laicalem reducantur et sic propriae animae consulere possint.

De Religiosis: Placet.

De Sacramentis ac de Sacra Liturgia: Nn. I et II: Placent.

N. III, pag. 7,[4] lin. 7 usque ad 30: Non placet.

Non videtur opportuna dispensatio a tali praecepto Christi a tot saeculis servato; neque faciliter fideles intelligerent obligationem peccata confitendi, quae iam per absolutionem remissa sunt.

A n. IV usque ad VIII: Placent.

De disciplina Populi Christiani: Placet.

De Studiis clericorum: Placet.

De Cooperatione Missionali: Placet.

De instrumentis communicationis socialis.

Prooemium: Placet.

De Communicationis socialis instrumentis in universum sumptis: Pars I: Placet.

Pars I, Titulus II: *De Ecclesiae actione seu apostolatu*: Placet.

Pars I, Titulus III: *De disciplina et ordinatione ecclesiastica*: Placet.

De quibusdam communicationis socialis instrumentis singillatim consideratis:

Pars II: *Titulus unicus. - De prelo periodico. - De cinematographeo*: Placet.

Pars II: *Titulus Unicus.* - Caput III: *De radiophonia.* - Caput IV: *De reliquis instrumentis*: Placet.

---

[3] Cf. p. 216.

[4] Cf. pp. 371-372.

IV

Em.mi P. D. ALBERTI GREGORII Card. MEYER

Archiep. Chicagiensis

De Sacra Liturgia.

De principiis generalibus ad Sacram Liturgiam instaurandam atque fovendam: Placet iuxta modum, i. e. non placent ea quae habentur numero 21, paginis 23-24,[1] de limitibus aptationis. Hic numerus, ut mihi videtur, nimis patet, i. e. nimiam auctoritatem vult tribuere Ordinariis vel Conferentiis Episcopalibus in re maximi momenti. Uti sonat, viam aperiet innumeris difficultatibus.

Iam alibi quaestio de Conferentiis Episcopalibus tractata est, atque quaestio exorta est de praecisa functione et modo agendi necnon de vi decisionum talium Conferentiarum. In hoc schemate pluries sermo est de his Conferentiis. In hac re liturgica semper requiri debet, ut mihi videtur, principium enuntiatum numero 24 (pag. 27 [2]) huius schematis, ubi dicitur: « actis a Sancta Sede recognitis », ne habeamus nimiam varietatem inter nationes.

Dicitur numero 24 (pag. 27, lineis 23-24): « consilio habito cum Episcopis finitimarum regionum eiusdem linguae ». Etenim in mundo moderno, aliquo modo, omnes regiones terrae sunt finitimae. Quae nempe fiunt in nationibus Europae — immo et in terris missionum —, facile cognoscuntur etiam in Statibus Foederatis. Si igitur, iuxta sensum numeri 21, (pagina 24,[3] lineis 3-4) magnae fiant concessiones quoad linguam liturgicam, musicam sacram, etc. ab uno Ordinario vel una Conferentia Nationali Episcopali, statim oritur eadem quaestio pro aliis, etiam dissitis nationibus. Valde igitur desiderandum est ut habeatur maxima conformitas pro universo mundo Ritus Latini de praecisis limitibus usus linguae vernaculae, etc. Talis autem conformitas non habebitur si relinquenda est auctoritati Conferentiarum Nationalium Episcopalium.

Non placet numerus 26, pagina 30,[4] de celebratione communi « *praeferenda* ».

Non placent quae habentur in numero 34 (pag. 34,[5] lineis 18 et deinceps), ubi dicitur: « Ipsius munus erit et actionem pastoralem liturgicam in *universa* natione *moderari,* etc. ». Habeatur utique commissio

---

[1] Cf. p. 36.
[2] Cf. p. 38.
[3] Cf. p. 36.
[4] Cf. p. 40.
[5] Cf. p. 42.

liturgica nationalis, sed minime ei tribuatur potestas moderaminis totius pastoralis actionis liturgicae in universa natione! Sit talis commissio in adiutorium episcoporum, qui tamen propriam dioecesim regant sub moderamine Sanctae Sedis!

Caput II: *De Sacrosancto Eucharistiae mysterio*: Placet iuxta modum, hoc sensu:

Quoad numerum 41 huius schematis (pagina 12 [6]) iterum adnotentur ea quae dixi superius pro primo schemate de articulo 21 et articulo 24 illius primi schematis.

Generatim, non placet numerus 42 (pagina 13 [7]) de communione sub utraque specie. Si nihilominus retineatur hic numerus, tunc occasiones quando Episcopus id permittere possit debent taxative a Sancta Sede determinari.

Liceat aliqua animadvertere quae sequuntur: nullibi in hoc schemate (neque in aliis schematibus huius constitutionis liturgicae, ni fallor) tractatur quaestio de extensione facultatis Missam celebrandi in Feria V in Coena Domini, ita ut unicuique sacerdoti Missam individualem vel individualiter celebrandi facultas daretur. Immo optandum est ut Feria V in Coena Domini habeatur sicut dies dominicalis vel festiva quando propter rationes pastorales sacerdotes curam animarum habentes bis vel etiam ter litari possunt, — servata utique principali ritu huius diei quoad Missam in Coena Domini.

Etenim tandem aliquando ratio habenda est de simplici facto magnorum numerorum fidelium quibus magnae paroeciae in civitatibus modernis constant. His diebus, praesertim Feria V in Coena Domini et Feria VI in Morte Domini, plures fideles harum paroeciarum privantur sive Missa in Coena Domini (ideo etiam Sacra Communione) sive Communione in Feria VI in Morte Domini. Mea opinione serio omnino haec quaestio considerari debet, nempe de revisione Sacrae Liturgiae pro Triduo Sacro, relate ad simplex factum magnorum numerorum fidelium harum paroeciarum.

Caput III: *De Sacramentis et Sacramentalibus*: Placet iuxta modum.

Omnino commendo quae habentur numero 48 (pagina 8 [8]) de paranda nova editione « typica » Ritualis Romani, ubi clare indicentur partes quae in Ritualibus particularibus lingua vulgari dici possunt.

Quae habentur numero 49, pagina 9,[9] de restaurando catechumenatu magis apta videntur terris missionum quam aliis regionibus.

---

[6] Cf. p. 105.
[7] Cf. p. 106.
[8] Cf. p. 276.
[9] Cf. pp. 276-277.

Non placet quae habentur numero 58 (pagina 15 [10]) de recognoscendo ritu impositionis manus in sacramento Poenitentiae. Quae praescribuntur ab hodierno Rituali sufficiunt iuxta meam opinionem ad effectum exprimendum. Ratio practica id iam suadet: totus ritus, ex parte confessarii, generatim non videtur, ne a poenitente quidem. Deinde, quando multae sunt confessiones ritus magis evolutus poterit nimis fatigare.

Quae habentur numero 61 (pagina 16 et 17 [11]) de ritu sacramenti Extremae Unctionis minus placent, et dubii valoris videntur. Quae dixi superius quoad articulum 21 huius constitutionis, de aptatione etiam hic recolantur.

Quoad sacramentum Matrimonii, optandum est ut aliqua consideratio habeatur ad conficiendum ritum etiam pro matrimoniis mixtis. Haec matrimonia mixta de facto habentur et habebuntur. Ad evitandas multas querelas plurimaque inconvenientia quae ex varia applicatione iuris praesentis in can. 1102, n. 2 derivantur, omnino desiderandum est ut habeatur ritus praecisus et determinatus, qui ab omnibus observari deberet.

Capita IV et V: *De Officio Divino. - De Anno Liturgico*: Placet iuxta modum.

Quae habentur numero 70 (pagina 8-9) [12] de cursu horarum et numero 78 (pagina 13 [13]) de tempore recitandi officium divinum iterum perpendantur.

Agnoscitur quidem quod conditio vitae clericalis est funditus mutata (pagina 9), sed non sufficienter, ut mihi videtur, quoad haec puncta. Placet quod dicitur in numero 70, pagina 8,[14] sub *c*) (lineis 27-29) de Matutino. Principium hic enuntiatum extendatur toto officio, i. e. totum officium « ita aptetur ut qualibet diei hora recitari valeat ». Saltem pro iis sacerdotibus qui obligatione chori non tenentur.

Capita VI, VII et VIII: *De Sacra Supellectile. - De Musica Sacra. - De Arte Sacra*: Placet iuxta modum, i. e. iuxta quascumque modificationes factas et acceptas ab ipso Em.mo ac Rev.mo Relatore.

De Missionibus.

Votum pro omnibus schematibus propositis de Missionibus est: Placet iuxta modum, i. e. placet iuxta quascumque modificationes factas et acceptas ab ipso Em.mo ac Rev.mo Relatore.

---

[10] Cf. p. 280.
[11] Cf. p. 281.
[12] Cf. pp. 317-318.
[13] Cf. pp. 320-321.
[14] Cf. p. 318.

De instrumentis communicationis socialis.

Votum pro omnibus schematibus propositis: Placent omnia iuxta modum, i. e. iuxta quascumque modificationes acceptas ab Exc.mo ac Rev.mo Relatore.

V

EM.MI P. D. IOSEPH CARD. RITTER

Archiepiscopi S. Ludovici

De Sacra Liturgia.

Placet iuxta modum, i. e. iuxta observationes sequentes.

Membrum Commissionis Centralis Praeparatoriae Concilii Vaticani II, opiniones proprias velim proferre de magni momenti re quam in sessionibus formalibus iam discutiebat eadem Commissio. Nolens meae actionis rationibus nimis insistere, meas opiniones esse etiam plurimorum Episcoporum, Sacerdotum, laicorumque americanorum tantum assero.

Concilium Vaticanum II debebit initium dare reformationi liturgiae generali, i. e., mandare ut talis reformatio fiat, statuere normas secundum quas fieri debeat, et instituere Commissionem specialem quae eam faciat.

In genere, exhibeat haec reformatio maiorem libertatem in usu linguae vernaculae, praesertim in Sacramentorum administratione et in sanctissimi Sacrificii celebratione. Usus tamen linguae vernaculae concipiendus est in sensu latiore, non ut versiones tantum formularum iam ad totius orbis usum compositarum, sed ut novae formulae et caeremoniae secundum dioecesium, provinciarum, vel saltem nationum singularum necessitates compositae.

In horum principiorum virtute, velim offerre haec vota:

Relate ad Sacramenta: In Sacramentis, Ecclesia Catholica distinguit inter *substantiam* (id quod instituit Christus) et *accidentalia*. Haec altera, secundum Concilium Tridentinum, Ecclesia potest et debet instituere et mutare ut semper accommodata sint locis, temporibus, populisque diversis ad perfectiores dispositiones in recipientibus promovendas et ad maiorem reverentiam erga sanctissima mysteria ingerendam. Quem duplicem finem evidens est attingi non posse nisi accidentalia Sacramentorum submittantur auctoritati Ordinariorum locorum sive singulatim sive saltem in coetibus aut provincialibus aut nationalibus. Certissime maneat exercitium huius auctoritatis sub vigilantia et approbatione Sanctae Sedis.

Proinde « substantia » ritus sacramentalis immutata maneat et latina: ad sensum divini mysterii et Ecclesiae universalis in fidelibus augendum; sint orationes communes et universales in quibus sancta Mater Ecclesia gratias speciales et dispositivas impetrat pro recipientibus; cetera relinquantur iudicio et auctoritati, semper a Sancta Sede approbandis, Ordinariorum locorum.

Relate ad Sacrificium Missae: In ritu sanctissimi Sacrificii actuali, tres partes distinguimus: Servitium Verbi, Sacrificium in sensu stricto, et Ministerium Sacramenti.

a) *Servitium Verbi*: Pars prima Missae ritus servitium est realiter distinctum et separabile ab ipso Sacrificio: talem distinctionem et separabilitatem ritus indicare debet. Servitium Verbi sacerdos debet exercere in loco distincto et separato ab altare, quod reservandum est ad sacrificium offerendum. Locus proprius servitii Verbi sit ambo.

Quod servitium proprie et essentialiter consistit in praedicando et in audiendo in fide vel ad fidem. Praedicatio et auditus, actiones correlativae linguam communem ideoque linguam vernaculam requirunt. Praedicatio Verbi, quae in hac parte Missae est elementum fundamentale, debet esse principium regulativum in selectione lectionum scripturisticarum et textuum liturgicorum.

In pluribus opportunitas praedicandi invenitur solum modo in dominicis. Propterea, relate ad liturgiam dominicalem, has reformationes in prima Missae parte propono:

1) Exerceatur servitium Verbi in ambone.

2) Consistat essentialiter et fere exclusive in lectionibus scripturisticis et in praedicatione. Exerceat Episcopus residentialis munus magisteriale determinando tum lectiones tum materias praedicationis.

3) Includat unumquodque servitium saltem unam — non plures quam tres — orationem sive ad hoc compositam sive ex libris liturgicis sumptam pro utilitate et necessitatibus tum Ecclesiae universalis tum singulorum dioecesium.

4) Ita provideatur ut etiam mysteria omnia anni liturgici adaequate commemorentur.

b) *Sacrificium in proprio sensu*: Secunda pars Missae — ab Offertorio ad doxologiam — maneat immutata.

c) *Ministerium Sacramenti*: In hac parte reformationes sequentes commendantur:

1) Danda est latior linguae vernaculae usus — e. g., in recitatione orationis dominicalis, fortasse in orationibus magis accommodatis ad animas praeparandas ut sacramentum cum maiore reverentia et fructu recipiatur.

2) Omnes orationes, praeter illas quae ad sacerdotis communionem pertinent, recitandae sunt alta voce.

3) Concludatur Missa dimissione populi et benedictione.

Haec omnia propono et peto, memor meae conditionis humilis et indignae insimul tamen necessitatum tam multarum et magnarum Ecclesiae. Opinor has necessitates auferri non posse nisi per reformationes saltem similes illis quas supra proposui. Cum humilitate ergo, sed etiam cum magno fervore, obsecro ut tales reformationes a Concilio Vaticano II initientur.

VI

EM.MI P. D. ALOISII CARD. CONCHA

Archiepiscopi Bogotensis

De Regimine missionum. Prooemium.

Placet.

De disciplina Cleri.

Placet iuxta modum. Mihi non videtur probandum quod de diaconatu stabili in schemate proponitur, ut iam alias opinatus sum. Non enim intelligo quod erit iuvamen quod illi diaconi missionariis praestabunt. Praeterea nimiae difficultates suboriturae videntur quod attinet formationem illorum. Diaconi non caelibes forte familia numerosa onerati curis temporalibus detinebuntur quae vix locum eis relinquent ad ministerium fructuosum exercendum.

Tandem quod in schemate dicitur ac proponitur de sacerdotibus lapsis mihi omnino placet. Tamen aestimo ea omnia nec publice discutienda nec divulganda, sed caritati et sapientiae tum Summi Pontificis tum Sacrae Congregationis, ad quam res referenda est, remittenda esse. Alias etenim sacerdotes nutantes impellere possent in lubricam viam.

De Religiosis.

Placet.

De Sacramentis ac De Sacra Liturgia.

Placet iuxta modum. Nimis arduum mihi videtur quod in schemate proponitur numero III de absolutione sacramentali turmatim, ut ibi dicitur, impertienda praeter casus iam generatim receptos. Periculum esse videtur haud paucos contentos hac generali absolutione deinde Ecclesiae clavibus gravia peccata non summissuros.

Obscura videntur quae de simplificatione impedimentorum matrimonialium proponuntur.

De disciplina populi christiani.

Placet iuxta modum. Non apparet vera utilitas concessionis facultatis assistendi Sacrosancti Missae Sacrificio primis vesperis diei festi aut Dominicae.

Non videtur sollemniter reprobanda a Concilio substitutio decadis loco hebdomadis septem dierum.

Cetera valde utilia sunt, sed forte non multum ad particularia et mutabilia deveniendum est.

De studiis clericorum.

Placet iuxta modum. Cum ea quae in schemate proponuntur Codici Iuris Canonici inserenda suadeantur, ea potius Commissioni pro reformatione Codicis remittenda videntur.

De cooperatione missionali.

Placet.

De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis. Prooemium.

Placet iuxta modum. An in dubio doctrina quae in schemate proponitur recta est et quae ibi dicuntur studium valde accuratum supponunt. Attamen ea expoliri et forte abbreviari oportet.

Pars I: De communicationis socialis instrumentis in universum sumptis. Titulus I: De Ecclesiae doctrina.

Placet iuxta modum. Mihi titulus « de communicationis socialis instrumentis » minime aptus videtur. Etenim ne eius latinitatem obiciam, quae certe non ita probanda videtur, plura comprehendit quae ea denominatione non continentur, ut praesertim ex subsequentibus schematibus apparet.

Doctrina in schemate proposita est procul dubio Ecclesiae doctrina.

Formam canonum, quae expositionibus subicitur, non valde opportunam censeo. Agitur nempe de doctrina certe in mentem revocanda, sed quae a catholicis admittitur.

Titulus II: De Ecclesiae actione seu apostolatu.

Placet. Cum animadversione iam facta de titulo.

Titulus III: De disciplina et ordinatione ecclesiastica.

Non placet. Schema propositum ad regulationes nimis particulares descendit, quod minime decernere Concilium Oecumenicum mihi vide-

tur. In hac materia regulae et normae generales edici possunt a Concilio sed contingentia et mutabilia a tam sollemni coetu statui, saltem meo iudicio, statui non debent.

Pars II: De quibusdam communicationis socialis instrumentis speciatim consideratis.

Cap. I: De prelo periodico. Cap. II: De cinematographeo.

Non placet. Schema propositum nimis prolixum est et redundantiis plenum. Miror cinematographeum inter instrumenta communicationis socialis annumerari.

Cap. III: De radiophonia et televisione. Cap. IV: De reliquis instrumentis.

Non placet. Rationes voti sunt quae iam adductae sunt pro prioribus schematibus. Nempe schema nimis prolixum est et modus expositionis non videtur esse aptus ut inseratur constitutionibus seu decretis Concilii. Forte subiectum tractari potest in Concilio, sed alia forma.

VII

B.MI P. D. STEPHANI I SIDAROUSS

Patriarchae Alexandrini Coptorum

Ayant examiné attentement ces divers schémas, je souscris de tout cœur à leur contenu.

VIII

B.MI P. D. MAXIMI IV SAIGH

Patriarchae Antiocheni Melchitarum

De Sacra Liturgia.

Le Schéma de Constitution présenté par la Commission liturgique mérite tout éloge. Il fait honneur à la Commission qui l'a préparé, avec autant de modération que d'esprit progressif, et autant d'érudition que de souci pastoral. Il reflète aussi le progrès considérable fait en quelques années par le mouvement liturgique en Occident.

Ce Schéma ne concerne, bien entendu, que l'Eglise latine et, plus particulièrement le rite romain. Aussi ne suis-je pas directement qualifié pour apporter des amendements d'ordre technique. Je dirais seule-

ment qu'en ce qui concerne l'Eglise orientale et le mouvement unioniste, le Schéma me semble refléter des dispositions d'âme à tout égard excellentes. Il souligne dans son préambule que toute réforme dans l'Eglise Catholique doit se proposer, entre autres buts, le rapprochement avec nos frères séparés, que l'on doit éviter dans ce Concile toute nouvelle définition dogmatique, que la restauration liturgique proposée ne vise que le rite romain, qui est seulement l'un des rites de la Sainte Eglise Catholique, et que la Sainte Eglise Catholique entend sauvegarder et entourer d'un égal respect tous les rites liturgiques actuellement en usage. Cette dernière vérité, maintes fois déclarée par les Pontifes Romains, doit être solennellement déclarée, nous semble-t-il, par le Concile, afin de décourager définitivement les « apôtres » retardataires de la latinisation de l'Orient. Cela ne paraît point superflu à qui connaît l'obstination de ces « latinisants » et l'appui qu'ils trouvent encore malheureusement dans certains milieux.

En second lieu, les réformes liturgiques qui nous sont proposées contribuent indirectement à l'œuvre de l'union, en ramenant les usages liturgiques de l'Occident vers une forme traditionnelle, mieux conservée dans l'Orient chrétien: concélébration eucharistique, communion sous les deux espèces, litanies diaconales, etc.

Ceci dit, je ne crois devoir faire à ce Schéma vraiment excellent que quelques légères observations, destinées le plus souvent à encourager ceux qui l'ont proposé à pénétrer plus résolument et sans crainte dans la voie des réformes heureuses qu'ils envisagent.

1. *Restauration de la Sainte Liturgie* (nn. 16-19).

Je suis tout à fait d'accord sur le principe de la nécessité d'une adaptation liturgique incessante aux conditions changeantes de lieu et de temps, et sur la réalisation de cette adaptation dans l'Eglise d'Occident. Je ferais cependant à ce sujet deux remarques:

a) La première est que l'Eglise orientale catholique doit actuellement, pour plus d'une raison, renoncer à faire évoluer ses rites indépendamment de tout accord avec les branches orthodoxes correspondantes, afin d'éviter de créer de nouvelles différences avec nos frères séparés. L'adaptation liturgique ne saurait se faire qu'en accord avec eux.

b) La seconde remarque est qu'il ne faut pas exagérer jusqu'à l'obsession le souci de l'adaptation liturgique. Les rites liturgiques, comme les textes inspirés, ont une valeur durable, malgré les circonstances qui les ont occasionnés. Avant de toucher à un rite, il faut s'assurer que son changement s'impose absolument. La liturgie a non seulement un caractère impersonnel, mais aussi un caractère d'universalité

aussi bien dans l'espace que dans le temps. « La liturgie présente un caractère intemporel. Elle fait abstraction du temps et nous plonge dans une vision divine du temps, qui est l'éternité. Cette considération nous permet de comprendre ce qui apparemment devrait nous choquer dans certaines prières liturgiques, fêtes désormais inadaptées, gestes archaïques, appels à la vengeance de mentalité pré-évangélique, plaintes angoissées dans la nuit sombre, etc. Il est beau de se sentir ainsi relié à tous les âges de l'humanité: nous prions non seulement avec tous les hommes d'aujourd'hui, mais aussi avec ceux de tous les siècles » (N. Edelby, *Liturgicon, Missel byzantin à l'usage des fidèles,* Beyrouth 1960, p. 8). Que ce rappel du principe de conservatisme liturgique, venant de l'Eglise byzantine, tempère quelque peu l'ardeur des réformistes d'Occident.

2. *L'usage des langues vivantes dans la célébration eucharistique* (n. 41).

Cet usage est restreint aux lectures bibliques, à l'oraison commune après l'homélie et à certains chants paraliturgiques. Nous sommes résolument partisan d'un usage beaucoup plus large de la langue vivante, même dans la célébration de la Messe. Quels que soient les avantages du latin liturgique — et ils sont nombreux —, ils devraient, nous semble-t-il, céder devant l'irréparable inconvénient qu'il n'est pas compris par les 99% des fidèles qui participent à l'action sacrée. Devant cette pénible constatation, nous pensons que l'exemple de l'Eglise orientale, qui préconise résolument l'usage de la langue comprise du peuple, doit servir de modèle. Nous craignons surtout que l'ardeur avec laquelle certains milieux défendent l'usage presque exclusif du latin ne soit pas inspirée par des considérations de caractère purement pastoral ou ecclésiastique, sans parler de ceux qui prétendent faire passer le latin pour « la langue de l'*Eglise* », oubliant que l'Eglise latine est seulement une des Eglises dans l'Eglise catholique et que latinisme et catholicisme ne s'identifient nullement.

3. *Communion sous les deux espèces* (n. 42).

Le Schéma propose fort heureusement de restaurer dans l'Eglise latine la communion sous les deux espèces. Cette restauration est d'abord conforme au désir de Notre-Seigneur qui n'a pas en vain institué l'Eucharistie sous deux expèces, à l'usage des fidèles autant que des prêtres. Sans condamner l'usage latin de ne donner la communion aux fidèles que sous l'espèce du pain, nos frères séparés pouvaient pour le moins s'étonner que l'Eglise latine ne suive pas de plus près, en cela, le désir du Seigneur et la tradition antique de l'Eglise. C'est donc une restau-

ration également heureuse du point de vue du rapprochement avec nos frères séparés d'Orient et d'Occident.

Mais à cette restauration, le Schéma qui nous est soumis impose des restrictions qui nous paraissent exagérées: « sublato fidei periculo, pro certis et bene determinatis casibus, iudicio Episcoporum... ». Il nous semble au contraire, d'après ce qui a été dit plus haut, que la communion sous les deux espèces devrait être la règle générale et que c'est la communion sous une seule espèce qui devrait constituer l'exception et n'être permise que « sublato fidei periculo, pro certis et bene determinatis casibus, iudicio Episcoporum... ». L'usage récent de l'Eglise latine a renversé l'ordre des choses.

Cette restauration est incontestablement due à l'exemple de l'Eglise orientale. Il nous plaît de le souligner, non pour en tirer vanité, mais pour montrer aux partisans de la « latinisation » absolue, s'il en était encore besoin, combien il est utile, pour le rite latin lui-même, qu'il y ait dans l'Eglise catholique d'autres rites et combien il est insensé de priver l'Eglise catholique de tout ce qui n'est pas latin, en fait de liturgie comme en fait de discipline, d'art, d'organisation, etc.

En applaudissant à l'heureuse restauration de la communion sous les deux espèces dans l'Eglise latine, je me permettrai aussi de signaler à l'attention des réformateurs que la forme actuelle des hosties latines et la manière de les confectionner rappellent très peu le pain que le Christ a voulu changer en son corps. Que le pain utilisé par l'Eglise latine soit azyme, soit. Mais pourquoi faut-il que les hosties utilisées rappellent bien plus les pastilles de pharmacie que le vrai pain dont les hommes se servent pour se nourrir? Le symbolisme voulu par Notre-Seigneur est ainsi rendu plus difficile à deviner.

4. *Précepte d'assister à la Messe les dimanches et jours de fête* (n. 43).

Le Schéma recommande à bon droit aux pasteurs d'âme de faire comprendre aux fidèles qu'ils doivent prendre part à la Messe toute entière, et non seulement aux parties dites essentielles ou intégrantes. A ce propos, je souhaite que le Concile trouve le moyen d'empêcher sur ce point la casuistique ridicule des moralistes qui ont disséqué la Messe en parties de différente nature et d'inégale obligation. Je me réjouis de ce que le Schéma, tout en maintenant l'obligation d'assister à la Messe, a évité de parler de péché mortel ou de péché véniel. Les moralistes occidentaux, à partir du Moyen Age, ont versé dans deux excès: l'excès de juridisme, voulant préciser avec rigueur les limites du péché grave, et l'excès de casuistique qui déprave le sens moral du chrétien. Le Chrétien doit pouvoir aller à Dieu autrement que par la menace constante

du péché grave et des censures, comme il doit servir Dieu un peu plus largement que ne le lui indiquent les subtilités de la casuistique.

5. *Concélébration eucharistique* (nn. 44-47).

Encore une heureuse restauration inspirée par l'exemple de l'Eglise orientale. J'applaudis également sans réserve à cette heureuse nouveauté, dont les bienfaits ne tarderont pas à se faire sentir. Je me permettrais seulement les remarques suivantes:

a) Au n. 44, on restreint inutilement à des cas déterminés la faculté de concélébrer. Je dirais là encore: C'est la concélébration qui est la règle, et la célébration individuelle, l'exception. Le sacrifice eucharistique est le sacrement de l'unité par excellence, et en premier lieu de l'unité sacerdotale. Il faudrait vraiment une faison sérieuse pour qu'un prêtre refuse de concélébrer avec ses frères. Là encore il faudrait un renversement de perspectives. Aucune autre limite ne devrait être posée à la concélébration que la nécessité d'assurer d'autres Messes en cours de journée pour le bien des fidèles.

b) Au n. 45, on permet aux concélébrants de revétir seulement l'aube et l'étole. Nous pensons que les concélébrants doivent tous revêtir tous leurs ornements sacrés et participer très intimement à l'action liturgique présidée seulement par le premier célébrant, et cela malgré l'usage abusif de certains orientaux non-byzantins. En outre, il n'est pas nécessaire que tous les concélébrants disent à la fois toutes les prières. La concélébration n'est pas la réunion simultanée de plusieurs célébrations individuelles, mais une action commune dans laquelle chacun joue son rôle.

c) Le n. 46 réserve à l'Ordinaire du lieu, cas par cas, de permettre la concélébration et de fixer le nombre des concélébrants. Encore une limitation excessive d'un acte, non seulement légitime, mais plus conforme même à la tradition. Les prêtres devraient pouvoir concélébrer toutes les fois qu'ils le désirent, sans nuire à leur charge pastorale, et en aussi grand nombre qu'ils le désirent.

d) Enfin le n. 47 permet à juste raison aux prêtres concélébrants de prendre un honoraire de Messe, tout comme pour une célébration individuelle. Cela est évident, car une messe concélébrée n'est pas moins une messe que la messe célébrée individuellement. Il est même étonnant qu'à la curie romaine on ait cru devoir intervenir, au XVIIIe siècle, pour affirmer cette évidence. Cependant, on ne doit pas baser cette affirmation sur le fait que, dans la concélébration, chaque prêtre célèbre un sacrifice distinct. Dans la concélébration, il n'y a pas plusieurs Messes, mais une seule Messe entièrement offerte et célébrée par plusieurs.

6. *Bénédictions réservées* (n. 66).

Il ne devrait y avoir aucune bénédiction que l'évêque ne puisse donner. Aucune bénédiction ne devrait être réservée au Pape, aux Patriarches, aux Cardinaux et, à plus forte raison, à des religieux. Même la bénédiction apostolique devrait pouvoir être donnée par tous les évêques, car tous les évêques, au même titre que le Pape de Rome, sont successeurs des Apôtres.

7. *Fêtes des Saints* (n. 86).

Le Schéma semble favoriser l'esprit critique en ce qui concerne les « légendes » des saints et même la célébration de leurs fêtes. La liturgie n'est pas une école de critique historique. Par exemple, l'action maladroite par laquelle on a voulu faire descendre St. Georges du piédestal que l'Eglise lui a élevé durant des siècles a eu les conséquences les plus malheureuses chez notre peuple d'Orient. Nous avons été obligé nous-même de déclarer, pour calmer la population, que St. Georges est et reste avec sa sainteté et sa dignité tel que notre Eglise orientale l'a toujours considéré.

8. *Fixation de Pâques* (n. 87).

Il est de la plus haute importance pour nous, chrétiens d'Orient, que l'accord soit fait entre Orient et Occident sur la date de Pâques. Nous nous permettons de reproduire ici une note que nous avons adressée à ce sujet à la Commission Antépréparatoire:

La réforme du Calendrier prescrite par le Pape Grégoire XIII en 1582, et qui n'a pas encore été adoptée par les Eglises Orientales non unies à Rome pour ce qui concerne la date de Pâques, fait que les chrétiens en Orient ne célèbrent que rarement ensemble cette « Grande Fête », ce mémorial de la « Résurrection du Christ, fondement de notre foi », ce symbole de notre unité. Ainsi d'après le calendrier ecclésiastique des quinze prochaines années, de 1960 à 1975, nous n'aurons la joie de la célébrer ensemble que trois fois (1960, 1963, 1974); quatre fois il y aura entre nous une différence de 35 jours (1964, 1967, 1970, 1975); les huit autres fois, la différence sera de sept jours.

En Occident (Europe, Amérique) et dans les pays où les chrétiens sont surtout catholiques et protestants (Afrique, Asie, Océanie), on ne se rend pas compte de l'importance de la chose. Mais dans tout l'Orient, et partout dans le monde où il y a des minorités orthodoxes, les chrétiens souffrent péniblement de cette situation, tant au point de vue religieux qu'au point de vue social.

En effet, dans tous ces pays, il n'y a pas de cloison étanche entre les diverses communautés chrétiennes: de très nombreuses familles sont mixtes; de très nombreuses familles comptent une branche catholique

et une branche orthodoxe; toutes les familles entretiennent entre elles des rapports sociaux d'amitié, de voisinage, d'affaires. Chez les Orientaux, la Fête de Pâques revêt une importance toute particulière tant aux yeux des chrétiens que de leurs concitoyens musulmans qui, à cette occasion, viennent les visiter et leur présenter des félicitations. Que l'on veuille bien penser à la peine profonde que les chrétiens ressentent à cette occasion, laquelle ne devrait être en principe qu'une occasion de joie intérieure et extérieure! Que l'on veuille bien penser à tous les sarcasmes dont les chrétiens sont l'objet de la part des autres: « Tandis que les uns le ressussitent, disent-ils, les autres l'enterrent! ». Et tous les gens ne sont pas des savants ou des hommes cultivés pour qu'ils ne voient dans cette différence de calendrier qu'une question de calculs astronomiques. Les musulmans y voient une des tares irrémédiables du christianisme voué à la division; les chrétiens moyens — la majorité — y voient un effet de l'entêtement et du mauvais vouloir des chefs ecclésiastiques. Et chaque année c'est la même rengaine et les mêmes plaintes qui sont répétées sur tous les tons.

Plus que jamais, dans l'Orient Arabe, les chrétiens sentent le besoin de s'unir, au moins dans les choses extérieures en attendant une unité plus complète et plus profonde. Ce besoin d'unifier la date de Pâques est tellement grand que lorsque S. S. le Pape Jean XXIII a annoncé son intention de réunir un concile œcuménique, l'ensemble du bon peuple chrétien de toutes les confessions a pensé que ce concile aura principalement pour but de fixer une date commune pour la « Grande Fête » de tous les Chrétiens!

L'unification de la date de Pâques ne sera pas le but principal du concile. Mais il faut que le concile s'en occupe quand même, même si les Orthodoxes n'y figurent pas.

Du temps de la Société des Nations à Genève, on avait étudié divers projets de réforme du calendrier. Ce qui nous intéresse, c'est la date de Pâques. Or, parmi les dits projets, il y en avait un qui proposait la fixation de la fête de Pâques au IIe Dimanche d'Avril. Ce projet avait recueilli l'adhésion de principe de l'Eglise Catholique, des Protestants et des Eglises Orthodoxes. Mais les évènements politiques de l'époque, notamment la guerre de 1939-45 et les perturbations qu'elle avait apportées dans le monde et qui ont fait disparaître la S. D. N. de Genève, ont fait perdre de vue la réforme du calendrier pascal.

La profonde nostalgie de l'unité, qui est ressentie par tous les chrétiens aujourd'hui plus que jamais et qui explique la joie universelle manifestée à l'annonce du concile œcuménique, exige de nous de saisir l'occasion de ce concile œcuménique pour soulever de nouveau la ques-

tion de l'unification de la date de Pâques et pour y insister de toutes nos forces. Il est nécessaire qu'à Rome et dans tout le monde de rite latin on se mette dans la peau des Orientaux, chrétiens de toutes confessions et de tous rites, et qu'on sente avec eux la nécessité impérieuse d'unifier la date de Pâques.

C'est pourquoi nous suggérons la constitution à Rome d'une petite commission de quelques spécialistes pour étudier techniquement la question et entreprendre de suite des contacts avec les Eglises Orthodoxes à ce propos. Ces contacts sont absolument nécessaires; ils doivent être poursuivis avec persévérance et charité jusqu'à ce qu'ils aboutissent.

9. *Usage des pontificaux* (n. 91).

Il est abusif de donner à de simples prêtres, même chargés de hautes fonctions dans l'Eglise, les insignes épiscopaux, comme la mitre ou le bâton pastoral. L'Occident semble attacher plus d'importance à la juridiction qu'à l'ordre sacré. L'épiscopat jouit dans l'Eglise d'une dignité qu'aucune juridiction ne peut remplacer.

Ces quelques remarques n'enlèvent rien à la valeur du Schéma, qui reste à tout point de vue excellent.

De Missionibus.

Tout en approuvant l'ensemble des Schémas qui nous sont proposés par la Commission des Missions, je crois devoir faire les remarques suivantes:

1. On trouve dans ces Schémas, peut-être plus que dans les autres, une certaine tendance à la flatterie envers les Souverains Pontifes, flatterie qui inspire parfois des expressions impropres ou excessives.

Ainsi, dans le préambule du Schéma « De regimine missionum » (p. 3),[1] on fausse les perspectives historiques en mettant les Pontifes Romains en tête de ceux qui ont recueilli le flambeau missionnaire des mains des Apôtres. On sait que durant les premiers siècles du christianisme, non seulement l'évangélisation des terres infidèles n'était pas réservée aux Pontifes Romains, mais que l'Eglise romaine ne venait pas toujours en tête des Eglises missionnaires. Il ne faut pas oublier l'œuvre missionnaire déployée par les grands sièges apostoliques d'Antioche, d'Alexandrie et de Constantinople, qui ont porté la foi à l'Asie, à l'Afrique et aux peuples slaves. C'est faire injure à ces Eglises apostoliques que de mentionner exclusivement dans l'histoire de l'évangélisa-

---

[1] Cf. p. 144.

tion l'activité missionnaire des Pontifes Romains. Il y a actuellement dans certains milieux catholiques, envers les Pontifes Romains, une certaine adulation consciente ou inconsciente, qui fausse toutes les perspectives ecclésiastiques.

Cette tendance à l'adulation inspire parfois des expressions qui peuvent peut-être plaire à certains milieux, mais qui ont pour conséquence certaine de raidir et d'exagérer le dogme de la primauté romaine, contribuant ainsi à élargir inutilement le fossé qui nous sépare de nos frères orthodoxes ou protestants. Ainsi, dans le Schéma déjà cité « De regimine missionum » (p. 17),[2] il n'est peut-être pas très catholique de dire que le Pape de Rome est « l'évêque propre de tous les fidèles » et d'ajouter qu'il peut « régir les fidèles soit par lui-même, soit par d'autres Prélats jouissant d'un pouvoir vicarial ». Si le Pape de Rome est l'évêque *propre* des fidèles des Constantinople, l'évêque de Constantinople n'est alors que son locumtenens, son fondé de pouvoir, un « prélat jouissant d'un pouvoir vicarial », donc *son vicaire*. Et que fait-on de la succession apostolique? Le dogme défini au Ier Concile du Vatican comporte que le Pape a autorité, même immédiate, sur tous les Pasteurs et tous les fidèles. Mais il n'en suit pas que le Pape est l'évêque propre de tous les diocèses et que les évêques du monde sont ses vicaires. De telles exagérations devraient être plutôt condamnées par le Concile, comme contraires au dogme catholique.

2. D'une manière générale, les Schémas de la Commission des missions ne semblent avoir autres choses en vue que d'affirmer, jusqu'à la satiété, les droits des Pontifes Romains.

Or, lorsque la « patria potestas » d'un père de famille ou d'un roi est reconnue, aimée et respectée par ses enfants, qu'a-t-on besoin de la rappeler et de l'affirmer à tout moment? On dirait qu'on a constamment peur de la voir disputer, comme si ses enfants ne lui devaient amour, respect et obéissance qu'en considération uniquement de sa *potestas!* Le rappel constant de cette *potestas* a deux inconvénients:

a) par rapport aux enfants fidèles de ce père-roi, ils peuvent se lasser d'entendre toujours ce rappel, comme si on doutait de leur amoureuse fidélité;

b) par rapport à ceux de ses enfants encore séparés, ce rappel constant de la potestas les aigrit, surtout leur fait peur et les éloigne: La répétition fréquente de l'affirmation de la potestas leur semble une menace constante d'être un jour facilement victimes des *abus* possibles de ce pouvoir.

---

[2] Cf. p. 152.

3. Il faut remarquer aussi que les réformes et recommandations suggérées sont bonnes non parce que les Souverains Pontifes les ont déjà faites; au contraire, les Souverains Pontifes les ont faites parce qu'elles sont bonnes en elles-mêmes.

En les prescrivant, le Concile ne doit donc pas s'appuyer sur les actes déjà publiés des Papes, mais sur la bonté en soi de ces réformes ou recommandations.

Ces remarques ne concernent pas le fond des réformes, mais la forme en laquelle ces réformes doivent être exprimées. Le fond est excellent.

IX

Exc.mi P. D. LAURENTII LEONIS GRANER

Archiep. Dacchensis

De Sacra Liturgia.

De principiis generalibus ad sacram liturgiam instaurandam atque fovendam: Placet.

De Sacrosancto Eucharistiae mysterio: Placet.

De Sacramentis et Sacramentalibus: Placet.

De Officio divino. - De anno liturgico: Placet.

De sacra supellectile. - De musica sacra. - De arte sacra: Placet.

De Missionibus.

Prooemium. - De Regimine Missionum: Placet.

De Religiosis: Placet.

De Sacramentis ac de sacra liturgia: Placet.

De disciplina populi christiani: Placet.

De studiis clericorum: Placet.

De cooperatione missionali: Placet.

De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis.

Prooemium. - Pars I, Tit. I: Placet.

Pars I, Titt. II et III: Placent.

Pars II, Capita I, II, III et IV: Placent.

X

EXC.MI P. D. ALBERTI SOEGIJAPRANATA

Archiep. Semarangensis

De studiis clericorum.

Annotatio quaedam mihi videtur proponenda, praesertim quoad rationem studiorum pro seminariis minoribus et maioribus Indonesiensibus. Quod fortasse valet etiam pro missionibus quibusdam in Africa et Asia.

In statibus nuper politice independentibus eruditio, doctrina et educatio ad tempus characterem occidentalem retinet, sive in scholis inferioribus sive in superioribus, ita ut aptiores abiturientes studia prosequi possint in universitatibus externis. Doctrinae et disciplinae in se sunt supranationales omnibus in nationibus et unicuique nationi destinatae.

Adaptatio eas docendi et addiscendi mihi videtur consistere praesertim in *methodo docendi* et in *lingua adhibenda.*

Concedendum est in supradicta doctrina et educatione scholarum elementa culturae patriae tempore colonisationis non satis colenda esse. Nunc autem melius curantur.

Quibus dictis, consequentiae habentur pro seminariis minoribus et maioribus.

In *doctrina* et *disciplina communi* alumni *seminarii minoris* non sint inferiores aliis discentibus. In vita spirituali, morali, religiosa, sociali, civili et in vita culturae patriae ceteros alumnos debent superare. In virtutibus civilibus emineant oportet. In moribus, litteris, lingua et urbanitate vernacula debent esse bene exculti, etiam in lingua latina bene versati, in lingua moderna communiter usitata et accepta satis periti.

Cursu philosophiae et Theologiae persoluto in seminariis maioribus, perspecto paganismo moderno, nempe liberalismo, rationalismo, individualismo, materialismo, laicismo, socialismo atheistico etc. et perspecto paganismo quoque antiquissimo, nempe animismo, Hinduismo, Visjnuismo, Ciwaismo, Brahmanismo, Mohammedanismo, sacerdotes totum depositum fidei possideant ut proprium, influens in vitam suam cotidianam personalem cum omnibus actionibus suis, tam internis quam externis.

Quam ob rem intelligentiam habeant claram et rationabilem, universalem et syntheticam, altam et profundam, de Deo, de homine, de mundo, de relatione Deum inter et hominem, de relatione hominem inter et

hominem, de relatione hominem inter et mundum, de relatione in homine animam inter et corpus.

Quod depositum fidei, per industriam propriam et Spiritus Sancti gratiam intellectum, capite et corde retentum, personam reddit mentalitatis supernaturalis, theocentricae et Christocentricae, eschatologicae et asceticae, Eucharisticae et Marialis, quae spontanea unctio quaedam resplendeat in sermonibus et actionibus suis. Docentes igitur spiritu scientiae, sapientiae et timoris divini repleti, scientiis adiutricibus necessariis adhibitis, veritates revelatas *concreto et synthetico modo* proponant, ut discentes claram cum laude notitiam habeant de veritatibus revelatis. Quae veritates splendore fulgentes in corde atque in intellectu vivificant vitam apostolicam internam et externam. Notandum est methodum ratiocinandi v. g. apud nostrates non fieri per explicitam syllogismi formam maiorem, minorem et conclusionem continentem, sed perficitur per deliberationem declarationemque de pro et contra. Paulatim consentientes conclusionem paene intuitivo modo invenire solent. Ratiocinari de rebus realiter existentibus et viventibus per abstractionem abstractorum ad obtinendam cognitionem profundiorem rerum est exercitium cerebrale, quod nostrates pedetemptim discere debent.

Circa ea quae ad adiunctiones et mutationes in canonibus quibusdam in schemate Decreti de studiis clericorum attinent, in me nulla mora est, scilicet:

1) Can. 1354 § 4 pag. 5 [1] (nn. 19-25).

2) Can. 1364 pag. 6 [2] (n. 3 - n. 5).

3) Can. 1358 pag. 7.[3]

In educatione spirituali ad sacerdotium directio et relatio personalis et cordialis alumnos inter et patres spirituales valde necessaria est.

« ... ob certam ingeniorum ac morum simplicitatem, iuventus facilius educari et velut manuduci posse videtur ». Quae ratio ut mihi videtur abradi potest. Nam illam sententiam in omnibus missionibus valere non puto. Omnes enim sunt filii Adae et vectigalia hereditaria sua pensitare debent. Modernus paganismus cum antiquo coniunctus, in missionibus mediis instrumentis mechanicis et novitatibus inventis propagatus, influxum perversum habet in mentalitatibus iuventutis. Eruditio et doctrina, quae appellatur neutralis id est saepe atheistica, quae in scholis praescribitur, discentes non iam simplices efformat.

---

[1] Cf. p. 415.

[2] Cf. p. 416.

[3] Cf. p. 417.

Simplices sunt revera et verecundi in modo agendi erga missionarios ex timore reverentiali et ex gratitudine pro bonis acceptis. Observant libenter disciplinam externam et externe facile duci possunt. Sed illa subiectio externa non semper fundatur in obsequio interno.

4) Can. 1354 § 2 n. 2 pag. 8.[4] Approbo totaliter.

5) Can. 1354 § 3 nn. 1-5, pag. 9.[5] Nihil mali in ea re video.

6) Adaptatio rationis studiorum (pag. 9-10). Vide notationem supra explicatam.

7) Can. 1365 § 4 n. 2. Nullas difficultates habeo.

Can. 1365 § 3 n. 2 (pag. 13).[6]

a) Quod ad educationem seminarii maioris attinet, duo tirocinia proponere velim: unum paroeciale, alterum pastorale. Tirocinium paroeciale fieri potest post expletum cursum philosophiae et peragitur in paroecia sub ductu parochi periti per annum. Finis huius probationis est humano modo inquirere, an alumnus spiritualiter, moraliter, civiliter, psychice et physice aptus sit ad suscipiendos ordines maiores cum muneribus propriis.

Alterum tirocinium est pastorale, quod persolvitur post expletum cursum theologicum debitum per annum. Qua in probatione ultima neomista in seminario maiore manens, in parte tamen domus separata, strenue in studium asceticum incumbit, unaquaque hebdomada ut capellanus officia pastoralia per aliquas dies in paroeciis exercet, ducibus professoribus destinatis.

b) Can. 1366 § 1 n. 2.

Concedo et consentio, sub una tamen conditione nempe ut destinati sint aptiores neomistae. Sunt enim sacerdotes iam formati secundum postulationes locales debitas. Si sacerdotes iam facti sunt, ratione studiorum altiorum extra patriam commorare diuturne non debent. Itaque illi destinati ad studia altiora alienari non oportet a circumstantiis societatis civilis, quae his temporibus se evolvit luctans et emergens modo revolutionis, quam ut praesentes vix sequi possint, multo minus absentes.

c) Commendare velim ut sacerdotes indigenae perspicuam, veram et iustam cognitionem habeant:

1) de societate civili et de cultura nationali;
2) de relatione hominem inter et societatem;
3) de natione, de nationalismo, de patriotismo;
4) de statu civili, de societate populorum;

[4] Cf. p. 417.
[5] Cf. p. 418.
[6] Cf. p. 420.

5) de relatione inter societatem civilem et Ecclesiam, de relatione Ecclesiam inter et culturam;

6) de democratia christiana;

7) de colonialismo, de revolutione, de personalismo.

XI

Exc.mi P. D. LEONIS SCHARMACH

Episcopi tit. Mostenensis - Vic. Ap. Rabaulensis

De Sacra Liturgia.

1. *De principiis generalibus ad sacram liturgiam instaurandam atque fovendam* (Card. Larraona): Placet.
2. *De sacrosancto Eucharistiae mysterio* (Card. Larraona): Placet.
3. *De Sacramentis et Sacramentalibus* (Card. Larraona): Placet.
4. *De Officio Divino. - De Anno Liturgico* (Card. Larraona): Placet.
5. *De sacra supellectile. - De musica sacra. - De arte sacra* (Card. Larraona): Placet.

De Missionibus.

1. *Prooemium. - De regimine missionum* (Card. Agagianian): Placet.
2. *De disciplina cleri* (Card. Agagianian): Placet.
3. *De religiosis* (Card. Agagianian): Placet.
4. *De sacramentis ac de sacra liturgia* (Card. Agagianian): Placet.
5. *De disciplina populi christiani* (Card. Agagianian): Placet.
6. *De studiis clericorum* (Card. Agagianian): Placet.
7. *De cooperatione missionali* (Card. Agagianian): Placet.

De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis.

Prooemium: Placet.
Pars I, Tit. I: Placet.
Pars I, Tit. II: Placet.
Pars I, Tit. III: Placet.
Pars II, Cap. I et II: Placet.
Pars II, Cap. III et IV: Placet.

5 – VOTA CONSILIARIORUM

I

Exc.mi P. D. ANGELI DELL'ACQUA
Archiep. tit. Chalcedonensis

De Sacra Liturgia.

1. Nonnulla ad Caput II de sacrosancto Eucharistiae mysterio adnotantur, quae Communionem sub utraque specie atque concelebrationem sacramentalem spectant.

2. De Communione quippe sequens suggeritur norma: « Communio sub utraque specie, sublato fidei periculo, pro certis et bene determinatis casibus, iudicio Episcoporum, tum clericis et religiosis, tum laicis concedi potest » (pag. 13,[1] n. 42).

3. E disciplina in sumenda Eucharistia saeculorum decursu ab Ecclesia Latina servata profecto liquet modum sacram Communionem sub specie panis administrandi usu fuisse receptum, priusquam legibus per Generalia Concilia Constantiense ac Tridentinum firmaretur (cf. F. X. Wernz-P. Vidal, *Ius canonicum,* Romae 1934, t. IV, vol. I, pag. 123, not. 219).

Quibus de causis id factum fuerit, manifestum omnibus est.

4. Impraesentiarum autem quaestio non est de usu seu more rato habendo, verum de lege condenda eidem usui, a pluribus iam saeculis vigenti, contraria ad Communionem videlicet sub utraque specie permittendam quibusdam dumtaxat probeque definitis in casibus, iudicio Episcoporum moderandis, quorum praeterea erit de sublato fidei periculo cavere.

5. « Hac instauratione, etsi raro admissa, ostenderetur caritas Ecclesiae erga desideria fratrum separatorum, unitas Orientalium rituum cum Occidentalibus, foveretur christiana devotio erga pretiosissimum Christi Sanguinem, melius a fidelibus intellegeretur Eucharistiam esse Crucis Sacrificii repraesentationem illiusque regni aeterni nuntium, in

---

[1] Cf. p. 106.

quo novum genimen vitis bibetur. Si vero agitur de Communione sacerdotum in Missa concelebrantium, evidentius appareret eos vere cum principali celebrante consecrare et sacrificare » (pag. 14,[2] sub addita Declaratione).

6. Eiusmodi tamen concessio quae, uti ex sese colligitur, non bono Ecclesiae communi, sed peculiari christifidelium bono proxime prospiceret, recensitos fines adaequare omnino non videtur, qui proinde incassum ut plurimum cederent.

7. Si autem certis tantum baptizatorum ordinibus facultas Communione sub specie quoque vini se reficiendi daretur, importunae comparationes cum aliis fieri indeque controversiae cum fidei ac pietatis detrimento exoriri poterunt.

8. Itidem quaeri posset cur aliquibus solummodo in casibus memorata facultas impertiretur, non vero in pluribus aliis quibus eadem vel haud dissimilis inest fidei aut caritatis seu unitatis animorum ratio.

9. Ceterum gravia incommoda quae, cum Eucharistiae Sacramentum sub utraque specie praebebatur, removeri opus fuit, devitari prorsus in praestituendis casibus certum non est.

10. Quapropter satius animarum saluti profecto esset, si vigens hactenus disciplina in re tanti momenti immutata servaretur.

11. Ad sacramentalem autem concelebrationem quod attinet, ipsam ad plures quam ante casus ea lege extendi exoptatur, ut, mutatis precibus ac ritibus, eiusdem opportunitas et concelebrantium numerus Ordinarii loci iudicio statuenda committantur (pag. 15 ss.,[3] nn. 44-46).

12. Ut Oecumenicae Synodi Patres negotium huiusmodi ad Ecclesiae necessitatem vel utilitatem definiant ac decidant, aliquas proderit expendere difficultates, quae elucubratis praescriptis ad effectum perducendis obstare censentur.

13. Sane in comperto omnibus est plures nostra aetate esse in Ecclesia regiones, quae clericorum penuria, diversis quidem de causis, non sine sacrorum Praesulum aegritudine divexantur: adeo ut saepenumero oporteat ibidem sacerdotibus potestatem facere pluries in die Eucharisticum Sacrificium offerendi ad fidelis populi necessitatibus legitime satis faciendum.

14. Pariter neminem fugit clericos, pro adauctis sacri ministerii et apostolatus curis, variis in obeundis muneribus occupatos teneri. Quocirca ipsi, haud secus ac e laicorum ordine fideles, uno eodemque tempore in ecclesia adesse plerumque nequeunt sacris operam daturi.

---

[2] Cf. p. 106.

[3] Cf. pp. 107-109.

15. Etsi « unitas Ecclesiae in unitate sacerdotii melius demonstratur », ac « pietas magis fovetur, si plures sacerdotes simul litent » (pag. 16,[4] sub adiecta Declaratione, n. 2, *a, b*), singularum nihilominus personarum dignitati, quae contra exitiabiles doctrinae formulas nostris diebus est omnino tutanda, magis consentaneum ac proprium est unumquemque presbyterum seorsum Sacrum peragere. Id autem summo eidem presbytero emolumento erit cum, piis animi vacans exercitationibus, accepti sacerdotii meditatur granditatem.

16. Si preces ac ritus numero imminuantur, ut expedita ac profluens sacramentalis concelebratio evadat, discrimini consequenter locus fiet inter ipsam concelebrationem et Eucharisticum Sacrificium a singulis sacerdotibus oblatum. Hinc facile in christianorum mentes irrepere poterunt errores de ipsius Sacrificii natura atque efficacia, maxime quoad Missas porrecta stipe applicandas.

17. Has ob causas suadendum potius est, ut concelebratio intra paucos omnino contineatur casus, in quibus videlicet peculiaris necessitas aut utilitas id postulaverit, prout fit cum habentur Synodi seu Concilia, Eucharisticae Congressiones aliique id genus Conventus.

* * *

1. Cum de matrimonio sub capite III peragitur, postquam oportere notatum est eius ritus celebrandi « funditus recognoscatur et ditior fiat, ita ut gratia Sacramenti clarius significetur », statuitur: « Insuper Conferentiis Episcopalibus relinquitur facultas exarandi ritum proprium, usibus locorum et populorum congruum, firma tamen lege ut sacerdos assistens requirat excipiatque contrahentium consensum » (pag. 18 s.,[5] n. 64).

2. In adiecta autem Declaratione monetur: « Omnibus... patet quam sollemnis semper fuerit omni tempore et apud omnes populos celebratio nuptialis » (pag. 19).[6]

Id cumprimis dicendum profecto est de nuptiali celebratione quae ad Sacramenti dignitatem pertinet.

3. Non est heic locus ad recolendum quanta sollicitudine et cura Romani Pontifices matrimoniale institutum volventibus saeculis prosecuti sint. Res enim est, uti ex sese liquet, de ipso tutando fundamento societatis supernaturalis, quae per totum terrarum orbem diffusa est.

---

[4] Cf. p. 108.

[5] Cf. pp. 282-283.

[6] Cf. p. 283.

4. Ritus vero in connubii celebratione servandos, seu formam quam vocant accidentalem, cum substantiali forma eiusdem celebrationis intimo nexu iungi omnes item norunt.

5. Bonum itaque Ecclesiae universae provehendum, quod legitime servata disciplinae canonicae unitate maximopere fovetur, postulat, ut conficienda a sacris Antistitibus nuptiarum forma, antequam usu recipiatur, Romani Pontificis seu Apostolicae Sedis approbatione communita sit.

6. Paene supervacaneum denique est advertere desideratam formam iis, quibus constabit, copia non magis abundare debere, quam praesentes temporum condiciones congrue exigant.

* * *

1. « Leges generales — ita cavetur sub capite VI huius schematis — circa materiam paramentorum et sacrae supellectilis in suo robore manent. Conferentiis tamen Episcopalibus facultas tribuitur materiis ex lege et traditione Ecclesiae acceptis alias admiscere aut sufficere, praesertim ex usibus et cultura populi sui traditis, dummodo vestis aut supellex exinde resultans decori, cultus reverentiae et usui liturgico respondeat, communi populi aestimatione magni habeatur atque persistens sit et duratura » (pag. 5 s.,[7] n. 89).

2. Maiorem dandam esse singularum regionum seu Nationum Episcopis potestatem ordinandi sacrae supellectilis materiam, pro mutatis temporum rerumque condicionibus, haud dubium est: ipsum animarum bonum et incrementum id postulant.

3. At devitandum est ne inde incommoda seu difficultates quodvis genus huiusmodi incremento et bono afferantur.

4. Prout ex sacrae liturgiae historia colligitur, abusus non leves saeculorum lapsu in eandem liturgiam irrepti Romanis Pontificibus suasere, ut Episcopis eriperent « omne ius etiam in rebus non substantialibus quidquam immutandi » (F. X. Wernz-P. Vidal, *Ius canonicum*, Romae 1934, t. IV, vol. I, pag. 415). Codex vero iuris canonici Summorum Pontificum praescripta brevi instaurans, praecepit: « Unius Apostolicae Sedis est tum sacram ordinare liturgiam, tum liturgicos approbare libros » (can. 1257).

5. Praeterea diversarum orbis catholici regionum Episcopos, suorum populorum rebus intentos, fugere nonnumquam potest, an quae ipsi de materia paramentorum et sacrae supellectilis pro sua Natione

[7] Cf. p. 460.

deliberaturi sint, praeceptis divini cultus in Ecclesia vigentibus admodum congruant.

6. Remotum itaque haberi nequit periculum, ne quod in una Natione a sacris Praesulibus hac super re probatum est, in alia vero non sine christifidelium admiratione reprobatum conspiciatur.

7. Ad istiusmodi depellendas difficultates ac molestias summopere expedit, ut aptatio, de qua in regula superius relata quaestio est, nonnisi de Apostolicae Sedis consensu seu venia aut saltem eadem praemonita fiat.

* * *

De Missionibus.

1. Decretorum schemata, quae modo examinantur, sedulo perlegenti perspicuum statim fit consilium, quo eadem digesta sunt, eo peculiariter intendisse, ut ecclesiae in missionibus constitutae, quoad praesentes earundem condiciones ferant, eadem ratione gubernentur atque ecclesiae in aliis terrae partibus exstantes et cum ipsis artiore vinculo connexae habeantur.

2. Praeter cetera, loco Vicariatuum vel Praefecturarum Apostolicarum hierarchiam ordinariam per dioeceses ac Praelaturas nullius ibi constituendam praecipitur, disciplinamque canonicam ac regimen ecclesiasticum, prout earum expostulat natura, ordinari plerumque cavetur.

Quod quidem iustum est omnique laude dignum, cum ad animarum bonum atque catholicae rei incrementum provehendum plane conferat.

3. Verum aliquid est in disponenda nova disciplina quod praecipuam meretur considerationem.

4. Ex praescripto Codicis iuris canonici « Congregatio de Propaganda Fide missionibus ad praedicandum Evangelium et catholicam doctrinam praeest... Eius iurisdictio iis est circumscripta regionibus, ubi, sacra hierarchia nondum constituta, status missionis perseverat. Huic Congregationi sunt etiam subiectae regiones, quae etsi hierarchia inibi constituta sit, adhuc inchoatum aliquid praeseferunt » (can. 252, par. 1 et 3).

5. Huiusmodi praescriptio cum statutis a Romanis Pontificibus per latas volvente tempore Apostolicas Litteras de missionibus admodum congruunt.

6. Hinc mirandum non est si traslaticia in vulgato dicendi genere evaserit sententia, vi cuius regiones memorato Sacro Consilio hactenus obnoxiae incondito quodammodo cultu frui censebantur earumque cives impolito ingenio praediti. Cui effingendae sententiae opportunitatem sa-

ne praebuit civilis coloniarum condicio, qua earundem regionum administrabatur res publica.

7. At nostris temporibus istiusmodi regiones, bonorum animis laetantibus, civilem libertatem ferme omnes adeptae sunt suisque legibus vivunt, iisdemque iuribus ac ceterae Civitates in Internationalia asciscuntur Sodalitia.

8. Quo autem studio, qua sollicitudine ac sedulitate ipsarum sive cives sive moderatores consecutam libertatem atque obtenta iura sarta tectaque ab omnibus observari contendant, nemo est qui ignoret.

9. Ipse Romanus Pontifex, ut primum sivit locorum ac rerum condicio, suos Legatos ibidem constituit.

10. Haec si attento penitus animo reputentur, admonent abs re forte non esse, ad fidem in nuperrime conditis Nationibus efficacius in posterum dilatandam, quaedam adhuc prospicere, scilicet:

a) ut aboleatur discrimen inter territoria iuris communis et territoria missionum: omnia sint iuris communis;

b) ut vocabula quae hucusque ad ethnicorum terras referebantur, quaeque in eorum memoriam priorem suae Nationis condicionem reducere quoquo modo possint, veluti verba *missio, missionales*, etc., in Apostolicae Sedis Litteris seu Rescriptis adeo immutentur vel substituantur, ut iam receptam significationem amittant;

c) ut Sacri Consilii fidei provehendae praepositi iurisdictio aliter definiatur, ipsumque eius nomen alio suppleatur, ex. gr. *Sacrum Consilium fidei et catholicae doctrinae inter ethnicos dilatandae* aut *Evangelio inter ethnicos praedicando*.

11. Cum de erigendis dioecesibus et Praelaturis nullius sermo habetur (Schema Decreti *de regimine missionum*, pag. 17 s. [8]), nulla mentio fit de earum territorio in paroecias partiendo neque de instituendis ecclesiasticis provinciis. Expedit hac de re in Sacrosancta Synodo praescriptum ferri.

* * *

De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis.

1. Oecumenicae Synodi id sane erit, prae ceteris, proprium universam materiam primum expendere ac definire, quae ad socialis communicationis instrumenta attinet.

2. Peragi autem de rebus plane gravissimis, quae proinde attentissimo animo consideranda sunt, vel e praecipua vi apparet, qua eiusmodi

---

[8] Cf. p. 152.

technicae artis instrumenta innumeras hominum mentes cotidie afficiunt et commovent.

3. In apparando Constitutionis schemate summum quaestionum momentum, ad vitam religiosam moresque christianos quod spectat, sedulo notatur; Ecclesiae doctrina et actio pastoralis seu apostolatus recoluntur; normae traduntur de instrumentorum diffusionis socialis usu; horumque nonnulla singillatim recensentur ac ponderantur.

4. Unum nihilominus desiderari videtur, quod Patribus Generali Concilio interfuturis examinandum deferre profecto oportet.

5. Omnibus quidem constat non posse socialis communicationis instrumenta, ut res postulat, condi, munere sibi proprio defungi diuque sustineri, nisi congrua technicorum manus, in suae artis disciplina peculiariter versati ceterisque scientiarum notionibus praediti, ad id negotii, pro suscepta in se parte, continenter incumbant.

6. Latis in schemate praeceptis ac monitis plura, utique, caventur; officia cuique sua in re explenda sollerter inculcantur, praesertim quod ad rectam adulescentium institutionem pertinet; haud pauca proponuntur ad exsequendum incepta, ut instrumenta, de quibus sermo fit, veritatis ac morum legibus ad amussim obsequantur. Quae omnia, licet necessaria vel opportuna, arduas tamen quaestiones, eadem technicae artis inventa respicientes, penitus dissolvere atque Ecclesiae expectationem complere, ut verum dicatur, non videntur.

7. Ne igitur data praecepta in irritum forte cadant, sed potius serio, quoad fieri possit, ad exitum salubriter adducantur, opus esse censetur, ut in Seminariis, in superioribus studiorum domibus, et cumprimis in athaenaeis seu Universitatibus ecclesiasticae potestati obnoxiis, peculiaris de instrumentorum diffusionis seu communicationis socialis disciplina instituatur cum aliis doctrinarum studiis rite disposita, qua rite excoli valeant selecti, iudicio Ordinariorum, ex utroque clero et ex ordine laicorum sodales, qui instrumentis ipsis quoquo modo tractandis magis idonei videantur ac destinentur.

II

R. P. ALBERTI VACCARI S. I.

In fasciculo « Quaestiones de sacra Liturgia », Schemata Constitutionis a Commissione Liturgica propositum, capita IV et V, pag. 9,[1] n. 71. Ad contrahendum cursum horarum, potius quam ut psalmi distri-

---

[1] Cf. p. 318.

buantur per amplius tempus quam per unam hebdomadam, longe magis opportunum ducerem, ut (quod in fine eiusdem paginae, adnotatione 7 comperio a quibusdam desiderari) non totum Psalterium recitetur prouti est in Sacrorum Bibliorum editionibus, sed « aliqualis psalmorum selectio fiat ». Enimvero illic insunt psalmi repetiti in distinctis psalterii partibus, alii coalescunt e duobus alibi distinctis et longe dissitis, alii sunt florilegia e pluribus, ut ps. 134 (135); aliqui psalmi imprecatorii a precibus christianorum melius abessent; in nocturnis Feriae VI et Sabbati per psalmos 77. 104. 105 ter narratur prolixa historia de plagis Aegypti et transitu Maris Rubri, quae vix quidquam habet de laudibus Dei vel de piis ad Deum precibus. Sed quoniam mihi praesto non est volumen « Acta et Documenta » de quo in eadem extrema pagina 9, nihil amplius addam nisi votum ut id eligatur quod maxime facit ad Dei laudem et ad catholici cleri solatium et sanctificationem.

SESSIO SEXTA

DOCUMENTA SESSIONIS SEXTAE

ACTA SECRETARIAE COMMISSIONIS CENTRALIS

Die 11 mensis aprilis 1962 omnibus Sodalibus « Ordo quaestionum » de quibus disceptabitur in sessione mense maio habenda mittitur (Prot. N. 1731 Centr./ 62 et sq.).

ORDO QUAESTIONUM
DE QUIBUS DISCEPTABITUR
IN SESSIONE MENSIS MAII 1962
(a die III ad diem XII)

Quaestiones de Episcopis et de dioeceseon regimine (Card. MARELLA)

1. De Episcoporum Coadiutoribus et Auxiliaribus deque Episcoporum cessatione a munere pastorali.
2. De cura animarum in genere.
3. De emigrantium, maritimorum, aeronavigantium, nomadum et peregrinatorum cura (Capita I, II, III, IV, V).
4. De cura animarum pro christianis communismo infectis.

Quaestiones de disciplina cleri et populi christiani (Card. CIRIACI)

1. De catechetica populi christiani institutione.
   De cura animarum et communismo.

Quaestiones theologicae (Card. OTTAVIANI)

1. De castitate, virginitate, matrimonio, familia.
2. De Ecclesia. Pars I, Caput I.
   De Ecclesia. Pars I, Caput II.
3. De Ecclesia. Pars I, Caput III.
   De Ecclesia. Pars I, Caput IV.
4. De Ecclesia. Pars I, Caput V.
   De Ecclesia. Pars I, Caput VI.

Quaestiones de disciplina cleri et populi christiani (Card. CIRIACI)

1. De praevia librorum censura eorumque prohibitione.
2. De censuris earumque reservatione.
   De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis.

Quaestiones de Religiosis (Card. VALERI)

1. De statibus perfectionis adquirendae. Pars II, Sectio II, Cap. XVI, XVII, XVIII.
   De statibus perfectionis adquirendae. Pars II, Sectio II, Cap. XIX, XX, XXI, XXII.
   De statibus perfectionis adquirendae. Pars II, Sectio II, Cap. XXIII, XXIV, XXV.
2. De statibus perfectionis adquirendae. Pars II, Sectio III, Cap. XXVI, XXVII, XXVIII.
   De statibus perfectionis adquirendae. Pars II, Sectio IV, Cap. XXIX, XXX, XXXI.

Quaestiones de disciplina Sacramentorum (Card. ALOISI MASELLA)

1. De impedimentis ad matrimonium.
   De matrimoniis mixtis.
2. De consensu matrimoniali.
   De forma celebrationis matrimonii.
3. De processu matrimoniali.

Quaestiones de Ecclesiis Orientalibus (Card. CICOGNANI)

1. De facultatibus Episcoporum.
2. De catechismo et catechetica institutione.
3. De kalendario perpetuo et celebratione paschatis.
   De officio divino Ecclesiarum orientalium.

✠ PERICLES FELICI
Secretarius Generalis

ACTA SESSIONIS SEXTAE

1 – PROCESSUS VERBALES CONGREGATIONUM

I

Die 3 maii 1962, hora 9, Secretarius Generalis, Exc.mus Pericles Felici, Archiepiscopus tit. Samosatensis, una cum Officialibus Secretariae Commissionis Centralis, in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum se confert et ut omnia parata sint invigilat.

Hora 9,30 in aulam conveniunt Membra et Consiliarii Commissionis Centralis. Omnes induunt habitum pianum.

Adsunt 67 Membra et 16 Consiliarii, nempe:

A) MEMBRA: 42 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Tappouni, Copello, Agagianian, Spellman, Frings, Ruffini, Valeri, Ciriaci, Siri, Quiroga y Palacios, Léger, Montini, Giobbe, Cento, Cicognani H. I., Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, Döpfner, Marella, Meyer, Alfrink, Santos, Rugambwa, Ritter, Da Costa Nuñez, Landázuri Ricketts, Suenens, Di Jorio, Roberti, Jullien, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori, Cheikho.

17 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Chávez y Gonzalez, Antezana y Rojas, Cooray, McKeefry, Lefebvre, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc, Bengsch.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) CONSILIARII: Exc.mi Carpino, Samoré, Staffa, Principi, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan.

Rev.mi Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Adest Exc.mus Ioseph Gawlina, Archiepiscopus tit. Madytensis, Secretarius Commissionis de Episcopis et de dioeceseon regimine.

Praeest Cardinalis Senior, Em.mus Eugenius Tisserant, Decanus S. Collegii, qui orationem legit « Adsumus », deinde rogat Em.mum Card. Marella ut relationem faciat super schema « De Episcoporum Coadiutoribus et Auxiliaribus deque Episcoporum cessatione a munere pastorali ».

Hora 9,55 incipit disceptatio. Loquuntur Em.mi Ferretto, Spellman, Frings, Ruffini, Siri, Léger, Godfrey, Döpfner.

Hora 10,35 omnes Patres ex ordine votum suum proferunt.

Post intervallum per quartam horae partem, Em.mus Card. Marella relationem facit super schema « De cura animarum in genere »; qua peracta, hora 12,05 incipit disceptatio. Audiuntur Em.mi Ferretto, Liénart, Spellman, Ruffini, Siri, Léger, Richaud, Döpfner, Alfrink, Roberti, Browne et Exc.mi Hurley, Ngô-dinh-Thûc.

Hora 13,10 omnes Patres ex ordine votum suum proferunt.

Hora 13,30 Praeses « Regina coeli » recitat et congregationi finem imponit.

II

Die 4 maii 1962, hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 68 Membra et 15 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 42 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Copello, Spellman, Frings, Ruffini, Valeri, Ciriaci, Siri, D'Alton, Quiroga y Palacios, Léger, Gracias, Montini, Giobbe, Cento, Cicognani, Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Marella, Meyer, Alfrink, Santos, Rugambwa, Landázuri Ricketts, Suenens, Ottaviani, Di Jorio, Roberti, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori et Cheikho.

18 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Chávez y Gonzalez, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Cooray, McKeefry, Lefebvre, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc, Bengsch.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) Consiliarii: Exc.mi Parente, Staffa, Principi, Zerba, Palazzini, Dante, Brennan, Sfair.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Adest insuper Exc.mus Iosephus Gawlina, Arch. tit. Madytensis, Secretarius Commissionis de Episcopis et de dioeceseon regimine.

Em.mus Praeses, Card. Tisserant, orationem « Adsumus » legit et deinde rogat Em.mum Marella ut relationem faciat super schema « Praecipuae de animarum cura quaestiones. Pars altera: De animarum cura in particulari, capp. I-V »; qua peracta, hora 10,05 incipit disceptatio.

Loquuntur Em.mi Cardinales Ferretto, Spellman, Frings, Ruffini, Léger, Godfrey, Confalonieri, Alfrink.

Hora 10,30 omnes Patres ex ordine votum suum proferunt.

Hora 11 coetus suspenditur per quartam horae partem. Deinde Card. Marella refert « De cura animarum pro christianis communismo infectis ».

Hora 11,25 incipit disceptatio. Loquuntur Em.mi Montini, Alfrink, Ottaviani et Exc.mi Šeper, Ngô-dinh-Thûc, Bengsch.

Hora 12 omnes Patres ex ordine votum suum proferunt.

Hora 12,45 Praeses rogat Em.mum Card. Ciriaci ut relationem faciat super schema « De catechetica populi christiani institutione ».

Hora 13,05 Em.mus Tisserant « Regina coeli » recitat, coetui finem imponens.

III

Die 5 mensis maii 1962, hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 68 Membra et 14 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 42 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Copello, Spellman, Frings, Ruffini, Valeri, Ciriaci, Siri, D'Alton, Quiroga y Palacios, Léger, Gracias, Montini, Giobbe, Cento, Cicognani, Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Marella, Meyer, Alfrink, Santos, Rugambwa, Landázuri Ricketts, Suenens, Ottaviani, Di Jorio, Roberti, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori, Cheikho.

18 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Chávez y Gonzalez, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Cooray, McKeefry, Lefebvre, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc, Bengsch.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) Consiliarii: Exc.mi Staffa, Principi, Zerba, Palazzini, Philippe, Bartoccetti, Brennan.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Adsunt insuper Exc.mus Neophytus Edelby, Archiepiscopus tit. Edessenus in Osrhoëne pro Melchitis, procurator B.mi Maximi IV Saigh, Patriarchae Antiocheni Melchitarum et Rev.mus P. Christophorus Berutti O. P., Secretarius Commissionis de disciplina cleri et populi christiani.

Em.mus Praeses Card. Tisserant, postquam recitaverit una cum omni coetu orationem « Adsumus », rogat Em.mum Card. Ciriaci ut referat « De cura animarum et communismo ».

Hora 10,10 habetur disceptatio, ope Em.morum Suenens, Liénart, Spellman, Frings, Ruffini, Gracias, Godfrey, Richaud, Döpfner et Excellentissimorum Hurley, Perrin, de hoc schemate deque illo hesterna die praesentato.

Hora 10,40 omnes Patres ex ordine de ambobus schematibus votum suum proferunt.

Hora 11,30 coetus interrumpitur per quartam horae partem.

Hora 11,45 Em.mus Ciriaci relationem facit « De praevia librorum censura eorumque prohibitione ».

Hora 11,55 incipit disceptatio: audiuntur Em.mi Ruffini, Léger, Döpfner, Ottaviani, Browne.

Hora 12,30 omnes Patres ex ordine votum suum proferunt.

Hora 13 Em.mus Praeses rogat Em.mum Ciriaci ut « De censuris earumque reservatione » necnon « De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis » referat.

Relatione peracta, hora 13,10 incipit disceptatio; loquuntur Em.mi Léger, Ruffini, Richaud.

Hora 13,20 Em.mus Tisserant orationem « Regina coeli » dicit, qua finis congregationi imponitur.

IV

Die 7 maii 1962, hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 66 Membra et 16 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 40 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Copello, Spellman, Frings, Ruffini, Valeri, Siri, D'Alton, Quiroga y Palacios, Léger, Gracias, Montini, Giobbe, Cento, Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Alfrink, Santos, Rugambwa, Ritter, Da Costa Nuñes, Coussa, Suenens, Ottaviani, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori, Cheikho.

18 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Chávez y Gonzalez, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Cooray, McKeefry, Lefebvre, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc, Bengsch.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) Consiliarii: Exc.mi Staffa, Principi, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan, Sfair.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Adsunt etiam Exc.mus Neophytus Edelby, procurator B.mi Patriarchae Antiocheni Melchitarum, Rev.mi PP. Christophorus Berutti O. P., Secretarius Commissionis de disciplina cleri et populi christiani et Sebastianus Tromp S. I., Secretarius Commissionis Theologicae.

Em.mus Tisserant, qui conventui praeest, orationem dicit « Adsumus ». Deinde prosequitur disceptatio « De censuris earumque reservatione » et « De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis »: loquitur Em.mus Ottaviani.

Hora 9,40 vota de ambobus dictis schematibus colliguntur.

Hora 10,25 Em.mus Card. Ottaviani, praeses Commissionis Theologicae, relationem facit super schema « De castitate, virginitate, matrimonio, familia ».

Hora 10,35 incipit disceptatio de schemate proposito. Loquuntur Em.mi Ruffini, Spellman, Léger, Gracias, Godfrey, Döpfner, Alfrink, Suenens, Larraona, Browne et Exc.mi Cooray, Hurley, Perrin.

Hora 11,35 coetus suspenditur per quartam horae partem.

Deinde omnes Patres ex ordine votum suum proferunt.

Hora 13,05 Praeses coetui finem imponit recitans « Regina coeli ».

V

Die 8 maii 1962, hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 64 Membra et 16 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 39 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Copello, Spellman, Frings, Ruffini, Valeri, Siri, D'Alton, Quiroga y Palacios, Léger, Gracias, Montini, Giobbe, Cento, Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Meyer, Alfrink, Rugambwa, Ritter, Landázuri Ricketts, Coussa, Suenens, Ottaviani, Di Jorio, Jullien, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori, Cheikho.

17 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Chávez y Gonzalez, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Cooray, McKeefry, Hurley, Perrin,

Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc, Bengsch.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) CONSILIARII: Exc.mi Carpino, Staffa, Principi, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Adsunt quoque Exc.mus Edelby, Procurator B.mi Saigh et Rev.mus P. Tromp S. I., Secretarius Commissionis Theologicae.

Em.mus Praeses orationem dicit « Adsumus » et deinde rogat Em.mum Ottaviani ut referat « De Ecclesia », cap. I: « De Ecclesiae militantis natura » et cap. II: « De membris Ecclesiae militantis eiusdemque necessitate ad salutem ». Ex mandato Em.mi Card. Ottaviani, Rev.mus P. Tromp relationem legit.

Hora 9,55 incipit disceptatio. Loquuntur Em.mi Liénart, Spellman, Ruffini, Léger, König, Döpfner, Bea, Browne; Exc.mi Hurley, Perrin, Yago et Rev.mus P. Sépinski.

Hora 11,25 Em.mus Ottaviani aliquibus animadversionibus a Patribus factis respondit; deinde coetus interrumpitur per quartam horae partem.

Hora 11,50 coetus resumitur et omnes Patres ex ordine votum suum proferunt.

Hora 12,25 Cardinalis Ottaviani introductionem facit ad schemata « De Ecclesia », Pars I, Cap. III: « De Episcopatu ut supremo gradu sacramenti Ordinis et de Sacerdotibus » et Cap. IV: « De Episcopis residentialibus »; uti antea, est Rev.mus P. Tromp, qui, de mandato praedicti Eminentissimi, ambas relationes legit.

Hora 12,45 incipit disceptatio; audiuntur Em.mi Frings, Ruffini, Ottaviani, Richaud, König, Döpfner, Alfrink, Bea, Browne; Exc.mus Edelby animadversiones legit a B.mo Patriarcha suo exaratas.

Hora 13,40 Em.mus Praeses « Regina coeli » recitat et conventui finem imponit.

VI

Die 9 maii 1962, hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 61 Membra et 16 Consiliarii, nempe:

A) MEMBRA: 36 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Copello, Spellman, Frings,

Ruffini, Valeri, Siri, Quiroga y Palacios, Léger, Montini, Giobbe, Cento, Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Meyer, Alfrink, Rugambwa, Ritter, Landázuri Ricketts, Coussa, Suenens, Di Jorio, Jullien, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori, Cheikho.

17 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Chávez y Gonzalez, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Cooray, McKeefry, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc, Bengsch.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) CONSILIARII: Exc.mi Carpino, Staffa, Principi, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Adsunt praeterea Exc.mus Edelby, Procurator B.mi Patriarchae Saigh; Rev.mi P. Tromp S. I., Secretarius Commissionis Theologicae, et P. Ioseph Rousseau O.M.I., Secretarius Commissionis de Religiosis.

Em.mus Praeses, Card. Tisserant, orationem « Adsumus » dicit. Deinde vota colliguntur circa schemata « De Ecclesia », Pars I, Capp. III et IV, de quibus hesterna die disceptatum est.

Hora 10,45 Em.mus Ottaviani introductionem facit ad schemata « De Ecclesia », Pars I, Cap. V: « De statibus evangelicae adquirendae perfectionis » et Cap. VI: « De laicis », de quibus, ex mandato ipsius, Rev.mus Tromp relationem legit.

Hora 10,50 disceptatio incipit. Loquuntur Em.mi Spellman, Ruffini, Siri, Léger, König, Suenens, Browne et Exc.mi Hurley, Šeper.

Hora 11,35 coetus interrumpitur per quartam horae partem. Postea omnes Patres ex ordine votum suum proferunt.

Hora 12,20 Em.mus Valeri, Praeses Commissionis de Religiosis, relationem facit « De statibus perfectionis adquirendae », Pars II, Sectio II: « De alumnorum statuum perfectionis institutione », a Cap. XVI usque ad Cap. XXV.

Hora 12,25 incipit disceptatio. Audiuntur Em.mi Spellman, Ruffini, Léger, Browne.

Hora 13,15 vota colliguntur.

Hora 13,35 Em.mus Praeses « Regina coeli » recitat et congregationi finem imponit.

VII

Die 10 maii 1962, hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 62 Membra et 17 Consiliarii, nempe:

A) MEMBRA: 37 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Liénart, Copello, Spellman, Frings, Ruffini, Valeri, Siri, D'Alton, Quiroga y Palacios, Léger, Montini, Giobbe, Cento, Garibi y Rivera, Godfrey, Richaud, König, Döpfner, Meyer, Alfrink, Santos, Rugambwa, Ritter, Landázuri Ricketts, Coussa, Suenens, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori et Cheikho.

17 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Chávez y Gonzalez, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Cooray, McKeefry, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Rakotomalala, Ngô-dinh-Thûc, Bengsch.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) CONSILIARII: Exc.mi Staffa, Principi, Scapinelli, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan, Sfair.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Etiam adsunt Exc.mus Edelby, Procurator B.mi Saigh; Rev.mi PP. Ioseph Rousseau O.M.I., Secretarius Commissionis de Religiosis et Raimundus Bidagor S. I., Secretarius Commissionis de disciplina Sacramentorum.

Praeest Em.mus Tisserant, qui orationem « Adsumus » dicit et deinde rogat Em.mum Card. Valeri, Praesidem Commissionis de Religiosis, ut relationem habeat « De statibus perfectionis adquirendae », Pars II, Sectio III, Capp. XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI.

Hora 9,50 incipit disceptatio. Loquuntur Em.mi Ruffini et Godfrey; posthac suffragia colliguntur.

Hora 10,35 Em.mus Aloisi Masella, Praeses Commissionis de disciplina Sacramentorum, relationem habet « De impedimentis ad matrimonium » et « De matrimoniis mixtis ».

Ante disceptationem Em.mus Bea quaedam exponit de matrimoniis mixtis.

Hora 11,10 incipit disceptatio. Audiuntur Em.mi Spellman, Frings, Ruffini. Hora 11,30 coetus interrumpitur per quartam horae partem.

Post intervallum disceptatio prosequitur ope Em.morum Léger, Gracias (cuius animadversiones Exc.mus Secretarius Generalis legit), Döpfner et Exc.mi Edelby (nomine Patriarchae sui).

Hora 12,10 omnes Patres ex ordine votum suum proferunt.

Hora 12,55 Em.mus Aloisi Masella relationem facit « De consensu matrimoniali » et « De forma celebrationis matrimonii ».

Hora 13,05 Praeses « Regina coeli » recitat et coetui finem imponit.

VIII

Die 11 maii 1962, hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 59 Membra et 14 Consiliarii, nempe:

A) MEMBRA: 37 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Aloisi Masella, Ferretto, Liénart, Copello, Frings, Ruffini, Valeri, Siri, D'Alton, Léger, Montini, Giobbe, Cento, Cicognani, Garibi y Rivera, Godfrey, Richaud, König, Döpfner, Meyer, Alfrink, Santos, Rugambwa, Ritter, Landázuri Ricketts, Coussa, Suenens, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori, Cheikho.

14 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Chávez y Gonzalez, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Cooray, McKeefry, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Ngô-dinh-Thûc.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) CONSILIARII: Exc.mi Staffa, Scapinelli, Zerba, Palazzini, Bartoccetti, Brennan, Sfair.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Insuper adsunt Exc.mus Edelby, Procurator Patriarchae Melchitarum, Rev.mi PP. Raimundus Bidagor S. I., Secretarius Commissionis de disciplina Sacramentorum, et Athanasius Gregorius Welykyj O.S.B.M., Secretarius Commissionis de Ecclesiis Orientalibus.

Em.mus Tisserant, Praeses, orationem « Adsumus » dicit.

Hora 9,35 incipit disceptatio « De consensu matrimoniali » et « De forma celebrationis matrimonii ». Loquuntur Em.mi Frings, Ruffini, Léger; Exc.mi Bartoccetti et Edelby, nomine B.mi Patriarchae Antiocheni Melchitarum.

Hora 10 colliguntur suffragia de ambobus schematibus.

Hora 10,40 Em.mus Aloisi Masella refert « De processu matrimoniali ».

Hora 10,45 incipit disceptatio de dicto schemate. Audiuntur Em.mi Léger et Heard.

Hora 10,50 feruntur suffragia.

Hora 11,20 congregatio suspenditur per quadrantem.

Coetu resumpto, Em.mus Hamletus Ioannes Cicognani, Praeses Commissionis de Ecclesiis Orientalibus, « De facultatibus episcoporum » refert, de quo schemate disceptatio hora 11,40 incipit. Animadversiones faciunt Em.mi Ruffini, Browne et Exc.mus Edelby nomine sui Patriarchae.

Hora 11,50 omnes Patres ex ordine votum suum dant.

Hora 12,15 Em.mus Cicognani « De catechismo et catechetica institutione » relationem habet, de quo schemate, cum nulla habeatur animadversio, suffragia hora 12,15 colliguntur.

Hora circiter 13, suetis precibus, congregatio clauditur.

XI

Die 12 maii 1962, hora 9,30 Membra et Consiliarii Commissionis Centralis in aulam Congregationum ad Palatium Apostolicum Vaticanum conveniunt.

Adsunt 57 Membra et 18 Consiliarii, nempe:

A) Membra: 34 S. R. E. Cardinales: Em.mi Tisserant, Micara, Pizzardo, Ferretto, Liénart, Copello, Frings, Ruffini, Valeri, Siri, D'Alton, Léger, Montini, Giobbe, Cento, Cicognani, Garibi y Rivera, Godfrey, Confalonieri, Richaud, König, Santos, Rugambwa, Ritter, Landázuri Ricketts, Coussa, Suenens, Di Jorio, Jullien, Larraona, Heard, Bea, Browne, Albareda.

2 Patriarchae: B.mi Gori, Cheikho.

15 Archiepiscopi: Exc.mi Felici, O'Connor, Chávez y Gonzalez, Silva Santiago, Antezana y Rojas, Cooray, McKeefry, Hurley, Perrin, Šeper, Bazin, Bernard, Bernier, Yago, Ngô-dinh-Thûc.

3 Episcopi: Exc.mi Verwimp, Jelmini, Suhr.

3 Superiores Generales: Rev.mi Gut, Sépinski, Janssens.

B) Consiliarii: Exc.mi Carpino, Samoré, Staffa, Principi, Scapinelli, Zerba, Palazzini, Philippe, Dante, Bartoccetti, Brennan.

Rev.mi Rossi, Tinello, Romani, Camagni, Giusti, Cavagna, Salmon.

Adsunt quoque Exc.mus Edelby, Procurator B.mi Patriarchae Melchitarum et Rev.mus P. Athanasius Gregorius Welykyj, Secretarius Commissionis de Ecclesiis Orientalibus.

Hora circiter 9,35 Summus Pontifex Ioannes XXIII, quem Exc.mus

Secretarius Generalis comitatur, aulam ingreditur et praesentes humanissime alloquitur, benedictionem apostolicam impertiens.

Post discessum Ss.mi Patris, hora circiter 9,45 Em.mus Cicognani de duobus schematibus refert, qui « De kalendario perpetuo et celebratione paschatis » et « De officio divino Ecclesiarum orientalium » inscribuntur.

Hora 10,05 incipit disceptatio. Loquuntur Em.mi Ferretto, Ruffini et Exc.mus Edelby, qui animadversiones Patriarchae Melchitarum legit.

Hora 10,15 omnes Patres suffragia sua ex ordine proferunt.

Hora circiter 10,35 suetis precibus congregatio clauditur.

2 – ALLOCUTIO SUMMI PONTIFICIS IOANNIS XXIII

ALLOCUTIO DIEI 12 MAII 1962
POST EXACTAM SEXTAM SESSIONEM

Venerabiles Fratres et dilecti filii,

In praesenti, quam vobiscum habemus, congressione, aptissime usurpare possumus verba, quibus Introitus hodiernae Missae in honorem SS. Martyrum Nerei, Achillei, Domitillae et Pancratii contexitur: *Ecce oculi Domini super timentes eum, sperantes in misericordia eius.*[1] Enimvero, quo propinquius Concilium Oecumenicum Vaticanum Secundum accedit, non sine mediocri animi oblectamento, eo alacriora conspicimus fieri studia ad illud digne parandum, ac de eo communem exspectationem vigilantiorem evadere. Profecto Dominus spei in misericordia sua positae benigno vultu arrisit.

Attenta mentis consideratione prosecuti sumus hanc sessionem Supremi Consilii Concilio Oecumenico apparando praepositi, in qua lineamenta et adumbrationes rerum, in Concilio pertractandarum, expensa sunt, non minus numero quam naturae suae momento et pondere praegravia.

Libenter animadvertimus in disceptationem vocatas esse tum quaestiones theologicas, magni quidem faciendas, utpote quae ad Ecclesiam, ad christiani coniugii sacramentum, ad familiam spectent; tum quaestiones ad morum disciplinam attinentes, quibus in universum considerantur multiplices ecclesiastici regiminis formae apud Orientales et Occidentales; tum denique quaestiones pastorales, quae in huius temporis adiunctis summas exquirunt curas, inter quas praecipue recensendae sunt dioecesium administratio et religiosa christifidelium institutio.

Labores, quos hactenus insumpsistis, animum ad spem bonam merito erigunt. Procul dubio Oecumenica Synodus ob argumentorum non modo granditatem, sed praesertim multiplicitatem, graves varii generis difficultates affert, quae omnes cogitationi subeunt Nostrae. Eaedem profecto parvipendendae non sunt, sed potius redigendae in complexiorem numerum rerum, ad quas suo loco congruenter et apte expediendas elaboran-

---

[1] *Ps.* 32, 18.

dum est. Sive cum praesentes labores ad Concilium Oecumenicum apparandum consideramus, sive etiam cum ad eiusdem celebrationem proxime habendam mentem intendimus, pax et tranquillitas penitus insident animo Nostro. Fiducia Nostra alitur et fulcitur etiam actuosa navitate eorum Officiorum, quae hac in re nunc adiutricem Nobis operam praestant, et eorum quoque, quae eandem ob causam in posterum constituenda erunt.

Concilium in quibuslibet suis temporis et rerum adiunctis — cum nempe paratur, indicitur, peragitur — magnam pectoris firmitudinem exposcit et flagitat. Firmitas animi Nostri, altis actis radicibus, fide innititur. Saepe Concilium Oecumenicum felici nomine nuncupatur veluti caelestis lucis et gratiae nova Pentecostes, quae Ecclesiae Catholicae atque etiam universo hominum generi salutarium fructuum copiam comparabit.

Spes Nostra, humili sed ferventi mentis obsequio, in Deo collocatur, atque in caelesti ipsius gratia, prosperi successus pignore, secura consistit.

Ad huiusmodi felicem rerum eventum, Oecumenici Concilii Patres procul dubio omnibus viribus adlaborabunt.

In libera disceptatione, quam utilitas ipsa sacri Coetus exiget, iidem Patres validum adiumentum procul dubio excipient e praevia triennali opera, ad quam moliendam ingenia viresque vos contulistis.

Curas Nostras etiam eo convertimus, ut Officium edocendis diurnariis ampliore forma constituatur, ex quo fiet, ut publica opinio tanta super re congruenti ratione instituatur.

Venerabiles Fratres ac dilecti filii,

Ut ex Introitu Missae auspicium huius congressionis sumpsimus, ita pariter ex hodiernis Breviarii lectionibus opportuna monita haurire possumus, quae ad labores, in quos incumbimus, apte pertinere videntur.

Etenim gentium Apostoli verba, quae ibi referuntur, salutariter in memoriam revocant, evangelicae doctrinae praedicationem omni tempore difficultates coniunctas habere. Vanum sperare est, fore tempus aliquando, quo in terris perfecta tranquillitate frui liceat; ac prorsus falluntur qui putent, veritatis inimicum eandem semper faciem ostendere. Quapropter caveamus ne spem nimiam positam habeamus in ope atque favore, quae terrena instituta cuiusvis ordinis Nobis polliceri possint; quae omnia instituta — sive eorum agendi ratio est honesta sive improbanda — ad bona corporis et ad rei oeconomicae progressum potissimum semper spectant.

Moesto animo fatemur, at non pavidi aut spe destituti, regnum huius mundi saepe ac multum nobiliora hominis studia atque desideria compescere, animorumque praepedire profectum, qui ad caelestem beatitudinem conducit.

Nos vero — idque expedit iterum asseverare — pro Regno Dei huc una convenimus; quamobrem fulgeat omnino oportet uniuscuiusque nostrum exemplum, dum sanctissimae huic provehendae causae in bonum universae hominum familiae operam damus.

Quam ad rem optime quadrant quae de Sancto Paulo in hodiernis Breviarii lectionibus leguntur. Studiosa enim cura, qua homines de Concilio Oecumenico edoceri exoptant — quorum tamen opinio varia est ob rerum ignorationem vel ob minus plenam quorundam nuntiorum evulgationem — in memoriam revocat ea quae circa gentium Apostolum accidebant in suo conducto: *... venerunt ad eum in hospitium plurimi, quibus exponebat testificans regnum Dei, suadensque eis de Iesu... a mane usque ad vesperam.*[2]

Hoc in Catholicae Ecclesiae veluti centro, apud sacras Petri memorias, idem per Nos nunc absolvitur et perseverat ministerium, quod Petri et Pauli proprium fuit. Ut Apostolorum Acta narrare pergunt, Paulus *mansit biennio in suo conducto.*[3] Quanta suavitate huiusmodi verba pollent, quibus hodierna Matutini lectio concluditur! Haec enim robur Nobis et animum addunt ad nostros prosequendos labores, quotquot in Oecumenicum Concilium apparandum incumbimus. Etenim, ut sacrae Litterae docent, Paulus suscipiebat *omnes qui ingrediebantur ad eum, praedicans regnum Dei, et docens quae sunt de Domino Iesu Christo cum omni fiducia sine prohibitione.*[4]

Utinam caelestis gratiae auxilio Deus adiuvet et confirmet proposita haec nostra, quae generoso animo omnes concipimus; cuius quidem gratiae auspex est Apostolica Benedictio quam vobis universis peramanter in Domino impertimus.[5]

---

[2] *Act.* 28, 23.
[3] *Act.* 28, 30.
[4] *Act.* 28, 30-31.
[5] *A.A.S.* 54 (1962), pp. 397-399.

3 – DISCEPTATIO

I

DE EPISCOPORUM COADIUTORIBUS ET AUXILIARIBUS DEQUE EPISCOPORUM CESSATIONE A MUNERE PASTORALI

(Prima Congregatio: 3 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE EPISCOPIS ET DE DIOECESEON REGIMINE

Animarum salus lex semper in Ecclesia fuit eritque suprema, nam Christus Dominus « *ut salutiferum redemptionis opus perenne redderet, sanctam aedificare Ecclesiam decrevit, in qua veluti in domo Dei viventis fideles omnes unius fidei et caritatis vinculi continerentur* ».[1]

Haec igitur suprema lex numquam non est prae oculis habenda cum de pastorali ministerio fit sermo, atque adeo cum de officio agitur episcopali, quo « *nihil esse in hac vita, et maxime hoc tempore, difficilius, laboriosius, periculosius* »[2] nemo est qui non videat. Episcopi enim ex divina institutione peculiaribus praeficiuntur ecclesiis tamquam Pastores, omnes sibi commissas oves salvaturi deque iis « *quasi rationem reddituri* ».[3] Unde tales ipsi in suo munere gerendo sint oportet, qui finem illum divinum efficientissima qua possit ratione consequi valeant.

Duas vero, inter alias, in hac re difficultates easque graves nonnumquam oriri neminem latet. Quarum altera est quod Episcopus, infirmitate vel provecta aetate gravatus, suo officio, sicut oportet, explendo impar evadat; altera quod Episcopus, viribus licet validus ac potens, nequeat, ob nimiam dioecesis amplitudinem vel nimium incolarum numerum vel peculiaria apostolatus adiuncta, ipse solus episcopalia munia, sicut animarum exigit bonum, adimplere.

Prior difficultas ordinarie non aliter superanda censetur quam per generosam valdeque meritoriam renuntiationem ex parte Episcopi, et per consequentem novi Pastoris constitutionem. At casus omnino peculiares excludi non debent in quibus, Sanctae Sedis iudicio, veluti exceptionaliter per Coadiutoris vel Auxiliaris concessionem provideri expediat.

Alteri vero difficultati ordinarie est subveniendum per dioecesis divisionem aut dismembrationem; quod tamen ubi, Sanctae Sedis iudicio, fieri nequeat, non restat nisi ut Episcopo in subsidium unus pluresve Auxiliares vel unus constituatur Coadiutor.

Profecto cessatio a munere episcopali, cum res sit gravis pro Ecclesia momenti, non uni cuiusque Episcopi voluntati relinquenda videtur — quod in recti regiminis detrimentum interdum vergeret fideliumque admirationem — sed, nulla id vetante theologica ratione, iuridicis normis quodammodo moderanda. Quae tamen normae bono quidem animarum potissimum prospiciant oportet, at simul, ut aequum est Piaeque Matris sensibus consentaneum, Episcoporum bene de Ecclesia meritorum honori ac dignitati.

Item opportunum videtur ut Coadiutoris et Auxiliaris officium ac potestas enucleatius et aequabilius ipso iure definiantur. Ille enimvero personae, hic sedis intuitu praecipue constituitur; sed, claritatis et uniformitatis gratia, proponitur ut, transmissa nunc in Ecclesia latina vigente inter « sedi datum » et « personae datum » distinctione, cum novissimo Orientalium Codice *Coadiutor* ille sit ac vocetur qui Episcopo cum iure successionis, *Auxiliaris* vero qui sine iure successionis Episcopo datur.

Cum denique diversus sit utriusque finis munusque, diversae sint oportet et utriusque facultates. Hae tamen facultates, licet in casibus particularibus multifariam possint a Sancta Sede et ab Episcopo adiuto augeri, ipso iure definiri ac conferri debent talesque esse quae, salva dioecesani regiminis unitate, Coadiutoris et Auxiliaris actuositatem reapse efficientem reddant atque in tuto ponant dignitatem characteri episcopali inhaerentem.

Ad quae omnia rite disponenda sequens proponitur Schema.

I – De Episcoporum Coadiutoribus et Auxiliaribus

1. Unius Romani Pontificis est Episcopo Coadiutorem aut Auxiliarem constituere, salvo, pro Orientalibus, praescripto can. 248 § 1 n. 4 et can. 327 § 1 *C.I.C.O.*[4]

2. Coadiutor datur Episcopo cum iure successionis; Auxiliaris vero datur Episcopo sine iure successionis.

3. § 1. Coadiutori, vi officii, ea in universa dioecesi potestas iurisdictionis in spiritualibus et temporalibus, cum iisdem facultatibus, competit quae iure communi ad vicarium generalem spectat, haud exceptis iis quae speciale seu peculiare requirunt mandatum, et nulla facta Episcopo coadiuto facultate sibi aliquid reservandi.

§ 2. Ampliores facultates in casibus particularibus possunt Coadiutori a Sede Apostolica, vel a Patriarcha pro Orientalibus, concedi seu ab Episcopo coadiuto committi.

§ 3. Coadiutor, ut canonicam sui officii possessionem capiat, necesse est Litteras Apostolicas seu Patriarchales ostendat Episcopo simulque Capitulo Ecclesiae Cathedralis ad normam can. 334 *C.I.C.* si de Latinis agitur, vel coetui consultorum eparchialium ad normam can. 397 § 3 *C.I.C.O.* si de Orientalibus agitur.[5]

4. Coadiutor Episcopo coadiuto semper sensus obsequii ac reverentiae exhibeat; in omnibus negotiis maioris momenti eum consulat; curet denique

ita in munere suo se gerere ut unitas regiminis, quantum fieri possit, sarta tecta habeatur.

Vicissim autem Episcopus Coadiutorem suum paterne diligat, existimatione prosequatur eique in munere obeundo faveat.

5. § 1. Si ob peculiarem dioecesis conditionem bonum animarum id exigat, ne renuat Episcopus Auxiliarem a Sede Apostolica expostulare.

§ 2. In casu nimiae territorii amplitudinis vel nimii incolarum numeri, Episcopus satagat ut Sedes Apostolica dioecesium dividat vel dismembret, aut saltem unum pluresve Auxiliares concedat.

6. § 1. Auxiliaris obtinet ipso iure potestatem et facultates vicarii generalis.

§ 2. Ampliores facultates in casibus particularibus possunt Auxiliarii a Sede Apostolica, seu a Patriarcha pro Orientalibus, concedi vel ab Episcopo committi. Episcopus autem habitualiter alii ne deleget quae Auxiliaris potest et vult ipse exercere.

§ 3. Auxiliaris ut canonicam sui officii possessionem capiat, necesse est Litteras Apostolicas seu Patriarchales Episcopo residentiali ostendat.

7. Si plures in dioecesi constituti fuerint Auxiliares, curetur ut singuli ad distinctas dioecesis portiones deputentur vel distinctis officiis dioecesanis praeficiantur, firma tamen manente eorumdem iurisdictione in solidum.

8. Munus suum Auxiliaris exerceat sub omnimoda dependentia ab Episcopo residentiali, nihilque magni momenti agat nisi eo consulto et probante.

9. Nisi aliud a Sede Apostolica, seu a Patriarcha pro Orientalibus, in casibus particularibus provisum fuerit:

1) cum Episcopi residentialis munere non exspirant potestas et facultates quas Auxiliaris obtinet a iure vel a Litteris constitutionis, ea tamen lege ut, sede vacante, nihil innovetur;

2) sede per mortem aut renuntiationem vacante, Auxiliaris fit ipso iure Administrator Apostolicus; quod si plures sint Auxiliares, ille fit Administrator Apostolicus qui antiquior est ratione muneris Auxiliaris in dioecesi, ceteris suas facultates ut supra retinentibus.

II – De Episcoporum cessatione a munere pastorali

1. Episcopi residentiales, Vicarii et Praefecti Apostolici, Abbates et Praelati nullius qui, ob permanentem valetudinis defectum, implendo pastorali muneri minus apti evaserint, enixe in Domino rogantur ut, secum rationes recogitantes de suscepto officio Deo reddendas, sua ipsi sponte renuntiationem a munere Summo Pontifici exhibeant, eius placitis generose obsecundare parati.

2. Etiam ingravescente iam aetate iidem de quibus in art. 1°, pro Dei atque animarum amore enixe rogantur ut suo officio sponte renuntient.

Hanc vero renuntiationem omnino fecisse censentur cum 75^{mum} aetatis suae annum iam expleverint.

3. In casibus de quibus in artt. 1° et 2°, Summi Pontificis erit, pro sua qua pollet suprema plenaque potestate et fraterna in Episcopos caritate, decernere, peculiaribus sive personarum sive locorum attentis circumstantiis, utrum renuntiationis acceptatio sit concedenda aut neganda aut differenda, an expediat renuntianti subvenire per Coadiutoris vel Auxiliaris constitutionem.

4. A munere episcopali ob infirmitatem vel aetatem cessantibus congrua providebitur sustentatio etiam, si casus ferat et ipsis placuerit, per alicuius consentanei officii collationem; honores et privilegia dimissi muneris servabuntur; in loco denique quem maluerint commorari et sepeliri licebit, non exclusa dioecesi cuius gubernationem antea gesserint, nisi Sedi Apostolicae aliud expedire visum fuerit.

5. § 1. Normae huius capitis vim legis obtinebunt pro Episcopis residentialibus, Vicariis et Praefectis Apostolicis, Abbatibus et Praelatis nullius qui tales prima vice post promulgatum Concilium Oecumenicum constituentur; pro ceteris vero habeantur tantum ut Sedis Apostolicae vota.

§ 2. Eaedem huius capitis normae nullum afferunt praeiudicium iuribus Patriarcharum Orientalium.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 5-13 februarii 1962.

NOTAE

[1] Conc. Vat. I, Const. Dogm. I *de Eccl. Christi,* DB 1821.
[2] S. Augustinus, *Ep. ad Valerium 21, ML* 33, 88.
[3] *Hebr.* 13, 17.
[4] Motu Proprio Pii PP. XII *Cleri Sanctitati,* diei 11 iunii 1957.
[5] Ibidem.

2) RELATIO EM.MI P. D. PAULI CARD. MARELLA PRAESIDIS COMMISSIONIS DE EPISCOPIS ET DE DIOECESEON REGIMINE

Quaestio de episcoporum coadiutoribus seu auxiliaribus et de cessatione a munere pastorali explicite Commissioni nostrae non fuit posita; sed iam in primis commissionis conventibus de melius definienda coadiutorum et auxiliarium figura iuridica sodales agere coeperunt.

Rev.mus P. Cappello S. I., qui nuper sanctissime obiit, insigne Commissionis membrum et clarissimus canonicae scientiae magister iterum iterumque affirmavit de hac re vere adesse in C.I.C. lacunam. Quapropter opportunum quinimmo necessarium visum est in nova condenda disciplina statum iuridicum, iura et facultates coadiutorum et auxilia-

rium aptius definire; eo vel magis quod nostris hisce temporibus illorum numerus auctus est et in dies augescit, praesertim in quibusdam nationibus; ita ut coadiutorum vel auxiliarium constitutio, quae tamquam exceptio olim considerabatur, nunc uti norma communis certis in adiunctis appareat. Etenim probe nostis, Eminentissimi ac Excellentissimi Patres, Apostolicam Sedem hodie constituere sive coadiutores cum iure successionis, sive coadiutores Sedi datos, sive coadiutores sine iure successionis, sive auxiliares personae episcopi datos: quattuor igitur hodie dantur in Ecclesia coadiutorum vel auxiliarium genera, quae conspicue in nostra Commissione erant repraesentata.

Schema vobis propositum tres partes comprehendit: Prima exhibet prooemium; secunda, quae est Caput I, de coadiutorum et auxiliarium nominatione, iuribus et facultatibus agit; tertia, quae est Caput II, de episcoporum cessatione a munere pastorali quaestionem solvit.

Quoad Caput I: De episcoporum coadiutoribus et auxiliaribus, haec animadvertere velim.

In articulo II, pag. 5,[1] clara ponitur distinctio inter coadiutorem et auxiliarem, prout habetur in C.I.C.O., scilicet: coadiutor datur episcopo cum iure successionis; auxiliaris vero datur episcopo sine iure successionis. Quapropter disciplina vigentis C.I.C. in hac re innovatur, cum non habeatur amplius formalis distinctio inter coadiutorem sedi datum et coadiutorem personae datum seu auxiliarem. Posita hac distinctione, omnia clariora fiunt nec amplius in posterum valde mirari poterunt fideles scientia canonica expertes quod episcopus coadiutor aliquando sedi datus, sine iure successionis, mortuo coadiuto in regimine dioecesis non successerit, prout ego ipse testes fui cum legatione pontificia functus sum.

Omnino necessarium usum est concedere coadiutori ipso iure quamdam summam facultatum, quam nec litterae apostolicae neque episcopus coadiutus possent unquam minuere, augere utique. In iure vigenti coadiutor semper caute procedere debet, ne praetergrediatur limites mandati, ne displiceat episcopo mandanti; continuo fluctuat in exercitio sui muneris, quin liberam et sanam actionis pastoralis navitatem in bonum animarum exercere valeat. In nova proposita disciplina coadiutori ipso iure aliquid amplius conceditur quam auxiliari vel simplici vicario generali, quia ipse est episcopus residentialis in potentia et aliquando supplet atque complet episcopum, qui plerumque supponitur minus validus ratione vel aetatis vel infirmitatis.

Notetur insuper quod, de iure condendo, coadiutor non induit

[1] Cf. p. 644.

figuram vicarii generalis; habet quidem positiva iura ad instar vicarii generalis, sed non eiusdem limites; unde, v. g. episcopus non potest sibi reservare, relate ad coadiutorem, ea quae, vi canonis 368, potest relate ad vicarium generalem et, consequenter, relate ad auxiliarem.

Potestas igitur coadiutoris erit certe ordinaria; sed simul videtur aliquid amplius quam vicaria, quinimmo coadiutor recensendus esse videtur inter ordinarios locorum.

Ad vitandam diarchiam in dioecesi opportunum visum est Patribus commendationem ponere in art. 4, pagg. 5-6,[2] ut unitas regiminis sarcta tecta habeatur.

Commissio nostra unanimis fuit in hac sententia, statum iuridicum episcopi auxiliaris ampliandum et determinandum esse, ita ut honoraretur character episcopalis et auxiliaris subtraheretur a conditione, in quae nunc saepe saepius invenitur, dispensatoris Confirmationis tantum, nulla potestate iurisdictionis gaudentis. Quapropter in art. 6 ponitur ut auxiliaris habeat ipso iure potestatem et facultates vicarii generalis, ita ut tollatur inconveniens, quod aliquando episcopus auxiliaris minus possit quam vicarius generalis sine charactere episcopali.

In art. 7, pag. 6,[3] verbis illis « firma tamen manente eorumdem iurisdictione in solidum » claro et positivo modo resolvitur quaestio, inter canonistas agitata, utrum, nempe, necne, multiplicatis in dioecesi auxiliaribus, eorumque singulis concredita de facto vel portione territorii vel peculiari negotiorum genere, integra maneat eorum potestas circa ceteras dioecesis partes vel circa cetera negotiorum genera.

Nova etiam iuris dispositio statuitur in art. 9, pagg. 6-7:[4] facultates quas auxiliaris a iure obtinet ipse non amittit exspirante munere episcopi residentialis, et, quod maioris est momenti, sede per mortem aut renuntiationem vacante, auxiliaris fit ipso iure administrator apostolicus, nisi aliud a S. Sede provisum fuerit. Hac de re multum disceptatum est in Commissione nostra; difficultas enim gravis occurrit ex vigenti iure capitulorum cathedralium eligendi vicarium capitularem sede vacante; sed consideraverunt Patres, historia nos docet, illud ius natum esse quando auxiliaris officium non exsistebat, vel saltem quando diversa erat figura iuridica auxiliaris. « Administratio vacantis ecclesiae » scribit canonista insignis, Matthaeus a Coronata, « historice cum iure eligendi novum episcopum semper nexum habuit ». Nunc autem ius eligendi novum episcopum fere evanuit e manibus capitulorum; nil proin-

---

[2] Cf. pp. 644-645.
[3] Cf. p. 645.
[4] Cf. p. 645.

de mirum quod eadem evolutio fiat etiam quoad ius eligendi vicarium capitularem in certis adiunctis.

Ceterum est mortificatio magna characteris episcopalis et res miranda prorsus in oculis fidelium quod, cum adsit episcopus auxiliaris, qui magnam partem habuit in regimine dioeceseos, sede vacante dioecesim gubernandam concredatur simplici sacerdoti.

De episcopi cessatione a munere pastorali. In capite II nova et gravissima proponitur quaestio: « De cessatione a munere pastorali ». Multa hac de re in sessionibus commissionis nostrae dissertum est, et diversae prolatae sunt sententiae et propositae solutiones; attamen, hodiernis apostolatus necessitatibus bene perpensis, quae efficax ministerium, sedulam pastoralem curam atque validam dioeceseon constitutionem necnon apostolatus coordinationem requirunt, maior sodalium pars omnino necessarium esse existimavit, ob supremum animarum bonum, ut aliquid de hoc gravissimo argumento per legem conciliarem ediceretur ac praefineretur, ne res tanti momenti relinquatur conscientiae singulorum episcoporum aut directo interventui S. Sedis, res fere semper odiosa et episcopis plerumque aerumnosa ac molesta. Neminem fugit exspectationem quoque publicae opinionis in Ecclesia de hac re magnam esse.

In hoc amplissimo coetu mense elapso de huiusmodi quaestione tractavimus schemata Pontificiae Commissionis de Missionibus examinantes, et multas audivimus contrarias Patrum sententias. Candide fateor propositiones Commissionis de Missionibus mihi quoque nimie acerbas apparuisse. Iamvero formula quae a Commissione nostra proponitur non videtur esse dura, sed salvare potius et episcoporum honorem et supremum animarum bonum.

Disceptationes multae, uti dixi, in conventibus Commissionis nostrae factae sunt, praesertim de statuenda aetate cessandi muneris. Quattuor vel quinque sodales petierunt ut de renuntiatione vel cessatione a munere pastorali ratione aetatis nullo modo ageretur, ita ut res tota relinqueretur prudenti S. Sedis iudicio. Rationes quibus ipsi innitebantur hae sunt: 1) Traditio Ecclesiae et dignitas episcoporum adhuc validorum. 2) Officio episcopali magis quam cuilibet alii perpetuitas subiectiva competere debet ex dignitate apostolici muneris. 3) Mensura aetatis non semper potest esse mensura validitatis. 4) Exempla episcoporum qui in senectute multa praeclara fecerunt et usque faciunt. 5) Humanum et christianum est quod episcopus sciat locum sepulturae suae. 6) Adventante statuta fine sui gubernii, ipse non facile conatur aggredi spinosas quaestiones, et subditi quoque insolentes fieri possent, unde ruerent auctoritas regiminis et disciplinae vigor.

Huiusmodi haud spernendae rationes Patres Commissionis iterum iterumque perpenderunt; sed alias non minus graves rationes prae oculis habentes et coram Domino considerantes, propositum schema maioritate suffragiorum adprobaverunt, viginti contra quinque.

Etenim: 1) Nulla theologica difficultas afferri potest contra cessationem episcopi a munere pastorali ante mortem; siquidem potestas episcopalis ipso iure divino est limitabilis a Summo Pontifice, non solum quoad extensionem territorialem, sed etiam quoad tempus; quod fit in translatione ab una ad aliam sedem fieri potest in cessatione a munere ob rationabilem causam. Neque plus aequo urgenda est antiqua illa et veneranda opinio de matrimonio mystico inter episcopum et sponsam particularem ecclesiam; stabilitas quidem in munere etiam pro episcopis affirmanda est, non autem omnimoda inamovibilitas usque ad mortem; nam suprema lex boni animarum valet etiam pro episcopo. Bonus Pastor dat animam suam pro ovibus suis; a fortiori debet dare quod minus est, nempe renuntiationem a munere, nisi renuntiationem cuidam morti morali comparare velimus.

2) Decisio definitiva tandem aliquando relinquitur S. Sedi in singulis casibus; non ergo episcopi fiunt amovibiles ad nutum, quasi ad libitum, sed rationibus omnibus in bonum animarum a pia matre Ecclesia perpensis. Danda est ipsi S. Sedi iuridica possibilitas interveniendi delicate, etiam in illis casibus, in quibus episcopus non videt realem situationem suam et gravem dioecesis statum, qui quidem casus saepe saepius occurrunt. Verum quidem est plures viros posse, etiam post septuagesimum quintum aetatis annum, bene regere et gubernare dioecesim, quamvis admittendum sit vires, sive physicas sive intellectuales ac morales, aliquando multum esse debilitatas ob senectutem quae est ipsa morbus; sed pariter verum est multo plures non posse, unde datur elegans et nulli iniuriosa possibilitas S. Sedi ut finem imponat regimini certe damnoso; melius inquirat de dubie damnoso, validum vero confirmet atque corroboret.

3) Pariter verum est adventante fine gubernii posse vires episcopi naturaliter deprimi, sed etiam verum est posse, e contra, supernaturaliter extolli et augeri, iuxta illud « dum tempus habemus, operemus bonum ».

4) Quoad sepulturam, nihil vetat quominus episcopus renuntians mandet suum corpus condi in ecclesia cathedrali et in art. 4, pag. 8 [5] huic desiderio consulitur, peculiari norma statuta.

De quibusdam articulis huius capitis pauca dicam.

---

[5] Cf. p. 646.

In art. 1, pag. 7,[6] mentio fit de renuntiatione ob infirmitatem, quae videtur necessaria, quia infirmitas potest omni aetate episcopis supervenire; et tunc bono animarum subveniendum est. Insuper, cum haec causa renuntiationis sit evidentissima et nemini odiosa, ponendo illam primo loco psychologice paratur via ad renuntiationem propter senectutem.

Exhortatio ad renuntiationem, quae ponitur in art. 2 « ingravescente iam aetate », salvat quodammodo decorem episcopi eiusque decisionis spontaneitatem. Stante enim hoc textu legali, duo habentur commoda: 1) Succurritur episcopis, qui renuntiare vellent, sed absente quavis iuris commendatione, timent ne videantur superioribus et gregi sibi commisso tamquam duces segnes, laboris impatientes et facile renuntiatarii. 2) Episcopi qui sunt delicatae conscientiae magni facient exhortationem iuris demonstrativam mentis Ecclesiae; ideoque, ingravescente iam aetate, sibi hoc problema ponent, aut alius illis ponet. Responsum Apostolicae Sedis dabit illi et quietem conscientiae et meritum oboedientiae.

Tacita renuntiatio, de qua fit sermo septuagesimo quinto anno expleto in eodem art. 2, § 2, visa est modus cessationis a munere minus odiosus et honori episcopo debito magis consentaneus. Totum iudicium (italice: *iniziativa*) tunc est in manu S. Sedis, quae, interveniendo, nullam legitimam admirationem suscitabit; sed cordati episcopi, antequam tacita renuntiatio habeatur, eam sponte sua expressam Summo Pontifici faciant. Hoc in casu, ad tranquillitatem dandam episcopis, quinque dari poterunt possibilitates, quae in art. 3, pag. 7, suggeruntur, scilicet: 1) Inconditionata acceptatio renuntiationis ex parte S. Sedis. 2) Inconditionata repulsio renuntiationis. 3) Dilatio acceptationis. 4) Constitutio coadiutoris cum iure successionis. 5) Constitutio auxiliaris vel auxiliarium.

His positis, cum incertum sit quid in casu Apostolica Sedes sit decretura, nulli dabitur praetextus ut, adveniente aetate praefinita, velit aliquod commodum ex hac situatione percipere.

Concessiones denique, quae in art. 4, pagg. 7-8 [7] recensentur, ideo positae sunt, non solum ut iustitiae et charitatis ratio haberetur, sed etiam ut facilior evaderet via ad renuntiationem.

Difficultates certe non deerunt ut decora sustentatio provideatur pro episcopo renuntiante; sed in singulis casibus videndum erit et in ipsa

---

[6] Cf. p. 645.
[7] Cf. p. 646.

nova condenda disciplina de administratione bonorum dioecesis congrua solutio inveniri poterit.

Dispositio art. 5, pag. 8,[8] est norma transitoria, qua in omnibus novis ferendis legibus semper datur, ad servanda iura iam forte quaesita. Hic autem posita est ad edulcorandam quodammodo amaritudinem legis. Insuper esset forsan satis laboriosum pro Sede Apostolica si omnes episcopi infirmitate vel senectute laborantes statim post Vaticanum Concilium essent simul substituendi.

Finem tandem relationi imponens, liceat mihi verba S. Augustini episcopi et Ecclesiae doctoris referre: « Longe est gloroisius episcopatus sarcinam propter Ecclesiae vitanda pericula deseruisse quam propter regenda Ecclesiae gubernacula suscepisse ». Saepe saepius permanentia in munere pastorali, quando vires ob senectutem debilitantur, videtur esse tuitio iuris privati et boni personalis episcopi, dum renuntiatio seu cessatio a munere gerendo est vera exigentia boni publici Ecclesiae, sive particularis sive universalis, quam instanter et prompte requirit illa animarum salus, quae lex semper fuit in Ecclesia eritque suprema.

Ponens quaestionis fuit Exc.mus P. D. Aloysius Carli, ep. Signinus, qui in apparanda conscriptione schematis novissima desideratissimi Patris Cappello consilium expetivit et habuit.[9]

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. FERRETTO: Liceat humiliter animadvertere quod hoc schema mihi videtur saltem inopportunum pro recto dioeceseon regimine, sive si consideretur in suis principalioribus seu fundamentalibus argumentis, sive si examinentur particularia praescripta, quum multa afferat quae, uti verbis Em.mi Relatoris in favorem Coadiutoris et Auxiliaris adhibitis utar, mortificant « Episcopum ».

Quoad principalia seu fundamentalia argumenta: *in capite I* immutari conatur vigens canonica disciplina de officio Auxiliaris et de officio Coadiutoris, quae apte in iure canonico disposita est et bene respondet difficultatibus forte exhorientibus sive ex dioecesis amplitudine sive ex provecta aetate vel infirmitate Episcopi, uti ex permultis exemplis, texte experientia triginta annorum, facile probari posset. Unicum quod afferunt argumentum est Codex pro Ecclesia Orientali: sed, maxima cum reverentia dico, nescio si hoc argumentum sit omnino et absolute retinendum in Ecclesia Latina.

---

[8] Cf. p. 646.

[9] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

In capite altero agitur de decernenda cessatione Episcopi a munere pastorali ob provectam aetatem, quod omnino absonum est ab ecclesiastica traditione.

In particulari: 1) Capite I nil dicitur de iurisdictione Episcopi Coadiuti, quae proinde integra perseverare censetur.

E contra, n. 3° § 1, valde extollitur potestas Episcopi Coadiutoris cui tribuitur iurisdictio in spiritualibus et temporalibus in universa dioecesi (cf. c. 368 § 1 C.I.C.) quae ad Episcopum iure ordinario pertinet, minime exceptis iis quae requirerent ex iure speciale mandatum et minime facta Episcopo Coadiuto facultate aliquid sibi reservandi.

Ideoque haberemus perfectam diarchiam maximo cum detrimento ecclesiasticae disciplinae, quidquid sit de his quae habentur sub n. 4.

2) Eodem capite, numero 4 in fine (pag. 6 [1] linea 5 et s.) ubi agitur de « paterna » dilectione Episcopi erga suum Coadiutorem. Quidquid sit de opportunitate eiusmodi praecepti, adnotare vellem quod ipse Summus Pontifex universos Episcopos *fratres* appellat, ideoque relationes inter Episcopum et Coadiutorem censerem minime habendae tanquam patris ad filium sed potius tanquam fratris ad fratrem.

3) Eodem capite n. 7: permulta incommoda exhoriri poterunt si, pluribus Auxiliaribus constitutis et ad distincta officia dioecesana destinatis « firma maneret eorumdem iurisdictio in solidum »: quae iurisdictio est, iuxta ea quae habentur numero praecedenti « Vicarii Generalis ».

4) Idem animadvertere vellem circa n. 9, 2) (pag. 7 [2] a linea 5 ad 10) ubi agitur de Administratore Apostolico ceteris Auxiliaribus suas facultates retinentibus.

5) Cap. II n. 1 linea decima quarta ubi agitur de Episcopis qui « implendo pastorali muneri minus apti evaserint », sed nil dicitur de Persona physica vel morali quae hoc gravissimum iudicium emittere debet.

6) Iam dixi de n. 2 quod omnino omittendum censerem.

7) Et veniam tandem ad n. 4 ubi de « consentanei officii collatione », de honoribus et privilegiis « dimissi muneris » servandis, de facultate seligendi commorationem in loco « quem maluerint » Episcopo renunciatario facienda.

« De consentanei officii collatione »: est concessio prorsus inutilis si agitur de Episcopo « minus apto » ob permanentem valitudinis defectum vel ob provectam aetatem, et distinctio inter unum et alterum casum est res difficilis et difficultatibus obnoxia.

---

[1] Cf. p. 645.
[2] Cf. p. 645.

« De honoribus et privilegiis dimissi muneris servandis »: quaenam erunt? Can. 349 § 2, 3° recensetur, v. g. privilegium « Elevandi in omnibus ecclesiis suae dioecesis thronum cum baldachino ».

Facultas denique « in loco quem maluerint commorandi » unicuique homini libero pertinere censerem.

Ideoque salubrius de his silendum esset.

Card. SPELLMAN: Commissio de Episcopis et de Dioeceseon Regimine, Ecclesiae lege stabili et suprema de salute animarum ducta, de quaestione sat difficili circa ministerium pastorale Ordinarii loci satagens, hoc schema cum fortitudine laudanda confecit. Solutiones ex ampla et diuturna Ecclesiae experientia difficultatum consuetarum officio episcopali residentiali adnexarum depromptas pro posse enodavit in unum dumtaxat finem, nempe ut bono publico quam privato prospiciant.

Nemo est qui dubitat quin solutiones generales difficultatum particularium iure generali fere semper providendae sint, saepeque saepius quadam lege generali difficultates bene amoveantur. Ad solutionem huiusmodi petendam, autem, semper cum cautela procedendum est ne iure novo generali aliae novae et aeque perplexae difficultates creentur!

Cum praestantibus Membris Commissionis de Episcopis et de Dioeceseon Regimine sentimus opportunum videri, claritatis et uniformitatis causa, ut, distinctione Codicis Iuris Canonici, scilicet inter « sedi datum » et « personae datum » abrogata, Coadiutor vel Auxiliaris Episcopo detur, ille cum iure successionis, hic sine isto iure.

Consentiendum est, etiam, proposito Commissionis ut quaedam facultates Coadiutoris ipso iure definiendae et conferendae sint. Facultates secundum schema a iure concedendae ipsae videntur quae rationi Coadiutoris dandi consulant. Quod istae a iure concedantur, nulla facta Episcopo coadiuto facultate sibi aliquid reservandi, bene obstabit difficultati non incognitae Episcopi qui tot facultates sibi vel Vicario generali praedilecto reservabat ut ipsa ratio Coadiutoris Episcopo habendi e medio sublata fuisset.

Commissionis propositis circa officium Episcopi Auxiliaris, autem, deque facultatibus ei a iure concedendis necessario dissentiendum est. En casus admonitionis antea prolatae ut cum cautela ad petendam difficultatum solutionem generalem procedendum sit, ne aliae novae et aeque perplexae creentur! Primo aspectu videtur omnino opportunum et dignitati Episcopali congruens ut Auxiliaris obtineat ipso iure potestatem et facultates vicarii generalis. Officium Episcopi non coadiuti etiam videtur consuli, quia munus Auxiliaris exercendum est sub omnimoda

dependentia ab Episcopo residentiali nihilque magni momenti agere debet nisi eo consulto et probante.

Casus non est omnino fictus nec rarus, autem, in quo Episcopo residentiali propter multitudinem fidelium dioecesis non utiliter dividendae datur Auxiliaris praesertim ad necessarium adiutorium in sacramento Confirmationis administrando. Ad hoc adiutorium valde laboriosum seligitur, ut Auxiliaris, sacerdos sat iuvenis consecrandus. Episcopo iam diu adest Vicarius generalis, quadam ratione non-episcopabilis, non provectior annis sed maturior, qui propter diuturnam experientiam et dioecesis rerum adiunctorum cognitionem amplam necnon iuris canonici peritiam probatam et sacerdotum reverentiam, laborem administrativum cotidianum in Curia episcopali valde utilem peragit. Si omnes facultates vicarii generalis novo Auxiliari, aliquo sensu adhuc non plene probato, immediate conceduntur, non semper cum felici exitu fiet haec quasi-divisio unitatis regiminis ab omnibus, ipsa Commissione non exclusa, ita desideratae.

In dioecesi grandiore, e. g., civitatis permagnae, Episcopo aliquoties dantur plures Auxiliares; et evenire potest ut tantum post aliquot annos ipse certior factus sit cuinam prae aliis facultates ampliores cum fructu et unitate regiminis delegandae sint.

Non placet, ergo, hoc schematis propositum de potestate vicarii generalis Auxiliari semper ipso iure et immediate a die possessionis canonicae concedenda, non obstante quod schema omnino silet de facultate Episcopi sibi aliquid reservandi, ideoque eam non abrogat. Melius esset relinquere iudicio Ordinarii loci quando et quaenam facultates Auxiliari suo concedendae sint. Praescriptum paragraphi tertiae canonis 351 Codicis Iuris Canonici, de Episcopo non denegando Coadiutori dato personae seu Auxiliari quae potest et vult exercere, a schemate repetitum, omnes boni nominis Episcopos residentiales in hac materia dirigere sufficiat!

Neque placet schematis propositum ut, sede vacante, Auxiliaris fiat ipso iure dioecesis Administrator Apostolicus; vel si plures sint Auxiliares, ille qui antiquior sit ratione muneris Auxiliaris in dioecesi. Ratio Administratoris Apostolici pro omnibus casibus sedis cum Auxiliari vacantis omnino non apparet. Et quisnam est qui nesciat quosdam casus, in quibus Auxiliaris antiquior ratione muneris, minus duorum vel omnium aptus vel vix aptus sit ad regimen dioecesis, sede vacante? Si revera sub coelo esset ratio tam fortis, quam nos haud scire confiteremur, iuris vigentis de sede vacante ita radicitus mutandi ut aliquis ipso iure Administrator Apostolicus fieri deberet, nonne eadem ratio substantialiter adesset pro omnibus dioecesibus etiam illis sine Auxiliari. Nonne

possumus confidere ut Capitulum Cathedrale vel coetus consultorum dioecesanorum Auxiliarem, si quis sit, aptum quam Vicarium Capitularem ordinario eligant. Lex de extraordinariis non curat.

Propositum, demum, quod Episcopus residentialis sui muneris renuntiationem omnino fecisse censetur cum septuagesimum quintum aetatis suae annum iam expleverit, minime placet. Num aetas nuda accipienda est ut signum automatum cessationis muneris divinae institutionis, experientia valde pretiosa cum fidelium optima aestimatione, absentia valetudinis defectus, immo possessione virium et corporis et mentis fortium, prorsus posthabitis? Si obiicitur quod schema etiam proponit futurum esse Summi Pontificis in omnibus casibus decernere, peculiaribus personarum circumstantiis attentis, utrum renuntiatio accipienda aut neganda sit, adhuc a fortiori quaerendum est de necessitate, immo de idoneitate renuntiationis automatae. Nonne Sancta Sedes semper poterit renuntiationem utilem obtinere etiam Episcopi aetatis minoris?

Card. Frings: Assentio quoad differentiam inter Coadiutorem et Auxiliarem, et etiam quoad munus Coadiutoris, sed manet difficultas quid de locis, in quibus Episcopus dignitate cardinalitia pollere solet ideoque Sancta Sedes Coadiutorem cum iure succedendi dare non solet.

Non placet quod proponitur de Episcopis Auxiliaribus, qui ipso iure et munere suo vicarii generales fiant propter *unitatem* et *libertatem* regiminis Ecclesiae.

1. Secundum doctrinam praeclarissimi Episcopi et Martyris Ignatii Antiocheni *unus* est Episcopus Ecclesiae particularis. Secundum propositum hic episcopatus monarchicus emollitur in directione ad regimen collegiale dioeceseos. Nec consentaneum videtur dioecesim partire inter Episcopos Auxiliares in portiones locales, quia omnes fideles dioeceseos volunt videre Episcopum residentialem, qui pater est omnium fidelium suorum. Melius videtur, ut Episcopus residens cum Auxiliaribus suis alternatim visitet varias partes dioeceseos et ipsos consulat in causis maioribus, v. g. in nominatione parochorum. Deputatio Auxiliarium ad officia distincta pro tota dioecesi placet.

2. Quoad *libertatem* regiminis Episcopus secundum canones potest vicarium generalem constituere et removere ad nutum suum, Vicarium generalem vero, qui est Episcopus Auxiliaris, non potest removere, quia ex munere suo erit vicarius generalis. Nec est omnino liber in eius nominatione, quia Sanctae Sedi proponit ternam pro nominatione Auxiliaris. Successor vero invenit hos Episcopos Auxiliares, qui sunt et manent vicarii generales, in quorum nominationem nullum habuit influxum. Ergo un-

dequaque est ligatus in libero regimine dioeceseos. Quae dicuntur de Auxiliaribus non placent.

Quae dicuntur de cessatione Episcoporum a munere molliter quidem dicta sunt et cum magno respectu erga Episcopos, qui nunc sunt et praesertim qui nunc veteres sunt. Sed manet difficultas fundamentalis. In Epistula Sancti Clementis Papae ad Corinthios graviter reprehenduntur ii, qui presbyteros-episcopos, qui erant Corinthi, deposuerant. S. Clemens magna auctoritate inculcat munus episcoporum non posse aequiparari cum muneribus saecularibus, quae secundum voluntatem membrorum horum coetuum dantur et demuntur, sed esse iuris divini. Quapropter postulat, ut presbyteri-episcopi restituantur in sedes suas et isti novatores graviter puniantur. Qua de causa non videtur esse sine periculo, si tangatur in decreto universali inamovibilitas Episcoporum.

Insuper nihil dicitur de cessatione Episcoporum Auxiliarium, de Patriarchis, de Cardinalibus, qui praesunt summis officiis in curia Romana. De cetero Sancta Sedes iam nunc in casibus particularibus habet media dandi Coadiutorem Episcopis etiam dignitate cardinalitia insignitis vel eos deponendi. Quibus rationibus schema non placet.

Card. RUFFINI: Pag. 5,[3] lin. 9 s.: *Coadiutor cum iure successionis* ne concedatur nisi in casibus extraordinariis, immo nunquam — si possibile est — concedatur. Etenim cum ipse sit in dioecesi tamquam proxime futurus episcopus eiusdem dioeceseos, alterutrum effectum, tristissimum quidem, fere semper consequitur: aut substituit quasi omnino Episcopum Ordinarium, hunc offendendo, aut auctoritatem suam paulatim amittit quia clerus dioecesanus ad veterem Episcopum contra ipsum facile recurrit. Puto proinde esse remedium peius renuntiatione.

Pag. 5, lin. 16 ss.: Facultates quae coadiutori conceduntur mihi videntur iustum rectumque limitem transgredi et Episcopum adiutum, qui omni veneratione dignus esse potest, offendere vel saltem neglegere.

Pag. 5, lin. 3 s.: « ... ut unitas regiminis, *quantum fieri possit,* sarta tecta habeatur ». Non quantum fieri possit, sed semper stricte servanda est, quia Episcopatus est *essentialiter* monarchicus. Si id non habetur constanter prae oculis, duo interdum constituuntur Episcopi cum potestate plena in una dioecesi, sicut aliquando — proh dolor! — evenit.

Pag. 6 [4] ad 6 § 1: Auxiliarem obtinere ipso iure potestatem et facultates vicarii generalis, neque bonum neque utile est, nisi Auxiliaris seliga-

---

[3] Cf. p. 644.
[4] Cf. p. 645.

tur ab Episcopo ipso, et in facultate eius sit, quando velit, Auxiliarem officio Vicarii Generalis privare (cf. can. 366 § 2 C.I.C.).

Pag. 7 [5] ad 1) et 2): Quae hic proponuntur non placent.

Pag. 7, lin. 22 ss.: Aetatem definire pro munere episcopali, absonum est omnino; secus — ne aliud dicam — hanc normam multi extendi vellent — et quidem eadem ratione — ad Praefectos, Adsessores, Secretarios SS. Congregationum Romanarum et ad ipsum Summum Pontificem, fel. regn., quem Deus sospitem diutissime servet in bonum Ecclesiae universae!

Card. Siri: In hoc schemate quaedam apparent inconvenientia, quae non sunt directe contra rationem theologicam, sed possunt evadere paulatim contra rationem theologicam.

Dicuntur tit. I n. 2 Coadiutores Episcoporum dari semper cum iure successionis. Non apparet ratio cur minuatur libertas Apostolicae Sedis de hac re disponendi. Hucusque Coadiutores Episcoporum dantur alii c. i. s., alii sine iure successionis. Certo hic ergo minuitur libertas in Auctoritate quae hisce quaestionibus praesidet.

Dum e contra libertas maxima requiritur ut melius provideatur bono animarum secundum varietatem circumstantiarum.

Nulla apparet ratio immutandi ius hucusque et praxis vigentia.

Neminem fugit quaestionem Coadiutorum Episcoporum esse maxime delicatam et ideo esse inconveniens in ea imminuere facultatem se aptandi circumstantiis plane diversis.

Dicitur titulo I numero 6 « Auxiliares Episcoporum obtinere ipso iure potestatem et facultatem Vicarii Generalis ».

Hac dispositione statuitur aliquid contra dispositum canonis 366, par. 2 et non bene congruit cum theologico conceptu episcopatus. Ibi enim dicitur Vicarius Generalis libere designari ab Episcopo (et ex hac parte res possent quodammodo tantum conciliari), et posse ad nutum eiusdem Episcopi removeri (quod certe non conciliatur).

Episcopus nullam de facto habet necessariam libertatem si non potest eligere suos collaboratores modo omnino libero et eos pariter mutare libere si res hoc ferat.

Mutare ius circa hanc quaestionem censeo esse valde periculosum. Etenim presbyterum potest facilius removere Episcopus quam alium sibi in episcopatu confratrem. Ne obliviscatur etiam episcopos esse morituros; successor invenit Auxiliarem quam non designavit, quem for-

[5] Cf. p. 645.

tasse — iustis rationibus fortasse — non vult. Eundem digerere debet ut Vicarium.

Titulo secundo, canonibus 1 et 2 practice statuitur pro Episcopis renuntiationem anno septuagesimo quinto.

Hoc mutat nimis et quidem non necessario disciplinam Ecclesiae. Certe si abeunt qui facti sunt aetate minus apti, bonum est; sed quaero utrum malum quod induceretur in omnibus episcopis cum scirent se esse dimittendos, sit fortassis maius. (Timeo equidem revera esse fortasse maius). Episcopus est pater, bene agit si remanet pater, sed si scit se esse certo extra suam domum abiiciendum iudicabit se esse tantum functionarium.

Ad summum posset fieri exhortatio ut quisque consideret tempestive coram Deo suas possibilitates et impetret adiumenta necessaria, vel rem remittat Sanctae Sedi. Senes quandoque, et sub aliquo respectu, sunt onus, sed semper habiti sunt uti decus sapientiae in Ecclesia.

Hisce omnibus praelibatis, hoc schema simpliciter non placet.

Card. LÉGER: *Quoad Episcoporum Coadiutores et Auxiliares*: In articulo 3 § 3 desiderarem provisionem specialem pro dioecesibus ubi non habetur Capitulum.

Non mihi videtur opportuna propositio in articulo 6 facta ut *ipso iure* Auxiliaris obtineat potestatem et facultates vicarii generalis. Nonnunquam enim inveniuntur casus ubi, ob aetatem provectam, ob aliquem defectum vel *alias rationes,* melius est quod Auxiliaris non sit aut non amplius sit vicarius generalis. Et tunc valde onerosum esset petere a Sancta Sede exceptionem a iure communi. Opportunius mihi apparet rogare, Episcopum residentialem ut, nisi aliter iudicet in sua conscientia, potestatem et facultates vicarii generalis concedat Auxiliaribus suis.

Si tamen articulus 6 remanere debet sicuti est, saltem habeantur pro Auxiliariis provisiones similes illis in praesenti schemate datis pro cessatione muneris Episcoporum residentialium.

Articulus 8 novam legislationem proponit pro vacatione sedis. Propositio ibi facta non mihi videtur opportuna. Sunt enim casus ubi, ob easdem rationes ac supra allatas, maxime ob aetatem, non desiderandum est ut ipso iure antiquior Auxiliaris fiat Administrator Apostolicus. Etiamsi haec nominatio temporaria est, timeo quin hoc modus designandi Administratorem, in damnum dioecesis vertat. Prudentior, mihi videtur, esset designatio facta a Sancta Sede, secundum propositionem a Capitulo datam.

Card. GODFREY: Pagina sexta,[6] numero sexto: « Auxiliaris obtinet ipso iure potestatem et facultates vicarii generalis ».

Hoc non videtur sapienter dictum quia limitat electionem nominum praesentandorum Sanctae Sedi pro officio Auxiliaris. Nonne qui bonus possit esse Auxiliaris optimus, non sit idoneus ad Vicarii Generalis facultates habendas? Noto quod videretur prudens relinquere Episcopo electionem Vicarii Generalis uti in Codice Iuris Canonici.

In pagina quarta,[7] de divisione et dismembratione dioeceseos. Non est quaestio solum de extensione territorii, sed etiam de paroeciis ubi sacerdotes aetatis provectioris possint operam exercere in parvis paroeciis ruralibus. Si dioeceses post divisionem reducantur ad regiones industriales, Episcopus habebit graves difficultates media providendi ad sustentationem pro parochis vel aliis sacerdotibus, qui ratione aetatis vel infirmitatis non sint capaces operam pastoralem exercendi in magnis paroeciis urbanis.

Deinde, item in pagina septima,[8] numero primo et secundo: nimis largae mihi videntur concessiones propositae. Sub numero secundo Auxiliaris fit ipso iure Administrator Apostolicus. Uti iam dixi, bonus Auxiliaris non est necessario bonus Administrator Apostolicus. Standum Codici Iuris Canonici. Eligatur Vicarius Capitularis.

Item pagina septima. « De Episcoporum cessatione a munere pastorali ». Supponitur quod valetudinis defectus de quo agitur in linea undecima sit *revera* permanens iudicio medicorum peritorum.

In paragrapho sequenti ubi agitur de septuagesimo aetatis anno videtur ut melius omittantur verba « Hanc vero renuntiationem etc. ». Relinquatur Summo Pontifici decisio de cessatione Episcoporum a munere pastorali uti optime dicitur in edem loco linea vigesima quinta et sequentibus. Nihil dicatur in Concilio de determinatione aetatis Episcopi pro cessatione.

Card. DÖPFNER: Schema propositum auxilium afferre conatur difficultatibus pluribus, quibus in magnis dioecesibus exercitium muneris pastoralis Episcopi promptum ac fructuosum saepius impeditur. Quae difficultates omnino agnoscendae sunt et laudanda est prorsus intentio iisdem melius providendi.

Innovationes tamen, quales hic commendantur, legislationem hucusque vigentem notabiliter immutant et aliquando tangunt ipsam iuris-

---

[6] Cf. p. 645.
[7] Cf. pp. 643-644.
[8] Cf. p. 645.

dictionis episcopalis naturam. Timeo ne incommoda gignantur haud innocua, quorum denuntiare hic volo solummodo principaliora quaedam:

Propter indolem muneris Episcopi, qui vices gerit et figuram praebet unici Summi Pastoris Christi in dioecesi sibi commissa, omnino retinenda et servanda est unitas regiminis. Normae tamen hic propositae hanc unitatem valde restringere et minus perspectibilem reddere videntur. Adduco rationes:

a) Cum Coadiutores et Auxiliares potestatem suam directe a Summo Pontifice accipiant nec tamen ab Episcopo adiuvato (I, 1), perit ratio vicarietatis et relationis immediatae ad episcopum residentialem, qui est unice caput dioecesis sensu pleno dicendus. (E contra haec ratio servatur in instituto Vicarii Generalis, sicut hucusque habetur).

b) Auxiliares amplificatis iuribus Vicarii Generalis praediti erunt nec datur Episcopo adiuto facultas sibi aliquid reservandi (I, 6, § 1); immo independenter ab eodem facultates eorum amplius extendi poterunt a Sede Apostolica (§ 2). Haec independentia Auxiliarium potestatem propriam et ordinariam ipsius Episcopi residentialis graviter coarctare videtur nec aufertur periculum scissionis regiminis per illam consultationem, de qua in n. 8, et sic disiunctioni potestatis vere ansa praebetur.

c) Perduratio potestatis Auxiliaris sede vacante, et insuper etiam post possessionem ab Episcopo succedente captam, potestatem huius ipsius minuere facile censebitur.

d) Magna pericula pro unitate regiminis creare poterit praesentia plurium Episcoporum facultates Vicarii Generalis habentium in una eademque dioecesi, praesertim cum expressis verbis statuatur, quod hi omnes, etsi ad distinctas dioecesis portiones deputati vel distinctis officiis dioecesanis praefecti, habeant iurisdictionem suam in solidum. His normis omnino derelinquitur principium hucusque vigens, quod generatim sit unicus facultatem habens Vicarii Generalis (saltem pro unaquaque individua portione dioecesis).

Ulterius deliberandum esse videtur, utrum distinctio hucusque vigens inter « sedi datum » et « personae datum » revera ex toto abolenda sit, cum ex parte rei etiam in futuro duplex ratio, cur alicubi nominetur Auxiliaris, possibilis sit, ratio nempe sive ex persona Episcopi qui adiuvetur (cf. II 1 cum 3) sive ex adiunctis dioecesis (I 5 § 1) petenda.

Non videtur necessario introducenda restrictio iuris capituli eligendi Vicarium Capitularem, quae habebitur ipso iure in his dioecesibus, in quibus adest Auxiliaris, qui sede vacante automatice fit Administrator Apostolicus.

Quae dicuntur de renuntiatione petenda aetatis causa, aliquantulum duriora esse videntur. Nam est differentia magna et piae menti fidelium

plene cognita inter rationem muneris ex. gr. officialis statalis et Episcopi; ille plus minusve est functionarius administrationis, hic pastor et pater spiritualis gregis. Unde regimini dioecesano magis applicanda sunt leges et mores in bona familia adhibitae. Certo certius magis praecise quam hucusque declaranda est mens Ecclesiae, secundum quam pastores nimia aetate impediti muneri renuntient vel saltem institutionem Coadiutoris (vel Auxiliaris) expetant; abstineatur tamen a designatione aetatis fixae et statuenda renuntiatione quasi ipso iure habita.

His omnibus perpensis, Schema propositum non esse admittendum duco. Difficultatibus iuris vigentis certe succurri debet, ad dioeceses nimis magnas quod attinet, imprimis per earundem divisionem vel dismembrationem; in genere autem normae mitiores sufficere poterunt. Non intendo negare iura Episcopi Auxiliaris adhuc esse nimis incerta et accuratius debere describi, immo desidero ut eadem amplificentur et modo quodam firmo ei conferantur; non tamen propterea detrimentum pati debet auctoritas ipsius Episcopi residentialis.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Non placet.

Card. MICARA: Placet iuxta modum.

Quaestiones heic valde graves tanguntur directe eos respicientes « quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei ».

In primis, relate ad munus Coadiutoris Episcopi (de quo in n. I, pp. 5-7 [1]) valde congruum videtur ut inter Coadiutum Episcopum et Coadiutorem tales instituantur relationes quae mutuam concordiam et charitatem alant et foveant.

Ad n. 3 § 1, pag. 5 [2] quod attinet, verum esse fateor nonnumquam Episcopos coadiutos Coadiutoribus suis insufficientes facultates committere.

Primam ergo partem propositionis de qua in loco citato, ad munus Coadiutoris tuendum, admittendam esse censeo, omissis tamen postremis verbis (lineis 16-18): « haud exceptis etc. ».

Etenim hae clausolae seu limitationes, ex canone 368 § 1, intra convenientes fines retinent potestatem Vicarii Generalis, ne ipse, vi officii, eadem possit ac Episcopus iure ordinario. Iamvero, in schemate decreti Coadiutor constituitur tamquam Vicarius Generalis sine supra dictis

---

[1] Cf. pp. 644-645.

[2] Cf. p. 644.

limitationibus: quod valet Episcopo Coadiutorem, pari praeditum potestate, sociare.

Addendum denique est Coadiutorem, « in casibus particularibus », frui etiam posse, ex tenore decreti, amplioribus facultatibus.

Relate ad Episcoporum cessationem a munere, nova omnino inducitur disciplina, si non vetita a theologicis rationibus, ut decretum notare curat (pag. 4,[3] linn. 16-17), certo discordans a moribus Ecclesiae inde ab aevo apostolico vigentibus. Animadvertere iuvat per plura saecula inter Episcopum et Ecclesiam suam agnitum esse indissolubile vinculum veluti spiritualis coniugii, adeo ut ne translationes quidem ad aliam sedem permitterentur, quia — ait Romana Synodus circa finem saeculi IV celebrata — « qui de ecclesia ad ecclesiam transeunt iussi sunt haberi quasi, relicta uxore, ad aliam accesserint » (H. Th. Bruns, *Canones Apostolorum et Conciliorum veterum saeculorum*, II, 280).

In comperto est disciplinam huiusmodi paulatim esse mutatam; mens tamen et conceptus remansit Episcopum esse, tamquam Ecclesiae suae sponsum: quod minus expedire suadet de Episcopis decernere quasi sint civiles administri (vulgo « funzionari »).

Ad obviandum difficultatibus non novis a provecta Episcoporum aetate promanantibus, Ecclesia consuluit ope praesertim Auxiliaris seu Coadiutoris Episcopi. Hoc vero iuridicum institutum potest utique firmius et efficacius reddi.

Ceterum, si quando necessitas id suadeat, Apostolica Sedes invitare potest ad renuntiationem ineptum Episcopum, memorem se in die consecrationis Romano Pontifici promisisse « fidem, subiectionem, obedientiam, secundum canonicam auctoritatem, per omnia exhibere » (ex Pontificali Romano).

Card. PIZZARDO: Non placet iuxta animadversiones Em.morum Patrum. Res practice gravis, sed difficultates forte obvenientes sunt secundum traditionem et experientiam resolvendae.

Card. ALOISI MASELLA: Non placet, iuxta ea quae exposita fuerunt ab Em.mis Cardd. Ferretto, Ruffini, Spellman.

Card. FERRETTO: Non placet, iuxta ea quae dixi.[4]

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: Placet, quia ad animarum salutem sicut ad legem supremam ordinatur. Iuxta modum, quia de

---

[3] Cf. p. 644.

[4] Cf. pp. 652-654.

animadversionibus ab Em.mis Cardinalibus factis ratio habenda est ad Episcopi Residentialis auctoritatem et paternitatem melius servandas.

Card. Tappouni: Quoad articulum secundum: de Episcoporum cessatione a munere episcopali, respondendum mihi videtur: Non placet.

Ratio vero in hoc est: Episcopatus notas praebet vocationis supernaturalis, ideoque non debet considerari instar alicuius simplicis officii, aut cuiuslibet alius vitae curriculi.

Potest enim quis capax esse dioecesim aliquam regendi aetate provectus, aut revera ineptus aetate iunior.

Addi posset ratio paternitatis in regimine et munere Episcoporum, quae semper prae oculis habenda est, ut elementum constitutivum apostolatus Episcoporum. In communi vero existimatione, munus et officium patris non censetur finem habere progrediente patris aetate.

Summus Pontifex iudex esse debet in acceptatione aut in postulatione — si necessitas boni animarum aut Ecclesiae id exigit — Episcopi abdicationis.

Card. Copello: Non placet.

Card. Agagianian: Placet iuxta modum: schema omnino emendetur ratione habita animadversionum ab Em.mis Patribus sapienter factarum, ita tamen ut serventur sarcta tectaque unitas regiminis, libertas Episcopi residentialis, eiusdem Successoris, sensus Paternitatis qui proprius est Pastoribus quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei.

Card. Spellman: Propter rationes prius traditas [5] contra mutationes propositas in iure vigente de officio facultatibusque Episcopi Auxiliaris, necnon de sede episcopali vacante; pro schemate de Episcoporum Coadiutoribus et Auxiliaribus deque Episcoporum cessatione a munere pastorali fertur suffragium: Non placet.

Card. Frings: Non placet.[6]

Card. Ruffini: Possum dicere « non placet », « placet iuxta modum » si bene corrigatur.[7]

---

[5] Cf. pp. 654-656.
[6] Cf. pp. 656-657.
[7] Ex taeniola magnetica. Cf. pp. 657-658.

Card. VALERI: Placet iuxta modum: seu attendatur ad observationes a pluribus Eminentissimis factas, ne unitas regiminis in Dioecesi detrimentum patiatur.

Etiam dispositio de qua agitur in Capite II n. 2 non videtur probanda, scilicet de renuntiatione ad annum 75 facienda a proprio officio episcopali. Alio modo inconvenientibus ab aetate provenientibus provideri poterit a S. Sede sicut iam fit.

Card. CIRIACI: Placet iuxta modum: idest iuxta observationes factas ab Em.mis Cardinalibus Frings et Siri.

Card. SIRI: Non placet. Est adnexum folium.[8]

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: hoc est: extollatur dignitas muneris Episcopi Auxiliaris, sed hoc fiat absque detrimento unitatis regiminis. In ceteris attendantur observationes Eminentissimorum Patrum.

Card. LÉGER: Non placet:[9] sed cum schema tractet de quaestionibus maximi momenti, i. e. de regimine animarum et de potestate episcoporum, omnia ad Sanctitatem Suam ipsam deferantur, quia ipse Romanus Pontifex est episcopus episcoporum.

Card. GRACIAS: Non placet.

Card. MONTINI: Non placet ob ea quae ab Em.mis Cardinalibus dicta sunt. Institutum iuridicum Episcopi Coadiutoris non videtur regimini ecclesiastico consentaneum, nisi forte ac raro in casibus specialibus: duo enim regimina instaurat in dioecesi; commendatio de diarchia vitanda non sufficit; divisio enim animorum saepe saepius nec ab Episcopo nec a Coadiutore oritur, sed a Clero et a fidelibus; nam sunt nonnulli Sacerdotes vel laici, quos Coadiutor corrigere debet, qui statim et acerrime saepe fautores Episcopi — nulla vera capacitate, ut in hypothesi supponit nominatio Coadiutoris, gubernationis pollentis, ac pro eiusdem honore decertant. — Quapropter melius videtur remedium renuntiatio Episcopi senectute confecti vel infirmitate correpti. Placet ergo caput secundum de Episcoporum cessatione a munere pastorali (non vero placet determinatio aetatis de cessatione eiusdem muneris).

Ne statutum quidem placet circa auctoritatem Episcopo Auxiliari ipso iure conferendam Vicarii Generalis, eo vel magis si plures extant

---

[8] Cf. pp. 658-659.
[9] Cf. p. 659.

Auxiliares; auctoritas Episcopi prorsus infirmatur, et unitas regiminis laeditur; mysterium quoque unitatis ecclesiastici regiminis obfuscatur.

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: Adhaereo fere omnibus animadversionibus Em.mi Cardinalis Ferretto et aliorum Eminentissimorum Patrum, praesertim inopportunum duco quod Episcopus Auxiliaris sit Vicarius Generalis ex munere, et non ex nominatione ex parte Episcopi; non placet quod senior Auxiliaris sit, sede vacante, ipso facto Administrator Apostolicus; circa cessationem muneris Episcopi residentialis ob limitationem aetatis non placet; relinquatur prudentiae et auctoritati supremae Summi Pontificis. Habeatur unice distinctio inter Coadiutorem cum successione et Episcopum Auxiliarem. Relinquatur existentia Coadiutoris Sedi dati nunc in iure contenta.

Card. CENTO: Non placet, iuxta quae Em.mi Cardinales exposuerunt. Duo tamen dicam: Primo: Concedere aliqua iura Auxiliaribus opportunum esset, ne, uti aliquando evenit, pro nihilo practice habeantur. Secundo: Exhortatio quaedam Episcopis, Patriarchis ac Cardinalibus, grave munus exercentes, qui provectiorem aetatem attigerint, ut renuntiationem Romano Pontifici offerant, opportuna esse posset.

Card. CICOGNANI: Non placet.

Substantialiter in voto Em.morum Cardinalium Ferretto, Frings, Spellman, Ruffini, Siri, Léger, Godfrey.

Innovationes adductae interdum videntur audaces et noxiae principio unitatis regiminis dioecesani, quod resultat neglectum et obliteratum.

Non placet quoad facultates quae tribuuntur Coadiutori, vi officii. Si Coadiutor datus fuerit Episcopo prorsus inhabili, hae facultates sunt insufficientes; si, vero, Episcopo habili, sunt nimiae.

Non placet quod Auxiliares omnes, et per se, sint Vicarii Generales.

Non placet determinatio aetatis pro renuntiatione Episcoporum, quasi Episcopus sit simplex officialis. Episcopus est pastor et pater; conceptus patris et pastoris attributus est muneri episcopali per saecula et ubique locorum, in Ecclesia universali.

Nonnulla tamen perpendi adhuc possunt. Expedit, ex. gr., ut aliquando Episcopus Auxiliaris sit Vicarius Generalis. Expedit etiam ut, sede vacante, si illic habeatur Episcopus Auxiliaris, ipse eligatur Administrator Apostolicus; at hoc non semper cedit in bonum.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet iuxta modum: ratione habita animadversionum factarum, praecipue in Cap. I, par. I cum dicitur « nulla facta Episcopo coadiuto facultate sibi aliquid reservandi » si addatur

« munus suum exerceat sub omnimoda dependentia ab Episcopo residentiali » ut servetur unitas in Dioecesis regimine.

Card. GODFREY: Non placet: iterum subiiciatur examini schema, habita ratione de animadversionibus a pluribus Em.mis Patribus factis. Alia in folio adnexo scripsi.[10]

Card. CONFALONIERI: Placet quoad intentum, attamen non placet prouti iacet; dicerem ergo placet iuxta modum. Optima a Patribus dicta sunt, notatu digna. Puto totam hanc materiam maturius esse perpendendam et Schema proinde ex toto refundendum. In particulari quoad cessationem a munere observo: rem momentosam esse neminem fallit, uti novit Consistoriale Dicasterium, quod tempus, vires et virtutes insumere debet, ut tandem aliquando obtineat quod bonum animarum exigit; sed formula in Schemate adhibita minus felix apparet, inadaequata, piarum potius aurium offensiva. Sunt Praelati qui ante annum 75 ob varias rationes inefficaces evadunt; e contra sunt alii qui post 80 annum, uti prudentiores, ita et vivaciores et efficaciores permanent vel fiunt. Fortasse primum comma n. 2, cap. II, pag. 7,[11] includi potest in praecedenti n. 1; comma alterum omnino omittatur. Quae regula pro Episcopis valere insuper debet, in analogis adiunctis, etiam pro Praelatis, etsi cardinalitia dignitate suffultis, qui in Romana Curia extant et praesunt.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum, in quantum placet quod a schemate enuntiatur de Coadiutoribus et Auxiliaribus ratione tamen habita observationum ab Em.mis Spellman, Frings, Ruffini, Siri, Léger, Döpfner factarum de necessitate servandi unitatem gubernii in dioecesi et libertatem Episcopi; sed in quantum absolute non placet de eo quod dictum est quoad episcoporum cessationem a munere pastorali in n. 2, pag. 7, lin. 22.

Haec determinatio alicuius aetatis, non solum est satis despectiva pro tam multis praelatis qui adhuc feliciter praestantia munera assumunt, sed praesertim est plane arbitraria. Impossibile est definire numerice valetudinem ac vires morales alicuius hominis, secundum normam generalem a priori praedictam.

Istae lineae debent detrahi et etiam paragr. 5ª, pag. 6,[12] si aliunde consilium generale est optimum, sed sine ulla determinatione numerica cuiusdam aetatis.

---

[10] Cf. p. 660.
[11] Cf. p. 645.
[12] Cf. p. 645.

Card. DÖPFNER: Non placet. Cf. Adnotationes allatas.[13] Assentio dictis a Cardd. Ferretto, Spellman, Frings, Siri, Léger.

Card. MEYER: Non placet.

Card. ALFRINK: Non placet, iuxta ea quae dixerunt diversi Em.mi Cardinales. Schema emendetur. Vide folium adnexum.

De isto schemate unam tantum animadversionem addere liceat, nondum factam, scil. ad pag. 3,[14] lineam 12 et 13 ubi legitur: « Episcopi ex divina institutione peculiaribus praeficiuntur ecclesiis tamquam Pastores ».

Nobis omnibus clarum est redactores huius schematis hoc in loco loqui voluisse exclusive de Episcopis residentialibus — non de Episcopis qua talibus. A. v. hoc in loco non datur nota specifica episcopatus, ac si esse pastorem alicuius ecclesiae particularis esset elementum necessarium episcopatus. Secus enim tertia pars Episcoporum Ecclesiae non esset Episcopus sensu vero ac completo.

Nisi fallor enim ex tribus millibus Ecclesiae Episcoporum fere duo millia sunt Episcopi residentiales, mille autem non regunt ecclesiam particularem.

Si ergo notam quaerimus specificam episcopatus, haec inveniri nequit in eo quod Episcopus regat ecclesiam particularem. Haec nota alibi est inquirenda.

Ne autem post Concilium lectores huius decreti concludant Episcopos titulares esse Episcopos secundi ordinis, hoc in loco addatur vox « residentialis », ita ut legatur: « Episcopi *residentiales* enim etc. ».

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: attentis observationibus tam sapienter factis ab Em.mis Patribus, novae redactioni totum Schema demandetur, speciatim quoad 1^{am} partem.

Card. RUGAMBWA: Placet iuxta ea quae dicta sunt ab Eminentissimo Cardinali Spellman et Eminentissimo Cardinali Frings quoad libertatem Episcopi.

Card. RITTER: Non placet. Ad n. 2 Tituli II: *De Episcoporum cessatione a munere pastorali,* haec quae sequuntur animadvertenda videntur:

Quidquid praescribitur ad Episcoporum munus pastorale rite promovendum aequum et reapse opportunum in Domino erit. Merito ergo

---

[13] Cf. pp. 660-662.
[14] Cf. p. 643.

rogantur Episcopi residentiales, Vicarii et Praefecti Apostolici, Abbates et Praelati nullius ut saepe recogitent secum de ratione Deo reddenda et certissime redditura de officio suscepto, ac proinde, ingravescente iam aetate, sua ipsi sponte renuntiationem a munere Summo Pontifici exhibeant.

Quinimmo salutare et congruum est statuere iure communi, nisi in singulis casibus Sancta Sedes aliter providerit, ut Episcopi ceterique Praelati de quibus supra optatam renuntiationem omnino fecisse censeantur cum 75um aetatis suae annum iam expleverint. Perpensis autem incommodis quae exspectari debentur, statuendum videtur *in ipso iure* pro recto ordine servando ut:

a) in tuto ponatur res oeconomica Episcopi vel Praelati officium renuntiantis, ne ullo damno oeconomico patiatur ob renuntiationem;

b) in tuto ponatur dignitas Episcopi vel Praelati renuntiantis provisione facta in lege, ut huiusmodi venerabiles Episcopi vel Praelati, seposita quavis iurisdictione in fidelibus vel in territorio renuntiato, gaudeant tamen, gratia Sanctae Sedis, omnibus iuribus socialibus et privilegiis personalibus, non exclusa praecedentia aetate iam adquisita, quae ab aliis Episcopis et Praelatis gaudentur.

Quae dicta sunt salvo meliori Summi Pontificis et Oecumenici Concilii iudicio.

Card. Da Costa Nuñes: Non placet.

Card. Landázuri Ricketts: Placet iuxta modum: id est: minime placet ut episcopi auxiliares ipso munere evadant Vicarii Generales, attentis rationibus ab Em.mis Patribus allatis. Item, non placet quod Episcopi coadiutores semper instituantur cum iure successionis. Tandem, in pag. 7,[15] n. 2, satis erit dicere « etiam ingravescente aetate... si id obstaculum sit ut munere suo rite exerceant rogantur ut suo officio sponte renuntient », quin expresse dicatur de aetate.

Card. Coussa: Praemitto: Schemata canonum aliorumque praescriptorum disciplinam Ecclesiae Orientalis respicientium opportune subicerentur Pontificiae Commissioni pro Ecclesiis Orientalibus, cuius sodales seu membra iudicium utiliter de iisdem ferrent.

Pag. 5,[16] art. 3 § 2: « Ampliores... vel a Patriarcha » *addendum*: « vel ab archiepiscopo, audita Synodo permanenti » (cf. Motu Proprio *Cleri sanctitati,* can. 418 § 1, n. 2).

---

[15] Cf. p. 645.
[16] Cf. p. 644

Pag. 6,[17] art. 6 § 2 et art. 9 pr.: eadem additio proponitur. N. 2: sede vacante...: *addendum*: « salvo praescripto can. 249 et can. 326 § 1, § 2 Motu Proprio *Cleri sanctitati* de potestate Patriarchae et archiepiscopi.

Card. SUENENS: Non placet. Non placet pag. 6 § 6; placent cetera et placent praesertim quae in pp. 7 et 8 [18] habentur propter rationes in nota addendas.

Episcopus ut servus: *De statuendo limite aetatis*:

1. *De crescente amplitudine muneris episcopalis*. - Episcopus magis ac magis nostris diebus non tantum pastoris gregis fidelium ac administratoris Curiae episcopalis sed insuper animatoris ac promotoris totius apostolatus dioecesani curam gerit, tum apud fideles tum apud infideles ad quos Evangelium Dei afferre tenetur.

Ad haec munera in hodierno mundo debite adimplenda episcopus requisitis conditionibus physicis fruatur oportet. Itaque respectu ad amplitudinem ac pondus ingravescentis muneris sui, oritur quaestio de limitanda aetate episcopi ratione ipsius curae suae pastoralis.

2. *De Concilio Oecumenico et de valore functioni episcopali tribuendo*. - Praeeminentia functionis episcopalis in Ecclesia, sub auctoritate Summi Pontificis, in Concilio Vaticano II elucere a multis sane expectatur et indubitanter sperari licet.

Cum autem iurisdictio episcoporum continuo latius se extendat et consequenter onera sui muneris semper accrescant, aequum videtur ipsos episcopos de ponendo limite aetatis ea lege ut munera sua aptis conditionibus adimplere valeant, sua sponte votum proponere. Magnum exinde considerationis augmentum pro ipso episcopali munere sperari licet.

3. *De Episcopo eiusque adiutoribus*. - Quo libentius ipsi episcopi suo muneri limitem imponant eo facilius a suis adiutoribus qui ob provectiorem aetatem aut valetudinis debilitatem munerum adimplendorum impares dignoscuntur, dimissionem a cura pastorali exquirere valebunt.

4. *De Episcopo et laicis*. - In regimine civili, militari, universitario, diplomatico, etc., ratione boni communis aetati limites ponuntur. Quae normae a laicis aestimantur iustae et utiles, dum miratio et scandalum oritur ex eo quod similis norma in Ecclesia non habetur respectu superiorum munera exercentium quae ob caracterem spiritualem et pastoralem munera temporalia adhuc longe superant. Huiusmodi lex favorem laicorum sine dubio obtineret.

---

[17] Cf. p. 645.

[18] Cf. pp. 645-646.

Conclusio: *Vota de limitanda aetate*:

a) Plures adsunt rationes praeter iam enunciatas, ob quas convenienter Commissio proferret votum quo stabiliretur principium limitationis prohibitivae aetatis pro episcopis momentosum pastorale munus in Ecclesia exercentibus.

b) Quoad limites aetatis videtur congruenter proponi ut episcopi invitentur ad dimittendum officium v. g. impleto septuagesimo aetatis anno, ea lege ut renunciatio obligatoria evadat septuagesimo quinto aetatis anno. De cetero ad normam progressus scientiarum medicalium et generalis in hac re evolutionis hae normae reexaminari poterunt.

Ipso principio limitationis admisso, statuendum esset de modo applicationis necnon de statu vitae episcopi emeriti.

c) Tandem, casu quo Patres Concilii hac de re non consenserint, forsan votum posset emitti ut episcopi, qui post Concilium munus suum acceperint, huic normae adstringantur dum aliis eaedem normae tantum commendentur.

Videtur quod haec ordinatio collegium episcopale certo certius condecoraret simulac reverentiam ex parte fidelium necnon filialem cleri erga superiores oboedientiam maxime foveret.

Card. Di Jorio: Non placet, sive pro excessivis facultatibus concedendis Coadiutoribus et Auxiliaribus contra unitatem et bonum ordinarii et regularis regiminis dioecesis; sive pro iis quae in capite secundo sunt proposita de limitatione aetatis et de supposita renunciatione.

Card. Roberti: Schema non placet uti est, iuxta animadversiones factas ab Em.mis Ferretto, Spellman aliisque. Ideo schema iterum funditus examinandum, vel a Concilio Oecumenico abstinendum a pluribus ex his rebus definiendis.

Card. Jullien: Non placet, et res remittatur ad iudicium Summi Pontificis, qui, si ei placeret, rem committet Commissioni de Codice apparando, quae utetur animadversionibus hodiernis, cum agatur de iurisdictione episcoporum moderanda.

Sed inter alia, *omnino non placet* quod in numero altero (pagella septima,[19] a linea vigesima secunda ad quartam) edicitur de renuntiatione praesumenda post septuagesimum quintum annum expletum. Recolendum etenim inter Episcopos non solum Romanum Pontificem sed et saepius Praefectos seu Adsessores in Dicasteriis Romanae Curiae et ceteros Patres Cardinales connumerari; neque obliviscendum Episcopos esse

---

[19] Cf. p. 645.

praeprimis Patres et Pastores, haud vero ad instar laicorum magistratuum. Dedecet ideoque propositum in schemate, atque omnino singulis in casibus Sanctae Sedis res definienda. Tandem, sit venia verbo, non deest mira quaedam singularitas in numero quinto seu ultimo: legem condimus sat odiosam, at non pro nobis quidem, sed pro successoribus.

Card. HEARD: Non placet.

Card. BEA: Non placet; non apparet quomodo unitas regiminis servari si duo aut tres aut plures sunt « vicarii generales »; quantum ad renuntiationem in casibus minoris aptitudinis, ad summum Episcopo commendetur, ut renuntiet, si iam non cum fructu Ecclesiam regere possit.

Card. BROWNE: Non placet sub *forma praesenti,* attentis gravibus considerationibus ab Em.mis Patribus adductis, unde problema indiget novo studio et schema emendetur.

Card. ALBAREDA: Perpensis validis rationibus ab Eminentissimis Patribus Cardinalibus Ferretto, Spellman, Frings, Ruffini, Siri et aliis allatis, respondeo: schema non placet.

Beat. GORI: Non placet.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: iuxta observationes Em.morum Patrum.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: nempe iuxta votum Em.morum Cardd. Léger et Jullien: quae heic nova pronuntiantur, submittantur iudicio Summi Pontificis, qui est Episcoporum Episcopus: et multa ex his melius Codici amandabuntur.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: Praesens schema de Episcoporum Coadiutoribus deque Episcoporum cessatione a munere pastorali, ut mihi videtur, bene demonstrat quaestiones magni momenti atque valde implicatas esse.

Circa vias ad res dirimendas, sequentes animadversiones proponerem:

1) Quod ad *renuntiationem* Episcopi attinet, quae imponenda esset propter Pastoris longevitatem; non satis aequitati et traditioni ecclesiasticae conformis esse mihi videtur. Episcopus enim dioecesanus non est officialis seu magistratus, sed pater, Ecclesiae suae mystici connubii vinculo coniunctus, ut ex non paucis traditionis documentis facile erui potest.

Dedecere videtur ergo Episcopum, in venerandam longevitatem in-

gressum, e domo sua episcopali removere; e contrario consonum est ut permaneat, a filiorum affectu recreetur tamquam pater verus qui, si pro regimine Suae Ecclesiae amplius laborare nequeat, tamen pro sua plebe orare poterit eamque exemplo sanctitatis roborare; ac, morte subsequente, digna sepultura in propria Ecclesia Cathedrali honorari.

Bono animarum vero provideri potest per nominationem — etiam ipso iure statuendam — Administratoris Apostolici « Sede Plena ».

2) Submisse opinor dispositionem capitis secundi, sub numero quinto, pagina octava,[20] minus dignam esse Episcopatus Catholici. Quomodo enim Patres Concilii in tam gravi materia leges iustas ferre valebunt a quibus seipsos eximere censerent? Ceteroquin lex omnino vigeret tantummodo intra triginta fere annos post celebratum Concilium.

Exc. CHÁVEZ Y GONZALEZ: Non placet, iuxta ea quae dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus Ferretto, Frings, Spellman, Ruffini, Siri, etc.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: schema, videtur mihi, omnino emendetur, ratione habita ad ea quae sapienter dixerunt Em.mi Cardinales Ferretto, Spellman, Frings, Ruffini, Siri, Léger, Jullien et ceteri Patres.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: nempe attentis animadversionibus tam sapienter a Patribus dictis de unitate regiminis. Attamen consulendum est omnino saluti animarum, et facilius reddendum exercitium auctoritatis Summi Pontificis: v. g. adhuc possumus servare stabilitatem et faciliorem reddere mutationem si Episcopus residentialis infirmus vel debilis renuntiatur titularis eiusdem dioecesis nominato Administratore et quidem Episcopo forte cum iure successionis.

Exc. MCKEEFRY: Placet iuxta modum: i. e. propter observationes Em.morum Cardinalium Ruffini, Agagianian et Léger.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum: attentis iis quae dicta sunt a Patribus. Quae proponuntur ut modificationes Iuris Canonici potius fiant ad modum consiliorum et votorum ad episcopos.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: modus est quod recensetur pars prima de Episcoporum Coadiutoribus et Auxiliaribus iuxta ea quae ab Em.mis Cardinalibus Ferretto, Spellman, Frings, Ruffini et aliis dicta sunt. Placet secunda pars de Episcoporum cessatione a munere pastorali propter rationes ab Em.mo Relatore datas. Meminerimus in hac re periculum munere agendi iudicis in causa propria et secundum pru-

[20] Cf. p. 646.

dentem observationem Em.mi Cardinalis Suenens ad vota fidelium attendemus.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: hoc schema emendetur, ad auctoritatem et paternitatem episcopi residentialis melius tuendam. Placet quoad renuntiationem episcoporum iuxta animadversiones Eminentissimi Suenens. Aetas demissionis eadem sit pro parochis et pro episcopis.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: placet propositum de simplificanda terminologia, n. 2 pag. 5 [21] (Coadiutor-Auxiliaris); dein n. 5 (pag. 6 [22]) de petendo auxiliari ex parte Episcopi. Quoad alia adhaereo fere concordibus dictis Em.morum PP. Cardinalium. Quoad cessationem a munere episcopali consentior expositis ab Em.mo Suenens, sine tamen determinatione aetatis.

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum: Recognoscatur hoc schema. In prima parte, de Coadiutoribus et auxiliaribus, servetur perfecta unitas regiminis et plena libertas episcopi in administratione dioecesis.

In secunda parte, de cessatione a munere, considerentur animadversiones ab Em.mis Cardinalibus factis, praesertim a Card. Suenens.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: Schema emendetur ita ut unitas regiminis servetur. Attamen ad observationes Em.mi Suenens attendatur.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: i. e. extollatur utique munus Coadiutoris et Auxiliaris, quin tamen unitati regiminis officiatur; quoad renuntiationem vero ipso iure post annum 75um expletum praesumptam, non placet.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: salva unitate regiminis, schema emendetur, ratione habita observationum factarum ab Em.mis Siri, Confalonieri, Montini.

Exc. RAKOTOMALALA: Non placet.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: Omnes articuli placent, exceptis sequentibus punctis: 1) de ambitu potestatis Episcopi Coadiutoris. Ad salvandam unitatem regiminis, Coadiutori videtur applicanda norma data auxiliaribus.

2) Quoad cessationem muneris pastoralis expleto septuagesimo quin-

---

[21] Cf. p. 644.
[22] Cf. p. 645.

to anno aetatis, haec norma, si est benefica bono communi, applicanda est omni gradui potestatis in ecclesia, excepto Supremo Pontificatu, quia prima sedes a nemine iudicatur, utique cum Bonus Pastor animam suam det pro ovibus etiam per suicidium, bene agent Patres si normam istam sibimetipsis applicare petant.

Exc. BENGSCH: Non placet.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: non placent quae exponuntur et quae auctoritati Ordinarii et unitati administrationis dioeceseos obstare possunt, ut a pluribus Eminentissimis Patribus dictum est.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: scilicet iuxta sapientes animadversiones ab Eminentissimis Patribus prolatas, praesertim ab Eminentissimis Frings, Ruffini et Siri de episcopis auxiliaribus et de episcoporum cessatione a munere pastorali. Schema diligenter praeparatum, diligenter et patienter etiam corrigatur, ad unitatem episcopalis regiminis tuendam.

Exc. SUHR: Non placet, sed considerandum est quod dixit Em.mus Card. Suenens circa renuntiationem.

Rev. GUT: Non placet, quia periclitantur et unitas regiminis in dioecesi et dignitas episcopi tamquam patris.

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum: i. e. non placet (pag. 6 [23] n. 6) quod auxiliaris obtineat ipso iure potestatem et facultates vicarii generalis; non placet quod auxiliaris fiat ipso iure Administrator Apostolicus.

Schema emendetur ratione habita animadversionum quae factae sunt.

Ad pag. 4,[24] lin. 35 corrigatur: « *Hae* tamen facultates ».

Ad pag. 5,[25] linn. 17-18: proponerem « nulla facta Episcopo coadiuto facultas sibi *quicquam* reservandi ».

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum descriptum ab Em.mo Card. Suenens.

---

[23] Cf. p. 645.
[24] Cf. p. 644.
[25] Cf. p. 644.

II

PRAECIPUAE DE ANIMARUM CURA QUAESTIONES

Pars prior

DE ANIMARUM CURA IN GENERE

(Prima Congregatio: 3 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE EPISCOPIS ET DE DIOECESEON REGIMINE

NOTA EXPLICATIVA SCHEMATIS

Schema de animarum cura in duas dividitur partes, quarum prior de cura animarum in genere agit, altera vero de cura animarum in particulari.

Prima schematis pars duo capita comprehendit, quorum prius principia doctrinalia enunciat, alterum vero normas practicas proponit.

Huiusmodi normae practicae praecipua Episcopi officia respiciunt, quae nondum hucusque satis a iure canonico enucleata fuerunt et ideo quodammodo immutanda vel perficienda videntur. Itaque:

In Art. I, *De delectione et institutione Cooperatorum Episcopi,* nova habentur praecipue:

a) obligatio nullam reiiciendi vocationem sacerdotalem idoneam, ut dioeceses egentes adiuvari possint;

b) obligatio rationem studiorum litterarum humanarum et scientiarum in Seminariis ordinandi ad amussim studiorum civilium eiusdem gradus;

c) obligatio providendi spirituali vitae, spirituali ac sociali solitudini, necnon periodicae spirituali, doctrinali ac pastorali renovationi sacerdotum, quia si sal evanuerit, mundus saliri non poterit. Tempora quae praefiniuntur sunt tempora « critica », seu maioribus periculis obnoxia;

d) obligatio curandi institutionem religiosarum adaequatam apostolatui ab ipsis exercendo.

Ratio generalis horum omnium est quia cum Episcopus cooperatoribus egeat, eos seligere, accurate instituere, renovare et a periculis avertere tenetur. Quae de sacerdotum spirituali et pastorali cura proponuntur ex experientia deprompta sunt. Sacerdotes, enim, sunt « primae oves » gregis episcopalis.

In Art. II, *De Episcopo magistro et doctore Fidei,* pleraque nova sunt ex toto vel ex parte. Recolere sufficiat:

a) obligationem Episcopi doctrinam catholicam ore et scripto tradendi, quia magister praeprimis est;

b) obligationem scholas cuiuscumque gradus (non exclusis Universitatibus) condendi et visitandi, necnon providendi institutioni catholicae alumnorum scholarum publicarum;

c) obligationem ordinandi in tota dioecesi praedicationem per commune programma;

d) obligationem evulgandi doctrinam socialem catholicam.

Quia necessitas urget populum christianum solide instituendi, urgentur nova et efficaciora media instructionis et diffusionis: scholae, Universitates, catechistarum efformatio, scholae catechisticae in domibus religiosis, praedicatio systematice ubique ordinata saltem intra dioecesim quia multi e domo et civitate exeunt diebus dominicis; radiophonia, televisio, etc. Magisterium Episcopi orale et scriptum quodammodo urgetur quia libentius et docilius a christifidelibus accipitur.

Totus Art. III, *De Episcopo pontifice,* eo ordinatur ut Sacrificium Missae et Sacramenta melius intelligantur; ut christifideles actuosam participationem in eis habeant iuxta Litteras Encyclicas *Mystici Corporis* et *Mediator Dei;* ut praecaveantur quaedam irrepentia pericula; necnon ut omnis auferatur species lucri et negotiationis.

Praecipuae quae proponuntur innovationes, ut abolitio taxarum et suppressio differentiarum in sollemnitate externa, consideranda erunt ut necessaria accommodatio hodiernae mentalitati, necnon ut modus ad Ecclesiam revocandi opifices et universam proletariam gentem.

Art. IV, *De Episcopo patre, pastore et servo,* condit novam disciplinam pro visitatione pastorali, pro Episcopis coadiutoribus et auxiliaribus et pro Vicariis generalibus; facit Capitulum canonicorum, qui iam est senatus Episcopi, eiusdem sedulus cooperator in regimine, in actione pastorali et liturgica et in catholica mentium institutione; commendat Consilium Pastorale Dioecesanum, Instituta Studiorum Pastoralium et Secretariatum Pastoralem; quaedam statuit de apostolatu exercendo in favorem sive operariorum, sive hominum scientificorum et studio vacantium; nova quaedam profert de archipresbyteratu (haec vox videtur exactior voce « vicariatus foraneus »), et praesertim de paroeciis in quibus, praeter alia, commendatur constitutio Consilii Paroecialis.

Visitatio pastoralis, in iis quae ad personas, apostolatum et actionem pastoralem spectant, reservatur Episcopo, quia Episcopi est pascere gregem. Nova disciplina de Episcopis coadiutoribus, de Vicariis generalibus, de Capitulis, de canonicis, necnon commendationes propositae circa Consilium Pastorale, Instituta Studiorum Paroecialium, archipresbyteratus, paroecias, etc., quaerere intendunt ampliorem et actuosiorem cooperationem cum Episcopo in actione pastorali, quae in dies difficilior et complexior evadit.

Quae de operariis et viris scientiae peritis, de migrantibus et de religionis neglegentibus statuuntur, obviam veniunt necessitatibus hodie ubique positis.

Quintus, denique, Articulus, *De Episcopo sponsore Ecclesiae universalis,* integram ordinat disciplinam de collaboratione dioeceseon cum Apostolica Sede in evangelizandis infidelibus, in adiuvandis dioecesibus egentibus et in apparandis necessariis instrumentis apostolatus nationalis et inter nationes pro communitatibus humanis determinatis, pro operariis, etc,.

Multa, ne dicam omnia, nova apparent in hoc Articulo quinto. Quae tamen non excerpta fuere ex Litteris Encyclicis *Fidei Donum,* hic et illic iam in Ecclesia Dei fiunt, atque necessaria videntur ut spiritualia bona aequitative distribuantur, necnon ut Apostolica Sedes opportunum adiumentum undequaque recipiat nec sola derelinquatur in tot inter nationes necessitatibus.

Altera schematis pars normas practicas statuit pro spirituali cura quorumdam

christifidelium coetuum, qui in difficilioribus adiunctis versantur ac proinde stabilem et ordinatam curationem plerumque habere non possunt: i. e. de emigrantibus (haec autem quaestio explicite a Pontificia Commissione Centrali posita fuit nostrae Commissioni); de maritimis, de aëronavigantibus, de nomadibus, de peregrinatoribus seu *turistis,* de christifidelibus communismo infectis.

Caput I

PRINCIPIA DOCTRINALIA

Art. I - *Una Redemptio pro omnibus hominibus*

Miserentissimus Deus aliud pepigit foedus per Moysen cum populo Israël; aliud per Christum cum populis gentium simul ac cum populo Israël; hac tamen differentia: quod « Moyses quidem fidelis erat in tota domo Dei tamquam famulus, in testimonium eorum quae dicenda erant: Christus vero tamquam Filius in domo sua: quae domus sumus nos »[1] nam Deus et Pater Domini Nostri Iesu Christi « praedestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum ».[2]

Hominum, vero, redemptio semel pro semper et semel pro omnibus hominibus a Christo facta est in cruce. Ipse, enim, « semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis »;[3] « in Christo, ergo, habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum secundum divitias gratiae eius ».[4]

Antequam redemptionem consummaret, Christus « dedit hominibus sermonem » Patris sui,[5] ut « cognoscerent solum verum Deum et quem misit Iesum Christum »,[6] quod est principium vitae aeternae; dedit et « aquam salientem in vitam aeternam »,[7] ex qua et Spiritu Sancto omnes homines nascituri erant;[8] dedit panem corporis sui manducandum et vinum sanguinis sui bibendum [9] ut homines vitam aeternam haberent;[10] dedit novam legem perfectiorem, mandatum scil. caritatis ut ad vitam homines ingredi possint.[11] Post consummatam, vero, redemptionem, sicut Christus « missus erat in mundum (a Patre), ita (ipse) misit Apostolos in mundum »[12] qui hominibus darent « Patris sermonem qui veritas est »;[13] qui « gentes baptizarent in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti et servare docerent quaecumque mandavit eis ».[14] Apostolis dedit Pater « alium Paraclitum »... « qui cum eis maneret in aeternum »[15] quia Redemptio communicanda erat omnibus hominibus ubique terrarum et usque ad consummationem saeculi. Ideo, Ecclesiam suam aedificavit super Petrum Principem Apostolorum, cui soli dedit claves totius regni Patris sui ut pasceret agnos et oves et confirmaret ceteros Apostolos fratres suos; omnes, tamen, fideles, iam « cives sanctorum et domesticos Dei » factos, « superaedificavit super fundamentum Apostolorum »[16] « in habitaculum Dei in Spiritu ».[17]

Art. II - *Redemptio communicanda per Apostolos in Ecclesia*

Omnes, quidem, homines, quia redempti, possunt « adoptionem filiorum recipere »[18] sed non per se ipsos solos, sed per Ecclesiam quae est « columna et firmamentum veritatis »,[19] et « quam Christus adquisivit sanguine suo ».[20]

Ecclesia, per Apostolos qui ab initio cum Christo fuerunt,[21] testis Christi facta est « in Ierusalem, et in omni Iudaea, et Samaria, et usque ad ultimum terrae »,[22] nempe « testis Christi passionum »[23] et « testis resurrectionis eius ».[24] Inde, Apostoli « profecti praedicaverunt ubique »;[25] et « qui receperunt sermonem (Apostolorum), baptizati sunt ».[26] Si et quando iudaei, « positi in lucem gentium »[27] repellebant verbum Dei, Apostoli convertebantur ad gentes quae, si verbum Dei recipiebant, baptizabantur et novae hominum communitati quae est Ecclesia apponebantur.

Art. III - *Actio pastoralis in Ecclesia*

Hinc bene intelligitur quid Episcopi, pastores in Ecclesia Dei, agere debeant ut Christi mandatum Apostolis iniunctum adimplere dicantur, seu quam actionem evolvant oportet ut Redemptio ad omnes homines perveniat et rite illi applicetur.

Actio pastoralis esse debet, *praeprimis,* « testimonium de lumine »[28] quod Christus est; et dupliciter fieri debet: verbo vitae et vita Verbi, sicut dupliciter fecerunt et Ioannes Baptista et disciplui omnes; quia si unum testimonium de Christo tantummodo perhibetur, impar et incompletum est. Ideo Timotheo dictum est ab Apostolo: « ... exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate ».[29] Sed quia « voluntarie genuit nos (Pater) verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturae eius »,[30] et quia « fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi »:[31] annuntiatio sermonum Domini qui sunt « verba vitae aeternae »,[32] est, in ordine logico et chronologico, primum et necessarium stadium actionis pastoralis.

Secundo, autem, actio pastoralis eo ordinatur ut homines « fidem ex auditu concipientes, libere moveantur in Deum credentes... illud, imprimis, a Deo iustificari impium per gratiam eius, per redemptionem quae est in Christo Iesu;[33] ... ac, dum proponunt suscipere baptismum, inchoare novam vitam et servare divina mandata ».[34] « Nam fides, nisi ad eam spes accedat et caritas, neque unit perfecte cum Christo, neque corporis eius vivum membrum efficit ».[35]

Tertium, denique, stadium actionis pastoralis in eo consistit quod fideles, post auditum et corde receptum verbum salutis, post baptismalem regenerationem et eucharisticum nutrimentum caritatis et gratiae, tuta via perducantur in regnum Patris aeternum. Communicatio, enim, sive applicatio Redemptionis non unicuique hominum redemptorum relicta et commendata est, sed Apostolis quos Christus misit in universum mundum, sicut ipse mis-

sus fuerat a Patre. In Ecclesia tantum oeconomia salutis ordinaria a Christo posita est. « Pastor aeternus et episcopus animarum nostrarum »,[36] ut salutiferum redemptionis opus perenne redderet, sanctam aedificare Ecclesiam decrevit, in qua veluti in domo Dei viventis fideles omnes unius fidei et caritatis vinculo continerentur ».[37] Ecclesia Christi, utpote societas hominum supernaturalis et visibilis, hierarchice instructa, penes quam sunt sermones Christi, sacrificium et sacramenta Christi, et mandatum novum caritatis, regi ac pasci debet ab eo (Romano Pontifice, Successore Petri) et ab illis (Episcopis, successoribus Apostolorum) quibus regendi ac pascendi potestas a Christo data est.

Inde est quod illa quam dicimus actionem pastoralem Apostolorum eorumque successorum sit testimonium verbis et vita ab eis dandum de incarnatione, passione et resurrectione Christi, ut homines fidei nati, per baptismum ad adoptionem filiorum et per fractionem panis ad caritatem perfectam veniant, qua ad Patrem, ad Christum et ad fratres uniti et Ecclesiae membra facti, « novam terram et novum coelum »[38] possidere possint in die iudicii.

Art. IV - *Actio pastoralis Episcoporum ad redemptionem communicandam hominibus*

Quia, vero, Redemptio universalis quoad homines et perpetua quoad tempus fuit, universalis et perpetua est Ecclesia; perennis quoque et universalis debet esse actio pastorum Ecclesiae.

Romanus Pontifex, qua successor Petri, habens ex institutione divina « sollicitudinem omnium Ecclesiarum »,[39] « super omnes alias (ecclesias) ordinariae potestatis obtinet principatum »[40] ac potestatem vere episcopalem et immediatam.[41] Romani Pontificis primatus est numquam rupta continuatio primatus Petri.

In communione fidei, sacramentorum et oboedientiae cum Petri successore sunt in Ecclesia Dei Episcopi « qui positi a Spiritu Sancto »,[42] in Apostolorum locum successerunt tamquam veri pastores, et « assignatos sibi greges singuli singulos pascunt ».[43] Episcopi, ergo, quia locum Apostolorum tenent, omnibus gentibus verbo et vita sua testimonium perhibere debent de incarnatione, passione et resurrectione Iesu Christi Salvatoris, « bonum depositum (fidei) custodiendo per Spiritum Sanctum »,[44] ne baptizati « circa fidem excidant »[45] utque infideles « convertantur a tenebris ad lucem, et de potestate Satanae ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum et sortes inter sanctos per fidem ».[46]

« Christifideles omnes unum arctissimumque efficere corpus »,[47] quod est Ecclesia, perspicuum est. Ecclesia, vero « sacerdotale Iesu Christi munus imprimis pergit..., primario loco, ad altaria, ubi Crucis sacrificium perpetuum repraesentatur et, sola offerendi ratione diversa, renovatur; deinde, vero, per sacramenta, quae peculiaria instrumenta sunt, quibus superna vita ab homi-

nibus participatur; postremo, autem, per laudis praeconium quod Deo Optimo Maximo offertur »,[48] et quia « non omnis qui dicit Domine, Domine, introibit in regnum coelorum, sed qui facit voluntatem Patris »,[49] Episcopi homines facere debent Christi discipulos qui caritatis legem et beatitudinis viam sequantur.

Hoc fit, imprimis, ab Episcopis qui praeficiuntur propriae Ecclesiae dioecesanae in qua « pascunt qui in eis est gregem Dei »,[50] tamquam successores Apostolorum ex iure divino. Huic suo gregi debitores Episcopi sunt ministerii verbi,[51] ministerii gratiae et cultus,[52] et ministerii servitii.[53] Simul ac globatim hoc ministerium fit in tota dioecesi christifideles docendo « tamquam auctoritatem habentes », pro eis redemptionis sacrificium offerendo et sacramenta ministrando, ac eos membra viva faciendo Corporis Christi mystici. Singillatim, quasi tangentes unumquemque hominum redemptorum, fit per paroeciam, ubi sacerdos « secundi ordinis », missus ab Episcopo, docet, baptizat et pascit, id est, gignit per fidem, iustificat per missam et sacramenta, et conducit per caritatem oves gregis episcopalis.

Episcopi sunt, ante omnia, successores Apostolorum. Quia successores eorum sunt, docent et pascunt; et quia successores eorum sunt, a Spiritu Sancto positi fuerunt « regere Ecclesiam Dei »,[54] et ideo attendere debent sibi et universo gregi.[55] Unde liquet quod « unusquisque Episcopus, qua legitimus Apostolorum successor, ex Dei institutione et praecepto apostolici muneris, Ecclesiae, una cum caeteris Episcopis, sponsor fit, secundum illa verba quae Christus ad Apostolos fecit: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*. Haec quae *omnes gentes... usque ad consummationem saeculi* amplectitur missio, cum Apostoli de mortali vita decesserunt, minime decidit; immo in Episcopis communionem cum Christi Iesu Vicario habentibus, adhuc perseverat ».[56]

Ex iis patet Episcopos, qua successores Apostolorum, semper sub primatu Petri, esse praeprimis « magistros gentium »[57] qui eas « per Evangelium gignere »[58] debent; esse, insuper pontifices « ad offerendum munera et hostias »[59] constitutos; esse, tertio, pastores qui « providere debent non coacte, sed spontanee »[60] animarum saluti quas ambulare curabunt « in omni bonitate, et iustitia, et veritate »;[61] esse, demum, sponsores Ecclesiae Novi Testamenti in qua sunt « unum ovile et unus pastor »[62] et est « princeps pastorum », qui « cum apparuerit, homines redemptos percipere faciet immarcescibilem gloriae coronam ».[63] Patet etiam, Episcopos in Christo Iesu generare per Evangelium christifideles ad vitam fidei in mysterium Christi totalis, hoc est, in mysterium unius, sanctae, catholicae et apostolicae Ecclesiae; ac consequenter, a sacerdotibus et populo Dei habendos esse, quia revera sunt, tamquam gregis sibi commissi spirituales patres.

Cum vero ad tantum opus impares sint soli Episcopi, sibi in adiutorium deligere et instituere debent, tamquam « cooperatores ordinis »,[64] sacerdotes et diaconos qui in vinea Domini adlaborent; nam « ... sacerdotalis apo-

stolatus fastigium est... circa sacrum altare populum congregare, fidei vinculis coniunctum, sacro baptismate regeneratum, culpis emundatum... ».[65]

Eadem ratione, « aedificationem et incrementum Mystici Corporis Christi », cooperatores quaerere debent Episcopi eos viros ac mulieres « qui Deo mancipati religiosae vitae se dederunt ».[66]

Denique debent Episcopi eos quotquot possint collaboratores eligere et instituere laicos viros et mulieres qui « renati sunt non ex semine corruptibili sed incorruptibili, per verbum Dei »,[67] quo obsignati sunt charactere supernaturali eos sacerdotio Christi indelebiliter configurante.

NOTAE

[1] *Hebr.* 3, 5-6.
[2] *Eph.* 1, 5.
[3] *I Petr.* 3, 18.
[4] *Eph.* 1, 7.
[5] *Io.* 17, 14.
[6] *Io.* 17, 3.
[7] *Io.* 4, 14.
[8] *Io.* 3, 5.
[9] *Io.* 6.
[10] *Io.* 6, 54.
[11] *Mt.* 19, 17; *Io.* 14, 15; 13, 34.
[12] *Io.* 17, 18.
[13] *Io.* 17, 17.
[14] *Mt.* 28, 19-20.
[15] *Io.* 14, 16.
[16] *Eph.* 2, 19.
[17] *Eph.* 2, 22.
[18] *Gal.* 4, 5.
[19] *I Tim.* 3, 15.
[20] *Act.* 20, 28.
[21] *Io.* 15, 27.
[22] *Act.* 1, 8.
[23] *I Petr.* 5, 1.
[24] *Act.* 1, 22.
[25] *Mc.* 16, 20.
[26] *Act.* 2, 41.
[27] *Is.* 49, 6; *Act.* 13, 47.
[28] *Io.* 1, 7.
[29] *I Tim.* 4, 12.
[30] *Iac.* 1, 18.
[31] *Rom.* 10, 17.
[32] *Io.* 6, 69.
[33] *Rom.* 3, 24.
[34] *Trid.* s. VI, c. 6.
[35] *Trid.* s. VI, c. 7.

[36] *I Petr.* 2, 25.
[37] *Vat. I,* s. IV, c. 1.
[38] *Apoc.* 21, 1.
[39] *II Cor.* 11, 28.
[40] *Vat. I,* s. IV, c. 3.
[41] *Ibid.*
[42] *Act.* 20, 28.
[43] *Vat. I,* s. IV, c. 3.
[44] *II Tim.* 1, 14.
[45] *I Tim.* 6, 21.
[46] *Act.* 26, 18.
[47] PIUS XII, *Mediator Dei, A.A.S.,* XXXIX (1947), p. 523.
[48] *Ibid.,* p. 522.
[49] *Mt.* 7, 21.
[50] *I Petr.* 5, 2.
[51] *Act.* 6, 4 et 20, 24.
[52] *II Cor.* 9, 1; *II Cor.* 5, 18.
[53] *Lc.* 22, 26; *Col.* 1, 24-25.
[54] *Act.* 20, 28.
[55] *Ibid.*
[56] PIUS XII, *Fidei Donum, A.A.S.,* XLIX (1957), p. 237; cf. etiam BENED. XV, *Maximum Illud, A.A.S.*, XI (1919), p. 440 et PIUM XI, *Rerum Ecclesiae, A.A.S.,* XVIII (1926), p. 68.
[57] *II Tim.* 1, 11.
[58] *I Cor.* 4, 15.
[59] *Hebr.* 8, 3.
[60] *I Petr.* 5, 2.
[61] *Eph.* 5, 9.
[62] *Io.* 10, 16.
[63] *I Petr.* 5, 4.
[64] *Pontificale Romanum.* In ordinatione presbyterorum.
[65] IOANNES XXIII, *Sacerdotii Nostri Primordia, A.A.S.,* LI (1961), p. 563.
[66] PIUS XII, *Mystici Corporis, A.A.S.,* XXXV (1943), p. 241.
[67] *I Petr.* 1, 23.

CAPUT II

NORMAE PRACTICAE

Art. I - *De delectione et institutione cooperatorum Episcopi*

1. Vocationes omnes, et sacerdotales et religiosas, magni faciat Episcopus; ac consequenter:

Adspirantes ad sacerdotium diligentissime seligat;

nec ullos, si idonei sint, reiiciat, quia, si non in propria, in aliis Ecclesiae dicionibus necessarii vel utiles erunt.

Eos in Seminario instituat et perficiat in caritate, paupertate, castitate, oboedientia, laboriositate, et praesertim in personali et apostolica responsabilitate coram Deo et Ecclesia; sed antequam ad Seminarium et ad sacros Ordines eos admittat, accuratam habeat rationem physicae sanitatis, et moralis ac religiosae indolis familiarum e quibus alumni exorti sunt.

Theologiae alumnos in progressivo pastorali tyrocinio exerceat ratione habita indolis, aptitudinis et specialis vocationis uniuscuiusque alumni, necnon necessitatum pastoralium.

Philosophiae, Theologiae, Sacrae Scripturae ceterisque disciplinis sacris in Seminario aciem praecipuam tempusque sufficiens alumnos semper impendere faciat; at in scientiis et litteris non minus instituere curet quam mos et usus propriae Nationis a studiosa iuventute exigunt.

Seminarium Minus ita instruat ut alumnorum institutio numquam inferior sit ea quae ab adulescentibus in scholis et lycaeis publicis recipitur.

2. Provideat Episcopus vigori spiritualis vitae sacerdotum in dioecesi degentium per annua exercitia spiritualia, per menstruam recollectionem, atque per sacerdotalis spiritualitatis cursus.

Provideat etiam spirituali et sociali solitudini suorum sacerdotum per seipsum vel per alios qui, ut amici, eos in situ visitent et cum eis de re interiore agant, necnon per opportunam translationem a loco aut ab officio quando id opus fuerit; immo et per communem commorationem semper laudandam et suadendam ubi possibilis sit.

3. Curet Episcopus ut suorum sacerdotum spiritualis, doctrinalis et pastoralis renovatio ter saltem in eorum vita fiat per unius vel duorum mensium spatium; nempe, intra primum post ordinationem quinquennium, non longe post decennium ab ordinatione et circa quadragesimum quintum aetatis annum. Renovatio illa fiat per cursum qui constet exercitiis spiritualibus per tempus ab Episcopo determinandum, collatione spirituali et oratione quotidianis, lectionibus de actuali stadio studiorum Sacrae Scripturae, Theologiae, Pastoralis, Liberalium Artium et Scientifici progressus, atque revisione vitae sacerdotalis et pastoralium methodorum.

4. Curet Episcopus ut religiosarum institutio convenienter aptetur, iuxta leges ecclesiasticas et civiles, exigentiis apostolatus cui operam dabunt; proinde, si casus ferat, instet superiorissis institutorum ut approbationi S. Sedis proponant opportunam constitutionum, horarii, consuetudinum et rationis studiorum adaptationem exigentiis apostolatus cui se addicunt.

5. Episcopus curet ut religiosae cooperationem suam praestent in promovendis Actione Catholica feminea et aliis operibus apostolatus feminei; quodsi talis muneris impares inveniantur, adaequatam formationem eis tribuere provideat.

6. Provideat Episcopus ut membra Institutorum Saecularium Actioni Catholicae et ceteris apostolatus dioecesanis operibus opem praestent, atque curet ut adaequate ad hoc instituantur.

7. Provideat Episcopus ut institutio laicorum, qui in Actione Catholica

vel in aliis apostolatus operibus partem habituri sint, accuratissime fiat tum in doctrina fidei et morum et in christiana spiritualitate, cum in doctrina sociali et in methodis apostolatus; ac praecipue laicos illos diligenter quaerat qui in scholis ac Institutis ab auctoritate ecclesiastica dependentibus solida doctrina et pietate informati fuerunt.

Art. II - *De Episcopo magistro et doctore fidei*

1. Per seipsum tenetur Episcopus, nisi legitimo detineatur impedimento, opportune praedicare atque catholicam doctrinam scripto tradere per litteras pastorales, declarationes et breviora monita; atque, data occasione, ne omittat verbum Dei ore transmittere in aulis publicis. Calleat oportet praecipuas linguas fidelium qui iamdiu in dioecesi versantur.

2. Graviter onerata conscientia tenetur Episcopus professores Seminarii et, si casus ferat, Facultatum Superiorum Ecclesiasticarum eligere qui, maxime periti cum sint, non minus eluceant vitae sanctitate, bona doctrina ac paedagogica sollertia. Eos, etiamsi religiosi sint, diligenter invigilet; de secura eorum doctrina certior semper sit; ac eos qui quoquo modo deficiant, a cathedra evertere ne dubitet.

3. Curet Episcopus scholas catholicas condere, tum elementares, tum medias, necnon scholas formationis professionalis pro adulescentibus, ac scholas cuiuscumque gradus praesertim ubi aliae desint quae educationi catholicae satisfaciant; necnon visitet, per se vel per alios, omnes scholas catholicas, etiam religiosorum omnium, et ipsas scholas publicas ubi lex civilis id facere concedat.

4. Faciat etiam Episcopus aperire, in singulis paroeciis, scholas catechisticas; et curet ut in omnibus domibus religiosorum et religiosarum, consultis superioribus, scholae catechisticae pro pueris et, quando fieri possit, pro adultis instruantur; nec omittat scholas catechistarum condere.

Si quae sint scholae altioris gradus, in quibus religiosa institutio ad normam c. 1373 § 1 non admittatur, curet Episcopus ut parochi, aliique sacerdotes idonei, curam specialem discipulorum extra scholam exerceant.

5. In unaquaque natione curet Conferentia Episcoporum unam saltem vel, si opportunum duxerit, plures Universitates catholicas condere ac iam conditas tueri, ubi alumni scientias ac litteras spiritu christiano informatas addiscant. Necnon omnes et singuli uniuscuiusque nationis Episcopi opem suam Universitatibus catholicis omnimode praestent.

6. Sedulo curet Episcopus ut in publicis scholis mediis et Universitatibus sacerdotes undequaque idonei sint qui alumnorum catholicae institutioni et spirituali vitae promovendae sese accurate impendant. Curet insuper ut in catholicis scholis mediis et Universitatibus sacerdotes sint qui de spirituali, liturgica et apostolica vita alumnorum sedulam curam agant.

7. Per parochos, sacerdotes et religiosos, tenetur Episcopus praedicationem systematice ordinare, mediante communi dioecesano vel nationali pro-

grammate seu summario, ad hoc ut, in omnibus omnino missis uniuscuiusque diei dominicae et festi de praecepto celebrandis in ecclesiis et oratoriis publicis et semipublicis, populus christianus ordinatim et constanter erudiatur. Nec praetermittat opportune tradere evulgandam doctrinam documentorum pontificalium.

8. Sedulo vigilet Episcopus ut adulti ad Baptismum, pueri et adulti ad primam Confessionem, ad primam Communionem et ad Confirmationem accedentes, adaequatis et distinctis lectionibus praeparentur. De idonea eorum praeparatione iudicium esto parocho eiusve delegato; sed si de adultis baptizandis agatur extra periculum mortis, iudicium esto Ordinario loci eiusve delegato.

9. Satagat Episcopus providere speciali nupturientibus pro contrahendo Matrimonio praeparationi catecheticae, morali et familiari, quae laudabiliter, ubi possibile sit, praesertim in magnis civitatibus, fiet per Instituta Praematrimonialia.

10. Diligenter provideat Episcopus ut Ecclesiae doctrina socialis in Seminariis, in Universitatibus et in scholis cuiuscumque gradus, in Actione Catholica, in omnibus paroeciis, in ephemeridibus etc. exponatur et apto modo evulgetur.

11. Sedulo curet Episcopus catholicam veritatem in caritate propagare per ephemerides, radiophoniam et televisionem, per bibliothecas populares, per lectiones sacras et per editiones et diffusionem Sacrarum Scripturarum.

12. Speciales culturae religiosae cursus, iuxta diversitatem auditorum, pro universitariis, pro technicis, pro artium cultoribus, pro operariis industriae, pro agricolis etc., opportune convocet Episcopus ita ut omnes christianam doctrinam audire possint.

13. Curet Episcopus ut per aptiora media in tota dioecesi advigilentur prelum, radiophonia, televisio ac spectacula in iis quae ad orthodoxiam doctrinae et christianam moralitatem spectant.

Art. III - *De Episcopo pontifice*

1. Curet Episcopus ut vita ovium sibi commissarum ita cum Missae sacrificio et Sacramentis devinciatur, ut hostiam viventem, sanctam ac Deo placentem sese continuo exhibeant. Idcirco, faciat Episcopus ut sacrosanctum Missae sacrificium fidelibus explicetur in sua intima connexione cum redimente sacrificio Crucis atque cum Christi resurrectione et glorificatione. Pari zelo curet ut sacrorum alumni populusque Christianus discant Redemptionem sibi praecipue applicari per Missae sacrificium et Sacramenta Novae Legis, eaque vinculum esse unionis cum Christo et cum membris Christi; necnon Missam pontificalem ab Episcopo statis diebus celebrandam altius exprimere unitatem, sanctitatem et catholicitatem Ecclesiae dioecesanae intra unitatem Ecclesiae universalis.

2. Curet etiam Episcopus ut praecipue in missis pontificalibus, necnon in missis dierum dominicarum et festorum de praecepto, christifideles sobrie

manu ducantur in participationem Missae per propriam oblationem, per communionem Corporis Christi, per responsiones, lectiones, caeremonias et cantum liturgicum.

3. Ad pietatis incrementum, foveat et ordinet Episcopus varias formas cultus Eucharistici Sacramenti aliaque pia exercitia in honorem mysteriorum Christi Domini necnon vigilet et ordinet publicam et privatam venerationem imprimis Beatae Virginis ac deinde Sanctorum.

4. Contendat Episcopus ut parochi, praedicatores et confessarii frequenter hortentur fideles ut saltem quotidie breves preces persolvant ac suum laborem Deo offerant, ut Missae diebus dominicis et festis adsint et verbum Dei audiant, ac demum ut Poenitentiae et Eucharistiae sacramenta crebro recipiant.

5. Ut melius introducatur populus christianus in pleniorem Sacramentorum participationem et intelligentiam, exoptandum est ut quaedam saltem in iis administrandis, lingua vernacula dicantur. Insuper, curet Episcopus ut in administrandis Baptismo, Confirmatione, Matrimonio et quibusdam sacramentalibus, catechetica et liturgica brevis explanatio fiat.

6. Opportune edoceat Episcopus tum clerum tum christianum populum crebrae confessionis usum alacriorem per virtutis iter progressionem facere, morum pravitatem eradicare et gratiam augere; ac, consequenter, rem esse Spiritui Christi consonam et mystico Servatoris Corpori salutarem sacramentalis confessionis frequentiorem usum magni habere.[1]

7. Faciat Episcopus ut normae liturgicae rite ac digne ubique serventur in Missa, in officio chorali et in quocumque actu catholici cultus; et curet ut in Cathedrali ecclesia, in paroeciis et in ceteris principalioribus ecclesiis schola cantorum habeatur.

8. Constituat Episcopus Consilium Dioecesanum Apostolatus Liturgici, Musicae et Artis Sacrae quod vitam et apostolatum liturgicum foveat, quodque curet de liturgica et musicali educatione populi christiani, ac de exstructione et ornatu templorum iuxta leges artis sacrae, etiam in hodiernis formis architecturae, picturae et sculpturae.

9. Curent Episcopi, in Conferentia nationali vel provinciali coadunati, si ita pro tota natione vel provincia oporteat, ut edatur populoque tradatur liber precum qui praecipuos saltem textus Ordinarii et Proprii Missae ac Sacramentorum contineat, necnon preces communes aliaque pia exercitia, atque plures cantus gregorianos et populares, quorum usus in communibus sollemnitatibus communis fiat et externam unitatem roboret.

10. In administratione Sacramentorum et sacramentalium nullum fiat discrimen quoad sollemnitatem externam ratione habita ad differentias oeconomicas familiarum.

11. Ubi mos sit occasione Sacramentorum vel sacramentalium taxas persolvendi, hae laudabiliter substitui poterunt liberis oblationibus fidelium, si ita iudicio Episcopi, vel Coetus Episcoporum, vel Concilii Provincialis opportunum censeatur.[2]

Art. IV - *De Episcopo patre, pastore et servo*

1. Quia Episcopus tenetur praeprimis suos sacerdotes bene nosse et paterno amore diligere, eos semper in spiritualibus et pastoralibus assidua cura prosequatur, ac diligenter consulat congruae eorum sustentationi. Religiosos ac religiosas similiter paterna benevolentia suscipiat, et, quantum fieri possit, monialibus egenis auxilium praestet.

2. Satagat etiam Episcopus oves suas cognoscere et diligere, quod praecipue per Visitationem Pastoralem, per cooperatores suos ac per officium dioecesanum socio-religiosum obtinebit; nec obliviscatur alienas oves ad ovile Christi adducere teneri.

3. Visitatio pastoralis diligenter perficienda est:

§ 1. Ab ipso Episcopo, vel ab ipsius delegato in dignitate constituto, in iis omnibus quae, iuxta sacros canones, loca sacra et sacram supellectilem respiciunt, ut excessus defectusque inquirantur et opportunis remediis corrigantur ac praecaveantur ne in posterum reviviscant.

§ 2. Ab ipso Episcopo, dummodo non sit impeditus, in iis quae ad personas et ad apostolatum et actionis pastoralis directionem et impulsionem magis directe attinet. Haec, proinde, Visitatio complectatur oportet:

1) Praedicationem, si fieri potest, ex ore ipsius Episcopi.

2) Singulorum puerorum examen catechisticum, adiuvantibus si necesse sit, examinatoribus.

3) Actionis Catholicae, institutorum ecclesiasticorum, scholarum, confraternitatum, associationum fidelium ac scholarum accuratam cognitionem.

4) Secretariatuum dioecesanorum, operum dioecesanorum apostolatus, caritatis et aliorum id genus recognitionem et directionem.

5) De re spirituali et pastorali collationem cum sacerdotibus et religiosis utriusque sexus, necnon, si oportere videatur, cum christifidelibus in directione apostolatus laicalis collaborantibus.

4. Cum suis Episcopis coadiutoribus et auxiliaribus et Episcopis dioeceseon personalium, si qui forte sint, frequenter conferat Episcopus residentialis ut totius laboris apta distributio inter Episcopos, sive per territorii partes, sive per personarum coetus, sive per activitatum genera, sive per rituum diversitatem fiat.

5. Vicarii Generales in magnis dioecesibus constitui possunt quotquot, iudicio Episcopi, necessarii sint; et praeponantur diversi generis negotiis quae ad dioeceseos regimen pertinent.[3]

6. Capitulum Cathedrale canonicorum est clericorum collegium ideo institutum ut sollemniorem cultum Deo in Ecclesia dioecesana exhibeat, ac ut, sede vacante vel impedita, Episcopi vices suppleat: necnon ut Episcopum, ad normam sacrorum canonum, tamquam eiusdem senatus et consilium in dioeceseos regimine et in actione pastorali ac liturgica atque in mentium catholica institutione valide adiuvet.

Capitulum Collegiale eosdem habet fines ac Cathedrale, exceptis consilio

vel consensu dando Episcopo et Episcopi substitutione sede vacante vel impedita.

7. Capitulum canonicorum, sive cathedrale sive collegiale, diligentissime contendat ut populus christianus, ab ipso Capitulo edoctus, activam participationem habeat in Missa conventuali et in officiis dierum dominicarum et festorum de praecepto. Tenetur, insuper, ad populum christianum in singulis Missis eorumdem dierum brevem et simplicem concionem habere; et singulis annis, in civitate episcopali vel in alia ab Episcopo designanda, unum vel plures, iudicio Episcopi, cursus Theologiae vel Sacrae Scripturae vel alius ecclesiasticae disciplinae explicare, si fieri possit.

8. § 1. Praeter officium chorale, nomine et vice Ecclesiae dioecesanae semper praeprimis a capitularibus persolvendum, unicuique canonico, ratione praebendae, committatur ab Episcopo, quantum fieri oporteat, munus docendi in Seminario vel in Universitate vel in aliis scholis, aut collaborandi in Curia dioecesana vel in quodam secretariatu aut officio pastorali dioecesano.

§ 2. Episcopus a choro dispensare potest capitulares et beneficiarios qui cuidam muneri ab eodem ipsis commisso incumbunt. Sic ab Episcopo dispensati percipient fructus praebendae et distributiones quotidianas si nullam retributionem in munere obeundo accipiant, si secus, praebendae fructus dumtaxat, non autem distributiones.

9. Praebenda fruentes ab Apostolica tantum Sede impetrare possunt indultum emeriti seu, ut aiunt, iubilationis post septuagesimum aetatis suae completum annum una cum continuo et laudabili quadraginta annorum in eadem vel distinctis ecclesiis chori servitio; sed si hoc servitio chorali caruerint, nonnisi post septuagesimum quintum completum aetatis annum.

10. Nulla paroecia habeatur tamquam Capitulo unita pleno iure; semperque in ecclesia cathedrali aut collegiali, quae simul sit paroecialis, parochus sive sit capitularis sive non, dummodo non impediatur chorale servitium, habet omnes facultates quae ex iure parochis competunt.

11. Valde exoptandum est ut constituat et frequenter conveniat Episcopus Consilium Pastorale Dioecesanum, cui ipse semper praeerit Episcopus.

In dioecesibus, autem, ubi Consultores dioecesani dentur ad normam iuris, vel idem Consilium Pastorale constitui potest vel eius munera Consultorum coetui committantur.

12. Iamvero, Consilii Pastoralis officium sit:

a) Episcopum edocere de dioeceseos et de singularum dioeceseos partium statu et spiritualibus necessitatibus, eumque consiliis adiuvare in iis tantum quae ad apostolatum spectant.

b) Studium et opus distribuere inter commissiones quae curant de promovendis et alendis activitatibus pastoralibus in universa dioecesi, et praesertim de evangelizandis viris scientificis et technicis et operariis industrialibus, fossoribus et agricolis.

c) Curare et invigilare ut efficacem et assiduum laborem evolvant in

dioecesi officia seu Secretariatus dioecesani ad apostolatum generalem vel peculiarem promovendum instructi.

13. In Consilium Pastorale Dioecesanum cooptentur ab Episcopo sacerdotes et religiosi qui apostolatui praecipue se dedunt. Religiosae et laici, sive viri sive mulieres, ab Episcopo convocari poterunt ad specialia negotia disceptanda.

14. Enixe commendatur unicuique nationi ut condantur Instituta quae studiis pastoralibus et socialibus operam navent ope sua collata cum provinciis ecclesiasticis.

15. Enixe commendatur Episcopis ut in sua quisque Dioecesi instruat Secretariatum Pastoralem qui apostolatum in universa dioecesi coordinare et exsecutioni mandare valeat.

16. Secretariatus, qui unus vel multiplex esse potest, eas complectatur oportet activitates quae in dioecesi vel magnam obtinuerunt vel obtinere debent acceptationem et stabilitatem, ut paroeciales, catechisticas, scholares, sociales, missionales et alias.

17. Faciat Episcopus ut plures sacerdotes virtute et scientia ornati apostolatui sociali praecipue incumbant.

18. Contendat Episcopus ut non solum parochi, sed etiam religiosi, religiosae, Actio Catholica, ceteraque opera apostolatus et caritatis confluant in suburbium civitatis ubi operariae familiae congeruntur.

19. Aperiat Episcopus aedes seu domos ubi commode et christiane diversentur iuvenes operarii qui extra propriam familiam exierunt laboris quaerendi causa.

20. Quia atheismus hodie potiri conatur viris peritis in philosophia, iure, liberalibus artibus, scientiis et technica, diligenter curent Episcopi nonnullos selectissimos sacerdotes et laicos ad Universitates Ecclesiasticas et civiles, necnon ad technica Athenaea mittere qui intellectuales et technicas activitates et homines iis deditos christiano spiritu imbuant. Ac diligenter provideant Episcopi conservationi et incremento spiritus et zeli apostolici horum sacerdotum et laicorum.

21. Curent Episcopi in sua quisque dioecesi et in Conferentia Nationali coadunati eos deligere sacerdotes et laicos qui circa homines arti et scientiae deditos apostolatum exercere valeant.

22. Per se vel per alios curent Episcopi ut vox christiana unius vel plurium catholicorum numquam absit a conventibus philosophicis, iuridicis, litterariis, scientificis et technicis; ac provideant ut, saltem semel in anno, scientiarum et artium cultores invitentur ad studendum verbum Dei in forma eis accommodata tamquam solum et exclusivum argumentum vel tamquam in aliis insertum scientificis argumentis.

23. Speciali cura tueatur Episcopus sacerdotes et alumnos Universitatum et Scholarum Superiorum.

24. Archipresbyteratus seu vicariatus foraneus * constet aliquot paroeciis quae, proximitate, viis communicationis et affinitate culturali, oeconomica et sociali, pari methodo coli possint. Ubi Episcopo necessarium videatur, definiantur ampliores circumscriptiones territoriales, nonnullos vicariatus seu archipresbyteratus eiusdem humanae regionis complectentes, praesertim in magnis civitatibus ubi plures constituere archipresbyteratus seu vicariatus necessarium et obligatorium erit.

25. Ad munus archipresbyteri seu vicarii foranei eligat Episcopus, pro tribus vel quinque annis, sacerdotem quem doctrina, pietate, zelo et oboedientia praestantiorem iudicaverit, qui pastoralem actionem communem in archipresbyteratu ducere, ac vitam spiritualem et culturalem sacerdotum promovere valeat.

26. Saltem semel in anno conveniat Episcopus cum suis archipresbyteris seu vicariis foraneis ut commune pastorale programma cum eis conficiat.

27. Divisio aut dismembratio cuiuscumque paroeciae fieri potest quoties id pro bono animarum necessarium vel utile Episcopo videatur, qui quidem providere debet ut paroeciae non minus magnae sint nec incolarum numero nec territoriali extensione, nec tam sero iam erigantur postquam novae aut immigrantes familiae a vita christiana abscesserint.

28. 1) Diligenter curet Episcopus ut paroeciae magnarum urbium, quantum fieri possit, generatim non superent numerum decem millium incolarum et obviam veniant familiis immigrantibus et recens constitutis.

2) Si fluxus emigrantium copiosus fuerit, et paroeciam erigere difficile sit, instruat Episcopus « missiones cum cura animarum » vel centra pastoralia in ipsis praegrandibus novis aedificiis habitationi hominum destinatis vel alibi.

3) Ubi Officium Dioecesanum Paroeciarum non habeatur, instruat Episcopus Commissionem Dioecesanam quae de novarum paroeciarum erectione ac de templorum paroecialium constructione constanter ac diligenter agat.

29. Provideat Episcopus ut saltem viciniores paroeciae debilioribus adiutorium pastorale et oeconomicum praestent; utque a Secretariatibus dioecesanis illustrentur et adiuventur saltem in iis quae universae dioecesi communia proponantur.

30. Ut accessus ad parochum semper liber sit et a nemine impediri possit, tenetur Episcopus parochos obligare ut in domo paroeciali commorentur, non apud consanguineos aut apud alios; et commendet ut sacerdotes praesertim parochi cum suis vicariis, si possibile sit, commorationem communem agant.

---

* *N. B.*: Nomen hoc « Vicariatus foraneus », impar et inexactum videtur quia nec in multis nec in magnis vices gerit dioeceseos, nec semper est extra civitatem episcopalem, in qua, si magna sit, hos districtus constituere opportunum et necessarium est. Exactius et proprius videtur, et ita proponitur, has circumscriptiones vocare « archipresbyteratus » vel « archiparoecias », et vicarios foraneos vocare « archipresbyteros » vel « archiparochos ».

31. Curet Episcopus ut super universam dioecesim et peculiares huius regiones globaliter fiat apostolatus generalis per diaria folia, per radiophoniam et televisionem, per lectionum cursus quae ad opifices, ad magistros, ad technicos, ad scriptores, ad familias christianam deferant doctrinam, doctrinae defensionem, doctrinae applicationem, ac persuasionem necessitatis sese christiane instruendi et praemuniendi.

32. Curet Episcopus ut parochus cum suis vicariis studio socio-religioso paroeciae incumbat, familias systematice, et quantum fieri potest etiam fabriles officinas, visitet, et statum animarum diligenter cognoscat.

33. Commendet Episcopus suis parochis ut hi cum suis vicariis consilium ineant de praeparanda, oratione et studio, praedicatione, christifidelibus tradenda.

34. Provideat Episcopus ut parochi per se vel per alios praebeant paroecianis suis, in paroecia vel alibi, exercitia spiritualia, menstruas recollectiones, methodos orationis, spiritualem moderationem et alia huiusmodi, ad interiorem vitam fovendam.

35. Faciat Episcopus ut parochus cum suis vicariis cooperatoribus et sacerdotibus quoquo modo paroeciae adscriptis, frequenter, de regimine, institutione et sanctificatione fidelium conferat, et laborem, onera et emolumenta aequitative distribuat, iuxta normas ab Episcopo statuendas.

36. Parochis suis commendet Episcopus ut ad unitatem, sensum et amorem Ecclesiae paroeciaeque fovendum, constituant cum vicariis cooperatoribus, superioribus religiosorum operam in paroecia navantium et praesidibus Actionis Catholicae et praecipuorum operum laicalium Consilium Paroeciale, cuius erit parochum voto tantum consultivo adiuvare in iis quae ad opera complementaria paroeciae, ad res oeconomicas, atque ad apostolicam et oeconomicam coperationem fidelium excitandum et ordinandum praestent.

37. Pari modo curet Episcopus ut, statis temporibus, parochus conveniat superiores et superiorissas domorum religiosarum in paroeciali territorio sitarum, et cum illis consilium agat de collaboratione paroeciae praestanda et de labore apostolico coordinando.

38. Urgeat Episcopus parochos suos ut zelantissimo et constanti animo de Actione Catholica et operibus apostolatus laicalis curent, et bene delectas et coordinatas associationes et confraternitates actuosas conservent; et, si opportunum fuerit, eas spiritu renovet.

39. Per parochos provideat Episcopus ut territorium paroeciae populo frequentioris distribuatur in partes, et unicuique parti praeficiatur, si possibile evadat, sacerdos cum laicis adiuvantibus qui necessitatibus spiritualibus illorum paroecianorum speciali cura provideant.

40. Curet Episcopus ut parochus suis paroecianis, praecipue si operarii sint, templum apertum habeat et accommodet horarium et locum sacrificii Missae, administrationis Sacramentorum, concionum et sessionum apostolaceses tum in Patria cum in exteris Nationibus donec hae sibi per seipsas sufficere possint.

tus et formationis; atque contendat conciones tradere et pastoralia instruere instrumenta paroecianis convenienter adaptata.

41. Pro indifferentibus et pro acatholicis et aliis instet Episcopus ut in paroecia instruantur, sub moderamine unius sacerdotis et unius ex officiis dioecesanis, quot sint necessarii coetus laicorum doctrina et integritate vitae christianae praestantium, qui, prudentibus et opportunis mediis, quavis alia agendi consuetudine non obstante, animas illorum Christo lucrari studeant.

42. Advigilent Ordinarii ut, saltem decimo quoque anno, sacram quam vocant missionem ad gregem sibi commissum habendam parochi curent (c. 1349 § 1), et in unaquaque paroecia missionalis praedicatio convenienter aptetur fidelium menti, indoli ac conditionibus. Studeant, insuper, Episcopi cuiusvis nationis ut semper praesto sit sufficiens numerus sacerdotum et religiosorum qui, zelo praestantes et praehabita necessaria praeparatione, idonei inveniantur missionarii ut congruenti modo distribui possint.

43. Ut partem habeat paroecia in propagatione Evangelii et in cura animarum spiritualiter vel materialiter egentium, faciat Episcopus ut per Consilium Paroeciale vel per Actionem Catholicam aut aliud opus, Missiones, emigrantes et egeni efficaciter adiuventur.

Art. V - *De Episcopo, sponsore Ecclesiae universalis*

1. Tenentur etiam Episcopi collaborare cum Apostolica Sede in allevianda Ecclesia persecutione afflicta; in operibus et associationibus internationalibus; et in colligendis et instituendis vocationibus sacerdotalibus et religiosis pro adiuvandis missionibus et dioecesibus quibus vocationes desunt.

2. Episcopi Apostolicam Sedem adiuvent in evangelizatione infidelium, animos cleri inde a Seminario suadendo, et operarios, nempe sacerdotes et optimos laicos mittendo, atque, quantum fieri possit, religiosos et religiosas pariter suadendo. Quod dupliciter exsequi poterunt: vel territorium suae dioecesi a S. Sede concreditum evangelizando per missos, a quibus competat, sacerdotes, religiosos, religiosas et laicos in perpetuum vel ad tempus, ac per scholas, Universitates, Seminaria, nosocomia, Actionem Catholicam, associationes et apta diffusionis instrumenta technica; vel operam suam aliis Ordinariis missionum navando cum delectis sacerdotibus et laicis qui, per quoddam annorum spatium, mittantur ut in scholis doceant, in Actione Catholica et sociali adlaborent, atque operosas apostolatus et caritatis consociationes promoveant.

3. Episcopi non solum dioeceses extrema necessitate laborantes, sed ceteras quoque quae egestate quadam afficiuntur, modo et mediis aptioribus, fraterna caritate adiuvent.

4. Episcopi, ut caritatem interdioecesanam foveant, constituant, in Conferentia Nationali, Commissionem Episcopalem quae curet, sub directione S. Sedis, sacerdotes, et apostolos laicos et, collatis consiliis cum superioribus, religiosos et religiosas mittere, in perpetuum vel ad tempus, ad egentes dioe-

5. Cum approbatione et sub ductu S. Sedis, Conferentiae Nationales Episcoporum, collatis inter se consiliis, instituant Commissiones Episcopales internationales quae communitatum humanarum specialium bono spirituali, internationalium necessitatum remedio, et apostolatus internationalis operibus consulant.

6. Multorum operariorum apostasia ab Ecclesia, quae evangelizare pauperibus missa est, exigit ex parte Ecclesiae ut Commissio Internationalis vel plures Commissiones Continentales Episcoporum constituantur quae, annuente S. Sede et adiuvantibus viris peritis, apostolatum continuum et efficacem doctrina et inceptis circa multitudinem operariorum et circa ipsos individuos indesinenter promoveant.

7. In unaquaque item Natione Commissio Episcopalis constituatur quae curet, una cum Commissione de Emigrantibus et aliis, de operibus socialiter et oeconomice necessariis organizandis ac de instruendis operibus necessariis pro operariorum spirituali, culturali ac materiali elevatione.

8. Conferentia Nationalis Episcoporum:

§ 1. Instituat pro tota Natione coetum virorum peritorum qui et doctrinam socialem Ecclesiae evolvant et evulgent et eam statim et opportune quaestionibus hodiernis applicent.

§ 2. Aperiatur saltem in unaquaque Natione ac, si fieri potest, in magnis dioecesibus Institutum Studiorum Socialium ubi opifices, domini, rectores negotiorum fabrilium et agricolarum, ac speciatim moderatores collegiorum opificum, in doctrina sociali Ecclesiae et in eius applicatione ad erumpentia problemata edoceantur; ac similiter curent Episcopi unum vel plures instruere coetus opificum (ACO, JOC, Confraternitates Laboris, ACLI, Instituta Saecularia, etc.) qui verbo, opere et exemplo vitae christianae ceteros operarios Christo lucrifaciant.

9. Quo melius Episcopi cum Apostolica Sede in his et aliis cooperare possint, firmis praescriptis canonum 111-117 de incardinatione et excardinatione clericorum, curent Episcopi sic sacrorum alumnos et sacerdotes suos instituere, ut sponte parati sint e propria dioecesi exire et alienam, etiam longinquam, dicionem adire perpetuo vel ad tempus, si Ecclesiae necessitas aut utilitas, iudicio Ordinarii et approbatione generali Sanctae Sedis, id postulet.

10. In Curia Romana instruatur Secretariatus pastoralis qui laudanda omnium dioeceseon incepta pastoralia et horum fructus colligat, perpendat, seligat et exponat; instruatur etiam Pontificia Commissio quae, collatis consiliis cum Commissionibus Nationalibus, de clero distribuendo et de vocationibus sacerdotalibus ubique tutandis sollicite agat ac pastorales actiones internationales promoveat et apte coordinet.

11. Apostolica Sedes, caput visibile et centrum totius Ecclesiae, ut apte possit occurrere sollicitudini omnium Ecclesiarum, etiam oeconomice adiuvanda est ab universa Ecclesia, id est, a Pastoribus et christifidelibus.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 5-13 februarii 1962.

NOTAE

[1] Pius XII, *Mystici Corporis, A.A.S.*, XXV (1943), p. 235.
[2] Corrigitur can. 1507.
[3] Cf. can. 366, § 1 *C.I.C.*

2) RELATIO EM.MI P. D. PAULI CARD. MARELLA PRAESIDIS COMMISSIONIS DE EPISCOPIS ET DE DIOECESEON REGIMINE

Commissioni de Episcopis et de Dioeceseon regimine gravissimum et amplissimum commissum fuit argumentum pertractandum: scilicet: *Praecipuas de animarum cura quaestiones.*

I. « *Gravissimum* » dixi, quia arduae sunt huiusmodi quaestiones, multae prudentiae magnique consilii, attentis praesertim hodiernis apostolatus necessitatibus atque difficultatibus. « *Amplissimum* » dixi argumentum quia innumera sunt pastoralia problemata, quae Sacrorum Pastorum animum percellunt, quaeque, nullis limitibus circumscripta, totam fere ecclesiasticam disciplinam comprehendere possunt.

Consultationes multae factae sunt antequam studii ac laboris limites ac ratio definiretur. Hunc in finem universi Commissionis Sodales, sive Membra sive Consultores, sedulam et consociatam operam contulerunt, consilia, studia ac tempus impendentes.

In primis duplex nostro studio pandebat via: vel singulas quaestiones a ceteris independenter tractare, vel omnes praecipuas quaestiones ordinate et systematice in unum colligere tractatum, in quo, fere omnia quae statuerentur, experientia et traditione non praetermissis, hodiernis apostolatus necessitatibus accommodarentur.

Primam viam aggredi frustra tentaverunt Episcopi. Cito enim intellexit Commissio argumenta, si separatim exararentur, nullam vel minimam inter se unitatem et connexionem exhibitura fore.

Post duo, ergo, vel tria conamina, Commissio alteram arripuit viam, in qua, sub una introductione doctrinali et quinque articulis, ea praecipua comprehenduntur, tum vetera aliquantum reformanda vel accommodanda tum nova introducenda, quae hisce nostris temporibus necessaria videntur.

Hoc quidem modo, et unitatem doctrinae ac methodi, et continuitatem traditionis salvare, atque normas statuisse putavit, e quibus novae in posterum applicationes erui poterunt, cum verum sit quod multae quaestiones extra schematis septa adhuc relicta manent.

De huiusmodi quaestione octo schemata apparata sunt: decem et

octo vota exhibita a Sodalibus, et fere quinquaginta responsiones datae fuerunt.

II. Quod Vobis proponitur schema discutiendum, tres habuit conscriptiones seu redactiones: amplissimam (quae octoginta paginis constabat), breviorem (quinquaginta paginas comprehendens) et brevem, quam habetis prae manibus.

Schema pluries examinatum et recognitum fuit. Difficultates tamen non defuerunt: in primis, difficile fuit mutabiles opiniones in unum coalescere. Mutabiles dico, quia plures articuli in prima vel altera compositione propositi postea expuncti fuere, sed deinceps iterum expostulati sunt a nonnullis Patribus, et rursus in schemate inserti.

Ad omnia apte componenda impenso studio ac mira diligentia adlaboravit Exc.mus quaestionis Ponens: Pater Dominus Casimirus Morcillo Gonzalez, Archiepiscopus Caesaraugustanus, qui revera huiusmodi schema nocturna versavit manu, versavit diurna.

Duo in primis consideranda veniunt:

1) Schema de animarum cura breve nunquam erit nec esse potest, quia omnia comprehendere deberet quae ad Episcopale munus spectant. Siquidem Episcopi ius et officium praecipuum est spiritualem animarum curam gerendi, curam illam quae est continuatio salvifici operis Salvatoris Nostri Iesu Christi.

2) Neque unquam completum apparebit et erit, quia adiuncta, necessitates et exigentiae animarum aliunde alio differunt, quin immo in eodem loco, progrediente tempore, saepissime mutantur.

Ne miremini, Em.mi ac Rev.mi Patres, si multa in hoc schemate invenietis, quae ab aliis Commissionibus enucleatius et plenius pertractata sunt et huic Amplissimo Coetui proposita. Propter methodum, quam Commissio nostra secuta est, multas quaestiones innuere et considerare debuit, quae ab aliis quoque Commissionibus explicite et enucleatius fuerunt pertractatae, quae deinde componenda et concordanda erunt a peculiari Subcommissione de materiis mixtis.

III. Nunc quaedam in particulari dicam:

Schema duas partes comprehendit, quarum prior de principiis doctrinalibus, altera vero de normis practicis agit.

Principia doctrinalia quod spectat, Commissio revera anceps fuit utrum proponenda essent necne, eo quod Commissionis theologicae erat doctrinam de institutione, natura et potestate Episcoporum statuere.

Attamen plerique Sodales introductionem doctrinalem, iuxta morem Conciliorum, canonibus disciplinaribus proponendam esse censuerunt. Haec autem doctrinalis introductio in I capite exhibetur et quattuor

articulis absolvitur. Post affirmatam, in I articulo, redemptionem hominum usque ad consummationem saeculi, in articulo II declaratur quomodo Apostoli coeperunt redemptionem hominibus communicare. Ex quo, in articulo III, statuitur quid sit actio pastoralis in Ecclesia et denique in articulo IV quid et quo ordine Pastores in Ecclesia semper agere debeant ut Ecclesia subiecta sit Christo et omnes homines salvos faciat.

In II Capite normae practicae traduntur, de quibus autem nihil dicendum puto, quia iam in nota explicativa, textui schematis praeposita, claro modo diversa articulorum argumenta illustrantur. Haec autem nota explicativa, uti patet, non debet considerari tanquam ipsis schematis pars, cum ad Vestram tantum utilitatem et notitiam exarata sit, quo melius comprendere valeatis generales rationes rerum et praesertim innovationes, quae in schemate proponuntur.

IV. Inter propositas normas practicas maximi momenti sunt quae praesertim in articulo IV statuuntur: *De Episcopo Patre, pastore ac servo.*

Episcopus ideo dicitur servus quia pastor, nam pastores in Ecclesia Dei oves, non seipsos, pascere et ovibus servire, non ab ovibus serviri debent. Et quia Episcopus, per sedulam actionem pastoralem, gregem suum in vitam supernaturalem generat ac fovet, pater iure dicitur.

Officium hoc, omnium officiorum difficillimum est, quia humanis divina, divinis humana iungenda sunt.

Ut ovibus suis serviat easque pascat Episcopus: 1) dioecesim suam bene cognoscere debet, quod praesertim fit per pastoralem Visitationem, de qua in art. IV, 3 pagg. 24-25 [1] agitur;

2) eruitur gravissima et vere metuenda obligatio pascendi gregem Christi. Hodierna spiritualis ovium nutritio valde complexa et ardua est: ideoque requiritur magna concordia et communis concursus idearum, virium, instrumentorum, actionum, institutionum et consociationum, quae apte coordinari debent, totamque communitatem dioecesanam comprehendere ac salutariter afficere. Attamen ad tantum opus sola actio Episcopi impar omnino deveniet, nisi Ipse utatur opportunis structuris, validis cooperatoribus, et praecipuis idoneis instrumentis. Quare de Coadiutoribus et Auxiliaribus, de Vicariis Generalibus, de Capitulo Cathedrali, de Vicariis Foraneis fit sermo in nonnullis propositionibus.

De Capitulis Cathedralibus magna discussio facta est a Sodalibus Commissionis. Quidam enim Capitulorum suppressionem desiderabant; alii vero munus Capitulorum ad cultum tantum liturgicum in ecclesia cathedrali vel collegiali persolvendum coarctare volebant, eo vel magis

---

[1] Cf. p. 688.

quod, in multis nationibus, Capitula nondum erecta sunt, nec unquam forte constituentur. Demum maior pars in hanc sententiam convenit: finis Capitulorum, prout nunc in Codice statutus est, immutari non videtur, sed potius compleri ac perfici, adiecto munere magis magisque Episcopum adiuvandi in promovenda actione pastorali, liturgica et magisteriali: quod est novum in iure sed valde conveniens, ut ipsa Capitulorum existentia roboretur atque iustificetur.

Efficax Apostolatus instrumentum est « *Consilium Pastorale Dioecesanum* », cuius constitutio proponitur in n. 11, et officium praecipuum describitur in n. 12 pag. 27.[2]

Magni quoque aestimanda esse videtur quae de *archipresbyteratu* seu *Vicariatu Foraneo* suggeruntur, necnon ea omnia quae circa novam paroeciarum structuram et parochorum munere utiliter commendantur.

Quoad articulum V (pag. 34 [3]): qui « *De Episcopo sponsore Ecclesiae universalis* » inscribitur, aliquid dicendum puto, cum in hoc amplissimo Coetu quosdam ex Patribus difficultatem aliquando moventes audivi, de termino et significatione scilicet verbi « sponsor ». Revera nihil novi profertur, cum dicitur *omnes Episcopos sponsores esse Ecclesiae universalis.* Non agitur hic, uti patet, de participatione iurisdictionis Summi Pontificis propriae, sed de corresponsabilitate in sollicitudine universae Ecclesiae Christi. Etenim doctrina de huiusmodi Episcoporum corresponsabilitate in regimine totius Ecclesiae, et in propagatione Evangelii per universum mundum, clare innuitur in Novo Testamento; accepta et applicata saepe fuit tempore apostolico et posterioribus saeculis, ac denique explicitis verbis a Romanis Pontificibus, novissimo tempore, evulgata est, cum speciali respectu ad Evangelii propagationem in universo mundo. Sic Benedictus XV in Litteris Encyclicis *Maximum Illud;* Pius Pp. XI in Litteris Encyclicis *Rerum Ecclesiae* et Pius XII in Litteris Encyclicis *Fidei Donum,* cuius verba referuntur in schemate pag. 14 [4] lineis 19-29. In hoc articulo V animadvertendus est numerus 10, pag. 36,[5] in quo proponitur institutio in Curia Romana « Secretariatus Pastoralis ». Attamen huiusmodi votum iam ad effectum adductum videtur cum apud S. C. Concilii iam exsistat « Centrum Pastorale seu Officium Orientationis et Coordinationis Pastoralis ». De hoc officio sermo fit etiam in schemate « De Cura Animarum et Communismo » a Commissione de « Disciplina Cleri et populi Christiani » apparato; cuius conclusiones et proposita consilia libentissimo animo accipimus.

V. Finem faciens huius inconcinnae relationis, vobis propositum sche-

---

[2] Cf. pp. 689-690.
[3] Cf. p. 693.
[4] Cf. p. 681.
[5] Cf. p. 694.

ma mihi videtur Episcopis « *statutum canonicum generale* » seu « *Directorium pastorale* » praebere, a multis desideratum ad aptius regendas et gubernandas dioeceses, amplectens non omnia, sed praecipua capita pastoralis muneris; quod magnis et parvis dioecesibus accommodari potest.

In illo apparando Sacri Pastores uti patet universum apostolatus campum prae oculis habuerunt: serpentes errores qui in vitam hominum valde influunt laicismum, liberalismum, naturalismum, atheismum et marxismum; maximam animorum confusionem ac mentium perturbationem; opificum coetus, qui religionem totaliter ignorant et Ecclesiam repellunt; gravissima mala, quae populo christiano proveniunt ex pravo librorum et spectaculorum influxu, ex neglegentia religionis et cultus; omnia demum ingruentia pericula, quae fidem moresque christianos debilitare minantur. « Nostra hac aetate — legimus in Constitutione Apostolica *Humanae salutis,* qua Summus Pontifex Ioannes XXIII Concilium Oecumenicum Vaticanum secundum indixit — hominum convinctum graviter commotum Ecclesia videt ad summam mutationem spectare. Atque dum hominum consociatio ad novum fertur rerum ordinem, amplissima munera Ecclesiae manent... Siquidem id ab Ecclesia nunc requiritur ut virtutem perennem, vitalem, divinam Evangelii in venas iniciat eius, quae hodie est, humanae communitatis... ».

His amplissimis verbis claro modo exprimitur « finis pastoralis » proximi Concilii Oecumenici. Nonne cuiusque pastoralis actionis officium est potissimum virtutem perennem, vitalem et divinam Evangelii in venas humanae communitatis inicere? Id praecipue intenderunt, id assequi conati sunt Commissionis Nostrae Sodales, apta salutis media et remedia proponentes. Quod si omnia, quae in schemate statuta vel commendata sunt in praxim deducta fuerint, tunc catholica — ut verbis ipsius Romani Pontificis utar — videbitur « perfectiorem inducta formam: firmiore compaginis unitate constans, uberioris doctrinae praesidio aucta, sanctitudinis nitore pulchrius refulgens; ita quidem ut ipsa in praesens ad sancta fidei certanda certamina omnino parata videatur ».

Quod faxit Deus!

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. FERRETTO: Nota explicativa et ipsum schema — tamquam minus sapiens dico — reformanda videntur iuxta sequentia.

1) Cap. I ubi de Principiis doctrinalibus, vel omittendum, et salubrius esset, vel reformandum iuxta perpulchrum — meo humili iudi-

cio — schema Constitutionis « De Ecclesia, cap. IV, De Episcopis residentialibus » a Commissione Theologica apparatum.

2) Cap. II de Normis practicis: reformandum iuxta superius dicta. Quaedam locutio, utpote « De Episcopo *servo* », videretur omittenda praesertim quum de hoc peculiari « servitio » nil novi habeatur in schemate.

3) Generatim autem dicerem: ut argumentum hoc utiliter Concilio proponi queat, textus qui est adhuc prolixior, ad summa capita reducendus esset.

4) Permulta adsunt quae potius pertinent ad alias commissiones, utpote quando agitur de Capitulis et canonicis (pag. 26 [1]) vel de paroeciis (pag. 30 [2]) vel quum de adspirantibus ad sacerdotium.

5) Alia pariter praecipiuntur quae in praxim deduci poterunt tantum in dioecesibus quae non laborant nec cleri penuria nec opium defectu — quod rare evenit — utpote quando agitur de consilio Pastorali vel de Secretariatu Pastorali instituendis (pp. 27 [3] et 28 [4]) vel de praecepto — legitur « aperiat », pag. 28 n. 19 — aperiendi aedes seu domos ubi commode et christiane diversentur iuvenes operarii: res certissime optima, sed ubi fieri potest?

6) Nec suadent rationes ad immutandam appellationem et ipsum munus « Vicarii foranei ».

7) Et nonnulla alia adsunt quae adprobare non auderem, praesertim, si habeantur contradictiones, v. g. pag. 26 n. 8 § 1 et § 2: in § 1 legitur: « Praeter officium chorale, nomine et vice Ecclesiae dioecesanae semper prae primis a capitularibus *persolvendum...* »; § 2 legitur: « Episcopus a choro *dispensare potest* capitulares et beneficiarios... ».

Card. LIÉNART: In schemate huius Decreti: « de Cura animarum » Episcopis incumbenti, opinor quod non satis tractatur de cura opificum. Etenim in priori parte « de animarum cura in genere » de operariis non agitur nisi passim et transeundo, et in secunda parte, ubi tractatur in particulari de cura emigrantium, navigantium etc., non tractatur de opificibus.

Quaestio ista tamen est maximi momenti quia sicut iam aiebat Pius Papa Undecimus « scandalum est quod Ecclesia mundum opificum perdiderit » et ideo sollicitudinem peculiarem habere debent Episcopi ad tanto casui providendum. Experientia autem constat quod mundus

---

[1] Cf. pp. 688-689.
[2] Cf. p. 691.
[3] Cf. p. 689.
[4] Cf. p. 690.

opificum in nostris magnis urbibus, mundus est separatus et peculiaris, quem evangelizare difficile est, simul atque necessarium.

Optarem ergo ut adderetur in secunda parte capitulum de cura opificum in quo commendaretur Episcopis:

— ut cum magna sollicitudine apostolatui isto incumbant;

— ut sacerdotes, ad hoc opus praeparatos, mittant ad operarios, sicut fit pro emigrantibus, navigantibus et aliis diversis;

— ut statuant « qua aptiori forma, quibusque mediis etiam extraordinariis cura religiosa praestanda sit » opificibus sicut dicetur in capite de maritimorum cura, articulo undecimo.

Nec hoc sufficit! Episcopis adhuc commendare oporteret ut omnia in paroecibus fidelium melius componantur ad opifices sicut fratres suscipiendos, ut locum suum dignum obtineant, sine acceptione personarum in coetibus nostris, sicut iam praescribebant in epistulis suis Apostoli Paulus et Iacobus, seclusis omnibus mundanis usibus, quae opificibus repugnant.

Credo quod, si Concilium sic maternam Ecclesiae sollicitudinem erga opifices manifestaret, exspectationi et spei pauperum et laborantium utique responderet; quod si de re tanti momenti taceret Concilium, magna esse deceptio.

Card. SPELLMAN: Principia doctrinalia de cura animarum et de actione pastorali in Ecclesia optime enuntiantur. Sine dubio maxima cura nobis opus est ut Sacrosanctum Concilium omnia et sola decernat quae ad pleniorem et intensiorem actionem pastoralem ubique terrarum vere iuvent. Principia doctrinalia qua talia nullo modo possunt controverti. Quaestiones oriuntur solummodo de mediis ad finem aptissimis, nullomodo de ipso fine. Tempora hodierna, valde « critica », haud dubie pleraque nova requirunt, sed nihilominus debemus recolere quae alibi multoties dicta de maxima prudentia et circumspectione in innovationibus faciendis et de vera pastorali utilitate tamquam norma suprema. Caveatur ne structura pastoralis, quae fortasse pro aliquibus locis opportuna vel etiam necessaria videatur, non sine detrimento omnibus totius orbis Episcopis et parochis imponatur. Spectatis varietatibus de loco in locum, melius videtur si aliqua non mandentur, sed Conferentiis Episcopalibus relinquantur. Nonnunquam idem finis mediis sat diversis potest attingi et sapientis est tali salubri diversitati locum relinquere. Media quae uno in loco inveniuntur aptissima possunt alio in loco minus apta vel etiam nociva inveniri. Ideoque caute procedendum, ne quandoque adaptationes bonum communitatis laedant.

Optime Commissio decernit de delectione et institutione Coopera-

torum Episcopi et imprimis, cum numerus sacerdotalium vocationum non crescat secundum spem, de obligatione nullam reiiciendi vocationem sacerdotalem idoneam. Praeterea, cum numerus peritorum apud populum tum fidelem tum infidelem in dies valde crescat, maximi momenti est ut ratio studiorum litterarum humanarum et scientiarum in Seminariis ordinetur ad amussim studiorum civilium eiusdem gradus. Si umquam suspicio apud populum oriatur educationem clericorum esse nimis restrictam vel aliquo modo deteriorem, actio pastoralis multum impediatur. De sacerdotum ter saltem in eorum vita renovatione (pag. 18 [5] sub n. 3), desideratur ut res iudicio Episcopi relinquatur. Fieri potest ut aliquibus saltem in locis non sit necessaria vel etiam vere possibilis sed potius aliis mediis supplenda.

Quae de Episcopo magistro et doctore fidei et praesertim de educatione, praedicatione, et catechesi omnibus utilissima et omnimodo necessaria. Quando ministerium educationis et praedicationis fideliter ac rite ab omnibus pastoribus impletur, fideles bene disponuntur ad veram Ecclesiae vitam fructuose participandam. Feliciter dicta de systematica ordinatione praedicationis dioecesano programmate seu summario (pag. 20 [6] sub n. 7), de institutis praematrimonialibus (pag. 21 [7] sub n. 9), de variis mediis ad catholicam veritatem in caritate propagandam (pag. 21 sub n. 11), etsi haec ultima a Sacrosancto Concilio alibi magis de industria consideretur.

In Articulo III de Episcopo pontifice, iterum multa perpulchra et utilissima. De lingua vernacula in administratione Sacramentorum (pag. 23 [8] sub n. 5), res clare spectat ad Commissionem de Sacra Liturgia instauranda. Utilissime aboleantur omnes restrictiones quibus fideles a Sacramentis vel sacramentalibus quovis modo arceantur. Ideoque omnino placet quod in eorum administratione nullum fiat discrimen quoad solemnitatem externam ratione habita ad differentias oeconomicas familiarum (pag. 24 [9] sub n. 10) et quod taxae occasione eorum administrationis persolvendae substituantur liberis oblationibus fidelium (pag. 24 sub n. 11). Hic finis vere pastoralis clare apparet.

Inter optima dicta de Episcopo patre, pastore et servo, quaedam difficiliora et periculis obnoxia inveniuntur. Sic, utile et laudabile est quod Episcopus provideat ut saltem viciniores paroeciae debilioribus adiutorium pastorale et oeconomicum praestent (pag. 31 [10] sub n. 29), dummodo tota res iudicio Episcopi relinquatur. Item consilium paroe-

---

[5] Cf. p. 684.
[6] Cf. pp. 685-686.
[7] Cf. p. 686.
[8] Cf. p. 687.
[9] Cf. p. 687.
[10] Cf. p. 691.

ciale suis difficultatibus ansam praebere potest (pag. 32 [11] sub n. 36) simul ac provisio ut territorium paroeciae populo frequentioris distribuatur in partes et unicuique parti praeficiatur sacerdos cum laicis adiuvantibus (pag. 33 [12] sub n. 39). Fieri potest ut iidem fines aliquibus saltem in locis aliis mediis aptissimis iam attingantur. Quo in casu, innovationes nil praeter confusionem et difficultatem in ordine administrativo facient.

Sine dubio maxima cura omnibus Episcopis opus est de Ecclesia universali. Omnes Episcopi Apostolicam Sedem in evangelizatione infidelium (pag. 34 [13] sub n. 2) et dioeceses non solum extrema necessitate laborantes sed etiam egestate quadam affectas (pag. 34 n. 3) adiuvare omnino debent. Sed quaeritur imprimis, simili fere modo ac supra, si fines multum desiderandi hic vel illic etiam sine speciali Conferentia Nationali vel Commissione Episcopali iam attingantur. Denique, caute procedendum in iis quae de clero distribuendo agantur (pag. 34 sub n. 4 et pag. 36 [14] sub nn. 9 et 10) ne hodierna vocationum sacerdotalium dolorosa inopia etiam peior eveniat.

Card. Ruffini: 1. Velim ante omnia animadvertere — quod, ceterum, manifestum esse puto — in hoc schemate, sicut in aliis, multa praecipi Episcopis quasi sint subditi, cum ipsi in Concilio Oecumenico, cui praeparando intenti sumus, sint, profecto simul cum Summo Pontifice, legislatores. Valde propterea incongruum est Episcopos praecepta dare sibimetipsis. Rogo ergo ut ratio, seu modus, dicendi mutetur.

2. Peculiaria et minima in schemate proponuntur ita ut speciem praeseferat potius *Ordinationum* vel cuiusdam « Regolamento » quam constitutionum Concilii Oecumenici. Quapropter existimo plura remittenda esse ad Codicem I. C. denuo edendum et alia ad Constitutionem Apostolicam, quam Summus Pontifex, si ei placuerit, conficere poterit.

Pagg. 12-15: [15] Quae de Episcoporum potestate asseruntur sunt ambigua et quidem in re maximi momenti, cum videantur mihi tribuere Episcopis auctoritatem super Ecclesia universa. Iam alias adnotare ausus sum potestatem universalem quam Apostoli habebant non transisse in successores, quibus iurisdictio est tantummodo in Ecclesia peculiari ipsis a Summo Pontifice adsignata. Proinde locutio « *sponsores* Ecclesiae Novi Testamenti », quae invenitur e. gr. in pag. 15 [16] lin. 7 non placet; sponsor enim est qui spondet et pro altero se obligat (= *il garante*).

Episcopi sane adiuvare debent Summum Pontificem, auxilia spiri-

[11] Cf. p. 692.
[12] Cf. p. 692.
[13] Cf. p. 693.
[14] Cf. p. 694.
[15] Cf. pp. 680-681.
[16] Cf. p. 681.

tualia et materialia ei praebendo, sed non participant cum ipso iurisdictionem universalem.

Pag. 17 [17] lin. 16: Quomodo Theologiae alumni « in progressivo pastorali tyrocinio » exerceri possent sine gravi damno studiorum quibus incumbere debent, et cum nondum maturi sint?

Pag. 20 [18] lin. 1 s.: « ... etiam religiosorum omnium »; velim adiici: quin excludantur qui *exempti* dicuntur, quia scholae alumnos externos admittentes recensendae sunt inter opera dioecesana.

Pag. 23 [19] ad 5: Bonum esset limites usus linguae vernaculae in Sacramentorum administratione definire.

Pag. 24 [20] ad 10: Quomodo discrimina quoad sollemnitatem externam impediri possunt semper et ubique?

Pag. 29 [21] ad 20: Si mittendi sunt sacerdotes ad Universitates civiles, praeferantur semper, ubi habeantur, Universitates Catholicae.

Card. SIRI: In prooemio pag. 7 [22] sermo fit de Episcopo sponsore Ecclesiae Universalis. Id aliis verbis iterum dicitur pag. 12,[23] lineis 21-22 et pluries huic assertioni alibi allusio fit.

Res est vera tantum si bene intelligitur.

Etenim si agitur de quadam sollicitudine connexa cum ipso munere apostolico vera est et fructuosa. Si agitur de pertinentia Episcopi ad collegium apostolicum, quod cum Petro unito v. g. in Concilio competentiam habet universalem et quatenus in Collegio Apostolico, iterum vera est. Sed si agitur de auctoritate personali singuli Episcopi respectu totius Ecclesiae hoc amplius verum non est. Etenim iurisdictio fuit universalis in apostolis, sed in eorum successoribus ab initio auctoritas contracta fuit ad particularem Ecclesiam et ita mansit et manet.

Propterea sermo in hoc schemate potest evadere aequivocus et necesse est ut ad clariorem et perfectiorem formam reducatur.

Card. LÉGER: Mihi placet mens huius schematis. Mihi tamen videtur quod nimis extensum est et quod tractat de rebus nimis particularibus quae iam inveniuntur in aliis schematibus.

Satis est in hoc schemate agere de ipsa administratione dioecesana non autem de aliis materiis particularibus: sic ea quae dicuntur in paragraphis 30 usque ad 43 Articuli III, locum proprium potius habent in schemate de parochis.

---

[17] Cf. p. 684.
[18] Cf. p. 685.
[19] Cf. p. 687.
[20] Cf. p. 687.
[21] Cf. p. 690.
[22] Cf. p. 677.
[23] Cf. p. 680.

Item tollantur nimis particulares determinationes de Capitulo Cathedrali. Non enim convenit, mea opinione, ut in Concilio tractetur de fructibus praebendae nec de distributionibus quotidianis de quibus in paragraphis 8 et 9 Articuli III.

De Capitulo:

Tractando de Capitulo, schema proponit (in paragrapho sexta) ut sit « consilium in dioeceseos regimine et in actione pastorali ac liturgica atque in mentium catholica institutione valide adiuvet ». Quod sane optimum est, quia Capitulum dat orientationem pastoralem, quod munus praecipuum est Episcopi et consequenter eius consilii.

Tamen credo quod hoc non sufficit quia Capitula, sicuti constituuntur et nunc sunt, nequeunt illud munus adimplere. Propono ut legislatio de Capitulis quae in Codice invenitur profundius recognoscatur. Multa enim in hac legislatione anachronistica sunt. Aliqua exempla dabo.

Canon 413 praescribit ut « quodlibet Capitulum obligatione tenetur divina officia in choro rite persolvendi ». Sed maior pars capitulorum officium persolvunt pro parte tantum vel etiam totaliter dispensantur. De hoc non mirandum est quia habitualiter officium persolvere in choro vocationem specialem et aliquam praeparationem specialem requirit, quas cleri saeculares non habent ne possunt faciliter acquirere: iam enim provectae aetatis sunt quando canonici nominantur.

Aliud problema est quod canonicatus est beneficium inamovibile, ita ut membra capituli, maiore pro parte, aetate nimis provecta sunt et nequeunt, quamvis optimae voluntatis sint, sentire problemata noviter posita actioni pastorali nostri temporis. Ita ut saepe saepius capitulum adiuvamen inefficax fit pro Episcopo. Propono ut membra capituli nominentur pro tempore determinato, v. g. pro quinque annis, cum possibilitate nominationem renovandi.

Propono etiam ut, in spiritu accommodationis nostris temporibus, simplificentur ea quae in Codice et in regulis particularibus Capitulorum habentur de vestibus et honoribus membrorum Capituli.

Card. Richaud: Hoc schema de animarum cura ab Episcopis valde laudandum est. Optime refert rationes biblicas ac principia supernaturalia de vera auctoritate Episcoporum et de eorum officiis. Eximium spiritum pastoralem inducit inter disceptationes et proposita Concilii Vaticani II, secundum sententiam multimode prolatam a Patribus totius universi et desiderium certo certius omnium sacerdotum ac fidelium. Sic opportunam synthesim praebet quae coadunat, illustrat ac movet sub actione Spiritus Sancti omnes alias determinationes doctrinales vel

disciplinares atque iuridicas, quae sunt iam propositae aut quae Concilio submittentur.

Sed, humili meo sensu, vocat quasdam praecisiones necnon observationes.

In pag. 18,[24] linea 5, suggestio ista de visitatione fraternali sacerdotum et cum eis aliqua spirituali conferentia ab alio sacerdote delegato est sane pretiosa. Sed advigilandum est ad pericula huius muneris, quando fieret plus minusve officiale. Semper enim vitanda est confusio aliqua inter forum internum et forum externum. Insuper, si talis functio sic deferatur specialiter ad aliquem sacerdotem pro tota dioecesi vel magna dioecesis parte, quid de actione directoris spiritualis, personaliter electi ab uno quoque sacerdote? Nam aliquantulum miror quod, pag. 23,[25] optima paragraphus 6 nullam mentionem, claram explicitamque, facit de valde utili usu directionis spiritualis.

In pag. 18, ad n. 3, in ista formula assumpta, quae mihi videtur nimis absoluta, attendendum est ad difficultates dioecesium, quae, proh dolor! de pauciori sacerdotum numero laborant, dum has normas, aliunde optimas, cum tali frequentia non possint servare.

In eadem pagina, nn. 5 et 6, cur Episcopus debet providere ad formationem in promotione Actionis Catholicae religiosarum et membrorum Institutorum saecularium, et non fit etiam mentio Religiosorum, qui tamen in re pastorali debent esse sub directione Episcoporum, eo magis quod, quando agitur pagina 28 [26] de Consilio dioecesano Pastorali, numerus 13 explicite designat religiosos tanquam convocandos ab Episcopo?

In pag. 26,[27] n. 6 non videtur opportunum revocare quod Capitulum Cathedrale est Senatus et Consilium Episcopi in regimine dioecesis, cum de facto in multis regionibus non hanc functionem exerceat, et feliciter quia eius membra non praebent competentiam ad tale munus et cum aliunde hoc schema exoptet infra Consilii Pastoralis dioecesani utilem institutionem.

De Secretariatu Pastorali, in n. 15, pag. 28 commendato, forsan eius institutio obstare posset aliis consiliis iam in paroecia statutis pro operibus vel pro Actione Catholica.

Pag. 29,[28] n. 22 apparet quod cultores scientiarum et artium non tantummodo invitentur ad studendum Verbum Dei, ut enuntiat schema, sed etiam ad studendam generalem doctrinam Ecclesiae. Dolet quoque

---

[24] Cf. p. 684.

[25] Cf. p. 687.

[26] Cf. p. 690.

[27] Cf. pp. 688-689.

[28] Cf. p. 690.

mihi quod hoc schema fere nihil continet de cura animarum quae sunt valde plures numerice et multum dynamicae, volo dicere, de animabus opificum. Normae pastorales in hac materia urgent, et non solum relate ad Communismum, ut bene proponitur in duobus aliis sequentibus schematibus.

In fine eiusdem paginae, melius est ut vicarius foraneus, pro rationibus allatis, posthac denominetur archipresbyter.

Tandem, in pag. 30,[29] n. 27, bonum esset ut talis dispositio schematis quoad divisionem aut dismembrationem paroeciarum explicite determinet, contra canonem 1428, quod auditio Capituli non est necessaria.

Card. DÖPFNER: Schema hic a nobis diiudicandum optima continet et signa verae sollicitudinis pastoralis praesefert. Optandum tamen esset, ut in formam adhuc breviorem, praecisiorem, praegnantiorem redigatur. Ad quod faciendum quaedam consideranda mihi hic proponere liceat.

*Ad Caput I^um^*:

Totum Caput I, imprimis articuli I et II breviores fieri deberent et expungendae essent plures repetitiones.

*Ad Caput II^um^*:

Articulus I: Ad n. 1 (pag. 17,[30] linn. 1-27): iam in Constitutione de Seminariis explicantur, quae hic dicuntur.

Ad nn. 2-7: Quaeri potest, utrum sit suadendum, quod quaestio de cooperatoribus Episcoporum ponitur in primo loco huius capitis.

Ad pag. 17, lin. 29 sqq.: Estne revera opportunum, legem statuere de annuis exercitiis spiritualibus, cum ita fere impossibiles reddantur alii cursus theologiae sive systematicae sive pastoralis certis intervallis instituendi?

Articulus II: Ad totum Articulum: In Art. II de Episcopo ut doctore, proh dolor, nihil invenitur de cura promovendi et invigilandi praedicationem (quae in n. 1 dicuntur, nimis pauca et incompleta sunt). Cum quaestio de praedicatione etiam in Schemate « De Catechetica Populi Christiani Institutione » (praeparato a Comm. De Discipl. Cleri et Pop. Christ.) omissa sit, periculum est, ne Concilium hanc maximi momenti quaestionem omnino omittat.

Ad n. 7 (pag. 20,[31] lin. 29 sqq.): Quae dicuntur, praedicationem nimis centralisare videntur, quod creat periculum sterilitatis.

---

[29] Cf. p. 691.
[30] Cf. pp. 683-684.
[31] Cf. pp. 685-686.

Ad n. 8 (pag. 21,[32] linn. 8-10): Norma videtur esse nimis complicata, iurium parochi nimis restrictiva.

Articulus III: Ad totum Articulum (pag. 22 [33] sqq.): Concordanda essent adhuc, quae hic dicuntur, cum iis, quae a Commissione De Sacra Liturgia proposita sunt.

Ad n. 5 (pag. 23 [34]): Quae in hoc numero proponuntur, maximi momenti sunt et magnum fructum spiritualem populo christiano afferent, quando applicabuntur.

Ad nn. 4 et 6: Quae in ambobus numeris hic de Sacramento Poenitentiae efferuntur, melius in unicum numerum resumentur.

Articulus IV: Quoad totum Articulum (pagg. 24-33 [35]): Totus articulus, qui multa bona et optima continet, conferendus est adhuc cum Articulo I praesentis Schematis, qui multa similia, quamvis modo generaliori, continet; cum Schemate « De Relatione inter Episcopos et Parochos » eiusdem Commissionis et cum Schemate « De Parochorum obligationibus quoad curam animarum » a Commissione de Discipl. Cleri et Populi Christ. elaborato. Haud facile omnes quaestiones in hoc articulo tractatae sub titulo « De Episcopo patre pastore et servo » subsumi vel premi possunt.

Ad nn. 6-10 (pag. 26 sq.[36]): Quae hic de Capitulis statuuntur, fortasse opportunius ipso Codici Iuris Canonici instaurando reservabuntur.

Ad nn. 28-43: Multae haec enuntiationes de parochis et paroeciis cum illo Schemate Commissionis de Disciplina Cleri et Populi Christiani supra mentionato concordari et illic inseri deberent (in quantum illic nondum respiciuntur).

Ad n. 25: Limitatio temporalis Archipresbyteratus (possibilitate iteratae nominationis tamen non exclusa) revera placet. Tamen diuturnius tempus commendandum mihi videtur, scil. 6 vel 10 annorum.

Articulus V: Tantae commissiones constituendae in hoc et in aliis articulis inculcantur! Hoc aliquo modo excedere videtur possibilitates ordinarias dioeceseon et paroeciarum. Ne nimiis praescriptionibus rem ad infructuositatem deducamus! Insuper facile competentiae diversarum commissionum vel officiorum inter se pugnare poterunt.

Nota: Dolendum est, quod in hoc Schemate (et in aliis Schematibus) quaestio primi ordinis silentio praeteritur: scil. edoctio et formatio populi christiani in orando.

---

[32] Cf. p. 686.
[33] Cf. pp. 686-687.
[34] Cf. p. 687.
[35] Cf. pp. 688-693.
[36] Cf. pp. 688-689.

Haec sunt animadversiones, quas relate ad Schema propositum proferre omittere nolui. Spero ulteriori alicui evolutioni Schematis eas utiles fore.

Card. ALFRINK: In Schemate multa sunt laudanda. Quasdam animadversiones facere liceat.

1. Caput primum sat prolixe et longo sermone de principibus generalibus agit. Melius abbrevietur. Insuper nexus idearum non videtur semper logicus. Ut v. g. in pag. 9,[37] linea 15: « Ideo » etc. In praecedentibus agitur de munere *Apostolorum* quos misit Dominus in mundum munitos Spiritu Sancto ut Redemptionem communicent omnibus hominibus ubique terrarum et usque ad consummationem saeculi (vide lineam 7 et 11).

Et Schema prosequitur: « Ideo Ecclesiam suam aedificavit super Petrum Principem Apostolorum cui soli dedit claves totius regni Patris sui », et ulterius dicitur: « omnes tamen fideles... superaedificavit super fundamentum Apostolorum » etc.

Nonne esset melius ut cum Sacra Scriptura dicamus — postquam decretum de munere *Apostolorum* locutus est — « Ideo Ecclesiam suam fundavit *super fundamentum Apostolorum* », i. e. super collegium Apostolorum, in quo Petrus primum locum habet, addendo itaque: « sub capite Petro Principe Apostolorum cui *soli* dedit claves totius regni Patris sui »?

Collegium Apostolorum et Collegium Episcoporum habent quoddam munus in Ecclesia, quod munus — quoad membra Collegii Episcoporum — in praesenti schemate decreti voce « sponsoris » indicatur. Non agitur de iurisdictione Episcopi individualis in universam Ecclesiam, sed de munere totius Collegii, in quo munere quisque Episcopus quodam modo participat. Hic modus participationis ulterius videtur studendus. Implicat iura et obligationes erga universam Ecclesiam quae forse voce « sponsoris » non adaequate exprimuntur.

2. Ad pag. 15,[38] linea 21 et 22, hic dicitur: « Sacerdotes et diaconos qui in vinea Domini adlaborant ». Si Ecclesia latina non cognoscit diaconatum permanentem, haec verba — saltem pro Ecclesia latina — vix sensum habent. De diaconis seminaristicis vix dici potest eos in vinea Domini adlaborare.

3. Ad pag. 18,[39] num. 3: Quod hic dicitur de renovatione sacerdo-

[37] Cf. p. 678.
[38] Cf. p. 681.
[39] Cf. p. 684.

tum ter saltem in eorum vita, valde utile videtur. In multis regionibus autem propter penuriam sacerdotum vix ad actum deduci poterit.

Insuper in aliis regionibus ubi sacerdotes regulariter per cursus speciales in theologia renovata, in doctrina sociali Ecclesiae etc. instruuntur, vix videtur necessarium.

Ideo proponere vellem ut pro istis tribus periodis vitae sacerdotalis statuantur quidem exercitia spiritualia longiora, cetera autem Episcopis commendentur ut suo modo prudenti in ista materia agant.

4. Ad pag. 30,[40] num. 25, archipresbyteri seu vicarii foranei non nominentur pro tribus vel quinque tantum annis. Si hoc munus proficuum erit et fructuosum necessaria erit quaedam continuitas.

Card. ROBERTI: Peractis animadversionibus unum verbum addam de Capitulis. Em.mi Léger et Richaud animadverterunt nonnullas difficultates quoad capitula. Capitula non sunt valde diversa in universa Ecclesia, sunt quaedam Capitula valida, alia minus valida; revera puto forte in nonnullis casibus longe melius adiuvari Episcopos a consultoribus dioecesanis quam a Capitularibus qui eliguntur revera aliis rationibus quam quae requirerentur pro consultoribus dioecesanis. Nescio utrum solutio posset esse haec, sc. in universa Ecclesia possent eligi consultores dioecesani, qui sua vice possent seligi inter capitulares vel etiam praesertim inter capitulares; sic duo munera quae capitula habent generatim, sc. et liturgica et administrativa propria et qua senatus Episcopi, scinderentur; ubique haberentur consultores dioecesani, qui possunt seligi inter capitulares etiam, si fieri posset; secus inter parochos, qui possent quandoque esse magis validi quam capitulares. Et Capitulum sic ageret sua munera propria; si Capitulares sint electi tamquam consultores dioecesani agerent etiam hanc secundam formam adiutorii Episcopi.[41]

Card. BROWNE: Pauca tantum. Primum consentio quod omnino necessarium sit clarum sensum dare huic verbo « sponsori » quia secundum se non est clarum, uti animadverterunt plures Em.mi Patres. Tunc in particulari tantummodo pauca et brevia, quamvis ea quae dicta fuerunt a Card. Ruffini in communi valde admiror et cum ipsis substantialiter consentio, tamen in uno loco puto quod textus, quem ipse multum laudat, est revisendus, scilicet in pag. 19,[42] in ultimis lineis, de visitatione scholarum catholicarum: « Necnon visitet per se vel per alios omnes scholas catholicas, etiam religiosorum omnium, et ipsas scholas publi-

[40] Cf. p. 691.
[41] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[42] Cf. p. 685.

cas ubi lex civilis id facere concedat ». Utique, tamen ista provisio valde auget ius praesens quod exprimitur in can. 1382, quod dicit quod Ordinarius Episcopus visitet huiusmodi scholas « in iis quae religiosam et moralem institutionem spectant » et hoc iustum est. Sed, si volumus introducere visitationem, ut ita dicam, quasi universalem ex parte Ordinarii, in scholis religiosorum possunt oriri difficultates, conflictus duarum iurisdictionum. Unde nonnisi cum magna haesitatione mutandum vel tangendum esset praescriptum iuris actualis in canone citato. In pag. 20,[43] n. 4 lin. 5 de scholis catechisticis: « curet ut in omnibus domibus religiosorum et religiosarum, consultis superioribus... ». Bene, est adhuc valde desiderandum, sed loco verbi « consultis superioribus » ego saltem dicerem « consiliis collatis cum superioribus », ut omnia pacifice et in bonum animarum fiant. Tunc in duabus aliis, quae videntur esse valde particularia pro Constitutione nostra, noto in pag. 33,[44] saltem mea opinione, non habeo experientiam multam hac in re, et sub aspectu theologico, ut iam dixi in alia sessione, quod hic numerus qui datur ibi pro paroeciis, sc. 10.000 incolarum, ego puto quod in se valde magnus est; frequenter non potest aliter fieri, sed secundum se valde magnus est, quia principium videtur esse theologicum quod pastor cognoscat oves suas, et quod oves cognoscant pastorem; et hoc impossibile est quando sunt plus quam 4 vel 5.000 incolarum. Et tunc in pag. 33, lin. 21, de sacris missionibus praedicandis in singulis paroeciis, sc. saltem decimo quoque anno. Ordines religiosi habent multam experientiam in ista re et puto quod missiones deberent praedicari in singulis paroeciis omni quinquennio. Decem anni multi sunt uti intervalla inter missiones paroeciales.[45]

Exc. Hurley: Cum Em.mo Cardinali Alfrink fateor me etiam sensum alicuius confusionis in primo huius schematis capite expertum esse. Non multum placent ea quae in Articulo III huius capitis continentur. Consideratio stadiorum in actione pastorali in Ecclesia ad studium aliquod psychologiae supernaturalis pertinere videtur potiusquam ad constitutionem Concilio proponendam. Valorem speculativum potius quam practicum habet.

Legimus actionem pastoralem in primo stadio duplicem esse: per verbum vitae et per vitam Verbi. Quid significat « vita Verbi »? Exemplum

---

[43] Cf. p. 685.
[44] Cf. p. 692.
[45] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

et influxum bonae vitae christianae vel gratiam supernaturalem a Verbo in nos affluentem?

Asseritur « fidem ex auditu concipientes », in secundo stadio « libere moveri in Deum » etc. etc. Sed revera distinctio illa inter primum et secundum stadium nescio utrum valorem pro Concilio habeat.

Praeterea quando de regione aliqua catholica agitur stadia ista vitae pastoralis Ecclesiae de facto non inveniuntur; quia incolae quasi omnes ad fidem primo veniunt non per auditum fidei sed per baptismum.

Relate ad articulum IV importunum forsitan est observationem facere circa citationem e litteris encyclicis Summi Pontificis Pii XII. Sed in verbis a « Mediator Dei » desumptis pag. 13 [46] lineis 15ª ad 23ᵃᵐ, omni cum reverentia, noto talem esse sermonem ut oblatio sacrificii crucis ad altare inter sacramenta enumerari non videatur. Post sermonem de sacrificio Missae enim dicitur « deinde, vero, per sacramenta ». Deberet esse « per *alia* sacramenta ».

Exc. Ngô-dinh-Thûc: In articulo 5 declaratur obligatio Episcoporum collaborandi cum Sede Apostolica in evangelisatione infidelium et operariorum. Haec collaboratio requirit, ni fallor, adunationem episcoporum orbis, saltem per delegatos missos a singulis conferentiis nationalibus episcoporum Romae quoque anno ut problemata evangelisationis discutiantur inter Praelatos Dicasterii Romani et delegatos episcoporum. Solutiones propositae debent habere sanctionem Summi Pontificis ut vim habeant. Sic sollicitudinem omnium ecclesiarum Summus Pontifex communicabit suis fratribus episcopis et exinde exorietur vera collaboratio. Delegati conferentiarum episcopalium reduces a Roma, sociis referent, quid S. Sedes velit, cur ita velit et quamnam contributionem petat ab universo orbe.

Hic modus agendi mihi videtur introducendum in argumentis maximi momenti pro tota ecclesia, ut collaboratio inter Curiam Romanam et episcopos orbis catholici reapse instituatur et sic felix decentralisatio habebitur.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. Tisserant: Placet iuxta modum: ratione habita observationis ab Em.mo Liénart factae de cura opificum.

Card. Pizzardo: Placet iuxta modum: cum animadversionibus prolatis ab Em.mis Patribus.

---

[46] Cf. pp. 680-681.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: Schema decreti huius Commissionis concordet cum iis ab aliis commissionibus propositis. Non placet quod disponitur in pag. 24 [1] n. 10; quoad reliqua, iuxta votum Em.morum Cardinalium.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum a me supra expositum.[2]

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: retento voto quod emisi « de cura opificum » et quod scriptis trado,[3] et ratione habita animadversionum quae allatae sunt ab Eminentissimis et Reverendissimis Patribus.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: ratione habita ad ea quae dicta sunt ab Em.mis Ferretto, Liénart, Spellman et Ruffini.

Card. AGAGIANIAN: Placet iuxta modum: ratione habita animadversionum a Patribus factarum.

Card. SPELLMAN: Propter animadversiones allatas,[4] nempe, de nimia rigiditate in innovationibus faciendis, de sic dicta renovatione sacerdotali, de lingua vernacula, et de quibusdam difficilioribus circa Episcopum patrem, pastorem et servum, schema decreti de animarum cura in genere, placet iuxta modum tantum.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: hoc schema, quod est speculum Episcoporum, multa continet bona et optima et etiam nova, sed est multo longius. Multa iam dicta sunt in schematibus pro studiis et pro disciplina cleri.

His diebus apud Herder, Freiburg i. B., prodibit editio omnium decretorum omnium Conciliorum oecumenicorum et habebit circa mille paginas. Si omnes Commissiones procedunt sicut in hoc schemate, timendum est, ne haec Synodus gignat plures paginas quam omnia Concilia antecedentia simul. Generatim eo magis legibus oboeditur, quanto pauciores sunt.

Ad cap. I, art. IV: In prima phrasi, quae dicit: « Quia, vero, Redemptio universalis quoad homines et perpetua quoad tempus fuit, universalis et perpetua est Ecclesia », vox « perpetua » mutetur in « perennis », quia Ecclesia militans durabit quidem usque ad finem saeculorum sed non ultra, et tunc Christus Filius Dei regnum dabit Patri suo nec amplius erunt nec Summi Pontifices, nec Episcopi, nec sacerdotes, nec sacrificium eucharisticum vel sacramenta.

---

[1] Cf. p. 687.
[2] Cf. pp. 699-700.
[3] Cf. pp. 700-701.
[4] Cf. pp. 701-703.

Ad cap. II, art. I, num. 3: Quoad renovationem spiritualem sacerdotum, quae ter in vita per singulum vel duos menses habenda sit, nimium postulari videtur. Practice impossibile est sacerdotes in vinea Domini laborantes toties et per tot tempus subducere labori practico. Apud nos semel in vita post decimum sacerdotii annum fit « Tertiatus » pro renovatione spirituali, doctrinali, pastorali per mensem. Dicatur « saltem semel in vita ».

Ad cap. II, art. II, num. 7: Programma seu summarium praedicationum ne praecipiatur sed tantum commendetur.

Ad cap. II, art. V, num. 10: Quoad secretariatum pastoralem Romae condendum maneat secretariatus neve fiat unquam dicasterium cum potestate directiva. In rebus dogmaticis et moralibus certe unitas pro tota Ecclesia necessaria est, in re pastorali autem proprietates singularum Ecclesiarum et nationum multo magis considerandae sunt nec potest fieri unificatio methodorum. Vocabulum « sponsor » videtur minus felix.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[5]

Card. VALERI: Placet. Tamen attendatur ad observationes ab Em.mo Liénart et aliis Em.mis et Exc.mis Patribus iam factas.

Ad art. V, n. 2, linea 10 et 11 peterem ut modificetur expressio: « ... atque, *quantum fieri possit,* religiosos et religiosas suadendo »; quae expressio, si quis cogitat de ingenti numero religiosorum et religiosarum qui in Missionibus magno animo adlaborant, quasi offensiva videtur. Posset dici: « atque religiosis utriusque sexus sublimitas actionis missionariae semper prae oculis ponendo ».

Card. CIRIACI: Placet.

Card. SIRI: Placet iuxta modum.[6] Schema praetium habet quia generatim conspectum praebet sat accommodatum novis circumstantiis. Potest tamen ulterius expoliri et pressiori modo redigi, praesertim ad meliorem unitatem et cohaerentiam reducendum est cum aliis schematibus, quae huic Commissioni iam proposita sunt. Quaedam nimis particularia et facile mutantia opportunius remittenda sunt ad ordinaria instituta extra Concilium. Non placet locutio de Episcopo « servo ».

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: hoc est: iuxta observationes factas ab Em.mis Patribus et ea quae in nota adnexa indicantur.

---

[5] Cf. pp. 703-704.
[6] Cf. p. 704.

Optima certe dicuntur in schemate de munere Episcoporum, sed forsitan hic Codex obligationum si in Concilio promulgatur difficultates gignet. Melius esse videtur quod principia generalia tantum tradantur in schemate pro Concilio, et postea — uti innuit Em.mus Relator — doctrina hic exposita mandetur ad « Directorium Episcopale », maxime desideratum.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum:[7] i. e. attentis in primis quae ab Em.mis Liénart et Richaud fuerunt dicta de apostolatu apud operarios.

Card. GRACIAS: Placet. Non placet n. 11, Art. III.

Card. MONTINI: Placet et, ratione habita animadversionum in disceptatione factarum, valde quidem. Principia doctrinalia in capite primo non tantum huic schemati de cura animarum conveniunt, sed etiam, et in primis, ut reor, in schemate theologico « de Episcopis » referri deberent.

Quae de cura opificum dicta sunt, enixe commendanda videntur.

Card. GIOBBE: Placet schema universe quia multa habet bona, quinimmo optima; adhaereo animadversionibus Em.mi Cardinalis Liénart de urgenti cura opificum; etiam animadversioni Em.mi Spellman quod multa relinquenda sunt Conferentiis sive provincialibus sive nationalibus episcoporum. Plurimum faciendae sunt aliae animadversiones Eminentissimorum Patrum, praecipue de capitulis, de scholis, de visitatione paroeciarum, etc.

Card. CENTO: Placet schema, cum testimonium patens praebeat impensae sollicitudinis quam Commissio habuit circa sitim illam animarum quae Ecclesiam Christi constanter devorare debet.

Non dubito tamen Commissionem eamdem magni facturam esse observationes ab Eminentissimis et Excellentissimis Patribus prolatas.

Evidens est varias materias mixtas huius schematis componendas esse cum elaboratis a competentibus aliis Commissionibus.

Card. CICOGNANI: Placet, et merito laudatur.

In schemate huius generis, inevitabile est non pauca tangere quae ab aliis Commissionibus pertractata sunt. Nonnulla pertinent ad S. C. de Seminariis, ut de vocatione ad sacerdotium, de studiis; alia ad S. C. Concilii, ut quae respiciunt disciplinam.

Pauca in particulari:

---

[7] Cf. pp. 704-705.

a) textus S. Scripturae non semper citantur ad litteram, sed saepissime sunt accommodata. Apparet de hoc;

b) Redemptio melius diceretur *est* (non fuit) universalis et perpetua (pag. 12,[8] art. IV);

c) pag. 19,[9] in n. 1 capitis II, potius omittatur quod Episcopus callere debet praecipuas linguas fidelium;

d) quae dicuntur in n. 4, pag. 20,[10] dicta sunt in schemate Decreti de catechetica populi christiani institutione. De catechetica institutione, enim, tractatur suo loco.

Ex iis quae dicta sunt, satis colligitur votum generale esse ut nonnulla relinquantur Episcopis, iuxta mores et necessitates variarum Nationum (uti, ex. gr., de mittendis sacerdotibus et laicis ad Universitates, de « renovatione » de qua in pag. 18,[11] sub n. 3).

Forsan nonnulla sunt revisenda et alia introducenda, praesertim de opificum cura.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet iuxta modum: n. 10 pag. 24 [12] valde difficile videtur. N. 11, in eadem pagina, etiam difficultates habet.

Sunt res quae ab aliis Commissionibus tractandae sunt.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: iuxta ea quae exponuntur in folio adnexo et habita ratione animadversionum Em.morum et Exc.morum Patrum. Paragraphus de lingua vernacula clarior fiat. Schema nimis longum est; reducatur. Ceteroquin habet bona.

Ad mentem Em.mi Liénart de opificibus.

Quod dicitur pagina quinta [13] de obligatione studiorum litterarum in Seminariis est maximi momenti quia studium linguarum et praesertim linguae latinae est necessarium fundamentum pro studiis altioribus.

Si negligatur studium litterarum, quis auderet dicere adspirantes esse capaces ulteriorum studiorum quae sunt proxima et necessaria praeparatio pro sublimi officio sacerdotali? Responsabilitas nostra magna est. Insistat de hac re Sacra Synodus.

Pagina decima sexta,[14] lineis tertia et sequentibus: Quantum mihi videtur sensus minus clarus est. Facile male interpretari posset quod dicitur, scilicet « instituere laicos viros et mulieres qui obsignati sunt charactere supernaturali eos sacerdotio Christi indelebiliter configuran-

---

[8] Cf. p. 680.
[9] Cf. p. 685.
[10] Cf. p. 685.
[11] Cf. p. 684.
[12] Cf. p. 687.
[13] Cf. p. 676.
[14] Cf. p. 682.

te ». Ratio est quia non desunt qui minus recte loquuntur de « regali sacerdotio laicorum ».

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: secundum ea quae dixi et scripsi in folio adnexo.[15]

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum. Cf. folium adnexum.[16]

Card. MEYER: Placet iuxta modum, habita ratione animadversionum omnium factarum ab Em.mis et Exc.mis Patribus.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum, iuxta folium adnexum.[17]

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: sensu exposito in Em.morum Patrum observationibus factis, in particulari de opificibus et de Capitulis.

Card. RUGAMBWA: Placet.

Card. RITTER: Placet iuxta modum: i. e. cum emendationibus quae iam proponuntur.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: id est: Schema in genere laudandum est. Attamen nonnulla, meo humili iudicio, videntur corrigenda vel amplianda. Nempe: adhaereo opinioni Em.mi Card. Liénart ut in Schemate profusius agatur de cura opificum; nam est quaestio maximi momenti hodiernis in adiunctis quibus nunc versamur.

Assentio sententiae Em.mi Roberti quoad Capitula canonicorum et consultores dioecesanos. Tandem attendatur etiam ad observationes ab Em.mis et Exc.mis Patribus prolatas.

Card. SUENENS: Placet iuxta modum, retenta observatione Cardinalis Léger quoad capitula et Card. Liénart quoad opifices. Schema apparet optimum quoad substantiam et praebet optimam materiam in Concilio discutiendam, siquidem principaliter de cura animarum erit tractandum.

Card. ROBERTI: Placet iuxta modum: cum animadversionibus ab Em.mis ac Rev.mis Patribus et a me ipso factis.[18] Ubique constitui possent consultores dioecesani etiam, vel praesertim, ex canonicis capituli cathedralis.

---

[15] Cf. pp. 705-707.

[16] Cf. pp. 707-709.

[17] Cf. pp. 709-710.

[18] Cf. p. 710.

Card. DI JORIO: Placet iuxta modum: quaedam tamen addenda puto de opificum adsistentia; praeterea: omittantur quae ad capitula cathedralium et ad vicarios foraneos spectant; neque opportunum videtur quod dicitur de episcopo servo.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: imprimis ratio non videtur cur heic initio principia doctrinalia tam diffuse exponantur. In specie, vero, multa pertinent ad Codicis complendi commissionem.

Quaedam insuper singillatim animadvertenda:

— Adhibetur passim de episcopis vox « sponsor », ac si episcopi singuli totius Ecclesiae responsabilitatem habeant; quod, salva reverentia, heic non placet. Nam iuridica est responsabilitas res et officium moderandi seu dirigendi, uti pater est sponsor filiorum minorum: debet eos regere et tenetur de eorum culpis. Quomodo episcopus Alatrinus sit sponsor archiepiscopi Parisiensis vel Neo-Eboracensis non videtur. Episcopis singulis etenim nihil praeter quandam sollicitudinem et collaborationem pro tota Ecclesia attribui potest ac debet, quia non agitur heic de Collegio Episcoporum sub auctoritate Summi Pontificis.

— Minus placet locutio « Christi totalis » in pagella decima quinta,[19] linea decima tertia adhibita. Quid est Christus partialis?

— Expungantur insuper (in eadem pagella, linea vigesima secunda) verba « et diaconos », quae necessitatem diaconorum permanentium pro episcopis importaret.

— Agitur in pagella decima octava,[20] numero quarto, de cura ab episcopo impendenda quoad religiosas, at et oporteret quoddam verbum de viris regularibus vel religiosis: clare proclametur episcopi regimen super religiosos quod apostolatum externum spectat.

— Ad pagellam vigesimam sextam,[21] numeris sexto et septimo, de capitulis canonicorum quae dicuntur nostrorum temporum rebus haud respondent, cum in multis dioecesibus capitula ipsa quasi in desuetudinem, quoad pristina officia, abierint, atque episcopi iam suum consilium habeant. De capitulis sileat Concilium; sat sunt leges Codicis.

— Pagella trigesima,[22] numero vigesimo quinto: haud expedit ut in tota Ecclesia vicarii foranei tam frequenter renuntientur: officium huiusmodi ad certas paroecias pertinet, idque sufficit. Non perturbetur ordo vigens — et bene — in multis dioecesibus.

Valde denique placet quod Em.mus Liénart sapienter animadvertit de cura pastorali opificum, quae hodie summopere urget: ad Concilium

---

[19] Cf. p. 681.
[20] Cf. p. 684.
[21] Cf. pp. 688-689.
[22] Cf. p. 691.

imprimis spectat eam promovere, multo magis quam tempus terere de minimis et peculiaribus.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: habita ratione animadversionum Em.mi Liénart et Em.mi Ruffini. Schema autem utiliter breviari posset: nimia dicuntur quae per se patent.

Card. BEA: Placet iuxta modum: secundum observationes maxime Em.mi Card. Liénart de opificibus et Em.morum Spellman et Frings. Multa ponantur potius in aliquo « *Directorio Episcoporum* » a Sancta Sede post Concilium edendum; alia relinquantur Conferentiis Episcoporum.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum:[23] attentis observationibus Eminentissimorum Patrum, praecipue Liénart et Ruffini, et insuper: *a*) ut praescriptum Art. II, n. 3 pagg. 19 (linn. 32-33) et 20[24] (linn. 1-2) modificetur ad sensum Canonis 1384; *b*) ibid. pag. 20, lineis 5-6, mutetur vox *consultis* in verba *consiliis collatis*.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: id est secundum observationes ab Eminentissimo Cardinali Browne factas.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: attentis scilicet observationibus propositis ab Em.mis Patribus, praesertim Liénart, Ruffini, Alfrink et aliis.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: 1) attentis iis quae ab Em.mis et Exc.mis Membris huius Commissionis dicta sunt; 2) in pagina 16:[25] melius est ut alio modo res exprimatur, quia non bene intelligitur hic textus S. Petri: « renati sunt non ex semine corruptibili sed incorruptibili, per verbum Dei ».

Exc. FELICI: Placet iuxta modum ab Em.mo Cardinali Siri expressum. Meam quoque facio sollicitudinem Em.mi Cardinalis Frings ne Concilium Vaticanum II encyclopaedia quaedam rerum sacrarum appareat potius quam, ut decet, fundamentalium constitutionum et decretorum fons et origo.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: Maxime procul dubio iuvaret Episcopos, si, dum ipsi continuis ac propemodum indefinitis pastoralibus quaestionibus quotidie premuntur, breve summarium seu com-

---

[23] Cf. pp. 710-711.
[24] Cf. p. 685.
[25] Cf. p. 682.

pendium principiorum circa pastoralia munera, prae manibus habere possent.

Attamen, quamtumvis laudabile ac reapse utile opus Commissio de Episcopis et de regimine Dioecesium confecerit, difficulter tale summarium in forma schematis conciliaris apparari posset; etenim huiusmodi compendium vitare non poterit repetitionem, simpliciori tamen forma, principiorum doctrinae ac praeceptorum actionis, quae iam ex professo in ceteris schematibus tractantur, exempli gratia, de religiosis, de vocationibus, de scholis, de laicis, de liturgia, de hodiernis instrumentis communicationis socialis.

Media quaedam solutio quaestionis suggeri posse videtur: scilicet, schema posset generales tantum declarationes amplecti circa Episcopi munera, prout Antistes fundamentum et cardo est totius vitae christianae in propria Dioecesi. Insimul vero schema continere posset iussum ut parentur directoria seu « instructiones » (etiam reservatae, si oporteat) circa praecipuos campos actionis pastoralis Episcopi.

Haec autem directoria possent, post celebratum Concilium, apparari a peritis totius orbis, et amplecti principia doctrinae, synopsim legum in Ecclesia de singulis materia vigentium, nec non consilia practica.

Exc. Chávez y Gonzalez: Placet iuxta modum: cum observationibus ab Em.mis Patribus factis.

Exc. Antezana y Rojas: Placet iuxta modum: id est, secundum animadversiones Eminentissimorum Cardinalium et aliorum Patrum, ad maiorem salutem animarum.

Exc. Cooray: Placet iuxta modum: nempe iuxta ea quae dicta sunt:

1) Ab Em.mis Cardinalibus Liénart et Richaud de cura opificum.

2) Ab Em.mo Ruffini de tirocinio pastorali alumnorum theologiae. Tale tirocinium melius habetur post diaconatum et ante presbyteratum.

3) Ab Em.mo Döpfner de commissionibus nimis numerosis.

4) Ab Em.mo Roberti de Consultoribus dioecesanis.

5) Ab Em.mis Frings et Bea.

Exc. McKeefry: Placet iuxta modum: Obiectivum schematis bonum, sed valde diffusum; quantum possibile sit, diminuendum secundum observationes a pluribus inter Em.mos Cardinales factas, et in modo speciali secundum sententias Em.morum Cardd. Liénart, Frings, Ruffini, Léger, Cicognani; observatio Card. Bea circa directorium post Concilium faciendum bona est.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum: attentis dictis ab Eminentissimis Cardd. Ruffini, Siri, Frings.
Non placet modus quo fiunt observationes directivae factae Episcopis; definiantur praecise munus et potestas Episcopi relate ad Ecclesiam universalem.

Definiatur praecise munus Conferentiarum Nationalium, relate ad Sanctam Sedem et relate ad ipsos Episcopos.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: i. e. secundum ea quae ab Em.mis Cardinalibus Liénart et Richaud dicta sunt et secundum proprias observationes scripto allatas.[26]

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Eminentissimi Liénart de cura opificum et Eminentissimorum Léger et Richaud de Capitulis Canonicorum.

Duas parvas animadversiones faciam:

1) Pag. 6,[27] lin. 8: ad doctrinam socialem adderem « Doctrinam internationalem ».

2) Pag. 28,[28] lin. 23: adderem et « in omnibus locis ubi colluvies hominum fiant ».

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: ratio habeatur dictorum ab Em.mo Liénart (circa curam de operariis gerendam) et ab Em.mo Léger.

Exc. BAZIN: Valde placet hoc schema. Attamen assentio animadversionibus Em.mi Cardinalis Liénart de opificibus.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: ita ut fusius loquatur de munere pastorali erga opifices.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: ita scilicet ut schema ex una parte allevietur, et ex alia parte attentio specialis curae opificum tribuatur; atque attendantur etiam ea quae Em.mus Cardinalis Roberti de Consultoribus dioecesanis proposuit.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: iuxta observationes a Patribus factas, praesertim ab Eminentissimo Liénart de cura opificum.

Pagina 19,[29] linea 28 addantur verba: « in quantum fieri potest ». In missionibus non semper urget nec convenit ecclesiam scholas condere in hodiernis conditionibus. Episcopi magna cum circumspectione debent agere in hac materia, quia 1) nationalizatio imminet scholis omnibus;

---

[26] Cf. pp. 711-712.
[27] Cf. p. 677.
[28] Cf. p. 690.
[29] Cf. p. 685.

2) parentes christiani malunt liberos mittere in scholas publicas, quia non volunt aut non possunt pecuniam dare ad magistros conducendos; 3) multae scholae iam existentes ob defectum magistrorum deseruntur.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: attentis observationibus factis.

Exc. BENGSCH: Placet iuxta modum: id est consentio animadversionibus Eminentissimi Card. Döpfner.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: ratione habita de eis quae dixit Eminentissimus Dominus Liénart de cura spirituali opificum.

Exc. JELMINI: Placet. Laudabile schema: liceat tamen mihi has submisse facere animadversiones.

Pag. 29,[30] Art. 24: Non video quomodo vox « Archipresbyteratus » exactior videatur voce « vicariatus foraneus ». Gaudet forsan vicarius foraneus maiori sacerdotio quam alii presbyteri? Et eius munus nonne bene explicatur appellativo « vicarius foraneus »? Dicatur uti antea « *Vicarius foraneus* » aut simpliciter « vicarius ».

Pag. 16,[31] linn. 7-8: Ne dicatur « laicos » *sacerdotio Christi*, « obsignatos eligere ac instituere... » sed *sacerdotio regali* (cf. Petr. 2, 9) ad aequivocum praecavendum.

Pag. 21,[32] n. 9: Ubi dicitur: « Satagat Episcopus... etc. » non esset melius dicere: « *maxima cum cura* debet episcopus providere nupturientibus », ratione permagnae matrimonii importantiae?

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: iuxta observationes factas speciatim ab Em.mis Card. Liénart, Frings et Bea.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: secundum observationes Em.mi Card. Liénart de *opificibus* et Em.mi Card. Browne de *scholis*.

Rev. SÉPINSKI: Placet. Addatur paragraphus quoad curam opificum.

Ad pag. 9,[33] linn. 9-10: scribatur: « qui » gentes baptizarent...

Ad pag. 16,[34] linn. 6-8: ultima pars paragraphi, i. e. verba « quo obsignati sunt charactere supernaturali eos sacerdotio Christi indelebiliter configurante » omittantur, quia non sufficienter clara sunt; vel clarius reddantur.

Ad pag. 18,[35] linn. 5-6: melius dicatur: « de re interiore agant ».

---

[30] Cf. p. 691.
[31] Cf. p. 682.
[32] Cf. p. 686.
[33] Cf. p. 678.
[34] Cf. p. 682.
[35] Cf. p. 684.

Ad pag. 18,[36] linn. 33-34: melius dicatur: « quodsi tali muneri impares inveniantur ».

Ad pag. 20,[37] lin. 1: proponerem textum: « etiam religiosorum non exemptorum ». Adhaereo voto Em.mi Card. Browne.

Ad pag. 20, lin. 15: corrigatur « una*m* saltem ».

Ad pag. 23,[38] lin. 16: praeferrem loco « Servatoris » vocem « Salvatoris », a Tertulliano, Lactantio, Hieronymo, Augustino et aliis usurpatam.

Ad pag. 27,[39] lin. 31: pro locutione « activitatibus » praeferrem vocem « actuositatibus »; idem dicatur de pag. 28, lin. 18 et pag. 29,[40] linn. 6-7.

Ad pag. 33,[41] linn. 21-22: ad falsam interpretationem vitandam praeferrem locutionem « unoquoque decennio »; cf. Iacobelli Michael, quarto quoque mense idem esse ac quater in anno invictis argumentis demonstratur, in *Latinitas,* vol. III, 1955, pp. 194-196.

Ad pag. 33, lin. 35: dicerem « aliud opus, e. g. Missiones, ».

Ad pag. 35,[42] lin. 15: loco « circa ipsos individuos » dicerem « circa singulas personas ».

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: i. e. iuxta sententiam Em.mi Card. Browne. Praeterea: particularia minutiora ne deferantur ad Concilium sed relinquantur S. Sedi ordinanda.

---

[36] Cf. p. 684.
[37] Cf. p. 685.
[38] Cf. p. 687.
[39] Cf. p. 689.
[40] Cf. p. 690.
[41] Cf. p. 693.
[42] Cf. p. 694.

III

PRAECIPUAE DE ANIMARUM CURA QUAESTIONES

Pars altera

DE ANIMARUM CURA IN PARTICULARI

(Secunda Congregatio: 4 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE EPISCOPIS ET DE DIOECESEON REGIMINE

Caput I

DE EMIGRANTIUM CURA

Ob auctas in dies migrationes tam liberas quam coactas, summa necessitas urget, ut bono spirituali, morali et sociali emigrantium diligentissime provideatur, ne ipsi, asperitate conditionum vitae aut inopia spiritualis curae confracti, fidei donum amittant.

Cum enim exsul ad emigrationem neque in spiritualibus neque in socialibus rebus sit sufficienter paratus, factiosis vel atheis hominibus circumveniri potest, praesertim si desint sacerdotes eiusdem stirpis vel saltem eiusdem linguae.

Propter inopiam paternae curae spiritualis permulti emigrati a communistis aliisque catholici nominis osoribus decipiuntur. Quod periculum ad ipsam illorum patriam non raro extenditur cum nempe exsul, domum forte iterum petens et ab erroribus iam corruptus, falsae doctrinae fit propagator et administer inter suos concives.

Magnum quoque periculum provenit ex matrimoniis mixtis, quae non pauci demigrati contrahunt, quando sacerdotibus suae gentis expertes, ad arbitrium suum inter acatholicos vivunt.

Familiarum dissipatio ac dispersio ob iniustas aut ineptas leges civiles, quae alterius coniugis translationem concedere nequeunt vel communitatum migrationem collectivam impediunt, multam, proh dolor, ansam dare possunt adulteriorum, divortiorum ac bigamiarum.

Catholica filiorum educatio in nonnullis regionibus periclitatur ex neglectis idoneis aptisque institutionibus.

Accedit exaggerata nationalismi opinio de sic dicta praepropera « assimilatione » qua non pauci emigrati ob varia plerumque praeiudicia ab Ecclesia abstinent. Unde sapientibus ac paternis verbis Benedictus Pp. XV Episcopos

Brasilianos admonuit: « Ne advenae operarii... mutatione patrii soli patrios exuerent mores »,[1] cum eorumdem morum custodiam optimum reputaverit munimentum adversus perniciosos inimicorum fidei conatus.

Cum conditiones modernae vitae socialis et oeconomicae liberam ac mutuam humanarum spiritualium virium operam requirant, quae convenientibus diversorum populorum coetibus exoritur et ex qua melior perficitur humanitas, fovenda est pro bono eorumdem emigratorum tranquilla et sana integratio, quae mutuam tollens advenarum et indigenarum diffidentiam, vicissitudine beneficiorum communem salutem promovebit et utrique parti plurima afferet commoda magnamque utilitatem.

Attamen necesse est, ut emigrati sint fideles cives novae patriae, et eodem tempore diuturnam patriae originis memoriam servent iuxta illud S. Thomae: « Post Deum est homo maxime debitor parentibus et patriae, unde sicut ad religionem pertinet cultum Deo exhibere, ita secundario gradu ad pietatem pertinet cultum parentibus et patriae ».[2]

Ideoque emigrati studere debent arctam coniunctionem fovere cum antiqua patria eiusdemque Episcopis quos sedulo iuvare curabunt.

Nec praetereundum est singulare problema proveniens ex aucta multorum eruditorum hominum in praesens migratione, quae non solum numero sed etiam scientia, haud raro academica, veteres migrationes superavit. Si huiusmodi eruditi viri infima religionis cognitione acquiescant, magna orietur in ipsis dissensio inter exilem culturae religiosae gradum et elevatam eorumdem humanae scientiae cognitionem. Exinde fiet, ut alii Deum negligant, alii in pravum cynici agendi modum prolapsi, fidem pro sua quisque opportunitate deserant et abiiciant.

Ad instaurandam eruditorum hominum consensionem in scientificis et religiosis rebus multum proderit cooperatio cum sacerdotibus excultis, quorum studia ad maximam perfectionem pervenerunt.

* * *

Antiquo iam tempore Ecclesia Catholica *spirituali* advenarum et peregrinorum saluti prospicere studuit, quod optime probant scholae, hospitia, ecclesiae in eorum commodum, praesertim in Urbe constituta.[3]

De diversis etiam advenarum ritibus et linguis maximam curam habuit, ut ex decretis Concilii Lateranensis IV clarissime patet.[4]

De bono quoque *sociali* sollicita, Ecclesia damnavit principia « totalitarismi » et « imperialismi » Status necnon immoderati « nationalismi ».[5]

Quinimmo principia iustitiae et aequitatis pro operariis emigrantibus sollemni suo magisterio statuit atque firmavit.

Ipsius iuris naturalis assidua custos et magistra Apostolica Sedes ius familiarum ad spatium vitale haud semel proclamavit.[6]

Hisce saluberrimis contentionibus eadem Sancta Sedes clarissimum diadema imposuit anno 1952, Constitutionem Apostolicam *Exsul Familia* de

spirituali Emigrantium cura promulgans, quae universis afflictis gentibus emigratis magnum solatium contulit, et ordinandae spirituali eorum curae princeps instrumentum praebuit.

Omnibus profecto compertum est quantum studium quantamque operam Sacra Congregatio Consistorialis iam dudum impenderit et in praesens impendat in spirituale emigrantium bonum et salutem.

* * *

Cum illius salutiferae Constitutionis leges et praecepta nondum sufficienter in praxim deducta fuerint cumque elapso decennio in peius mutatae sint rerum hominumque necessitudines — plurimi namque fideles patriam suam aut domicilium ad victum quaerendum dereliquerunt et innumeri tranquilli cives, innocentibus pueris haud exceptis, patrio solo, securitate, libertate privati, coacti sunt in dissitis oris nova domicilia quaerere, quin immo nequissime deportati sunt — necessarium esse videtur summa principia et praecepta in memoriam revocare ut rite exsecutioni mandentur, quo spirituali et sociali emigrantium bono diligentius et aptius provideatur et praesertim Ordinariis locorum, sive emigrationis sive immigrationis, efficax ministerii sui adiumentum praebeatur.

Art. I - *Principia generalia*

Omnia quae in documentis magisterii ecclesiastici ac in sequentibus articulis resumuntur de iuribus emigrantium necnon de officiis quae Pastoribus erga eosdem incumbunt accurate servanda sunt riteque adimplenda.

1. Apostolica Sede praeeunte,[7] tenentur Episcopi sollertem curam habere de emigrantibus.[8]

2. Damnantur principia totalitarismi et imperialismi Status necnon immoderati nationalismi placita... quippe quae dum ex una parte naturale hominum ius ad emigrandum ad arbitrium coërceant, ex altera vero populos aliunde migrare compellant, incolas invitos deportent civesque e familia, e domo, e patria abstrahere nequissime audeant ».[9]

3. Proclamatur ius familiarum ad spatium vitale quod per emigrationem seu meliorem distributionem in superficie terrae exercetur.[10] Laudantur nisus et consilia quae ad haec iura tuenda incepta sunt.[11]

4. Sollemniter a pastoribus requiritur ut ius antiquitus fidelibus recognitum ad proprium ritum in divinis celebrandis, propriumque sermonem in ministrandis sacramentis et in verbo Dei audiendo, sancte servetur.[12]

5. Speciali modo laudandi sunt hi sacerdotes optimi, qui « utpote voluntarii exsules » spirituali ac sociali bono emigrantium prospiciunt.[13]

Art. II - *Normae practicae*

1) *De migratione externa.*

1. Ordinarii locorum in sua quisque dioecesi spiritum atque praecepta et monita Constitutionis Apostolicae *Exsul Familia* diligenter curare tenentur.

2. Curent Episcopi, ut in Synodis dioecesanis et frequenter etiam in conferentiis sacerdotum (can. 131 *C.I.C.*) sermo fiat de emigratione.

In Seminariis, ad roborandum « sensum catholicitatis » praeparentur alumni, qui postea, in paroecias immissi, immigrantes recipiant ut sacerdotem catholicum decet.

3. Firmo manente praescripto art. 39 Constitutionis Apostolicae *Exsul Familia* de « facultate adeundi, sacramentorum causa, matrimonio non excepto, cappellanum seu missionarium sui sermonis aut parochum loci », privilegium de quo in art. 40, n. 2° eiusdem Constitutionis Apostolicae extenditur ad secundum gradum lineae rectae inclusive.[14]

4. Instituatur in unaquaque natione, ubi viget emigratio vel immigratio sive interna sive externa sive temporaria sive perpetua, Commissio Episcopalis cui emigrantium cura committatur.

Impetretur a S. Congregatione Consistoriali nominatio Directorum Missionariorum pro diversis communitatibus ethnicis ac Directoris Operis de Emigratione pro tota natione et omnibus communitatibus.

5. Huic Commissioni ius et officium competit quaerendi et seligendi Missionarios et eos eorumque Directores moderandi.

Missionarii et praesertim eorum Directores bene noscant leges civiles quae emigrationem spectant ut consilio et opere praesto esse possint advenis.

6. Episcopalis Commissio, salvo cuiusque Ordinarii loci et Superioris Religiosi iure, speciali gaudet potestate, sed in sacerdotes et clericos dumtaxat.

7. Haec potestas, a Praesule, qui Commissioni praeest, vel ab eius Delegato exercetur.

8. *a*) Munere Delegati fungitur qui a S. Congregatione Consistoriali titulo Directoris Operum de Emigratione insignitur.

b) Pro singulis nationibus ubi propter persecutionem vigentem Commissio Episcopalis non datur, a Sacra Congregatione Consistorialis Director operum de Emigratione nominetur qui, in Urbe residens, potestate de qua in art. 6 munitus, sacerdotes eiusdem nationis tum profugos tum ceteros in exteris degentes ad servitium animarum eligere possit.

9. Ecclesiasticae Auctoritates et consociationes catholicae locorum immigrationis curent ut a potestate civili pro viribus facilius admittatur communitatum migratio, ad salvandam praesertim familiarum unitatem et integritatem.

10. *a*) Episcopi dioeceseon unde frequenter habetur profectio emigrantium, curent ut sacerdotes offerant dioecesibus ubi emigrantes sese constituant.

b) Normas Constitutionis Apostolicae *Exsul Familia* sedulo applicent, quae Comitatus vel Subcomitatus de Emigratione in Curia dioecesana et in paroeciis, unde multi emigrant, constituendos praecipit.

c) His autem Comitatibus, qui Episcopos et parochos de emigratione certiores faciunt et immediatam migrantium praeparationem curant, consociationes catholicae adiutricem operam navare tenentur.

11. Meminerint Episcopi, iuxta monita S. Congregationis Consistorialis, sacerdotes qui munere Missionarii pro emigrantibus multos annos in exteris nationibus perfuncti sint, magnum sibi meritum comparavisse; ideoque redeuntes in propriam dioecesim, si bene officium suum impleverint, benevole excipiantur vel adiuventur.

12. *a*) Quilibet loci Ordinarius tenetur curam spiritualem alienigenarum seu immigrantium committere sacerdotibus qui sint eiusdem sermonis seu nationis vel saltem linguas emigrantium bene calleant.

b) Missionariis illarum nationum, in quibus viget persecutio, tenetur insuper Ordinarius loci ubi commorantur, honestam sustentationem et media necessaria ad apostolatum procurare, ratione habita peculiarium eorum necessitatum.

c) Ubi autem Ordinarii loci media necessaria non habent, suppleat alio modo S. Congregatio Consistorialis.

13. *a*) Ubi numerus emigrantium eiusdem sermonis vel nationis conspicuus habeatur, optatur ut paroecia personalis vel mixta constituatur.

b) Nomine paroeciae mixtae ea paroecia venit, quae territorialis simul et personalis est, i. e. in qua Missionarii emigrantium territorium quoddam administrant simul ac iurisdictione personali apud concives fruuntur.

c) In paroeciis territorialibus magnarum urbium deputentur, si necessitas ferat, aliqui sacerdotes eiusdem emigrantium linguae et nationis.

14. Si labentibus annis, propter exiguum numerum emigrantium qui vere tales sint, paroecia nationalis vel personalis inepta atque inutilis videatur, tunc Ordinarius loci, Commissione Episcopali ac Directoribus sive Operum de Emigratione sive Missionariorum auditis, ad S. Congregationem Consistorialem recurrat ut paroecia utiliter supprimi possit.

15. Omnes Christifideles cuiusvis ritus Orientalis vel Occidentalis sive sint in migrationis territoriis, sive in eorum originis territoriis, eadem iura habent in Ecclesia Christi, quae est catholica seu universalis.

16. Dioecesis ritus Orientalis pro emigrantibus in Occidente eodem modo ac dioeceses personales ritus Latini in Oriente, erigantur, ubi necesse est, ad fovendum bonum animarum et Ecclesiae.

17. Si in aliqua dioecesi Latini ritus, numerus migrantium Orientalis ritus notabilis sit sed insufficiens adhuc ad dioecesim personalem et propriam erigendam, constituatur Vicarius Generalis qui de iis curam suscipiat; qui,

si fieri potest, sit et ipse eiusdem ritus, secus, sacerdos idoneus ac bene doctus rerum ritus horum immigrantium assumatur.[15]

18. Ad confessiones audiendas, sequentia sunt animadvertenda:

a) Ut sacerdotes indigenae munus sacramentalis magistri, medici et iudicis rite adimplere valeant et ad evitandos abusus, caveant ne confessiones in lingua sibi ignota excipiant.

b) Absolutio generalis immigrantium, extra periculum mortis, omnino prohibetur.

c) Ubi vero desit Missionarius eiusdem sermonis ac immigratorum, sacerdos sermonis ignarus, formulas secundum poenitentium sermonem exaratas sibi paret.

19. Parochus loci, antequam matrimonio adsistat, si nupturientes qui recentius advenerunt proprium Missionarium adire omiserint, consulere tenetur eorumdem Missionarium vel potius examen nupturientium eidem committat.

20. Immigrantes iure gaudent instituendi suas scholas, quotiescumque id necessarium vel utile evadat et ubi leges civiles id permittant.

Gaudent insuper iure ad propria opera et consociationes, quae adlaborare debent cum Actione Catholica locali.

21. Meminerint immigrantes Ecclesiae suae originis, eamque operibus misericordiae corporalis et spiritualis pro viribus adiuvent, ipsius iura vindicent, persecutiones condemnent.

22. *a*) Si migratio coacta coetuum aut gentium fit, opportunum videtur ut Sancta Sedes Praelatum, iurisdictione personali pro istis migrantibus praeditum, nominet dummodo sociatis agminibus migrent.

b) Quodsi iurisdictio personalis exspiraverit vel suppressa fuerit, acta et testimonia ecclesiastica deponantur apud Directorem Missionariorum eiusdem nationis. Si missio ipsa defuerit, acta deponantur apud Nuntium vel Delegatum Apostolicum.

23. Supremi moderatores Congregationum pro emigrantibus, qui in regionibus persecutione oppressis commorantur, Vicarios suos in Urbe constituere tenentur.

24. Collegia ad noviter informandos iuvenes in atheismo educatos maxime fovenda ac sustentanda sunt.

2) *De migratione interna.*

1. In unaquaque natione Coetus Episcoporum omni studio prosequatur migrationem quam dicunt internam.

2. Plurimi faciant Episcopi quaestiones de migratione interna omnemque curam adhibeant ut spiritualibus ac moralibus auxiliis praesto sint fidelibus qui varias ob causas in alium eiusdem nationis locum se conferunt.

3. Meminerint Ordinarii non tantum individuos, sed et coetus migrantium ius habere ad curam pastoralem quae eis incumbit.

Quin etiam migrantium fluxum moderari possunt auxiliantibus etiam membris unius vel alterius sodalitatis apostolatus laicorum.

His adiuvantibus loca determinare poterunt quae apta sunt ad migrantes accipiendos et eos ad novam vitam in mutata sede praeparare.

4. Directori dioecesano pro emigratione Episcopi peculiare migrationis internae negotium committant ut fidelibus advenis vel alio migrantibus facilius et aptius consulere possint.

5. Curet parochus loci « a quo » fideles discedunt, ut eos spiritualibus reficiat auxiliis, eorumdem fidem religiosa institutione corroboret et per peculiares « cursus » ad novas vitae conditiones, quo par est modo, diligenter praeparet ne quid spiritualis detrimenti ipsi capiant.

6. Curet parochus « a quo », ut fideles qui migrare volunt in alias partes eiusdem nationis, praesertim in urbes permagnas, per Officium dioecesanum emigrationis, antequam a proprio domicilio discedant, praevie certiores fiant, quatenus fieri potest, de securitate laborem obtinendi ac de iis omnibus quae ad bonum familiae procurandum necessaria sunt.

7. Parochus « a quo » ut religiosae ac morali migrantium curae efficacius prospicere valeat, schedulam personalem et familiarem conficiat cum omnibus notitiis, quae sive personas sive familias migrantium sive loca discessus respiciant eamque ad Parochum vel ad Ordinarium loci quo migrantes pergunt mittat.

8. Parochus « a quo », fideles emigratos paterna sollicitudine semper prosequatur, hortatorias litteras et folia paroecialia illis remittenda curet eosque in novo domicilio, quantum fieri potest, visitet, servatis de iure servandis.

9. Episcopus et parochus « ad quem » prae oculis profecto habeant diversitatem educationis, indolis ac traditionis advenarum eorumque mores excolant ut eorumdem mentes animumque alliciant ac facilius Christo lucrifaciant.

10. Parochus « ad quem » fideles suos cohortetur ut advenientes aliunde viros ac mulieres fraterna caritate excipiant.

Idemque statim ac migrantium adventum cognoverit, sive per se sive per sodales Actionis Catholicae quam primum advenas visitandos curet, de vita et operibus loci certiores illos faciat eosdemque doceat quae necessaria videantur ut in novam communitatem pedetentim inseri possint; de gravibus insuper locorum commorationis periculis paterne praemoneat ut illa sedulo vitent ac praesertim ne imperiti nomen dent sectis vel associationibus Ecclesiae adversis.

11. In omnibus dioecesibus in quibus magna habetur hominum migratio, quantum fieri potest, instituantur *Stationes Missionales,* committendae sacerdotibus ex eorumdem migratorum regionibus oriundis, qui inter concives suos pastoralem actionem gerant. Haec autem pastoralis actio magna fidelium charitate est adiuvanda atque socialibus catholicarum consociationum operibus quam maxime est fovenda.

Peculiaris igitur adhibeatur cura ut qui in propria civitate Actioni Catho-

licae aliisve apostolatus associationibus adscribebantur, libenter nomen dare ne recusent sodalitiis et consociationibus in nova paroecia exstantibus.

3) *De migratione temporaria.*

1. Sollicitudini Sacrorum Pastorum enixe commendantur opifices, qui ex aliis regionibus vel nationibus in dioecesim adveniunt ut in agris, in officinis vel fabricis vel in quacumque industriae arte operam temporariam praestent.

2. Ipsi locorum Ordinarii curent ut fidelibus advenientibus praesto sint sacerdotes qui illorum ritus, linguas et mores cognoscant, eos visitent, Verbo Dei et Sacramentis enutriant et, si fieri potest, apud eos deversentur.

3. Sodales consociationum catholicarum sedulo invigilent ut, iuxta doctrinam socialem Ecclesiae, opificum iura, laborem, mercedem et habitationem spectantia, sancte serventur atque illorum dignitas, fides ac mores nullum detrimentum patiantur.

4. Ordinarii locorum unde opifices discedunt, actuose provideant ut electi Actionis Catholicae sodales illis assideant eosque in locum commorationis, quantum fieri potest, sacerdos etiam comitetur.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 25 septembris - 7 octobris 1961.

NOTAE

[1] BEN. PP. XV, Ep. ad R. P. D. Leopoldum Duarte Silva, Archiep. S. Pauli; *Tristia, laeta,* 24-III-1919, *A.A.S.,* XI, pp. 272-273.

[2] *Summ. Theol. II-II,* q. CI, art. 1.

[3] PIUS XII, Const. Ap. *Exsul Familia, A.A.S.,* XLIV, 1952, p. 652.

[4] Conc. Later. IV, c. IX, MANSI, *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio,* XXII, p. 998, Venetiis 1778.

[5] PIUS XII, *Exsul Familia, A.A.S.,* 1952, p. 684.

[6] PIUS XII, *ibid.,* p. 685.

[7] Litt. Encycl. IOANNIS XXIII *Ad Petri Cathedram, A.A.S.,* 1959, v. LI, pp. 527, 528.

[8] Motu proprio S. PII X *Iam pridem, A.A.S.,* 1914, v. VI, p. 174.

[9] PIUS XII, Const. Ap. *Exsul Familia,* Tit. I; Id., *Nuntius radiophonicus* in pervigilio Nativitatis anni 1952: *A.A.S.,* 1953, v. XXXXV, p. 33 sqq.

[10] PIUS XII, *Nuntius Radiophonicus* de Encyclica *Rerum Novarum* anno 1941 habitus ac verba Leonis Pp. XIII resumens: *A.A.S.,* 1941, v. XXXIII, p. 195; IOANNES XXIII, Litt. Encycl. *Mater et Magistra, A.A.S.*, 1961, v. LIII, pp. 411-412.

[11] Litt. Encycl. *Ad Petri Cathedram* IOANNIS XXIII, *A.A.S.,* 1959, v. LI, pp. 527, 528.

[12] Conc. Lat. IV, l. c.

[13] Litt. Encycl. *Ad Petri Cathedram* IOANNIS XXIII, *A.A.S.*, 1959, v. LI, pp. 527, 528.
[14] Const. Ap. *Exsul Familia, A.A.S.*, XLIV (1952), p. 701.
[15] Cf. can. 432, *C.I.C.O.*, Motu proprio PII XII *Cleri sanctitati.*

CAPUT II

DE MARITIMORUM CURA SEU DE OPERE APOSTOLATUS MARIS

Magna sollicitudine afficitur Sancta Mater Ecclesia propter illorum sortem qui ob laboris necessitatem stabile domicilium habere non possunt et huc illucque perpetuo peregrinantes constituere videntur veluti « Ecclesiam vagantem seu errabundam ».

Inter quos profecto recensentur maritimi, « ii omnes, scilicet, qui nauticam vel piscatoriam artem exercentes sive gubernandi sive inserviendi causa in navibus vitam iugiter ducere coguntur ac proinde nonnisi raro et difficilius communi parochi cura frui valent, vel portibus addicuntur maritima itinera adparaturi ».[1]

Hi omnes propter instabilem suae vitae conditionem non solum ordinariis curationis spiritualis mediis et auxiliis carent, sed saepenumero procul a patria, a domo, a familia vitam agere debent christianis moribus tam alienam atque interdum haud parum christianae virtuti noxiam atque infensam. Quapropter Apostolica Sedes nullam praetermisit occasionem ad eorum curam Episcopis commendandam. « Opus Apostolatus Maris » quod dicitur, cuius est potissimum sive spirituale sive morale maritimorum commodum fovere, iterum iterumque adprobavit; [2] Secretariatum Generalem Internationalem constituit ad huiusmodi Opus moderandum.[3] Novissime vero peculiares « Leges » condidit, ut normas, multifariam et variis in adiunctis a sodalibus et a promotoribus Operis propositas, firmiter statueret atque composite disponeret.[4]

Firmis igitur praedictis legibus, praecipuae normae et regulae ad Opus Apostolatus Maris aptius promovendum in memoriam revocantur novaeque adduntur in sequenti schemate:

1. Ad normam Constitutionis Apostolicae *Exsul Familia* apud S. Congregationem Consistorialem constitutus est Secretariatus Generalis Internationalis, cuius est Opus Apostolatus Maris ubique per orbem moderari. In hunc autem supremum coetum cooptantur Episcopi et sacerdotes, e variis nationibus maritimis electi secundum statuta propria.

2. In unaquaque natione maritima peculiaris Commissio Episcopalis constituatur, vel unus saltem Praesul promotor deputetur ad moderandum Opus Apostolatus Maris in tota natione.

A S. Congregatione Consistoriali impetretur nominatio Directoris nationalis Operis Apostolatus Maris.

3. Huic Episcopali Commissioni vel Praesuli promotori ius et officium competit moderandi cappellanos maritimorum eorumque directores.

4. Episcopalis Commissio, salvo cuiusque Ordinarii loci et Superioris religiosi iure, speciali gaudet potestate, sed in sacerdotes et clericos dumtaxat.

5. Haec potestas a Praesule, qui Commissioni praeest vel ab eius Delegato, exercetur.

6. Munere Delegati fungitur qui a S. Congregatione Consistoriali titulo Directoris Nationalis Operis Apostolatus Maris insignitur.

7. Facultates speciales iuxta « Leges », Directoribus et cappellanis Apostolatus Maris concessae, officio adnectuntur, cum potestate illas delegandi.

8. Cum munus cappellani Apostolatus Maris sive in portibus sive in mari difficilius plerumque evadat aptamque requirat praeparationem, Commissio Episcopalis quam maxime curet ut sacerdotes ad hoc ministerium electi per conveniens temporis spatium, ductu Directoris vel in scholis seu cursibus internationalibus ad hoc dispositis, de percipiendis ac persolvendis propriis officiis studium practicum peragant.

9. Si desit in navi sacerdos — quod plerumque evenire solet — unus ex nautis instituatur qui curam habeat de vita religiosa et morali communitatis navigantis, orationi praesit, petentibus religiosam instructionem praebeat, aegrotantibus aut morientibus sollicita pietate assistat et in funeribus, si quae occurrant, orationes et preces effundat.

10. Adhibeatur manualis liber paratus a Secretariatu Operis Apostolatus Maris, qui normales orationes et instructiones ad enutriendam fidem maritimis aptatas contineat, ut pro omnibus piis exercitiis inserviatur, quae in communi, absente sacerdote, fieri solent.

11. Si Cappellano Operis qua tali vix aliqua aut nulla prorsus detur facultas arripiendi itinera cum maritimis, Praeses Commissionis Episcopalis, collatis consiliis cum Commissionis membris, vel si casus urgeat, prudenti suo iudicio, statuat qua aptiore forma quibusque mediis etiam extraordinariis cura religiosa praestanda sit.

12. In singulis portibus unus vel plures adsint cappellani iuxta navium frequentiam, qui unice dicentur in auxilium, in primis spirituale, maritimis praestandum.

13. Cappellani portuum naves omnes visitandas curent. Quo vero facilius et aptius sacramentales confessiones excipere possint et religiosam quoque instructionem impertire, linguis exteris addiscendis studeant.

14. Insuper in singulis portibus instituatur coetus laicorum utriusque sexus, qui, ductu cappellani, Opus Apostolatus Maris foveant atque adiuvent, maritimos ad sedem Apostolatus Maris invitent, aegrotantes in nosocomiis degentes visitent, hospitalitatem christianam ipsis acatholicis offerant etc.

15. Commissio Episcopalis totis viribus curet, ut in institutis ad nautas educandos nec non in scholis nauticis christiana instructio et religiosa ac moralis educatio perficiatur.

16. Secretariatus Generalis Internationalis studeat Opus Apostolatus Maris in nationibus etiam non catholicis instituere, sive per sacerdotes Sanctae Sedi ab Ordinariis locorum oblatos, sive per ipsos Apostolatus Maris missionarios, illorum instar qui in terris Missionum adlaborant.

17. Optandum est ut in uno Opere Apostolatus Maris omnes conveniant sacerdotes qui in spiritualem sive navigantium sive maritimorum curam incumbunt.

NOTAE

[1] « Leges » Auctoritate Pii Pp. XII a S. C. Consistoriali anno 1957 conditae, n. 2.

[2] Pius XII, Const. Ap. *Exsul Familia, A.A.S.* (1952), p. 674.

[3] Ibid., p. 695.

[4] « Leges » Operis Apostolatus Maris, Auctoritate Pii Pp. XII a S. C. Consistoriali conditae, Typis Polyglottis Vaticanis, 1957.

Caput III

DE AERONAVIGANTIUM CURA SEU DE APOSTOLATU COELI

Cum aëria itinera et commeatus in dies multiplicentur, Apostolica Sedes iamdiu mentem suam intendit in spirituale aëronavigantium bonum eorumque virorum ac mulierum, qui velivolis vel aërodromis destinati sunt ibique ministrant.

Agitur enim plerumque de iuvenibus utriusque sexus, qui saepe saepius una simul conversantur sive cum itinera aggrediuntur sive cum in variis regionibus ad tempus consistunt; qui quidem ex munere rationem habent cum viatoribus cuiusque stirpis ac religionis. Idcirco multum interest ut his fidelibus religiosa institutio tradatur eorumque spirituali curae aptius provideatur, non solum ut ipsi religionis officiis incumbant, christianam vitam inter tot tantaque discrimina sancte peragant fidemque catholicam servent, sed etiam ut magis magisque idonei fiant ad opera apostolatus opportune ac sapienter persolvenda.

Ideoque Summus Pontifex Pius Pp. XII f. r., anno 1958, Sacrae Congregationi Consistoriali mandavit, ut attento studio consuleret « Apostolatui Coeli » qui dicitur, illumque promoveret.

Iamvero Sacra Congregatio Consistorialis universi catholici orbis Episcopis enixe commendavit, ut de re tanti momenti in Conferentiis Episcopalibus agerent, quin immo opportunas ipsa dedit normas rationesque suggessit.

Apostolicae Sedis hortationibus cito respondit studiosa ac sedula Episcoporum observantia, qui communia ceperunt consilia et idonea proposuerunt media, peculiaribus personarum et locorum conditionibus accommodata.

Ut huic instanti apostolatus campo aptius et efficacius consuli ac provideri possit, hae quae sequuntur normae statuuntur:

1. Ordinarii locorum in quibus exstant aërodromi civiles, attento studio consulere tenentur spirituali aëronavigantium curae necnon virorum ac mulierum, qui velivolis vel aërodromis sunt destinati, ibique ministrant.

Ordinarius loci haberi debet Ordinarius territorii in quo aedes principalis aëroportus exstat.

2. In omnibus aëroportibus erigantur sacella, ubi saltem die dominica aliisque diebus festis de praecepto Sacrosanctum Missae Sacrificium, statutis horis et ordinata cura, celebretur et sacramentales confessiones excipiantur.

In iisdem sacellis oleum infirmorum in tuta ac decenti custodia asservari debet.

3. Sacerdos deputetur, linguis exteris eruditus, qui in aëroportibus, praesertim maioribus, Cappellani munere fungi valeat.

4. Ubi vero oratorii sacri aedificatio vel proprii Cappellani nominatio sit impossibilis, Ordinarius loci spiritualem aëronavigantium curam committat parocho, in cuius paroeciae territorio aëroportus exstat.

5. Parochus autem sive per se sive per alium sacerdotem praesto sit ut fidelibus, in vitae discrimine versantibus, S. Viaticum et Extremam Unctionem ministrare valeat. Idemque sedulo curet ut unus ex vicariis paroecialibus vel quilibet alius sacerdos, ab ipso deputatus, in aëroportu sacra operetur saltem die dominica aliisque diebus festis de praecepto.

6. Ordinarii locorum ab Apostolica Sede privilegium altaris portatilis impetrent ut in aëroportibus Missae Sacrificium facilius celebrari possit, servatis tamen de iure servandis.

7. Valde optandum est ut in continentibus aëroportuum aedibus constituatur domicilium vel sedes ad quam aëronavigantes et aërodromi administri aut operarii convenire possint ibique salutari et christiana conversatione uti valeant.

8. Ecclesiasticae Auctoritates et Actionis Catholicae consociationes, sollicita cura prosequantur viros ac mulieres, qui in velivolis vel in aërodromis operam suam navant vel navare intendunt et pro viribus adlaborent ut praesertim in scholis pro illis constitutis religiosa et christiana institutio tradatur.

Caput IV

DE NOMADUM CURA

Nomades, eos videlicet qui vel propter artem circensibus ludis exercendam vel propter insitam quamdam ac veluti innatam vitae consuetudinem, omnem fere aetatem suam de loco in locum itinerando conterunt, Sancta Mater Ecclesia, Boni Pastoris Iesu vestigia premens, eo impensiore cupit sollicitudine prosequi, quo periculosius eorum vivendi genus esse non ignorat.

Cum enim nomades, nullibi domicilium vel quasi domicilium habentes, perpetuo vagis sint adnumerandi, assiduam et ordinatam curam pastoralem ab uno eodemque parocho vel Ordinario recipere nequeunt.

Peculiares profecto normas Apostolica Sedes in singulis casibus et pro singulis nationibus novissime per Sacram Consistorialem Congregationem dedit atque commendavit, quibus rite perpensis, peropportunum videtur aliquid iure decernere, ne spiritualis media salutis eos prorsus deficiant quos dura necessitas quietae facit esse sedis expertes.

In quorum commodum sequens proponitur schema:

1. Nomine nomadum hi tantum veniunt qui propter artem quam exercent vel traditiones fere per totum annum ac totam vitam iter faciunt.

2. In unaquaque natione ius et officium est Commissionis Episcopalis, secundum decisiones Conferentiae Nationalis Episcoporum:

— cappellanos seligere, praeparare ac moderari, qui curam habeant nomadum;

— rationes inire cum Episcopis nationis de iis omnibus quae bonum spirituale nomadum respiciant;

— curare ut centra missionalia ab Ordinariis constituantur in locis ubi maior est concursus nomadum;

— ab Apostolica Sede impetrare ut director cappellanorum nominetur qui munus adimpleat simile ei quod a Constitutione Apostolica *Exsul Familia* Directori Missionariorum emigrantium tribuitur.[1]

3. § 1. Cappellani nomadum sunt sacerdotes quibus, de consensu Ordinariorum propriorum, spiritualis nomadum cura committitur.

§ 2. Cappellani nulla gaudent exemptione ab Ordinario loci in quo actu versantur, cuius auctoritati plene subsunt.

§ 3. A Directore pendent in iis quae methodum specificam in apostolatu inter nomades adhibendam respiciunt.

§ 4. Gaudent iisdem facultatibus et privilegiis quibus missionarii emigrantium fruuntur.

4. Centra missionalia constent sacerdote directore et cooperatoribus laicis.

NOTA

[1] Const. Ap. *Exsul Familia* Pii Pp. XII, Tit. II, Cap. III, artt. 18-24, *A.A.S.*, XLIV (1952), pp. 697-698.

Caput V

DE PEREGRINATORUM SEU TURISTARUM CURA

Neminem fugit qua frequentia, hac nostra tempestate, sive singuli sive turmatim homines, ex quodam pro necessitate quasi inolescente usu, suas domos ad tempus relinquant, externas civitates vel marium lacuumve oras, delectationis seu rusticationis causa, petituri.

Exinde nonnulla, ad civilem consortionem quod attinet, consequi commoda, atque adeo interdum faciliorem quandam praeberi per otium divinis

vacandis rebus occasionem, non est infitiandum. At complura eaque gravia pericula, ad fidem bonosque quod attinet mores, cum pro huiuscemodi, quos *turistas* vocitant, peregrinatoribus tum pro christifidelibus ad quos illi devertuntur, oriri perspicuum est: utpote sexuum promiscuitatem, pravorum irreligiosorumve hominum occursum, a familia et a templis discessum, auctas voluptatum titillationes etc.

Sancta Mater Ecclesia nihil sibi reliqui faciendum putat ut, quod iustae conceditur corporum animorumque relaxationi, in vitae spiritualis discrimen non vergat.

Quod per sequentis schematis normas fieri posse speratur.

1. Nomine peregrinatorum seu *turistarum* hi veniunt qui vel civitates vel montes vel ora maris delectationis aut rusticationis causa appetunt et saepe in campis vel procul ab ecclesia paroeciali vivunt, quin a Clero locali sufficienter evangelizari possint.

2. § 1. In singulis nationibus a Conferentia nationali Episcoporum, iuxta necessitates, designetur Delegatus pro cura spirituali turistarum.

§ 2. In singulis nationibus instituantur insuper centra pro studio problematum turismi, ut huiusmodi apostolatus ubique iuxta communes et aptas normas evolvatur.

3. Ad Ordinarium loci pertinet cura de spirituali turistarum bono, servatis quidem normis quae pro tota natione a Conferentia Episcoporum statutae fuerint.

4. § 1. In locis ubi habetur magnus turistarum concursus adsint selecti sacerdotes, qui curae animarum pro illis vacent; qui plures linguas noscant et conversationem pastoralem cum hospitibus etiam extra ambitum ecclesiae paroecialis quaerant, nempe in conferentiis de quaestionibus theologicis et culturalibus; verbum Dei, quantum fieri potest, in ipsas domus commorationis turistarum portantes. Sacerdotes isti, colloquiis privatis cum hospitibus semper praesto sint.

§ 2. Curandum est ut functiones religiosae, praesertim Sacrosanctum Missae Sacrificium, diebus dominicis et festis de praecepto, horis quidem hospitibus magis aptis, fiant; praedicatio autem habeatur etiam lingua peregrinatorum, qui maiori numero adsistunt. Item consulendum est ut praesto sint confessarii eiusdem sermonis seu linguae turistarum.

5. Instituantur adsociationes christianae pro illis, qui tabernas possident et pro illis, qui tabernis deserviunt, quo facilius normae legis christianae observari possint et iura vitae moralis et socialis christianae coram omnibus defendi.

6. Possessores tabernarum et deversoriorum et ii qui ibidem deserviunt speciali cura pastorali fruantur et per conferentias circa ipsorum problemata saepius edoceantur et adiuventur.

7. Edantur in singulis nationibus vel regionibus commentaria catholica, quae problemata turismi et curae turistarum pertractent.

In deversoriis et tabernis habeantur bibliothecae et scripta periodica indolis christianae et sanae moralitatis.

A bibliothecis arceantur scripta, quae fidem et mores corrumpere possint.

8. Ut universus apostolatus inter turistas apte promoveatur et praesertim afflatus christianus inter caupones et inter eos qui tabernis deserviunt magis augeatur, curandum est ut apostoli laici ad mentem Actionis Catholicae instituantur.

Praesentia enim propugnatorum fidei catholicae in deversoriis maxime necessaria est, praesertim cum sacerdotis frequentia ad haec loca saepe difficilis vel impossibilis evadit.

9. Sodales Actionis Catholicae magnopere adlaborare debent ut aptae leges et opportuna decreta vel praecepta ab auctoritate civili condantur, quae morum integritatem defendant, praesertim in locis ubi maior turistarum concursus habetur; itemque ut editae leges vel decreta rite observentur.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 25 septembris - 7 octobris 1961.

2) RELATIO EM.MI P. D. PAULI CARD. MARELLA PRAESIDIS COMMISSIONIS DE EPISCOPIS ET DE DIOECESEON REGIMINE

I. Quaestiones de animarum cura in particulari, quas Commissio nostra attento studio tractavit, peculiares Christifidelium coetus potissimum spectant, qui in difficilioribus adiunctis versantur et stabilem ac ordinatam curationem plerumque habere non possunt.

Hi sunt: emigrantes, maritimi, aëronavigantes, nomades et peregrinatores seu *turistae.*

Spirituali istorum coetuum adsistentiae peculiariter et actuose consulit Sacra Congregatio Consistorialis, ex concredito sibi munere et explicita Romanorum Pontificum voluntate.

II. De capite I, in quo de spirituali ac morali emigrantium cura agitur, quaedam in genere dicenda censeo.

Huiusmodi quaestio explicite Commissioni nostrae posita est, ita nempe ut media apta expenderentur, quae emigrantibus auxilium praestent ad illorum fidem moresque integre servandos.

Neminem sane fugit propositum argumentum, nostris hisce temporibus, maximi momenti esse, praesertim ob auctas hominum et communitatum migrationes, tam liberas quam coactas, necnon ob ingruentia pericula, quae emigrantibus, exsulibus et profugis occurrere possunt. Siquidem omnibus compertum est quanto in discrimine catholica illorum

fides christianique mores saepe versentur. Plerique enim, ut natura simplices ac rerum imperiti, iidemque fere non satis doctrina Religionis instructi, cum in loco devenerint, quorum nec linguam nec instituta norunt, facile in insidias usquequaque paratas, incidunt hominum improbissimorum, in primis communistarum, qui vel eos ad sectas societatesque fidei vitaeque christianae inimicas adiungant, vel opera ipsorum ad immodicos quaestus abutantur. Ideoque omnino faciendum est ut his, cum domo emigraverint, adsint, peregre, qui eorum tum religiosas tum civiles rationes studiose curent. Postulat hoc christiana caritas, requirit causa humanitatis atque etiam suadet utilitas communis.

Iamdiu novimus Apostolicam Sedem spirituali emigrantium et peregrinatorum saluti prospexisse et usque consulere, eiusque maternae sollicitudinis et impensae curae princeps documentum exstat Constitutio Apostolica *Exsul Familia,* decem abhinc annos promulgata, quae universis afflictis gentibus emigratis magnum solatium contulit, dum Sacris Pastoribus praecipuum instrumentum praebuit pro illorum ordinanda et moderanda spirituali adsistentia.

Cum vero illius sapientissimae Constitutionis leges nondum ubique ad effectum adductae fuerint, cumque nonnullae iam editae normae, praesentibus temporum locorumque circumstantiis accommodandae esse videantur, quibusdam facultatibus auctis, aliisque aliquatenus immutatis, Commissio nostra hoc apparavit schema, pro quo conficiendo actuosam contulerunt operam selecti sodales, rerum et problematum emigrationis peritissimi, quorum quidam in Summum Consilium de emigratione cooptantur, quidam vero in propria natione munere Directoris Nationalis Operum de emigratione perfunguntur.

Quaestionis Ponens fuit Exc.mus Dominus Ioannes Rupp, Episcopus titularis Arcenus, Director Nationalis Operum de emigratione in Gallia.

III. *Pauca tantum in particulari animadvertam*:

In art. I Principia fundamentalia resumuntur, quae in documentis magisterii ecclesiastici iamdiu affirmata et proclamata sunt, hunc in finem ut semper prae oculis habeantur, in Concilio sollemniter confirmentur et, quod potis est, ubique in posterum ad effectum adducantur.

In art. II normae practicae proponuntur, quae ad spiritualem emigrantium curam promovendam magis conferre videntur, quaeque ex usu et experientia pastorali desumptae sunt, et hodiernis emigrantium necessitatibus magis aptae et utiles apparent.

Inter quas maioris momenti sunt:

1) Extensio privilegii, de quo in art. 40 n. 2 Constitutionis Apostolicae *Exsul Familia,* ad secundum gradum lineae rectae inclusive, dum

hucusque ad primum tantum gradum limitaretur. De hac extensione multum disceptatum est a Patribus, sed ratio pastoralis praevaluit. Sic enim facilius refellentur factiosorum hominum incusationes contra Ecclesiam Catholicam, quasi ipsa ius naturale ad primum tantum gradum lineae rectae coarctet; sic etiam facilius emigrantes avertentur a periculis defectionis a fide catholica et adhaesionis uni vel alteri sectae schismaticae vel acatholicae, quae saepius illos magnopere alliciunt.

Nec ullo modo impeditur tranquilla et sana advenarum integratio vel assimilatio. Experientia nos docet spatium assimilationis differens esse apud diversos populos et nationes. Quidam enim iam in prima generatione assimilantur, alii vero nonnisi in secunda vel tertia generatione ob varias rationes, praesertim historicas et ideologicas.

Ceterum, privilegii extensio signum erit maternae liberalitatis et sollicitudinis Ecclesiae in filios emigratos et exsules.

In n. 4 et sequentibus obligatio imponitur instituendi in unaquaque natione, ubi emigrationes vigent, Commissionem Episcopalem pro emigrantium cura, cuius officium describitur et potestas statuitur, itemque obligatio nominandi Directorem Nationalem Operum de emigratione.

Pastorale quoque munus, quod Episcopi in propria dioecesi in emigrantium bonum persolvere debent, claro modo affirmatur et imponitur: inter alia commendatur constitutio Comitatum et subcomitatum de emigratione; sacerdotum electio, quibus committenda est emigrantium cura, et praecipue paroeciae personalis vel mixtae institutio. Huiusmodi paroecia *mixta* est paroecia territorialis simul et personalis, quae utiliter ac feliciter in nonnullis regionibus probata est, praesertim in Australia: eiusdem erectio commendanda videtur quando paroecia personalis constitui nequit.

Aperte affirmatur emigrantium ius ad proprias scholas, opera et consociationes.

Pro peculiaribus rerum adiunctis, particulares edicuntur normae: ut nominatio Praelati, cum iurisdictione personali, pro emigratis coactis et in coetus confluentibus.

IV. *Quoad migrationem internam,* praecipua indicantur et commendantur munia Sacrorum Pastorum, sive Episcoporum sive parochorum a quo et ad quem, ut ipsi spiritualibus ac moralibus auxiliis praesto sint fidelibus, qui varias ob causas in alium eiusdem nationis vel regionis locum se conferunt.

Inter proposita media magni momenti sunt: *Stationes Missionales.*

De migratione quoque temporaria opportunae normae traduntur et in primis exquiritur actuosa collaboratio omnium consociationum Actionis Catholicae ut migrantibus fraterna caritate semper assideant.

V. *De capitibus secundo, tertio et quarto,* quae maritimorum, aëronavigantium et nomadum curam respiciunt, nihil dicendum puto, cum omnia clara videantur, sive rationes quae in prooemiis exponuntur sive normae quae in variis numeris enuntiantur. Ceterum, agitur in illis plerumque de mediis et normis, quae S. Congregatio Consistorialis statuit et Episcopis iterum iterumque commendavit.

De peregrinatorum seu turistarum cura disceptatum est a Patribus Commissionis utrum de illa peculiare schematis caput conficiendum esset necne.

Perpensis autem animadversionibus, factis ab uno vel ab altero Episcopo, in quorum dioecesibus maximus est turistarum concursus, et attentis quoque periculis et commodis, quae ex peregrinatione, delectationis vel rusticationis causa, procedunt, Commissio studiose considerandum censuit quibus rationibus possent removeri damna et praeberi peregrinatoribus spiritualis adsistentia.

Tandem, uti patet, omnia quae in schemate indigitantur media et normae de spirituali istorum coetuum adsistentia, semper peculiaribus sive locorum sive temporum necessitatibus aptanda erunt.

Finem relationis faciens, aperte fateor: Commissionem nostram, cum de animarum cura in particulari agere proposuit, id potissimum intendisse: gravissimam nempe emigrantium et peregrinatorum causam eorumque spiritualem curam occasione Concilii Oecumenici, sollemniter et enixe Sacris Pastoribus commendare ne qui cuiusvis gratia e sua dioecesi abierint fideles, eos desinant respicere ut suos, simulque ut qui in suam dioecesim peregre venerint habitatum, iis adiuvandis, usque dum ibi maneant, eamdem operam pro gravis officii conscientia impendant ac ceteris de suo grege, atque eo maiorem etiam, quo magis esse necessariam intelligant.

De « opificum vero pastorali cura » (« Quéstion du monde ouvrier ») de qua experientiam et quidem non levem neque laetam in Gallia mihi acquirere opus fuit, fusius loquebatur in duobus prioribus schematibus « De cura animarum in genere », de quibus sermonem habui in mea relatione. Postea tamen, in progressive a Sodalibus Commissionis reducendis et resecandis longioribus textibus, fere nihil revera remansit. Sed facile erit novum ad hoc schema apparare.

RELATIO EXC.MI P. D. IOSEPH GAWLINA ARCHIEPISCOPI TIT. MADITENSIS, SECRETARII COMMISSIONIS DE EPISCOPIS ET DE DIOECESEON REGIMINE

Sine dubio verum est quod dixerunt nonnulli Em.mi Patres de incommodo extendendi privilegium advenarum usque ad secundum gradum lineae rectae inclusive.

Ex altera parte non parva oritur utilitas e propositione Commissionis nostrae pro animis demigratorum et pro Ecclesia Dei.

Articulus 40 Constitutionis Apostolicae in primo gradu lineae rectae. Ab initio autem non fuit sic, cum prima redactio, in ephemeride *L'Osservatore Romano* publicata, hoc privilegium nullo modo aut gradu coercuerit. Privilegia enim potius amplianda sunt quam restringenda.

Quicumque privilegio uti non desiderat, plena potitur facultate adeundi non missionarium connationalem, sed parochum loci.

Quaelibet emigratio post aliquod tempus assimilatur, sed tempus assimilationis non est idem apud varias nationes.

Exsules enim, qui linguae, nationis, libertatis causa oppressi erant, multo tenacius haec bona colunt quam qui numquam ob ea vexati sunt. Apud nonnullas nationes dicitur quod in prima generatione assimilantur nonnisi opportunistae aut speculatores. Cuius psychologiae, licet non iustae, prudentia pastoralis rationem habebit, prae oculis habendo diversitatem educationis, indolis ac traditionis advenarum.

Ecclesia Catholica restringit privilegium alienigenarum ad primum gradum lineae rectae; sectarii autem, Orthodoxi et Protestantes nullam admittunt limitationem. Ubi Clerus Catholicus hunc limitem angusto animo quasi dogmatice sublineat alienigenas post primum gradum a moribus patriis abscindere cupiens, irruunt in gregem alienigenarum Sectarii connationales, immo in secundo et tertio gradu lineae rectae, iisdem sacris vestimentis, eadem liturgia qua nos utentes, sed omnia in lingua materna peragentes.

Sic oriuntur, proh dolor, ita dictae ecclesiae nationales, quae compatriotas suos falsa imagine libertatis et patriotismi decipiunt.

Quodsi de lingua agatur, argumentum de *unica* lingua nationali ad absurdum deducitur ipso facto quod non paucae nationes non *unam,* sed duas vel tres linguas nationales agnoscunt (e. g. Canada, Belgium, Helvetia).

Minime igitur convenit, ut lingua in Ecclesia Catholica, quae est Mater omnium, ad uniformitatem cogatur.

Commissio nostra, quae votum de extendendo privilegio post copiosas discussiones proposuit, nec aspectum politicum neque numerum arithmeticum annorum utilium curavit, sed unum bonum animarum.

Quapropter exoptatur maior patientia et liberalitas Cleri.

Roma aeterna quia patiens est. Patientia Matris numquam consumitur, nec etiam in secundo gradu lineae rectae.

Ecclesia nullum detrimentum aut incommodum capiet ex extensione huius privilegii, sed servabit et lucrabitur permultas animas confidentes, quod secundum Lactantium « religio sola est, in qua libertas domicilium collocavit ».

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. Ferretto: Permulta adsunt hoc in schemate quae placent, immo valde placent, praesertim quia Ordinarii locorum exhortantur ad exsequendas leges de spirituali emigrantium cura a Pio XII datas per constitutionem Apostolicam *Exsul Familia.*

Tamen hoc in schemate praecepta eiusdem Constitutionis *Exsul Familia* immutanda proponuntur a Concilio Oecumenico: quae meo humillimo iudicio potius relinquenda essent novo Codici apparando.

His generali modo praemissis, liceat mihi ad nonnulla particularia pervenire.

Pag. 9,[1] n. 3: facultas, facta alienigenae suisque descendentibus in primo gradu lineae rectae adeundi missionarium sui sermonis etiam ad matrimonium celebrandum, extenditur ad secundum gradum lineae rectae inclusive.

Sed contra propositam innovationem obiici potest character peculiaris medii extraordinarii pro emigrantium cura quem induit sive missionarius emigrantium sive missio cum cura animarum.

Mens Legislatoris fuit Episcopo loci media spiritualia suppeditare pro christifidelibus migrantibus primum advenientibus cura, ubi paroecia nationalis non adest nec facile erigi potest: utpote in locis ubi emigratio est temporaria et, ut ita dicam, fluctuans. Si immigratio est stabilis, potius quam « per missionem » melius consulitur emigrantium curae per « paroeciam », quo in casu nulla adest discriminatio seu restrictio. Restrictio « ad primum gradum lineae rectae » apposita fuit a Summo Pontifice XII: quae restrictio non erat in prima editione.

Pag. 10,[2] nn. 6 et 7, ubi de speciali potestate in clericos a Praeside

---

[1] Cf. p. 727.

[2] Cf. p. 727.

Commissionis vel ab eius Delegato exercenda: res indiget aliquali enucleatione et ponderatione, ut iurisdictio Ordinarii loci integra tectaque maneat.

Pag. 11,[3] n. 12 *a*): adderem post verba « sermonis seu nationis » haec alia: « iisque deficientibus ».

Eodem articulo mihi videtur quod imponitur onus quadam cum facilitate loci Ordinario; nam si vires deficiunt? Ideoque rem aliquantulum mitigarem, puta his verbis: ordinarius loci *satagat* honestam sustentationem...

Pag. 12,[4] n. 14: ut omnino libera sit Episcopo facultas recurrendi ad Sanctam Sedem, omitterem verba « Commissione Episcoporum... auditis ». Apostolica Sedes satis prudenter agit semperque audito Nuntio vel Delegato Apostolico, qui suam investigationem facit.

N. 15: Censerem minime necessaria huiusmodi declaratio, quae forsan iniuriosa Episcopis videri potest.

Pag. 14,[5] n. 5: « ne quid spiritualis detrimenti ipsi capiant »; nescio revera quomodo parochus loci *a quo* hoc perficere possit quum agatur de fidelibus quotidie saepe saepius per integrum diem emigrantibus a sua paroecia.

Ac tandem cap. I pag. 4,[6] lineis 25-28: loquitur de quodam officio emigratis incumbente: « emigrati studere *debent* » arctam coniunctionem cum antiqua patria fovere eiusdemque Episcopis sedulo iuvare.

Ne dicam de opportunitate principium de « arcta coniunctione cum antiqua patria » conclamandi in praesentibus rerum adiunctis in quibus spiritus nationalismi fere ubique maxime extollitur, nescio vero utrum haec omnia deduci absolute possint a citatis verbis S. Thomae qui, agens de pietate, loquitur de cultu parentibus et patriae exhibendo.

Quae omnia dicta sint salvo meliori iudicio venerabilium Patrum.

Card. SPELLMAN: Ecclesia Christi, quae antiquo iam tempore maximam curam de emigrantibus habuit, praesertim in hodiernis difficillimis adiunctis summopere in eorum bonum et salutem impendere indubie debet. Nemo est qui ignorat asperitates vitae et pericula fidei quibus obnoxii sint. Attamen in prologo ad Caput I de emigrantium cura (pp. 3-6),[7] sententia nimis negativa et nimio pessimismo sapiens apparet

---

[3] Cf. p. 728.
[4] Cf. p. 728.
[5] Cf. p. 730.
[6] Cf. p. 725.
[7] Cf. pp. 724-726.

ita ut lector Ecclesiam hodie nullibi in orbe terrarum habere benevolam et efficacem de emigrantibus curam facile credat. Qua de causa, optatur ut prologus in formam breviorem redigatur et de felici statu emigrantium aliquibus in locis saltem mentio fiat.

Quoad normas practicas de migratione externa, notandum est, sicut supra de animarum cura in genere, quod saepe iidem fines mediis sat diversis attingi possunt. Ideoque in normis et statutis rigiditas evitetur ne forte quaedam universaliter imposita et multum specificata confusionem vel etiam detrimentum potius quam adiumentum praebeant.

Quod quilibet loci Ordinarius tenetur curam spiritualem alienigenarum seu immigrantium committere sacerdotibus qui sunt eiusdem sermonis seu nationis vel saltem linguas emigrantium bene calleant (pag. 11 [8] sub n. 12 *a*), omnino necessarium et indispensabile videtur. Sacerdotes non tantum linguas emigrantium sed etiam, quantum fieri potest, eorum psychologiam et mores bene callere debent. Quem ad finem, tandem aliquando sacerdotes in locis unde frequenter habentur profectiones emigrantium per aliquod tempus commorari possunt. Omnino caveant sacerdotes ne confessiones in lingua sibi ignota excipiant (pag. 12 [9] sub n. 18 *a*).

Quando numerus conspicuus emigrantium variarum sermonum et nationum habeatur, constitutio tantarum paroeciarum personalium vel mixtarum (pag. 11 [10] sub n. 13 *a*), multiplici ex capite difficilis et periculosa evenire potest.

De maritimorum cura seu de opere apostolatus maris, de aëronavigantium cura seu de apostolatu coeli, de nomadum cura, et de peregrinatorum seu turistarum cura, omnia optima dicta.

Card. FRINGS: Non mihi videtur esse officium Concilii Oecumenici haec omnia et singula statuere. Concilium se restringat ad principalia et singula relinquat Congregationibus respectivis vel Episcopis sive singulis sive in Conferentiis nationalibus coadunatis.

Considerandum etiam est quomodo Episcopi ex toto mundo convenientes ad Concilium, qui usque nunc nihil iam sciunt de rebus tractandis in Concilio intra paucas hebdomadas vel paucos menses sibi iudicium personale efficere possint de tot ac tantis quaestionibus. Aut se relinquent iudicio eorum Episcoporum vel consultorum qui res studuerint, aut iudicio se abstinebunt, aut quasi tectis oculis omnia approbabunt.

---

[8] Cf. p. 728.
[9] Cf. p. 729.
[10] Cf. p. 728.

Tales habitudines minime sunt optandae et valde obtrectabunt honori et dignitati Concilii oecumenici.

Secundum meam opinionem in Concilio oecumenico res tanti momenti tractandae erunt, ut quasi de quocumque vocabulo studendum, disceptandum, pugnandum sit donec inveniatur forma definitiva et perfecta.

Card. RUFFINI: Est in schemate — ut mihi videtur — aliqualis confusio auctoritatum quae curam habere deberent eorum de quibus fit sermo:

Pag. 3,[11] lin. 25: S. Sedes constituit *Secretariatum Generalem Internationalem* ad Opus Apostolatus Maris moderandum.

Pag. 4,[12] ad 2: In unaquaque Natione constituenda est peculiaris Commissio Episcopalis (vel saltem *Praesul promotor*).

A S. C. Consistoriali impetranda est nominatio *Directoris Nationalis*.

Pag. 4,[13] ad 5: Commissio Episcopalis potest habere *suum Delegatum*.

Pag. 5,[14] ad 6: *Delegatus* autem est ipse Director Nationalis a S. C. Consistoriali nominatus.

Ut unum tantummodo quaeram: Quomodo potest esse Delegatus Commissionis Episcopalis qui nominatus est a S. C. Consistoriali?

Pag. 5, ad 7: « cum potestate illas *delegandi* ». Potestas haec est sine ullo limite? Facultates speciales possuntne delegari cuilibet?

Pag. 10,[15] lin. 30 s.: « cappellanos seligere etc. »; adiiciatur: *audito* — saltem — *Episcopo loci;* vel, ut melius dicitur (repetendo) in pag. 11 [16] ad 3 § 1, « de consensu Ordinariorum propriorum ».

Universe animadverto plura in schemate proponi quae ardua sunt et difficilia ad exsequenda.

Caput I: *De emigrantium cura*:

Pag. 10,[17] ad 9: « ... admittatur *communitatum* migratio ». Loco « communitatum » dicerem: familiarum.

Pag. 11,[18] ad 13: Quae auctoritas Paroeciam huiusmodi, personalem vel mixtam, condet? Num Episcopus loci, aut Commissio Episcopalis, aut S. C. Consistorialis? Si, ut affirmatur pag. 12 [19] ad 14, recurrendum esset ad S. C. Consistorialem ut haec paroecia *supprimi possit,* ad ean-

---

[11] Cf. p. 732.
[12] Cf. p. 732.
[13] Cf. p. 733.
[14] Cf. p. 733.
[15] Cf. p. 736.
[16] Cf. p. 736.
[17] Cf. p. 727.
[18] Cf. p. 728.
[19] Cf. p. 728.

dem Congregationem pertineret eam instituere; sed utrumque ius mihi videtur reservandum Ordinario loci, auditis quorum interest.

Pag. 13,[20] ad 20: « Immigrantes iure gaudent instituendi suas scholas etc. ». Quae hic *iura* dicuntur, ad actum, ut opinor, ne adducantur sine Ordinario loci.

Pag. 14 [21] ad 6: Prima mentio fit *Officii dioecesani emigrationis,* quod curam habet eorum qui emigrant; sed id non memoratur in pag. 15,[22] ad 10, ubi sermo est de *immigrantibus.*

Pag. 14 et ss., ad 11: *Stationes Missionales* agerene possunt inscio parocho, vel disiunctim ab eo? Et si in novas Paroecias erigendae essent, a quanam auctoritate id fieret?

Haec et alia mihi suadent schema esse funditus reficiendum.

Card. LÉGER: Maximi momenti est providere bono spirituali, morali et sociali emigrantium et opportunum est in mentem revocare responsabilitatem pastoralem erga illam categoriam fidelium. Timeo ne in prima parte introductionis modo nimis pessimistico et negativo loquatur de emigrantibus. In primis enim et quasi exclusive loquitur de atheis, communistis aliisque catholici nominis osoribus. Meo iudicio, magis consentaneum esset modo Ecclesiae Christi introducendi tale problema, primo dicendo felicitatem Ecclesiae de facto quod emigrantes invenire possunt patriam novam, et etiam spem Ecclesiae ut ab omnibus hominibus, et speciatim a fidelibus, in sensu christianae caritatis, libenter accipiantur. Non timendum est loqui de obligationibus positivis caritatis christianae quae primum locum habere deberent. Non enim debemus providere curae emigrantium quia solummodo in periculis versantur, sed maxime quia fratres nostri sunt.

In tertia parte introductionis loquitur de « non applicatione » Constitutionis *Exsul Familia.* Forsan aliqua praecepta Constitutionis non sunt ut sic applicabilia in quibusdam regionibus, ob difficultates legum civilium vel ob alias circumstantias particulares. Certe summa principia sunt valida et debent absolute exsecutioni mandari. Tamen aliquae sunt normae practicae quae, meo iudicio, non sunt opportunae.

Sic, Constitutio *Exsul Familia* non satis relinquit iudicio et decisioni Ordinarii loci vel Episcoporum Provinciae vel Nationis: v. g. directores et missionarii Emigrantium a S. C. Consistoriali nominantur et quidem ad duos solos annos. Proponam ut nominarentur ab Ordinario loci pro

---

[20] Cf. p. 729.
[21] Cf. p. 730.
[22] Cf. p. 730.

dioecesi et ab Episcopis Provinciae vel Nationis quando agitur de ministerio supra-dioecesano, sine tamen recursu ad S. C. Consistorialem.

Item Constitutio *Exsul Familia,* mea humillima opinione, structuras nimis complicat, et administrationes multiplicat. Etenim multiplicantur documenta, acta et registra apud Missionarium ipsum, apud Directorem missionariorum, apud archiva civilia et ecclesiastica: quod vitam missionarii complicat. Nimis frequentes sunt relationes ad Directorem, ad S. C. Consistorialem necnon ad Ordinarios locorum. Satis mihi videtur pro Romana Congregatione accipere relationes quinquennales de adimpletione praeceptorum et votorum Sanctae Sedis quoad curam emigrantium. Documentum sicut Constitutio *Exsul Familia* multum adiuvat. Tamen magis relinquatur ad responsabilitatem Ordinarii loci.

Hoc solummodo notabo quoad ipsum textum schematis:

In paragrapho 3 paginae 9,[23] proponitur extensio privilegii de quo in articulo 40 *Exsul Familia,* ad secundum gradum lineae rectae inclusive. Propono ut, in futuro, non amplius ita limitetur iurisdictio missionarii emigrantium. Detur ei iurisdictio cumulativa cum parocho loci pro *omnibus* fidelibus linguae vel nationalitatis suae, sine limitatione graduum lineae rectae.

Adhaereo toto corde eis quae ab Em.mo Frings affirmata sunt: Concilium debet, ut saepe dixit Summus Pontifex, Ecclesiam adaptare ad mundum et societatem nostram, quod non fieri potest si nos tempus ad minima adhibemus. Nos toto corde ad vitam christianam et principia praesto adesse debemus.

De maritimorum cura:

Opportune habentur leges particulares et conceduntur privilegia a S. C. Consistoriali pro sacerdotibus qui ministerium exercent in Apostolatu Maris. Magna cum sollicitudine providere debet Ecclesia necessitatibus nautarum et maritimorum. Tamen propono: nominatio Directoris nationalis Operis Apostolatus Maris et sacerdotum ad hoc Opus addictorum fiat respective a Commissione Episcopali nationali et ab Ordinariis locorum, monitis Congregatione Consistoriali et Secretariatu Internationali. Credo enim quod munus illius Sacrae Congregationis et istius Secretariatus potius sit adiumenta praebere, instrumenta praeparare, ministerium coordinare et normas dare pro cura maritimorum. Et mihi speciatim placent normae in praesenti schemate datae in articulis 8, 9, 10, 14, 16.

---

[23] Cf. p. 727.

De apostolatu coeli:

Mihi placet caput III, in quo *Ordinario loci* relinquitur consulere spirituali curae aëronavigantium, cappellanos nominando, sacellum erigendo, etc. Idem esse deberet pro aliis apostolatibus.

In articulo 6 suadetur ut Ordinarii a Sancta Sede impetrent privilegium altaris portatilis pro ministerio in aëroportibus. Propono ut in ipso textu detur hoc privilegium, ad recursus vitandos qui mihi apparent inutiles.

De nomadum cura:

Mea opinione, etiam pro ministerio apud nomados, nominatio Directoris nationalis Cappellanorum relinqui deberet apud Commissionem Episcopalem ad hoc erectam.

De turistarum cura:

Meo iudicio, non primarie loquendum est de periculis quae turistae inveniunt. Potius Ecclesia imprimis declarare debet suam iucunditatem ex eo quod multi possunt recreationem et relaxationem invenire ad oras marium lacuumque et ad montes vel civitates; exprimere etiam debet spem suam ut numerosiores sint homines et familiae qui talem relaxationem habere possint.

In articulo 5 potius quam creatio adsociationum christianorum, inspiratio christiana adsociationum professionalium proponatur. Haec est enim vera via mundum informandi vita christiana, et mihi apparet ut modus efficacior illos de quibus agitur renovandi in spiritu Ecclesiae.

In articulo 8 loco proponendi praesentiam propugnatorum fidei, melius esset loqui de praesentia laicorum vero sensu et zelo christiano imbutorum.

Card. GODFREY: *De emigrantium cura*:

Principia generalia sana sunt. Ad praxim reducere est res difficultatibus plena: quia quod ideale est, omnes desideramus; nihilominus magni conatus facti sunt.

Quoad nos, inde ab initio secundi belli mundialis multitudo magna a variis nationibus confugit ad Britanniam: inter quos multi Catholici, etiam sacerdotes, qui certe, quantum conditio eorum sinebat, nobiscum laboraverunt, tam in re spirituali, quam in re oeconomica. Attamen ii praesertim exsules a Catholica natione ad nationem non-Catholicam venientes magno sunt in periculo fidem relinquendi. Sacerdotes exsules voluntarii digni sunt omni laude. Eorum zelum vidimus et adhuc miramur.

Quoad numerum nonum, pagina decima,[24] evidens est quod integrae familiae emigrantes habent serias difficultates in educatione filiorum, quia scholae nostrae Catholicae, non obstantibus maximis nostris conatibus et generosis contributis, spatium non habent sufficiens pro pueris nostris. Quod possibile est faciemus.

Speciale problema est pro senibus, quia vix integrari possunt in novis circumstantiis.

Pagina decima tertia,[25] numero vigesimo: Pro puerulis res aliter est: dubitandum tamen valde de efficacia instituendi scholas speciales pro illis, quia tale programma militat contra integrationem.

Semper autem, quantum fieri potest, sacerdotes eiusdem linguae vel nationis commissi sunt ab Episcopis ut ministrent exulibus et advenis, cooperantibus Hierarchiis diversarum nationum.

Pagina decima secunda,[26] numero decimo octavo: magni momenti est admonitio sub littera *a*) de confessionibus quae audiri possent a sacerdotibus lingua sibi ignota. Hoc valet non solum pro sacerdotibus indigenis, sed pro immigrantibus.

Card. CONFALONIERI: Liceat mihi, Vestra cum venia, Venerabiles Patres, pauca dicere.

1) Thema hoc de Emigrantium cura (una cum successivo schemate de cura Maritimorum, Aëronavigantium, Nomadum et Turistarum) est maximae importantiae ut phaenomenon hodiernum, quod crescit eundo, et erit aliquando factum mundiale. Necesse est ergo ut Concilium Oecumenicum consulat et decernat. In paginis a tertia ad sextam [27] huius primi capitis optimae et laude dignae habentur considerationes ordinis generalis et similiter in sequentibus capitibus; quare propositum Commissionis de Episcopis et Dioeceseon regimine omnino plausum meretur. Idem dicendum globatim de principiis generalibus.

2) Ad Normas practicas quod attinet, Concilium — meo humili iudicio — tantum dispositiones principaliores enunciare debet, ceteras particulares relinquendo ad sic dicta « Regulamenta ». Nam in hac materia multa sunt temporanea, multa extraordinariis situationibus et tempestatibus condicionata, multa indoli et moribus singularum Nationum propria, ergo fluida et mutabilia. Ad haec Concilium non convenit sese applicare, determinationes ipsas practicas relinquendo sive Sanctae Sedi sive, pro sua parte, Episcopatibus singularum Nationum.

[24] Cf. p. 727.
[25] Cf. p. 729.
[26] Cf. p. 729.
[27] Cf. pp. 724-726.

3) Ex parte Apostolicae Sedis Normae istae practicae iam datae sunt per Constitutionem Apostolicam *Exsul Familia* et successivas Leges et Documenta. Quae *Exsul Familia,* post monumentalem et diligentissimam partem historicam, principia maiora enunciat, et postea ad particularia practica organizationis descendit. Ergo « Regulamentum » substantialiter iam adest, utique perficiendum et — ut italice dicitur — « aggiornando », sicut experientia decennalis suggerit et a quibusdam submisse iam quaeritur.

4) In textu documentorum sollemnium Concilii (sicut iam saepe dictum est a Patribus huius Commissionis Centralis) non sunt nominanda Acta et Litterae a Sancta Sede prolata; quae e contra utiliter citantur in Adnotationibus. Proinde illa frequens repetitio *Exsul Familia,* quae habetur in textu, non est ad rem.

5) Item saepe saepius in proposito Schemate nominatur Sacra Congregatio Consistorialis: pergrata memoratio sed prorsus supereffluens. Concilium, quando necesse sit, sese referre debet synthetice ad « Apostolicam Sedem », non ad singula Dicasteria. Dicasteria enim et eorum competentia sunt mutabilia, et fortasse immutanda erunt: utamur ergo vocibus generalioribus. Utique in *Exsul Familia,* sub specie Regulamenti considerata, Sacra Congregatio Consistorialis saepissime nominatur, sed quia de practica et actuali (seu prouti res nunc sunt) organizatione agitur: Concilium vero abstrahere debet.

6) In paginis 9 et 10 [28] sermo fit, ex parte Episcopatus, de Commissione Episcopali, cum suo Praeside eiusque Delegato pro tota natione; ex parte Sanctae Sedis de Missionariis, de Directoribus missionariorum pro diversis communitatibus ethnicis seu linguis, et de Directore Operis de Emigratione pro tota Natione et omnibus communitatibus. Necesse erit in Regulamento magis determinare respectivas competentias, ne confusiones oriantur, cum detrimento caritatis: utique caritas omnia sustinet, sed non omnes homines eandem virtutem habent. Insuper, sine necessitate, praeiudicium Episcoporum auctoritati inferri non debet.
Item inducenda videtur, saltem quantum fieri potest, maior simplicitas: quae enim dicuntur quandam complexitatem important.

7) Saepe in Schemate recurrunt verba « Episcopi tenentur — Episcopi debent », et similia, quae verba saporem quemdam praebent illius imperialismi quod aliunde in eodem schemate reprobatur. Item aliquo loco edicitur: « a Dicasterio impetretur... »: impetretur... utique sine

---

[28] Cf. pp. 727-728.

genuflexione. Verba in pag. 5:[29] « clarissimum diadema imposuit » pulcherrima ut elocutio oratoria, hic tamen non consona.

8) Aptius et amplius Schema pertractat res emigrationem internam concernentes; externam emigrationem vero pertractat potius aliquando sub specie eorum qui, infeliciter, « expulsi » sunt a Patria sua.

9) De « Missione cum cura animarum » mentio clarior est facienda; item, ubi loquitur de auxilio a Sacra Congregatione Consistoriali petendo, nihil dicitur de mediis auxilia colligendi, scilicet de « Die pro Emigratione », italice « Giornata dell'Emigrazione ».

10) Puto rem totam in duobus Schematibus pertractatam remittendam esse ad Commissionem originis, ut pauca tantum necessaria et magis utilia Concilio proponat; reliqua notatu digna remittenda, pro sua comitate, ad competens Dicasterium pro opportunis modificationibus inducendis in Normis a Constitutione *Exsul Familia* et ab aliis Pontificiis Documentis datis.

Sufficiat! Parcite mihi, Venerabiles Patres!

Card. ALFRINK: A) *De Emigrantium Cura.*

Liceat quaedam generalia dicere:

1. Nisi confusio oriatur, hoc in decreto semper bene utatur terminologia praecisa. Ideoque bene distinguatur: emigratio — immigratio — migratio.

2. Maximi momenti est *praeparatio emigrantium* in patria de qua emigrant. De hoc autem in schemate fere nihil dicitur. Dicitur quidem in pag. 3 [30] quod permulti emigrati in natione immigrationis a communistis aliisque catholici nominis osoribus decipiuntur. Apud nos autem experientia docet homines qui ad nos immigrant, iam in patria communismo esse infectos, apud nos autem saepius converti, si bene a nostris sacerdotibus recipiuntur.

3. Dicatur in hoc decreto clare quod cura immigrantium primarie munus est Episcoporum illarum regionum ubi immigrant. Ideoque cura illorum immigrantium relinquatur primarie Episcopis locorum. Sacra Congregatio Consistorialis det normas et regulas generales de animarum cura pro immigratis; optandum tamen videtur ut Ipsa curam istam non organiset *nisi per Episcopos,* ne in dioecesi altera dioecesis oriatur. Nisi in casu necessitatis, in circumstantiis specialibus.

Constitutio *Exsul Familia* quae ubi cura animarum bene iam est

---

[29] Cf. pp. 725-726.
[30] Cf. p. 724.

organisata diversas affert difficultates, in quibusdam modificanda videtur.

4. Si pro immigratis missionarii mittuntur, iis inculcandum est ut cum Ordinariis locorum optime collaborent. Saepius Ordinarium loci nec visitant.

Saepius se considerant ut eos qui soli ius habent pro immigratis curam agendi, etsi eis est impossibile pro omnibus eiusdem nationis fidelibus, saepe valde dispersis, curam habere sufficientem.

B) *De Maritimorum, Aëronavigantium, Nomadum et Peregrinatorum cura.*

1. Ad pag. 8,[31] num. 2, dicitur: « in omnibus aëroportibus erigantur sacella ». Hoc autem non ubique possibile est nec necessarium. Itaque addatur: « si opus est ».

2. Rogare vellem ut ad pag. 8, num. 6, dicatur: « Ordinariis locorum ab Apostolica Sede privilegium altaris portatilis datur etc. ».

Melius adhuc esset, si Episcopis, de quibus in decreto de Episcopis dicitur quod ex divina institutione praeficiuntur ecclesiis particularibus, simpliciter relinqueretur ut — si opus est — usum altaris portatilis ipsi concedant.

Concilium burocratiam ne amplificet, nec pro Episcopis neque pro Curia Romana.

3. Ad pag. 11,[32] linea 7 et seq.: Apud nos certus numerus est nomadum, qui in curribus habitant et per regiones nostrae nationis discurrunt, ubi in campis determinatis per tempus breve aut sat longum se sistunt. Inter eos multi sunt catholici. Pro iis existit officium laicorum catholicorum qui pro iis curam socialem agunt, qui in campis scholas catholicas instituunt, capellas aedificant etc. Adest assistens religiosus (pater Societatis Iesu) qui curam animarum pro iis ordinat et in diversis campis ab aliis sacerdotibus localibus assistitur.

Numquam audivi hunc assistentem religiosum male operari quia non est nominatus a Sancta Sede. Rogare auderem quae sit utilitas in ista nominatione Sanctae Sedis. Nonne sufficit si ab Hierarchia locali est designatus?

Insuper periculum est ne iste Director — si non ab Hierarchia locali sed ab aliis est nominatus — putet se esse independentem a Hierarchia locali. Quod esset non in bonum, sed in detrimentum animarum. Ideoque rogare vellem ut haec alinea supprimatur.

---

[31] Cf. p. 735.
[32] Cf. p. 736.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita observationum ab Em.mis Frings et Confalonieri propositarum.

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: nempe attentis animadversionibus ab Em.mis Patribus prolatis.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: placent principia generalia. Quoad normas practicas, retineri possent quae praecipuae sunt, alias relinquendo instructionibus generalibus vel particularibus. Quoad reliqua, iuxta ea quae exposita fuerunt ab Em.mis Cardd. Ferretto, Frings, Ruffini.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: ab Em.mo Frings propositum et a me expositum in folio adnexo.[1]

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: ratione tamen habita voti tam sapienter emissi ab Em.mo Card. Frings ut de principiis et non de minimis Concilii Decreta tractent, necnon animadversionum quae a pluribus Patribus allatae sunt de emigrantium cura. Gratias etiam agendo Em.mo Card. Relatori quod curae opificum locum restituere dignum proposuerit.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: attendatur ad ea quae dixerunt Em.mi Ferretto, Spellman, Frings, Ruffini, Léger, Godfrey.

Card. SPELLMAN: Non placet.[2]

Card. FRINGS: Non placet.[3]

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[4]

Card. VALERI: Placet iuxta modum: ratione habita observationum a pluribus Em.mis Patribus factis.

Card. CIRIACI: Placet.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: adhaereo omnino his quae dixit Em.mus Frings et his quae in eodem sensu dixerunt Em.mi Ruffini, Confalonieri, Alfrink.

---

[1] Cf. pp. 743-744.

[2] Cf. pp. 744-745.

[3] Cf. pp. 745-746.

[4] Cf. pp. 746-747.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: hoc est: ratione habita eorum quae dixerunt praecipue Cardinales Ruffini, Léger, Confalonieri et Alfrink.
Adhaereo dictis ab Em.mo Card. Frings circa opportunitatem tractandi in Concilio tantum quaestiones concretas, breves et quae generalia et non nimis particularia contineant.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: velim ut normae Constitutionis *Exsul Familia* pro sacerdotibus qui eunt in exteriores regiones ob causam omnino temporariam — exempli gratia causa vacationum — ad formam simpliciorem redigantur, et praesertim ut aboleatur necessitas habendi licentiam scriptam omnium et singulorum Ordinariorum dioecesium ad quos.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: principaliter attentis his quae declarantur ab Em.mis Frings, Confalonieri, Alfrink et adnexis.[5]

Card. GRACIAS: Placet in genere. Non placet n. 17, art. II « De emigrantium cura ». Ratio est, quia in terris missionum, ut experientia patet, multa incommoda, immo mala graviora secuta sunt ex duplici iurisdictione, territoriali et personali, quando vigebat. Quod proponitur in n. 17 esset quasi secunda infelix editio status rerum, qui feliciter nunc non exsistit, e. g. in Indiis Orientalibus.

Card. MONTINI: Placet iuxta modum: attentis scilicet animadversionibus a Patribus prolatis, praesertim a Cardinali Confalonieri.

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: scilicet iuxta animadversiones Eminentissimorum Cardinalium Frings, Spellman, et praesertim Léger, Confalonieri et Alfrink.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: thesaurizando, nempe, animadversiones Eminentissimorum Patrum. Problema emigrantium summi momenti est: tangit enim 50 hominum milliones. Mater Ecclesia pro eis impense adlaborare debet. Sacrosancta Synodus optime aget, votum exprimendo ut emigrantes non quasi *extranei,* sed quasi *fratres* recipiantur.

Card. CICOGNANI: Placet iuxta modum: duo schemata sunt potius complexa, sed bene apparata, iuxta Constitutionem Apostolicam *Exsul Familia.*

Pauca quaedam notanda:

a) ubi dicitur « emigrantes », « maritimi », « aëronavigantes », melius diceretur « fideles emigrantes, maritimi, aëronavigantes »;

[5] Cf. pp. 747-749.

b) in capite I, lin. 25, pag. 3,[6] melius quam « nequeunt », diceretur « nolunt » (scilicet, leges concedere translationem alterius coniugis);

c) pag. 14,[7] tertio commate, lin. 15, melius diceretur « loca indicare, suggerere ».

Constitutio Apostolica *Exsul Familia* ad meliorem perfectionem adducenda esset, post decem annos experimenti. Principia generalia substantialiter bona sunt. At praxis ostendit ortos esse conflictus valde noxios iurisdictionis localis (Ordinarii loci) et personalis (sacerdotis curae emigrantium addicti). Nonnulla videntur in Constitutione esse nimis theoretica et complexa; proinde, practica reddantur.

Card. Garibi y Rivera: Placet iuxta modum: secundum expositionem ab Em.mo Card. Confalonieri factam.

Card. Godfrey: Placet iuxta modum: ad mentem Eminentissimorum Ruffini, Frings, Léger, Confalonieri et eorum quae scripsi in folio.[8] Schema eget simplicitate. Nimis complexum est et descendit nimis ad particularia.

Card. Confalonieri: Placet iuxta modum.[9]

Card. Richaud: Placet iuxta modum: ratione habita observationum sapienter prolatarum ab Em.mis Cardinalibus Ferretto, Frings, Léger, Godfrey, Confalonieri, Alfrink.

Card. Döpfner: Placet iuxta modum: i. e. singularia huius schematis ne tractentur in Concilio et corrigantur secundum proposita diversorum Patrum, praesertim Cardd. Frings, Confalonieri et Alfrink.

Card. Meyer: Placet iuxta modum: praesertim iuxta ea quae ab Em.mis Spellman, Frings, Ruffini, Alfrink dicta sunt.

Card. Alfrink: Placet iuxta modum: iuxta folium adnexum.[10]

Card. Santos: Placet iuxta modum: habita ratione eorum quae laudabiliter observarunt Em.mi Patres; in voto Em.mi Card. Confalonieri.

Card. Rugambwa: Placet iuxta modum: iuxta observationes Eminentissimorum Patrum Cardinalium Confalonieri et Ruffini.

---

[6] Cf. p. 724.
[7] Cf. p. 730.
[8] Cf. pp. 749-750.
[9] Cf. pp. 750-752.
[10] Cf. p. 752-753.

Card. RITTER: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes factas ab Eminentissimis Cardinalibus Frings, Confalonieri et Spellman.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: id est: perpensis animadversionibus tam sapienter factis ab Em.mis Patribus. Schema videtur refundi debere relinquendo tantummodo quaedam principia generalia. Normae autem particulares quae possunt mutari iuxta adiuncta et nationum et temporum ne deferantur Concilio sed de his ipsa S. C. Consistorialis opportune provideat, attentis his quae nuper Em.mi Patres dixerunt.

Card. SUENENS: Placet iuxta modum in quantum non est materia Conciliaris ut optime dixerunt varii Cardinales. Tota res tractetur a Congregatione Consistoriali.

Card. DI JORIO: Placet iuxta modum: secundum ea quae ab Em.mo Card. Frings proposita sunt magna cum prudentia: tantummodo principia generalia statuantur: actuosa praxis ad singulos Rev.mos Ordinarios relinquatur.

Card. ROBERTI: Placet iuxta modum: scilicet iuxta animadversiones factas, praesertim ab Em.mis Spellman, Frings, Ruffini, Confalonieri, Alfrink. Summa principia enim et generalia incitamenta tantum videntur a Concilio declaranda, attenta varietate locorum et gentium harumque mutabilitate.

Card. JULLIEN: Non placent uti proponuntur. Aptius enim tota res, minutissima quidem, in schematibus exposita, per enuntiationem brevissimam principiorum generalium Concilio deferri poterit, ita ut dein edatur constitutio seu instructio ab Apostolica Sede, singula adhortationis et disciplinae capita complectens, quae hanc curae pastoralis provinciam maximi momenti spectant, et ratione habita hodiernae disceptationis, quae valde utilis erit.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum: prae oculis habitis illis quae Cardd. Ferretto, Spellman, Godfrey et, sub aliis respectibus, id est pro illis quae Concilio praesentanda non sunt, quae in terminologia vitanda sunt, quae, ad redactionem magis vigilantem, minus ad minima seu parva descendant, quae Cardd. Confalonieri, Frings, Alfrink, Cicognani, Ruffini et alii, uti Cardd. Suenens, Jullien dixerunt.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Em.mi Frings et Em.mi Confalonieri.

Card. BEA: Placet iuxta modum propositum ab Em.mis Frings, Confalonieri et aliis Em.mis Patribus, maxime de evitandis rebus nimis

particularibus, remittendis ad « regulamentum » et de evitanda centralisatione (Em.mus Alfrink). Res particulares relinquantur Hierarchiae loci, quae habet competentiam et experientiam.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: attentis maxime observationibus Em.morum Frings, Ruffini et Confalonieri.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: secundum animadversiones ab Eminentissimis Cardinalibus Frings et Confalonieri factas.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: scilicet attentis observationibus factis ab Em.mis Patribus, praesertim Cardd. Frings, Confalonieri, Alfrink.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Eminentissimorum Patrum.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: nempe iuxta votum Cardinalium Ruffini et Confalonieri. Ut heri dixi, optimum est propositum Em.mi Cardinalis Frings. Qui licet adumbratas tantum cognoscit normas disceptandi in Concilio sequendas, quibus quidem plena relinquitur libertas decernendi, bene sibi persuasum habet solum fundamentalia principia de rebus maioris momenti esse excutienda, ne Concilium aeternum et fastidiosum sine utilitate evadat.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: suasione interposita ut eae tantum ex quinque praesentibus capitibus retineantur quaestiones, quae revera essentiales sint ac totam Ecclesiam respiciant; ceterae vero quaestiones ad peculiaria « directoria » seu instructiones remittantur, quae pro singulis materiis in usum Episcoporum elaborabuntur post Concilium celebratum.

Exc. CHÁVEZ Y GONZALEZ: Placet iuxta modum, attentis animadversionibus Em.morum PP. Ferretto, Frings, Léger, Confalonieri, Alfrink.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet iuxta modum: iuxta modificationes et exposita praecipue ab Em.mis Cardinalibus Frings, Confalonieri, Ruffini, Alfrink, Spellman et Léger quoad quaestiones generales vel particulares quae in schemate tractantur.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: scilicet, adhaereo animadversionibus ab Em.mis Cardinalibus, speciatim Ruffini, Confalonieri, Alfrink prolatis.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. ad mentem praesertim Em.morum Cardinalium Frings, Confalonieri et Alfrink.

Exc. McKEEFRY: Placet iuxta modum: Constit. *Exsul Familia* iam satis clara est, ideoque si alterationes necesse sint, fiant secundum sententias Em.morum Cardd. Spellman, Ruffini, Frings, Léger et Confalonieri.

Exc. LEFEBVRE: Placet iuxta modum: attentis quae dicta sunt ab Eminentissimis Cardinalibus Frings, Ruffini, Confalonieri.

Attente considerari debet, mihi videtur, quod paulatim instituitur in schematibus novum subiectum iurisdictionis inter Sanctam Sedem et Episcopos, i. e. Conferentiae Nationales et Commissiones permanentes ab iis erectae.

Et cum sit aliqua nova institutio, deberet determinari modo praeciso quaenam est iurisdictio harum Commissionum et Conferentiarum.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: i. e. ad mentem Em.mi Cardinalis Frings.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: ratione habita animadversionum Eminentissimorum Frings et Confalonieri ut de principiis et non de particularibus Concilium pertractet. Sed haec schemata multas res optimas continent; corrigantur iuxta animadversiones Patrum.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Em.morum Cardinalium Frings et Alfrink.

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum: sc. secundum animadversiones Em.morum Cardd. Frings, Confalonieri et Bea.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: hoc est ratione habita de his quae dixerunt Eminentissimi Patres, praesertim Eminentissimi Cardinales Frings et Confalonieri, necnon Excellentissimus Lefebvre.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum ab Em.mis Cardinalibus Frings et Confalonieri propositum.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Eminentissimorum Cardinalium Frings et Confalonieri, non omissis his quae dixit Em.mus Card. Alfrink de centralizatione vitanda in hac materia.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: ad mentem Eminentissimorum praesertim Frings, Ruffini et Alfrink.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: in capite de emigrantibus mihi videtur aliquid notandum breviter de emigratione quasi millionis christianorum a Vietnam septentrionali ad Vietnam meridionalem: erat emigratio sui generis, emigratio totius paroeciae, emigratio

totius dioeceseos cum suis Episcopo, clero, religiosis, seminaristis. Istae paroeciae non installatae sunt in eadem regione secundum dioecesim suam, sed ubi invenerunt spatium et media vivendi. Habuimus ita in Vietnam simul octo minora seminaria, tria maiora seminaria, plures conventus, sex episcopos, circa mille sacerdotes; ex hac cohabitatione nata sunt problemata ardua et interessantissima, quae paulatim suam nacta sunt solutionem in multa patientia.

Exc. BENGSCH: Placet iuxta modum ab Em.mis Cardd. Frings et Confalonieri propositum.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: ratione habita de eis quae dixerunt Eminentissimi Domini Frings et Confalonieri.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: ratione habita de his quae optime dixerunt Eminentissimi Frings, Ruffini, Confalonieri et Alfrink.

Mihi tamen non videtur possibilitas in hoc perdifficili negotio agendi cum efficacia sine adiutorio laicorum; manifeste hic patet gravis necessitas diaconorum et laicorum, qui sub nomine « assistenti sociali » veniunt in auxilium sacerdotum.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: iuxta observationes Em.morum Cardinalium Frings, Confalonieri et Alfrink.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: secundum ea quae tam sapienter dixerunt Cardinales Frings, Ruffini, Confalonieri, Alfrink, Bea. Ne in Concilio nimis ad particularia descendatur.

Rev. SÉPINSKI: Schema Decreti *De emigrantium cura*: placet. Ratio vero habeatur eorum quae dixerunt Em.mi Cardinales Frings, Confalonieri et Alfrink. Adiungo folium separatum.

Ad pag. 3,[11] lin. 9: dicatur « fa*c*tiosis ».

Ad pag. 3, lin. 32: corrigatur « exaggerata ».

Ad pag. 4,[12] linn. 25-27: Sensus aliquatenus obscurus est. Quis debet iuvare? Emigrati an Episcopi?

Ad pag. 5,[13] lin. 2: Forsitan melius dicetur: « cynic*e* agendi ».

Ad pag. 5, lin. 22: fiat claritatis causa sic interpunctio: « assidua custos et magistra, Apostolica Sedes » etc.

Ad pag. 12,[14] lin. 27: vitetur locutio « indigenae ».

Ad pag. 14,[15] lin. 30: expungatur verbum « ut ».

---

[11] Cf. p. 724.
[12] Cf. p. 725.
[13] Cf. p. 725.
[14] Cf. p. 729.
[15] Cf. p. 730.

Schema Decreti *De maritimorum, aëronavigantium, nomadum et peregrinatorum cura*: placet.

Ad pag. 10,[16] linn. 19-20: proponerem: « ne spiritualis media salutis eos prorsus deficia*nt* ».

Ad pag. 12,[17] lin. 15: dicatur: « utpot*e* sexu*u*m promiscuitatem ».

Ad pag. 13,[18] linn. 28-30: proponerem: « quo facilius normae legis christianae observari et iura vitae christianae, moralis et socialis, coram omnibus defendi possint ».

Rev. Janssens: Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Card. Frings et Em.mi Card. Alfrink.

IV

PRAECIPUAE DE ANIMARUM CURA QUAESTIONES

Pars altera

DE ANIMARUM CURA IN PARTICULARI

(Secunda Congregatio: 4 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE EPISCOPIS ET DE DIOECESEON REGIMINE

Caput VI

DE CURA ANIMARUM PRO CHRISTIANIS COMMUNISMO INFECTIS

Sancta Mater Ecclesia, Divini sui Sponsi ac Magistri vestigia premens eiusque mandatis oboediens, summopere adlaborat ut omnes homines « vitam habeant et abundantius habeant » (*Io.* 10, 10).

At contra doctrinam actionemque Ecclesiae, novissimis temporibus, ortum est minax periculum, communismus nempe atheus, cuius peculiare propositum eo contendit ut societatis ordinationem radicitus commisceat ipsaque christianae urbanitatis fundamenta subvertat.[1]

Communismus enim doctrinam docet actionemque persequitur, quibus magnopere fovetur materialismus et atheismus.

---

[16] Cf. p. 736.
[17] Cf. p. 737.
[18] Cf. p. 737.

Communismus, licet aliquo moveatur impulsu contra iniustitias, quas tempora nostra quasi hereditatem ab iniusto oeconomicarum rerum regimine exceperunt,[2] tamen falsam redemptionis speciem profert. « Ac falsa quaedam forma iustitiae, aequabilitatis ac fraternae omnium in operando necessitudinis eorum praescripta eorumque molimina simulato mystico sensu ita pervadit, ut illectas pollicitationum fallacia multitudines, quasi acerrima contagione incitatas, vehementer inflammet ».[3]

Itaque communismus totus est in tradenda hominibus « organicae vitae » visione, proferens pseudo-religionem sine Deo, et abolens ipsam aeterni Numinis notionem alteriusque vitae expectationem.[4]

Huc accedit spoliatio libertatis hominis, in qua spiritualis ducendae vitae norma consistit itemque humanae dignitatis eversio et desecratio vitae necnon privatio parentum patria educandae sobolis potestate.[5]

Novum igitur rerum ordinem inducere contendens, « hominum nempe consortionem, quae e terris exegerit Deum », communismus atheus « quasi novum evangelium ac quasi salutarem redemptionis nuntium humano generi praedicat ».[6]

Ecclesiae autem Catholicae, cum sit legis moralis custos legitima et authentica interpres, munus est omnia contra legem divinam perpetrata denuntiare, fideles confirmare et circa pericula imminentia ipsamque principiorum socialem applicationem illuminare.

Ecclesia, ut Mysticum Christi Corpus, indesinenter satagit omnes homines, etiam errantes, in unum coadunare per evangelica dicta, per Christi amorem et gratiam.

Quod sanctum nobileque officium adstringit in primis « altiora mystici huius Corporis membra, eaque praesertim a quibus est ex divini Capitis mandato ratio aliquando reddenda de animabus nostris »,[7] scilicet Episcopos « quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei ».[8]

Ecclesiae ergo competit ius et officium impugnandi communismum atheum et quoad doctrinam et quoad actionem seu quoad methodum activam.

Haec autem actio Ecclesiae seu munus evangelicum sedulo distinguatur oportet ab anticommunismo mere politico vel oeconomico, qui diversum persequitur finem. Ex altera vero parte « Ecclesiae non tantum ius et officium est tueri principia ad religionem et ad morum integritatem spectantia, sed etiam pro sua auctoritate sententiam suam pronuntiare, cum de principiis iisdem agitur ad effectum adducendis ».[9]

Hisce in circumstantiis necessitas urget atque impellit, ut Christifideles sub Episcoporum ductu, sufficienter conscii fiant discriminis in quo res fidei versatur, melius noscant fundamenta Fidei ab atheo communismo impugnata (v. g. existentiam Dei, immortalitatem animae, redemptionem, doctrinam Corporis Christi Mystici, libertatem hominis, valorem laboris etc.), ut doctrina Ecclesiae de caritate et iustitia sociali imbuantur, ut saluberrima documenta Pontificia de re sociali [10] noscant atque fideliter observent, principiaque doctrinae christianae ad effectum adducant, ita ut Ecclesia ordinem

moralem et socialem ope sacerdotum et apostolatu laicorum in Christo instaurare queat.

Cum Ecclesia Dei rationes oeconomicas et politicas nullatenus directe intendat, sed « ad humanitatis et evangelicae doctrinae normas progredientis huius aetatis cultum componere » desideret,[11] ideo agon spiritualis contra communismum atheum seu « hoc inventum errorum ac praestigiorum plenum »[12] ita ab Episcopis gerendus erit ut Christifideles confirmentur, mediaque demum aptiora praebeantur pro efficaci apostolatus actione, praesertim inter opifices.

Huiusmodi pastoralis actio gerenda erit:

I - pro christifidelibus degentibus in regionibus a communismo non oppressis;

II - pro noviter informanda iuventute in communismo educata;

III - in favorem laborantis « Ecclesiae silentii ».

Art. I - *De christifidelibus degentibus in regionibus a communismo non oppressis*

1. Cum praecipua causa cur nonnulli christiani communismo nomen dederint tribuatur lamentabili pietatis ac religionis inopiae, cumque solidissimum adversus atheismum et materialismum propugnaculum sit christiana doctrina rectaque christianae vitae actio et exercitatio, curent animarum pastores iuvenumque magistri sic fidelium animos instituere ut nullo rationabili dubio nullaque communiter admissa iniustitia sociali excrucientur.

2. § 1. Ideo exigitur amplior ac profundior magisque divulgata cognitio principiorum scientiae salutis aeternae, quae tradi debet in catechismo ab auctoritate ecclesiastica edendo, in quo praeprimis accurate exponatur oportet doctrina de Mystico Christi Corpore deque eius consectariis in actione vitae.

§ 2. Catechismus complendus est concinna et perspicua explanatione doctrinae socialis, quae in thesauro catholicae doctrinae continetur.

3. Apud ecclesiasticos viros expostulatur spiritus socialis, e doctrina christiana promanans necnon constans principiorum socialium applicatio in usu vitaque quotidiana.

4. Episcopi insuper strenue et constanter propugnent illuminatas allocutiones pontificias de pace, de principiis quibus regi deberet amica inter civium ordines convictio et conspiratio, de principiis quibus niti deberet adiutorium populis minus excultis et inopibus praestandum, adversus « *razzismi* » placita.

5. Accurata ac profundior cognitio principiorum, quibus communismus innititur, et doctrinalis solida impugnatio « organicae visionis mundi » et communistarum metaphysicae ubique fiant iuxta rationem ab Episcopis in unaquaque natione statuendam.

6. Alumni ad hoc efformentur in Seminariis itemque sacerdotes in pecu-

liaribus cursibus edoceantur de doctrina ipsius communismi, de veritatibus Fidei ab illo oppugnatis deque aptiori methodo pastorali pro Fide tuenda.

7. Episcopi in Conferentia Nationali firmam et constantem actionem contra errores communistarum promoveant per viros peritos itemque curent ut in unaquaque provincia aut Natione peculiaris habeatur coetus virorum qui, communistarum doctrinae vere periti, ad eiusdem doctrinae errores impugnandos sedulam operam navent.

8. Quia actio pastoralis ad omnes homines, haud exclusis militantibus communistis, se extendat oportet, curent Episcopi, ut in unaquaque provincia aut Natione selecti sacerdotes et laici instituantur, qui communismi asseclas vel eiusdem erronea doctrina infectos, scientia vel auctoritate praecellentes, praecipua sui apostolatus navitate, Christo lucrari contendant.

9. Actio apostolica consistit: *a*) in integra vitae christianae disciplina ac ratione; *b*) in divitiarum contemptu iuxta spiritum evangelicum; *c*) in condemnatione malorum usuum, quacumque ex parte, a catholicis etiam, vulnerata iustitia sociali, commissorum; *d*) in profunda principiorum socialium Ecclesiae cognitione eorumque applicatione in vita communitatis; *e*) in mutua actuosaque necessitudine cum pauperibus et oppressis; *f*) in adlaboratione scientifica et practica ut ad altiorem dignitatis gradum producatur populus, v. g. in publico Legumlatorum Coetu, in opificum collegiis etc.; *g*) in diffusione Evangelii et doctrinae Ecclesiae, praesertim inter studiosam iuventutem, inter homines excultos, inter artis peritos, inter opifices vel technicos altioris conditionis; *h*) in ostendenda catholica doctrina, quae meliorem rerum solutionem et compositionem praebet.

10. Ad minuendum vel destruendum communismi athei influxum in animas simpliciores, quae rem communisticam male norunt nec valide approbant, etsi suffragium pro communismo ferant propter oeconomicas rationes, opificum collegiorum influxus et operariorum communis consociatio requiruntur.

11. § 1. Apud clerum ac militantes catholicos zelus maximus, caritas fervens, spiritus abnegationis, fides in valorem christianismi in rebus etiam temporalibus et eiusdem finalem victoriam, necnon animi inflammatio pro ordine sociali christiano requiruntur.

§ 2. Studium diligens de methodo psychologica, a communistis in populum peracta, a viris peritis aggrediendum erit et evolvendum.

§ 3. In unaquaque regione, inspecta communistarum ratione in loco adhibita, ab Episcopis seligantur viri qui diligenter incumbant studio mediorum, quibus communistarum « actioni psychologicae » erit obsistendum.

§ 4. Christiana opificum collegia (*Syndicatus*), Actio Catholica aliaque id generis instituta et opera adiuvandis operariis, emigrantibus universaeque proletariae plebi, maxime promoveantur.

Iura opificum Episcopi et sacerdotes strenue defendant eorumque progredienti vitae faveant.

§ 5. Haec evangelica Ecclesiae pugna contra inimicos Fidei ab anti-

communismo politico vel oeconomico sedulo distinguatur, quaeque erit iusta ac legitima actio civilis a catholicis aliisque viris, munere publico perfungentibus, adversus communismum directa.

§ 6. Actio directa vel indirecta communistarum, qui catholicorum opera vel ephemerides in suum sensum deflectere conantur, statim denuntietur et, ubi fit, ab Episcopis impugnetur.

§ 7. Catholici qui vel liberalioribus « progressismi » doctrinis infecti, novarumque rerum cupidi vel propter falsam idealismi, qui dicitur, rationem aut incertum animi sensum aut erroneam caritatis notionem vel propter timorem sovieticae potestatis inanemque humani iudicii pudorem, actionem in communismum atheum impediunt, ab auctoritate ecclesiastica aperte ad silentium redigantur.

Si qui sint sacerdotes noxii, fortiter moneantur et, si casus ferat, poenis mulctentur.

§ 8. Ii vero qui, vel Episcopi vel sacerdotes vel laici, sanam adversus communismum atheum actionem caute fortiterque evolvunt, laudentur et adiuventur atque, si necessarium est, defendantur.

12. Instituatur internationalis commissio Episcoporum et peritorum laicorum, quae sub ductu Sanctae Sedis, videat ac sedulo foveat ea omnia quae ab erroribus atheismi et communismi homines defendant atque liberent.

13. Huius internationalis commissionis erit praecipue studia, opera, ordinationes ac leges promovere et coordinare, quae communismum debilitent eiusque audaciam confringant.

Art. II - *De noviter informanda iuventute in communismo educata*

Attento animo consideranda venit misera illorum sors, praesertim iuvenum, qui sub regimine communismi educati, eiusdem servile iugum excusserunt et nunc in liberis nationibus degentes, inter catholicos vivunt qui dulcissimam libertatem numquam amiserunt et catholicos illos, qui communismo oppressi innumeris malis ingemunt. Qui quidem iuvenes, in sinu Ecclesiae redeuntes, non omni ex parte firmi ac securi catholici haberi possunt; veritatis quidem fame fatigantur; caritatem et iustitiam toto corde esuriunt, gravi in communismum odio feruntur; sed non omnia quae sub regimine communismi hauserunt, penitus posthabuere.

Ab Ecclesia saepe cavent deque ea diffidunt; optimi enim cum sint omnium, excelsa solummodo in Ecclesia videre cupiunt eaque vehementer exposcunt; ideoque languida religionis ac Fidei professione minime alliciuntur aut convincuntur, sed potius eximiis Fidei et Caritatis operibus credere parati sunt.

1. In unaquaque dioecesi, ubi exstant profugae, sacerdotes idonei designentur qui spiritualem curam pro illis iuvenibus exerceant.

2. Peropportunum erit huiusmodi sacerdotes eligere inter illos qui sint eiusdem nationis et psychologiam, linguam moresque bene noscant iuvenum aliorumque, qui sub communismi iugo detinentur.

3. Commendantur coetus iuventutis catholicae et instituta saecularia quae, spiritu caritatis et sacrificii imbuta, sub moderamine sacerdotum prudentium, in regionibus, ad quas profugit iuventus in communismo educata, tempus viresque suas pro illis miseris fratribus impendant, ut ipsi veram Ecclesiae effigiem recognoscant.

Art. III - *De Ecclesia silentii*

In Mystico Christi Corpore omnes sumus « membra de membro » et vasa continua, quibus spiritualis christianae vitae osmosis peragitur. « Non sit schisma in corpore, sed idipsum pro invicem sollicita sint membra. Et si quid patitur unum membrum, compatiantur omnia membra... » (*I Cor.* 12, 25-26). Itaque catholici « trans vallum ferreum » degentes et dura persecutione oppressi, a christifidelibus libertate gaudentibus adiuvari debent precibus aliisque caritatis operibus, ut fides eorum roboretur eorumque tristissima sors leniatur ut illorum spiritualis pugna, quam pro nomine Christi gerunt, citius victoriam consequatur.

1. Refrigescens caritatis ignis erga fratres trans « vallum ferreum » degentes, excitetur ab Episcopis, ita ut inter eos qui in regionibus a communismo oppressis crucem portant et fideles christianos, qui in mundo libero vivunt, mutua semper vigeat necessitudo et animorum coniunctio, praesertim spiritus sacrificii et orationis communis.

2. Magnopere commendatur ut quotidie in toto orbe catholico, statutis horis, oratio fiat pro Ecclesia oppressa; hunc in finem vel precatio « Angelus Domini » vel Symboli Fidei recitatio persolvatur vel preces post Missam recitentur.

3. In unaquaque Ecclesia paroeciali vel religiosa frequenter celebrentur, iuxta modum ab Episcopo definiendum, fidelibus rite annuntianda Sacrosanctae Missae sacrificia pro Ecclesia oppressa eiusque persecutoribus. Fideles insuper invitentur ut Missae sacrificium hunc in finem celebrare faciant.

4. Quotannis feria sexta Maioris Hebdomadae pro christianis iniusta persecutione detentis necnon pro persecutorum conversione piae effundantur peculiares preces.

5. Oblationes etiam pro Ecclesia oppressa fiant, iuxta modum a Conferentia Episcoporum statuendum.

6. Valde expedit ut documenta et acta de persecutione in regionibus oppressis recto iudicio et critica ratione a peritis conficiantur, ita ut mira christianorum exempla pro sacra praedicatione seligi possint ad ea commemoranda, quae christifideles ibidem pro Christi amore patiuntur.

7. Vocationes sacerdotales pro Ecclesia oppressa prudenti consilio foveantur ac praeparentur, sub ductu Sanctae Sedis.

8. Episcopi liberarum Nationum curent ut opinio publica indesinenter ac recte de persecutione Ecclesiae edoceatur et, data occasione, communes

promptaeque intercessiones pro Ecclesia oppressa fiant, Supremis ipsis Reipublicae Moderatoribus communicandae, ut religionis libertatem hominumque iura ipsi actuose defendant.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 5-13 februarii 1962.

NOTAE

[1] Litt. Encycl. *Divini Redemptoris* Pii Pp. XI, *A.A.S.,* XXIX, 1937, n. 4, p. 66.

[2] Ibid., p. 91.

[3] Ibid., p. 69.

[4] Ibid., p. 70.

[5] Ibid., pp. 70-71.

[6] Ibid., pp. 71-72.

[7] Litt. Encycl. *Mystici Corporis* Pii Pp. XII, *A.A.S.,* XXXV, 1943, n. 7, p. 239.

[8] *Act. Ap.* 20, 28.

[9] Litt. Encycl. *Mater et Magistra* Ioannis Pp. XXIII, *A.A.S.*, XLIII, 1961, n. 8, p. 45.

[10] Litt. Encycl. *Rerum Novarum* Leonis Pp. XIII, *Acta Leonis,* vol. XI, 1891, p. 97 sqq.; Litt. Encycl. *Quadragesimo Anno* Pii Pp. XI, *A.A.S.,* XXIII, 1931, p. 179 sqq.; *Nuntius Radiophonicus* Pii Pp. XII diei 1 iunii 1941, *A.A.S.,* XXXIII, 1941, p. 195 sqq.; Litt. Encycl. *Mater et Magistra* Ioannis XXIII, *A.A.S.,* XLIII, 1961.

[11] Litt. Encycl. *Mater et Magistra* Ioannis XXIII, l. c., p. 46.

[12] Litt. Encycl. *Divini Redemptoris* Pii Pp. XI, l. c., p. 72.

2) RELATIO EM.MI P. D. PAULI CARD. MARELLA PRAESIDIS COMMISSIONIS DE EPISCOPIS ET DE DIOECESEON REGIMINE

I. De animarum cura quaestiones perpendentes, Exc.mi Praesules Commissionis Nostrae, qui in viginti duobus nationibus pastorali munere perfunguntur, pluries in Sessionibus habitis sermonem faciebant de ingruentibus periculis, quae nostris temporibus christifidelibus occurrunt propter perversam atheismi et materialismi doctrinam, atque progredientem communismi actionem inter diversos communitatis coetus.

Maxima enim anxietate et animi moerore afficiebantur Sacri Pastores, permultos videntes filios in pravos communistarum laqueos sensim sine sensu incidere, inter quos, non solum adnumerantur opifices et agricolae, sed etiam magistri et professores artisque viri periti, quorum miserae defectionis causae praecipuae esse videntur, lamentabilis christianae doc-

trinae ignorantia, religionis neglegentia et decretorum Ecclesiae contemptus.

Maiora quoque instabunt atheismi et communismi pericula et acrior in posterum praevidetur adversus Ecclesiam communistarum pugna, siquidem iuxta novissimas decisiones Summi Consilii Communistarum, mense octobri anni elapsi Moscoviae celebrati, unicuique factionis communisticae asseclae stricta imponitur obligatio impugnandi religionem, cui obligationi hucusque nullo modo Communistae adigebantur.

Quibus omnibus mature perpensis, Commissio nostra ad praemuniendos Christifideles eosque confirmandos ac roborandos in fide mentem suam aperire necessarium duxit.

II. Apparavit igitur hoc Vobis propositum schema, quod gravissimam quaestionem sub aspectu pastoralis muneris exercendi considerat, cum Episcopi potissimum consulere debeant periclitanti ovium suarum spirituali bono et saluti.

« De animarum cura et communismo » egisse novimus Commissionem quoque de disciplina cleri et populi christiani, cuius tamen proposita consilia, quamvis in multis cum schemate nostro concordent, non eundem tamen aspectum habere videntur.

Schema enim Commissionis nostrae praecipue intendit modo practico proponere quid Episcopi, solis rationibus pastoralibus innixi, agere debeant ad salvandum a communismi periculis gregem sibi commissum.

Duo tamen schemata, saltem pro parte, optime compleri et concordari deinceps poterunt.

Schema a nobis propositum in tres dividitur partes: considerat nempe actionem pastoralem prout exercetur vel

1) pro christifidelibus degentibus in regionibus a communismo non oppressis; vel

2) pro noviter informanda iuventute in communismo educata; vel

3) pro laborante « Ecclesia silentii ».

Quarta quoque exarata fuit schematis pars, quae agebat de cura christianorum, qui, impetu communismi, fidem quasi ex toto amiserunt; haec autem pars deinde omissa fuit, quia ad schema nostrum stricte pertinere non videbatur.

III. Nunc autem pauca de singulis dicam:

In prima parte affirmatur necessitas profundioris cognitionis scientiae salutis aeternae necnon doctrinae de Mystico Christi Corpore eiusque consectariis in actione vitae communitatis, quarum studio necessario accedat oportet profunda quoque notio principiorum, quibus ipse communismus innititur. Unde exurgit necessitas ad hoc efformandi Clericos

in Seminariis et sacerdotes in peculiaribus cursibus necnon apostolos laicos.

Quo vero validior et efficacior evadat catholicorum actio, proponitur constitutio « internationalis Commissionis Episcoporum et laicorum », quae, sub ductu Sanctae Sedis, videat ac foveat ea omnia quae ab erroribus atheismi et ab actione communismi homines defendant; commendatur insuper studium diligens « de methodo psychologica » a viris peritis evolvendum et « constitutio collegiorum opificum christianorum ». Actio apostolica ad omnes homines, haud exclusis militantibus communistis, se extendat oportet, opem conferentibus selectis sacerdotibus et laicis, qui etiam scientia et auctoritate praecellentes communistas diurna ac prudenti apostolatus navitate Christo lucrari contendant. Haec autem actio in primis consistere debet in integra christianae vitae disciplina, in divitiarum contemptu, in condemnatione malorum usuum, qui a catholicis quoque committuntur, in defensione pauperum et oppressorum, in promovenda proletariae plebis elevatione, sed praesertim in diffusione Evangelii et doctrinae socialis Ecclesiae.

IV. *De noviter informanda iuventute in communismo educata* maxima sollicitudine disceptaverunt Patres. Omnibus enim compertum est anno millesimo nongentesimo quinquagesimo septimo (1957) plurimos iuvenes ex Europa Orientali ad Occidentales regiones profugisse, libertatem adpetentes. Sed tam profugae quam hospites, mutuo aspectu, aliquando illusi sunt. Iuvenes enim sub iugo communismi educati, convicti catholici dici non possunt. Licet capitali odio in communismum flagrent, tamen non omnia, quae sub eius regimine hauserunt, penitus posthabuerunt.

De Ecclesia ipsi saepe diffidunt: optimi eorum, excelsa solummodo in Ecclesia videre cupiunt nec tepida catholicorum professione convincuntur, sed operibus fidei et caritatis commoveri poterunt.

Tribus propositionibus argumentum absolvitur, in quibus agitur praesertim de necessitate designandi sacerdotes, qui linguam et mores profugorum bene noscant, deque opportunitate condendi Coetus iuventutis catholicae et Instituta saecularia, quae spiritu caritatis et sacrificii imbuta tempus viresque suas pro illis miseris impendant, ut ipsi veram Ecclesiae imaginem recognoscant.

V. In tertia parte sermo fit de *Ecclesia silentii*. Sed potius de « *Ecclesia* oppressa » loquendum esset, quia Ecclesia trans vallum ferreum non silet sed vita vivit atque clarisona voce, orationibus, sacrificiis, fide et pietate, operibus sanctis et inclyto filiorum martyrio clamat fortiterque adversus potestates tenebrarum dimicat.

Quattuor Exc.mi Praesules Commissionis nostrae Sodales, ex Eccle-

sia silentii oriundi, retulerunt fratres nostros trans vallum ferreum laborantes maxima gratitudine accipere quodlibet fraternae caritatis signum, quod profecto fideles oppressos maxime relevat, dum illorum persecutores magnopere percellit.

Quapropter Commissio nostra vota promit ut christianae et humanae caritatis ignis erga fratres oppressos magis magisque ab Episcopis excitetur; ut quotidie in orbe terrarum, statutis horis, oratio fiat pro militante Ecclesia silentii, hunc in finem vel precationem « Angelus Domini » vel alias preces recitando; ut pro Ecclesia oppressa Missae Sacrificia celebrentur, iuxta modum ab Episcopis definiendum, ut facta sexta Maioris Hebdomadae pro fratribus oppressis et pro conversione persecutorum Ecclesiae preces peculiares effundantur.

Oblationes quoque fiant iuxta modum a Conferentia Episcoporum statuendum.

Commendatur insuper ut acta et documenta de persecutione conficiantur; foveantur etiam vocationes ecclesiasticae pro Ecclesia oppressa.

Denique in ultima paragrapho Commissio petit ut Episcopi, liberarum Nationum opinionem publicam indesinenter de persecutione Ecclesiae edoceant, et, data occasione, communes intercessiones instituant, quas Supremis Reipublicae Moderatoribus communicandas curent, ut et ipsi religionis libertatem hominumque iura actuose defendant.

Ponens Quaestionis fuit Exc.mus Dominus Iosephus Gawlina, Archiepiscopus Madytensis, Commissionis a Secretis.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. MONTINI: Liceat mihi, communismi damna patienti, ac gravissimas eiusdem systematis minas experto, pauca ac humillime addere verba his quae optime in Schemate exponuntur.

Nobis, mihi videtur, in primis inquirendum est cur communismus tam efficax evadit. Difficillime, ipse fateor, responsio huic quaestioni dari potest. Sed nec magister neque pastor illam poterit negligere. Ideoque dicere audeo vim communismi imprimis suam trahere fontem ex hoc *quod motui romantico eversionis socialis, quem marxismus,* vel potius evolutio oeconomica et moralis ab industria moderna inducta, excitavit, duplicem praebuit *spem,* scilicet *scientiae* et *potentiae.* Communismus enim quadam nova scientifica veste induitur et sibi cuiusdam illuministicae solutionis *rationalitatem* vindicat. Insuper, ut omnes norunt, maxima pollet communismus potentia politica, militari, organizativa, ita ut cuiusdam *messianicae conscientiae* in universo mundo excitet fervo-

rem. Communismus ergo offert *visionem generalem mundi* (Weltanschauung) quae populo saepe apparet *certa, facilis et felix.*

Alia quaestio est proponenda: *cur actio ab Ecclesia catholica* contra hanc omnium maximam calamitatem, usque modo parvam vel *nullam obtinuit efficaciam?*

Fortasse obstat illud « mysterium iniquitatis », de quo hic non est loquendum.

Causae autem, quibus debilitas nostrae pastoralis actionis est adscribenda, hae videntur esse:

1) Quaedam practica incertitudo nostrae actionis: *doctrina,* praesertim illa quae a Romanis Pontificibus hoc tempore nobis proposita est, tamquam optima ab omnibus est laudanda, sed non semper, non ubique, non re vera ab omnibus est *practice defensa et adplicata.*

Saepe ordo oeconomicus vigens videtur magis protectione dignus, quam *ordo socialis christiane* provehendus.

2) Doctrina nostra non videtur, verbis et modis exposita, modo *menti populi accommodato.* Ars nostra de propaganda doctrina christiana, praesertim in re sociali, videtur *innovanda ac perficienda,* sapientia ac charitate, ac psychologica methodo.

Ergo media ad communismum oppugnandum sunt omni studio, non unico tentamine, sed iugiter, ac summa diligentia adhibenda.

Media proposita in schemate optima sunt; liceat mihi quasdam suggestiones adiungere.

1) Oportet ut religionis nostrae *forma* maxima cura perficiatur, praesertim in sacra *liturgia* exercenda ac fovenda.

2) *Polemica* nostra fiat *rationalis,* non *iniuriosa;* firma, continua et sincera, sed semper obiectivis argumentis suffulta.

3) *Occasiones* ac media requirantur ad ostendendam nostram *pastoralem caritatem,* in filios quos communismus sibi miserrime adscivit; communistae se sentiunt semper *anathemate ac excommunicatione perculsos,* non *ut oves errantes* vocatos; experientiam habent nostrae *severitatis, non vero nostrae charitatis.*

4) *Patientia* nobis necessaria est. Vincet fides nostra si patiens erit; tempus fortasse noster fiet adiutor. Et vincet nostra patientia in agone christiano strenue sustinendo et in persecutione patienda: fortasse vult a nobis Christus hoc testimonium de *Cruce ferenda.*

Card. ALFRINK: 1) Quae in introductione dicuntur, videntur nimis superficialiter dicta. Nonne melius distingui debet inter *finem* communismi (i. e. ordinem socialem instituere qui omnibus hominibus certam

felicitatem et prosperitatem dat) et *media* quibus communismus utitur, quae media saepius sunt iniusta et mala et non ad finem perducunt?

Communismus homines allicit per istum finem quem praedicat, non per media, quae adhibentur.

2. Nonne inter media quae contra communismum adhibenda sunt, in primo loco nominanda sunt quae in pag. 7,[1] num. 9 sub *c*) et *d*) nominantur? Ecclesiae documenta nihil iuvabunt, si non — praesertim in nationibus sic dictis catholicis — catholici ipsi omni conatu et strenue ordinem socialem iustum instituunt. Concilium non tantum contra communismum agat, sed praesertim contra catholicos qui per iniustitiam socialem communismo fovent.

3. Num. 4 in pag. 11[2] minus placet. Feria Sexta Maioris Hebdomadae Ecclesiae Liturgia orat pro omnibus necessitatibus Ecclesiae. Haec dies, qua Ecclesia commemorat redemptionem universalem, ne restringatur ad unam necessitatem specialem.

Optimum est ut omnes Christi Fideles una die per annum excitentur ut pro fratribus persecutis orent. Sed alia dies eligatur, v. g. Dominica prima Passionis, sicuti apud nos mos est.

Exc. ŠEPER: Quo modo Concilia Oecumenica anteactis temporibus celebrata haereses sui temporis et pericula pro fide prae oculis habebant, ita et Conc. Vaticanum II de atheismo militante organizato, i. e. de communismo silere non potest.

Optime in hoc Schemate distinctio facta est ex una parte inter officium Ecclesiae impugnandi communismum atheum, et ex alia parte inter anticommunismum politicum et oeconomicum (pp. 4-5).[3]

Communismus atheus, organizatione Status seu politica suffultus, nunc potius methodos Imperatoris Iuliani Apostatae adhibet; a cruenta persecutione plus minus abstinet et mediis psychologicis, oeconomicis et administrativis utitur. Libertas exercitii cultus, in Constitutionibus eiusmodi Statuum proclamata, ad minimum redacta est. Dum propaganda atheistica omnibus mediis promovetur, propaganda religiosa fere ad nihilum redacta est. Tendentia est, v. g. per suppressionem preli religiosi, ut credentes fame spirituali pereant. Religio ridiculoso modo praesentatur uti scientiis historicis et naturalibus contradicens. Magistri et professores athei esse debent vel saltem ab exercitio religionis abstinere.

Vocatur « Ecclesia silentii » non quod omnino catholici sileant, sed quia in patria propria ne hoc quidem dicere impune liceat se libertate

---

[1] Cf. p. 764.
[2] Cf. p. 766.
[3] Cf. pp. 762-763.

religiosa carere. Etiam hoc sensu est « Ecclesia silentii », quod catholici in aliis regionibus pauca de iis vera ratione scire possunt.

Religio tamen apud multos floret, nam fit aliqua « polarizatio » inter bonos et malos. Sacerdotes nullibi forsan, praeterquam in missionibus, tantum laborem explicant. Aliquis vir diplomaticus mihi hisce diebus dixit: « hic est vera religio ». Forsan ea de causa quod in ferenda Cruce nostro Salvatori propinquiores sumus. Fides non est tantum traditionalis, sed fit personalis acquisitio uniuscuiusque.

Maximi sunt momenti dicta pag. 9,[4] linn. 3-4: « Iura opificum Episcopi et sacerdotes strenue defendant eorumque progredienti vitae faveant ». Hac in re dolendum est viros ecclesiasticos forsan saepe defecisse, saltem per silentium vel inertiam. Ea quae nos non fecimus, viri Ecclesiae offensi fecerunt.

Art. III officium totius Ecclesiae iuvandi fratres oppressos exprimitur. Ecclesia Christi ubique terrarum impugnatur; haec est eius sors a divino Fundatore praedicta. Sed oppressio vel persecutio ibi habetur, ubi Ecclesia adaequatis mediis ad sese defendendam et propagandam destituitur. Dicta in hoc Articulo valent non solum de regionibus in quibus viget communismus, sed pro omnibus ubi religio quocumque modo oppressa est (uti fuit v. g. tempore « nazismi » in Germania, nam similes methodi adhibebantur), ideo magis generaliter ea quae hic dicuntur exprimenda sunt.

Expressio « trans vallum ferreum » omittenda est; est potius modus dicendi in foliis diurnis, non autem in Concilio Oecumenico. Item pag. 9,[5] lin. 19 alia locutio loco « propter timorem sovieticae potestatis » adhibenda est.

Ea quae art. III in concreto posita sunt, optima sunt ideoque retinenda, nisi etiam hic principium hodie pluries ab Em.mis PP. Cardinalibus enuntiatum applicandum sit, i. e. a Concilio tantum generalia dicenda esse, non vero descendendum ad particularia.

Card. OTTAVIANI: In Constitutione de cura pro christianis communismo infectis, art. I, bene quidem exponuntur motiva religiosa quae communismi athei systema et actionem reprobanda esse evincunt. At, mea humili opinione, deest adaequata expositio motivorum quae etiam ex ordine morali obiectivo deduci possunt, quaeque tum credentes, tum non credentes inducere debent ad reprobandum communismum.

Equidem haec esset optima occasio in qua Ecclesia, per Concilium

[4] Cf. p. 764.
[5] Cf. p. 765.

Oecumenicum constans ex viris doctis totius mundi sollemnem proferat declarationem ad asserenda et tuenda iura et dignitatem personae humanae, quae quidem iura et dignitas maxime pessumdantur a communismo. Oportet enim ut Ecclesia defendat hominem nedum ut christianum, sed etiam in se consideratum, propter altam et exorbitantem prae ceteris creaturis maiestatem qua gaudet et qua signatum est lumen vultus Dei super eum (Ps. 4, 7). Debemus quidem ostendere quod iura hominum (les droits de l'homme) asseruntur non solum a revolutionariis et a politicis, sed etiam et praesertim a maximo mundiali conventu Ecclesiae, qualis est Concilium Oecumenicum.

2. Opportunum quidem est statuere normas ad compescendos progressistas philocommunistas et ad tuendos ac protegendos propagatores rectae doctrinae et actionis anticommunisticae: sed non video cur nulla mentio fiat de his quae peiora sunt, nempe de illiceitate nomen dandi factionibus communisticis, deque consectariis in ordine ad iura ecclesiastica (v. gr. uti publici peccatores) quae exinde amittuntur et ad officia relativa pastorum in administratione sacramentorum; item de avertendis catholicis, in quantum fieri potest, a matrimoniis contrahendis cum militantibus communistis; tum, denique, de illiceitate lectionis ephemeridum vel librorum communistarum.

Maximum enim periculum constituitur a lectione ephemeridum communistarum et nihil dicitur de hac re in Constitutione; sed potius res manent in abstracto et in methodis inefficacibus quoad defensionem gregis a lupis rapacibus.

3. Tertio demum insisto in propositione iam alia vice facta, ut in catechismis, sicut sunt quaedam quaestiones et responsiones de nonnullis actionibus illicitis a quibus abstinendum est, ita addantur quaestiones et responsiones de illiceitate communismi deque periculis exinde vitandis: oportet enim ut iam a pueritia vel ab adolescentia in patrimonio doctrinali morali unius cuiusque christiani radicitus inseratur aversio contra communismum atheum. Ea enim quae a pueritia addiscimus et cum nostra mentalitate coalescunt, difficilius postea a propaganda communistica extirpari valent. In hac re, communistae nobis magistri sunt, utpote qui iam in scholis elementaribus ideis materialisticis pueros imbuunt.

Si has res practicas non statuerimus, Constitutio manebit dissertatio quaedam pure academica, dum effective cancrena communismi magis ac magis dilatabitur. Quod Deus avertat.

Exc. Ngô-dinh-Thûc: Mihi videtur in hoc capite deesse articulus circa praeparationem christianorum degentium in regionibus quae pro-

babiliter cito incident in manus communistarum exempli gratia, hic et nunc in regno Laos. Scimus quod in regionibus subditis ditioni communistarum sacerdotes neutralizantur, christiani vivunt practice sine adiutorio sacerdotum, sine ope scholae christianae, sine sacramentis conficiendis a sacerdote vel ab episcopo. *Problema ergo est quomodo poterunt conservare vitam christianam pro se et sua sobole indesinenter* usque dum Deus normalia media vitae christianae eis iterum suppeditabit. Vita christiana supernaturalis praecipue alitur et augetur oratione et sacramentis; edoceantur ergo christiani de necessitate et modo orationis, de sacramentis quae laici conferre possunt v. g. de baptismo, de matrimonio, de mediis ad seipsos purgandos a peccato, i. e. de contritione perfecta.

Praeter organisationem apparentem dioecesis constantem ex episcopo, clero, aliisque cooperatoribus notis a communistis, *praeparanda est organisatio secreta constans a clero ignoto;* hic dentur a S. Sede facilitates ad consecrandos *episcopos,* ad ordinandos *presbyteros etiam coniugatos* et quidem cum Pontificali et rituali reductis ad essentiam. Multa sunt alia similia problemata.

Centralis commissio praeparatoria nostra usque nunc multa examinavit problemata; *sed communismus mihi videtur esse problema problematum;* nam respicit *ipsam existentiam christianismi, quam in maximo periculo ponit.* Disputare de aliis problematibus quin primus locus detur solutioni problematum exortorum ex communismo esset sequi *exemplum theologorum Constantinopolitanorum* acriter disceptantium de *sexu angelorum cum exercitus mahumedanorum minabantur ipsa moenia civitatis.*

Lugenda conditio Ecclesiae in Sinis provenit forsan ex *impraeparatione nostra.*

Tandem relate ad nationes hic et nunc impugnatas a communistis, v. g. *Laos, Vietnam, mihi videtur* quod catholici, et *speciatim episcopi orbis catholici, non debeant suam sollicitudinem limitare in offerendis aliquibus precibus,* sed possunt validissimum adiutorium praebere *in suscitanda opinione publica* suorum connationalium in favorem nationis oppressae.

Omnes nos obstupefacti sumus a silentio orbis catholici ante agoniam miserrimi populi Laotiani et passionem populi Vietnamiensis, dum interim ubique auditur vox communistarum, eorumque complicum degentium in *nationibus democraticis,* quorum aliqui sunt catholici, qui malunt latrare cum *lupis*: *Vox, inquam, condemnans victimas et extollens carnifices.*

Ubinam est ergo sanctorum communio? Ubinam est Ecclesia silentii, in Russia, in Sinis, *an etiam apud nos?*

Exc. BENGSCH: Certe Ecclesia ius habet et officium damnandi apertis verbis omnem doctrinam erroneam, etiam communismum atheum. Insuper valde affirmandum est, si periculum communismi pro toto mundo universa Ecclesia vigili conscientia prae oculis habet, ideoque laudanda est intentio Rev.morum Patrum, qui hoc schema proposuerunt.

Attamen rationes, cur schema propositum mihi non placet, brevissime exponere velim uti Episcopus, qui munere meo fungor in Germania orientali, id est sub regimine communistarum:

1) Optime dicitur in schemate: actio Ecclesiae distinguatur oportet ab anticommunismo mere politico vel oeconomico (pag. 4).[6] Attamen communismus etiam in iis regionibus, in quibus est ideologia publica, una tantum est forma atheismi seu materialismi. Permulti enim, qui ideologiam communisticam stricte dictam, id est materialismum ut aiunt dialecticum minime acceperunt, tamen materialismo practico aut liberalismo aut nihilismo adhaerent.

Si autem rebus sic stantibus S. Synodus solummodo contra communismum sollemniter agit, fere impossibile evadit, ut agonem tantum spiritualem, ut in schemate optime dicitur, agere videatur. Communistae faciliter haberent occasionem ab iis desideratam abutendi verba Concilii in sua propaganda et rudibus demonstrarent Ecclesiam actionem politicam intendivisse.

Propono itaque omnem ideologiam materialisticam condemnare, quae hac vel alia forma per totum fere orbem influxum in vitam etiam christianorum exercet. Habitus enim materialisticus omnino fere independens mihi esse videtur a finibus civitatum aut nationum. Quod saepius experiri possum in parte occidentali meae dioeceseos, id est in parte libera — politice — urbis Berolini, ubi tam in regimine quam in quaestionibus scholarum aut artium materialismus aut liberalismus permultas difficultates praebet.

2) Dignitas Concilii exigit, ut schema non utatur expressionibus et verbis, quae in campo politico et in instrumentis communicationis socialis saepius et ibi iuste adhibentur, e. gr.:

— timor sovieticae potestatis (9,[7] 19)
— liberae nationes (10,[8] 4 et 12,[9] 15)

---

[6] Cf. p. 762.
[7] Cf. p. 765.
[8] Cf. p. 765.
[9] Cf. p. 766.

— odium communismi (10,[10] 12)
— vallum ferreum (11,[11] 6).

3) Articulus III « de Ecclesia silentii » (pag. 11) omnino deleatur. Episcopos enim et fideles sub regimine communistarum viventes non modo non adiuvat, sed certissime nova gravamina afferet et ansam dabit communistis ad pugnam contra Ecclesiam innovandam.

Insuper Episcopi in territoriis sub potestate communistarum degentes, qui probabiliter per partem saltem Concilio adesse poterunt, post reditum in suas dioeceses novas difficultates habebunt.

Certe Episcopi et fideles in territoriis communistarum viventes grati erunt pro omni adiutorio ab Ecclesia iis praestito, sed articulus propositus de Ecclesia silentii tale adiutorium non praebet, sed persecutionem aggravabit. Expressio « Ecclesia silentii » est relativa, scilicet ad libertatem publicationum aut propagandae in aliis orbis regionibus. Non tamen silet omnino, sed praedicando et docendo agonem spiritualem usque in hunc diem perducit. In quo agone autem aliquando melius adiuvari posset, si Ecclesia in aliis nationibus sileret de Ecclesia silentii. Ideo conscientia mea constringor ad non placet supra expressum.

4) Proposita schematis non necessario per decretum Concilii cum Ecclesia communicari debent, sed doceri possent etiam alia via, qua adversariis Ecclesiae non tam aperte ostenderetur methodus, quo Ecclesia hostem istum infensissimum debellare vult.

5) Cur duo schemata de cura animarum et communismo? Non possum videre, cur in hac quaestione magni momenti propositiones duarum Commissionum non coordinatae sunt. Schema propositum a Commissione de disciplina cleri et populi christiani postea disceptandum melius mihi videtur, quia intentionem pastoralem clarius enuntiat, expressiones e campo politico devitat et non tantum communismum, sed etiam alios errores huius temporis damnat. Ideo post aliquam emendationem etiam pro cura animarum in regionibus sub regimine communistarum adiutorii esse poterit.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Non placet; adhaereo observationibus Exc.morum Archiepiscopi Zagrabiensis et Episcopi Berolinensis.

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: res gravissima exigit media extraordinaria, v. g. Institutio *Internationalis Commissionis* Episcopo-

[10] Cf. p. 765.
[11] Cf. p. 766.

rum et Laicorum peritorum, quae possit curare diffusionem doctrinae socialis Ecclesiae et fovere Actionem Apostolicam, ut legitur pag. 7 [1] n. 9.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: imprimis curandum est ut schema huius Commissionis concordet cum alio a Commissione de disciplina cleri et populi christiani exarato et praesentato.

In Concilio non videtur agendum de « Ecclesia silentii » et de « vallo ferreo ». Quoad reliqua, iuxta animadversiones Em.morum Cardd. Montini et Ottaviani necnon Archiepiscopi Zagrabiensis.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: scilicet attente perpensis quae exposita sunt ab Em.mis Montini, Alfrink, Ottaviani et Archiepiscopis Zagrabiensi, Huensi et Berolinensi.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum: ratione habita de animadversionibus maximi momenti, quae ab Em.mis Cardd. Montini et Alfrink et a Rev.mis Episcopis Zagrabiensi et Berolinensi emissae sunt.

His quae dixit Em.mus Card. Bea de reprobatione Capitalismi simul atque Communismi plene assentio.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: prae oculis habitis iis quae exposita fuerunt ab Em.mis Montini, Alfrink et Ottaviani necnon ab Exc.mis Archiepiscopis.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum: secundum animadversiones iam allatas.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: modus est, ut in prooemio deleatur prima pars usque ad verba « Ecclesiae ergo competit ius... » (pag. 4,[2] lin. 29), quia antecedentia sunt simplificatio nimia doctrinae communismi.

Phrasis Art. I, num. 1 vix intelligi potest; forsitan verbum « rationabili » mutandum est in « rationali ». Adhaereo adnotationibus ab Exc.mo Archiepiscopo Berolinensi factis.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum: placet quod dixit Em.mus Card. Ottaviani: Praemittendum enim esse Prooemium de dignitate personae humanae, quae a communismo omnino pessumdatur. Adderem etiam aliqua de fraternitate humana in Christo. Duo haec principia constituunt fundamentum Relationum — quae dicuntur — humanarum

---

[1] Cf. p. 764.
[2] Cf. p. 762.

secundum mirabilem doctrinam christianam, et sunt argumenta validissima contra communismum.

Communismum, utpote atheisticum et materialisticum aperte damnandum esse puto; quin omittatur reprobatio *capitalismi,* quae est alia species materialismi.

Plura quae hoc schemate asseruntur *bona sunt et digna quae recipiantur et adprobentur;* sed ea inseri poterunt in schema *de cura animarum et communismo* a Commissione de disciplina cleri et populi christiani propositum.

Card. VALERI: Placet iuxta modum, seu attentis observationibus ab Em.mis Patribus, praesertim ab Em.mo Card. Döpfner, factis, necnon ab Exc.mo Archiepiscopo Zagrabiensi et Exc.mo Archiepiscopo Vietnamensi.

Card. CIRIACI: Placet iuxta modum: placet textus contentus pag. 5,[3] lineis a 7ª ad 20ᵃᵐ; cetera ad talem textum possunt reduci.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: scilicet: reservatione facta *de generalioribus tantum in Concilio agendis,* adhaereo suggestioni factae ab Em.mo Ottaviani de humana persona defendenda; ratio habeatur omnium quae dicta sunt, praesertim ab Exc.mo Episcopo Berolinensi, ne quid agatur in Concilio quo condiciones oppressorum peiores fiant.

Card. D'ALTON: Placet. Meo iudicio periculum revolutionis communistae vere et realiter existit in iis praesertim regionibus in quibus forma antiqua socio-oeconomica adhuc perdurat et in quibus adhuc datur concentratio vere enormis divitiarum in manibus paucorum dominorum. Velim ergo ut ea quae dicuntur in Litteris Encyclicis *Mater et Magistra* de omnimoda opportunitate melioris distributionis bonorum, et praesertim divisionis magnorum fundorum seu praediorum, magis in lucem ponerentur in hoc Decreto.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: ratione habita eorum quae dixerunt Em.mi Montini, Ottaviani et Exc.mi Archiepiscopi Zagrabiensis et Berolinensis circa damnationem materialismi ut talis.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: iuxta observationes Em.mi Montini. Communismus est doctrina et actio. Est materialismus brutalis sed etiam benefaciens. Doctrina marxismi docetur ut philosophia. Communi-

---

[3] Cf. pp. 762-763.

smus practice est a Deo permissus ut Ecclesia possit paupertatem et confidentiam ostendere. Et attentis expositis ab Exc.mis Zagrabiensi et Berolinensi.

Praesens schema et illud « de cura animarum et communismo » de eadem materia tractant, non tamen secundum eumdem ambitum. Propono ergo ut in unum illa duo schemata reducantur sequenti modo:

— Ad modum prooemii servetur introductio schematis « de cura animarum et communismo ».

— Pro primo capite, totaliter servetur textus schematis « de cura animarum et communismo ». Ille enim textus longior est et funditius tractat de positiva actione christifidelium degentium in regionibus quae a communismo non subducuntur.

— Pro secundo et tertio capite, serventur Articulus II et Articulus III praesentis schematis.

Quaedam enim optimae res exponuntur in primo Articulo praesentis schematis: v. g. quae dicuntur in numeris 1, 4, 6. Tamen, speciatim quoad formulationem, aliqua inveniuntur (v. g. in paragraphis secunda, quinta, sexta et septima, numeri decimi primi) quae mihi minus vel non placent.

Quoad Articulum III, optime proponuntur preces pro Ecclesia silentii, et expresse in numeris tertio et quarto huius Articuli. Numerus autem secundus mihi videtur difficilis exsecutionis et credo quod inopportunum esset quotidie mandare preces post Missam.

Potius, secundum propositionem a Commissione Liturgiae factam, tales intentiones ponendae sunt in « oratione fidelium ».

Card. GRACIAS: Placet, et quidem secundum votum Em.mi Card. Montini. Et hoc vellem addere: *a*) In illis regionibus, sicuti in terris missionum, ubi est imminens periculum communismi. Oportet ut actio Ecclesiae hodie sit dedita magis ac magis operibus socialibus, quarum beneficiis possunt uti omnes cives, sine ullo discrimine, e. g. auxilium quod America Septentrionalis dat nobis, mediante « Catholic Relief Services »: distributio eius fit apud omnes.

b) Oportet ut auxilium materiale, datum a nationibus ditioribus nationibus minus excultis, sit secundum mentem Summorum Pontificum, i. e. sine condicionibus politicis. Summi Pontifices indicant solum duo criteria, nempe *iustitia* et *caritas*.

Card. MONTINI: Placet iuxta modum: scilicet ratione habita animadversionum a Card. Ottaviani, ab Archiepiscopo Zagrabiensi et Epi-

scopo Berolinensi expositarum et harum quas humiliter ipse exposui et scripto folio adiungere audeo.[4]

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: prae oculis habitis praesertim animadversionibus propositis ab Em.mis Cardinalibus Montini, Alfrink et ab Excellentissimo Episcopo Berolinensi.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: rationem habendo observationum a Patribus Sodalibus prolatarum, speciatim a Cardinalibus Montini, Ottaviani, Alfrink et ab Episcopo Berolinensi. Liceat mihi affirmare anticommunismum catholicum confundendum non esse cum anticommunismo quodam qui sapit capitalismum materialisticum, nullimode conformem authenticae doctrinae sociali Ecclesiae Catholicae.

Adnotare audeo in pagina 9,[5] paragrapho 5, expressionem grammaticalem corrigendam esse, ut idea magis perspicua evadat.

Card. CICOGNANI: Placet iuxta modum, seu cum animadversionibus factis praesertim ab Em.mo Cardinali Montini, ab Archiepiscopo Zagrabiensi et Episcopo Berolinensi, necnon iuxta admonitionem Em.mi Cardinalis Ottaviani, potissimum circa doctrinam christianam de dignitate personae humanae, et circa efformationem christianam dandam et restaurandam.

Vitetur, duplex tractatio eiusdem argumenti. Duo schemata: de cura animarum et communismo, et de cura pro christianis communismo infectis, in unum redigantur.

Quaedam in particulari:

a) vitentur dictiones quae non sunt nostrae, ut « trans vallum ferreum », « sovietica potestas »;

b) pag. 8,[6] sub n. 10, melius diceretur « opificum collegiorum *christianorum* », ut devitetur omnis aequivocatio;

c) pag. 7,[7] n. 9 sub *b*), loco verborum « divitiarum contemptu » dici posset: « in animo a rebus terrenis abalienato », iuxta Litt. Encycl. Pii XI *Divini Redemptoris,* A.A.S., XXIX, 1937, pag. 87;

d) ne dicantur « optimi omnium » iuvenes a communismo redeuntes;

e) art. III, pag. 11,[8] de Ecclesia silentii, non placet, quamvis nonnulla sint bona.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet iuxta modum: 1) Adhaereo expositioni Em.mi D. Card. Ottaviani.

---

[4] Cf. pp. 770-771.
[5] Cf. pp. 764-765.
[6] Cf. p. 764.
[7] Cf. p. 764.
[8] Cf. p. 766.

2) Opportunum videtur praeceptum non solum de informanda iuventute in communismo educata, sed etiam de informanda iuventute in locis ubi assidue laboratur, in scholis praecipue, ut ad communismum iuventus deveniat.

3) In num. 11, par. 4, pag. 8:[9] Non in eadem conditione opificum collegia et Actio Catholica ponantur, dum actio Catholica ab Ecclesia promoveri debet, opificum collegia solummodo foveantur, sed non promoveantur ab Ecclesia saltem in aliquibus locis.

4) Non ponatur Art. III.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: Id est attentis expositis ab Eminentissimis Montini, Ottaviani et ab Excellentissimis Praesulibus, qui habent experientiam directam de methodis communistarum et atheorum.

Absit ut semper defendamus nostram doctrinam. E contra positive explicemus, iterum atque iterum explicemus, id quod docet Ecclesia et speciatim *ethicam nostram de personae vera dignitate et libertate*. Abstineamus *a durissimis verbis,* quae nocent potius quam adiuvant. Omnia in caritate fiant. Quoad methodos propagationis, meminisse iuvabit verba: « Salutem ex inimicis nostris et de manu omnium qui oderunt nos ».

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: 1) attentis observationibus sapientissime prolatis ab Em.mo Card. Montini et a Rev.mo D. Bengsch, Archiep. Berolinensi; 2) in quantum non puto exoptandum esse, ut dicit Schema pag. 11,[10] n. 3, aliquae preces peculiares unquam adaugeantur Sacrificio Missae, quae est fons plena gratiae orationisque; 3) ratione habita de ista quaestione quam humiliter ac reverenter submittere audeo:

Sitne urgens necessitas ut, secundum spiritum evangelicum in schemate optime commendatum pag. 7,[11] linea 34, christiani, sacerdotes utriusque cleri, atque etiam omnes Praelati, in forma vitae, in aedificiis, in vestitu et ornamento, aliquam dignam paupertatem, attamen vere decentem et non repugnantem mediis technicae modernae, praebeant?

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum: schemata duo in unum redigantur et imprimis ad mentem episcoporum Zagrabiensis et Berolinensis.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: sed post experientiam Berolini acceptam, toto corde adhaereo votis Episcopi Berolinensis (et Ar-

---

[9] Cf. p. 764.
[10] Cf. p. 766.
[11] Cf. p. 764.

chiep. Zagrabiensis) et enixe rogo, ut in definitivo schemate unico bene animadvertantur. Quae a Card. Ottaviani dicta sunt de dignitate hominis, optima sunt, sed talis declaratio conficiatur respiciendo omnes errores anthropologicos nunc vigentes et etiam missionem positivam christianorum his temporibus. Eis, quae a Card. Montini prolata sunt, omnino assentio.

Card. MEYER: Placet iuxta modum: secundum omnes observationes factas, praesertim eas ab Episcopo Berolinensi factas et ab Em.mo Card. Ottaviani de dignitate et defensione iuris personae factas et ab Em.mo Montini.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum: iuxta ea quae dixerunt Em.mi et Exc.mi Patres. Duo schemata de communismo coordinentur. De cetero vide folium adnexum.[12]

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: prae oculis habitis observationibus Em.morum et Exc.morum Patrum. In voto Em.mi Card. Ottaviani, et Exc.morum Archiepiscopi Vietnamensis et Episcopi Berolinensis.

Card. RUGAMBWA: Placet iuxta modum: iuxta ea quae proposita sunt ab Archiepiscopo-episcopo Berolinensi. Addere possum haec: ut aperiantur multae scholae sociales in Missionibus et, ubi iam existunt, detur sufficiens tempus pro doctrina sociali catholica et ita facilius obtinebimus practicas solutiones problematum.

Card. RITTER: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes praesentatas.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: scilicet: attentis iis quae dicta sunt, ab Em.mis Cardd. Montini, Alfrink, Pizzardo, Ottaviani et ab Exc.mo Archiepiscopo Zagrabiensi et Episcopo Berolinensi.

Card. SUENENS: Placet iuxta modum: attentis his quae a Card. Montini, Bea et Döpfner dicta sunt, nec non attentis his quae ab episcopis sub communismo viventibus dicta sunt.

Card. OTTAVIANI: Placet iuxta modum: Addo animadversionibus meis[13] illas, quas ceteri fecerunt.

---

[12] Cf. pp. 771-773.
[13] Cf. pp. 773-774.

Card. ROBERTI: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Eminentissimorum Patrum Montini, Alfrink, Ottaviani, Ciriaci et Exc.morum Archiepiscoporum Vietnamensis et Berolinensis.

Instandum peculiariter videtur in doctrina sociali catholica declaranda, praesertim quoad iura personae humanae generaliter et per scholas catholicas, et in eadem doctrina ad actum deducenda. Nec omittantur media proprie supernaturalia.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum. Haec est vera ac necessaria materia conciliaris, cum maxima quidem cura elaborata et complenda, sed prudentissime, ne ob Concilium peiora eveniant in quibusdam locis.

Ratio igitur habeatur de iis quae animadverterunt tam Em.mi Cardinales Montini et Ottaviani de principiis, quam Exc.mi Archiepiscopus Zagrabiensis et Episcopus Berolinensis de peculiaribus adiunctis.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita animadversionum Em.mi Ottaviani et Exc.mi Episcopi Zagrabiensis.

Card. BEA: Placet iuxta modum: maxime secundum ea quae exposuerunt Em.mi Card. Montini, Ottaviani et Alfrink, Exc.mi Archiepiscopi Zagrabiensis et Berolinensis. Insistendum est, ni fallor, etiam in damnando « *capitalismo* », evitato quidem nomine, sed *re* clare exhibita (cf. pag. 5,[14] linn. 18 ss. et pag. 7,[15] n. 9 *c, d*). Haec bene dicuntur, sed fortius inculcentur. Maxime insistendum in iis quae Card. Gracias dixit de regionibus Missionum (Africae et Americae Latinae). Ne ponatur Art. III, qui potius noceret.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: attentis observationibus gravibus a Patribus Venerabilibus factis et collato hoc schemate cum altero de disciplina populi christiani.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: ad mentem Eminentissimorum Montini, Ottaviani et Excellentissimi Archiepiscopi Zagrabiensis et iuxta folium adnexum.

Liceat mihi unum addere verbum de instabilitate nominis « communismus ».

Quaestio quae animos nostros vehementer exagitat, i. e. communismus, non de nomine sed de re essentialiter est.

Communismus est verbum et quousque idem terminus ab iisdem communistis in usu erit, nos nescimus.

Iam fere omnibus patet quod ipse communistarum sagax et facile

[14] Cf. pp. 762-763.
[15] Cf. p. 764.

princeps, non semper illo utitur verbo, sed magis magisque de die in diem loquitur potius de socialismo democratico, integrali, et ita porro. Hoc verbum, ut videtur ipsis communistis non amplius placet. Et hoc duabus rationibus praesertim evenit, scilicet: 1) Ex intrinseca natura communismi, quia communismus practice de facto numquam exstitit et iam acuti politici nationum praesertim quae « satellites » dicuntur, aperte hoc vident.

2) Ex materialistarum methodo, qui mutant verborum significationem ad libitum et ex convenientia demagogica: accedit quod verbum « communismus » auribus christianorum omnium Confessionum nequiter sonat, praesertim Catholicorum.

Ideo damnatio communismi prout sic sonat, quae forsitan a Concilio noviter sanciretur, esset ratio vel occasio qua verbum infestum sensim sine sensu in desuetudinem veniat et materialismus marxista, exempli gratia, maneat longiusque latiusque progrediatur. Optimam hanc esse methodum communistae diuturna experientia didicerunt.

Sed Concilii decreta, doctrinae ac sententiae non intra temporis limites coarctantur; opportunum humili iudicio meo esset ut non tantum loquamur de nominibus, quae facile mutantur, sed potius de doctrina.

Beat. Gori: Placet iuxta modum: idest ratione habita animadversionum propositarum ab Em.mis Ottaviani et Montini et ab Archiepiscopis Zagrabiensi et Berolinensi. Duo schemata de communismo in unum reducantur.

Beat. Cheikho: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Eminentissimorum et Excellentissimorum Patrum.

Exc. Felici: Placet iuxta modum: prae oculis habitis animadversionibus praesertim Em.morum Cardinalium Montini, Cicognani et Ottaviani, et Exc.morum Archiepiscoporum Zagrabiensis et Berolinensis. Ex duobus autem schematibus exhibitis unum fiat bona utriusque continens.

Exc. O'Connor: Placet iuxta modum: Quaestio de communismo totam Ecclesiam respicit, atque procul dubio est inter maximas et implicatissimas a Concilio perpendendas.

Attamen locus de hac re tractandi, minus aptus esse mihi videtur « Pars Altera » huius praesentis schematis, in qua agitur de emigrantibus.

Ad tam grave et ingruens argumentum tractandum, proprium schema praeparandum est, quod de communismo agat tum sub aspectu doctrinali cum pastorali.

Exc. Chávez y Gonzalez: Placet iuxta modum: secundum animadversiones Em.morum Cardinalium Ottaviani, Montini, Alfrink et Episcopi Berolinensis.

Exc. Silva Santiago: Placet iuxta modum: Id est ita ut in redactione definitiva schematis specialissimo modo attendantur considerationes generales factae ab Em.mis Cardinalibus Montini et Alfrink, et modificationes, seu melius additiones propositae ab Em.mo Card. Ottaviani quoad expositionem doctrinae et mediorum contra communismum. Etiam adhaereo dictis ab Exc.mis Archiepiscopis qui verbo usi sunt in hac sessione, et utinam ea etiam in redactione definitiva schematis diligentissime considerentur.

Exc. Antezana y Rojas: Placet iuxta modum: ratione habita eorum quae dicta sunt ab Em.mis Alfrink, Ottaviani, Montini, ab Archiepiscopo Zagrabiensi et ab aliis Patribus.

Exc. Cooray: Placet iuxta modum: i. e. accurate perpensis omnibus quae a Patribus dicta sunt, praesertim ab Em.mo Card. Ottaviani de iuribus humanis defendendis. Optandum etiam ut doctrina Ecclesiae clare et positive contra atheismum materialisticum modernum potiusquam negative contra communismum declaretur: unde melius evitetur ipsum verbum « communismus », in ipso Concilio.

Exc. McKeefry: Placet iuxta modum: i. e. secundum observationes Em.morum Cardd. Montini, Godfrey, Ottaviani, Cicognani et Exc.morum Praelatorum Zagrabiensis, Berolinensis et Huensis; desiderabile erit facere unum schema ex duobus iam statutis.

Exc. Lefebvre: Placet iuxta modum: attentis quae dicta sunt a Patribus. Humiliter dicam quod medium primum et essentiale mihi videtur omitti nempe: Orationes, Deprecationes, Paenitentia, Devotio erga Sanctam Virginem, Exercitia spiritualia— quoniam, experientia constat quod fides viva praebet lucem et scientiam de malitia communismi, qui est conatus organizationis paradisi temporalis.

Certe alia media, in hac schemate expressa, adhiberi debent, sed numquam debemus oblivisci, quod causa nostra et finis noster est supernaturalis et in primis mediis supernaturalibus obtinetur, etenim per sacrificium Crucis Christus vincit mundum.

Exc. Hurley: Placet iuxta modum: et quidem ad mentem Excellentissimorum Dominorum Šeper et Bengsch. Praeterea notare mihi liceat quam opportune mentes nostrae directae sint ab Em.mo Cardinali Montini ad illam quaestionem crucialem, scilicet: Quare actio Ecclesiae

contra communismum tam inefficax videtur evadere? Responsio ad hanc quaestionem, uti fatetur ipse Em.mus Pater, non facile invenitur; tangit enim mysterium iniquitatis. Ad ea quae ab Em.mo Cardinali dicta sunt addere vellem: infirmitatem nostram multum fluere a *formatione defectuosa cleri catholici.* Formatio nostra nimis *academica,* abstracta, philosophica, scholastica nullum sensum seminaristis dat visionis vitalis, communitatis eschatologicae Ecclesiae, fide, liturgia et caritate adunatae versus Regni Christi gloriosam perfectionem progredientis. Notandum est communismum multam suam inspirationem ab *elementis visionis christianae deformatis trahere,* nempe a notionibus communitatis et eschatologismi.

Parum etiam agit formatio in seminariis de subiectis quibus dirigi debet actio pastoralis, i. e. hominibus nostri temporis. Parum curat de *formatione practica, apostolica,* de modo cum hominibus agendi ad hoc ut eorum mentes et corda ad religionem alliciantur. In hac re mutatis mutandis, fas est et ab hoste doceri.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: attentis his quae dicta sunt ab Eminentissimis Montini, Alfrink et Ottaviani et ab Excellentissimis Archiepiscopis Zagrabiensi et Berolinensi. Hoc schema componatur cum eo Commissionis de disciplina cleri et populi christiani.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: Schema concordandum est cum Schematibus de hac re agentibus quae in aliis Commissionibus praeparatoriis elaborata sunt. Prae oculis habendae sunt animadversiones Eminentissimorum Cardinalium Montini et Alfrink, Exc.mi Archiepiscopi Bengsch et, si placet, meae.[16]

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum: sc. attentis maximi momenti animadversionibus Card. Montini, Archiepiscoporum Šeper (Zagreb) et Bengsch (Berlin). Adhaereo voto Card. Ottaviani de « proclamatione iurium hominis », et Card. Bea de capitalismo.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: scilicet in voto Eminentissimi Cardinalis Montini et Excellentissimorum Archiepiscopi Zagrabiensis et Episcopi Berolinensis; attentis tamen observationibus Eminentissimi Cardinalis Alfrink de prooemio nimis superficialiter composito emendando.

Denique duo schemata de communismo coordinentur.

Exc. BERNIER: Non placet; sed potius reducatur in unum hoc Schema cum analogo Schemate a Commissione de disciplina Cleri et populi

---

[16] Cf. pp. 772-773.

christiani praeparato, prout Em.mus Cardinalis Léger exposuit; additis praeterea iis considerationibus quas Em.mus Cardinalis Ottaviani suggessit.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: i. e. attentis observationibus a Patribus factis.

Non est generalizandum quod dixit Em.mus Card. Gracias. Periculum communismi omni terrae praesertim terris Missionum imminet. Sed *non ubicumque socialismus est via ad communismum.* Apud quosdam populos socialismus potest esse via ad vitandum imperialismum capitalismi qui, per reactionem, producat communismum.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: i. e. attentis observationibus ab Eminentissimis et Excellentissimis Patribus factis.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum:[17] secundum observationes factas a pluribus Eminentissimis viris et ab Excellentissimis Praesulibus viventibus in ditionibus communistarum.

Exc. BENGSCH: Non placet, secundum rationes dictas.[18]

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: ratione habita de eis quae dixerunt Excellentissimi Domini Episcopi Zagrabiensis et Berolinensis.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: ratione habita de animadversionibus prolatis ab Eminentissimis Montini, Ottaviani, et ab Excellentissimo Archiepiscopo Zagrabiensi necnon ab Excellentissimo Episcopo Berolinensi, qui optime dixit de inopportunitate publicae condemnationis Ecclesiae silentii. Consentio his quae dixit Eminentissimus Cento de capitalismo.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Card. Montini et iuxta observationes ab Exc.mo Archiepiscopo Berolinensi factas.

Rev. GUT: Placet iuxta modum, quem exposuerunt Em.mi Cardd. Montini et Ottaviani et Excellentissimi Episcopi cum communistis viventes. Secundum meam opinionem condemnatio communismi peremptoria debet esse unum ex argumentis praecipuis Concilii Vaticani II. Sed clare et aperte etiam indicetur qua via positiva nos catholici communismum vincere possimus et debeamus.

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum: i. e. iuxta animadversiones a Patribus factas, praesertim a duobus Exc.mis Archiepiscopis Zagra-

[17] Cf. pp. 774-776.
[18] Cf. pp. 776-777.

biensis et Berolinensis, ab Em.mo Card. Montini et ab Em.mo Card. Ottaviani quoad dignitatem personae et formationem iuventutis.

Si servatur schema, diligenter recognoscatur praesertim pp. 3-5,[19] sicut notavi in folio adiecto.

Ad pag. 3,[20] lin. 21: loco « vita » corrigatur « ita », sicut in Litt. Encycl. pag. 69 habetur.

Ad pag. 4,[21] lin. 2: deleatur « signum », quia non est citatio proprie dicta.

Ad pag. 4, linn. 4-5: in locutione: « itemque humanae dignitatis eversio et *desecratio* vitae necnon privatio... » mutetur locutio *desecratio,* quae idem est ac consecratio. Rectius diceretur *profanatio* vel aliud simile.

Ad pag. 5,[22] lin. 25: praeferrem loco « agon » verbum commune « lucta » (S. Augustinus scripsit « De agone spirituali »).

Ad pag. 5, lin. 26: loco « praestigiorum » corrigatur « praestigi*a*rum », sicut in Litt. Encycl. Pii XI, p. 26 habetur.

Ad pag. 7,[23] lin. 15: praeferrem formam rectiorem « aptior*e* ».

Ad pag. 7, linn. 26-31: quaeritur, quis praecellat scientia vel auctoritate; utrum « selecti sacerdotes et laici » an « asseclae erronea doctrina infecti ». In priore casu sic redigatur textus: « in unaquaque provincia aut Natione selecti sacerdotes et laici instituantur, qui, scientia vel auctoritate praecellentes, praecipua sui apostolatus navitate, communismi asseclas vel eiusdem erronea doctrina infectos Christo lucrari contendant ».

Ad pag. 9,[24] lin. 17: rectius sic fiat interpunctio: « vel propter falsam idealismi, qui dicitur, rationem ».

Ad pag. 10,[25] linn. 4-7: sensus istarum linearum non apparet clarus; agitur hic de iuvenibus sub regimine communismi educatis et dicitur: « inter catholicos vivunt qui... libertatem numquam amiserunt et catholicos illos, qui communismo oppressi innumeris malis ingemunt ». Quaeritur, ubinam vivunt isti iuvenes, sub regimine communismi educati, qui iugum communismi excusserunt?

Ad pag. 10, lin. 8: melius dicatur « in sinu*m* Ecclesiae redeuntes ».

Animadversio generalis: Recognoscantur citationes introductionis schematis pp. 3-5, quia illic indiligentiae reperiuntur, quae sensum reddunt obscurum.

---

[19] Cf. pp. 761-763.
[20] Cf. p. 762.
[21] Cf. p. 762.
[22] Cf. p. 763.
[23] Cf. p. 764.
[24] Cf. p. 765.
[25] Cf. p. 765.

Rev. Janssens: Placet iuxta modum: ad mentem Exc.morum Archiepiscoporum Zagrabiensis et Berolinensis, et Em.mi Cardinalis Montini.

V
DE CATECHETICA POPULI CHRISTIANI INSTITUTIONE

DE CURA ANIMARUM ET COMMUNISMO

(Secunda et tertia Congregatio: 4-5 maii 1962)

1) SCHEMATA PROPOSITA A COMMISSIONE DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

DE CATECHETICA POPULI CHRISTIANI INSTITUTIONE

Primum Ecclesiae officium est praedicare evangelium, Christus Iesus enim Apostolis mandavit: « Euntes in mundum universum praedicate evangelium omni creaturae. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit condemnabitur » (*Mc.,* XVI, 16). Id autem tum maxime facit Ecclesia, cum pro suorum sapientia institutorum et legum pueris adultisque doctrinam religionis impertit. Quapropter saepissime Romani Pontifices enixe Ordinarios locorum hortati sunt ad tam pium tamque salutare opus doctrinae christianae tradendae impensiori cura provehendum. Quod et haec Sacrosancta Synodus vehementer urgere vult, cum omnium malorum, quibus humana societas laborat, unum remedium illud sit ut Ecclesiae labore et industria hominibus rite educandis opera detur.

Quae igitur principaliora sunt expresse praescribuntur: 1) De catechismo et de libris catecheticis; 2) De organizatione institutionis catecheticae; 3) De methodo institutionis catecheticae.

Caput I
DE CATECHISMO ET DE LIBRIS CATECHETICIS

Ex decreto Concilii Tridentini confectum S. Pius V Catechismum Romanum vulgavit, qui omnem doctrinam complectitur, qua fideles informari oportet et quae ab omni errore quam longissime abest. Qui quidem catechismus, consensu omnium probatus et summis laudibus exceptus, subsequentibus temporibus paene exolevit, cum novitatis amor alios aliosque catechismos extulit. Inde vero malum illud exstitit, quod fere sublata est consensio in ratione exponendi fidelibus doctrinam christianam, pusillisque scandali quoddam oblatum est genus, quibus non omnes videntur easdem prorsus ve-

ritates ubique profiteri. Hinc multum in Concilio Vaticano I disceptatum est de catechismo universali, in tota Ecclesia Catholica adhibendo; sed tempus defuit ut in sollemni congregatione publica hac de re disputaretur et decretum ederetur. Quamplures Episcopi, in suis votis antepraeparatoriis huic Concilio Vaticano II apparando, magnam ostendunt sollicitudinem ut in singulis saltem nationibus, seu pro populis eiusdem fere condicionis socialis unicus habeatur catechismus; sin minus, ut suprema Ecclesiae auctoritate *directorium* edatur commune, universale, in quo accurate, breviter et clare enuntientur praecipuae fidei veritates, praecepta maioris momenti sive legis divinae sive legis ecclesiasticae, preces communius ac frequentius fidelibus recitandae. Episcopi autem in Concilio Provinciali vel in Conferentiis provincialibus determinabunt quaenam, iuxta peculiaria adiuncta locorum et personarum, addenda sint catechismo nationali, aut curabunt ut proprius catechismus conficiatur evolvendo et explicando normas in *directorio* communi praefinitas.

At vero, mens huius Commissionis Praeparatoriae est non expedire ut *unicus* conficiatur catechismus in Ecclesia universali adhibendus, quia nimis diversae sunt condiciones cultus atque humanitatis plurium nationum seu populorum; insuper autem patet omnino quod doctrina christiana alio vel alio modo proponi et explicari debet sive fidelibus, quorum maiores ab antiquitus religioni catholicae adhaeserunt, sive neophytis qui a parentibus acatholicis progeniti sunt, sive haereticis vel schismaticis vel paganis qui tanquam catechumeni instituuntur ut in Ecclesiam Catholicam ingrediantur. Nec tamen opportunum aut utile est ut in singulis dioecesibus proprius habeatur catechismus, quia difficillimum est ut ubique revera apte perfecteque conficiatur, et praeterea puerorum praesertim institutio haud leve damnum saepius pateretur ex catechismorum varietate, cum frequentius contingere soleat ut familiae alio se transferant.

Haec igitur proponuntur quae sequuntur:

I. Catechetica institutio, viva voce tradita, principatum tenet, quia « fides ex auditu » (*Rom.* X, 17); oportet autem ut etiam libri catechetici adhibeantur, in quibus facta historiae salutis proponuntur, doctrina catholica exponitur, textus clari et breves exhibentur, qui memoriae sunt infingendi, ut fideles ad vitam christianam rite informentur.

II. Catechismus, ordine systematico confectus et speciali auctoritate ordinarii magisterii ecclesiastici praeditus, tanquam praecipuus, post sacram Scripturam, haberi debet omnium librorum, qui pro catechesi adhibentur.

III. 1) Cum in universa Ecclesia catechismus quoad substantiam idem, ex rei natura, esse debeat, quammaxime opportunum est ut Patres Concilii Vaticani II decernant ut *Directorium* conficiatur, in quo praescripta et normae generales statuantur, quae in singulis catechismis elaborandis servari debeant quod attinet ad finem in catechesi persequendum, ad praecipua doctrinae capita exponenda, ad formularum textum enuntiandum,

2) Episcopi in Conferentiis curabunt ut, secundum regulas in *Directo-*

rio constitutas, in qualibet natione proprius communis edatur catechismus peculiaribus locorum et personarum conditionibus accommodatus.

IV. Catechismi partes disponantur secundum ordinem servatum in Divina Revelatione, in praedicatione Apostolorum et in Traditione Ecclesiastica: imprimis scilicet exponatur doctrina de Deo Patre omnipotenti, deinde de Christo Iesu eiusque opere redemptionis, de Spiritu Sancto, de Ecclesia eiusque Sacramentis, de vita christiana et de beatitudine aeterna.

V. In catechismo doctrina christiana non exponatur methodo philosophica et apologetica, sed ad modum simplicis explicationis veritatis, quae comprehenditur in praedicatione Christi et Apostolorum et in deposito fidei Ecclesiae concredito.

VI. In catechismo facta et verba ex Sacra Scriptura referantur et nexus cum Liturgia intime conseratur, ut vita christiana efficacius foveatur.

VII. Peculiares libri catechetici conficiantur oportet: 1) pro pueris, qui primas scholas elementarias frequentant et praecipue instituantur oportet per narrationes excerptas ex libris Sacrae Scripturae et per explicationes festivitatum anni liturgici; 2) pro adolescentibus, qui vel studiis secundariis et superioribus incumbunt, vel in operis exercendis occupantur; 3) pro his qui ad matrimonium contrahendum praeparantur et pro his qui vinculo coniugali obstringuntur. Item, peculiares libri catechetici adhibendi sunt ad aptam et congruam institutionem acatholicorum, qui in Ecclesia Christi excipi optant.

VIII. Ut fideles adulti libros Sacrae Scripturae — praesertim Novi Testamenti — assidue legere et meditari soleant, singuli fideles iam inde ab adolescentia praeter catechismum habeant etiam librum in quo capita selecta Bibliae perlegant, deinde vero, crescente aetate, habeant integrum librum Novi Testamenti, adnotationibus rite instructum ad eorum captum accommodatis.

IX. In libris catecheticis conscribendis leges didacticae et psychologicae serventur pro diversa aetate et pro peculiaribus condicionibus eorum, quibus iidem destinantur; item, ratio artis typographicae diligenter habeatur; et pariter, imagines addantur, aptissime selectae, quibus decet omnino ut sint instructi.

X. Cuiuslibet libri, qui ab Ordinario loci sit probatus ut adhibeatur ad catecheticam institutionem tradendam, peculiare commentarium typis edatur, ut catechistae facilius et melius munere suo fungi valeant.

XI. In qualibet natione libri populares habeantur, a conferentiis Episcoporum probati, quibus fideles utantur sive ad orandum et cantandum in actuosa participatione liturgiae ac piorum exercitiorum, sive in receptione sacramentorum, ut vita spiritualis foveatur cum singulorum fidelium tum etiam familiarum aliarumque communitatum.

Textus definitive probatus in Commissionis Sessione Generali habita diebus 11-16 decembris 1961.

CAPUT II

DE INSTITUTIONIS CATECHETICAE ORGANIZATIONE

Regnum Christi in terris non aliter constabiliri potest, nisi labore et industria Ecclesiae, quae operam det hominibus educandis, maxime vero pueris adultisque doctrina religionis instituendis. Ad quem finem bene assequendum non sufficit ut apti et idonei libri catechetici habeantur, sed requiritur praeterea ut accuratae normae praefiniantur congruenter accommodatae ad institutionem catecheticam ordinatim et fructuose pueris adultisque tradendam pro diversis eorum aetate, ingenio et condicione. Plura ad rem peropportune haud multo ante a Sancta Sede pro universa Ecclesia praescripta sunt, potissimum a Pio XI, qui Motu proprio *Orbem catholicum,* 29 iunii 1923, apud Sacram Congregationem Concilii peculiare Officium instituit, cuius est universam in Ecclesia actionem catechisticam moderari ac provehere, indeque eadem Sacra Congregatio Concilii, Decreto *Provido sane consilio,* 12 ianuarii 1935, certas definitasque normas statuit ad institutionem catechisticam pressius ordinandam. Quae, ut maiorem vim et effectum sortiantur, accuratius determinentur et compleantur oportet, proindeque haec quae sequuntur decernenda proponuntur:

A) *De officiis constituendis, quorum sit institutionem catecheticam moderari.*

I. Ad institutionem catecheticam in universa Ecclesia moderandam et provehendam Pontificium Officium Catechisticum congruo Membrorum et Consultorum numero instruatur, qui nedum ex Episcopis et presbyteris seligantur ad Commissiones Nationales pro Catechesi pertinentibus, verum etiam ex Clericis et Religiosis qui pastoralem catechisticam docent, immo et ex laicis qui vere sint periti in tradenda institutione catechetica.

Proprium huius Officii erit:

1) Regulas et normas generales statuere de pastorali catechistica et Directorium conficere, quod a Commissionibus Nationalibus seu Regionalibus accuratius determinabitur secundum peculiaria locorum adiuncta.

2) Invigilare et urgere ut in qualibet Natione et in singulis dioecesibus apta et idonea Consilia seu Officia catechistica condantur, prout necessitas exigit et facultates permittunt. Quae si constitui nequeant, Officium Pontificium suadeat ut Consilia seu Officia interdioecesana vel internationalia constituantur.

II. In qualibet Natione aut pro pluribus dioecesibus unius vel plurium Nationum, a respectivis Conferentiis Episcoporum peculiaris constituatur Commissio Nationalis seu Regionalis pro Catechesi, cui sit adnexum Centrum Catechisticum Nationale aut Regionale.

Proprium eiusmodi Commissionis erit operam dare, secundum Episcoporum praescripta, ut institutio catechetica diligenter et assidue provehatur.

III. Quaelibet Dioecesis proprium suum Officium Catechisticum Dioecesanum rite instructum habeat, cuius sit — praeside Episcopo — totam actionem catechisticam in Dioecesi moderari. Huius Officii moderator sit sacerdos ab Episcopo designatus, a quo pariter Officii Consultores seligantur ex presbyteris, religiosis et laicis de re catechetica vere peritis.

Officii catechistici dioecesani moderator, qui in disciplinis theologicis, in psychologia, in paedagogia, in methodologia catechetica perfecte planeque eruditus sit oportet, itemque prudentia ac zelo apostolico vere probatus, ab officiis oneribusque vacare debet, quae impedire valeant quominus munus suum fructuose explere possit. Eidem autem operis socios, pro necessitate, dabit Ordinarius, cuius est etiam curare ut omnia comparentur, quae ad institutionem catecheticam in tota Dioecesi rite tradendam requiruntur.

Ad Officii Catechistici dioecesani moderatorem, sub Episcopi auctoritate, pertinet:

1) Institutionem catecheticam pro pueris, pro adolescentibus et pro adultis in tota dioecesi ordinare et conectere, simulque curare ut catechesis apte cum ceteris apostolatus mediis componatur, quibus animarum cura exercetur.

2) Prospicere ut religionis magistri et catechistae rite formentur; urgere ut religiosi « qui in scholis primariis publicis aut privatis doctrinam christianam pueris ac puellis explanaturi sint, tum in ipsa catechesi tum in ratione eam pueris proponendi ita instituantur, ut examen coram Ordinario vel iudicibus ab eodem delegatis sustinere valeant »; [1] invigilare ut parentes apte praeparentur ad filios catechetica institutione, pro suo officio, erudiendos, itemque ut plena atque integra sit catechumenorum institutio religiosa eademque uberius ac perfectius post receptum baptisma producatur.

IV. Singuli parochi fideliter ac integre servent normas ab Ordinario statutas per Officium Catechisticum Dioecesanum, ut parentes cum vi et efficacia filios doctrinam christianam doceant; ut, pro necessitate, operam adhibeant clericorum, religiosorum et laicorum ad institutionem catecheticam tradendam; ut scholae catecheticae paroeciales foveantur et munere suo rite fungantur; ut quaevis fidelium pars accurate doctrina christiana imbuatur; ut quotannis opportune de impensis prospiciatur quae fieri debent pro operibus catechisticis et dies catechistica, quae dicitur, magno cum apparatu et pompa agatur.

V. Curent locorum Ordinarii ut in qualibet paroecia, in qua alio modo non sit sufficienter provisum, instituatur Sodalitium doctrinae christianae — quod alio titulo in diversis locis donari potest — ut, ipso parocho praeside ac moderatore, vel aliquo sacerdote designato a parocho, facilius ac melius omnibus rebus consulatur, quae necessariae sunt ad institutionem catecheticam fidelibus rite ac fructuose tradendam.

B) *De magistris religionis et catechistis formandis.*

VI. Episcopi et parochi magna cum sollertia et industria curent ut accuratissime praeparentur magistri religionis et catechistae, qui doctrina et pietate sint conspicui et zelo gloriae Dei salutisque animarum praediti.

VII. Ubi alio modo non fuerit opportune provisum, instituta superiora nationalia vel internationalia necnon interdioecesanae catechistarum scholae a Conferentiis Episcoporum condantur, eum in finem peculiarem ut, clerici et religiosi et laici apte et idonee praeparentur, qui sive optimi magistri religionis seu catechistarum institutores esse possint, sive officia catechistica bene moderari valeant.

Alumnis qui congruo examine probentur, diversi gradus diploma conferatur, pro diversitate studiorum quibus incubuerint.

VIII. Commendatur ut formentur, si fieri potest, catechistae professionales, qui dicuntur, qui scilicet peculiariter destinentur ad munus catechizandi. Propria eorum iura et officia ab Ordinario loci accurate in peculiari Statuto definiantur, sub Officii Catechistici Dioecesani vigilantia fideliter et integre servando.

IX. Ut sacerdotes utriusque cleri plene ac perfecte praeparentur ad institutionem catecheticam rite tradendam, diligentissime serventur praescripta de lectionibus de theologia pastorali in regulari curriculo studiorum habendis, additis practicis exercitationibus praesertim de ratione tradendi pueris aliisve catechismum.[2]

X. Peculiares conventus seu Congressus dioecesani et interdioecesani saepius agantur, ut clerici et religiosi et laici semper magis idonei efficiantur ad doctrinam christianam fructuose tradendam.

Textus definitive probatus in Commissionis Sessione Generali habita diebus 11-16 decembris 1961.

NOTAE

[1] S. Congregatio de Religiosis, *Instructio,* d. 25 novembris 1929 (*A.A.S.,* XXII [1930], p. 29, n. 2).

[2] Cf. can. 1365, § 3; PIUS XII, Motu Proprio *Quandoquidem,* 2 aprilis 1949; S. Congregatio de Seminariis et Studiorum Universitatibus, *Instructio,* 21 dec. 1944; S. Congregatio de Religiosis, Statuta Generalia adnexa Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* 31 maii 1946, art. 48, § 1.

CAPUT III

DE METHODO INSTITUTIONIS CATECHETICAE TRADENDAE

Ad fideles in doctrina christiana fructuose edocendos non sufficit ut apti libri catechetici habeantur et idonei sint catechistae pro diversa aetate atque condicione eorum qui de rebus fidei et morum erudiri debent, sed requiritur

praeterea ut in tradenda institutione catechetica opportunae serventur normae, quibus finis revera attingi possit ad quem ipsa institutio ordinatur. Pueri enim alliciantur oportet ad ea praesertim consideranda et memoriae tradenda, quae eos ad Dei amorem movent, deinde vero adulescentes gradatim perduci debent ad integram doctrinam christianam clare percipiendam et firmiter amplectendam, ita ut plena cum deliberatione Deo adhaereant eiusque mandata servent omni tempore vitae suae. Institutione adultorum denique catechesis continuari et compleri debet, spectatis praesertim peculiaribus eorum temporis adiunctis.

Haec igitur quae sequuntur, de methodo institutionis catecheticae tradendae proponuntur.

I. Proprius institutionis catecheticae finis est ut fideles non tantum doctrinam theoretice addiscant, sed etiam excitentur ad vitam agendam, quae fidei christianae sit consentanea et bonis operibus perficiendis iugiter intenta.

II. In doctrina christiana exponenda Parochi et catechistae Sacra Scriptura nitantur et Traditione ecclesiastica, prouti proponuntur et declarantur in scriptis Sanctorum Patrum et Doctorum Ecclesiae, in Symbolis fidei et in documentis Magisterii ecclesiastici. Praeterea, accurate explicent textus et actiones liturgicas, et argumenta atque exempla afferant quae ex vita sanctorum hauriuntur.

III. Veritates fidei praedicentur uti evangelium regni Dei ad salutem hominum, eaedemque organice cohaerentes ostendantur in Christo Iesu magistro et salvatore et domino.

IV. Ad normas scientiae paedagogicae et artis docendi, in catechetica institutione tradenda non solius intellectus sed omnium humanarum facultatum eorum qui instituuntur ratio habeatur, pro diversa singulorum aetate et ingenio et condicione.

V. In doctrina christiana proponenda, a factis revelationis divinae et a rebus visibilibus ad invisibilia procedatur, et hi qui instituuntur efficaciter inducantur ad orationem, ad participationem liturgiae, ad receptionem sacramentorum, ad opera caritatis et apostolatus.

VI. Pueri primis fidei rudimentis a parentibus erudiantur, qui etiam curare debent ut tempestive illi ad primam communionem rite disponantur, et cursus catecheticos diligenter et assidue frequentent, cui ipsis sive in paroecia sive in schola destinantur.

VII. In pueris in doctrina christiana instituendis methodus intuitiva et activa adhibeatur, qua facilius et fortius eorum attentio concilietur; eadem autem institutio festis ac temporibus liturgicis vertente anno aptetur, et facta et verba salutis explicet quae in Sacra Scriptura proferuntur, ac denique systematice veritates exponat, secundum ordinem in catechismo praefinitum, quarum claram cognitionem pueri habeant oportet.

VIII. Pueri memoriae mandent preces principaliores, textus praecipuos excerptos ex Sacra Scriptura et Liturgia, formulas veritatum fidei, quas necessario omnes scire tenentur.

IX. Pueri et adulescentes sacerdoti Missam celebranti communiter respondeant, in qua ipsis accommodata homilia habeatur et lectiones pronuntientur a lectore in lingua vulgari, iidem autem preces recitent et hymnos concinant Liturgiae consentaneos.

X. Summa cum diligentia pueri et adulescentes edoceantur de vi et efficacia sacramentorum Poenitentiae et Eucharistiae, ac sedula cura adhibeatur ut fructuose et frequenter illa suscipiant.

XI. Ut melius pleniusque christiana educatione pueri et adulescentes formentur, peculiaria instituta, alia pro maribus et alia pro feminis, foveantur, quae etiam aptis mediis sint instructa ad eorum animos honeste oblectandos.

XII. In adulescentibus et iuvenibus doctrina christiana erudiendis diligentissime adnitendum est ut ii veritates fidei et morum penitus percipiant, iisdemque deliberato actu voluntatis plene adhaereant.

XIII. Peculiaris adhibeatur industria et sollertia ut adulescentes et iuvenes recte, secundum christiana principia, iudicare valeant de novis animi incitamentis, quae sentiunt et experiuntur circa res et personas, de huius mundi bonis et oblectamentis, de vitae genere sibi eligendo. Quapropter catechetica institutio iis tradatur, quae aptis et idoneis ratiocinationibus clare et firmiter innitatur.

XIV. Expedit profecto ut in singulis provinciis ecclesiasticis in catechetica institutione tradenda eadem serventur programmata, quae pro diversa fidelium aetate et condicione in conferentiis Episcoporum praefiniuntur. Ubi vero id commode fieri nequeat, prorsus oportet ut idipsum in singulis saltem dioecesibus integre ac fideliter servetur.

XV. Nullimode unquam catechetica institutio adultorum neglegatur, quae ob hodierna rerum et personarum adiuncta omnino requiritur ut constanter et accuratissime semper tradatur. Potissimum autem nupturientes, certa ratione apte per idoneos et bene paratos sacerdotes ac laicos instituantur, ut ad vitam vere christianam in matrimonio et familia agendam rite formentur.

XVI. Curent Episcopi, ut diebus festis de praecepto non tantummodo in Missa paroeciali sed etiam in aliis Missis, quae ubivis adstantibus fidelibus celebrentur, breve homilia aut alicuius partis doctrinae christianae explanatio fiat (can. 1345). Praecipua huius doctrinae capita ordinatim ita distribuantur, ut trium vel quattuor annorum spatio fideles Missae diebus festis adstantes iterum maiorem et essentialem partem verbi a Deo revelati audiant.

XVII. In peculiaribus associationibus vel coetibus coadunati, fideles pro diversa eorum condicione seu professione specialem habeant institutionem in doctrina christiana, ut de propriis quoque singulorum officiis, qua opifices sunt, vel magistri, technici, advocati, medici, etc., apprime recte eruditi, testes revera esse possint Christi Iesu cum in vita personali et domestica, tum in vita professionali et sociali.

XVIII. Curent Ordinarii ut etiam in locis quae ad Ecclesiam non pertinent et per libros et media audio-visiva modo apto et idoneo doctrina chri-

stiana divulgetur, sicque omnibus quoque qui « longe sunt » (cf. *Act.*, II, 39) innotescere valeat lumen veritatis et via salutis.

XIX. Institutum quoddam, ad instar *catechumenati,* erigatur ut ii qui ad Ecclesiam Catholicam convertuntur iique qui, etsi in eadem ab infantili aetate baptizati, nullam in doctrina christiana institutionem habuerunt, de veritatibus fidei et morum congruenter erudiantur, ita ut vitam vere christianam degere possint et plenam cum ceteris fidelibus unionem habeant.

XX. Ubi id ob circumstantias peculiares expedire seu requiri videtur, v. g. tempore persecutionis vel quia plures ad exteras regiones migrare solent, Parochi curent ut fideles apte formentur ad opportuna media adhibenda, quibus, etiam deficiente sacerdote, nutriantur in fide et cultum Deo per congruas orationis formulas communiter exhibeant.

XXI. Commendatur ut in *Directorio,* quod in Episcoporum conferentiis probandum erit ad normas praefiniendas, quae ab omnibus in tota saltem provincia ecclesiastica servari debeant quod attinet ad libros catecheticos adhibendos et ad organizationem perficiendam institutionis catecheticae tradendae, certae normae etiam praefiniantur de methodo servanda in erudiendis fidelibus doctrina christiana, ut ex huiusmodi praecellenti et quammaxime necessario ministerio pastorali uberiores revera fructus semper colligantur.

XXII. Expedit autem ut in praefato *Directorio* praecipuae etiam normae praefiniantur, quae servari debeant ut Parochi omnesque alii sacerdotes in ceteris quoque sacris concionibus ministerium verbi rite et fructuose exerceant pro hodiernis rerum et personarum adiunctis.

Textus definitive probatus in Commissionis Sessione Generali habita diebus 5-10 februarii 1962.

DE CURA ANIMARUM ET COMMUNISMO

Permulti sunt in pluribus nationibus ii qui, etsi non ignobili genere nati et vel etiam in Ecclesia catholica baptizati atque educati, a communismo alliciuntur et organizationibus communisticis nomen dant et pro communistis suffragium ferunt in electionibus politicis et administrativis.[1] Plures, equidem, ex ipsis doctrinae philosophicae communismi ex animo non adhaerent, eaque unica aut saltem praecipua de causa communismo tantummodo practice favent, quia putant efficax esse medium ad iustitiam socialem perfecte instaurandam: et in re, ad maius salarium seu stipendium obtinendum, pro minore suscepto labore; ad partem divitiarum et bonorum materialium habendam in eorundem aequa divisione et distributione peragenda; ad vitam commodius faciliusque degendam. At vero, perperam agunt ii qui communismo ob commoda tantum oeconomica favere intendunt, attente siquidem considerare deberent quod communismus modo iniquo condiciones sociales innovare contendit, itemque quod ipsi de facto eius vim augent in republica graviter

perturbanda, ac praeterea quod saepe saepius contingit ut, ii qui communismo favent, profitentes se eiusdem doctrinam philosophicam respuere, et ipsi ad ultimum principiis anarchiae et atheismi inficiantur, quibus communismus nititur.

Oportet ergo ut monita, consilia, praescripta, quae praesertim a Romanis Pontificibus Leone XIII, Pio XI, Pio XII, Ioanne XXIII edita sunt, instantissime urgeantur et, pro opportunitate, accuratius determinentur aut etiam hodiernis rerum adiunctis aptius accommodentur, quibus Ecclesia fideles a periculis et damnis communismi munire satagit itemque doctrinam christianam clare exponit, qua iustis et aequis hominum optatis in re sociali et oeconomica vere et aptissime satisfieri potest. Non expedit autem, ut ab Ordinariis et parochis directe et expresse communismus oppugnetur, quatenus utique ad bonum sociale et oeconomicum promovendum et provehendum iniuste procedit: ob eiusmodi enim actionem pastorum animarum communistae aliique viri Ecclesiae infensi causam faciliter confingerent ipsam Ecclesiam criminandi quod actionem mere politicam perficiat.

Sic igitur diligenter curandum est ut fidelium mentibus lumen fidei praebeatur, iique securo Evangelii pabulo nutriantur et supernae gratiae alimento per Sacramentorum usum roborentur. Fideles autem, ii praesertim quibus amplior datur agendi facultas, exstimulentur ut christianam de re sociali doctrinam ad effectum deducant, neve fallacibus doctrinis aures praebeant, quae populorum prosperitati et libertati ac singulorum hominum bono spirituali nocent, neve Ecclesiae hostibus opportunitatem dent eam falso insimulandi, quasi huius etiam vitae necessitates ipsi cordi non sint.

Quibus omnibus attente perpensis haec, quae sequuntur, decernenda proponuntur:

I. Ad gravia pericula propulsanda, quae Ecclesiae et societati civili imminent ex communismo materialistico et atheo, cui accedunt naturalismus et technicismus, clerici ita instituantur, ut in sacro ministerio exercendo semper et ubique ab illius contagione fideles muniant, qui ea non inficiuntur, eos autem qui propter ipsam a fide et a vita christiana agenda defecerunt, rursum adducant ad amorem Dei eiusque servitium.

II. Summopere curent pastores animarum ut omnes fideles perfecte in fide catholica et bonis moribus instituantur, adeo ut individualismum egoisticum et edonisticum penitus effugiant.

III. Doctrina clare explicetur de dignitate hominis ad imaginem Dei creati, qui veritatem obiectivam per actum sui intellectus adipisci potest, et praeambulis fidei atque motivis credibilitatis innixus Deo rationabile obsequium praestare potest assentiendo veritatibus supernaturalibus revelatis.

IV. Item, perspicue ac plene explicetur doctrina de Ecclesia, praesertim qua est corpus Christi mysticum, cuius membra sunt omnes homines baptizati, sicque fideles exstimulentur ut digne pro sua condicione semper se gerant.

V. Pariter, Pastores animarum magna cum sollertia doctrinam socialem Ecclesiae enucleare et illustrare satagant, quam Litterae Encyclicae Leo-

nis XIII *Rerum novarum,* Pii XI *Quadragesimo anno,* Ioannis XXIII *Mater et magistra,* necnon plura Pii XII documenta accurate exponunt, et expresse ostendant eiusmodi doctrinam socialem Ecclesiae plane sufficere posse ad omnes quaestiones et difficultates rite dissolvendas seu componendas de singulorum iuribus et officiis quae ad res oeconomicas et sociales attinent.

VI. Ut aptius et fructuosius doctrina socialis Ecclesiae exponatur ac divulgetur, de eadem peculiariter edoceantur, modo eorum captui accommodato, operarii et opifices et technici dum iisdem separatim institutio catechetica traditur. Insuper autem, praelectiones de illa ceteris praelectionibus addantur, quae de disciplinis philosophicis et theologicis proprie pro laicis pluribus in locis iam haberi solent, et quammaxime commendatur ut ubique habeantur.

VII. Diligenter curetur ut disciplinae de doctrina sociali Ecclesiae magis ac magis, tanquam disciplinae obligatoriae, studeatur in scholis catholicis cuiusvis ordinis, praecipue vero in Seminariis Ecclesiasticis et in Institutis Religiosis.

VIII. Librorum aliorumque scriptorum divulgatione, modernis socialis communicationis mediis, conventuum seu congressuum celebratione populo clare ostendatur quaenam sit vera communismi doctrina, quid proprie intendat et quomodo callide agat communismus ut incautos decipiat. Libelli praesertim et folia in vulgus, iuvenes, operarios, agricolas, technicos largissime efferantur, in quibus communismus iudicetur secundum iuris naturalis et doctrinae catholicae principia.

IX. Commendatur ut ex decreto Concilii Vaticani II sollicite hi, qui sequuntur, libri accuratissime conscribantur et quammaxime divulgentur:

1) Doctrinae christianae compendium, in quo perspicue explicentur praecipuae veritates sive ordinis naturalis sive ordinis supernaturalis, quae hodiernis temporibus, peculiariter impeti solent, cuiusmodi sunt praesertim: ratio obiectiva veritatis, praeambula fidei, notio peccati, mysteria redemptionis et corporis Christi mystici et finalis resurrectionis hominum.

2) Doctrinae anthropologicae summarium, in quo accuratae et clarae notiones exponantur de hominis natura, de animae humanae immortalitate et responsabilitate morali, de iuribus nativis et inalienabilibus hominum, de ratione et natura societatis civilis.

3) Codex socialis, in quo paucis et perspicuis verbis, lucido ordine digestis, integra colligatur doctrina socialis Ecclesiae excerpta ex documentis magisterii ecclesiastici necnon ex actis *hebdomadarum socialium.*

X. Ut fideles Communismi contagionis facilius serventur immunes, animarum pastores summo studio in iis fovere contendant pietatem christocentricam, liturgicam, ecclesialem; eosque avocare satagant ab usibus seu moribus devotionalibus, qui veram pietatem alere nequeunt; itemque rite eos instituant ad Sacrae Scripturae lectionem fructuose faciendam et ad vitam christianam agendam, quae spiritu orationis fulcitur et frequenti receptione sacramentorum; ac pariter summopere curent ut eorum vita vere aperteque

cohaereat cum normis fidei, quam verbis profitentur, proindeque in exercitio fulgeant omnium virtutum, praeprimis iustitiae et caritatis.

XI. Fideles sedulo edoceantur quod esse debent « sal terrae et lux mundi » (cf. *Mt.* V, 13, 14), et opem efficaciter conferre tenentur ut « adveniat regnum Dei » (cf. *Mt.* VI, 10). Instanter etiam moneantur de gravi officio, quo adstringuntur, ut verbis, data occasione, semper autem vitae suae exemplo edonismum impugnent, ex quo tot tantaque damna oriuntur in singulis personis et in familiis et in societate civili.

XII. Pastores animarum diligenter curent ut apti et idonei fideles, qui probitate morum praefulgeant, perfecte praeparentur ad munia socialia recte et laudabiliter explenda. Omnes autem fideles, qui iure gaudent ferendi suffragium in electionibus politicis et administrativis, ab Ordinario et a parocho tempestive, prudenter quidem sed aperte ac strenue, moneantur de gravi officio, quo adstringuntur, eos tantummodo candidatos eligendi, qui vere videantur recte esse functuri munere eis tribuendo.

XIII. Singuli parochi opera socialia, quae dicuntur, in propria paroecia quammaxime foveant et provehant. Sedula autem et actuosa caritate vere paterna omnes pauperes et miseros complectantur, qui in paroeciae territorio commorantur, etiam si vitam christianam non degant et vel forte ad Ecclesiam catholicam non pertineant.

XIV. Cum saepius fideles quoque qui communismo inficiuntur, id saltem curare non omittant ut filiis suis sacramenta baptismi et confirmationis ministrentur utque primam Communionem iidem recipiant, itemque matrimonium religiosum et sepulturam ecclesiasticam non detrectent, parochus summo studio eiusmodi occasiones sibi quaerat ut eos benevolentia et benignitate prosequatur, practice ostendendo qualis revera sit Ecclesia, ad quam proinde iidem alliciantur, ac demum ad vitam proprie vereque christianam agendam perducantur.

XV. Clerici omnes, et praesertim pastores animarum, cunctis hominibus sint exemplo ob humilitatis et paupertatis amorem et exercitium, quo manifeste pateat eosdem a terrenis divitiis possidendis aut expetendis prorsus esse alienos, et hoc unum sibi cordi esse, bonum scilicet quaerere animarum.

XVI. Enixe commendatur ut, quantum pro locorum consuetudinibus fieri potest, nulla ratio habeatur condicionis socialis fidelium in sacris functionibus celebrandis occasione primae Communionis, nuptiarum, sepulturae ecclesiasticae.

XVII. Non prohibentur clerici et religiosi quominus recte atque prudenter auxilia virorum divitum seu potentium exquirant et adhibeant ad opera cultus divini, apostolatus et caritatis exercenda, sed diligentissime caveant ne unquam omnino eis quomodocumque subiecti atque obnoxii sint aut esse videantur; penes humiles enim Ecclesia saepius insimulatur instrumentum esse in manu eorum qui potestate oeconomica vel civica aut politica pollent.

XVIII. Ordinarii locorum attente semper invigilent ut principia et normae iustitiae socialis omnibus fidelibus apte assidueque inculcentur, nec omittant, si quando casus ferat, prudentissime quidem sed aperte graviores iustitiae socialis violationes improbare, quae publice flagitiose committantur.

XIX. Fideles qui publicae rei moderandae intersunt, numquam recordari desinant multiplicem in rem oeconomicam impendendam esse operam, eamque ampliorem quam antea ordinatioremque, et instituta, officia, instrumenta agendique rationes huic efficiendo proposito congruenter accommodanda esse.[2]

XX. Secundum normas a Centris Pastoralibus nationalibus vel regionalibus praestituendas, prudens et accurata fiat inquisitio de fidelium mente et modo sese gerendi quod attinet ad observantiam obligationum, quae christianorum sunt propriae, ut pro singulorum condicione apte et fructuose cura pastoralis exerceatur. Cura pariter adhibeatur, ut fideles magis idonei rite praeparentur ad missionariam actionem explendam, qua homines longinqui ab Ecclesia suaviter adducantur ad eiusdem veram naturam agnoscendam et considerandam, sicque deinde sacrum ministerium pro ipsis facilius ac fructuosius exerceri valeat.

XXI. Associationes fidelium professionales quae dicuntur, aliasque consimiles tum Ordinarii locorum tum parochi impense foveant, et sedulo curent ut earum socii, praeprimis autem ii qui eisdem praeponuntur, plenam perfectamque habeant formationem technicam, socialem, moralem, religiosam, qui propterea alios suae cuiusque condicionis socialis viros haud difficulter adire possint eosque de Ecclesia opportune docere.

XXII. Operam dent Ordinarii ut scientiae et artes liberales etiam a nonnullis aptis et idoneis clericis ac religiosis diligenter ita excolantur, ut iidem gradibus academicis ornentur, quibus munere magistri vel cappellani studentium rite fungi valeant in scholis superioribus et in Universitatibus, ubi quamplurimi iuvenes in periculo quoad fidem et mores versantur ob quamplurium docentium aut discentium materialismum dialecticum vel atheismum.

XXIII. Enixe commendatur ut in Universitatibus aliisque scholis superioribus scientiarum et artium peculiares coetus vel consociationes sive inter professores sive inter alumnos constituantur, eum in finem ut non solum per doctrinam et vitam vere christianam iidem publicum et praeclarum reddant fidei catholicae testimonium, sed etiam expresse et efficaciter agant ad nefariam operam frustrandam aut saltem cohibendam, quae in praefatis scholis callide et acriter a sic dictis cellulis communistarum promovetur.

XXIV. Pro opportunitate, clerici et laici, verbis et scriptis dilucide comprobent verum non esse quod Ecclesia tum valores temporales non aestimat, tum mala calamitatesque et famem ac bellum non curat; itemque clare ostendant quod Ecclesia laetatur de laudandis tentaminibus, quibus homines secreta naturae perscrutantur et ingentibus eius viribus magis in dies frui contendunt ut sive domi sive in republica commodius ac beatius vita agatur.

XXV. Ut plenius munere suo fungatur Centrum Pastorale, seu Officium orientationis et coordinationis pastoralis, quod est apud Sacram Congregatio-

nem Concilii constitutum, inter eius membra et consultores adnumerentur etiam nonnulli sacerdotes et laici, qui operibus apostolatus exercendis in diversis nationibus incumbunt. Proprium enim eiusmodi Officii est:

1) Operam dare ut ubique ea cura pastoralis constanter exerceatur quae vere consentanea sit peculiaribus adiunctis personarum, rerum et locorum.

2) Normas generales praestituere de cura pastorali exercenda, quae in singulis regionibus ab Ordinariis locorum apte et opportune determinentur et compleantur pro diversa fidelium mente et vivendi ratione.

3) Documenta colligere et excutere de mediis et methodis, quibus cura pastoralis in diversis regionibus exercetur, et de eorundem vi et efficacia, ut etiam alibi, pro opportunitate, adhibeantur, vel excludantur.

4) Curare ut probati libri edantur sive ad illustrandam seu exponendam doctrinam christianam et anthropologicam, sive ad normas deontologiae tradendas pro iis qui munere medici, advocati, et huiusmodi funguntur.

5) Adhortari et auxilium ferre, ut in singulis nationibus Centrum Pastorale ab Ordinariis constituatur, idemque fructuose muneris sui officium exsequatur.

Textus definitive probatus in Commissionis Sessione Generali habita diebus 5-10 februarii 1962.

NOTAE

[1] Mense martio anni 1961 in orbe terrarum septem et octoginta factiones (vulgo « partiti ») communistarum exstabant, quibus aliae plures postea additae sunt, praesertim in Africa. Vertente anno 1960, praeter eos qui in nationibus commorabantur, quae in Russiae dicionem redactae sunt, in ceteris nationibus sexagies centena millia (6.000.000) hominum summatim computabantur, qui inter communistas inscripti erant.

[2] IOANNES XXIII, Litt. Encycl. *Mater et magistra*: *A.A.S.*, LIII (a. 1961), p. 414.

2) RELATIO EM.MI P. D. PETRI CARD. CIRIACI, PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

« De catechetica populi christiani institutione » et « De cura animarum et communismo » sunt duae quaestiones positivae et connexae. Nam si inconvenientia hodie in mundo habentur, ea debentur in magna parte ignorantiae religiosae.

Quoad catecheticam populi christiani institutionem: In schemate evolvuntur tria puncta, quae ad haec duo reducuntur: 1) De catechismo et de libris catecheticis; 2) de organizatione et methodo institutionis ca-

techeticae. Quoad textum debet in primis fieri distinctio inter simplicem catechismum et librum religiosum vel textum religionis. Hoc dependet a cultura populorum, in populo culto simplex catechismus non sufficit, sed requiritur textus magis amplus, qui dicitur Liber vel Textus religionis. Episcopi Germaniae, qui fecerunt *Catechismum Catholicum,* elegerunt viam mediam, nam catechismus catholicus, editus ab Episcopatu Germanico, sequitur viam mediam inter librum religionis et simplicem catechismum. Debeo dicere hunc catechismum esse optimum et magnopere gratulor cum benemerito populo germanico et cum Episcopatu germanico, qui, edens hunc catechismum, servitium reddidit non solum suo populo, sed etiam aliis nationibus, in quibus iste textus approbatur.

Catechismus germanicus sequitur viam mediam etiam in alia quaestione; nam generatim catechismi proponuntur in forma interrogationum et responsionum. Res practica, sed curiosa; nam interrogat qui scit, respondet qui nescit. Sed tamen practica est ista methodus. Et catechismus germanicus ponit textum in maiore parte et etiam quasdam interrogationes. Quaestio fundamentalis, quam Concilium considerare debet, est utrum expediat conficere catechismum generalem pro tota Ecclesia. Res habet historiam, quam ego referam. Haec quaestio iam considerata fuit in Curia Romana. Fuit considerata in Pontificatu Pii XI, quando ipse habebat tamquam Secretarium Status Card. Gasparri. Card. Gasparri, cui debetur illud monumentum iuridicum quod est Codex Iuris Canonici et qui initium dedit Codici pro Iure Orientali, habebat hanc ambitionem conficiendi etiam catechismum. Dicebat mihi, qui eram addictus Secretariae Status: « Oh, quomodo hoc esset pulchrum, ostendere unitatem Ecclesiae Catholicae, tribus libris: Catechismo, Codice pro iure occidentali, Codice pro iure orientali ». Et ego respondebam: « Ecclesia Catholica est tam ampla, non cognoscit spatium, non cognoscit tempus, et Eminentia Vestra vult claudere in tribus libris ». Ridebat. Et deinde ego dixi: « Si agitur de Codice, hoc intelligitur; nam leges possunt mutari, sed codificare Catechismum ex parte Ecclesiae officialiter, est (non est verbum ciceronianum) « congelare » doctrinam catholicam, est nos ponere in conditione difficili cum fratribus separatis, est augere difficultates quae fiunt ab adversariis qui accusant Ecclesiam de immobilismo ». Sed non potui illum persuadere. Voluit et rem retulit Beatissimo Patri. Uti postea scivi, Beatissimus Pater Pius XI, qui habebat magnum sensum realitatis, erat contrarius, sed noluit respondere negative Cardinali Secretario Status. Est historia quae cotidie in Curia habetur: bonitas, caritas, mansuetudo. Ipse tamen posuit hanc conditionem: ut textus catechisticus approbaretur a S. Officio. Secretarius S. Of-

ficii erat Card. Merry del Val, qui erat amicus Card. Gasparri ratione officii (nam omnes Cardinales sunt amici inter se ratione officii), sed non erat ratione S. Officii. Ideo factus est textus, interrogati sunt omnes Episcopi, interrogati sunt Professores Universitatum Romanarum et confectus est iste textus. Valde contentus fuit Card. Gasparri et mihi dixit: « Nunc iste textus ibit ad S. Officium ». « Et illic remanebit » ego respondi. S. Officium declaravit non esse prudens facere catechismum generalem pro tota Ecclesia. Et Beatissimus Pater, tamquam Beatissimus Pater, approbavit, et erat etiam ratio profundissima. Pius XI comprehendebat non esse possibile approbare catechismum generalem pro tota Ecclesia sine Concilio. Iam quando confectus fuit Codex Iuris Canonici debebat coadunare Concilium; verum est quod auditi sunt Episcopi, sed una res sunt Episcopi singuli, et una res Episcopi coadunati. Acerrimus fuit iste magnus dolor Card. Gasparri, et iste dolor comitatus est eum usque ad mortem. Et tamen illa misericordia, quam Pontifices habent praesertim erga Secretarios Status, permisit illi ut ederet suo nomine; et re ipsa Card. Gasparri edidit suo nomine. Sed non ipse est auctor catechismi catholici Card. Gasparri. Est fructus laboris; unde ipse est auctor hoc sensu, quod direxit labores. Iamvero iste catechismus non est catechismus, est textus theologiae; unde non est practicus pro populo. Verum est — dixerunt — Concilium Tridentinum fecisse catechismum; sed catechismus ad parochos, scilicet synthesis quaedam doctrinae catholicae: non erat verus catechismus. Catechismus est theologia paedagogica, scilicet veritates fidei tali modo concinnatae ut intelligantur a populo. Unde est quod catechismus est relativus conditionibus populorum, est relativus temporibus. Non potest una formula adimpleri in Ecclesia. Igitur sunt Episcopi alicuius regionis, vel alicuius nationis, uti fecerunt Episcopi Germanici, qui debent conficere catechismum. Certe, si theoretice unaquaeque dioecesis potest habere catechismum, sicut quodam tempore, recolo, Archidioecesis Parisiensis quae publicavit catechismum magnificum, hoc esset optimum, sed non est practicum.

Res continuavit. Creata est sectio in Congregatione Concilii, sectio pro catechismo. Non est catechismus ut talis, qui pertinet ad Congregationem Concilii, quae est Congregatio de disciplina; fuit sectio specialis, quam B.mus Pater creavit apud Congregationem Concilii; et hic venit quaestio de novo textu. Sed iam sciebant non esse possibile textum generalem, et hinc S. Congregatio Concilii proposuit ut reformaretur catechismus Pii X, ita ut aptaretur modernis temporibus. Factus est. Missus est ad S. Officium et ibi remansit. S. Officium respondit tenere librum. Factus ego sum Praefectus Congregationis Concilii, et post paulum tempus factus sum etiam Cardinalis Membrum S. Congregationis S. Officii,

ideo potui intrare in illum antrum leonum piorum. Et hic iterum rem proposui et S. Officium dixit: affirmative; et Beatissimus Pater approbavit. Tamen hoc sensu: quod catechismus Pii X reformatus non esset obligatorius pro tota Ecclesia. Fuit mea sententia, ita ut catechismus Pii X posset esse tantummodo pro illis dioecesibus et Episcopis qui non possent ipsi catechismum concinnare et ideo habent aliquem catechismum quem eligerent, hoc sensu, tamquam catechismum suppletorium. S. Congregatio Concilii coadunavit Commissionem, quae reformavit catechismum Pii X et indicavit mutationes aliis characteribus ita ut hic videatur quod remanet catechismi Pii X et id quod additum est a Commissione S. Congregationis Concilii. Sed tamen debebat etiam hoc submitti Congregationi S. Officii. Nam ego etiam factus eram pius leo, sed erant multi pii leones, et hic ego proposui Commissionem mixtam, scilicet Commissionem compositam ex functionariis S. Officii et Concilii. Composita est Commissio trium Cardinalium: Card. Ottaviani, repraesentantis S. Officii, eius Assessoris, qui nunc est Secretarius Congregationis Religiosorum, P. Philippe tamquam Secretarius, Card. Roberti, qui multum adlaboravit in hac re et qui fuit Secretarius Congregationis Concilii et ego tamquam Praeses. Sed dein venit quaestio de Concilio Oecumenico, et ego ipse dixi Beatissimo Patri non esse conveniens hanc Commissionem continuare suos labores; nam videbatur incongruum etiam reformationem catechismi Pii X fieri quando erat Concilium Oecumenicum; et Beatissimus Pater approbavit, ita ut Commissio existit sed non laborat, quod fit de multis Commissionibus etiam nunc.

Nunc conclusio: Habet Concilium nunc quatuor vias: Prima via: decidere catechismum generalem: Concilium potest facere, nam Concilium est superius S. Officio; verum est quod decreta S. Officii approbantur a Beatissimo Patre, sed tamquam Praefectus Congregationis; igitur Concilium posset decidere, sed nescio utrum hoc sit conveniens. Ego do votum contrarium, sed Em.mi et Exc.mi Patres possunt maioritatem dare pro hac re.

Secunda via est proposita a mea Commissione, scilicet aliquod directorium, quod potest inservire pro tota Ecclesia, pro toto Episcopatu, et tandem aliquando est catechismus generalis brevior, est synthesis doctrinae catholicae; si esset possibile, esset bonum, sed haberet etiam inconvenientia catechismi generalis. Tertia via: possum etiam facere Commissionem specialem, quae faciat catechismum. Imprimis diceret Episcopis quod ipsi sunt qui debent facere suum catechismum, si est possibile. In casu, quod dixi, desiderent aliqui catechismum, tunc hoc fieret ab aliqua Commissione, nominata a Concilio; sed quin Concilium haberet responsabilitatem textus; sed haec potest esse iam ista

Commissio, sed sunt pauci Cardinales. Deberet ista Commissio ampliari et fieri internationalis. Quarta via: dicerem nihil ex Commissione, nihil ex Concilio, sed Episcopi curent de catechismo. Ego sum pro tertia, vel pro quarta solutione.

Quoad organizationem et methodum institutionis catecheticae schema indicat quaedam puncta. Magna discussio habita est in hoc schemate conficiendo in Commissione, et polemica adhuc durat; sed mihi videtur omnino puncta quae ibi sunt, ut idea esse. Tamen S. Sedes, vel etiam Concilium, debet indicare tantummodo quaedam puncta; nam methodus catechetica, organizatio catechetica est ligata tali modo conditionibus loci et temporis, ut Episcopi de ipsa curare debeant. Tantummodo consulitur ut in quacumque natione et etiam in singulis dioecesibus habeantur Commissiones et Officia catechismi. Deinde aliud addendum est: insistendum omnino in catechismo non solum puerorum, sed etiam adultorum. Haec est quaestio magni momenti. Sed quomodo debet fieri catechismus adultorum? Hoc dependet ex adultorum conditionibus socialibus et oeconomicis. Igitur sunt Episcopi qui debent hoc decidere, et in honorem Episcoporum. Dixi. Nam de communismo, cras.

De cura animarum et communismo.

Succedit haec tractatio tractationi schematis de Episcopis et de dioeceseon regimine cui titulus « de cura animarum pro christianis communismo infectis ». Solum subtilitas, quam scholastica nos docuit, potest demonstrare duo themata non esse identica. Schema Commissionis de Episcopis est « de cura animarum pro christianis communismo infectis », et nostrum est « de cura animarum et communismo ». Puto meum thema esse immutandum ob plures rationes. Imprimis non praestat ut in duobus schematibus agatur de communismo, non est politicum; non quod nos non simus praeoccupati de communismo, sed regula practica est ut quando quis est praeoccupatus, non debet illud ostendere. Igitur ego propono mutationem mei textus in hunc: de cura animarum novis periculis vel novis necessitatibus aptata. Eo vel magis quod non habemus solum periculum communismi, sunt etiam alia pericula, praesertim materialismus, qui est non solum in sic dicto Oriente, sed etiam in sic dicto Occidente, et hic melius est ut res generatim agatur. Igitur ego propono ut relinquatur perlibenter Commissioni de Episcopis communismus et meum schema mutetur in hoc: de cura animarum novis necessitatibus aptata.

Est in primis quaestio de terminis. Verba « communismus » et « socialismus » sunt generica; grammatice, ex. gr., potest dici quod religiosi qui ducunt vitam communem sunt communistae, potest etiam

dici quod ii qui attendunt actioni sociali sunt socialistae. Igitur non sufficit dicere « communismum vel socialismum », sed debet aliquid addi; et quando agitur de communismo, nos dicimus « communismus atheus » vel « marxismus atheus »; haec est nomenclatura nostra, sed hoc non intelligitur ab aliis; nam in Unione Sovietica nunc, dico nunc, cras potest mutari, terminus est iste: « marxismus-leninismus ». Deinde est quaestio de socialismo. In nonnullis locis, praesertim in Italia, dicuntur socialistae intime coniuncti cum communistis. Sed haec est quaestio de facto. Et deinde Concilium non agit solum de Italia, sed de toto mundo. Et in toto mundo socialismus habet diversam figuram iuxta diversa loca et diversa tempora. Candide fateor, maxime candidus sum. Ego vellem ut in futuro Concilio, in quo debet praevalere caritas, non audirentur verba ut haec: haeretici, schismatici, protestantes, perfidi iudaei, communistae, socialistae; certe nos non possumus non praeoccupare de periculis magnis quae subveniunt ex communistis et etiam ex socialistis; neque excluderem quamdam condemnationem ex parte Concilii, sed valde caute procedendum est, ita ut non detur pretextus dicendi nos pugnare contra communismum, non ob rationem religiosam, sed ob rationem politicam vel oeconomicam; deinde hoc modo illi pauperrimi catholici, qui inveniuntur extra moenia ferrea, ponerentur in difficili conditione et etiam in aliis locis possunt haberi praeoccupationes. Si ad aliquam condemnationem deveniendum esset, ante omnia deberent modo peremptorio renovari condemnationes materialismi et naturalismi, qui sunt basis non solum antiquorum sed modernorum errorum. Quid aliud est communismus atheus nisi materialismus et naturalismus applicati vitae publicae et vitae privatae? Et iidem errores non solum in sic dicto Oriente, sed etiam in sic dicto Occidente grassantur. Quid dicendum de capitalismo, qui saepe descendit ad peiorem materialismum? Diarii quotidie ostendunt quanta corruptio sit in classibus sic dictis altis. Deinde populus miratur. Habetur nunc medium valde diffusum: televisio. Certe est habilitas etiam ex parte Communistarum, ex propaganda, sed est etiam factum; alii non habent nec propagandam, neque habilitatem, neque factum. Sic populus valde miratur, in reprodutione saltationum russicarum, quod in sic dictis saltationibus russicis mulieres sunt minus immodestae quam in occidentalibus. Nam nos debemus hoc admittere; et nostri adversarii sunt, non potest negari, valde intelligentes, et hoc debemus calculare, nam non debemus minimi habere inimicum ad illum impugnandum. Quodnam est verum, efficax remedium contra communismum? Est propugnare et illustrare principia catholica, quae ipsis opponuntur, invocando in favorem nostrorum fratrum extra moenia ferrea libertatem religiosam. Libertas est principium quod invocatur non

solum ab Ecclesia Catholica, sed est principium humanum et nos possumus et debemus clare defendere principium religiosum. Deinde reddere fortiorem Ecclesiam, ita ut qui sunt fideles nos non derelinquant, et quotquot fideles nos dereliquerunt ad nos redeant. Et quodnam est medium, ita ut Ecclesia roboretur? Est clivus sanctitatis. Notandum est quod, praecise ubi habetur corruptio, ibi crescit communismus; deinde ubi sunt boni catholici, communismus non habetur, sufficit ut veniat bonus parochus in paroeciam, ita ut communismus diminuat. Certe media quae indicantur in schemate a mea Commissione curato, quam ego saltem uti Praeses laudo et puto laudes esse bene meritas, sunt utilia, immo utillima. Sed non possumus, quando agitur de mediis sic dictis socialibus, nos sistere. Non sufficit recolere et uti mediis socialibus: sunt utilia, sunt necessaria, sed tamen nos catholici non possumus obire nisi ad certum punctum. E contra adversarii possunt ire usque ad finem. Igitur non est quaestio de quantitate mediorum materialium, est quaestio de qualitate, scilicet de supernaturalitate. Est supernaturale quod format praecipue arma Ecclesiae et est illud quo nos debemus uti et hinc pugnare contra naturalismum.

Schema indicat quaedam puncta practica, quae valde sunt commendanda. Sed punctum fundamentale est quod continetur in n. 2, cui respondet textus contentus pag. 5 [1] lineis a 7 ad 20 analogi schematis Commissionis de Episcopis et regimine dioecesium quod heri tam digne retulit Cardinalis Marella. Et in nostro schemate ita sonat: « Summopere curent pastores animarum ut omnes fideles perfecte in fide catholica et bonis moribus instituantur » ego adderem: « ac vivant », non solum instituantur fideles in doctrina catholica, sed vivant in doctrina catholica. Sic sit Concilium, ideo quod omnes attendunt, scilicet Concilium veritatis, caritatis et sanctitatis.[2]

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. SUENENS: Notulae de instauranda praeparatione fidelium in ordine ad Sacramentum Matrimonii. - De institutis centralibus sic dictis familialibus. - De erigenda « commissione pro familia » apud Sanctam Sedem.

---

[1] Cf. pp. 762-763.

[2] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

I - *Considerationes praeviae.*

1. Cum Matrimonium, ex eo quod sit officium naturae, a Deo institutum et iam ab initio ex illa divina institutione aliquid sacri prae se ferat;

2. Cum ipse contractus naturalis, a Deo institutus, a Christo Domino ad dignitatem Sacramenti elevatus sit ita ut constituat sponsos in statu vitae permanenti qui eos ad sanctitatem christianam conducere debet;

3. Cum e vinculo matrimoniali, natura sua indissolubili, efformetur familia christiana, quae est veluti fons vitae temporalis et spiritualis;

4. Cum ipsa familia legitime constituta elementum sit fundamentale totius societatis civilis simul et ecclesiasticae;

5. Cum, docente Apostolo, sponsi teneantur mutuis ligaminibus et obligationibus tam sacris ut ipsi sponsi habeantur uti figura et « sacramentum » unionis inter Christum et Ecclesiam;

6. Cum tandem vir et uxor, propriae vitae officia adimplentes, in ipso suo statu sancto invenire debeant media ad perficiendum opus sanctificationis tum propriae, tum mutuae, tum puerorum, qui ex eis nascuntur;

7. Cum ex altera parte conceptus verus, authenticus et genuinus matrimonii hodie impellatur, reiiciatur et impugnetur, eique substituatur conceptus naturalisticus et materialisticus;

8. Cum vero, propter ignorantiam doctrinae tanti momenti et defectum verae et positivae institutionis vel formationis, tam multi iuvenes Christiani statum matrimonialem sine ulla praeparatione ingrediantur, ita ut ipsorum vita alia omnino sit ac vita sancta et ad sanctitatem conducens;

9. Cum propter has rationes ipsa educatio vere christiana prolis in periculo posita sit, lamentabilibus cum sequelis,

Maximi momenti est iuvenibus sanam, positivam et adaequatam institutionem impertiri de matrimonio antequam illum statum ingrediantur.

II - *Vota proferuntur.*

1[um] votum:

Quare, cum ius sit et gravissimum officium Ecclesiae et pastorum illos praeparare qui ad hunc statum amplectendum se destinant, invigilent Ordinarii locorum ut in omnibus paroeciis suae dioecesis, iuvenes institutionem seu praeparationem vere adaequatam hac de re accipiant. Quae institutio characterem vere obligatorium prae se ferens, veluti per tres phases impertienda erit, scilicet per praeparationem remotam, proximam et immediatam:

1. Praeparatio *remota* impertietur in ipsa familia et schola christiana, unitis viribus, ita ut non tantum negative sed et positive educatio castitatis obtineatur.

2. Praeparatio *proxima* tradenda erit adulescentibus in periodo quae se extendit ab exitu scholae usque ad matrimonii tempus. Ista praeparatio quasi producet praeparationem remotam et afferet praecisiones circa problemata varia quae tunc temporis exsurgunt, scilicet problemata sic dicta « amoris », sponsalium et fundationis propriae familiae. Ista praeparatio de iure impertiri debet a parentibus, sed, his deficientibus, supplenda est imprimis ab educatoribus ipsis, quorum munus educandi protrahitur usque ad istam necessariam praeparationem. Competit pariter laicis vere christianis qui sive in Associationibus familialibus sive in Associationibus apostolicis praesto sunt. Competit speciali modo medicis, spiritu christiano imbutis, qui per seipsos necnon per cooperatores ad hoc praeparatos bonum influxum exercere valent.

3. Praeparatio *immediata* ultimis mensibus ante matrimonium, praesertim tempori sponsalium reservatur. Quae praeparatio a Concilio pro universa Ecclesia instituatur, et quidem ope alicuius cycli lectionum. Quae lectiones a sacerdote simul et a peritis laicis tradantur. Convenit enim ut fideles ad magnum illud sacramentum digne praeparentur. Iure merito pro sacramenti eucharistici receptione duo exiguntur anni praeparatorii, sex pro receptione sacramenti sacerdotii: aequo iure aliquot menses requiri possunt et debent pro receptione sacramenti matrimonii. Tota haec praeparatio in eo consistit ut iuvenibus mox sacrum Matrimonii statum ingressuris tradatur institutio adaequata de vera natura matrimonii Christiani in se et relate ad conceptus spurios matrimonii et familiae, de natura veri amoris, de legibus psychologicis utriusque sexus, de rebus oeconomicis familiae, de legibus Ecclesiae et Status quae familiam respiciunt et regunt, de vita spirituali desponsatorum et coniugum, praesertim de sanctitate acquirenda in statu matrimoniali et de legibus moralibus in matrimonio.

2[um] *votum*:

Ad Universitates Catholicas instituantur Instituta quorum scopus sit investigationes instituere circa familiam eiusque praeparationem, conservationem, defensionem et promotionem curare tum christianam tum temporalem. Item in diversis nationibus instituantur Consilia familialia, sive dioecesana sive regionalia aut nationalia, quae rectam doctrinam spargant et actionem familialem de qua supra mediis aptis foveant et adiuvent.

3um votum:

Apud Sanctam Sedem condatur « Commissio pro familia », quae sit Commissio internationalis permanens, ad instar aliarum Commissionum Pontificiarum, uti sunt « Commissio de re cinematographica » et aliae huiusmodi. Quae Commissio ut scopum habeat studium problematum quae quocumque modo et ubique terrarum temporibus nostris familiam tangunt: v. g. praeparatio matrimonialis, problemata de eugenismo, de *Birth Control,* de vita spirituali coniugum, etc.

Card. LIÉNART: Quoad Schema *de catechetica institutione,* quod mihi valde placet, tres animadversiones praesentare vellem.

1) Pagina duodecima,[1] articulo primo, definitio finis proprii institutionis catecheticae mihi videtur elemento praecipuo et essentiali destituta. Finis huius institutionis primarius, sensu meo est: excitare et educare fidem, cuius virtus theologica per Baptismum infusa est; de quo nihil dicitur.

Oporteret ergo ut, ad lineam vigesimam secundam hoc elementum insereretur, dicendo: « ... sed etiam fidem vivam et explicitam acquirant » et postea adderetur sicut in textu: « et excitentur ad vitam agendam » etc.

2) Pagina decima tertia,[2] articulo sexto, optarem ut, non solis parentibus commendaretur sollicitudo educationis christianae puerorum, sed etiam communitatibus paroecialibus, quarum pueri sunt similiter « filii » et quae curam habere deberent de omnibus membris suis, praesertim iunioribus, ut ea, in caritate sua suscipiant et adiuvent.

3) Pagina decima quarta,[3] articulo decimo tertio, modus institutionis catecheticae pro adulescentibus in postremis lineis indicatus, incertus remanet. Ad illum melius definiendum, mihi videtur opportunum dicere, quod, formulis abstractis derelictis, catechesis pro adulescentibus fieri oporteret in concreto, per ostensionem valoris principiorum christianorum, ad iudicandos eventus vitae quotidianae, et ad bonum uniuscuiusque familiae et societatis melius instaurandum, ita ut adulescentes in fide sua firmentur et discant mores suos secundum christianam libertatem ad bonum semper dirigere.

Quoad autem schema, *de cura animarum et communismo,* exopto ut cum capite sexto de Decreto de cura animarum in unum reducatur, ad

---

1 Cf. p. 796.
2 Cf. p. 796.
3 Cf. p. 797.

mentem Em.mi Card. Relatoris et ratione habita de his quae heri dixerunt Em.mi Cardinales Léger et Bea.

Card. SPELLMAN: Valde optatum est ut Concilium Vaticanum II ex industria consideraret opus doctrinae christianae tradendae. Quamquam alibi aliqua hac de quaestione tractanda sunt, nihilominus omnia proposita de catechetica populi christiani institutione convenientius et aptius hic in unum colligenda sunt et hoc opus tam pium tam salutare curae impensae Episcoporum aliorumque pastorum animarum concredendum est. Bene in schemate, quod nunc disceptamus, hoc factum est.

Propter rationes a Commissione de Disciplina Cleri et Populi Christiani allatos, omnino iudicio consentiendum est ut potius quam catechismum unicum, Patres Concilii Vaticani II decernant *Directorium* quoddam universale conficiendum esse in quo praecepta et normae generales statuantur quae servari debeant in singulis catechismis cura Conferentiarum Episcoporum elaborandis.

De methodo institutionis catechetica tractandae, optime in schemate actum est. Tres animadversiones, tamen, fieri possint. Primo, in catechismo, sicut dictum est in numero quinto capitis primi huius schematis, doctrina christiana non exponenda est methodo philosophica et apologetica, sed ad modum simplicis explicationis veritatis, quae comprehenditur in praedicatione Christi et Apostolorum et in deposito fidei Ecclesiae concredito. Haec monitio ex fine et natura institutionis catecheticae clare proficiscitur. Nihilominus, in hodiernis adiunctis, aliqua institutio apologetica non praetermittenda est. Christianus per sacramentum Confirmationis miles et testis Christi factus est. Secundum Decretum pro Armenis, effectus sacramenti Confirmationis est, « quia in eo datur Spiritus Sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut videlicet Christianus audacter Christi confiteatur nomen ». Omnibus Christianis, et non tantum eis qui ex professo sunt magistri religionis et catechistae, pro diversa eorum conditione et aetate, danda est institutio apologetica idonea ut fides christiana et religio catholica cum prudentia et intelligentia coram omnibus profiteri possint. Haec institutio vere necessaria est, praesertim in illis regionibus ubi magna pars populorum catholica non est.

Secundo: non esse videtur inopportunum adhortari Ordinarios locorum ut curam specialem habeant ut theologia catholica et vera philosophia perennis, sacrae theologiae ancilla, doceantur iuvenibus qui scholas superiores et Universitates acatholicas vel statales frequentant.

Tertio: in numero decimo-octavo capitis tertii de doctrina christiana divulganda omnibus quoque qui « longe sunt », conveniens sit explicite

referre ad titulum secundum partis primae schematis Constitutionis de Instrumentis Diffusionis seu Communicationis Socialis in quo agitur de veritate institutioneque christiana propaganda.

Schema decreti de Cura Animarum et Communismo componendum est cum schematibus de cura animarum in genere et de cura animarum pro christianis communismo infectis, iam propositis a Commissione de Episcopis et de Dioeceseon Regimine.

Hodie, instrumenta diffusionis notitiarum publicarum iam ita progressa sunt ut fere statim post decretorum huius Sanctae Synodi promulgationem milia milium hominum ubique terrarum lecturi vel audituri essent ipsa decretorum verba. Plus quam fere omnia alia decreta a Concilio Vaticano II edicenda, illud decretum, quod de communismo aget, in prelo saeculari aliisque mediis diffusionis publicae magis attendetur. Ergo, magna cura de verbis hoc in decreto utendis habenda est. Exempli gratia, quod dictum est in numero decimo-secundo schematis quod nunc disceptamus, praeter controversiam est. Nulla causa est cur aliquis possit dicere contra propositum quod fideles, qui iure gaudent ferendi suffragium in electionibus politicis et administrativis, ab Ordinario et a parocho tempestive, prudenter quidem sed aperte ac strenue, moneantur de gravi officio, quo adstringuntur, eos tantummodo candidatos eligendi, qui vere videantur recte esse functuri munere eis tribuendo. Ne ex hoc decreto extra contextum prolato aliquis causam faciliter confingat ipsam Ecclesiam criminandi quod actionem mere politicam pertificiat, hoc loco addendum est monitum explicitum Episcopis et parochis non in rebus mere politicis intermiscendi.

In prooemio huius Schematis fere exclusive de communismo dictum est. In parte dispositiva, tamen, multa statuta sunt de cura animarum in genere. Ne aliquibus demus occasionem putandi etiam haec tantummodo propter communismi periculum statuta esse, proposita hoc in schemate facta partim in decreto antea disceptato de cura animarum in genere, partim in decreto de cura animarum pro christianis communismo infectis melius et aptius ponenda sunt.

Card. Frings: Liceat mihi huic amplo consessui subponere propositionem magis generalem, natam ex quadam anxietate, quomodo Concilium possit tractare totam materiam praeparatam a singulis Commissionibus. Sequor ea, quae heri dixerunt Eminentissimus Suenens et alii Patres. Propono rogare Beatissimum Patrem, ut liceat huic Commissioni Centrali constituere novam Subcommissionem, quae habeat maiores facultates et competentias erga Schemata a Commissionibus praeparata et etiam vim initiativam nomine et mandato huius Commissionis.

In tali Subcommissione deberent, inter alios, esse aliqua membra subcommissionum adhuc exsistentium.

Scopus talis Subcommissionis esset:

1. Praeparare Schema Constitutionis introductoriae, in qua finis huius Concilii clare et dilucide designetur, scilicet innovatio vitae religiosae et adaptatio apostolatus Ecclesiae ad tempora hodierna.

2. Coniungere et simplificare Schemata vel partes Schematum, quae de eadem materia tractant.

3. Eliminare radicitus ex materia rerum tractandarum omnia, quae pertinent ad accommodationem Codicis, quae sunt mere organisatoria et quae non conducunt ad finem Concilii.

Nisi procedatur hac vel simili via energica, timendum est, ne Concilium suffocetur a massa rerum tractandarum, ne disceptationes in Concilio sint infinitae vel supprimantur modo inoptato, neve in fine frustretur totus apparatus Concilii, incepti cum tanta spe et cum tantis exspectationibus omnium Christianorum vel totius mundi.

Card. RUFFINI: *De catechetica populi christiani institutione*:

Pag. 5 [4] ad IV: Existimo catechismum (et catechesim) in quattuor partes praecipuas optime dividi posse: 1) Quid credendum sit [symbolum apostolicum]; 2) quomodo agendum ut quis vitam ducat christianam [praecepta divina et ecclesiastica]; 3) auxilia divinitus instituta [Sacramenta]; 4) de Oratione.

Pag. 10 [5] ad V: « Curent locorum Ordinarii ut in qualibet Paroecia, *in qua alio modo non sit sufficienter provisum,* instituatur Sodalitium doctrinae christianae ». Canone 711 § 2 C.I.C. confraternitas doctrinae christianae praecipitur sine ulla restrictione.

Pag. 13 [6] ad VI: « ... *tempestive* illi [pueri] ad primam communionem rite disponantur etc. ». De aetate puerorum qui admittendi sunt ad primam Communionem quadam dubitatione angor: 1) Habetur praeceptum grave Ecclesiae de communione sumenda saltem semel in anno tempore Paschali; 2) pueri inde a septimo aetatis anno subiecti sunt legibus ecclesiasticis; 3) S. Pius X, disciplinam antiquam restaurans, statuit ut ad Communionem admitti possint etiam pueri modo distinguere sciant panem Eucharisticum a pane communi (servatis ceteris quae servari debent, e. gr. status gratiae, ieiunium). Ergo pueri septem anno-

---

[4] Cf. p. 792.
[5] Cf. p. 794.
[6] Cf. p. 796.

rum, qui conditionem a S. Pio X positam observent, nonne tenentur accedere ad communionem secundum Ecclesiae legem?

Pag. 15 [7] ad XVI: Existimo converti posse, immo convertenda esse — ex parte — in doctrinae christianae explanationem etiam sacra novemdialia, praedicationem quadragesimalem, pia exercitia — ubi fiunt — Mensium Maii, Iunii, Octobris. Utiliter insuper in eundem finem capi potest occasio administrationis Baptismatis, Confirmationis, celebrationis Matrimonii et funerum.

De cura animarum et communismo: Addantur huic schemati bona quae iam dicta sunt in schemate: *De cura pro christianis communismo infectis* a Commissione « de Episcopis et de dioeceseon regimine » praeparato.

Card. GRACIAS: 1. Mihi videtur praecipuum problema de instructione catechetica populi christiani non esse tam in detegenda materia docenda, quam *a*) modum quo catechismus quid vivum et delectabile fieri debet, *b*) et quomodo illi, quibus hoc opus committitur, ad hoc optime praeparentur.

2. Procul dubio, in hoc schemate quaedam principia, cum quibusdam notis particularibus, indicata sunt; et Documenta Pontificia una cum Instructionibus Sacrarum Congregationum citata sunt.

3. Tamen, temporibus recentioribus, multi Congressus Catechetici sunt habiti; multi Centri Catechetici sunt aperti, v. g. in Gallia, Belgio, Germania, America, Anglia, etc., qui optime operantur. Habemus insuper hodie numerum magnum peritorum in hac materia catechetica. Horum enim peritorum, Centrorum et Congressuum est modo practico demonstrare quomodo illa principia in praxim deduci possint.

4. Quamquam in schemate de « Liturgia », illi conventus liturgici nuper habiti, v. g. in Nijmegen, citati sunt, in hoc vero schemate nihil dicitur de ullo Congressu Catechetico, v. g. de illo in Eichstätt habito occasione Congressus Eucharistici Monacensis. In isto seminario aderant multi Episcopi missionarii, multique periti in hac materia ex Europa, America et Canada. Acta istius seminarii sunt publicata in illo volumine pretioso, « Teaching the Faith », et habetur variis in linguis. Mea suggestio haec est: ut Concilium agnoscat saltem aliquas conclusiones istorum congressuum vel seminariorum, quae (ut dicam ad transennam) iam Romanis Congregationibus sunt submissae.

5. Ut unum exemplum ex terris missionum dem, nos in India duas res fecimus: *a*) Habemus Centrum Catecheticum proprium, ubi periti

[7] Cf. p. 797.

instructionem sumere possunt et ubi directiones hierarchiae dantur; *b*) Adaptavimus illum celeberrimum Catechismum de Germania nostris conditionibus et cum hoc catechismo fecimus Syllabum pro nostris scholis. Hic sillabus multum laudatur in India, et etiam extra eam.

6. Etiam ubi habemus scholas omnino catholicas, ubi modo optimo possumus religionem catholicam docere, scimus ab experientia non multum fructum capi posse, usque dum, quod in scholis discitur, non adiuvetur instructione speciali, v. g. Catechismo diei Dominicae pro pueris et puellis parvis; vel Cursu speciali Apologeticae pro iuvenibus; vel Cursu praeparatorio ad Matrimonium, sicut ille qui habetur in Ottawa.

7. Semper est odiosum facere comparationes. Sed, ut illustrem quod volo submittere, hoc dicam. Durante bello transacto, eram Rector Cathedralis Bombayensis. Et decursu mei ministerii, obviam venimus multis militibus ex multis orbis partibus. Etiam habuimus multos visitatores, sicut etiam nunc habemus. Et, sine ulla intentione comparationem instituendi, multi admittebant illos ex America provenientes, propter eorum optimas scholas paroeciales et opera paroecialia bene organizata, optime sese conduxisse.

8. Quibus dictis, omnino concordo cum variis suggestionibus in Schemate factis.

Card. Godfrey: *De catechetica populi christiani institutione*:

Schema multa bona habet. Commissio nova et vetera protulit. Prolixum est et, meo humili iudicio, debet esse simplicius uti Patres in hac Commissione Praeparatoria aliis occasionibus dixerunt de aliis schematibus.

Directorium propositum in schemate potest esse utile sed quantum videtur, Catechismus ab Eminentissimo Card. Gasparri confectus erat optimus et uti norma habebatur pro Catechismis conficiendis. Nihilominus Directorium bene et comprehensive confectum et temporibus hodiernis adaptatum, esset, ni fallor, magnae utilitatis.

Ordo sequendus deberet esse universalis ita ut, salvis adaptationibus iuxta circumstantias et necessitates locales, vera uniformitas substantialis haberetur. Magistri apud nos optime praeparantur in scholis specialibus ubi, inter alia, Congregationes Sacerdotum, Fratrum et Sororum curant de praeparatione alumnorum pro futura missione educativa magistrorum vel magistrarum. Clerus saecularis etiam habet partem in magistris praeparandis.

Pagina undecima [8] numero nono: Seminaristae habent exercitia in scholis vicinis ut artem catecheticam apprehendant.

Est consuetudo apud nos in opera quae vocatur « Catholic Evidence Guild » (id est Societas laicorum et Sacerdotum ad exponenda et defendenda principia Catholica in locis publicis) quod seminaristae habeant partem tempore vacationum in illa Societate.

Multa quae in schemate proponuntur iam fiunt, substantialiter; et schema iuvabit ad principia recolenda et ad mentem Ecclesiae revocandam in re tanti momenti. Sanctus Pius Decimus ad Cathedram Petri electus sine mora insistebat de necessitate Catechismi et traditio Romanorum Pontificum stetit immutata.

In pagina tertia decima [9] numero octavo, ubi de pueris memoriae commendantibus textus et preces principaliores, verbum adderem de methodo catechistica olim apud nos vigente, quae optimos attulit fructus et adhuc facit. Pueruli recitant memoriter responsa ad interrogationes in Catechismis scriptis et postea magistri explicant significationem verborum et praecisam doctrinam Catholicam. Hodie non desunt qui adverse criticant hanc methodum.

Tamen meliorem non cognosco. Ex fructibus illius systematis excellentia eius apparet.

Card. RICHAUD: *De catechetica populi christiani institutione*:

Paucas observationes Em.mis ac Rev.mis Patribus submitto de hoc schemate acutissime confecto secundum postulationes bonae scientiae paedagogicae et modo vere practico.

Attamen velim dicere: si Directorium quoddam in materia catechetica, sive pro universali Ecclesia, sive pro aliqua natione vel regione, editum sit, et est valde exoptandum, non puto quod tale Directorium possit praecipere rigorosam dispositionem quae habetur pag. 5,[10] paragr. IV. Ordo enim expositionis non potest esse semper et ubique idem. Imo, ut notaverunt antiqui, saepe evolvit in sensum oppositum ordini realitatis. Ceterum, Divina Revelatio, de qua agitur in hac ipsa paragrapho, non semper servavit ordinem ibi propositum. Inde exoptabilis est quaedam licentia in Directorio universali, ita ut conferentiae nationales secundum psychologiam localem possint adaptare directivas ab Officio Pontificali datas, non sane de doctrina ipsa, sed de ordine servando in sua porrectione.

---

[8] Cf. p. 795.
[9] Cf. p. 796.
[10] Cf. p. 792.

Insuper, pag. 6,[11] n. V, non congruit temporibus nostris quod nulla sollicitudo apologetica fiat in catechismo, praesertim quando agitur de iuvenibus et de adultis.

Nam doleo quod, pag. 14,[12] nn. XII, XIII, XV, non satis apparet necessitas erudiendi iuvenes et adulti ad defensionem fidei.

In pag. 10,[13] necessarium est in paragr. IV indicare quod tota paroecia debet se sociare ad opus catecheticum: inquisitionem faciendo de pueris catechizandis; eis exemplum christianae vitae praebendo; suscipiendo cum caritate catechumenos ac neophytos; munifice suppeditando sumptus locorum et instrumentorum ad catechesim.

In eadem pagina, paragr. V, forsan in pluribus paroeciis esset inutile istud sodalitium vel simile, si aliunde adsit Consilium pastorale praecedenter propositum et si Actio Catholica concursum suum praebeat.

Devenit etiam inutilis associatio antea commendata a Sancta Sede « de Doctrina Christiana », si instituatur, ut rogat optime hoc schema, Officium dioecesanum Catechisticum.

Tandem, pag. 13,[14] n. VIII, ad istas praecellentes regulas circa methodum catecheticam, addenda est necessitas aliquorum exercitiorum practicorum, quae in concreto et fere materialiter introducunt notiones in puerorum memoriam ac psychologiam.

Quoad propositum Em.mi Cardinalis Frings, velim dicere quod sane exoptanda est aliqua commissio quae, post nostras disceptationes et nostra vota, faceret istam desideratam reductionem ac synthesim. Sed, humili meo sensu, puto quod multa non sint transferenda ad Commissiones postconciliares pro definitione punctorum praestantium, etiam practicorum. De his punctis, explicite Concilium debet se pronuntiare et directivas dare, quae non possent posthac minuere et mutare Commissiones post-Conciliares.

Card. DÖPFNER: *De catechetica populi christiani institutione*:

Inter signa vitae religiosae in Ecclesia hodierna certe adnumerandi sunt multiplices successus ac fructus, quos protulerunt recentiora incepta catechetica sive in partibus fidelium sive in missionibus. Liceat solo verbo alludere ad magnos congressus de re catechetica habitos his ultimis annis. Certe ab omnibus exspectatur, quod hae fructuosae tendentiae etiam a Concilio suscipiantur ac provehantur. Unde elucet magnum momentum, quod convenit Decreto « De catechetica populi Christiani institutione » elaborando. Schema propositum iam multas sug-

[11] Cf. p. 792.
[12] Cf. p. 797.
[13] Cf. p. 794.
[14] Cf. p. 796.

gestiones a motione catechetica prolatas reassumit et pro vita totius Ecclesiae fructificantes reddere intendit.

Imprimis — inter alia — laudanda veniunt sequentia:

a) agnitur momentum fundamentale catecheseos pro vita christiana ipsaque Ecclesia;

b) bona solutio affertur problemati catechismi universalis, quae et unitati fundamentali catecheseos et circumstantiis particularibus diversarum regionum et populorum consulit per Directorii conficiendi ordinationem;

c) intentio ad positivam attrahentem convincentem traditionem praeconii salutis potius quam ad doctrinas mere philosophicas vel apologeticas dirigitur;

d) curatur, ut non solum intellectus, sed etiam activitates practicae et vita catechizandorum veritate evangelica informentur;

e) commendantur leges psychologicae et paedagogicae observandae;

f) inculcatur necessitas speciali et catechizandis accommodato modo instituendi adulescentes, nupturientes, adultos, convertentes et revertentes (praesertim catecheseos fidelium adultorum necessitas magis in dies crescit!).

Attamen in omnibus capitibus, praesertim in capite II, continentur multa singularia seu particularia, quae magis ad ordinem executionis pertinent quaeque potius post Concilium, sed ex mente, immo ex mandato Concilii tractabuntur.

Ex altera parte proponendum esse videtur, ut in una eademque constitutione sermo fiat etiam de praedicatione verbi Dei; nam non videtur inveniri posse ratio, cur a Concilio tantum alter modus annuntiandi praeconium salutis tractetur.

Tota Constitutio aliam structuram habere posset, et quidem fere sequentem:

Prooemium.

Breviter indicentur circumstantiae vitae hodiernae: fides multorum languescit, subsunt fideles inevitabiliter multiplicibus influxibus saeculi fortissimis, in pluribus partis orbis ipsa substantia fidei et Ecclesiae in discrimen vocatur.

Etiam signa vitae religiosae de novo efflorescentis enuntientur: profundius sentitur mysterium Ecclesiae; impensius curatur annuntiatio praeconii salutis, praesertim motionibus biblica, liturgica, catechetica, homiletica concurrentibus; unde revera magna cum confidentia Mater Ecclesia sperat fore, ut ex instaurata annuntiatione praeconii salutis nova exurget vita per totam Ecclesiam, secundum verba Apostoli: « Omnis

enim, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine praedicante? Quomodo vero praedicabunt, nisi mittantur? sicut scriptum est: Quam speciosi pedes evangelizantium bona! » (*Rom.* 10, 11-15). Concludatur quod proinde Concilium libenter esse suum ducit proponere — quod a multis exspectatur — decretum de praeconio salutis annuntiando sive in catechetica institutione sive in praedicatione.

Caput I: *De Catechetica Institutione.*

1. Brevis Ordo materiae catecheseos: indicentur praecipuae veritates proponendae, i. e. explicationes praedicationis Christi et Apostolorum ac confessionis Ecclesiae, quae erunt fere sequentes:

a) Doctrina de Deo Patri omnipotenti secundum Sacram Scripturam;

b) de Christo magistro evangelium annuntiante et signis confirmante;

c) mors Christi qua redempti sumus;

d) resurrectio et glorificatio Christi, non solum ut argumentum divinitatis eius, sed etiam et imprimis ut mysterium salutis, cui in baptismate participamus;

e) doctrina de Christo ad dexteram Dei sedente et continuo in homines operante (est fundamentum pro doctrina de Ecclesia, de sacramentis, de vita christiana!);

f) Ecclesia, praesertim ut est mysterium Dei: ut plebs sancta Deo devota (*I Petr.* 2, 9), ut mysticum corpus Christi (*Eph.* 4, 15-16), qui per Spiritum suum in electis ministris aliisque corporis membris operatur;

g) doctrina de sacramentis et doctrina de vita christiana (ratione habita intimae earundem connexionis);

h) Sanctissimae Eucharistiae mysterium, quod est centrum vitae Ecclesiae;

l) regula vitae christianae non solum ex decalogo, sed etiam ex lege evangelii, imprimis ex lege caritatis et ex exemplo Christi atque sanctorum derivanda;

m) doctrina socialis Ecclesiae;

n) doctrina de fine ultimo, et quidem complete spectato, qui culminat in regno Dei consummato (*Mt.* 25, 34), « coelo novo et terra nova » (*Apoc.* 21, 1), in quo est « Deus omnia in omnibus » (*I Cor.* 15, 28).

2. De catechismo aliisque libris catecheticis: normae dentur tantum generales: de unitate fundamentali servanda, de applicandis illis

ad locorum et aetatis legentium necessitates, de relatione servanda ad Bibliam sacram, Liturgiam, vitamque christianam, de legibus psychologicis et didacticis respiciendis, de auxiliis pro catechetis.

3. De methodo institutionis catecheticae tradendae: de fine servando (scil. fides viva, quae est oratione et caritate operosa, excitanda et alenda); de ratione habenda non solum facultatis intellectivae, sed totius personalitatis catechizandi; de fontibus, quibus institutio catechetica utitur (S. Scriptura, Traditio, Liturgia etc.); de servandis legibus psychologicis et paedagogicis; de methodo proponendi veritatem non modo abstracto philosophico et apologetico, sed positivo, convincenti, concreto, vitali; de necessitate consulendi speciali institutioni catecheticae pro diversis classibus: pueri, adolescentes, nupturientes, adulti, ad Ecclesiam convertentes vel revertentes (regularum tamen pro his singulis classibus explicatio relinquatur Directorium conficientibus!).

Caput II: *De praedicatione verbi Dei.*

1) Dignitas et functio verbi Dei eiusque praedicationis ad fidem communicandam, excitandam et nutriendam;

2) principia essentialia a praedicatore servanda: de studio et meditatione S. Scripturae et doctrinae Ecclesiae; de eminentia homiliae inter alias praedicationis formas, qua textus S. Scripturae exponuntur; de functione liturgica concionis infra Missam; de necessitate audientes vere cognoscendi et praedicationem cum vita eorum coniungendi; de necessitate respondendi quaestionibus et anxietatibus hominum nostri temporis.

Conclusio.

Statuatur, ut Directoria sive pro catechesi et catechismis, sive pro praedicatione edantur; ad quorum editionem praeparandam convocetur commissio ex peritis totius orbis constans, similiter ac factum erat in praeparando hoc Schemate pro Concilio oecumenico.

Sic sperandum est fore, ut immensus labor et admiranda eruditio, quae in praeiacenti Schemate apparent, pro bono Ecclesiae fructificentur.

Exc. Hurley: *Observationes super Schema Constitutionis seu Decreti de catechetica populi christiani institutione*: Hoc schema multum placet; principia renovationis catecheticae a studiis et praxi modernis desumpsit. Hac occasione etiam ego nomine episcoporum meae regionis grati animi me profiteor erga hierarchiam Germaniae propter novum illum catechismum et erga hierarchiam Indiae propter adaptationem pro iunioribus pueris, quorum usum in versione anglica, pro iis qui linguam anglicam callent, mandavimus.

Observationem aliquam minoris momenti facio de divisione catechismi secundum tres Personas Sanctissimae Trinitatis, uti pagina 5 [15] linea 32 habetur. Non mihi placet quia, quamvis attributionem operis divini facimus secundum Personas, haec attributio imperfecta manet et confusionem gignere potest in mentibus puerorum. Creatio fit a Patre per Verbum in Spiritu Sancto et idem dici potest de Redemptione et Sanctificatione. Sanctificatio nostra est inhabitatio Patris et Filii et Spiritus Sancti. Ergo propono ut in divisione catechismi vitetur attributio Personis Sanctissimae Trinitatis. Divisio tamen de facto eadem remanebit cum historice ordo est: Creatio, Redemptio per Crucem et Resurrectionem et Sanctificatio per Ecclesiam.

Exc. PERRIN: *De cura animarum et communismo.*

Optarem tria sublineari in hoc schemate.

1) Solemniter inculcetur catholicis possidentibus ut conscii sint functionis socialis fortunae eorum et ut iustitiam socialem versus non possidentes colant.

2) Ut dignitas personae humanae magis ac magis colatur in manufacturis et officinis a catholicis moderatis.

3) Si paroeciae veras communitates efformant, ubi cor unum et anima una sunt, demonstrant optimo modo originem divinam Sanctae Ecclesiae, secundum orationem Christi ad Patrem Suum; « ut sint consummati in unum et cognoscat mundus quia tu me misisti » (*Io.* 17, 23).

Unam animadversionem adderem:

In linea prima paginae tertiae [16] scriptum est: « etsi non ignobili genere nati ». Haec sententia inter duos ordines dividit filios Ecclesiae Dei: qui nobili genere nati sunt et qui ignobili genere. Si haec sententia non potest tolli, optarem ut verbis huiusmodi utatur: « ii qui omni genere nati et etiam in Ecclesia Catholica baptizati... ».

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet.

De cura animarum et communismo: Placet: cum hesterno schemate componendum.

Card. MICARA: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum.

---

[15] Cf. p. 792.

[16] Cf. p. 798.

Sicut iam de quibusdam aliis schematibus, hic etiam dubitare licet an expediat Concilium ad minuta quoque descendere de iisque decernere.

Ceterum, declarata principia, sive theoretica sive practica, probantur.

Etsi in prooemio, pag. 3,[1] sufficienter asseratur, vehementius fortasse urgendum esse videtur « nullo sacerdotem quemlibet officio tenetur — ut monuit S. Pius X et Romana Synodus memoravit, art. 274 — nullo artiore nexu obligari » quam mandato christianae doctrinae tradendae.

Iure meritoque agnoscitur *unicum* catechismum universae Ecclesiae diversis locorum et discentium conditionibus non aptari (pag. 4,[2] linea 26 ss.) ideoque magis ad finem inservire Directorium tradens normas generales pro singulis catechismis, curantibus Conferentiis Episcopalibus, conficiendis.

Opportune denique commendatur subsidia audiovisiva ad lumen veritatis ostendendum (n. XVIII, pag. 15 [3]).

Parum tamen sufficiens videtur quasi per transennam ibidem moneri etiam « per libros » doctrinam christianam evulgandam esse, cum hodie praesertim, aptis aptissimum libris ad catechesim opus sit.

Ad curam animarum et Communismum quod attinet, praestat fortasse ut n. XV, pag. 8,[4] inter primas normas connumeretur, opportunius post expletum n. I, pag. 5,[5] linea 3, quo rectius ostendatur quantum valeat bonum pastorum exemplum pro defendendo grege ab insidia materialismi.

Relate ad reprobationem quorumdam usuum et morum devotionalium (n. X, pag. 7,[6] lineis 7-8), verba videntur nimis dure sonare, cum fides simplicioribus etiam formis expressa, non deprimenda esse sed potius elevanda sit.

Potest denique quis mirari ne verbum quidem esse prolatum de decreto S. Officii, diei 1 iulii 1949.

Card. PIZZARDO: Ambo Schemata generaliter inspecta valde placent. In particulari placet quod proponatur Directorium ad conficiendos Catechismos particulares.

Placeret etiam Institutio Internationalis Commissionis Episcoporum et peritorum laicorum, quae sub ducto Sanctae Sedis studeat, videat

---

[1] Cf. p. 790.
[2] Cf. p. 791.
[3] Cf. pp. 797-798.
[4] Cf. p. 801.
[5] Cf. p. 799.
[6] Cf. p. 800.

et sedulo foveat ea omnia quae ab erroribus atheismi, Communismi et laicismi homines defendat, praesertim in America Latina et in Africa.

Card. ALOISI MASELLA: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum: secundum ea quae exposita fuerunt ab Em.mis Cardd. Liénart, Frings, Suenens.

De cura animarum et communismo: Placet iuxta modum: Placent ea quae proposita fuerunt ab Em.mis Cardinalibus. In Paragrapho X oportet meo iudicio mentionem facere de auxilio pietatis et devotionis a Summis Pontificibus pluries commendatis v. g. erga SS. Eucharistiam, Beatissimam Virginem Mariam, etc.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum utrumque Schema, ratione habita de his quae proposui [7] et de animadversionibus ab Em.mis et Rev.mis Patribus factis. Praesertim voto generali ab Em.mo Cardinali Frings emisso, omnino adhaereo.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum, perpensis dictis ab Em.mis Liénart, Ruffini.

Episcopi uniuscuiusque Nationis decernant de catechismo unico. In Argentina a mense augusti a. 1937 viget pro tota Natione unicus catechismus.

In paroeciis urgeatur Associatio Doctrinae christianae (cf. S. Congr. Conc. 12 ian. 1935 et can. 711 § 2).

De cura animarum et communismo: placet secundum ea quae dixit Em.mus Ciriaci.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum.[8]

Card. FRINGS: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum:[9] modus est: 1) Mitigetur laus Catechismi Romani, ne definiri videatur inerrantia Catechismi Romani.

2) Quoad « Directorium »: si directorium praecipiatur quoad materiam, commendetur tantum quoad formam, ut maneat libertas res ordinandi. De cetero adhaereo iis, quae dixerunt Eminentissimi Suenens et Ruffini.

De cura animarum et communismo: Placet.

---

[7] Cf. pp. 812-813.
[8] Cf. pp. 813-814.
[9] Cf. pp. 814-815.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[10]

Card. VALERI: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet, et conficiatur Directorium in singulis nationibus, sicuti in pag. 5,[11] n. 3, dicitur, seposita idea alicuius Catechismi universalis. Adhaereo etiam iis quae Em.mus Card. Frings nuper dicebat de institutione Subcommissionis quae ordinet totam materiam de qua heic disputatum est vel disputabitur, expungat quae ad futuram redactionem Codicis referuntur, reducat relationes ad essentialia, componat simul ea quae plus minus similia sunt, etc.

De cura animarum et communismo: Placet.

Card. SIRI: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum: capite primo, n. IV, pag. 6,[12] in enumeratione argumentorum tractandorum, clarius et explicite enumeretur pars moralis.

Capite III, n. XVI, pag. 15,[13] lineis 11-15, ne determinetur spatium trium vel quattuor annorum: hoc impedit aptationem meliorem circumstantiis.

Denique: in voto Em.mi Frings.

De cura animarum et communismo: Placet: in voto Em.mi Relatoris.

Card. D'ALTON: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum.

1. Principia generalia Schematis « de catechetica instructione » generatim placent. Tamen non placet propositum (pagina octava) [14] ut etiam laici sint *membra* Pontificii Officii Catechistici cuius erit regulas et normas generales statuere de pastorali catechistica. Adhibeantur utique laici tamquam *consultores* huius Officii, sed meo iudicio, omnino non decet ut laici sint membra Officii quod habet potestatem edendi normas obligatorias in Ecclesia.

2. Velim ut conficiatur caput speciale de sacra praedicatione in quo principia quaedam generalia declararentur et etiam normae statuerentur de erudiendo sacerdotes, etiam post ordinationem, in arte praedicandi.

De cura animarum et communismo: Non placet utpote stylo omnino nimis diffuso conscriptum. Insuper ea quae dicuntur pagina quarta,[15] a linea decima ad lineam decimam octavam, meo iudicio, debent vel omnino omitti vel modo accuratiori conscribi.

---

[10] Cf. pp. 815-816.
[11] Cf. p. 791.
[12] Cf. p. 792.
[13] Cf. p. 797.
[14] Cf. p. 793.
[15] Cf. p. 799.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum: hoc est, attendatur ad doctrinam includendam circa Aposolatum et modo specifico circa catechismum pro adultis.

De communismo agatur simul cum schemate anteacta die tractato, cum observationibus in folio adnexo indicatis:

In pag. 7,[16] n. X, lineis a 7 ad 9, post verbum « ecclesialem », tantum videtur debere dici: « ita ut ii minime contenti sint suis dumtaxat moribus devotionalibus », prosequendo postea verbis: « itemque rite eos instituant... etc. ».

In pag. 7, n. XII, linea 34, ultimum comma huius numeri ita videtur redigendum: « moneantur de gravi officio, quo adstringuntur *suffragium ferendi* eosque tantummodo candidatos eligendi, qui vere videantur *rectius* esse functuri munere eis tribuendo ».

Adhaereo dictis a Card. Frings.

Card. LÉGER: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum: attentis quae dicta sunt ab Em.mo Suenens de apostolatu, ab Em.mo Liénart de fide alenda, ab Em.mo Döpfner de praedicationis verbi Dei emendatione; et debemus insistere in praeparatione laicorum.

Mihi valde placet praesens schema de catechetica institutione quia conforme est in omnibus suis partibus authenticae notioni catechesis. Particulariter opportuna mihi apparent: propositio « directorii communis et universalis » (pagina quarta [17]); ordo propositus pro diversis partibus catechismi (pagina quinta [18]); ea quae dicuntur de methodo (praecipue articuli III, V, VIII).

Desiderarem ut formatio proposita pro magistris sit primarie theologica utque proponatur elaboratio *verae theologiae pastoralis* (de qua in articulo nono paginae undecimae [19]).

De cura animarum et communismo: Mihi valde placet textus praesentis schematis *de cura animarum et communismo* quia doctrina et disciplina ibi propositae mihi videntur positivae et inde vere efficaces sed ut dixi heri hoc schema ad Commissionem de regimine Episcoporum remittatur ut novum schema elaboretur.

Quoad propositionem Em.mi Frings:

a) Bene definire scopum Concilii, ut locutus est Summus Pontifex de « aggiornamento » Ecclesiae; sed quomodo fieri potest? Aliter opinio publica frustraretur.

[16] Cf. p. 800.
[17] Cf. p. 791.
[18] Cf. pp. 791-792.
[19] Cf. p. 795.

b) Ad principia standum est, ut Em.mus Montini heri eloquenter etsi discrete statuit.

c) De minimis non curat praetor.

d) Non sumus praeparati ad initium Concilii proximo mense octobri habendum. Unde in proximo conventu iunii studeantur schemata emendata et praeparata ad episcopos mittenda. Et quam primum nominetur Commissio de Codicis recognitione.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum.[20]

Card. MONTINI: Placet utrumque Schema. *Quoad primum Schema*: valde opportunum est ut Directorium, vel parvus Cathechismus conficiatur pro universa Ecclesia, qui quidem liber contineat formulas memoriae tradendas catholicae fidei, precumque ab omnibus cognoscendarum et recitandarum. Adhaereo praesertim his quae Cardinales Liénart, Suenens, Richaud dixerunt, imprimis de integranda institutione catechetica cum formatione et incremento habitus fidei, ac eius professione.

Quoad secundum: optandum est ut unicum Schema praeparetur: istud cum illo pariter de communismo tractante hesterna die fundatur. Adhaereo item suggestionibus ab Em.mo Card. Relatore de opportunitate omnes errores condemnandi verbis caute selectis.

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: adhaereo praeprimis Em.mo Cardinali Relatori et etiam animadversionibus propositis praecipue ab Eminentissimis Cardinalibus Liénart, Gracias, Godfrey. Opto quod in praxim deducantur vota prolata ab Em.mis Cardd. Frings, Ruffini circa confectionem et ordinationem schematum et decretorum generalium Concilii Vaticani II.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet.

Card. GODFREY: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum: In votis Eminentissimorum Cardinalium Frings, Ruffini, Richaud. Alia scripsi in folio.[21]

De cura animarum et communismo: Placet: ad mentem Eminentissimi Relatoris.

Card. CONFALONIERI: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum: scilicet, Schema expoliendum.

In n. IV recolantur praecepta divina et oratio.

---

[20] Cf. pp. 816-817.
[21] Cf. pp. 817-818.

De cura animarum et communismo: Placet iuxta modum: scilicet: componatur hoc Schema cum Schemate aliunde proposito de eadem re. Attendantur quae dicta sunt ab Em.mo Cardinali Relatore.

De quaestione generali: expectatio de Concilio Oecumenico pergrandis est, ubique; ideoque apte parandum, ne delusio postea fiat, cum obviis gravissimis consectariis.

Card. Richaud: Placet iuxta modum: secundum dicta quae scripsi in folio adnexo.[22]

Card. König: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet quoad substantiam. Ad particularia nimia ne descendat schema. Dies catechistica apud nos, v. gratia, non videtur necessaria quia aliter providetur.

De cura animarum et communismo: Placet: et componatur cum alio schemate de communismo et ad mentem Praesulum sub dominatione communismi.

Card. Döpfner: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum: cf. folium adnexum.[23] Assentio dictis a Card. Liénart, Gracias, Richaud, Suenens.

Quoad Concilium praeparandum assentio Card. Frings et Card. Léger.

De cura animarum et communismo: Placet iuxta modum: componatur cum alio schemate a commissione de episcopis exarato, sed magis respiciatur schema praeiacens, quod spiritu magis pastorali imbutum est.

Card. Marella: Placent: ambo schemata omnino placent ad mentem Em.mi Card. Ciriaci, additis aliquibus pertinentibus suggestionibus a Patribus sapienter prolatis.

Adhaereo libenter propositioni ab Em.mo Card. Frings factae, si haec Beatissimo Patri placuerit et sic et in quantum in praxim deduci poterit.

Card. Meyer: Placet: ad mentem ipsius Relatoris. Adhaereo iis quae ab Em.mis Frings, Ruffini, Léger et aliis proponebantur de componenda tota materia Concilio subiicienda.

Card. Alfrink: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum: 1) In cap. II ubi de organisatione institutionis cate-

---

[22] Cf. pp. 818-819.

[23] Cf. pp. 819-822.

cheticae agitur, detur quaedam libertas pro diversis conditionibus localibus.

2) Ad pag. 5,[24] num. IV omittatur, quia ordo illic propositus non semper adhiberi potest. Dependet a methodo catechetica qui adhibetur.

3) In pag. 6 [25] sub num. VIII ubi de lectione N. T. sermo est, aliquid videtur dicendum de Vetere Testamento.

De cura animarum et communismo: Placet iuxta modum: i. e. sermo ne fiat exclusive de doctrina sociali Ecclesiae inculcanda, sed etiam de doctrina Sociali Ecclesiae ad actum deducenda, praesertim a catholicis.

Card. SANTOS: Placet: in voto Em.mi Cardinalis Relatoris quoad coaptationem Decreti De Communismo cum Decreto hesterna die exposito a Commissione De Episcopis.

Praeterea, adhaereo iis quae Em.mus Card. Frings exposuit.

Card. RUGAMBWA: Placet iuxta modum: secundum ea quae proposita sunt a Patribus Cardinalibus Ciriaci et Frings. Sed etiam satagere debemus ut efformentur scholae pro catechistis ad adiuvandos Sacerdotes, non obstante difficultate pro solutione laboris.

Card. RITTER: Placet: ad hanc occasionem volo exprimere etiam meam anxietatem circa organizationem Concilii ut bene observat Em.mus Cardinalis Frings.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum: id est habita ratione animadversionum Em.morum Patrum praesertim observationum Em.mi Card. Suenens quoad apostolatum in explanatione catechismi et relate ad praeparationem in receptione sacramenti matrimonii; et habita ratione etiam animadversionum Em.mi Card. Ruffini, speciatim quoad n. V Schematis in quo videtur minui vis can. 711, quoad sodalitium doctrinae christianae.

De cura animarum et communismo: Placet iuxta modum: videlicet: ad mentem Em.mi Relatoris ut Schema concordetur et in unum redigatur cum alio Schemate de eadem materia tractante. Placet etiam quae hesterna die hac de re explanavit Em.mus Card. Bea.

Card. SUENENS: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet: hoc sensu: ne sit catechismus universalis, sed Directorium ubi principia darentur. Vellem ut nexus doctrinae et apostolatus officii clare in

---

[24] Cf. p. 792.
[25] Cf. p. 792.

catechismo appareat. Vellem pariter ut instauretur praeparatio obligatoria ad matrimonium secundum notam adnexam.[26]

De cura animarum et communismo: Placet iuxta modum: ratione habita observationum Patrum, praesertim illorum qui sub communismo vivunt.

Card. OTTAVIANI: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet: edatur brevis et elementaris catechismus pro omnibus, relicta libertate pro maiori catechismo.

De cura animarum et communismo: Non placet: est theoreticum et non practicum.

Card. DI JORIO: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum: attentis praecipue quae de directorio catechistico universali in hac sessione proposita sunt ab Em.mis et Rev.mis Patribus.

De cura animarum et communismo: Placet iuxta modum: prae oculis praecipue habens quae ab Em.mis Patribus Relatore (quoad communismum) et Frings (de selectione argumentorum quae Concilio erunt proponenda) dicta sunt.

Card. ROBERTI: Placent iuxta modum schemata ad unitatem reducenda iuxta mentem Em.mi Relatoris et animadversiones factas ab Eminentissimis et Rev.mis Patribus.

De gravi quaestione proposita ab Em.mo Cardinali Frings, haec dicenda puto. Subcommissio pro ordinando Concilio, quod ad se spectat, eiusmodi res consideravit et hac ratione putat res posse componi: Subcommissio pro emendationibus seu emendamentis paret novam editionem conflatam ex omnibus schematibus, ad unitatem reductis, resecatis duplicationibus et non necessariis elementis. Haec nova editio ad Episcopos mittatur, qui parent suas animadversiones in Concilio disputandas.

Ceterum Subcommissio pro ordinando Concilio ab hac Commissione Centrali accipiet monita et consilia opportuna.

Card. JULLIEN: *De catechetica populi christiani institutione*: Placet iuxta modum, idest iuxta animadversa 1) ab Em.mo Suenens, in specie de apostolatus spiritu deque solida praeparatione matrimoniali (de qua quidem in schemate De animarum cura in genere, sed per transennam [pag. 21 [27]]); 2) ab Em.mo Richaud.

---

[26] Cf. pp. 809-812.

[27] Cf. p. 686.

De cura animarum et communismo: Placet iuxta modum, ita ut etiam agatur, cum summa sed acuta prudentia, de sic dicto capitalismo, qui nihil est nisi species materialismi, technicismi, sine igitur Deo.

Sane duo schemata in uno concordentur.

Quid vero de nova Subcommissione instituenda de rebus discutiendis aut omittendis, rem censerem quamprimum submittendam iudicio Sanctissimi, attenta experientia hucusque habita de multis hucusque propositis, quae minime spectant ad Concilium Oecumenicum. Tantus autem labor Commissionum praeconciliarium valde utilis remanebit, sive pro Instructionibus post Concilium dandis, sive pro Codice aptando.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum utrumque schema; 1) sed quoad substantiam tantum prae oculis omnino habitis illis quae sapienter dicta fuerunt a singulis Patribus; 2) illa quae normas referunt nimis minutas supprimantur; 3) pariter omittantur illa quae ad Officia in Curia instituenda pertinent.

Plene et ex corde illis generatim adhaereo quae, duce Em.mo Card. Frings, ab aliis Patribus etiam proposita fuerunt atque a pluribus Eminentissimis probata. Forsan utile esset magis iam definitam propositionem disputationi praesentare, postea Sanctissimo subiiciendam.

Card. HEARD: Placent schemata ambo. Adhaereo votis Em.mi Frings cum votis Em.mi Roberti coniunctis.

Card. BEA: Placet iuxta modum utrumque schema, ratione habita animadversionum ab Em.mis Cardd. factarum. De praedicatione Verbi Dei explicite loquendum est. Adhaereo iis quae proposuit Em.mus Card. Frings. Exspectatio de Concilio est maxima, etiam apud non-catholicis; quare accurate praeparandum est non tantum in genere, sed concrete. Desiderandum esset ut schemata definitiva ante Concilium Episcopis mitti possint.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: Attentis observationibus factis ab Em.mis et Exc.mis Patribus et quibusdam hic scripto adiunctis.

Adhaereo proposito ab Em.mo Frings et aliis Patribus secundum praecisiones propositas ab Em.mo Card. Valeri, si Summo Pontifici placet.

Observationes *De cura animarum et communismo*:

1) Par. X in pag. 7[28] esset in se magni momenti sed: *a*) quaenam sunt illae devotiones de quibus agitur? *b*) quid de devotione ad B. Vir-

[28] Cf. pp. 800-801.

ginem et eius Rosarium? *c*) non video *specialem* utilitatem lecturae Sacrae Scripturae contra communismum, nisi saltem associetur lecturae aliorum documentorum, maxime illorum Magisterii Ecclesiae in hac materia.

2) In pag. 8,[29] par. XVI linea 27, loco vocis *socialis* suggererem ut dicatur *oeconomicae.*

3) In pag. 11,[30] par. XXII linea 13, omitti posset vox *dialecticum.*

4) In pag. 10,[31] par. XXIV, lin. 34 suggererem ut dicatur *convenientius* loco *commodius et beatius.*

Card. ALBAREDA: Placent ambo schemata secundum dicta a Patribus Cardinalibus Liénart et Suenens. Adhaereo praesertim propositioni de Subcommissione constituenda ab Eminentissimo Frings sapienter proposita.

Beat. GORI: Placet iuxta modum utrumque schema: id est De institutione catechetica et De cura animarum, attentis observationibus factis ab Em.mo Card. Relatore et Em.mis Patribus Liénart, Ruffini, etc. Adhaereo libenter propositioni Card. Frings.

Beat. CHEIKHO: Placet, attamen attendendae sunt observationes quas Em.mi et Exc.mi Patres fecerunt.

Exc. FELICI: Placet.

Postulatum Eminentissimorum Patrum, qui anxietatem de futuro Concilio manifestant, Ss.mo Domino, ut par est, deferetur.

Liceat tamen mihi aliqua Commissioni communicare, quibus anxietates forsan minuantur:

a) Illud munus quod novae subcommissioni committi petitur, iam practice demandatum est a Ss.mo Domino Subcommissionibus de emendandis schematibus et de materiis mixtis. Illa, scilicet Subcommissio de emendandis schematibus, plures iam, iuxta vota prolata ab hac Commissione Centrali, conclusiones protulit de acceptandis schematibus vel de iis amandandis novo Codici. Ex alia parte mox suos labores incipiet Subcommissio de materiis mixtis.

b) Aliqua Constitutionum schemata (ad sex et magni ponderis) iam selecta sunt et ex parte a Latinistis revisa: ea intra mensem iulium Episcopis omnibus, si Ss.mo placuerit, distribuentur, ita ut, initio Concilii, ii primam materiam tractandam perpendere potuerint.

---

[29] Cf. p. 801.
[30] Cf. p. 802.
[31] Cf. p. 802.

c) Subcommissio sic dicta « del Regolamento » in eo est ut normas Concilii celebrandi Ss.mo deferat. His normis multae forsan difficultates minuentur: quae reliquae erunt, auxilio Dei eas speramus superatum iri.

d) Quoad finem seu scopum Concilii, ille iam determinatus est a Summo Pontifice: pressius illum determinare, meo humili iudicio, spectat potius ad Concilium Oecumenicum sub potestate Summi Pontificis adunatum.

Exc. O'Connor: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum: schema magna cum cura confectum est atque argumenta agitat quae numquam satis commendantur.

Attamen maiorem ego suaderem cautelam circa methodum in catechizandis pueris propositam quae in pagina duodecima,[32] capitis tertii, linea octava et sequentibus a verbis « Pueri alliciantur oportet... » exhibetur.

Curandum enim est ne textus possit favere opinioni quorumdam educatorum qui veritates fundamentales Fidei pueros docere recusant, eo quod pueri sufficientem intelligentiam talium veritatum nondum assecuti essent.

De cura animarum et communismo: placet iuxta modum: mea humili opinione opportunius esset si, in redigendo novo schemate circa communismum, assumatur optima tractatio circa idem argumentum, ab Em.mo Relatore Pontificiae Commissioni Ante-Praeparatoriae proposita, et impressa in « Actis et Documentis Concilio Vaticano II apparando » volumine tertio (« Proposita Sacrarum Congregationum ») pagina centesima duodevicesima et sequentibus.

Huiusmodi tractatio hanc praebet utilitatem quod a solidis fundamentis scientificis exorditur atque concreditis postulationibus et votis ab universo Episcopatu expressis, maxime respondere videtur.

Exc. Chávez y Gonzalez: Placet utrumque schema, cum animadversionibus factis ab Em.mis Cardinalibus Frings, Ruffini, et ad mentem Em.mi Cardinalis Relatoris.

Exc. Silva Santiago: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum: nempe praesertim cum observationibus factis ab Em.mis Cardinalibus Spellman, Liénart, Richaud et Ruffini. Iuxta has observationes, liceat mihi insistere in tribus considerationibus: 1) De necessitate statuendi clarissimo modo nexum exsistens inter institutionem catecheticam et apostolatum. 2) In praeparatione obligatoria

[32] Cf. p. 796.

ad matrimonium. 3) In necessitate alicuius instructionis apologeticae pro iuvenibus.

De cura animarum et communismo: placet iuxta modum: id est iuxta mentem Em.mi Cardinalis Relatoris eo sensu quod duae Relationes quoad communismum in unam redigantur; sed semper quod hoc fiat praecise ut melius et perfectius adimpleantur iustissimae observationes Em.mi Card. Ottaviani.

Liceat denique mihi humillime adhaerere propositioni Em.mi Cardinalis Frings ut omnino necessariae propter rationem allatam ab Em.mo Card. Bea.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum: ne omittatur, sicut iam dictum est, in numero IV, Cap. I, adiicere aliquid de B. V. Maria, in expositione de principiis doctrinae catecheticae. Similiter, ne omittatur decernere Directorium de normis generalibus ut in singulis catechismis elaborandis servari debeant. Adhaereo etiam a Cardinalibus Ciriaci et aliis Patribus dictis.

De cura animarum et communismo: placet iuxta modum: adhaereo in omnibus dictis ab Em.mis Cardinalibus Relatore et aliis Patribus.

Exc. COORAY: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum: i. e. ad mentem Patrum qui locuti sunt, speciatim Em.mi Cardinalis Döpfner de catechismo ordinando.

Adhaereo etiam propositioni ab Em.mo Card. Frings factae: nempe ut instituatur Commissio specialis ad exaranda decreta conciliaria, quae autem debent esse de principiis generalibus; attamen ne perdantur informationes particulares tam laboriose collectae et in regimine Ecclesiae tam utiles, istae serventur vel in appendice vel aliquo alio modo apto.

De cura animarum et communismo: placet iuxta modum: i. e. ad mentem Patrum qui locuti sunt. Hoc etiam velim addere (in schemate de communismo: pag. 5 [33] n. V): sicut saepe saepius iam dictum est, evitanda est expressa citatio documentorum, etiam pontificiorum. Et hoc in casu res est tam magni momenti, ut optanda sit declaratio expressa normarum de muneribus dominorum et opificum saltem per capita principalia.

Exc. MCKEEFRY: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum; animadversiones Em.morum Cardd. Suenens, Godfrey saltem considerandae sunt.

---

[33] Cf. pp. 799-800.

De cura animarum et communismo: placet iuxta modum, secundum observationes Em.morum Cardd. Montini, Alfrink et Döpfner.

Propositioni factae ab Em.mis Frings et Léger adhaereo, etiam verbis adiunctis ab Em.mo Card. Jullien.

Exc. LEFEBVRE: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum: attentis dictis a Patribus. Adhaereo iis quae dixerunt Eminentissimi Card. Frings et Card. Roberti (attamen videtur quod iam existit Commissio de emendationibus).

De cura animarum et communismo: placet iuxta modum: attentis quae dixit Eminentissimus Relator et animadversionibus quae sequuntur:

Pagina 8:[34] XVI et XVII deleantur: inutiliter dicta; pagina 7:[35] par. X quid significat « usibus seu moribus devotionalibus »?

Exc. HURLEY: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum: i. e. ad mentem Em.mi Cardinalis Döpfner quoad ordinationem stabiliendam inter constitutiones de instructione catechetica et praedicatione, et secundum scriptum adnexum.[36]

De cura animarum et communismo: placet iuxta modum: i. e. iuxta ea quae dicta sunt de componendis schematibus de communismo et ad mentem illorum qui tractationem magis pastoralem commendaverunt.

Circa ordinationem Concilii valde placet votum Em.mi Card. Frings et quamvis Exc.mus (Felici) remedium partialem anxietatibus protulerit, manet quod labor Concilii unitate carebit nisi aderit schema introductorium, solidum, clarum, animum illuminans et movens de Ecclesia et operositate sua apostolica in adiunctis hodiernis quod omnia alia schemata illuminabit.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum:[37] *primum schema* secundum animadversiones Eminentissimorum Cardinalium Suenens, Liénart, Richaud et Döpfner.

De communismo, secundum animadversiones Eminentissimi Ciriaci.

Adhaereo propositioni ab Eminentissimo Cardinali Frings factae de Concilio praeparando coniunctae cum animadversionibus ab Eminentissimo Roberti factis.

Exc. ŠEPER: Placet.

Exc. BAZIN: Placet, attentis animadversionibus Em.morum Patrum. Omnino assentio voto ab Em.mo Card. Frings expresso.

---

[34] Cf. p. 801.
[35] Cf. p. 800.
[36] Cf. pp. 822-823.
[37] Cf. p. 823.

Exc. BERNARD: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum: ratione habita observationum ab Em.mis Cardinalibus Suenens, Liénart et Richaud.

Adhaereo plene voto Em.mi Cardinalis Frings de immediata praeparatione Concilii, et gaudeo de dictis ab Exc.mo Felici Secretario Generali huius Commissionis.

De cura animarum et communismo: placet iuxta modum: schema cum alio schemate de communismo a Commissione de episcopis exposito coordinetur.

Exc. BERNIER: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum ab Em.mis Cardinalibus Liénart et Suenens propositum.

De cura animarum et communismo: placet iuxta modum iam a me expositum hesterna die de analogo schemate a Commissione de Episcopis et regimine dioecesium parato. De cetero sponte adhaereo propositioni Em.mi Cardinalis Frings circa immediatam Concilii praeparationem, habita etiam ratione animadversionum Em.mi Cardinalis Roberti et Exc.mi Secretarii Generalis.

Exc. YAGO: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum: Relinquenda est libertas quoad ordinem servandum in catechismo docendo, ut dixit Em.mus Card. Richaud.

De cura animarum et communismo: placet iuxta modum, ad mentem Eminentissimi Cardinalis Relatoris. Duo schemata de communismo emendentur et in unum redigantur secundum observationes a Patribus factas.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet utrumque schema.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placent ambo schemata. Vellem addere notulam de impugnatione contra communismum atheisticum; experientia localis in Vietnam hoc docet: quod quanto acrius impugnatur communismus in parte libera regionis vietnamensis, tanto mitius agunt communistae erga christianos qui degunt sub eorum potestate, nam volunt probare quod christiani possunt bene vivere cum eis.

Exc. BENGSCH: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum: secundum ea quae dicta sunt ab Em.mis Cardd. Liénart et Döpfner.

De cura animarum et communismo: Placet iuxta modum: secundum intentionem ab Em.mo Relatore declaratam et secundum ea quae dixi heri ad rem de altero schemate huius materiae.

Exc. VERWIMP: Utrumque schema placet. Attamen Directorium unicum, non unicus catechismus componatur de doctrina christiana. Placent quae dixit Eminentissimus Dominus Frings de Concilio praeparando.

Exc. JELMINI: Placent ambo schemata. His quae dixerunt Eminentissimi Montini, Suenens, Liénart, Ruffini, Richaud, Döpfner de communismo et de catechetica institutione libenter subscribo: toto corde adhaereo propositioni Eminentissimi Card. Frings, ab aliis Eminentissimis confirmatae, de praeparatione Concilii.

De catechetica populi christiani institutione:

Schema placet *iuxta modum*. Non placet *directorium* in tertio commate primi capitis propositum. Placet ut Sacrosancta Synodus iuxta vota iam proposita in Tridentino et in propaedeusi Vaticani primi procedat, scilicet ut *promulgetur unicus catechismus ad parochos* pro tota Ecclesia cuiuscumque ritus, unde synopsim totius veritatis divinae per breves, perspicuas et immobiles formulas ipsi hauriant et christiano populo communicent. Ex hoc catechismo universali, latina lingua exarato, convertentur in catechismos singulis nationibus proprios formulae praecipuae et maiores christianae doctrinae, omni variatione quoad sensum prorsus reiecta. Quibus servatis addentur tamen, vel addi poterunt, explicativae formulae vel glossae, pro vario ingenio populorum et gradu aetatis, quales et quam multae requiri videbuntur pro adiunctis.

Hoc autem votum in duobus argumentis fundatur:

1) Cum totum Concilium in hoc potissimum insudaverit, ut res atque instituta Sanctae Ecclesiae pro opportunitate temporum nostrorum aptentur, supervacaneum videtur, ut, facta hac magna instauratione et aptatis rebus nostris in universa Ecclesia, iterum alia aptatio fiat in singulis Ecclesiis. Aptatio enim, quae iam facta esse supponitur, uno ore enuntianda est.

2) Sancta Ecclesia (meo iudicio) non indiget varietatis progressu, sed unitatis augmento, quod non tantum in verbis, sed in rebus consistit. Huc enim et saecularium rerum ordo toto orbe terrarum manifesto unit. Unde timeo ne facultas suum cuique nationi concessa edendi catechismum, dissensiones multiplicet, imo errores interserat, utpote lugendum est, si sapimus, nunc temporis, cum ex. gr. catechismi dioecesani quidam doctrinam de limbo pro adultis confidenter et temere quidem, sed quieto animo, doceant.

Ceterum quaedam adnotantur in sequentibus, quae non bene constare videntur.

Pag. 4:[38] *praecepta maioris momenti... legis divinae.* Non bene sonat in lege divina discretio maioris et minoris momenti. Quaenam enim mente concipi potest divina lex, quae non plenum obsequium voluntatis nostrae elicere debeat? Aut quid intererit inter divinum et divinum praeceptum? Sunt utique gradus in voluntate divina circa perfectionem nostram (nam quaedam sunt in praecepto, quaedam vero in consilio), sed inter praeceptum et praeceptum divinum dividere nefas est.

Pag. 4: *iuxta peculiaria adiuncta locorum.* Cum nota peculiaris ac divina Evangelicae doctrinae in eo praefulgeat, quod independenter ab omni peculiaritate ex adiunctis historicis manante vera atque certissima sit, non est nimis urgenda ea accommodatio catecheseos ad multiformitatem conditionum. Oportet quidem accommodari eam ad captum hominum diversificatum iuxta aetates et mores audientium, at praesertim in parte dogmatica prae oculis habendum est immobilem veritatem ab Ecclesia proponi, ideoque methodicam rationem variari posse iuxta ingenium discentium et docentium, sed eam variationem non esse urgendam, cum parvi momenti fiat prae immutabilitate doctrinali et agilitate gratiae didacticum officium concomitantis. Non est enim mobilizandum dogma, sed immobilizanda divinitus mens discentis. Unde catechismus universalis invehendus est, ubique Ecclesiae, in catholicas scholas.

Pag. 5,[39] ad comma III: *normae generales.* Normae huiusmodi ad enuntiandum nunquam parere poterunt eam identitatem originalem formularum, quae in catholica catechesi requiritur. Unde velim formulae praecipuae ac vere fundamentales promulgentur a Sancta Sede ita ut variari nequeant in catechismis nationalibus, cum contra explicativas formulas inferiores pro ingenio et opportunitate accommodari et magis minusve dilatari liceat, quemadmodum supra declaravimus.

Pag. 12,[40] ad comma I: *Proprius finis est... ut non tantum doctrinam etc.* Formula (meo iudicio) vitiosa est, quippe quae res heterogeneas confundat. Finis enim, quem docendo intendimus, proprius et per se nihil aliud est quam communicatio alicuius scientiae atque illuminatio intellectus. Vis autem est ipsius rei scitae voluntatem excitare. Non ergo dicere potes finem proprium esse in linea boni appetendi, cum contra sit tantummodo in linea veritatis agnoscendae. Non sunt miscendae paraenesis et doctrina, quandoquidem propositum finem excitandi ad recte vivendum vel solis exhortationibus, vel invitationibus, vel exemplo melius fortasse consecuturi sumus. Catechista autem primario et per

[38] Cf. p. 791.
[39] Cf. p. 791.
[40] Cf. p. 796.

se munus docendi exercebit, non vero exhortandi aut exemplandi. Praeterea hic confunditur finis operis, qui mere theoreticus est, cum fine operantis, qui profecto practicus quoque esse debet.

De cura animarum et communismo:

Pag. 4:[41] *Non expedit... ut communismus oppugnetur, quatenus... iniuste procedit.* Infelicem censeo totam hanc pericopen. Si enim non expedit, ut directe oppugnemus communismum, quatenus ad bonum sociale promovendum iniuste procedit, nulla superest via impugnandi eum. Velim ergo ut cautiore phrasi loquamur, exempli gratia: *Expedit autem ut in oppugnando communismo Ordinarii et parochi expresse ac directe doceant pravitatem eius systematis non in eo positam esse, quod bonum sociale promovere contendat, sed quod iniuste promovere intendat, quatenus tum in boni socialis ratione concipienda, tum in mediis ad id eligendis miserrime labatur: illud enim prorsus terrenum esse docet, ista vero posthabita iustitia sumit.* Quae vero sequuntur verba praeconizant quandam oppugnationem communismi per silentium de communismo, quae minime placet.

Pag. 5:[42] Commata III et IV expungenda censeo, quippe quae nimis indirecte et a longe ad rem pertineant.

Pag. 7,[43] ad comma X: Quae in hoc commate de *vera pietate* et de *Sacrae Scripturae lectione* proferuntur parum ad rem de communismo spectare videntur, praesertim in Decreto quod de non tacendis omnino tacet, scilicet de obligationibus iustitiae et caritatis in heris, in opificibus, in operarum conductoribus, de iusta mercede laboris, demum de omni negotio socialis iustitiae et caritatis.

Pag. 8,[44] ad comma XVI: Adde post *ecclesiasticae*: *immo ut eae consuetudines sensim ac prudenter ad hanc normam aequalitatis corrigantur.*

Pag. 10,[45] ad comma XXII: post *religiosis* addendum puto: *post completum cursum academicum in re philosophica et theologica.* Alioquin huiusmodi viri pollentes quidem scientiis profanis, sed graciles in cognitione rerum divinarum, vix officio, cui assignantur, satisfacere poterunt. Vide Animadversiones super schemate *De ratione studiorum in seminariis,* n. 1.

Pag. 10, ad comma XXIV: *Ecclesia laetatur.* Si de hoc laetatur Ecclesia, de re aliena atque adiaphora laetatur. Quod autem *fruendo* (malim: *utendo*) *viribus naturae etc. ... beatius vita agatur,* improprie et non recte dictum censeo. Beata vita enim est status animi religiose

---

[41] Cf. p. 799.
[42] Cf. p. 799.
[43] Cf. p. 800.
[44] Cf. p. 801.
[45] Cf. p. 802.

contenti, non autem bonis temporalibus satiati. Contra hanc sententiam vide, sis, quae dubia adducta sint in Animadv. in schema de Ordine morali, n. 19.

Exc. SUHR: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum: iuxta observationes Em.morum Cardinalium Liénart, Döpfner et Suenens.

De cura animarum et communismo: placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Relatoris. Adhaereo omnino propositioni Em.mi Card. Frings de praeparatione Concilii.

Rev. GUT: *De catechetica populi christiani institutione*: placet iuxta modum, quem exposuerunt Em.mi et Exc.mi Patres.

De cura animarum et communismo: placet, sed coniungatur cum schemate heri tractato. Omnino adhaereo propositioni ab Em.mo Card. Frings factae et a tot membris consessus approbatae.

Rev. SÉPINSKI: Utrumque schema placet. In voto Em.mi Cardinalis Ponentis. Adhaereo animadversionibus Em.morum Liénart, Frings et Jullien. Adiungo pro utroque schemate folium quasdam animadversiones continens:

De catechetica populi christiani institutione:

Ad pag. 4,[46] linn. 2-4: proponerem: « scandalique quoddam oblatum est genus pusillis, quibus non omnes videntur easdem prorsus veritates ubique profiteri ».

Ad pag. 6,[47] lin. 33: corrigatur: « et psy*ch*ologicae ».

Ad pag. 9,[48] linn. 20-21: haec interpunctio fiat: « Eidem autem operis socios, pro necessitate, dabit Ordinarius ».

Ad pag. 9, linn. 25-26: haec interpunctio fiat: « Ad Officii Catechistici dioecesani moderatorem, sub Episcopi auctoritate, pertinet ».

Ad pag. 13,[49] linn. 5-6: melius dicatur: « Ad normam scientiae paedagogicae et artis docendi *quod attinet,* in catechetica institutione » etc.

Ad pag. 15,[50] linn. 31-32: proponerem « ad instar catechumena*tus* ».

De cura animarum et communismo:

Ad pag. 5,[51] lin. 6: corrigatur « *h*edonisticum ».

Ad pag. 5, linn. 23-26: proponerem hunc textum minus absolutum: « expresse ostendant eiusmodi doctrinam socialem Ecclesiae sufficere posse ad quaestiones et difficultates rite solvendas ». Ratio est quia

---

[46] Cf. p. 790.
[47] Cf. p. 792.
[48] Cf. p. 794.
[49] Cf. p. 796.
[50] Cf. p. 798.
[51] Cf. p. 799.

Ecclesiae competit principia statuere; Civitatibus et officiis technicis vero, particularia stabilire.

Ad pag. 7,[52] lin. 24: corrigatur « *h*edonismum ».

Ad pag. 8,[53] linn. 5-6: proponerem: « etiam si vitam christianam non degant vel forte ad Ecclesiam catholicam non pertineant ». Expungatur verbum « et ».

Ad pag. 8, linn. 20-21: proponerem: « cunctis hominibus sint exemplo humilitatis et paupertatis amore et exercitio ».

Ad pag. 9,[54] lin. 24: melius dicatur « actuositatem ».

Ad pag. 10,[55] lin. 8: proponerem hunc textum clariorem: « gradibus academicis ornentur, quibus praediti munere... » etc.

Ad pag. 10, lin. 9: praeferrem hanc formam « student*i*um », sicut habetur linn. 12 et 13 « docent*i*um » et « discent*i*um ».

Ad pag. 10, linn. 29-30: proponerem hunc textum: « tum mala, famem ac bellum aliasque calamitates, non curat ».

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Card. Frings. In unum redigantur schemata de communismo.

VI

DE PRAEVIA LIBRORUM CENSURA EORUMQUE PROHIBITIONE

(Tertia Congregatio: 5 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

Ad finem suum assequendum, ut scilicet homines in ipsa et per ipsam sanctificentur, et ad vitam aeternam perveniant, Ecclesiae ius est et officium praecavendi ne fideles libros legant vel spectaculis adsint, quae sive morum integritati sive catholicae religionis dogmatibus adversentur. Qua de causa iam inde a pluribus saeculis constitutum est ut praeviae ecclesiasticae censurae subiiciantur libri fidelium, typis imprimendi, in quibus aliquid sit quod religionis ac morum honestatis peculiariter intersit; itemque ut fidelibus prohibeantur ne, sine debita licentia, legant vel retineant vel vendant vel cum aliis personis communicent libros, etsi ab acatholicis conscriptos, qui noxii

---

[52] Cf. p. 801.
[53] Cf. p. 801.
[54] Cf. p. 802.
[55] Cf. p. 802.

sint vel periculosi. Certum profecto est normas his de rebus nunc vigentes accurate emendandas esse; quaedam enim earum praescripta rigidiora esse videntur, proindeque saepe saepius non observantur; nonnulla vero alia earumdem normarum praescripta sufficienter non cavent ut fideles revera arceantur a damno vel periculo quod pati possunt a lectione pravorum librorum. Hinc haec quae sequuntur statuenda proponuntur.

1. A competente Episcoporum coetu in singulis Nationibus officium constituatur, sacerdotibus et laicis probis ac peritis constans, cuius sit invigilare editis scriptis.

2. Ad Officii nationalis petitionem alia quoque vigilantiae Officia dioecesana vel regionalia ab Episcopis constituantur, quae in partem vocentur eiusdem muneris explendi.

3. Theologi nationali Officio addicti, tempestive et congruenter doctrinam Ecclesiae exponere atque evulgare curent ad errores refellendos, qui scriptis editis proferuntur.

4. Curent Ordinarii locorum ut modo apto et consentaneo fideles certiores fiant de iudiciis datis ab Officiis vigilantiae.

5. Censores, eruditione ac prudentia commendati, ex utroque clero ab Ordinariis locorum eligantur, sive propriae sive etiam alienae Dioecesis; insuper autem censores possunt quoque deputari ex theologis addictis Officio nationali vigilantiae.

6. Operam dent Officia vigilantiae, cum nationalia tum regionalia, ut variis quae praesto sint mediis fideles moneantur de libris quos legere nefas, vel perniciosum, vel integrum ac liberum haberi debeat, iuxta varias aetates et conditiones.

7. Officia nationalia vigilantiae regulas servandas statuant ut imagines sacrae, quae evulgantur, dignae sint et Ecclesiae sensui ac decretis conformes veramque pietatem foveant. Curent insuper ut imagines, hisce regulis contrariae, expresse reprobentur et, quantum fieri potest, e commercio auferantur.

8. Quando rei adiuncta id postulent, Ordinarius in concedenda vel deneganda libri imprimendi licentia, iudicio unius tantum censoris ne innitatur, sed duorum et vel etiam plurium, pro peculiari materiei gravitate, sententiam exquirat. Censorum autem nomina numquam pateant, antequam hi faventem sententiam ediderint.

9. Magis definite edicatur in can. 1386 § 1: « Vetantur clerici saeculares sine consensu sui cuiusque Ordinarii, religiosi vero sine licentia sui Superioris maioris et Ordinarii loci, libros quoque qui de rebus profanis tractant edere, et in diariis, foliis vel libellis periodicis scribere vel eadem moderari ».

10. Accuratius statuatur in can. 1394 § 1: « Licentia, qua Ordinarius potestatem edendi facit, in scriptis concedatur. Eadem autem in principio aut in fine libri, folii vel imaginis, expresso etiam nomine concedentis item-

que loco et tempore concessionis, imprimatur, nisi — iusta de causa — aliud censeat Ordinarius ».

11. Si res postulet, censores designentur etiam librorum qui iam editi sint et quorum censura praecesserit, nec rursum iidem typis imprimantur, nisi cum correctionibus quae forte necessariae videantur.

12. Libri, libelli, folia aliave scripta decreto Auctoritatis ecclesiasticae damnari possunt, ex iusta causa, aut damnari et simul prohiberi.

13. Liber debita cum licentia editus, numquam postea damnetur aut prohibeatur nisi prius audiantur auctor et Ordinarius qui licentiam dedit, iisque « indicetur quid delendum, mutandum corrigendumve fuerit »; [1] quoties autem libri proscriptio decernatur, de re certior fiat auctor et de rationibus ob quas proscriptio lata fuerit.

14. Ab indice librorum prohibitorum auferatur formula *opera omnia*, vel alia id genus. Idem autem index statis temporibus rursum examinetur, et ab eo libri expungantur qui ob peculiaria tantum adiuncta proscripti sunt.

15. Nisi gravis causa aliud suadeat, in indice librorum prohibitorum rationes breviter addantur ob quas singuli libri prohibiti sunt.

16. In can. 1400 magis definite dicatur: « Omnibus qui studiis ecclesiasticis quovis modo operam dant, ipso iure permittitur usus librorum de quibus in can. 1399 n. 1, et librorum editorum contra praescriptum can. 1391, dummodo iidem libri fideliter et integre editi sint neque impugnentur in eorum prolegomenis aut adnotationibus catholicae fidei dogmata ».

17. Haec addantur praescripto can. 1401: « Item, Rectores, Decani, Professores et Docentes in Universitatibus aut in Seminariis maioribus, pariterque — si sint clerici — Directores Bibliothecarum, adhibitis necessariis cautelis, ecclesiastica prohibitione librorum non astringuntur; salva tamen potestate Ordinarii hanc facultatem limitandi in casibus particularibus ».

18. In hunc novum mutetur textus can. 1402: « § 1. - Ordinarii locorum licentiam legendi libros prohibitos, iusta de causa et ad certum tempus concedere possunt suis subditis, etiam extra territorium degentibus, necnon omnibus in suo territorio actu commorantibus.

« § 2 - Eadem potestate gaudent pro suis subditis Superiores maiores in religionibus clericalibus exemptis.

« § 3 - Licentiam legendi ac retinendi libros prohibitos alumnis concedere potest, ad certum tempus et quatenus ad eorum studia peragenda sit necessarium, Rector Seminarii, Cappellanus scholae superioris, itemque — si sint sacerdotes — Decanus Facultatis et Rector Universitatis catholicae atque Rector seu Praeses collegii aut scholae superioris catholicae ».

Textus definitive probatus in V Sessione Generali habita diebus 17-22 iulii 1961.

NOTA

[1] BENEDICTUS XIV, Const. Ap. *Sollicita ac provida,* 9 iul. 1753, par. 9.

2) RELATIO EM.MI P. D. PETRI CARD. CIRIACI, PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

Primum est ut Ordinariis locorum semper praesto sint censores vere periti et prudentes. Hoc dicitur Ordinariis locorum, non S. Officio, quod debet eligere vere peritos et prudentes, tantummodo Ordinariis, non S. Officio. Et in gravioribus quaestionibus debent Ordinarii plures audire censores, sed est difficile in singulis dioecesibus habere tot censores; igitur male non esset ut Episcopi se colligerent et ex. gr. haberent hoc tribunal apud metropolitam. Et ita porro.

Secundo: Consilia vigilantiae constituenda sunt in singulis regionibus vel etiam dioecesibus. Hoc bonum erit, sed timeo ut considerentur tamquam succursales S. Officii. S. Officium debet remanere solum Romae, solum in suo Palatio magno, nudo, rigido, lugubri, quod neque fulgur attingere valet, sed est ipsum quod fulgurat excommunicationes. Sed non remanet nisi poësis; realitas est alia. Mundus mutatus est, aliquid etiam debet mutari. S. Officium debet esse sicut Neptunus: appropinquante tempestate elevat caput super aquas parum, deinde clamat et immediate remergitur in gurgite aquarum. Frequentes condemnationes sunt damnosae, sive ex puncto psychologico, nam assueta vilescunt, sive praesertim in materia morali. In materia morali lex est psychologica, ut multitudo attrahatur erga fructum prohibitum. Igitur si aliquis liber condemnatur uti immoralis, habet plus lectorum. Et fuerunt editores qui scripserunt in suis libris: « prohibitum a S. Officio ». Hoc factum est. Cogitandum est quod ex lucro quod fecit, non misit percentum (percentuale) S. Officio, nam S. Officium fecit ipsis magnum servitium.

Tertium punctum: Ordinariis ampliores dandae sunt facultates. Non solum Ordinariis, sed ex. gr. Rectoribus Universitatum et ita porro; illis qui sunt in continua relatione cum S. Sede et qui possunt melius iudicare. Igitur istis simplicibus observationibus, finem impono meae relationi.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. RUFFINI: Ante Codicem habebatur in Curia Romana S. Congregatio Indicis, cuius deinde competentia transiit ad S. Officium, apud quod est de libris excutiendis et — quotiescumque bonum Ecclesiae id exigit — prohibendis peculiaris sectio usque ad hodiernum diem. Profecto munus istud est maximi momenti ad fidem tutandam moresque

christianos defendendos. Quocirca valde miratus sum illud in schemate proposito penitus aboleri!

Pag. 3,[1] ad 1: Introducitur Officium quoddam Nationale, Sacerdotibus et *laicis* constans, cum iure et munere *invigilandi editis scriptis.*

Pag. 3, ad 2: Ad Officii Nationalis petitionem Episcopi condere *deberent* alia Officia Dioecesana vel Regionalia...

Pag. 4,[2] ad 3: Theologi addicti Nationali Officio doctrinam *exponere atque evulgare curent...*

Ibid., ad 4: Ordinarii locorum deberent deinde vulgare iudicia Officiorum vigilantiae, etc.

Ergo magistri fidei — quia saepe in libris tractantur res ad fidem directe vel indirecte pertinentes — non essent Episcopi, sed Sacerdotes simplices et laici constituentes officia supra memorata. Quod nullo modo admitti potest!

Praeter multa alia absurda quae orirentur ex ista ratione procedendi in censura librorum, unum quaero: si liber, v. gr. qui consideratur, conversus sit in plures linguas et in multis nationibus lectores inveniat, ad quodnam officium spectabit iudicium ferre de eo?

Pag. 5,[3] ad 13: Puto absonum esse et minime opportunum exponi auctori ab Auctoritate Ecclesiastica rationes ob quas liber eius damnatus vel reprobatus est. Oriretur inde plerumque acris controversia in damnum ipsius Auctoritatis.

Pag. 6,[4] ad 17: Tantam licentiam clericis concedere valde periculosum esset.

Denique liceat mihi animadvertere de n. 16 in pag. 6, effugisse fortasse Commissionem huius schematis rationes ob quas S. Sedes libertatem adhibendi libros S. Scripturae ab acatholicis editos coarctaverit; sunt praecipue hae:

1) Ecclesia, iure, sibi vindicat quasi proprietatem SS. Scripturarum, cum sint fons Divinae Revelationis ipsi concreditae;

2) Canon biblicus ab Ecclesia sancitus apud acatholicos saepe integer non est.

Quamvis institui opportune possint officia de quibus est sermo in textu, tamen sarcta tectaque maneat potestas supremae S. C. Sancti Officii.

Card. LÉGER: Placet quoad vigilantiam exercendam et censuram; non placet quoad prohibitionem.

---

[1] Cf. p. 843.
[2] Cf. p. 843.
[3] Cf. p. 844.
[4] Cf. p. 844.

Praesens schema manifeste desiderium exprimit legem de censura et prohibitione librorum adaptandi; quod desiderium optimum est. Haec est enim materia ubi renovatio quasi ab omnibus optatur.

Schema tria proponit:

— Vigilantiam exercendam per Officia nationalia, regionalia vel dioecesana (de qua a paragrapho prima usque ad sextam).

— Praeviam censuram librorum (de qua a paragrapho septima usque ad undecimam).

— Damnationem et prohibitionem librorum (de quibus a paragrapho duodecima usque ad decimam octavam).

De illo ultimo medio explicabo cur mihi videtur inopportunum et inefficax.

Prohibitio librorum respondebat conditionibus societatis in qua nihil sine privilegio in publicum edebatur et in qua Ecclesia potestatem coërcitivam efficacem habebat ne libri prohibiti divulgarentur. Quae non sunt conditiones nostri temporis.

Quaestio de qua hic agitur est applicatio principii moralis: malum est sese proxime exponendi ad peccandum. Utrum nostris his temporibus melius praecavetur observationi huius principii libros malos positive prohibendo aut libros malos solummodo indicando seu declarando? Mea opinione prima solutio, i. e. prohibitio positiva, non amplius convenit et inefficax fit propter sequentes rationes:

1) Lex prohibitionis secumfert periculum conscientiam fidelium deformandi: lex enim indicis, sicuti nunc est, a plerisque fidelibus intelligitur ut lex mere positiva cuius violatio contra solam oboedientiam peccatum est. Ita ut, nedum fideles a damnosis lecturis avertat, haec lex potius auctoritatem Ecclesiae subruit.

2) Prohibitio magis allicit cupiditatem legendi quam simplex declaratio.

3) In pluribus regionibus mundi lex indicis, ut positive prohibens, in aliquam desuetudinem cecidit.

4) Hodie ita generalis fit accessus ad studia superiora ut in dies crescat numerus exemptionum ab hac lege concedendarum. Et impossibile fit formulare legem quae tantas exceptiones praevideat.

5) Denique nostris temporibus, multa alia media sunt, quibus ad fideles doctrinae aliquando falsae perveniunt: sunt v. g. prelum quotidianum et periodicum, cinema, radio, televisio, etc. ... Tamen pro illis mediis, saepe magis allicientibus (v. g. pro pelliculis cinematographicis), Ecclesia proponit aliquam classificationem moralem potiusquam prohibitionem legalem.

Sequentem solutionem ut efficaciorem humillime propono: lex ita

modificetur ut index sit mere « indicatio » seu declaratio librorum damnosorum. Talis index habeatur pro tota Ecclesia, pro operibus particulariter damnosis relate ad fidem. In singulis nationibus catalogus habeatur, ubi libri omnes classificentur secundum quod conveniunt vel non tali vel tali categoriae personarum. Et instanter memorentur pastores de eorum gravi officio persaepe fideles monendi de obligatione quam habent conscientiam suam informandi et libros sibi damnosos vitandi.

Card. DÖPFNER: In praesenti Schemate res tractatur, quae est urgentissima. Praxis hucusque vigens in censurandis et damnandis vel prohibendis libris apud vel optimos et benevolentissimos fideles aegre consensum invenit et extra Ecclesiam admirationem provocat. Ratio in eo est, quod institutum Indicis librorum prohibitorum provenit ex tempore quodam prorsus aliter sentiente, in quo classes hominum etiam quoad formationem spiritualem et facultatem proprio iudicio ac arbitrio utendi valde inter se differebant, responsabilitas pro vita intellectuali plus minusve exclusive ad auctoritates spectabat, censura librorum et aliarum activitatum culturalium etiam a potestate civili continuo et nemini contradicente exercebatur; temporibus autem hodiernis res ab omnibus concipitur animo prorsus diverso: via ad formationem fere omnibus est aperta, vita cotidiana indesinenter exigit, ut quis proprio iudicio ac responsabilitate sese moderetur, in tot rebus ac mediis offertis distinguat verum a falso, bonum a malo, eligat, quae vitae honestae fide informatae conveniant. Cum hoc sensu propriae responsabilitatis individui — qui etiam ab Ecclesia fovetur, ne fideles in vita publica inferiorem locum teneant ad detrimentum ipsius Ecclesiae — legislatio de librorum damnatione et prohibitione amplius componi non potest. Nam in detrimentum Ecclesiae vertitur, si propter Indicem fideles aliquoties tamquam pupilli vel servilis mentis esse reputantur. Unde mutatio et accommodatio huius capitis iuris ecclesiastici ardenter exspectatur ab omnibus.

Quare grato et iucundo animo accipimus innovationem legislationis in Schemate praeiacenti propositam. His normis revera, ubi primum ea adhibita fuerint, maximis illis necessitatibus auxilium comparabitur. Ut remedium allatum fiat quam efficacissimum ac expeditissimum, quaedam mutanda et ulteriora statuenda commendo:

1) *De Officiis ad normam nn. 1 et 2 instituendis.* Non videtur semper et ubique necessarium talia Officia, quae sine maioribus sumptibus institui non possunt, introducere. Sufficere videtur, ut cura invigilandi scriptis editis (sicut etiam, quamvis alio modo, cinematographeo, radiophonio, televisioni) iniungatur Conferentiis Episcoporum, quorum erit

ulteriora providere (sufficere v. gr. poterit Secretariatus vel Consilium ab Episcoporum Conferentia institutum). Consequenter cura de exponenda atque evulganda doctrina Ecclesiae ad errores refellendos non solis illis officiis sive institutis committatur, sed etiam (quamvis non exclusive) Facultatibus theologicis (et institutis ecclesiasticis, in quantum competit, v. gr. institutum liturgicum ad res liturgicas quod attinet); iam in Medio Aevo in tuenda et defendenda veritate Universitates et Facultates maximas partes habuerunt. Quae laudabilis traditio opportune iterum recipi posset.

2) *De praevia librorum censura.* Placent propositiones Schematis. Magnae innovationes hac in parte non afferuntur nec desideratae erant. Unum tamen adhuc petere velim: Tollatur in can. 1394 § 2 clausula: « nisi gravis causa aliud exigat »; nam denegatio licentiae edendi est semper res gravissima pro auctore, ut puta docto et illustri, et aequum est quod rationes denegationis ei indicentur semper.

3) *De librorum prohibitione.* Secundum propositum n. 12 duplici modo fideles a legendis libris nocivis arcebuntur: sive mera damnatione librorum sive damnatione cum prohibitione coniuncta. Uti mihi videtur, bono Ecclesiae et fidelium iam sufficienter providetur sola damnatione. Nam ipso iure naturae et iure positivo (cf. can. 1405) gravi tenentur fideles obligatione, ne legant libros pravos. Quae obligatio in Schemate addita nova paragrapho expressis verbis iterum inculcari poterit. Statuta tamen hac gravi obligatione eaque in praedicatione, catechesi et quovis alio modo fortiter inculcata, sufficere videtur, ut ab Ecclesia damnatione indicentur, qui sint libri vitandi; ita omnes dubitantes, claram conscientiam sibi efformare poterunt. Simili modo praxis iam invaluit in arcendis fidelibus a cinematographis pravis vel in moderandis illis in multis aliis rebus cotidie occurrentibus, de quibus vitandis vel non vitandis quivis fidelis ipse iudicare debet et auxiliis ab Ecclesia praestitis (v. gr. elenchus pellicularum cinematographicarum) generatim potest. Si ergo placuerit librorum censuram restringere ad meram damnationem, normae numerorum 12-18 revisioni subiici et aliter enuntiari debent, ita ut de mera damnatione agant. Tunc opportunum quoque esset, ut in prooemio ratio explicetur, cur legislatio ita mutetur; scl. propter temporum adiuncta valde mutata, in quibus fideles tot periculis sunt circumdati, de quibus vitandis proprio iudicio et propria responsabilitate curare debent. Norma esset insuper addenda de fidelibus, praesertim iunioribus eo ducendis, ut ipsi de efformanda conscientia et evolvendo iudicio maturo curent, consilio parochi, religionis magistri, confessarii constanter adhibito. Uti patet, secundum prudens iudicium eorum, quibus competit, provideri potest, ut in determinatis casibus, v. gr.

in seminariis, solummodo cum permissione superiorum libri damnati legi possint.

Haec sunt consilia quaedam ad legislationem in Schemate proposito, uti censeo, adhuc utiliorem et circumstantiis hodiernis accommodatiorem reddendam. Si autem non placuerint, saltem ea firme retinenda sunt, quae statuuntur in propositis.

Card. Ottaviani: 1. La materia è più di competenza della Commissione Teologica, in quanto i libri hanno un'evidente connessione con le questioni dottrinali (« de fide et moribus »).

Tant'è vero che il C.I.C., nel can. 247 § 4, costituisce competente per i libri il S. Offizio « qui tutatur doctrinam fidei et morum ».

Del resto anche la Commissione Teologica stava raccogliendo il materiale per uno studio nella stessa materia.

2. Alcuni difetti, diciamo così, tecnici del progetto rivelano la poca pratica della materia che forma l'oggetto dello schema.

Sarebbe stato bene che fosse stato sentito l'ufficio che è tecnicamente competente, cioè la Sectio de Censura Librorum nel S. Offizio.

3. Ritengo più opportuno che il prossimo Concilio si limiti a fissare alcuni principi fondamentali e direttive di massima, come fece, a suo tempo, il Concilio di Trento.

Agli organi competenti spetterà il compito, poi, di tradurli in norme pratiche, variabili secondo le esigenze delle circostanze e dei tempi.

4. Ai nn. 1-7 si prevedono organismi di vigilanza per i libri, diocesani e nazionali.

In quest'argomento si fa confusione tra due compiti simili, ma distinti, sia pure con gli opportuni ed utili collegamenti.

Il primo è quello della vigilanza sui libri e altre pubblicazioni, censura previa, proibizione, messa in guardia, ecc., compito che spetta eminentemente alla Gerarchia, cioè prima alla Sede Apostolica e poi anche ai Vescovi.

La Gerarchia si può servire, ed è opportuno che si serva, di teologi e di altre persone competenti, ma ne ha la prima e nativa responsabilità. E questo deve essere messo in evidenza.

Purtroppo, oggi, i Vescovi in genere non hanno il coraggio di emanare disposizioni contro le pubblicazioni erronee o gravemente dannose, edite nelle loro Diocesi o nelle loro regioni.

Il secondo compito è pastorale, pratico: far conoscere tempestivamente e largamente ai fedeli il giudizio (o valutazione) che si deve dare dal punto di vista cattolico dei libri e delle pubblicazioni, anche periodiche, che sono edite numerosissime in tutto il mondo.

Le singole Diocesi, in maggioranza non sono attrezzate a svolgere convenientemente questo compito.

Però, di fatto, in molte Nazioni ci sono già da anni iniziative, alcune private, altre riconosciute ufficialmente, che provvedono a questo compito su scala nazionale. Per esempio, in Italia « *Letture* » dei Gesuiti di Milano, in Francia « *Livres et lectures* », in Germania funziona da molti anni (dal 1844) l'opera di S. Carlo Borromeo (« Borromäusverein » e « Borromäuszentrale »), che pubblica anche un bollettino.

Si tratta, quindi, di migliorare l'organizzazione delle iniziative già esistenti, promuoverne la fondazione nelle Nazioni dove non ci sono ancora, farle diventare ufficiose, cioè sotto la responsabilità delle Conferenze Episcopali Nazionali oppure dell'Azione Cattolica.

A Roma, poi, sarebbe necessario un Centro di collegamento e di coordinamento.

Questo compito, non il primo, può naturalmente essere affidato tanto ai Sacerdoti che ai laici (n. 2 dello Schema), competenti però.

Il primo compito evidentemente non può essere affidato ai laici.

5. Lo Schema sembra ignorare, proprio in questa materia, la Sede Apostolica. Eppure si propongono norme che riguardano direttamente il funzionamento di Dicasteri della Santa Sede (Indice dei libri proibiti, formule di condanna, ecc.).

6. Per i nn. 14 e 15:

a) La formula « opera omnia » si usa quando si tratta di autori che hanno una grande produzione e che, in pari tempo, sostengono principi erronei spessissimo ed hanno una mentalità fondamentalmente lontana dai principi cattolici.

È una messa in guardia generica, ma utile. Forse sarà opportuno togliere dall'edizione dell'*Index* la dichiarazione del 2 gennaio 1940 e tornare alla precedente interpretazione della formula.

b) Non si ritiene opportuno aggiungere le *rationes* della condanna nell'edizione ufficiale dell'*Index*. Ciò potrebbe dar origine a delle inutili e dannose polemiche.

Le ragioni sono quasi sempre indicate in articoli autorevoli. Lo si potrebbe fare con articoli ufficiosi. Poi i teologi potranno illustrare meglio tali ragioni sulle riviste specializzate.

Non sarà male, pure, che qualche Ente o persona competente (per esempio, gli organismi di cui si è già parlato) curino qualche pubblicazione che commenti opportunamente l'*Index*.

7. Per il n. 18 § 3:

Questa facoltà data in modo *ordinario* si presta ad inconvenienti, se le persone non fossero adatte.

Si dovrebbe dire che i Vescovi possono, nella loro prudenza e nei limiti che credono, delegare la facoltà ai Rettori dei Seminari Maggiori (i Minori che bisogno hanno?), ai Cappellani o Assistenti di scuole di ordine universitario e, se sono Sacerdoti, ai Rettori di Università Cattoliche e scuole equivalenti e ai Presidi o Decani di Facoltà.

Sarebbe bene esemplificare le giuste cause (analogamente a quanto fanno gli attuali Rescritti del S. O.).

8. Ai nn. 9, 10, 16, si usa una forma « magis definite edicatur », « accuratius statuatur », senza che si accenni minimamente a quello che in pratica si vuole, lasciando la cosa troppo nel generico.

9. E così si torna all'Osservazione n. 3, cioè sull'opportunità che il Concilio si limiti a fissare i principi fondamentali, ecc.

Infatti il progetto presentato entra in alcuni particolari questioni, ma poi ne trascura altre, egualmente e forse ancora più importanti. Per esempio, la questione delle Curie Diocesane non attrezzate per mezzi e persone alla censura previa dei libri; quella della collaborazione di autori cattolici in pubblicazioni edite da acattolici e viceversa; quelle di aggiornare, migliorare e chiarire meglio il senso e l'estensione del can. 1384 § 2 (giornali, periodici e scritti vari), can. 1385 (scritti soggetti a censura previa) e can. 1399 (scritti proibiti « ipso iure »).

Card. Browne: Forsitan minus necessarium potest videri et forsitan aliqualiter praesumptuosum, post ea quae audivimus ab Em.mis Cardinalibus, quod ego aliquid dicerem. Sed tamen mihi videtur bonum.

Fundamentales defectus, ut puto, huius Decreti non consistunt in hoc, quod sit quaedam amelioratio, ut ita dicam, disciplinae ecclesiasticae nostrorum temporum sub respectu editionis et prohibitionis librorum, quae etiam admittitur ab Em.mo Secretario Card. Ottaviani; sed quod quaestio tractata fuit ut quaestio spectans ad quaestiones de disciplina cleri et populi christiani. Quaestio multo amplior est, et si fuisset inter Commissiones praeparatorias Concilii Commissio de fide, haec quaestio spectaret ad Commissionem de fide; sed cum non habeatur Commissio de fide, tunc, saltem, spectaret, saltem in solidum cum Commissione de disciplina cleri et populi christiani, ad Commissionem de doctrina, cuius praeses est Em.mus Card. Ottaviani. Unde sine dubio altera pars audienda fuit. Inde hoc sufficeret dicendum, quod istud schema necessario debet subire revisionem. Quandonam? Forsitan pro Concilio, vel forsitan pro Commissione pro Iure Canonico.

Quod Decretum procedat eo modo quem dixi, evidens est. Ex his quae dicuntur sub nn. 13, 14, 15, de nova disciplina ibi introducenda. Quaestio ibi tractatur tamquam si sit quaestio inter auctoritatem eccle-

siasticam, S. Sedem in casu, et auctorem libri vel etiam Ordinarium. Utique, quandoque S. Officium tractat hanc quaestionem, quia S. Officium est Congregatio, et S. Officium est tribunal; et quando agit ut Tribunal, ita ordinarie procedit: vocat inculpatum, ipsi explicat eius culpam, relinquens ei ut se defendat eo modo quo meliori potest facere, etc. Sed S. Officium est Congregatio, et ut S. Congregationi ipsi submittitur disciplina fidei, non disciplina populi christiani, sed disciplina et custodia accuratissima depositi. Unde, inter omnia Dicasteria S. Sedis, est illa quae habet maximam omnino responsabilitatem, terribilem responsabilitatem. Proinde in omnibus istis rebus, et loquor ex experientia, S. Officium solet procedere cum maxima cura. Hoc non semper intelligitur; tamen factum est. Et quando S. Officium assumit librum examinandum, sive iste liber fuit publicatus cum auctoritate alicuius Ordinarii sive non, illud praeprimis S. Officii considerare est num iste liber sit nocivus respectu fidei, et, si sit nocivus respectu fidei, quid faciendum. Potest quis dicere, sicut dicit Em.mus Card. Léger, quod index fiet indicatio quantum ad huiusmodi. Utique, hoc potest esse verum in multis casibus, sed curiosum est quod, quantum ad custodiam fidei, libri periculosiores sunt qui conscripti sunt a sacerdotibus, et quia conscripti a sacerdotibus, quandoque a sacerdotibus valde cognitis seu valde eminentibus, quandoque cum approbationibus curialibus, evidenter tunc populus christianus facile dicit: Bene, iste liber non potest esse nocivus, quia ita non fuisset scriptus a sacerdote neque approbatus ab aliqua curia dioecesana. Unde S. Sedes obligata est. Et in istis casibus non est quaestio de puniendo auctore nec de puniendis censoribus, sed quaestio est de obiectivo contento libri: imprimis utrum erronee loquatur, utrum periculose loquatur; et quandoque dicitur in S. Officio: Utique, erronee loquitur, valde erronee, sed liber non est magni momenti, unde ponamus ad partem. Sed si simul erronee loquitur et periculose loquitur, tunc quid est faciendum? Schema videtur dicere: Vocemus auctorem ad S. Officium et loquamur cum ipso; sed, utique hoc potest esse utile ad convincendum auctorem. Tamen auctores difficile convincuntur, quia auctores ordinarie valde adhaerent eis quae dixerunt: talis est natura humana. Sed quaestio est: quod est tunc remedium pro bono publico? Haec est quaestio. Et pastor, sive sit episcopus, sive sit Summus Pontifex, tunc debet sibi quaerere: Quid debeo facere? Non possum relinquere rem procedere sicuti est. Quid ergo est faciendum?

Disciplina praevalens in S. Officio est ut liber ponatur in Indice, et est disciplina a pluribus saeculis: Si hodie inveniri potest melior modus quam iste, ego nihil haberem contra, quia omnes videmus quod quando libri ponuntur in Indice, tunc multi incipiunt clamare et dicere: Non

est ita, nihil habetur mali, etc. etc. Unde si quis potest invenire remedium melius, tunc non insisterem de prohibitione; sed adhuc non video, saltem quandoque. Ergo quid faciendum est? Quia viri qui sunt in S. Officio, leones S. Officii, sunt leones valde mites; nunquam, fere nunquam, mordent; exitant quam plurimum antequam procedant; quia etiam habent conscientiam et sciunt gravitatem eorum actionum; unde sciunt bene quod, si procedunt imprudenter et librum condemnant, postea habebunt remorsus conscientiae. Haec est veritas. Unde ego puto quod, si aliquid sit faciendum, quantum ad reformationem disciplinae editionis et censurae, prohibitionis et condemnationis librorum, res debet adhuc studeri. Istud documentum potest etiam inservire pro studio; sed fundare decisionem super istud schema solum, hoc non puto prudens, et nunquam commendarem. Unde schema est reexaminandum, sive a quadam Commissione pro fide, sive a Commissione doctrinali, sive a Commissione mixta, et iterum proponendum, vel pro Concilio vl pro reformatione Codicis, quia praesens disciplina S. Officii respectu librorum fundatur in Codice. Unde sufficit, ut puto, ut aliquid praepararetur pro Codice.

Nunc etiam est alia quaestio: habete me excusatum quod longius loquor, sed sunt res summi momenti, quia Concilia Oecumenica sunt maxime pro fide tuenda; unde quando veniunt huiusmodi quaestiones oportet bene rem videre. In n. 18 proponitur, lin. 27, quod rector seminarii, cappellanus et rector etc. dent facultatem legendi libros. Nunc est differentia hic notanda. Omnes isti viri possunt esse doctissimi et etiam optimi, et valde prudentes; sed tamen respectu huiusmodi, ultima decisio debet dependere ab illo qui est custos fidei, non quia est vir valde doctus vel valde eminens. Unde haec permissio debet sive a Summo Pontifice per S. Officium, sive ab episcopo forsitan; pro quibusdam casibus librorum potest episcopus habere hanc facultatem. Et si episcopus tunc iudicat, facultas potest committi alicui rectori, sive Seminarii sive universitatis, hoc etiam potest intelligi. Sed quod de iure permissio ita distribuatur, hoc prudens forsitan non esset. Sunt custodes fidei, qui debent iudicare de permissionibus concedendis vel de nominandis his quibus, in particulari, delegari huiusmodi potestas. Hoc puto.

Sed quidquid sit de hoc, ego commendarem ut schema revideatur, sicuti dixi, vel a Commissione mixta vel a Commissione aliqua de fide, sive ante Concilium sive pro Codice Iuris Canonici.[5]

---

[5] Textus transcriptus est taeniola magnetica.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. Tisserant: Placet iuxta modum: Episcoporum responsabilitas integra servetur; adhaereo observationibus Em.mi Léger de prohibitione librorum.

Card. Pizzardo: Non placet.

Card. Aloisi Masella: Placet iuxta modum: Schema reformandum est, audita Commissione Theologica.

Card. Liénart: Placet iuxta modum: attentis praecipue animadversionibus ab Em.mis Cardd. Léger, Döpfner et Browne factis.

Card. Tappouni: Placet.

Card. Copello: Placet iuxta modum: attendatur ad ea quae dixit Em.mus Browne.

Card. Spellman: Placet iuxta modum: secundum observationes Cardinalis Browne.

Christus, Dominus Noster, munus docendi omnes homines eosque ad vitam aeternam secure ducendi Ecclesiae Suae concredidit. Ex isto munere proficiscuntur iura et officia Ecclesiae non tantum praecavendi ne fideles libros legant, qui sive morum integritati sive catholicae religionis dogmatibus adversentur, sed etiam providendi ut fideles aliique homines libros legant qui ad bonum singulorum et societatis tam multum conferri possint. Ergo, hoc in schemate non esse videtur inopportunum dicere aliquid positivum de libris bonis eorumque momento in vita religiosa, sociali, intellectualique hominum. Patres Concilii velle possint adhortare Catholicos tum ut legant libros Catholici nominis idoneos, tum ut sustineant et auxilient divulgationem librorum in quibus lucescit doctrina Christi.

Praeterea, nostris temporibus, proh dolor, permulti libri publicantur qui res lascivas seu obscenas ita tractant ut animae hominum, praesertim iuvenum, multum periclitentur. Antea, in Prooemio schematis Constitutionis de Instrumentis Diffusionis seu Communicationis Socialis, facta est invitatio omnibus hominibus bonae voluntatis, iis scilicet qui naturae leges morales consequi contendunt, ut nobiscum studeant nova communicationis socialis instrumenta in hominum utilitatem et in societatis bonum unice flectere. Simili ratione, omnes homines cordati invitari debeant ut una nobiscum agant contra istos libros pravos qui in societatem humanam semina turpitudinis ac morum pravitatis divulgant.

In schemate proposito normae de praevia librorum censura eorumque prohibitione ita emendantur ut praescripta his de rebus facilius observari possint et ut fideles melius arceantur a damno vel periculo quod pati possint a lectione pravorum librorum.

Quoad primos quattuor numeros in schemate propositos, notandum est quod vigilantiae Officium a competente Episcoporum coetu in singulis Nationibus constituendum est. Procul dubio, normae particulares quae opera et munera horum Officiorum afficient, variis locorum temporumque adiunctis accommodandae sunt. Itaque, Concilium Oecumenicum oportet sic conficere instructiones generales ut Conferentiae Episcoporum secundum singularum Nationum necessitates normas particulares statuere possint.

Propositum in numero decimo-quarto de Indice librorum prohibitorum statis temporibus rursum examinando bonum est, sed melius sit magis definite indicare tempus ad hanc revisionem indicis faciendam. Fortasse, loco verborum « statis temporibus » edicatur « vicesimo-quinto saltem quoque anno ».

Numero decimo-septimo et numero decimo-octavo explentur desideria et vota multorum Episcoporum aliorumque virium ecclesiasticorum ut praescripta de debita licentia ad libros prohibitos legendos concedenda minus rigida et magis adiunctis hodiernis accommodata conficienda sint. Valde oportet ut Rectores, Decani, Professores et Docentes in Universitatibus et in Seminariis maioribus ecclesiastica prohibitione librorum non astringantur. Omnino placet dare Ordinariis locorum potestatem ordinariam concedendi licentiam legendi ac retinendi libros prohibitos. In paragrapho tertia numeri decimi-octavi convenienter addendum est sacerdotem ab Ordinario loci designatum tamquam directorem seu moderatorem coetus alumnorum catholicorum apud Universitatem acatholicam vel statalem licentiam legendi ac retinendi libros prohibitos professoribus et alumnis Universitatis, necessariis adhibitis cautelis, concedere posse.

Propter animadversiones antea allatas de commoditate aliquid positivum de libris bonis dicendi et de utilitate invitandi omnes homines bonae voluntatis ut nobiscum collaborent ad libros moraliter pravos prohibendos, necnon de additionibus convenienter faciendis ad elenchum eorum qui poterunt concedere licentiam libros prohibitos legendi, de schemate decreti, de praevia censura librorum eorumque prohibitione suffragium fertur: Placet iuxta modum tantum.

Card. Frings: Non placet. Fundamentaliter adhaereo iis, quae dixerunt Eminentissimi Léger et Döpfner.

Proponitur compromissus:

1) Tollantur poenae.

2) Tollantur omnes prohibitiones generales.

3) Index librorum prohibitorum quoad praeteritum reducatur ad libros, qui hodie adhuc sint damnosi, quoad futurum pauci tantum prohibeantur.

4) Promoveatur educatio fidelium, praesertim iuventutis, ut agant secundum conscientiam bene formatam.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[1]

Card. VALERI: Placet iuxta modum: eo sensu quod inter duas differentes opiniones rem tam arduam considerandi, media quaedam via ingrediatur qua, ex una parte in consideratione teneatur absoluta necessitas tuendi fidem, ex altera in debita consideratione etiam teneatur situatio psychologica plus minus hodie fere ubique vigens qua fit ut prohibitio causa sit violandi legem.

Card. SIRI: Non placet. Schema est recognoscendum, ut duo apte concilientur, nempe:

a) Munus Ecclesiae defendendae fidei. Hoc munus est, uti pars necessaria evangelisationis, primum munus Ecclesiae.

b) Aptatio circumstantiis psychologicis nostrae infirmae aetatis, ita ut instrumenta damnationis et prohibitionis evadant semper utilia.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: attendantur dicta ab Em.mis Ottaviani et Browne, in sensu praecipue ut schema revideatur cum interventione Commissionis Doctrinalis seu de Fide.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum:[2] i. e. attentis animadversionibus Em.mi Döpfner, sed ad notam Em.mi Browne attendendum est.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum: secundum dicta ab Eminentissimo Browne. Sed miror quod episcopi in terris missionum, in hac materia, gaudent facultatibus largioribus quam episcopi aliunde.

De praevia librorum censura eorumque prohibitione:

Ad 1 (pag. 1[3]): In hac paragrapho suggeritur ut constituatur Officium Nationale cuius sit invigilare editis scriptis. Tale officium constitui debet « a competente Episcoporum coetu ». Nunc autem quid

[1] Cf. pp. 845-846.
[2] Cf. pp. 846-848.
[3] Cf. p. 843.

sibi vult haec expressio « competens Episcoporum coetus »? Significatne Conferentia Episcoporum Nationis, vel Metropolitanorum coetus, vel adunatio Episcoporum alicuius regionis Nationis? Clarificatio desideratur.

Si tale officium constituitur, ad illud adducantur censores idonei peritique in linguis magis usitatis et excultis, ad quos remittantur opera in his linguis scripta. Ut hi censores opus eis commissum quam citius faciant, ad hoc opus seponantur.

Multi censores, quia sunt aliove occupati, hoc opus iugum non leve putant, et non possunt ad illud bene attendere. Si periti idoneique censores ad hoc opus non parvi momenti deputentur, melius id facere possint. Talis suggestio iam in paragrapho quinta continetur.

Ad octavum (pagina quarta [4]): Hic suggeritur ut, in concedenda vel deneganda licentia, Ordinarius « iudicio unius tantum censoris ne innitatur, sed duorum et vel etiam plurium ». Hoc necesse sit fortasse in materia gravi; sed ne fiat regula generalis. Si censor est eruditus, prudens, gravis in efformando iudicium suum, et si votum talis censoris favorabile est, non est necessitas recurrendi ad alterum censorem. Appellatio ad alterum intelligi potest in casu quo denegatur permissio a primo censore. Difficile est cito habere opinionem unius. Exquirere opiniones plurium moram considerabilem auctori faciet.

Card. Montini: Non placet: iuxta ea quae dixerunt Cardd. Siri et Frings. Attamen Censurae videntur tollendae et facilior introducatur modus circa licentiam libros prohibitos legendi pro his qui quovis modo studiis incumbunt.

Card. Giobbe: Placet iuxta modum: audita Commissione theologica atque plene adhaereo his quae dixit Eminentissimus Card. Browne. Augeatur potius facultas Episcopi permittendi lectionem librorum prohibitorum et non relinquatur permissio tot et tantis capitibus.

Card. Cento: Non placet ut iacet. Cum rei materia ex se delicatissima, mixta sit, Commissio de Disciplina Cleri et populi christiani et Commissio de Fide, collatis studiis, punctum iustum attingent per quod munus Sancti Officii, tanti praetii pro Ecclesia Catholica, introductis aliquibus reformationibus, quas ipse Eminentissimus Ottaviani possibiles admisit, melius aptetur mentalitati, ut ita dicam, huius temporis.

Card. Garibi y Rivera: Placet iuxta modum: scilicet, schema mutetur secundum exposita ab Em.mo Card. Ottaviani; sed efficacior vigi-

---

[4] Cf. p. 843.

lantia videtur ratione habita mediorum propositorum quae ipsi episcopi adhibere debent. Ex alia parte aliqua facultas opportuna videtur pro Episcopis, saltem ad lectionem pravorum librorum, cum saepe in scholis pravi magistri libros imponant et alumni vel in angoribus maneant vel praecepta Ecclesiae spernant.

In pag. 6,[5] n. 18, par. 3 omnino supprimatur.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: id est in votis Eminentissimorum Ottaviani, Siri et Browne, videlicet quod Schema iterum examinetur ab alia Commissione mixta vel doctrinali.

Card. RICHAUD: Placet.

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum: prae oculis habeantur quae dixerunt Cardd. Léger et Döpfner et simul etiam attendatur ad ea quae attulit Card. Browne.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: secundum folia adnexa,[6] et ea, quae a Card. Léger dicta sunt.

S. Officium — nova utique bene considerata disciplina — minime debilitatur in tuenda fide atque in indicandis et damnandis libris periculosis et falsis, sed munus S. Officii expletur modo minus offendenti, sed non minus efficaci.

Card. MARELLA: Placet iuxta modum: Recognoscatur hoc schema in Commissione mixta Doctrinali scilicet de Disciplina Cleri et populi Christiani, ita ut via media inveniatur ad mentem Cardinalis Valeri.

Card. MEYER: Placet iuxta modum, i. e. iuxta animadversiones Em.mi Card. Browne.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum: cum additamentis quae Eminentissimi Cardd. Léger et Döpfner proposuerunt, praesertim: 1) quae Em.mus Léger proposuit de mera *indicatione* libri vitandi, et quidem cum rationibus, ut fideles clarius sciant quare liber est vitandus;

2) clarius indicetur responsabilitas Ordinariorum in ista materia, sicut dixit Em.mus Ruffini;

3) clarius indicetur relatio in ista materia inter S. Officium et Ordinarios. Optandum esset v. g. ut S. Officium non damnet librum sine Ordinario, praesertim si liber exaratus est lingua qua S. Officium non callet.

4) Si in n. 18 supprimitur paragraphus 3, supprimenda videtur etiam § 2 propter easdem rationes quas proposuit Em.mus Browne.

---

[5] Cf. p. 844.

[6] Cf. pp. 848-850.

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: subiiciatur ulteriori scrutationi et novus textus redigatur, ad mentem Em.mi Card. Browne, O. P.

Card. RUGAMBWA: Placet iuxta modum: iuxta mentem Eminentissimi Browne. Debemus fidem nostram tueri et evitare ea omnia quae spoliare eam possunt, aut videntur; sed semper cum prudentia et discretione agendum est.

Card. RITTER: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes factas ab Em.mis Cardinalibus Browne et Alfrink.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Non placet: Schema revideatur audita Commissione doctrinali.

Card. OTTAVIANI: Quod attinet ad reformationes quasdam, uti iam dixi,[7] Commissio doctrinalis est in eo ut studio supponat quaestionem. Immo iam multa parata sunt, quia iam interpellavimus diversos viros doctissimos ex Germania, ex Gallia, etiam ex Hollandia, ex America; et habemus documentationem; non solum, sed etiam misimus assistentes congressibus qui facti sunt, praesertim hic Romae, de censura librorum. Igitur habemus magnam documentationem. Non quod nos recusamus aliquid emendare: eo ipso quod Commissio doctrinalis habet hanc documentationem reunitam, hoc modo ostendimus quod aliquid volumus facere quod satisfaciat petitionibus. Sed, sicut dixit bene Card. Browne, hoc quod debemus attendere super omnia est ad materiam, ad obiectum libri, utrum faciat an non damnum. Quando nos, v. g., examinamus librum, prius etiam petimus an habeat aliquam diffusionem, quamnam diffusionem habeat; etiam hoc perspicimus, quia est mensura damni quod facit liber. Igitur non est putandum quod sumus faciles ad damnandum. Prius adhibemus omnes praecautiones. Ceterum ea omnia quae dixi sunt etiam ad defendendos episcopos, ad defendendam potestatem magisterialem episcoporum, ut habeant in S. Officio potius auxilium.

Demum velim dicere quod quando nos examinamus libros, non est quaestio de lingua, quia ii qui perficiunt studium super librum (primum studium, ii qui referunt etc.) sunt, et non unus tantum, sunt plures, qui callent linguam in qua scriptus est liber. Igitur si scriptus lingua anglica, examen committitur iis qui bene callent linguam anglicam; ita si est germanica, si est etiam hollandica, habemus consultores, qualificatores; et etiam quam pluries nos damus examini (quando non habemus sufficientiam illorum qui callent bene linguam) ex commissione spe-

[7] Cf. pp. 850-852.

ciali, aliis professoribus qui sunt ex illa natione de qua exivit liber. Igitur huic praecautioni nos attendimus, quia non est timor ne comprehendatur id quod scriptum est.

Demum velim etiam addere: in hac quaestione debemus utique, ut dixit bene Card. Cento, amice procedere pro bono communi; utique, et de hoc lamentatus sum, quod non simus auditi quando promissum fuerat.[8]

Card. Di Jorio: Non placet. Schema reformandum audita Commissione doctrinali prouti ab Em.mo Cardinali Ottaviani propositum: relaxatio tamen quaedam habeatur praxis actualis, iuxta exigentias nostri temporis.

Card. Roberti: Placet iuxta modum: schema novo examini subiciatur a Commissione pro disciplina cleri cum Commissione doctrinali, iuxta dicta ab Em.mis ac Rev.mis Patribus.

Card. Jullien: Non placet: sed ratione habita de iis quae animadverterunt Cardinales Valeri et Browne, ita ut proponatur novum schema.

Card. Larraona: Non placet: et reformetur iuxta vota Em.morum Ottaviani, Browne, Ruffini, Siri et Valeri in Commissione mixta.

Card. Heard: Placet iuxta modum: i. e. iuxta votum Em.mi Browne.

Card. Bea: Placet iuxta modum: quaestio examinanda est a Commissione mixta. Ni fallor, non tollitur S. Officio facultas prohibendi librum, si prohibitio est necessaria, sed agitur imprimis de modo procedendi. Multa pericula tolli possunt in *dioecesibus* ipsis. Ni fallor, modus procedendi denuo examinandus et duritiae, quantum fieri potest, evitandae sunt. Maximus numerus Episcoporum desideravit revisionem legislationis Indicis.

Card. Browne: Non placet uti iacet,[9] i. e. schema revideatur, sive a Commissione mixta sive attento quoque iudicio Commissionis de doctrina.

Card. Albareda: Placet iuxta modum: id est secundum animadversiones factas ab Eminentissimis Cardinalibus Léger et Browne.

Beat. Gori: Placet iuxta modum: id est schema reformetur iuxta ea quae dixit Em.mus Card. Browne.

---

[8] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

[9] Cf. pp. 852-854.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: Consideranda sunt ea quae Em.mi Patres Ottaviani, Browne et Bea dixerunt.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum expositum praesertim ab Em.mo Cardinali Browne.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: Redigatur novum schema a Commissione Mixta, attentis animadversionibus Eminentissimorum Cardinalium Ottaviani et Browne.

Exc. CHÁVEZ Y GONZALEZ: Placet iuxta modum: secundum ea quae dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus Ottaviani et Browne.

Exc. SILVA SANTIAGO: Schema uti nunc est mihi non placet. Adhaereo propositionibus factis ab Em.mis Cardinalibus Ottaviani, Browne et Siri. Ergo schema iterum examinetur a Commissione mixta.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: Assentio sententiis Em.morum Ottaviani, Siri, Browne, Bea et aliorum Patrum.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. ad mentem Em.morum Cardd. Browne, Frings, Valeri, Siri, Cento, Marella et aliorum qui eodem sensu locuti sunt.

Exc. MCKEEFRY: Placet iuxta modum: i. e. secundum votum Em.mi Card. Browne.

Exc. LEFEBVRE: Non placet: propter rationes allatas ab Eminentissimis Cardinalibus Ottaviani, Browne et Siri.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: et studio ulteriori subiiciatur ut illa quae dicta sunt ex una parte a Cardinalibus Ruffini, Ottaviani et Browne cum iis quae tam opportune a Cardinalibus Léger et Döpfner prolata sunt, componantur.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: attentis animadversionibus a Cardinalibus Léger, Döpfner, Browne et Valeri factis, Commissio mixta constituatur.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: i. e. manentibus generatim propositis in Schemate, res ita exponatur ne videatur in nova disciplina aliquomodo denegari vel coarctari ius et officium S. Officii libros damnandi.

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum: scilicet recognoscatur schema secundum observationes Em.morum Cardd. Léger, Döpfner et Alfrink.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: scilicet schema recognoscatur, audita commissione doctrinali, iuxta votum Em.mi Cardinalis Valeri de conciliatione quaerenda inter theses oppositas.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: ab Em.mo Cardinali Browne propositum, ita scilicet ut Decretum prius a Commissione de fide revideatur.

Exc. YAGO: Non placet: schema reformetur in Commissione mixta, iuxta animadversiones Em.mi Card. Browne.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: ad mentem Cardinalium Siri et Döpfner.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Eminentissimorum Ruffini, Ottaviani et Browne.

Exc. BENGSCH: Placet iuxta modum: adhaereo propositionibus Em.morum Cardd. Léger, Döpfner et Bea.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: adhaereo his quae dixit Eminentissimus Dominus Browne.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: schema reformetur iuxta quae Eminentissimi Ottaviani et Browne dixerunt. Censeo tamen obliterandas non esse animadversiones Eminentissimorum Léger et Döpfner, speciatim de prohibitione librorum, quae tempore nostro sat opportunae videntur.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: ratione habita eorum quae dixerunt Em.mi Cardd. Léger, Döpfner et Bea.

Rev. GUT: Placet iuxta modum quem exposuerunt Em.mi Cardinales Léger, Döpfner et Frings. Finis indicis omnino necessarius, defensio scilicet fidei, obtinetur si omnibus modis inculcatur doctrina de indice naturali et si accuratius excolitur conscientia christiana fidelium, imprimis iuvenum.

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum: i. e. in votis Em.morum Cardinalium Valeri et Browne, i. e. recognoscatur hoc schema in pace et serenitate, collatis consiliis commissionis theologicae et commissionis de disciplina cleri et populi christiani.

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: ad mentem Em.morum Cardd. Valeri et Browne.

VII
DE CENSURIS EARUMQUE RESERVATIONE

DE MODO PROCEDENDI IN POENIS IN VIA ADMINISTRATIVA INFLIGENDIS

(Tertia et quarta Congregatio: 5 et 7 maii 1962)

1) SCHEMATA PROPOSITA A COMMISSIONE DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

DE CENSURIS EARUMQUE RESERVATIONE

Proprius Ecclesiae finis spiritualis et supernaturalis, sanctificatio scilicet et salus aeterna fidelium, suadet ac exigit ut disciplina poenalis in Ecclesia aptior reddatur sive ad fideles efficacius deterrendos ne delicta committant, sive ad promptius fortiusque coercendos et corrigendos fideles qui deliquerint. Hinc, nec necessarium nec opportunum est, ut vel nulla poena *latae sententiae* delinquentes plectantur, vel nullam iidem incurrant censuram nisi ex dolo deliquerint, plena videlicet perfectaque imputabilitate, sine ullo defectu cognitionis ex parte intellectus aut libertatis ex parte voluntatis.

Oportet autem ut fideles rite edoceantur de poenis legitime statutis, ne ob ignorantiam ab illis incurrendis excusentur; item, oportet ut praescriptum accurate servetur de poena ferendae sententiae revera infligenda et de poena latae sententiae revera declaranda, quoties ita exigat sive scandali reparatio sive alia ratio boni communis (cf. can. 2223, §§ 3 et 4).

Nulla vero necessitas adesse videtur, ut in suo robore conserventur censurae latae sententiae *nemini reservatae,* de quarum vi et efficacia ad delicta praevenienda et ad delinquentes corrigendos merito dubitari potest; eodem modo necessarium esse non videtur, ut censurae latae sententiae *Apostolicae Sedi reservatae* conserventur distinctae in tres gradus reservationis, ita nempe ut aliae simpliciter, aliae speciali modo et aliae specialissimo modo sint reservatae: eiusmodi enim distinctio nullius est momenti pro his qui a censuris absolvantur a confessario specialis facultatis experte, si ad Sanctam Sedem recurrere debeant pro qualibet censura eidem reservata.

Pariter, prorsus expedire videtur ut ex codice poenali ecclesiastico expungantur poenae, etiam censurae, latae sententiae in delicta quae in praesenti aut numquam aut rarissime tantum perpetrari contingat. E contrario, aequum omnino videtur ut novae poenae statuantur, etiam censurae et quidem latae sententiae ac reservatae, in delicta quae inolescere pergant magno cum scandalo seu damno praesertim puerorum et adulescentium.

Denique, congruum profecto videtur ut aptior determinatio fiat quod attinet ad incurrendam irregularitatem ex delicto ob actum ordinis, clericis

in ordine sacro constitutis reservatum, ab eis positum qui eiusdem ordinis exercitio prohibentur poena canonica; ab irregularitate enim non excusat ignorantia vel inadvertentia seu error (can. 988), saepius autem contingere potest ut ad praefatam irregularitatem non attendatur, quando incurritur ob poenam latae sententiae, quae culpabiliter non servetur in casu occulto.

Haec proinde declaranda et statuenda proponuntur, quae sequuntur:

I - De censuris in genere

1. Censuras, praesertim latae sententiae, maxime excommunicationem, infligere non licet, nisi sobrie et magna cum circumspectione (cf. can. 2241, § 2).

2. Censurae infligi aut declarari possunt sive per iudicis sententiam, sive per Ordinarii praescriptum seu decretum extraiudiciale.

I) Si censura infligatur vel declaretur per sententiam iudicialem, serventur iuris praescripta circa pronuntiationem sententiae in processu criminali;

II) Si censura infligatur vel declaretur per praeceptum, serventur normae circa processum administrativum peculiariter statuendae.

3. Censurae inflictae aut declaratae per praeceptum, eosdem sortiuntur iuridicos effectus atque censurae inflictae vel declaratae per sententiam iudicialem.

4. His verbis exprimatur textus can. 2229:

« § 1. Etsi lex habeat verba: praesumpserit, ausus fuerit, scienter, studiose, temerarie, consulto egerit, aliave similia, a nullis censuris latae sententiae excusat:

I) Ignorantia graviter culpabilis, sive legis, sive solius poenae, sive facti (seu error);

II) Quaelibet causa, praeter metum (de quo in subsequenti § 2), quae imputabilitatem minuat sive ex parte intellectus sive ex parte voluntatis, si, non obstante imputabilitatis diminutione, actio sit adhuc graviter culpabilis.

§ 2. A censuris latae sententiae excusat metus gravis, dummodo agatur de delicto quod non vergat in contemptum fidei aut ecclesiasticae auctoritatis vel in publicum animarum damnum.

§ 3. Reus qui a censuris late sententiae ob ignorantiam vel metum vel aliam causam excusatur, congrua alia poena ferendae sententiae, si res ferat, vel poenitentia plecti potest ».

Nota: Ad poenas vindicativas quod attinet, sive latae sive ferendae sententiae, in suo robore integre manet norma, qua statuitur quod ab eisdem incurrendis excusat quaelibet imputabilitatis imminutio, sive ex parte intellectus sive ex parte voluntatis, si lex habeat verba: *praesumpserit, ausus fuerit,* etc.

5. Reus qui in poenam latae sententiae incurrit et delicti sibi sit conscius, ipso facto in utroque foro poena tenetur; ante sententiam tamen declarato-

riam a poena observanda excusatur quoties eam servare nequit sine periculo gravis scandali aut infamiae (cf. can. 2254, § 1), et in foro externo ab eo eiusdem poenae observantiam exigere nemo potest, nisi delictum sit notorium, firmo praescripto can. 2223, § 4 (can. 2232, § 1).

6. Irregularitatem ex delicto incurrunt qui actum ordinis, clericis in ordine sacro constitutis reservatum, ponunt, ab eius exercitio prohibiti poena canonica ob delictum notorium notorietate iuris vel facti (cf. can. 985, n. 7°).

II - De excommunicatione

7. Accuratius dicatur in can. 2257, § 1: « Excommunicatio est censura qua quis a certis quibusdam christianorum iuribus excluditur, cum effectibus qui in canonibus, qui sequuntur, enumerantur, quique separari nequeunt ».

8. Magis definite dicatur in can. 2259:

« § 1. Excommunicatus quilibet caret iure partem quamcumque habendi in sacris functionibus, non tamen praedicationi verbi Dei assistere prohibetur.

« § 2. Si excommunicatus toleratus sacris functionibus adsit, non est necesse ut expellatur; si adsit excommunicatus vitandus, expellendus est, aut, si expelli nequeat, a sacra functione cessandum, dummodo id fieri possit sine gravi incommodo. Repelli autem debet ne partem aliquam habeat in sacris functionibus non solum excommunicatus vitandus, sed etiam quilibet excommunicatus toleratus post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam aut alioquin notorie excommunicatus ».

III - De reservatione censurarum

9. Hac forma innovetur textus can. 2245:

« § 1. Censura *ab homine* est reservata ei qui censuram inflixit aut sententiam tulit, eiusve Superiori competenti, vel successori, aut delegato; ex censuris vero *a iure reservatis* aliae sunt reservatae *Ordinario*, aliae *Apostolicae Sedi*.

§ 2. Censura latae sententiae non est reservata nisi in lege vel praecepto id expresse dicatur; et in dubio sive iuris sive facti reservatio non urget ».

10. Ignorantia reservationis a reservatione non excusat.

Attamen, si confessarius, ignorans reservationem, poenitentem a censura ac peccato absolvat, absolutio censurae valet, dummodo ne sit censura ab homine (cfr. can. 2247, § 3).

11. Omnes sacerdotes, licet ad audiendas confessiones non approbati, valide et licite quoslibet poenitentes in periculo mortis constitutos absolvunt a quibusvis censuris, quantumvis reservatis et notoriis, etiamsi praesens sit sacerdos approbatus, salvo praescripto can. 884 (cf. can. 882). Qui tamen a censura absolutionem receperit a sacerdote specialis facultatis experte, sub

poena reincidentiae obligatione tenetur recurrendi, intra mensem postquam convaluerit, ad illum qui censuram tulit, si agatur de censura ab homine, vel ad S. Poenitentiariam, si agatur de censura Sedi Apostolicae reservata, eorumque mandatis parenti. Sacerdos autem, qui poenitentem absolvit, non tenetur praefatum onus ei iniungere aut de eodem eum expresse monere.

IV - De elencho censurarum quae tollendae videntur

12. Censurae tolluntur quae a iure sunt statutae tanquam latae sententiae *nemini reservatae,* sed conscientiae et prudentiae iudicis vel Ordinarii praeceptivis aut facultativis verbis committitur ut loco censurae congruam aliquam poenam ferendae sententiae infligat.[1]

Praefato hoc modo tolluntur:

A) *Excommunicationes* quae statutae sunt:

I) In auctores et editores qui sine debita licentia sacrarum Scripturarum libros vel earum adnotationes aut commentarios imprimi curant (can. 2318, § 2);

II) In eos qui ausi fuerint mandare seu cogere tradi ecclesiasticae sepulturae infideles aliosve qui eadem privantur (can. 2339);

III) In eos qui quovis modo deliquerint sive dando sive recipiendo sive consensum praebendo ad bona ecclesiastica alienanda, si fuerit scienter praetermissum beneplacitum apostolicum a iure praescriptum (can. 2347, n. 3°);

IV) In eos qui quoquo modo cogant sive virum ad statum clericalem amplectendum, sive virum aut mulierem ad religionem ingrediendam vel ad emittendam religiosam professionem (can. 2352);

V) In eum qui scienter omiserit eum, a quo sollicitatus fuerit, intra mensem denuntiare (can. 2368, § 2).

B) *Suspensiones* quae statutae sunt:

I) In sacerdotem qui sine necessaria iurisdictione praesumpserit sacramentales confessiones audire vel a peccatis reservatis absolvere (can. 2366);

II) In eum qui sine litteris vel cum falsis dimissoriis litteris, vel ante canonicam aetatem, vel per saltum ad ordines malitiose accesserit (can. 2374);

III) In clericum qui in manus laicorum officium, beneficium aut dignitatem ecclesiasticam resignare praesumpserit (can. 2400);

IV) In abbatem vel praelatum *nullius* qui benedictionem ad normam iuris non receperit (can. 2402);

V) In Vicarium Capitularem qui litteras dimissorias pro ordinatione illegitime concesserit (can. 2409).

C) *Interdictum personale* in eos statutum qui causam dederunt interdicto locali aut interdicto in communitatem seu collegium (can. 2338, § 4).

13. Plures ex censuris tolluntur quae a iure sunt statutae tanquam latae sententiae *reservatae,* sed in delicta infliguntur quae vel rarissime nunc per-

petrari solent, vel ob peculiaria adiuncta hodierna iam recensenda non videntur inter delicta graviora. Prudentiae et conscientiae iudicis vel Ordinarii praeceptivis vel facultativis verbis committitur ut pro censura aliam congruam poenam ferendae sententiae infligat.[2]

Praefata eiusmodi ratione tolluntur:

A) *Excommunicationes* quae statutae sunt:

I) In editores librorum apostatarum, haereticorum et schismaticorum, qui apostasiam, haeresim, schisma propugnant, itemque in eos qui praefatos libros aliosve per apostolicas litteras nominatim prohibitos defendant aut scienter sine debita licentia legant vel retineant (can. 2318, § 1);

II) In eum qui falsas reliquias conficit, aut scienter vendit, distribuit vel publicae fidelium venerationi exponit (can. 2326);

III) In quaestum facientes ex indulgentiis (can. 2327);

IV) In absolvere praesumentes sine debita licentia ab excommunicatione latae sententiae Sedi Apostolicae reservata (can. 2338, § 1);

V) In quodvis auxilium vel favorem impendentes excommunicato vitando in delicto propter quod excommunicatus fuit; itemque in clericos scienter et sponte in divinis cum eodem communicantes et ipsum in divinis officiis recipientes (can. 2338, § 2);

VI) In clausuram monialium violantes et in eos qui ipsos introducant vel admittant; itemque in mulieres violantes regularium virorum clausuram et in Superiores aliosque eas introducentes vel admittentes; pariter in moniales e clausura illegitime exeuntes (can. 2342);

VII) In usurpantes vel detinentes per se vel per alios bona aut iura ad Ecclesiam Romanam pertinentia (can. 2345);

VIII) In duellum perpetrantes aut simpliciter ad illud provocantes vel ipsum acceptantes vel quamlibet operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes illudque permittentes vel quantum in ipsis est non prohibentes (can. 2351, § 1);

IX) In omnes fabricatores vel falsarios litterarum, decretorum vel rescriptorum Sedis Apostolicae vel iisdem scienter utentes (can. 2360, § 1).

X) In delictum perpetrantes simoniae in quibuslibet officiis, beneficiis aut dignitatibus ecclesiasticis (can. 2392, n. 1°);

XI) In omnes qui documentum quodlibet ad Curiam Episcopalem pertinens sive per se sive per alium subtraxerint vel destruxerint vel celaverint vel substantialiter immutaverint (can. 2405).

Nota: Etiam tolli posse videtur excommunicatio per Decretum S. Congregationis Concilii d. 22 martii 1950 statuta in clericos mercaturam seu negotiationem cuiusvis generis exercentes sive in propriam sive in aliorum utilitatem. Ratio est quia certo non constat de negotiationis natura.

B) *Suspensiones* quae statutae sunt:

I) In omnes clericos qui per simoniam ad ordines scienter promoverint vel promoti fuerint, aut alia sacramenta ministraverint vel receperint (can. 2371);

II) In eos qui illegitime ordinaverint contra praescriptum can. 955, vel can. 993 n. 4 et 994, vel can. 974, § 1 n. 7, vel can. 966 (can. 2373).

14. Aptius, ob hodierna adiuncta, esse videtur ut *Ordinario* reservatae habeantur hae, quae sequuntur, censurae quae a iure statuuntur tanquam reservatae Sedi Apostolicae:

I) Excommunicatio statuta in nomen dantes sectae massonicae aliisve eiusdem generis associationibus quae contra Ecclesiam vel legitimas civiles potestates machinantur (can. 2335);

II) Excommunicatio statuta in eos qui bona ecclesiastica cuiuslibet generis per se vel per alios in proprios usus convertere et usurpare praesumpserint aut impedire ne eorum fructus seu reditus ab iis, ad quos iure pertinent, percipiantur (can. 2346);

III) Excommunicatio statuta in eum qui per seipsum vel per alios confessarium de sollicitationis crimine apud Superiores falso denuntiaverit (can. 2363);

IV) Excommunicatio statuta in clericos in sacris constitutos vel regulares aut moniales post votum sollemne castitatis, itemque in omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes (can. 2388, § 1).[3]

15. In suo robore integre manent ceterae censurae latae sententiae a iure, etiam extra Codicem, statutae tamquam reservatae Ordinario vel Sedi Apostolicae.

Quoad censuras autem Sedi Apostolicae reservatas tollitur specialis qualitas seu gradus reservationis, ita ut iam amplius non distinguantur tamquam simpliciter vel speciali modo, vel specialissimo modo reservatae.

16. Ad gravissimum scandalum vitandum et gravissimum nocumentum quod Ecclesiae vel Religioni imminere potest, proponitur ut statuatur excommunicatio latae sententiae Sedi Apostolicae reservata in clericos vel religiosos, qui delictum admiserint contra sextum decalogi praeceptum cum minoribus infra aetatem sexdecim annorum.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 11-16 decembris 1961.

NOTAE

[1] Si Patribus placuerit, in Concilio statui poterit quandonam praeceptivis verbis et quando facultativis verbis iudici vel Ordinario committitur, ut, pro censura, aliam poenam ferendae sententiae infligere possit, aut debeat.

[2] Cf. notam 1.

[3] A censura tamen nemo unquam, excepto casu periculi mortis, absolvere potest sine praevio recursu ad S. Poenit. Apost. *sacerdotem,* qui cessare non valeat a cohabitatione sub eodem tecto cum suae disertionis complice (S. Poen. Ap., *Declaratio,* 4 maii 1937).

DE MODO PROCEDENDI IN POENIS IN VIA ADMINISTRATIVA INFLIGENDIS

In Codice Iuris Canonici nunc vigenti normae praescribuntur quae servari debent ad nonnulla negotia in via disciplinari seu administrativa expedienda, quarum praecipuae eae sunt quae in cann. 2142-2167 exponuntur de modo procedendi ad amotionem vel translationem parochorum decernendam, et eae quae in cann. 2168-2185 determinantur ad sanctiones poenales applicandas contra clericos non residentes vel concubinarios necnon contra parochum in adimplendis paroecialibus officiis negligentem. Expedit profecto ut quaedam ex huiusmodi praescriptis melius et aptius definiantur: quod, sane, perfici poterit in futura nova Codicis Iuris Canonici editione, quae ut ne sit diu expectanda quamplurimi exoptant; in eadem autem nova Codicis editione etiam normae accuratae praestituendae erunt, ut in ceteris quoque negotiis in via administrativa ex bono et aequo expediendis recte procedatur, sive de controversiis dirimendis agatur, sive de poenis infligendis vel declarandis. Sed statim a Concilio Vaticano II promulgandae esse videntur normae principaliores, quae in procedura poenali administrativa observari debeant, quia in pravi fere ubique poenae extraiudicialiter applicari solent: et non immerito, via enim administrativa brevior est atque simplicior, et ipsi reo favet cum publicitatem de se non requirat. At vero, non semper qui extraiudicialiter in reos procedunt eorundem iuribus personalibus sufficienter cavent, cum pluries contingat ut reus puniatur quin ipse sese defendere possit, et vel etiam quin certo probetur quod delictum revera commiserit.

Hunc igitur in finem, ut scilicet sine moris inutilibus, et non raro perniciosis, restauretur ordo socialis laesus per delictum et delinquens congruenter corrigatur, modo utique suaviore et christianae caritati magis consentaneo, Ordinariis commendatur ut, quantum fieri poterit, in via administrativa contra reos procedant, servatis tamen normis, quae sequuntur, ne illegitime agant neve iniuriam vel damnum eis inferant.

I. Abrogetur praescriptum can. 2222, § 2, quia hodiernis moribus incongruum videtur sanctiones poenales decernere sive ob delictum solummodo probabile, sive ob delictum cuius poenalis actio praescripta sit. Insuper autem in praedictis casibus plerumque difficillimum et vel forte impossibile est iuste et aeque procedere in sanctionibus poenalibus decernendis.

II. Abrogetur institutum iuridicum suspensionis ex informata conscientia, de quo in cann. 2186-2194. Quidquid enim sentiendum sit de origine et de motivis huiusmodi instituti, ipsum hodiernis temporibus non iam opportunum videtur cum, praesertim a iuvenibus, absonum censeatur quod reus puniatur quin sese defendere valeat, et vel etiam quin eidem causa poenae enuntietur.

III. Remedia poenalia et poenitentiae, de quibus in cann. 2306-2313, ab Ordinario imponi possunt per simplex praeceptum, scripto vel oretenus

datum, nullo servato modo procedendi determinato, dummodo tamen reus certior fiat quamnam ob causam sanctio poenalis in eum adhibetur.

IV. Salvo praescripto can. 1576, § 1 n. 2° de poena depositionis, privationis perpetuae habitus ecclesiastici, degradationis non infligenda nisi per sententiam iudicialem, ad ceteras poenas quod attinet (cf. can. 1933, § 4) proprium Ordinarii erit in singulis casibus, attente perpensis omnibus peculiaribus adiunctis, decernere utrum infligendae sint per sententiam stricte iudicialem aut per decretum in via administrativa ferendum.

V. Si reus expostulet ut de ipsius delicto videatur per viam stricte iudicialem, Ordinarius eius precibus annuat, nisi graves rationes obstent. Datur recursus in suspensivo ad Sanctam Sedem reo, qui acquiescere nolit Ordinario decernenti ut processus fiat in via administrativa.

VI. In processu poenali extraiudiciali seu in via administrativa conficiendo, semper serventur oportet principia iuris naturalis, cum aequitate canonica, et, quantum fieri potest, normae generales iuris processualis ecclesiastici. Insuper autem hae, quae sequuntur, normae integre ac fideliter servari debent:

1) Praevia peragatur inquisitio ab uno tantum instructore, designando ab Ordinario, qui, quantum fieri potest, notarii opera semper utatur.

2) Instructor testes audiat, qui tamen pauci esse debent, sive pro reo sive contra reum, etiam ex officio vocatos.

3) Reus patronum seu advocatum habeat, aut a se electum inter paucos exquisitos viros ab Ordinario designatos, aut ei ex officio datum, qui brevem defensionem pro reo in scriptis exhibeat aut verbis exponat.

4) Ad acta examinanda et discutienda Ordinarius Commissionem constituat trium saltem sacerdotum, qui sint aetate maturi, probi ac docti. Iidem, consideratis etiam promotoris iustitiae conclusionibus, quae in scriptis exhiberi debent aut oretenus proponi, definiant oportet — ad maiorem suffragiorum partem — utrum delictum commissum fuerit, necne, et quaenam poena, in casu, reo infligenda esse videatur.

5) Commissionis decisio, uni dumtaxat Ordinario sub secreto communicanda, ab uno ex eiusdem membris in scriptis redigatur, et summatim contineat rationes seu *motiva* quae dicuntur, tam in facto quam in iure, quibus innititur.

6) Ordinarii est decretum definitivum ferre, in quo pariter motiva breviter exponenda sunt, quibus innititur. Si in Commissionis decisione proponatur ut reo poena infligatur, Ordinarius potest — ad normam can. 2223, §§ 2 et 3 — pro sua prudentia et conscientia vel a poena infligenda abstinere, vel poenam temperare, vel tandem poenam ad tempus magis opportunum differre.

7) A decreto Ordinarii unicum datur iuris remedium, idest recursus ad Sedem Apostolicam intra decem dies a notitia eiusdem decreti.

8) Recursus est in suspensivo. Si tamen Ordinarius in aliquo casu particulari prudenter censeat poenam esse immediate applicandam, praeser-

tim ubi agatur de delicto pluries patrato, vel de gravi scandalo statim removendo, id scripto decernat; rationes autem huiusmodi sui modi agendi uni dumtaxat Sedi Apostolicae reddet, si et quatenus requiratur.

VII. Pro disciplinae recta ordinatione et pro uniformitate iurisprudentiae in re tanti momenti, optatur ut apud Sedem Apostolicam unicum sit Officium ad quod sive a clericis sive a religiosis sive a laicis recursus fiat adversus decretum, quo Ordinarius poenam infligit. Eiusmodi Officium constitui posse videtur apud Supremum Tribunal Signaturae Apostolicae, eique competentia exclusiva hac de re tribuenda esset quae propria est Sacrae Congregationis Concilii vel Sacrae Congregationis de Religiosis.

VIII. Ut recursus adversus Ordinariorum decreta poenalia expeditissime definiantur, Consultores nominentur ex utroque clero, aetate ac eruditione et prudentia commendati, quorum tres saltem ad singulos recursus examinandos deputari debent. Iidem autem promotorem iustitiae audiant necnon Patronum rei, vel ex Advocatis Sacri Consistorii eligendum, vel ex collegio Procuratorum Sacri Palatii Apostolici, vel ex certo numero Advocatorum Rotalium qui semel pro semper designati sint.

IX. Effectus iuridici *decreti,* quo poena infligitur, iidem omnino sunt ac effectus iuridici *sententiae iudicialis,* qua poena infligitur, quod attinet sive ad notorium notorietate iuris (cf. can. 2197, n. 2°) sive ad illiceitatem aut invaliditatem actorum quae ab eo ponantur qui poena astringitur (cf. can. 765, n. 2°; can. 795, n. 2°; can. 1095, § 1, n. 1°; etc.).

Nota: Eaedem normae, quae ad poenas *ferendae sententiae* in via administrativa infligendas statutae sunt, servari debent etiam, congrua congruis referendo, ad poenas incursas *latae sententiae* in via administrativa declarandas.

Textus definitive probatus in Sessione Generali habita diebus 5-10 februarii 1962.

2) RELATIO EM.MI P. D. PETRI CARD. CIRIACI, PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA CLERI ET POPULI CHRISTIANI

Praemitto hac in re me non locuturum de S. Officio, nisi S. Officium etiam in hac materia revindicet competentiam.

Agitur de censuris et poenis infligendis, ecclesiasticis et laicis. Res est maximi momenti in eo quod respicit ecclesiasticos. Nam est duplex difficultas in gubernanda Ecclesia et praesertim in Dioecesibus; nam Episcopi conqueruntur aliquando non posse procedere in bonum animarum ob difficultates procedurales. Ex alia parte presbyteri conqueruntur se relinqui complete in manibus Episcoporum. Igitur hic quaestio est magni momenti: est quaestio auctoritatis, auctoritatis Episcopalis et revin-

dicationum sacerdotum. Hae quaestiones tractantur in iis quae respiciunt S. Congregationem Concilii, hac consideratione, scilicet quod Congregatio Concilii est Congregatio quae debet tutelare disciplinam, igitur S. C. Concilii tendit potius ad faciliorem reddendam actionem Ordinariorum. Igitur omnino concedit facultates valde amplas, ita ut isti liberi sint in obtinendo bono Ecclesiae.

Ad censuras quod attinet, plures sunt abrogandae. Abrogavit Pius IX in Constitutione *Apostolicae Sedis,* observans quasdam censuras temporibus moribusque mutatis a fine atque causis ob quas impositae fuerant vel a pristina utilitate atque opportunitate excidisse. Si igitur hoc fecit Pius IX, potest etiam fieri a Concilio.

Proponitur in schemate ut abrogentur poena suspensionis ex informata conscientia et provisiones ob delictum probabiliter tantum commissum aut ob delictum cuius poenalis actio sit iam legitime praescripta. Certe haec sunt omnino contra sensum iuridicum et hinc ego intelligo rationes quae moverunt meam Commissionem. Attamen experientia Curiae Romanae mihi demonstravit esse aliquos casus in quibus requiritur extraordinaria potestas Episcoporum. Igitur ego non abolerem nec suspensionem ex informata conscientia neque has provisiones speciales; tamen commendandum esset Episcopis ut minus, quam sit possibile, hisce poenis utantur. Quoad proceduram hoc est principium firmum: aliquae normae debent statui ut habeatur certa probatio delicti atque reus legitime se defendat. Hoc est principium iuridicum universale et hinc in procedura faciendum erit ut hoc verificetur. Noto Codicem J. C. non esse tam perfectum in parte procedurali et in parte poenali, quae facta fuit ultimo tempore magna rapiditate et hinc hae partes debent iterum complete refici.

Sunt duo quaestiones speciatim, quae, si reformetur Curia Romana (et non est impossibile quod reformetur: si eam reformavit S. Pius X, et profundissime, potest fieri), se referunt ad nostrum schema et sunt magni momenti. Imprimis ante *Sapienti Consilio* habebatur Congregatio de Episcopis et Regularibus: abolita fuit. Abolita fuit et hinc laesum est principium iuridicum quod actor sequitur forum rei et deinde nunc non est organum S. Sedis quod possit auctoritative decidere inter quaestiones inter clerum saecularem et clerum regularem, inter Episcopos et ceteros. Feliciter nos habemus hic optimum Card. Valeri, qui habet magnum spiritum comprehensionis et omnes istae quaestiones amice resolvuntur; sed amicitia non est ius, et hic malum non esset si haec quaestio in reformatione Curiae Romanae solveretur. Aliquis defectus est iste: est divisio cleri alti et cleri inferioris. Congregatio Religiosorum habet Superiores et inferiores. Congregatio pro Ecclesia Orientali

habet episcopos et subditos. Congregatio Propagandae Fidei, idem: clerus saecularis est divisus inter Congr. Consistorialem et S. Congr. Concilii. S. Congr. Concilii habet clerum inferiorem, S. C. Consistorialis habet clerum superiorem. Igitur fiunt continuae quaestiones, quae quaestiones tamen amice componuntur, data amabilitate Card. Confalonieri; sed, repeto, amicitia non est ius. Alter defectus, cui debet provideri, est carentia in S. Sede Supremi Tribunalis administrativi, quod habetur in omnibus Statibus. In Ecclesia catholica non habetur nisi tribunal S. Officii, sed pro sua competentia; non amplius loquar de hoc, alioquin cataractae iterum aperiuntur. Sed, excepta competentia Congr. S. Officii, Tribunal administrativum supremum est necessarium; nam habentur Tribunal S. Rotae et Tribunal Signaturae Apostolicae, quae plus vel minus tractant de rebus matrimonialibus. Igitur non habetur Romae Tribunal supremum pro quaestionibus continuis quae habentur. Sed multae quaestiones non possunt agi in via pure iuridica; nam agitur de gubernio et hinc necessarium est Tribunal Administrativum; huic Tribunali Administrativo posset e. gr. dari competentia in quaestionibus inter religiosos et clerum saecularem, esset unum remedium dandum huic inconvenientiae.

Ubinam debet poni istud Tribunal Administrativum, si Concilium illud statuerit? Mea Commissio erat pro Signatura Apostolica. Ego dubito; nam esset periculum confusionis. Signatura Apostolica est Supremum Tribunal ad tramitem iuris, quomodo potest addi Tribunal Administrativum? Est abyssus inter tramitem iuris et huiusmodi. Igitur ego proponerem ut istud Tribunal Administrativum vel pro se staret vel uniretur Congr. Concilii. Videte igitur, meae conlegae, quantus labor immineat Concilio; sed sumus certi quod sapientibus directionibus Beatissimi Patris eorumque collaboratorum, et praesertim Deo adiuvante, huic enormi labori nos omnes providere possimus.*

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. LÉGER: *De censuris earumque reservatione.* Mihi placet renovatio proposita de censuris earumque reservatione. Haec proponam.

Quoad articulum 8 paginae 6 [1] hoc dicam: assistere praedicationi verbi Dei mihi apparet ut « aliquam partem habere in sacris functionibus ». Ergo propono ut dicatur quod excommunicatus quilibet caret iure par-

---

* Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

[1] Cf. p. 866.

tem *ministerialem* habendi, aut saltem dicatur quod caret iure partem *activam* habendi in sacris functionibus.

Propono etiam ut modificatio habeatur de excommunicato *vitando.* Tollatur haec categoria. Aut saltem modificetur figura excommunicati vitandi. Si servatur ius eum expellendi a divinis officiis, *non amplius habeatur* praescriptio qui obligat fideles ad communionem vitandam cum eo in profanis (c. 2267), nec obligatio exhumandi eius cadaver a loco sacro (c. 1242).

Quoad articulum 10, pagina 7,[2] mihi videtur quod controversia in hac re potius redimenda est in sensu benigniori quodque potius dicendum est quod ignorantia reservationis a reservatione excusat.

In articulo 11, linea 12 dicitur: « absolvunt a quibusvis censuris »; sed nil dicitur de *peccatis reservatis.* Utrum hoc significat quod non amplius habeantur « peccata reservata »?

In eodem articulo, linea 22 credo quod verbum « non » ex errore positum est.

Mihi valde placet abolitio poenarum de qua in paginis 8-9-10.[3]

Haec tamen notabo: mihi minus placet abolitio poenae in eos qui cogant ad statum clericalem amplectendum vel ad religionem ingrediendam. Credo enim quod haec pessima violatio libertatis adhuc saepe exsistit.

Si non habet efficacitatem, credo quod tolli debet excommunicatio (de qua in pagina decima [4]) statuta in clericos mercaturam exercentes. Tamen inveniantur alii modi ad hanc plagam repellendam. Commendetur et habeatur efficacior vigilantia ex parte Sanctae Sedis et Ordinariorum locorum. Sunt enim v. g. sanctuarii quidam, magni et parvi, qui fidem magis offendunt quam adiuvant.

Articulus 16, paginae 11,[5] non mihi videtur opportunum. Etenim pro illo delicto, iam existit poena ferendae sententiae (c. 2359 § 2). Et additio huius unicae novae poenae odiosam admirationem provocaret.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis:

Mihi placet praesens schema et hoc solummodo notabo. Inopportunum mihi videtur, in articulo V, dare recursum in suspensivo ad Sanctam Sedem reo cui infligitur poena quae sit mere remedium poenale vel mere poenitentia.

Card. RUFFINI: *De censuris earumque reservatione*: Pag. 6,[6] n. 8, § 1: « Excommunicatus quilibet caret iure *partem quamcumque habendi*

---

[2] Cf. p. 866.
[3] Cf. pp. 867-869.
[4] Cf. p. 868.
[5] Cf. p. 869.
[6] Cf. p. 866.

in sacris functionibus... ». Cur mutatur dictio Codicis I. C. can. 2259 — quae ut mihi videtur — melior est? « ... Excommunicatus quilibet — ita in Codice — caret iure *assistendi divinis officiis...* ».

Pag. 6 [7] ad 7: Modus dicendi qui proponitur in schemate ut accuratior enuntiatione canonis 2257 § 1, videtur mihi minus exacta. Excommunicatio enim, ut ipso verbo significatur, est exclusio a communione fidelium, quae certe explicanda est sicut fit in canone laudato.

Pag. 6 ad 9: Supprimitur in censuris a iure reservatis S. Sedi, distinctio inter reservatas *simpliciter* vel *speciali modo, vel specialissimo modo*. Ratio huius abolitionis praebetur pag. 3,[8] linn. 30-34, ast ea non satisfacit. Recursus ad S. Sedem est quidem *materialiter* unus, sed gravitas culparum ob quas recursus faciendus est admittit gradus, qui optime et efficaciter clarescunt in triplici illa reservatione. Quanta vi — e. gr. — animos fidelium percellit excommunicatio *specialissimo modo* Summo Pontifici reservata qua plectuntur qui species consecratas abiecerit vel ad malum finem abduxerit (can. 2320); qui absolvit, vel fingit absolvere complicem in peccato turpi (can. 2367); sacerdos qui sigillum sacramentale directe violaverit (can. 2369); qui violentas manus in Personam Romani Pontificis inicierit (can. 2343)! Non sunt certe istius gravitatis reliquae culpae, quae minore excommunicatione puniuntur.

Pag. 8:[9] Si excommunicationes sub nn. I, II, III, IV, V recensitae tolluntur, dicatur saltem culpas, quae hactenus his excommunicationibus mulctabantur, esse graves.

Pag. 8: *Suspensio* de qua fit sermo (sub n. I) servanda est, meo quidem iudicio, secus enim impunitus remaneret sacerdos tam culpabilis, quia eius culpa — natura sua — est secreta.

Pag. 9:[10] Ex memoratis ibi excommunicationibus servarem I et VI.

Pag. 10,[11] lin. 19: Item servandam puto excommunicationem de qua in *Nota*. Si negotiationis natura non est certa, ea clare definiatur. Pius XII s. r., qui Decretum illud promulgari voluit per S. C. Concilii, certissime dixit quae mercatura seu negotiatio graviter damnanda esset.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Pag. 4 [12] ad I: Existimo praescriptum can. 2222 § 2 esse religiose servandum in bonum Ecclesiae et animarum.

Pag. 4 ad II: Mihi non placet abrogatio cuiuscumque suspensionis *ex informata conscientia*. Maneat Episcopo loci facultas suspendendi — quando processus fieri non possit, vel necessitas urgeat ad scandalum

---

[7] Cf. p. 866.
[8] Cf. p. 864.
[9] Cf. p. 867.
[10] Cf. p. 868.
[11] Cf. p. 868.
[12] Cf. p. 870.

vitandum — ex informata conscientia. Supponi sane debet Episcopum non carere prudentia et caritate.

Pag. 5 [13] ad VI: Ratio iudicandi via administrativa, quae processus poenalis extraiudicialis appellatur, mihi videtur implicata nimis.

Card. RICHAUD: *De censuris earumque reservatione.* Istud schema proponit quasdam innovationes de quibus humillime dico:

Pag. 5,[14] lin. 8, opinor esse nimis rigidam, etiam odiosam, novam hanc dispositionem secundum quam ignorantia graviter culpabilis non amplius excusat ullis censuris latae sententiae. Culpabilitas enim in iure canonico, ni fallor, potest esse tantummodo quaedam negligentia, quaedam omissio. Insuper talis innovatio videtur periculosam mixturam statuere inter forum internum et forum externum.

a) Pag. 8,[15] lin. 19: peto cur non servanda sit saltem censura ad Ordinarium reservata contra poenitentem qui scienter omiserit eum a quo sollicitatus fuerit intra mensem denuntiare. Obiectum est nimis grave ut poena aliqua deleatur; tempus « intra mensem » attamen dilatetur.

b) In eadem pagina, sub littera B et n. 1: puto quod ista suspensio in sacerdotem, qui sine necessaria iurisdictione praesumpserit sacramentales confessiones audire vel a peccatis reservatis absolvere, servanda est, pro eadem ratione, relate ad gravitatem obiecti.

Pag. 10,[16] linea 20: suppressio excommunicationis in clericos propter mercaturam exoptanda est, quia sunt multa negotia quae fiunt saepe a dignioribus ecclesiasticis et quae possent plus minusve mercaturae appellari.

Pag. 11 [17] sub n. 16, valde opportuna ac necessaria nova excommunicatio ad S. Sedem reservata contra clericos, tam saeculares quam religiosos, qui delictum contra VI cum minoribus patraverunt; sed existimo quod aetas maior, sic determinata, debet esse viginti annorum.

Tandem, in materia poenarum, exopto quod infamia iuris possit etiam dispensari ab Ordinario et non tantummodo a Sancta Sede, cum Ordinarius aliunde potest absolvere in foro externo ab excommunicatione reservata Sanctae Sedi quam incurrit apostata, vel haereticus aut schismaticus. Nam sub infamia iuris cadunt omnes qui nomen dant alicui sectae acatholicae et qui sunt de facto perplures (can. 2314, par. I, 3°).

Card. OTTAVIANI: *De censuris earumque reservatione.* Pag. 6,[18] sub n. 6, edicitur « Irregularitas incurritur in casu exercitii potestatis

---

[13] Cf. p. 871.
[14] Cf. p. 865.
[15] Cf. p. 867.
[16] Cf. p. 868.
[17] Cf. p. 869.
[18] Cf. p. 866.

Ordinis vetiti poena canonica ob delictum notorium notorietate iuris vel facti ». Nescio utrum haec norma sustineri possit ob censuram in quam incurrit aliquis v. gr. ob absolutionem complicis (can. 2369) quod quidem delictum mulctatur poena excommunicationis et tamen est delictum maxime occultum, itaque minime notorium sive notorietate iuris sive notorietate facti. Iamvero praxis S. Sedis statuit violantes hoc vetitum exercitii sacri ministerii plecti irregularitate: et si disciplina in hac re mutaretur, gravia damna vel pericula imminerent animis poenitentium ob diminutum timorem sacerdotis peccantis in hac gravissima materia. Propono igitur ut res accuratiori examini subiiciatur.

Pag. 8,[19] litt. A, sub V, edicitur supprimendam esse excommunicationem in eum qui scienter omiserit eum, a quo sollicitatus fuerit, denuntiare intra mensem.

Mihi non videtur hoc esse probandum. Personae enim sollicitatae aegre ferunt obligationem denuntiandi et si non esset stimulus vitandi excommunicationem, denuntiationes vix quidem fierent. Ideoque relaxatione ipsius iuris disciplinae, facilior redderetur impunitas sacerdotibus sollicitantibus: delictum enim hoc est occultissimum et nonnisi per denuntiationem, a victima facta innotescere potest: at maxime salutis animarum interest ne proditores animarum in ipso sacramento, instituto liberandis animis a peccato secreto, a secreto sui peccati protegantur. Hinc omittenda est huius censurae abolitio.

Pag. 11,[20] sub n. IV statuitur excommunicationem sacerdotum qui matrimonium civile attentaverint non amplius reservandam esse S. Sedi, sed Episcopo.

Hoc mihi videtur non esse admittendum:

1) quia delictum est gravissimum et maxime scandalosum;

2) quia frequentissime sacerdos sic excommunicatus versatur in dioecesi diversa a sua dioecesi incardinationis: ideoque eius praecedentia non cognoscuntur;

3) quia defendendi sunt Episcopi a pressione eorum qui sic deliquerunt et qui volunt absolvi, non reparato scandalo in dioecesi suae originis dato;

4) quia nimis frequentia sunt nostris temporibus haec delicta et igitur non est relaxanda eorum coërcitio.

Pag. 11, sub n. 15: proponitur suppressio diversarum classium reservationis censurarum Sanctae Sedis reservatarum.

---

[19] Cf. p. 867.
[20] Cf. p. 869.

Hoc mihi non videtur probandum. Non videtur enim eodem modo habenda esse facinora minora, maiora et maxima itaque non eodem modo habendam esse facilitatem eorumdem absolutionis. Speciatim debet manere idea gravitatis facinorum quorum censura est specialissimo modo reservata Sanctae Sedi: sunt enim delicta horribilia (absolutio complicis, profanatio specierum, violatio sigilli sacramentalis, violentas in Summum Pontificem manus iniicientes) et ultimo memoratu dignum est Decretum S. Officii, datum die 9 aprilis 1951 de Consecratione Episcopi sine canonica provisione, quod quidem datum est ad compescendos communistas qui ecclesias nationales cum Episcopis illegitime consecratis constituere conantur.

Ceterum non sunt obliviscenda quae iam in hoc ipso Consessu protulit Regens S. Poenitentiariae Apostolicae circa ea quae spectant censuram absolventium complicem. Ea enim quae dixit, unanimi consensu recepta sunt; Patresque Commissionis Centralis hortantur ut memoria retineant quae iam probaverunt.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: adhaereo observationibus Em.morum Léger et Ottaviani (pro conservatione quarumdam paenarum).

Card. MICARA: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: Probatur abolitio censurae latae sententiae *nemini reservatae* (n. 12, pag. 7 [1]), cuius loco Ordinariis vel iudicibus committitur ut congruae poenae ferendae sententiae infligant.

Ad auferendum tamen periculum arbitrii, hac in re maxime praecavendum, definiri oportet quaenam legis violatio praeceptive an facultative punienda sit.

Probatur pariter abolitio specialis gradus reservationis censurae Sedi Apostolicae, cum in praxi tripertitae censurae idem valeant et imponant.

Parum expedire videtur ut auferatur censura contra omittentem intra mensem denunciationis criminis sollicitationis (pag. 8,[2] lin. 19) et solum Ordinario, non Apostolicae Sedi, reservetur falsa denunciatio criminis sollicitationis (pag. 11,[3] linn. 8-11), cum tantum scelus iuvet vehementius inuri.

---

[1] Cf. p. 867.
[2] Cf. p. 867.
[3] Cf. p. 869.

Denique, de opportunitate novae inducendae censurae erga clericos vel religiosos contra sextum decalogi praeceptum delinquentes cum minoribus infra sexdecim annorum aetatem (n. 16, pag. 11),[4] dubius haereo, cum exinde conici possit, magno clericalis ordinis et ecclesiastici coelibatus dedecori, tale percrebuisse flagitium.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet. Probantur praesertim abrogatio praescriptis can. 2222 § 2 (n. 1, pag. 4 [5]) necnon iuridici instituti suspensionis ex informata conscientia (n. II, pag. 4).

Card. Pizzardo: Placet iuxta modum: plene adhaereo observationibus ab Em.mo Cardinali Ottaviani factis, prima et secunda vice.

Card. Aloisi Masella: Placet iuxta modum: attentis iis quae exposita fuerunt ab Em.mis Cardd. Micara, Ottaviani et aliis.

Card. Ferretto: Sabbato praeterito non interfui disceptationi, ideoque substantiam rerum minime attingere praesumo. Humiliter tamen opinor hoc schema non submittendum esse Concilio sed Commissioni de Codice I. C. noviter apparando, proinde hoc sensu non placet. Attamen si venerabilibus Patribus placuerit ut res in Concilio pertractetur, elencho censurarum quae tollendae videntur (sub litt. B, Suspensiones) attentis praesentibus rerum hominumque adiunctis quum res valde in melius immutatae sint, addendam censerem « suspensionem » ipso facto incurrendam a Sacerdote qui, statutis legibus non servatis, temere arroganterque demigraverit, de qua in Decreto *Magni semper* diei 30 decembris 1918 et in Const. Ap. *Exsul Familia,* Tit. altero n. 3 § 5.

Card. Liénart: Placet iuxta modum utrumque Schema, id est attentis animadversionibus a Patribus factis, speciatim ab Em.mis Cardd. Coussa et Jullien.

Card. Tappouni: Placet.

Card. Copello: *De censuris earumque reservatione.* Placet: ad mentem Em.mi Ponentis Card. Ciriaci et Em.mi Ottaviani.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet iuxta modum, ad mentem Em.mi Ottaviani.

Card. Spellman: Expedit profecto ut totum ius poenale Ecclesiae melius et aptius definiatur: quod, sane, perfici poterit in futura nova

[4] Cf. p. 869.
[5] Cf. p. 870.

Codicis Iuris Canonici editione, quae, sicut dicitur in altero schemate hodie disceptando, ut ne sit diu exspectanda quamplurimi exoptant. Non sine ratione, tamen, Commissio de Disciplina Cleri et Populi Christiani nunc proponit Schema decreti *de censuris earumque reservatione*. Procul dubio Sodales futurae Commissionis ad novam editionem Codicis Iuris Canonici redigendam, aspicient decreta Concilii Vaticani II ut in eis inveniant principia et normas generales quas in suo labore sequi poterint. Praeterea, in quantum fieri possit, Patrum Concilii munus est statim reddere disciplinam poenalem, in quantum ad censuras earumque reservationem spectat, simpliciorem atque efficaciorem. Hoc schema non est et non potest esse definitiva et plena revisio totius iuris poenalis ecclesiastici. Hoc schemate, tamen, disciplina de censuris earumque reservatione redditur aptior « sive ad fideles efficacius deterrendos ne delicta committant, sive ad promptius fortiusque coercendos et corrigendos fideles qui deliquerint ».

Ut hic finis obtineatur, Schema propositum tollit omnes censuras quae nunc a iure sunt statutae tamquam latae sententiae *nemini reservatae*. Insuper, plures ex censuris tolluntur quae a iure sunt statutae tamquam latae sententiae reservatae, sed in delicta infliguntur quae vel rarissime nunc perpetrari solent, vel ob peculiaria adiuncta hodierna iam recensenda non videntur inter delicta graviora. Conscientiae et prudentiae iudicis vel Ordinarii committitur ut loco censurae congruam aliquam poenam ferendae sententiae infligat. Quia in poenis ferendae sententiae infligendis varia personarum, temporum, locorumque adiuncta pensanda sunt, hoc mandatum iudici vel Ordinario convenientius dandum est verbis facultativis, et non verbis praeceptivis.

In genere, ergo, hoc Schema placet. Sed, quoad numerum octavum huius Schematis, in quo effectus excommunicationis magis definite enuntiantur, una animadversio fieri possit.

Finis ultimus omnis censurae est ut homo baptizatus delinquens et contumax a contumacia recedat et absolutionem a delicto petat. Eo fine, excommunicatus praedicationi verbi Dei assistere non prohibetur. Altera quaestio pensanda sit: nempe, utrum finis excommunicationis obtineri possit etiamsi excommunicatus toleratus celebrationi Sacrae Missae passive adesse explicite permittatur. Procul dubio, omnes excommunicati tenentur quamprimum removere ipsum motivum propter quod expelli debent vel possunt ab officiis divinis, vel propter quod caret iure partem quamcumque habendi in sacris functionibus; ideoque radicaliter semper manent subiectum obligationis audiendi Missam diebus dominicis aliisque festis de praecepto. Nihilominus, in aliquibus casibus, exempli gratia, in casu alicuius qui excommunicatus est quia matrimonium ini-

vit coram ministro acatholico, multae rationes afferri possint cur excommunicatus suadendus sit ut Missam audiat. Multis in locis conciones sacrae habentur praesertim vel etiam solummodo intra Missam. Experientia plurimorum pastorum animarum docet spem conversionis bene fundatam haberi posse dummodo excommunicatus iste Missam frequentet. Certe, natura ipsius censurae receptio Sacramentorum et pars quacumque activa in omnibus sacris functionibus excommunicatis prohibentur. Sed, pastores animarum non possunt non persuadere excommunicatis ut enixe rogent Deum gratiam sese convertendi et in unitatem Ecclesiae revertendi.

In Schemate Decreti *de modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis,* Commissio de Disciplina Cleri et Populi Christiani proponit normas principaliores, quae in procedura poenali administrativa observari debeant. De utilitate in via administrativa poenas infligendi non est dubium. Notatum est in Schemate quod non semper qui extraiudicialiter in reos procedunt eorundem iuribus personalibus sufficienter cavent. Ne hoc periculum oriri possit, normae in Schemate propositae prudenter et modo omnino aequitati canonico consentaneo provident. Hae normae, bene adiunctis hodiernis accommodatae et praxi fere universali aptatae, multum proderunt tum bono communi Ecclesiae tum saluti animarum.

Notatum est quod expedit profecto ut melius et aptius definiantur normae quae in Codice Iuris Canonici nunc vigenti praescribuntur ad nonnulla negotia in via disciplinari seu administrativa expedienda. Etiam normae accuratae praestituendae sunt, ut in ceteris quoque negotiis in via administrativa ex bono et aequo expediendis recte procedatur, sive de controversiis dirimendis agatur, sive de poenis infligendis vel declarandis. Videtur opportunum Patres Concilii explicitis verbis consilium dare sodalibus futurae commissionis ad novam editionem Codicis Iuris Canonici redigendam ut his de rebus canones praeparent.

Schemata decretorum *de censuris earumque reservatione* et *de modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis* multum proderunt in iure ecclesiastico melius et aptius reddendo ad finem supernaturalem Ecclesiae promovendum, sed, propter animadversionem allatam de possibilitate effectus excommunicationis in verbis curae pastorali magis consentaneis, his schematibus suffragium fertur: Placet iuxta modum tantum.

Card. FRINGS: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: ad n. 16: Excommunicatio in clericos et religiosos peccantes contra sextum decalogi praeceptum cum minorennibus mutetur in excommunicationem ferendae sententiae, ne oriatur incertitudo iuris neve

scrupulis ansa detur. Adhaereo dictis die 7-5-62 ab Em.mo Ottaviani.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[6]

Card. VALERI: Placet iuxta modum: retineatur distinctio inter varias censuras, ad mentem Em.mi Card. Ottaviani. Quantum ad modum procedendi in poenis, ad n. 7 haec animadvertere velim:

1) Ea omnia quae respiciunt competentiam Officiorum S. Sedis sunt exclusivae competentiae Summi Pontificis.

2) Non videtur bonum quod duae Congregationes, Concilii et Religiosorum, priventur functione poenali-administrativa. Difficile est istas duas functiones, scilicet punitivam et regiminis, ad invicem separare.

3) Signatura Apostolica est Tribunal et quidem, ut dicitur, « Cassationis »: non iudicat de merito quaestionum, vigilat super Tribunalia inferiora. Estne opportunum S. Signaturae tam amplam competentiam in ordine administrativo tribuere?

4) Addo recursum in suspensivo contra decretum poenale-administrativum Ordinarii minus placere, quia, per quantum religiosos spectat, ipsi adstringuntur voto oboedientiae, vivunt vitam communem, et sic poenae in suspensivo multis inconvenientibus obnoxiae sunt.

5) Circa Commissionem aliquam supremam cui demandatae essent in futuro controversiae, respicientes competentiam singularum SS. Congregationum, aliquando exoriturae vel aliquid aliud istius generis, valde exoptatur; sed Commissio ista non deberet esse, si placuerit Summo Pontifici eam instituere, nec apud S. C. Concilii neque apud aliam quamcumque Congregationem, ut eius independentia melius, etiam exterius, appareret. Ergo in hoc puncto non adererem voto Em.mi Relatoris.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: ratio habeatur eorum quae dixerunt Patres, praesertim quae dixerunt Em.mus Richaud de quibusdam poenis retinendis et Em.mi Ottaviani et Valeri.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: 1) Meo iudicio excommunicatio in eum qui scienter omiserit sollicitantem denuntiare debet retineri in ipsa lege generali Ecclesiae.

2) Item excommunicatio in clausuram monialium violantes debet retineri, quia, quamvis rarissime incurritur, nihilominus solemnitatem « clausurae papalis », ut dicitur, optimo modo inculcat.

---

[6] Cf. pp. 875-877.

3) Relate ad processum poenalem in via administrativa velim ut explicite declararetur testes audiendos esse *sub iuramento.*

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: iuxta dicta ab Em.mis Patribus praesertim ab Em.mis Léger, Richaud et Ottaviani. Quaedam particularia in folio adnexo indicantur.

In schema « *De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis* », pag. 5 et 6,[7] n. VI, hoc notandum: Procedura administrativa proposita, illo in loco, non adeo brevior nec simplicior, prout in prooemio innuitur expedire, ipsa procedura iudiciali, a qua reapse, ita ordinata, nomine dumtaxat distingueretur.

Immo et ipsa publicitas, quam in favorem rei vitare intenditur, nullo modo, ob numerum personarum quae hac in procedura agere debent, de facto vitaretur.

Opus est, ergo, ut haec procedura, admodum implicata et arctata, abbrevietur et simplificetur concedendo Ordinario maiorem libertatem in excogitandis mediis sese certiorandi et convincendi reum de existentia et veritate delicti.

Iuri inculpati satis cavetur si necessario ille audiatur cum facultate afferendi omnes probationes quas velit, dummodo, iudicio Ordinarii, sint ad rem. Praeterea facultas quae reo conceditur optandi pro via iudiciali ius suum iam omnino tuetur.

In schemate « *De censuris earumque reservatione* », pag. 5,[8] n. 4, §§ 1-3 et Nota, haec digna sunt notatu: dicitur in § 1 et sq.: « Etsi lex habeat verba: praesumpserit etc. »; nec ignorantia graviter culpabilis nec alia quaelibet causa, praeter metum, quae imputabilitatem minuat, si, non obstante imputabilitatis diminutione, actio sit adhuc graviter culpabilis, a nullis *censuris* latae sententiae excusat; et, e contra, in *Nota* dicitur: « *Ad poenas vindicativas* quod attinet... in suo robore integre manet norma, qua statuitur quod ab eisdem incurrendis excusat quaelibet imputabilitatis imminutio... si lex habeat verba praesumpserit » etc.; quibus in omnibus non possumus non videre quamdam incongruentiam, nam in censuris, in quibus, praecise, magis attendendum est elementum subiectivum seu imputabilitas, imminutio huius imputabilitatis non attenditur quoad excusationem ab eis incurrendis, cum, e contra attendatur in poenis vindicativis, in quibus non elementum subiectivum seu imputabilitas, sed elementum obiectivum seu damnum est quod praevalet.

---

[7] Cf. pp. 871-872.
[8] Cf. p. 865.

Praeterea haec omnia sunt omnino contra stabilita in Codice, c. 2229, §§ 2 et 3, n. 1.

Cur haec mutatio? Ratio congruens clara, saltem primo intuitu, non apparet.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum:[9] iuxta dicta Patrum, praesertim ab Em.mo Ottaviani; sed, cum agatur de rebus intricatis, ne deferantur ad Concilium, sed ad Commissionem specialem compositam ex canonistis valde expertis. Concilium desiderium exprimatur de *simplicitate* regularum procedurae. Quoad art. 16, non videtur opportunum, quia odiosam admirationem provocaret.

Card. GRACIAS: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: Quod in hac sectione continetur est certe melius quam quod invenitur in legislatione nunc vigenti. Suggestio reducendi poenarum numerum est optima, quia quando poenae multiplicantur, momentum earum diminuitur, et sic non attingitur finis ad quem poenae instituuntur.

Distinctio nunc in Codice vigens inter nempe, censuras « simpliciter », « specialiter » et « specialissime » Apostolicae Sedi reservatas, practice loquendo, est inutilis. Legislatio nunc proposita hanc materiam simplicem reddet et tollit distinctiones non necessarias.

Hoc novum Schema clarum et bonum esse mihi videtur.

Card. MONTINI: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: iuxta sententias Card. Ottaviani et Cardd. Léger et Richaud; placet quoque propositum plura abolendi seu systema poenale canonicum ad simpliciorem formam reducendi. Non videntur tamen omnino aequiparandi gradus reservationis censurarum, nam reservatio non tantum effectum poenalem intendit, sed etiam paedagogicum. Reservatio enim, cuius difficilior evadit resolutio, conscientiam parit et efformat, sive in Clericis sive in fidelibus, de gravitate delicti.

Similiter videntur servandae censurae pag. 8,[10] n. V, lin. 19 — et eadem pag. 8 — I) et II); item pag. 10,[11] nn. IX et X et suspensio n. I.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: placet in verbo tanti magistri, seu Em.mi Relatoris.

Card. GIOBBE: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: scilicet iuxta observationes propositas ab Eminentissimis Do-

---

[9] Cf. pp. 874-875.
[10] Cf. p. 867.
[11] Cf. p. 868.

minis Ruffini, Browne ac Ottaviani; servetur reservatio absolutionis censurarum Sanctae Sedi prout nunc habetur.

Circa poenas in clericos exercentes mercaturam, hae servandae sunt, sed bonum esset si aliquid melius explicetur super hanc rem. Poena proposita in Cap. IV n. 16 pag. 11 [12] esset statuenda.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet.

Card. CENTO: Placet iuxta modum, adhaerendo animadversionibus Em.mi Card. Ottaviani, circa censuras pro delictis gravissimis clericorum.

Card. GARIBI Y RIVERA: *De censuris earumque reservatione*: Schema in genere placet, sed non placent:

1) Par. III, n. 11, pag. 7,[13] lin. 21, cum dicitur « Sacerdos autem, qui poenitentem absolvit etc. ».

2) Par. IV, n. 12, pag. 8,[14] litt. B, II et IV.

3) N. 13, litt. A, IX et XI.

4) Litt. B, pag. 10,[15] I.

5) N. 14, pag. 11,[16] III.

6) N. 15, pag. 11, lin. 22 et sq. « Quoad censuras autem Sedi Apostolicae reservatas, etc. » diversa enim est gravitas peccatorum propter quae censurae impositae fuerunt.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet iuxta modum, scilicet non placet abrogatio de qua in nn. 4 et 11.

Card. GODFREY: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: id est in votis Eminentissimi Card. Ottaviani, speciatim quoad reservationem Apostolicae Sedi, habita ratione etiam observationum aliorum Em.morum Patrum.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet.

Card. CONFALONIERI: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: videlicet, ut serventur categoriae distinctae principaliores quoad reservationem censurarum.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet iuxta modum: id est, iuxta praecipuas animadversiones Venerabilium Patrum.

---

[12] Cf. p. 869.
[13] Cf. p. 867.
[14] Cf. p. 867.
[15] Cf. p. 868.
[16] Cf. p. 869.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: secundum quod dixi et praeterea scripsi in folio adnexo[17] atque etiam attentis observationibus Em.morum Cardd. Ottaviani, Valeri, Montini.

Card. KÖNIG: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum, ad mentem Cardd. Ottaviani, Léger et Richaud.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: i. e. schema placet ad mentem Relatoris, sed remittatur ad restaurationem Codicis.

Card. MEYER: Placet iuxta modum, iuxta observationes Em.morum Cardd. Léger et Ottaviani. Non placet reservatio censurae, neque species censurae scil. latae sententiae, de qua in numero 16 pagina 11,[18] cum hoc delictum ab Ordinario melius tractari possit.

Card. ALFRINK: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: iuxta quae Em.mus Frings dixit de n. 16 in pag. 11.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet.

Card. SANTOS: Placent iuxta modum ambo schemata ad mentem observationum ab Em.mo Card. Ottaviani factarum, aliorumque Eminentissimorum Patrum, speciatim Cardinalium Valeri et Richaud.

Card. RUGAMBWA: Placet iuxta modum, iuxta ea quae Eminentissimus Cardinalis Ottaviani proposuit, etiam iuxta observationes Eminentissimi Cardinalis Léger.

Card. RITTER: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum, id est: Ad numerum decimum sextum quod spectat — ubi agitur de delicto contra sextum decalogi praeceptum a clerico vel religioso cum minoribus infra aetatem sexdecim annorum patrato — mature perpensis natura delicti et peculiaribus circumstantiis locorum ac personarum in diversis mundi regionibus, forsan expediret ut huiusmodi excommunicatio rectius includatur inter eas quae, sub numero decimo quarto, Ordinario reservatae habentur. Nihil enim prosit reservatio talium delictorum censurae Sedi Apostolicae; immo gravissimum scandalum et nocumentum Ecclesiae huiusmodi reservatione augeretur.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet iuxta modum: ad mentem Relatoris.

---

[17] Cf. p. 877.
[18] Cf. p. 869.

Card. Da COSTA NUÑES: Placet.

Card. COUSSA: *De censuris earumque reservatione*: *De censuris.* Notum est quod in Ecclesia Orientali censurae latae sententiae sunt omnino paucae. Quaero: numquid omnes censurae l. s. de quibus sermo est in schemate admissae seu receptae sunt ab Episcopis Ecclesiarum Orientalium vel saltem a Commissione Conc. Vatic. II praepar. pro Ecclesiis Orientalibus? Si responsio est negativa, quae est vis eorum quae proponuntur in schemate?

Peculiare momentum obtinet censura l. s. de qua in can. 2314 § 1 pro Ecclesiis Orientalibus. Textus canonis mutandus est — ut videtur — prout sequitur: § 1. Omnes et singuli a christiana fide apostatae aut haeretici aut schismatici *qui fidem catholicam deseruerunt vel alias aut schisma actu proprio et peculiari professi sint*: 1° Incurrunt ipso facto excommunicationem; etc.

Ratio. Plena veritas et charitas commendant ut in Codice excommunicatione (licet in foro tantum *externo*) non plectantur qui nati sunt in haeresi aut schismate et bona fide vivunt extra Ecclesiam. Notum est tales haereticos aut schismaticos fori interni excommunicatione non teneri, cum de delicto, in casu, sermo fieri non possit.

Absoluta locutio de excommunicatione, non ferens distinctionem inter haereticos et haereticos, schismaticos et schismaticos, uti supra, avertit baptizatos acatholicos, bona fide viventes, ab Ecclesia.

Ceterum, canonibus 1258 de communicatione in divinis cum acatholicis et 731 § 2 aliisque similibus satis providetur bono disciplinae ecclesiasticae.

Reservationes. Norunt omnes fideles Ecclesiarum Orientalium teneri dumtaxat censuris *specialissimo modo* Sedi Apostolicae reservatis, aliae reservationes, ut addantur, debent prius ab Episcopis vel saltem a Commissione pro Ecclesiis Orientalibus examini subiici et proponi huic centrali Commissioni. Id, ceterum, meo humili iudicio, obtinere deberet de *quovis* praescripto *ecclesiasticam disciplinam* respiciente.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Pag. 4 [19] art. 1, can. 2222 § 2: Paragraphus haec potius quam abrogari, videtur immutari posse uti sequitur: « Pariter... commissum, non solum ius, sed etiam officium habet *clerici promotionem differendi et media adhibendi ad dubium de commisso delicto deponendum,* et, ad scandalum evitandum, *deficiente alio efficaci medio,* prohibendi clerico exercitium sacri ministerii...

[19] Cf. p. 870.

Card. SUENENS: Placet iuxta modum: attentis his quae a Patribus dicta sunt, praesertim a Card. Ottaviani, a Card. Léger, a Card. Montini, a Card. Coussa; sed res potius ad novum Codicem quam ad novum Concilium pertinere videtur.

Card. OTTAVIANI: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: introductis mutationibus quas propono in adnexo folio.[20]

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet.

Card. DI JORIO: Ambo schemata placent iuxta modum attentis praecipue quae ab Em.mo Cardinali Ottaviani proposita sunt in hac disceptatione.

Card. JULLIEN: Non placent, in eo sensu quod Oecumenicum Concilium nec potest neque debet de singulis agere in disciplina ecclesiastica reformandis. Ideoque schemata illa transmittantur ad Commissionem de Codice reformando. Haec enim Commissio, ut supponitur, plane et ipsa intelliget ea quae pro adiunctis temporum mutanda sunt, formaliter notetur, habita ratione de iis quae in praesenti disceptatione dicta sunt, utiliter inquam certissime, sed concipienda et redigenda in forma iuridica atque coordinata cum toto complexu legum Ecclesiae, pro Ecclesia Catholica, seu tota, ad sensum eorum quae notavit Em.mus Coussa.

Card. LARRAONA: Neutrum schema, prout iacet, potest, ut censeo, Concilio subiici, sive 1) ex partiali elaboratione rei, quae erat necessario materia eminenter mixta, pluribus aliis Commissionibus pertinens, et debebant etiam Tribunalia audiri; sive 2) ex materiae ratione atque indole, quae, exceptis aliquibus criteriis generalibus, est materia Codicis magis propria; sive 3) denique ex immatura substantiae et formae ordinatione et redactione.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: i. e. habita ratione animadversionum Em.morum Ottaviani et Jullien.

Card. BEA: Placet iuxta modum, sed Concilium statuat tantum summa principia; particularia remittat ad Commissionem mox instituendam ad reformandum Codicem I. C. Ceteroquin adhaereo propositionibus Em.morum Cardd. Ottaviani et Valeri, aliorumque Em.morum Patrum. Commissio pro Codice reformando teneatur rationem habere harum animadversionum, ut proposuit Em.mus Card. Jullien.

---

[20] Cf. pp. 877-879.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: i. e. imprimis materia horum duorum Schematum spectat potius ad Commissionem pro revisione Codicis. Item attendatur valde ad observationes Em.mi Card. Ottaviani et aliorum Venerabilium Patrum.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: id est secundum observationes a Patribus Cardinalibus Léger, Valeri, Montini et Ottaviani prolatas.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: habita nempe ratione ad animadversiones Em.morum Patrum, praesertim Em.mi Card. Ottaviani.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: iuxta mentem Em.morum Patrum. In voto Em.mi Cardinalis A. Coussa.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: Res deferatur Codici una cum animadversionibus Em.morum et Exc.morum Patrum, praesertim Cardinalium Ottaviani et Coussa.

Exc. O'CONNOR: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: serventur in schemate eae solummodo normae quae principia legis poenalis Ecclesiae respiciunt; minutae legis variationes ad Commissionem pro Codicis emendatione deferantur.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet iuxta modum: ad disciplinae ecclesiasticae efficacitatem non convenit ut recursus *in suspensivo* nimis facile concedatur.

Exc. CHAVEZ Y GONZALEZ: Placet iuxta modum: Plene adhaereo sapientissimis animadversionibus ab Eminentissimo Cardinali Ottaviani factis et observationibus Eminentissimorum Cardinalium Montini et Garibi y Rivera.

Exc. SILVA SANTIAGO: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: nempe cum observationibus factis ab Em.mo Cardinali Ottaviani praesertim quoad censuras Sedi Apostolicae reservatas, ita ut non tollatur specialis qualitas seu gradus reservationis.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet iuxta modum: Res deferatur Codici.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: attentis animadversionibus factis ab Em.mis Cardd. Ottaviani, Ruffini, Richaud.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet iuxta modum: secundum sententiam Em.mi Card. Montini, circa

suspensionem ex informata conscientia in sensu ne abrogetur hoc institutum iuridicum.

Exc. COORAY: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: i. e. ad mentem Relatoris certe recognoscenda est tota quaestio de censuris, sed secundum ea quae dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus Ottaviani, Richaud et aliis Patribus.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet iuxta modum: i. e. simplificandus est processus poenalis sed perpensis iis quae a Patribus dicta sunt.

Exc. MCKEEFRY: Placet iuxta modum: secundum observationes factas ab Em.mis Cardd. Ottaviani, Coussa, Jullien et Browne.

Exc. LEFEBVRE: Primum schema placet iuxta modum: attentis dictis ab Eminentissimis Cardinalibus, praesertim Cardinalibus Ottaviani et Jullien.

Secundum schema placet iuxta modum: attentis dictis ab Eminentissimo Cardinali Montini.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: i. e. habita ratione observationum Em.morum Cardinalium Léger, Richaud, Ottaviani, Jullien et Bea.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: secundum animadversiones factas a Patribus praesertim ab Eminentissimis Cardinalibus Richaud, Léger et Bea. Optarem ut irregularitates, etiam a delicto, separatae remaneant a poenis, sicut in actuali codice iuris canonici sunt.

Exc. ŠEPER: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum: adhaereo dictis ab Em.mo Card. Léger (circa tollendam distinctionem inter excommunicandum vitandum et toleratum) et animadversionibus Em.mi Card. Richaud.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet.

Exc. BAZIN: Placet iuxta modum: secundum observationes Eminentissimorum Cardinalium, praesertim Ottaviani, Valeri, Montini et Jullien.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum utrumque schema, scilicet secundum observationes Patrum. Attamen res potius reservetur Commissioni speciali de Codice reformando, ita ut simplificetur ius poenale sicut permulti Ordinarii exspectant.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum ab Em.mis Cardinalibus Micara et Ottaviani propositum; de cetero tota haec materia mihi videtur potius demandanda Commissioni de Codice iuris Canonici reformando.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: iuxta ea quae dixerunt Em.mi Cardd. Jullien et Bea; res deferatur ad Commissionem de reformando Codice, attentis observationibus a Patribus factis.

Exc. RAKOTOMALALA: Utrumque schema placet iuxta modum attendendo observationibus a Patribus factis, praecipue a Cardinalibus Ottaviani et Montini.

Exc. NGÔ-DINH-THỤC: Utrumque schema placet iuxta modum, speciatim iuxta animadversiones eorum Patrum qui postulant maiorem simplicitatem et claritatem in his rebus, quae, pro nobis in terris Missionum, sunt valde intricatae.

Exc. BENGSCH: Placet iuxta modum: denuo examinanda est quaestio, utrum schema in Concilio sit tractandum an res ad commissionem pro renovatione Codicis relinquatur. Adhaereo propositioni Card. Jullien.

Exc. VERWIMP: Utrumque schema placet. Adhaereo iis quae dixit Eminentissimus Dominus Ottaviani de reservatione S. Sedi servanda pro gravioribus culpis.

Exc. JELMINI: Placet utrumque schema. Ex corde adhaereo his quae Eminentissimi Cardinales Ottaviani, Ruffini, Léger, Richaud et Montini dixerunt. Censeo tamen valde considerandum esse quod dixit Eminentissimus Jullien.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Card. Jullien.

Rev. GUT: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum, ad mentem Em.morum Cardd. Ottaviani et Montini.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet iuxta modum, sed ne proponatur Concilio, sed potius Commissioni pro Codice restaurando.

Rev. SÉPINSKI: *De censuris earumque reservatione*: Placet iuxta modum, ad mentem Em.morum Card. Ottaviani et Jullien.

Quoad censuras haec proponere velim:

Concilium tantum emittat votum ut vigens disciplina ad simpliciorem formam redigatur. Cetera omnia concredantur commissioni postconciliari de recognoscendo Codice Iuris canonici.

In hoc schemate non placent quae statuuntur quoad excommunicationem (pag. 8 [21]) in numero V.

Neque placent quae statuuntur quoad suspensionem in eadem pagina 8, in numero II.

Quoad gradus reservationis censurarum (pag. 11,[22] n. 15), submisse opinor servandas esse duas species reservationis, i. e. censuras Sedi Apostolicae simpliciter reservatas et censuras specialissimo modo Sedi Apostolicae reservatas, ut saltem quoad ultimas censuras gravitas delictorum in mentem revocetur et disciplina non nimis enervetur.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis: Placet, sed ad mentem Em.mi Cardinalis Valeri.

Rev. JANSSENS: Non placet, ad mentem Em.mi Card. Jullien et Em.mi Card. Bea.

VIII

DE CASTITATE, VIRGINITATE, MATRIMONIO, FAMILIA

(Quarta Congregatio: 7 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE THEOLOGICA

PRAENOTANDUM

Ut desiderabat Commissio Centralis, Caput « De Castitate et Pudicitia Christiana » seiunctum est a Constitutione « De Ordine Morali », et cum Constitutione « De Matrimonio et Familia » in unum Schema coniunctum.

PROOEMIUM

1. [*Ecclesia utriusque status exemplar*]. Cum Ecclesia Catholica magna sit familia, ex virginali simul et sponsali cum Iesu Christo unione orta: numquam enim Salvator Sponsam suam, sanguine acquisitam, castissime foecundam reddere desinit verbo vitae et gratia Spiritus Sancti: idcirco S. Synodus in una eademque Constitutione dogmatica nobilitatem extollere tuerique decrevit tam castae continentiae eiusque floris pulcherrimi, virginitatis sacrae, quam casti connubii eiusque fructus caelestis, familiae christianae.

---

[21] Cf. p. 867.
[22] Cf. p. 869.

Pars prima

DE CASTITATE ET VIRGINITATE

2. [*Praenotanda*]. Cum omnia mox exponenda, ex divina ordinatione, duorum sexuum inter se differentia mutuamque ad invicem relationem supponant, pauca quaedam de origine et natura sexus, deque dominio hominis in proprium corpus, quatenus propagationi humani generis inservit, praemittuntur.

Caput I

PRAEMITTENDA DE SEXIBUS

3. [*Origo et natura sexus*]. Ipse Deus « fecit hominem ab initio masculum et feminam » (*Mt.* 19, 4) [1] et teste *Eccli.,* opera Domini universa sunt bona valde (cf. 39, 21).[2] Unde etiam ea quae hac ex parte in homine naturaliter inveniuntur, per se bona et honesta sunt,[3] attamen post Adae peccatum propriam exigunt verecundiam et custodiam (cf. *Gen.* 2, 25 et 3, 7),[4] excluso tamen omni falso vel scrupuloso pudore. Meritis autem Christi corpora renatorum facta sunt templa Spiritus Sancti: quare in corporibus quoque humanis Deus glorificari potest ac debet (cf. *I Cor.* 6, 19-20). Liquido igitur sequitur, ut animo simplici, reverenti, pudico et casto res, quae ad sexum se referunt considerentur atque tractentur oporteat.[5] Firma tamen hac sexus humani originali dignitate, absint oportet falsae superlationes, ac si idcirco quod masculum et feminam Deus fecerit hominem, eum proprie constituisset ad imaginem sui,[6] vel quod praecipue sexualibus homo ut talis constitueretur.[7] Hic enim in terra, licet sexus humanus gaudeat etiam aliis qualitatibus, primarie tamen ad matrimonium ordinatur, ut docet S. Scriptura (cf. *Mt.* 19, 4),[8] donec impleatur tempus, quo homines « in resurrectione neque nubent neque nubentur » (*Mt.* 22, 30), ut dixit Dominus.

4. [*Homo non dominus absolutus corporis*]. Attendendum sane est, quod Deus solus est dominus absolutus vitae hominis eiusdemque integritatis nominatim quod attinet ad ea, quae hominem naturaliter aptum reddunt Deoque consociant in vitae humanae propagatione.[9] Unde nefasti sunt conatus proprium sexum iam sufficienter determinatum mutandi; nec licet hominis organa genitalia mutilare [10] vel infoecunda reddere, nisi quando sanitati totius hominis aliter provideri nequeat, vel in quibusdam casibus exceptionalibus Ecclesiae doctrinae conformibus.[11] Attamen nullo in casu ius datur vel dari potest efficiendi in corpore humano transplantationem organorum sexualium animalium, cellulas germinativas secundum genus suum producentium, vel ordine inverso; [12] vel etiam germina humana utriusque sexus in laboratorio inter se uniendi, etsi, sine violentia pudicitiae et castitatis, solus et verus progressus intenditur scientiae.[13]

NOTAE

[1] Cf. etiam *Gen.* 1, 27: « Masculum et feminam creavit eos »; *Mc.* 10, 6: « Ab initio autem creaturae masculum et feminam fecit eos Deus ».

[2] Cf. etiam *Gen.* 1, 31: « Viditque Deus cuncta quae fecerat et erant valde bona ».

[3] Cf. *Conc. Bracarense II* (I) (a. 561), n. 11 et 12: DENZ. 241-242; DENZ. 242: « *Si quis plasmationem humani corporis diaboli dicit esse figmentum* et conceptiones in uteris matrum operibus dicit daemonum figurari, propter quod et resurrectionem carnis non credit, sicut Manichaeus et Priscillianus dixerunt, A. S. »;

et sequens n. 13: DENZ. 243: « Si quis dicit, *creationem universae carnis non opificium Dei,* sed malignorum esse angelorum, sicut Priscillianus dixit, A. S. ».

[4] Ex eo autem quod Deus sexualia in homine dederit non licet tamen deducere, ut quidam praetendunt, quod nullo velamine vel pudore cooperienda sint organa et functiones sexuales. Scribit S. THOMAS II-II, q. 151, a. 4:

« ... Nomen pudicitiae a pudore sumitur, in quo *verecundia* significatur. Et ideo oportet quod pudicitia proprie sit illa de quibus homines *magis* verecundantur. *Maxime autem verecundantur* homines de actibus venereis, ut Augustinus dicit in XIV *De Civ. Dei...* Verecundatur autem homo non solum de illa mixtione venerea, *sed etiam de quibuscumque signis eius*: ut Philosophus dicit, in II Rhet. Et ideo pudicitia *attenditur proprie circa venerea*: et praecipue *circa signa venereorum*, sicut sunt aspectus impudici, oscula et tactus... ».

[5] Cf. PIUS XI, Encycl. *Divini illius Magistri,* ubi plura habentur contra naturalismum, nulla habita ratione labis « a protoparentibus ad omnem posteritatem transmissae ». Atque praesertim quoad puellas Pontifex asserit: « ... sed etiam in gymnicis ludis atque exercitationibus, in quibus christianae peculiari modo modestiae puellarum cavendum, utpote quas ostentare sese atque ante omnium oculos proponere *summopere dedeceat...* », cf. DENZ. 2215.

PIUS XII, *Ad Docentes ex Ordine Fratrum Carmelitarum Discalceatorum*: *A.A.S.* 33 (1951), p. 736: « Antiqui Graeci et Romani ut sermone indicarent quae ad castitatem pertinent, singulari utebantur nomine: " *αἰδοῖα* - verenda " ea appellabant, si quidem de rebus agitur, quae *reverenti modo rationeque tractari debent* ».

[6] Dicunt aliqui quod Deus fecerit hominem ad imaginem Suam, *in quantum* masculus et femina. Haec non est quaedam solitaria affirmatio, sed invenitur apud plures.

[7] Cf. PIUS XII, *Ad Patresfamilias e Gallia Romam peregrinantes,* 18 sept. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 733: « Cette propagande menace encore le peuple catholique d'un double fléau, pour ne pas employer une expression plus forte. En premier lieu, *elle exagère outre mesure* l'importance et la portée dans la vie, *de l'élément sexuel* ».

PIUS XII, *Iis qui interfuerunt Conventui internationali quinto de psychotherapia et psychologia,* Romae habito, 13 apr. 1953: *A.A.S.* 45 (1953), p. 279: « Ces dynamismes peuvent être *dans* l'âme, *dans* l'homme; ils ne sont cependant pas *l'âme,* ni *l'homme* ».

[8] Cf. PIUS XII, *Allocutio ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), pp. 849, 852: « Infatti di Dio la S. Scrittura dice che creò l'uomo a sua immagine

e lo *creò maschio e femmina,* ed ha voluto — come si trova ripetutamente affermato nei Libri sacri — che " l'uomo abbandoni il padre e la madre, e si unisca alla sua donna, e formino una carne sola ". Tutto questo è dunque vero e voluto da Dio; ma non deve essere disgiunto dalla funzione primaria del *matrimonio,* cioè dal servizio per la vita nuova... *Al presente,* infatti, si suole sostenere, con le parole e con gli scritti (anche da parte di alcuni cattolici), la *necessaria autonomia,* il proprio fine e il proprio valore della sessualità, ... *indipendentemente* dallo scopo della procreazione di una nuova vita ».

Ut habeatur aliqua notitia de mente modernorum, etiam catholicorum, quoad sexualitatem, cf. Ephem. *Esprit*: fascicul. « La sexualité », nov. 1960, pp. 1695-1962.

N.B.: In Constitutione consulto omissum fuit quod matrimonium sit *unicus et solus* finis sexualitatis humanae.

[9] LEO XIII, *Pastoralis officii* ad Episc. Germaniae et Austriae, in: *Acta Leonis XIII,* t. XI, p. 284 (DENZ. 1939): « ... utraque divina lex, tum ea quae naturalis rationis lumine, tum quae Litteris divino afflatu perscriptis promulgata est, districte vetant, ne quis extra causam publicam hominem interimat aut *vulneret, nisi salutis suae defendendae causa, necessitate coactus* ».

PIUS XI, Encycl. *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 565: « Publici vero magistratus in subditorum membra directam potestatem habent nullam... Ceterum, quod *ipsi privati homines in sui corporis membra dominatum alium non habeant, quam qui ad eorum naturales fines pertineat, nec possint ea destruere aut mutilare aut alia via ad naturales functiones se ineptos reddere, nisi quando bono totius corporis aliter provideri nequeat, id christiana doctrina statuit atque ex ipso humanae rationis lumine omnino constat* ».

PIUS XII, *Sermo ad medicos,* 21 maii 1948: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. X, p. 98: « ... Il principio è inviolabile. *Iddio solo è Signore della vita* e *della integrità dell'uomo,* delle sue membra, dei suoi organi, delle sue potenze, *di quelle particolarmente che lo associano all'opera creatrice* ».

PIUS XII, Sermo « *All'unione medico-biologica di S. Luca* », 12 nov. 1944: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. VI, p. 186: « L'uomo invero non è il proprietario, *il signore assoluto del suo corpo,* ma soltanto l'usufruttuario ».

[10] Cf. documenta in superiori nota citata.

[11] Cf. Encycl. *Casti connubii,* l. c.; Decretum S. Officii 22 febr. 1940: *A.A.S.* 32 (1940), p. 73; PIUS XII, cit. Sermo 21 maii 1948, l. c.: « ... non è meno illecito... di inaridire o *sterilizzare, mediante un'operazione che nessun altro motivo giustifica le sorgenti della vita* ».

PIUS XII, *Allocutio ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), pp. 843 s.: « *La sterilizzazione diretta* — cioè quella che mira, come mezzo o come scopo, a rendere impossibile la procreazione — è una grave violazione della legge morale, ed è quindi illecita. Anche l'autorità pubblica non ha alcun diritto, sotto pretesto di qualsiasi " indicazione " di permetterla, e molto meno di prescriverla o di farla eseguire a danno di innocenti. Questo principio si trova già enunciato nella Enciclica summenzionata di Pio XI sul matrimonio. Perciò quando, or è un decennio, la sterilizzazione venne ad essere sempre più largamente applicata, la S. Sede si vide nella necessità di dichiarare espressamente e pubblicamente, che *la sterilizzazione diretta sia perpetua che temporanea, sia dell'uomo che della donna, è illecita, in virtù della legge naturale, dalla quale la Chiesa stessa, come sapete, non ha la potestà di dispensare* ».

IOANNES XXIII, *Prima Romana Synodus 1960,* II, II, art. 493.

[12] PIUS XII, *Allocutio dirigentibus ac sociis Sodalitatis italicae oblatorum « corneae »* etc.: *A.A.S.* 48 (1956), p. 460: « *La transplantation de glandes sexuelles animales sur l'homme est à rejeter comme immorale...* ».

[13] PIUS XII, *Iis qui interfuerunt Conventui universali de fecunditate et sterilitate humana,* Neapoli indicto, 19 maii 1956: *A.A.S.* 48 (1956), p. 471: « Au sujet des tentatives de fécondation artificielle humaine " *in vitro* ", qu'il Nous suffise d'observer qu'il faut les rejeter comme immorales et absolument illicites ».

Hic tamen Constitutio habet prae oculis omnia illa moderna experimenta, quae fiunt per unionem vitalium germinum humanorum, etiam independenter ab intentione foecundationis artificialis sed ad alios fines obtinendos. Multi exspectant, ut Ecclesia clare dicat in omni hypothesi illa experimenta esse illicita, quamvis legislationes civiles hucusque, quantum scimus, nihil faciant; immo materialistae occasionem arripiant publice in ephemeridibus principia divina irridendi.

CAPUT II

DE CASTITATE SOLUTORUM ET VIRGINITATE

5. [*De castitate in solutis*]. Omni homini officium grave quidem, sed non minus honorificum incumbit dominandi impetus affectusque sexuales per castitatis exercitium, quo caro et sensus rationi, qua homo ad altiora evehitur, debite subiiciuntur, et per rationem fide illustratam, legi evangelicae. Differt autem castitatis exercitium in solutis et matrimonio iunctis, cum in solis solutis annexam habeat continentiam. Ex divina enim ordinatione, lege etiam naturae manifesta, homo iam non eo ipso quod habeat validam sexualem potentiam consequitur ius eandem exercendi. Solo enim in legitimo matrimonio et suis quidem limitibus moralibus, ius illud obtinetur.[1] Grave igitur officium habet homo solutus, sive solitarie sive cum alio, omittendi actiones, quae natura sua constituunt potentiae proprie et specifice sexualis perfectos vel imperfectos exercendi usus aut quae in huiusmodi usum libera et conscia voluntate ordinantur.[2] Severum attendatur ad monitum Spiritus Sancti per Apostolum dicentis: « Nolite errare: neque fornicarii, neque indolis servientes, neque adulteri, neque molles neque masculorum concubitores... regnum Dei possidebunt » (*I Cor.* 6, 9-10).[3] Immo etiam pravi contra castitatem interni actus deliberati severe prohibentur a Domino (cf. *Mt.* 5, 28; 15, 18-19). Neque dicatur haec, praesertim hodie, vitari non posse. Nam etiam soluti capaces sunt, iuvante Dei gratia, servandi castitatem, ut de ipsis quoque iam declaravit S. Tridentina Synodus,[4] et continuo docuit Ecclesia.[5] Non minus hodie quam olim, etiam pro iuvenibus, valent monita Apostoli: « Corpus autem non fornicationi sed Domino, et Dominus corpori... An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti...? » (*I Cor.* 6, 13, 19-20).[6] « Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem » (*I Thess.* 4, 7). Castitas licet neque unicus neque primus sit valor in vita morali hominum, tamen sine ea vita moralis integra exsistere

nequit, neque ullo modo denegari debet quanti etiam valoris coram Deo sit aestimanda casta vita illorum, qui, etiam extra matrimonium, puros et immaculatos se servant in hoc saeculo; etenim non absque ratione cum ipsa caritate etiam modestia, continentia et castitas inter Spiritus Sancti fructus adnumerantur (cf. *Gal.* 5, 22-23).

6. [*De virginitate*]. Quodsi Ecclesia semper castitatem, ut fructum eximium Spiritus Sancti (cf. *Gal.* 5, 23) eximio honore tenuit, utique inter thesauros suos maxime pretiosos semper reputavit perfectam illam castitatem, qua quis in sacra virginitate sese consecrat Dei famulatui et propter regnum caelorum (cf. *Mt.* 19, 12), spirituali liberae voluntatis proposito, a nuptiis earumque corporalibus delectationibus abstinet; qui honor crescit si illa castitas, ex suscepto voto perpetuo, maiore circumdatur robore ac firmitate.[7] Tali enim consecratione homo quodammodo puritatem Angelorum aemulatur,[8] statum caelestem aliquatenus anticipat,[9] perfectius Christo Virgini, ex Virgine immaculata nato, adsimulatur, atque arctius cum Deo, Spiritui purissimo, coniungitur. Eadem quoque consecratione obtinetur, ut homo facilius vacet rebus divinis atque expeditius opera aggrediatur apostolica ob Regnum Dei dilatandum suscepta.[10] Quare Ecclesia a Spiritu Sancto per Paulum Apostolum (cf. *I Cor.* 7, 7-8 et 7, 38) edocta, virginitatem ob Deum susceptam, prae matrimonio extollere numquam desinit,[11] et a sacrorum ministris ritus latini postulat, ut volenter libenterque perfectae castitatis obligationibus pareant easdemque ministris rituum orientalium onus honorificum commendat.

7. [*Defensio et cura castitatis*]. At castitas, tanti valoris apud Deum, ut revera servetur, efficaciter est amanda, in humilitate vigilanter custodienda, defendenda et promovenda per apta media naturalia et supernaturalia.[12] Natura quidem iam homines in hoc adiuvat per quemdam innatum pudorem, qui magis crescit et iuvat si spiritu christiano imbuitur. Pudicitia enim vere dici potest prudentia et munimen castitatis.[13] Unde non est sequenda opinio, qua actus impudici indifferentes censeantur.[14] A fortiori nec sequenda est illa quorumdam aberratio, qua iidem contra pudicitiam actus commendentur, ut, per directe quaesitam et obtentam quamdam in illis sensualem delectationem, melius quis posset servare castitatem et vitare peccatum consummatae et perfectae luxuriae.[15] Nec minus damnatur aliud extremum, quo nempe variae rationes, ordinis naturalis, immo ipsa religio et moralitas, invocantur ad defendendum et propagandum proprium quemdam cultum nuditatis, neglecta hominum conditione post peccatum Adae (cf. *Gen.* 2, 25; 3, 7).[16] Quod autem ad sic dictam « initiationem sexualem » attinet:[17] etsi haec S. Synodus, ut in promptu est, prudentem, pudicam et christianam educationem et institutionem de rebus ad sexum spectantibus pro singulorum conditione et exigentia commendat, reprobare tamen debet huiusmodi initiationem indiscriminatam, inconditionatam, inverecundam, et naturalisticam.[18] Insuper cum summa aversione novit haec S. Synodus quot ac quantae sint hodie contra castitatem detestandae insidiae, quibus in hodiernae culturae quampluri-

mis manifestationibus, etsi datis sub specie ludi, recreationis, scientiae, artis vel laudandae pulchritudinis, de facto animae, sanguine Christi redemptae, singulis momentis et quasi ubique etiam in sinu familiae ad malum incitantur, immo trahuntur.[19] Monet igitur omnes ut contra talia pericula muniant semetipsos, orationibus, ieiuniis, Poenitentiae et Eucharistiae sacramentis, pietate erga Virginem Mariam. Fugiant quoque proximas, quas vocant, occasiones.[20] Quomodo enim possunt sincero corde orare: « Et ne nos inducas in tentationem » (*Mt.* 6, 13), si tentationes ipsi libere quaerunt? Memor autem verborum Domini contra scandalizantes, Ecclesia ius et officium habet insurgendi contra scandalizantes et praesertim contra publicam moralitatis sexualis depravationem.[21] Et etiam auctoritas civilis moralitatem custodire et defendere debet mediis sibi congruis et efficacibus,[22] maxime iuvando conatus omnium, singulorum et inter se unitorum, in promovenda moralitate publica, etiam ubi laeditur scriptis, emissionibus radiophonicis, televisione aliisque culturae humanae instrumentis.

8. [*Quidam errores censurantur*]. Offendunt igitur graviter Ecclesiae doctrinam affirmationes, quibus, etiam in homine normali, fere omnia, inclusis religiosis, moralibus immo supernaturalibus, veluti a priori e sexualibus sint explicanda, addita accusatione pastores animarum habendos esse inidoneos suique officii non capaces, cum haec et alia moderna postulata nesciant.[23] Error insuper est peccatum internum contra castitatem non recognoscere velle, vel ipsum peccatum externum novis, v. g. ex psychoanalysi desumptis, iisque doctrinas Ecclesiae offendentibus mensurare criteriis.[24] Idcirco eodem tenore ut perfalsae habendae sunt sententiae iniuriose insinuantes actiones quas ethica traditionalis Ecclesiae tenet ut castitati offensivas, potius exigi ab ipsa natura vel a sana humanae personae evolutione.[25] Pessimum autem est tenere ipsos peccaminosos amores erga eiusdem sexus personas ut privilegium altioris culturae.[26] Insuper ut perniciosos haec S. Synodus stigmatizat errores, quibus, si credis, proprie et apprime in campo castitatis, numquam vel fere nunquam essent actiones subiective graviter malae, maxime tempore iuventutis et in habitudinariis, occasionariis et recidivis, quippe quia sufficienti libertate praesumantur carere, immo etiam actiones huiusmodi asserantur inevitabiles.[27] Eousque procedit error ut ad ipsas actiones obiective graviter malas licitum dicatur aliquem inducere, ubi illa sunt tantum et ad summum peccata materialia; [28] vel etiam speciales obligationes circa castitatem tempore adolescentiae assumptae asserantur esse practice non exsistentes, cum adolescentes a priori et universaliter praesumantur carere maturitate psychologica, atque necessaria circa personam alterius sexus experientia.[29] Tandem S. Synodus ut iniuriosos quoque repudiat errores, secundum quos Ecclesia per doctrinam suam de castitate et de pudicitia laederet sanam et robustam iuventutis educationem. Haec contra Deum directe diriguntur, cum ipse Deus dicat per Apostolum: « Fornicatio autem et omnis immunditia... nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos » (*Eph.* 5, 3).

NOTAE

[1] Pius XII, in cit. *Allocutione* 19 maii 1956: *A.A.S.* 48 (1956), p. 472 sq. habetur pertractatio specifica de intrinseca malitia peccati contra sextum.

[2] S. Zephyrinus (?) in Tertulliani *De pudicitia,* cap. 1: Denz. 43.

Conc. Lugdunense I (a. 1245): Denz. 453: « De fornicatione autem, quam *solutus* cum soluta committit, quin sit mortale peccatum, non est aliquatenus ambigendum, cum tam *fornicarios, quam adulteros a regno Dei* Apostolus asserat *alienos* (*I Cor.* 6, 9 s.) ».

Errores de rebus moralibus damnati in Decr. S. Off. 4 martii 1679, nn. 48-49: Denz. 1198: « Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, et solum esse malam quia interdicta, *ut contrarium omnino rationi dissonum videatur* ». Denz. 1199: « *Mollities iure naturae prohibita non est.* Unde si Deus eam non interdixisset, saepe esset bona et aliquando obligatoria sub mortali ».

Errores Zanini de Solcia, damnati litteris *Cum sicut* 14 nov. 1459, n. 7: Denz. 717 g: « Extra matrimonium luxuriam non esse peccatum, nisi legum positivarum prohibitione, easque propterea minus bene disposuisse, et sola prohibitione ecclesiastica se fraenari, quominus Epicuri opinionem ut veram sectaretur ».

Conc. Viennense (a. 1311-1312): *Errores Beguardorum et Beguinarum,* n. 7: Denz. 477: « Quod mulieris osculum, cum ad hoc natura non inclinet, est mortale peccatum; *actus autem carnalis, cum ad hoc natura inclinet, peccatum non est,* maxime cum tentatur exercens ».

Alexander VII, *Errores de rebus moralibus damnati* die 18 martii 1666, n. 40: Denz. 1140: « Est probabilis opinio, quae dicit, *esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem et sensibilem,* quae ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris et pollutionis ».

Decr. S. Officii 2 aug. 1929: Denz. 2201.

Pius XI, Encycl. *Casti connubii,* 21 dec. 1930: Denz. 2230.

Cf. etiam *errores Michaëlis de Molinos,* prop. 24, 41, 42, 47-53: Denz. 1244, 1261, 1262, 1267-1273.

Quoad gravitatem actuum turpium, cf. S. Thomas, *Lectura in Eph.,* c. 5, 4, lect. II: « Tria ergo vitia excludit, scilicet turpitudinem quae est in *tactis turpibus* et *amplexibus* et *osculis libidinosis...* Et haec omnia sunt *mortalia,* in quantum ad mortalia peccata ordinantur, quia aliquid etiam si bonum sit ex genere, in quantum ad mortale ordinatur, est mortale ».

[3] Cf. etiam *Gal.* 5, 19; *Eph.* 5, 5; *II Petr.* 2, 9 s.; *Apoc.* 22, 15.

Pius XII, Encycl. *Sacra Virginitas*: *A.A.S.* 46 (1954), pp. 182 s.: « Omnes sancti viri sanctaeque mulieres suorum sensuum cupidinumque motibus impense invigilarunt eosque interdum acerrime cohibuerunt, secundum verba ipsius Divini Magistri docentis: " Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum et proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam " (*Matth.* 5, 28-29). *Qua admonitione, ut luculenter patet, id a nobis imprimis Redemptor noster postulat ut nempe, ne mente quidem, peccato unquam concedamus,* itemque ut ea omnia a nobis firma voluntate arceamus, quae pulcherrimam eiusmodi virtutem vel levissimo modo commaculare queant. Hac in re nulla nimia diligentia, nulla severitas nimia haberi potest ».

[4] Cf. *Conc. Tridentinum,* Sess. XXIV, can. 9: Denz. 979; qui textus citatur infra ab Encycl. *Sacra Virginitas,* in nota sequenti.

[5] Pius XII, Encycl. *Sacra Virginitas*: *A.A.S.* 46 (1954), p. 181: « Verumtamen etsi Deo dicata castitas *ardua virtus est,* eam nihilo secius ii fideliter perfecteque servare possunt, qui Iesu Christi invitationi, re diligenter considerata, generoso respondeant animo, et quidquid possunt ad hanc rem assequendam efficiant. Nam, cum eiusmodi virginitatis vel coelibatus statum capessierint, idcirco hoc donum gratiae a Deo accipient, quo adiuti suum propositum exsequi *possint.* Quapropter, si forte habeantur, " qui non sentiunt se castitatis (etiamsi eam voverint) habere donum " (cf. *Conc. Trid.,* Sess. XXIV, c. 9), *ne ipsi contendant exinde suis obligationibus hac in re satisfacere non posse.* Nam " Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis (cf. S. Aug., *De natura et gratia,* c. 48, n. 50: *PL* 44, 271) et adiuvat ut possis " (*Conc. Trid.,* Sess. VI, c. 11). Hanc, solacio plenam veritatem eorum quoque in memoriam revocamus, quorum voluntas *ob nervorum perturbationes infirmata est,* et *quibus nonnulli medici, interdum etiam catholici,* nimia facilitate suadent — speciosam interponentes causam, se nempe non posse sine mentis aequilibritatis detrimento castitatem servare — *ut eiusmodi obligatione eximantur* ».

Quoad hos textus obici nequit unice ibidem de illis qui castitatem perfectam voverint sermonem fieri. Nam si possibilitas servandi castitatem valet pro illis qui *perpetuo* se obstrinxerunt, a fortiori valet pro aliis, qui tamen cogitant se in posterum matrimonio iungi.

Alia ex parte expresse de iuvenibus etiam ait Pius XII in *Nuntio radiophonico,* 23 martii 1952: *A.A.S.* 44 (1952), p. 275: « Consapevoli pertanto del diritto e del dovere della Sede Apostolica d'intervenire, quando bisogni, autorevolmente nelle questioni morali, Noi nel discorso del 29 ottobre del passato anno Ci proponemmo d'illuminare le coscienze intorno ai problemi di vita coniugale. *Con la medesima autorità dichiariamo* oggi agli educatori e *alla stessa gioventù*: *Il comandamento divino della purezza dell'anima e del corpo vale senza diminuzione anche per la gioventù odierna. Anch'essa ha l'obbligo morale, e, con l'aiuto della grazia, la possibilità di conservarsi pura* ».

[6] Cf. etiam *Eph.* 5, 3 ss.

[7] Cf. Pius XII, Encycl. *Sacra Virginitas,* 25 mart. 1954: *A.A.S.* 46 (1954), pp. 161-191. De voto *ibidem,* p. 165.

[8] S. Ioannes Chrysostomus, *In Mt.* hom. 70, 5: *PL* 58, 660.

S. Bonaventura, *De perfectione evangelica,* q. 3, a. 3.

S. Thomas, *Catena aurea in Matth. evang.* cap. 22, v. 30-32 ed. Parm. 1860, p. 254 *B*: « ... sic omnes virtutes sunt *res angelicae, praecipue tamen castitas,* per quam vincitur natura virtutibus ».

S. Cyprianus, *De habitu virginum,* 22: *PL* 4, 462: « Cum castae perseveratis et *virgines, Angelis Dei estis aequales* ».

S. Ambrosius, *De Virginibus,* lib. 1, c. 8, n. 52: *PL* 16, 202-203.

Pius XII, Encycl. *Sacra Virginitas,* 25 martii 1954: *A.A.S.* 46 (1954), pp. 167, 173.

[9] Cf. *Mt.* 22, 30.

[10] Cf. *I Cor.* 7, 32-34.

[11] Cf. *Conc. Trid.,* de Sacr. matrim. can. 10: Denz. 980; *C.I.C.,* can. 132, § 1; *Sacra Virginitas,* l. c., p. 163.

[12] PIUS XII, Encycl. *Sacra Virginitas*: A.A.S., 46 (1954), pp. 182, 187: « Haec autem sunt, quae Divinus ipse Redemptor nobis commendavit adiumenta, quibus virtutem nostram *efficaciter* tueamur: *sedula nempe assiduaque vigilantia,* ... quae ad quaelibet pertinet nostrae vitae momenta et ad quaevis etiam rerum adiuncta, nobis omnino *necessaria* est: " Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem " (*Gal.* 5, 17.) Si quis vero aliquid, etsi parum, corporis illecebris concesserit, facile is ad ea " opera carnis ", quae Apostolus enumerat (cf. ibid. 19-21), et quae turpiora ac foediora sunt hominum vitia, se prolabi sentiet ».

[13] PIUS XII, Encycl. *Sacra Virginitas*: *A.A.S.* 46 (1954), p. 185: « Rectius profecto utiliusque fecerint sacrae iuventutis educatores, si adulescentium mentibus *christianae pudicitiae* praecepta inculcaverint quae quidem tantopere valet ad virginitatis incolumitatem servandam et quae *castitatis prudentia* dici potest. Pudicitia enim et ingruens periculum prospicit, et vetat ne quis se discrimini prodat, et ea etiam rerum adiuncta vitare iubet, a quibus aliquis minus prudens non refugit ». Haec valent, uti patet, non solum pro illis qui se vovent *sacrae* virginitati: sed etiam pro omnibus solutis, qui castitatem servare debent.

[14] Hic intenditur illa erronea at divulgata praesertim inter iuvenes sententia, vid. in amorosis provocationibus vel occasionibus moralitatem non tangi, si inter se tantum *tactus impudicos agant*: praesertim si fiant ad melius inveniendum propriam coniugem. Haec divulgata et privatorum persuasio invadit campum etiam moralitatis publicae, ubi ipse pudor mensuratur ad beneplacitum depravatae hominum consuetudinis, non vero iuxta dictamina legis naturalis et christianae.

Scribit e contra PIUS XII, Encycl. *Sacra Virginitas*: *A.A.S.* 46 (1954), p. 185: « [Pudicitia] *verba* minus honesta non amat, et ab *immodestia* vel levissima abhorret, atque a *suspecta familiaritate* cum alterius *sexus personis diligenter cavet...* ».

[15] Hic prae oculis habetur, quod, etiam hodie, aliquando saltem practice, in tentationibus contra castitatem quis reputatur sibi licere ad illas superandas, tactus vel visus impudicos circa personam alterius sexus facere, ipsa consentiente. Tali modo praetendunt moderari, uti dicunt flammam libidinis, et ideo nihil mali fieri atque ideo posse tranquilla conscientia ad sacramenta accedere.

Licet non incidatur directe in errores Michaëlis de Molinos, qui in tentationibus contra castitatem directe invisebat actionem diabolicam, tamen in istis etiam aliqua relatio cum illis erorribus inspici potest. Ita in prop. 47 condemnata ab INNOCENTIO XI: DENZ. 1267, legitur: « Cum huiusmodi violentiae occurrunt, sinere oportet, ut satanas operetur, nullam adhibendo industriam nullumque proprium conatum, sed permanere debet homo in suo nihilo; et etiamsi sequantur pollutiones et *actus obscoeni propriis manibus* et etiam peiora, non opus est seipsum inquietare (*Viva*: inquietari), *sed foras emittendi sunt scrupuli, dubia et timores; quia anima fit magis illuminata, magis roborata magisque candida, et acquiritur sancta libertas. Et prae omnibus non opus est haec confiteri, et sanctissime fit non confitendo;* quia hoc pacto superatur daemon, et acquiritur thesaurus pacis ».

Ut patet, fundamentum erroris *Michaëlis de Molinos* potest esse aliud, sed media et suggestiones erroneae in propositione contentae aliquam habent relationem cum istis novis suggestionibus, ab aliquibus datis vel permissis ad superandas difficultates sexuales.

[16] Hic intenditur etiam « *nudismus* » sive ut doctrina sive ut praxis. Hodie quam maxime divulgatus est praesertim in aliquibus regionibus: uti in Gallia, in

Austria, in Helvetia, in Scandinavia, in America, etc. Adsunt « campi nudistarum » quamplurimi et societates; potest etiam alia appellatione se praesentare: ut « *naturismus* » vel « *cultura libera corporis* », etc. Proponitur completa seu totalis nuditas variis rationibus commendata: scilicet philosophicis, hygienicis, paedagogicis, moralibus, socialibus, artisticis. Ipsi cultores « nudismi » non raro accusationes vehementes faciunt sive contra S. Bibliam et S. Paulum in specie, sive contra Ecclesiam, cum videantur non favere « nudismo ».

[17] Vox « initiatio sexualis » invenitur in *Decret. S. Officii,* 21 mart. 1931: *A.A.S.* 23 (1931), p. 118.

[18] Documenta Pontificia sunt plura:

Instructio S. Officii ad Episcopos Statuum Foederatorum Americae Septentrionalis, 24 nov. 1875 (confirmata a Summo Pontifice Leone XIII), in: *Codicis Iuris Canonici Fontes,* T. IV, pp. 362-365. Ibidem aliquid dicitur in genere de periculo coeducationis.

Pius XI, Encycl. *Divini illius Magistri*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 71 ss.

Decr. S. Officii, 21 martii 1931: *A.A.S.* 23 (1931), pp. 118-119.

Pius XII, *Sermo ad matresfamilias italicas,* 26 oct. 1941: *A.A.S.* 33 (1941), p. 450.

Pius XII, *Sermo ad patresfamilias gallicos,* 18 sept. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 732 s.

Pius XII, *Sermo ad docentes ex Ordine Fratrum Carmelitarum Discalceatorum,* 23 sept. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 736: « Quocirca huiusmodi verecundia non ita accipienda est, ut hac super causa perpetuo aequiparetur silentio utque in impertienda disciplina morum ne sobrius quidem cautusque sermo de iis umquam fiat. His super rebus adulescentes consiliis idoneis *instruantur* eisque *liceat* aperire animum, sine haesitatione quaerere, responsum accipere, quod securum, perspicuum, satis explicatum ipsis lumen et fiduciam iniciat ».

Pius XII, *Iis qui interfuerunt Conventui internationali quinto de psychotherapia et psychologia,* 13 apr. 1953: *A.A.S.* 45 (1953), p. 282: « Un mot sur la méthode utilisée parfois par le psychologue pour libérer le moi de son inhibition dans les cas d'aberration dans le domaine sexuel: Nous pensons à *l'initiation sexuelle complète, qui ne veut rien taire, rien laisser dans l'obscurité.* N'y a-t-il pas là une surestimation pernicieuse du savoir? Il existe aussi une éducation sexuelle efficace, qui en toute sécurité enseigne dans le calme et l'objectivité ce que le jeune homme doit savoir pour se conduire lui-même et traiter avec son entourage ».

Pius XII, Encycl. *Sacra Virginitas*: *A.A.S.* 46 (1954), p. 186: « Verumtamen, nostris hisce temporibus, nonnulli institutores educatoresque nimio saepius sibi officium esse ducunt innocentes pueros puellasque tali modo arcanis humanae generationis initiandi rebus, qui eorum *pudorem* offendat. Atqui iusta hac in re agendi *temperatio* ac *moderatio adhibenda est,* quae a *christiana pudicitia* requiritur ».

Potest etiam addi *Instructio S. Officii,* 16 maii 1943, *Periodica* 33 (1944), pp. 130-133; ubi normae reservatae dantur « de agendi ratione confessariorum circa sextum Decalogi praeceptum ». Ibi expresse dicitur p. 132: « Itidem ne audeat confessarius, seu sponte seu rogatus, de natura vel modo actus quo vita transmittitur, poenitentes docere, atque ad id nullo umquam praetextu adducatur ». Haec instructio die 4 nov. 1955 a S. S. Congr. S. Off. communicata fuit cum omnibus Episcopis.

Quoad *coeducationem,* in se sola spectatam, nihil expresse in Constitutione dictum habetur, quia res est sat difficilis ob particularia adiuncta regionum.

[19] Hic prae oculis habetur severa reprobatio omnium modernorum modorum, quatenus sunt potius oblectamenta carnis exhibita sive in quibusdam peculiaribus institutis (« Istituti di bellezza »), sive in modo se vestiendi, in *choreis* praesertim modernis, in quibusdam *concursibus pulchritudinis,* in *spectaculis,* in *imaginibus,* in *cantionibus,* in *scriptis,* in *exercitationibus corporalibus indecoris,* in *aquaticis et promiscuis balneis,* in *mundanis sylvestribus relaxationibus.* In omnibus istis pudor saepe offenditur, sine ulla animae christianae respectu. Concilium igitur hac in re silere nequit, sicut nec siluit Christus. Nam hodie scandalum eo magis crescit et divulgatur, quod ope emissionis radiophonicae, pelliculae rotantis, et televisionis id quod prius uno solo loco aspici poterat, nunc ubique terrarum videre est. Nec minus notum est hodiernam *divarum* latriam occasionem esse scandali. In prima redactione haec erant magis specificata. Postea praevaluit ut haec omnia in Constitutione solummodo quasi velato dicantur et improbentur, ne ipsa Constitutio nimis cruda aut « veristica » diiudicaretur.

[20] PIUS XII, Encycl. *Sacra Virginitas*: *A.A.S.* 46 (1954), p. 183: « Ad tuendam castimoniam, secundum Hieronymi sententiam, fuga magis valet quam apertum certamen: " Ideo fugio, ne vincar " (S. HIERON., *Contra Vigilant.,* 16: *PL* 23, 352). Quae quidem fuga ita intellegenda est, ut non modo peccandi *occasiones* diligenter arceamus, sed praesertim ut in huius generis certaminibus mentem animumque ad divina erigamus... ».

[21] De isto iure et officio Ecclesiae, quod hodie a laicistis ipsi negatur, nullum dubium moveri potest, uti apparet ex frequentibus Ecclesiae documentis, in quibus contra violatores moralitatis publicae insurgit: cf.

PIUS X, Encycl. *Editae saepe*: *A.A.S.* 2 (1910), p. 357.

PIUS XI, Encycl. *Firmissimam constantiam,* 28 martii 1937: *A.A.S.* 29 (1937), p. 189.

PIUS XII, *Ad patresfamilias e Gallia Romam peregrinantes,* 18 sept. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), pp. 730 ss.

PIUS XII, Litt. *I rapidi progressi,* ad Episc. Italiae, 1 ian. 1954: *A.A.S.* 46 (1954), p. 18.

PIUS XII, Encycl. *Miranda prorsus*: *A.A.S.* 49 (1957), p. 765 ss.

[22] PIUS XI, Encycl. *Divini illius Magistri.*

PIUS XII, Litt. *I rapidi progressi,* ad Episc. Italiae, 1 ian. 1954: *A.A.S.* 46 (1954), p. 20 s.: « Alle autorità pubbliche soprattutto spetta prendere ogni cautela, perchè in nessuna maniera sia recata offesa o turbamento a quell'aura di *purezza* e di *riservatezza* che deve circondare il focolare domestico... Noi nutriamo profonda fiducia che l'alto senso di responsabilità di coloro che presiedono alla vita pubblica verrà ad impedire le tristi eventualità... ».

Ita etiam in pluribus aliis Magisterii documentis.

[23] Non tangitur hic *expresse* sic dictus *pansexualismus,* cum sciatur hodie inter psychologos adesse, qui negant et ipsum Freud docuisse vere pansexualismum. Hac de causa increparunt ipsum Pius XII, cum de methodo pansexuali sermonem facit, ut infra notatur. Ex alia parte constat quod *theoretice* et *practice* in vita hominum nimis elementa sexualia producuntur quasi sint unica vel saltem praeeminentia, immo explicativa realitatum etiam supernaturalium. Ideo *sexualismus* damnatur eo

sensu, quo in Constitutione intelligitur. Pro hac quaestione, quidquid sit de pansexualismo freudiano, remanent ut valida documenta sequentia:

PIUS XII, Sermo 14 sept. 1952: *A.A.S.* 44 (1952), p. 783: « Il n'est pas prouvé, *il est même inexact,* que la méthode pansexuelle d'une certaine école de psychanalyse soit une partie intégrante indispensable de toute psychothérapie sérieuse et digne de ce nom; que le fait d'avoir dans le passé négligé cette méthode ait causé de graves dommages psychiques, des erreur dans la doctrine et dans les applications en éducation, en psychothérapie et *non moins encore dans la pastorale;* qu'il soit urgent de combler cette lacune, et d'initier tous ceux qui s'occupent de questions psychiques, aux idées directrices et même, s'il le faut, au maniement pratique de cette technique de la sexualité ».

In quodam articulo cui titulus: *A proposito di psicanalisi,* auctoritative edito in *L'Osservatore Romano,* 21 sept. 1952, occasione illius sermonis Summi Pontificis, legitur: « Aggiungono inoltre cotesti psicanalisti, che anche i sacerdoti, in cura d'anime o dedicati alla direzione spirituale delle coscienze, dovrebbero conoscere le parti sostanziali della teoria e della prassi della psicanalisi, così intesa, e persuadersi che questo mezzo non può essere trascurato, benchè essi medesimi, personalmente, non debbano usarlo, ma debbano servirsi dell'aiuto di un competente medico psicoanalista. Altrimenti è da temersi — essi sostengono — che i sacerdoti esercitino il loro ministero spirituale con pericolo e danno delle anime. Purtroppo queste idee vengono *imprudentemente* proposte e difese in articoli, libri e conferenze anche da alcuni teologi, i quali più preoccupati dell'aspetto medico, trascurano le norme stabilite dalla morale cristiana, di nuovo promulgate ed inculcate dal Sommo Pontefice ».

Evidenter neque Summus Pontifex neque praesens Constitutio vult damnare cognitionem et utilitatem istarum scientiarum, etiam ex parte sacerdotum; attamen error est omnia per sexum in pastorali animarum explicare, atque accusare pastoralem catholicam ac si hac in re Ecclesia defecerit in essentialibus quoad directionem animarum. In Constitutione scite provisum est, quod dum damnatur error, pro secunda parte tantum *describatur accusatio,* vitato tamen verbo damnationis, ne Concilium accusetur aversionis erga scientias. Habetur tamen erroris, de quo in Constitutione, descriptio et reprobatio etiam apud PIUM XII, Encycl. *Sacra Virginitas*: *A.A.S.* 46 (1954), p. 174: « Imprimisque a communi probatorum hominum sensu, quem quidem Ecclesia semper in honore habuit, ii *procul dubio aberrant, qui naturalem sexus instinctum considerant quasi potiorem maioremque humanae compagis propensionem* et exinde concludunt hominem non posse per totius vitae cursum huiusmodi appetitum coërcere sine gravi periculo eius corporis vitalia potissimumque nervos perturbandi, ideoque humanae personae aequilibritati detrimentum inferendi ». In aliis quoque locis (cf. supra nota 7) reprobatur quaecumque exaggeratio elementi sexualis in vita hominis.

[24] Contra e. g. Dr. HESNARD, *Morale sans péché* et alii eiusdem libri qui ideo in Indicem librorum prohibitorum inserti sunt. Pro notitia errorum ibidem contentorum, cf.: *L'Osservatore Romano,* 23-24 ian. 1956, *Psicanalisi e mitomorale,* ubi explicatur damnatio trium librorum D.ris Hesnard.

[25] Cf. apud eundem HESNARD et non paucos medicos antiquos et modernos. PIUS XII, Encycl. *Sacra Virginitas*: *A.A.S.* 46 (1954), p. 174 s.: « ... et exinde concludunt hominem *non posse* per totius vitae cursum *huiusmodi appetitum coer-*

cere sine gravi periculo eius *corporis vitalia* potissimumque nervos perturbandi, ideoque *humanae personae* aequilibritati detrimentum inferendi ».

Idem PIUS XII, in *Allocut. ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 850 s.: « Tutti questi valori secondari della sfera e dell'attività generativa rientrano nell'ambito dell'ufficio specifico dei coniugi, che è di essere autori ed educatori della nuova vita. Alto e nobile ufficio! il quale però *non appartiene all'essenza di un essere umano completo,* come se, non venendo la naturale tendenza generativa alla sua attuazione, si avesse in quache modo o grado una *diminuzione della persona umana.* La rinunzia a quell'attuazione non è — specialmente se fatta per i più nobili motivi — una mutilazione dei valori personali e spirituali ».

Cf. etiam PIUS XII pluribus aliis occasionibus. Licet aliqua verba directe se referant ad virginitatem et castitatem perpetuam, tamen principium moralis catholicae est sat clarum.

[26] Hodie quoque vitium *homosexualitatis* sat divulgatur; nedum de illo foedissimo vitio horror saltem habeatur, praetenditur illud etiam landandum et proponendum tamquam signum superioris amoris et altioris culturae. Nam, dicitur, amare personam alterius sexus facile est; sed amare sexualiter personam eiusdem sexus non est omnium, sed tantum paucorum, qui ad hoc idonei et educati sunt. Sic intelligitur cur factum illud deplorandum propagetur, scilicet etiam homines maioris ingenii huic vitio fuisse addictos.

[27] Hic agitur contra plures modernos, praesertim inter psychologos, qui libertatem sufficientem, maxime in iuvenibus et quoad peccata contra sextum non admittunt; cum e contra libertas in normalibus suppondenda est quousque non probetur contrarium, ut non una vice edixit PIUS XII.

PIUS XII, *Allocutio* 26 maii 1957: *A.A.S.* 49 (1957), p. 406: « Perciò la morale e il diritto non si immobilitano in un'attitudine superata, quando affermano che bisogna dimostrare ove la libertà cessa, e non ove comincia. La sana ragione e lo stesso buon senso si sollevano contro un tale determinismo di fatto che ridurrebbe al minimo la libertà e la responsabilità ».

PIUS XII, *Nuntius radiophonicus* 23 martii 1952: *A.A.S.* 44 (1952), p. 275: « *Respingiamo,* quindi come *erronea* l'affermazione di coloro, che considerano *inevitabili* le cadute negli anni della pubertà, le quali così non meriterebbero che se ne faccia gran caso, *quasi che non siano colpa grave,* perchè ordinariamente, essi aggiungono, *la passione toglie la libertà necessaria,* affinchè un atto sia moralmente imputabile ».

Non sine ratione et relatione ad istos errores damnatus est a S. Officio liber MARC ORAISON, *Vie chrétienne et le problème de la sexualité,* Paris 1951.

[28] PIUS XII, *Allocutio ad parochos Urbis et concionatores sacri temporis Quadragesimalis*: *De praeceptis Decalogi,* 22 febr. 1944: *A.A.S.* 36 (1944), p. 73, ubi data opera Pontifex sermonem facit de erroneis conceptibus quoad peccatum grave (de quibus cf. etiam supra in Const. de Ordine Morali). Specifice autem quoad peccata contra sextum sic lamentatur Pontifex: « Per portare un esempio: le moltiformi deviazioni del sesto comandamento non sarebbero per il credente, il quale nel resto vuol mantenersi unito a Dio e conservarsi amico di Lui, *nessuna grave mancanza, nè importerebbero colpa mortale* ».

PIUS XII, *Allocutio* 13 apr. 1953: *A.A.S.* 45 (1953), p. 286, ubi agit ex professo de sic dicto « peccato materiali » et inter alia dicit: « La psychothérapie peut encore moins donner au malade le conseil de commettre tranquillement un

péché matériel, parce qu'il le fera sans faute subjective, et ce conseil serait aussi erroné si une telle action devait paraître nécessaire pour la détente psychique du malade et donc pour le but de la cure. On ne peut jamais conseiller une action consciente qui serait une déformation, non une image de la perfection divine ».

Cf. etiam PIUS XII, *Allocutio* 1 oct. 1953: *A.A.S.* 45 (1953), p. 728.

[29] Ita PIUS XII, Encycl. *Sacra Virginitas*: *A.A.S.* 46 (1954), p. 183 s.: « Nonnulli siquidem autumant christianos omnes, ac praesertim sacrorum administros, non ut superioribus aetatibus esse a mundo segregandos, ut aiunt, sed mundo praesentes esse oportere, et ideo necesse est eos *aleam subire atque eorum castitatem in discrimen adducere, ut inde clare pateat utrum habeant, an non, validam, obsistendi facultatem*: omnia igitur videant iuvenes clerici, ita ut omnia cernere aequo animo assuescant, atque adeo quibusve perturbationibus se immunes reddant ».

Sed iam eousque hodie proceditur ut etiam relationes amorosae consulantur illis qui vovere se cupiunt castitati perpetuae. Insuper directe hic id increpari intenditur quod affirmant multi psychologi, tempore nempe pubertatis et primae iuventutis hominem esse incapacem actus humani plene liberi et plene responsabilis. Haec pro dolor est opinio quae auditur etiam a psychologis catholicis. In Constitutione evidenter non increpatur sanus educationis modus ad castitatem, quo iuvenes et etiam clerici, si ad curam animarum destinati sunt, educantur ita, ut omnia quae debent videre vel tractare, cum animo puro et simplici videant ac tractent. Item non intenduntur conditiones extraordinariae vel pathologicae, vel impetuosae sexualitatis, quae redderent iuvenem minus aptum sese vovendi castitati perfectae vel quae possent minuere imputabilitatem. Quae omnia in singulis casibus secundum singulorum adiuncta sunt mensuranda.

PARS ALTERA

DE MATRIMONIO ET FAMILIA

9. [*Praenotanda*]. In fontibus divinae Revelationis non semel cum unio mystica Christi et Ecclesiae, tum alia religionis mysteria, nuptiarum ac familiae similitudinibus exponuntur.[1] Iam solo hoc facto a Spiritu Sancto innuitur matrimonium et familiam non esse labilia et mutabilia hominum inventa, sed procedere a Deo, qui est auctor naturae et gratiae, et « apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio » (*Iac.* 1, 17). Hac de causa S. Synodus, non minus Spiritu amoris quam veritatis edocta, ut casti connubii familiaeque christianae institutio, finis, functio clarius innotescant, ut eorundem momentum, nobilitas, pulchritudo amplius effulgeant, et ab errorum tenebris, ubique exsurgentium efficacius defendantur, id proponere intendit quod ipse Deus in creando hominem masculum et feminam (cf. *Gen.* 1, 27 et 5, 2; *Mt.* 19, 4) reapse voluit, et Iesus Christus in matrimonio restaurando illoque ad Sacramenti dignitatem elevando, Ecclesiae veluti legem fundamentalem nec umquam mutabilem divinitus consignavit.

Caput 1

DE ORDINE MATRIMONII CHRISTIANI DIVINITUS CONSTITUTO

10. [*Matrimonii origo, natura, dignitas*]. Providit Deus humani generis multiplicationi per matrimonii institutionem (cf. *Gen.* 2, 18-25).[2] Est igitur matrimonium origine, fine, officio, natura sua bonum et sacrum,[3] immo pro baptizatis Sacramentum, ad cuius dignitatem a Christo est elevatum.[4] Docet autem S. Synodus hoc Sacramentum inter Christianos eo ipso constitui, quod duo baptizati, vir et mulier, uno eodemque mutuo ac valido consensu in verum connubium se legitime iungunt.[5] Atque ideo ex ipsa voluntate Dei et Christi talis humanus consensus, etiam in christiano coniugio, ita est essentialis, ut sine ipso Sacramentum non habeatur; [6] ita personalis, ut nullo alio consensu vel humana potestate suppleri valeat; [7] ita unus et indivisibilis, ut inter baptizatos nullum dari possit verum atque validum matrimonium, quin sit eo ipso Sacramentum.[8] Hac autem indole sacramentali tanta est sponsorum christianorum dignitas, nobilitas et splendor, ut ipsi non tantum purissimam atque foecundissimam unionem Christi cum Ecclesia repraesentent (cf. *Eph.* 5, 32-33), sed iidem efficiantur per validum consensum mutuo exterius rite manifestatum et acceptum, huius Sacramenti administri, utpote hoc suo consensu signum constituentes, quo non ponentibus obicem gratia confertur.[9] Gratia enim, ut docet Synodus Tridentina, quam ipse Christus sua nobis passione promeruit, naturalis amor perficitur, indissolubilis unitas confirmatur coniugesque sanctificantur.[10] Atque ita revera coniuges in proprio suo statu symbolum esse possunt atque debent gratiae et caritatis Salvatoris.

11. [*Matrimonium et sacra virginitas*]. Hac tamen matrimonii christiani dignitate non obstante, in ordine morali obiectivo a Deo instituto sacrae virginitatis vel sacri coelibatus status ille quo propter regnum Dei renuntiatur connubio, melior et beatior est habendus, ut cum Synodo Tridentina [11] semper repetit Ecclesia, sacris litteris (cf. *Mt.* 19, 11 ss.; *I Cor.* 7, 25-27, 32-36, 38, 40) sacraque traditione edocta.[12] Hac de causa, nedum per sacram virginitatem, qua modo peculiari Christo virgini adsimulamur, propriae personalitatis evolutio impediatur vel diminuatur, potius per illam augeri et ad perfectiorem gradum adduci potest (cf. *I Cor.* 7, 33-40).[13] Atque ideo castum quoque connubium, quod est magnum mysterium in Christo et in Ecclesia (*Eph.* 5, 32), honore cedere debet virginitati propter regnum caelorum assumptae, etiam ubi sacra virginitas non iungitur voto vel professioni aliorum evangelicorum consiliorum.

12. [*Matrimonii proprietates*]. Licet igitur matrimonium christianum, in se consideratum, non constituat statum evangelicae perfectionis, tamen suam quoque perfectionem exigit. Atque in primis ordo vigens divinus circa eius proprietates, fines et bona est servandus, etiam, si opus, actibus heroicis.[14] Restaurando quod corruerat, Christus statuit, ut non solummodo ma-

trimonium christianum, sed matrimonium pro omnibus, sit stabiliter unum; insuper ita indissolubile, ut numquam voluntate partium, immo nulla auctoritate mere humana dirimi queat.[15] Unitas ergo et indissolubilitas ita sunt cuique matrimonio intrinsecae et essentiales,[16] ut nec contrahentium contrariae voluntati obnoxiae esse possint, ideoque ab eo qui vult verum matrimonium necessario et perpetuo recipi debeant.[17] Omnia igitur, quae ab hominibus, quatenus hac in re quavis potestate destitutis, contra matrimonii unitatem vel indissolubilitatem proponuntur vel fiunt, neque correspondent exigentiis naturae vel bono societatis, nec sunt humanae culturae progressus, sed potius actus nullius valoris, quibus appareat hominis peccatoris in ordine morali ab originali iustitia miserrimus regressus. Quae enim laedunt ordinem divinum, nec individuo, nec familiae, nec societati civili prodesse ullo modo valent.[18]

13. [*Matrimonii fines*]. Habet insuper matrimonium in se, independenter scilicet ab intentione contrahentium, suos fines obiectivos divinitus statutos.[19] Inter quos, attenta ratione divinae institutionis et docente ipsa natura necnon magisterio Ecclesiae,[20] finis primarius unice est prolis procreatio atque educatio,[21] etiamsi matrimonium particulare foecundum non sit.[22] Atque ideo prolis procreatio, licet non sit obiectum consensus matrimonialis, tamen ita est per se omni coniugio connaturalis, immo hoc sensu essentialis, ut nulla humana voluntate actibus contra naturam excludi possit;[23] ita etiam essentialis, ut in quovis valido consensu, ius perpetuum et exclusivum ad actus per se ad prolis generationem naturaliter aptos veluti obiectum proprium tradendum includatur; [24] ita demum est primaria et praevalens, ut ab aliis finibus intentis, licet a natura indicatis, non dependeat, imo cum illis nec aequiparari nec confundi queat.[25] Alii autem matrimonii fines obiectivi, ex indole ipsius matrimonii oriundi sed secundarii, ut mutuum coniugum adiutorium et concupiscentiae remedium, debite intenti iura quamvis subordinata in matrimonio constituunt,[26] et ideo isti secundarii fines in se non sunt spernendi vel parvipendendi, sed debito modo in vera charitate promovendi.[27] Dum prolis procreatio modo legitimo unice in matrimonio obtinetur, concupiscentia etiam extra matrimonium cum gratia Dei vinci potest.[28] Quatenus tamen mutuum adiutorium et remedium concupiscentiae in ipso matrimonio sunt consequenda, participant de natura specifica unionis coniugalis, quippe quae a quocumque alio adiutorio, etiamsi ex amicitia praebeatur, specifice differt.[29] Alii autem fines subiectivi, quibus homines non raro proxime et prima ratione [30] moventur ad coniugium ineundum, non obstant matrimonio, dummodo finibus ab ipsa natura indicatis non contradicant, sed eis subordinentur.[31]

14. [*Ecclesiae potestas*]. Matrimonium, utpote pertinens ad ordinem divinum, non singulis hominibus, sed Ecclesiae Christus concredidit, ut doctrinam et normas quibus regitur custodiret explicaret, determinaret.[32] Hanc autem potestatem Ecclesia non solum exerceat oportet in bonum animarum, sed etiam in fidei christianae favorem [33] et Mystici Corporis incrementum.[34]

Hac de re Christus, qui voluit ut Ecclesia quam maxime defenderet indissolubilitatem matrimonii ab ipso restauratam, eidem Ecclesiae etiam dedit potestatem [35] solvendi, intra limites et conditiones iure divino stabilitas, vinculum omnium aliorum coniugiorum, cum naturalium, tum sacramentalium, excepto tamen et semper matrimonio post utriusque partis baptismum consummato.[36]

15. [*Auctoritatis civilis competentia*]. Legitima auctoritas civilis absque dubio competentia gaudet circa effectus mere civiles matrimonii, etiam baptizatorum, ad normam legis naturalis secundum boni communis rectas exigentias.[37] Gaudet etiam potestate vi proprii iuris, ex sua quoque parte et in suo campo, enuntiandi, applicandi, urgendi postulata matrimonialia iuris naturalis. Nulla vero potestate gaudet sive circa solutionem vinculi cuiusvis matrimonii valide initi,[38] sive circa matrimonii christiani indolem sacramentalem,[39] sive circa alia bona cum matrimonio divinitus statuta,[40] sive circa impedimenta ab Ecclesia posita,[41] sive circa sententias iudiciales ab Ecclesia prolatas.[42] Haec enim utpote Dei et non Caesaris, unice Ecclesiae competunt (cf. *Mt.* 22, 21).[43]

16. [*Errores damnantur*]. Scit S. Synodus quantopere sanitas Corporis Christi mystici etiam ab ordine divino quoad matrimonium recte agnito dependeat.[44] Quam ut tueatur, imprimis constringitur condemnare radicales illos omnes errores, secundum quos matrimonium, in sua origine et constitutione, esset quoddam phaenomenon mere sociale in continua evolutione; non vero procederet a Deo et a Christo neque potestati Ecclesiae esset subiectum.[45] Item damnat errores illos, quibus tenetur matrimonium christianorum vel non esse sacramentum vel ipsum sacramentum esse quid accessorium aut separabile ab ipso contractu.[46] Reprobat etiam sententiam qua asseritur matrimonium esse medium specificum attingendi perfectionem eam, qua revera ac proprie homo sit imago Dei et Sanctissimae Trinitatis.[47] Item condemnat illorum placita, qui tenent vel statum matrimonialem in ipso ordine obiectivo meliorem esse quam statum virginitatis aut coelibatus ob regnum Dei initum, vel etiam vinculum sacri coelibatus esse obsoleti valoris immo hodie impossibile et excedens Ecclesiae competentiam necnon relaxandum iuxta voluntatem subiecti.[48] Severe improbat errores et theorias, quibus dicitur non adesse ordinem divinum immutabilem circa proprietates et fines matrimonii. Atque nominatim ut summam calumniam refellit assertum, matrimonii indissolubilitatem non procedere a Deo, sed esse crudele inventum Ecclesiae, non minus crudeliter retentum.[49] Improbat insuper theorias, quibus recto ordine valorum subverso, finis primarius matrimonii postponitur valoribus biologicis et personalibus coniugum [50] et amor coniugalis, in ipso ordine obiectivo, proclamatur tamquam finis primarius.[51]

NOTAE

[1] Cf. *Mt.* 9, 15; 22, 2; 25, 1; *Eph.* 5, 22-32; *Apoc.* 19, 7-9 etc.

[2] Cf. LEO XIII, Litt. *Ci siamo,* 10 iulii 1879: *Acta Leonis XIII,* Romae 1881 ss., t. I, pp. 236-247; Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* 10 febr. 1880: *Acta Leonis XIII,* t. II, pp. 10-40.

PIUS XI, Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930, *A.A.S.* 22 (1930), pp. 539-592 (passim): DENZ. 2225-2250, coll. pluribus aliis Ecclesiae documentis.

[3] Cf. *Conc. Bracarense* II, can. 11: DENZ. 241.

Conc. Lateranense II, can. 23: DENZ. 367.

Professio fidei Durando de Osca et sociis eius Waldensibus praescripta: DENZ. 424.

Decretum pro Armenis: DENZ. 702; Errores Armenorum 19: DENZ. 537.

LEO XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae*: *Acta Leonis XIII,* t. II, pp. 22 s.: « Etenim cum matrimonium habeat Deum auctorem, fueritque vel *a principio* quaedam Incarnationis Verbi Dei adumbratio, idcirco inest in eo *sacrum* et *religiosum* quiddam, non adventitium, sed *ingenitum,* non ab hominibus acceptum, sed natura *insitum...* Igitur cum matrimonium sit *sua vi, sua natura, sua sponte sacrum,* consentaneum est, ut regatur ac temperetur non principum imperio, sed divina auctoritate Ecclesiae, quae rerum sacrarum sola habet magisterium ».

PIUS XI, Encycl. *Casti connubii*; coll. pluribus aliis documentis.

Ita in aliis documentis pontificiis.

Recentissime: *Prima Romana Synodus,* art. 490, § 1.

[4] *Conc. Tridentinum,* Sess. XXIV, can. 1: DENZ. 971 et in multis aliis documentis.

[5] *Conc. Florentinum*: *Decretum pro Armenis*: DENZ. 702: « *Causa efficiens* matrimonii regulariter est *mutuus consensus per verba de praesenti expressus* ».

PIUS XI, Encycl. *Casti connubii*: DENZ. 2225: « At, quamquam matrimonium suapte natura divinitus est institutum, tamen *humana* quoque *voluntas* suas in eo partes habet easque *nobilissimas;* nam *singulare* quodque matrimonium, prout est coniugalis coniunctio inter hunc virum et hanc mulierem, non oritur nisi *ex libero utriusque sponsi consensu...* ».

LEO XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* l. c., p. 25 s.: « ... in matrimonio christiano contractum a sacramento *non esse dissociabilem;* atque ideo non posse contractum verum et legitimum consistere, quin sit *eo ipso sacramentum.* Nam Christus Dominus *dignitate* sacramenti auxit matrimonium; matrimonium autem est *ipse contractus,* si modo sit factus iure... Itaque apparet, omne inter Christianos iustum coniugium, *in se et per se* esse sacramentum: nihilque magis abhorrere a veritate, quam esse sacramentum *decus* quoddam *adiunctum,* aut proprietatem allapsam *extrinsecus* quae a contractu disiungi ac disparari hominum arbitratu queat ».

Ita etiam in pluribus aliis magisterii Ecclesiae documentis.

[6] Cf. PIUS IX, *Syllabus,* n. 66: DENZ. 1766.

PIUS XI, Encycl. *Casti connubii,* l. c.

In Concilio Vaticano Primo, quoad hoc paratus erat sequens canon: MANSI 53, col. 721: « Can. 2: Si quis dixerit, matrimonii *sacramentum* non esse *ipsum* inter Christianos contractum, qui *consensu* perficitur; aut esse aliquid contractui

accessorium et ab eo *separabile*; aut vi contractus mere civilis posse inter christianos verum matrimonium consistere: A. S. ».

[7] PIUS XI, Encycl. *Casti connubii*: DENZ. 2225: « ... qui quidem liber voluntatis actus, quo *utraque pars* tradit et acceptat ius coniugii proprium, ad verum matrimonium constituendum tam necessarius est, ut *nulla humana potestate suppleri valeat* ».

Cf. *C.I.C.*, can. 1081, § 1.

PIUS XII, *Sermo* 5 martii 1941: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. III, p. 8: « Davanti all'altare, solo la vostra libera volontà è valsa a congiungervi col nesso del sacramento del matrimonio, e *nessun altro consenso poteva sostituirsi al vostro.* Altri sacramenti — quelli cioè che sono più necessari — quando manchi il ministro, possono essere suppliti dalla potenza della misericordia divina, che varca anche i segni esterni per portare la grazia nei cuori... *Ma nel sacramento del matrimonio non v'è supplenza di ministri, come non v'è sostituzione di persone*: vi trionfa l'incomparabile grandezza del maggior dono, che è la libertà del volere... ».

[8] Doctrina de inseparabilitate contractus a sacramento matrimonii et vice versa valde discussa, elaborata et praeparata fuit in *Conc. Vat. I.* Multum disputatum fuit de definibilitate vel minus. Affirmari potest hoc fuisse quoddam punctum centrale totius Commissionis ad parandum schema quoad matrimonium christianum. Hoc explicatur ex invadenti errore *liberalismi et laicismi,* tunc temporis furente.

Canones parati quoad hoc erant sequentes: MANSI 53, col. 720 s.: « Can. 1. Si quis dixerit, Christum non evexisse matrimonium ad sacramenti dignitatem, et viri ac mulieris coniunctionem haberi inter christianos posse, quae sit verum matrimonium, non autem sacramentum: A. S. ». Can. 2: cf. supra, n. 6.

[9] Cf. *Catechismus Romanus,* c. VIII: De matrim. Sacr., n. 4-8.

PIUS XI, Encycl. *Casti connubii*: DENZ. 2237: « Et quoniam Christus ipsum coniugalem inter fideles validum consensum *signum* gratiae *constituit,* ratio sacramenti cum christiano coniugio tam intime coniungitur, ut nullum inter baptizatos verum matrimonium esse possit, " quin sit eo ipso sacramentum ". Cum igitur sincero animo fideles talem consensum praestant, *aperiunt sibi sacramentalis gratiae thesaurum,* ex quo supernaturales vires hauriant ad officia et munera sua fideliter, sancte, perseveranter ad mortem usque adimplenda ».

PIUS XII, *Sermo* 5 martii 1941: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. III, p. 6: « ... voi stessi siete stati costituiti da Dio *ministri del sacramento,* voi, di cui Egli si è servito per stringere l'indissolubile unione vostra ed effondere nelle vostre anime le grazie che vi rendano costanti e fedeli ai vostri nuovi obblighi. *A quale grande onore e dignità vi ha Egli innalzati!* ».

[10] Cf. *Conc. Trid.,* Sess. XXIV: DENZ. 969.

[11] *Conc. Trid.,* Sess. XXIV, can. 10: DENZ. 980: « Si quis dixerit, *statum* coniugalem anteponendum esse *statui virginitatis vel coelibatus,* et non esse melius ac beatius, manere in virginitate aut coelibatu, quam iungi matrimonio [cf. *Mt.* 19, 11 s.; *I Cor.* 7, 25 s. 38, 40]: A. S. ».

[12] Cf. *Catechismus Romanus,* c. VIII: De matrim. Sacr., n. 12; *Prima Romana Synodus,* art. 490, § 2, et praesertim: PIUS XII, Encycl. *Sacra Virginitas,* 25 martii 1954, *A.A.S.* 46 (1954), 161-191, coll. pluribus aliis documentis.

[13] PIUS XII, Encycl. *Sacra Virginitas,* 25 martii 1954, *A.A.S.* 46 (1954) p. 176 s.: « Nam, quamquam ii omnes, qui perfectae castitatis institutum amplexi sunt, humano huiusmodi amore se abdicaverunt, nihilo secius hac de causa affir-

mari non potest eos ob hanc eandem privationem suam reddidisse humanam personam quasi imminutam ac despoliatam. Ii enim a caelestium ipso munerum Datore spirituale aliquid accipiunt, quod quidem illud in immensum exsuperat " mutuum adiutorium ", a coniugibus sibi invicem impertitum. Cum siquidem ei omnino se devoveant, qui suum principium est, quique divinam cum ipsis participat vitam, *semetipsos non minuunt, sed quam maxime adaugent* ».

PIUS XII, *Sermo* 15 sept. 1952: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. XIV, p. 334: « Aujourd'hui Nous voulons uniquement Nous adresser à ceux qui, prêtres ou laïcs, prédicateurs, orateurs ou écrivains, n'ont plus un mot d'approbation ou de louange pour la virginité vouée au Christ; qui depuis des années, malgré les avertissements de l'Eglise et à l'encontre de sa pensée, accordent au mariage une préférence de principe sur la virginité; qui vont même jusqu'à le présenter comme le seul moyen capable d'assurer à la personnalité humaine son développement et sa perfection naturelle: ceux qui parlent et écrivent ainsi, qu'ils prennent conscience de leur responsabilité devant Dieu et devant l'Eglise ».

[14] PIUS XII, *Sermo* 6 dec. 1939: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. I, p. 414: « È immacolato dinnanzi a Dio chiunque compia con fedeltà e senza debolezza *gli obblighi* del *proprio stato.* Dio non chiama tutti i suoi figli allo *stato di perfezione,* ma invita ciascuno alla perfezione del suo stato: " Siate perfetti, diceva Gesù, come è perfetto il vostro Padre celeste " (*Mt.* 5, 48). I doveri della castità coniugale voi li conoscete. Essi *esigono* un coraggio reale, *talvolta eroico,* e una fiducia filiale nella divina Provvidenza... ». Cf. etiam PIUM XI, *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 579.

Ut patet ex isto textu et ex Constitutionis nostrae contextu verbum « perfectio » hic accipitur in sensu morali sat amplo quatenus scilicet includat *praecepta* et consilia: nam Summus Pontifex imprimis loquitur de *obligationibus* proprii status.

[15] *Conc. Tridentinum,* Sess. XXIV: DENZ. 969: « Matrimonii perpetuum indissolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritus Sancti instinctu pronuntiavit, cum dixit: " Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una " [*Gen.* 2, 23 s.; cf. *Eph.* 5, 31] ».

Hoc autem vinculo *duos tantummodo copulari* et coniungi, Christus Dominus apertius docuit, cum postrema illa verba, tamquam a Deo prolata, referens dixit: « Itaque iam non sunt duo, sed una caro » [*Mt.* 19, 6], statimque eiusdem nexus firmitatem, ab Adamo tanto ante pronuntiatam, his verbis confirmavit: « Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet... ».

Can. 2: DENZ. 972: « Si quis dixerit, licere Christianis *plures* simul habere uxores, et hoc nulla lege divina esse prohibitum [*Mt.* 19, 4 ss. 9]: A. S. »... can. 7: DENZ. 977: « Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum docuit et docet, iuxta evangelicam et apostolicam doctrinam [*Mc.* 10; *I Cor.* 7], propter adulterium alterius coniugum matrimonii vinculum non posse dissolvi, et utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero coniuge vivente, aliud matrimonium contrahere, moecharique eum, qui dimissa adultera aliam duxerit, et eam, quae dimisso adultero alii nupserit: A. S. ».

Cf. etiam *Prima Romana Synodus,* art. 491-492.

[16] LEO XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* 10 febr. 1880, *Acta Leonis XIII,* t. II, p. 12 s.: « Atque illa viri et mulieris coniunctio, quo sapientissimis Dei consiliis responderet aptius, vel ex eo tempore duas potissimum, easque in pri-

mis nobiles, quasi alte *impressas et insculptas prae se tulit proprietates,* nimirum unitatem et perpetuitatem ».

Cf. PIUM XI, Encycl. *Casti connubii,* passim.

[17] PIUS XI, Encycl. *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 541: « ... quae proinde leges nullis hominum placitis, nulli ne ipsorum quidem coniugum contrario convento obnoxiae esse possint... ».

PIUS XII, Encycl. *Sertum laetitiae,* 1 nov. 1939, *A.A.S.* 31 (1939), p. 640: « Hac ipsa de causa summopere curandum est, ut *dogma,* quod adserit divino iure *individuum perpetuumque matrimonium vinculum,* a nuptias contrahentibus *religiose retineatur sancteque custodiatur...* Utinam patria vestra alieno experimento potius quam proprio usu novisset damnorum cumulum, quem divortiorum licentia parit! Suadeat religionis reverentia, suadeat erga nobile americanum genus pietas, ut dire invalescens curetur et avellatur morbus, cuius consectaria ita nervose et vere LEO Pp. XIII descripsit: " Divortiorum causa fiunt maritalia foedera mutabilia: extenuatur benevolentia: infidelitati perniciosa incitamenta suppeditantur: tuitioni atque institutioni liberorum nocetur: dissuendis societatibus domesticis praebetur occasio: discordiarum inter familias semina sparguntur: minuitur ac deprimitur dignitas mulierum, quae in periculum veniunt, ne, cum libidini virorum inservierint, pro derelictis habeantur. Et quoniam ad perdendas familias, frangendas regnorum opes nihil tam valet quam corruptela morum, facile prospicitur *prosperitati familiarum ac civitatum maxima inimica esse divortia* " (Litt. Encycl. *Arcanum*) ».

[18] Verba Constitutionis directe refellere volunt etiam falsam persuasionem, quod divortium vinculi valeat etiam in foro Dei et quod introductio divortii sit signum civilitatis, cum omnes fere nationes *materialiter* civiliores illud institutum habeant. Unde necessitas declarandi sollemniter quod illud potius sit sic dictae « civiltà del peccato » productum.

[19] Momentosum est in primis affirmare, quod ipsi fines matrimonii sint intelligendi iuxta ordinem constitutum ab ipso Deo iuxta doctrinam PII XI, Encycl. *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 542: « ... *Ex Deo* sunt ipsa matrimonii institutio, *fines,* leges, bona... ».

[20] Fontes doctrinae circa quaestionem de fine matrimonii videntur expressi in verbis PII XII, *Sermo ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 849: « Precisamente per tagliar corto a tutte le incertezze e le deviazioni, che minacciavano di diffondere errori intorno alla scala dei fini del matrimonio e ai loro reciproci rapporti, redigemmo Noi stessi alcuni anni or sono [10 marzo 1944] una dichiarazione sull'ordine di quei fini, indicando quel che la stessa struttura interna della *disposizione naturale rivela,* quel che è *patrimonio della tradizione cristiana,* quel che i *Sommi Pontefici hanno ripetutamente insegnato,* quel che poi nelle debite forme è stato fissato dal Codice di Diritto canonico ». Si tales fontes valent pro hierarchia finium, valent iam etiam pro ipsorum exsistentia et natura.

[21] Cf. in primis *Catechismus Romanus,* De matrimonii Sacramento, c. VIII, n. 12: « Quod vero a Domino dictum est: Crescite et multiplicamini, id eo spectat, ut *cuius rei causa matrimonium institutum erat,* declaret ». Quae verba praecedunt omnia alia quae postea ipse Catechismus Romanus dicit de rationibus quibus homines moventur ad matrimonium. Adde:

LEO XIII, Encycl. *Rerum Novarum,* 23 maii 1891, *Acta Leonis XIII,* t. XI, p. 104: « Ius coniugii naturale et primigenium homini adimere, *causamve nuptia-*

rum praecipuam, Dei auctoritate initio constitutam, quoquo modo circumscribere lex hominum nulla potest: *Crescite et multiplicamini* ».

PIUS XI, Encycl. *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 543: « Itaque *primum* inter matrimonii bona locum tenet *proles* ».

PIUS XII, *Sermo* 3 oct. 1941: *A.A.S.* 33 (1941), p. 423: « Nella quale delicata altrettanto che difficile questione due tendenze sono da evitarsi: quella che nell'esaminare gli elementi costitutivi dell'atto della generazione dà peso unicamente al *fine primario* del matrimonio, come se il *fine secondario* non esistesse o almeno non fosse *finis operis* stabilito dall'Ordinatore stesso della natura; e quella che considera il fine secondario come ugualmente *principale,* svincolandolo dalla essenziale sua subordinazione al fine primario, il che per logica necessità condurrebbe a funeste conseguenze. Due estremi, in altre parole, se il vero sta nel mezzo, sono da fuggirsi: da una parte, il negare praticamente o il deprimere eccessivamente il fine secondario del matrimonio e dell'atto della generazione; dall'altra, lo sciogliere o il separare oltre misura l'atto coniugale dal fine primario, al quale secondo tutta la sua intrinseca struttura è primieramente e in *modo principale* ordinato ».

PIUS XII, *Sermo* 18 martii 1942: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. IV, p. 5: « Dio ha stabilito che al *fine essenziale e primario* del vincolo coniugale, che è la *generazione dei figli,* cooperassero il padre e la madre... ».

PIUS XII, *Sermo ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 848 s.: « Ora la verità è che il matrimonio, come *istituzione naturale,* in virtù della *volontà del Creatore* non ha come fine primario e intimo il perfezionamento personale degli sposi, ma *la procreazione e la educazione* della nuova vita... » et paulo post, p. 852, prosequitur: « Ora invece questo è insomma tutto subordinato e ordinato a quel-l'*unica grande legge* della " *generatio et educatio prolis* ", vale a dire al compimento del *fine primario del matrimonio* come origine e sorgente della vita ».

Et in eodem sermone PIUS XII dicit, p. 850 s.: « Tutti questi valori secondari della sfera e dell'attività generativa rientrano nell'ambito dell'*ufficio specifico* dei coniugi, che è di essere autori ed educatori della nuova vita ».

Cf. etiam *Prima Synodus Romana,* art. 493.

[22] PIUS XII, *Sermo ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 849.

[23] PIUS XI, Encycl. *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 559: « At nulla profecto ratio, ne gravissima quidem, efficere potest, ut quod *intrinsece est contra naturam,* id cum natura congruens et honestum fiat. *Cum autem actus coniugii suapte natura proli generandae sit destinatus,* qui, in eo exercendo, naturali hac eum vi atque virtute de industria destituunt, contra naturam agunt et turpe quid atque intrinsece inhonestum operantur ».

[24] Cf. *C.I.C.,* can. 1013, § 1.

Non agimus hic de distinctione inter *ius* et *exercitium iuris.*

[25] Cf. *Decretum S. Off.,* 1 apr. 1944: *A.A.S.* 36 (1944), p. 103.

[26] Cf. PIUM XII, *Sermo ad obstetrices,* 29 oct. 1951, *ll. cc.*

[27] Cf. PIUM XII, Alloc. *ad Sacram Romanam Rotam,* 3 oct. 1941: *A.A.S.* 33 (1941), p. 421; et Alloc. *ad obstetrices*; cf. supra.

[28] Cf. S. R. Rotae Sententiam 22 ian. 1944: *A.A.S.* 36 (1944), pp. 179-200.

[29] Cf. PIUM XII, *Sermo ad obstetrices,* 29 oct. 1951, *ll. cc.*

Fines enim secundarii in matrimonio consequendi, licet subordinate, participant de natura specifica unionis coniugalis, quae a quacumque, etiam amicali unione spe-

cifice differt, per relationem intrinsecam essentialem cum fine primario, ad quem igitur illi fines obiectivi sed secundarii per se ordinati etiam sunt.

Cf. PIUM XI, *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 561.

[30] *Catechismus Romanus,* De matrim. Sacr., c. VIII, n. 13. Ibidem sermo fit de finibus matrimonii sub aspectu *subiectivo* seu finis operantis.

[31] Hic agitur de motivis personalibus, quibus coniuges vario modo moventur ad ineundum matrimonium particulare cum determinata persona. Nam matrimonium in casu particulari exsurgere non potest sine sponsorum voluntate: cf. PIUM XI, *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 541.

[32] LEO XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* 10 febr. 1880, *Acta Leonis XIII,* t. II, p. 18.

PIUS XI, Encycl. *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 539 ss.

Haec autem Ecclesiae potestas, ut expresse dicitur in documentis haud paucis magisterii Ecclesiae, se extendit sive ad ipsa sponsalia, sive ad ipsum vinculum ineundum vel relaxandum, sive ad conditiones quoad validitatem et liceitatem, sive ad iudicia declarationis nullitatis, sive ad separationem coniugum, sive ad defensionem sanctitatis in matrimonio servandae, etiam adiuncta canonica coactione; et in genere se extendit ad omnia, quae ei competunt iuxta iuris divini latitudinem, ab ipsa sola Ecclesia authentice interpretandam.

[33] Hic alluditur ad *Privilegium Paulinum et Petrinum.* Cuius potestatis exercitium, etiamsi antea intercesserit dispensatio ab *impedimento disparitatis cultus* Ecclesiae iudicio prudenti relinquitur. Ideo non dantur in Constitutione aliae declarationes.

[34] LEO XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* 10 febr. 1880, *Acta Leonis XIII,* t. II, p. 17: « Neque iis dumtaxat quae commemorata sunt, Christiana eius perfectio absolutioque continetur. Nam primo quidem nuptiali societati excelsius quiddam et nobilius propositum est, quam antea fuisset; ea enim spectare iussa est non modo ad propagandum genus humanum, sed ad *ingenerandam Ecclesiae sobolem, cives sanctorum et domesticos Dei*: *ut* nimirum *populus ad veri Dei et Salvatoris nostri Christi cultum et religionem procrearetur atque educaretur* (*Cat. Rom.,* cap. VIII) ».

[35] PIUS XII, *Allocutio ad S. R. Rotam,* 3 oct. 1941: *A.A.S.* 33 (1941), pp. 421-426, praesertim p. 424, n. 3 usque ad p. 426; *Allocutio ad S. R. Rotam,* 1 oct. 1942: *A.A.S.* 34 (1942), pp. 338-343; *Allocutio ad S. R. Rotam,* 2 oct. 1944: *A.A.S.* 36 (1944), pp. 281-290.

[36] PIUS XI, Encycl. *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 552: « Quod si exceptioni, etsi rarissimae, haec firmitas obnoxia videatur, ut in quibusdam coniugiis *naturalibus* solum *inter infideles* initis vel, si inter *Christifideles,* ratis illis quidem sed nondum consummatis, ea exceptio non *ex hominum voluntate* pendet, neque potestatis cuiuslibet mere humanae, sed ex *iure divino,* cuius una custos atque interpres est Ecclesia Christi. Nulla tamen, neque ullam ob causam, facultas huiusmodi cadere unquam poterit in *matrimonium christianum ratum atque consummatum* ». Cf. DENZ. 2236.

[37] BENEDICTUS XIV, Litt. *Redditae sunt nobis,* 17 sept. 1746: MIGNE, *Theol. Curs. compl.,* Paris 1839-1845, t. 25, p. 682.

PIUS VII, Litt. *Que votre Majesté,* 26 iunii 1805.

PIUS IX, Litt. *La lettera,* 9 sept. 1852: *C.I.C. Fontes,* v. II, pp. 869-872.

LEO XIII, Litt. *Ci siamo,* 1 iunii 1879: *Acta Leonis XIII,* tom. I, p. 236 s.

LEO XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* 10 febr. 1880, *Acta Leonis XIII,* t. II, pp. 10-40; *Allocutio consistorialis,* 18 martii 1895, *Acta Leonis XIII,* t. XV, pp. 73-77; Litt. *Quam religiosa,* 10 aug. 1898, *Acta Leonis XIII,* t. XVIII, pp. 140-144.

PIUS XII, *Alloc. ad S. R. Rotam,* 6 oct. 1946, *A.A.S.* 38 (1946), pp. 391-397, coll. aliis pluribus documentis.

[38] PIUS VI, Litt. *Litteris tuis,* 11 iulii 1789: MIGNE, *ibidem,* t. 25, p. 703. Cf. etiam alia documenta in superiori nota et in sequentibus citata.

[39] PIUS VI, Litt. *Deessemus nos,* 16 sept. 1788: MIGNE, *ibidem,* t. 25, p. 694.

PIUS VII, Litt. *Que votre Majesté,* 26 iunii 1805.

LEO XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* 10 febr. 1880, *Acta Leonis XIII,* t. II, pp. 10-40; *Alloc. consist.* 16 dec. 1901: *Acta Leonis XIII,* t. XXI, pp. 185-188.

PIUS XII, *Alloc. ad S. R. Rotam,* 6 oct. 1946, cf. not. 37.

[40] Ex documentis pontificiis sat constat, quod auctoritas civilis non potest delimitare finem primarium matrimonii (ut alio loco Constitutionis dicitur) neque leges ferre, legibus divinis iniuriosas, circa unitatem, indissolubilitatem, fidelitatem, etc. Plura sunt quoad hoc documenta Ecclesiae.

[41] PIUS VI, Const. *Auctorem fidei* contra errores Synodi Pistoriensis, errores de sponsalibus et matrimonio, prop. 60: DENZ. 1560.

[42] Hae iudiciales sententiae Ecclesiae possunt intelligi etiam quoad sponsalia, quoad vinculum vel etiam quoad simplicem separationem coniugum: pro qua tamen cf. PIUM XI, *Casti connubii.* Cf. etiam notam sequentem.

[43] PIUS IX, Litt. *La lettera,* in *Codicis Iuris canonici Fontes,* t. II, p. 870: « Non vi è pertanto altro mezzo di conciliazione che, *ritenendo Cesare quello che è suo, lasci alla Chiesa ciò che ad essa appartiene.* Il potere civile disponga pure degli effetti civili, che derivano dalle nozze, ma lasci alla Chiesa il regolarne la *validità* fra i cristiani. La legge civile *prenda le mosse dalla validità od invalidità del matrimonio,* come sarà dalla Chiesa determinata, e partendo da questo fatto, che è fuori della sua sfera il costituirlo, disponga allora degli effetti civili ».

[44] Cf. *Catechismus Romanus,* De matrim. Sacr., c. VIII, n. 1.

[45] Cf. Schema paratum in Conc. Vat. I: MANSI 53, 719 s.

[46] Cf. Schema paratum in Conc. Vat. I: *ibid.*

[47] Cf. etiam Schema Const. De Ordine Morali, a Commissione Theologica praeparatum.

[48] Cf. *Conc. Trid.,* Sess. XXIV, can. 9: DENZ. 979.

PIUS XII, Encycl. *Sacra virginitas,* 25 mart. 1954: *A.A.S.* 46 (1954), p. 161 ss.

[49] *Conc. Trid.,* Sess. XXIV, c. 5-7; DENZ. 975-977.

PIUS IX, *Syllabus,* n. 67; DENZ. 1767.

LEO XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* cf. supra not. 2.

PIUS XI, *Casti connubii,* cf. supra not. 2.

PIUS XII, *Alloc.* 22 apr. 1942: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. IV, p. 47: « Il vincolo del matrimonio cristiano è così forte, che, se esso ha raggiunto la sua piena stabilità con l'uso dei diritti coniugali, *nessuna potestà al mondo, nemmeno la Nostra, quella cioè del Vicario di Cristo, vale a rescinderlo* ».

PIUS XII, *Alloc.* 16 martii 1946, *ibid.,* t. VIII, p. 14: « ... il matrimonio fra battezzati validamente contratto e consumato non può essere sciolto da nessuna potestà sulla terra, *nemmeno dalla Suprema autorità ecclesiastica* ».

[50] Cf. varias positiones erroneas de finibus matrimonii inter quos: H. DOMS,

Vom Sinn und Zweck der Ehe, Breslau, 1935. Cf. etiam E. Michel, *Ehe, Eine Anthropologie der Geschlechtsgemeinschaft,* Stuttgart 1948 (2ª ed. 1950). Hic liber in *Indicem* a S. Officio insertus est: *A.A.S.* 44 (1952), p. 879.

[51] Qui ponunt amorem coniugalem uti finem primarium matrimonii increpantur expresse a Pio XII, *Alloc.* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 849 s.: « Non soltanto l'opera comune della vita esterna, ma anche tutto l'arricchimento personale, lo stesso arricchimento intellettuale e spirituale, *perfino tutto ciò che vi è di più spirituale e profondo nell'amore coniugale come tale, è stato messo, per volontà della natura e del Creatore, al servizio della discendenza* ».

Pius XII, *Alloc.* 19 maii 1956: *A.A.S.* 48 (1956), p. 469 s.: « Plusieurs fois déjà Nous avons cru nécessaire de rappeler comment les intentions particulières des conjoints, leur vie commune, leur perfectionnement personnel, ne pouvaient se concevoir que subordonnés au but qui les dépasse, la paternité et la maternité. " Non seulement l'œuvre commune de la vie extérieure, disions-Nous dans une allocution adressée aux sages-femmes le 29 octobre 1951, mais encore tout l'enrichissement personnel, même l'enrichissement intellectuel et spirituel, jusqu'à ce qu'il y a de plus spirituel et profond dans l'amour conjugal comme tel, a été mis par la volonté de la nature et du Créateur au service de la descendance ". Tel est l'enseignement constant de l'Eglise; elle a rejeté toute conception du mariage qui menacerait de le replier sur lui-même, d'en faire une recherche égoïste de satisfaction affectives et physiques dans l'intérêt des seuls époux ».

Cf. etiam: Pius XI, *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 548 s., quamvis quidam ex verbis *Catechismi Romani,* ibidem relatis, indebite superextollunt amorem coniugalem ut finem primarium ipsius matrimonii.

Caput 2

DE IURIBUS, OBLIGATIONIBUS, VIRTUTIBUS MATRIMONIO CHRISTIANO PROPRIIS

17. [*Iura et officia singulorum hominum*]. Omnis homo habet per se ius innatum, personale et inviolabile matrimonium legitime ineundi. Potest tamen obstare vera eius incapacitas vel aliud legitimum impedimentum.[1] Aliquando vero quidam propter rationes tum alias, tum medicas, eugenicas, oeconomicas, sociales adhortandi sunt, ne contrahant matrimonium, nisi rationes praevalentes ordinis personalis et moralis, aliis quidem rationibus inferioris valoris non obstantibus, dictent ut etiam illi matrimonium ineant vel eo utantur.[2] Itidem nulla privata vel publica auctoritate homo, naturaliter capax, indebitis limitibus et conditionibus praematrimonialibus vi iuris a matrimonio ineundo impediri potest.[3] His iuribus salvis uniuscuiusque officium est se etiam in matrimonii praeliminaribus prudenter, iuste casteque gerere.[4] Hac de causa moraliter improbanda sunt imprudentia sponsalia, alterius partis dolosae deceptiones, et illicitae libertates sexuales inter futuros sponsos, etiam ad matrimonium securius ineundum.[5] Non enim, monente Apostolo (*Rom.* 3, 8), facienda sunt mala ut eveniant bona. Summi momenti

autem est ad matrimonium recta atque christiana educatio et praeparatio, in spiritu castitatis, caritatis et sacrificii, adiuvantibus varii generis mediis cum naturalibus, tum maxime supernaturalibus, vitatis naturalismi erroribus.[6] In ipsa denique nuptiarum celebratione officium grave est consensum requisitum legitime exprimere, vetita quacumque simulatione seu profanatione.

18. [*Iura et obligationes quoad bonum prolis*]. Ex ordine divinitus constituto, circa matrimonii naturam, proprietates et fines, elucet quomodo ipse Deus et Christus ordinaverint ipsum ad quaedam bona consequenda. Quae quidem bona veluti in summam collegit S. Augustinus hisce verbis: « Haec omnia bona sunt, propter quae nuptiae bonae sunt: proles, fides, sacramentum ».[7] Circa ista tria bona divinitus data sunt iura et obligationes, a coniugibus debite servanda; et inter ea, attenta ratione finali, ob quam matrimonium a Deo institutum est, bonum prolis primum locum tenet.[8] Ideoque oportet, ut proles amanter suscipiatur, benigne nutriatur, religiose educetur, ut nervose dicit idem S. Augustinus; [9] eademque, ut toties monet S. Scriptura, tamquam verum bonum, benedictio caelestis donumque Dei fideliter agnoscatur.[10] Quod attinet ad ipsum procreandi actum, qui, utpote a Deo ordinatus per se legitimus et bonus est,[11] ius et officium coniugum est, in modo agendi ea servare quae sunt secundum naturam.[12] Quare etiam in matrimonio legitime inito desiderium in se tam laudabile habendi prolem ex proprio coniugio, non legitimat foecundationem, quam vocant artificialem: non autem prohibet artificiale adiumentum actus coniugalis.[13] Similiter omnes modi vel artes, quibus in usu coniugii directe, de industria humana, impeditur procreatio prolis, ut intrinsece et graviter malae haberi debent.[14] Onanismus coniugalis formalisque ad eundem cooperatio numquam sunt licitae.[15] Quoad amplexum, qui reservatus audit, pastores et fideles, se gerant iuxta doctrinam et decreta S. Sedis.[16] Respectu prolis conservandae coniuges grave officium habent vitandi quamcumque sive ut finem sive ut medium intentam prolis occisionem,[17] quamvis sit per abortum therapeuticum procurata.[18] Illicitum quoque est post actum coniugalem positum, processum conceptionis quocumque gradu obtentum interrumpere,[19] vel foetus nondum nati directam destructionem operari: nam sic etiam peccatur contra grave praeceptum Dei.

19. [*Iura, obligationes et virtutes quoad bonum fidei*]. Coniugum quoque est sancte servare et promovere bonum fidei, quod importat cum alia, tum coniugii unitatem et castam coniugum fidelitatem, et christianum inter coniuges amorem.[20] Exigit autem casta fidelitas ab utroque coniuge, etiam iustitiae titulo, ut serventur et reddantur iura sibi invicem in contrahendo matrimonio tradita. Quaevis igitur adulterina relatio absolute est ab utroque coniuge vitanda. Nam a peccato adulterii non excusat adulterium alterius coniugis, nec eiusdem silentium vel consensus, vel suorum iurium renuntiatio,[21] nec adulterium solis actibus internis commissum (cf. *Mt.* 5, 28). Insuper casta fidelitate exigitur ut in debito mutuo reddendo nullo modo agatur contra legem Dei, etiamsi actus vere heroicos imponat. Quos tamen actus

coniuges, iuvante Dei gratia praestare possunt ac debent. Deus enim impossibilia non iubet, sed iubendo monet et facere quod possis et petere quod non possis, et adiuvet ut possis, cum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur nos, supra id quod possumus, tentari (cf. *I Cor.* 10, 13).[22]

20. [*De caritate coniugali*]. Supra autem omnia iura, officia et virtutes, proprium principatum tenens,[23] splendet caritas, quae etiam in vita coniugali alias leges supponit et implet, immo complet et elevat, monente Apostolo: « Viri diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam » (*Eph.* 5, 25). Quapropter amor christianus coniugalis non tantum excellat oportet gloriosis insignibus caritatis, ab Apostolo exaltatis (cf. *I Cor.* 13, 4-7), sed quantum fieri potest imitari debet suo modo amorem Christi erga Ecclesiam (cf. *Eph.* 5, 25 ss.), sanguine acquisitam (*Act.* 20, 28). Est igitur caritas amoris coniugalis perfectio[24] ac plenitudo: nam etiam de statu matrimoniali valet verbum Dei: plenitudinem legis esse dilectionem (cf. *Rom.* 13, 10). Ne tamen amor coniugalis essentialis dicatur ad consensus nuptialis validitatem;[25] neque idem potius quam in divinae voluntatis ex toto corde observantia ponatur in quadam animae mollitie, a nonnullis proclamata veluti basis vitae cuiusdam spiritualis solis coniugibus propriae;[26] absit denique, ut restringatur ad quasdam sensuales et caecas inclinationes: sed animo et opere coniuges, in Deo et propter Deum, se invicem ament oportet.[27]

21. [*Obligationes quoad bonum sacramenti*]. Bonum sacramenti « quo denotatur et vinculi indissolubilitas et contractus in efficax gratiae signum per Christum facta elatio atque consecratio »[28] sub proprio aspectu est praecellens[29] atque etiam gravia importat munera. Imprimis grave officium christifidelium est, ne seposito connubio religioso ab Ecclesia praescripto, solo « matrimonio civili » se iungant, quo actu iuridico hoc solo sensu coniuges ab auctoritate civili declarantur, quatenus in foro status civilis instruuntur iuribus oneribusque mere civilibus. Sciant fideles ex unione sola et mere civili, prout contradicit legibus irritantibus Ecclesiae, nullum sibi exsurgere coram Deo validum vinculum coniugale vel Sacramentum. Hac de causa dolose invalide contra leges Ecclesiae coniuncti iure merito ut publici peccatores habentur, atque Ecclesia ius habet filios suos errantes publice ut tales declarandi eosque poenis canonicis afficiendi.[30]

22. [*De divortio civili*]. Graviter prohibentur coniuges quominus petant divortium, quod vocant civile, veluti proprie dictam dissolutionem, ac si ipsum validum vinculum coram Deo acceptum ab auctoritate civili posset dissolvi; immo neque aliis licitum est directe et formaliter ad tale divortium civile cooperari. Nullo enim casu et ratione, etsi non raro gravi et dolorosa, fidelibus licet, permanente sacro vinculo, dimittere uxorem ad accipiendam aliam, ut clare docet ipse Dominus (*Mc.* 10, 11), quamvis nonnumquam hoc invalide concedat civilis auctoritas. Aliquando vero ipsum « divortium civile », salvo tamen vinculo et non contradicente auctoritate ecclesiastica, peti potest. Nec illa, quae vocatur simplex separatio facienda est leviter, sine iusta, gravi, proportionata causa.[31]

23. [*De matrimoniis mixtis*]. Ubi matrimonium inter duos catholicos sine extraordinariis difficultatibus contrahi potest, bonum religionis exigit, ut viri et mulieres catholici vitent matrimonia quae mixta dicuntur, maxime cum infidelibus. Sed etiam fidelium est, iuxta prudentiae et aliarum virtutum dictamina, vitare matrimonium cum illis, qui Deo vel religioni adversantur[32] vel cum illis qui nomine non vita sunt catholici. Licet Ecclesia sua potestate utendo mixta matrimonia permittat, tamen pars catholica, ipsa dictante lege divina, in matrimonio mixto sibi concesso vitare debet pericula fidei et indifferentismum, sedulo semper incumbere in catholicam prolis educationem, atque amanter et prudenter conari coniugem ad veritatem catholicam perducere.[33] Pastores autem specialem curam habeant eorum, qui matrimonio mixto iuncti sunt. Scit quidem S. Synodus matrimonia mixta in nonnullis locis vitari non posse, sed ab hoc facto contingenti ne deducantur falsa principia vel periculosa incitamenta.[34]

24. [*Errores damnantur*]. S. Synodi est severe damnare illud quod vocant « matrimonium ad tempus » vel « ad experimentum » vel « amicale ».[35] Reiicit insuper, ut homine atque maxime ut christiano indignas, instructiones illas, quibus variis artificiis, veri nominis hedonismus in ipso sacro ac sancto coniugio propagatur.[36] Reprobat theorias, quibus ut licita retinetur coniugibus fidei coniugalis violatio, sive cum amor mutuus inter coniuges defecerit, sive cum sexualitatis impetus intra limites matrimonii monogamici coarctari non posse praetendatur.[37] Erroneum quoque est asserere ipsam auctoritatem civilem nullo in casu gaudere potestate puniendi, et quidem per se aequali poena cum viros, tum mulieres adulteros.[38] Increpat autem illos qui praetendunt, et quidem sub specie boni Ecclesiae, universaliter et per se loquendo coniugia mixta potius esse promovenda quam toleranda. Erronea quoque est sententia, videlicet ex solo defectu amoris matrimonium ut invalidum declarari vel solvi posse.[39] Severissime denique condemnat S. Synodus illum quem vocant « amorem liberum », quo etiam falso praetextu inter homines construendi novam fraternitatem et societatem, contra ordinem divinum peccatur atque letale vulnus infligitur non solum matrimonio, sed etiam familiae et societati.

NOTAE

[1] Leo XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* 10 febr. 1880, *Acta Leonis XIII,* t. II, pp. 10-40.

Pius XI, *Casti connubii,* 31 dec. 1930, *A.A.S.* 22 (1930), pp. 539-592, passim.

Pius XII, *Alloc.* 3 oct. 1941: *A.A.S.* 33 (1941), p. 422: « E in primo luogo, se si considera il *diritto al matrimonio,* i Nostri gloriosi Predecessori Leone XIII e Pio XI insegnarono già, che " niuna legge umana può togliere all'uomo il *diritto naturale e primitivo del coniugio* ". Tale diritto invero, poichè fu dato all'uomo *immediatamente* dall'Autore della natura, supremo Legislatore, non può essere ad alcuno negato, se non si provi che egli, o vi abbia liberamente rinunziato o sia

incapace di contrarre matrimonio per difetto di mente o di corpo. Ma, perchè nei casi particolari il matrimonio da contrarre venga impedito o già contratto sia dichiarato nullo, è necessario che questa incapacità antecedente e perpetua consti non soltanto in modo dubbio o probabile, ma con morale certezza; e in tale condizione di certezza, nè il matrimonio si può permettere, nè già celebrato può dirsi valido ».

[2] PIUS XI, *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 565: « Et fas profecto non est homines, matrimonii ceteroqui capaces, quos, adhibita etiam omni cura et diligentia, nonnisi mancam genituros esse prolem conicitur, ob eam causam gravi culpa onerare si coniugium contrahant, quamquam saepe matrimonium iis dissuadendum est ».

PIUS XII, *Alloc.* 7 sept. 1953: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. 15, p. 265: « Certainement, on a raison, et dans la plupart des cas le devoir, de faire remarquer à ceux qui sont certainement porteurs d'une hérédité très chargée, quel fardeau ils sont sur le point de s'imposer à eux-mêmes, au conjoint et à leur descendance; ce fardeau deviendra peut-être intolérable. Mais déconseiller n'est pas interdire. Il peut y avoir d'autres motifs, surtout moraux et d'ordre personnel, qui l'emportent tellement qu'ils autorisent à contracter et à user du mariage même dans les circonstances indiquées ».

[3] PIUS XI, *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 564 s.

PIUS XII, *Alloc.* 7 sept. 1953, *l. c.,* p. 264 s.: « Un autre chemin conduit au même but: l'interdiction du mariage ou son impossibilité physique par l'internement de ceux dont l'hérédité est tarée sont également à rejeter. L'objectif poursuivi est bon en soi, mais le moyen de l'obtenir lèse le droit personnel à contracter et à user du mariage. Quand le porteur d'une tare héréditaire n'est pas apte à se conduire humainement, ni par conséquent à contracter mariage, ou lorsque plus tard il est devenu incapable de revendiquer par un acte libre le droit acquis par un mariage valide, on peut l'empêcher d'une manière licite de procréer une nouvelle vie. Hors de ces cas, l'interdiction du mariage et des rapports matrimoniaux pour des motifs biologiques, génétiques et eugéniques est une injustice, quel que soit celui qui porte cette interdiction, un particulier ou les pouvoirs publics ».

[4] PIUS XI, *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 585. Implicite hic improbantur illi moderni sed imprudentes modi inveniendi coniugem per sic dictas « Agenzie matrimoniali », non tamen *per se,* sed quatenus aliqua virtus christiana in illis modis laedatur.

[5] *Prima Romana Synodus,* art. 495, § 2.

[6] PIUS XI, *Casti connubii,* l. c.; *Decr. S. Off.,* 21 martii 1931: *A.A.S.* 23 (1931), p. 118.

PIUS XII, *Alloc. ad parochos,* 22 febr. 1944: *A.A.S.* 36 (1944), pp. 69-87; *Alloc.* 18 sept. 1951: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. 13, pp. 241-245; *Alloc.* 19 martii 1953: *ibid.,* t. 15, pp. 9-17; *Alloc.* 19 apr. 1953: *ibid.,* pp. 95-98; *Alloc.* 8 sept. 1953: *ibid.,* pp. 269-272.

IOANNES XXIII, *Prima Rom. Syn.,* art. 494.

[7] S. AUGUSTINUS, *De bono coniugali,* 24, 32: *PL* 40, 394: « Haec omnia bona sunt, propter quae nuptiae bona sunt: proles, fides, sacramentum »: cf. PIUM XI, *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 543.

[8] Cf. *Gen.* 1, 28; *I Tim.* 5, 14.

PIUS XI, *Casti connubii, l. c.*: DENZ. 2228: « Itaque primum inter matrimonii

bona locum tenet proles ». Cf. etiam *Catechismus Romanus,* De matrim. Sacr., c. VIII, n. 23: « Primum igitur bonum est proles... ».

[9] S. AUGUSTINUS, *De Gen. ad litt.* IX, 7, 12: *PL* 34, 397.

[10] Cf. *Ps.* 126, 3; *Ps.* 127, 3; *Io.* 16, 21; *I Tim.* 2, 15.

PIUS XII, *Alloc. ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), ubi longa expositio.

[11] Cf. PIUS XII, *Alloc. ad obstetrices, l. c.*

[12] Cf. PIUM XI, *Casti connubii, l. c.*: DENZ. 2239.

PIUS XII, *Alloc. ad obstetrices,* cf. supra, et plurimae decisiones S. Sedis.

[13] Cf. *Decretum S. Off.*, 26 martii 1897: *A.S.S.* 29 (1896-97), p. 704.

PIUS XII, *Alloc.* 29 sept. 1949: *A.A.S.* 41 (1949), pp. 557-561.

PIUS XII, *Alloc. ad obstetrices, l. c.*, p. 850: « ... abbiamo *formalmente* esclusa dal matrimonio la *fecondazione artificiale* ».

PIUS XII, *Alloc.* 19 maii 1956: *A.A.S.*, 48 (1956), p. 471: « Sur le diverses questions de morale qui se posent à propos de la fécondation artificielle, au sens ordinaire du mot, ou " insémination artificielle ", Nous avons déjà exprimé Notre pensée dans un discours adressé aux médecins le 29 septembre 1949; aussi Nous renvoyons pour le détail à ce que Nous disions alors et Nous Nous limitons ici à répéter le jugement donné pour conclure: " En ce qui touche la fécondation artificielle, non seulement il y a lieu d'être extrêmement réservé, *mais il faut absolument l'écarter* ". En parlant ainsi, on ne proscrit pas nécessairement l'emploi de certains moyens artificiels destinés *uniquement* soit à faciliter l'acte naturel, soit à faire atteindre sa fin à l'acte naturel normalement accompli ».

In Constitutione, uti patet, interdicitur quaecumque foecundatio vere artificialis, ut iam fecit *Prima Synodus Romana,* art. 493, § 2. Sine addito condemnatur: ideoque non solum inter ipsos coniuges, sed a fortiori extra legitimum coniugium vel ex alio viro.

[14] Ergo in primis condemnatur omnis sterilisatio *directa* sive *perpetua* sive *temporanea,* quae operatur ad vitandam prolem: cf. PIUM XI, *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 560: « quemlibet matrimonii usum, in quo exercendo, actus, de industria hominum, naturali sua vitae procreandae vi destituatur, Dei et naturae legem infringere, et eos qui tale quid commiserint gravis noxae labe commaculari ».

PIUS XII, *Alloc. ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 844. Quoad modernas artes ad tempus suspendendi facultatem generativam (scilicet irradiatione, pillulis, « drogues », etc.), verba Summi Pontificis prae oculis habenda sunt: PIUS XII, *Alloc.* 12 sept. 1958: *A.A.S.* 50 (1958), pp. 734-736.

[15] Plura sunt documenta et decisiones S. Sedis quoad onanismum coniugalem:

S. Paenitentiaria: 15 nov. 1816; 23 apr. 1822; 1 febr. 1823; 8 iunii 1842; 27 maii 1847; 21 maii 1851; 2 martii 1853; 14 dec. 1876; 16 iunii 1880; 10 martii 1886; 13 nov. 1901; 2 sept. 1904; 3 apr. 1916; 3 iunii 1916: cf. quoad omnia: FR. HÜRTH, LEO XIII et PIUS XI: *Enc. de Matrimonio Christiano, Textus et Documenta, Ser. Theologica 25,* Romae 1953, p. 86 ss.

S. Officium, 21 maii 1851; 19 apr. 1853; 1 dec. 1922: *ibid.*, p. 87, 99, 94.

PIUS XI, *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 559 ss.

PIUS XII, *Alloc. ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 842 ss.; *Alloc.* 19 maii 1956: *A.A.S.* 48 (1956), p. 469 ss.

[16] Hic prae oculis habetur illa copula reservata, quae licet non moderni tem-

poris, sed etiam antiquitus usitata a coniugibus, hodie maxime diffunditur etiam a catholicis ore ac scriptis; immo adsunt aliqua Instituta (e. g. in Gallia « Dynam-Institut » et « L'Institut de sexologie familiale », etc.) qui methodos docent et propagant. Licet Commissio sciat de difficultate determinandi, num talis amplexus in se sit intrinsece malus, tamen Ecclesia ob periculum hedonismi diffundendi ius habet practice prohibendi quominus propagetur, sicut iam fecit *Monitum S. Off.* 30 iunii 1952: *A.A.S.* 44 (1952), p. 546.

Cf. etiam Pium XII, *Alloc.* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), pp. 851-853.

[17] Cf. inter alia: Pius XI, *Casti connubii*: Denz. 2242.

[18] Cf. *Decretum S. Off.* 4 maii 1898: *A.S.S.* 30 (1897-98), p. 704; 24 iulii 1895: *A.S.S.* 28 (1895-96), p. 383 s.; 31 maii 1884: *A.S.S.* 17 (1884), p. 556.

Pius XI, *Casti connubii,* l. c.: Denz. 2243.

[19] Hic condemnantur omnes artes quibus processus vitalis humanus iam incoeptus interrumpitur. Neque excusat probabilis sententia, qua anima rationalis tantum post aliquod tempus conceptionis infundi retineatur. Quidquid sit de veritate istius doctrinae, etiam a magnis moralistis retenta, remanet principium, quod numquam licet interrumpere processum vitalem humanum iam incoeptum.

[20] Pius XI, *Casti connubii, l. c.*: Denz. 2231 ss., 2247 s.

[21] Ex professo de condemnatione adulterii sub omnibus aspectibus: Pius XI, *Casti connubii,* ubi expresse etiam improbantur qui « quaecumque de fide coniugali retinenda latae fuerint poenales reipublicae leges, eas irritas esse volunt, aut certe irritandas »: *A.A.S.* 22 (1930), p. 566.

Cf. etiam *Decretum S. Off.* 4 martii 1676, prop. 50: Denz. 1200: « Copula cum coniugata, consentiente marito, non est adulterium ».

Cf. etiam: *Prima Romana Synodus,* art. 492, § 2: « Coniugalis fides est *utrique* coniugi ius et officium sacrum ». Non raro putatur adulterium esse reprehensibile tantum in muliere.

[22] *Conc. Tridentinum,* Sess. VI, c. 11: Denz. 804 et Sess. XXIV, can. de matr. 9: Denz. 979.

S. Augustinus, *De natura et Gratia,* c. 43, n. 50: *PL* 44, 271.

Pius XII, *Alloc.* 20 aug. 1941: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. III, p. 184: « Allorchè i Nostri Predecessori di venerata memoria, e particolarmente il Sommo Pontefice Pio XI nella Lettera Enciclica *Casti connubii,* hanno richiamato a ricordato *le sante ed ineluttabili leggi della vita matrimoniale, ponderavano e si rendevano perfettamente conto che in non pochi casi agli sposi cristiani si richiede un vero eroismo per osservarle inviolabilmente* ».

Pius XII, *Alloc.* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 846 s., ubi denuo agit de possibilitate et de gratia.

[23] Cf. Pius XI, Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: Denz. 2232.

[24] Multi hodie confundunt *amorem* coniugalem *naturalem* cum *caritate* coniugali, quae est ordinis supernaturalis. Unde Constitutio sermonem facit de caritate. Gratia perficit amorem ipsum coniugalem iuxta doctrinam *Conc. Tridentini,* Sess. XXIV: Denz. 969.

Pius XII, *Alloc.* 29 ian. 1941: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. II, p. 384: « Un'affezione mutua, nata nella sola inclinazione che vi porta l'uno verso l'altra, o anche nella mera compiacenza per i doni umani che scoprite con tanto appagamento l'uno nell'altra; una tale affezione, per quanto bella e profonda si riveli e riecheggi nella intimità dei fidi colloqui di sposi novelli, non è mai che basti; nè varrebbe a piena-

mente comporre quell'unione delle vostre anime, quale l'ha intesa e bramata l'amorosa Provvidenza di Dio nel condurvi l'uno verso l'altra. *Soltanto la carità soprannaturale, vincolo di amicizia fra Dio e l'uomo,* può stringere nodi incrollabili a tutte le scosse, a tutte le vicissitudini, a tutte le prove inevitabili durante una lunga vita a due... ».

Et in eodem sensu iam LEO XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae*: *Acta Leonis XIII,* t. II, p. 16: « Iamvero Apostolis magistris accepta referenda sunt, quae sancti Patres nostri, Concilia et universalis Ecclesiae traditio semper docuerunt, nimirum Christum Dominum ad sacramenti dignitatem evexisse matrimonium... atque in eo, *ad exemplar mystici connubii sui cum Ecclesia mire conformato, et amorem qui est naturae consentaneus perfecisse,* et viri et mulieris individuam suapte natura societatem *divinae caritatis* vinculo validius coniunxisse ».

[25] Reprobatur hic conceptio, qua amor coniugalis dicatur *obiectum* proprium consensus matrimonialis, qua talis. Cum e contra solum *ius* ad actus per se aptos ad prolis generationem, utpote obiectivum, non vero amor coniugalis, exsistere potest per se « etiam non considerato qualiter ab agente fiat » ut dicit S. THOMAS (II-II, q. 57, a. 1). Attamen non negatur, quod amor coniugalis, perfectus caritate supernaturali, sit lex quae debet totam vitam coniugalem christiane pervadere. Alius error adest, qui ponit amorem coniugalem uti finem primarium matrimonii, de quo increpatio fit circa finem Constitutionis.

[26] Habetur prae oculis quaedam falsa « spiritualitas coniugalis » et quaedam falsa conceptio amoris coniugalis, in quibus praescinditur a legibus, ut iam monuit agens contra sic dictam « moralem novam » PIUS XII, *Nuntius radioph.* 23 martii 1952: *A.A.S.* 44 (1952), p. 270 ss. et 18 apr. 1952: *Discorsi e Radiomessaggi,* t. XIV, p. 71 ss.

Iam antea PIUS XI, *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 583: « Quidquid tandem verbo et scripto asseri et propagari velit, firmiter constanterque coniugibus sanctum ac sollemne esto: in omnibus quae ad matrimonium pertinent, sine ulla haesitatione *Dei mandatis stare se velle*: *mutuo caritatis auxilio semper praestando,* castitatis fide servanda, vinculi firmitate numquam violanda, *iuribus per coniugium acquisitis non nisi christiane semper et moderate adhibendis, primo praesertim coniugii tempore,* ut, si quando postea rerum adiuncta continentiam postularint, uterque iam assuetus continere, faciliore negotio, se queat ».

[27] Cf. PIUS XI, Encycl. *Casti connubii*: DENZ. 2232, cui adde: PIUS XII, *Alloc.* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 852 s.: « Al presente... si suole sostenere, con le parole e con gli scritti (anche da parte di alcuni cattolici) la necessaria autonomia, il proprio fine e il proprio valore della sessualità e della sua attuazione, indipendente dallo scopo della procreazione di una nuova vita... Non si vorrebbe ammettere altro freno nel modo di soddisfare l'istinto che l'osservare l'essenza dell'atto istintivo... Questo edonismo anticristiano troppo spesso non si arrossisce di erigerlo a dottrina, inculcando la brama di rendere sempre più intenso il godimento nella preparazione e nella attuazione della unione coniugale; come se nei rapporti coniugali tutta la legge morale si riducesse al regolare compimento dell'atto stesso, e come se tutto il resto, in qualunque modo fatto, rimanga giustificato dalla *effusione del reciproco affetto, santificato dal sacramento del matrimonio, meritevole di lode e di mercede dinnanzi a Dio e alla coscienza.* Della dignità dell'uomo e della dignità del cristiano, che mettono un freno agli eccessi della sensualità, non si ha cura. *Ebbene, no.* La gravità e la santità della legge morale cristiana non am-

mettono una sfrenata soddisfazione dell'istinto sessuale e di tendere così soltanto al piacere e al godimento; essa non permette all'uomo ragionevole di lasciarsi dominare sino a tal punto, nè quanto alla sostanza, nè quanto alle circostanze dell'atto. Si vorrebbe da alcuni addurre che la felicità nel matrimonio è in ragione diretta al reciproco godimento nei rapporti coniugali. No: la felicità nel matrimonio è invece in ragione diretta del vicendevole rispetto fra i coniugi, anche nelle loro intime relazioni; non già quasi che essi giudichino immorale e rifiutino quel che la natura offre e il Creatore ha donato, ma perchè questo rispetto, e la mutua stima che esso ingenera, è uno dei più validi elementi di un *amore puro,* e *per ciò stesso tanto più tenero* ».

[28] Cf. Pius XI, Encycl. *Casti connubii*: Denz. 2234.

[29] Cf. Pius XI, Encycl. *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 569: « Sed sicut haec bona tertium, quod sacramenti est, longe antecellit, ita nil mirum, quod hanc imprimis excellentiam multo acrius videmus ab iisdem oppugnari »; cf. etiam pp. 550-553.

[30] Quoad matrimonium civile iam in *Conc. Vat. I* parati erant aliqui canones: cf. Mansi 53, 721, 718 (n. 16), 752.

Hac in re innumera sunt documenta magisterii Ecclesiae: cf. inter alia:

Instructio S. Congr. de Disciplina Sacramentorum: *A.A.S.* 21 (1929), p. 352 et: *Prima Romana Synodus,* art. 496, § 2: « Itali fideles noverint, si " forte civiliter contrahere ausi fuerint, quamvis animus ipsis sit celebrandi postea religiosum matrimonium, se pro publicis peccatoribus habitum iri, et parochum ad normam can. 1066 se gessurum " ».

In aliquibus tamen regionibus matrimonium civile imponitur ut praecedat matrimonio religioso. In his casibus evidenter sufficit quod fideles faciant quod possint.

[31] Doctrina contra divortium civile innumeris habetur in documentis Ecclesiae, ut unusquisque facile sibi comparare potest.

Quoad iustam causam in separatione considerandam sic scribit *Catechismus Romanus,* De matrim. Sacr., n. 20: « Neque enim sancta Ecclesia viro et uxori permittit, ut sine *gravioribus causis* alter ab altero discedat ».

[32] Etiam quoad matrimonium mixtum, in *Conc. Vat. I* doctrina et canon parata erant: Mansi 53, 721, 754 s.

Cf. *Decr. S. Off.,* 1 iul. 1949: *A.A.S.* 41 (1949), p. 334, et *Declar. S. Off.* 11 aug. 1949: *A.A.S.* 41 (1949), p. 427 s.

[33] Benedictus XIV, Encycl. *Magnae nobis,* 29 iunii 1748: *Bullarium,* t. II, Romae 1754, p. 247 ss.

Clemens XIII, Litt. Apost. *Quantopere,* 16 nov. 1763; *Bullarii Rom. Continuatio,* t. II Pont. Clem. XIII, Romae 1837, p. 425 ss.

Pius VI, Litt. *Exsequendo nunc,* 13 iulii 1782: *C.I.C. Fontes,* Vol. II, p. 655 ss.

Pius VIII, Litt. Ap. *Litteris altero,* 25 martii 1830: *C.I.C. Fontes,* Vol. II, p. 733 ss.

Gregorius XVI, Encycl. *Summo iugiter,* 27 maii 1832: *Acta Gregorii Papae XVI,* Vol. I, Romae 1901, p. 140 ss.; Encycl. *Commissum divinitus,* 17 maii 1835: ibid., Vol. II, Romae 1901, p. 32 ss.; Breve *Non sine gravi,* 23 maii 1846: ibid., Vol. III, Romae 1902, p. 537 s.; Litt. Ap. *Quas vestro,* 30 apr. 1841: ibid., Vol. III, Romae 1902, p. 122 ss.

Leo XIII, Encycl. *Arcanum divinae,* 10 febr. 1880: *Acta Leonis XIII,* t. II,

p. 10 ss.; *Constanti Hungarorum,* 2 sept. 1893: ibid., t. XIII, p. 268 ss.; Litt. *Quam religiosa,* 16 aug. 1898: ibid., t. XVIII, p. 140 ss.

PIUS XI, *Casti connubii*: *A.A.S.* 22 (1930), p. 539 ss.

PIUS XII, Encycl. *Sertum laetitiae,* 1 nov. 1939: *A.A.S.* 31 (1939), p. 635 ss.

C.I.C., cann. 1060-1066.

[34] PIUS VII, Breve *Etsi Fraternitatis* 8 oct. 1803: *C.I.C. Fontes,* t. II, p. 718: « Atque horum primum est, Catholicorum cum haereticis connubia Ecclesiam catholicam tamquam illicita, perniciosa et detestabilia perpetuo interdixisse et reprobasse, quod innumeris possemus Conciliorum, Summorumque Pontificum decretis demonstrare... Et licet in quibusdam regionibus propter locorum et temporum difficultatem eadem connubia *tolerari* contingat, id quidem ad eam referendum est aequanimitatem, quae *nulla ratione approbationis et consensus cuiuspiam loco habenda sit,* sed merae *patientiae,* quam ad maiora vitanda mala affert necessitas, non voluntas... », coll. pluribus aliis documentis.

[35] PIUS XI, Encycl. *Casti connubii*: A.A.S. 22 (1930), p. 558 s.: « Hisce principiis innixi, quidam eo devenerunt, ut nova effingerent coniunctionum genera, ad praesentes hominum ac temporum rationes, ut opinantur, accommodata, quae totidem novas matrimonii species esse volunt: aliud ad *tempus,* aliud ad *experimentum,* aliud *amicale* quod plenam matrimonii licentiam omniaque iura sibi vindicat, dempto tamen indissolubili vinculo et prole exclusa, nisi partes suam vitae communionem et consuetudinem in pleni iuris matrimonium deinde converterint ».

[36] Hic habetur prae oculis divulgatus liber *Il matrimonio perfetto* auctoris VAN DE VELDE in Indicem librorum prohibitorum immissus; et condemnari intenditur etiam modus quo in pelliculis ipsa sanctitas matrimonii profanatur publice.

[37] Cf. PIUS XI, Encycl. *Casti connubii,* ubi isti errores expresse damnantur.

[38] Hic non intratur in particularibus quaestionibus vel erroribus circa delictum adulterii eiusque punitionem ex parte civilium legislationum. Sed tantum quoddam principium generale improbatur.

[39] De isto « libero amore » etiam hodie continuo Ecclesiae adversarii sermonem faciunt. Unde ista divulgata conceptio tandem explicite est damnanda.

CAPUT 3

DE ORDINE FAMILIAE CHRISTIANAE DIVINITUS CONSTITUTO

25. [*Origo et dignitas familiae christianae*]. Familia ex ipso ordine divino parentibus et prole constituitur, et quidem, ex legitimo matrimonio,[1] quo deficiente per se neque dari potest, coram Deo et Ecclesia, aliqua legitima familia. Proles tamen illegitima possidet iura et officia, quae obveniunt ex ipso procreationis facto. Origine, natura sua et fine familia, sicut matrimonium, est sacra et pro christianis sancta,[2] qua sanctitate familia christiana prae aliis splendescit. Secundum igitur ordinem divinum, in ipsa regnare debent gratia et virtutes, atque in primis caritas, in imitatione illius sanctissimae nazarethanae familiae, quae est omnis familiae christianae perfectissimum exemplar.[3]

26. [*Familia ut vera societas*]. Attento eodem ordine divino, familia

vera societas est, alias societates naturales per se antecedens; [4] licet ab istis, ut proprios suos fines reapse consequi valeat, iuvari et promoveri possit ac debeat. Immo familia est, et usque ad finem saeculi erit, societas cuique homini, in quocumque ordine sociali, necessaria et inviolabilis, aliarum societatum principium et praesuppositum, propria unitate spirituali et morali, iuridica atque oeconomica praedita.[5] Proprietates igitur et bona quibus matrimonium ornatur, praesertim unitas, indissolubilitas et casta fidelitas utriusque coniugis etiam in tutamen et bonum totius familiae a Deo data sunt.[6]

27. [*Auctoritas in societate domestica*]. Familia utpote ordinatus convictus, non potest esse sine propria auctoritate,[7] in spiritu tamen servitii secundum illud *Mt.* 23, 11: « Qui maior est vestrum, erit minister vester ». Auctoritatis autem principium residet in viro, qui ideo est caput familiae.[8] Ipse naturalem primatum habet in uxorem et liberos. Qui naturalis primatus in uxorem confirmatus et elevatus est per sacramentum matrimonii,[9] docente Apostolo: « Mulieres viris suis subditae sint sicut Domino; quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiae... Sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus » (*Eph.* 5, 22-24). Quamvis igitur mulier subiecta est viro, tamen ut mater propriam etiam habet in filios auctoritatem, patris auctoritati subordinatam. Immo vices viri in gerenda familia uxor habet, cum ille officio suo satisfacere non valuerit.[10] Sequitur ut filii in parentum potestate sint (cf. *I Tim.* 3, 4), quousque et ipsi sui iuris fiant.[11] Insuper mulier in familia est velut cor, propriis distinctisque dotata qualitatibus et muneribus, ut suaviter et efficaciter disponat omnia ad totius convictus domestici bonum.[12] Hac de causa uxor a viro non veluti ancilla habenda est, quasi quibuslibet mariti placitis subiecta; sed mulier socia viri in procreatione, etiam socia in prolis educatione sit et viro adiumentum ut voluit Deus iam ab initio (cf. *Gen.* 2, 18), in caritate et sanctificatione.[13] Ecclesia autem, memor doctrinae Apostoli coram Deo non esse masculum neque feminam, sed omnes baptizatos esse unum in Christo Iesu (cf. *Gal.* 3, 28), reiecit et reiicit ideas falsas, quibus mulier describatur veluti maturo deficiens iudicio, vel suorum actuum dominii incapax, vel ad iura sua exercenda deficienter instructa.[14] Viri ergo in uxorem auctoritas informari atque temperari debet virtutibus tum naturalibus tum supernaturalibus, praesertim amore coniugali secundum divinum mandatum: « Viri diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam et se ipsum tradidit pro ea » (*Eph.* 5, 25). Ut autem utriusque genitoris in prolem auctoritas ea moderatione exerceatur sine qua educationis uberior fructus sperari nequeat, parentibus et peculiariter patri dictum est: « Nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant » (*Col.* 3, 21).[15] Sint fortes et suaves: si vero mites fuerint, Deus eos docebit vias suas (*Ps.* 24, 9), ut et ipsi filios conducere valeant in via Domini. Sicut autem auctoritas patris amore informari oportet, sic oboedientia uxoris filiorumque sit etiam amoris obsequium.

28. [*Quidam errores improbantur*]. Erroneum igitur est divinam fa-

miliae originem negare vel ordinationem in ipsa a Deo positam subvertere,[16] vel ordinis divini et Ecclesiae regimini et influxui illam subducere. Atque ideo haec S. Synodus dum iura mulieris defendit, reprobat tamen illam malam emancipationis formam qua eiusdem mulieris, sive ut filiae sive ut uxoris sive ut matris, propria natura, functio et munus deturpantur, falsa quadam aequalitatis cum viro conceptione inducta.[17] Nec approbat quod alii, immo ipsa auctoritas civilis, in detrimentum etiam boni familiaris, naturales viri et mulieris distinctas qualitates et munera vel negant, vel parvipendunt, vel, quod peius est, practice destruunt, falsa quadam libertatis exaltatione moti.[18]

NOTAE

[1] Cf. Leo XIII, Epist. *Ci siamo,* 1 iun. 1879: *Leonis XIII P. M. Acta,* I, pp. 237-238.

Id., Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* 10 febr. 1880: *A.S.S.* 12 (1879-80), p. 391.

Id., Epist. *Il divisamento,* 8 febr. 1893: *Leonis XIII P. M. Acta,* XIII, pp. 37-38.

Id., *Alloc. in Consistorio,* 18 mart. 1895: *Leonis XIII P. M. Acta,* XV, pp. 74-75.

Pius XII, *Alloc. ad sponsos,* 12 iul. 1939: *Discorsi e Radiomessaggi,* I, p. 247.

[2] Cf. Leo XIII (in documentis supra notatis).

Pius XI, Encycl. *Ubi arcano,* 23 dec. 1922: *A.A.S.* 14 (1922), p. 678.

Id., Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *A.A.S.* 22 (1930), pp. 539 ss., 583-584, 590.

[3] Leo XIII, Epist. Apost. *Neminem fugit,* 14 ian. 1891: *Leonis XIII P. M. Acta,* XII, p. 149.

Pius XI, Encycl. *Ubi arcano,* 23 dec. 1922: *A.A.S.* 14 (1922), p. 690.

[4] Leo XIII, Encycl. *Rerum novarum,* 15 maii 1891: *Leonis XIII P. M. Acta,* XI, p. 104: « En igitur familia seu societas domestica, perparva illa quidem, sed *vera societas,* eademque omni civitate *antiquior*; cui propterea sua quaedam iura officiaque necesse est, quae minime pendeant a republica ».

Pius XI, Encycl. *Divini illius Magistri,* 31 dec. 1929: *A.A.S.* 22 (1930), pp. 52-53.

[5] Pius XII, *Alloc.* d. 21 nov. 1953: *Discorsi e Radiomessaggi,* XV, p. 477: « Essa [la Chiesa] non può cessare di ammonire e di ricordare che, secondo la volontà del Creatore e l'ordine naturale da lui stabilito, la famiglia dev'essere un'unità *spirituale e morale, giuridica ed economica...* ».

[6] Cf. Pius XII, Encycl. *Sertum laetitiae,* 1 nov. 1939: *A.A.S.* 31 (1939), p. 640.

Leo XIII, Encycl. *Immortale Dei,* 1 nov. 1885: *Leonis XIII P. M. Acta,* V, p. 129.

Id., Encycl. *Caritatis,* 19 mart. 1894: *ibid.,* XIV.

Id., Encycl. *Longinqua oceani,* 6 ian. 1895: *ibid.,* XV, p. 15.

Pius XI, Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *A.A.S.* 22 (1930), pp. 553-554.

[7] Leo XIII, Encycl. *Rerum novarum,* 15 maii 1891: *Leonis XIII P. M. Acta,*

XI, p. 105: « Quemadmodum civitas, eodem modo familia, ut memoravimus veri nominis societas est, *quae potestate propria, hoc est paterna regitur* ».

[8] Leo XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* 10 febr. 1880: *Leonis XIII P. M. Acta,* II, p. 18: « Vir est familiae princeps et caput mulieris... ».

[9] Leo XIII, Encycl. *Quod apostolici,* 28 dec. 1878: *Leonis XIII P. M. Acta, I, pp.* 178-179.

[10] Pius XI, Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *A.A.S.* 22 (1930), pp. 549-550: « Immo si vir officio suo defuerit, uxoris est vices eius in dirigenda familia supplere ».

[11] Hic non intratur tamen in quaestiones iuridicas de emancipatione legali et iuridica filiorum, quae dependet etiam a variis Statuum legislationibus.

[12] Pius XI, Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *A.A.S.* 22 (1930), p. 549: « Si enim vir est caput, mulier est cor, et sicut ille principatum tenet regiminis, haec amoris principatum sibi ut proprium vindicare potest et debet ».

[13] Leo XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* 10 febr. 1880: *l. c.*: «... [mulier] subiiciatur pareatque viro, in morem non ancillae sed sociae ».

Pius XI, Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *l. c.,* p. 549: « .. neque obsecundare eam iubet quibuslibet viri optatis, ipsi forte rationi vel uxoris dignitati minus congruentibus... ».

[14] Pius XI, Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *l. c.,* p. 549: « ... nec denique uxorem aequiparandam docet personis, quae in iure minores dicuntur, quibus ob maturioris iudicii defectum vel rerum humanarum imperitiam liberum suorum iurium exercitium concedi non solet... ».

[15] Leo XIII, Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* 10 febr. 1880: *Leonis XIII P. M. Acta,* II, p. 18, citatur in:

Pius XI, Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *A.A.S.* 22 (1930), p. 550: « ... divina caritas esto perpetua moderatrix officii... ».

[16] Praesertim contra communistas, socialistas, laicistas, liberales: cf. Leo XIII, Encycl. *Inscrutabili,* 21 apr. 1878.

Id., Encycl. *Quod apostolici,* 28 dec. 1878.
Id., Epist. *Ci siamo,* 1 iun. 1879.
Id., Encycl. *Arcanum divinae sapientiae,* 10 febr. 1880.
Id., Encycl. *Humanum genus,* 20 apr. 1884.
Id., Encycl. *Dall'alto,* 15 oct. 1890.
Id., Encycl. *Rerum novarum,* 15 maii 1891.
Id., Epist. *Il divisamento,* 8 febr. 1893.
Id., Epist. *Longinqua oceani,* 6 ian. 1895.
Id., *Alloc. in Consistorio,* 18 mart. 1895.
Id., Epist. *Quam religiosa,* 10 aug. 1898.
Id., *Alloc. in Consistorio,* 16 dec. 1901.
Id., Encycl. *Annum ingressi sumus,* 19 mart. 1902.
Id., Epist. *Dum multa,* 24 dec. 1902.
S. Pius X, Epist. *Afflictum propioribus,* 24 nov. 1906.
Benedictus XV, Motu Proprio *Bonum sane,* 25 iul. 1920.
Pius XI, Encycl. *Ubi arcano,* 23 dec. 1922.
Id., Epist. *Quod novas,* 25 apr. 1923.
Id., Epist. *Ci si è domandato,* 30 maii 1929.
Id., Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930.

ID., Encycl. *Divini Redemptoris,* 19 mart. 1937.
PIUS XII, Encycl. *Summi Pontificatus,* 20 oct. 1939.
ID., Encycl. *Sertum laetitiae,* 1 nov. 1939.
ID., *Nuntius Radiophonicus,* 17 iun. 1945.
IOANNES XXIII, Encycl. *Ad Petri cathedram,* 29 iun. 1959.
ID., Encycl. *Mater et Magistra,* 15 maii 1961.

Ex his omnibus documentis Summorum Pontificum, clare elucet continua praeoccupatio Ecclesiae expresse condemnandi errores et vitia, quae etiam ordinem familiarem offendunt.

[17] PIUS XI, Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *A.A.S.* 22 (1930), pp. 567-568, ubi ex professo et longe increpatur error malae mulieris emancipationis.
IOANNES XXIII, *Prima Rom. Syn.,* art. 213, § 2.

[18] LEO XIII, Epist. *Quod apostolici,* 28 dec. 1878: *Leonis XIII P. M. Acta,* I, pp. 171, 178 ss.
BENEDICTUS XV, Motu proprio *Bonum sane,* 25 iul. 1920: *A.A.S.* 12 (1920), p. 314.
PIUS XI, Encycl. *Divini illius Magistri,* 31 dec. 1929: *A.A.S.* 22 (1930), pp. 49-86.
ID., Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *A.A.S.* 22 (1930), p. 568.

CAPUT 4

DE IURIBUS, OBLIGATIONIBUS, VIRTUTIBUS FAMILIAE CHRISTIANAE PROPRIIS

29. [*Responsabilitas parentum quoad numerum filiorum*]. Parentum reapse christianorum, hodie praesertim, veluti signum distinctivum esse debet generosus et dictamine virtutum christianarum imbutus modus, quo circa numerosam prolem et corde sentiant et factis se gerant.[1] Minime utique ignorat S. Synodus quot et quantae difficultates, hac in re gravi coniugibus occurrere possint. Universim ideo docet e lege divina, naturali vel positiva, ad numerum filiorum in unaquaque familia habendum quod attinet, non esse universalem normam, sed in singulis casibus ponderandum esse, quid conditiones individuales, bonum totius familiae et societatis innuant, iuxta dictamina prudentiae christianae, aliis etiam virtutibus connexae. In suis igitur decisionibus particularibus fideles ne moveantur solis considerationibus temporalibus et materialibus, sed in primis supernaturalibus, in luce rationis et fidei.[2] Et, ut christianos decet, in ipsa numerositate prolis mensuranda, memores sint Providentiae divinae, qua omnia sapienter ordinantur. In re tam gravi caveant etiam fideles ab irrationabili et caeco instinctu et a variis hedonismi formis.[3] Licitum autem est coniugibus, recte utriusque consentientibus, ex iusta causa matrimonio uti solis istis diebus, qui praevidentur infoecundi.[4] Suprema vero regula esto Apostoli universale monitum: « Omnia vestra in caritate fiant » (*I Cor.* 16, 14). Nam ipsa continentia illicita coniugibus evadit si per illam, ut animadvertit ipse Apostolus (cf. *I Cor.* 7, 5)

coniuges in proximum peccandi periculum versentur. Atque ideo valores rationesque mere medicales, eugenicae, oeconomicae, sociales et aliae ordinis temporalis et materialis minime praeponi vel coaequari possunt valoribus et rationibus altioris ordinis, scilicet religiosi et moralis.[5]

30. [*Superpopulationis timor*]. Nulla obligatio restringendi prolis multiplicationem ex solo timore superpopulationis absolutae, seu disproportionis universalis, necessariae et definitivae inter numerum hominum viventium et quantitatem mediorum temporalium ipsis necessariorum, per se deduci potest. Theoria enim « superpopulationis absolutae » a priori probari nequit, nisi negando indolem spiritualem agentis humani, immo nisi defectus divinae Providentiae ponatur in ordine creationis ab ipso sapientissimo Deo constituto.[6] Quaedam vero superpopulatio relativa et temporanea quae propter concursum variarum causarum contingentium hic vel alibi evenire potest, potius stimulare debet homines ad novas vias in productione bonorum quaerendas et in bonis productis recte distribuendis quam ad procreationem prolis contra legem divinam limitandam. Propagatio idearum circa necessitatem adaequationis generationis infantium ad conditiones oeconomicas continue variabiles significat introducere in familiam spiritum calculi et materialismi huic convictui omnino alienum.[7] Nihil tamen prohibet, ne quidam processus et quaedam transformationes sociales in ordine oeconomico, hygienico, instructionis publicae in aliisque bonis consequendis promoveantur. Valde autem cavendum est, ne in his transformationibus socialibus, valores essentiales et ordinis superioris convictus domestici corrumpantur; sed omnino curandum ut ipsae mutationes cum legibus divinis conformiter perficiantur.[8]

31. [*Iura et officia parentum quoad prolis educationem*]. Parentum officium grave et divinitus sancitum est, praesertim verbo et exemplo prolem propriam educare non solum quoad naturalia et terrena, sed prae aliis quoad supernaturalia et aeterna.[9] Unde in primis ipsi parentes, etiam ex debito erga ipsam prolem, curare debent ut non tantum neonati quam primum fieri potest in vita supernaturali renascantur, sed etiam ut iam a prima aetate religiose educentur praesertim quoad elementa religionis christianae rectamque observantiam legis evangelicae.[10] Ipsum enim matrimonium et familia eo quoque tendit, ut crescat corpus Ecclesiae numerusque electorum augeatur.[11] Bona naturalia et terrena parentes in filiorum educatione attendere debent, servata tamen recta valorum aestimatione et gradatione.[12] Scientiae autem et artes paedagogicae sint oportet veris et christianis principiis conformes,[13] attento praesertim quod homo ex una parte illuminationibus et motionibus Spiritus Sancti illustratur et ducitur, ex altera vero parte malae concupiscentiae et aliis peccati originalis sequelis manet obnoxius.

32. [*Iura et officia filiorum*]. Filii suorum parentum re vera esse debent honor (cf. *Mal.* 1, 6), corona et gloria (cf. *Prov.* 17, 6). Oportet igitur ut filii reapse sint erga parentes oboedientes, dociles, ipsos amantes non solum affective sed etiam effective seu in operibus, ut non una vice monet S. Scriptura.[14] Curandum etiam ne filii in suis iuribus laedantur, praesertim

cum agitur de libera proprii matrimonii electione vel de sequenda libere sacra vocatione.[15]

33. [*Munera cum aliorum tum societatis civilis erga familiam*]. Cognati quoque sive naturales sive spirituales et alii quoque munere vel officio familiis addicti adiuvare debent easdem aliquo modo sibi coniunctas, imprimis in prolis sustentatione et recta educatione. Etiam auctoritas civilis sua habet munera respectu convictus domestici. Auctoritas igitur civilis, sive nationalis sive internationalis, propriis organis et mediis, ius et officium habet servandi, defendendi et promovendi bona familiae, ipsam etiam positive iuvando, praesertim in filiorum sustentatione et educatione, iuxta exigentias boni communis.[16] Atque ideo eadem publica auctoritas curare debet ne familia deficiat vel privetur rebus sibi necessariis, etiam ad iustum et rectum sui in coetu sociali profectum; insuper ne familiae ius ad laborem, cum debito et congruo salario, contra ipsam naturalem iustitiam vel aequitatem, violetur; ne denique familia indebite possibilitate emigrandi privetur vel eius membra indebite separatim vivere cogantur; et in genere, ne ipsi parentes, maxime vero matres, directe vel indirecte, a possibilitate recte implendi propria munera impediantur.[17]

34. [*Familia et scholae*]. Quantum ad scholas attinet, auctoritati civili iustas parentum et Ecclesiae iura laedere non licet, ut nempe filii recte et christiane etiam in scholis educentur.[18] Immo eadem auctoritas civilis familiam etiam hac in re mediis sibi congruentibus et pro posse iuvare debet.[19] Parentum enim ius et officium est diligenter cavere, ne filii scholas vel associationes adeant in quibus vel religio vel morum integritas in proximo periculo versetur,[20] quod saepe obtineri nequit nisi expensis, quae familiae solvere non valent.

35. [*Familia et Ecclesia*]. Familia iure divino Ecclesiae concredita est, non solum quia matrimonium, e quo legitime oritur, ad Ecclesiam primo et per se pertinet; sed etiam quia Ecclesia divinitus ius habet gravissimum illudque independens et inviolabile a quacumque potestate humana, educationem christianam impertiendi, per suos quidem magistros et scholas, non solum filiis familias sed etiam ipsis parentibus, praesertim ad ipsorum instructionem in christiane implendis proprii status obligationibus.[21] Hoc ius Ecclesiae proprium est cum propter suum universale magisterium, tum etiam propter suam maternitatem spiritualem in filios et parentes.[22] Nam sola Ecclesia, administrando Sacramenta ad sanctuarium conscientiae sive parentum sive filiorum nomine Christi accessum habet.[23] Ipsa igitur intimitas coniugalis vel familiaris proprios habet limites, etiam quoad ipsa familiae membra. Quibus omnibus fit ut familia christiana talis ac tantae matris Ecclesiae evadat honorificum organon vivum atque sanctum, in aedificationem Corporis Christi.

36. [*Errores censurantur*]. Erroneum est, immo humanae atque christianae dignitatis laesivum in ponderandis demographicis problematibus, hominum procreationem eorumque familiam unice in ordine ad servitium

societatis civilis considerare vel eas ad modum specierum animalium tractare et sic re vera detrudere.[24] Hac de causa S. Synodus, dum instantissime omnes hortatur ut quisque pro sua possibilitate familias numerosas efficaciter adiuvet, simul severe reprobat commendationem vel propagationem inhonestorum mediorum anticonceptionalium ad delimitandam prolem; quibus non tantum non defenditur bonum populorum, ut hodie aliquando praetenditur, sed potius corrumpitur totus ordo socialis.[25] Damnat insuper S. Synodus theorias omnes, quibus quocumque modo abnegantur Ecclesiae et familiae iura quoad puerorum educationem; vel quibus hac in re ius primarium auctoritati civili attribuitur; eosque gravissime improbat, qui ad leges iniquas, de matrimonio et familia ferendas, directe dant operam vel formaliter cooperantur.[26] Reiicit autem, quoad ipsam educationem iuvenum, cuiusdam moralis doctrinae placita, quibus Ecclesia diffamatur ac si in educatione morali potius quam legem libertatis et amoris foveret exclusive quamdam educationem moralem unice legibus et timori innitentem, negativam, contradicentem, uti aiunt, authenticae Christi doctrinae et methodo. Quae quidem quam falsae sint erga Ecclesiam accusationes vel malevolae insinuationes, patebit recordanti, quomodo ipse Christus urserit Decalogi etiam praecepta negativa (cf. *Mt.* 19, 18),[27] immo instanter abrenuntiationem et crucem proposuerit (cf. *Mt.* 16, 24). Et si Apostolus, Spiritu divino ductus omnes fideles monet ut cum timore et tremore operentur suam salutem (cf. *Phil.* 2, 12), ea verba sibi duplicem ob titulum ii sibi dicta sciant, qui educationi Christianae aeque onerosae ac gloriosae ex divina voluntate se tradunt.

EPILOGUS

37. [*Admonitio brevis*]. Haec sunt, quae Sacrae Synodo pro huius temporis necessitatibus exponenda videbantur, non tantum ut veritas melius innotesceret, sed etiam ut libentius agnosceretur atque in ipsa vita salutariter exprimeretur. Monet igitur Pastores, ut fideles sancte de hisce decretis instruant bonisque consiliis adiuvent; monet coniuges ut continuo crescere in se sinant dona et gratias, quas in suscipiendo Sacramento, quo figuratur amor sponsalis Christi et Ecclesiae, caelitus acceperunt; monet parentes et filios, ut imitantes sacram Nazarethanam familiam ad altiora continuo tendant. Monet omnes, ut sacrificia, in hoc ordine post Adae lapsum veluti inevitabiliter cum donis divinis coniuncta, animo generoso in spiritu amoris et subiectionis Deo offerant. Ut pia mater fidelium Ecclesia compatitur angustiis, miseriis, angoribus, quibus magnus infantium numerus premitur nec raro deprimitur. Sed etiam sacrificia a Deo et Iesu Christo volita, silere non potuit. Et non minus fidelibus nonnullis lamentantibus, quam inimicis multis calumniantibus respondere cogitur: « Si iustum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum iudicate... Oboedire oportet Deo magis quam hominibus » (*Act.* 4, 19 et 5, 29). Quod si vero vox Ecclesiae audiatur, ma-

trimonium et familia respondebunt consiliis Dei, qui est amor, et Iesu Christi, qui caritate perpetua dilexit nos; id autem « quod in praesenti est momentaneum et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur » (*II* Cor. 4, 17-18).

NOTAE

[1] PIUS XII, *Alloc. ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 841: « Purtroppo non sono rari i casi in cui il parlare, anche soltanto con un cauto accenno, dei figliuoli come di una " benedizione ", basta per provocare contraddizione o forse anche derisione. Molto più spesso domina la idea e la parola del grave " peso " dei figli. Come quella mentalità è opposta al *pensiero di Dio* e al linguaggio della Sacra Scrittura, e anche alla sana ragione e al sentimento della natura! ».

ID., *Alloc. Dirigentibus Foederationis nationalis Italicae Sodalitatum e Familiis cum multa prole,* 20 ian. 1958: *A.A.S.* 50 (1958), p. 93: « Soltanto la luce divina ed eterna del cristianesimo illumina e vivifica la famiglia, in tal modo che, sia nell'origine sia nello sviluppo, la famiglia numerosa è spesso presa come sinonimo di famiglia cristiana ».

[2] Cf. PIUS XII, *Iis qui interfuerunt Conventui VII internationali a « Societate internationali Hematologiae »* Romae habito, 12 sept. 1958: *A.A.S.* 50 (1958), pp. 732-740.

ID., *Alloc. ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), pp. 835-854.

[3] Cf. PIUS XI, Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *A.A.S.* 22 (1930), p. 548.

PIUS XII, *Alloc. ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 853: « La gravità e la santità della legge morale cristiana non ammettono una sfrenata soddisfazione dell'istinto sessuale... ».

[4] Cf. *Resp. S. Poenitentiariae,* 2 mart. 1853, 16 iun. 1880.

PIUS XI, Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *A.A.S.* 22 (1930), p. 561.

PIUS XII, *Alloc. ad obstetrices,* 29 oct. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), pp. 844 ss.

Ob discussionem vigentem inter theologos, Constitutio non determinat num iusta et *gravis* causa requiratur sub poena peccati gravis.

[5] PIUS XII, *Nuntius Radiophonicus,* 24 dec. 1952: *A.A.S.* 45 (1953), p. 42: « Ma voler trarsi d'imbarazzo con la formula che il numero degli uomini deve essere regolato secondo la *economia* pubblica, equivale a sovvertire l'ordine della natura e tutto il mondo psicologico e morale ad essa legato ».

[6] Cf. PIUS XII, *Alloc. Dirigentibus Foederationis nationalis Italicae Sodalitatum e Familiis cum multa prole,* 20 ian. 1958: *A.A.S.* 50 (1958), pp. 92-93.

IOANNES XXIII, Encycl. *Mater et Magistra,* 15 maii 1961: *A.A.S.* 53 (1961), pp. 445 s.

N. B.: Quod spectat absolutam impossibilitatem superpopulationis universalis, Commissio theologica erat divisa. Alii putabant decisionem tam claram non esse opportunam. In subcommissione, in qua erant duo sociologi, non erat divisio. Omnes tenebant impossibilitatem superpopulationis non quidem sociologice, sed dogmatice constare. Si enim est superpopulatio, cadit illud *Gen.* 1, 22: « Crescite et multiplicamini », ideoque finis primarius matrimonii.

[7] PIUS XII, *Alloc. Dirigentibus Foederationis nationalis Italicae Sodalitatum*

e Familiis cum multa prole, 20 ian. 1958: *A.A.S.* 50 (1958), pp. 92-93: « Anche di recente si è visto come la cosidetta " politica demografica " non ottiene notevoli risultati, sia perchè sull'egoismo collettivo, di cui essa è spesso la espressione, prevale quasi sempre l'individuale, sia perchè le intenzioni ed i metodi di quella politica *avviliscono la dignità della famiglia* e delle persone, pareggiandole quasi a specie inferiori »;

IOANNES XXIII, Encycl. *Mater et Magistra,* 15 maii 1961: *l. c.,* p. 447.

[8] Cf. IOANNES XXIII, Encycl. *Mater et Magistra,* 15 maii 1961: *l. c.,* pp. 446-447.

[9] *C.I.C.,* can. 1113.

PIUS XII, *Nuntius Radiophonicus,* 23 mart. 1952: *A.A.S.* 44 (1952), pp. 270-278.

PIUS XI, Encycl. *Divini illius Magistri,* 31 dec. 1929: *A.A.S.* 22 (1930), pp. 49-86.

ID., Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *A.A.S.* 22 (1930), p. 545.

[10] Cf. *C.I.C.,* can. 770.

PIUS XI, Encycl. *Divini illius Magistri,* 31 dec. 1929: *l. c.,* passim.

[11] PIUS XII, *Alloc.* 24 maii 1939.

Catechismus Romanus, De matrim. Sacr., c. VIII, n. 15.

[12] Cf. *C.I.C.,* can. 1113.

PIUS XI, Encycl. *Divini illius Magistri,* passim.

[13] Cf. S. PIUS X, Encycl. *Editae saepe,* 26 maii 1910: *A.A.S.* 2 (1910), pp. 357-380.

PIUS XI, Encycl. *Divini illius Magistri.*

PIUS XII, *Nuntius Radiophonicus,* 12 ian. 1954: *A.A.S.* 46 (1954), pp. 59-62.

ID., Alloc. *Ad docentes et alumnos Universitatum Studiorum et Scholarum e Gallia Romam peregrinantes,* 21 sept. 1950: *A.A.S.* 42 (1950), pp. 735-738.

[14] Cf. *Prov.* 6, 20; *Eccli.* 3, 14; *Eph.* 6, 1; *Col.* 3, 20, etc.

[15] Cf. *C.I.C.,* cann. 214; 1087; 2352.

Prima Romana Synodus, art. 495, § 2.

[16] Cf. Pius XI, Encycl. *Divini illius Magistri.*

[17] Plura sunt documenta pontificia sive quoad salarium familiare sive quoad alia iura hic recensita.

[18] Cf. PIUS XI, Encycl. *Divini illius Magistri.*

[19] Alluditur hic ad munus societatis civilis adiuvandi etiam scholas liberas catholicas iuxta tamen leges iustas.

[20] Cf. IOANNES XXIII, *Prima Romana Synodus,* art. 241-243.

[21] In aliquibus regionibus enim, tyrannice oppressis, solus modus praesentiae Ecclesiae est per parentes recte et christiane instructos atque ita educantes prolem.

[22] Cf. PIUS XI, Encycl. *Divini illius Magistri*: *A.A.S.* 22 (1930), pp. 53 ss.

[23] Cf. PIUS XII, *Nuntius Radiophonicus,* 23 mart. 1952: *A.A.S.* 44 (1952), p. 271: « La coscienza è quindi, per dirla con una immagine tanto antica quanto degna, un ἄδυτον un santuario, sulla cui soglia tutti debbono arrestarsi; anche, se si tratta di un fanciullo, *il padre e la madre. Solo il Sacerdote vi entra come curatore di anime e come ministro del sacramento della penitenza...* ».

[24] Cf. PIUS XII, Alloc. *Iis qui interfuerunt Conventui Sodalitatis vulgo nuncupatae « Fronte della Famiglia » atque Consociationum inter Familias copiosae prolis,* 26 nov. 1951: *A.A.S.* 43 (1951), p. 856: « Ma vi è una miseria anche più

profonda, dalla quale occorre preservare la famiglia, vale a dire l'avvilente servaggio, a cui riduce una mentalità, che tende a farne un puro organismo al servizio della comunità sociale, per procreare ad essa una massa sufficiente di " materiale umano " ».

[25] Hic agitur de condemnatione omnium modorum quibus diffunditur actus coniugalis perversio ad vitandam prolem; cf. iam PIUS XI, Encycl. *Casti connubii,* 31 dec. 1930: *A.A.S.* 22 (1930), pp. 559 ss. Sed in Constitutione damnatur error non solum sub aspectu individuali sed etiam sub aspectu sociali.

[26] Damnatio est necessaria ut ipsi catholici in re publica responsabilitatem habentes recte invigilent pro salvandis et promovendis iuribus familiae iuxta Ecclesiae doctrinam.

[27] PIUS XII, *Nuntius Radiophonicus,* 23 mart. 1952: *A.A.S.* 44 (1952), pp. 274 s.: « Egli [Gesù] ha parlato della " porta stretta " e della " angusta via " che conduce alla vita [cf. *Mt.* 7, 13-14] (...) Similmente al giovane ricco, che lo interroga, egli dice: " Se vuoi entrare nella vita, osserva i comandamenti " e alla nuova domanda " Quali? " risponde: " *Non* uccidere! *non* commettere adulterio! *non* rubare! *non* fare testimonianza falsa! *onora* il padre e la madre! e ama il prossimo tuo come te stesso! ". Egli ha messo come *condizione* a chi vuole imitarlo, di *rinunziare* a se stesso e di prendere ogni giorno la sua croce [cf. *Lc.* 9, 23] (...). Così parlava Gesù Cristo, il *divino Pedagogo,* che sa certamente, meglio degli uomini, penetrare nelle anime e attrarle al suo amore con le infinite perfezioni del suo Cuore, *bonitate et amore plenum.* E l'Apostolo delle genti S. Paolo ha forse predicato altrimenti? (...) sono altrettanto suoi gli ammonimenti come questo: " Operate *con timore e tremore* la vostra salute " [*Phil.* 2, 12] (...) Di guisa che l'accusa di durezza opprimente, dalla "nuova morale " mossa contro la Chiesa, in realtà va a colpire in primo luogo la stessa adorabile Persona di Cristo ».

2) RELATIO EM.MI P. D. ALFREDI CARD. OTTAVIANI, PRAESIDIS COMMISSIONIS THEOLOGICAE

Ut satisfieret desiderio plurium membrorum huius Pontificiae Commissionis Centralis, caput de Castitate et Pudicitia separatum fuit a Constitutione de Ordine Morali et cum Schemate de Matrimonio et Familia in unam Constitutionem coniunctum sub novo titulo: *De castitate, Virginitate, Matrimonio, Familia.*

Hoc modo obtentum est ut in Constitutione de Ordine Morali unice tractaretur de rebus fundamentalibus, principia universa ordinis moralis spectantibus.

Quod ad duo capita de matrimonio attinet, negari nequit in iis attingi quaestiones gravissimas, multosque Episcopos una cum Summo Pontifice desiderare ut de iis fideles fusius edoceantur. Prae oculis autem habendum est Constitutionem esse quidem pastoralem, sed pastoralem dogmaticam et doctrinalem, non vero pastoralem disciplinarem. Quare prae ceteris Commissio Theologica exposuit ordinem obiectivum, id est

quid ipse Deus voluerit in instituendo matrimonio et Christus Dominus in eodem instaurando et ad dignitatem Sacramenti elevando. Solum enim hac via efficaciter profligari possunt errores moderni ubique sparsi. Ex visione igitur ipsius Dei et Christi expositae sunt quaestiones maioris momenti: de indole supernaturali matrimonii christianorum, de eius finibus, proprietatibus, bonis; de amore coniugali et de virtutibus, iuribus, officiis triplici bono connexis.

Notandum tandem est, capita de matrimonio revisa fuisse ab undecim expertis, ex variis linguis, nationibus, scholis theologicis: et post disputationes longissimas tandem ab omnibus approbata: sicut etiam ab omnibus approbata fuerunt in Commissione doctrinali plenaria.

* * *

Quod ad duo capita de Familia spectat, ea exorta sunt ex mutua collaboratione Subcommissionis de Ordine Morali et Subcommissionis de Ordine Sociali. Erat discrepantia opinionum circa auctoritatem in societate domestica: sed tandem aliquando perventum est ad redactionem, quae omnibus placuit.

Idem, eheu, non dici potest de paragrapho in qua agitur de timore superpopulationis. Omnes concordant superpopulationis impossibilitatem ex meris considerationibus sociologicis probari non posse: sed unice ex consideratione Providentiae divinae et finis matrimonii qui secundum *Genesim* esset propagatio generis humani, qui finis, si daretur superpopulatio absoluta, iam exsistere desineret. Fuerunt autem qui dubitabant de valore absoluto argumenti ex Providentia et fine matrimonii procedentis.

* * *

Quoniam saepius in Commissione Centrali proposita est quaestio, quaenam sit qualificatio singularum propositionum, respondendum videtur, in Constitutione proponi posse sola ea quae sunt absolute certa, ideoque firmiter tenenda. Saepius apparere ex modo loquendi (v. g. « Sacra Synodus credit ») propositionem esse *fide* credendam. Ulterius autem S. Synodus in qualificandis singulis propositionibus procedere nequit: ut patet quoque ex modo agendi Conciliorum praeteritorum.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. RUFFINI: *Ad I schema quod attinet*:

Pag. 3[1] initio: Haud recte Ecclesia Catholica dicitur magna familia orta ex virginali simul et sponsali ipsius Ecclesiae unione cum Iesu Christo. Exhibetur enim, simul, ut sponsa et filia.

Pag. 5,[2] lin. 5 s.: « ... vel in quibusdam casibus exceptionalibus Ecclesiae doctrinae conformibus ». Melius est omittere haec verba ne ansa praebeatur gravi difficultati.

Pag. 9,[3] lin. 28 s.: « Nam etiam soluti capaces sunt, iuvante Dei gratia, servandi castitatem... ». Puto inculcandam esse quam maxime *necessitatem orationis* et multae, perseverantis orationis, sine qua castitas diu saltem et per totam vitam, servari nullatenus potest. Profecto gratia Dei castitas integra manere potest, sed agitur de gratia peculiari quae sine humili, fervente, producta oratione non obtinetur!

De altero schemate:

Pag. 20,[4] lin. 29 s.: « ... officium grave est consensum requisitum legitime exprimere, vetita quacumque simulatione seu profanatione ». Utile esset et salutare — ad vitandos abusus in dies copiosiores — addere: consensum legitime expressum in contractu matrimonii habendum esse semper sincerum et verum, iuxta principium — quod non est in actis, non est de hoc mundo. Si autem alteruter coniux consensum simulaverit in contractu matrimoniali (qui ad Sacramenti dignitatem a Iesu Christo elevatus est), teneatur graviter consensum sincere emittere.

Pag. 40,[5] linn. 23-26: « Licitum autem est coniugibus ex iusta causa matrimonio uti solis istis diebus, qui praevidentur infoecundi ». Quidquid sentiant de hac norma physiologica, viri periti, cum practice numquam absolutam certitudinem praebeat, existimo recte dici in schemate; nam coniuges uti possunt matrimonio — secundum leges naturae — quando volunt.

Card. SPELLMAN: De virginali simul ac sponsali Ecclesiae cum Iesu Christo unione deque elementis castae continentiae et casti connubii ad hanc unionem pertinentibus, profunde et prudenter Commissio Theologica tractavit. Pergratum est in tantis quaestionibus discutiendis quod non solum aliqua magis specificata et forte nimis cruda evitentur sed efficiatur ut quaedam in opere eminere, quaedam recessisse creda-

[1] Cf. p. 893.
[2] Cf. p. 894.
[3] Cf. p. 897.
[4] Cf. p. 919.
[5] Cf. p. 931.

mus. In specie, multum placet quod de coëducatione in se sola spectata nihil expresse in Constitutione habeatur, quia res, ob particularia adiuncta, sit sat difficilis.

Solum de absoluta impossibilitate superpopulationis universalis dubium oritur (pars altera: pag. 41,[6] n. 30 cum nota 6, pag. 47 [7]). Rationes non apparent cur decisio tam clara sit nobis necessaria vel etiam opportuna. Melius videtur omittere omnem mentionem superpopulationis absolutae.

Card. LÉGER: *De castitate et virginitate.*

Schema de castitate et virginitate, in quo optimae res dicuntur, approbo, etsi aliquando stylus magis est exhortativus quam doctrinalis.

Quasdam modificationes proponam.

Quoad paragraphum 3: A linea 1 usque ad 4. Propono ut in ipsa paragrapho potius citentur textus Geneseos: « Masculum et feminam creavit eos » (*Gen.* I, 27); « Crescite et multiplicamini et replete terram et subicite eam » (*Gen.* I, 28), ubi foecunditas sexualis apparet in sua finalitate a Domino ipso volita. Item textus « Viditque Deus cuncta quae fecerat et erant valde bona » (*Gen.* I, 31). Illi enim textus tanti momenti sunt relate ad sexualitatem ut non relinqui debeant in notulis schematis.

Linea 6: Post verbum « honesta », addatur: « *Ut saepe affirmavit Ecclesia ad proclamandam sanctitatem et dignitatem iustarum nuptiarum* ».

Notula 6: In duabus saltem occasionibus schemata tractant de falsa interpretatione imaginis Dei in homine. Nonne opportunius exponeretur positive in quo consistit haec imago?

Quoad paragraphum 5, pagina 9 [8] a linea 1 usque ad 6: Desiderarem ut dominatio rationis in impetus sexuales non antecederet submissionem rationis fide illustratae. Etenim dogma Ecclesiae est quod, sine gratia, homo nequit longe vitare peccatum mortale. Et de facto videtur quod homines plus peccant in hoc campo quam in omnibus aliis. Et etiam de facto pagani, qui rationem ut regulam moralem tenebant, non cognoverunt valorem virginitatis, ut luculenter probat S. Ambrosius. Ponatur ergo primo adiutorium caritatis divinae et gratiae generatim. Secundo ostendatur quod sic restaurando hominem, gratia nobilitat rationem.

---

[6] Cf. p. 932.
[7] Cf. p. 935.
[8] Cf. p. 897.

Linea 15: Clarius esset verba « sive solitarie sive cum alio » postponere verbis « omittendi actiones ».

Quoad paragraphum 7, pagina 11,[9] linea 4-5: Postponatur verbum « naturalia » verbo « supernaturalia ». Si enim castitas perfecta fructus est Spiritus Sancti procurari debet et defendi prius mediis supernaturalibus.

Linea 21, de initiatione sexuali: Sane praecavendum est a magno in initiatione inconditionata periculo. Sed credo quod in duas separatas sententias hoc problema tractari debet. *Primo* firmiter et positive dicatur grave officium quod parentes habent suos liberos educandi in hac materia; multi enim sunt catholici qui, ob nimiam timiditatem et falsam pudicitiam, hoc officium negligent; quod valde periculosum est pro pueris. *Secundo* reprobetur falsa initiatio sexualis.

Quoad paragraphum 8, pagina 12,[10] linea 34: Loco verbi « stigmatizat », dicatur « declarat ». Idem enim significat modo clariori et sobriori. Et, in illa declaratione, restrictio addatur ut vitetur quoque alius error docens numquam in hac re responsabilitatem minui posse, prout docuit mens iansenista.

De matrimonio et familia.

Aliquas mutationes proponam, sed dubium habeo de effectu, apud nostros contemporaneos, aliquarum affirmationum.

Quoad paragraphum 10, pagina 4,[11] linea 19: Loco verbi « administri », propono verbum « ministri », quo utitur quando agitur de omnibus aliis sacramentis.

Linea 26: Mihi placet haec assumptio amoris coniugalis in caritate Christi; etsi matrimonium est institutio iuridica, personae tamen amore trahuntur, qui omnimode per gratiam transformari debet.

Quoad paragraphum 11: In fine huius paragraphi, additionem sequentem propono: « ... *dummodo sit volita propter regnum caelorum* » (*Matth.* 19, 12). Etenim coelibatus mulieris vel viri qui renuerunt matrimonium vel propter necessitatem, vel propter egoismum, non est superior matrimonio.

Quoad paragraphum 12, linea 9 et 10: Maioris claritatis causa, aliquas mutationes propono in formulatione. Dicatur: « *Licet igitur matrimonium christianum, in se consideratum, non constituat statum evangelicae perfectionis, suo tamen modo vitam evangelicae perfectionis exigit et favet* ». Etenim omnes christiani, et coniuges quoque, tenentur ad

---

[9] Cf. p. 898.
[10] Cf. p. 899.
[11] Cf. p. 908.

perfectionem evangelicam (cf. textus *Mt.* 5, 48, a Pio XII citatus) et possunt attingere, quia consistit essentialiter in sola caritate: « plenitudo legis est enim dilectio » (*Rom.* 13, 10). « Status » perfectionis est medium quo facilius removentur impedimenta caritatis. Et in ipsa paragrapho de qua hic agitur haec necessitas perfectionis evangelicae supponitur ubi merito dicitur quod status matrimonialis aliquando exigit a coniugibus « actus heroicos ». Dico quod matrimonium hanc perfectionem *favet* quia, sicut dicitur in linea 24, paginae 4,[12] per matrimonium coniuges sanctificantur.

Linea 19: Loco dicendi de unitate et indissolubilitate, quod sunt matrimonio intrinsecae et essentiales, potius dicatur, sicut in textu citato Leonis XIII, quod sunt « *proprietates* intrinsecae et essentiales ».

Quoad paragraphum 13, pagina sexta,[13] linea 25: « Remedium concupiscentiae » est expressio augustiniana quae indiget explicatione. Quamquam enim, post peccatum Adae, sexualitas vitiatur concupiscentia, tamen in se mala non est et exercitio sexualitatis non est tantum remedium. Est modus perficiendi opus creationis et modus corporalis exprimendi amorem coniugalem. Dicatur ergo in textu quod remedium concupiscentiae ut finis secundarius matrimonii significat ordinationem sexualitatis ad suum finem legitimum.

Quoad paragraphum 16, pagina 8,[14] linea 5: Verba « revera et proprie » mitigant damnationem. Tamen remanet quod multi Patres proposuerunt matrimonium ut unum ex mediis realizandi imaginem Dei in hominibus.

Propono ut inter errores etiam adnumerentur illa eorum qui matrimonium considerant ut aliquam concessionem fragilitati humanae et, theorice vel practice, negant valorem eius et supernaturalem et naturalem.

Quoad paragraphum 17, linea 13: specificentur quae sint indebiti limites et conditiones. Sententia, sicut est, quasi nihil exprimit.

Linea 25: Forsan ibi fortius commendanda sunt opera praeparationis matrimonii. In regionibus canadensibus multum fructum afferunt.

Quoad paragraphum 27: De primatu viri (de qua in linea quarta paginae 35 [15]), notabo quod non est idem erga uxorem ac erga pueros. Propono ut haec distinctio clare indicetur. Melius esset, credo, loqui de auctoritate viri in mulierem et parentum in filios.

Clarius dicendum est quod primatus viri non est quodammodo viri privilegium personale, nec, multo minus, legitimatio durae illius domi-

---

[12] Cf. p. 908.
[13] Cf. p. 909.
[14] Cf. p. 910.
[15] Cf. p. 928.

nationis quam foemina post peccatum originale plerumque subiit (cf. *Gen.* 3, 16), sed potius functio amoris et servitii pro bono totius familiae. Notetur etiam quod vir et mulier sunt aequalis dignitatis quodque stricte aequales sunt circa ea iura quae constituunt ipsam essentiam contractus matrimonialis.

Quoad paragraphum 29, linea 5: loco verborum « circa numerosam prolem », dicatur « circa *numerum filiorum* ». Sufficit enim loqui de numero filiorum, quia iam dicitur in eadem sententia quod parentes generosi esse debent. Et impressio dari non debet quod omnes parentes christiani numerosam familiam habere debent. Quod non semper possibile nec secundum prudentiam christianam est, ut infra dicitur in textu.

Linea 15: Considerationes supernaturales non opponi debent considerationibus temporalibus et materialibus. Potius supernaturaliter considerari debent conditiones temporales. Ideo propono formulationem: « *In suis igitur decisionibus particularibus, fideles conditiones suas temporales et materiales in luce non tantummodo rationis sed etiam fidei et caritatis considerent* ».

Sententia lineae 26 incipiens a verbis « Suprema vero regula... » posponatur sententiae quae immediate illam sequitur. Et illa sententia incipiat a verbis « ipsa *autem* continentia... » potiusquam « *nam* ipsa continentia ». Ille ordo magis logicus mihi videtur.

Linea 3, paginae 41:[16] loco verborum « praeponi vel coaequari possunt valoribus... » dicatur « *seiungi* possunt *a* valoribus... ». Etenim ita melius significaretur quod diversi valores humani et supernaturales non separatim vel singillatim sed coniuncte considerari debent.

Haec est conditio actionis plene christianae.

Quoad paragraphum 30, linea 15: Tertia sententia, quae loquitur in specie de solutionibus problemati superpopulationis, tacere non deberet regulationem moralem natalitatis. Propono ut ponatur punctum post verbum « distribuendis » lineae 20. Et postea habeatur sequens sententia: « *De coetero, si inspicienda est aliqua regulatio prolis, haec fieri debet secundum normas conformes naturae et dignitati hominis prout supra proponitur, nunquam tamen per prolis contra legem divinam limitationem* ».

Sententia a linea 22 usque ad 26 aliter formuletur. Dicatur: « *Caveatur ne propagatio idearum* etc. ... *significet introductionem in familiam spiritus calculi et materialismi huic convictui omnino alieni* ». Haec enim formulatio mihi videtur verior.

---

[16] Cf. p. 932.

Quoad paragraphum 32, linea 26, loco verbo « sacra », dicatur « sua », ita ut includantur et vocationes sacrae et aliae vocationes.

Quoad paragraphum 36, relate ad errorem de qua agitur a linea 32 paginae 44 [17] hoc dicam: Si opportunum est censurare errorem illorum qui affirmant Ecclesiam exclusive fovere « educationem moralem unice legibus et timori innitentem », meo humili iudicio, credo quod etiam opportunum esset censurare errorem, non dico Ecclesiae, sed illorum qui « educationem moralem unice legibus et timori innitentem » dant. Sed credo potius quod utrumque censurare inopportunum est quia, propter fraternam caritatem, non est locum in Concilio tribunam praebere quaerelis personalibus. Propono ergo ut haec ultima censura paragraphi 36 tollatur.

Card. GRACIAS: *Pars Prima*: *Caput Primum*. Num. 4, pag. 5,[18] linn. 10-12.

Commissio vult condemnare omnia experimenta quae involvunt in laboratorio unionem inter semen viri et ovulum mulieris. Procurare hanc *unionem artificialem* inter germina humana utriusque sexus est intrinsece malum, ut indicat Nota 13, et hoc condemnatur. Ideoque hic aspectus huius unionis potest clare indicari, e. gr. sublineando verba « inter se uniendi », quae in linea 11 habentur. Semen viri licite potest obtineri mediis artificialibus pro causa medica; sed *unio* germinorum utriusque sexus in laboratorio numquam potest esse licita.

Caput Secundum. Num. 7, pag. 11,[19] lin. 10:

Verba « actus impudici », etiamsi communiter adhibentur, non sunt optima. Sic Fuchs in suo libro « De Castitate et Ordine Sexuali » habet: « A moralistis saepe vocantur actus *impudici,* quia laedunt pudicitiam, si ratione inhonesta ponuntur. Vox tamen melius evitatur, quia secus dicendum esset multos *actus impudicos,* sive in coniugibus sive in solutis, esse *honestos;* actus hi excitantes enim omnino liciti esse possunt » (pag. 120).

In loco « actus impudici » possimus forse adhibere voces « actus excitantes ».

Num. 7, pag. 11, linn. 11-16:

Commissio vult condemnare opinionem eorum qui dicunt quod deliberate quaerere delectationem in actibus « contra pudicitiam » est medium bonum ad observandam castitatem et evitandum peccatum

---

[17] Cf. p. 934.
[18] Cf. p. 894.
[19] Cf. p. 898.

« consummatae et perfectae luxuriae ». Damnatio haec est opportuna et apta; sed est difficile intellectu cur in linea 14 adhibentur verba « *sensualem* delectationem ». Delectatio enim tum in « actibus perfectis luxuriae » quam in « actibus imperfectis luxuriae » est *sexualis* non *sensualis*. Initio hoc saeculo Alberti et Antonelli, famosi moralistae, conati sunt distinctionem facere inter « delectationem *sensualem* » in « actibus imperfectis », et « delectationem sexualem » in « actibus perfectis ». Contra hanc distinctionem scripserunt Vermeersch et Gerald Kelly qui hanc distinctionem respuit. His diebus nemo est qui hanc distinctionem teneat, et certus sum quod commissio haec non vult defendere Alberti. Ideoque melius esset omittere verba « sensualem delectationem » et in loco eorum fortasse substituantur voces « parvam sexualem delectationem ».

In nota 15 (pagina 17 [20]) comparatio instituitur cum errore Michaelis de Molinos. Sed in nota ipsa dicitur comparatio non in omnibus sustineri, ideoque melius esset eam omittere.

Num. 7, pag. 11 [21] et nota 18, pag. 19: [22]

Nota haec dicit quod « quoad coeducationem, in se sola spectata, nihil expresse in Constitutione dictum habetur ». Quaerendum est utrum vox « coeducatio » refert ad coeducationem quoad initiationem sexualem. Considerato contextu verba referre videntur ad coeducationem quoad initiationem sexualem. Si res ita se habent, quid mirandum quod dare initiationem sexualem pueris et puellis insimul non consideratur quid malum et evitandum?

Fortasse Commissio non vult exprimere plus quam quod non est eius officium dicere de congruitate coeducationis in genere; et Commissio non vult dicere quod initiatio sexualis pro pueris et puellis insimul non est mala et evitanda. Res forsan possit clarius exprimi.

Pars Secunda: *Caput Primum*. Num. 14, pag. 7,[23] linn. 9-10.

Mihi videtur quod Commissio vult clare definire quod matrimonium « ratum et consummatum », quando ambae partes sunt baptizatae, non potest dissolvi ne a Summo Pontifice quidem. Ni fallor, sunt theologi Romae, qui, saltem privatim, opinionem tenent Summum Pontificem posse dissolvere matrimonium « ratum et consummatum »; vel dicunt saltem non probari eum non posse dissolvere talia matrimonia. Dubitandum non est quod Commissio has opiniones profunde examinavit, et, stando declarationibus Summi Pontificis Pii XII citatis sub nota 49,

---

[20] Cf. p. 902.
[21] Cf. p. 898.
[22] Cf. p. 903.
[23] Cf. p. 910.

concludit quod tales opiniones privatas theologorum non habent probabilitatem.

Ceterum animadversiones et Schema bona sunt. Commissio prudenter et caute procedit, et abstinet — quia forte illi inopportunum videtur — a decidendo controversias quasdam, e. gr. malitia intrinseca « amplexus reservati »; quando usus sic dicti « rhythm » vel « safe period » evadat peccatum mortale; quaestiones de sterilizatione temporanea quae involvunt definitionem claram « sterilizationis directae »; vel relatio exacta inter finem primarium et secundarium matrimonii. Non videtur quod Commissio proponat controversias graves ad eas resolvendas.

Card. GODFREY: 1. *In parte altera,* pagina vicesima quinta,[24] linea sexta, ubi dicitur « Increpat autem illos qui praetendunt, et quidem sub specie boni Ecclesiae, universaliter et per se loquendo, coniugia mixta potius esse promovenda quam toleranda ». Magni momenti est ut S. Synodus insistat hac de re, quia non desunt qui loquuntur de « apostolatu » matrimonii mixti, eo sensu quod matrimonia mixta promovenda sunt ad conversiones partium acatholicorum habendas. Etiam boni Catholici in hoc facile in errorem cadunt.

2. Item, pagina trigesima quinta,[25] linea secunda, his diebus quando multi « foeminismum », uti dicitur, propagant et multae mulieres non necessitatis causa absentes sunt per multum temporis spatium a foculari domestico, ut stipendia accipiant, auctoritas viri vel negatur vel in quaestionem vocatur. Ita evenit apud nos ut aliqui velint omittere verba hucusque traditionaliter adhibita in lingua anglica quibus sponsa promittit se « amare, honorare et oboedire ».

3. Dein in capite quarto, pagina quadragesima,[26] ubi de liceitate coniugibus utendi diebus praevisis infoecundis notum est quod multi in hac re decipiuntur et nesciunt distinguere inter media artificialia et naturalia restrictionis conceptionis, id quod Pius decimus secundus luculenter exposuit. Quaestio de superpopulatione in discussionem haud infrequenter venit et multi sunt persuasi ibi esse argumentum conclusivum pro usu mediorum artificialium vel aliorum mediorum, e. g. abortus. Bene ergo S. Synodus exponit positionem Catholicam. Viri etiam eruditi hoc argumentum sumunt et defendunt magno cum vigore sive ore sive scriptis. S. Synodus, ergo, clare et fortiter loquatur hac de re.

---

[24] Cf. p. 921.
[25] Cf. p. 928.
[26] Cf. p. 931.

4. De educatione prolis. Multum vociferatur de ignorantia liberorum de iis quae dicuntur « facta vitae ». Tendentia apud aliquos est favere instructioni dandae in scholis id quod, etsi periculosum, ab aliquibus urgetur etiam pro scholis mixtis: agitur uti patet de scholis acatholicis.

Apud acatholicos, praecipue, non satis intelligitur officium parentum in hac materia de initiatione sexuali.

Card. DÖPFNER: Schema huius Constitutionis quaestiones vere actuales, partim valde urgentes, pertractat modo doctrinali claro et plerumque etiam constructivo. Ea quae docentur et modus, quo dicuntur, in pluribus placent. Certe Commissioni Theologicae pro strenuo labore in conficiendo hoc schemate enixe gratias referre debemus.

Cum agatur tamen de re gravissima, de qua animi multorum excitati sunt quaeque in opinione publica particularem resonantiam habebit, non nimis facile contenti esse poterimus. Episcopos latere non potest, quot errores funesti in praxi pastorali evenerint sub inspiratione illorum manualium, quae hanc materiam nonnisi modo prohibitivo et analytico, magis iuridice quam sub lumine caritatis et dilectionis proposuerunt. Non est mirandum, si tot fideles scandalizati sunt per praxim confessariorum partim omnino inter se inconciliabilium, et praesertim per divulgationem alicuius conceptus de natura actus coniugalis, qui — uti videbatur — nonnisi naturam animalem considerabat aspectu personali unionis coniugalis neglecto vel tamquam causa secundaria proposito.

Fideles nostri, qui in matrimonio sub difficillimis condicionibus testimonium vitae christianae dare debent et volunt, desiderant a Concilio praeprimis *synthesim vere constructivam et attractivam,* in qua amor coniugalis sacramento consecratus suum locum visibiliter habeat. Nam talis amor fructum fert castitatis, fertilitatis pro hac vita et pro vita futura, ipse sustinet fidelitatem et omnes virtutes coniugales.

Schema nostrum plura perpulchre dicit de mysterio matrimonii et de caritate et amore; sed ex prima lectione aliquarum partium impressio oritur, ac si nonnisi cum aliquo taedio de amore coniugali locutio sit magis admonendo de periculis eius — minime spernendis — et depingendo falsificationes eius quam explicando veram naturam eius. Exempli gratia in toto capite de « ordine matrimonii christiani divinitus constituto » omnino nihil de amore coniugali invenitur quam damnatio — in fine capitis — sententiae eorum, « qui amorem coniugalem, in ipso ordine obiectivo, proclamant tamquam finem primarium » (pag. 8,[27]

[27] Cf. p. 910.

linn. 22 ss.). Gaudendum quidem est, quod non — ut aliqui cum sat grandi scandalo fidelium excultorum fecerunt — amor coniugalis tamquam aliquis finis secundarius inseritur. Nonne amor coniugalis in ipso ordine obiectivo secundum ipsius Dei intentionem constituit quodammodo formam et animam matrimonii, ita ut sine vero amore coniugali ipsi fines matrimonii nec concipi nec recte attingi possint? Alia exempla postea quoad particularia dicenda erunt.

Numerus damnationum minui poterit, ut eae, quae vere urgentes sunt habeant suum pondus suamque efficaciam. Aliquae monitiones et propositiones modo magis sympathico proponi poterunt, ne Concilium fortiter sustinendo doctrinam traditam contra tentamina periculosa suo modo docendi inutiliter ad iracundiam provocet filios Ecclesiae adhuc debiles.

Cum hac in materia iam periculosissima aversio ac permagna diffidentia quoad praxim pastoralem cleri et formulationes theologorum existant, cautissima cura in proponenda doctrina et regula pastorali adhibenda est. Nam salus animarum est superna lex. Ipsa excellentia doctrinae et dignitas matrimonii exigunt synthesim adhuc magis attractivam et persuasivam.

Pars prima: *De castitate et virginitate.*

Prooemium totius Constitutionis valde placet. Talis deberet esse ratio docendi et dicendi totius Constitutionis.

Pag. 3,[28] lin. 9, — et postea saepius — quaestio existit lexicographica de verbo « *continentia* », cum « continentia » hic simpliciter sine ulla additione contradistinguatur a casto connubio; sed praesertim etiam in casto connubio et in omnibus eius expressionibus maxime etiam virtus « continentiae » — Selbstbeherrschung, maitrîse de soi — necessaria est, immo quandoque *abstinentia.* « Continentia » in lingua latina non est *univoce* idem ac « continence » in lingua gallica moderna etc. ... Usus verbi « continentia » ambiguus esse videtur praesertim pag. 9,[29] lin. 9, ubi dicitur, quod « castitatis exercitium... in solis solutis annexam habeat continentiam ». Considerandum est, quod iam sat diffusa est illa falsa idea, secundum quam continentia (in sensu: moderationis) in matrimonio superflua apparet.

Pag. 4,[30] nn. 3 et 4, « natura sexus » valde imperfecte definitur, cum unice elementum materiale, scl. corporale respiciatur negligendo principium spirituale-personale, quo sexualitas humana specifice differt a

---

[28] Cf. p. 893.
[29] Cf. p. 897.
[30] Cf. p. 894.

sexualitate brutorum. Sexualitas specifice humana ordinatur ad « cognoscendum se invicem » in amore et communione vere personali matrimonii, cum sexualitas animalium nonnisi ad multiplicationem ordinetur. Aspectus spiritualis-personalis sexualitatis humanae nonnisi indirecte in hoc textu tangitur, nempe per damnationem illius sententiae, secundum quam homo etiam in sexualitate sua — praecise per elementum spirituale — i. e. per illum amorem, sine quo sexualitas humana depravaretur, portet in se imaginem Dei. Damnatio videtur tamen solummodo veras exaggerationes tangere.

Etiam in aliis locis consideratio corporalis-physiologica praevalet in definitione naturae unionis maritalis et proinde sexualitatis (cf. quae dicenda erunt ad Partem Alteram Constitutionis, pag. 23,[31] linn. 3-11).

Pag. 5,[32] linn. 6 ss.: Quaestio saltem moveri potest, utrum hae quaestiones particulares per ipsum Concilium solemniter definiri vel proclamari debebunt: nonne sufficit pro his rebus magisterium ordinarium?

Num. 5: Conceptus castitatis nimis arctus apparet, si solummodo exprimitur, quod per dominationem impetuum et affectuum sexualium sensus rationi subiciendus est, quod utique verissimum est. Praeter aspectum individualem etiam valor socialis ad essentiam castitatis pertinet. Hac enim virtute homo relationem suam naturalem ad alterum sexum et ad alta bona matrimonii secundum intentionem Dei libere affirmat et moraliter nobilitat aut per actuationem in matrimonio aut per liberam renuntiationem propter bona altiora. In castitate solutorum autem continetur dispositio mentis ad accipiendam vocationem aut ad virginitatem propter regnum caelorum aut ad matrimonium. Arcta haec definitio sexualitatis et castitatis — « dominare impetus affectusque sexuales » — valde probabiliter provocabit reactionem illorum, qui iam hodie doctrinam moralem Ecclesiae sicut saepe proponitur accusant eam esse unice restrictivam et prohibitivam. Insuper sic deficiunt motiva specifica et efficacia pro colenda castitate.

Pag. 10,[33] lin. 18: « Qua quis in sacra virginitate sese consecrat Dei famulatui ». Si sic intenditur quodammodo definitio virginitatis, tunc considerandum est hominem christianum iam per ipsum Baptismum omnino *Dei famulatui* consecratum esse et ex sua parte per vota baptismalia talem consecrationem ratificasse; amplius: etiam per matrimonii sacramentum fideles gratiae et muneri huius sacramenti correspondentes sese consecrant *Dei famulatui,* utique modo per talem statum determi-

[31] Cf. p. 920.
[32] Cf. p. 894.
[33] Cf. p. 898.

nato. Virginitas ergo non constituitur per famulatum Dei simpliciter, sed *per modum specialem huius famulatus Dei,* et magis adhuc et immediatius per illum *amorem Dei indivisum,* qui speciali huius vocationis praedilectioni divinae correspondet.

Propterea hanc mutationem propono: « qua quis in sacra virginitate ita se consecrat *amore indiviso, ut expeditius* « *sollicitus sit quae Domino sunt* » (*I Cor.* 7, 32), et propter regnum caelorum... ».

Pag. 10,[34] linn. 36 ss.: Formulatio, in se quidem recta, non placet, quia non satis cavet periculum magnum illius mentalitatis, quae in *caelibatu* praeprimis vel exclusive legalem obtemperantiam erga legem impositam (positivam) videt, cum secundum considerationes sanae theologiae et vitae spiritualis sit praeprimis electio ex parte Dei et vocatio ab homine liberrime acceptata. Lex autem positiva est nonnisi protectio fidelitatis in vocatione libere accepta et promissa.

Quaerendum erit etiam, utrum Orientalibus valde placeat, quod de hac alta et libera vocatione nonnisi « obligatio » et « onus » commendatur.

Liceat etiam quaestionem movere, utrum expressio « perfectae castitatis obligationes » exclusive et sine adiecto distinctivo de castitate caelibatus (de « perfecta castitate virginali ») adhibenda sit. Coniuges etenim christiani, a quibus actus etiam vere heroicos exigimus ad conservandam perfecte castitatem coniugalem, hodie hac in materia sensibiles sunt et sciunt etiam castitatem coniugalem debere habere suam perfectionem, i. e. debere esse « perfectam castitatem coniugalem ». Unaquaeque virtus christiana suam exigit perfectionem. Propterea castitas virginalis, etsi in relatione ad castitatem coniugalem adhuc altior et beatior sit, melius non distinguatur tamquam virtus perfecta a virtute imperfecta. Insuper practice et virgines et coniuges, generaliter loquendo, in hac vita adhuc semper tendere debent ad plenam perfectionem virtutis.

Nova propterea redactio proponitur pro lin. 36 ss.: « et sacrorum ministros ritus latini (normaliter) nonnisi eos eligit et assumit, qui volenter libenterque ex probata vocatione perfectam sacri caelibatus castitatem perpetuo servandam amplectuntur, eandemque rituum orientalium ministris, si vocatos se sentiunt, suaviter commendat ».

Pag. 11,[35] lin. 35 loco expressionis « quasi » (italice adhibitae) latinitas magis suadet « paene ».

Pag. 13,[36] lin. 6: « Castitas » hic simpliciter loco « castitatis *virgi-*

[34] Cf. p. 898.

[35] Cf. p. 899.

[36] Cf. p. 899.

nalis » adhiberi videtur. Similiter pag. 22,[37] nota (25) versus finem expressio « castitas perpetua » simpliciter adhibetur pro perpetua castitate caelibatus; et tamen etiam coniuges obligati sunt ad perpetuam castitatem. Talis sermo possibilis est, si monachus pro monachis loquitur vel scribit; sed si S. Synodus pro toto mundo loquitur, insuper in Constitutione de matrimonio, tunc nomen « castitatis » non debet restringi pro illa specie castitatis, quae sacrae virginitati propria est. Nova redactio proponitur: « speciales obligationes castitatis *virginalis*... ».

Pag. 14,[38] linn. 8 ss.: Propositio ab Alexandro VII damnata hic melius non citaretur, cum in contextu sine ulteriore explicatione adducta locum det falsae interpretationi ipsius textus Constitutionis.

Pag. 16,[39] linn. 1-4: Textus citatus omittatur propter sensum ambiguum; « castitas » enim, ad quam utique etiam castitas coniugalis pertinet, non est « res angelica », sed virtus typice hominem decorans et implicans. Homo modernus hic obiciet verbum pernotum Blasii Pascal, secundum quod ille, « qui vult hic in terra educare angelos, praeparat bestias ».

Pars altera: *De matrimonio et familia.*

Pag. 3,[40] lin. 17: Si indolem specialem huius Schematis consideramus, tunc forsitan non sine ratione textus classicus inter citationes omissus est, ubi agitur de exponenda divina intentione « in creando hominem et feminam », nempe *Gen.* 2, 18-25, qui textus illam hic neglectam communionem personalem inter hominem et feminam praeprimis exprimit. Postea tamen textus in linea 24 (pag. 3) citatur, sed solummodo ad illuminandam « multiplicationem generis humani ». Ibi potest omitti, quia textus non loquitur de multiplicatione. In linea 17 sic legatur: (cf. *Gen.* 1, 27 s.; 2, 18-25; 5, 2; *Mt.* 19, 4 s.).

Pag. 3, lin. 25 s.: Constructio magis logica erit, si post « sacrum » (3) punctum ponitur; nam ea quae sequuntur post « immo » non introduci possunt cum « igitur » praecedenti.

« Est igitur matrimonium origine, fine, natura sua bonum et sacrum (3). Immo pro baptizatis a Christo Domino ad sacramenti dignitatem est elevatum (4) ».

Pag. 4,[41] linn. 16 ss.: Forsitan expresse hic dici potest, quod sponsi christiani nonnisi *tamquam ministri Christi et Ecclesiae* huius sacramenti ministri sunt: ergo lin. 17: « tamquam ministri Christi et Ecclesiae efficiantur per... ».

[37] Cf. p. 906.
[38] Cf. p. 900.
[39] Cf. p. 901.
[40] Cf. p. 907.
[41] Cf. p. 908.

Pag. 4-5,[42] n. 11 (Matrimonium et sacra virginitas). Hic sine ratione evidenti reassumitur vel potius repetitur thema iam in Parte prima n. 6 expresse tractatum. Melius ergo ea quae hic dicuntur uniantur cum illo n. 6.

Pag. 5, lin. 16: indissolubil*e* (matrimonium) loco indissolubili*s*.

Pag. 5, lin. 35 - pag. 6,[43] lin. 34: Haec praesentatio valde *analytica* finium matrimonii non multum facit ad alliciendum consensum hominis moderni, qui magis desiderat synthesim persuasivam inter amorem coniugalem et naturalem supernaturalemque eius fertilitatem. Quare non dicitur omnes hos fines eo rectius et efficacius attingi, quo maior et purior amor coniugalis omnia informat et nobilitat? Quomodo coniuges filios non solum libenter procreare, sed etiam digne educare possunt, si se invicem non amant? Quomodo matrimonium potest esse « remedium concupiscentiae », si non omnes relationes coniugales magis magisque in dies fiunt expressio amoris coniugalis? Et haec valent pro ipso ordine obiectivo, i. e. pro ordine, sicut « Deus eum intendit ».

Non solum ex studiis et investigationibus sociologorum empiricorum, sed ex ipso contactu cum fidelibus nostris nos pastores Ecclesiae scimus, quomodo talis nuda praesentatio finium — verbo amoris omnino reticito — oppositionem optimorum quorumque provocet. Malum in hoc capite eo magis imminet, quod amor una sola vice nominatur, nempe ut condemnetur eius momentum sine ulterioribus explicationibus. Considerandum est, quod Concilium non solum pro theologis loquitur, qui pro suo quisque modo membra per solam distinctionem analyticam disiecta postea coniungunt. Constitutio nostra coniuges christianos modo persuasivo alloqui debet, ita ut libenter onus etiam familiae numerosae assument. Nostra convictio est familias numerosas evanescere, hedonismum autem triumphos suos reportare praecise, quia verus amor coniugalis refrigescit. Non autem sufficit amorem coniugalem tamquam virtutem vel tamquam finem subiectivum postea adiungere, si ex ipsa structura obiectiva matrimonii quodammodo exclusus est.

Totum hoc caput, secundum nostram opinionem, penitus retractari debet.

Pag. 8,[44] linn. 22 ss.: Si hic iam damnatio quoad amorem coniugalem omnino desideratur, saltem etiam addatur damnatio contra eos, qui ordine obiectivo et subiectivo disgregato putant fines matrimonii posse obtineri amore coniugali spreto vel neglecto. Nova proponitur redactio:

---

[42] Cf. p. 908.

[43] Cf. p. 909.

[44] Cf. p. 919.

« ... et amor coniugalis, *posthabita prolis procreatione educationeque,* proclamatur tamquam finis primarius (51). *Sed non minus illi vituperentur, qui quocumque modo momentum amoris coniugalis minuunt vel putant fines matrimonii supra expositos obtineri posse amore coniugali spreto vel neglecto* ».

Pag. 6,[45] linn. 7 s.: Locutio « ut nulla humana voluntate actibus contra naturam excludi possit » non videtur satis clara. Si recte intelligo, redactio vult dicere: hoc sensu essentialis, ut omnino nefas sit eam humana industria actibus contra naturam excludere.

Si haec interpretatio nostra recta est, tunc *logice* haec thesis post sequentem poni debet. Fundamentalius enim est, quod ipse validus consensus se referat ad actus per se et naturaliter generationi servientes. Deinde sequitur logice, quod non licet in executione consensus illius naturalem ordinationem actuum ad procreationem corrumpere. Praeterea thesis, quae hic tamquam prima ponitur, nonnisi negative et quidem solummodo quoad singulos actus definit finem primarium. Forsitan hic prius positive loquendum de prompta mentis et voluntatis dispositione sponsorum serviendi, in quantum prudentia christiana suadet, huic fini primario. Hoc quoad finem primarium plus esset quam solummodo excludere actus contra naturam huius finis. Ut enim doctrina de sic dicta « continentia periodica » probat, procreatio et educatio prolis est *magis* finis primarius totius matrimonii (in sensu totali) quam singulorum actuum (in sensu disiunctico).

Pag. 8,[46] linn. 2-6: Haec propositio est valde difficilis intellectu. Videtur — quod certe non potuit esse intentio Commissionis theologicae — hic doceri *matrimonium non esse vere et proprie sacramentum.* Sacramenta sunt enim « media specifica attingendi perfectionem eam, qua revera et proprie homo sit imago Dei et Sanctissimae Trinitatis ». Forsitan redactor voluit affirmare matrimonium non esse medium *necessarium* attingendi... vel matrimonium non esse *unicum* medium specificum... vel matrimonium saltem per se non dare *primam* iustificationem.

Ad textum prout iacet mihi dicendum videtur: Sententia damnata, quae tenet matrimonium — utique inter baptizatos — « esse medium specificum attingendi perfectionem eam, qua revera homo sit imago Dei et Sanctissimae Trinitatis » esse omnino orthodoxam aut saltem facile in sensu orthodoxo explicari posse. Ipsa autem damnatio hic proposita prout iacet non facile conciliari potest cum doctrina definita qua tenetur matrimonium esse vere sacramentum.

Cum altera ex parte nemo doceat — in quantum scimus — matri-

---

[45] Cf. p. 909. [46] Cf. p. 910.

monium esse unicum medium specificum etc., cumque superioritas virginitatis iam saepius in hac Constitutione instanter doceatur, propono, ut haec thesis obscura et ambigua *omnino deleatur.*

Pag. 19[47] in fine notae (51) post verbum « superextollunt » cautius inserendum esset « omnimodo et absolute », quia alias nota reprobare videtur doctrinam « Casti Connubii » et Catechismi Romani ibi allatam. Nam si amor coniugalis intelligitur *in sensu recto et completo,* et quidem in nostro ordine supernaturali — tamquam amor ex ipsissima sua natura et finalitate ad bonum prolis ordinatus et caritate et dilectione supernaturali informatus — tunc sine ullo errore et periculo potest et debet proclamari « primaria matrimonii causa et ratio » (*Casti Connubii,* Denzinger 2232).

Pag. 20,[48] linn. 4 s.: « vel *aliud* legitimum *impedimentum* ». Haec formulatio non est tam felix et exacta quam textus Pii XII in nota (1) pag. 25[49] allatus: « se non si provi che egli, o vi abbia liberamente rinunziato o sia incapace di contrarre matrimonio... ». Iam non bene sonat, si iuxtaponuntur « vera incapacitas » et « aliud legitimum impedimentum »; nam sunt duae diversae categoriae, non eiusdem generis. Praeterea Ecclesia nullum umquam posuit impedimentum, quod interdicat simpliciter *omne* matrimonium — praescindendo a praevia liberrima renuntiatione (per vota perpetua vel per susceptionem sacri caelibatus). Praeter casum liberae renuntiationis ab Ecclesia acceptatae et ratificatae nullum ergo impedimentum in sensu huius Constitutionis existit, nec legitime existere potest: « Ius ineundi matrimonium nemini potest negari, nisi probatur eum libere renuntiasse aut esse incapacem propter defectum corporis vel mentis ».

Pag. 21,[50] lin. 28: Timeo ne textus, qui sine interpretatione *absolute* de gravitate huius peccati loquitur, ansam det una ex parte rigorismo erga debiles, altera ex parte maiori aversioni multorum fidelium. Eadem veritas suavius et clarius exprimi potest.

Si diceretur « intrinsece malae haberi debent », cum nota (14) omnino clarum iam esset, tales peccaminosos actus esse etiam graviter peccaminosos, si elementa subiectiva adsunt. Mihi magis placeret sub aspectu pastorali, si tota propositio positive magis et dynamice exprimeretur distinguendo etiam inter illum onanismum, qui prodit defectum dispositionis quoad procreationem et educationem prolis, et illa peccata debilitatis, quae non raro eveniunt apud bonos etiam coniuges, qui quam maxime volunt familiam numerosam. Adiungatur in hoc sensu

---

[47] Cf. p. 918.
[48] Cf. p. 918.
[49] Cf. pp. 921-922.
[50] Cf. p. 919.

post (15) in linea 31: « Tamen permagna est differentia inter mala proposita et artificia eorum, qui ex egoismo abhorrent ab implendo fine primario matrimonii, et solam debilitatem eorum, qui secundum christianam prudentiam filios omnino desiderant, sed quoad virtutem continentiae quandoque deficiunt. Attamen et hi graviter obligantur, ut ad plenam tendant virtutem castitatis coniugalis ».

Pag. 21,[51] linn. 31 ss.: Quod de amplexu reservato dicitur omnino *nil specificum* enuntiat, nam idem de omni re possibili eodem sensu valet. Sufficit ergo Monitum S. Officii 30 iunii 1952. Si hoc Monitum expresse inculcatur per S. Synodum, non autem alia etiam Monita, tunc falsa impressio oriri poterit, ac si Synodus non approbet vel abolere velit alia Monita. Praeterea quaestio, quae certe habet suum momentum, tamen non est *tanti* momenti, ut expresse a S. Synodo tractetur.

Pag. 21, linn. 33-40: In duabus propositionibus, qui per verbum « quoque » iuxtaponuntur, duo crimina damnantur. Sed non video, quomodo inter se differant. Nam in prima et in secunda propositione agitur de occisione directa vel indirecta foetus. « Abortus enim therapeuticus », de quo in prima propositione, idem est ac « foetus nondum nati directa destructio », de qua in secunda propositione tractatur. Deleatur ergo in lineis 39 s. « vel foetus nondum nati directam destructionem operari », vel deleatur saltem in linea 37 « quoque ».

Pag. 22,[52] linn. 12-15: Constructio non est valde logica, si dicitur: « A peccato adulterii non excusat adulterium solis actibus internis commissum ». Quomodo enim adulterium a peccato adulterii excusare potest? Nova ergo formulatio quaerenda est; forsitan sic: in fine lineae 14 punctum; deinde nova propositio sic: « Immo, dicente Domino, omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est in corde suo (*Mt.* 5, 28) ».

Pag. 22, linn. 16-25: Propositio certissima est. Sed tamen, si tam statice proponitur, potest ansam dare falsae praxi pastorali, quae fructus quaerit, antequam arborem plantaverit et coluerit. Ut enim a coniugibus christianis, qui saepissime hodie in societate dechristianizata et depravata vivunt, vere actus heroicos in castitate matrimoniali et in vita familiari sperare possimus, prius eos ad fidem, spem et caritatem maxime vivam educare debemus. Forsitan in linea 20 sic mutari poterit textus propositus: « possunt, si secundum mandatum Domini omnibus viribus ad perfectionem vitae christianae tendunt stabiliter crescentes in fide, spe et caritate et in omnibus virtutibus. Deus enim... ».

---

[51] Cf. p. 919.

[52] Cf. p. 919.

Pag. 22-23,[53] n. 20: Quae de caritate coniugali et de amore coniugali hic dicuntur, sint valde egena. Iam primo ictu videtur quod accentus iacet super restrictiones et damnationes. Deest visio constructiva quoad *functionem* integrantem amoris coniugalis.

Pag. 23, linn. 3-11: Descriptioni valde specificatae errorum quoad amorem coniugalem et eius naturam descriptio positiva *valde generalis* opponitur. Si enim dicitur, quod amor coniugalis ponitur « in divinae legis ex toto corde observantia », hoc idem iisdem verbis de omni alia virtute proclamari potest. Ergo nihil specificum de vera natura amoris coniugalis profertur.

Si textus in lineis 2 sq. confertur cum nota (25) pag. 30,[54] tunc apparet, quod redactor asserere vult, *amorem coniugalem non pertinere « ad obiectum consensus matrimonialis »*. Haec thesis implicat graves difficultates: sic enim « actus per se apti ad prolis generationem » — in quantum obiectum consensus matrimonialis constituunt — *solummodo physiologice sub specie animalis* considerarentur! Deinde sic in determinatione *naturae* actus coniugalis introducitur reductio *naturae* actus hominis ad solam *naturam physiologicam*. Actus autem coniugales per se apti ad finem primarium adimplendum sunt *actus personales*. Et solummodo sic — includendo expressionem naturalem amoris coniugalis — referuntur ad significationem supernaturalem. Non actus mere physiologice recti, sed actus per se et ex natura sua sunt signum amoris personalis (utique specificati per finem primarium) possunt referri ad significationem sacramentalem.

Alia ex parte propositio in textu pag. 23, linn. 2 s., potest explicari etiam in sensu recto. Sed Constitutio quam maxime ambiguitates inde ab initio excludere debet. Nova proponitur formulatio: « Ne tamen dicatur consensum nuptialem invalidum esse, si de facto amor coniugalis deficit. Neque verus amor coniugalis potius quam in reverentia, sincera aestimatione, benevolentia, benignitate, bonitate, longanimitate, zelo salutis aeternae ponatur in quadam animae mollitie... ».

Pag. 24,[55] linn. 9-13: Cum principium generale admittit exceptiones non deberet tam absolute proponi. Exempli gratia: si viduus non-catholicus honestus praecise ad hoc quaerit sponsam catholicam, ut filiis e primo matrimonio natis impertiat educationem plane catholicam, tunc bonum religionis non exigit, ut tale « matrimonium mixtum vitetur ». Addatur ergo expressio, quae indicet exceptiones non esse exclusas:

---

[53] Cf. p. 920.

[54] Cf. p. 925.

[55] Cf. p. 921.

« Bonum religionis *plerumque* exigit » vel « bonum religionis *communiter* exigit... ».

Pag. 33,[56] n. 34: Suadeo instanter, ut nota (34) supprimatur, quia textus illius « Breve » citati particularem situationem temporum bellorum religiosorum reddit. Si fratres separati hunc textum in nostra Constitutione citatum invenient, scandalum certo certius sument. Praeterea non potest probari, quod asserit illud Breve. Hodie nostris temporibus fontes historici exstant et probant contrarium: cf. exempli gratia Canonem 10 Concilii Laodiceni (372), qui solummodo interdicit inire indiscriminatim (adiaphorios) matrimonia mixta (Mansi II, col. 565), et magis adhuc Canonem 31 eiusdem Concilii, qui expresse approbat matrimonia illa mixta, quae vere sperare sinunt, ut consors postea fidem catholicam profiteatur (Mansi II, col. 570).

Liceat mihi hac occasione exprimere primam meam impressionem generalem: textus in notis citatos non ubique esse selectos cum plena indifferentia scientifica, sed quandoque electum esse solummodo id, quod probare debet, non autem id, quod maiorem prudentiam in asserendo vel non asserendo suaderet.

Pag. 35,[57] linn. 2 ss.: Ut postea sub eodem numero aliis verbis dicetur, « auctoritatis principium » non « residet » sub omni respectu et simpliciter in solo viro. Propterea haec phrasis modificetur: « ... erit minister vester, *et illud Eph.* 5, 21: *Subiecti invicem in timore Domini. Servata aequali viri et mulieris dignitate et plena aequalitate iurium circa ea quae constituunt ipsam contractus matrimonialis essentiam* (cf. *I Cor.* 7, 3 ss.), *agnoscendus est quidam primatus viri in uxorem,* qui confirmatus et elevatus est per sacramentum... ».

Pag. 35, lin. 4: Deleatur « *et liberos* », quia primatus viri in mulierem non est eiusdem speciei ac primatus parentum in liberos. In sociologia familiae moderna tamquam typicum habetur pro particulari structura patriarchalismi, si primatus viri in mulierem aequiparatur primatui viri in liberos. Cum autem Constitutio evidenter non velit definire vel insinuare patriarchalismum tamquam structuram semper et ubique validam, haec iuxtapositio in linea 4 evitari potest. Practice postea omnino indistincte locutio est de auctoritate *parentum* in liberos. In linea 13 sq. mutetur (ut unitas auctoritatis parentum magis explicetur): « patris auctoritati *associatam* ».

Pag. 40,[58] lin. 29: « *Continentia* illicita evadit ». Usus verbi « con-

[56] Cf. p. 927.
[57] Cf. p. 928.
[58] Cf. p. 931.

tinentiae » aliquomodo alienus est a sensu correspondenti verbi « *in*continentiae » in loco S. Scripturae citato (*I Cor.* 7, 5: « Ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram »). « Continentia » est virtus. Quomodo ergo « illicita evadit »? Sed est solummodo quaestio latinitatis, quam solvere ipse non possum. Forsitan circumscriptio secundum modum Apostoli quaerenda erit: « Nam et " fraudare invicem ", nisi forte ex consensu ad tempus, advertente Apostolo coniugibus occasio magnarum tentationum esse poterit (*I Cor.* 7, 5) ».

Pag. 40,[59] lin. 29: mihi videtur valde bonum et peropportunum.

Pag. 41,[60] linn. 5-15: Praesentatio doctrinae non omnino logica apparet. Nam ex una parte possibilitas « superpopulationis absolutae » praecise respectu « indolis spiritualis agentis humani » excluditur, altera autem ex parte negatur simpliciter omnis obligatio restringendi prolis multiplicationem ex solo timore superpopulationis absolutae. Deinde autem propter superpopulationem relativam viae legi divinae conformes illustrantur. Non omnis prohibetur — si recte intelligo — prolis limitatio vel regulatio, sed solummodo ea, quae contra legem divinam est.

Nonne hic locus esset pro monito S. Synodi, cum toties ficte invocetur « superpopulatio » tamquam argumentum pro limitatione prolis in nationibus, ubi revera non solum bonum naturale et supernaturale familiae, sed etiam bonum societatis copiosiorem prolem exigeret? Pro benigna consideratione proponuntur aliquae modificationes:

Lin. 5: « Nulla sane obligatio *nullumque ius* restringendi *his nostris temporibus* prolis multiplicationem ex solo timore futurae superpopulationis... deduci potest ».

Lin. 10: « Insuper theoria futurae " superpopulationis absolutae " competentibus nonnisi positis plurimis condicionibus contingentibus consideratur nec ullo modo a priori *ut certa* probari poterit, nisi... ».

Pag. 44,[61] lin. 32 - pag. 45,[62] lin. 10: Responsum contra diffamantes Ecclesiam non satisfacit, si *unice* hic praecepta negativa « cum timore et tremore » inculcantur. Unum enim faciendum et alterum non negligendum. Responsum primarium certe debet esse, quod Ecclesia semper docuit semperque docebit: « Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut teipsum » (*Gal.* 5, 14); « plenitudo legis est dilectio ». Tunc secundarie dicendum est, quod de facto in Constitutione dicitur. Forsitan parva additio aliquomodo sufficit: pag. 45,[63]

---

[59] Cf. p. 931.
[60] Cf. p. 932.
[61] Cf. p. 934.
[62] Cf. p. 934.
[63] Cf. p. 934.

lin. 2: « quomodo ipse Christus, *qui Ecclesiae suae credidit novum et magnum mandatum caritatis*, urserit Decalogi etiam... ».

Ne autem haec apologia ansam det illis, qui reapse non raro in sinu Ecclesiae, praesertim ultimis temporibus, magis moralitatem prohibitivam et motiva timoris quam legem caritatis applicaverunt, addatur pro istis etiam monitum. Insuper in hac quaestione centrali moralitatis christianae usque ad modum loquendi de fratribus separatis cogitandum est, qui valde mirabuntur, si contra accusationes tales S. Synodus *solummodo* praecepta negativa urget. Propterea addatur pag. 45,[64] lin. 10: « se tradunt. — In his omnibus autem Ecclesia numquam cessabit monere: " Caritatem habete, quod est vinculum perfectionis: et pax Christi exsultet in cordibus vestris " (*Col.* 3, 14 s.) ».

Pag. 45, linn. 14 s.: Quaestio solius latinitatis: Cum tota finalitas magis tempus praesens et futurum quam tempus praeteritum respiciat, logice — non obstante forma antecedente « videbantur » — melius forse dicatur « innotes*cat...*, agnos*catur,* exprim*atur* ». Consulantur latinistae!

Card. ALFRINK: Sine dubio haec Constitutio de Castitate etc. pertinet ad documenta maximi momenti, quae Concilio proponuntur et quae per Concilium Ecclesiae et mundo praesentabuntur. Non tantum catholici, sed etiam acatholici attente exspectant, quid Ecclesia dicat de ista materia quae pro tota vita humana et sociali tantum habet momentum.

In genere autem Constitutio videtur laudanda, quia non tantum errores condemnat, sed in sensu positivo doctrinam Sacrae Scripturae et Ecclesiae de matrimonio describit.

Quaedam autem inveniuntur quae — mea humili opinione — emendari possunt.

I. Dicere liceat quaedam de compositione Constitutionis.

Constitutio agit 1) De Sexibus; 2) de castitate solutorum et de virginitate; 3) de matrimonio et familia.

Praeferenda videtur alia compositio secundum hunc ordinem: 1) De sexibus; 2) de castitate solutorum; 3) de matrimonio et de familia; 4) de virginitate sacra.

Rationes sunt hae: 1) Videtur ordo magis logicus quia matrimonium est status hominum normalis. 2) Evitatur confusio et permixtio quae nunc adest, inter castitatem solutorum et virginitatem sacram. Sic melius et clarius loqui potest Constitutio de castitate eorum qui adhuc soluti ad matrimonium tendunt necnon de castitate eorum, qui quavis

[64] Cf. p. 934.

ex ratione numquam ad matrimonium perveniunt et soluti remanent, quin virginitatem sacram aemulentur. Sunt nempe tres cathegoriae, quae in materia castitatis iisdem normis moralibus reguntur, sed quarum conditiones valde sunt diversae. 3) Melius et fusius de sacra virginitate loqui potest Constitutio quam nunc facit, et quidem sine oppositione ad matrimonium, sicut in ista Constitutione fit. Videatis in parte altera Constitutionis num. 11 qui paragraphus hic videtur esse extra locum.

II. Quod Constitutio de finibus matrimonii dicit, speciatim in altera parte Constitutionis num. 13 — etsi in genere est verum — paululum lucis afferre videtur in discussione quae hodie de ista materia agitur. Est quaedam confusio et discrepantia in ista materia propter diversum modum cogitandi et loquendi qui existit inter multos modernos (de cetero bene catholicos) et alios qui modo traditionali de fine primario et secundario matrimonii loquuntur. Inter se non se intelligunt, quia alia lingua loquuntur — ex una parte lingua iuridica, qua matrimonium *mere* consideratur ut contractus — ex alia parte lingua psychologica, humana, sed etiam nisi fallor theologico-biblica, qua matrimonium primarie intelligitur ut societas vitae inter duos homines qui se amant et filios procreant.

Vehementer optandum esset ut Concilium per hanc Constitutionem in discussione ista sat confusa lucem afferre posset desideratam. Timeo autem ne ista Constitutio — quia nihil aliud facit quam modum cogitandi traditionalem tradere — multos decipiet.

Sine dubio Constitutio debet doctrinam catholicam de matrimonii finibus illibatam tradere. Quaestio est autem an iste modus cogitandi iuridicus revera ad doctrinam catholicam pertineat. Matrimonium est revera contractus, sed estne unice contractus, an habet etiam alia elementa quae magni sunt momenti? Et nonne esset possibile veram doctrinam catholicam tradere alio quodam modo cogitandi?

Si Constitutio in pag. 8 [65] linea 22 et seq. improbat theorias quibus amor coniugalis in ipso ordine obiectivo proclamatur tamquam finis primarius dubito an terminologia qua Constitutio hic utitur bene quadret cum ideis contra quas vult pugnare.

Quaestio hic est nempe de functione, de positione amoris coniugalis in matrimonio. Et forsan Sacra Scriptura potest nos docere in ista materia. Iam in libro Genesi dicitur et postea hic textus a Christo Domino citatur: Ideo relinquet homo patrem et matrem et adhaerebit uxori suae.

---

[65] Cf. p. 910.

Adhaerebit — vox hebraica *dabaq,* in lingua graeca *kollao,* denotat coniunctionem physicam, corporalem, sexualem; sed insuper indicat coniunctionem psychicam quae in vinculo amoris coniugalis existit, sicut patet ex aliis locis in quibus idem verbum adhibetur ad indicandam unitatem amicitiae aut ad indicandam relationem quae inter discipulum et magistrum existit, in quibus coniunctio psychica magis elucet quam coniunctio physica. Ipse locus Sacrae Scripturae de quo agitur hoc idem insinuat, dum relatio coniugalis comparatur cum coniunctione inter parentes et filios quae utique psychica est et amorem supponit.

Amor coniugalis hic enuntiatur quae amorem erga parentes superat et hominem ad suam coniugem pellit. Amor coniugalis non videtur hic intellectus esse ut sequela matrimonii sed ut causa matrimonii. Nupturientes matrimonium volunt *quia* se amant. Amor coniugalis est potius elementum matrimonii ipsius quam eius sequela.

Praecise propter hunc amorem coniugalem in universa Sacra Scriptura Veteris et Novi Testamenti matrimonium est symbolum relationis inter Jaweh et populum Dei, Israel.

Et culmen huius modi cogitandi invenitur apud sanctum Paulum, qui matrimonium inter baptisatos videt ut symbolum relationis inter Christum et Ecclesiam. Utique propter amorem coniugalem qui est imago amoris Christi erga Ecclesiam.

Sacra Scriptura videt hoc vinculum amoris coniugalis non ut finem matrimonii, nec finem primarium nec secundarium. Potius est elementum quoddam constitutivum ipsius matrimonii. Non in eo sensu quod sine elemento isto matrimonium esset invalidum, sed quodam modo deficiens, imperfectum, incompletum. Pertinet amor coniugalis ad matrimonium ipsum, saltem si non *mere* consideratur matrimonium ut contractus iuridicus. Et finis primarius huius vinculi amoris coniugalis in sensu obiectivo remanet proles qui ex hoc amore concipitur, etsi coniuges actum coniugalem perficientes non necessario hunc scopum primarie intendunt.

Nisi fallor hic est modus cogitandi modernorum catholicorum — modus cogitandi magis psychologicus, magis humanus, magis etiam theologico-biblicus.

Et nisi fallor, doctrina vera catholica de natura matrimonii et de finibus matrimonii cum hoc modo cogitandi coniungi potest.

Si fautores huius modi cogitandi se opponunt contra modum cogitandi traditionalem, non pugnant contra doctrinam catholicam, sed contra modum cogitandi *mere* iuridicum.

Ex utraque parte videtur adesse sat magna confusio. Et bonum esset, si Constitutio de qua loquimur, posset afferre quandam lucem.

Ideoque Constitutio se liberet de modo cogitandi traditionali *mere* iuridico et profundius consideret functionem amoris coniugalis in ipso matrimonio. Forse Constitutio posset discere aliquid in ista materia ex Encyclica *Casti Connubii* Papae Pii XI f. m. quae de amore coniugali diversa pulchra continet. Certum videtur quod permulti fideles tale quid a Concilio avidius exspectant.

Card. SUENENS: Si multa in particulari placent, *non placet* in genere « perspectiva », ut ita dicam, sub qua textus praesentatur.

Schema propositum fere unice fundatur in consideratione biologica sexus et sexualitatis, ac proinde tantummodo aspectum « genitalem » ante oculos habet. Exinde aspectus specifice humani tantummodo indirecte ac mediate attinguntur.

In tali perspectiva fructus recentioris indagationis in hoc campo evidenter nullo modo assumi possunt. E contrario videntur contradicere traditionales catholicae doctrinae affirmationes. Tantummodo inter damnatos errores relegari possunt.

Hodie videtur necessarium praesentare doctrinam catholicam sese referendo ad authenticam anthropologiam circa sexum et sexualitatem, quae assumendo considerationes biologicas propriam humanam significationem sexualitatis in lucem ponit. In hac tantum perspectiva quidquid valoris est in recentiorum indagationibus, intelligi potest ac in traditionali doctrina assumi potest.

Quoddam exemplum adducitur.

Sensus sexualitatis et imago Dei (Pars I, c. I, 3, pag. 4,[66] lin. 15 et n. 6, pag. 6[67] - Pars II, c. I, 16, pag. 8,[68] lin. 5 et pag. 18,[69] n. 47).

In perspectiva anthropologica sexualitas in homine intelligitur ut vocatio, ut invitatio ad « dialogum amoris » ad aedificandam foecundam communitatem. In tali contextu dualismus sexualis considerari potest ut constituens hominem ad imaginem Dei, siquidem constituit radicem communitatis amoris ad imaginem Sanctissimae Trinitatis.

Unio coniugalis inter virum et mulierem in Sacra Scriptura, praesertim apud Prophetas, praecipuum symbolum est foederis et amoris Deum inter et populum suum. In Novo Testamento elevata est ad dignitatem sacramenti novi foederis, ut symbolum unionis et amoris Christum inter et Ecclesiam.

In considerationibus « biologicis » e contra omnis referentia sexualitatis (genitalitatis) ad « imaginem » Dei evidenter ut erronea et inin-

---

[66] Cf. p. 894.
[67] Cf. p. 895.
[68] Cf. p. 910.
[69] Cf. p. 917.

telligibilis apparere debet! Tali modo autem vera doctrina recentiorum auctorum non attingitur.

Pars Prima, caput II: *De castitate.* Notio castitatis in genere nimis coarctari videtur ad « dominium » in corpore et affectibus sexualibus. Ratio est quod sexualitas tantummodo consideratur sub aspectu « biologico » et non sufficienter in perspectiva « anthropologica ».

Castitas considerari debet ut progressiva realisatio modus existendi et agendi secundum sensum et valorem sexualitatis. Omnes conditiones specifice humanae educationis viri ac mulieris ante oculos ponendae sunt, spectata « dimensione sexuali » existentiae humanae.

Attitudo in campo genitali apprehenditur ut aspectus maximi momenti generalis humanae attitudinis, spectato eius sensu: est enim expressio amoris « coniugalis » cuius sensus ultimus realisatur in procreatione et educatione prolis.

Pars Altera, Caput I, 12, pag. 5 [70] (*Proprietates*). Utile esset notare quod proprietates matrimonii, ut realisari possent, supponunt sufficientem evolutionem societatis humanae. Uti iam dixit Sanctus Thomas, quaedam conditiones sociales exiguntur ut homo secundum « legem naturae » vivere possit (*Summa Theologica,* Suppl. 41, a. 1 ad 2 et ad 3).

Pars Altera, Caput I, 13, pag. 5-6 [71] (*Fines matrimonii*). Textus schematis intelligi tantummodo potest ubi matrimonium consideratur in suo aspectu « specifico », id est ut assumens « genitalitatem ». In tali contextu hierarchia inter fines essentiales matrimonii secundum doctrinam traditionalem dicitur iure merito: finis primarius est procreatio et educatio prolis; fines secundarii sunt mutuum adiutorium ac remedium concupiscentiae.

Utile forsan esset ut haec traditionalis doctrina etiam formularetur verbis et expressionibus magis aptatis menti modernorum.

Insimul conveniens esset, uti in *Casti Connubii,* in lucem ponere sensum matrimonii ut est communitas totius vitae, quae ordinatur ad sanctificationem membrorum. Haec revera considerari potest ut « causa et prima ratio » matrimonii, uti in *Casti Connubii* affirmatur.

Minus feliciter verba *Casti Connubii* in hac re inter « errores » releguntur: nota 51, pag. 19! [72]

Textus novus proponitur:

Generatio prolis eiusque educatio est finis essentialis matrimonii, qua finalitate, ipsa sua natura, ab omni alia communitate distinguitur.

---

[70] Cf. pp. 908-909.
[71] Cf. p. 909.
[72] Cf. p. 918.

Eo sensu procreatio atque educatio prolis dicitur finis primarius matrimonii. Cum autem actus procreandi atque educandi — in specie humana — sit actio personalis a coniugibus intima diuturnaque cooperatione exsequenda, matrimonium, natura sua, postulat communionem vitae amorosam inter virum et mulierem. Communitas ista vitae, seu haec mutua coniugum interior conformatio, hoc assiduum sese invicem perficiendi studium, verissima quadam ratione, ut docet Catechismus Romanus, etiam primaria matrimonii causa et ratio dici potest; si tamen matrimonium non pressius ut institutum ad prolem rite procreandam educandamque, sed latius ut totius vitae communio, consuetudo, societas accipiatur » (*Casti Connubii, A.A.S.,* 1930, pp. 548-549).

Quamvis iste finis communiter et recte vocatur finis secundarius matrimonii, fini primario subordinatus, cum isto tamen inseparabiliter ipsa natura matrimonii coniungitur, eo sensu quod communitas illa vitae essentialiter, ipsa natura, ordinata sit ad procreationem.

Pars Altera, Caput 2, 18, lin. 31, pag. 21.[73] Textus notae non omnino concordat verbis *Moniti S. Officii.* In nota schematis dicitur: « Ecclesia ius habet practice prohibendi quominus propagetur talis amplexus, sicut iam fecit *Monitum...* ». In illo *Monito* iudicium minus severum proponebatur circa talem amplexum. Textus Moniti dicit: « Sacerdotes autem, in cura animarum et in conscientiis dirigendis nunquam... ita loqui praesumant quasi ex parte legis christianae contra " amplexum reservatum " nihil esset obiiciendum ». In adiunctis hodiernis iudicium definitivum non iam videtur possibile circa amplexum reservatum.

Pars Altera, Caput 4, 29, pag. 40 [74] (*Responsabilitas parentum circa numerum filiorum*). In tali contextu utilis esset positiva praesentatio ideae « regulationis » (régulation des naissances) uti iam invenitur in Allocutione S. P. Pii XII ad « Fronte della Famiglia », 26 nov. 1951. Sic melius appareret verus sensus doctrinae catholicae.

Card. Larraona: Unum verbum vellem addere quoad conceptum iuridicum actualem contractus.

Revera discussio elevata, consultiva et aedificans fuit et ego libenter adhaereo fere omnibus quae dicta fuerunt ab omnibus, sed speciatim ab ultimis tribus Em.mis Patribus. Sed tamen noto quod Romani habebant conceptum de quo hic saepe locutum fuit, ita ut ex duabus vitis una fiebat, individuam vitae consuetudinem retinens. Ut videtur hic conceptus est iuridicus, sed ius debet bene intelligi, alioquin non intelligi-

[73] Cf. p. 919.
[74] Cf. p. 931.

mus vitam; et non est mere externus etiamsi quandoque creditur et dicitur. Ergo quare contractus matrimonii elaboratus in iure christiano fuit ut contractus? Tantum hoc sensu negativo, non ut alia elementa excluderet, ullo modo, sed ad hoc ut excluderet matrimonium factum seu possessionem, quod tantum producebat effectum, dum voluntates coniungebantur, sicut lux quando poli coniunguntur. Hic conceptus non est christianus. Et hoc sensu, quatenus adest unio duorum voluntatum, quae, etsi postea separentur, tamen effectum produxerunt. Proinde conceptus contractus nullo modo tangit omnia quae hic tam sapienter, tam pulchre, tam edificanter dicta fuerunt.[75]

Card. BROWNE: De utraque parte schematis simul. In primis debeo dicere quod in complexu schema mihi videtur esse optimum, profundum et bene elaboratum et secundum aspectum mere negativum, pro parte mea, nihil inveni ullo modo in ipso censurandum. Est tamen aliqualiter longum, sed forsitan hoc evitari non potest; sed in forma definitiva pro Concilio Oecumenico et maxime in forma definitiva elaborata ab ipso Concilio, bonum esset, ut puto, si non esset ita longum. Hoc dicto in generali, nunc de quibusdam in particulari.

De primo schemate, *De castitate et virginitate,* quandam difficultatem habeo circa verba pag. 5,[76] lin. 2: « nec licet hominis organa genitalia mutilare vel infoecunda reddere, nisi quando sanitati totius hominis aliter provideri nequeat, vel in quibusdam casibus exceptionalibus Ecclesiae doctrinae conformibus »; et recurrentia fit ad *Casti Connubii.* Ego non potui immediate nunc examinare Encyclicam, sed difficile concipio naturam istorum casuum exceptionalium, et si revera dentur tales casus exceptionales, qui possunt ita iustificare talem operationem, ego puto quod bonum esset quod dicerentur, sicut dicitur de liceitate huiusmodi mutilationis si sanitas totius hominis hoc requirit. Ego hucusque non vidi, sed, si ita sit, suggererem ut ita perficeretur schema.

Quantum ad secundam partem, in pag. 21,[77] certe graves quaestiones hic tanguntur. Em.mus Card. Archiep. Mechliniensis hic esse intelligit quaestionem de amplexu reservato et etiam proponit Monitum S. Officii respectu ipsius et notat quod ipsum Monitum S. Officii dicit tantummodo quod sunt graves difficultates; nescio utrum haec quaestio posset adhuc profundius studeri, ita ut ad quandam magis certam et definitivam rationem perveniri possit; et si Commissio posset perfecte studere, certe

[75] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[76] Cf. p. 894.
[77] Cf. p. 919.

optimum esset. Tunc in eodem schemate, in pag. 35.[78] Ibi tangitur quaestio magni momenti de constitutione familiae et de illo quod hic vocatur *primatus viri* in familia. (Nunquam vidi istum terminum; puto quod non est in usu). Sed hic tangitur quaestio, quae est in contradictione profunda cum multis, quae hodie dicuntur, maxime extra Ecclesiam; in regionibus Protestantium hodie paucissime hoc admittitur; puto quod eliminatio huiusmodi doctrinae est una ex gravibus rationibus, quae provocabunt divortia, quia eliminabit unum principium finale unitatis familiae; et si coniuges non ad invicem consentiunt, nihil inveniunt faciendum, nisi ut se separent. Tamen doctrina catholica forsan modo minus forti posset enuntiari, et forsitan sic loquendo de viro et muliere: « Ipse (vir) naturaliter praeest toti familiae, uxori tamen ut sociae peculiariter honorandae et diligendae, liberis autem ut enutriendis et educandis ». Praeminentia viri respectu uxoris omnino alterius rationis est ac praeminentia viri respectu prolis, ut uxor non appareat reducta ad statum consimilem ad statum filiorum. Ego suggererem istud temperamentum.

Nunc in observationibus Em.morum Patrum Döpfner, Alfrink et Suenens; quamplurima tanguntur quae difficile est discuti in Commissione Centrali vel in Concilio, unde iterum possent discuti in Commissione. Textus melioretur forsitan, sed tamen noto, quantum ad haec omnia, quod doctrina, quae est doctrina catholica, quod scilicet proles generanda et educanda sit finis primarius matrimonii, ista non est doctrina iuridica, haec est expressio ipsius iuris naturae, ipsius philosophiae naturae de prima entitate sociali, quae est familia. Unde quando dicitur proles generanda et educanda ut finis primarius matrimonii, agitur de fine operis, et tunc alii fines sunt mutuum adiutorium et remedium concupiscentiae.

Nunc de amore ut fine matrimonii: sicut etiam Em.mus Card. Mechliniensis indicavit, secundum textum Summi Pontificis Pii XII, qui omnino perfectissimam doctrinam exprimit, iste finis amoris, ut ita expositus a SS. Patre Pio XII, ad hoc ut profunde percipiatur et firmiter teneatur, exigit ut etiam firmissime teneatur quod finis primarius matrimonii ut finis operis est proles generanda et educanda. Tunc constituta societas in sua naturali ratione, constituitur utique inter duos homines, propter vitam intimam insimul vivendam inter duos homines ad hoc ut vita detur aliis hominibus, perficitur per sacramentum, et haec omnia sunt elementa amoris, unde ut amor ipse ponatur in suo primatu, in sensu explicato a Summo Pontifice et ab Em.mo Cardinali Mechliniensi, ne-

[78] Cf. p. 928.

cessarium omnino est ut strictissime, rigorose teneatur doctrina ista; ego numquam dicerem quod huiusmodi enunciatum est secundum conceptum mere iuridicum; quando dicimus conceptum mere iuridicum, tunc velimus quid dicere minus quam conceptum theologicum vel conceptum philosophicum; habet formam quamdam, ut ita dicam, sicuti enuntiationes iuridicae, sed in se est extensio secundum philosophiam naturae, est expressio ipsius philosophiae naturae, et assumitur in S. Theologia ad explicandam naturam contractus socialis, ut bene explicetur natura sacramentalis ipsius matrimonii. Hoc tunc in salvo ponitur; possunt declarari multa de primatu amoris, quia est quaestio de hominibus; in omnibus relationibus humanis est primatus amoris, in quantum in omnibus virtutibus socialibus est primatus amoris; quia prima exigentia amoris inter homines est ut iustitia teneatur; unde ut amor viri et uxoris explicetur, natura socialis eorum unionis explicanda est et explicari non potest nisi secundum fines operis ipsius, quae sunt proles generanda et educanda, primo, et tunc mutuum adiutorium sicut remedium concupiscentiae.[79]

Exc. Cooray: Schema de Matrimonio et Familia valde apte exarata esse videtur. Sed tam magni momenti est quaestio de familia ut nihil omnino praetermittendum est quod ad eius integritatem et sanctitatem fovendam et conservandam adiutorii esse posset.

In primis quaestio de familia est maximi momenti. Si habeatur ut finis principalis Concilii Vaticani II renovatio et conservatio vitalitatis Ecclesiae ita ut illa in mundo fulgeat sancta et immaculata, humili meo sensu, ad tria puncta principalia omnino attendendum est — nempe ad sanctificationem sacerdotum, ad sanctificationem familiae et ad sanctificationem iuventutis. Sed inter tria haec, sanctificatio vitae familialis locum centralem tenet: nam si sanctae sint familiae, optimae erunt vocationes sacerdotales et facilius arcebitur iuventus a gravissimis periculis modernis.

Sed ad vitam sanctimonialem in familiis tuendam satis non est enucleare doctrinam tam naturalem quam supernaturalem de familia christiana. Requiruntur etiam media apta ita ut cognitio veritatis in praxim inducatur. Unde valde optandum est ut auctoritate suprema Concilii saltem breviter quid dicatur de mediis conservandi integritatem et sanctitatem familialem.

Haec media, ut patet, sunt et naturalia et supernaturalia. Inter supernaturalia, praeter digna et frequens receptio Sacramentorum maximi

---

[79] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

valoris practici sunt preces familiales praesertim Corona B. M. V., Consecratio familiarum SS. Cordi Iesu, etc. Sed de his omnibus non requiritur longa expositio. Res patet. Velim tantum in mentem revocare unum punctum quod maximi est momenti et quod magnopere periclitatur his diebus, nempe munus matrisfamilias in sanctificatione familiali.

Sanctitas familialis pendet ex sancta educatione prolis. Sed sancta educatio prolis pendet quam maxime a matre. Unde patet quanta cum cura debent praeparari istae quae aliquando erunt matresfamiliarum. Sed omnis ista praeparatio inutilis evaderet si mater domi non adest ad personaliter educandos filios et filias.

Est maximum periculum hodierni temporis tam inter divites quam inter pauperes, nempe habitualis absentia matris e gremio familiali vel domo.

Inter divites, saepe saepius habetur sensus exaggeratus recreationis seu relaxationis mentis et corporis, delectationis etc. Unde matresfamilias tempus terunt in coetibus socialibus (clubs), in theatris et aliis delectamentis; imo non absunt quaedam quae plus curant de canibus et felinibus quam de filiis et filiabus propriis. Per debitas instructiones et monitiones omnino corrigenda est talis prava dispositio mentis.

Inter pauperes, propter penuriam non tantum patres sed etiam matresfamilias in officinis paene tota die debent laborare, et necessarie domo abesse. Unde non modo ex una parte omnino ruit vita familialis et recta educatio prolis, sed etiam, ex altera parte, et uxores saepe saepius evadunt spiritu independentes et castitas coniugalis maximis periculis exponitur. Non raro finis est divortium civile et derelictio prolis.

Nemo est qui non videt quam aptanda sit commoratio habitualis matris domi cum suis filiis et filiabus. Solum remedium hac in re videtur esse institutio salarii familialis pro patribusfamilias, prout tam sapienter et tam saepe declaratum est a Sancta Sede.

Opportunum esset ut occasione Concilii Oecumenici gravissima instantia hac de re fiat a coetu universali episcoporum totius mundi. Nam si salvatur integritas et sanctitas familialis salvabitur tota societas humana et salvabitur sanctificatio animarum in Ecclesia.

Hac occasione nacta liceat mihi etiam in mentem revocare quod salarium familiale viri (et insuper quod est melius, distributio proportionalis emolumenti inter dominos et opifices) potest esse remedium optimum contra multa alia mala quae praesenti tempore praevalent.

1) Contra Capitalismum exaggeratum: nam salarium familiale causa erit diminuendi emolumenta indebita dominorum industrialium.

2) Contra Communismum: erit remedium contra penuriam, quae saepissime est causa alliciens proletariatum ad Communismum.

3) Contra illicitam limitationem prolis perniciosissimam, quae saepissime fit ex penuria rerum materialium.

4) Contra defectum copiae laboris (unemployment). Nam si labor feminilis ex officinis excluditur, erit, humili meo sensu, copia laboris sufficiens omnibus viris in mundo.

Liceat mihi hoc repetere i. e. maxime optanda est occasione Concilii Oecumenici ut instantia specialis hac de re fiat — nempe de mediis aptis fovendi et conservandi integritatem et sanctitatem familialem, et praesertim de momento muneris materni in familia.

Exc. HURLEY: Constitutionem hanc vellem videre arcte cum constitutione ordinata quam, in aliqua sessione priori, Em.mus Card. Döpfner proposuit conficiendam de vocatione christiana intra quam vel relate ad quam omnes quaestiones de particularibus vocationibus deberent tractari, i. e. ad sacerdotium, ad vitam religiosam, ad vitam laicalem, ad virginitatem et matrimonium.

Relate ad tractationem de matrimonio ipso, sicut de omnibus rebus moralitatem christianam tangentibus, mea humili opinione, possemus aliquid a catechetica hodierna addiscere i. e. non incipere tractationem a definitionibus canonicis et obligationibus legalibus, sed a consideratione aliqua animum elevante et inspirante de bonitate Dei erga homines et de donis divinis hominibus concreditis. Est applicatio principii paedagogici de benevolentia audientium capienda antequam de obligationibus fiat sermo. Semper fuit necessarium et forte his nostris temporibus magis necessarium est considerare dispositiones subiectivas hominum quibus doctrina Ecclesiae dirigitur, quia bonus exitus doctrinae pendet non solum a contento obiectivo doctrinae, sed etiam ab hominum receptivitate.

Huius practicae considerationis luce propono ut tractatio de matrimonio a multo pleniore consideratione bonitatis et pulchritudinis eiusdem incipiat; a consideratione nempe momenti matrimonii in oeconomia creationis et evolutionis societatis humanae eiusque operis in mundo colendo sub influxu doni vitae divinae ab Adam deperditi et per Christum restaurati; a consideratione etiam bonitatis et pulchritudinis unionis matrimonialis in qua vir et mulier invicem amando et adiuvando, mutuamque perfectionem quaerendo, atque prolis educationi providendo, et temporali bono crescentis communitatis humanae et bono spirituali Mystici Corporis inserviunt.

Tali consideratione praeposita, clarius evaderent obligationes et iura, et iucundius a fidelibus acciperentur. Nec dicendum est non interesse modum quo doctrina exponitur. Nam modus expositionis in documentis

magisterii Ecclesiae magnum influxum exercent in modum theologiam docendi atque praedicandi et catechizandi.

In capite 4, pagina 40,[80] linea 23 habetur: « Licitum autem est coniugibus, recte utrisque consentientibus, ex iusta causa matrimonio uti solis istis diebus qui praevidentur infoecundi ». Forte affirmatio illa deberet aliquomodo modificari propter id quod Summus Pontifex Pius XII in locutione ad obstetrices dixit de illiceitate intentionis totaliter excludendi prolem, quamvis gravitatem vel levitatem non definiverit.

In capite 2, pagina 20,[81] linea 11: « Itidem nulla privata vel publica auctoritate homo, naturaliter capax, indebitis limitibus et conditionibus praematrimonialibus vi iuris a matrimonio ineundo impediri potest ». Cum « limites debiti » non definiantur, auctoritates publicae impedimenta aliqua statuendo, possent se iustificare ut in Africa Meridionali contingit ubi matrimonium inter personas stirpis diversae, e. g. Africanae et Europeae a lege consideratur invalidum et criminosum.

Exc. PERRIN: Pars Altera: *De Matrimonio et Familia.*

A) Pagina quarta,[82] linea trigesima quinta et seqq.:

Optarem ut rationes dentur, in ipso textu schematis, cur virginitas potest augere et ad perfectiorem gradum adducere personalitatem et dignitatem hominum ac mulierum qui propter regnum Dei eam voverunt, quia votum castitatis multum impugnatur a coaetaneis nostris.

1) Accipiunt, etenim, a caelestium munerum Datore spirituale aliquid, quod in immensum exsuperat illud « mutuum adiutorium » a coniugibus sibi invicem impertitum; ut dicit beatus Pius Papa Duodecimus in Encyclica sua *Sacra Virginitas.*

2) Excedunt amorem humanum carnalem et possunt adipisci hunc maiorem spiritualem amorem, qui dat eis cor patris aut cor matris erga omnes homines et munificentissime aequilibrat corpus et mentem per caritatem erga Deum et proximum.

Notari potest: Nobilitantur coniuges qui renunciant ad tempus unioni carnali propter amorem et reverentiam alterius coniugis; quando adsunt rationes valetudinis, boni materialis aut spiritualis familiae, aut orationi vacationis.

B) Pagina trigesima quinta,[83] linea prima et sequentes: Bonum mihi videtur si etiam fines auctoritatis viri ponerentur. Homo, ut caput familiae, habet auctoritatem ad bonum commune familiae eligendum

---

80 Cf. p. 931.
81 Cf. p. 918.
82 Cf. p. 908.
83 Cf. p. 928.

et promovendum. Sed mulier est sua socia ad hoc bonum procurandum; partem aequalem habet in educatione prolis. Par est viro suo in matrimonii iuribus.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: ratione habita observationum ab Em.mis Léger, Döpfner, Alfrink et Suenens propositarum.

Card. MICARA: Placet.

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: ex Bulla Canonisationis Ioannis a Deo 15 iulii 1961 Innocentius XII Bulla « Rationi congruit » (*Bullarium Romanum*, ed. Taurini-Neapolis): « Castigans corpus suum et in servitutem redigens meruit illud integrum et a noxiis delectationibus eousque custodire, ut castitatis ipsius *candor* ne suspicionis quidem maculam merito admittere possit nec propria virtute contemptus (sed imitatus Salvatorem qui venerat vocare peccatores, enixam et indefessam curam adhibuit ut omni conatu carnis concupiscentiam a proximis huiusmodi vitio apprime inquinatis exterminaret (pag. 189 par. 5-6). Id est, castitas consideranda esset non solum in seipsa, tamquam virtus propria hominis religiosi, sed etiam tamquam medium necessarium ad apostolatum et ad maiorem in Deo caritatem exercendam.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: quoad primam partem, iuxta ea quae exposita fuerunt ab Em.mis Cardinalibus. In cap. I, pag. 4,[1] circa titulum « Praemittenda de sexibus », attente considerandum est quid pronunciationi Concilii subiiciendum sit. Quoad secundam partem, secundum ea quae proposita fuerunt ab Em.mis Cardinalibus. In capite IV, n. 30 (« Superpopulationis timor »), pariter omnia bene ponderanda sunt.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: retentis potissimum, scilicet, iis quae Em.mus Cardinalis Browne explicavit. Tantummodo proponere auderem ut fusius, et separatim a castitate, post matrimonium, agatur de *Sacra Virginitate*, uti etiam Em.mus Alfrink, ni fallor, proposuit, quum iure meritoque distinguendum sit inter eos qui Virgines forsan etiam nolentes sunt, et eos, uti verbis Pp. Damasi utar quum agebat de virginibus: « iuvenes, senes, castique nepotes, quibus *magis placuit* virgineum retinere pudorem ».

---

[1] Cf. p. 894.

Card. LIÉNART: 1) Quoad partem primam, placet iuxta modum, ratione tamen habita de his quae dixit Em.mus Card. Léger.

2) Quoad partem secundam, de matrimonio et familia, assentio ad ea quae exposuerunt Em.mi Cardd. Döpfner, Alfrink et Suenens. Ideo schema non placet et exopto ut textus recognoscatur secundum observationes ab illis Rev.mis Patribus factas et ea quae dixit Card. Bea de Sacra Scriptura magis consultanda in hac quaestione.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: id est ratione habita ad ea quae proposuerunt Em.mi Patres.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum: propter animadversionem unicam [a me] allatam,[2] nempe, de inopportunitate decisionis circa absolutam impossibilitatem superpopulationis universalis.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: adhaereo adnotationibus Eminentissimroum Suenens, Alfrink, Döpfner.

Pars I: Ad pag. 4,[3] lin. 22 (n. 3): Indicentur quae sint hae qualitates.

Ad pag. 5,[4] lin. 5 (n. 4): Indicentur qui sint hi casus.

Ad num. 7 (defensio et cura castitatis): (De castitate et pudicitia iam actum est, praesertim de initiatione sexuali, in Schemate Decreti de Ordine morali). Abbrevietur et detur explicatio positiva in hoc sensu, pudicitiam et commendationem eius christianam non prodire ex contemptu corporis et rerum sexualium, sed potius ex respectu, ut servetur ingenuitas naturae humanae.

Pars II: Ad pag. 6,[5] linn. 6-8 (n. 13): haec phrasis vix intelligi potest. Adnotandum videtur ea, quae dicunt Litterae Encyclicae *Casti connubii* de sensu matrimonii, non iterari.

Ad num. 27 (auctoritas in societate domestica): Quoad auctoritatem viri erga mulierem mitigentur expressiones et consideretur has relationes variare secundum conditiones sociales et culturales temporum.

Ad num. 30 (superpopulationis timor): Quod dicitur de superpopulatione, deleatur, quia quaestio superpopulationis non adaequate tractatur.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum:[6] audivi in disceptatione esse maximi momenti *amorem coniugalem,* quasi sit elementum essentiale et inseparabile matrimonii. Ne quid nimis! Potest sane amor coniugalis

---

[2] Cf. pp. 939-940.
[3] Cf. p. 894.
[4] Cf. p. 894.
[5] Cf. p. 909.
[6] Cf. p. 939.

magis celebrari quam fit in schemate; minime vero ad matrimonii substantiam pertinet, quae integra manet etiam si amor coniugalis — ut saepe evenit — desit vel desinat. De cetero cum Em.mo Relatore, Card. Ottaviani, consentio.

Card. VALERI: Placet: iis tantum animadversionibus factis:

1) Adhaereo speciatim iis quae ab Em.mis Card. Léger et Godfrey dicta sunt de magis expresse inculcanda parentibus obligatione dandi suis filiis progressivam initiationem sexualem ne eam a pravis amicis, ut generatim fit, accipiant.

2) Fiat etiam rarior usus verbi « Ecclesia damnat » (v. pag. 7,[7] 2ae partis) utendo potius verbis: « Pia Mater Ecclesia dolet mores reprobare etc. » et alia similia. Sicuti, ceterum, fit, ex. gr., in Ia parte pag. 12,[8] ubi dicitur: « Offendunt igitur graviter Ecclesiae doctrinam affirmationes etc. ».

3) Relate ad animadversiones factas ab Em.mis Cardd. Döpfner, Alfrink et Suenens, fine primario matrimonii scilicet procreationis et educationis prolis in tuto posito, submisse puto amplius in lucem in Constitutione poni posse naturam et importantiam elementi affectivi seu amoris.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: quia continet substantialiter quae desiderantur quamvis textus ameliorari possit. In schemate de Matrimonio et Familia pag. 40,[9] lineis 23-26 quaestio videtur dirimi de facto quia largius est dicere necessariam « iustam causam » quam dicere « necessariam iustam et gravem causam ». Dubito num possit hoc sensu rem simpliciter dirimi, quia in hac quaestione praeter legem propriam matrimonii attendenda est lex Providentiae in ordinatione mundi et propagatione speciei, necnon et practica consectaria.

In voto Em.morum Browne et Alfrink relate ad ordinem tantum disponendi materiam.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: 1. Pagina quinta,[10] linea quinta I Schematis, sermo est de « casibus exceptionalibus » in quibus sterilizatio licita esset. Melius esset, meo iudicio, omnino evitare verba « casus exceptionales » cum nulla detur exceptio, stricte dicta, principiis iuris naturalis. Melius esset loqui simpliciter de non-liceitate sterilizationis *directae*.

2. Dicitur, pagina vigesima quarta [11] II Schematis, quod aliquando

[7] Cf. p. 910.
[8] Cf. p. 899.
[9] Cf. p. 931.
[10] Cf. p. 894.
[11] Cf. p. 920.

licet catholicis petere divortium civile « salvo tamen vinculo *et non contradicente auctoritate ecclesiastica* ». Melius esset, meo iudicio, si diceretur « salvo tamen vinculo et *cum licentia auctoritatis ecclesiasticae* ».

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet iuxta modum: attentis, in quantum fieri potest, observationibus Em.morum Patrum; praecipue, quoad ordinem tractationum, secundum mentem Card. Alfrink.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum;[12] cum res sit magni momenti, omnes observationes factae a Patribus perpendi debent; speciatim suggestiones Em.morum Döpfner, Alfrink, Suenens, Browne retinendae sunt.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum:[13] attentis observationibus factis ab Eminentissimis Döpfner, Alfrink, Suenens et Léger.

Card. MONTINI: Placet iuxta modum: ratione scilicet habita, quoad substantiam (seu saltem quoad votum ut doctrina catholica in hac materia exponatur bono ingenio temporis nostri modo magis accommodato) eorum quae a Cardd. Léger, Döpfner, Alfrink et Suenens exposita sunt, et ab aliis etiam venerabilibus Patribus.

Quaedam mihi quoque breviter addere liceat.

Relate ad primam partem: Prooemium non videtur idoneum ad doctrinam quae sequitur clariorem faciendam, quippe quod ex causa exemplari mystica desumptum, non vero ex causa formali rerum tractandarum.

Quae dicuntur pag. 5[14] de illiceitate sterilizationis vera et opportuna sunt, atque magnae auctoritatis documentis suffulta, sed verbis nimis absolutis fortasse enunciantur. Non videtur, exempli gratia, cur auctoritas civilis, cui ius morte damnandi reos recognoscitur, ius non habeat, theoretice saltem, minore poena, ut est sterilizatio, plectendi reos quibus talis poena opportune videretur infligenda.

Quae autem de experimentis scientificis referuntur, vigilantibus verbis et exactitudini scientificae conformibus exponantur, et solummodo quod evidenter iuri naturali vel positivo divino est contrarium reprobatione explicita damnentur.

Relate ad alteram partem: 1) Adserta meriti ac dignitatis in favorem virginitatis prioritate, opportuna quidem videretur explicita in schemate adsertio de obligatione ac possibilitate fidelium in matrimonio con-

[12] Cf. pp. 940-944.
[13] Cf. pp. 944-946.
[14] Cf. p. 894.

iunctorum ad perfectionem christianam ac sanctitatem intendendi: sunt enim coniuges christiani ad tantum finem consequendum sacramenti virtute compulsi ac roborati.

2) In capite 3, paginis 34-35,[15] n. 27: circa rationem qua auctoritas in familia exercetur, videtur maiore pondere habenda possibilitas, ab Encyclica *Casti Connubii* enunciata, de multiplicibus modis quibus relationes auctoritativae inter virum et mulierem possunt exstare, pro diversitate locorum ac temporum, salvo semper viri primatu.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: attentis nempe observationibus prolatis ab Em.mis Patribus. Valde opportune iusta in luce positum est excellentiorem esse virginitatem prae matrimonio, licet hoc Sacramentum sit. Invalescebat enim sententia contraria (etiam in associationibus quibusdam catholicis) quae, ut Pius Papa XII lamentabatur, ad minutionem vocationum ecclesiasticarum ac religiosarum infeliciter contribuebat, cum incalcolabili detrimento Sanctae Matris Ecclesiae.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet iuxta modum: schema perficiatur secundum observationes factas.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum utrumque schema. Adhaereo iis quae dixerunt Em.mi Patres Ottaviani et Ruffini (in particulari iis quae dixit Em.mus Ruffini de explicito contractu clare expresso) et Em.mus Cardinalis Browne. Alia in folio scripsi.[16]

Card. RICHAUD: Prima Pars, *de castitate et virginitate*: placet.

Altera pars, *de Matrimonio et Familia*: placet iuxta modum, attentis foliis adnexis; in eo sensu quod, pag. 5,[17] paragr. 13, in enunciatione finium matrimonii, introducatur etiam notio amoris, non sane ut elementum essentiale, quia sine amore coniugali consensus nuptialis evidenter manet validus, sed ut elementum directivum.

Hoc schema ceterum proponit optime pag. 22,[18] sub n. 20, caritatem coniugalem ut legem status matrimonialis, et in ea ipsa paragr. 13, pag. 6,[19] lin. 21, declarat quod fines secundarii sunt promovendi « debito modo in vera caritate ».

Ergo, si non volumus ut propositio nostra de finibus matrimonii sit mere iuridica, sed e contra si volumus quod ista constitutio sit plene dogmatica ac normativa, oportet, ni fallor, quod talis intentio aliquo modo innotescat, ex. gr. dicendo: « Finis primarius matrimonii unice

[15] Cf. p. 928.
[16] Cf. pp. 946-947.
[17] Cf. p. 909.
[18] Cf. p. 920.
[19] Cf. p. 909.

est, a providentiali proposito divino, procreatio atque educatio puerorum in familia, cuius lex moralis est amor coniugum ».

Et insuper: « Secundarii fines matrimonii sunt plena amoris satisfactio utriusque coniugis, cum adiutorio mutuo et remedio concupiscentiae ».

Nam « amor » dicit plus quam « mutuum adiutorium » et aliunde simplex « remedium concupiscentiae mihi videtur aliqua notio satis negativa atque aliquantulum despectiva ».

Sed aliunde, cum tamen magna reverentia erga alias opiniones luculenter prolatas, non puto, humili meo iudicio, quod sexualitatis fundamentum sit in hominis similitudine ad imaginem Dei in sua Trina communitate. Iam esse ad imaginem Dei pro homine venit revera a creatione et ab existentia animae suae spiritualis, quae ad amorem tendit. Inde a sua caritate erga Deum et proximum suum, non ergo necessarie erga coniugem, vivit homo authentice ut imago Trinitatis. Secus virgines non essent imagines Dei, quod absit.

Card. König: Placet iuxta modum: Maximi momenti est, ut clare exponatur doctrina de matrimonio, sicuti fit in schemate. Attamen alius est modus loquendi in libris textus theologiae moralis et alius modus loquendi Concilii. Si v. g. fines secundarii matrimonii describuntur uti mutuum adiutorium et remedium concupiscentiae et quomodo distinguendi a fine primario, sicut haec explicantur alumnis qui se praeparant ad munus confessarii, haec vix intelliguntur recte a laicis, ad quos Concilium hodie loqui debet. Ideo adaptetur modus loquendi ita, ut v. g. in quaestione finis matrimonii initium sumatur ab anthropologia et dignitate humana et ista principia accommodentur mentalitati hodiernae.

Ad mentem Cardd. Döpfner, Alfrink, Suenens, et simul attendatur ad ea quae dixit Card. Browne.

Card. Döpfner: Placet iuxta modum: i. e. diligenter retractetur secundum ea, quae dicta sunt a Card. Léger, Alfrink, Suenens et ea, quae scriptis adnexa sunt.[20]

Card. Meyer: Placet iuxta modum, ratione habita variarum observationum quae, quantum fieri potest, in nova redactione componantur.

Card. Alfrink: Placet iuxta modum: iuxta folia adnexa [21] et ea quae dixerunt Em.mi Döpfner, Suenens et Léger.

---

[20] Cf. pp. 947-959.
[21] Cf. pp. 959-962.

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: ratione habita eorum quae observarunt et proposuerunt Em.mi Patres, speciatim iuxta ea quae dilucidavit Em.mus Card. Browne, O. P.

Card. RUGAMBWA: Ambo placent schemata iuxta ea quae proposuerunt Eminentissimi Cardinales Döpfner et Godfrey; sed voluerim clariorem explanationem habere de mixtis matrimoniis quae sunt problemata in aliquibus locis.

Card. RITTER: Placet.

Card. COUSSA: Placet iuxta modum: ratione habita observationum seu animadversionum ab Em.mis Patribus factarum, praesertim ab Em.mo Larraona de contractu.

De matrimonio et familia: pag. 5,[22] art. 12, lin. 17 supprimatur vox *mere*, uti superflua; novam, in casu, inducit distinctionem inter leges.

Card. SUENENS: Placet iuxta modum: i. e. reformetur schema secundum ea quae dicta fuerunt a Cardd. Léger, Döpfner, Alfrink et a meipso iuxta notam hic adnexam.[23]

Card. OTTAVIANI: Gratias ago de omnibus quae dicta sunt ab Em.mis Patribus, quae meliorabunt certissime Constitutionem; praesertim gratus sum his quae dixit Em.mus Card. Léger, quia sunt vere constructiva sine periculo; item his, quae dixerunt Em.mus Card. Ruffini, Em.mus Card. Larraona, quia non debemus oblivisci quod matrimonium est factum non solum individuale, sed etiam sociale, et igitur extolli debet; debet in clarum poni etiam character contractualis ipsius matrimonii. Item gratus sum his quae dixit Card. Browne.

Quod attinet ad amorem coniugalem, circa quem multa et multa dicta sunt, quae ostendunt etiam atmosphaeram in qua vivunt Em.mi Patres Döpfner, Alfrink, etc., mihi videtur cum mica salis esse procedendum. Utique, habebitur ratio eorum quae dicta sunt ab Em.mis Döpfner, Alfrink et Suenens, sed debemus cum moderamine inculpatae tutelae haec accipere. Nam hodie ita exaggeratur aspectus amoris coniugalis, ut paullatim quasi ponatur in prima linea super ipsam naturam ipsius contractus matrimonialis et super finem primarium ipsius matrimonii. Igitur nos posuimus in ipsa Constitutione paragraphum ad ostendendam necessitatem moralem quod coniuges se ament; ceterum est plus quam natura ipsius matrimonii, officium. S. Paulus, quando

[22] Cf. p. 909.
[23] Cf. pp. 962-964.

agit de obligationibus in exhortationibus suis, ponit: « viri, diligite uxores vestras » tamquam officium, non tamquam naturam et rationem supremam ipsius matrimonii. Tandem aliquando non debemus oblivisci adesse posse etiam matrimonium sine amore; quandoque ipse amor qui apparet est tantummodo attractio quaedam physica, quae confunditur cum amore coniugali. Igitur non debemus arma praebere iis qui hodie passim divortium volunt promovere dicendo: « est essentialis pro coniugio amor coniugalis; quando cessat amor coniugalis, debet abrumpi matrimonium ». Igitur caute procedendum est: habebimus rationem, utique, eorum quae dicta sunt, ampliando quaedam de amore coniugali; sed, ut dico, mihi videtur esse procedendum cum mica salis. Ea quae sapienter dixit Card. Browne, optime attendenda sunt; et attendenda sunt praesertim ea quae dixit Card. Larraona.[24]

Card. DI JORIO: Placet.

Card. JULLIEN: Placent iuxta modum, idest: placent, et multum quidem, bina schemata de re vere conciliari; sed: 1) Concordentur animadversiones sapientissime factae ab Em.mis disserentibus, in specie de doctrina christiana circa amorem coniugalem enucleanda, praeter conceptum iuridicum, naturalem et theologicum, qui quidem est essentialis de matrimonii sacramento. 2) In I schemate (de castitate, pag. 5,[25] linn. 4-5), « vel... conformibus »: in constitutione conciliari aut haec verba declarentur aut deleantur, secus ansam praebebunt multis interpretationibus necnon erroribus. 3) De matrimoniis mixtis (schema II, pag. 25 [26]) agatur postea, ubi in specie disputabitur de iis.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum,[27] ita ut ratio habeatur omnium quae ab Em.mis Patribus dicta fuerunt, praecipue vero ab Em.mis Döpfner, Alfrink, Suenens, Browne, Ottaviani, indeque schemata retractentur et compleantur ac expoliantur iuxta dicta.

Card. HEARD: Placet: attentis tamen observationibus Em.morum Patrum, praesertim Em.mi Suenens et Em.mi Browne.

Card. BEA: Placet iuxta modum: Schemata reformentur, maxime secundum animadversiones Em.morum Card. Döpfner, Alfrink, Suenens, Léger. Textus fiat minus iuridicus, sed magis positivus et constructivus; maior etiam fiat usus S. Scripturae et lingua sit minus technica.

---

[24] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[25] Cf. p. 894.
[26] Cf. p. 921.
[27] Cf. pp. 964-965.

Plane alia res est, si Summus Pontifex (v. g. Pius XII) loquitur ad coetum determinatum (v. g. medicorum, obstetricum), ac si Concilium loquitur ad omnes fideles (et etiam ad infideles). Elementum psychologicum et sociale videtur magis in luce ponendum, ut plures Em.mi Cardinales notaverunt.

Card. Browne: Placet iuxta modum:[28] schema optimum est. Sed: *a) si fieri posset* clarificetur par. 2 (Cap. I) pag. 5,[29] linn. 4-6 (*De Castitate et Virginitate*); *b*) ut (*De Matrimonio et Familia*) in Cap. 3, par. 27, pag. 35,[30] linn. 3-4 dicatur « Ipse (vir) naturaliter praeest toti familiae, uxori tamen ut sociae peculiariter honorandae et diligendae, liberis autem ut enutriendis et educandis ».

Card. Albareda: Placet iuxta modum: id est ad mentem Patrum Cardinalium Léger, Alfrink ac praecipue iuxta ea quae dicta sunt ab Em.mo Cardinali Browne.

Beat. Gori: Placet iuxta modum: attentis iis quae dicta sunt ab Em.mis Patribus Léger, Döpfner, Alfrink, Suenens et praesertim a Cardinali Browne.

Beat. Cheikho: Placet.

Exc. Felici: Placet; forsan melius determinandum est illud pag. 5 partis primae, linn. 5 sqq.: « vel in quibusdam casibus exceptionalibus », iuxta ea quae adnotaverunt Em.mi Card. Browne et Card. Jullien.

Exc. O'Connor: Placet; optandum tamen, mihi videtur, ut schema magis contrahatur.

Exc. Chávez y Gonzalez: Placent ambo schemata, sed habeantur in mente observationes Em.morum Patrum Léger, Alfrink, Browne, Larraona et Ottaviani.

Exc. Silva Santiago: Pars prima et pars altera utriusque schematis valde mihi placent; sed huic voto liceat mihi brevissime addere: 1) Adhaereo omnino observationibus Em.morum Cardinalium Spellman, Ruffini, Browne, Siri, Larraona et Ottaviani. 2) Mihi humillime videtur prudens quod perlongae et non simplices observationes prolatae ab aliquibus Patribus, sine dubio sapienter, in hac sessione, diligentissime examinentur ab ipsa Commissione Theologica ad aliquas modificationes in schema inducendas, si ita forte vere oportebit.

---

[28] Cf. pp. 965-967.
[29] Cf. p. 894.
[30] Cf. p. 928.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: ratione habita eorum quae dicta fuerunt praesertim ab Em.mis Cardinalibus Léger, Gracias, Godfrey, Döpfner, Alfrink, Ottaviani, Browne et Larraona.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. attente consideratis omnibus quae a Patribus dicta sunt, praesertim ab Em.mis Cardinalibus Léger, Suenens, Browne, Valeri, Richaud, Ottaviani, et iuxta adnexa.[31]

Exc. MCKEEFRY: Placet iuxta modum: in I[a] parte voto assentio Eminentissimi Léger; in II[a] parte, secundum observationes Em.morum Cardd. Döpfner, Alfrink, Suenens et Browne.

Exc. LEFEBVRE: Placet: componantur haec schemata cum aliis eiusdem generis et fiat prooemium in quaestionibus theologicis ad modum syntheseos generalis, ut schemata proposita eluceantur per locum qui eis datur in tota oeconomia christiana. Attendatur, in forma redactionis, his quae dixerunt Eminentissimi Cardinales Godfrey, Döpfner, Alfrink.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: i. e. ad mentem Em.morum Cardinalium Léger, Döpfner, Alfrink et Suenens et secundum scriptum adnexum,[32] attentis etiam dictis Em.mi Cardinalis Browne.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum:[33] adhaereo animadversionibus quae factae fuerunt ab Eminentissimis Cardinalibus Léger, Döpfner, Alfrink, Suenens et Browne. Praesertim de nova ordinatione schematis a Cardinali Alfrink proposita. Tollantur quae dicuntur de superpopulatione absoluta aut prorsus mutentur.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: schema fiat brevior; insuper reformetur iuxta optime exposita ab Em.mis PP. Cardinalibus Döpfner, Alfrink, Suenens et Valeri.

Exc. BAZIN: Placet; attentis tamen observationibus Em.morum Cardinalium Léger, Döpfner, Alfrink, Suenens, Bea.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: scilicet ad mentem Em.mi Cardinalis Alfrink de ordine sequendo in expositione, attentis observationibus ab Em.mis Cardinalibus Döpfner, Suenens et Léger factis et denique in voto Em.mi Card. Bea.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: habita scil. ratione eorum quae ab Em.mo Card. Léger de initiatione sexuali, atque ab Em.mis Cardinali-

[31] Cf. pp. 967-969.
[32] Cf. pp. 969-970.
[33] Cf. pp. 970-971.

bus Döpfner, Alfrink, Suenens et Browne de unione matrimoniali generaliter, exposita sunt.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: attentis animadversionibus Eminentissimorum Cardd. Döpfner et Alfrink, non omissis observationibus ab Eminentissimo Browne sapienter factis.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum: i. e. schemata iterum exarentur secundum observationes a Patribus factas.

Exc. NGÔ-DINH-THỤC: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones factas a Patribus. Modicam observationem vellem proferre de fine primario matrimonii, nempe de procreatione prolis. Videtur quod hic modus dicendi antiquorum aliquomodo appareat minus delicatus modernis auribus et quasi nimis extollat in matrimonio functionem reproductivam super amorem inter coniugatos. Sed si illa functio consideratur sub specie paternitatis et maternitatis, qua homo similis fit Deo creatori, illa naturalis functio nobilitatur, et non est inferior notioni « amoris ». Dicitur passim quod multae uxores non tolerant servitutem et onera matrimonii nisi amore maternitatis, quae sane res nobilissima est.

Exc. BENGSCH: Placet iuxta modum: secundum ea quae proposuerunt Em.mi Cardd. Léger, Döpfner, Alfrink, Suenens.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: ratione habita de eis quae dixerunt Eminentissimi Domini Döpfner, Alfrink et Suenens.

Exc. JELMINI: Duplex schema placet et laudabile videtur. Quam maxime consentio animadversionibus Eminentissimorum Léger, Döpfner, Alfrink, Suenens, Browne, necnon Ruffini circa matrimoniale contractum. Aliquas adiungo scriptas adnotationes:

Pars prima: *De castitate et virginitate.*

Pag. 5,[34] linn. 5-6: si prevedono casi eccezionali (oltre il giusto motivo della salute, menzionato sopra) nei quali sia lecita la sterilizzazione. La n. 11 citata in nota è restrittiva e non porta luce su questi « casi eccezionali ». O rientrano nel motivo della salute (ed allora sono una espressione ridondante) o dicono qualcosa d'altro (ma, non appoggiandosi su di un esplicito criterio morale giustificativo, sono almeno ambigui): l'espressione « vel in quibusdam casibus... conformibus » dovrebbe essere omessa.

Pag. 6,[35] le ultime righe della nota 8: de mente « modernorum, etiam

---

[34] Cf. p. 894.
[35] Cf. p. 896.

catholicorum »: meglio precisare: « quorundam catholicorum ». Se fossero tutti, poveri noi!

Pag. 10,[36] linn. 15-16: ripetizione inutile di « eximius ». Si può dire « insigni honore ».

Pag. 10, lin. 30: « ut homo facilius vacet rebus divinis ». Espressione troppo fiacca per marcare la finalità della consacrazione nella verginità. L'uomo ideale del Nuovo Testamento è l'uomo vergine, non diviso fra cielo e terra (cf. *I Cor.* 7, 32-34, ispirato dal famoso testo di *Mt.* 19), consacrato totalmente a Dio, l'unico vero scopo della vita. Il « facilius » marca più una differenza quantitativa che qualitativa, nel mentre invece lo stato della consacrazione verginale è qualcosa di essenzialmente superiore, in quanto (come già dice la Costituz. citando il Vangelo) è l'anticipazione terrestre della vita escatologica. Si dica perciò almeno: « ut homo totaliter Deo inserviat ac toto corde opera aggrediatur apostolica... ».

Pag. 11,[37] lin. 18: necessaria una virgola dopo « religio et moralitas ».

Pag. 11, lin. 24: si precisa la necessità che si dia una prudente e progressiva educazione sessuale. Sarebbe forse il caso di richiamare, almeno con un inciso, la responsabilità specifica dei genitori, alla quale questi comunemente si sottraggono, anche se buoni cristiani, causando un danno a volte irreparabile. L'inciso potrebbe dire: ... educationem « a parentibus imprimis paulatim impertiendam ».

Pag. 17:[38] nelle ultime righe della nota 16 si menziona, in compagnia poco allegra, anche la Svizzera, nella quale sarebbe « maxime divulgatus » il nudismo. Nel caso si potesse provare che questa affermazione è esagerata, si potrebbe far togliere dalla nota la poco onorifica menzione.

Pag. 22,[39] nota 27, quart'ultima riga: invece di libertà c'è « livertà ».

Pars altera: *De matrimonio et familia.*

Pag. 4,[40] lin. 5: « voluntate Dei et Christi ». Espressione non degna per una Costituzione conciliare. Sembra preferibile: « voluntate Dei Patris et Iesu Christi ».

Pag. 6,[41] linn. 7-8: (procreatio) « nulla humana voluntate actibus contra naturam excludi possit »: qui si intende evidentemente una possibilità morale: per una maggior chiarezza si potrebbe precisare: « nulla humana voluntate actibus contra naturam licite excludi possit ».

---

[36] Cf. p. 898.
[37] Cf. p. 898.
[38] Cf. pp. 902-903.
[39] Cf. p. 906.
[40] Cf. p. 908.
[41] Cf. p. 909.

Pag. 7,[42] lin. 29: il matrimonio cristiano apporterebbe salute (sanitas) al Corpo di Cristo che è la Chiesa. Se si ammette che questo Corpo sia composto anche di membra malate (i peccatori battezzati) (ma allora è... tutto ammalato e piagato, perchè tutti, salvo il Capo e Maria Ss.ma siamo più o meno peccatori!), si può dire che la sua salute aumenti, se invece si ritiene (come una corrente teologica moderna propone) che il Corpo Mistico di Cristo sia gloriosamente perfetto nella Grazia (e ciascuno di noi vi appartiene nella misura nella quale è santo, cioè in grazia), si dirà che il Corpo di Cristo non accresce la sua salute (è già sano!), ma accresce il suo influsso. Invece di « sanitas » si potrebbe dire allora « incrementum ».

Pag. 7, linn. 33 e seguenti: affermare che il matrimonio, già dall'origine, è soggetto a Dio, è giustissimo; affermare però che già dall'origine è soggetto anche potestati Ecclesiae (lin. 36) mi sembra incongruente. La Chiesa non c'era ancora...

Pag. 8,[43] lin. 11: « imposibile » invece di « impossibile ».

Pag. 16,[44] nota 33: Il Concilio è la Chiesa Docente. Non è logico che su una questione in cui non si pronuncia dica « relinquitur iudicio prudenti Ecclesiae ». Se sotto il nome di « Ecclesia » intende il Sommo Pontefice, precisi: « iudicio prudenti Summi Pontificis »; altrimenti si precisi che cosa si vuol dire.

Pag. 29,[45] n. 19: si afferma come « probabilis sententia » quella di coloro che ritengono che l'infusione dell'anima razionale avvenga dopo un certo tempo dalla concezione. Questa sentenza, tenuta per varie ragioni dagli antichi e dai medievali, oggi non è affatto « probabilis ». (Mi sembra che vada contro — indirettamente — al dogma dell'Immacolata Concezione). Anche se con la sola ragione non la si può dire certamente falsa, non ci sono ragioni che la sostengono, nel mentre la teoria dell'ilemorfismo può essere applicata per provare — anche se non apodittticamente — il contrario. Bisognerebbe dire: « Neque excusat illa sententia nullo modo probata qua anima... ». Si elimini la concessiva « Quidquid sit... retenta », almeno inutile, ma fors'anche dannosa.

Pag. 36:[46] il n. 28 potrebbe forse contemplare anche un accenno sul lavoro femminile: *a*) la donna non deve sopportare lavori pesanti come quelli dell'uomo; *b*) la sua missione specifica è nella casa. Alla salvaguardia dei diritti della famiglia si accenna a pag. 43,[47] lin. 15 (che rimanda

---

[42] Cf. p. 910.
[43] Cf. p. 910.
[44] Cf. p. 916.
[45] Cf. p. 924.
[46] Cf. pp. 928-929.
[47] Cf. p. 933.

alla n. 17, generica, sui salari familiari): forse si potrebbe accennare al problema con maggior ampiezza.

Num. 34, linn. 19-22: l'inciso « Immo... debet » sembrerebbe meglio collocato alla fine del § 34. All'elenco dei diritti e dei doveri dei genitori, corrisponde un obbligo preciso da parte dello Stato.

Pag. 45,[48] lin. 1: le malevoli insinuazioni dei nemici della Chiesa e qualche volta anche di alcuni sprovveduti suoi figli tendono a far credere che la morale da essa predicata, segnatamente quella in relazione al matrimonio, sarebbe troppo dura, inumana, impossibile ad essere concretamente applicata.

Giustamente la Costituzione reagisce contro queste accuse prive di oggettivo fondamento. Forse, tuttavia, sarebbe opportuno insistere qui su di un dato di fatto troppo poco evidenziato, e cioè che questa morale annunciata dalla Chiesa, in nome della legge naturale e della Rivelazione, non può essere integralmente applicata dall'uomo senza la forza soprannaturale della grazia. La Costituzione ne fa cenno più volte (anche nell'epilogo), ma forse sarebbe bene proclamare esplicitamente che la Grazia è indispensabile perchè possa l'uomo essere sempre uomo. Senza un aiuto soprannaturale, infatti, l'uomo, anche se per un atto solo naturalmente buono può agire da sè, a lungo andare non può non cadere nel peccato. « In statu naturae corruptae non potest homo implere omnia mandata divina sine gratia sanante » (S. Tommaso, *Summa,* I-II, 109, 4, in corpore articuli).

Coloro perciò che accusano la Chiesa di imporre una morale troppo dura confessano implicitamente, ma in modo lampante, la necessità della Grazia. Ora bisognerebbe che in un testo com'è questa Costituzione si insista non soltanto sui doveri morali da applicare, ma anche (e con non minore energia) sulla *forza* che la Chiesa offre affinchè si possa concretamente applicarli. Questa affermazione (la cui formulazione andrebbe studiata attentamente) permetterebbe forse anche ad alcuni accusatori della Chiesa di capire che la sua morale va « vissuta » per essere rettamente intesa. Un uomo che prescinde dalla realtà della Grazia, Forza divinamente viva e operante nell'uomo, riterrà sempre che le esigenze morali richieste dalla Chiesa, pur essendo, sul piano razionale, ineccepibili, rimangono un'utopia, una chimera.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: attentis observationibus ab Eminentissimis Cardd. Döpfner, Alfrink, Suenens et Bea prolatis.

---

[48] Cf. p. 934.

Rev. GUT: Placet; quoad ordinem disponendae materiae adhaereo illis quae proposuit Em.mus Card. Alfrink. Doctrina de superpopulatione fusius evolvatur.

Rev. SÉPINSKI: Placet; adiungo pro unoquoque schemate observationes particulares. Componantur, in quantum fieri possit, observationes ab Em.mis patribus prolatis, et inserantur in schemata.

Schema constitutionis *De castitate et virginitate*: placet, immo valde placet.

Adiungere liceat animadversiones minoris momenti:

Ad pag. 3,[49] linn. 10-11: adhibeatur semper *idem* modus scribendi: rectius scribatur « caelestis », sicut habetur pag. 10,[50] linn. 20-21 « caelorum » et lin. 26 « caelestem ».

Ad pag. 17,[51] lin. 43: corrigatur sic: « vari*i*s rationibus ».

Ad pag. 19,[52] lin. 12: corrigatur sic: « co*e*ducationem ».

Ad pag. 21,[53] lin. 27: corrigatur citatio: « *A.A.S.* 46 (1954), pp. 174-*175* ».

Ad pag. 21, lin. 35: corrigatur sic: « aequilibritati ».

Animdaversio generalis: Quamvis iam pro priore redactione mendae significatae sint, nulla ratio habita est aliquarum in secunda redactione, sicut patet pag. 19 lin. 29 (corrigatur « hodiern*a*m »); pag. 20 [54] lin. 29 (corrigatur sic « quidquid *est* »); pag. 22 [55] lin. 40 (corrigatur sic « li*b*ertà »).

Schema constitutionis *De matrimonio et familia*: placet, immo valde placet schema optime et consummate exaratum.

En animadversiones minoris momenti ad perficiendum adhuc schema:

Ad pag. 8,[56] lin 11: corrigatur « impossibile ».

Ad pag. 13,[57] lin. 9: compleatur exempli prolatio: « pp. 640-641 ».

Ad pag. 17,[58] lin. ult.: corrigatur « iudic*i*ales ».

Ad pag. 29,[59] linn. 4-5: melius dicatur « Quidquid *est* ».

Ad pag. 49,[60] lin. 21: corrigatur « S. Paolo *ha* forse predicato altrimenti? ».

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: adhaereo voto Em.morum Cardd. Léger, Döpfner, Alfrink, Suenens, Browne.

---

[49] Cf. p. 893.
[50] Cf. p. 898.
[51] Cf. p. 903.
[52] Cf. p. 904.
[53] Cf. p. 905.
[54] Cf. p. 905.
[55] Cf. p. 906.
[56] Cf. p. 910.
[57] Cf. p. 914.
[58] Cf. p. 917.
[59] Cf. p. 924.
[60] Cf. p. 937

IX

DE ECCLESIA

Pars Prima

(Quinta Congregatio: 8 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE THEOLOGICA

Caput 1

DE ECCLESIAE MILITANTIS NATURA

1. [*Prologus: Dei Patris consilium*]. Aeternus Unigeniti Pater, cum liberrimo eoque arcano sapientiae suae consilio statuisset ut lapsos in Adam homines per Incarnati Filii sui mortem redimeret et in regnum eius transferret,[1] ubi venit plenitudo temporis misit eum [2] qui per Spiritum Sanctum sese hostiam Deo immaculatam offerens [3] acceptabilem sibi populum mundaret; [4] complacuit enim Patri non ut redempti, quavis habitudine connexioneque seclusa, coram se plane singuli sanctificandi consisterent, sed ut ex multitudine advocati, novum genus electum, regale sacerdotium, gentem sanctam, novum scilicet Israël constituerent.[5]

2. [*Incarnati Filii Dei exsecutio*). Cum igitur Unigenitus Dei Filius ex muliere factus [6] habitavit in nobis [7] voluntati Patris obsecutus est;[8] qui Magistri [9] Sacerdotis [10] Regis [11] munera pro nobis obivit et populum Dei [12] ad aeternam salutem non modo per se, sed et per electos a se praepositos multipliciter sanctificat sapienterque gubernat. Quippe etenim praepositos in eo populo instituit, quos muneribus praeconis, sacerdotis, regis, sub Petro exercendis, exornavit dicens: « Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi » (*Mt.* 28, 18-20); et: « Euntes in mundum universum praedicate evangelium omni creaturae. Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit; qui vero non crediderit condemnabitur » (*Mc.* 16, 15-16).

Itaque novus hic populus, quem Paulus Apostolus Israël Dei appellavit,[13] non tanquam effusa turba, sed ut confertum agmen procedit, quod portis inferi [14] et insidiis diaboli [15] victor adversans, ad finem usque saeculi, in unitate fidei, in sacramentorum communione et in apostolicitate gubernii, unum singulareque iugiter perdurabit.

3. [*Israël Dei nomina atque figurae*]. Porro sicut Moyses, eum qui in deserto peregrinabatur, Israël secundum carnem [16] Dei Ecclesiam nuncupavit,[17]

ita et Christus Israël Dei, qui in praesenti saeculo incedens, futuram eamque manentem civitatem inquirit,[18] Ecclesiam edixit eandemque suam esse praenuntiavit,[19] non modo quod eam suo sanguine acquisivit,[20] verum etiam quod rebus omnibus ad finem proxime admoventibus instructam, super Petrum [21] eiusque successores aedificavit in quibus idem Petrus perpetua sua esset auctoritate superstes.

Quo autem clarius definitiusque Ecclesiae suae indolem naturamque hominibus patefaceret, eam sive ipse per se, sive per Apostolos diversis figuris repraesentavit hominibusque appellavit, quibus socialis et mysticus ipsius aspectus potissime describerentur: itaque quae regnum,[22] domus,[23] templum [24] Dei praedicatur, eadem grex seu ovile,[25] sponsa [26] Christi, columna et firmamentum veritatis [27] edicitur.

4. [*Figura corporis eiusque causa*]. Ex omnibus tamen figuris principem locum figura corporis tenet, qua instinctu paene Christi [28] Paulus usus est: « Et ipse est caput corporis Ecclesiae » (*Col.* 1, 18); « quae est corpus ipsius et plenitudo eius qui omnia in omnibus adimpletur » (*Eph.* 1, 23); etenim quotquot in Ecclesiam baptismate ingressi [29] et Christum induti sunt [30] cum de uno pane Eucharistico participent, in unitate unius Corporis consummantur: [31] « Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes enim ex uno pane participamus » (*I Cor.* 10, 17 gr.).

5. [*Enucleatio figurae corporis*]. Ecclesia ergo, eo ipso quod corpus est, oculis cernitur, quod quidem ceterae quoque figurae eiusdem insinuant; ipsa porro est multorum membrorum, haud sane aequalium, compages,[32] cum alia aliis subdantur, cumque et clerici et laici, praepositi et subditi, magistri et discipuli, insuper diversique status in ipsa consistant, quibus Christus Caput et loco et perfectione et virtute omnibus praestat.

In hac corporis compage membrorum praeter connexionem e vinculis iuridicis alia quoque connexio inest quae eorundem augmento,[33] actibus,[34] passione [35] completur, immo vero naturae ac vitae conformitas quam Dominus illustravit quando et se viti et nos palmitibus comparavit dicens: « Ego sum vitis, vos palmites. qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere » (*Io.* 15, 5).

Sicut autem Christus Caput est Corporis, ita et Spiritus Sanctus, in Capite et in membris inhabitans [36] eius est velut Anima; qui unus cum sit, totum Corpus in unitate tenet [37] et membris omnibus, secundum mensuram donationis Christi [38] gratiam et dona administrat et charismata confert.[39] Quam ob rem Ecclesia una persona, mystica sane, in Christo Iesu esse dicitur: « Omnes enim vos unus estis in Christo Iesu » (*Gal.* 3, 28 gr.).

In eo tamen non omnia membra sanctitate virescunt quia aegrota in ipso membra consistunt quae nempe gratia et charitate privata, saltem virtute fidei cum Christo Capite iunguntur.[40] Horum tamen peccata Ecclesiam quidem offendunt; sed eiusdem sanctitatem essentialem non laedunt; Ecclesia enim sancta est potissimum quia, ut Sponsa Christi, in sanctitate constituta cum sit,[41] sua membra ad sanctitatem gignit; quae porro non modo peccata

membrorum suorum reprimit, sed et ipsa membra quae aegrota sunt suo ministerio in pristinam et aliquando uberiorem reddit sanctitatem. Ecclesia quippe pia Mater est, utpote quae non modo verbi praedicatione sua membra concipiat, baptismate pariat, sed et salutaris veritatis sacramentorumque pabulo enutriat.

6. [*Ecclesia societas est mysticum Christi Corpus*]. Cum autem S. Spiritus charismata non modo prodigialia verum etiam quae nihil continent prodigialis membris quibusdam distribuat, ut qui iisdem donati sunt, tanquam Dei adiutores [42] una secum in aedificationem corporis Christi operentur,[43] falso Ecclesia hierarchica seu iuris ab Ecclesia charismatica vel amoris, quas vocant, re differre dicuntur. Quam ob rem Ecclesia societas et Mysticum Christi Corpus haud binae res sunt, sed una quae humano et divino se praefert aspectu; quae ergo ob analogiam non parvam Incarnati Verbi mysterio assimilatur.[44]

Etenim sicut in Verbo Incarnato natura humana ut vivum instrumentum divinae eiusdem naturae, pro nostra et totius mundi salute inserviit et in coelis inservire perseverat, ita Ecclesiae societas praeconis, sacerdotis, regis charismatibus exornatur, ut Spiritui Christi in aedificatione Corporis Christi serviat; haec enim charismata, non aliter atque cetera quae a S. Spiritu tribuuntur, tanquam veritatis et charitatis servitium ministeriumque exercenda sunt, ut parta per Christum salus simulque beneficia omnia quae inde proficiscuntur, in omnes homines atque ad omnes aetates propagentur.[45]

7. [*Ecclesia Romana est Mysticum Christi Corpus*]. Docet igitur Sacra Synodus et solemniter profitetur non esse nisi unicam veram Iesu Christi Ecclesiam, eam nempe quam in Symbolo unam, sanctam, catholicam et apostolicam celebramus,[46] quam Salvator sibi in Cruce acquisivit [47] sibique tamquam corpus capiti et sponsam sponso coniunxit, quamque redivivus S. Petro et Successoribus tradidit gubernandam,[48] quae sola iure Catholica Romana nuncupatur Ecclesia.[49]

NOTAE

[1] Cf. *Col.* 1, 13.
[2] Cf. *Gal.* 4, 4.
[3] Cf. *Hebr.* 9, 14.
[4] Cf. *Tit.* 2, 14.
[5] Cf. *I Pt.* 2, 9 et *Gal.* 6, 16.
[6] Cf. *Gal.* 4, 4.
[7] Cf. *Io.* 1, 14.
[8] Cf. *Phil.* 2, 8.
[9] Cf. *Mt.* 23, 8-10; *Io.* 13, 13-14.
[10] Cf. *Hebr.* 4, 14; 5, 10; 9, 11-14.
[11] Cf. *Lc.* 23, 3; *Io.* 18, 37.
[12] Cf. *I Pt.* 2, 10.
[13] Cf. *Gal.* 6, 16.

[14] Cf. *Mt.* 16, 18.
[15] Cf. *Eph.* 6, 11.
[16] Cf. *I Cor.* 10, 18.
[17] Cf. *Num.* 20, 4; *Deut.* 23, 2.
[18] Cf. *Hebr.* 13, 14.
[19] Cf. *Mt.* 16, 18.
[20] Cf. *Act.* 20, 28.
[21] Cf. *Mt.* 16, 18.
[22] Cf. *Mt.* 16, 19; cf. LEO XIII, *Satis cognitum,* 29 iun. 1896, *A.A.S.,* 28 (1895-96), p. 724.
[23] Cf. *I Tim.* 3, 15; *Mt.* 16, 18; cf. LEO XIII, ibid.
[24] Cf. *I Cor.* 3, 16; *II Cor.* 6, 16; *Eph.* 2, 21.
[25] Cf. *Io.* 10, 16; 21, 15-17; *I Pt.* 5, 2-3; *Lc.* 12, 32; *Mt.* 26, 31; cf. LEO XIII, ibid.
[26] Cf. *Apoc.* 21, 9; 22, 17; *Eph.* 5, 22-32. Praedicatio Christi descripta ut sponsalia: *Mt.* 9, 15; *Mc.* 2, 19; *Lc.* 5, 34; *Io.* 3, 29.
[27] Cf. *I Tim.* 3, 15.
[28] Cf. *Act.* 9, 4; 22, 7; 26, 14.
[29] Cf. *Io.* 3, 5.
[30] Cf. *Gal.* 3, 27.
[31] Cf. *Io.* 17, 23.
[32] Cf. *Rom.* 12, 4-8; *I Cor.* 12, 1-31; *Eph.* 4, 11-16; LEO XIII, *Sapientiae christianae,* 10 ian. 1890, *A.S.S.,* 22 (1889-90), p. 392; ID., *Satis cognitum,* 29 iun. 1896, *A.S.S.,* 28 (1895-96), pp. 710 et 724 s.; PIUS XII, *Mystici Corporis,* 29 iun. 1943, *A.A.S.,* 35 (1943), pp. 199-200.
[33] Cf. *Eph.* 4, 11-14.
[34] Cf. *I Cor.* 12, 18-30.
[35] Cf. *I Cor.* 12, 26 coll. *Col.* 1, 24; *II Tim.* 2, 10.
[36] Cf. *Rom.* 8, 11.
[37] LEO XIII, *Divinum illud,* 9 maii 1897, *A.S.S.,* 29 (1896-97), p. 650; PIUS XII, *Mystici Corporis, A.A.S.,* 35 (1943), pp. 219-220: DENZ. 2288; S. THOM., *in Col.,* cap. 1, lect. 5: « Sicut constituitur unum corpus ex unitate animae, ita ecclesia ex unitate spiritus ».
[38] Cf. *Eph.* 4, 7.
[39] Cf. *I Cor.* 12, 4-11, coll. *I Cor.* 12, 28 et *Eph.* 4, 11-12.
[40] Cf. Conc. Trid., *Decr. de iustif.,* cap. 15: DENZ. 808, et can. 28: DENZ. 838; PIUS V, *Errores Baii,* prop. 63-64: DENZ. 1063-1064; IO. CHRYSOSTOMUS, in *ep. ad Eph.,* cap. 6, hom. 22, 4: *PG* 62, 161: « nam multi sunt uniti Christo, ipsum autem non diligentes »; AUGUSTINUS, *Serm.* 349, 2: *PL* 39, 1530 docet etiam in Corpore Christi meretricis amorem perducere ad gehennam; ID., *De abstinentia,* cap. 11: *PL* 40, 366 comparat Ecclesiam carni concupiscenti contra spiritum, quatenus nondum pacem ex infirmitate languoris in membris habet: « Deinde, cur non confiteamur in hominibus spiritualibus Ecclesiam subditam Christo, in carnalibus autem adhuc concupiscere adversus Christum... Has enim carnis concupiscentias Christus in suis sanat, sed in nullis amat. Unde sancta Ecclesia quamdiu habet etiam membra talia, nondum est sine macula et ruga ».
[41] Cf. *Eph.* 5, 26-27.
[42] Cf *I Cor.* 3, 9.

[43] Cf. *Eph.* 4, 11-16.

[44] Cf. LEO XIII, *Satis cognitum, A.A.S.,* 28 (1895-96), p. 712.

[45] PIUS IX, *La Chiesa di Dio,* 2 marzo 1871, *A.S.S.,* Vol. VI (1870), p. 267; LEO XIII, *Satis cognitum, A.S.S.*, 28 (1895-96), p. 710; S. THOM., in *Eph.,* cap. 4, lect. 4; *Quodlib.* VII, q. 6, a. 2, ad 5.

[46] Cf. *Symbolum Apostolicum*: DENZ. 6-9; *Symbolum Nic.-Const.*: DENZ. 86, coll. *Prof. Fidei Trid.*: DENZ. 994 et 999.

[47] Cf. *I Pt.* 2, 9; *Act.* 20, 28; *Eph.* 2, 15-16; Hymn. Vesp. in festo SS. Cordis.

[48] De identitate Ecclesiae Catholicae et Corporis Mystici cf. PIUS XII, *Mystici Corporis, A.A.S.,* 35 (1943), p. 221 ss.; ID., *Humani generis,* 12 aug. 1950, *A.A.S.,* 42 (1950), p. 571: DENZ. 2319. Sequitur Pius XII vestigia multorum praedecessorum.

[49] Ecclesia est Catholica Romana: cf. *Prof. Fidei Trid.*: DENZ. 999, et Conc. Vat. I, *Const. de Fide catholica*: DENZ. 1782. Data opera in Vat. I dictum est « catholica apostolica Romana », et non Romano-catholica, quia ultimus dicendi modus sapit doctrinam trium ramorum.

CAPUT 2

DE MEMBRIS ECCLESIAE MILITANTIS EIUSDEMQUE NECESSITATE AD SALUTEM

1. [*Necessitas Ecclesiae ad salutem*]. Docet S. Synodus, sicut semper docuit sancta Dei Ecclesia, Ecclesiam esse necessariam ad salutem,[1] neminemque salvari posse, qui sciens Ecclesiam Catholicam a Deo per Iesum Christum esse conditam, tamen eam renuat intrare, vel in eadem perseverare.[2] Sicut autem nemo salvari potest, nisi sive re recipiat Baptismum, quo quis non ponens obicem incorporationis,[3] fit membrum Ecclesiae, sive Baptismi voto,[4] sic nemo salutem obtinere valet, nisi membrum Ecclesiae reapse exsistat, vel voto ad eandem ordinetur. Ut autem salutem quis acquirat, non sufficit, ut sit reapse membrum Ecclesiae vel voto ad eam ordinatus, sed insuper requiritur ut moriatur in statu gratiae, fide et spe et caritate cum Deo coniunctus.[5]

2. [*Quinam membra*]. Etsi plures relationes reales exsistunt in ordine iuridico [6]et sacramentali, immo exsistere queunt in ordine mystico.[7] quibus omnis omnino baptizatus cum Ecclesia connectatur, tamen ii soli reapse membra Ecclesiae dicendi sunt, qui in compage visibili eiusdem [8] cum Capite eius, Christo videlicet eam regente per Vicarium suum,[9] iunguntur: ii igitur qui regenerationis lavacro abluti, veram fidem profitentur catholicam, Ecclesiae auctoritatem agnoscunt,[10] nec ob gravissima delicta a Corporis Mystici compage ex toto seiuncti sunt.[11] Voto autem ad Ecclesiam ordinantur non catechumeni dumtaxat,[12] qui conscio et explicito desiderio ad Ecclesiam aspirant, sed ii quoque, qui etsi ignorantes Ecclesiam catholicam esse veram et unicam Christi Ecclesiam, tamen implicito et inscio desiderio simile praestant,[13] sive quod sincera voluntate id volunt quod vult ipse

Christus, sive quod etsi ignorantes Christum, sincere adimplere desiderant voluntatem Dei ac Creatoris sui.

3. [*Unio cum acatholicis*]. Cum omnibus autem, qui veram fidem vel unitatem communionis sub Romano Pontifice non profitentur, voto tamen eo ordinantur, pia Mater Ecclesia semetipsam scit plures ob rationes coniunctam, maxime si baptizati christiano nomine gloriantur, et, quamquam carent fide catholica,[14] tamen amanter in Christum credunt Deum et Salvatorem, atque fide et devotione erga Sanctissimam Eucharistiam et amore erga Deiparam eminent.[15] Nam fidei illi communi in Christum accedit eiusdem consecrationis baptismalis participatio; orationum, expiationum et beneficiorum spiritualium communio;[16] immo aliqua in Spiritu Sancto coniunctio, quippe qui non solum donis et gratiis in ipso mystico Corpore operatur, sed sua virtute etiam extra venerandum illud Corpus agit, ut fratres separati, modo a Christo stabilito, eidem incorporentur.[17] Ut autem illa Spiritus Christi ad Corporis Mystici augmentum operatio uberiorem consequatur effectum, Ecclesia precari numquam desinit, ut fratres separati internis divinae gratiae impulsibus ultro libenterque consedentes, ab eo statu se eripere studeant, in quo ad salutem sempiternam obtinendam tot tantisque caelestibus muneribus adiumentisque carent, quibus illis solummodo frui licet, qui reapse sunt membra Ecclesiae.[18] Memores igitur sint omnes Ecclesiae filii conditionis suae eximiae, non propriis meritis, sed gratiae peculiari Christi adscribendae, cui si cogitatione, verbo et opere non correspondent, nedum salventur, severius iudicabuntur.[19]

NOTAE

[1] Doctrinam Patrum: Ignatii Antioch., Origenis, Cypriani, Hieronymi, Augustini, Fulgentii vide apud Tromp, *De Spiritu Christi Anima,* pp. 210-213. Quoad doctrinam Ecclesiae, cf.: *Symbolum Athanasianum*: Denz. 40; Pelag. II, *Dilectionis vestrae,* ann. 585: Denz. 247; Innoc. III, *Prof. fidei Wald.*: Denz. 423; Bonif. VIII, *Unam Sanctam,* 18 nov. 1302: Denz. 468; Clem. VI, *Super quibusdam*: Denz. 570 *b; Conc. Florent.,* Decr. *Pro Iacobitis*: Denz. 714; *Conc. Trident., Professio fidei*: Denz. 1000; Bened. XIV, *Professio fidei Maronitarum*: Denz. 1473; Gregor. XVI, *Mirari vos,* 15 aug. 1832: Denz. 1613; Pius IX, *Quanto conficiamur moerore,* 10 aug. 1863: Denz. 1677; *Syllabus,* n. 16-17: Denz. 1716-1717; Pius XII, *Mystici Corporis,* n. 101; *Humani generis*: Denz. 2319; *Epist. S. Off. ad Archiep. Boston.,* 8 aug. 1949 [invenitur in tertia editione Encycl. *Mystici Corporis,* cura P. Tromp, in Appendice].

[2] *Epist. S. Off. ad Archiep. Boston.,* 8 aug. 1949.

[3] Obex poni potest tum ratione gratiae, tum ratione effectus iuridici, cf. *C.I.C.,* can. 87. Obex gratiae v. g. habetur si adultus baptizandus non vult abstinere a peccato mortali; obex admembrationis, si adultus baptizandus caret fide. In documentis ecclesiasticis limitatio « nisi ponatur obex » saepius supponitur. Cf. *Professio fidei Trid.*: Denz. 996, ubi dicitur « sacramenta gratiam conferre » sine ulla restrictione, in oppositione ad Can. de Sacr. in genere: Denz. 849. Generatim quoque

definitur Sacramentum: « signum sensibile, a Christo institutum, conferens gratiam, quam significat », et nemo exigit, ut addatur « non ponentibus obicem ».

[4] *Conc. Trident.,* Sess. VI, Decr. *de iustificatione*: DENZ. 796, coll. cap. 14: de lapsis: DENZ. 807.

[5] *Epist. S. Off. ad Archiep. Boston.*: Neque enim putandum est quodcumque votum Ecclesiae ingrediendae sufficere ut homo salvetur. Requiritur enim ut votum, quo quis ad Ecclesiam ordinetur perfecta caritate informetur, nec votum implicitum effectum habere potest, nisi homo fidem habeat supernaturalem (*Hebr.* 11, 6; *Conc. Trid.*: DENZ. 801) ».

[6] Omnis baptizatus vi baptismi est subiectus legibus Ecclesiae. Cf. BENEDICTUS XIV, *Singulari nobis,* 9 febr. 1749, § 14; LEO XIII, *Annum sacrum,* 25 maii 1899: *A.S.S.,* 31 (1898-1899), p. 647; PIUS XI, *Quas primas,* 11 dec. 1925: *A.A.S.,* 17 (1925), p. 601: DENZ. 2196; *C.I.C.,* can. 12.

[7] Cf. numerum tertium de unione in Spiritu Sancto.

[8] PIUS XII, *Mystici Corporis*: *A.A.S.,* 35 (1943), pp. 199-200; 223-224.

[9] BONIFATIUS VIII, *Unam Sanctam,* 18 nov. 1302: DENZ. 468; PIUS XII, *Mystici Corporis*: *A.A.S.,* 35 (1943), p. 211.

[10] Mutata sunt verba *Mystici Corporis* (p. 202), quia inter baptizatos, qui auctoritatem Ecclesiae non agnoscunt, perplures sunt qui numquam sese personaliter ab Ecclesia separaverunt, ut v. g. omnes Baptistae, qui dum baptizantur ponunt obicem admembrationi.

[11] Cf. 1) CLEMENS VIII, *Magnus Dominus,* 23 dec. 1595: « § 1. Nuper vero venerabilis frater Michael, Archiepiscopus et Metropolita Kiovensis... et cum eo plerique eius Comprovinciales Episcopi... *divina Spiritus Sancti luce eorum corda collustrante,* coeperunt ipsi secum cogitare, et inter se multa consultatione, et prudentia adhibita conferre, et serio tractare, *se et greges quos pascerent, non esse membra Corporis Christi,* quod est Ecclesia, qui visibili ipsius Ecclesiae capiti, Summo Romano Pontifici non cohaererent... Quamobrem... decreverunt redire ad suam, et omnium fidelium Matrem, Romanam Ecclesiam »;

2) BENEDICTUS XIV, *Singulari Nobis,* 9 febr. 1749, nn. 13 et 14: « Compertum est, eum qui baptisma ab haeretico *rite* suscepit, illius vi Ecclesiae Catholicae membrum effici... Exploratum habemus, ab haereticis baptizatos, si ad eam aetatem venerint, in qua bona a malis dispicere per se possint, atque erroribus baptizantis adhaereant, illos quidem ab Ecclesiae unitate repelli, iisque bonis orbari omnibus, quibus fruuntur in Ecclesia versantes; non tamen ab eius auctoritate et legibus liberari »;

3) PIUS IX, *In suprema,* 6 ian. 1852, *Acta,* P. I, Vol. I, 89 s.: « Nec enim fieri unquam poterit, ut in Unius Sanctae Catholicae et Apostolicae communione sint, qui divulsi esse voluerint a soliditate petrae, super quam Ecclesia ipsa divinitus aedificata est... Itaque non aliud Vobis imponimus oneris, quam haec necessaria; nimirum ut ad unitatem reversi consentiatis Nobiscum in professione verae Fidei, quam Ecclesia Catholica tenet et docet, et cum Ecclesia ipsa, supremaque hac Petri Sedi communionem servetis ».

4) PIUS XII, *Mystici Corporis,* nn. 21 et 101.

5) *Epist. S. Off. ad Archiep. Boston.*

6) Vide etiam PII V, *Regnans in Excelsis,* 25 febr. 1570: « § 3. ... Elisabeth haereticam... eique adhaerentes in praedictis, anathematis sententiam incurrisse, esseque a Christi Corporis unitate praecisos », et perplura alia similia.

7) Ut cognoscatur mens IOANNIS XXIII, feliciter regnantis, cf. Alloc. *In sollemnis,* 14 nov. 1960: *A.A.S.,* 52 (1960), p. 1009: « [Fratres], qui a Nobis sunt disiuncti, quique extra saepta Ecclesiae catholicae sunt... ut... in eam unitatem coire aliquando possint, [de qua *Io.* 17, 19-21] »; et: *Orat. ad Spir. S.,* 24 nov. 1960: « Te preghiamo ancora per le pecorelle, che non sono *più* dell'unico ovile di Gesù Cristo, affinchè anch'esse, che pur si gloriano del nome cristiano, possano finalmente ritrovare l'unità sotto un solo Pastore ». Quid ad mentem S. Pontificis sibi velint verba « si gloriano del nome cristiano », clare apparet ex *Allocutione ad fideles Irlandiae*: *L'Oss. Rom.,* 18 mart. 1961: « Siate Romani come siete cristiani. L'appartenenza alla Chiesa di Roma è il distintivo per ogni *vero* cristiano »;

Epist. *Quotiescumque Nobis,* ad Card. Tien-Chen-Sin, 29 iun. 1961: *L'Oss. Rom.,* 29 iun. 1961: « ... Atque in primis vos, Venerabiles Fratres, hortamur, ut has gravissimas ac salutares veritates in memoriam ovium vigilantiae vestrae creditarum redigere ne omittatis. Scilicet debitum Omnipotenti Deo exhibere cultum cum eoque coniungi neminem posse, nisi per Iesum Christum; non posse vero coniungi cum Christo, nisi in Ecclesia et per Ecclesiam, quae est mysticum eius corpus; non posse denique ad Ecclesiam pertinere, nisi per Episcopos, Apostolorum successores, cum Supremo Pastore coniunctos, qui successor est Petri »;

Encycl. *Aeterna Dei sapientia,* 11 nov. 1961: *A.A.S.,* 53 (1961), p. 794: « At illud perspectum habeatur necesse est, non esse christifidelium cum divino Redemptore omnium Capite perfectam illam unionem, qua videlicet iidem cum Ipso unum vivens et adspectabile corpus efficiunt, nisi pariter iisdem animi virtutibus, religiosorumque communicatione rituum et Sacramentorum alii cum aliis cohaereant, pariter omnes eandem fidem servent ac profiteantur ».

[12] De catechumenis, cf.: S. AMBROSIUS, *De obitu Valentini* 51: *PL* 16, 1374; S. AUGUSTINUS, *De Bapt.* IV, 21, 28: *PL* 43, 172; INNOCENTIUS II, *Epist. ad Episc. Cremon.*: *PL* 179, 624 s., coll. DENZ. 388; INNOCENTIUS III: *PL* 215, 986 s., coll. DENZ. 413; immo etiam Suaresium seniorem: *Def. fid. cath.* I, cap. 24, n. 2.

[13] *Mystici Corporis,* n. 101; *Epist. S. Off. ad Archiep. Boston.*

[14] Distinguendum est inter fidem divinam simpliciter, et fidem divinam catholicam, cf. DENZ. 1792. Baptismus non facit membrum, nisi accedat fides catholica. Quando in *Conc. Trid.* Decr. *de iustificatione,* cap. 7: DENZ. 800, agitur de fide qua quis vivum membrum Corporis efficitur, si accedit gratia, quaestio est de illa fide quam catechumeni ab Ecclesia petunt, i. e. de fide *catholica,* formata caritate.

[15] Agitur imprimis de « orthodoxis » qui dicuntur, non tamen de iis solis.

[16] Non adhibetur vox « Communio Sanctorum », quia in traditione diverse intelligitur.

[17] Notes distinctionem S. AUGUSTINI: « Ducere *in via* et *ad viam*; ducere *in Christo* et *ad Christum* ». Cf. *In Ps. 85,* 15: *PL* 37, 1092; CLEMENS VIII, *Magnus Dominus,* 23 dec. 1595: « § 1. ... Divina Spiritus Sancti luce eorum corda collustrante, coeperunt ipsi secum cogitare... se et greges quos pascerent non esse membra Corporis Christi, quod est Ecclesia ».

[18] *Mystici Corporis,* n. 101. Vide etiam CLEM. VIII, *l. c.*; PIUS IX, *Syllabus* n. 17: DENZ. 1717; *Epist. S. Off. ad Archiep. Boston.,* 8 aug. 1949.

[19] *Mt.* 5, 19-20; 7, 21-22; 25, 41-46; *Iac.* 2, 14.

2) RELATIO EM.MI P. D. ALFREDI CARD. OTTAVIANI, PRAESIDIS COMMISSIONIS THEOLOGICAE [1]

Spes et desiderium, ut Concilium Vaticanum II prae ceteris illuminaret problemata varia hodierna de Ecclesia Christi, non solum in bonum filiorum Ecclesiae sed etiam fratrum separatorum, clare expressum legitur in multis Episcoporum votis.

Hac de causa eae quaestiones a Commissione Theologica aggrediendae erant, quarum recta et clara cognitio, sine aequivocationibus et confusionibus hodie nimis usu receptis, conferret tum ad ditiorem vitam ecclesiasticam, tum ad tutiorem et fertiliorem oecumenismum.

Ut hoc obtineatur semper rogandum est non qualem nos ipsi volumus Ecclesiam, sed qualem eam voluerit, qui eam condidit, Iesus Christus.

Qui hoc principium Leonis XIII semper prae oculis tenebit, facile intelliget S. Synodum hac in re debere tam iis qui intra quam iis qui foris sunt *omnem* veritatem: catholicis ut melius cognoscant et ardentius ament Sponsam Christi; fratribus separatis, ne oriantur inter eos spes non fundatae, nec postea post cognitam plenam veritatem, dicant se fuisse a catholicis deceptos.

Utique omnia evitanda sunt in Constitutione de Ecclesia Christi, quibus iure offendi possint acatholici, et Commissio hac in re fuit scrupulosa; minime autem omitti possunt omnia quae ab iisdem non libenter audiantur. Exemplum dedit Dominus in famoso sermone eucharistico; et in Constitutione de Matrimonio et Familia, saltem ad mentem Commissionis Theologicae, plura dicenda erant quae etiam viro catholico minime sunt grata, nisi ex amore duro durae Crucis.

* * *

Commissio Theologica semper duo fundamentalia clare in mente tenuit:

Et primum est Christum voluisse nostram salutem per unionem uniuscuiusque hominis cum propria sua persona theandrica, sed Christum etiam voluisse ut hisce in terris illa unio non esset nisi in organismo sociali, quem vocavit suam Ecclesiam.

Aliud principium est nullam esse distinctionem realem inter Ecclesiam Catholicam Romanam visibilem et inter Corpus Christi Mysticum

---

[1] Relatio lecta est a Rev. P. Sebastiano Tromp S. I., secretario Commissionis Theologicae.

quod est Ecclesia. Hac de re non solum edocemur dilucide a s. m. Pio Papa XII in duabus epistolis Encyclicis dogmaticis, sed insuper a permultis eius praedecessoribus, quorum unus, Sanctus Pius Papa X, hisce verbis usus est (*Vehementer nos*: 11 febr. 1906): « Scriptura enim eloquitur, et tradita a Patribus doctrina confirmat, Ecclesiam esse mysticum Christi Corpus, pastorum et doctorum auctoritate administrarum, id est societatem hominum, in qua aliqui praesunt ceteris cum plena perfectaque regendi, docendi, iudicandi potestate ». Notandum hoc in textu Sanctum non immerito provocare tam ad S. Scripturam quam ad S. Traditionem. Sunt igitur Ecclesia visibilis et Corpus Christi Mysticum una eademque res, sub diverso respectu considerata, sicut verbi gratia unum eundemque hominem considerare possum sub respectu biologico et psychologico.

Verissime dictum est S. Concilium omnino abstinere debere ab omnibus, quibus hiatus deplorabilis inter nos et fratres separatos crescat. At propositione veritatis numquam crescit hiatus, sed solummodo hiatus reapse exsistens magis fit visibilis. Quod tempore nostro, quo continuo augetur indifferentismus, non est malum, sed potius bonum non spernendum.

Haec duo sufficiant de quaestionibus principii. Erit enim postea dicendum ad singula capita.

* * *

Non putandum est confectionem Constitutionis de Ecclesia fuisse laborem unius diei: hucusque respectiva Subcommissio 75 habuit sessiones perlongas, nec hodie totus labor ad conclusionem pervenit. Textus autem Commissioni Centrali oblatus post iteratas emendationes et auditis omnibus consultoribus, tandem aliquando placuit omnibus membris tam Subcommissionis quam Commissionis Theologicae plenariae.

Post dicta magis generalia ad introducendam totam Constitutionem de Ecclesia, iam pauca addenda sunt de duobus capitibus prioribus.

Post multas discussiones decisum fuit ut in capite primo de natura ipsius Ecclesiae (claritatis causa addidimus *militantis*), secundum varia desideria expressa.

1. Initium sumeretur ab ipsa SS. Trinitate; deinde:

2. Ut clare proponeretur indoles christologica, soteriologica, eschatologica Ecclesiae;

3. Ut ante explicationem Ecclesiae ut Corpus Mysticum est, diceretur de notione populi Dei, tum quia illa notio facilius intelligitur a simplicibus christianis et connotat melius dynamismum Ecclesiae, tum

ad demonstrandum notionem populi Dei non minus quam notionem Mystici Corporis continere Ecclesiae structuram socialem hierarchicam;

4. Ut paucis verbis diceretur de variis imaginibus, quibus in fontibus Revelationis describitur Ecclesia;

5. Ut in explicanda notione Mystici Corporis proponeretur doctrina Encyclicae quae verbis *Mystici Corporis* incipit.

6. Ut clare ostenderetur quomodo cohaereret structura socialis Ecclesiae cum influxu donorum et chrismatum supernaturalium: et innotesceret Ecclesiam hierarchicam a Corpore mystico non distingui realiter, sed solo modo considerandi unum ac idem obiectum;

7. Ut prius explicatis notionibus Capitis et Animae Mystici Corporis, explicaretur quo sensu Ecclesia sit mysterium;

8. Ut tandem in fine per modum conclusionis statueretur identitas Ecclesiae Catholicae, a Petri successoribus gubernatae, et Mystici Corporis Christi.

Licet sensu vero Ecclesia dici queat theandra: tamen non placuit adhibere vocem. Secus enim longius et nimis technice agendum esset de analogia conceptus respectu Christi Theandri.

* * *

In capite secundo per modum unius agitur de membris Ecclesiae militantis et de necessitate Ecclesiae ad salutem, quippe quod duae illae quaestiones inter sese arcte cohaereant.

Quod spectat ad salutem, omissis verbis technicis clare distinguitur inter necessitatem praecepti et necessitatem medii. Numquam adhibita est locutio « membrum voto », quia plures creare solet confusiones. Qui enim aliquid est vel habet voto tantum, reapse illud *non* est *nec* habet.

Quod spectat ad quaestionem de iis quae membra Ecclesiae sunt reapse atque actu, Subcommissio supposuit:

1. Non admitti posse secundum doctrinam catholicam distinctionem realem inter Ecclesiam hierarchicam et Corpus Mysticum.

2. Neminem, vi ipsius conceptus, membrum Ecclesiae esse posse nisi sit reapse in ipso corpore, et reapse, saltem imperfecte, sub influxu Capitis et Animae. Inde ut aliquis sit membrum non sufficit ut quis corde apostata, exterius sese subiciat hierarchiae; sed etiam requiritur ut adhaerens Ecclesiae hierarchicae saltem gaudeat fide supernaturali, etsi informi.

3. Haereticum bonae fidei, licet habere possit fidem divinam, tamen semper carere fide *divina catholica.*

4. Baptismate omnes infantes, usu rationis carentes, etiam in haeresi

vel schismate baptizatos, fieri pleno sensu membra Ecclesiae Catholicae Corporis Christi, idque manere donec actu positivo sese ab Ecclesia separent. Minime autem idem valere de adultis. Adulti enim in rite suscipiendo baptismate obicem non solum ponere possunt gratiae sed etiam obicem incorporationi. (De qua re nullum esse potest dubium, quia ad valide recipiendum baptisma, ne fides quidem absolute est necessaria).

Dum Commissio Theologica maximam curam habuit, ut clare appareret solos catholicos esse reapse membra Ecclesiae (consequentiae doctrinae oppositae sunt reapse tremendae, et in dubium vocant oecumenicitatem et infallibilitatem ipsius Concilii Vaticani II); ex altera parte quoque strenue adlaboravit, ut clare exponeret, non omnia vincula esse destructa inter filios Ecclesiae et fratres separatos. Omnis enim rite baptizatus vi Sacramenti fit subditus Ecclesiae, etiam invitus. Sed quod magis est, fide communi in Christo usuque Sacramentorum inter Catholicos et bona fide separatos exsistunt ligamina quae ordinem iuridicum plane transcendunt. Nec dubitandum est fratres separatos in statu gratiae viventes cum filiis Ecclesiae in statu gratiae viventibus iungi Sanctorum Communione. Licet in Constitutione res ipsa clare expressa sit, tamen vox *Communio Sanctorum* adhibita non est, utpote non semper eodem modo intellecta.

In fine Capitis secundi monitio severa datur catholicis non secundum fidem viventibus, non solum ut ipsi resipiscant, sed etiam ut fratres separati videant Ecclesiam non promittere vitam aeternam eo solo titulo quod quis fuerit Ecclesiae membrum, sed valere semper verbum Domini (*Lc.* 12, 48): « Cui multum datum est, multum quaeretur ab eo ».

Tandem notatu dignum est quaestionem de membris non fuisse decisam nisi post multa vota et relationes. Scripserunt praeter Secretarium, Exc.mi Dubois et Franic, necnon DD. et PP. Fenton, Philips, Schmaus, Balić, Brinktrine, Congar.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. LIÉNART: Definitio naturae Ecclesiae est, sensu meo, praestantissima quaestio, ex omnibus quae in Concilio Vaticano II tractandae sunt. Maximi momenti est, pro nobis Concilii Patribus qui a Sancto Patre munus accepimus Ecclesiam mundo praesentare in sua veritate et in sua ingenua puritate, talem quam Christus eam voluit et fundavit. Maximi momenti est etiam pro Christianis a nobis separatis qui, de malo divisionum conscii ad unitatem restituendam aperte aspirant.

Haec ante oculos habens, humiliter declarare debeo quod schema istud mihi non placet.

Certo et firmiter credo Ecclesiam esse, natura sua Corpus Mysticum Iesu Christi, cuius Ipse est caput et nos sumus membra, per Baptismum in Illo vitali connexu radicati. Et etiam credo ex toto corde Ecclesiam Catholicam Romanam esse veram Ecclesiam, in societatem visibilem, unam, sanctam, universalem et apostolicam, a Christo Iesu super fundamentum Apostolorum et Prophetarum erectam, ad thesaurum revelationis sedulo custodiendum et diffudendum, et ad fructus redemptionis omnibus hominibus transmittendos, destinatam.

Attamen mihi videtur quod non possumus « solemniter profiteri » (sicut in textu, articulo septimo pagina decima [1] proponitur) quod Ecclesia Romana et Corpus Christi mysticum sint unum et idem, quasi Corpus mysticum intra fines Ecclesiae Romanae totaliter includeretur. Etenim Corpus Mysticum Christi multo latius extenditur quam Ecclesia Catholica Romana militans. Amplectitur etiam Ecclesiam in Purgatorio dolentem et Ecclesiam in coelo triumphantem. Unde apparet quod Ecclesia nostra, quamvis sit aspectus visibilis Corporis Mystici Iesu Christi, non possit cum eo absolute identificari. Et quid dicam de christianis separatis, qui tamen per Baptismum validum in Christo sepulti sunt ut in Eo ad vitam supernaturalem reviviscant et in Eo inserti maneant? Doleo quod Ecclesiae Catholicae Romanae alieni non gaudeant nobiscum de omnibus donis supernaturalibus quorum illa est dispensatrix, sed non auderem dicere quod nullo modo Corpori Christi Mystico adhaereant, quamvis non sint in Ecclesia Catholica incorporati.

Mysterium Ecclesiae est mysterium gratiae. Debemus cum peculiari studio naturam Ecclesiae definire, ita ut ne quid nimis addamus, ne quid nimis restringamus, sed gratiae Dei superabundanti officium praestemus. Ideo enixe peto quod articulus septimus deleatur et quod totum caput istud Constitutionis penitus recognoscatur.

Card. SPELLMAN: Ante omnia opus est ut omnes christifideles intimam naturam Ecclesiae Christi secundum vires plenissime intelligant. Ideoque schema decreti de Ecclesiae militantis natura est maximi momenti. Per aptam institutionem tum cleri tum totius populi haec intelligentia semper intensior et profundior evadat ita ut amor et devotio erga Ecclesiam in dies apud omnes crescant. Tandem aliquando, non solum acatholici et infideles sed etiam ipsi fideles de alta natura Ecclesiae ideam tantum partialem vel etiam erroneam sibi efformant ita ut Corpus

---

[1] Cf. p. 988.

Mysticum ab aliis societatibus et a corporibus mere moralibus insufficienter distinguant.

Quam ob rem, opportunius videtur ut enucleatio figurae corporis (pag. 7 [2] sub n. 5) magis elaboretur et quasi systematice redigatur. Immo, cum figura corporis principem locum inter diversas figuras de Ecclesiae indole et natura teneat, aliae figurae in tali enucleatione nonnihil restringi possunt ne ex multiplicatione figurarum confusio potius quam intelligentia in mentibus fidelium oriatur. Fortasse Sacrosanctum Concilium occasionem commodam et idoneam hic habet ad aliquas quaestiones clarius delinquendas, nempe: quod unio nostra cum Christo non sit mere idealis per solam mentis considerationem constituta sed vere obiectiva realis per relationes seu nexus reales independenter a mentis consideratione; quod unio haec sit vere moralis cum relationibus moralibus fidelitatis, gratitudinis, imitationis erga Christum sed non mere moralis in quantum huiusmodi relationibus non absolvatur sed potius ipsae relationes morales praesupponant unionem inter nos et Christum quae sit aliquo vero sensu physico cum fundamento in realitatibus physicis; quod talis unio physica nullomodo sit ordinis naturalis sed ordinis supernaturalis et mystici.

Quae omnia, si Sacrosanctum Concilium clarius definitiusque patefaciat, veram utilitatem populi Christiani magnopere inserviant.

Ecclesia est unica arca salutis praecise quia est ipse Christus, eius Corpus Mysticum, eius complementum. Ideoque ut homo Christo salvatore fruatur incorporari debet in Christo qui in Ecclesia et per Ecclesiam vivit et vivificat. Exinde optatur ut Sacrosanctum Concilium connexionem magis explicitam faciat inter necessitatem Ecclesiae ad salutem (pag. 3 [3] sub n. 1) et ipsam Ecclesiae intimam naturam (in schemate praecedenti).

In exponenda doctrina de ordinatione ad Ecclesiam saltem in voto, fortasse iuvabit plura incorporare ex Epistula Sancti Officii ad Archiepiscoporum Bostoniensem (citata ex parte 4,[4] nota 5). Persaepe doctrina Ecclesiae de tali voto male intelligitur. Ex una parte, sunt qui doctrinam ut nimiam rigidam habeant cum putent votum semper debere esse explicitum; ex altera parte, aliqui doctrinam nimis extenuant cum putent quodcumque votum sufficere etiam sine caritate perfecta. Qua de causa, optime explicatur in schemate (pag. 6 [5] sub n. 2) quod votum non semper explicitum esse oportet, prout accidit in catechumenis, sed « ubi homo invincibili ignorantia laborat, Deus quoque implicitum vo-

[2] Cf. p. 987.
[3] Cf. p. 990.
[4] Cf. p. 992.
[5] Cf. p. 990.

tum acceptat, tali nomine nuncupatum, quia illud in ea bona animi dispositione continetur, qua homo voluntatem suam Dei voluntati conformem velit » (ex *Epistula S. Officii* supra citata). Verba autem schematis « Voto autem ad Ecclesiam... adimplere desiderant voluntatem Dei ac Creatoris sui », paginis 6-7 [6] sub n. 2 potius pertinent ad n. 1 sub fine.

Praeterea, distinctius requiratur ut votum quo quis ad Ecclesiam ordinetur perfecta caritate informetur, nec votum implicitum effectum habere possit nisi homo fidem habeat supernaturalem. Fortasse etiam addere iuvabit dicta Pii IX quod « ii qui invincibili circa sanctissimam nostram religionem ignorantia laborant, quique naturalem legem eiusque praecepta in omnium cordibus a Deo insculpta sedulo servantes ac Deo oboedire parati, honestam rectamque vitam agunt, posse, *divinae lucis et gratiae operante virtute,* aeternam consequi vitam, cum Deus, qui omnium mentes, animos, cogitationes habitusque plane intuetur, scrutatur et noscit, pro summa sua bonitate et clementia minime patiatur, quempiam aeternis puniri suppliciis, qui voluntariae culpae reatum non habet » (Ex Encycl. *Quanto Conficiamur Moerore*). Itaque Deus cum omnibus saltem adultis sic agit ut actus tum fidei suprenaturalis tum etiam caritatis perfectae fiant vere possibiles. Tali modo, clarius elucebit Ecclesiam esse arcam salutis unicam et simul aliquo vero sensu universalem.

De unione cum acatholicis (pag. 7 sub n. 3), vix intelligitur quare vox « Communio Sanctorum » non adhibeatur etsi in traditione diverse intelligatur (nota 16 [7]). Ipsa « Communio Sanctorum » est articulus Symboli et de ea fideles a suis pastoribus legitime quaerunt intellectum. Qua de causa, Sacrosanctum Concilium hunc articulum silentio praeterire non debet.

De conditione eximia omnium Ecclesiae filiorum gratiae peculiari Christi adscribenda deque tali gratiae verbo et opere necessaria correspondentia (pag. 8 [8] sub n. 3), potestne aliquid etiam hic adiungi de necessitate verae fidei omnibus extra Corpus Mysticum adhuc versatis per omnium Christifidelium verba et opera continuo tradendae?

Card. RUFFINI: Utrumque schema, *universe,* mihi placet; attamen nonnulla consideranda humiliter proponere mihi liceat.

I Schema:

Pag. 6,[9] lin. 2: loco « praeconis » dicerem « magistri ». Cf. pag. 5 [10] lin. 17.

[6] Cf. pp. 990-991.
[7] Cf. p. 993.
[8] Cf. p. 991.
[9] Cf. p. 986.
[10] Cf. p. 986.

Ibid., ad 3: Comparatio societatis quam Moyses *Ecclesiam Dei* nuncupavit cum Ecclesia Christi: « Sicut... ita... » praeterit, inepte quidem, magna discrimina quae duas has Ecclesias penitus distinguunt. Ecclesia enim Mosaica fuit tantum quaedam praeparatio et typus, seu figura, Ecclesiae Christi.

Pag. 7,[11] ad 4, lin. 12: « ... qua instinctu paene Christi Paulus usus est ». Illud adverbium « paene » mihi non placet, quia veritatem offendit. Multa enim sunt in doctrina Christi, nobis Evangeliis tradita, — ut omittam verba Christi in conversione Sauli: « Ego sum Iesus, quem tu persequeris » (*Act.* 9, 5) — ex quibus Doctor Gentium figuram corporis [mystici] facile trahere potuit. Non est igitur doctrina Pauli, sed doctrina ipsius Christi.

Pag. 9,[12] lin. 1: Membra peccato mortali infecta non sunt simpliciter infirma, ut hic affirmatur, sed mortua.

Ibid., ad 6: Distinguuntur *charismata prodigialia* a *charismatibus non prodigialibus*. Fateor ignorantiam meam: aliquando in studium charismatum incubui, sed nunquam hanc distinctionem inveni. In textu habetur confusio seu admixtio satis periculosa; nam potestas ordinis non est charisma, quod proprie vereque dicitur, immo penitus a charismatibus distinguenda est, quamvis qui in sacris ordinati sunt etiam charismatibus ornati esse possint. Initio Ecclesiae, ut scripta apostolica testantur, gradus hierarchici non semper appellantur nominibus quae postea firma et stabilita facta sunt; v. gr. prophetae et doctores (charismatici) qui Antiochiae ieiunantes et orantes *imposuerunt manus* (conferendo Saulo et Barnabae ordinem Episcopatus) erant Episcopi et Sacerdotes qui charismata habebant prophetiae et doctoratus.

Ibid., lin. 11: Iterum occurrit nobis vocabulum « *praeconis* », quod mutandum est vocabulo « magistri ».

II Schema:

Pag. 4,[13] linn. 1-7; cf. pag. 7 [14] ad 2: Tangitur quaestio, equidem gravissima, de aeterna salute infidelium, qui *voto* ad Ecclesiam quodammodo pertinere possunt *et salvari* « si sincere adimplere desiderant voluntatem Dei et Creatoris sui » *et re adimplent*. Ast cum sine fide supernaturali, quae est donum Dei, et sine Dei auxilio legem ipsam naturalem plene semperque observari non possint, opportunum est principium theologicum confirmare: *Facienti quod in se est* (nempe: facienti quod suis viribus facere potest...) *Deus non denegat gratiam*.

---

[11] Cf. p. 987.
[12] Cf. p. 987.
[13] Cf. p. 990.
[14] Cf. pp. 990-991.

Pag. 4,[15] ad 2: « *Quinam membra* ». Existimo in primis memorandam esse Deiparam *Mariam,* membrum praestantissimum Corporis Mystici Christi, quod est Ecclesia. Ea est quasi *collum* istius Corporis, proinde media inter Christum caput et cetera membra, scilicet fideles. Quae doctrina inde a S. Irenaeo M. per Patres Ecclesiae et Doctores ad nos usque pervenit, documentis loculentissimis Summorum Pontificum et maximis nostrae aetatis theologis splendide confirmata.

Spero insuper in Concilio Oecumenico Vaticano II sanciri posse peculiaris de Beatissima Virgine-Matre constitutio, qua merita et privilegia Mariae SS. « vitae, dulcedinis, spei nostrae » iterum iterumque illustrentur et publicentur.

Pag. 5,[16] lin. 4: « a Corporis Mystici compage ex toto seiuncti sunt ». Illud « ex toto » omittendum puto. Mallem insuper verba litt. Encycl. *Mystici Corporis,* de quibus fit significatio in annot. 10, integra in textum inseri.

Pag. 7,[17] ad 3: *De coniunctione* cum iis « qui veram fidem vel unitatem communionis sub Romano Pontifice non profitentur » cautissime dicatur. Ss.mus Dominus Noster Ioannes XXIII, fel. regn., de christianis illis *In sollemniis* 14 nov. 1960 clare enuntiavit: ... qui sunt *disiuncti,* quique *extra* saepta Ecclesiae catholicae sunt etc.

Adnotatio 14: Fides divina a Fide catholica scholastice potest certo distingui; sed fidem divinam, et quidem supernaturalem, haberi etiam ab acatholicis, non dixerim sine magna cautela et multa explicatione.

Card. LÉGER: Hae sunt animadversiones meae de Ecclesiae militantis natura.

Propono ut habeatur paragraphus ubi explicite loquatur de Ecclesia secundum totum ambitum Ecclesiae. Sunt enim tres phases in theologia receptae quas oportet in praesenti schemate notare: nempe militans, patiens et triumphans. Et consequenter ipse titulus schematis mutandus est et propono sequentem titulum: « De Corporis Mystici Christi natura ».

In ultima sententia paragraphi 1 desideratur clarificatio grammaticalis. In eadem sententia, credo quod allusio facienda est de salute a Christo operata sed pro gentibus qui ante Christum vixerunt.

In tertia sententia paragraphi 2 credo quod nimis coarctatur conceptum Ecclesiae ad eius notionem institutionalem. Illa notio sane dicenda est, sed non est exclusiva. Et vocabulum « agmen » quod est militare,

---

[15] Cf. p. 990.
[16] Cf. p. 990.
[17] Cf. p. 991.

non est aptissimum ad illam institutionem exprimendam; praeferrem vocabulum « populus » vel « communitas ». Et ad aspectum mysticum magis significandum, saltem propono ut ultima linea paragraphi sic legatur: « ... *Unum singulareque iugiter in spiritu et caritate perdurabit* ».

In paragrapho 3, quinque ultimae lineae primae sententiae (a verbis « non modo quod eam... »), mea opinione, tollendae sunt, quia explicationes dant quae non sunt secundum ambitum tituli huius paragraphi.

Quoad paragraphum 4, credo quod expressio « *causa* corporis », quando loquitur de eucharistia, indigeret qualificatione.

Quoad quintum: In prima paragrapho, enucleatur figura corporis primarie et quasi exclusive secundum notionem iuridicam Ecclesiae. Descriptioni ligaminis iuridici et institutionalis, anteponenda est, in mea opinione, descriptio quae exprimat connexionem in sanctitate.

Et ipsa institutio iuridica non solummodo nec primarie describatur secundum relationes auctoritatis (quod tamen sane dici debet) sed etiam secundum relationes servitii pastoris ad oves suas, et, ad mentem Sancti Pauli, secundum varietatem et complementaritatem vocationum et functionum.

In teria paragrapho, non video cur Spiritus Sanctus dicatur « *velut* Anima » Corporis. In textu *Divinum illud* Leonis Papae XIII quem notula paginae octavae [18] refert, dicitur magis affirmative: « ... Spiritus Sanctus *sit eius anima* ».

Etiam dicitur in eadem paragrapho quod Spiritus Sanctus « totum Corpus in unitate *tenet* ». Propono ut verbo « tenet » substituatur verbum « *constituat* ». Verbum enim « tenet » potius significat causalitatem efficientem, dum hic potius agitur de causalitate quasi-formali. Verbum « constituat » melius exprimit quod hic agitur non solummodo de activitate exteriori sed etiam interiori.

Quoad septimum: Propono additionem unius paragraphi ad notulam 49; sequentem formulam propono: « Doctrina hic proposita de identificatione Corporis Christi Mystici cum Ecclesia Romana praetermittit aspectum magni momenti sibi connexum, i. e., problema de modo extraordinario secundum quem fideles Ecclesiae Romanae uniri possint. Quia aspectus in capite secundo tractabitur, quando de membris Ecclesiae agetur ».

Quae additio non ex falsa irenismi mentalitate, sed ex traditionalibus thesibus mihi procedere videtur. Etenim, etiamsi omnem indifferentismum repellimus (cf. Denz. 1646), non contendimus omnes acatholicos ipso facto damnari. Dicimus vero acatholicos posse, si bona fide sint,

[18] Cf. p. 989.

verae Ecclesiae, modo invisibili et extraordinario, pertinere (cf. Denz., 1647; cf. Schema « De Membris Ecclesiae », paragraphum secundam).

De membris Ecclesiae militantis.

Quoad articulum 2: Sicut alibi in schemate, distinctio fit inter eos qui *reapse* sunt membra Ecclesiae (linea 12 paginae quartae [19]) et eos qui *voto* ad Ecclesiam ordinantur (linea prima paginae sextae [20]). Timeo ne expressiones illae, imperfecte, quamvis bene, exprimant illas mysteriosas relationes inter Ecclesiam et christianos non-catholicos qui salvantur. Dubito etiam num haec quaestio theologica ita matura sit ut classificatio taliter decisiva solemniter a Concilio formuletur. Propono ut, in linea 12 post verbum « *reapse* » addatur « *i. e. adaequate* »; utque loco verbi « *ordinantur* », dicatur « *pertinent* ».

Quoad articulum 3: Pagina 8,[21] a verbis « Ecclesia precari » propono sequentes modificationes et additiones. Dicatur: « ... Ecclesia praecari nunquam desinit *et preces suas, una cum fratribus separatis, intensificare vult,* ut illi internis divinae gratiae impulsibus ultro libenterque *dociles,* ab eo statu se eripere studeant, in quo *praesentiae suae pleniori adiuvamine fideles catholicos privant* et ad salutem... etc. ».

Has additiones propono ad fovendum maiorem fervorem catholicorum et ad notandam necessitatem precum non-catholicorum. Notare etiam volo quod ingressus non-catholicorum in Ecclesiam catholicam gratia esset etiam pro ipsis catholicis. Loco « *concedentes* », dico « *dociles* » quia melius sonat et accipitur.

Card. König: *Pars I, Caput I*: 1. Schema optimum confectum est, doctrina clare et saepius *pulcherrime* exponitur. Attamen quaedam patribus humiliter proponam: in prologo, uti habetur in pag. 5,[22] fundamentum pro doctrina Ecclesiae haec addenda videntur: « Christus uti Verbum Incarnatum, non est tantum medium divinitus institutum ad superanda peccata generis humani in Adam lapsi, sed est etiam centrum et culmen totius mundi eiusque historiae, per quod Dei infinita et libera gratia vitam divinam ipsam mundo spirituali communicat ». Secus Ecclesia apparet ab exordio considerationis suae tamquam remedium tantum solius peccati et uti medium pro individuali salute singulorum tantum.

2. Hodie multi loquuntur de cooperatione populorum et de unitate mundi, de unitate morali omnium nationum etc. Ideo propono ut in prologo mentio fiat de unitate generis humani in sua origine divina, in

---

[19] Cf. p. 990.

[20] Cf. p. 990.

[21] Cf. p. 991.

[22] Cf. p. 986.

sua historia, quae hanc unitatem magis magisque exprimat; mentio fiat de ultima destinatione humani generis, quae constitit in consortio divino intimo. Fiat sermo de fundamento unitatis mundi in se et cum Deo in Verbo Incarnato. Addatur verbum de Ecclesia uti signum visibile et efficax, eschatologicum, huius unitatis et consecrationis mundi.

3. Ad paginam 5,[23] linea 14 et sq., ubi ponitur principium, ex quo deducitur doctrina de Ecclesia, et quidem ex tribus muneribus Christi. Contra quod obici possit, quod illa tripartitio muneris Christi quodammodo ex theologia protestantica deprompta esset et nisi recenter admissa in theologiam catholicam (ita saltem theologi quidam dicunt). Insuper tripartitio illa aliquatenus pugnat cum bipartitione potestatis Ecclesiae, id est potestas ordinis et potestas iurisdictionis, quae magis videntur apta ad illustrandam essentiam Ecclesiae. Hoc est, tripartitio illa optime illustrat organisationem, ut ita dicam, visibilem, socialem, iuridicam, non autem coniunctionem illam intimam generis humani cum Deo per Verbum Incarnatum in utero virginis. Id est indoles visibilis et iuridica Ecclesiae re et ratione posterior est ad unionem mysticam generis humani per unionem hypostaticam cum Christo.

4. Pag. 7,[24] linea 11, ubi de figura corporis Christi. Ibi dicitur illam figuram « *principem locum* » tenere. Quaeritur, utrum haec iure affirmari possunt. Exegetice et historice dubitari enim potest, utrum figura corporis Christi ad demonstrandam indolem Ecclesiae sit ita essentialis prout textus hic insinuare videtur. Christus hac figura numquam usus est et caeteri praeter Paulum talem figuram non adhibent. Nec non eadem veritas quae hac figura exhibetur aliis vocibus eadem vi exprimi potest. Putasne revera Paulum de membris aegrotis, i. e. Spiritu Divino privatis, sub hac figura corporis revera cogitasse? (cf. pag. 8,[25] lin. 24); idem de distinctione inter clericos et laicos (pag. 8, linea 2).

5. Pag. 9,[26] linn. 3-15: Ad rationes allatas cur Ecclesia sit sancta, non obstantibus peccatis membrorum multorum alia ratio omnino addenda videtur: Ecclesia etiam subiective sancta manet per praedefinientem gratiam efficacem Christi, quae non patitur omnia membra privari gratia sanctificante.

Pars I, Caput II: Pag. 4,[27] linea 12 definitur quinam membra Ecclesiae his verbis « ii soli reapse membra Ecclesiae dicenda sunt, qui in compage visibili etc. ». Non video cur, contra mentem canonis 87, baptizato acatholico ratio membri simpliciter denegatur, prouti fit in sche-

---

[23] Cf. p. 986.
[24] Cf. p. 987.
[25] Cf. p. 987.
[26] Cf. pp. 987-988
[27] Cf. p. 990.

mate. Nonne baptizati acatholici interdum graviter offenduntur, motui oecumenico non correspondet, si illis ratio membri simpliciter abiudicatur et si illi aequiparantur paganis illis, qui voto implicito tantum ad Ecclesiam aliquo modo ordinantur. Baptizati acatholici non raro sunt bona fide et in gratia Christi viventes supponi possunt.

Propterea propono ut loco « ii soli reapse membra Ecclesiae dicendi sunt » (ut in schemate) dicatur: « ii soli *perfecte* membra Ecclesiae dicendi sunt ». Id mihi melius congruere videtur iis quae dixit Papa Ioannes XXIII in Encyclica *Aeterna Dei sapientia* et quae citantur pag. 6,[28] adnotatione in fine (sub numero 7), ubi sermo est de perfecta illa unione cum Divino Redemptore, quae solis catholicis convenit. Tali modo facilius intelligeretur omnes baptizatos, etiam non catholicos revera multis relationibus in ordine iuridico et sacramentali cum Ecclesia connecti, sicut schema ipsum edicit. Nam non videtur *omnis ratio* membri ei deneganda cuius connexio cum Ecclesia uno vel altero modo deficit. Nam ille nexus etiam in peccatore catholico interne infideli deficit et nihilominus ei ratio membri non simpliciter denegatur.

Caeteroquin deest in schemate omnis distinctio, et quidem in hac re magni momenti, inter haereticos et schismaticos materiales ex una parte et formales ex altera parte.

His omnibus perpensis proponam humiliter textum emendatum: « Tamen ii soli perfecte membra Ecclesiae dicendi sunt, qui in compage visibili eiusdem cum capite eius, Christo videlicet, eam regente per Vicarium suum, iunguntur: ii igitur, qui regenerationis lavacro abluti veram fidem profitentur catholicam, Ecclesiae auctoritatem non perfecte repellunt nec ob gravissima delicta a Corporis Mystici compage ex toto seiuncti sunt ».

Card. Döpfner: Schema propositum pro obiecto habet caput Theologiae, quod a theologis his ultimis decenniis profunde et magno cum fructu investigatum est, Litteris Encyclicis *Mystici Corporis* Pii Papae XII fel. record. fructuose inspirantibus. Certe ab omnibus exspectatur, quod ipsum Concilium fructus illorum studiorum aliquomodo colliget et doctrinam fidei de Ecclesia clariorem in lucem ponet, ita ut Ecclesia etiam in temporibus hodiernis tam vehementer perturbatis omnibus innotescat uti signum salutis elevatum, in quo omnes pacem atque beatitudinis spem inveniant.

---

[28] Cf. p. 993.

Ad Caput I:

Quae supra dicta sunt, praesertim valent de Capite I, quod revera optimam dat visionem mysterii Ecclesiae, doctrina S. Scripturae imbutam, modo conferto ac denso congestam. Cum autem in quibusdam partibus aspectus quidam hucusque aliquantulum neglecti adhuc magis dilucide exprimi potuissent, quaedam addenda vel etiam paululum mutanda in sequentibus commendabo. Conscii semper simus oportet non agi de certa quadam haeresi damnanda, sed de proponendo doctrinam integram ac solidam modo positivo, ratione habita, quantum fieri potest, omnium aspectuum rei tractatae, ut ex profundiore intuitione mysterii Ecclesiae et fideles catholici ad fervidiorem Ecclesiae amorem, fratres separati autem ad maiorem aestimationem excitentur, qua Deo dante suo tempore facilius viam ad unum ovile sub uno Pastore congregatum inveniant.

Additiones autem et mutationes quas Patribus faciendas commendo, sunt haec:

1) Titulus adhibitus « De Ecclesia Militantis natura » apud hodiernos homines faciliter aequivoce intelligetur. Nam multi vel catholici non recte intelligunt distinctionem inter Ecclesiam militantem, quae vocatur Ecclesia in via sua terrestri peregrinans, et Ecclesiam triumphantem in coelis. Frequentibus applicationibus vocabuli « militans » in campo politico seducti, saepe subintelligunt aliquem sensum intolerantiae vel offensivum, ac si tenderet Ecclesia, qua militans, sive vi materiali sive saltem opprimendo conscientias ad dominandum super non catholicos. Unde ad praecavendum omne dubium (quod certe tantum apud eos orietur, qui cum doctrina catholica minus familiares sunt quorumque tamen offensio evitanda est, si fieri potest) titulum mutari commendo in « De Ecclesiae Peregrinantis natura ». Etiam talis titulus Ecclesiae non minus quam inscriptio proposita multis locis Scripturae et Traditionis obumbrari et fulciri potest. Non mutatur sensus, sed adiuvatur benevolus assensus.

2) Numerus 1 (pag. 5 [29]) radicem exhibet doctrinae Ecclesiae: scil. Dei Patris consilium, quo hominibus lapsis salutem redderet; hic aspectus, qui Ecclesiae fundationem magis ut merum medium ad reparandum lapsum Adami considerat, necessario eget complemento. Nam praesertim ex doctrina Epistularum S. Pauli ad Eph. et ad Col. Patrumque commentariis aspectus universalis elaborari debet (praecisione facta a controversiis iam in Medio Aevo inter scholas S. Thomae et Ioannis Scoti habitas), secundum quem in Ecclesia continuatur et ulterius actua-

[29] Cf. p. 986.

tur quodammodo mysterium Christi Capitis (per incarnationem) totius humanitatis et Centri totius universi. Ex quibus etiam elucebit quomodo ideae unitatis et universalitatis, quibus hodie homines valde inflammantur, suam veram adimpletionem in Ecclesia sola invenire possit.

3) Consequenter in numero 2 origo sumi deberet a consideratione magis ontologica essentiali, scil. ab ipsa incarnatione Verbi, qua ipsum Verbum assumendo naturam humanam ex genere Adamitico hoc genus humanum ut unum totum indissolubili vinculo sibi adiunxit, consecravit, eique sese ipsum cum aeterna sua vita communicavit.

4) Tunc certe doctrina de missione et munere Christi propter *doctrinam de potestate Ecclesiae* postea fundandam non debet omitti. Schema hac in re imprimis prae oculis habet triplex illud munus Christi Magistri, Sacerdotis, Regis et correspondentem tripartitionem potestatis Ecclesiae. Quae omnia certissime sunt vera, sed in cohaerentia cum traditione et systematico ordine percipienda. Tripartitio illa hodie communissime a theologis catholicis prolata historice tantum saeculo praeterito sub influxu theologiae protestanticae invaluit; componi tamen debet (et potest) cum bipartitione potestatis ordinis et iurisdictionis a theologis mediaevalibus sustentata. Generico modo problema forsitan ita solvitur: Una est potestas, qua Christus missus a Patre erat praeditus et quam communicavit Ecclesiae (confer locos in Schemate allatos, collato etiam *Io.* 20, 21). Quae potestas duo potestates magis particulares et ad invicem multiplici modo relatas continet (quod durantibus litibus de valore sacramentorum ab haereticis collatorum clarius innotuit), quarum neutra independenter ab altera plene concipi et rite exerceri potest. Hae tamen duo potestates in unoquoque illorum trium munerum Ecclesiae exercendo confluunt et adhibentur. Non tamen exigendum mihi videtur, ut Concilium quaestionem dirimat; sed potius libera relinquatur discussio theologis; sed commendo, ut caveatur, ne expressiones adhibeantur, quibus praeiudicium pro una alterave theoria afferri videtur.

5) Etiam quae in n. 3 (pag. 6,[30] linn. 28-30) *de structura Ecclesiae* dicuntur, paululum compleri debere puto. Certo certius Christus Ecclesiam suam aedificavit super Petrum eiusve successores. Attamen iam hic dici deceret Christum Ecclesiam suam aedificasse super collegium Apostolorum eorumque successorum. Quod uti patet collegium caput suum et principium unitatis habet in Petro. Haec enim doctrina ad intellectionem completam et adaequatam structurae iuridicae iure divino conditae Ecclesiae etiam necessaria est atque ideo hic iam breviter saltem efferenda.

---

[30] Cf. p. 987.

6) Difficile etiam mihi videtur apodicticam ponere thesim, quod *figura corporis* principem teneat locum in omnibus Ecclesiae figuris a S. Scriptura usurpatis. Nam grave pondus pro doctrina Ecclesiae certe competit etiam figurae coenae (vel coenae nuptiarum) a Christo ipso adhibitae.

7) In n. 5 (pag. 8, lin. 24 - pag. 9,[31] lin. 3) quaedam accuratius mihi definienda videntur. Cur conceptus membri restringitur ad illos peccatores, qui fidem internam adhuc integram habent? Dantur vel possibiles sunt casus peccatorum, qui sua interna infidelitate privantur etiam virtute fidei, qui tamen membra dicendi sunt, quia retinent externam fidei catholicae professionem. Unde loco « virtute fidei » accuratius forsitan dicatur « professione fidei ».

8) Ad n. 6 (pag. 9, lin. 16 sqq.): Sensus verbi « prodigialis », qui hic supponi videtur, minus usitatus est quam ut facile intelligi possit. Subesse enim videtur hic huic verbo sensus: miraculosum, inusitatum, aut simile quid.

Ad Caput II:

Caput II praeparatae Constitutionis De Ecclesia quaestionem tractat difficillimam simul et pro re oecumenica gravissimam. Agit nempe de necessitate Ecclesiae ad salutem et de conceptu membri Ecclesiae. Certo certius omnia quae dicuntur, omnino admittenda sunt et in doctrina Litt. Encycl. *Mystici Corporis* innituntur; quaerere tamen quis poterit, utrum omnia dicantur, quae ad bene explicandam doctrinam catholicam et praecavendas falsas interpretationes imprimis relate ad fratres separatos prorsus dici debent, unde necesse est, ut singulos numeros accuratae crisi subiciamus.

Ad n. 1 (pag. 3-4 [32]): Valde iucundum est et colloquium cum fratribus separatis adiuvabit, quod hic in documento solemni definite enuntiabitur, scil. necessitatem Ecclesiae ad salutem ita intelligendam esse, ut in iis qui sine propria culpa extra Ecclesiam versantur, sufficiat, ut saltem voto ad eam ordinentur.

In lin. 8 sqq. (pag. 3) tamen cum dicatur: « quo quis non ponens obicem incorporationis, fit membrum Ecclesiae », incipitur tractari quaestio, quae amplius in n. 2 evolvetur, scil. de conceptu quis sit membrum Ecclesiae. Censeo hanc clausulam allatam hic omittendam esse, 1° quia quaestio de incorporatione in Ecclesia tantum in n. 2 tractatur, 2° quia clausula illa canoni 87 citato non adaequate correspondere, sed potius

[31] Cf. p. 987.
[32] Cf. p. 990.

novam interpretationem eius dare, et quidem restrictivam, intendere videtur (ut deduci potest etiam ex sententia in nota 14, pag. 7,[33] posita: « Baptismus non facit membrum, nisi accedat fides catholica »), quae non est necessario statuenda. Nam canon ille agit de baptismate, quo quis « persona in Ecclesia Christi cum omnibus Christianorum iuribus et officiis » constituatur (hoc est quidem non formaliter quo quis membrum Ecclesiae constituitur, sed certe converti potest esse persona in Ecclesia Christi et esse membrum Ecclesiae). Canon ille ulterius dicit, quod in concreto effectus baptismi aliquomodo impediri possunt. Sed statim explicat, quinam effectus impediuntur, scilicet iura quae in baptismate conferuntur. Iam ex hac ratione vix quisquam ex impeditione iurium in impeditionem ipsius esse persona in Ecclesia seu admembrationis concludet. Canon insuper explicat, quaenam sint causae, quae obstare possunt, quominus effectus baptismatis plene habeatur. Assignantur duo: obex communionis vinculum impediens, vel lata ab Ecclesia censura. Videre non possum, quomodo ex his deducatur, ipsum esse personam in Ecclesia seu membrum Ecclesiae auferri. Nam vix obex vinculum ecclesiasticae communionis impediens ipso verbo intelligi potest obex esse admembrationis, cum impeditio vinculi ecclesiasticae communionis etiam in talibus occurrere potest, qui certe ad Ecclesiam adhuc pertinent, v. gr. in omnibus excommunicatis non vitandis. Praeterea considerandum venit, quod C.I.C. revera baptizatos extra Ecclesiam catholicam versantes legislationi ecclesiasticae obnoxios esse constanter docet (ut puta v. gr. ius matrimoniale); unde eis non omnis ratio essendi persona in Ecclesia Christi seu essendi membrum Ecclesiae deneganda est. Haec omnia componi possunt cum iis, quae ab Encycl. *Mystici Corporis* et in numero sequenti nostri Schematis dicuntur, si distinguere liceat inter esse membrum Ecclesiae in sensu pleno et perfecto et in sensu quodam partiali. Ut tamen difficultas interpretandi et componendi canonem 87 cum Encycl. *Mystici Corporis* evitemus, ut dixi, incisum illud « quo quis non ponens obicem incorporationis, fit membrum Ecclesiae » omittendum esse duco.

Ad n. 2 (pag. 4-7 [34]): Materia huius numeri maximi est momenti, quia tangitur ipsum fundamentum theologicum, super quod colloquia cum fratribus separatis et quaevis tentamina unionis construi deberent. Enumerantur quae sunt signa distinctiva necessaria membri Ecclesiae. Nihil tamen dicitur praecise de natura connexionis, quam adhuc habent illi cum Ecclesia catholica (quamvis ab omnibus exspectatur hodie, quod

[33] Cf. p. 993.
[34] Cf. pp. 990-991.

Ecclesia docens dicat verbum praesertim ad hanc rem!), qui a visibili compage eius sunt separati quidem (propter defectum agnitionis auctoritatis Romani Pontificis vel insuper propter defectum confessionis catholicae fidei), sed diversis relationibus realibus cum illa « connectuntur », uti dicit ipsum Schema, vel qui sunt « personae in Ecclesia Christi », uti deducendum est ex canone 87 C.I.C. Immo omnis ratio admembrationis eis denegari, momentum baptismatis valide et saepe saepius etiam fructuose recepti negligi, relationes eorum ad Ecclesiam vigentes simplici ordinationi vel voto ad Ecclesiam, quod habere possunt etiam pagani, aequiparari videntur, quod est valde durum et creat periculum, ne omnis via ad reunionem fratribus separatis claudatur. Tali tristi intellectui numeri 2 neque per declarationes in n. 3 positas sufficienter praecavetur.

Ad evitandas has gravissimas difficultates et succurrendos fratres separatos omnino requiritur, ut via aperta relinquatur, qua aliquis saltem membri ratio baptizatis omnibus adscribatur, v. gr. virtualis vel partialis, et clare dicatur, conditiones illas famosas admembrationis pertinere ad eos, qui sunt membra in sensu pleno et perfecto.

Insuper desiderandum esset, ut distinctio inter haereticos ac schismaticos formales et mere materiales magis respiciatur. Nam saepe acatholici, cum plerumque propter persuasiones et dictamina conscientiae propriae se confessionem non-catholicam retinere debere credant, valde offendunt in eo, quod a nobis ut renegantes et auctoritatem Ecclesiae qua talem (i. e. qua a Christo derivantem) respuentes considerari videntur.

Ad n. 3 (pag. 7 sqq.[35]): Omnino placet, quod agnoscitur et aliquomodo hic magis copiose describitur valor diversarum relationum non-catholicorum ad Ecclesiam. Tamen infeliciter subsumuntur hae relationes omnes sub conceptu voti, quod formaliter quidem recte fit, tamen non sufficienter distinguit inter baptizatos et non baptizatos. Concedendum est, aliquam saltem distinctionem a textu per vocabulum « maxime » (pag. 7, lin. 9) innui. Ex altera parte autem quae hic de baptizatis dicuntur, non obstante nota 15, ad meros Orientales dissidentes restringi videntur. Ita quasi ex una parte non-baptizati et Protestantes, ex altera Orthodoxi starent. Talem conceptionem omnem contactum cum Protestantibus interrumpere posse timendum est. Porro quidem devotio erga S. Eucharistiam et amor erga Deiparam non eadem ratione ac ipse baptismus et fides in Christum uti signum coniunctionis cuiusdam cum Ec-

[35] Cf. p. 991.

clesia consideranda sunt; potius climax quaedam ponenda est: praeter omnes mero voto ad Ecclesiam ordinatos singulari modo iis Ecclesia se coniunctam scit, qui sunt baptizati et ideo christiani nomine gloriantur et amanter in Christum credunt; magis adhuc vicini sunt, si insuper devotione erga S. Eucharistiam et amore erga Deiparam eminent.

Quibus difficultatibus succurri posset mutando periodum pag. 7 [36] inde a lin. 9 usque 14 ita: « ... singulari modo si baptizati christiano nomine gloriantur, et quamquam carent fide catholica, tamen amanter in Christum credunt Deum et Salvatorem, imprimis autem si fide et devotione erga Sanctissimam Eucharistiam et amore erga Deiparam eminent ».

His omnibus perpensis Caput II ex integro denuo elaborandum esse censeo, ita ut quaestionibus sive a catholicis sive a non-catholicis hodie relate ad necessitatem Ecclesiae et admembrationem ad eam positis directius et plenius respondeatur.

Omnino adhibendum erit etiam consilium Secretariatus pro unione Christianorum.

Card. BEA: *De Ecclesiae militantis natura.*

1. Inter quaestiones a Concilio tractandas hae quae de Ecclesia proponuntur, certe maximi momenti sunt, idque non solum pro Catholicis, sed etiam pro omnibus christianis baptizatis, sed ab Ecclesia separatis. Ideo Secretariatus pro fovenda Unione Christianorum has quaestiones valde accurate tractavit et pluries etiam a Commissione theologica petivit, ut Commissio mixta instituatur, id quod tamen semper refutatum est. Quare schemata a nobis elaborata Commissioni theologicae transmisimus, et grato animo animadverti aliqua saltem vestigia inveniri in Schematibus Commissionis, etsi, proh dolor, satis multa considerata non sunt. Meum esse censeo de his paulo fusius agere in hoc coetu.

2. In genere dici potest multa pulchra inveniri in textibus de essentia interna Ecclesiae, sed pauca de *Christo Fundatore eiusque voluntate,* quae res tamen in disputatione cum Protestantibus et Orthodoxis est fundamentalis. Item in textibus multa dicuntur de hierarchia, pauca, immo fere nihil, de munere et officio fidelium ipsorum. Deest sectio de ipso populo christiano, ac si tantum hierarchia munus habeat in Ecclesia. Sed ipse populus est — et in populo omnes secundum proprium locum et propriam vocationem — qui, *ut talis,* ut populus Dei, accepit promissiones, cui committitur munus testimonium dandi de Evangelio,

---

[36] Cf. p. 991.

cui munus est actione sua consecrandi mundum. Hoc postea dicitur quidem in cap. VI de laicis; sed non valet tantum de laicis, sed de *omni* populo Dei.

3. Fortasse opportunum esset praemittere aliquam mentionem « *Ecclesiae caelestis* », i. e. de consummatione. Hoc est enim « consilium Dei Patris » (n. 1), et definitiva hominum condicio ad quam assequendam Ecclesia hic in terris degens est medium, non finis. Sic etiam statim intelligi posset omnes illos qui sunt in statu a Deo requisito, i. e. in statu gratiae, in illum Ecclesiam caelestem ingredi posse et ingredi, quocumque modo illum statum in terra acquisiverunt.

4. Propterea etiam titulus « De Ecclesia *militante* » non placet. Omittamus quod hodie titulus « militans » habet sensum paululum odiosum (« communista militans »), non comprehendit totam essentiam Ecclesiae in terra commorantis, quae non tantum « militat », sed docet, adiuvat, confortat et similia. Melius esset loqui de « Ecclesia *peregrinante in terris* ».

5. Tandem, postquam munus Ecclesiae descriptum est, dici poterit eam non esse massam confusam, sed habere structuram hierarchicam a Christo Fundatore ipsi datam, fere ut habetur pag. 6,[37] n. 3, linn. 28-30. Inde sponte fluit imago de *corpore,* quae n. 4, pag. 7 [39] fusius explicatur. Non tamen apparet cur statim de vinculis *iuridicis* agatur (pag. 8,[39] lin. 7), cum principale elementum in corpore sit vita et *communicatio* vitae, uti exponitur pag. 8, linn. 7-24. Dein sermo esse potest de vinculis iuridicis, quae — ut iterum inculcandum videtur — sunt *media* ad vitam recte communicandam.

6. His ita positis transiri potest ad quaestionem, *ubi* hoc Corpus Christi inveniatur in terra, ut habetur sub n. 6, pag. 9 - pag. 10,[40] lin. 19. Sic multo clarius appareret non posse distingui inter Ecclesiam iuris et Ecclesiam amoris vel charismaticam.

7. Tandem transitus fit ad *Ecclesiam catholicam Romanam* quae est *vera* Iesu Christi Ecclesia et unica, non quod « Sacra Synodus hoc profitetur et docet », sed quia ipsa sola est illa, cui Christus Dominus fideles pascendos tradidit scil. « collegio Apostolorum duce S. Petro et eorum successoribus episcopis duce Pontifice Romano ». Sc. non *soli* S. Petro et successoribus eam tradidit gubernandam, sed S. Petro *cum* Apostolis. In titulo autem (n. 7) ne dicatur solummodo « Ecclesia Romana », sed *Ecclesia catholica Romana,* ut iam Conc. Vat. I dixit. Ec-

---

[37] Cf. p. 987.
[38] Cf. p. 987.
[39] Cf. p. 987.
[40] Cf. p. 988.

clesia enim non tantum est « romana », sed essentialiter est catholica, i. e. universos Christi fideles in toto orbe complectens.

Hoc modo reformatum Schema videtur esse magis biblicum magisque *spirituale,* et melius etiam a non catholicis intellegetur.

De membris Ecclesiae:

1. Schema facit impressionem ac si terminus « membrum » sit res principalis et decisiva in toto negotio, id quod certe non est verum. Multo melius videretur praemittere aliquod caput « *de necessitate Ecclesiae ad salutem* », ut ostendatur *quomodo* Ecclesia sit medium ad salutem. Vix enim negari poterit longe maiorem partem hominum etiam hodie salvari extra medium « normale », i. e. Ecclesiam. « Votum » autem de quo sermo fit in n. 3, pag. 7,[41] est conceptus valde aequivocus nec eodem sensu adhiberi potest de pagano, de Orthodoxo, de protestante etc. Immo haec applicatio termini « votum » hodie quam maxime offendit non catholicos. Aliquis auctor non catholicus, professor theologiae systematicae (i. e. dogmaticae), ex modo quo sermo fit de « voto », haec concludit: « Secundum hunc modum rem considerandi Christiani baptizati, qui extra limites (compaginem) Ecclesiae catholicae romanae vivunt, relate ad ipsorum possibilem ordinationem ad corpus Iesu Christi mysticum — si stricte dogmatice loquimur — in nulla alia condicione versantur quam Iudaei vel pagani illi, in quibus scienter vel inconscie adest votum et desiderium, ut ipsorum voluntas conformis sit voluntati Dei... ». Auctor addit *nullum christianum* « intelligere posse quomodo Pontifex (Pius XII), docendo de limitibus Ecclesiae, negligere possit vim salutarem *baptismi validi, ac si omnino non adsit.* Non possumus (dicit) intelligere, quomodo baptismus possit esse *validus,* sed relate ad incorporationem salutarem in Christum *inefficax* » (pag. 42). « Nonne hic adest contemptio dogmatica Sacramenti a Christo instituti »?

2. Hic auctor est unus ex multis qui de modo loquendi hoc valde lamentantur. Quare, ne *inutiliter* offendamus fratres separatos, alio modo procedendum videtur, exponendo *rem* et evitando terminos offensivos. Hoc sic fere fieri poterit: Deus, qui paterna sua providentia, « omnes homines vult salvos fieri », aeterno et inscrutabili consilio omnia disposuit, ut omnes creaturae eius ad aeternam gloriam coelestem pervenire possent, modo sese vere et pro posse subiciant amanti eius dispositioni. Vult enim Deus, ut omnes *donum* salutis corde et vita accipiant atque salutis *media* ab Ipso instituta et proposita *pro posse* servent.

[41] Cf. p. 991.

Salutis *donum* est ipsa Dei gratia seu vita, qua fiunt « divinae naturae participes »; quod a Deo tantum conceditur bene et recte dispositis, id est, ita dispositis ut voluntatem Dei circa salutem et media et salutem accipiunt (in re), vel acciperent, si illa ut talia cognoscerent. Ad salutem ipsam accipiendam, unum saltem de necessitate absoluta requiritur, scilicet « accedentem ad Deum credere quia est et inquirentibus sese remunerator est » (cf. *Hebr.* 11. 6).

Salutis *media* a Deo instituta sunt fides, sacramenta, praecepta, pastores et communitas fratrum, brevi, illa omnia quae Ecclesiam « instrumentum salutis » constituunt. Tale medium accipere oportet (in re), quando cognoscitur, et ut medium salutis apparet; secus, ita debet esse homo dispositus ut Ecclesiam acciperet, si illam cognosceret et ut medium salutis perciperet.

Ecclesia catholica, ut medium salutis, non est de « necessitate salutis *absoluta* », hoc sensu quod Deus, in sua benevolentia et sapientia, hominibus iugum iniquum imponere noluit accipiendi *in re* institutum quoddam salutis de quo nunquam audierunt, nec Ecclesia catholica hoc imponit: quaeritur tantum illa recta dispositio ut Ecclesiam acciperent, si illam cognoscerent et ut medium salutis agnoscerent. Pro illis econtra qui Ecclesiam cognoscunt et ut medium salutis agnoscunt, adhaesio ad Ecclesiam, de lege ordinaria, stricte exigitur, si quidem ipsa est in qua et per quam, ut normale et completum instrumentum salutis, religio christiana redemptionis et laudis exercetur.

(*N. B.*: nihil aliud hic dicitur quam in decreto S. Officii contra P. Feeney, sed proponitur ordo realis et non formalis).

3. His praemissis quaeri potest *qui* sint « membra » Ecclesiae, nisi prudentius evitandus censetur hic terminus qui quidem aliquoties occurrit in epistulis Paulinis, sed non plane in eodem contextu qui in nostra quaestione habetur. Insuper notandum est Ecclesiam in N. T. non tantum proponi ut « corpus », quod habeat « membra », sed etiam ut regnum, vinea, familia, domus, populus etc., quae omnia sunt metaphorae quibus Ecclesia proponitur sub peculiari quadam ratione. Melius est, ni fallor, in expositione dogmatica non nimis insistere in his metaphoris, se clare exhibere *rem*. *Res* autem est, quod singulae communitates religiosae et singuli homines *vario* modo « ordinantur ad Ecclesiam ». Alternativa illa (« in voto », « in re »), sat recenter introducta ex discussionibus post encyclicam habitis, sese manifestat omnino disputatam et usque nunc auctores non sunt concordes; ergo non convenit pro constitutione dogmatica; praeterea illa alternativa, in qua omnes non catholici sub unica globali forma (« membra in voto ») re quidem vera satis ieiuna et generica est. *Vera* quidem est, sed adeo vera, ut

si quis diceret totam humanitatem dividi in duas partes: americanos et eos qui nationalitatem americanam non habent, sed *voto* ad illam aspirare possunt. Haec ultima classis certe exsistit, sed de eius propria characteristica et de differentiis in ea exsistentibus, de dotibus et perfectionibus singulorum, nihil omnino dicitur. Sic res se habet, si humanitas dividitur in membra Corporis Christi mystici et eos qui « in voto » tantum sunt membra.

4. His praemissis res fere hoc modo exprimi posse videtur:

« Qui ex toto et in re adhaerent Ecclesiae catholicae ut est medium salutis, sensu pleno et proprio dici possunt eius membra ». Ipsa autem elementa, illa, quibus aliquis secundum plenam rationem vocis constituitur membrum Ecclesiae visibilis, non pertinent exclusive ad solos catholicos. Multi enim non catholici etiam regenerationis lavacro sunt abluti, et veram fidem christianam profitentur quamvis non integre, atque etiam sese submittunt pastoribus secundum ministerium quod ipsis legitimum apparet. Immo nec desunt apud non catholicos multa elementa ordinis supernaturalis invisibilis quibus constituitur, nutritur et perseverat communio spiritualium bonorum cum vera Ecclesia Christi. Omnes enim qui in gratia divina vivunt et fidem, spem, caritatem theologicam profitentur, in uno eodem Spiritu manent qui est anima Corporis Christi mystici. Recte igitur vocantur « fratres » nostri, etsi « separati », et « filii » Ecclesiae, sicut Summus Pontifex in Const. Apost. *Humanae salutis* eos vocat.

5. His expositis poni poterunt ea quae in Schemate n. 3, pag. 7 [42] s., leguntur, sic fere (lin. 7): « Pia igitur Mater Ecclesia semetipsam scit plures ob rationes coniunctam cum iis qui baptizati christiano nomine gloriantur, et quamquam carent *plena* (sic!) fide catholica, tamen... (sequuntur linn. 11-12 et pag. 8,[43] omnia). In lin. 8 dicatur: « qui *sensu pleno* sunt membra Ecclesiae ».

N. B.: 1) in nota 15, pag. 7, evitetur expressio « de orthodoxis qui dicuntur »; dicatur: « Agitur imprimis de ecclesiis orientalibus separatis ».

2) Pag. 7, n. 3: titulus melius poneretur: « Unio cum christianis separatis ». Orientales offenduntur, si dicuntur « non catholici ».

Card. BROWNE: Difficile est nunc intrare in discussionem schematis. Ego puto quod ea quae dicta sunt ab Em.mo Card. Bea etiam momentosa sunt et non est possibile in nostra praesenti reunione haec

[42] Cf. p. 991.
[43] Cf. p. 991.

omnia adaequate considerare. Unde antequam ulterius procedatur ego saltem vellem reflectere et multum reflectere super ea quae dixit. Quaedam impressionem mihi faciunt, quaedam aliqualiter minus, sicut, v. g., de observatione circa votum, quae solus est modus quem habemus explicandi possibilitatem salutis eorum qui Christi Ecclesiae stricte loquendo non pertinent. Utique distinguuntur ii qui baptizati sunt et illi qui non baptizati sunt, sed quoad illos qui non baptizati sunt, respectu baptismi, non solum loqui possumus de voto eorum pertinendi ad Ecclesiam Catholicam sed etiam de voto baptismi, quia sine baptismo nulla salus; unde vox poterat forsan subiici crisi, sed tamen puto quod adhuc est vox valida. In substantia debeo dicere schemata mihi placuisse; saltem nihil inveni censurabile; sed hoc non qualifico, dicendo quod certe ea quae dicta sunt ab Em.mo Card. Bea et etiam ab aliis Em.mis Patribus debent considerari antequam aliquid definitive praesentetur.

Quantum ad primum caput, quantum ad difficultatem Em.mi Card. Liénart de fratribus separatis, antea dicebatur quod pertinebant ad animam Ecclesiae sed nunc theologi hoc potius relinquunt, et loco dicendi « eos voto et Christi Corpori Mystico pertineri » quod non sufficiens est, ego propenderem ad dicendum quod pertinent ad Corpus Christi Mysticum, pertinent nempe ad ipsam animam et voluntatem. Quoad substantiam hoc concordat cum schemate et cum dictis a R. P. Tromp et a Rev.mo Card. Ruffini.

Quantum ad secundum schema, sua substantia etiam mihi placuit; etiam habui difficultatem circa verba in pag. 7 [44] linea 10 « et quamquam carent fide catholica »; puto quod schema potest omittere huiusmodi verba, et dubito an sit conveniens ponere huiusmodi verba. Illi qui describuntur in hac paragrapho, habentes utique fidem divinam, habent quoque fidem catholicam, ego dicerem, quamvis tantummodo implicite, et implicite catholici sunt. Implicite, seu voto, ut communiter dicimus.

Quantum ad distinctionem inter Orientales et protestantes hoc utique debemus cavere ne aliquis offendatur, sed puto quod ubique attendendum est; quia Orientales et protestantes omnino aliter respiciunt Ecclesiam; nam apud Orientales est verus conceptus alicuius Ecclesiae, sed sunt quaedam corruptelae in eorum conceptu; unde possumus facile intelligere de vera fide etiam catholica inter Orientales, maxime inter simplices, sicut fuit vera fides catholica etiam romana inter simplices, in alto Medio Aevo, quando longinqui a Roma vitam fulciverunt in Summo Pontifice. Sed quantum ad protestantes res aliter se habet, quia proxima regula fidei (utique etiam pro Orientalibus) est Ecclesia, quamvis

[44] Cf. p. 991.

imperfecte intellecta, sed difficultas maior est quantum ad protestantes, ad omne genus protestantium, pro quibus proxima regula est iudicium privatum, et igitur difficultates multum implexiores sunt et tamen pro protestantibus etiam viam salutis non praecludimus, et ipsi salvantur etiam per fidem divinam et, sicuti dixi, etiam per fidem catholicam, saltem implicite. Unde haec omnia forsitan superflue dico, sed dico tantummodo ad hoc ut suggererem ut schema reexaminetur. Non possunt poni haec verba quae, ut dixit Em.mus Card. Ruffini, faciunt difficultatem pluribus; quamquam sit fides catholica et fit referentia ad Denzinger, sed referentia ad Denzinger est ad dictum aliquod Concilii Vaticani. Sed Concilium Vaticanum non distinguit praecise inter fidem divinam et fidem catholicam sed loquitur tantummodo de fide divina et catholica. Unde hoc revidendum esset; sed puto etiam quod totum schema, quantum ad ista duo capita, deberet nunc examinari in lucem eorum quae dicta sunt ab Em.mis Patribus, maxime ab Em.mo Card. Bea, ut omnes qui in haec iudicium facere debent maneant securi et tranquilli.[45]

Exc. HURLEY: Fatendum sane est multa pulchra atque laudanda in Capite 1 (*De Ecclesiae Militantis Natura*) schematis de Ecclesia inveniri. Profunde tamen miratus sum quod semel tantum de *vita,* agatur, et hoc quidem modo indirecto tantum et secundario, tractando nempe unionem inter Mystici Corporis membra, quam non solum « connexionem e vinculis iuridicis » esse declaratur, sed etiam « conformitatem naturae et *vitae* ».

Vix autem concipi potest quod schema quod de natura Ecclesiae tractare intendit ad talem insufficientem mentionem expressam vitae sese restringat. Ex ipsa enim sua institutione a Christo, ac proinde ex ipsissima sua natura, nihil aliud Ecclesia agere debet nisi transmittere illam vitam, quam Christus nobis suo opere redemptionis acquisivit, illamque transmittendo, totam humanam communitatem in unam Christi corporis compaginem aedificare.

Quapropter propono quod paragraphus secunda huius capitis penitus mutetur, ita ut antequam sermo fiat de hierarchica Ecclesiae constitutione eiusque iuridica commissione a Christo accepta, clarissime in luce ponatur intimus eius finis: collatio nempe *vitae* supernaturalis, divinae, ipsius Christi vitae.

Ratio huius propositionis omnino clare patebit consideranti revelationem Mysterii Christi prout in Novo Testamento proclamatur. Ex verbis Ioannis 10, 10 Christum venisse novimus « ut vitam habeant, et

---

[45] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

abundantius habeant ». Quod thema vitae in tam multis aliis Ioannis locis invenitur, ut omnibus consentientibus « Evangelium vitae », seu magis complete, « Evangelium vitae, lucis et amoris » nuncupetur. Nobis enarrat Evangelista de Verbo, in quo « vita erat »; nos certiores facit opus suum scriptum esse « ut credatis, quia Iesus est Christus, Filius Dei, et ut credentes, vitam habeatis in nomine eius » (*Io.* 20, 31). Doctrinam Christi refert de vita quam habet a Patre, quam nobis in Baptismate confert, quam in Eucharistia nutrit, quam nos servare non possumus nisi Ipsi uniti manserimus quemadmodum palmites viti; nec tacet illam vitam de facto consistere in inhabitatione Patris, Filii et Spiritus Sancti, seu simplicius in ipsa Spiritus praesentia in nobis, nam qui Spiritum Sanctum dicit, abstrahere non potest a Patre et Filio a quibus Spiritus per viam amoris procedit.

Huic tamen Spiritui, huic vitae, huic inhabitationi Trinitatis in nobis, quam Christus tantopere nobis conferre voluit et ad quam conferendam Ecclesiam instituit, unum obstabat: *peccatum.* Victum est autem peccatum Christi Morte et Resurrectione, qua parta victoria, vincit Spiritus ipse, vincit Vita ipsa. Spiritus a Christo redivivo tamquam a receptaculo vita divina superabundante Ecclesiae datus est ac veluti anima permanet ad Ecclesiam vivificandam dependenter a Christo resuscitato. « Qui mortem nostram moriendo destruxit, et vitam resurgendo reparavit ».

Maximum illud vitae mysterium, mysterium scilicet Mortis et Resurrectionis Christi atque Spiritus effusionis nos ingredimur per Baptismum, ut fuse in capitibus 6 et 8 suae Epistolae ad Romanos Paulus docet. « Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus » (*Rom.* 6, 4). « Quod si spiritus eius qui suscitavit Iesum a mortuis vivificabit et mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis » (*Rom.* 8, 11). Opere istius Spiritus, novis constanter adiunctis membris, Christi Corpus continuo crescit in diem secundi Christi adventus, in finem, quando tradet regnum consummatum, et gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi, Deo et Patri (cf. *I Cor.* 15, 24; *Eph.* 5, 27).

Unde, his in mentem revocatis, impossibile prorsus evadit Ecclesiae naturam describere et simul tacere de vita eius quae a Deo Patre per Incarnationem, Mortem et Resurrectionem Christi originem trahit, praesentiam vero et augmentum Spiritui Sancto in die Pentecostes dato debet, ac denique consummationem gloriosam in Parousia habebit. Aliis verbis, vera Ecclesiae natura delineari non potest extra Mysterium Chri-

sti: mysterium scilicet *vitae,* theandricum, paschale, pentecostale, ecclesiale, eucharisticum et eschatologicum.

Quapropter, fateor me non posse approbare schema quod de natura Ecclesiae tractare intendit et de isto « pleromate », de ista totalitate, omnino silet.

Unum praeterea mihi addere liceat. Memor verborum Eminentissimi Cardinalis Frings in sessione elapsi sabbati, instanter propono quod primum totius Concilii schema tractandum sit Schema Constitutionis de Ecclesia Christi. Quae Constitutio tripartita esse debet. *Primo loco,* contineat Mysterii Christi contemplationem, intra quam et Mystici Corporis considerationem delineavi. *Secundo,* de Ecclesiae structura iuridica et visibili agat, deque eius auctoritate, magisterio et munere adorandi et sanctificandi. *Tertio* denique, ad totam alludat humanam communitatem quam Ecclesia sua actione divina simul absorbere et transformare debet. A tali constitutione non tantum splendidissime totum Concilium exordium sui operis duceret, sed etiam ita illuminaretur ut tamquam unica constructio, « compacta et connexa per omnem iuncturam subministrationis », Ecclesiae ipsius fidelissima imago, omnium conspectu claresceret.

Exc. PERRIN: Pars Prima, Caput II: *De membris Ecclesiae militantis* etc.

Pag. 7,[46] n. 3. Unio cum acatholicis: Textus loquitur, imprimis, de unione cum christianis separatis. Unio autem cum acatholicis non christianis etiam suum valorem habet.

Non cognoscunt baptismum et fidem in Christum non confitentur; sed de iis quoque, meo humili sensu, aliqua potest dici quae de christianis separatis dicta sunt.

Pro iis, sicut pro christianis separatis affirmari potest... « orationum, expiationum et beneficiorum spiritualium communio; immo aliqua in Spiritu Sancto coniunctio, qui sua virtute etiam extra venerandum illud Corpus agit, ut fratres acatholici, modo a Christo stabilito, eidem aliquo modo uniantur.

Itaque optarem ut dicantur in schemate Ecclesiae aliqua de salute non christianorum.

Idem in pagina octava,[47] linea tertia, optarem ut verba « christiani an non » addantur verbis « fratres separati ». Ita ut dicatur: « fratres separati christiani an non ».

---

[46] Cf. p. 991.
[47] Cf. p. 991.

Postremo, interrogationem unam timide facio: nonne Sancta Synodus aliquid dicet de salute non credentium in Deum, qui forte decies centena millia sunt in mundo, quando in bona fide sunt?

Exc. YAGO: Pars I, Caput I. Pag. 7,[48] n. 4: Modus dictionis, quo paragraphus in fine (linea a 15 ad 20) exit, impressionem exhibet baptismum nonnisi incorporationem Christi praeviam esse, et hanc incorporationem, tantum mediante Sacramento Eucharistiae, efficacem esse.

Atqui baptismus incorporat Christo (*I Cor.*, 12, 13) etiamsi efficacitatem suam nonnisi per Eucharistiam, implicite saltem desideratam, tamquam perfectionem eius acquirit, melius est dicere fideles Christo incorporatos esse per baptismum et hanc incorporationem perfectam et coronatam esse per Eucharistiam.

Ceteroquin constitutio haec id eo modo exprimit infra (in capite secundo, numero primo, lineis octava et nona).

Ad paginam undecimam:[49] Locutio et dictio valde dura est licet recta sit. Num opportuna sit exspectationibus oecumenicis rogare velim.

Pars I, Caput II. Reformetur hoc schema attentis observationibus Em.morum et Exc.morum Patrum, praesertim Liénart, König de Corpore Mystico, et Ruffini.

Pag. 7,[50] lin. 11: Non facile dici posse videtur eis qui Christo Deo atque Salvatori credunt deesse fidem catholicam, idque his rationibus:

1) Fides una est (*Eph.* 4, 5);

2) Distinctio fidei divinae catholicae et fidei divinae simpliciter, ut iam dixit Em.mus Ruffini, non est absoluta (non obstante nota numero quinto). Maior numerus theologorum hanc distinctionem respuit et eam tantummodo tanquam modum loquendi accipit, propterea quod fides divina ea quae Deus revelat ut obiectum habet et fides catholica ea quae Ecclesia docet. Sed quae sunt ea quae Ecclesia docet? Nonne ea ipsa quae Deus revelat?

Pag. 7, lin. 20: Constitutio declarat acatholicos extra corpus Christi esse; tantummodo desiderio ad id pertinere posse (cf. paginam sextam,[51] linea quinta).

Mea opinione haec rigida disciplina difficilius conciliari potest cum participatione (quae quidem in eadem constitutione acatholicis adiudicatur) unius consecrationis baptismalis (lin. 15) communionis precum, expiationum et benefactorum spiritualium (lin. 16).

---

[48] Cf. p. 987.
[49] Cf. p. 988.
[50] Cf. p. 991.
[51] Cf. p. 990.

Mea humili opinione necessitas adest agnoscendi fines et limites Ecclesiae ultra communitatem visibilem Catholicorum Romanorum sese extendere; Ecclesiam Romanam Catholicam revera Corpus Christi esse, sed eam realiter possidere extra fines visibiles membra non manifesta quae revera cum illa communicant idque non solum implicite desiderio.

Rev. SÉPINSKI: Schema constitutionis *De Ecclesiae militantis natura.*

Utique Constitutio « De Ecclesia » est materia Concilii Oecumenici.

Ad pag. 5,[52] linn. 8-13: Praeferrem hanc locutionem: « complacuit enim Patri ut redempti, non plane singuli coram se, quavis habitudine connexioneque seclusa, sanctificandi consisterent, sed ut, ex multitudine advocati, novum genus electum, regale sacerdotium, gentem sanctam, novum scilicet Israël constituerent (5) ».

Ad pag. 6,[53] linn. 27-28: pro verbis « verum etiam quod rebus omnibus ad finem proxime admoventibus instructam », clarior locutio adhibeatur.

Ad pag. 6, nota 17: omittatur « Deut. 23, 2 ».

Ad pag. 10,[54] linn. 8-10: ubi agitur de Verbo Incarnato, vitetur locutio « natura humana ut *vivum instrumentum divinae eiusdem naturae* », i. e. locutio circa quam inter theologos disputatur. Dicatur simplicius: « Etenim sicut in Verbo Incarnato natura humana divinae eiusdem naturae pro nostra et totius mundi salute inserviit » etc.

Ad pag. 11,[55] linn. 1-2: post verbum « gubernandam » dicatur: « Illa Ecclesia, quae cum successoribus S. Petri rite coniuncta est, mysticum est Christi Corpus ».

Schema constitutionis *De membris Ecclesiae militantis eiusdemque necessitate ad salutem.* Unam tantum animadversionem mihi liceat facere:

Ad pag. 4 et 5,[56] n. 2: citantur verba ex Litteris Encyclicis *Mystici Corporis* (*A.A.S.,* XXXV (1943), p. 202); textus Litterarum sic sonat: « In Ecclesia autem membris *reapse* ii soli annumerandi sunt, qui regenerationis lavacrum receperunt veramque fidem profitentur, neque a Corporis compage semetipsos misere separarunt, vel ob gravissima admissa a legitima auctoritate seiuncti sunt ».

---

[52] Cf. p. 986.
[53] Cf. p. 987.
[54] Cf. p. 988.
[55] Cf. p. 988.
[56] Cf. p. 990.

Sensus locutionis « reapse », ni fallor, est « integraliter ». Agitur in Litteris Encyclicis nonnisi de *pertinentia integrali* ad Ecclesiam, aliis verbis de pertinentia ad Ecclesiam « in sensu pleno et absoluto ». Hoc loco, Litterae non loquuntur de ulteriore problemate nempe utrum de pertinentia invisibili vel de pertinentia visibili, etsi ex parte tantum, sermo fieri possit.

Secundum meum submissum iudicium optimum esset, si in hoc schemate clarius et pressius et completius percenserentur variae categoriae hominum qui sive sensu pleniore sive sensu minus pleno membra Ecclesiae dici possunt. Sic homines qui in statu gratiae vivunt; porro ii qui voto explicito (sicut catechumeni) vel implicito (sicut ii qui parati sunt quaecumque facere quae Deus expostulat) et tandem ii omnes qui sensu integrali, de quibus in Litteris Encyclicis, ad Ecclesiam rite, etsi diverso sensu, pertinere censendi essent.

Aliquae mendae corrigantur:

Ad pag. 3,[57] nota 3, lin. 4: scribatur « si adultus baptizandus » loco « si adultis baptizandus ».

Ad pag. 6,[58] not. 11 (7), lin. 12: scribatur « Hiberniae » loco « Irlandiae ».

Card. OTTAVIANI: Quaedam mihi videntur explicanda ut in suffragiorum collectione prae oculis habeantur. Primo quidem de quibusdam votis, ut habeatur ratio aliquorum problematum; v. g. Em.mus Card. Bea locutus est de « populo Dei », de elemento multitudinis in Ecclesia; de populo Dei ageretur in hac re; etiam Card. Ruffini voluit ut de membro electissimo Ecclesiae, quod venit statim post Caput, scil. de Virgine Sanctissima, loqueremur. Haec vota legitime facta sunt, quia Constitutio adhuc in studio est in ceteris partibus; igitur habebitur caput quoddam etiam quod aget de laicis, illud de complexu populi Dei, et etiam de B. V. Maria caput speciale, quod quidem utile erit non solum propter eminentiam istius membri Ecclesiae Sanctae Dei, sed etiam ad explicandam veram doctrinam de cultu, de iperduliae cultu, qui exhibetur Virgini Ss.mae, ne protestantes, quod saepe accidit, false intelligant nos cultum B. M. V. ita extollere ut detrimento sit eorum quae sunt propria Iesu Christi et Dei. Igitur erit duplex finis istius capitis, sc. honorem debitum ostendere, qui debetur Virgini Ss.mae et simul explicare etiam non catholicis quo sensu nos ita veneramus Virginem Ss.mam et eius praerogativas.

Dico vere mihi non placuisse quod Em.mus Card. Liénart, fortasse

---

[57] Cf. p. 991.

[58] Cf. p. 993.

ex aequivocatione, ex falso supposito, dixit, scil. nos identificare Corpus Christi Mysticum cum Ecclesia militante; nos non intelligimus hoc. Quando dicimus Corpus Christi Mysticum est Ecclesia catholica, Ecclesia catholica est in sua integritate, Ecclesia militans, seu melius, sicut bene dictum est, « peregrinans » et purgans et Ecclesia triumphans, in qua certe invenientur, sicut dicitur etiam in ipsa Constitutione, inveniuntur animae eorum qui licet non sint in Ecclesia (non sint de facto in Ecclesia militanti, in Ecclesia militanti seu peregrinanti perfecte non fuerint, tamen cum gratia Dei mortui sunt). Falso dicitur nos identificare Corpus Christi Mysticum cum Ecclesia militanti. Agitur hic de Ecclesia militanti, sed quando nos in commentario facto dicimus Ecclesiam catholicam esse idem ac Corpus Christi Mysticum, dicitur de Ecclesia in toto suo complexu trium, sit venia verbo, categoriarum.

Postea, quod attinet ad ea quae dicta sunt a Card. Léger, certe optima sunt et habebuntur prae oculis, quia ameliorabunt Constitutionem, sicut quae a Cardd. Spellman et Ruffini dicta sunt, multa etiam quae dicta sunt a Card. König et a Card. Döpfner. Item etiam dico multa quae dicta sunt a Card. Bea; sed hic adhaereo iis quae expresse dixit Card. Browne. Inter ea quae dicta sunt a Card. Bea non omnia sic accipienda sunt, quia sunt quaedam valde periculosa. Ego intelligo eius zelum, typum zeli maximum quem ipse habet, quia ei commissus est Secretariatus pro acatholicis, et hodie certe faciet ut in Concilio sit magis aperta pro illis porta, sed non debemus exaggerare, non debemus dicere, sicut, miratum est, dictum fuit in quadam Conferentia, statim ac quis baptizatus est, utique est membrum Corporis Mystici, licet non sit membrum Ecclesiae. Hoc est periculosum dicere, quia esset facienda discussio sicut facta est ad intelligendum quo modo; sed coram massa populi dicere: « qui baptizatus est, membrum est Corporis Mystici, licet non sit membrum Ecclesiae », est valde periculosum. Ecclesia catholica et Corpus mysticum identificantur. Igitur omnia quae erant attendenda ad salvandam caritatem, non solum caritatem, sed etiam veritatem quoad possibilitates, quas habent acatholici, dicta sunt in Constitutione; certe dictum est de aliquibus expressionibus quae possent offendere; ameliorabimus istas expressiones ne offendantur acatholici, sed veritas dicenda est. Summus Pontifex saepe locutus est; nos debemus dicere quid sit, quid voluit Christus, quid voluit Deus. Postea quando diximus: « haec credit Ecclesia », « haec agit Ecclesia », dicemus fratribus nostris: « haec est Ecclesia; mater vestra vos attendit; si vultis, venite ». Sed non sunt assumendae formulae quaedam aequivocae, quae ut iam exposui in relatione, quam legit P. Tromp, postea possent dare occasiones, ansam protestantibus dicendi « nos laqueo iniicisse et non esset apertus oculus vester ». Irenismus

habet duplicem faciem (irenismus hodie est « di moda »), una eorum qui habent bonam intentionem alliciendi protestantes ut intrent, utique, sed est numisma cum duabus faciebus, potest etiam inducere protestantes, non catholicos etc. ut sint felices in sua positione: « Si nos aliquo modo pertinuimus Corpori Mystico Christi etc. possumus salvari etiam quin intremus in Ecclesiam catholicam, maneamus ut sumus, in traditione nostrorum Patrum », quibus maxime adhaerent; maximam vim quam ipsi sibimetipsis debent facere est in relinquendis traditionibus suorum Patrum. Igitur non debemus eis dare ansam manendi in situatione in qua sunt. Dictum est bene: extra Ecclesiam nulla est salus. Igitur explicatus est bene sensus istius traditionalis phrasis in Epistula quam S. Officium misit ad Card. Bostoniensem, quando agebatur de quaestione Feeney, qui exaggerabat vim istius phrasis. Phrasis illa non ita extenuanda est ut prorsus nullimode amplius valeat, ita ut inveniamus omnes bonas vias ad tranquillizandos, dicamus sic, eos qui extra Ecclesiam sunt. Haec dixi ut adhaeream plenissime iis quae dixit Em.mus Card. Browne, quod antequam vota accipiantur, ea quae dicta sunt, praesertim a Card. Bea, bene sub studio ponantur.[59]

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Non placet: retractentur duo capita sicut proposuit Em.mus Browne.

Card. MICARA: Placet.

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: nempe ratione habita aliquarum observationum quas etiam Em.mus Cardinalis Relator accepit.

Card. ALOISI MASELLA: Pars I, Caput I: Placet iuxta modum: attente consideranda sunt quae exposita fuerunt ab Em.mis Cardinalibus et ab Exc.mis Archiepiscopis et Episcopis.

Pars I, Caput II: Placet iuxta modum: secundum ea quae proposita sunt ab Em.mis Cardinalibus et ab Exc.mis Episcopis.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: rite perpensis et quatenus fieri potest apte compositis animadversionibus a Patribus propositis, iuxta mentem Em.mi Card. Ottaviani, Relatoris.

---

[59] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Card. LIÉNART: 1) Quoad caput primum: non placet pro rationibus quas exposui et scriptas remitto;[1] animadversionibus factis ab Em.mis Cardd. König, Léger, Döpfner et praesertim ab Em.mis Cardd. Bea, Browne et a Rev.mis Archiepiscopis Durbaniano et Carthaginiensi.

2) Caput secundum placet iuxta modum: ratione habita de animadversionibus a pluribus Patribus expressis.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: ambo schemata revideantur iuxta ea quae dixerunt Em.mi Patres.

Card. SPELLMAN: Propter animadversiones allatas, nempe, de aptiori enucleatione figurae corporis, de ordinatione ad Ecclesiam in voto, de intermissione vocis « Communio Sanctorum », super schemata tum decreti « De Ecclesiae militantis natura » tum decreti « De membris Ecclesiae militantis eiusdemque necessitate ad salutem », suffragium fertur: Placet iuxta modum tantum.[2]

Card. FRINGS: Pars I, Caput I: Placet iuxta modum: Verbum « Militantis Ecclesiae » minus aptum videtur; forsitan « Ecclesia in via constituta » vel « Ecclesia in terris ambulans ».

Quae in n. 6 dicuntur de sic dicta Ecclesia iuris et Ecclesia amoris clarius pronuntientur.

In n. 7 loco « redivivus » dicatur « post resurrectionem suam ».

Pars I, Caput II: Non placet, quia quaestiones non iam satis sunt discussae. Audiatur primum Secretariatus pro unione Christianorum. Serio attendantur, quae dixerunt Cardinales Bea, König, Döpfner. Ne nimis insistatur, quae sint membra Corporis Christi vel Ecclesiae an non, quia ex hoc capite claudicat figura Corporis.

Ad n. 2 pag. 4,[3] lin. 12): loco « reapse » dicatur « perfecte » vel « pleno iure ».

Ad n. 3 (pag. 7,[4] lin. 20): loco « extra venerandum illud Corpus » dicatur « extra venerandam illius Corporis communionem ».

Ad n. 3 (pag. 8,[5] lin. 4 s.): loco « ab eo statu se eripere studeant » dicatur « ex eo statu exire studeant ».

Dicatur etiam verbum aliquid de dignitate Christiana eorum coetuum, qui ab Ecclesia quidem sunt separati sed omnia sacramenta reti-

---

[1] Cf. pp. 997-998.
[2] Cf. pp. 998-1000.
[3] Cf. p. 990.
[4] Cf. p. 991.
[5] Cf. p. 991.

nuerunt et qui etiam in documentis ecclesiasticis « Ecclesiae » nuncupantur, e. g. « ... quorum coetus, quamquam ab unitate Ecclesiae rescissi, tamen quodammodo Ecclesiae vitam continuant ».

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum:[6] Consentio cum Em.mo Card. Ottaviani de iis quae dixit, et puto perpendenda esse etiam quae a ceteris Em.mis Patribus scite prudenterque proposita sunt.[7]

Card. VALERI: Placet, seu attendatur ad ea *a*) quae Em.mus Card. Liénart dixit de Ecclesia purgante et triumphante tamquam partibus Corporis Mystici; *b*) quae Em.mus Spellman asseruit de opportunitate citandi Constitutionem Pii Papae IX *Gravi moerore afficimur*; *c*) quae multa Em.mus Ruffini hic illuc adnotavit: ex. gr. n. 4, capitis I: « quo instinctu *paene* Christi Paulus usus est »; n. 6: de distinctione inter charismata prodigialia et non... de figuris Ecclesiae in Veteri et Novo Testamento; *d*) quae Em.mus Card. König dixit ad n. 2, Partis Primae, cap. 2.

Attendatur etiam ad animadversiones ab aliis Em.mis et Exc.mis Patribus et a Rev.mo Sépinski factas, praesertim quoad ordinationem materiae, sicut Em.mus Bea nuper notabat inter alia.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: scilicet: placent schemata, quia vera edicunt. Tamen possunt compleri et aliquando ulterius expoliri. Hoc sensu: ratio habeatur eorum quae dixerunt Em.mi Bea, König et Browne.

Capite I, n. 1, ubi agitur de « Consilio Dei Patris » peto ut mentio fiat non solummodo de voluntate Redemptionis sed etiam de simplici et absoluta voluntate elevationis hominis ad supernaturalem ordinem. Si de hoc tacetur, malae possunt haberi interpretationes.

Capite I, n. 4 mentio fiat de Communione Sanctorum, ne quis putet abrumpi vinculum in hac materia, quo nectimur Symbolo Apostolorum.

Capite I, n. 7 affirmetur utique Corpus Christi Mysticum convenire cum Ecclesia Catholica Romana, sed insinuetur etiam ipsum latius patere quam Ecclesia quae peregrinatur a Domino et quomodo latius pateat.

Card. D'ALTON: Placet.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placent iuxta modum ambo schemata: hoc est, attendantur observationes Em.morum Patrum ad mentem Cardinalis Relatoris. Attendantur dicta ab Em.mo Döpfner, praeci-

---

[6] Cf. pp. 1000-1002.

[7] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

pue in schemate « De membris Ecclesiae militantis » pag. 7 [8] n. 3, ne protestantes doleantur de dictis.

Card. LÉGER: Non placet.[9] Vota Patrum valde differentias exprimunt; unde simpliciter adhaereo voto Em.mi Card. Decani, quia cum aliqua admiratione audivi Em.mum Bea, qui revelavit discrete sed eloquenter difficultates quae surrexerunt inter Commissionem et Secretariatum, et quamprimum alia redactio desideratur, in qua fiat mentio de *notione vitae* ut dixit Exc.mus Archiep. Hurley.

Card. GRACIAS: Placet iuxta modum: attentis autem observationibus factis ab Eminentissimis Bea, König, Döpfner et Ruffini. Schema debet denuo redigi.

Card. MONTINI: Placet iuxta modum utrumque Schema, praesertim quia de Sacra Scriptura radicem desumere volunt et quia doctrinam theologicam uberrimam tradunt. Sed liceat notare in argumento tanti momenti pauca, imo pauciora esse documenta ab Ecclesiae Patribus et a traditione catholica allata.

Quae a Cardinalibus Liénart, König, Döpfner, Bea, necnon Browne et Em.mo Relatore dicta sunt, amplior et maturior consideratio mereri videntur; novo ergo studio subiiciantur schemata; in primis circa paragraphum secundam in altero schemate, de quaestione « quinam membra » Ecclesiae sint, equidem, in dicta paragrapho 2, pag. 4,[10] linea 13, puto, loco verbi « reapse », melius dici posse « pleno iure », vel « perfecte », sicut dixit Cardinalis König.

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: scilicet iuxta ea quae dicta sunt ab Em.mo Card. Ruffini, atque in pluribus adhaereo iis quae dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus König, Browne, Gracias, Döpfner et Bea. Et hoc de utroque schemate.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: Schemata haec eminent indubitanter profunda scientia theologica. At opera humana sunt et proinde perfectibilia. Censeo igitur sive D. Cardinalem Relatorem, sive insignem Secretarium rationem habituros observationum Eminentissimorum Patrum; textus hic, cum opportunis modificationibus (gallico idiomate dicam « nuances »), unanimem consensum consequi poterit. Maxime dolendum esset si, quoad materiam hanc fundamentalem, in Sacrosancta Synodo Patres inter se graviter dissentirent.

---

[8] Cf. p. 991.
[9] Cf. pp. 1002-1004.
[10] Cf. p. 990.

Card. GARIBI Y RIVERA: Pars I, Caput I: Placet iuxta modum: secundum exposita ab Em.mis Cardinalibus Ruffini, Bea et aliis et a Rev.mo Ministro Generali Fratrum Minorum.

Card. GODFREY: Pars I, Caput I: Placet iuxta modum: id est ad mentem Eminentissimorum Patrum Ottaviani et Browne. Pauca addam in folio adnexo.

Pagina ultima, quae est undecima:[11] dicitur « ... quae sola iure Catholica Romana nuncupatur Ecclesia » et in nota « ... Data opera in Vat. Primo dictum est " catholica apostolica Romana " et non Romano-Catholica, quia ultimus dicendi modus sapit doctrinam trium ramorum ». Optime dicitur in nota quadragesima nona (in base paginae).

Apud nos recenter a Protestantibus et praesertim Anglicanis magis ac magis insistitur de usu nominis « Romana Catholica »: et quandoque dicunt simpliciter « Romani » quia in eorum sensu sunt ipsi veri Catholici. Ratio est quia Anglicani sibi vindicant nomen « Ecclesia Catholica », ut decipiantur etiam electi, et proclamant se esse veram Ecclesiam Catholicam cum continua successione a tempore praeterito. Eorum ministri, uti dicunt, sunt presbyteri Catholici. Protestantur contra nostrum usum tituli « Catholici » sine addito. Quod ad nos attinet in documentis legalibus coacti sumus adhibere titulum « Romana Catholica », sed communiter non adhibemus quia, si ita esset, concessionem faceremus doctrinae trium ramorum, id quod Anglicanis valde placeret.

Pars I, Caput II: Placet iuxta modum: id est habita ratione observationum Em.morum Cardinalium et in particulari Ottaviani et Browne.

Convenio cum iis quae ultimatim dicebat Card. Ottaviani de periculis irenismi aliquantulum exaggerati, qui, meo iudicio, non attrahet acatholicos sed potius eos confirmabit in errore.

Pagina septima,[12] dicit Schema de acatholicis: « tamen amanter in Christum credunt atque fide et devotione erga Sanctissimam Eucharistiam eminent ». Deinde in nota decima quinta in base paginae legimus « agitur imprimis de orthodoxis qui dicuntur, non tamen de iis solis ». Melius esset, uti puto, clarius loqui de hac re. Ergo submisse suggererem quod debet omitti verbum « sanctissimam » ad evitandam omnem possibilitatem erroneae interpretationis, quia alii praeter orthodoxos legent illa verba et etsi non habeant validum Sacramentum Eucharisticum intelligere poterunt illam phrasim « Sanctissimam Eucharistiam » ut approbationem eorum doctrinae. Caute procedamus. Nos qui vivimus

[11] Cf. p. 988.
[12] Cf. p. 991.

in medio acatholicorum difficultatem intelligimus et graves consequentias etiam apparentiae admissionis eorum doctrinarum.

Card. CONFALONIERI: Placet iuxta modum: scilicet, schema perficiatur componendo, quantum fieri potest, quae a Patribus dicta sunt. Cooperatio inter Commissiones omnino auspicanda!

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: i. e. attentis observationibus Em.morum Cardinalium Bea et Browne et Rev.mi Ministri Generalis Fratrum Minorum pro utroque schemate; praeterea optarem in altero schemate quod paragraphus 3, linea 17, aliquam praecisionem praebeat de « ista coniunctione in Spiritu Sancto », de qua agitur. Agaturne tantummodo de quibusdam gratiis actualibus? Agaturne potius, quod puto, de gratia habituali? Etenim hanc ultimam sententiam insinuat vox « incorporentur » in linea 22. Sed expressio magis explicita videtur necessaria.

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum.[13]

Card. DÖPFNER: Pars I, Caput I: Placet iuxta modum: iuxta ea quae a Cardd. Léger, König et Bea et Archiep. Durbaniano dicta sunt. Cf. etiam folium adnexum.[14] Dicta a Magistro Gen. O.F.M. quoad pag. 10,[15] lin. 9 placent.

Pars I, Caput II: Non placet: retractetur caput una cum Secretariatu ad unionem christianorum fovendam secundum proposita a diversis Patribus, praesertim a Cardd. Léger, König, Bea. Cf. folia adnexa.[16]

Card. MEYER: Placet iuxta modum: habita ratione praesertim eorum quae dixerunt Cardinales Bea et Browne, non autem omissis aliis animadversionibus a variis Patribus factis. Schema denuo reficiatur ad mentem voti Em.mi Decani.

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum: iuxta mentem Em.morum Liénart, König, Döpfner et praesertim Bea; de titulo « Ecclesia militans », de omissione Collegii Apostolorum in cap. I, num. 3 et etiam num. 7, de connexione baptizatorum ad Ecclesiam et iuxta folium adnexum.

Ad caput primum (*De Ecclesiae militantis natura*) duas observationes facere vellem:

---

[13] Cf. pp. 1004-1006.
[14] Cf. pp. 1006-1009.
[15] Cf. p. 988.
[16] Cf. pp. 1009-1012.

1. Primam observationem facio valde haesitans. Agit nempe de titulo: Ecclesia *militans,* qui titulus cum charactere militari nobis clarum est sed ab aliis forse male interpretatur acsi Ecclesia contra eos pugnat qui non ad Ecclesiam pertinent. Verum est quod in pag. 6,[17] linea 15 et 16, explicatur agmen confertum quod est Ecclesia, pugnare contra insidias diaboli, sed forse melius esset alium titulum quaerere pro Ecclesia non-eschatologica v. g. Ecclesia *peregrinans.*

2. In pag. 6, linea 26 seq., sermo est de Ecclesia quam Dominus aedificavit super Petrum eiusque successores. Quod hic dicitur omnino verum est et nemo hoc vult negare aut minuere. Sed quaerere possumus quare in documentis istis aliud elmentum quod aeque theologicum et biblicum est ac munus Petri Apostoli, omittatur. Secundum Sacram Scripturam Ecclesia aedificata est super fundamentum Apostolorum i. e. super Collegium Apostolorum, Petro incluso, in quo collegio Petrus primum locum tenet et quidem modo valde speciali. Dicere Ecclesiam esse aedificatam super Petrum Apostolum, omnino verum est, sed est incompletum.

In relationibus cum aliis communitatibus christianis, specialiter cum episcopalibus, talis omissio veritatis quae ad catholicam doctrinam pertinet, videtur maximi momenti.

Idem valet pro pag. 10,[18] linea 27.

Ad caput secundum (*De membris Ecclesiae militantis*) dicere vellem quod optarem ut relationem baptizatorum cum Ecclesia fusius et clarius describatur. Hoc videtur maximi momenti hodie cum respectu ad unionem christianorum.

Dicitur quidem in pag. 4,[19] linea 11, quod omnis baptizatus cum Ecclesia *connectitur,* sed in pag. 6 et 7,[20] baptizati christiani non-catholici promiscue et indiscriminatim tractantur cum omnibus aliis qui voto ad ecclesiam ordinantur, ut dicitur, dum baptizatorum connexio cum Ecclesia videtur esse magis intima.

In pag. 7,[21] num. 3, de prima phrasi huius paragraphi dicitur in calce paginae, in adnotatione 15, quod agitur imprimis de orthodoxis qui dicuntur, non tamen de iis solis. Sed vi verborum haec phrasis exclusive de orthodoxis loquitur, nisi fallor, quia de protestantibus dici nequit eos fide et devotione erga Eucharistiam et amore erga Deiparam eminere. Optarem ergo ut haec phrasis tali modo construeretur ut clarius etiam de protestantibus vere credentibus intelligenda esset.

---

[17] Cf. p. 986.
[18] Cf. p. 988.
[19] Cf. p. 990.
[20] Cf. pp. 990-991.
[21] Cf. p. 993.

Card. SANTOS: Placet iuxta modum: utrumque Schema, ad mentem observationum a Patribus factarum.

Card. RUGAMBWA: Ambo schemata placent iuxta modum: i. e. secundum ea quae dicta sunt ab ipso Relatore et ab Eminentissimis Patribus Cardinalibus Léger et Browne; sed cum quaestio de unione cum acatholicis sit maximi momenti, deberemus profundius loqui de ea.

Card. RITTER: Placet: sed attentis iis quae a Cardinali Bea dicuntur.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: nempe quaestiones tractatae reexaminentur, attentis animadversionibus a Patribus factis, praesertim ab Em.mis Ruffini, König, Döpfner et Bea. Adhaereo dictis a Rev.mo P. Ministro Generali Ordinis Minorum.

Card. COUSSA: Placet iuxta modum: in recognitione utriusque schematis (cap. I et II), una cum Commissionibus pro Ecclesiis Orientalibus et pro Unione christianorum, rogo ut sequentium adnotationum ratio habeatur:

Veritas profecto est claris verbis dicenda et aequivocationes vitandae: ducere hae enim possent ad indifferentismum. At veritas proponenda est, quatenus id possibile erit, verbis quoque Patrum Ecclesiae Orientalis eiusque Doctorum. Nec, ni fallor, difficile erit opus, quia etiam primis Ecclesiae temporibus, Domino permittente, scandala haeresum et schismatum fuerunt et Patres de iisdem egerunt.

Baptizati acatholici ritibus orientalibus adscripti sunt quidem subditi, vi baptismatis, Ecclesiae Christi, catholicae nempe, at videtur dici posse eosdem pertinere ad Corpus Christi Mysticum, imo, et ad ipsam Ecclesiam Catholicam licet, quoad hoc alterum assertum, id ipsi nesciant. Etenim iidem baptizati, credunt recte de Christo Domino et de aliis fundamentalibus dogmatibus Ecclesiae quoniam id faciunt propter auctoritativum Ecclesiae Magisterium in Conciliis, praecipue oecumenicis; gratiam hauriunt ex authenticis eius fontibus, ex sacramentis et sacramentalibus. Imo, ipsi Summi Pontifices, conferendo iurisdictionis (delegatam) potestatem absolvendi a peccatis sacerdotibus valide ordinatis, ostendunt voluntatem iuvandi Dissidentes ut gratiam habeant et abundantius habeant. Fidem catholicam, unicam veram, licet nescientes, profitentur: utuntur « Credo » nostro; gratiam et caritatem sibi procurare possunt mediis ordinariis a Christo Domino institutis. Profecto, ad Corpus Christi Mysticum pertinent. Sed elemento visibili carent, utpote non subsunt *visibili* Capiti Ecclesiae, Romano nempe Pontifici. Revera, quid est illud eosdem debere absolvi ab excommunicatione in *foro ex-*

terno nisi eosdem aggregari *visibili* Corpori Christi h. e. Ecclesiae? In foro interno non absolvuntur, quia seiuncti non sunt.

Bene notetur sermonem esse de Dissidentibus nostris qui *in bona fide* viventes, praecepta Dei et Ecclesiae servantes, voluntatem Christi Domini implentes licet imperfecte, non plene.

Dictio *Ecclesia Romana* explicanda in ipso textu erit h. e. cuius caput est Episcopus Romanus ne aditus aperiatur non rectis interpretationibus quae constituere possunt totidem impedimenta apostolatui nostro pro Dissidentibus.

Card. SUENENS: Schemata placent iuxta modum, i. e. iuxta mentem Card. König, Card. Döpfner, Card. Bea, Card. Coussa, non exclusis tamen observationibus Card. Browne.

Ex una parte, oportet ut fratres separati non inutiliter offendantur inquantum possumus sine detrimento veritatis; ex alia vero parte requiritur ut conatus eos adducendi ad plenam veritatem non minuatur in Ecclesia Dei. Nonnulli eorum qui propugnant in hac re theologiam « largiorem » ex ista theologia deducunt conatus ad conversiones obtinendas non amplius temporibus nostris convenire. Ergo simul haec consectaria practica prae oculis habeantur in conficiendo schemate definitivo, ne ansa praebeatur tali indifferentismo practico.

Card. DI JORIO: Placet iuxta modum pro utroque schemate. Bene examinanda, mihi videtur, quae a Rev.mis Patribus hic proposita sunt, praesertim ab Em.mis Cardinalibus Ruffini, König, Bea; speciali modo quod attinet fratres separatos, qui sint in bona fide, vel saltem voto, seu aliquomodo, Ecclesiae catholicae adhaerere sibi proposuerint.

Card. JULLIEN: Placent iuxta modum: i. e. de hisce vitalibus, ut ita dicam, quaestionibus, mature concordentur, pro veritate fidei, sine aequivocis, ea quae animadverterunt Em.mi et Exc.mi disserentes, inter quos Em.mi Léger, Döpfner, Bea, Browne, Coussa.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita animadversionum ab Em.mis et Exc.mis factarum.

Card. BEA: Placent iuxta modum: attentis animadversionibus maxime ab Em.mis Cardd. Léger, König, Döpfner, Liénart, Coussa, ab Exc.mo Hurley et a me ipso factis,[22] schemata reformanda sunt. Adiungo vota quae ipse exposui.

---

[22] Cf. pp. 1012-1016.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum:[23] i. e. Schema placet, sed commendo ut, in quantum necesse sit, compleatur examine facto eorum quae a Venerabilibus Patribus proposita sunt, praecipue ab Em.mo Card. Bea. Item revideatur phrasis Cap. II, pag. 7,[24] lin. 10, de fide catholica et de fide divina.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: id est ratione habita de observationibus a Patribus Cardinalibus Liénart, Ruffini, Léger, König, Döpfner, Bea, Browne et Coussa factis. Optimum esset si in nova redactione tam praeclarae sententiae in unum colligerentur.

Beat. GORI: Placet iuxta modum utrumque schema, ratione habita animadversionum a Patribus factarum praesertim Bea et Browne.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: iuxta mentem Em.morum et Rev.morum Patrum et Em.mi Relatoris. Deinde hanc observationem habeo, i. e.: melius videtur mutare voces « Novi Israël - Israël Dei » in voces « Novi Populi », « Populi Dei ». Vox enim Israël, hodie, alium sensum habet quam in tempore Apostolorum.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: componantur quae, iuxta certam doctrinam, componi possunt, ut schema fiat perfectius et a Concilii Patribus, sine gravibus dissentionibus, adprobari possit. Graves enim dissensiones de hac re non darent illum spectaculum unitatis, veritatis et caritatis, ab omnibus desideratum.

Exc. O'CONNOR: Placet: ad mentem Eminentissimi Relatoris.

Exc. CHÁVEZ Y GONZALEZ: Duae partes schematis placent iuxta modum: attendatur tamen ad sapientissimas animadversiones ab Eminentissimis Patribus Ruffini, Bea, Browne et Ottaviani dictas.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet iuxta modum: id est utrumque Schema in genere mihi placet. Dico « in genere » quia: 1) Adhaereo observationibus Em.mi Card. Ruffini, et praesertim quoad desiderium seu votum ut sit in Concilio aliquod speciale Schema respectu B. M. V.; 2) Adhaereo etiam opinioni Em.mi Cardinalis Döpfner, ut titulus Partis Primae (Cap. I) sit « De Ecclesiae peregrinantis natura », loco termini « militantis », etsi in contextu schematis huiusmodi terminus seu verbum opportune apparere debeat; 3) Adhaereo nonnullis dictis ab Em.mo Card. Bea praecipue ut schema definitivum sit iuridicum uti est,

---

[23] Cf. pp. 1016-1018.
[24] Cf. p. 991.

sed simul magis biblicum et spirituale; 4) Adhaereo expositis sapienter et prudenter ab Em.mo Card. Browne et responsionibus Em.mi Card. Ottaviani; 5) Adhaereo, denique, observationibus, iuxta meam humilem opinionem et experientiam, expositis opportunissime ab Em.mo Card. Gracias in suo voto.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: habeantur prae oculis omnia quae dicta sunt, in quantum fieri potest, ab Em.mis Cardinalibus Ruffini, Léger, König, Döpfner, Alfrink, Browne, Bea et ab aliis Patribus; necnon, perpendenda erunt ea quae sapienter Em.mus Relator Ottaviani luculenter iterum atque iterum explanavit.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. accurate perpensis omnibus quae a Patribus dicta sunt. Haec etiam humiliter addo:

1. Corpus Christi mysticum plus extendit quam Ecclesia peregrinans, sicut dixit Em.mus Liénart.

2. Sed non omnes baptizati sunt membra corporis Christi mystici: patet de baptizatis damnatis.

3. Sed omnes qui *credunt* et *baptizati sunt* possunt vocari membra Corporis Christi. Unde omnes baptizati qui formaliter i. e. per actum positivum non perdiderunt fidem supernaturalem, considerandi sunt membra corporis Christi mystici sed in quantum sunt separati a capite visibili, nempe a successione Petri, sunt membra imperfecta, a fonte vitali a Christo instituto aliena et ergo in maximo periculo posita.

Aliquid etiam particulare addere volo: In schemate I pag. 9 [25] versus lineam 11 addenda suggero verba sequentia vel similia: « participes divinae naturae faciat, vitam divinam, per Sacramenta, communicando ». Nam haec participatio est maximum signum Sanctitatis.

Exc. MCKEEFRY: Placent iuxta modum ambo schemata; voto Em.mi Card. Browne assentio; ad sententias Em.morum Cardinalium et Ill.morum Archiepiscoporum attendendum est, praesertim ad illas prolatas a Cardd. Liénart, König, Döpfner et Archiepiscopo Hurley.

Exc. LEFEBVRE: Placet.

Exc. HURLEY: Non placet: sed recognoscatur ad mentem Eminentissimorum Cardinalium Liénart, Léger, König, Döpfner, Bea, Browne, Exc.mi Archiepiscopi Carthaginiensis et iuxta scriptum adnexum.[26]

---

[25] Cf. p. 988.
[26] Cf. pp. 1018-1020.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum:[27] duo schemata reexaminanda sunt ad lucem eorum quae fuerunt dicta ab Eminentissimo Cardinali Bea cum animadversionibus ab Eminentissimis Léger, Liénart, König, Döpfner, Browne et Coussa et etiam ab Excellentissimo Hurley et a Reverendissimo Magistro Generali Fratrum Minorum factis. Audiatur Secretariatus pro christianorum unione.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: Schema retractetur in Commissione mixta, attentis iis quae exposuerunt Em.mus Card. Bea et Exc.mus Archiepiscopus Hurley.

Exc. BAZIN: Ambo placent iuxta modum: scilicet recognoscantur ambo schemata, ad mentem Em.morum Cardd. Liénart, König, Döpfner et praesertim Bea.

Assentio observationibus Em.morum Cardd. Godfrey et Coussa, de usu verbi « Romana » pro Ecclesia Catholica.

Assentio quoque observationibus Exc.morum Hurley et Perrin, de vera vita et salute omnium hominum.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum utrumque schema. Textus utriusque reformetur, audita antea, si possibile est, commissione mixta inter Commissionem theologicam et Secretariatum pro unione, et attentis observationibus Eminentissimorum et Excellentissimorum Patrum.

Exc. YAGO: Caput I placet iuxta modum.[28] Caput II non placet.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum utrumque schema ad mentem Em.mi Cardinalis Ruffini et Excellentissimi Hurley.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Utrumque schema placet iuxta modum: iuxta animadversiones factas a Patribus.

Exc. BENGSCH: Non placet. Constitutio de Ecclesia gravissima est atque fundamentalis Concilii, de qua aliquo modo omnia schemata et quaestiones pastorales dependunt.

Pro hoc autem fundamento schema mihi forma proposita sufficere non videtur, forma scilicet — ut unam saltem causam dicam — in quam adhuc tam variae insuper contrariae animadversiones Em.mi et Rev.mi Patres protulerunt.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum utrumque schema, attentis eis quae dixerunt Eminentissimi Domini König, Bea et Browne .

---

[27] Cf. pp. 1020-1021.
[28] Cf. pp. 1021-1022.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum utrumque schema, ratione habita de animadversionibus Eminentissimorum Cardinalium Léger, König, Döpfner et Browne. Attendatur serio ad ea quae opportune Eminentissimus Card. Bea dixit et quae conciliari possunt cum prudentia ab Eminentissimo Card. Relatore desiderata.

Mihi permittatur unam tantum submisse animadversionem exponere. In pag. 9 [29] primae partis Cap. I, ubi agitur « de membris aegrotis Corporis Christi », quae sunt peccatores gratia et charitate privati, non videtur admittendum et dicendum esse « Corpora Christi aegrota » esse in Ecclesia. Cum vero Ecclesia sit sponsa Christi, non habens nec maculam neque rugam, loqui non possumus de membris aegrotis in Ecclesia, sed loquendum est potius *de aegrotis* qui sunt extra *Ecclesiam,* qui tamen in pristinam sanctitatem et quidem in Ecclesia redire debent.

Exc. SUHR: Placent iuxta modum ambo schemata. Schemata reformanda sunt, examine facto eorum quae dixerunt Em.mi Cardd. Liénart, König, Döpfner, Bea et Coussa et Exc.mus Arch. Hurley.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: reformentur ambo schemata, audito Secretariatu pro unione Christianorum et secundum propositiones a pluribus Cardinalibus et Episcopis tam sapienter factas.

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum: componantur, in quantum fieri possit, animadversiones Patrum cum observationibus Em.morum Cardinalium Ottaviani et Browne. Adiungo folium continens animadversiones particulares.[30] Iterum recognoscatur schema, compleatur et perficiatur.

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: perficiantur schemata secundum sententias praesertim Em.morum Cardd. Bea et Coussa.

---

[29] Cf. p. 987.
[30] Cf. pp. 1022-1023.

X

DE ECCLESIA

Pars Prima

(Quinta et sexta Congregatio: 8-9 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE THEOLOGICA

Caput 3

DE EPISCOPATU UT SUPREMO GRADU SACRAMENTI ORDINIS ET DE SACERDOTIO

1. [*Episcopatus ut Sacramentum*]. Apostolus et Pontifex confessionis nostrae, Iesus (cf. *Hebr.* 3, 1), Pastor et Episcopus animarum nostrarum (*I Pt.* 2, 25), potestatem authentice docendi et gubernandi in Ecclesia ita instituit ut arcto vinculo coniungeretur potestati sanctificandi in Sacramento Ordinis collatae.[1] Episcopatus ergo, procul dubio, ad Sacramentum Ordinis pertinet, atque est praecellenti gradu sacerdotium, quod nimirum et voce sanctorum Patrum et rituali Ecclesiae consuetudine summum sacerdotium, sacri ministerii summa nuncupatur.[2] Immo, quia ex Traditione, quae praesertim liturgicis ritibus [3] ac Ecclesiae tum Orientis tum Occidentis usu innotescit,[4] perspicuum est manuum impositione et verbis consecrationis episcopalis gratiam Spiritus Sancti conferri, dubitare nemo debet episcopatum esse vere et proprie gradum supremum Sacramenti Ordinis.[5] Praeterea Episcopus ordinatus ita charactere sacramentali ornatur, ut numquam simplex sacerdos vel laicus rursus fieri, nec unquam potestatem valide conferendi sacramentum confirmationis et ministros Ecclesiae ordinandi amittere possit. Proinde Sancta Synodus declarat Episcopos, etiam vi Sacramenti suscepti, presbyteris superiores esse.

2. [*De Presbyteris*]. Presbyteri, qui ab Episcopis ad eorum societatis et operis adiumentum ordinantur, et in quos veluti paternae plenitudinis abundantia transfunditur,[6] licet Pontificatus apicem non habeant, tamen sacramento recepto veri sunt sacerdotes.[7] In sacrificio Missae offerendo et sacramentis administrandis et ipsi in persona Christi agunt. Nullam tamen obtinent iurisdictionem vel curam animarum nisi ex collatione Romani Pontificis vel Episcopi competentis a quo ut cooperatores assumuntur, et cuius in pascendo grege vices agunt.

NOTAE

[1] Cf. LEO XIII, *Satis cognitum,* 29 iun. 1896: *A.S.S.,* 28 (1895-1896), p. 723; PIUS XII, *Allocutio iis qui interfuerunt Conventui alteri catholicorum ex universo orbe, pro Laicorum Apostolatu,* 5 oct. 1957: *A.A.S.,* 49 (1957), p. 924.

[2] LEO XIII, *Apostolicae curae,* 13 sept. 1896: *A.S.S.,* 29 (1896-1897), p. 200.

[3] In omnibus documentis liturgicis, iam a primis saeculis Ecclesiae, consecratio episcopalis describitur ita ut clare appareat eius sacramentalitas; per eam enim confertur aliqua gratia Spiritus Sancti.

[4] Certum est saepe datam esse consecrationem episcopalem subiecto qui nondum erat sacerdos: cf. GREGOR. NAZ., *Orat.* 18, 33: *PG* 35, 1027-1030; IOANNES CHRYSOST., *De Beato Philogonio, Hom.* 6, 2: *PG* 48, 751; AUGUSTINUS, *Epist.* 209: *PL* 33, 953 s.; *Liber Pontificalis,* ed. Duchesne, I, 209; *Ordines Romani* (cf. M. ANDRIEU, *Les Ordines Romani du Haut Moyen-Age,* III, Louvain, 1951, p. 572 s.; p. 608 et 610).

[5] Hoc etiam apparet ex modo loquendi Romanorum Pontificum: v. g. LEO XIII, Epist. *Apostolicae curae,* 13 sept. 1896: *A.S.S.,* 29 (1896-1897), pp. 199-200; PIUS XII, Constit. Apost. *Sacramentum Ordinis,* 30 nov. 1947: *A.A.S.,* 40 (1948), pp. 5-7; IOANNES XXIII, *Allocutio,* 8 maii 1960: *A.A.S.,* 52 (1960), p. 466: consecratio episcopalis transmittit et characterem episcopalem et gratiam.

[6] *Pontificale Romanum,* De Ordinatione Presbyteri. Imago desumitur ex Aaron et filiis eius, quae imago invenitur etiam in multis textibus liturgicis et in Patribus. Item verba *in adiumentum* habentur in *Pontificali Romano,* De Ordinatione Presbyteri: imago sumitur ex Septuaginta viris qui in adiutorium Moysis assumpti sunt, et invenitur in omnibus documentis liturgicis, iam a Traditione Apostolica Hippolyti Romani.

[7] INNOCENTIUS I, *Epist. ad Decentium*: *PL* 20, 554 s., cfr. MANSI 3, 1029: DENZ. 98.

CAPUT 4

DE EPISCOPIS RESIDENTIALIBUS

1. [*Episcoporum munus et dignitas*]. Quos ipse Christus, qui « non venit ministrari, sed ministrare » (*Mt.* 20, 28), voluit usque ad finem temporum successores Apostolorum [1] in munere doctorum et pastorum ad aedificationem et in ministerium Ecclesiae suae, eosdem Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei (cf. *Act.* 20, 28),[2] qui Episcopi singuli tamquam vicarii et legati Christi [3] singulas sibi commissas Ecclesias propria, ordinaria et immediata potestate episcopali sub auctoritate Romani Pontificis [4] regunt ut fidelium patres et pastores gregum suorum,[5] memores semper moniti principis Apostolorum: « Pascite qui in vobis est gregem Dei providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriae coronam » (*I Pt.* 5, 2-4). Episcopi non solum dirigere possunt et

debent per consilia, suasiones, exempla, sed etiam veram et proprie dictam potestatem habent, quae non tantum est fori interni et sacramentalis, sed etiam externi et publici; habent enim potestatem iubendi per leges conscientiam obligantes, et quidem non in iis dumtaxat quae ad doctrinam et mores, ad cultum et sanctificationem spectant, sed in iis quoque quae ad disciplinam et administrationem ecclesiasticam externam pertinent; demum devios contumacesque exteriori iudicio ac salubribus poenis in bonum publicum et animarum, immo in bonum ipsius praevaricatoris, coercere, cogere atque punire possunt, necnon aliquando debent.[6] Omnis itaque Episcopus ex hominibus assumptus et circumdatus infirmitate condolere debet iis qui ignorant et errant (cf. *Hebr.* 5, 1-2), et resuscitans semper gratiam quae in se est per impositionem manuum (cf. *II Tim.* 1, 6), impleat oportet varia sui muneris officia ut imago viva Boni Pastoris qui animam suam posuit pro ovibus suis (cf. *Io.* 10, 11), pro animabus rationem redditurus Deo (cf. *Hebr.* 13, 17), curam etiam habens oratione, praedicatione et caritate eorum qui ex suo ovili nondum sunt.

2. [*Primatus et Episcopi*]. Episcopi iurisdictionem suam actualem non ipsa ordinatione sacra, sed, directe vel indirecte,[7] missione iuridica, et quidem non ab Ecclesia, ut est congregatio fidelium, vel a fidelibus, etiam quam plurimis congregatis, neque a potestate civili, sed a regimine Ecclesiae, et quidem ab ipso successore Petri accipiunt, a quo ergo in officium assumuntur, et etiam deponi, transferri, restitui possunt.[8] Subsunt insuper ita supremae potestati Romani Pontificis, ut ipse actualem eorum iurisdictionem ordinariam ampliare vel restringere possit, etiam subditorum exemptione:[9] habet enim Romanus Pontifex super omnes alias ordinarias potestates principatum, et potestatem iurisdictionis immediatam et episcopalem in omnes et singulos pastores atque fideles.[10] Absit tamen ut per hoc iura Episcoporum minuantur, cum e contra a supremo et universali pastore asserantur, roborentur ac vindicentur, secundum illud sancti Gregorii Magni: « Meus honor est honor universalis Ecclesiae. Meus honor est fratrum meorum solidus vigor. Tum ego vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur ».[11]

3. [*Relatio Episcoporum ad totam Ecclesiam*]. Quia Episcopi singuli centrum et fundamentum et principium unitatis sunt in suis Ecclesiis particularibus, prout in illis et ex illis, ad imaginem Ecclesiae universalis formatis, una et unica Ecclesia Catholica exsistit, cuius centrum et fundamentum et principium unitatis est successor Petri, hac de causa singuli suam, omnes autem simul cum Papa totam Ecclesiam repraesentant « in vinculo pacis » (*Eph.* 4, 3) et amoris.[12] Episcopi quamvis singillatim sumpti vel etiam quam plurimi congregati potestatem in universam vel in aliam ac sibi commissam Ecclesiam non habent nisi ex collatione Romani Pontificis,[13] tamen pro universa Ecclesia ea sollicitudine tenentur, quae quidem potestas iurisdictionis non est, attamen summopere confert ad Ecclesiae universalis emolumentum:[14] debent enim promovere et tueri unitatem fidei et disciplinam toti

Ecclesiae communem, fideles suos edocere ad amorem totius Mystici Corporis Christi, praesertim membrorum dolentium et eorum qui persecutionem patiuntur propter iustitiam (cf. *Mt.* 5, 10), tandem promovere omnem actuositatem quae toti Ecclesiae communis est, praesertim ut fides incrementum capiat et lux plenae veritatis oriatur super eos qui in tenebris et in umbra mortis sedent (cf. *Lc.* 1, 79).

4. [*Corpus Episcopale*]. Corpus Episcopale seu Collegium Episcoporum quod Collegio Apostolorum in magisterio et regimine pastorali succedit, immo in quo Corpus Apostolicum continuo perseverat, una cum capite suo Romano Pontifice, et numquam sine hoc capite, unum subiectum plenae et supremae potestatis in universam Ecclesiam creditur.[15] Potestas tamen huius Corporis nonnisi modo extraordinario [16] ex iussu solius Capitis et ad nutum exclusivum eiusdem exercetur.[17] Omnes Episcopi residentiales in pace cum Sede Apostolica viventes suo iure membra huius Corporis Episcoporum sunt,[18] et nemo Episcoporum ad hoc Corpus pertinere potest, nisi directe vel indirecte a successore Petri, Capite Corporis, in Collegium assumptus sit.[19]

NOTAE

[1] *Conc. Trid.,* Sess. XXIII, *De sacramento Ordinis,* c. 4: *C.T.* IX, 621: DENZ. 960.

Conc. Vat. I, Sess. IV, Const. Dogm. I *De Ecclesia Christi,* c. 3: *Coll. Lac.,* VII, 484: DENZ. 1828.

LEO XIII, Encycl. *Satis cognitum,* 29 iun. 1896: *A.A.S.,* 28 (1895-1896), p. 732: « Quo modo Petri auctoritatem in Romano Pontifice perpetuam permanere necesse est, sic Episcopi, quod succedunt Apostolis, horum potestatem ordinariam hereditate capiunt... ».

PIUS XII, Encycl. *Mystici Corporis,* 29 iun. 1943: *A.A.S.,* 35 (1943), p. 209: « Ac praeterea triplicem potestatem Apostolis eorumque successoribus impertiit... », et p. 212: « Quapropter ut Apostolorum ex divina institutione successores, a populo venerandi sunt... ».

C.I.C., can. 329, § 1.

Conc. Prov. Coloniense, 1860: MANSI 48, 106: « Itaque inde a suo primordio Ecclesia universa Episcopos " Apostolis vicaria ordinatione succedere " [S. CYPR., *Epist. 69,* opp. ed. BALUZ., p. 122], " habere successionem ab Apostolis, et cum Episcopatus successione charisma veritatis certum " [S. IREN., *Adv. haer.,* lib. IV, cap. 26, al. 43, opp. ed. MIGNE 1053 *c*], Dei loco praesidere [S. IGN., *Epist. ad Magn.,* n. 6: *PG* 5, 667 A] credidit ».

Conc. Prov. Quebecense III, 1863: MANSI 48, 411: « Episcopos enim esse principes Ecclesiae, Apostolorum successores, ipsiusmet Christi legatos, passim et aperte docent [Sancti Patres Doctoresque] ».

Conc. Prov. Colocense, 1863: MANSI 48, 519: « Episcopos Apostolorum successores esse legitimos non ambigit, qui eorum in Ecclesia seriem ab Ascensione Christi Spiritu Sancto duce continuam novit... Episcopos qui in Apostolorum locum successerunt... ».

Conc. Plen. Baltimorense II, 1866: MANSI 48, 912: « Episcopi igitur, qui sunt successores Apostolorum... ».

[2] Textus, de quo exegetice disputari potest, sumitur quia in documentis Ecclesiae saepe saepius adhibetur, cf.:

Conc. Trident., Sess. XXIII, *De Sacramento Ordinis,* c. 4: *C.T.* IX, 621: DENZ. 960.

Conc. Vat. I, Sess. IV, Const. Dogm. I *de Ecclesia Christi,* c. 3: *Coll. Lac.* VII, 484: DENZ. 1828.

Conc. Prov. Coloniense, 1860: MANSI 48, 106.

Conc. Prov. Colocense, 1863: MANSI 48, 519.

Conc. Plen. Baltimorense II, 1866: MANSI 48, 912.

Conc. Prov. Ravennatense, 1855: MANSI 47, 201.

Conc. Prov. Viennense, 1858: MANSI 47, 782.

[3] *Conc. Prov. Coloniense,* 1860, cf. supra notam 1.

Conc. Prov. Quebecense III, 1863, cf. supra notam 1.

BENEDICTUS XIV, *Romana Ecclesia,* 5 oct. 1752, § 1: *SS^{mi} D^{ni} Nostri Benedicti Papae XIV Bullarium,* t. IV, Romae, 1758, 21: « ut Episcopus, qui Christi typum gerit, eiusque munere fungitur ».

PIUS XII, Encycl. *Mystici Corporis,* 29 iun. 1943: *A.A.S.,* 35 (1943), p. 211: « Christi nomine pascunt et regunt ».

LEO XIII, Encycl. *Satis cognitum,* 29 iun. 1896: *A.S.S.,* 28 (1895-1896), p. 732: « non tamen vicarii Romanorum Pontificum putandi » (Ergo: in quantum potestas Episcoporum non est delegata a Papa, non vicarii Romani Pontificis nominari possunt Episcopi. Ergo haec potestas vicaria Christi esse debet).

ID., *Officio Sanctissimo,* 22 dec. 1887: *A.S.S.,* 20 (1887), p. 264.

IAC. LAINEZ, *Disputationes Tridentinae,* t. I, Oeniponte, 1886, pp. 232 s.: « ... argumentantur [adversarii] a titulis et praerogativis quas Patres Episcopis tribuunt. Vocant enim eos *Christi vicarios...* Dicuntur etiam *Christi legatione fungi...* Respondemus, hac praerogativas habere quidem Episcopos... *Licet enim Christi vicarii dicantur et sint,* non tamen sunt *vicarii generales* super totam Ecclesiam, sed in suis tantum dioecesibus. Et ideo a generali vicario creati sunt, qui solum a Christo potest praefici... ».

[4] *Conc. Vat. I,* Sess. IV, Const. Dogm. I *de Ecclesia Christi,* c. 3: *Coll. Lac.* VII, 484: DENZ. 1828.

LEO XIII, Encycl. *Satis cognitum,* 29 iun. 1896: *A.S.S.,* 28 (1895-1896), p. 732 ss.

PIUS XII, Encycl. *Mystici Corporis,* 29 iun. 1943: *A.A.S.,* 35 (1943), p. 211 s.

C.I.C., can. 329, § 1; can. 334, § 1;

Schema Constitutionis Dogmaticae secundae de Ecclesia Christi. secundum reverendissimorum Patrum animadversiones reformatum, c. 4: MANSI 53, 310: « ... atque ecclesias sibi commissas propria et ordinaria potestate regere. Itaque et singuli in sua quisque ecclesia et congregati in Synodis de doctrina et disciplina decernunt, leges ferunt, iudicium exercent... Romano Pontifici ceteri praesules subiecti sunt, tum singuli in propriis ecclesiis administrandis, tum universi in communibus Ecclesiae negotiis gerendis ».

Conc. Prov. Colocense, 1863: MANSI 48, 519: « ... gregem dominicum infra fines suarum dioecesium veluti legitimi ac proprii pastores pascunt, immediatam habentes in clerum et in populum auctoritatem ».

[5] « *Patres* »: *Conc. Prov. Remense,* 1857: MANSI 47, 562; *Conc. Prov. Coloniense,* 1860: MANSI 48, 107; *Conc. Prov. Colocense,* 1863: MANSI 48, 520; *Conc. Prov. Ultraiectense,* 1865: MANSI 48, 675 (dicitur « fidelium patres », quibus verbis indicatur in Ecclesia esse potestatem patrisfamilialem, et potestatem iuridicam moderari spiritu pietatis, qui inter fideles et Episcopos intercedere debet.

« *Pastores* »: *Conc. Vat. I,* Sess. IV, Const. Dogm. I *de Ecclesia Christi,* c. 3: *Coll. Lac.* VII, 484: DENZ. 1828; PIUS XII, Encycl. *Mystici Corporis,* 29 iun. 1943: *A.A.S.*, 35 (1943), p. 211; *C.I.C.*, can. 334, § 1.

[6] BENEDICTUS XIV, *Ad assiduas,* 4 mart. 1755: *SS^mi D^ni Nostri Benedicti Papae XIV Bullarium,* t. IV, Romae, 1758, 163: « § 1. Eo enim tendere, ac collimare videssetis execrandi foetus auctorem, ut collatam a Christo Domino et Salvatore nostro Ecclesiae suae potestatem, *non solum dirigendi per consilia et suasiones, sed etiam iubendi per leges, ac devios, contumacesque exteriore iudicio, et salubribus poenis, coercendi, atque cogendi,* labefactet, convellat, et prorsus eliminet; Ecclesiasticum ministerium ita saeculari dominationi subiiciens, ut ad hanc spectare pronunciet, de externa omni ac sensibili gubernatione cognoscere ac iudicare. Pravum ac perniciosum systema, iampridem ab Apostolica Sede, praesertim a Ioanne XXII, Praedecessore nostro, Constitutione incipiente *Licet iuxta doctrinam* reprobatum, *ac pro haeretico expresse damnatum...* ».

PIUS VI, *Auctorem fidei,* 28 aug. 1794, prop. 4-5: MANSI 38, 1265: DENZ. 1504-1505; *C.I.C.*, can. 335, § 1; *Primum Schema Constitutionis de Ecclesia Christi,* c. 10: MANSI 51, 543: « Cum vero Ecclesiae potestas alia sit et dicatur ordinis, alia iurisdictionis: de hac altera speciatim docemus, eam non solum esse fori interni et sacramentalis; sed etiam fori externi ac publici, absolutam atque omnino plenam, nimirum legiferam, iudiciariam, et coercitivam. Potestatis autem huiusmodi subiectum sunt pastores et doctores a Christo dati, qui eam libere et a quavis saeculari dominatione independenter exercent; adeoque cum omni imperio regunt Ecclesiam Dei tum necessariis et conscientiam quoque obligantibus legibus, tum decretoriis iudiciis, tum denique salutaribus poenis in sontes etiam invitos, nec solum in iis, quae fidem et mores, cultum et sanctificationem, sed in iis etiam, quae externam Ecclesiae disciplinam et administrationem respiciunt ».

Ibid., can. 11-12: MANSI 51, 552: « Canon XI. Si quis dixerit, Ecclesiam institutam divinitus esse tanquam societatem aequalium; ab Episcopis vero haberi quidem officium et ministerium, non autem propriam regiminis potestatem, quae ipsis divina ordinatione competat, quaeque ab iisdem sit libere exercenda: *A.S.*

Canon XII. Si quis dixerit, a Christo Domino et Salvatore nostro Ecclesiae suae collatam tantum fuisse potestatem dirigendi per consilia et suasiones, non vero etiam iubendi per leges, ac devios contumacesque exteriori iudicio ac salubribus poenis coercendi atque cogendi: *A.S.* ».

Ibid., plura documenta: MANSI 51, 589-597, 625-626.

Schema Constitutionis dogmaticae de Ecclesia Christi..., c. 8: MANSI 53, 314: « Postremo adversus quorundam novatorum perversam doctrinam statuimus et declaramus, ecclesiasticum regimen divina ordinatione non esse fori tantum interni et sacramentalis, sed externi quoque et publici, plenamque Ecclesiae a Deo collatam esse potestatem, non solum dirigendi per consilia et suasiones sed etiam iubendi per leges, ac devios contumacesque exteriore iudicio ac salutaribus poenis coercendi atque cogendi. Qua quidem potestate cum in definiendis iis, quae fidem et mores, divinum cultum et sanctificationem fidelium respiciunt, tum

in disciplina externa constituenda et sancienda et ipsos Apostolos et qui in eorum locum successerunt praesules omni tempore usos esse constat ».

Ibid., can. 12: MANSI 53, 316: « Si quis dixerit, hanc potestatem esse tantum directivam, non vero legislativam, iudiciariam et coercitivam: *A. S.* ».

[7] Non agitur de quaestione, an potestas singulorum Episcoporum sit immediate a Deo an a Papa. Affirmatur, independenter ab hac quaestione, missionem actualem a Papa haberi et quidem directe seu personaliter vel indirecte, puta per consuetudines legitimas, per leges communes, per Patriarchas, etc.

[8] *Conc. Trident.,* Sess. XXIII, *de Sacramento Ordinis,* can. 8: *C.T.* IX, 622: DENZ. 968.

CLEMENS VI, *Super quibusdam,* 29 sept. 1351: C. BARONIUS, *Annales Ecclesiastici,* t. VI, Lucae 1750, p. 529; DENZ. 570 h, 570 p.

PIUS VI, *Super soliditate,* 28 nov. 1786, § 4: A. A. BARBERI, *Bullarii Romani Continuatio,* t. VII, Romae 1843, p. 672 s.: DENZ. 1500.

Ibid., § 16, *l. c.,* p. 675: « ... caeteris porro Episcopis suam cuique peculiarem gregis portionem non divino, sed ecclesiastico iure, non Christi ore, *sed hierarchica ordinatione assignari opus sit,* ut ordinariam regiminis potestatem explicare in eam valeat. Cuius assignationis summam auctoritatem quisque Romano Pontifici abiudicare volet, eum necesse est in legitimam tot in orbe toto Episcoporum successionem invadere, qui ecclesias apostolica auctoritate de integro fundatas, aut ab aliis divulsas, aut invicem unitas regunt, ad easque regendas a Romano Pontifice missionem acceperunt; ut proinde sine ingenti Ecclesiae perturbatione, ipsiusque episcopalis regiminis discrimine tentari nequeat magnum hoc, et mirabile potentiae consortium, divina dignatione Petri cathedrae tributum, ut quemadmodum a Leone Magno dictum est, omnes proprie regat Petrus, quos principaliter regit et Christus; et si quid Christus commune cum Petro caeteris voluit esse principibus, *numquam nisi per ipsum dedit quidquid aliis non negavit* ».

PIUS IX, *Syllabus,* prop. 50-51: *A.S.S.,* 3 (1867), p. 173: DENZ. 1750-1751.

C.I.C., can. 329, § 2; can. 332, § 1.

Schema Constitutionis dogmaticae secundae de Ecclesia Christi..., c. 4: MANSI 53, 310: « At quoniam primatus Petro datus est, ut una Ecclesia Christi et cathedra una monstraretur, Romano Pontifici ceteri praesules subiecti sunt, tum singuli in propriis ecclesiis administrandis, tum universi in communibus Ecclesiae negotiis gerendis. Ad summum enim hierarcham pertinet, novas ecclesias instituere, iam institutas aliis finibus circumscribere aut prorsus abolere, *singulis proprios pastores vel eligere vel electos confirmare, horum potestatem etiam ordinariam ampliare et restringere,* acta sive singulorum sive synodorum diiudicare, ipsos quoque praesules, ubi opus est, a munere removere. Neque hi pro universa Ecclesia quidquam disponere vel decernere possunt, nisi a regnante Pontifice in partem sollicitudinis vocati... ».

PIUS XII, Encycl. *Mystici Corporis,* 29 iun. 1943: *A.A.S.,* 35 (1943), p. 212: « ... non plane sui iuris sunt, sed sub debita Romani Pontificis auctoritate positi, quamvis ordinaria iurisdictionis potestate fruantur, immediate sibi ab eodem Pontifice Summo impertita... ».

[9] PIUS VI, *Super soliditate,* 28 nov. 1786, § 4: A. A. BARBERI, *Bullarii Romani Continuatio,* t. VII, Romae 1843, p. 672 s.: DENZ. 1500.

ID., *Auctorem fidei,* 28 aug. 1794, prop. 6-8, 45: *Ibid.,* t. IX, Romae 1845, pp. 399, 408: DENZ. 1506-1508, 1545.

LEO XIII, *Romanos Pontifices,* 8 maii 1881, *A.S.S.,* 13 (1880), p. 483 ss.

C.I.C., can. 893-894, can. 2245, §§ 2-3.

Schema Constitutionis dogmaticae secundae de Ecclesia Christi..., c. 4: Mansi 53, 310, cf. nota 6.

Quod potestas iurisdictionis ordinaria et actualis Episcoporum ampliari vel restringi potest probatur ex eo, quod unus Episcopus prae alio maiorem gregem habere potest, probatur ex legibus communibus quibus iurisdictio ordinaria Episcoporum limitatur, probatur exemptionibus, etc.

[10] *Conc. Vat. I*, Sess. IV, Const. dogm. I *de Ecclesia Christi*, c. 3: *Coll. Lac.* VII, 484-485: Denz. 1827-1831.

[11] S. Gregorius, *ep. ad Eulogium episc. Alexandrinum*, l. 8, c. 30, *PL* 77, 933.

Conc. Vat. I, Sess. IV, Const. dogm. I *de Ecclesia Christi*, c. 3: *Coll. Lac.* VII, 484: Denz. 1828.

Leo XIII, Encycl. *Satis cognitum*, 29 iun. 1896: *A.S.S.*, 28 (1895-1896), p. 737: Denz. 1962.

Pius XII, Encycl. *Mystici Corporis*, 29 iun. 1943: *A.A.S.*, 35 (1943), p. 212.

Leo XIII, Epist. *Et sane*, 17 dec. 1888: *A.A.S.*, 21 (1888), pp. 321 s.: « Muneris enim Nostri est vigilare et conniti, ut divina Episcoporum potestas omnino incolumis atque inviolata consistat. Nostrum est pariter imperare et efficere, ut ea ubique honore vigeat suo, neve quidquam a catholicis iustae obtemperationis et reverentiae ulla in parte desideret. Divinum quippe aedificium, quod est Ecclesia, verissime nititur, tamquam in fundamento conspicuo, primum quidem in Petro et successoribus eius, proxime in Apostolis et successoribus Apostolorum Episcopis: quos qui audit vel spernit, is perinde facit ac si audiat vel spernat Christum Dominum. Ex Episcopis constat pars Ecclesiae longe augustissima, quae nimirum docet et regit homines iure divino: ob eamque rem quicumque eis resistat, vel dicto audientem esse pertinaciter recuset, ille ab Ecclesia longius recedit (*Mt.* 13, 17). Neque vero continenda obtemperatio est, quasi finibus, in rebus ad fidem christianam pertinentibus, sed multo amplius proferenda, videlicet ad res omnes, quascumque episcopalis potestas complectitur. Sunt illi quidem in populo christiano fidei sanctae magistri, at praesunt etiam tamquam rectores et duces, atque ita praesunt, ut de hominum salute, quos habent a Deo creditos, ipsi Deo ratio sit ab illis aliquando reddenda ».

[12] S. Ignatius, *Epist. ad Philad.*, 3, 2; 8, 1: *PG* 5, 700, 704 [*Rouët de Journel*: 56, 59]; *Epist. ad Smyrn.*, 8, 1: *PG* 5, 713 [*RJ* 65].

S. Cyprianus, *Epist. 69*: *PL* 4, 406 [*RJ* 587]; *Epist. 27*: *PL* 4, 298 [*RJ* 571]; *Epist. 76*: *PL* 3, 1140 [*RJ* 589]; *De cath. Eccl. unit.*, 4-6: *PL* 4, 498-501 [*RJ* 555-557].

S. Leo Magnus, *Serm. IV*: *PL* 54, 149 s.

Conc. Vat. I, Sess. IV, Const. dogm. I *de Eccl. Christi*: *Coll. Lac.* VII, 482: Denz. 1821; *Ibid.*, Sess. IV, ... c. 3: *Coll. Lac.* VII, 484: Denz. 1827; *Ibid.*, c. 4: *Coll. Lac.* VII, 486-487: Denz. 1837.

Leo XIII, Encycl. *Satis cognitum*, 29 iun. 1896: *A.S.S.*, 28 (1895-1896), p. 733 s.: Denz. 1960; *Testem benevolentiae*, 22 ian. 1899: *A.S.S.*, 31 (1898-1899), p. 479: Denz. 1976.

Epist. S. Off. ad Episc. Angliae, 16 sept. 1864: *A.S.S.*, 2 (1866), p. 685 s.: Denz. 1686.

MARTINUS V, *Inter cunctas,* 22 febr. 1418, prop. 5-6: MANSI 27, 1211: DENZ. 657-658.

PIUS VI, *Super soliditate,* 28 nov. 1786, § 1, § 5, § 20, § 22: A. A. BARBERI, *Bullarii Romani Continuatio,* t. VII, Romae, 1845, 671, 673, 676: § 20: « Praeclarum etiam, atque ut allatae Parisiensium doctorum sententiae, sic et constanti maiorum suorum traditioni plane consentaneum de Romani Pontificis primatu testimonium edidere Gallicani praesules in comitiis anno 1681: " Caput est, inquiunt, Ecclesiae, *centrum unitatis*: obtinet ille in nos primatum auctoritatis, et iurisdictionis sibi a Christo Iesu in persona sancti Petri collatum: qui ab hac veritate dissentiret, schismaticus, immo et haereticus esset " ».

[13] *Conc. Lat. IV,* c. 5: MANSI 22, 990 ss.: DENZ. 436.

Conc. Lugd. II, Professio fidei M. Palaeologi: MANSI 24, 71 ss.: DENZ. 466.

CLEMENS VI, *Super quibusdam,* 29 sept. 1351: C. BARONIUS, *Annales Ecclesiastici,* t. VI, Lucae, 1750, p. 529: DENZ. 570 h, 570 p.

C.I.C., can. 271-280.

Schema Const. dogm. secundae de Eccl. Christi..., c. 4: MANSI 53, 310, 321; 310: « Neque hi pro universali Ecclesia quidquam disponere vel decernere possunt, nisi a regnante Pontifice in partem sollicitudinis vocati: et licet, ab eo congregati, tamquam veri iudices et fidei decreta et disciplinae leges condant; Romani tamen Pontificis est, generalia eorum concilia non solum convocare et dissolvere, sed etiam dirigere et confirmare ».

Omnis proinde potestas supra-episcopalis est participatio potestatis Papae, e. gr. potestas archiepiscopalis, patriarchalis, etc.

[14] PIUS IX, *Quanta cura,* 8 dec. 1864: *A.S.S.,* 3 (1867), pp. 161 s.: DENZ. 1688.

PIUS XI, *Rerum Ecclesiae,* 28 febr. 1926: *A.A.S.,* 18 (1926), p. 69: « ... unde liquet, propagandi fidei curam ita ad Nos pertinere, ut in laborum societatem Nobiscum venire Nobisque hac in re adesse, quantum singularis ac propria vestri perfunctio muneris sinit, sine ulla dubitatione debeatis ».

PIUS XII, Encycl. *Fidei donum,* 21 apr. 1957: *A.A.S.,* 49 (1957), p. 236 s.

[15] Doctrina habetur in theologia De Conciliis Oecumenicis et in doctrina de successione Apostolorum eorumque Collegii. Episcopi in Concilio adunati una cum Papa unum tribunal constituunt, veri iudices fidei et legislatores sunt, ius sedendi in Concilio omnibus Episcopis residentialibus competit: Relatio officialis relatoris Zinelli: MANSI 52, 1109 s.

Schema Const. dogm. secundae de Eccl. Christi..., c. 4: MANSI 53, 310 [cf. supra nota 8], et insuper: « Verum etiam supremi muneris docendi et gubernandi universam Ecclesiam Episcopi expertes non sunt. Illud enim ligandi et solvendi pontificium, quod Petro soli datum est, collegio quoque Apostolorum, suo tamen capiti coniuncto, tributum esse constat, protestante Domino: " Amen, dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelo; et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in caelo " (*Mt.* 18, 18). Quapropter inde ab Ecclesiae primordiis oecumenicorum conciliorum decreta et statuta iure merito tamquam Dei sententiae et Spiritus Sancti placita summa veneratione et pari obsequio a fidelibus suscepta sunt ».

Ibid., Relatio Kleutgen de schemate reformato: pp. 321-322.

N. B.: Corpus seu collegium de se ab hoc praescindit an sit subiectum potestatis iurisdictionis tantum aut etiam aliarum potestatum.

[16] Dicitur « modo extraordinario »; hoc sequitur ex eo quod Concilia Oecumenica absolute loquendo non necessaria sunt; ergo *actio* Corporis Episcoporum, inquantum agitur de actione *iuridica*, non est « institutum permanens » in Ecclesia.

[17] Doctrina continetur in theologia De Conciliis Oecumenicis, praesertim in veritatibus de convocatione iuridica necnon de confirmatione iuridica; *Conc. Lat. V*, Sess. XI, *Pastor aeternus*, 19 dec. 1516: MANSI 32, 967: DENZ. 740.

C.I.C., can. 222-229; cf. alia Documenta: H. SCHAUF, *De Conciliis Oecumenicis*, Romae 1961.

[18] Doctrina habetur in theologia De Conciliis Oecumenicis et speciatim in doctrina de iure sedendi in Conciliis Oecumenicis.

C.I.C., can. 223, § 1, n. 2.

[19] Doctrina fluit et habetur in veritate de Primatu, de Romano Pontifice ut Capite Corporis Episcoporum et de munere episcopali.

2) RELATIO EM.MI P. D. ALFREDI CARD. OTTAVIANI, PRAESIDIS COMMISSIONIS THEOLOGICAE [1]

In capite tertio et quarto agitur de Episcopatu ut Sacramento et de Episcopis Residentialibus: non solum quia sic continuatur et perficitur labor Concilii Vaticani I; sed etiam quia hoc modo satisfit desiderio fere universali, et simul corrigi possunt sententiae quaedam minus rectae, sparsae etiam inter catholicos. Semper Commissio prae oculis habuit Romanum Pontificem, non ut membrum collegii episcopalis, sed ut Vicarium ipsius Christi, in totam Ecclesiam, ideoque in omnes Pastores et in omnes fideles habere veram et proprie dictam Episcopalem potestatem. Consequenter qui minuit veram potestatem Episcoporum minuit etiam episcopalem potestatem universalem Papae, et qui minuit potestatem episcopalem Papae, laedit Episcopos.

* * *

De Episcopatu ut Sacramento sufficiat dicere doctrinam in Constitutione propositam multum conferre ut dignitas episcopalis magis aestimetur. Agitur deinde de doctrina, quae in constanti traditione fuit Ecclesiarum orientalium. Et si in Ecclesia occidentali controversia quaedam exorta est: ambiguitas ex eadem orta nunc dissipata est.

Quoad ad alteram quaestionem attinet: de Episcopis residentialibus: notandum est Commissionem labores suos limitasse ad eos Episcopos qui reapse resident et regunt gregem determinatum nomine Christi, non nomine Summi Pontificis, ut faciunt Vicarii Apostolici.

---

[1] Relatio lecta est a Rev. P. Sebastiano Tromp S. I., secretario Commissionis Theologicae.

Numerus primus de munere et dignitate non eget declarationibus: notetur solummodo modo peculiari expressam haberi indolem *paternam* Episcopatus, et curam quam Episcopus eorum quoque habere debeat, qui nondum de ovile Christi sunt.

In numero sequenti agitur de relatione Episcoporum et S. Pontificis. Clare statuitur Episcopos suam iurisdictionem actualem in gregem aliquem determinatum habere ab ipso Pontifice, utpote ut Vicario Christi. Licet non dicatur eam iurisdictionem *immediate* dari a S. Pontifice (vox *immediate* enim diversimode potest intellegi), clare tamen excluditur sententia qua asseritur Episcopum eodem modo potestatem suam in gregem particularem accipere ac Papam in universam Ecclesiam: videlicet designationem a Papa esse mere conditionem sine qua non Deus ipse det Episcopo designato iurisdictionem.

In numero tertio, in quo exponitur habitudo Episcoporum ad totam Ecclesiam, clare distinguitur iurisdictio et sollicitudo. Eo ipso quod Episcopus regit suam dioecesim non ut regnum in se subsistens sed ut partem totius Ecclesiae, docens fidem communem urgensque leges communes, collaborat ad bonum totius, quod semper in regimine suo prae oculis habeat oportet.

De ultimo numero, videlicet de corpore episcopali iterum bene notetur; non esse quaestionem nisi de Episcopis residentialibus. Clare distinguitur *potestas* in totam Ecclesiam et *exercitium* potestatis illius. De exercitio statuitur id non esse posse nisi extraordinarium.

De Episcopis longissimum votum conscripsit Ill.mus Schauf; accedunt Exc.mus Dubois, Ill.mus Maccarone, PP. Congar, Lécuyer et Secretarius.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. Frings: In n. 4 de Corpore Episcopali aliqua mutanda videntur:

1) Imago Corporis et Capitis reservetur toti Ecclesiae et Capiti eius, qui est Christus, neve applicetur ad collegium Episcoporum cum capite Summo Pontifice. Ineptum est loqui de corpore in corpore. Praeterea gignitur incertitudo, quis sit caput, an Christus, an Summus Pontifex. Ideo tantummodo de collegio Episcoporum sit sermo.

2) In phrasi « Potestas tamen huius Corporis... » secundum meam humilem sententiam duo mutari debent:

a) Expressio « ex iussu solius Capitis et ad nutum exclusivum eiusdem » non videtur adaptatam esse dignitati et ponderi collegii Episcoporum.

b) Non tantum via extraordinaria sed etiam ordinaria hoc collegium fungitur munere suo.

Loco phrasis « Potestas tamen huius Corporis... » proponitur: « Unanimis huius Collegii doctrina et praedicatio est ordinaria ad Christi veritatem in Ecclesia declarandam conservandamque via; extraordinaria ad eius potestatem exercendam via est Concilium Oecumenicum, quod nonnisi a Romano Pontifice legitime convocari potest eiusque confirmatione, ut validum sit, eget ».

Ad n. 2 (pag. 8,[1] lin. 7): post verbum « quidem » inseratur « secundum ius vigens e primatu fluens ».

Card. RUFFINI: Pars I, Caput III: Pag. 3,[2] lin. 4, « ... potestatem authentice docendi et gubernandi... ». Inter verbum *docendi* et *gubernandi* ponatur « *sanctificandi* ».

Pag. 4,[3] lin. 7 ss.: « ... potestatem valide conferendi Sacramentum confirmationis ». Haec potestas, cum non sit propria Episcoporum (in ritibus Orientalibus quilibet sacerdos Confirmationem conferri potest, quia coniugitur cum baptismate), omittenda est.

Pag. 3-4: Clare dicatur Episcopatum esse Sacerdotii gradum a simplice presbyteratu distinctum et hoc superiorem.

Pars I, Caput IV: Pag. 4, lin. 4: « ... qui Episcopi singuli tamquam Vicarii et legati Christi ». Adiciatur: « *in suis dioecesibus* ».

Pag. 6,[4] lin. 14, et pag. 7,[5] linn. 1-2: « Omnis itaque Episcopus ex hominibus assumptus et circumdatus infirmitate condolere debet iis qui ignorant et errant ». Id testimonium S. Pauli non est de Episcopis sed de Sacerdote (Aaronico); ita enim incipit: « *Omnis Sacerdos* » etc.

Pag. 10-14:[6] Quae *de relatione Episcoporum ad totam Ecclesiam* et *de Corpore Episcopali seu de Collegio Episcoporum* dicuntur in textu, indigent studio profundiore, ut veritas ex fontibus traditionis catholicae, plene elucescat, et — religiose servato Summi Pontificis primatu — clare statui possit:

1) *quid spectet ad Episcopos de Ecclesia universa;*

2) *quae sit auctoritas — in Ecclesia — Collegii Episcoporum.*

Insipienter, forsan, dico: Episcopi certissime non sunt simplices consultores Summi Pontificis; sed — si nihil possunt in Ecclesia universa sine Summo Pontifice; si Pontifex deest, vel non consentit, vel non adprobat, *re* ad quid reducitur illa potestas universalis quae Episco-

[1] Cf. p. 1040.
[2] Cf. p. 1038.
[3] Cf. p. 1038.
[4] Cf. p. 1040.
[5] Cf. p. 1040.
[6] Cf. pp. 1040-1041.

pis vindicatur? Nonne quaestio est quae pertinet ad intellectum ratiocinantem potius quam ad actionem?

Card. OTTAVIANI: Circa observationem factam ab Em.mo Card. Ruffini, ut plenius res consideretur ab aliis, a ceteris, ne repetatur illa difficultas, quod attinet ad Vicarios, fortasse per errorem aliquem venit haec phrasis, quia in sessione plenaria Commissionis doctrinalis, dictum fuit relinquere istam formam. Verum est quod substantialiter sunt Vicarii Christi, sed ne fiat confusio cum illa phrasi, quae est specifica pro Summo Pontifice, dixerunt Membra Commissionis vitandam esse istam phrasim et potius inveniendam aliam, v. gr. « tamquam legati Christi ». Et igitur, hoc modo, si legitur « legati Christi » potiusquam « vicarii Christi », non fit confusio et magis correspondet menti ipsius Commissionis plenariae.[7]

Card. RICHAUD: De his duobus schematibus, sane accurate confectis, forsan cum nimia simplicitate, sed etiam cum magna reverentia, meam opinionem velim exprimere.

Duo textus de quo agitur (cap. III et cap. IV in parte Prima Constitutionis de Ecclesia) primo aspectu mihi videntur, quodam sensu, partim insufficientes. Exoptavi, cum multis episcopis ac theologis, ni fallor, aliquam Constitutionem de Episcopatu quae amplitudinem et praestantiam haberet Constitutionis memorabilis « Pastor aeternus » in Concilio Vaticano I.

Nam haec est maxima quaestio dogmatica quae devenit in Concilium Vaticanum II, de qua, ut dixi, perplures theologi, etiamque pastores, largam expositionem, nisi fortasse definitionem, exspectant. Quare?

1) Est punctum principale quod attente inspiciunt Orientales, qui de Episcopo habent sensum particularem.

2) In nostro tempore fit vera renovatio pastoralis pro meliore coadunatione inter omnes activitates apostolatus utriusque cleri et praeterea laicorum; ex aliunde, apud sacerdotes, oboedientia et sensus auctoritatis a qua pendent aliquam confirmationem postulant; convenit ergo ut functio episcopalis in lucem solemniter anteponatur.

Quamobrem feliciter disceptatio duorum schematum nunc in unum venit. Distinctio eorum iam aliquam quaestionem excitabat et plus minusve apparebat ut solutio praeiudicata.

Cur titulus capitis IV praetermittit episcopos titulares? Non sumus in tempore Melchioris Cano qui eorum postulabat abolitionem. In ista Sessione, e contra, eorum utilitatem declaravimus, ut pretiosi auxiliares.

---

[7] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Casus enim Episcoporum Titularium posset singulariter lumen proiicere quoad plenitudinem sacerdotii quam affert potestas ordinis in episcopatu. Nonne potestas ordinis, collata in omni consecratione episcopali, sit reapse intenta, saltem radicaliter, ad potestatem aliquam iurisdictionis, ut patet in ipso ritu consecrationis, ubi Titulares pariter in sede inthronisantur? Nonne Titulares ipsi omnes convocentur ad Concilium Vaticanum II? Nonne istud schema optime recognoscit valorem consecrationis episcopalis ut verum sacramentum et praecise ostendit characterem sacerdotalem episcopi esse superiorem per respectum ad characterem sacerdotalem presbyteri?

Unde, si cum plena logica et profunda inspectione volumus procedere, debemus primum quaerere in quo sistit ista transcendentia episcopatus.

Schema capitis III dicit, pag. 4,[8] lineis 7 et 8, quod potest semper episcopus conferre valide sacerdotium et confirmationem. Hoc est iam maximi momenti et talis est sane radix superioritatis episcopatus erga presbyteratum. Sed amplior explanatio posset manifestius ostendere illam paternitatem praecellentem quam episcopus a Summo Patre et Pontifice recipit cum missione iuridica, quae potentialiter saltem includitur in potestate ordinis episcopalis.

Nam sacerdotium Christi, cuius plenitudinem possidet omnis episcopus, est regalis ac pastoralis, ut notat ipsum schema in cap. III, lin. 5. Sed expressio allegorica, in hoc loco adhibita, i. e. « arctum vinculum », humili meo sensu, non satis dicit. Melius vellem vocabulum magis explicitum, ut « nexus essentialis » per exemplum, ad manifestandam hanc potestatem radicalem in Corpus Mysticum, quam finalitatem pastoralem non possidet ex se sacerdotium secundi gradus.

Quae potestas iurisdictionis, potentialis saltem, sed radicaliter essentialis in episcopatu venit enim ut fons vera istius connexionis cum potestate conferendi sacerdotium. Sic Episcopus, cum facit eos qui Eucharistiam conficiunt, se praebet ut gaudens plena potestate eucharistica, et simul actionem auctoritativam exercens tam in Corpus Mysticum quam in Corpus Eucharisticum.

Eucharistia autem, dicunt Patres, est « sacramentum unitatis », et dicunt quoque Patres: « Episcopus facit unitatem ».

Revera, presbyteri secundi gradus agunt in persona Christi dum offerunt sacrificium Missae et administrant sacramenta. Sed, ad servandam, in exercitio eorum ordinis, unitatem essentialem familiae Christi et Corporis Mystici, inde unitatem sacramentalem sacrificii et sacerdo-

[8] Cf. p. 1038.

tii, necesse est quod agant in unione cum Summo Pontifice et Antistite suo et omnibus episcopis orthodoxis.

Sicut sacerdotium, Episcopatus est unus et indivisibilis et nunquam episcopus potest se habere ut individuus separatus. Unde venit quaestio, multimode tractata, de collegialitate episcoporum, quae quaestio non est sine relatione cum notione potestatis ordinis in episcopatu.

De hoc gravi puncto, secundum schema tractat pag. 13,[9] sed, humillimo meo sensu, verbis incompletis.

Non sufficit dicere quod Corpus Episcopale gaudet potestate in universam Ecclesiam « nonnisi modo extraordinario e iussu solius Capitis et ad nutum exclusivum eius exercetur ».

Adest enim, evidenter sub auctoritate Summi Pontificis, aliqua potestas ordinaria quae venit revera, si indirecte et potentialiter, ex ordinatione sacra, quia haec ordinatio sacra episcopi postulat radicaliter missionem iuridicam de qua agitur pag. 8,[10] linea 2.

Secus Pius IX, post Vaticanum I non potuit scribere in anno millesimo octingentesimo septuagesimo quinto illam famosam litteram ad Germanicos Episcopos, et propterea Pius XI in Littera Encyclica *Rerum Ecclesiae* et Pius XII, in Littera *Fidei donum* non potuerunt sese referre ad obligationem collaborationis pro omnibus episcopis in labore evangelisationis. Non est quaestio tantummodo sollicitudinis sed etiam responsabilitatis, salva quaestione auctoritatis.

Haec missio in solidum patet e Scriptura et ex institutione Ecclesiae a Salvatore Iesu Christo. Tam verbis Apostoli Pauli, in Actibus Apostolorum relatis (cap. XX, versic. 28) quam in verbis Ipsius Domini Nostri (in *Matthaeo,* cap. XXVIII, versic. 19 et 20; in *Ioanne,* cap. XX, versic. 21; in *Luca,* cap. XXII, vers. 19), dum Christus contulit potestates Apostolis in genere; et etiam in usu ipso potestatis suae ab Apostolis secundum Actus Apostolorum, semper agitur, excepta in speciali et suprema collatione ad Petrum, de Apostolis in numero plurali et globatim sumptis.

Sic Episcopi certo certius sunt successores ipsius Collegii Apostolici et non unusquisque cuiusquam Apostoli, si missio collegialis data est evidenter a Domino in unione cum Petro et sub eius auctoritate.

Quae missio collegialis venit ante omnes alias potestates episcoporum et includitur essentialiter in notione apostolatus. Apostolatus ipse est fons plenitudinis sacerdotii qua pollent episcopi et quam recipiunt,

---

[9] Cf. p. 1041.
[10] Cf. p. 1040.

in sacra ordinatione sua, ab Ipso Successore Petri qui eos, saltem implicite in antiquis temporibus, ad istud officium vocat.

Quomodo nunc exerceatur? Tantummodo extraordinarie per intimationem Summi Pontificis ad Concilium Oecumenicum?

Humillimo meo sensu, puto quod collegium apostolicum, ut tale, exercet suam potestatem iurisdictionis modo ordinario, non in quantum episcopi sint personaliter, etiam in aliquo Concilio particulari, infallibiles, sed in quantum habent veram responsabilitatem in solidum boni communis Ecclesiae cum Summo Pontifice in apostolatu et in quantum eorum magisterium si vere apparet universale in temporibus et in regionibus diversis, constituit reapse magisterium ordinarium de facto gestum, et non exceptionaliter vel ad nutum; praeterita quaestione de gubernio.

Quam declarationem propono in plena submissione ad Summum Pontificem et ad Concilium Vaticanum II. Haec assertio potest nunc devenire post Vaticanum I, quando infallibilitas ac suprema potentia, immediata et universalis, Pontificis Romani plene et ubique a catholicis admittuntur.

Imo nullum detrimentum affert huic Summae Potestati Sanctae Sedis, quam e contra plenius confirmat et amplius manifestat. Nam si alicuius corporis principalia organa membraque, fortius et non tantum in quibusdam occasionibus, connectuntur atque sic ordinarie vitam, sanitatem, harmoniamque eius corporis semper denotant, hoc singulariter demonstrat magnam vitalem potestatem capitis a quo accipiunt et pendent.

Collegialitas non offendit Primatum, sed amplius illustrat.

Card. König: *De Episcopis residentialibus*. Pag. 10,[11] n. 3-4: Numerus 4 ante numerum 2 et 3 ponendus mihi videtur, quia prius de *corpore* episcopali agendum antequam de relatione singularis episcopi ad primatum (sicut in numero 2) et de relatione singulorum episcoporum ad Ecclesiam sermo fiat. Collegium enim et apostolorum et Episcoporum re et ratione prius est quam munus ac potestas singularis apostoli aut episcopi qua talis. Apostolus enim non habuit certum territorium in initio distinctum a territorio alterius apostoli sed erat membrum istius collegii. Neque potestas huius collegii componebatur ex potestatibus, quae a Christo singulis dabatur apostolis. Idem videtur valere de collegio episcoporum, quod etiam schema innuit in pag. 13,[12] linea 2. Ideo doctrina de corpore episcopali non in fine sed in initio expositionis huius ponenda, quia ea quae sub numero 2 et 3 ex hoc sequuntur.

---

[11] Cf. pp. 1040-1041.
[12] Cf. p. 1041.

Ad ea autem quae in pagina 13,[13] linea 6 ss. leguntur, scilicet: « Potestas tamen huius corporis nonnisi modo extraordinario ex iussu solius capitis et ad nutum exclusivum eiusdem exercetur » — secundum meam humilem sententiam haec obicienda sunt:

Evidens est ante omnia collegium episcopale non esse nisi una cum et sub capite eius, scil. Romano Pontifice. Attamen collegium episcoporum non incipit existere ut tale quando ad concilium congregatur. Schema enim hoc dicit: Potestas huius corporis nonnisi modo extraordinario exercetur.

Collegium episcoporum agit quidem modo extraordinario in Concilio, sed non primo constituitur tali modo. Utique exercetur concilium ad nutum exclusivum Romani Pontificis, sed existentia collegii episcopalis non est ad nutum Summi Pontificis. Tunc sermo non fieret de magisterio ordinario, quod exercetur ab episcopis in toto orbe, collegium episcoporum non succederet collegio Apostolorum, quod dicit schema.

Potestas quae ad nutum exclusivum alterius exercetur non est potestas plena sed *delegata.* Schema utique attribuit collegio episcoporum sub Romano Pontifice constituto plenam et supremam potestatem in Ecclesiam universam. Quomodo autem deinde haec potestas non potest exerceri nisi modo extraordinario ad nutum exclusivum Capitis? Si habetur magisterium tale ordinarium sub Capite, habetur etiam exercitium ordinarium potestatis collegii episcopalis. Si habetur continuum et perpetuum Collegium episcopale, habetur etiam eius potestas sub Romano Pontifice plena et suprema, et exercitium ordinarium et non tantum extraordinarium potestatis.

Insuper in adnotatione 16, pagina 13,[14] dicitur collegium vel corpus episcoporum non esse institutum permanens, in quantum agitur de actione iuridica huius collegii. Certe constat hoc collegium nec esse nec agere posse sine capite, scilicet Romano Pontifice. Etiam evidens est modus extraordinarius agendi huius collegii fieri non posse nisi cum actione correspondentis eius Capitis. Hoc modo autem nullatenus probatur, collegium ipsum non esse institutum permanens, in quantum sermo est de actione iuridica, et collegium plenam et supremam potestatem non posse exercere nisi in quantum modo extraordinario convocatur in Concilium. Si ita esset episcopi non essent iudices fidei et legislatores, essent consiliarii unius solius iudicis et legislatoris, Romani Pontificis. Insuper adnotatio 16 dicit Concilia Oecumenica absolute loquendo necessaria non esse, quod omnino verum est. Sed supponamus Romanos Pontifices

---

[13] Cf. p. 1041.
[14] Cf. p. 1047.

in futurum non esse convocaturos Concilia Oecumenica. Deinde sequetur, secundum nostrum schema, collegium episcopale in futuro iam non posse exercere illam potestatem. Id est: ex una parte adest potestas perpetua et quidem iuris divini, ex altera parte exercitium huius potestatis auferri posset a Summo Pontifice, semel pro semper; quod repugnare videtur, quia negatur exercitium ordinarium et perpetuum huius potestatis, quae residet in collegio episcoporum cum et sub Romano Pontifice. Et hoc — indirecte saltem — negat existentiam collegii episcopalis in Ecclesia, vel illud consideratur tamquam accidentalis congregatio vel convocatio singulorum episcoporum.

Hoc argumento nullum detrimentum capit primatus Summi Pontificis quia iterum iterumque dixi corpus episcoporum sine capite esse non posse. Sed hac consideratione demonstratur ad extra episcopi non esse officiales tantum Romani Pontificis, sed positos a Spiritu Sancto regere sibi commissas Ecclesias — propria, ordinaria et immediata potestate episcopali sub auctoritate Romani Pontificis — sicut optime dicit schema.

Card. DÖPFNER: Capita III et IV propositi Schematis Decreti « De Ecclesia » res iam dudum disputatas et imprimis ex temporibus Concilii Vaticani I vehementius discussas tractat. A plurimis fidelibus, immo in publico exspectatur, quod Concilium verbum dicat clarum ac solemne de essentia et natura potestatis episcopalis in Ecclesia. In Concilio Vaticano I imprimis definitus erat primatus iurisdictionis Romani Pontificis; affirmata erat etiam iurisdictio ordinaria ac immediata Episcoporum. A multis autem deploratum est, quod ulterior explicatio de potestate sive Episcopatus totius qua collegii sive singulorum Episcoporum residentialium data non est. Immo multi timebant, ne assertum Concilii, iurisdictionem episcopalem a suprema et universali potestate Summi Pontificis asseri, roborari ac vindicari, in realitate ipsa non verficetur, immo iurisdictio propria Episcoporum in dies magis evanescat. Quod ad litem hac de re inter gubernium et Episcopatum tunc in Germania exortam attinet, solutio aliqua data est in illa declaratione Episcoporum Germanicorum anni 1875, a Summo Pontifice Pio IX approbata. Nunc autem exspectatur, ut pro tota Ecclesia doctrina aequa ac plena a Concilio proponatur.

Ad Caput III: Hoc Caput tractat de ratione sacramentali Episcopatus, scilicet quatenus sit gradus supremus Sacramenti Ordinis, a Presbyteratu distinctus. Quaestionem de superioritate Episcopatus sola vi Sacramenti suscepti inde a Medio Aevo discussam dirimere intendit. Quamvis affirmativa solutio hodie est communissima inter theologos

non tamen desunt, qui praeeunte S. Thoma teneant sententiam oppositam; res intime connectitur cum quaestione, quomodo facultas ordinandi presbyterum a Romano Pontifice presbytero collata (quod factum esse historice constat) explicetur. Cum talis facultas certe implicet potestatem Ordinis, quae ordinarie solis Episcopis competit, difficilior evadit solutio quaestionis superioritatis Episcopatus vi sacramenti suscepti. In nostro Schemate difficultatis allatae nulla fit mentio. Unde propono, ut res iterum examini subiciatur, antequam Concilio proponetur, vel paretur pro Patribus conspectus omnium difficultatum earumque solutionum.

Insuper minus placet iuxtapositio potestatis docendi, gubernandi, sanctificandi, quae fit in pag. 3,[15] lin. 4 sqq. Nam uti iam alibi dixi haec tripartitio ecclesiasticae potestatis bene componi debet cum bipartitione historice antiquiore potestatis Ordinis et regiminis et insuper ratio habenda est mutuae dependentiae diversarum potestatum, quae sunt nonnisi partes, licet distinctae, componentes unius potestatis a Christo Ecclesiae traditae. Unde evitet Concilium terminologiam, quae praeiudicaret unam alteramve sententiam.

Ad Caput IV: Hoc caput, prouti nunc iacet, potestatem (iurisdictionis) Episcoporum quidem statuit, sed ulteriorem explicationem vix dat nec solvit problema, quomodo potestas episcopalis ordinaria et propria conciliatur cum iurisdictione universali ac immediata Summi Pontificis in universam Ecclesiam, sed potius novas difficultates creare videtur. Quare spes, quae hac in re relate ad Concilium ubique fovetur, funditus demetur, si caput praesens promulgatur.

Unde censeo caput ex integro revisioni submitti debere. Quo in labore multo plenius ratio habeatur argumentorum sequentium:

1) Clare dicatur Episcopatum esse institutum iuris divini in Ecclesia, et quidem non solum quoad existentiam, sed etiam quoad naturam eius.

2) Explicetur potestas, quam habet collegium Episcoporum qua tale — uti succedens collegio Apostolorum — in totam Ecclesiam. Nam difficile intelligitur, quomodo haec potestas tantum modo extraordinario exerceatur (pag. 13,[16] lin. 6 sqq.), cum detur magisterium, quod ab Episcopis per orbem dispersis ordinario modo exercetur! E contra in Concilio Vaticano I Episcopus Zinelli, relator officialis deputationis de Fide, explicite declaravit (Mansi 52, 1109): « Igitur Episcopi cum Capite in Concilio oecumenico, quo in casu totam Ecclesiam repraesentant, aut

[15] Cf. p. 1038.
[16] Cf. p. 1041.

dispersi, sed cum suo Capite, quo casu sunt ipsa Ecclesia, vere plenam habent potestatem ».

3) Ad melius explicandam rationem inter utrumque iuris divini institutum, scil. Primatum Romanis Pontificis et collegium episcopale, vigentem paululum profundius forsitan erui debet ratio relationis, quae viget inter Ecclesias particulares territoriales et Ecclesiam universalem.

4) Statuta doctrina de collegio episcopali eiusque relatione ad Primatum deducatur, quid dicendum de natura potestatis singuli Episcopi residentialis, et quid sit substantia potestatis episcopalis ratione eius iuris divini institutionis habitae et inviolabilis.

5) Evitentur expressiones et sententiae, quae suspicationi ansam dare possent, quod Episcopi sint mere officiales vel delegati Romani Pontificis. Quod fere accidit v. gr. si dicitur Episcopos a successoribus Petri in officium assumi (pag. 8,[17] lin. 8). Nec facile intelligitur, quod dicitur pag. 9,[18] lin. 1 sq.: actualem iurisdictionem ordinariam Episcoporum ampliari et restringi posse a Romano Pontifice; nisi forte addatur clausula post verbum « ordinariam » in lin. 2 sequens: « salva eius a Christo instituta essentia », res videtur agere de potestate episcopali qua tali et quaeritur explicatio, quonam sensu potestas, quae a superiore ampliatur vel restringitur, sit adhuc propria, non mere delegata. Si recurritur ad Schema illud propositum pro Concilio Vaticano I, dicendum est, certe hoc interpretandum non esse in sensu contradicenti illis, quae a relatore officiali tanquam mens Deputationis de Fide declarata sunt (vide supra n. 2).

6) Adhibeatur etiam documentum illud anni 1875 ab Episcopis Germanicis confectum « Collektiv-Erklärung des Deutschen Episkopates, betreffend die Circular-Depesche des Deutschen Reichskanzlers hinsichtlich der künftigen Papstwahl », quia optima argumenta ad nostram rem continet et est documentum a Pio Papa IX expresse et plene agnitum ac confirmatum. (Invenitur in: Archiv für Kirchenrecht 33 [1875], pag. 344-351 et 465 sq.).

7) Ad efformandum Schema aequilibratum abstineatur a repetitionibus. Generatim hodie Primatus Romani Pontificis ab omnibus in Ecclesia libenter agnoscitur et magna cum veneratione ac caritate. Unde non est necesse, ut iterum iterumque repetatur, quod iam est in tuto. Omitti consequenter possunt sine ullo periculo phrases agnitionem Primatus inculcantes saepius repetitae, v. gr. pag. 12,[19] lin. 2 sq.: « quidem

---

[17] Cf. p. 1040.
[18] Cf. p. 1040.
[19] Cf. p. 1040.

potestas iurisdictionis non est, attamen »; pag. 13,[20] lin. 4 sq.: « et numquam sine hoc capite ».

His omnibus perpensis Schema, ut dixi, funditus esse renovandum duco; in quo faciendo consilium det et collaboret Secretariatus ad Unitatem Christianorum promovendam.

Card. ALFRINK: Quod dicere vellem, iam dictum est ab Em.mis Richaud, König et Döpfner.[21]

Card. BEA: Quae dicere vellem, iam dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus Richaud, König et Döpfner.

Hoc tantum volo adiungere: Videretur melius procedere ab ipsis documentis biblicis Novi Testamenti. In toto hoc schemate de re quae summi momenti est, scil. de *Math.* 28, 19: « Euntes in mundum universum, docentes omnes gentes » nullo modo sermo est. Hoc tandem aliquando est fundamentum et haec verba Dominus non dixit tantum ad S. Petrum, non dixit: « Tu, Petre, nunc mitte Apostolos in mundum et da eis potestatem », sed omnibus immediate dedit facultatem, et non potest dici, ni fallor, hoc mandatum eos tantum accepisse ut Apostoli, propter charisma Apostolatus, sed potius dicit « usque ad finem temporis, usque ad consummationem saeculi », ergo est stabilis aliqua institutio, ita ut una cum S. Petro, Capite et Vicario Christi, una cum ipso sint Apostoli et quidem Apostoli ut Collegium, et, ni fallor, propterea primum agendum est in tota quaestione de Collegio Episcoporum et deinde de singulis episcopis; et sic etiam illae quaestiones, quae postea sequentur, in multo maiorem lucem poni poterunt. Et haec sufficiant.[22]

Card. BROWNE: *Ad Caput III*: quantum ad sacramentalitatem episcopatus, de quo in initio huius capitis, ego debeo dicere: Inter theologos, saltem maioris notae, nullus est qui dubitet de sacramentalitate episcopatus. Quaestio tantummodo fuit an episcopatus et presbyteratus debent considerari tamquam adaequate, uti dicunt, ab invicem distincti. Et quantum ad hoc fuit diversitas sententiarum. Et S. Thomas dicit: adaequate non distinguuntur, sed sunt gradus eiusdem sacerdotii, sed, videtur, non admitti possunt distincti ordines, scilicet adaequate ab invicem distincti, sicut presbyteratus et diaconatus sunt ab invicem distincti; tamen, hoc non obstante, non sum contra positionem, quia de

---

[20] Cf. p. 1041.

[21] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

[22] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

facto hoc non negatur, sed tantummodo cl.mus Pater Tromp, si bene intellexi, hoc videtur implicare. Nunc quantum ad ea quae dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus Richaud, Döpfner, Archiep. Viennensi et Card. Bea quoad Collegium: utique, bene studeatur problema, sed non est problema facile; unde nullum dubium de responsabilitate collegiali totius episcopatus, nullum dubium de sollicitudine universali totius collegii Episcoporum, nullum dubium de magisterio summi momenti sub Romano Pontifice; sed problema est an Collegium Episcopatus, etiam sub Romano Pontifice, extra Concilium Oecumenicum, habeat quandam potestatem iurisdictionis. Hoc est punctum. Et difficile erit hoc definire, et difficile erit venire ad unionem quantum ad talem definitionem.

Quantum ad ea quae dixit Em.mus Card. Bea, quod incipiendum est a doctrina biblica, hoc certissime: fundamentum omnium est in doctrina biblica (sed etiam in traditione); ne procedamus quasi in infinitum puto quod in omni Concilio Oecumenico incipiendum est a documentis magisterii, sc. ab iis quae clara et certa sunt, ut ea teneantur in debita consideratione et tunc adducantur ea quae biblica sunt, traditionalia, historica, ad fulciendum et explicandum ea quae sunt in magisterio et ita fit novus gressus in magisterio. Tale est officium Concilii.

Quantum ad Caput III de Episcopis superioribus presbyteris, nullum dubium, per se loquendo; sed in primis huiusmodi superioritas est in hierarchia Ordinis. Quandoque, quantum ad hierarchiam iurisdictionis, utique, aliter potest esse; et est casus aliquis summi momenti in quo hoc evidens est, v. gr.: si in Conclave Summus Pontifex eligatur qui est tantummodo presbyter (sicut frequenter contigit; hic est casus Gregorii XVI), ipse habet iurisdictionem, et plenitudinem iurisdictionis immediate, quamvis non possit forsitan ordinare aliquem presbyterum; et etiam hodie, absolute loquendo, Summus Pontifex possit eligi aliquis presbyter; unde non esset verum quod omnis presbyter, si habet iurisdictionem, necessario debet habere hoc a commissione sive Summi Pontificis, sive episcopi. Utique, ut plurimum, ita est; sed si in Concilio volumus istud definire, debemus procedere secundum ea quae absoluta sunt. Unde quantum ad ista puncta, puto quod schema indiget ut iterum tangatur, ut perfecte, accurate redigatur.[23]

Beat. SAIGH:[24] Pars I. Caput IV: De Episcopis residentialibus.

Ce chapitre IV de la Constitution « De Ecclesia » est, de beaucoup le plus grave et le plus lourd de conséquences parmi tous les Schémas

---

[23] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

[24] Animadversiones Beat. Saigh lectae sunt ab Exc.mo Edelby, Archiep. Edesseno.

qui ont été présentés jusqu'ici à l'examen de la Commission Centrale.

Non seulement ce chapitre est de caractère dogmatique, mais il avance une théorie que, sauf erreur, nous considérons comme étant un vrai dogme nouveau: le dogme du Pontife Romain source dernière de tout pouvoir dans l'Eglise.

Dans son exposé de la constitution divine de l'Eglise, le premier concile du Vatican n'avait souligné que la constitution et le fonctionnement de sa tête visible, qui est le Pontife Romain. A la presque unanimité, les évêques du monde catholique ont souhaité que le deuxième concile du Vatican présentât une vision *moins unilatérale* des choses, en soulignant cette fois la constitution et l'origine divine du pouvoir des évêques, successeurs des Apôtres. Le Schéma qui devrait nous être présenté était destiné à satisfaire ce souhait légitime. Or celui que l'on nous présente souligne encore davantage les pouvoirs du Pontife Romain et n'apporte rien de bien marquant dans la détermination de ceux des évêques.

Vu la gravité de la question, nous nous réservons de présenter à la Commission Centrale une étude plus détaillée sur ce point. En attendant, nous nous permettons de faire les observations suivantes. Si nous nous trompons, nous déclarons nous soumettre d'avance et sans réserve au magistère infaillible de l'Eglise et du Pontife Romain. Si, au contraire, c'est la Commission Théologique qui veut faire passer subrepticement un dogme nouveau, nous lui demandons, ou de retirer son schéma, ou de le présenter ouvertement comme introducteur d'un dogme nouveau, corollaire du dogme de la primauté romaine, et de demander explicitement aux Pères du Concile de le discuter et de le définir. Mais il n'est pas parmis de présenter comme doctrine pacifiquement admise par tous ce qui n'est, en réalité, qu'une simple opinion, pour ne pas dire plus. Ceci dit, voici brièvement nos observations:

1. *L'Ecriture Sainte* affirme un pouvoir de primauté, en faveur de Pierre, sur le reste des Apôtres et sur toute l'Eglise. Mais l'Ecriture n'affirme nullement qu'aucun Evêque ne peut être constitué dans l'Eglise que par l'intervention, « directe ou indirecte », de Pierre et de ses successeurs les Evêques de Rome. On voit même explicitement les autres Apôtres constituer des Evêques sans en référer nullement à Pierre. De même leurs disciples, comme Tite ou Timothée. S'il faut entendre le texte comme se rapportant aux Evêques au sens strict, l'Ecriture ne dit-elle pas que c'est l'Esprit-Saint qui a institué les Evêques pour régir l'Eglise de Dieu? (Cf. Actes, XX, 28). Il est difficile, si l'on ne veut pas faire violence aux textes, de trouver dans l'Ecriture un fondement qui permet d'affirmer qu'aucun Evêque n'obtient juridiction sur son

Eglise que par l'intervention « directe ou indirecte » de l'Evêque de Rome, successeur de Pierre.

2. Quant à *la Tradition,* on trouve, il est vrai, certains textes en faveur de cette opinion, surtout sous la plume de Papes de Rome, comme Saint Léon. Mais, on ne peut pas dire que ce soit l'enseignement de la majorité des Pères. Par contre, il y a de nombreux textes, anciens et impartiaux, qui affirment le contraire. Il y a des Pères de l'Eglise qui se sont même opposés à ce courant d'hypertrophie du pouvoir papal. On peut même dire que, dans leur majorité les Pères, surtout d'Orient, sont d'un avis contraire. Tout en reconnaissant un pouvoir de primauté au Pontife Romain, ils n'admettent pas qu'il soit la source de tout pouvoir de juridiction dans l'Eglise, à tel point qu'aucun Evêque ne puisse être constitué que par lui. La Tradition n'est donc pas favorable, dans son ensemble, à l'opinion extrémiste dont fait état le Schéma. Qu'il soit permis de faire ici une remarque, qui vaut de beaucoup d'autres tendances excessives de la théologie moderne: L'Occident ne produit pas de textes faux, mais il ne produit que les textes qui lui plaisent, et tait, consciemment ou inconsciemment, les textes qui ne cadrent pas avec ses théories, même s'ils sont plus nombreux. Une étude objective de la Tradition doit tenir compte de tous les courants et de tous les textes. En face de quelques textes favorables au « Pontife Romain source unique et dernière de tout pouvoir », il y a beaucoup d'autres textes qui ignorent cette théorie ou affirment le contraire. Où se trouve alors la vraie Tradition?

3. Dans cette matière, la *pratique de l'Eglise* reste le meilleur critère. Or, même en Occident, les Evêques ne furent pas toujours nommés et investis, directement ou indirectement, par les Pontifes Romains. Quant à l'Orient, pendant les neufs premiers siècles de l'Eglise, quand Orient et Occident étaient normalement unis, les Papes ont certes réclamé le droit d'intervenir, surtout en cas de danger grave menaçant l'Eglise, pour nommer ou déposer occasionnellement un Evêque. Mais l'Orient n'a jamais soupçonné que seuls les Papes de Rome pouvaient, directement ou indirectement, nommer les Evêques. Quand le Pape Nicolas Ier a fait grief au Patriarche Photius d'avoir été élu sans intervention de Rome, Photius pouvait lui répondre que cela n'a jamais été l'usage de l'Eglise. Or, le Pape Nicolas semble surtout fonder sa réclamation, de bonne foi, sur les Fausses Décrétales qu'on venait de mettre en circulation en Occident. Nous ne voulons pas dire que l'opinion extrémiste du Schéma s'appuie sur les Pseudo-Décrétales. Nous voulons seulement affirmer que l'Eglise a, des siècles durant, ignoré que la nomination des Evêques, ou leur « mandat » dans leurs diocèses

respectifs, était du ressort exclusif du Pontife Romain. Dans notre Eglise Melkite, jusqu'il y a une douzaine d'années, les Evêques étaient nommés en synode, et on ne demandait pour eux aucune confirmation du Pontife Romain. C'est le Pape Pie XII qui a exigé, pour la première fois, qu'aucun évêque de notre Eglise ne puisse désormais être proclamé sans confirmation papale. Le Pape Pie XII appliquait sans doute l'opinion dont se prévaut maintenant le Schéma de la Commission Théologique.

4. Les partisans de cette opinion extrémiste, conscients que la Tradition ne leur est pas favorable, recourent à un expédient et croient tout concilier en insérant cette clause: « *directement ou indirectement* ». Ainsi donc, si l'on prouve par l'histoire que sur 100.000 élections épiscopales en Orient, depuis les Apôtres jusqu'au milieu du xxe siècle, les Papes ne sont intervenus que pour une centaine de cas, certains théologiens diront quand même que c'est par autorité du Pape que ces élections étaient faites, laquelle autorité s'exerçait « indirectement », soit par les Synodes, soit par les Patriarches, soit d'une autre manière... En réalité, les Papes eux-mêmes n'ont pas pensé à cela, pas plus qu'ils n'ont pensé accorder aux prêtres orientaux le pouvoir de confirmer. De telles déductions ne proviennent pas des faits, mais plient les faits à des théories préconçues. Avec cette méthode, on pourra dire aussi que les simples prêtres obtiennent leur mission canonique du Pape, mais indirectement, par l'intermédiaire de leurs évêques. De ce train, on peut se demander plutôt ce qui, dans l'Eglise, ne provient pas du Pape... Les excès mêmes de ces déductions montrent que la méthode est scientifiquement condamnable et que les déductions sont illégitimes.

5. Les partisans de l'opinion que nous combattons recourent à une autre *déduction*. Ils prétendent que leur opinion est une conclusion logique du dogme de la primauté romaine. Dès lors, disent-ils, que, d'après la définition du premier concile du Vatican, le Pape jouit d'un pouvoir ordinaire, épiscopal et immédiat sur les pasteurs et les fidèles, les évêques n'obtiennent leur pouvoir sur leurs diocèses respectifs que par mandat du Pape. A cela nous répondons: La définition du premier Concile du Vatican n'inclut nullement que le Pape est source dernière unique de tout pouvoir dans l'Eglise. Quelqu'un peut avoir autorité sur un autre sans être source de toute autorité chez cet autre. Les deux choses sont distinctes. Passer de l'une à l'autre, c'est vouloir subrepticement faire accepter par l'Eglise un dogme nouveau que le premier concile du Vatican n'a nullement défini, alors qu'il pouvait le faire.

6. Quoi qu'il en soit, ce dogme nouveau qu'on nous propose *accentue encore davantage l'écart entre l'Eglise d'Orient et l'Eglise d'Occi-*

dent. Si nos frères orthodoxes admettent encore chez le Pape un certain pouvoir de primauté, toute leur tradition ecclésiale leur interdit de reconnaître en lui la source dernière et unique de tout pouvoir dans l'Eglise. Toute leur tradition ecclésiale légitime leur interdit de réserver au Pape la nomination ou la confirmation de *tous les Evêques* dans l'Eglise. Le deuxième concile du Vatican, que le Pape a voulu comme devant préparer les voies de l'union, aura pour résultat, au contraire, de dourcir les positions de l'Eglise catholique et de faire un nouveau dogme que l'Eglise orthodoxe ne saurait admettre. Avec une théorie pareille, l'Eglise catholique doit se résoudre à interrompre tout dialogue avec l'Orthodoxie, et ce ne sera pas la faute de l'Orthodoxie qui, sur ce point, veut rester fidèle à la Tradition.

7. Enfin, on peut se demander pourquoi la Commission Théologique et, avec elle, certains théologiens s'acharnent à vouloir faire énoncer par le Concile des *principes excessifs à la louange de la Papauté.* Il y a certainement aujourd'hui dans l'Eglise catholique des milieux qui ne veulent voir dans le catholicisme que sa tête: le Pape. D'exagération en exagération, ils finissent par entraîner l'Eglise vers une certaine « papolâtrie », qui ne paraît pas être un danger chimérique. Ils ont fait du Pape, non le père, le pasteur humble et dévoué, le grand frère soucieux de l'honneur et de l'apostolat de ses frères, mais une réplique ecclésiastique du César romain. Un vieil impérialisme subconscient les ronge, et ils semblent vouloir trouver dans la papauté une solution de compensation à leur rêve évanoui de domination universelle. Or, il n'en est pas ainsi dans l'Eglise du Christ. L'autorité y est un service, et le plus grand parmi nous doit être le serviteur de tous. Certes, dans leur vie privée, les Papes réalisent magnifiquement cet idéal évangélique. Mais on souhaite, pour le plus grand bien de l'Eglise, que les théologiens flatteurs ou intéressés soient écartés de leur entourage. La papauté ne fera qu'y gagner en grandeur et en estime.

8. A la lumière des précédentes considérations, nous proposons d'amender certains passages du Schéma en question:

1) La note 7 de la page 8,[25] sans avoir l'air de rien, propose des théories de la plus grande gravité. Elle agite même la question de savoir si les Evêques reçoivent leur pouvoir immédiatement de Dieu ou du Pape. Comment peut-on dire une chose pareille? Si les Evêques reçoivent leur pouvoir immédiatement du Pape, ils sont alors les délégués du Pape. La note prétend vouloir faire abstraction de cette théorie, mais elle l'affirme quand même par insinuation. Or, c'est cette méthode des

[25] Cf. p. 1044.

insinuations tendancieuses qui met la doctrine de l'Eglise en danger. Toute cette note 7 est à supprimer.

2) Page 8,[26] lignes 1-9: Le Schéma affirme que les Evêques reçoivent leur mandat « a regimine Ecclesiae, *et quidem* ab ipso successore Petri, a quo ergo in officium assumuntur, et etiam deponi, transferri, restitui possunt ». Le texte dit bien: « a regimine Ecclesiae ». Mais pourquoi identifie-t-il « regimen Ecclesiae » avec « successor Petri »? En dehors de Pierre et de ses successeurs n'y a-t-il que néant dans l'Eglise, et le « gouvernement de l'Eglise » est-il uniquement réduit à celui de Pierre et de ses successeurs? Pierre est la tête de l'Eglise, mais il n'est pas toute l'Eglise. Il n'y a pas de corps sans tête, mais il n'y a pas non plus de tête sans corps. Cette identification, théorique et pratique, du Pape avec l'Eglise et de l'Eglise avec le Pape est une des exagérations qui ont le plus nui à l'Eglise. Pour honorer le Pape, point n'est besoin de faire de lui toute l'Eglise et de réduire toute l'Eglise à lui.

3) Page 9,[27] lignes 1-3: Le texte affirme que le Pape jouit d'un tel pouvoir dans l'Eglise, « ut ipse actualem eorum (episcoporum) iurisdictionem ordinariam ampliare vel restringere possit, etiam subditorum exemptione ». Cela demande à être nuancé. Le pouvoir du Pape n'est pas arbitraire. Il est restreint par la constitution divine de l'Eglise, qui veut que les Evêques ne soient pas des fondés de pouvoir du Pape, mais ses frères et les successeurs des Apôtres. Le Pape ne peut pas faire arbitrairement ce qu'il veut de l'Eglise et dans l'Eglise; il y respectera toujours le dessein de son Divin Fondateur. L'Eglise est une monarchie, tempérée par une oligarchie et même par une certaine démocratie. Elle n'est pas une dictature.

4) Après avoir réduit presque à néant les droits originels et propres des Evêques, le texte — page 10,[28] lignes 1-2 — continue: « *Absit tamen ut per hoc iura Episcoporum minuantur* ». C'est presque de l'ironie. Par ces exagérations, les droits des Evêques sont bel et bien diminués. Plus d'un Evêque catholique a pensé dans son for intérieur qu'il était réduit pratiquement au rôle de « préfet » exécutant les consignes des bureaux romains.

5) En parlant de l'unité de l'Eglise catholique, le texte — page 11,[29] lignes 4-5 — affirme: « *cuius centrum et fundamentum et principium unitatis est successor Petri* ». Que reste-t-il donc au Christ dans cette conception de l'unité ecclésiale? Il faut dire que *le centre et le fonde-*

---

[26] Cf. p. 1040.
[27] Cf. p. 1040.
[28] Cf. p. 1040.
[29] Cf. p. 1040.

ment de l'unité de l'Eglise, c'est le Christ et, subsidiairement et vicarialement, les Evêques et, à leur tête, l'Evêque de Rome. Dans la conception de l'Eglise, il est à peine pardonnable d'oublier les Evêques. Mais il est absolument impardonnable d'oublier le Christ. Les exagérations de certains théologiens ont fait du Pape, non le représentant du Christ, mais son remplaçant, son successeur. Et ceci est très grave.

6) En parlant de la collégialité du corps épiscopal — idée très riche, encore inexploitée —, le Schéma la conçoit d'une manière assez réduite et simpliste. Pour lui, — page 11,[30] lignes 8-11 — « Episcopi, quamvis singillatim sumpti vel etiam quam plurimi congregati potestatem in universam vel in aliam ac sibi commissam Ecclesiam *non habent nisi ex collatione Romani Pontificis...* ». Pour les auteurs du Schéma, les Evêques, en tant que corps, n'ont donc aucun pouvoir propre de sollicitude universelle. S'ils en exercent de fait, dans les conciles ou ailleurs, c'est uniquement en vertu d'une délégation de pouvoir provenant de l'Evêque de Rome. Est-ce la vraie tradition catholique? Celle-ci n'affirme-t-elle pas que les Evêques partagent en quelque sorte avec leur chef, l'Evêque de Rome, le souci de toute l'Eglise? qu'ils jouissent, avec lui et sous son autorité, d'un certain pouvoir sur toute l'Eglise, par exemple dans les conciles œcuméniques? Il est vrai qu'il ne peut y avoir de concile œcuménique que sous l'autorité et avec l'approbation de l'Evêque de Rome. Mais cela ne veut pas dire que toute l'autorité que les Evêques exercent dans le concile œcuménique leur dérive de l'Evêque de Rome. Encore des exagérations très nuisibles.

7) Le Schéma conclut — page 14,[31] lignes 4-5 — « Nemo Episcoporum ad hoc Corpus pertinere potest, nisi directe vel indirecte a successore Petri, Capite Corporis, in Collegium assumptus sit ». Il est exact de dire qu'aucun Evêque n'appartient au Collège épiscopal catholique s'il n'est uni et soumis à la tête de ce Collège, qui est l'Evêque de Rome. Mais dire que nul Evêque n'appartient à ce Collège que s'il a été choisi par l'Evêque de Rome, c'est une autre chose; c'est une théorie qui doit être prouvée, et que nous croyons, pour notre part, dénuée de fondement dans les sources de notre foi.

Conclusion: Le schéma qu'on nous présente est nettement tendancieux. A part les exagérations de forme que nous avons relevées, il propose une théorie nullement certaine de la constitution divine de l'Eglise. Pour notre part, nous la croyons même erronée. Ce schéma doit être

---

[30] Cf. p. 1040.
[31] Cf. p. 1041.

réétudié par des théologiens plus objectifs et davantage nourris de la tradition patristique. Nous estimons que, tel qu'il se présente, ce Schéma ne peut être proposé au Concile.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: ratione habita observationum ab Em.mis Richaud, König et Döpfner prolatarum.

Card. MICARA: Placet iuxta modum: ratione habita de iis quae dicta sunt ab Eminentissimis Patribus relate ad nonnullos articulos, qui deberent iterum recognosci, pag. 8 [1] § 2, pp. 12 et 14.[2]

Card. PIZZARDO: Placet iuxta modum: nempe ratione habita animadversionum quas Em.mi Patres protulerunt.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: secundum ea quae proposita fuerunt ab Em.mis Cardinalibus et Exc.mis Episcopis.

Card. FERRETTO: Ambo schemata placent: schemata tamen ameliorentur quatenus fieri poterit, attentis praesertim dictis ab Em.mis Siri, Coussa, Browne.

Card. LIÉNART: Non placent ambo capita, quia, sicut animadverterunt Em.mi Cardd. Richaud, König, Döpfner, Alfrink et Rev.mus Delegatus Suae Beat.nis Maximi IV Patriarchae Melkitarum, 1) munus et potestas Episcoporum non satis a fontibus S. Scripturae et Traditionis deducuntur, sed, sub aspectu iuridico qui nunc existit, praecipue considerantur. 2) Quia origo divina potestatis episcopalis non aperte profitetur et potius apparet, tanquam a potestate Summi Pontificis emanans quod neque cum traditione, neque cum historia concordat. 3) Quia Collegii Episcoporum erga Ecclesiam Universalem potestas (et non solum eorum sollicitudo), una cum potestate suprema Summi Pontificis, nimis reducitur et tanquam exceptionalis consideratur. 4) Quia veritas theologica (et non solum caritas erga Episcopos Orientales) requirit ut Concilium doctrinam de Episcopatu magis obiectivam et ampliorem praebeat, quam reservationes a Summis Pontificibus, decursu temporis iure factae praescribere neque possunt, neque intendunt.

Card. TAPPOUNI: Placet.

---

[1] Cf. p. 1040.
[2] Cf. p. 1041.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: ad mentem Em.morum Patrum.

Card. SPELLMAN: Pergrata dicta de Episcopatu ut supremo gradu Sacramenti Ordinis et de Sacerdotio, praesertim cum recentius nimia confusio his de rebus tum apud clerum tum apud populum divulgetur.

Perpulchra etiam de Episcoporum munere et dignitate, de primatu et Episcopis, de relatione Episcoporum ad totam Ecclesiam, et de Corpore Episcopali. Quae omnia, quantum fieri potest, optime deliquantur.

Ideoque, super schemata tum decreti de Episcopatu ut supremo gradu Sacramenti Ordinis et de Sacerdotio tum decreti de Episcopis Residentialibus, suffragium fertur: Placet.

Card. FRINGS: Caput III: Placet; Caput IV: Placet iuxta modum.[3]

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[4]

Card. VALERI: Placet iuxta modum: seu iuxta adnimadversiones ab Eminentissimis Patribus factas.

Card. SIRI: Caput III: Placet. *De Episcopis residentialibus*: Placet iuxta modum. Art. 2, pag. 8:[5] quae dicuntur sunt vera quia sunt implicita in notione Primatus, quo affirmato, omnia affirmantur in eodem contenta implicite, vel ex eo deducenda uti virtualiter contenta. Explicitatio impliciti et legitima deductio virtualiter contenti, sunt maior manifestatio veritatis et nullo modo nova inventio. Primatus iurisdictionis qui fide creditur esse in Romano Pontifice et de quo omnes hic reverenter locuti sunt, est bonum commune Ecclesiae et est bonum quia talem voluit Dominus Salvator noster. Res forsan dici poterunt aptiori modo in ultima redactione. Veritas quae hic magis interest, qua nempe dicitur Episcopos esse iure divino et habere potestatem propriam, sub ductu Ecclesiae et Papae, hic affirmatur et potest etiam, si placet, loculentiori modo affirmari.

Art. 4, pagg. 12-13.[6] Articulus debet compleri et recognosci. Etenim certo certius Episcopi confluunt in Ordinarium Magisterium Ecclesiae. Idcirco Collegium Episcoporum aliquomodo et fructuose vivit etiam extra Concilium. Quod dici debet. Sollicitudinem Episcopos habere erga totam Ecclesiam eo ipso patet. Et hoc aliquomodo dicitur in hoc schemate. Officium sollicitudinis inducit, sicut omnia officia, responsabilitatem. Et hoc potest dici. Eatenus quatenus sunt in Collegio Aposto-

---

[3] Cf. pp. 1048-1049.
[4] Cf. pp. 1049-1050.
[5] Cf. p. 1040.
[6] Cf. p. 1041.

lorum, in Episcopis non moritur etiam auctoritas, qua tamen uti nequeunt in Ecclesiam nisi cum conditiones verificantur, quibus fiunt Collegium. Omnibus patet quod ad auctoritatem exercendam, eo quod ipsa parit ius et officia, condiciones in casu difficiliori modo verificantur.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: 1. Velim ut de notione episcopi tamquam successoris apostolorum sub auctoritate successoris Petri, de ipsa natura episcopatus, necnon de potestate magisterii quae inhaeret muneri episcopali, magis fuse et magis explicite in his capitibus tractaretur.

2. Placet doctrina exposita in Capite IV, de relationibus inter Primatum Romani Pontificis et Episcopatum, tamquam doctrina catholica tum ex Traditione divina tum ex necessitatibus intrinsecis unitatis Ecclesiae derivanda. Velim tamen ut mixta Commissio inter Commissionem Theologicam et Commissionem pro Ecclesia Orientali totam hanc materiam consideret.

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placent ambo schemata. Si videatur, tamen, novo studio subiici debere, integra, meo humili iudicio, manere debet doctrina in eis contenta, speciatim in articulis secundo et quarto, hoc est « De primatu et Episcopis » et « De Corpore Episcopali », capitis quarti.

Multa apparet difficultas, e contra, bonum est ut pluries citetur et extollatur Primatus Romani Pontificis.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: i. e. cum agatur de re magni momenti, magis elaborentur schemata et cum claritate magis fulgente, ita ut dubia omnia, in quantum potest, eliminentur; attamen attentis animadversionibus prolatis ab Em.mis Frings, Richaud, König, Döpfner, Alfrink.

De Episcopatu: Hoc solummodo notabo. In linea quarta paginae quartae [7] dicitur: « Praeterea Episcopus ordinatus ita charactere sacramentali ornatur, ... ». Clarius dicetur « Praeterea Episcopus consecratus ita charactere sacramentali *ordinis* ornatur, ... ». Tamen si illum sensum non habet textus, dentur explicationes in notula.

De Episcopis Residentialibus: Mihi placet schema istud de Episcopis. Bene enim, in mente pastorali, explicat sensum Episcopatus. Aliquas tamen modificationes proponam.

Quoad titulum: Propono ut titulus sit simpliciter « De Episcopis ». Et in notula dicatur quod agitur de Episcopis residentialibus. Etsi enim

[7] Cf. p. 1038.

numerosi sint, episcopi titulares sunt in statu exceptionali. Specificatio « residentialis » melius conveniret schemati disciplinari quam theologico.

Quoad articulum 1: Propono ut in linea prima paginae 5 [8] mutetur expressio « sub auctoritate Romani Pontificis ». Non quia non sit vera, sed quia haberi potest alia formulatio quae melius significet unitatem gubernii in Ecclesia. Formulam propono: « in unitate cum Romano Pontifice ».

In linea 14 paginae 6 [9] propono ut addantur aliqua verba. Dicatur « ... punire possunt, necnon aliquando debent, *etsi tamen magna cum prudentia et caritate* ». Sunt enim conditiones, maxime nostris in temporibus, ubi poenas ecclesiasticas dare saepe Ecclesiae et ipsi praevaricatori potius nocet quam adiuvat.

Quoad articulum 2: Propono ut primae lineae huius articuli modificentur ita ut expresse nexus indicetur inter potestatem iurisdictionis et potestatem ordinis. Formulationem sequentem propono: « *Etsi iurisdictio Episcopalis fundatur in ordinatione sacra,* tamen Episcopi iurisdictionem suam actualem *non ipsa consecratione,* sed, directe... etc. ».

Card. Gracias: Placet iuxta modum, attentis autem observationibus factis ab Em.mis Richaud, König, Döpfner.

Si mihi licet, haec pauca submittere velim.

a) Heri, multae opiniones, per longum et latum, allatae sunt. Non puto me competentem esse istas opiniones diiudicare. Tamen, putabam melius esse nunc ulteriores opiniones non audire, sed curare ut totum istud Schema iterum a peritis studeatur, sub luce opinionum iam allatarum. Hoc oeconomiam temporis adiuvaret, ulterioremque confusionem idearum evitaret.

b) Quamvis conceptus traditionales circa hoc Schema nobis optime sunt noti, verum est generalem exspectationem exhiberi ut hoc Schema « De Ecclesia » modo plus elaborato praesentetur. Ut nunc habetur, videtur nimis traditionale et ieiunum, ita ut id illis, qui multum exspectabant, ingratum fore puto.

c) Mihi in mentem venit Cardinalem Browne dixisse multas ex istis opiniones dignas esse ulterioris investigationis, sed ille etiam timuit ne aliquid certum et definitum ex ista investigatione sequatur.

d) Qui ultimo heri locutus est (ex ecclesia orientali) aliquam opinionem praesentavit quae mihi « progressiva » videtur. Ille affirmavit

---

[8] Cf. p. 1039.
[9] Cf. p. 1040.

suas considerationes in certis historiae factis fundari. Debemus videre quantum hae revera in historia sint fundatae.

Card. Montini: Placet primum Schema; alterum vero placet iuxta modum: scilicet ut ratio habeatur de his quae a Cardinalibus Richaud, König, Döpfner, Bea et a Rev.mo deputato a Patriarcha Maximo IV dicta sunt.

Detur exacta et ordinata doctrina de Episcopatu, uno schemate magis organico et completo. Hac de re Concilium silere nequit; expectatio enim totius Ecclesiae catholicae et fratrum dissidentium ad hoc maxime intendit argumentum.

Ne pigeat hunc coetum neve Concilium cras pavescat hanc pertractare doctrinam, quae illam de primatu et infallibilitate pontificia a Concilio Vaticano primo definitam integrat et coronat, et quasi de illa profluere patet. Celeberrima illa verba Sancti Gregorii Magni in schemate opportune nostrae memoriae revocata, nobis nunc lucem dent viamque ostendant, atque ex ore regnantis Pontificis prolata audiamus: « Meus honor est honor universalis Ecclesiae. Meus honor est fratrum meorum solidus vigor ».

Iura et officia sive Collegii Episcopalis adfirmare sive singulorum Episcoporum declarare nec potest detrahere auctoritati ac primatui Romani Pontificis, neque Illi quovis modo adversari, sed potius Illi maioris et evidentioris communionis cum Ecclesia gloriam et fulcimentum conferre, iuxta illud Sancti Ambrosii: « ubi Petrus, ibi Ecclesia ».

Votum denique Em.mi Card. Confalonieri magna mihi auctoritate pollere videtur; ideoque peculiari consideratione dignum.

Card. Cento: Placent iuxta modum: nempe iuxta observationes Em.morum Patrum ac Repraesentantis Patriarchae Melchitarum, quae omnes merentur ponderari. Schemata conferantur cum aliis organis competentibus, ita ut ad concordem textum perveniri possit.

Card. Godfrey: Placet primum Schema.

Caput IV placet iuxta modum: videlicet habita ratione animadversionum Eminentissimorum Patrum, et in particulari Em.morum Siri, Montini, Confalonieri.

Pagina octava [10] in base et pagina nona: [11] « Subsunt insuper ita supremae potestati Romani Pontificis, ut ipse actualem eorum iurisdictionem ordinariam ampliare vel restringere possit... ».

---

[10] Cf. p. 1040.

[11] Cf. p. 1040.

Et in base paginae tertiae decimae [12] et in pagina decima quarta: [13] « Omnes episcopi residentiales in pace cum Sede Apostolica viventes suo iure membra huius Corporis Episcoporum est, et nemo Episcoporum ad hoc Corpus pertinere potest, nisi directe vel indirecte a successore Petri, Capiti Corporis, in Collegium assumptus sit ».

His perpensis, videtur certum quod commissio a Domino nostro beato Petro facta confert plenam potestatem in universum gregem. « Pasce oves meas, pasce agnos meos ». Oves sunt episcopi, agni sunt alii subiecti.

Quomodo potest negari Petrum et eius successores Romanos Pontifices habere plenam potestatem habita ratione verborum Domini « Quodcumque solveris super terram erit solutum et in coelis, et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in coelis »?

Card. CONFALONIERI: Caput III: Placet, sed sollemniori modo praesentetur.

Caput IV: Placet iuxta modum: schema huius IV capitis bona utique continet, sed perfici debet, ratione habita animadversionum hinc inde a Venerabilibus Patribus prolatarum, quorum nomina omitto brevitatis causa.

Pauca etiam mihi verba permittantur. Quoad generalia imprimis observo, ut minimus coram Patribus loquens:

1) Doctrina fusius pertractetur, in luce Scripturae et Traditionis, et non tantum iuris, quia de re magni momenti agitur; ac ampliori et sollemniori modo praesentetur. Ipse Codex momentositatem innuit, cum, postquam de Supremo Pontificatu eique adnexis egerit, de Episcopatu eique adnexit loquitur, clarissime demonstrans utrumque Institutum fundamentale esse in constitutione Ecclesiae.

2) Fortasse utile erit ordinem invertere, priori loco loquendo de Collegio Episcopali, postea de Episcopis singillatim sumptis. Nam hic ordo scripturalis et historicus.

3) Quaedam particularia: *a*) Pag. 4 [14] linea 5 optime potestas Episcopi dicitur « propria »: ita omnino servetur. *b*) Pag. 5, [15] lineis 1 et 2, loco verborum « sub auctoritate Romani Pontificis » praeferatur formula a Codice adhibita (c. 108) « subordinate Romano Pontifici », quia potestas exercetur « cum » et « sub » Romano Pontifice.

Data occasione, liceat observare quod in Schematibus hucusque examinatis, nimis frequenter repetitur clausula « sub auctoritate etc. »,

---

[12] Cf. p. 1041.
[13] Cf. p. 1041.
[14] Cf. p. 1039.
[15] Cf. p. 1039.

quasi adsit anxietas de quodam imaginario incumbenti periculo insubordinationis, veluti ageretur de dyscolis filiis familiae vel de artificiali satellite qui per coelorum spatia effugere velit imperio eorum qui motum eius a terris dirigunt. Cur tantus defectus fiduciae? Utique, loco suo debito, clare affirmetur subordinatio, sed postea expedite procedatur fine inutilibus et non-sympathicis repetitionibus. Alioquin, idem semper dicendum esset quando loquitur de parochis, et de clero in genere, respective ad Episcopum: tunc nunquam finietur!

4) Pagina 8,[16] n. 2, in titulo dicitur « Primatus et Episcopi »: melius diceretur « Primatus et Episcopatus ».

Quoad iurisdictionem in hoc titulo. Certissime iurisdictio actualis, seu exercitium iurisdictionis, seu actualis applicatio potestatis iurisdictionis ad facta concreta — et proinde etiam eius diversi gradus exercitii — habetur missione iuridica, sive directe sive indirecte, a Petro eiusque Successore, ut Christi pro tota Ecclesia Vicario, cuius est Supremum Caput, saltem in fonte tribuenda; sed ipsa potestas qua talis non video cur timeatur clare et apertis verbis affirmari ut ex ipsa sacra ordinatione procedens: adest saltem, in enunciatione schematis, quidam pudor, ut ita dicam, super hanc rem.

Sed, si bene perlegatur ritus sacrae ordinationis et ipsum Praefatium, quod est forma longior totius eiusdem sacrae ordinationis, evidenter apparet quod potestas qua talis radicaliter ideoque substantialiter ipso ritu confertur: (v. g. episcopum oportet iudicare, interpretari — sint speciosi pedes eius ad evangelizandum pacem, ad evangelizandum bona tua... etc. — quodcumque ligaverit aut solverit — tribuas ei, Domine, cathedram episcopalem ad regendam Ecclesiam tuam et plebem sibi commissam; sis ei auctoritas, potestas, firmitas — accipe baculum etc. — accipe evangelium, etc. — [et in oratione finali:] « famulum tuum quem Ecclesiae tuae praeesse voluisti... »).

Quid amplius desideratur? Traditio (Scripturae adhaerens) est ergo apertissima et antiquissima.

Exercitium istius collatae a Deo potestatis utique silet, manet suspensum quoad concretam applicationem, quia in societate bene composita omnia sunt iuridice exsequenda, sicut ordo ipse postulat, simul cum expressa voluntate Christi de primatu Petri eiusque Successorum; sed de originaria existentia ipsius episcopalis potestatis nulla dubitatio adesse potest.

Ergo, quod verum est, apertis verbis dicat Ecclesia docens, ne libri et privati doctores dictitent fluctuando, nescio quodam timore aut pu-

---

[16] Cf. p. 1040.

dore perculsi. De cetero, si talis radicalis potestas non affirmetur, timeo ut tandem aliquando aliquis dicere possit quod omnino actum est de ipso exercitio potestatis Episcoporum, sive considerentur ut singuli, sive ut Conlegium, sive quoad rationem ad totam Ecclesiam ut dispersi et ut congregati.

Ergo doctrina Ecclesiae in hoc n. 2 apertius et loculentius et sine ulla dubitatione enunciari debet, ea claritate, ea amplitudine, ea firmitate uti factum est in Constitutione de Primatu.

5) Pagina 9,[17] linea 1, ex iis quae dixi, melius scriberetur: « ... ut ipsum exercitium eorum actualis iurisdictionis ordinariae... ». Ac decet etiam adiungere « ... in bonum reale animarum, et habita ratione ordinationis Domini nostri Iesu Christi ».

6) Pagina 12,[18] primis lineis: Schema explicet etiam per verbum aliquod positivum et expressivum, et non tantum per negationem et per circumlocutionem, quid sit illa sollicitudo Episcoporum de qua agitur. Nempe (dicam ut exemplum): « ... tamen pro universa Ecclesia ea sollicitudine tenentur, quae quidem potestas iurisdictionis proprie non est, sed soliditatis robur, et summopere confert ad Ecclesiae universalis emolumentum... ».

Recolo Summos Pontifices nostri temporis saepe saepius in sermonibus et documentis ad hanc sollicitudinem Episcoporum appellasse; et Pium XI, cui certo auctoritas et imperium non defuit, non una vice nota verba S. Cypriani citasse. Legantur tria grandia volumina de sermonibus Pii XI ab Editrice « S.E.I. » nuper publicata.

7) Pagina 13,[19] linea 6 et sqq. Utique potestas Collegii Episcopalis exercetur (in Concilio) modo extraordinario. Sed oportet edicere item claris verbis quod (in Concilio) potestas Collegii Episcopalis est ordinaria et propria, in extraordinariis adiunctis exercenda, sed vere ratione officii iuxta ordinationem a Christo Domino toti Conlegio conlati. Extra Concilium potestas silet sed subsistit.

8) Pagina 14.[20] Bene non intelligo verba « ... in Collegium assumptus sit ». Potius simpliciter dicerem: « ... in pace cum Sede Apostolica viventes suo iure (notetur hoc quod iam affirmatur: suo iure) membra huius Collegii Episcoporum sunt, cum Successore Petri, Capite Collegii, coniuncti ».

9) De cetero, firma veritate, cum caritate etiam omnia fiant, ne inconsutilis Domini tunica iterum dividatur: Mentalitatem Fratrum no-

[17] Cf. p. 1040.
[18] Cf. p. 1040.
[19] Cf. p. 1041.
[20] Cf. p. 1041.

strorum Orientalium intelligamus. Per millennium res cum Occidente tractaverunt collegialiter fere semper, et mos iste apud ipsos talis manet.

In Occidente, post fractionem unitatis, ergo in secundo millennio, res aliter se habuit, et exercitium Primatus ampliori modo effloruit. (Loquor de exercitio; quia doctrina in tuto est et omnino indiscutibilis, etiam apud Orientales, ut loculentissime eruitur ex eorum Patribus, et ut tandem aliquando sollemniter definita est a Concilio Oecumenico Vaticano Primo). Substantia manet, formae transeunt. His prae oculis habitis, fraterno animo et sincera caritate progrediamur.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum uterque schema secundum quod dixi et scripsi sicut in foliis adnexis.[21]

Card. KÖNIG: Caput III: Placet.[22]

Caput IV: Placet iuxta modum: Quaeritur, cur in schemate nihil dicatur de territorio, scilicet dioecesi cui episcopus praeest, quale est territorium quod exigit episcopum et non simplicem sacerdotem uti administratorem.

Ad pag. 8,[23] num. 2, exponuntur ea quae iam ex Concilio Vaticano primo nota sunt de subiectione episcoporum sub Romano Pontifice, eiusque potestate universali. De hoc in Ecclesia catholica non disputatur. Secundum meam humilem sententiam deberet agi non tantum de subiectione episcoporum sed etiam de indole collegii apostolorum, de mutua connexione huius collegii cum Petro et quomodo singulae Ecclesiae tamquam membra unius Ecclesiae oriuntur; deinde esset explicandum momentum positivum episcopatus, non tantum eius existentia, sed etiam eius natura iuris divini. De his iam plura inveniuntur in epistola Leonis XIII, quae citatur sub nota 11, pag. 10.[24]

Ad mentem votorum Cardd. Siri, Léger, Montini, et ad mentem litterarum Patriarchae Maximos IV.

Card. DÖPFNER: Caput III: Placet iuxta modum. Cf. folium adnexum.[25]

Caput IV: Non placet: ratione habita eorum quae dicta sunt a Cardd. Richaud, König et Bea et Patriarcha Maximos. Schema retractetur funditus una cum Secretariatu ad unionem christianorum fovendam. Cf. folium adnexum.[26]

---

[21] Cf. pp. 1050-1053.
[22] Cf. pp. 1053-1055.
[23] Cf. p. 1040.
[24] Cf. p. 1045.
[25] Cf. pp. 1055-1056.
[26] Cf. pp. 1056-1058.

Card. MEYER: Caput III: Placet.

Caput IV: Placet iuxta modum, praesertim secundum dicta Eminentissimorum Card. Siri et Card. Montini.

Card. ALFRINK: Caput III: Placet.[27]

Cap. IV: *De Episcopis Residentialibus*: Non placet.

Ratio est quod hoc schema — opinionem alicuius scholae theologicae determinatae sequens, quae non videtur esse opinio communis theologorum neque Episcoporum — de potestate Collegii Episcoporum magis negative quam positive tractat et quod Concilium non debet opinionem alicuius scholae proclamare.

Omnibus notum est quod iam in Concilio Vaticani I de hac quaestione disputaverunt Patres et quod — si Concilium non intempestive interruptum fuisset — constitutio de Ecclesia etiam locuta fuisset de Collegio Episcoporum.

Documenta autem Concilii Vaticani I diversa habent quae initium esse possent ulterioris declarationis positivae Vaticani II.

Duas citationes afferre liceat:

Prima citatio est ex schemate constitutionis quod pro Concilio Vaticano I praeparaverat P. Kleutgens S. I. ubi legitur: « Dubitari non potest quin episcopi in *docenda* et *gubernanda universa* Ecclesia partem aliquam habeant ». Et alia citatio est ex oratione quam habuit Episcopus Zinelli, membrum Deputationis de Fide, quam orationem fecit nomine ipsius Deputationis — citatio partim heri iam facta est ab Em.mo Döpfner — dicit Episcopus Zinelli, i. e. Deputatio de Fide ipsa, quae sequuntur: « Concedimus libenter ... in episcopis coniunctim cum suo capite *supremam* inesse *et plenam* ecclesiasticam *potestatem* in fideles *omnes*.

Et prosequitur Episcopus Zinelli: « Igitur episcopi congregati cum capite in Concilio oecumenico quo in casu totam ecclesiam repraesentant *aut dispersi* sed cum capite quo in casu sunt ipsa ecclesia, *vere plenam potestatem habent* ». Et omnia haec ex institutione divina.

Sed nunc oritur quaestio quam nisi cum maxima reverentia quae nos decet erga Sanctam Sedem et cum maxima haesitatione profero, — sed proferenda videtur.

Si ex divina institutione res sic se habent, quaeri potest annon esset consentaneum Collegium Episcoporum saepius quovis modo adhibere et convocare ad suam plenam et supremam potestatem « in docenda et gubernanda universa Ecclesia » simul cum Capite exercendam, ad res universales Ecclesiae diiudicandas.

---

[27] Cf. p. 1058.

Ad hanc quaestionem quam humillime et cum omni reverentia profero, Concilium non potest dare responsum. Solus Pontifex Supremus hoc responsum dare potest.

Concilium, i. e. Episcopi cum Supremo Pontifice, solummodo potest statuere plenam et supremam potestatem, quam Collegium Episcoporum ex divina institutione habet « in docenda et gubernanda Ecclesia » et quam utique habet solummodo simul cum Supremo Pontifice.

Et quia schema nobis propositum hoc nullomodo facit, ideo meum votum est: Omnino non placet.

Card. SANTOS: Caput III: Placet.

Caput IV: Placet iuxta modum: habita ratione eorum quae ab Em.mis Patribus observata fuerunt: in particulari ad mentem Em.morum Cardinalium Frings et Siri.

Card. RUGAMBWA: Placet iuxta modum, iuxta observationes Eminentissimorum Patrum Cardinalium. Attamen non obstantibus his observationibus, requiritur adhuc profundius studium, ut retulit Patriarcha Melchitarum.

Card. RITTER: Placet.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Utrumque Schema placet. In nova tamen redactione eae attendantur vel perpendantur animadversiones ab Em.mis Patribus peractae, quia materia exposita his in schematibus, ut patet, magis momentosa est et, ut videtur, accuratius debet pertractari antequam Concilio tradatur ad vitandas in illo, quantum fieri possit, longissimas discussiones.

Card. COUSSA: Placet Cap. III. Placet iuxta modum Cap. IV. Profundiori studio subiicienda est habitudo potestatis propriae et ordinariae collegii Episcoporum ad supremam, propriam, ordinariam Romani Pontificis potestatem, attentis animadversionibus scite et sapienter a Patribus factis. Can. 228 § 1 *C.I.C.* Concilio Oecumenico agnoscit potestatem supremam et universalem, non autem plenam, in Ecclesiam.

In schemate vix invenitur vestigium Patrum et Doctorum. Gaudio affectus sum legens nomen S. Ignatii Episcopi et M.; sed Concilia Oecumenica niti solent sententiis Patrum et Doctorum praeter quam illis S. Scripturae.

Schema se exhibere videtur potius ut praelectio Magistri quam ut Concilii Oecumenici magisterium.

In particulari, corrigenda videtur dictio (pag. 11,[28] lin. 11): « ... non

[28] Cf. p. 1040.

habent nisi *ex collatione* Romani Pontificis... ». Constat enim ex iuris historia synodos provinciales, regionales et plenarias potestatem ordinariam et propriam nactas esse iure consuetudinario h. e. consuetudinibus debitis condicionibus praeditis, quas inter eminet *legalis consensus* competentis ecclesiasticae auctoritatis. Iamvero, de potestate quaesita iure consuetudinario non recte diceretur eandem *concessam* esse ab auctoritate ecclesiastica competenti sed ab eadem potius *agnitam.* Qua dictione utitur Codex I. C. Orientalis in analogis casibus (v. g. in Motu Proprio *Cleri sanctitati,* diei 2 iunii 1957, cc. 315, 324).

Pag. 13,[29] linea 7 « *modo extraordinario* »: melius, ut videtur, diceretur « ad normam iuris ». Adiuncta mutantur et exercitium potestatis frequentius fieri possit. « Ex iussu solius capitis et ad nutum exclusivum eiusdem... » (ib.): haec expressio sustineri non potest. De primis oecumenicis conciliis et de synodis localibus primaevae Ecclesiae non *iussu* nec *ad* nutum supremae auctoritatis celebrata fuisse et auctoritatem obtinuisse et exercuisse: tacito vel legali consensu Romani Pontificis saepe id locum habuit, uti iam adnotavi supra agens de ortu potestatis iure consuetudinario. Salvo...

Card. SUENENS: Placet 1um schema. Placet iuxta modum alterum schema, secundum dicta Cardinalium Richaud, Döpfner, Alfrink, Bea et Patriarchae Maximi IV. Opportunum esset clarius in luce ponere collegialitatem episcopatus et quidem non in fine sed in initio schematis. Utiliter componeretur hoc schema cum schemate « De cura animarum », ubi in prooemio optima dicta sunt de munere episcopi. Utiliter etiam componeretur hoc schema cum schemate « De facultatibus episcoporum » in Ecclesiis Orientalibus, ubi eadem materia, etsi breviter, tractatur.

Card. DI JORIO: Placet iuxta modum utrumque schema, attentis tamen iis quae ab Em.mo Relatore exposita sunt necnon ab aliis Rev.mis Patribus, quae profundius examinanda videntur.

Card. JULLIEN: Placent iuxta modum, id est, iuxta iuste animadversa a Patribus, in melius redigantur; praesertim in pagina 8 [30] et in fine capitis IV, de iure divino Summi Pontificis instituendi Episcopos omnes, quamvis hoc iure nonnisi paulatim, iuxta adiuncta historica, directe Summus Pontifex usus sit.

In capite IV, pagina 12,[31] linn. 1 et 2, plane probatur dictio « pro universa Ecclesia ea sollicitudine tenentur ».

---

[29] Cf. p. 1041.
[30] Cf. p. 1040.
[31] Cf. p. 1040.

Ubi enim schema loquitur de singulis episcopis, haud vellem ut constitutio conciliaris dogmatica et iuridica utatur verbis « responsabilitate », « responsabilitate in solidum ». Nam, uti iam dictum est, singuli episcopi non sunt *sponsores* ceterorum episcoporum; seu singuli non tenentur de ratione agendi aut non agendi ceterorum. Secus ius haberent interveniendi in illa ceterorum ratione agendi.

Card. HEARD: Ambo schemata placent; quoad secundum, habita ratione observationum Em.mi Siri.

Card. BEA: Caput III: Placet iuxta modum:[32] ratione habita animadversionum Em.morum Patrum, maxime Card. Browne.

Caput IV: Non placet. Schema ex integro reformetur a Commissione mixta (Comm. Theol., Comm. pro Eccl. Orientali et Secretariatus pro Unione), ratione habita animadversionum Em.morum Cardd. Liénart, Richaud, König, Alfrink, Confalonieri et B.mi Patriarchae Maximi IV. Titulus Capitis sit « De Episcopis » simpliciter. Quaestio huius Schematis nimis gravis est quam ut studio non maxime profundo et solido absolvi possit, adhibitis documentis biblicis, patristicis et traditionis historicae.

Card. BROWNE: Capita III et IV placent iuxta modum, secundum quaedam quae scripto adiungo.[33]

Quoad Cap. IV, par. 3: Item noto omnes Episcopos habere debere responsabilitatem et sollicitudinem pro universa Ecclesia, sed non video in quo consistere posset *iurisdictio Collegii Episcoporum,* etiam sub Romano Pontifice, extra Concilium Oecumenicum. In Cap. IV, pag. 14,[34] lineae 3-5 absolute loquendo essentiales non essent. Si retineantur loco *directe* et *indirecte* ponatur *explicite* et *implicite.* Omni diligentia considerentur ea quae prolata sunt ab Episcopo repraesentante Patriarcham Melchitarum.

Cap. III: in pag. 4,[35] linn. 10-11, dicerem *hierarchia Ordinis* scil.: « ... Episcopos etiam vi Sacramenti suscepti presbyteris *hierarchia Ordinis* superiores esse ». (Per accidens saltem potest aliter esse in hierarchia iurisdictionis).

In eadem pagina, linn. 18-21, nova quaedam redactio videtur necessaria. Simplex enim presbyter in ordine Religiosorum potest habere iurisdictionem sine speciali collatione R. Pontificis. Immo simplex presbyter posset eligi Romanus Pontifex et acquirere ipso facto iurisdictionem in totam Ecclesiam.

---

[32] Cf. p. 1058.
[33] Cf. pp. 1058-1059.
[34] Cf. p. 1041.
[35] Cf. p. 1038.

Card. ALBAREDA: Ambo schemata placent. Curetur tamen, quantum fieri potest, ut diversae sententiae ita componantur, competentibus commissionibus auditis, ut non tam contradictoriae appareant inter se in re tanti momenti.

Beat. GORI: Placet iuxta modum utrumque schema (Cap. III et IV de Ecclesia), attentis iis quae dicta sunt a Patribus heri et hodie quoad revisionem et reformationem Cap. IV.

Beat. CHEIKHO: Placet iuxta modum: utile videtur si sermo fiat in hac Constitutione, specialiter de Summo Pontifice eiusque Primatu in Ecclesia, de Concilio Oecumenico, de Episcopatu, de Presbyteratu et de Ministris, ut ostendatur omnibus christianis fides Catholica.

Exc. FELICI: Utrumque schema placet iuxta modum expositum ab Em.mis Cardinalibus Siri, Coussa, Browne.

Exc. O'CONNOR: Placet ad utrumque; fortasse opportunum erit si de Episcoporum statu perfectionis acquisitae aliquid innuatur, atque si doctrina theologica de Conciliis Oecumenicis uberius illustretur.

Exc. CHÁVEZ Y GONZÁLEZ: Primum Schema placet.
Cap. IV: Placet iuxta modum: secundum dicta Eminentissimorum Patrum.

Exc. SILVA SANTIAGO: Cap. III: Mihi placet.
Caput IV: Placet iuxta modum: id est praecipue iuxta votum Em.mi Card. Siri, et cum quibusdam animadversionibus Em.mi Card. Confalonieri et cum consiliis Em.morum Cardd. Browne et Coussa.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: nempe, iuxta animadversiones, speciatim prolatas ab Em.mis Richaud, König, Döpfner, Alfrink et a Delegato Beatitudinis Melkitarum, necnon ab Em.mo Confalonieri; prae oculis habeantur sententiae Sanctorum Patrum et Doctorum, doctrina theologica et traditiones historicae.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: i. e. Perpensis observationibus a Patribus factis, praesertim ab Em.mis Cardd. Richaud, König, Bea, Confalonieri et Excellentissimo Delegato B.mi Patriarchae Melchitarum, et secundum adnexa.
De Episcopis Residentialibus. - Pag. 8,[36] n. 2: Secundum hic dicta iurisdictio episcopalis similis esset iurisdictioni parochi i. e. sicut parochus non per ipsam ordinationem sacerdotalem sed per mandatum epi-

[36] Cf. p. 1040.

scopi habet iurisdictionem ita episcopus non per consecrationem episcopalem sed per mandatum Romani Pontificis tantum haberet iurisdictionem. Sed est de fide quod potestas episcopalis est immediate a Deo collata. Unde videtur esse aliqua confusio sat gravis.

Res ergo accuratius consideranda est. De facto autem secundum traditionem in Ecclesia permanentem, dum sacerdos non ordinatur intuitu paroeciae, episcopus semper consecratur intuitu dioecesis, debet saltem esse titularis alicuius dioecesis. Aliis verbis, non datur consecratio episcopalis sine dioecesi. Talis praxis Ecclesiae debet habere aliquod fundamentum doctrinale de Episcopatu cuius potestas omnino differt in origine a potestate parochi.

Humili meo iudicio, res sequenti modo declaranda est:

1. Potestas episcopalis (sicut etiam parochi) est duplex, potestas ordinis et potestas iurisdictionis.

2. Potestas ordinis est directe a Christo qui est caput invisibile Ecclesiae. Ita tam in Episcopatu quam in Sacerdotio.

3. Potestas autem iurisdictionis: in Episcopatu cum sit ex divina institutione est etiam directe ab ipso Christo, quia « posuit Spiritus Sanctus Episcopos *regere* Ecclesiam Dei; in parocho autem (cum officium non sit ex divina ordinatione) est mediante episcopo.

4. Romanus autem Pontifex, non potest radicaliter tollere potestatem immediate a Christo datam episcopis. Sed in quantum est caput visibile Ecclesiae habet potestatem eamdem restringendi sed aliter et aliter.

5. Potestas ordinis ita tantum restringi potest ut exercitium potestatis esset illicitum sed actus ipsius exercitii semper validus.

6. Potestas autem iurisdictionis ita restringi potest ut exercitium sit tam illicitum quam invalidum.

7. Aliis verbis potestas iurisdictionis episcopi pendet directe a Christo, non vero a Romano Pontifice. Sed Romanus Pontifex cum habet plenam potestatem in regimine Ecclesiae, sicut capitis super corpus, potest eam etiam ita ligare ut omnino non posset exerceri ab episcopo, prout de facto fit relate ad episcopos titulares.

Exc. McKeefry: Caput III: Placet.

Caput IV: Placet iuxta modum: secundum animadversiones Eminentissimorum Cardd. Confalonieri et Browne.

Exc. Lefebvre: Placet. Attamen si quae dicta sunt placent, videtur mihi quod omittitur *gravissima quaestio* de episcopis residentialibus relate:

— ad Concilia particularia;

— ad Conferentias generales Episcoporum unius nationis;

— ad Conferentias speciales, sicut coetum Cardinalium et Archiepiscoporum in Gallia;
quia in gravi periculo est hodie auctoritas et magisterium Episcoporum: omnia determinantur ab externo!

Et est grave periculum erga Sanctam Sedem: restauratio episcopatus nationalis et gallicanismus.

Exc. HURLEY: Caput III: Placet.

Caput IV: Placet iuxta modum: ratione habita eorum quae ab Eminentissimis Cardinalibus Richaud, Confalonieri, König, Döpfner, Alfrink, Bea et a Patriarcha Maximo IV dicta sunt; attentis etiam iis quae in scripto adnexo sunt.

Caput IV: *De Episcopis Residentialibus.* - Quaestio de potestate episcoporum aliquomodo similem habet difficultatem ac quaestio de matrimonio. Si hae quaestiones nonnisi vel quasi exclusive iuridice considerantur, oritur ille minimismus iuridicus, de quo in sessione diei 6[ae] huius mensis quaesti sunt nonnulli patres relate ad matrimonium et de quo heri et hodie quaesti sunt relate ad episcopatum. Si consideratur quid sponsi in matrimonio et episcopi in regenda Ecclesia de facto experiuntur, melius intelliguntur matrimonii realitas et dignitas ac momentum episcopatus... Ad mentem ergo Em.morum Cardinalium Richaud, König, Bea et Confalonieri, consulo ut tractatio de episcopatu modo magis concreto et totali fiat. Quidam existentialismus sanus necessarius est ad minimismum iuridicum corrigendum et ad meliorem et pleniorem rerum intelligentiam consequendam. Consideratio iuridica ossa describit, non autem totum corpus. Nemo autem vult ossa in matrimonio ducere vel mitra ornari ad dioecesim regendam.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: secundum animadversiones Eminentissimorum Confalonieri, Richaud, König, Döpfner et Bea et etiam Beatissimi Patriarchae Melchitarum Maximi IV.

Magis utatur, in nova redactione, textibus Librorum Sacrorum et Sanctorum Patrum. Unio collegialis Episcoporum cum Papa et sub auctoritate Papae magis eluceatur et doceatur.

Optarem ut quaestio difficilis de ordinatione sacerdotali olim a presbyteris forte data, in notis explanetur.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: Schema reformetur iuxta dicta Em.morum PP. Cardinalium Richaud, König, Döpfner et Bea, ac dicta nomine Beatissimi Patriarchae Maximi IV.

Exc. BAZIN: Caput III: Placet.

Caput IV: Placet iuxta modum: recognoscatur hoc schema, atten-

tis animadversionibus Em.morum Cardd. Richaud, König, Döpfner, Alfrink, Confalonieri, Browne et Patriarchae Maximi.

Exc. BERNARD: Placent iuxta modum duo capita, scilicet attentis observationibus Eminentissimorum Patrum Richaud, Döpfner, Alfrink, Confalonieri et delegati Beatissimi Patriarchae Maximi IV, ita ut reiecta quadam anxietate, capita fiant ampliora et solemniora et doctrina de corpore episcopali penitus excussa sit lumine Scripturae et Traditionis.

Exc. YAGO: Caput III: Placet.
Caput IV: Non placet. Schema reformetur et perficiatur, attentis animadversionibus tam gravibus a Patribus factis, praesertim a Patriarcha Melkitarum.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum utrumque schema in votis Patriarchae Melchitarum et Eminentissimorum Cardinalium Richaud, Liénart, Bea.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum utrumque schema, iuxta animadversiones factas a Patribus.

Exc. BENGSCH: Caput III: Placet.
Caput IV: Non placet. Doctrinae enim de auctoritate et infallibilitate Romani Pontificis — quae est nobilis pars doctrinae de Ecclesia — clare solemniterque in Concilio Vaticano I proclamatae sunt. Schema propositum aequale complementum aut condignam partem aut sanam evolutionem meo humili iudicio praebere non potest.

Exc. VERWIMP: Primum schema placet. Secundum placet iuxta modum: iuxta animadversiones factas ab Eminentissimis Dominis Richaud, König, Döpfner et ratione habita de eis quae dicta sunt a Reverendissimo Delegato Patriarchae Ecclesiae Melchitarum.

Exc. JELMINI: Placet.

Exc. SUHR: Caput III: Placet.
Caput IV: Placet iuxta modum: Schema reformandum est secundum animdaversiones Em.morum Cardd. Confalonieri, Richaud, König, Döpfner, Alfrink et Patriarchae Melchitarum.

Rev. GUT: Placet schema primum.
Caput IV placet iuxta modum: sed emendetur et perficiatur secundum sapienter dicta a Patribus.

Rev. Sépinski: Caput III placet: ad pag. 4,[37] linn. 6-8, dicatur: « Nec unquam potestatem ministros Ecclesiae ordinandi amittere possit ».

De Episcopis Residentialibus. - Placet iuxta modum: i. e. denuo redigatur schema ratione habita animadversionum Patrum.

Adhaereo iis quae luculenter exposuit Em.mus Cardinalis Richaud quoad Vicarios Apostolicos.

Recognoscatur n. 2 schematis, pp. 8-9,[38] ante oculos habitis in quantum fieri possit iis quae communicavit Beatissimus Maximus IV, Patriarcha Melchitarum.

Item recognoscantur in serenitate nn. 3 et 4 schematis, pp. 10-14,[39] praesertim pag. 13,[40] linn. 6-9, ratione habita eorum quae heri exposuerunt Em.mi Cardinales Richaud, König, Döpfner et quae communicanda tradidit Beatissimus Patriarcha Melchitarum; ratione habita etiam eorum quae hodie exposuit Em.mus Card. Confalonieri.

Adiungere mihi liceat animadversionem particularem: Si hoc schema « De Episcopis » in Concilio tractabitur, forsitan opportunum erit, si tempus permiserit, studio severo subiiciendi has duas quaestiones nondum a theologis absolute solutas:

1) Quomodo a saeculo II ad saeculum IX in 34 casibus simplices diaconi consecrati sint episcopi sine praecedenti ordinatione sacerdotali?

2) Quomodo saeculo XV abbates, dignitate episcopali non insigniti, sed speciali facultate apostolica praediti, sacerdotes ad dignitatem episcopalem evehere potuerint? (Cf. Bernardo Bartmann-Natale Bussi, *Teologia Dogmatica,* vol. III, V edit., pp. 351 et 360).

N. B.: Ad pag. 5,[41] nota 4, linea antepaenultima: corrigatur « infra fines *suarum* dioecesium ».

Rev. Janssens: Caput III placet. Omittatur pag. 4, lin. 7: « potestatem valide conferendi Sacramentum Confirmationis ».

Caput IV placet iuxta modum: profundiori studio subiicatur in collaboratione cum aliis commissionibus competentibus.

---

[37] Cf. p. 1038.
[38] Cf. p. 1040.
[39] Cf. pp. 1040-1041.
[40] Cf. p. 1041.
[41] Cf. p. 1042.

XI

DE ECCLESIA

Pars Prima

(Sexta Congregatio: 9 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE THEOLOGICA

Caput 5

DE STATIBUS EVANGELICAE ADQUIRENDAE PERFECTIONIS

1. [*De consiliis evangelicis*]. Pastor magnus ovium Dominus Christus Iesus (cf. *Hebr.* 13, 20) Ecclesiam suam non modo salutaribus praeceptis communivit, quibus servatis credentibus in se omnibus ostium pateret salutis (cf. *Mt.* 19, 17-19), verum etiam consiliis instruxit sanctissimis, ut volentibus via praeberetur expeditior atque tutior ad impletionem caritatis, quae divinae est plenitudo legis (cf. *Rom.* 13, 10). Properante itaque vitae suae exitu, exemplo aperta etiam adiunxit invitationis verba, ut, qui voluissent Ipsum perfectius imitari, sine proprio viverent (cf. *Mt.* 19, 21; *Mc.* 10, 21; *Lc.* 18, 22) et in castitate (cf. *Mt.* 19, 11-12), ac, sicut iam antiquitus intellexit et adprobavit Ecclesia, oboedientiam Eius ad Patrem (cf. *Io.* 6, 38; *Phil.* 2, 8) strictius sub constituta auctoritate prosequerentur.

Ne autem consilia haec oboedientiae, paupertatis et castitatis, a sanctis etiam Apostolis atque Patribus verbo et exemplo commendata, irrita manerent, invitationi addidit Dominus et gratiam, qua operante omnibus Ecclesiae aetatibus utriusque sexus fideles illa, sive ex parte sive ex toto, generoso animo amplexi atque fideliter secuti sunt. Horumque ideo vita multum contulit ut sanctitatis nota, qua divinus Conditor Ecclesiam suam voluit esse insignitam, perpetuo auctoque in dies splendore ante oculos omnium emicaret et colluceret.[1]

Idcirco sancta Synodus consilia haec eorumque exercitium originis esse divinae docet, eorum observationem enixe commendat, hancque inter elementa notae sanctitatis Ecclesiae constitutiva adnumerat.

2. [*De momento statuum perfectionis in Ecclesia*]. Sancta siquidem Ecclesia, in omnibus bonis inexhauste foecunda, consiliorum evangelicorum observatione indesinenter effulget. Spiritus Sancti namque gratia fideles urgere numquam desistit ut et vitam supernae Ierusalem, quantum in carne possibile sit, inchoatam ducant, et propinquiorem Christi imitationem prosequantur, qua ipsorum et apostolatus roboretur et meritum geminetur. Quo factum est ut, eodem Spiritu Christi impellente, paulatim ex germine divi-

nitus dato variae vivendi formae ad illam perfectionem assequendam exortae sint veluti arbor mirabiliter in vinea Domini ramificata. Cum enim consilia evangelica necessario coniuncta sint cum imitatione Christi atque a curis saecularibus efficaciter animum liberent, eos prae aliis ad suam observationem attrahunt qui, sive labore apostolico, sive operibus misericordiae spiritualis et corporalis, sive oratione et contemplatione, etiam in vita ducenda communi, vitam Salvatoris in sese exprimere cupiunt.

Haec autem consiliorum via, cum ad perfectionem caritatis in Deum et proximum ordinetur,[2] muneri Ecclesiae intime cohaeret, quod in eo est ut Deus hominibus donetur hominesque Deo reddantur suo. Quapropter quisque suo modo missioni Ecclesiae salvificae prodest, quacumque in forma evangelicae perfectioni adquirendae intendat.

Meminerint ergo omnes ad perfectionem evangelicam peculiariter vocati suum esse officium ut per ipsos Ecclesia revera Christum quodammodo commonstret vel in monte contemplantem, vel concionantem ad populos, vel sanantem aegros et saucios, ac peccatores ad frugem bonam convertentem, vel denique bene facientem omnibus.[3] Unusquisque ideo sedulo curet ut in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat atque magis ac magis excellat.

3. [*De positione statuum perfectionis in Ecclesia*]. Ut autem observationem evangelicorum consiliorum tamquam rem sibi propriam[4] etiam publice sibi assumeret modoque adspectabiliore commonstraret, provida mater Ecclesia, motiones Sancti Spiritus assidue secundans, leges pro summa auctoritate ipsa tulit vel ab eminentibus viris ac feminis propositas probavit, quarum sectatores ideo statum perfectionis adquirendae constituerent electamque portionem mystici Corporis Christi.[5]

1) Status perfectionis proprie non est intermedium quoddam inter clericalem et laicalem condicionem, sed utrique potest esse communis. Eo autem magis evangelicorum consiliorum observatio ab Ecclesia honoratur, quo intimior atque firmior fiat cum Deo et Iesu Christo communio. Quare de se Ecclesia hanc observationem magis aestimat, atque honorat ex voto quam ex promissione, cum ligamine perpetuo quam cum vinculo temporali assumptam.[6] Dispari enim hac intensitate quis et conformis fit imagini Christi oboedientis, pauperis, virginis, ipsique sanctae Ecclesiae assimilatur utpote Christo sponso suo intime et indissolubiliter coniunctae cunctisque gentibus ad patriam peregrinantibus portui salutis conspicuo. Haec autem conformitas cum Christo, qui homo etiam perfectissimus fuit, atque assimilatio Ecclesiae suae sanctae, quae societas est non modo humana verum etiam et divina, sat superque ostendunt statum perfectionis, nedum personae humanae profectui obstare, immo summopere eidem prodesse.

Propterea Sancta Synodus damnat ac reprobat illorum sententias, qui affirmare contendunt eo magis eminere consiliorum evangelicorum observationem quo minus assumitur coram Deo et Ecclesia obligatio; aut statum perfectionis efformationem personalitatis impedire vel minuere.

2) Cum autem ad unam sacram hierarchiam spectet adprobare et in-

vigilare qua ratione vita perfectioni dicata ducenda sit apteque componenda,[7] omnia idcirco instituta ad eam sectandam passim erecta, ut crescant ac floreant semper et ubique invigilantiae et auctoritati Ecclesiae subesse debent. Ad hoc et quo melius necessitatibus totius dominici gregis provideatur, Romanus Pontifex, ratione sui in universam Ecclesiam primatus, quin principiis constitutionis divinitus Ecclesiae datae ullatenus officiat, quodcumque perfectionis institutum ac sodales singulos ab Episcoporum iurisdictione subtrahere sibique immediate subiicere potest.[8] Omnes autem, iuxta mentem ipsius Romani Pontificis atque legum proprii instituti mensuram, suo etiam Episcopo subesse debent, ut ita officium ecclesiasticum ex peculiari suae vitae forma defluens adimpleant, quod in eo est ut sacrae hierarchiae propinquiores sint adiutores in regno Christi provehendo ac stabiliendo atque cetera Ecclesiae membra omni nisu ad legem Domini impigre sectandam trahant.

Ideo Sancta Synodus singulos ad perfectionem evangelicam peculiariter vocatos adhortatur ut factis illud divi Pauli sine intermissione repetere valeant: « Imitatores mei estote, fratres, et observate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram » (*Phil.* 3, 17), ita ut ipsorum opera ad maiorem Dei gloriam conferant, odorque vitae delectamentum sit Ecclesiae Christi.

NOTAE

1 Cf. apparatum Schema Constitutionis dogmaticae *De Ecclesia Christi,* Conc. Vat. I, cap. XV, adnot. 48: *Coll. Lac.,* t. VII, 628 *c.*

PIUS XI, Encycl. *Quas primas,* 11 dec. 1925: *A.A.S.,* 17 (1925), p. 609.

2 Cf. S. THOMAS, *Summa Theol.,* II-II, q. 188, a. 2.

S. BONAVENTURA, *Apologia pauperum,* c. 3, 3 (ed. *Ad Claras Aquas,* t. VIII, 1898, p. 245 *a*).

3 Cf. PIUS XII, Encycl. *Mystici Corporis,* 29 iun. 1943: *A.A.S.,* 35 (1943), pp. 214-215.

4 Cf. apparatum Schema Constitutionis dogmaticae *De Ecclesia Christi,* Conc. Vat. I, cap. XV, adnot. 48: *Coll. Lac.,* t. VII, 628 *c.*

5 Cf. LEO XIII, Epist. *Au milieu des consolations,* 23 dec. 1900: *A.S.S.,* 33 (1900-01), p. 355 ss.

PIUS XII, Alloc. *Sous la maternelle protection,* 9 dec. 1957: *A.A.S.,* 50 (1958), p. 37.

6 Alii adiungere volunt: « publice quam etiam privatim ».

7 Cf. PIUS XII, Const. Apost. *Provida Mater,* 2 februarii 1947: *A.A.S.,* 39 (1947), p. 114.

8 Cf. LEO XIII, Const. Apost. *Romanos Pontifices,* 8 maii 1881: *A.S.S.,* 13 (1880), p. 483.

PIUS XII, Alloc. *Annus sacer,* 8 dec. 1950: *A.A.S.,* 43 (1951), p. 28 s.

CAPUT 6

DE LAICIS

1. [*Principium*]. « Pastor aeternus et episcopus animarum nostrarum, ut salutiferum redemptionis opus perenne redderet, sanctam aedificare Ecclesiam decrevit, in qua veluti in domo Dei viventis fideles omnes unius fidei et caritatis vinculo continerentur ».[1] Fideles igitur omnes enixe adlaborare debent ut divinum salutis propositum ad universos homines omnium temporum magis magisque applicetur. Ad Populum Dei evocati et in uno Corpore Christi sub uno Capite constituti, quicumque sunt, ut viva membra ad Ecclesiae incrementum eiusque continuam sanctificationem vires suas omnes, a beneficio Creatoris et a gratia Redemptoris acceptas, conferre tenentur. Ipse autem Dominus quosdam in Ecclesia pastores et doctores ad opus ministerii sanctificavit, ut fideles, non tamquam parvuli fluctuantes, sed secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri augmentum Corporis faciant, donec perveniant omnes ad aetatem plenitudinis Christi (cf. *Eph.* 4, 11-16). Pastores ergo instituti non sunt ut totum onus in se suscipiant, sed ut omnes fideles, quos regunt, eo adducant ut suo modo et ordine ad commune opus explendum cooperentur. Una est enim totius organici Corporis vocatio.

2. [*De sacerdotio universali et de sacerdotio ministeriali*]. Antiquus Populus Dei ut « regnum sacerdotale et gens sancta » constitutus est (cf. *Ex.* 19, 5-6), cuius membra « sacerdotes Domini » vocarentur (cf. *Is.* 61, 6). In Christo autem novus Populus in templum spirituale et sacerdotium sanctum per regenerationem baptismalem et Spiritus Sancti unctionem evehitur, ut spirituales offerat hostias, et tamquam genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, virtutes annunciet Eius qui de tenebris eum vocavit in admirabile lumen suum (cf. *I Pt.* 2, 4-10). Ideo universi discipuli Christi, quos ipse Dominus regnum et sacerdotes Deo et Patri suo fecit (cf. *Apoc.* 1, 6 et 5, 9-10) sive ad hierarchicum ordinem pertineant sive non, seipsos ut hostiam viventem ac Deo placentem exhibeant (cf. *Rom.* 12, 1), et testimonium praebeant ubique terrarum de Christo Eiusque virtutibus.

Hoc in Corpore quaedam membra ex institutione Domini non solum baptismate et confirmatione Christo Sacerdoti dicantur, verum etiam sacramento ordinis consecrantur, ut pro hominibus in iis quae sunt ad Deum constituti (cf. *Hebr.* 5, 1), sacerdotium hierarchicum ut ministri Christi exerceant. Qui viri electi auctoritate sacra populi curam gerunt, eique media salutis praestant, cultumque administrant. Ipsi soli in sacrificio eucharistico verba consecrationis in persona Christi proferunt, et in eo offerendo totam Ecclesiam repraesentant, ut « quod populus agit voto, sacerdotes peragant mysterio ».[2]

Unum autem alterum non elidit, sed e contra sacerdotium ministeriale et sacerdotium universale, cum non gradu tantum, sed etiam essentia differant,[3] suo peculiari modo a Summo Sacerdote Christo profluunt, et ita ad invicem respiciunt, ut primum potestate sacra regnum sacerdotale diffundat et dirigat, alterum vero ad oblationem sacrificii concurrat [4] et in oratione, testimonio, abnegatione et actuosa caritate exerceatur.

3. [*Quinam nomine laicorum veniant*]. Sacrosancta Synodus hic sub nomine laicorum intelligit fideles, qui baptismate ad Populum Dei appositi, tamen neque ad sacerdotium ministeriale, neque ad statum religiosum, ab Ecclesia sancitum, pertinent, sed in saeculo commorantes, communibus normis reguntur. Animum scilicet dirigit ad fideles illos, qui communi conditione a caeteris non distinguuntur, sed peculiari modo per opera quoque saecularia sanctitatem christianam ad gloriam Dei prosequi debent. In laboribus saeculi partes agunt, sed Spiritu evangelico ducti, malitiae mundi valide opponuntur et vocatione sua christiana mundum velut ab intra sanctificant.

4. [*De iuribus et officiis laicorum*]. Iura et officia laicorum sunt igitur illa quae ad omnes et singulos Christifideles solo nomine christiano pertinent. Ius habent a Pastoribus adiumenta ad salutem necessaria accipiendi, eisque necessitates et desideria sua reverenter patefacere possunt.[5] Pastores Ecclesiae, memores verborum S. Scripturae: « probate spiritus si ex Deo sint » (*I Io.* 4, 1) et: « Spiritum nolite extinguere » (*I Thess.* 5, 19), coepta et vota a fidelibus proposita attente in Christo considerent, et fidelibus officium testimonium vitae integraliter christianae praebendi indesinenter inculcent.

Per *baptisma* enim in filios Dei regenerati, fidem christianam profitentur et ad cultum religionis christianae charactere deputantur. Sacramento *Confirmationis* ad fidem quam ab Ecclesia acceperunt simul diffundendam et defendendam roborantur. *Sacrificium eucharisticum* participantes, vota sua cum votis ministri litantis iungentes, divinam Victimam per manus sacerdotis Deo offerunt, et hac maxime ratione partes activas in liturgia agunt.[6] Simul sese Deo devoventes, sui abnegatione regnum peccati in seipsis et in aliis impugnant. Ita de munere Christi sacerdotali, prophetico et regali suo modo participes facti, mandatum Eius novum et fundamentale observant, *caritatem* videlicet, qua proximos amamus ea dilectione qua Ipse dilexit nos, praesertim minimos fratres, quos Dominus Sibi speciatim identificat. Ita autem missionem Eius salutarem non quidem auctoritate sed dilectione continuant.

5. [*De fonte et obiecto eorum apostolatus*]. Licet missio laicorum neque auctoritatem pastorum implicet, neque peculiarem vitae statum religiosorum ferat, ex eodem tamen fonte profluit ad eundemque finem tendit ac missio totius Ecclesiae. Iesus enim missus a Patre, ut Apostolus et Pontifex confessionis nostrae (cf. *Hebr.* 3, 1), apostolos suos in totum mundum misit, Spiritu Sancto de caelis misso; ipsi vero, eorumque successores, Christifideles ad cooperandum cum sua salutifera missione vocant: gratia enim Christi,

caritas Dei et communicatio Spiritus Sancti (cf. *II Cor.* 13, 13) omnes fideles attingit, eosque ad apostolicam actvitatem impellit.

a) Eorum igitur missio est imprimis *indolis explicite religiosae,* ut iam patet in primaeva communitate, in qua baptizati, oratione, exemplo, sacrificio, verbo, Ecclesiam aedificabant (cf. *Act.* 2, 42; 4, 31; 8, 4; 11, 19-20). Laici proinde non exclusive curis temporalibus deputantur, sed pretiosissimam actionem in Ecclesia exercent. Et ipsi servitio evangelizationis et sanctificationis suo modo mancipantur. Si quidam eorum, deficiente clero vel sub regimine persecutionis, officia sacra pro posse supplent; si plures ex eis pro Regno Dei omnibus renunciantes, totas vires suas operi apostolico impendunt; *omnes* oportet ad augmentum extensivum et intensivum totius Corporis Christi cooperari. Quod praeprimis faciunt coniuges qui se invicem in vita christiana ex virtute sacramentali sanctificant, parentes et educatores catholici necnon variorum generum catechistae, qui ad fidem et gratiam proli vel fratribus suis impertiendam eximio fructu collaborant.

b) Ad laicos spectat ut etiam *indirecte religionem promoveant,* quatenus in ipso saeculo viventes, mundum clausum et adversantem evangelico nuntio adaperiant eumque illuminent: ut Ecclesiae spatium vitae et operositatis obtineant atque communiant; ut denique instituta et conditiones mundi, si quae mores ad peccatum depravant, ita sanent, ut etiam ista mundana ad virtutem et iustitiam potius contribuant. Ad quam apostolicam navitatem Ecclesia omnia sua membra instanter appellat.[7]

c) Ad laicos denique pertinet *consecratio mundi,* id est actio ut mundus in omni campo suae activitatis suique progressus Spiritu Christi imbuatur, quin ex proprio suo ordine exeat saeculari.[8] In quo officio universaliter adimplendo ipsi nullo pacto suppleri possunt. Sanctificando opera saecularia eo tendant, ut bona creata secundum Creatoris ordinationem humano labore, arte technica civilique cultura ad utilitatem omnium prorsus hominum excolantur, aptiusque inter illos distribuantur, et suo modo ad eorumdem christianam libertatem conferant (cf. *Io.* 8, 32). Ita Ecclesia reapse tamquam principium supernaturaliter vivificans totius societatis eminebit. In quo sincero labore laici sedulo curent ut, Spiritu Sancto impellente, a supernaturali principio ducantur, ultimatim ad finem supremum glorificationis Dei et aeternae felicitatis respiciant, et omnes actiones suas per gratiam Christi valore spirituali ac redemptivo intrinsecus dignificent.

6. [*De eorum apostolatus formis*]. Apostolatus laicorum, spectata Ecclesiae indole, sub variis formis exerceri potest: modo scilicet individuali vel collectivo; — titulo missionis universalis baptizatorum vel insuper cum missione speciali; — in re religiosa vel etiam sociali.

a) Prima forma apostolatus laicorum, tum virorum tum mulierum, est *personalis,* scilicet actio ab uno vel pluribus individuis suscepta, sive sponte ex universali vocatione christiana, sive ex particulari munere sibi a Pastoribus commisso, tam in ordine evangelizationis et testimonii quam in ordine

consecrationis mundi. Nulla autem exstat fidelium categoria, quae ad tale opus cum magna efficacitate concurrere non valeat.[9]

b) Pastores Ecclesiae ius et nonnumquam obligationem habent commonendi laicos, ut etiam coetibus ad hoc organisatis sacerdotes adiuvent *in rebus mere religiosis,* etiam ex mandato et cum vera missione canonica. Ideo huius generis associationes varias, pro locorum ac temporum diversitate, excitant vel approbant, sive ad diffundendam salutiferam doctrinam, sive ad promovendum orationis apostolatum, sive ad fovendam familiam catholicam, sive ad promovenda opera missionalia. In specie Ecclesia, cum non solum verbo, sed etiam exemplo praedicare debeat mandatum caritatis, ius habet publice exercendi opera misericordiae spiritualis et temporalis, etiam per instituta cum religiosorum tum laicorum, ad hoc data opera erecta.

Etsi *res oeconomico-sociales profanae* ad Ecclesiam directe non spectant, tamen, quia homines generatim vitam religiosam expedite agere nequeunt, nisi etiam in temporalibus modo humanae personae digno vivere valeant, Ecclesia ius et officium habet, speciatim ubi debitae conditiones deficiant, ut clerum fidelesque suos inducat ad opera socialia organizanda, quae huiusmodi necessitatibus obvient. Eos data opera exhortatur ut talem conditionis vitae ordinationem promoveant, quae iustitiae et aequitati in dies melius congruat, utque principia christiana de re sociali, a Magisterio proposita, funditus cognoscant atque in praxim deducant.

Pastorum Ecclesiae denique est fideles commonere, ut *in rebus cuiusvis generis temporalibus* multiformem activitatem expleant, et satagant ut institutiones et opera culturae intellectuali et physicae, publicae et privatae, arti, scientiae, immo utili recreationi addicta, fini suo debite respondeant et, nedum religioni officiant, supernaturali inspiratione et christiana virtute efficaciora reddantur. Laicis commendat ut libenter suscipiant onus, eis potissimum incumbens, in politica ordinatione societatis bonum commune temporale efficaciter et apte promovendi. In quo campo catholici, pacis ac cooperationis inter cunctos homines bonae voluntatis studio, activam et faustam praesentiam exerceant, ad prosperitatem tum propriae nationis, tum totius societatis internationalis.

7. [*De laicitate et laicismo*]. In mundo a Deo creato et Christi passione redempto, humana societas suis propriis principiis ad finem suum immediatum, bonum scilicet temporale commune, praesertim per laicorum operositatem perducenda est. Ex una parte laici confusionem vel indebitam permixtionem religionis et Ecclesiae cum rebus mere civilibus sedulo vitabunt; et ex altera parte totali separationi vel immo oppositioni societatis terrenae contra Deum Eiusque Ecclesiam legitime adversabuntur, memores omnem activitatem humanam etiam in re profana Dei legibus subesse. Unde sicut merito probari potest sana quaedam « laicitas » terrenae civitatis, quae saecularibus curis iure addicta, propriis regitur principiis, ita infensus « laicismus » seu « saecularismus » qui societatem extra omnem religionem exstruere contendit et libertatem christianam impugnat et eruit, merito proscribitur.[10]

8. [*Conclusio generalis*] Sancta Synodus omnes utriusque sexus fideles, in specie laicos, amanter et instanter exhortatur, ut collatis viribus cum clericis ac religiosis, una cum Hierarchia divinitus instituta, sub Capite Christo, Eiusque Spiritu animati, missionem suam caritatis apostolicae ad gloriam Dei Patris indeficienter expleant.

NOTAE

[1] *Conc. Vat. I,* Sess. IV, Const. dogm. I *de Ecclesia Christi*: Denz. 1821.

[2] Innocentius III, *De S. Alt. Myst.* 5, 2: *PL* 217, 888 *BC*.

[3] Pius XII, Allocutio *Magnificate Dominum,* 2 nov. 1954: *A.A.S.,* 46 (1954), p. 669.

[4] Pius XI, Encycl. *Miserentissimus Redemptor,* 8 maii 1928: *A.A.S.,* 20 (1928), p. 171 s.

Pius XII, Alloc. *Vous Nous avez,* 22 sept. 1956: *A.A.S.,* 48 (1956), p. 714.

[5] *C.I.C.,* can. 682.

Pius XII, Alloc. *De quelle consolation,* 14 oct. 1951: *A.A.S.,* 43 (1951), p. 789: « Dans les batailles décisives, c'est parfois du front que partent les plus heureuses initiatives ».

Id., Alloc. *L'importance de la presse catholique,* 17 februarii 1950: *A.A.S.,* 42 (1950), p. 256.

[6] Pius XII, Encycl. *Mediator Dei,* 20 nov. 1947: *A.A.S.,* 39 (1947), praesertim p. 552 ss.

[7] Pius XI, Encycl. *Quadragesimo Anno,* 15 maii 1931: *A.A.S.,* 23 (1931), p. 221 s.

Pius XII, Alloc. *De quelle consolation,* 14 oct. 1951: *A.A.S.,* 43 (1951), p. 790 s.

[8] Pius XII, Alloc. *Six ans se sont écoulés,* 5 oct. 1957, *A.A.S.,* 49 (1957), p. 927.

[9] Pius XII, Alloc. *De quelle consolation,* 14 oct. 1951: *A.A.S.,* 43 (1951), p. 786 s.

[10] Leo XIII, Encycl. *Immortale Dei,* 1 nov. 1885: *A.S.S.,* 18 (1885). p. 166 ss.; Encycl. *Sapientiae christianae,* 10 ian. 1890: *A.S.S.,* 22 (1889-1890), p. 397 ss.

Pius XII, Alloc. *Alla vostra filiale,* 23 mart. 1958: *A.A.S.,* 50 (1958), p. 220.

COMMENTARIUS

1. [*Principium*]. Ex constitutione et fine Ecclesiae patet, omnes in ea, ducentibus Pastoribus, partes activas exercendas habere.

2. [*De sacerdotio universali et ministeriali*]. Thema praedictum evolvitur per considerationem sacerdotii universalis et ministerialis. Allegantur pro *sacerdotio universali* textus praecipui tum Antiqui tum Novi Testamenti. Nititur autem haec dignitas in baptismate et confirmatione, ut ex contextu *I Petri* patet. Indicatur in quonam praecipue consistat hoc officium, quod ad

omnes, etiam ad sacerdotes ordinatos, pertinet, nempe hostiam spiritualem offerendi et testimonium ferendi.

Deinde agitur de *sacerdotio ministeriali,* quod nititur in sacramento ordinis; huiusque institutionis Dominicae declaratur officium specificum, a munere populi omnino distinctum eique supereminens.

Denique *relationes inter utrumque sacerdotium* exponuntur. Quaestio utrum sacerdotium universale, in quantum « sacerdotium », sensu metaphorico interpretandum sit, non dirimitur. In fontibus enim biblicis et in scriptis saeculi II, vox « sacerdos » nonnisi de Christo, de sacerdotibus Antiquae Legis et de populo adhibetur; ministri vero appellantur episcopi, presbyteri, praesides, etc. Neque exstat metaphysica definitio sacerdotii: elementa quae in definitionem intrant, v. g. oblatio sacrificii, aliqua mediatio, etc. nonnisi ex revelatione determinari possunt. Quia autem duo sacerdotia non gradu tantum, sed essentialiter differunt, — quod verbis Pii XII exprimitur, — requiritur ut ambo suo peculiari modo a Christo Sacerdote proveniant. Relationes autem principales sunt huiusmodi: sacerdotium ministeriale alterum diffundit et dirigit; universale autem ad oblationem sacrificii concurrit, — ut verbis Pii XI et Pii XII fulcitur, — et in variis actibus vitae christianae applicatur.

3. [*Quinam nomine laicorum veniant*]. Praetermissis quaestionibus de accurata iuridica delimitatione inter varias categorias in Ecclesia, exprimitur intentio Concilii loquendi de illis qui sensu vulgato « laici » vocantur. Determinantur autem imprimis *positive* per incorporationem baptismalem in Ecclesiam, apposita *duplici restrictione*: non pertinent ad sacerdotium ministeriale, et in statum religiosum non intrant. Ipsius autem Ecclesiae est statuere quibusnam hic status religiosus agnoscatur.

Deinde laici *secundum suam concretam conditionem* in societate ulterius describuntur. Etiam per opera saecularia sanctificari debent, v. g. vitam familialem et professionalem ad salutem adhibentes. In mundo sunt et in eo laborant, sed « malitiae mundi » adversantes, « mundum ipsum » ab intra sanctificant. Haec antithesis correspondet duplici acceptioni « mundi » in textibus biblicis: Christus mundum sub signo peccati et Satanae odio habet, sed homines in mundo viventes diligit et mundum salvat: similiter agere debent christiani.

4. [*De iuribus et officiis laicorum*]. Exponuntur nunc iura et officia laicorum. *Ius* habent ad media salutis; quapropter possunt necessitates spirituales suas suorumque fratrum, quas vivide persentiunt, pastoribus suis sub debita forma exponere, documentationem proferre, remedia efflagitare et in apostolatu utiles initiativas proponere, ut dixit Pius XII.

Officium eorum praecipuum est testimonium dare vitae integraliter christianae. Nititur in tribus sacramentis christianae initiationis cum obligationibus ex iis decurrentibus. Effectus baptismatis et confirmationis verbis S. Thomae Aq. exprimuntur. Cf. *Summa Theol.,* III, q. 63, a. 2, de baptismate; III, q. 65, a. 3; q. 72, a. 1 et a. 5, de confirmatione. Participatio

fidelium in sacrificio Missae secundum doctrinam Pii XII in Encycl. *Mediator Dei* enuntiatur.

Sic laici de triplici munere Christi suo modo participant: de sacerdotali eius dignitate, fundamentaliter in baptismate, actu praesertim in Eucharistia; de prophetico autem munere, per robur spirituale confirmationis; de regali denique dignitate, secundum doctrinam SS. Patrum, per victoriam super regnum peccati.

Haec autem omnia fructificant *in caritate,* quam Dominus mandatum « suum » et mandatum « novum » appellat, tum propter illimitatam eius applicationem, tum propter Spiritum qui eam influit: « Ut diligatis invicem sicut dilexi vos » (*Io.* 13, 34). « Et nos debemus pro fratribus animas ponere » (*I Io.* 3, 16). « Ut omnes unum sint, sicut Tu, Pater, in Me, et Ego in Te, ut et ipsi in Nobis unum sint » (*Io.* 17, 21). « Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, Mihi fecistis » (*Mt.* 25, 40). « Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis » (*Rom.* 5, 5).

5. [*De obiecto eorum apostolatus*]. Obiectum hoc determinatur secundum obiectum missionis ipsius Ecclesiae. Laici enim non sunt profani, sed membra Ecclesiae in mundo profano; unde non per opera saecularia, sed per suam pertinentiam activam ad Ecclesiam characterizantur. Eorum autem activitas ecclesialis triplex obiectum, gradatim dispositum, attingit.

Primum est *ordinis directe religiosi.* Quae activitas non est mere occasionalis et suppletiva, sed ordinaria et regularis. Quidam laudabiliter apostolatum pleni temporis cum totali dedicatione suscipiunt. Sed omnibus incumbit quaedam cooperatio ad diffusionem fidei et gratiae secundum adiuncta, signanter parentibus et educatoribus; ad officium autem patris et matris plerique christiani vocantur.

Obiectum secundum *indirecte ad religionem spectat,* in quantum in sociali et politica ordinatione civitatis terrestris aptas conditiones pro progressu fidei et moralitatis et pro salutari operositate Ecclesiae creare satagit.

Dum praedicta ad evangelizationem spectant, tertium ad *consecrationem mundi* respicit, quae in ipso textu concrete definitur et ad quam Pius XII saepe saepius laicos diserte exhortatus est. Si obiectum quod hic attingitur est de se ordinis temporalis, per personam agentem, in variis campis activitatis humanae, ultimatim ad finem spiritualem est dirigendum. Sic labor sive materialis sive intellectualis christianizatur et humanizatur. Christiani, huius ultimae finalizationis conscii, satagunt ut procedant ex superiori principio; ad superiorem finem respiciunt, et opera sua, etiam profana, intrinsecus per gratiam dignificant.

6. [*De eorum apostolatus formis*]. Post obiectum apostolatus laicorum nunc consideratur *modus* illum exercendi, et in antecessum statuuntur criteria generalia distinctionis.

Imprimis deinde agitur de apostolatu *personali,* qui a nullo coetu, ad hoc instituto, sed a singulis exercetur. Non omnes enim in organizationes apo-

stolicas intrare possunt, ut Pius XII ex professo docuit. Hierarchia autem uni vel pluribus christianis etiam missionem apostolicam particularem committere potest.

Secundo agitur de apostolatu *collectivo,* qui ab associationibus laicorum suscipitur. Associationes autem huiusmodi in tres categorias generales distribuuntur secundum tria obiecta sub paragrapho 5 considerata; harumque associationum quaedam exempla proferuntur. Evidenter occurrunt etiam formae mixtae.

Prima series invenitur in coetibus *ad actionem proprie religiosam* constitutis. Titulus quo designantur statuitur de consensu Hierarchiae, quae vario gradu et sollemnitate concedit approbationem, vel etiam missionem specialem impertitur. Inter plura alia efferuntur opera caritativa, quae praedicationem in actu constituunt.

Secunda series praesertim respicit *Opera socialia catholica,* quae modo magis indirecto religionem et moralitatem per aptiorem societatis ordinationem promovent, neque eodem rigore ac praecedentes associationes ab Hierarchia pendent. Ecclesia huiusmodi opera etiam per se instituere potest, ut necessitatibus urgentibus suppleat.

Tertia series spectat ad diversissimam actionem catholicorum *in vita et societate civili,* ad consecrationem mundi susceptam. Haec in specie valent de actione politica, etiam in relationibus internationalibus. Haec etiam activitas, in qua laici propriam assumunt responsabilitatem, a vigilantia Ecclesiae non excipitur.

7. [*De laicitate et laicismo*]. In hac parte conclusiva statuitur, secundum terminologiam a Pio XII adhibitam, differentia inter tendentiam servandi legitimam autonomiam societatis civilis, et completam saecularizationem religioni adversam.

N. B.: Sequitur *Pars altera,* quae sequentibus constituitur Capitibus:

Cap. 7: *De Ecclesiae Magisterio.*
Cap. 8: *De auctoritate et oboedientia in Ecclesia.*
Cap. 9: *De relationibus inter Ecclesiam et Statum necnon de tolerantia religiosa.*
Cap. 10: *De necessitate Ecclesiae annuntiandi Evangelium omnibus gentibus et ubique terrarum.*
Cap. 11: *De Oecumenismo.*

2) RELATIO EM.MI P. D. ALFREDI CARD. OTTAVIANI, PRAESIDIS COMMISSIONIS THEOLOGICAE [1]

In capite V et VI agitur de religiosis et de laicis, et cum VI finem faciunt considerationes de statibus ecclesiasticis.

Caput de religiosis non solum fuit elaboratum, quia hodie sparguntur errores quidam nocivi, sed etiam quia Pont. Commissio de Religiosis desiderabat fundamentum dogmaticum quo inniterentur eius decreta disciplinaria. Quare Commissioni Theologicae curae fuit clare describere ea quibus appareat quomodo consilia evangelica sint iuxta verba theologorum Vaticani I res Corporis Mystici.

Modo peculiari attentum est ad conformitatem cum Christo: ea nempe maxime innotescit falsitas quorumdam aberrationum recentium.

* * *

In capite ultimo agitur de simplicibus fidelibus, ideoque de illis qui nec gradu quodam vere sacerdotali nec consiliis evangelicis Deo devinciuntur. Quia tamen ubique desiderium exprimitur, ut in Concilio futuro *de laicis* (intellectis sensu modo explicato, non sensu Codicis) fiat mentio, ex una parte caput titulum gerit *de laicis,* ex altera parte in numero tertio explicandum erat, quo sensu in Constitutione vox *laici* intelligeretur.

In numero secundo Commissioni cordi fuit clare exprimere sacerdotium universale non esse aliquid laicis proprium, sed aliquid quod laici commune habent cum sacerdotibus et religiosis; itemque clare enuntiare utrumque sacerdotium non gradu dumtaxat, sed essentialiter differre.

In capite sexto, in quibus disseritur de variis formis apostolatus, Commissio conata est missa facere omnia contingentia, sed unice statuere ea quae necessario fluunt ex indole Ecclesiae a Christo determinata. Quare ne vox quidem *Actio Catholica* adhibita est, quippe quae decursu temporis diversis significationibus usurpata est, et etiam, et post annum 1956 iterum, discussioni subiacet.

In fine introducta est differentia inter *laicitatem,* quae per se debet esse bona, et *laicismum* improbandum.

In hoc Capite Constitutionis Commissio prae oculis habuit ea quae mense octobri anni 1956 praeparavit Commissio alia Theologica, ea

---

[1] Relatio lecta est a Rev. P. Sebastiano Tromp S. I., secretario Commissionis Theologicae.

videlicet cui mandatum erat elaborare partem theologicam secundi Congressus mundani de Apostolatu Laicorum. Sic labor theologorum illorum hucusque non debite aestimatus, fructum protulit non expectactum.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. SPELLMAN: Cum praesertim in hodiernis adiunctis maxima cura adhiberi debeat ad procurandam fructuosiorem vitam evangelicam, enucleationes de consiliis evangelicis deque momento et positione statuum perfectionis in Ecclesia magnum totius Ecclesiae commodum bene inserviunt.

Item nostris diebus vita vere apostolica semper robustior et melius instituta eorum omnium qui ad populum Dei apponuntur est omnino necessaria. Quem ad finem dicta in schemate de glorioso sacerdotio universali, de iuribus et officiis laicorum, deque eorum apostolatu multum conducunt.

Card. RUFFINI: Caput V: Substantialiter mihi placet, sed modus dicendi posset esse — nisi fallor — accuratior.

Pag. 4,[1] lin. 11 s.: « Spiritus Sancti namque gratia fideles urgere numquam desistit... ». Non universe fideles urget Spiritus Sancti gratia, sed aliquot ex peculiari caelesti privilegio!

Pag. 4, lin. 27 s.: « ... vitam Salvatoris in sese exprimere cupiunt ». Addatur « melius » vel « clarius » exprimere cupiunt; quia omnes veri christiani Christum imitari intendunt.

Pag. 5,[2] lin. 8 s.: « ... Christum *quodammodo* commonstret ». Non quodammodo, sed *splendidius in dies.*

Caput VI: Pagg. 3-5. 11:[3] Sermo de duplici Sacerdotio: hierarchico seu ministeriali et universali, quod extenditur ad omnes, viros et mulieres, mihi non placet. Aliqualis Deo consecratio per baptismum et confirmationem profecto pertinet ad omnes; verum etiam est S. Petrum et S. Ioannem in Apocalypsi loqui de sacerdotio quodam universali, sed necessaria esset longa explicatio ne id perperam intellegatur. Sacerdotium hierarchicum est proprie dictum sacerdotium, alterum sacerdotium est tale solum latissimo sensu. Quocirca ad pravas interpretationes vitandas et ad abusos praecavendos melius est, ut mihi videtur, nihil dici — vel

[1] Cf. p. 1084.
[2] Cf. p. 1085.
[3] Cf. pp. 1087-1088. 1091-1092.

fere nihil — de sacerdotio universali. Si quid dicatur, addatur ampla et clara explicatio.

Pag. 6,[4] lin. 14, et pag. 7,[5] lin. 5: locutio « suo modo » est nimis obscura et incerta.

Pag. 6, lin. 36, et pag. 7, lin. 1: Testimonium S. Lucae in *Act.* 2, 42 est pulcherrimum; sed non dicit de laicis qui Ecclesiam apostolatu aedificarent. Sed de fervore christiano *omnium fidelium* qui « *erant perseverantes in doctrina Apostolorum. et communicatione fractionis panis, et orationibus* ».

Pag. 9,[6] lin. 7 ss.: Ratio quae adducitur pro operibus socialibus (inter quae locum peculiarissimum pro aetatis nostrae necessitatibus occupare deberet *servitium* — quod dicitur — *sociale*) non est unica nec praecipua. Opera enim illa pertinent omnino ad caritatis ministerium. Apostoli enim ipsi initio serviebant pauperum mensis, et deinde officio isto addixerunt *diaconos* (*Act.* 6, 1-6).

Card. Siri: *De Laicis* (*de sacerdotio universali*).

Pag. 4,[7] n. 2, post lineam 23, duo censeo adnotanda:

a) Evidentiori modo debet dici, de sacerdotio quodam universali, sermonem fieri sensu omnino latissimo. Textus adducti aliquid certo afferunt, sed in eis est evidens magnificentia sermonis.

b) Ne loquatur de duobus sacerdotiis, universali et ministeriali, quasi sint, utique non univoca, sed aliquomodo parallela. Quae in textu dicuntur a linea 24 sunt utique absolute vera, dummodo bene intelligantur. Tamen censeo in textu conciliari ea vitanda esse quae facile poterunt male vel exaggerato modo, vel etiam incongruis illationibus, interpretari. Et malae interpretationes aliquid in casu facile subtrahunt ab auctoritate Episcoporum.

Card. Léger: *De statibus evangelicae adquirendae perfectionis*: Mihi multum placet textus praesentis schematis quia perbene tractat de perfectione evangelica in se et in statibus perfectionis considerata. Haec sequentia notabo.

In pagina quarta,[8] linea 26: Clarius esset si verbo « etiam » verbum « saepe » substitueretur; et etiam si illud membrum sententiae (« etiam in vita ducenda communi ») poneretur in linea 24 post verba « attrahunt qui ».

In linea prima paginae 6,[9] loco verborum « magis aestimat atque honorat » propono verba « ut perfectiorem habet » ut magis significativa.

[4] Cf. p. 1088.
[5] Cf. p. 1089.
[6] Cf. p. 1090.
[7] Cf. p. 1088.
[8] Cf. p. 1085.
[9] Cf. p. 1085.

In pagina 6,[10] non mihi placet damnatio ac reprobatio proposita in sententia lineae 16. Etenim tam clare et apte in eodem articulo tertio, positive exprimitur doctrina in hac materia, ut non videatur opportunum eamdem doctrinam negative exponere cum verbis qui homines errantes et dubitantes avertent et prement potiusquam ad lucem veritatis ducant. Saltem dicatur « *ut falsas declarat* sententias... » potiusquam « damnat et reprobat ».

In secunda parte articuli 3, pagina sexta et septima,[11] affirmatur ius quod habet Summus Pontifex institutum perfectionis et subditos subtrahendi a iurisdictione Episcopi. De illo iure nullum dubium haberi potest. Tamen propono ut, pagina septima, linea prima, nova sententia addatur post verba « subiicere potest ». Haec est sententia: « Tamen instituti perfectionis exemptio externa, quia necessitatibus plerumque determinati temporis et particularis loci subvenit, non consideranda est ut de se perpetua et universalis ».

Dico *instituti perfectionis exemptio externa,* ad illam distinguendam ab exemptione personae individuae et etiam ab exemptione quae dici potest interna quaeque respicit vitam internam institutorum. Exemptio externa est illa qua fruuntur ordines exempti (can. 488, 2°).

Dico *necessitatibus plerumque determinati temporis et particularis loci subvenit,* quia quaestio exemptionis (abstractione facta a iure nativo Summi Pontificis) est quaestio historica. Originem persaepe habuit exemptio ex circumstantiis particularibus ubi peropportunum fuit aliqua instituta subtrahere a iurisdictione Episcopi, ad necessitates pastorales subveniendas. Plerumque tamen illae circumstantiae non semper perdurant neque omnibus in locis inveniuntur.

Dico *non consideranda est ut de se perpetua et universalis,* non sane ad negandam perpetuitatem iuris in Summo Pontifice sed, e contrario, ad sublineandum ius quod habet Summus Pontifex exemptiones iam concessas revocandi vel exemptionem aliquo instituto datam particularibus regionibus limitandi. Hoc ius mihi videtur certum et opportune dicendum. Recordare enim oportet quod exemptio externa non datur pro utilitate illorum quibus conceditur, quod etiam exemptio est modus exceptionalis, etsi in iure fundatus, gubernandi in Ecclesia, quia creatio plurium Ordinariorum multiplicat auctoritatem in dioecesi et saepe nocet unitati gubernii in eodem loco.

De laicis: Mihi placent mens et spiritus praesentis schematis. Tamen, praecipue claritatis causa, haec notabo.

---

[10] Cf. p. 1085.
[11] Cf. pp. 1085-1086.

Quoad paragraphum 3: Propono quod in illa paragrapho reservetur pro secunda sententia comparatio cum sacerdotio et statu religioso. Sic vitaretur in prima sententia definitio laicorum per comparationem; quod non est necessarium; quod etiam videtur suggerere quod status laicorum non est completus in Ecclesia. Tamen illa comparatio utilis est et opportune poneretur in secunda sententia ubi quaedam praecisiones dantur.

Haec est formulatio quam propono: « Sacrosancta Synodus hic sub nomine laicorum intelligit fideles, qui baptismate ad populum Dei appositi sed in saeculo commorantes communibus normis *vitae christianae* reguntur.

Animum scilicet dirigit ad fideles illos *qui neque ad sacerdotium ministeriale, neque ad iuridicum statum religiosum ab Ecclesia vocati sunt,* quique communi conditione a caeteris *hominibus* non distinguuntur, sed peculiari modo... etc. ».

Dico « normis *vitae christianae* » ad melius notandum quod agitur de normis tam moralibus quam iuridicis. Dico « ab Ecclesia vocati sunt » ad significandum quod sacerdotes et membra religionum ex laicis eliguntur; quod est gloria laicorum et quidam modus revocandi officium praeparandi candidatos aptos ad illas vocationes.

Dico « a caeteris *hominibus* » ut bene intelligatur quod hic comparatio fit cum non fidelibus.

Propono quod tertia sententia invertatur et quod prius detur activitas positiva vocationis christianae, nempe sanctificatio mundi velut ab intra.

Quoad paragraphum 4: Pro secunda sententia, formulationem sic modificatam propono: « Ius habent a Pastoribus adiumenta ad salutem necessaria accipiendi, eisque necessitates et desideria sua *patefaciendi* ».

Desideria enim et maxime necessitates patefacere est verum ius et aliquando grave officium. Et desiderem ut modus exercendi hoc ius, qui per verbum « reverenter » exprimitur in textu schematis, magis enucleetur in tertia sententia ubi agitur de Pastoribus. Sequentem formulationem propono: « Pastores Ecclesiae, memores verborum... etc., coepta et vota a fidelibus proposita attente in Christo considerent, *et, fideles educantes de eorum iure et officio necessitates et desideria sua manifestandi, eos commoneant de modo debito sese exprimendi, nempe cum competentia, secundum mentem positivam et constructivam, et cum reverentia.*

Item, fidelibus officium testimonium... etc. sicut in textu ».

Propono etiam quod, cum aliis sacramentis, loquatur de sacramento matrimonii. Formulationem sequentem propono: « *In sacramento ma-*

trimonii, quod est conditio generalis fidelium, naturalem statum coniugalem consecrant ».

Maxime enim interest quod indicetur dominatio illa fidelibus data in sacramento matrimonii super realitates temporales quae perdifficile ab hominibus submittuntur.

Participatio fidelium ad Sacrificium Eucharisticum, melius, mea opinione, exponeretur sequenti formulatione: « ... *una cum sacerdote,* Divinam Victimam *offerunt et gratias agunt,* et hac... etc. ».

Quoad paragraphum 5: Pro ista paragrapho, credo quod melius conveniret titulus: « De participatione laicorum ad vitam Ecclesiae ». Hic enim non solummodo agitur de apostolatu laicorum sed de variis activitatibus christianis laicorum: professionales, cultuales, apostolicae. Desiderem quod apostolatus melius distingueretur secundum suum proprium obiectum. Si servetur textus propositus timeo quin magna confusio oriatur quoad veram notionem apostolatus. Paragraphus igitur 5, nisi recognoscatur in hoc sensu, non mihi placeret.

Desidero etiam quod detur fons evangelica vocationis laicorum ad actionem apostolicam Ecclesiae participandam.

Quoad paragraphum 6: Ista paragraphus non mihi placet ob sequentes rationes:

Habetur confusio inter varias formas apostolatus. Variae categoriae propositae non logice enumerantur. Etiam formae apostolatus bene notae sicuti v. g. Actio Catholica, difficile identificantur in illis categoriis.

Credo quod materia de qua hic agitur potius pertinet ad Commissionem de Apostolatu laicorum et tunc non est tractanda in praesente schemate.

Quoad paragraphum 7: Mihi valde placent mens et textus huius paragraphi septimae. Tamen, titulo « De laicitate et laicismo », substituatur titulus « De sana autonomia civitatis terrenae ». Ratio est quia dubium habeo utrum si opportunum appellationem « laicitas » nunc consecrare. Est enim appellatio quae forsan intelligitur in contextu politico et in historia nationum Europae et etiam in regione mea. Tamen timeo ne aliquomodo sapiat dolorosas quaerelas in constructione democratiae initas in Europa, neque ullum sensum habeat in multis regionibus mundi. Ne nimis consecretur verbum « laicitas », servetur in textu, non autem in titulo.

Card. König: Ad caput VI: Laici catholici aegre tulerunt hucusque de eorum iuribus et officiis nihil aliud inveniri in Codice Iuris Canonici quam canon 682. Inde vehementer laudandum est plura in schemate de laicis exponi.

Utique sunt laici qui vexant clericos et sunt laici qui cupiditate quadam dominandi impelluntur ad actionem, ad apostolatum in Ecclesia. Isti refrenandi sunt et de iis non est sermo.

Sed sunt etiam laici, et eorum numerus crescit in dies, qui pretiosissimum dant testimonium pro fide catholica et exemplis non raro heroicis militant pro regno Dei inter eos cum quibus laborant. Et matrimonium christianum authenticum, vita coniugalis secundum principia Ecclesiae non raro plus exigit quam caelibatus apud sacerdotes. Talia exempla laicorum — quia verba movent exempla trahunt — exempla et talis apostolatus laicorum sunt praedicatio efficacissima in mundo.

Ideo rogo humiliter ut in schemate paulisper amplius vis et magnitudo apostolatus laicorum extollatur, eorum animi erigantur cum viderint quomodo hierarchia eorum testimonium agnoscit et fidelitatem eorum intime percipit.

Insuper fortassis exspectandum est schema de actione catholica quod Cardinalis Cento ut relator proponet, quia ibidem eaedem quaestiones tangentur et forsan ambo schemata componenda sunt.

Card. SUENENS: Schema *de laicis*: animadversio generalis:

Quaestio de statu laicorum in Ecclesia maximi momenti est tum in se tum in ordine ad fratres separatos. Illi enim maxime insistunt in sacerdotio universali laicorum de quo S. Petrus loquitur et Ecclesiam Catholicam « clericalismo » accusant. Oportet ergo ut fuse de hac materia tractetur et ut clare appareat dignitas laicorum nostrorum in Ecclesia Dei. Pariter multa dicta sunt de statu laicorum in ordine ad apostolatum sic dictum « Actionis Catholicae » sub variis eius formis.

Concilium debet solemniter de hac re tractare sicut de episcopatu. Ab omnibus exspectatur interventus alicuius momenti. Nunc vero schema apparet ut nimis breve et iuridicum et incompletum etsi optima ibi dicta sunt.

Animadversiones in particulari:

Pag. 5,[12] par. 4: Ius laicorum in Ecclesia nimis restringitur. In textu enim Schematis laicus habet ius accipiendi adiumenta ad salutem et mentem aperiendi pastori suo. Sed si laicis competit officium apostolatus ex baptismate et ex confirmatione deductum, competit ei etiam ius apostolatum in Ecclesia exercendi cum debita quidem submissione, sed ita ut parochus v. g. teneatur collaborationem laicorum quaerere et accipere. Perplures, proh dolor, sacerdotes nondum accipiunt ideam illam apostolatus laicorum et putant promotionem Regni Dei soli sacerdoti com-

[12] Cf. p. 1088.

petere. Si auctoritati pertinet modos collaborationis eligere et definire, laici in genere habent ius collaborandi active ad extensionem regni visibilis Christi hac in terra.

Non sufficit ergo ut in schemate dicatur quod fidelibus inculcetur indesinenter officium praebendi testimonium vitae, plus requiritur quam exemplum et vita. Adest obligatio collaborationis activae, ergo recognoscatur illud ius.

Definitio laici pag. 5 [13] voluit vitare negativismum Codicis dicentis laicum non esse clericum et sic porro. Attamen indebite adhuc mixtura fit alicuius notae positivae cum nota negativa et deinde iterum cum nota positiva. Res melius componatur ita ut elementa positiva simul sumpta in antecessu definitionis ponantur vel etiam unice ponantur. Definitio enim aptius fit per intrinseca elementa rei definiendae.

Pag. 8 [14] sub *b*): Deest ibi subdivisio: agitur de collaboratione laicorum in rebus mere religiosis et sine transitu sermo fit de iure Ecclesiae interveniendi in creatione institutorum ad opera misericordiae etiam temporalis exercenda. Ponatur ergo subdivisio quaedam in textu.

Card. BROWNE: In primis de Religiosis, de statu evangelicae adquirendae perfectionis. Schema placet, indiget tamen, puto, ut aliqualiter etiam materialiter perficiatur, sicut v. gr. in pag. 5,[15] linn. 8-14 de ordine in quo numerentur ista munera: in monte contemplantem, vel concionem faciendam, tunc sanandi aegros, et tunc iterum ad opera misericordiae spiritualis et tunc modo communissimo; unde indigeret aliqua parva revisione.

Nunc quantum ad pag. 7,[16] sub n. 2: Iterum revertitur famosa quaestio de exemptione et hic dicitur: « Omnes autem, iuxta mentem ipsius Summi Pontificis atque legum proprii instituti mensuram, suo etiam Episcopo subesse debent, ut ita officium ecclesiasticum etc. ». Bene, ego suggererem ut ita dicatur: « Omnes autem, iuxta mentem ipsius Romani Pontificis, atque legum proprii instituti mensuram locorum Ordinarios revereri debent eisque pro posse nisu generoso adiuvare ut ita... etc. ».

Ego, pro momento, non loquor contra veneratissimos Episcopos, nullo modo, sed ut res ordinate procedant, quia ego puto quod inutile esset movere quaestionem quamcumque de mutatione iuris exemptionis, quod credo omnino impossibile. Unde, hoc viso, si stabiliamus quamdam diarchiam, ut ita dicam, tunc res difficiliores veniunt; unde si dicatur « locorum Ordinarios revereri debent atque pro posse nisu generoso

---

[13] Cf. p. 1088.
[14] Cf. p. 1090.
[15] Cf. p. 1085.
[16] Cf. p. 1086.

adiuvare », et si hoc proponatur ut mens et voluntas Romani Pontificis, hoc multum facere potest.

Quantum ad schema de laicis, etiam bonum mihi videtur; sed audio cum magno « interesse » et magna reverentia observationes Em.morum Patrum, Archiep. Vindobonensis et Mechliniensis; et omni consideratione dignae sunt. Sed tantummodo ego noto aliquid quasi materiale, sed alicuius momenti: pag. 5,[17] in definitione laicorum, dicitur: « sub nomine laicorum intelligit fideles, qui baptismate a populo Dei appositi, tamen neque ad sacerdotium ministeriale, neque ad statum religiosum, etc. » unde secundum istam definitionem etiam diaconi et subdiaconi essent laici. Unde ego suggererem ut dicatur, post verbum « appositi », « tamen neque ad statum clericalem, neque ad statum religiosum », et tunc evitatur difficultas aequivocorum, quia quidquid sit de necessitatibus nostris, revera, rigorose loquendo, statum laicalem sumitur per oppositionem ad statum clericalem: clerici et laici; sed admittimus plene pro necessitatibus apostolatus laicorum quod ita definiatur; et tamen ergo non « ad sacerdotium ministeriale » sed « ad statum clericalem » dicerem pro claritate.[18]

Exc. HURLEY: Capite VI: *De laicis*. Ad paragraphum 2: Generatim schema hoc accipiendum esse videtur, sed ameliorationes faciendas esse puto ad mentem Em.morum Cardinalium Léger et Suenens.

Praeterea, nescio utrum cum veritate dici possit sacerdotium presbyterorum et sacerdotium laicorum non gradu tantum sed essentia differre. Vellem de hac re aliquid audire a vetere meo magistro, Em.mo Cardinali Browne, relate praesertim ad pulcherrimum illum articulum Sancti Thomae, ubi de participatione in sacerdotio Christi est sermo, participatione nempe crescente cum ascensione a Baptismate per Confirmationem ad Sacrum Presbyeratus Ordinem. Ni fallor, S. Thomas affirmat characterem sacerdotalem esse participationem in sacerdotio Christi. Quis cum certitudine affirmari poterit differentias inter triplicem characterem esse essentiae et non gradus tantum?

Ad paragraphum 5: Distinctio promotionis indirectae religionis de qua sub littera *b*) sive a missione explicite religiosa, sub littera *a*), sive a consecratione mundi, sub littera *c*), clara et adaequata non videtur. Ratio bene distinguendi inter opus religiosum et opus temporale sumi potest nec a fine operis nec a fine operantis. Saepe saepius enim opus religiosum habet finem operis temporalem (ut accidit quando quis in or-

---

[17] Cf. p. 1088.

[18] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

dinandis rebus temporalibus Ecclesiae operam praestat) et opus temporale fieri potest propter finem operantis religiosum (ut in casu pii viri politici qui munere in coetu legislativo fungitur ad fidem catholicam promovendam).

Ratio distinctionis ergo mihi videtur sumenda tantum ab auctoritate opus in suo esse technico moderante. Consulto dico in suo esse technico, quia Ecclesia semper esse morale regit. Nunc autem si esse technicum operis sub Ecclesiae cadit potestate erit opus religiosum. Si autem hoc esse technicum sub auctoritate civili cadit, opus erit temporale. Evidens est quandoque dari res mixtas sub utraque auctoritate cadentes.

Relate nunc ad indirectam promotionem religiosam, si ab Ecclesia dirigitur nihil aliud est nisi opus religiosum. Si sub statu cadit pertinet ad consecrationem mundi. Tertium mihi videtur non dari genus.

Exc. ŠEPER: Ad schema *De laicis*. Id quod mundus catholicus in linea doctrinali a Concilio Vaticano II maxime exspectat est ut in doctrina de Ecclesia compleantur ea quae Concilium Vaticanum I facere non potuit, i. e. theologia de Episcopis et theologia de laicis.

Iis qui sunt « populus Dei », qui sunt « genus electum... gens sancta » (*I Petr.* 2, 9), qui ab Apostolis in epistolis passim « fratres » vocantur, clare assignandus est locus in Ecclesia.

Cur innumerae sectae protestanticae, in dies magis magisque grassantes, etiam in nationibus cultis et catholicis, multos vere religiosos catholicos alliciunt? Una e rationibus certe haec est quod in secta unusquisque suum valorem acquirere potest uti membrum activum: potest publice in conventu orare, potest praedicare, potest suam sectam propagare. Apud nos, econtra, saepe maxima est distantia inter Ecclesiam docentem et loquentem (Episcopi et sacerdotes) et inter Ecclesiam discentem et tacentem.

Cur noster cultus magna ex parte, quoad frequentiam, est « feminizatus »? Quia viris laicis nondum locum proprium et partem activam assignavimus.

Utique adest distinctio, ex divina institutione, inter clericos et laicos. Sed aliud est distinctio, aliud distantia. Sincere fatendum est apud multos viros ecclesiasticos adesse aliquem « timorem laicorum », qui a spiritu evangelico longe distat.

Quod ad Schema: Schema permulta optime dicta continet. Imo forsan dici potest in nullo documento ecclesiastico tam compendiose et pulchre de laicis in Ecclesia sermonem fuisse. Attamen aliqua addenda esse censeo.

1. Fere totum Schema de officiis seu obligationibus laicorum loquitur. Pag. 5,[19] numerus 4 titulum habet: « De iuribus et officiis laicorum ». Nunc vero omnia iura solis 3 lineis enuntiata sunt (linn. 21-23). Iura duobus punctis absolvuntur: accipiendi a pastoribus adiumenta ad salutem necessaria et reverenter patefacere pastoribus necessitates et desideria.

Quoad hoc ultimum punctum in textu Schematis additur « reverenter » et in nota (pag. 12) [20] « sub debita forma ». Haec mihi non necessaria videntur. Boni laici catholici nobis multa et bona dicenda habent, non spiritu minus sanae criticae, sed pro bono Ecclesiae, nam ipsi multa melius nobis sciunt, sunt enim in media vita et in media pugna. Ne claudamus eorum ora. Ideo omnino laudandum est quod in Schematibus ultime propositis a Commissione de disciplina cleri et populi etiam laicis locus conveniens assignatus est.

Ipsum schema pag. 3,[21] n. 1, exordium sumit cum officiis laicorum: lin. 6: « Fideles igitur omnes enixe adlaborare debent... ». Mea quidem opinione initium sumi deberet de iuribus laicorum in Ecclesia et dein loqui de officiis. Praeterea illa particula conclusiva « igitur » omitti deberet, nam citatio immediate praecedens non videtur esse praemissa ex qua talis conclusio logice sequi deberet.

2. Puto in schemate aliqua saltem verba adesse debere quae laudem continent pro iis quae catholici laici fecerunt et faciunt. Eorum eleemosynis nos sustentamur, illi saepe fortiter agmen ducunt in locis et situationibus ubi sacerdos intrare non potest. Talis laus bonis nostris laicis animum adderet ad maiora pro Dei gloria facienda et patienda.

In nostris regionibus aliquod adagium malitiosum inter sacerdotes fertur: « Dixit laicus clero: Numquam tibi amicus ero ».

Hoc forsan valebat iis temporibus quibus laici latifundia ecclesiastica administrabant, idque potius pro sua utilitate. Talis mentalitas a nobis utique prorsus abesse debet.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Caput V: Placet.

Caput VI: Placet iuxta modum: secundum ea quae dixerunt Em.mi Léger, König, Suenens.

---

[19] Cf. p. 1088.
[20] Cf. p. 1092.
[21] Cf. p. 1087.

Card. MICARA: Placet.

Card. PIZZARDO: Placet. Tamen liceat mihi notare quod schema de laicis omittit memorare Actionem Catholicam stricte dictam id est organisationem laicorum quam Pius XI definivit « non sine divina inspiratione » *collaboratio cum Apostolatu Hierarchico.* Haec collaboratio exigit mandatum et directionem eiusdem Auctoritatis Ecclesiasticae, mediante adsistentiam Sacerdotum qui adiuvent Laicos ad explendum munus tam elevatum.

Card. ALOISI MASELLA: Caput V: Placet iuxta modum: id est secundum ea quae exposuit Em.mus Card. Browne.

Caput VI: Placet iuxta modum : attentis votis Em.morum Cardinalium et Exc.morum Episcoporum.

Card. FERRETTO: Ambo schemata placent iuxta modum cum voto utrumque ameliorandi iuxta sententias venerabilium Patrum et praesertim Em.morum Patrum Pizzardo, Ruffini, Siri, Léger, König, Suenens, Browne.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum utrumque Schema, ratione tamen habita de his quae animadvertent Em.mi Cardd. Léger, Suenens et Browne et Rev.mi Archiepiscopi Durbanianus et Zagrabiensis.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placent iuxta modum duo schemata ad mentem Em.morum Cardd. Ruffini, Siri, Léger, König et Pizzardo circa Actionem Catholicam.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum:[1] scilicet, attentis observationibus iam factis a Cardinalibus et ab aliis Patribus.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[2]

Card. VALERI: Placet. Quantum ad caput V: in pag. 5 [3] in fine ubi dicitur: « Quare de se Ecclesia hanc observationem magis *aestimat atque honorat* ex voto quam ex promissione etc. », melius dicatur: « haec observatio *melior est* ex voto quam ex promissione etc. », sicuti etiam Em.mus Léger plus minus dixit.

Quantum ad caput VI, attendatur ad observationes ab Em.mo Card. König et ab aliis Em.mis necnon Excellentissimis Patribus factas.

---

[1] Cf. p. 1096.
[2] Cf. pp. 1096-1097.
[3] Cf. p. 1085.

Card. SIRI: Caput V placet iuxta modum: convenio cum eis quae dixit Em.mus Browne de exemptione Religiosorum (pag. 7,[4] linn. 3-4); vellem tamen ut diceretur de necessitate servandi normas Ordinariorum locorum, respicientes bonum et ordinem publicum, ad mentem can. 14, necnon ordinem Liturgicum ad mentem can. 1262.

Caput VI placet iuxta modum: iuxta folium adnexum.[5] Convenio cum Cardinali Léger de inopportunitate inserendi in textu conciliari vocem « Laicitas ».

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum. Meo iudicio est res maximi momenti ut clarissime dicatur sacerdotium ministeriale *essentialiter* differre a sacerdotio universale. Hoc quidem dicitur in Schemate sed velim ut adhuc clarius et fortius dicatur ut finem ponatur illae tendentiae quorumdam scriptorum minuendi et obscurandi hanc essentialem differentiam. Velim etiam ut Concilium statuat vocem « presbyter » reservandam esse exclusive pro sacerdotio ministeriali et ut, agendo de sacrificio Missae, pagina sexta,[6] dicatur « Divinam Victimam per manus sacerdotis Deo offerunt, *modo tamen essentialiter diverso* ».

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placent ambo schemata; sed in schemate « De laicis », magis explanentur et determinentur quae dicuntur de sacerdotio laicorum ad mentem Em.morum Ruffini et Siri.

Adhaereo definitioni laicorum ab Em.mo Léger datae, et cum eodem Em.mo Patre rogo ut vox « laicitas » tollatur a schemate (cap. VI, n. 7, pag. 10,[7] lin. 9) et eius vice adhibeatur expressio « legitima autonomia » quae, alioquin, iam utitur pag. 14 [8] in commentario 7°.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum:[9] attentis votis Em.morum König, Suenens et Exc.morum Hurley, Šeper.

Card. GRACIAS: Placet.

Card. MONTINI: Placet utrumque schema. Adhaereo enim his quae dicta sunt a Card. Pizzardo de Actione Catholica, et a Cardd. Ruffini, Siri et Léger.

Mihi placeret in primo Schemate mentio explicita de omnium singulorum fidelium ad christianam perfectionem diversimode accommodatam vocatione, ac de possibilitate quodammodo consequendi et profitendi.

Placeret insuper clarior definitio de natura perfectionis, quae essentialiter in caritate consistere novimus.

---

[4] Cf. p. 1086.
[5] Cf. p. 1097.
[6] Cf. p. 1088.
[7] Cf. p. 1090.
[8] Cf. p. 1094.
[9] Cf. pp. 1097-1100.

Ut bene dixit Card. Siri, mihi quoque non videtur opportunus duplicis sacerdotii sermo. Etsi Sanctus Ambrosius, quem magistrum habeo maximum et dilectum, dicat aliquo loco: « omnes filii ecclesiae sacerdotes sunt » (in *Lucam* V, 33), recte sunt ista verba intelligenda, ne ampliore interpretatione adhibeantur quam Ipse Sanctus Doctor tali effatui tribuit. Sententia hac de re Sancti Thomae, ab Arch. Durbaniano memorata, prae oculis habenda est.

Card. CENTO: Duo schemata placent iuxta modum: attentis observationibus ab aliquibus Patribus prolatis.

Quoad sacerdotium universale, de quo Primus Papa aperte locutus est, etiam schemata Commissionis cuius Praeses sum large loquentur. Porro, clare et categorice praefinita, non distantia, sed distinctione inter sacerdotium ministeriale, verum et proprium, et sacerdotium analogicum, nullum censeo erit, ex una parte, periculum confusionis et, ex alia parte, laici ad excelsiora perfectionis attingenda, necnon ad apostolatum ardenter exercendum sese melius excitatos sentient.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum primum Schema; habita ratione dictorum ab Eminentissimis Patribus. Ne repetam quae iam dicta sunt ab Em.mo Card. Ruffini de pagina quarta [10] linea vigesima quinta et sequentibus, ubi de momento statuum perfectionis, schema enumerat consilia et opera et pergit verbis « vitam Salvatoris in sese exprimere cupiunt »; forsitan melius esset addere verbum « clarius » i. e. « in sese clarius exprimere cupiunt ».

Placet iuxta modum secundum Schema; habita ratione observationum Em.morum et Exc.morum Patrum et praesertim Cardd. Siri et Ruffini.

Certe Sacra Synodus deberet evitare verba quae minus exacte intelligi possunt. Ideoque convenio cum iis qui habent difficultates de « duplici sacerdotio ». Quapropter verba « regale sacerdotium » saepe saepius nunc citata clarissime explicentur. Ni fallor vidi in aliquo periodico non solum « Christus opifex » sed « Christus laicus »! Optimum apostolatum exercent laici praesertim in Africa qui relinquerunt patriam ut auxilium praebeant Episcopis v. g. Jocistes et Legio Mariae, et alii. Digni sunt omni laude.

Card. RICHAUD: Caput V placet iuxta modum; i. e. optarem quod, pag. 7,[11] linea 4, addantur, post verba « suo etiam Episcopo subesse debent » haec alia verba: « pro omnibus casibus ubi adest aliqua in-

---

[10] Cf. p. 1085.
[11] Cf. p. 1086.

cidentia pastoralis, vel scriptorum diffusione, vel in operibus et in actione apostolica ».

Adhaereo ad sententias: 1) Em.mi Card. Léger quoad exemptionem, qua libenter admitto ut optimam et necessariam legem; sed ad melius illustrandam auctoritatem Summi Pontificis, credo quod exemptio possit esse non semper universalis ac perpetua; 2) Em.mi Card. Montini de vocatione ad perfectionem.

Caput VI placet iuxta modum: i. e. 1) attentis observationibus Em.mi Card. Léger de sensu participationis laicorum ad sacrificium eucharisticum; 2) attentis observationibus Em.mi Card. König, Em.mi Card. Suenens, in quantum schema deberet proponere ampliores et magis praecisas definitionem atque expositionem apostolatus laicorum.

Card. König: Caput V placet.

Caput VI placet iuxta modum in scriptis [12] et ad mentem Cardd. Léger, Suenens et Archiepiscoporum Hurley, Šeper.

Card. Döpfner: Placet iuxta modum: grati sumus pro schemate tam bene elaborato, sed ratio habeatur de eis, quae dicta sunt a Card. Léger, König, Suenens, Browne et ab Archiepiscopo Šeper.

Card. Meyer: Caput V placet.

Caput VI placet iuxta modum. Componantur variae observationes Em.morum ac Exc.morum Patrum, quae iuste exprimunt desideria multorum ut Concilium omnino profunde et fuse de laicis tractet.

Card. Alfrink: Placet, attentis observationibus factis a Patribus.

Card. Santos: Caput V placet.

Caput VI placet iuxta modum: caute procedatur, quoad « duplex sacerdotium ». Potius quae « de Apostolatu eiusque formis » referantur ad Commissionem « De Apostolatu laicorum » ad mentem Card. Pizzardo, cum de Actione Catholica agetur.

Card. Rugambwa: Ambo schemata placent iuxta modum, attentis iis quae proposita sunt ab Eminentissimis Patribus Cardinalibus Léger et Browne et ab Excellentissimo Archiepiscopo Durbaniano.

Card. Ritter: Caput V placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes Eminentissimorum et Excellentissimorum Patrum.

Caput VI placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes Eminentissimi Cardinalis Suenens.

---

[12] Cf. pp. 1100-1101.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Caput V placet.

Caput VI placet iuxta modum: id est, antequam procedatur ad ultimam redactionem huius Schematis audiatur Commissio de apostolatu laicorum directa ab Em.mo Card. Cento, perpensis, alia ex parte, iis quae dixerunt Em.mi et Exc.mi Patres; praesertim attendatur ad ea quae dixerunt Em.mi Pizzardo, Ruffini, Siri, Léger, König et Suenens et Archiepiscopus Šeper.

Card. COUSSA: Placet iuxta modum: ratione habita animadversionum a Patribus factarum, praesertim ab Em.mo Suenens.

Card. SUENENS: Placet iuxta modum: iuxta notam meam [13] et iuxta dicta Cardinalium Léger, König.

Card. DI JORIO: Placet utrumque schema: attendantur tamen animadversiones propositae praesertim ab Em.mo Card. Ruffini, necnon ab aliis Rev.mis Patribus.

Card. JULLIEN: Cap. V et cap. VI placent iuxta modum: 1) De capite V, pag. 7,[14] lin. 3, ubi agitur de exemptis, obiter dicam, non regit verbum *suo Episcopo,* dicatur *loci Episcopo subesse*; additis iis quae animadvertit Em.mus Richaud.

2) De capite sexto *de laicis* concordentur animadversa ab Em.mis Patribus Ruffini, Léger, Suenens, Browne ita ut Concilium clare doceat quid credendum sit de sacerdotio laicorum et errores quidam vitentur.

3) Quaeritur num omnino requiratur ut intime concordentur cum competentibus Commissionibus utrumque schema dogmaticum et schemata disciplinaria tum de religiosis tum de apostolatu laicorum in quibus iam agitur de vocatione, de Actione Catholica, ita ut unitas singularum constitutionum Conciliarium plane servetur.

Card. HEARD: Caput V placet.

Caput VI placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes factas ab Exc.mo Episcopo Zagrabiensi.

Card. BEA: Placet.

Card. BROWNE: Caput V placet: adiuncta brevi observatione in scriptis traditis,[15] et attentis dictis ab Em.mo Card. Siri.

Observatio (de stat. ev. adquir. perfectionis): in pag. 7,[16] linea 1 et sqq. dicerem « Omnes autem... mensuram locorum Ordinarios reve-

---

[13] Cf. pp. 1101-1102.
[14] Cf. p. 1086.
[15] Cf. pp. 1102-1103.
[16] Cf. p. 1086.

reri debent eisque pro posse nisu generoso adiuvare ut ita... sectandam trahant ».

Caput VI placet iuxta modum: attenta brevi observatione tradita, et bene consideratis dictis ab Em.mis Cardinalibus Léger, König, Suenens et Pizzardo et Archiepiscopis Hurley et Šeper.

In pag. 5,[17] par. 3, lin. 7, dicerem « tamen neque ad *statum clericalem* neque... ».

Card. ALBAREDA: Caput V placet iuxta modum: primum schema placet iuxta ea quae ab Eminentissimo Cardinali Browne dicta sunt.

Caput VI placet iuxta modum: sed non loquatur de sacerdotio universali et de sacerdotio ministeriali ne confusio parva oriatur ut Eminentissimi Patres Ruffini et Siri clare notaverunt, attendatur tamen quae iuste Cardinalis Suenens declaravit; placet etiam definitio laicorum ab Eminentissimo Léger data.

Beat. GORI: Placet iuxta modum utrumque schema ad mentem Em.morum Patrum Browne, Ruffini, Léger, König, Siri, Pizzardo et Archiepiscoporum Zagabriensis et Durbanensis.

Beat. CHEIKHO: Placet.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: secundum votum Em.mi Cardinalis Montini et Cardinalis Jullien.

Exc. O'CONNOR: Placet.

Exc. CHÁVEZ Y GONZALEZ: Primum et secundum schema placent iuxta modum, secundum dicta ab Eminentissimis Cardinalibus Ruffini, Siri, Browne et Pizzardo.

Exc. SILVA SANTIAGO: Caput V placet.

Caput VI placet iuxta modum: fere omnia quae in hoc schemate tractantur mihi placent. Immo valde placent ut fundamentum theologicum de iuribus et officiis laicorum et ut fons eorum apostolatus, quod, ni fallor, est unicum scopum schematis. Postea, uti intelligitur, veniet schema *de apostolatu laicorum* in quo sine dubio erunt ea omnia quae de hac re constanter exposuerunt S. Pius X, Pius XII et Ioannes XXIII, feliciter regnans, et praesertim Pius XI loquendo de Actione Catholica proprie dicta, forma principe et officiali apostolatus laicorum.

Mihi non omnino placet ut in Concilio sermo sit, sine clarissima explanatione, de duplici sacerdotio propter rationes allatas ab Em.mis Cardd. Ruffini et Siri.

---

[17] Cf. p. 1088.

Denique adhaereo propositioni Em.mi Cardinalis Léger ut schema Constitutionis De Ecclesia ne loquatur « de laicitate » nec minus de « *sana quadam laicitate* », etsi recte opponantur, ut fit in schemate, « laicismo » seu « saecularismo ».

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placent iuxta modum ambo schemata ad mentem Eminentissimorum Ruffini, Léger, König, Suenens, Browne et aliorum Patrum.

Exc. COORAY: Caput V placet.

Caput VI placet iuxta modum: i. e. iuxta ea quae dicta sunt ab Em.mis et Exc.mis Patribus, praesertim ab Em.mis Cardd. Léger, König, Suenens, Pizzardo, Montini et Bea et ab Exc.mis Dominis Šeper et Hurley. Optandum etiam ut schema clarius et modo magis conciso redigatur.

Exc. MCKEEFRY: Placet iuxta modum: secundum sententias expressas a Cardinalibus Léger, König, Suenens et Ill.mis Archiepiscopis Hurley et Šeper.

Exc. LEFEBVRE: Caput V placet iuxta modum: quia non satis determinatur natura *exemptionis,* finis eius et limites eius relate ad Ordinarios locorum.

Caput VI placet. Optime definita est notio laicorum et eorum apostolatus.

Exc. HURLEY: Caput V placet.

Caput VI placet iuxta modum:[18] attentis propositis Em.morum Cardinalium Léger, König, Suenens, et Exc.mi Archiepiscopi Zagrabiensis.

Exc. PERRIN: Caput V placet.

Caput VI placet iuxta modum: secundum animadversiones Eminentissimorum Léger, König, Suenens et Excellentissimorum Hurley et Šeper, et ad mentem voti Eminentissimi Jullien.

Exc. ŠEPER: Caput V placet iuxta modum: Schema emendetur iuxta dicta Em.mi Card. Léger.

Caput VI placet iuxta modum: Schema compleatur et emendetur secundum prolata in discussione ab Em.mis Cardinalibus König et Suenens, et etiam iuxta meas observationes.[19]

Exc. BAZIN: Ambo placent iuxta modum: attentis observationibus Em.morum Cardd. Léger, König, Suenens, et Archiepiscopi Šeper.

---

[18] Cf. pp. 1103-1104.
[19] Cf. pp. 1104-1105.

Exc. BERNARD: Caput V placet.

Caput VI placet iuxta modum: ratione habita de observationibus Eminentissimorum Cardinalium Léger, König, Suenens et Excellentissimi Archiepiscopi Šeper.

Exc. YAGO: Caput V placet.

Caput VI placet iuxta modum: ratione habita animadversionum a Patribus factarum praesertim ab Em.mo Card. Suenens et ab Archiepiscopis Durbaniano et Zagrabiensi.

Exc. RAKOTOMALALA: Utrumque schema placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes ab Eminentissimis et Excellentissimis factas.

Exc. NGÔ-DINH-THÚC: Placet iuxta modum utrumque schema iuxta sapienter dicta a Patribus.

Exc. BENGSCH: Utrumque schema placet iuxta modum: secundum sententias Em.morum Card. Léger, Suenens et Rev.mi Archiepiscopi Šeper.

Exc. VERWIMP: Placet primum schema; secundum placet iuxta modum, iuxta mentem Eminentissimi Domini Suenens et Excellentissimi Domini Šeper.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: cum animadversionibus, scripto adiunctis.

Cap. V: Pag. 4,[20] ad n. 2: *qua ipsorum et apostolatus roboretur et meritum geminetur*. Locutio non satis facit ad veritatem rei. Nam efformatur tanquam propositio relativa finalis, cum contra consecutiva requiratur. Perfectio enim vitae per seipsam petitur a Christiano, non autem instrumentaliter, scilicet ad eum finem consequendum, ut apostolatus maiores exserat vires et meritum augeatur. Quare mutatum velim: *unde ipsorum apostolatus roboratur et meritum augetur*.

Pag. 4,[21] ad n. 2: *sive oratione et contemplatione*. Potior locus velim reservetur hisce duabus rebus, quas parum decet ultimus, propter earum excellentiam. Cf. D. Thomam, II^{a}-II^{ae}, quaest. 182, art. 1.

Pag. 6,[22] ad n. 3, comma 1): *cum vinculo temporali*. Vox ambigua *temporalis* non bene interponitur in hoc contextu, cum plerumque pro *saecularis* usurpetur, malim *temporaneo,* quod vocabulum est univocum. Huc autem addendum censeo: *publice quam privatim,* omisso *etiam*.

---

[20] Cf. p. 1084.
[21] Cf. p. 1085.
[22] Cf. p. 1085.

Cap. VI: Pag. 3,[23] ad n. 1: *ut totum onus in se suscipiant. Totum onus* aequivoce dicitur. Enimvero onus ministerii, quod exclusive ad eos spectat, ut totum ipsi suscipiant necesse est. Onus autem, quod ad augmentum totius corporis Christi pertinet, ipsi cum laicis dividunt. Unde addi placet: *totum onus aedificandi corporis.*

Pag. 7,[24] ad n. 5: *coniuges.* Hic mihi desiderari videtur expressa mentio de primo matrimonii bono, idest de prole suscipienda. Generatio filiorum enim non modo ad propagandum genus humanum in terra secundum vitam naturalem intendit, sed etiam « ad pariendam Ecclesiae Christi sobolem, ad cives sanctorum et domesticos Dei (*Eph.* IX, 12) procreandos » (Pius XI, *Casti connubii,* Denz. 2229), ideoque ad completionem beatissimi numeri praedestinatorum supernaturaliter pertinet. Censeo igitur locum ampliandum esse aliqua huius rei apta mentione.

Pag. 8,[25] ad n. 5: *et suo modo ad christianam libertatem conferant.* Non placet haec pericope. *Primo,* quia totam involvit salebrosam quaestionem, utrum scilicet perfectio temporalitatum ad moralem perfectionem pertineat, et quatenus. Vide dubia quae de hac re in Animadversionibus ad *schema de Ordine morali* n. 19 iam protulimus.

Secundo, quia nego temporalia artificia tam mire excogitata ad libertatem hominis veram quidquam conferre. Sunt enim mera instrumenta et prorsus adiaphora, quae ampliorem sufficiunt materiam agendorum, sed nullum per se augmentum virtutis adferunt: *extendunt* ergo moralitatis *possibilem* applicationem, sed eam minime *intendunt* ac perficiunt, eam in actum reducendo.

Tertio: velim dicas expresse quinam sit iste modus proprius conferendi ad libertatem hominis christiani.

Quarto: locus ille *Ioan.* VIII, 32 minime de progressu rerum technicarum aut de visibilis universi cognitione, sed de veritate morali ac revelata intelligitur. Intelligendus nempe est de ea veritate, de qua loquitur Dominus paulo post: et veritas, quae nos liberat, est ipse Filius (ibi, 36), vel, ut expresse dicitur ibi, 40, ea veritas, quam Iesus audivit a Deo et nobis locutus est. Nimis violenta accommodatio fieret, nec in textu conciliari recipienda, si de naturali veritate aut revelatione rerum visibilium locus ille intelligeretur.

Pag. 10,[26] ad n. 7: *totali separationi... adversabuntur.* Rem coniector, grammaticam non probo. Non enim satis liquet utrum separationi totali simpliciter adversaturi sint, an illi tantum separationi totali, quae contra Deum et Ecclesiam sit. Videtur autem quaecumque totalis separatio con-

---

[23] Cf. p. 1087.
[24] Cf. p. 1089.
[25] Cf. p. 1089.
[26] Cf. p. 1090.

tra Deum esse, iuxta Pii IX *Syllabum* (Denzinger 1755). Quare emendatum cupiam: *totali separationi reipublicae ab Ecclesia vel immo oppositioni societatis etc.*

Exc. SUHR: Caput V placet.

Caput VI placet iuxta modum: attentis observationibus Patrum speciatim Em.mi Card. Suenens et Exc.mi Arch. Šeper.

Rev. GUT: Placet iuxta modum a pluribus Patribus propositum. Adhaereo imprimis iis quae dixerunt Card. Browne et Siri de exemptione vel melius de relatione religiosorum ad episcopos.

Non placet expressio « sacerdotium ministeriale ». Alius terminus adhibeatur, forsitan « sacerdotium sacramentale ». Sermo de « duplici sacerdotio » est omnino biblicus et propterea clare exponendus.

Rev. SÉPINSKI: Caput V placet omnino. Adhaereo omnino animadversionibus factis ab Em.mis Cardinalibus Ruffini, Valeri et Browne.

Ad pag. 6,[27] linn. 16-17, sufficit dicere: « Propterea sancta Synodus reprobat illorum sententiam ».

Caput VI placet, ratione habita eorum quae dixerunt Em.mi Cardd. Pizzardo et Montini de Actione Catholica; quae dixit Card. Léger de vitando verbo in titulo « laicitas », et ad mentem Archiepiscopi Durbaniani.

Rev. JANSSENS: Caput V placet iuxta modum: cum emendationibus propositis ab Em.mis Cardinalibus Ruffini et Browne.

Caput VI placet iuxta modum: ad mentem praesertim ab Em.mis Cardinalibus Léger et Suenens prolatam.

---

[27] Cf. p. 1085.

XII

DE STATIBUS PERFECTIONIS ADQUIRENDAE

Pars secunda

DISCIPLINA DE RENOVATIONE VITAE ET OPERAE IN INSTITUTIS STATUS PERFECTIONIS ADQUIRENDAE

Sectio secunda

DE ALUMNORUM STATUUM PERFECTIONIS INSTITUTIONE

(Sexta Congregatio: 9 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE RELIGIOSIS

Caput XVI

DE ALUMNORUM INSTITUTIONE IN GENERE

43. [*De alumnorum institutionis necessitate*]. Quam vigilans Mater Ecclesia tantopere exoptat institutorum status perfectionis accommodata renovatio, maxime pendet ab illa integra aptaque alumnorum institutione, qua ipsi, a primis vocationis germinibus, assidua cura congruentique ratione instruuntur, educantur et exercentur, tum ad vitam religiosam ferventi perseverantique animo ducendam, tum ad opera instituti, pro cuiusque conditione, supernaturali cum zelo rite ac fructuose explenda.[1]

44. [*Quam late patent normae de alumnorum institutione*]. Normae vero quae de alumnorum institutione hic traduntur, non tantum clericos spectant; sed, nisi ex rei natura vel sermonis contextu aliter constet, ceteros quoque sodales utriusque sexus instituendos, monialibus non exclusis, quibus omnibus pro subiecta materia debitaque cum proportione applicandae sunt.

Ecquidem, horum formatio, sicut et clericorum, fini religiosae vitae et proprii instituti plene respondere debet, omnia complectens elementa quae illam faciunt integram, super fundamento personalitatis moralis convenienter evolutae exstruendam.

Insuper considerandum est munera religiosis laicis, sive viris sive mulieribus, in Ecclesia concredita, eosdem clericis in apostolatu magis ac magis adsociare; atque saepe in aliquibus professionibus seu artibus exercendis, ipsos cum personis eiusdem professionis vel artis aut cum administratoribus civilibus a quibus pendet frequens habere commercium. Quae omnia pleniorem et firmiorem sodalium formationem proculdubio exigunt ut munera sua in

futuro rite obire valeant et in iisdem explendis propriae sciant quaerere sanctificationis incrementum et robur.[2]

45. [*De superiorum officio instituendi alumnos*]. Quapropter, Superiores institutorum status perfectionis, sive virorum sive mulierum, gravi officio conscientiae tenentur curandi ut aspirantes, novitii necnon professi, pro instituti indole aptam atque undequaque completam per praescriptum tempus recipiant institutionem, ad illam quidem excellentiam adducendam « quam peculiaris statuum perfectionis dignitas eorumque in Mystico Christi Corpore munera exigunt ».[3]

46. [*De generali indole institutionis alumnorum*]. Ut tanto fini alumnorum status perfectionis institutio plene respondeat, omnino esse debet « secura, illuminata, solida atque vere integra »,[4] totum scilicet hominem cum naturali tum supernaturali ratione complectens et quidem, pro omnibus: sub duplici respectu vocationis religiosae et apostolicae; pro sacerdotio autem destinatis, etiam sub respectu vocationis clericalis.[5]

Ideoque, nihil prorsus neglegatur, quod ad corpus animumque perficiendum et ad omnes naturales virtutes excolendas quolibet modo conferat, ita ut supernaturalis deinde sive religiosa sive sacerdotalis institutio huic solidissimo inhaereat naturalis honestatis excultaeque humanitatis fundamento.[6]

Insuper, retinendum est alumnorum institutionem pleniorem non posse obtinere effectum nisi ipsa sit « sapienter et audacter hodiernis sive internis sive externis necessitatibus accommodata, assidue exculta vigilanterque probata ».[7]

47. [*Formatio « personalitatis » alumnorum*]. In hoc adeo gravi et implexo munere, Superiores, Magistri et Directores semper prae oculis habeant alumnorum institutionem, etiam ad vitam religiosam, non a sola eorum externa quantacumque diligenti opera pendere, sed a propria quoque alumni industria quae eo maior erit quo plus aetate et rerum cognitione progredietur. Non quod ei integrum sit, ut quidam temere contendunt, ingenio atque arbitratu plane suo seipsum informare,[8] sed, sub prudenti educatorum ductu ac influxu, et divina iuvante gratia, proprias ipse latentes vires et facultates apte exercere debet, easque, sic gradatim evolutas, ad maturitatem ac perfectionem adducere.

Curent igitur educatores ut alumni indoles non comprimatur sed recte conformetur, inordinatas eius inclinationes cohibendo, bonas autem promovendo et peculiares aptitudines et dispositiones quae cum vita religiosa componi possunt ad perfectiora dirigendo; simulque ita cum iuveni agant ut, se suorum operum auctorem esse eorumque rationem sibi reddendam magis magisque sentiens atque de hominibus et de eventibus maturius in dies iudicium ferens, semetipsum prudenter moderari et libertate sapienter uti addiscat.[9]

Ipsi vero maxime inculcandum est ut, spontaneis impulsibus sub voluntatis dominio redactis, divinae humanaeque legi ultro se subiiciat atque omnia peragere assuescat iuxta dictamina rectae conscientiae, fide illumina-

tae. Tunc vero, caritate Dei et proximi motus supernaturalibusque auxiliis fretus, ad opera bona, illo se generoso animo accingat, quo in sanctimoniae culmina ascendere valeat, enixe studens ut in seipso homo in Christo Iesu perfectus quotidie formetur ac roboretur.[10]

Qua ratione exculta, alumni « personalitas », quam vocant, sine periculo, immo magno cum proventu in dies efflorescet, donec ipse occurrat « in virum perfectum in mensuram aetatis plenitudinis Christi »,[11] qui finis est ultimus christianae institutionis, maxime pro illis qui se Dominum Iesum propius secuturos esse profitentur.

NOTAE

[1] Cf. Pius X, Epist. Apost. ad Gen. Mag. O. P., d. 4 augusti 1913: *A.A.S.*, Vol. V (1913), pp. 388-389.

[2] Cf. Pius XI, Epist. Apost. d. 19 martii 1924 *Unigenitus Dei Filius,* ad Sup. Gen.: *A.A.S.,* Vol. XVI (1924), pp. 133-134.

[3] Statuta Gen. Const. Apost. *Sedes Sapientiae* adnexa, d. 7 iulii 1956, art. 1.

[4] Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* d. 31 maii 1956: *A.A.S.,* Vol. XLVIII (1956), p. 358.

[5] Cf. Statuta Gen. cit., art. 1.

[6] Const. Apost. *Sedes Sapientiae* cit. ibid., pp. 359-360.

[7] Const. Apost. *Sedes Sapientiae* cit. ibid., p. 358.

[8] Cf. Litt. Enc. *Divini illius Magistri,* d. 31 dec. 1929: *A.A.S.,* vol. XXII (1930), p. 69; Litt. Circ. S. C. de Seminariis d. 5 iulii 1959 (Num. 541/59), p. 6.

[9] Cf. Adhort. Apost. *Menti Nostrae,* d. 23 sept. 1950: *A.A.S.,* Vol. XLII (1950), p. 686; Alloc. Pii XII ad Congr. de Statib. Perf. d. 9 dec. 1957: *A.A.S.,* Vol. L (1958), pp. 39-40.

[10] Cf. *Colos.* I, 28.

[11] *Eph.* IV, 13.

Caput XVII

DE ALUMNORUM EDUCATORIBUS ET DE INSTITUTIONIS DOMIBUS

48. [*De alumnorum educatoribus accurate seligendis et praeparandis*]. Omnibus in comperto est alumnorum institutionis efficacitatem et incrementum ab educatorum idoneitate et diligentia maxime pendere. Quare, haec sit norma sancte observanda ut in Superiores, Moderatores, Magistros seu Directores spiritus et professores, optimi quique sodales totius instituti probatae virtutis, solida doctrina congruentique experientia ditati adsciscantur etiam, si opus sit, ex alia provincia, monasterio seu domo.[1]

In munere autem constituti, ii ab omnibus officiis et oneribus vacare debent quae alumnorum formationem impedire vel ei nocere valeant.

49. [*De technica educatorum praeparatione*]. Technica praeparatio educatorum, qui alumnis instituendis quovis titulo praeficiuntur, etiam in institutis laicalibus tum virorum cum mulierum urget. Etenim, methodus docendi et educandi alumnos non mero sensui singulorum formatorum est relinquendus; « sed procedat oportet ex comprobatis principiis scientificis, adhibitis etiam illis artibus quae usu maxime efficaces demonstrantur novisque in dies inventis perficiuntur ».[2]

Propterea, haec praeparatio per speciales cursus et exercitationes etiam in scholis externis si opus fuerit adipiscenda est; et, in quantum fieri potest, magistri seu professores congruentibus titulis academicis vel aequiparatis, qui de eorum cultura sint certa documenta, ornati inveniantur, illi praesertim qui in disciplinis ecclesiasticis munus suum exercere debent.[3]

Insuper, in singulis institutis curandum est ut quidam habeantur sodales in scientia et arte psychologica versati; non quidem ut casus psychopaticos inter alumnos educandos forte emergentes ipsi pertractent; sed ut tempestive eos detegere queant, et si expedierit, peritis committere, normis a Sancta Sede hac in re sedule servatis.[4]

49-bis. [*Directio spiritualis commendatur*]. Pro alumnorum institutione enixe commendatur directio spiritualis a saeculis iam in usu, quae praesupponit intimae conscientiae manifestationem Sacerdoti Directori libenti animo facta et intra forum internum stricte claudendam, qua ipsi lumen, monita opportuna et efficaces impulsus accipiant ad tutius et celerius progrediendum in arduis viis sanctitatis.[5]

Director autem spiritualis ut suo gravi officio vere aptus reputari possit, non solum virtutibus, regularitate sinceraque pietate praestare debet; sed insuper callere solida de viis spiritualibus scientia et de hominum indole cognitione necnon arte, experientia comprobata, discernendi spiritus atque animos ad vitam spiritualem informandi. Tantum his munitus adiumentis, quos alumnos vere idoneos reperiat vel prudenter tales esse praesumat ad optatum portum tuto conducere poterit, ceteros autem ut a proposito suo recedant tempestive et firmiter persuadere.

50. [*Directores spirituales et confessarii accurate seligendi*]. Quare, sicut de moderatoribus et magistris dictum est, ita pariter magna cum cura seligantur omnium alumnorum directores spirituales atque confessarii, non solum clericalium sed aliorum quoque institutorum, sive virorum sive mulierum; quod maxime urget cum de alumnis agitur ad vitam religiosam instituendis.

51. [*De domibus institutioni alumnorum destinatis*]. Ut alumnorum institutio prospere succedat, variae domus hunc in finem necessariae habeantur, supellectili caeterisque subsidiis congruenter instructae.

Provideant autem competentes Superiores, etiam monasterii sui iuris, ne in formationis sedibus, plures aut pauciores sint alumni quam ut apte institui queant.

NOTAE

[1] Cf. Epist. Apost. cit., ibid., p. 143.
[2] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* Statuta Gen. adnexa, d. 7 iulii 1956: art. 43 § 4; art. 24 § 1; art. 30 § 2, 2°.
[3] Cf. Stat. Gen. cit., art. 46 § 5.
[4] Cf. Monitum SS. Congr. S. Officii, d. 15 iulii 1961: *A.A.S.,* Vol. LIII (1961), p. 571.
[5] Cf. Leo XIII, Litt. *Testem benevolentiae,* d. 22 ianuarii 1899: *Acta Leonis,* Vol. XIX, pp. 11-12.

Caput XVIII

DE ALUMNORUM INSTITUTIONE IN SPECIE

52. [*De institutione humanistica sociali*]. Alumni statuum perfectionis ceteris adulescentibus et iuvenibus nihil cedant, quod attinet ad congruum humanitatis cultum, veram christianamque urbanitatem et in conversando comitatem cum modestia et gravitate coniunctam: quae omnia religiosum, speciatim sacerdotem atque educatorem omnino decent et apostolum valde iuvant.[1]

53. [*De institutione religiosa: quae praestare debet*]. Sed in iisdem proculdubio praestare debet religiosa institutio, quae scilicet illos ad christianam perfectionem, praeterquam per communia praecepta, per Consilia quoque Evangelica, iuxta indolem proprii instituti perducit.[2] Insuper, alumni addiscant instituti finem, spiritum, ministeria, ita ut illud tamquam propriam familiam diligant et vestigia Fundatoris ab Ecclesia probati prementes ab eiusdemque consiliis et exemplis inspirationem trahentes, suae vocationi melius respondeant.[3]

54. [*De institutione religiosa: mortificatio excolenda*]. Inter autem huius institutionis essentialia locum semper habet tum christiana mortificatio tum saecularium desideriorum in consuetudine vitae abnegatio, ambae magni aestimandae assidueque exercendae.

55. [*De institutione intellectuali: in genere*]. Alumni statuum perfectionis omnes, sive viri sive mulieres, apta intellectuali institutione donandi sunt pro cuiusvis instituti indole necnon singulorum sodalium conditione et capacitate.

Haec intellectualis institutio primum respicere debet et ipsam vitam religiosam, ita ut alumni non modo in eius disciplina exerceantur, sed eiusdem principiis et rationibus, modo cuique accommodato, sedule instruantur.

Pro clericis vero specialis urget obligatio ut in omnibus disciplinis ecclesiasticis ad normam iuris rite instituantur.

Qui autem munere docendi aliove specifico ministerio funguntur, cul-

turam professionalem acquirere debent quae illos ad haec munera vel ministeria aptos atque saecularibus eadem exercentibus haud impares reddat, necessariis titulis etiam civilibus adeptis.

Neque in ceteris sodalibus penitus negligenda est cultura intellectualis et technica.

Monialibus autem impertiatur solida institutio in sacris disciplinis earum conditioni accommodata.

56. [*De institutione apostolica*]. In toto institutionis et probationis cursu ne omittant Moderatores et Magistri animos alumnorum, pro singulorum conditione et capacitate atque iuxta mentem Ecclesiae et cuiusque instituti naturam et finem, ad apostolatum allicere, quin etiam in eodem, novitiatus anno canonico excluso, moderate et vigili ductu exercere sine tamen studiorum et regularis observantiae detrimento. Haec enim apostolatui initiatio, si recte fiat, etiam ad profundiorem supernaturalem sensum acquirendum haud parum conferre potest.[4]

Eos insuper, praesertim intra annum Pastoralem, aperte praemoneant de periculis et insidiis quae in vita apostolica occurrere possunt.

Sane, haec praeparatio alumnorum imprimis ad opera propria Instituti dirigatur oportet. Nihilominus, praesertim in anno Pastorali, extendatur, saltem sub quadam generica ratione, collata opera quatenus fieri potest cum Clero saeculari, ad varia munia sacerdotalia et curam animarum quae sacerdoti cuilibet, data occasione, contingere possunt. Tandem omnibus religiosis viris et mulieribus congruae notiones tradantur de Actione Catholica, cui ipsi secundum propriam quisque conditionem, validum auxilium afferre valent.

57. [*De sensu esthetico in alumnis excolendo*]. Toto curriculo alumni informentur ad genuinum sensum estheticum sive lectionibus sive moderato artium exercitio, speciatim ad artes sacras recte diiudicandas et pro opportunitate, modo singulis accommodato, etiam excolendas, iuxta criteria traditionalia in Ecclesia et normas a Sancta Sede datas.[5]

58. [*De institutione circa media technica communicationis socialis*]. In hodiernis mundi condicionibus amplissimus est usus mediorum communicationis socialis quae vocantur prelum, cinematographeum, radiophonia et televisio. Haec autem maximum in mentes et mores hominum influxum exercent; ideoque sicut filii tenebrarum illis cum pernicie animarum saepe utuntur, ita filii lucis ipsa tamquam aptissima apostolatus instrumenta adhibere debent.

Sodales, igitur, Statuum perfectionis, ii praesertim qui sive in docendo, sive in iuventute instituenda, sive in pastorali ministerio occupantur, de momento et usu horum mediorum rite instruantur et opportune praeparentur ad hoc genus apostolatus, secundum propriam cuiusque conditionem, rite exercendum.

Insuper illi qui muneri docendi vacant probe intelligant, iuxta Ecclesiae iam satis amplum magisterium de his mediis communicationis socialis [6] grave

proprii muneris officium esse iuvenes, in ephebeis et collegiis quibus praeponuntur, pro singulorum aetate et gradu instructionis erudiendi circa haec moderna media, praesertim circa eorum influxum in vitam religiosam et moralem hominum; quod officium adhuc gravius urget in universitatibus catholicis.

NOTAE

[1] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* Statuta Gen. adnexa, a. 35 § 3; a. 40 § 5.

[2] Cf. Statuta Gen. citata, a. 5 § 1.

[3] Cf. Statuta Gen. citata, a. 37 §§ 1 et 2.

[4] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* Statuta Gen. adnexa, a. 47 §§ 1 et 2.

[5] Cf. Instruct. S. Officii d. 30 iunii 1952: *A.A.S.,* Vol. XLIV (1952), pp. 542-546.

[6] Cf. Litt. Circ. S. C. de Rel. d. 6 augusti 1957 de usu radiophoniae et Televisionis; Litt. Encycl. *Miranda prorsus* Pii XII, d. 8 sept. 1957: *A.A.S.,* Vol. XLIX (1957), p. 765; Alloc. Pii XII d. 14 sept. 1956: *A.A.S.,* Vol. XLVIII (1956), p. 699; Motu Pr. *Boni Pastoris* Ioannis XXIII d. 22 febr. 1959: *A.A.S.,* Vol. LI (1959), p. 183.

Caput XIX

DE ALUMNORUM INSTITUTIONIS CURSU PROPAEDEUTICO

59. [*Divisio cursus institutionis: propaedeutici et formalis*]. Institutio alumnorum statuum perfectionis duplici cursu ad effectum perducitur: quorum prior, quem *propaedeuticum* vocant, ad hoc tendit ut praeparentur candidati, pro sua quisque vocatione, ad ipsam institutionem rite instaurandam et cum fructu prosequendam; posterior autem, qui *formalis* dicitur et ab incepto novitiatu vel a prima probatione initium sumit, eo spectat ut alumni per gradus tam plene instituantur, ut apti evadant ad vitam religiosam digne ducendam et instituti opera expedite explenda.

60. [*Cursus propaedeuticus: divisio*]. Propaedeuticus cursus vero in duas periodos dispescitur, prout agatur de candidatorum ad novitiatum praeparatione remota vel proxima.

In priori periodo, quae *adspirantatus* nuncupatur,[1] adolescens generali humana et religiosa cultura, praecipue ope studiorum et congruae exercitationis virtutum ac pietatis, ita praeparatur ut vocationem suam deinde expedite prosequi valeat.

In altera cursus propaedeutici periodo, quae *postulatus* dicitur, candidati vocatio mutuo quodam tam ipsius quam Superiorum experimento statuto tempore exploratur[2] atque ipse ad disciplinam novitiatus rite amplectendam religiose et ascetice disponitur,[3] eo fine ut ille propositum suum tuto elicere valeat dum Superiores iudicant an prudenter admitti possit.

61. [*Scholae apostolicae commendantur*]. Sacra Synodus laudat, inter

alia media, Scholas Apostolicas seu Seminaria Minora religiosa, tamquam aptas ad vocationes religiosas in institutis clericalibus augendas riteque excolendas. Ideoque, probat ut eaedem instituantur, quatenus et quousque opportunae retineantur; [4] et dummodo rite et legitime erectae fuerint, ut vere publicae quoad omnes effectus iuridicos a Sede Apostolica agnoscuntur, non secus ac seminaria minora dioecesana.[5]

62. [*De candidatis admittendis in scholas apostolicas*]. Ut candidati in scholas apostolicas vel similia collegia seu seminaria religiosa admittantur, firmis normis hac de re supra statutis, requiritur et sufficit ut prima germina vocationis saltem genericae praeseferant. Habitu tamen religioso vel veste talari ne induantur, nisi peculiares rationes in determinatis locis id potius suadeant.

63. [*De scholis apostolicis non clericalibus*]. Ad instar illarum scholarum pro alumnis sacerdotio destinatis, scholae seu collegia ad vocationes religiosas laicales, etiam mulierum, augendas riteque excolendas, congrua congruis referendo opportune eriguntur.

64. [*De obligatione postulatus*]. In omnibus mulierum institutis, etiam a votis dumtaxat temporariis, candidatae antequam novitiatum vel primam eidem aequiparatam probationem incipiant, postulatum secundum disciplinam in iure receptam peragere debent ad sex saltem integros menses, non ultra aliud semestre prorogandum.

In institutis autem virorum sive clericalibus sive laicalibus, ad necessitatem et tempus postulatus canonici quod attinet standum est propriis Constitutionibus.[6] Sed, licet Constitutiones de postulatu sileant vel non omnibus illum imponant, Superiores nullum candidatum ad novitiatum admittant nisi sibi constet eius vocationem ex praevia quadam cum instituto satis frequenti et protracta conversatione sufficienter mutuo experimento exploratam esse ipsumque ad disciplinam novitiatus ferendam rite dispositum. Quare, his conditionibus deficientibus, candidati, etiam clerici, ad postulatum per congruum tempus adigendi sunt.

65. [*Exercitia spiritualia ingressui novitiatus praemittenda*]. Omnes, sive postulatum egerint, sive non, antequam novitiatum vel primam eidem aequiparatam probationem incipiant, exercitiis spiritualibus vacent per octo saltem integros dies; et iuxta prudens confessarii iudicium, praemittant generalem anteactae vitae confessionem.[7]

NOTAE

[1] Cf. Statuta gen. citata, a. 6 § 2, 2°.
[2] Cf. Statuta gen. citata, a. 6 § 2, 1°; a. 7 § 1, 2°.
[3] Cf. Statuta gen. citata, a. 6 § 2, 1°.
[4] Cf. Statuta gen. citata, a. 21 § 1, 1°; a. 6 § 2, 2°.
[5] Cf. Statuta gen. citata, a. 41 § 2, 1°.
[6] Cf. can. 539 § 1 *C.I.C.*
[7] Cf. can. 541 *C.I.C.*

CAPUT XX

DE ALUMNORUM INSTITUTIONIS CURSU FORMALI INCHOATIVO SEU DE NOVITIATU

66. [*Divisio cursus institutionis formalis*]. Cursus formalis institutionis alumnorum triplex dignoscitur: primus seu cursus inchoativus, in novitiatu vel prima eidem aequiparata probatione peragitur, quo totius religiosae institutionis necessarium ponitur fundamentum.[1]

Secundus seu cursus progressivus usque ad definitivam cooptationem et, pro diversitate institutorum, etiam ulterius progreditur, quo alumnus ad institutionem sibi consentaneam et substantialiter completam pervenit; [2] tertius seu cursus perfectivus, quo sodalis, etsi propriis instituti ministeriis iam addictus, ad perfectiorem solidioremque formam vitae religiosae et apostolatus adducitur.[3]

67. [*De candidatis in novitiatum prudenter admittendis*]. Cum vocatio divina sit totius vitae in statu perfectionis evangelicae fundamentum,[4] ut in novitiatum vel aequiparatam primam probationem postulantes admittantur, requiruntur, praeter adaequatam praeparationem, signa verae religiosae vocationis et quidem specificae, scilicet pro determinato instituto.[5]

Omnino caveant Superiores competentes ne ullum candidatum ad novitiatum admittant nisi ipsis solide constet eum pollere integritate et sufficienti maturitate iudicii necnon physica ac psychica aptitudine ad obligationes et onera propria vitae amplectendae.

Quae omnia ab illis ad quos spectat praevie exquirenda et ponderanda sunt, haud praetermissis, prout id singulis in casibus opportunum visum fuerit, peritorum scientiae pervestigationibus.[6]

68. [*De duratione novitiatus*]. Novitiatus vel prima probatio saltem per annum integrum et continuum ad normam iuris peragi debet. Constitutiones autem alterum annum praescribere possunt, servatis normis Sanctae Sedis hac de re datis. In utroque casu, competens Superior tempus novitiatus a Constitutionibus praefinitum prorogare valet, non tamen ultra sex menses.

69. [*De specifica institutione in novitiatu*]. Toto novitiatus tempore, alumnus de sua vocatione iam conscius, ad vitam religiosam instituendus est studio Regulae et Constitutionum, piis meditationibus assiduaque prece, iis perdiscendis quae ad Evangelicorum Consiliorum professionem et virtutes pertinent, necnon opportunis exercitationibus ad vitiorum semina radicitus exstirpanda, ad compescendos animi motus et ad virtutes adquirendas.[7]

Quae etiam servanda sunt, congrua congruis referendo, in institutis saecularibus ubi novitiatus seu probatio prima, diutius protrahenda, in saeculo et seorsim sub alicuius prudentis magistri ductu peragitur.

70. [*Institutio novitiatus rite accommodanda*]. Etiam novitiorum institutio, ut supra inculcatum est, hodiernis tam internis quam externis necessitatibus accommodetur. Et, dum germina vitiorum et defectus gradatim extir-

pantur, alumni virtutes et aptitudines, nedum nimia severitate depressae, sapienti Magistri cura quam maxime in bonum efflorescant et perficiantur.

NOTAE

[1] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* Statuta gen. adnexa: a. 6 § 1.
[2] Cf. Statuta gen. citata, a. 5 § 2; a. 9 § 1.
[3] Cf. Statuta gen. citata, a. 9 §§ 1 et 2.
[4] Cf. Statuta gen. citata, a. 6 § 1.
[5] Cf. Statuta gen. citata, a. 31 § 2, 1°.
[6] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* Statuta gen. adnexa, art. 33; Monitum S. Officii *Cum compertum* d. 15 iulii 1961: *A.A.S.,* Vol. XLIII (1961), p. 571.
[7] Cf. can. 565 § 1 *C.I.C.*; Pius XI, Epist. Apost. *Unigenitus Dei Filius,* d. 19 martii 1924: *A.A.S.,* Vol. XVI (1924), p. 142.

Caput XXI

DE ALUMNORUM INSTITUTIONIS CURSU FORMALI PROGRESSIVO

71. [*De alumnorum institutione post novitiatum protrahenda*]. In quovis instituto status perfectionis, institutio alumnorum post novitiatum seu primam formalem probationem, ulterius saltem per tres integros annos ita protrahenda est ut eorum vocationis exigentiis et proprii instituti indoli plane respondeat.

72. [*Ratio generalis qua institutio post novitiatum est protrahenda*]. Pro clericis, religiosa institutio pari gressu cum formatione clericali, intellectuali et apostolica procedere debet per totum studiorum ecclesiasticorum curriculum, scilicet, philosophicum, theologicum et pastorale, secundum normas a Sancta Sede datas.

Sodalium laicorum cuiuscumque classis, sive virorum sive mulierum, servatis normis Sanctae Sedis ac singulorum institutorum probatis methodis, religiosa institutio progrediatur oportet una cum congruenti formatione intellectuali et apostolica necnon technica qua eorum aptitudo ad opera instituti rite explenda perficitur.

73. [*De alumnis circa castitatem specialiter instruendis et monendis*]. Alumni, praesertim qui a prima adulescentia in scholis apostolicis vel collegiis religiosis educati fuerint, opportune et prudenter instruantur circa sacrum coelibatum, obligationes castitatis perfectae et media eam fovendi atque moneantur de periculis quibus haec virtus exponitur effugiendis et superandis.[1] Pariter de excellentia virginitatis supra matrimonium ita edoceantur ut bonum matrimonii christiani satis agnoscentes, maius bonum castitatis perfectae deliberate et libere amplectantur.

74. [*De perseverantia in vocatione et de libertate discedendi*]. Iuxta ea quae supra declarantur de obligatione vocationem divinam certo probatam

non leviter deserendi, alumni qui perfectionem christianam iam professi sunt, largitionibus divinis volenti animo cooperantes, per bona opera satagant certam suam vocationem et electionem facere, in eaque altius in dies radicari. Moderatores autem eos sedule hortentur ut semper digne ambulent vocatione qua vocati sunt, cum Deus sua gratia vocatos numquam deserat nisi ab eis prius deseratur. Attamen, ante definitivam instituto cooptationem, integra remanere debet discedendi libertas alumni qui advertit se certam vocationem ad institutum non habere.

75. [*Immediata praeparatio spiritualis ad definitivam cooptationem*]. Ad perpetuam seu definitivam cooptationem alumni immediate parentur speciali recollectione ad modum renovati novitiatus congruenti tempore protrahenda, qua sub ductu Magistri spiritus vel Instructoris seu Moderatoris, peculiaribus exercitiis assidue incumbant atque sibi accommodatas recipiant instructiones, servatis Constitutionibus et ratione institutionis proprii instituti.[2]

NOTAE

[1] Cf. Instruct. S. C. de Relig. d. 2 febr. 1961, ad Moderatores Supremos, p. 6, n. 8.

[2] Cf. Statuta gen. *Sedes Sapientiae*, art. 19; art. 39 § 1.

Caput XXII

DE ALUMNORUM INSTITUTIONIS CURSU FORMALI PERFECTIVO

76. [*De cursu formali perfectivo institutionis: in genere*]. Expleto cursu progressivo, alumni institutionem pro sua quisque conditione subsequentibus annis congruenti modo prosequi debent. Hisce annis ne temere existiment se, propria prudentia nisos, posse in omnibus tuto agere et multo minus ea quae iam sunt constituta reformare vel seniorum methodos aut consilia sine sua pernicie semper deserere.[1] E contra personarum prudentium monitis et auxilio freti atque propria vitae experientia aliquantulum edocti, indesinenter studeant, sub peculiari assiduaque Superiorum vigilantia et directione, suam formationem perficere, expolire et consolidare.

77. [*Specialis cura de neosacerdotibus gerenda*]. Neosacerdotes sacra ministeria exordiantur in domo regularis observantiae, sub tutela experti et prudentis moderatoris, speciatim si de ministeriis agatur quae peculiarem consuetudinem cum personis alterius sexus secumferunt.

78. [*De ultima perfectione institutionis alumnorum*]. Ad personalis sanctitatis atque apostolatus uberiores fructus adipiscendos sodales, sive viri sive mulieres, ultimam aliquam perfectivam institutionem recipiant quae sit veluti totius formationis complementum, confirmatio et authentica obsignatio.[2] Haec institutio quidem, ut suos plene obtineat effectus, post aliquot

annos a definitiva cooptatione et circa trigesimum aetatis annum[3] et ad sex saltem menses, per modum regularis cursus peragenda est,[4] sub competentis Magistri ductu in domo ad hoc convenienter sita et instructa.

Ubi hic cursus institui nequeat, suppleatur meliore qua fieri possit ratione, ita ut intentus finis pro viribus obtineatur.[5]

NOTAE

[1] Cf. Instruct. S. C. de Relig. d. 2 febr. 1961 ad Moderatores Supremos, p. 26, n. 46.

[2] Cf. Pius XII, Alloc. ad PP. Soc. Iesu d. 17 sept. 1946: *A.A.S.,* Vol. XXXVIII (1946), p. 383; Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* Statuta gen. adnexa d. 7 iulii 1956, art. 9 § 2.

[3] Cf. Statuta gen. citata, a. 51 § 1.

[4] Cf. Statuta gen. citata, a. 51 § 1; a. 52.

[5] Cf. Statuta gen. citata, a. 53 § 2, 1°.

Caput XXIII

DE STUDIIS IN INSTITUTIS STATUS PERFECTIONIS NORMAE GENERALES

79. [*De studiis aestimandis et promovendis in Institutis*]. Firmis iis quae de cursu propaedeutico, progressivo et perfectivo institutionis alumnorum supra statuuntur, studia magni aestimanda sunt et pro singulorum peculiari indole institutorum a Superioribus diligenter promovenda et curanda, seposito omni fallaci praetextu maioris utilitatis practicae aliave qualibet inani ratione. Altiora studia enim necessaria sunt, maxime nostris temporibus, ut sectatores perfectionis christianae, praesertim sacerdotes[1] et qui muneri educatoris vacant, multiformem amplioremque intellectualem adipiscantur culturam quae eos decet et ad apostolatum, etiam inter rudes, fructuose exercendum requiritur.

80. [*Scholae internae Institutorum status perfectionis*]. Inter media promovendi studia praecipuum locum habent scholae internae omnis gradus in singulis institutis Status perfectionis propriis alumnis instituendis destinatis, quae dummodo legitime erectae, ut vere publicae quoad omnes effectus iuridicos ab Ecclesia agnoscuntur.[2]

Moderatores nihil omittant ut sufficientes huiusmodi studiorum sedes convenienter instructae habeantur, in quibus Magistri seu Professores congruenti numero collocentur non solum regulari observantia et pietate conspicui, sed ad disciplinas tradendas et artem paedagogicam exercendam specialibus etiam cursibus bene praeparati.[3] Pari zelo procurent alumnos ad studia serio peragenda excitare et in iisdem strenue prosequendis sustentare

et adiuvare, cauto ne illi retineantur qui studiis cum fructu vacandis impares se ostendunt.

81. [*De studiis cum fine Institutorum status perfectionis iungendis*]. Omnes praeterea, tum magistri cum discipuli, prae oculis semper habeant studia, in institutis status perfectionis, non ad intellectualem solummodo institutionem, sed ad integram et solidam sive religiosam et apostolicam, sive, in institutis clericalibus, etiam sacerdotalem formationem spectare; ideoque non ad scholarum tantummodo periculum superandum dirigenda esse, sed ad quandam quasi formam alumnorum animis imprimendam, quae numquam elabatur, et ex qua, cum usus postulabit, lumen atque robur pro sui aliorumque necessitatibus semper hauriant.

Ad quod assequendum, sit imprimis intellectualis instructio arcte cum precationis studio divinarumque rerum contemplatione coniuncta; sit deinde plena, nulla ex praescriptis disciplinis parte praetermissa; insuper sit ita composita et cohaerens, ut disciplinae omnes in unum dumtaxat systema idque solidum et apte temperatum conspirent.[4]

82. [*De scholis superioribus et specialibus frequentandis*]. Decursu institutionis progressivae, Moderatores alumnos rite iam praeparatos et in vita spirituali solide firmatos, normis Sanctae Sedis servatis et cum debitis cautelis mittere possunt ad scholas superiores frequentandas, praesertim ut titulos academicos vel technicos, etiam civiles, consequi valeant.[5]

Curabunt insuper ut ii cum condiscipulis saecularibus comiter et prudenter agentes, vitae spiritu supernaturali imbutae exemplum verbo et opere indesinenter praebeant.

NOTAE

[1] Cf. Pius XI, Epist. Apost. *Unigenitus Dei Filius,* d. 19 martii 1924: *A.A.S.,* Vol. XVI (1924), pp. 136-137; Pius XII, Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* d. 31 maii 1956: *A.A.S.,* Vol. XLVIII (1956), p. 361.

[2] Cf. Statuta gen. *Sedes Sapientiae,* a. 41 § 2, 1°.

[3] Cf. Epist. Apost. *Unigenitus Dei Filius,* ibid., p. 143.

[4] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* d. 31 maii 1956: *A.A.S.,* Vol. XLVIII (1956), pp. 362-363.

[5] Cf. Decr. S. C. Consist. d. 30 aprilis 1918: *A.A.S.,* Vol. X (1918), p. 237.

Caput XXIV

DE STUDIIS ALUMNORUM CLERICORUM

I - De studiorum curriculo propaedeutico humanistico seu medio

83. [*De necessitate curriculi propaedeutici humanistici seu medii*]. Ad studia ecclesiastica instauranda illi tantum admitti possunt qui studia propaedeutica humanistica iam compleverint[1] sufficientique humana cultura cal-

lere certo ostenderint.[2] Praeterea de rebus eruditi sint quae ad sacras disciplinas addiscendas viam sternunt.[3]

84. [*Studium linguae latinae specialiter promovendum*]. Sacrosancta Synodus, perspectis hodiernis rerum conditionibus et prae oculis habens bonum universale, iniungit ut studium linguae latinae, nunc passim adeo neglectum et oppugnatum, plene iterum efflorescat; ita ut lingua illa quam Ecclesia Romana veluti patrimonium inde a prisco aevo hereditavit eiusdem remaneat propria, debito honore circumdata, usu semper expedita atque ecclesiasticae omnium clericorum culturae validissimum adiumentum.

Ad hos effectus obtinendos omnino necessarium est ut in curriculo propaedeutico magistri seu professores scientia et usu linguae latinae vere periti sint qui apta methodo alumnos ad latine scribendum et loquendum efficaciter instituant.

In Ecclesia Latina nemo ad curriculum philosophicum vel theologicum admittatur nisi, facto experimento, scriptores ecclesiasticos facile legere et intelligere valeat, eodemque sermone prolatas lectiones cum fructu audire et de materia sacrarum disciplinarum convenienter scripto et ore conceptus exprimere. Quod si opus fuerit, ad hanc peritiam comparandam, congruens tempus sub ductu magistri competentis, etiam post novitiatum, impendatur, antequam quis studia ecclesiastica incipiat.[4]

85. [*Studium linguae graecae curandum*]. Neque studium linguae graecae praetermittatur ut iidem alumni iam quodammodo initientur ad textus Sacrae Scripturae et Patrum postea legendos.[5]

II - De curriculo formali progressivo studiorum ecclesiasticorum

86. [*Ratio generalis curriculi studiorum ecclesiasticorum*]. Studia ecclesiastica omnibus alumnis Sacerdotio destinatis praescripta triplici curriculo peragenda sunt: *Philosophico* nempe saltem per integrum biennium; *Theologico* saltem per integrum quadriennium [6] et *Pastorali* per annum.

Quoad disciplinas tradendas serventur normae a S. Sede religiosis communiter impertitae necnon singulorum institutorum statuta legitime approbata.

In potioribus disciplinis tum docendis tum discendis a magistris discipulisque usus fiat linguae latinae.[7]

In disciplinis tradendis, Magistri ne proprio sensui contra communes doctorum sententias temere indulgeant, memores se Ecclesiae nomine docere eiusque doctrinam alumnis erudiendis impertiri debere.[8]

87. [*Principium informativum: reverentia magisterii ecclesiastici*]. In disciplinis autem superioribus, maxime philosophicis sive theologicis, sanctissime ea omnia serventur quae a sacris canonibus et a Summis Pontificibus praescripta sunt, de debita praesertim Magisterio Ecclesiastico reverentia atque omnimoda fidelitate semper et ubique profitenda et discipulorum men-

tibus animisque instillanda, de prudentia et cautela quae semper socianda est cum diligentissima eaque maximopere commendanda pervestigatione novarum, quae progrediente aetate exsurgunt, quaestionum.[9]

88. [*Ratio generalis curriculi philosophici*]. In curriculo philosophico tradenda est philosophia sic dicta scholastica quae perennis in Ecclesia merito agnoscitur, quoad omnes suas partes et quidem secundum doctrinam et principia Divi Thomae, non omissis tamen aliis Magistris ab Ecclesia probatis;[10] servetur methodus scholastica quae plurisaeculari experientia tam efficax comprobatur ad alumnorum ingenium acute exercendum et informandum, ad conceptus etiam subtiliores distincte percipiendos, ad veritatem tuto et expedite investigandam,[11] necnon ad errores insidiose latentes promptius et efficacius refellendos.

Insuper haud sufficiat antiquorum opiniones referre et quatenus necessarium, confutare. Magistri debent etiam doctrinas philosophicas hodiernas suis alumnis congruenti modo exponere, accurate ostendendo qua ratione cum catholica doctrina componi possint vel ab ea discrepent.

89. [*Ratio generalis curriculi theologici*]. Supra dicta de curriculo philosophico, congrua congruis referendo, curriculo quoque theologico applicanda sunt, quo futuri sacerdotes integram et solidam institutionem theologicam, iuxta rationem a S. Sede praescriptam, sibi comparare debent.

In sacris disciplinis tradendis, magistri ne praepropere solliciti sint de aspectu practico institutionis impertiendae, plane scientes actionem sacerdotalem, ut recte procedat uberioresque optimos afferat fructus, imprimis solido fundamento sanae profundiorisque doctrinae fulciri oportere. De cetero, omnibus compertum est veritates fidei eo facilius fidelium captui accommodari quo penitius et clarius investigatae fuerint.

Alumni curriculi theologici speciali cura ad studium Sacrae Scripturae applicari debent, ita ut non solum de sacrorum Librorum structura, compositione, divina inspiratione et interpretatione iuxta criteria ab Ecclesiae Magisterio proposita tuto edoceantur; sed, Patrum sententiis et ecclesiasticae traditioni firmiter adhaerentes, addiscant etiam ex sensu litterali sacrarum Litterarum solidum spiritualem cibum copiose percipere tam pro se quam in fidelium aedificationem.[12]

90. [*Ratio generalis curriculi pastoralis*]. Quamvis pastoralis alumnorum conformatio, ab ineunte studiorum curriculo inchoanda, progrediente vero aetate gradatim perficienda sit, absoluto tandem theologico curriculo, ipso sacro sacerdotio iam aucti, de rebus pastoralibus sub aspectu practico per annum diligentissime instruantur atque in iisdem sub ductu periti magistri exerceantur, etiam partes in sacro ministerio assumentes, ut sic ea quae studio didicerint aliis valeant competenter tradere.[13]

Cursus pastoralis complectatur omnia quae ad actionem pastoralem completam hodie requiruntur, ut alumni veram peritiam et dexteritatem in multiplicibus christiani apostolatus muneribus rite obeundis acquirant.[14] Quapropter, haud sufficiet ipsos de communi sacro ministerio rite exercendo

edoceri; sed instrui etiam debent de pluribus aliis apostolatus mediis, etsi forte natura sua profanis, quae pro temporum nostrorum adiunctis actuosam sacerdotum et religiosorum operam iuvare possunt.

III - De curriculo formali perfectivo studiorum ecclesiasticorum

91. [*Ratio generalis curriculi perfectivi studiorum*]. Neosacerdotibus religiosis iniungitur ne, ordinario cursu institutionis expleto, studia praesertim sacra intermittant quin potius ea secundum Sanctae Sedis praescripta fideliter prosequantur.[15]

Praeterea, cum aetate nostra necessarium sit saltem quosdam clericos in determinatis disciplinis omnino excellere, ad explenda peculiaria munia sive in proprio instituto, speciatim in domibus formationis, sive in apostolatu, seligantur inter aptiores qui ad scholas sic dictas « specializatas » mittantur, ut exoptatam competentiam sibi comparent.

NOTAE

[1] Cf. Epist. Apost. *Unigenitus Dei Filius,* d. 19 martii 1924: *A.A.S.,* Vol. XVI (1924), p. 140.

[2] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* d. 31 maii 1956: *A.A.S.,* Vol. XLVIII (1956), pp. 361-362; Statuta gen. art. 43 § 1, 1°.

[3] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* cit. ibid., pp. 359-360.

[4] Ioannes XXIII, Const. Apost. *Veterum sapientia,* d. 22 febr. 1962, § 3.

[5] Cf. Statuta gen. *Sedes Sapientiae,* a. 43 § 3, 3°; Ioannes XXIII, Const. Apost. *Veterum sapientia,* d. 22 februarii 1962, § 7.

[6] Cf. can. 589, 1365 §§ 1 et 2.

[7] Cf. Const. Apost. Ioannis XXIII *Veterum sapientia,* d. 22 febr. 1962, § 5.

[8] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* d. 31 maii 1956: *A.A.S.,* Vol. XLVIII (1956), p. 362.

[9] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* ibid., p. 362.

[10] Cf. Statuta gen. *Sedes Sapientiae,* art. 44 § 2, 2°.

[11] Cf. Epist. Apost. *Unigenitus Dei Filius,* d. 19 martii 1924: *A.A.S.,* Vol. XVI (1924), p. 144.

[12] Cf. Encycl. *Divino aflante Spiritu,* d. 30 sept. 1943: *A.A.S.,* Vo.l XXXV (1943), p. 322.

[13] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* d. 31 maii 1956: *A.A.S.,* Vol. XLVIII (1956), p. 364.

[14] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* d. 31 maii 1956: *A.A.S.,* Vol. XLVIII (1956), p. 363.

[15] Cf. can. 590. Statuta gen. citatae Const. Apost. adnexa, art. 49.

CAPUT XXV

DE STUDIIS ALUMNORUM LAICORUM UTRIUSQUE SEXUS

92. [*Ratio generalis studiorum alumnorum laicorum*]. Sodales laici statuum perfectionis, viri et mulieres, ad iuventutem erudiendam destinati, novitiatu rite expleto, congruentem intellectualem et technicam institutionem, cum opportunis titulis academicis accipiant, secundum modum et tempus a Constitutionibus definitum, eis applicando, congrua congruis referendo quae pro clericis instituendis praescribuntur.

Sodales vero aliis muniis exterioribus pro sua vocatione addicti, technica institutione post novitiatum apte formentur, titulis, qui eorum peritiae sint documenta, pro rei opportunitate obtentis.

Religiosorum quoque conversorum institutio intellectualis, expleto novitiatu, modo ipsis consentaneo, perficienda est, praesertim ad vitam spiritualem et religiosam necnon ad eorum munia quod attinet.

2) RELATIO EM.MI P. D. VALERII CARD. VALERI, PRAESIDIS COMMISSIONIS DE RELIGIOSIS

Introductio generalis ad Schemata.

Integrum schema « De statibus perfectionis adquirendae » a Commissione de Religiosis apparatum *duplici* constat parte: in *Prima,* exponitur *Doctrina* de Statibus perfectionis adquirendae, tum in genere, tum circa quaedam instituta in particulari et vocationem religiosam. In *Secunda* parte, proponitur *Disciplina* de Renovatione vitae et Operae in Institutis perfectionis, in quattuor *Sectionibus*: quarum *Prima,* quae de accommodata renovatione vitae religiosae tractat, iam mense februarii studio Rev.mae Commissionis Centralis subiecta est; in praesenti sessione, praesentantur ceterae sectiones quae capita decimum sextum ad trigesimum primum (XVI-XXXI) complectitur.

Introductio ad sectionem secundam: « *De alumnorum statuum perfectionis institutione* ».

Post sectionem primam « De accommodata Renovatione vitae religiosae » merito tractatur in sectione secunda « De Alumnorum statuum perfectionis institutione » a qua exoptata illa vitae et operae renovatio magnopere pendet (art. 43).

Ad Caput XVI: *De alumnorum institutione*: *in genere.*

Attendendum est, in primis, normas hic traditas non tantum religiosos *clericos* respicere, sed, « nisi ex rei natura vel contextu sermonis

aliter constet, ceteros quoque sodales utriusque sexus instituendos, monialibus non exclusis, quibus omnibus pro subiecta materia debitaque cum proportione applicandae sunt ».

Sane, post promulgationem Constitutionis Apostolicae *Sedes Sapientiae,* normae pro religiosis *clericis* instituendis minus desiderantur; sed ex normis pro ipsis in hac Constitutione traditis, haud paucae ad ceteros alumnos, congrua congruis referendo, cum debita proportione extendi possunt et debent. « Equidem, horum formatio, sicut clericorum, fini religiosae vitae et proprii instituti plene respondere debet » (art. 44), non exceptis monialibus quae per altiorem culturam multum adiuvari possunt ad vitam contemplativam fructuosius ducendam.

Haec alumnorum institutio, cuius impertitio Superiorum conscientiam gravat (art. 45), *integra* sit oportet, totum scilicet hominem complectens sub respectu vocationis religiosae, apostolicae, et, in institutis clericalibus, sacerdotalis; atque « sapienter » et audacter hodiernis sive internis sive externis necessitatibus accommodata, assidue exculta vigilanterque probata » (art. 46).

Inter alia vero quae temporibus nostris animum specialiter pulsant est formatio « personalitatis », ut aiunt, ita curanda ut duo extrema, aeque perniciosa, vitentur, nempe: alumni ingenitae indolis et dotium compressio aut extinctio, vel exaggerata relaxatio naturalium propensionum et proclivitatum. Hac adhibita cautione, educatores solliciti sint ut alumni personalitas in dies florescat « donec ipse occurrat in virum perfectum in mensuram aetatis plenitudinis Christi » (art. 47).

Ad caput XVII: *De alumnorum educatoribus et de institutionis domibus.*

Alumnorum institutio ut efficax sit operam educatorum vere peritorum requirit: de quibus in Capite XVII (art. 48), qui accurate seligendi et praeparandi sunt. Enixe commendatur etiam eorum *technica praeparatio,* sive quoad disciplinas tradendas, sive quoad artem eas tradendi seu paedagogicam.

Pro speciali forte exigentia temporum nostrorum curandum est ut in singulis institutis « quidam habeantur sodales in scientia et arte psychologica versati... qui casu psychopaticos inter alumnos educandos forte emergentes... tempestive... detegere queant, et si expedierit, peritis committant », normis S. Sedis in hac re sedulo servatis (art. 48). Si hoc obtineatur, plures errores in candidatis ineptis admittendis vitari poterunt.

Solida et illuminata institutio ad vitam spiritualem vix excogitari potest sine subsidio *Directionis spiritualis,* quae hodie, a quibusdam parum aestimatur et multum negligitur. Propterea necessarium erat illam

enixe commendare (art. 49) et consequenter demandare ut Directores spirituales et Confessarii accurate seligantur, non solum in institutis clericalibus sed pro ceteris quoque sive virorum sive mulierum (art. 50).

Ad caput XVIII: *De alumnorum institutione: in specie.*

Caput decimum octavum, ultimum huius fasciculi, agit *de alumnorum institutione, in specie.*

Prima ordine institutio est illa « humanistica socialis » dicta, quae in adulescentibus ad vitam religiosam adspirantibus ita completa esse debet ut ipsi « ceteris iuvenibus nihil cedant » (art. 52).

Inculcatur institutio vere *religiosa* et contra hodiernam vehementem proclivitatem animorum ad vitae commoditates et oblectamenta fruenda, etiam cultus *mortificationis* sine qua nullus verus Christi discipulus esse potest (art. 54).

Notari potest autem id quod in fine Articuli 55 habetur relate ad Moniales quibus impertienda est « solida institutio in sacris disciplinis earum conditioni accommodata ».

Institutio apostolica ultimis annis cursu pastorali specialiter impertienda est, saltem in institutis clericalibus. Nihilominus, in omnibus institutis, per totum tempus institutionis pro alumnorum gradu et capacitate serio curanda est, et quidem, non solum theoretice, sed etiam practice ita ut alumni « moderate et vigili ductu in apostolatu exerceantur » (art. 56).

Tandem alumni debent instrui *de mediis technicis communicationis socialis* hodiernis, a quibus apostolatus nequit amplius praescindere quin certa ratione suae missioni impar remaneat (art. 58).

De institutionis cursu eiusque divisione. Institutio alumnorum statuum perfectionis, sicut quaelibet alia, impertitur continuo ac progrediente cursu, de quo in capitibus decimo nono, vigesimo, vigesimo primo et secundo praesentis fasciculi. Complectitur, praeter *studia* pro quibus specialis habetur subsequens fasciculus, *omnes disciplinas et exercitia* quae conferunt ad religiosum animo perfecte formandum illumque operibus instituti explendis aptum efficiunt.

Fundamentalis divisio institutionis cursus est in propaedeuticum et formalem.

In priore cursu, alumnus institutionem ad vitam religiosam nondum recipit, sed ad illam tempore suo recipiendam praeparatur: ideoque hic cursus vocatur propaedeuticus.

Subsequens cursus formalis qui « eo spectat ut alumnus, convenienter praeparatus, per gradus tam plene instituatur ut aptus evadat ad vitam religiosam digne ducendam et instituti opera expedite explenda.

Hic cursus nuncupatur formalis, quia in eo alumnus formam recipit animo quae erit ei ornamentum et ratio foecunda vitae ac operae (art. 59).

Ad Caput XIX: *De alumnorum institutionis cursu propaedeutico.*

Praeparatio ad institutionem formalem recipiendam est, ut patet, remota et proxima. Remota in adspirantatu, proxima in postulatu.

Praeparatio remota: in scholis apostolicis. Alumnorum praeparatio remota absque dubio extra domos Instituti haberi potest, in collegiis studiorum humaniorum seu mediorum, sive ecclesiasticis, sive etiam laicalibus, e quibus, ut notum est, haud paucae vocationes religiosae sicut et pro clero saeculari, proveniunt. Intra autem Instituta, impertitur in scholis apostolicis aliisve propriis id genus collegiis, quae ad instar Seminariorum dioecesanorum, tamquam seminaria minora religiosa merito habentur.

Hae Scholae Apostolicae permagnam receperunt commendationem a Pio XI qui suis Litteris Apostolicis *Unigenitus Dei Filius* diei 19 martii 1924, Supremos Moderatores sic alloquebatur: « Atque principio, cum in domestico convicto, horum pro iniquitate temporum, christianae puerorum educationi minus consulatur, et adulescentes ad late diffusas expositi corruptelarum illecebras, solida destituantur religiosa institutione, quae ad divina praecepta, immo vel ad honesti et recti rationem una potest conformare animos, sequitur, nihil facere vos posse hoc in genere utilius quam si parva seminaria vel conlegia constitueritis, — quod fieri passim, iucunde conspicimus — adulescentulis excipiendis, in quibus aliqua divinae vocationis indicia deprehendantur » (cf. *A.A.S.*, Vol. XVI [1924], p. 140). Hunc sui praedecessoris conceptum Scholarum Apostolicarum perficiens, Pius XII, in Constitutione *Sedes Sapientiae* statuit eas, sicut ceterae domus religiosae studiorum, dummodo rite et legitime erectas, ut vere scholas publicas habendas esse, quoad omnes effectus iuridicos, non secus ac Seminaria dioecesana (art. 61). Quapropter, de statu iuridico Scholarum Apostolicarum in Ecclesia et de earumdem pertinentia ad ordinem internum Institutorum religiosorum, si umquam fuerit dubium, non est amplius ambigendum.

Scholae apostolicae imprimis conduntur ad religiosos clericos instituendos; attamen, etiam in institutis non clericalibus, congrua congruis referendo, haberi, et quidem utiliter, possunt ad vocationes sibi augendas easque rite excolendas (art. 63).

Praeparatio proxima: in postulatu. De postulatu quo candidatus proxime praeparatur ad novitiatum, prima quaestio definienda spectat ad eius necessitatem et durationem.

In Institutis mulierum, canone 539 § 1 derogato, Commissio necessarium duxit postulatum ad sex saltem menses duraturum omnibus im-

ponere, etiam ubi vota tantum temporaria, tempore suo renovanda, habentur: eadem enim ratio pro istis valet ac pro ceteris.

Quoad instituta virorum, conditionibus multum diversis vitae et actionis iuvenum perspectis, aliter statuendum erat. Ex una parte, postulatus nulli de iure communi imponitur, sed Constitutionibus cuiusque Instituti remittitur definire ea quae eius necessitatem et durationem respiciunt. Ex altera parte, ne finis postulatus ullo in casu frustretur, candidati qui sufficienti immediata praeparatione carent, ad postulatum peragendum adigi debent et Superioribus prohibetur ullum candidatum ad novitiatum admittere « nisi sibi constet eius vocationem ex praevia quadam cum instituto satis frequenti et protracta conversatione sufficienter mutuo experimento exploratam esse ipsumque ad disciplinam novitiatus ferendam rite esse dispositum » (art. 64).

Articulus 65 vero omne dubium tollit de obligatione a canone 541 imposita exercitiis spiritualibus per octo dies ante susceptionem habitus vacandi, non solum iis qui postulatum canonicum regulariter peregerint, sed omnibus candidatis ingressum ad novitiatum petentibus.

Ad Caput XX: *De alumnorum institutionis cursu formali inchoativo seu de novitiatu.*

Notio et divisio cursus formalis. Cursus formalis institutionis alumnorum statuum perfectionis triplici gradu perficitur: est inchoativus in novitiatu; progressivus, subsequentibus annis; et perfectivus prioribus annis vitae sodalium post institutionem substantialiter completam semel ademptam (art. 66).

De cursu inchoativo, seu de novitiatu.

Vigentem Novitiatus disciplinam schema servat et corroborat, speciatim quoad candidatos prudenter admittendos (art. 67) et quoad specificam institutionem huius primae probationis (art. 69).

Ad durationem autem novitiatus quod attinet, habita ratione quod alumnorum formatio in posterum saltem ad tres annos post novitiatum protrahenda erit (art. 71), Commissio noluit alterum annum novitiatus imponere, nequidem mulieribus; sed hanc rem definiendam Constitutionibus reliquit (art. 68). Opportunum autem aestimavit in mentem omnium revocare quod ea quae de vita religiosa accommodanda generaliter praescribuntur, etiam disciplinam novitiatus spectant (art. 70).

Ad caput XXI: *De alumnorum institutionis cursu formali progressivo.*

Alumnorum institutio clericorum, ut notum est, per totum curriculum studiorum protrahitur; aliorum vero institutio hic praescribitur protrahenda saltem ad tres annos, post novitiatum, ut eorum vocationis exigentiis plene respondeat (art. 71).

Quoadusque alumnorum probatio perduraverit specialiter attendenda erit eorum aptitudo ad castitatem servandam (art. 73); et licet ipsi animum perseverandi in instituto suscepto nutrire debeant, attamen ante definitivam professionem integra libertas discedendi ipsis maneat, ne servitio Dei coacte addicantur cum periculo illud deinde turpiter deserendi (art. 74). Ad definitivam vero Instituto cooptationem alumni sunt proxime parandi speciali cursu exercitiorum spiritualium ad modum renovati novitiatus congruenti tempore protracto (art. 75).

Ad Caput XXII: *De alumnorum institutionis cursu formali perfectivo.*

Licet sodalium statuum perfectionis institutio, cursu progressivo expleto, tamquam substantialiter completa consideranda sit, attamen, prioribus subsequentibus annis adhuc, congruenti modo, perfici debet (art. 76, 77). Culmen vero huius cursus perfectivi habetur in aliquo ultimo curriculo quod « solet nominari: tertia probatio, secundus novitiatus, novitiatus apostolicus, annus perfectionis, schola affectus » (Statuta Gen. *Sedes Sapientiae,* art. 51 § 2) secundum diversa instituta; in eo, sodalibus impertitur perfectiva institutio « quae sit veluti totius formationis complementum, confirmatio et authentica obsignatio ». Hoc ultimum curriculum non est obligatorium; sed valde commendatur, adeo ut « ubi... institui nequeat, suppleatur meliore qua fieri possit ratione, ita ut intentus finis pro viribus obtineatur » (art. 78).

Introductio ad fasciculum III: Capita XXIII, XXIV, XXV.

In Sectione de Alumnorum statuum perfectionis institutione, tria Capita praesentis fasciculi, nempe: vigesimum tertium, quartum et quintum studiis dedicantur.

Ad Caput XXIII: *De studiis in institutis status perfectionis: normae generales.*

Neminem fugit quanta aestimatione studia habenda sunt, in Institutis status perfectionis. « Altiora enim studia necessaria sunt, maxime temporibus nostris ut sectatores perfectionis christianae, praesertim sacerdotes et qui muneri educatoris vacant, multiformem ampliorem intellectualem adipiscantur culturam quae eos decet et ad apostolatum, etiam inter rudes fructuose exercendum requiritur » (art. 79).

Sane, hisce ultimis annis, magnus datus est impulsus studiis, non solum Constitutione Apostolica *Sedes Sapientiae,* quae Clericos directe spectat; sed etiam actuosa creatione Scholarum Superiorum praesertim Romae, in favorem aliorum religiosorum tam virorum quam mulierum. Insuper, non paucae Congregationes etiam mulierum cursus studiorum post novitiatum induxerunt aut iam existentem auxerunt.

Magni momenti est nota publicitatis, Scholis internis Institutorum rite erectis recognita. Ideoque, Superioribus iniungitur illis competentes Magistros adsignare, eas scientificis subsidiis convenienter instruere et omnia ita disponere ut formatio intellectualis, quae non propter se quaerenda est, pari gradu et intime connexa procedat cum formatione religiosa et apostolica, necnon, in institutis clericalibus, sacerdotali (art. 80, 81). Tandem opportune incitantur Superiores ad alumnos rite praeparatos Scholis Superioribus mittendos, « praesertim ut titulos academicos vel technicos, etiam civiles, consequi valeant » (art. 82).

Ad Caput XXIV: *De studiis alumnorum clericorum.*

Constitutione Apostolica *Sedes Sapientiae* promulgata, caput vigesimum quintum (XXV) « De studiis alumnorum clericorum » superfluum forte videretur. Attamen, veram habet utilitatem quia puncta quaedam maioris momenti hodie specialiter inculcanda attingit et praeterea, tota studiorum clericorum ordinatio, in eo succincte praeformata, etiam institutis laicalibus, maxime docentibus, regula esse potest et debet, congrua quidem congruis referendo.

Parallelo modo cum generali alumnorum institutione, curriculum studiorum quoque dicitur: propaedeuticum, ante novitiatum regulariter percurrendum; progressivum, triplex curriculum philosophicum, theologicum et pastorale complectens; et tandem perfectivum pro opportunitate protrahendum (art. 86).

Propaedeutici curriculi necessitas inculcatur quin proponatur determinata et communis ratio studiorum, quam exigentiae nimis particulares diversarum regionum dare non sinunt. Tantum hic, generale quoddam criterium statuitur, scilicet, quod alumni, curriculo medio expleto, debent sufficientem culturam humanisticam ostendere et etiam apparere sufficienter eruditi de rebus « quae ad sacras disciplinas addiscendas viam proxime sternunt » (art. 83), speciali ratione quidem studio linguae latinae, et proportionaliter, graecae, commendato (art. 84, 85).

Pro curriculo progressivo, ad Constitutionem Apostolicam *Sedes Sapientiae* generatim remittitur. Attamen, perspectis tendentiis iuvenum in nonnullis locis hodie manifestis, insistendum erat in aliquo principio fundamentali informativo, nempe: in « debita praesertim Magisterio Ecclesiastico reverentia atque omnimoda fidelitate semper et ubique profitenda » (art. 87).

Ad rationem generalem curriculi philosophici quod attinet, speciali vi commendatur illa philosophia quae perennis in Ecclesia merito nuncupatur. Haec vero, secundum methodum scholae, hodie nimis neglectam, fideliter est tradenda (art. 88) et simul congruenter enuclanda ac evolvenda ita ut hodiernis scientiae quaesitis plane respondeat atque media

praebeat ad novas quaestiones emergentes dilucidandas necnon arma ad errores serpentes detegendos ac refellendos (art. 88).

Quoad curriculum theologicum, Magistri opportune monentur ne « praepropere solliciti sint de aspectu practico institutionis impertiendae, plane scientes actionem sacerdotalem ut recte procedat uberioresque optimos afferat fructus, imprimis solido fundamento sanae profundiorisque doctrinae fulciri oportere (art. 89). Applicatio enim doctrinae acquisitae in sacris ministeriis docenda est specialiter anno pastorali qui est quintus curriculi ordinarii studiorum, omnibus obligatorius (art. 90).

De curriculo studiorum perfectivo parum dicendum erat; hic enim utiliter definiri nequit cum a fine et indole singulorum institutorum ac diversorum ministeriorum quibus sodales destinari possint maxime pendeat (art. 91).

Ad Caput XXV: *De studiis alumnorum laicorum utriusque sexus.*

Iam dictum est studia promovenda esse etiam in institutis laicalibus virorum et mulierum, quibus ratio studiorum clericorum extendi potest, congrua congruis referendo et cum debita proportione. Attamen hac in re, expectanda est a Sancta Sede integra Instructio sicut pro religiosis clericis factum est (art. 92).

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. SPELLMAN: In Parte Secunda sui schematis *de Statibus perfectionis adquirendae,* Commissio de Religiosis facit proposita disciplinaria ut vita et opera in Institutis status perfectionis adquirendae renoventur. Eo fine Sectio Secunda huius partis schematis sapienter et prudenter agit de alumnorum statuum perfectionis institutione. In genere, tota haec sectio placet. Aliquae animadversiones particulares, tamen, non videntur esse inopportunae.

Hisce in temporibus cultus « personalitatis » et autonomia individualis ab aliquibus nimis exaggerantur. Ex altera parte, carentia maturitatis vel negligentia in aptitudinibus et dispositionibus individualibus recte promovendis detrimentum facere potest tum singularibus religiosis tum operibus totius Ecclesiae. Inter haec duo pericula caput decimum sextum viam tutam et securam sternit.

De alumnorum educatoribus accurate seligendis et praeparandis necnon de domibus institutioni alumnorum destinatis congruenter instruendis bene in capite XVII agitur. Procul dubio, norma sancte observanda est ut in Superiores, Moderatores, Directores spiritus et profes-

sores, optimi quique sodales totius instituti probatae virtutis, solida doctrina congruentique experientia ditati, adsciscantur etiam, si opus sit, ex alia provincia, monasterio seu domo. Addenda est, tamen admonitio magis explicita ut, in aliquibus temporum locorumque adiunctis, solida alumnorum institutio efficacius consuli possit si alumni ex pluribus provinciis vel monasteriis in sedes communes coniungantur. Annis recentioribus, Sancta Sede adhortante atque approbante, multa Seminaria Regionalia vel Interdioecesana constructa sunt. His in Seminariis alumni melius et aptius institui possunt quam in Seminariis individualibus in quibus non adest congruus alumnorum numerus. Etiam, his in Seminariis regionalibus facilius haberi possunt moderatores, professores et directores spiritus qui sufficienter selecti, praeparati et ab aliis officiis vel oneribus vacui sunt ut munus suum recte et apte exerceant. Praeterea, in aliquibus casibus, rationes oeconomicae postulant Seminaria Regionalia nisi desit domus supellectili caeterisque subsidiis congruenter instructa. A pari, vel etiam a fortiori, in aliquibus institutis religiosis, tum clericorum tum laicorum, domus formationis interprovinciales vel regionales necessariae vel utiles sint.

Procul dubio omnes alumni statuum perfectionis, sive viri sive mulieres, apta institutione religiosa et intellectuali necnon esthetica, eorum conditioni accommodata, donandi sunt. Monialibus etiam impertiatur solida et congruens institutio. Sicut ait Sanctus Augustinus: « nullus potest amare aliquid incognitum ». Secundum Sanctum Thomam, competit religiosis studium litterarum « dupliciter quantum ad id quod est proprium contemplativae vitae: uno modo, directe coadiuvando ad contemplandum, illuminando scilicet intellectum... Alio modo, studium litterarum iuvat ad contemplativam vitam indirecte removendo contemplationis pericula, scilicet errores, qui in contemplatione divinorum frequenter accidunt his qui Scripturas ignorant ». Propter indolem vitae claustralis monialium et etiam propter paupertatem multorum monasteriorum monialium, earum institutio non est sine difficultatibus. Ergo, Patres Concilii velint commendare Ordinariis locorum et Superioribus competentibus ut provideant ne desint educatores et directores spirituales ex utroque clero et, si opus sit, ex aliis institutis religiosis, quibus cura institutionis et formationis monialium concredatur.

Ut repetitiones in Concilii decretis vitentur, melius est omittere numerum LVIII de institutione circa media technica communicationis. Satis est referre ad sectiones hac de re in schemate a Secretariatu de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis proposito.

Non est dubium quin a primis vocationis germinibus alumni religiosi assidua cura congruentique ratione institui debeant. Disciplina ec-

clesiastica de seminariis minoribus dioecesanis fovendis etiam ad Scholas Apostolicas in institutis religiosis clericalibus applicanda est. Quoad Scholas Apostolicas in institutis laicalibus, varia temporum locorumque adiuncta consideranda sunt. Certe, omnibus ad vitam religiosam adspirantibus directio spiritualis ac praeparatio congruens ab initio praebendae sunt. Determinatio formae specificae huius adspirantatus, tamen, Superiorum Maiorum Conferentiis sub Sacrae Congregationis de Religiosis ductu concredenda est.

De candidatis in novitiatum prudenter admittendis Schema propositum in capite XX bene dixit. Annis recentioribus Sancta Sedes saepe monuit ut Superiores prudenter perpenderent idoneitatem candidatorum, audita etiam peritorum sententia. Doctrina, iam in Litteris Encyclicis *Sacra Virginitas,* in Statutis Generalibus adnexis Constitutioni Apostolicae *Sedes Sapientiae,* et in aliis documentis Magisterii Ecclesiastici contenta, hic breviter proponitur. Haud inutile esse videatur, tamen, explicite addere iudicium ultimum de candidatis in novitiatum admittendis faciendum esse a superioribus competentibus ecclesiasticis. Hi superiores non tantum peritorum scientiae pervestigationum conclusiones, sed caetera quoque personarum adiuncta perpendant. Praeterea, Patres Concilii velint explicite admonere ne his in pervestigationibus violetur ius naturale personae rem aliquam occultam non manifestandi. Canone 530 Codicis Iuris Canonici omnes religiosi Superiores districte vetantur personas sibi subditas quoque modo inducere ad conscientiae manifestationem sibi peragendam. Etiamsi candidati ad postulatum vel novitiatum sub huius canonis tutela non includuntur, tamen videtur esse omnino contra Ecclesiae praxim requirere aliquam conscientiae manifestationem in foro externo uti conditionem sine qua candidati in postulatum vel novitiatum non admittuntur. Huiusmodi monitum non excludat peritorum scientiae psychologicae pervestigationes, sed excludat abusus et pericula quae ex immoderato vel imprudenti usu peritorum sententiarum oriri possint.

Bene in capitibus sequentibus schema agit de religiosa institutione quae post novitiatum et etiam post definitivam cooptationem progrediatur oportet una cum congruenti formatione intellectuali et apostolica necnon technica. Annis recentioribus in Civitatibus Americae Septentrionalis Foederatis, sub Sacrae Congregationis de Religiosis ductu, constituta est Conferentia de Sororum Formatione eo fine ut omnes religiosae suam formationem perficerent, expolirent et consolidarent. Sperandum est in omnibus orbis Catholici regionibus conferentias similes constituturas esse et, Deo adiuvante, opus suum ad formationem religiosarum perfectiorem adiuvandam bene perfecturas esse.

Ad numerum LXXXII fortasse addenda est commendatio ut, ubi opportune fieri possit, domus residentiae constituantur pro religiosis qui scholas superiores et Universitates, praesertim civiles, frequentant.

Ultima animadversio est de capite XXIV. Inquantum studiorum curriculum pro alumnis religiosis clericalibus multis in rebus non differt a studiorum curriculo in seminariis dioecesanis, opus non est repetere hoc in capite id quod iam in capite quarto schematis Constitutionis de Sacrorum alumnis formandis a Commissione de Studiis et Seminariis propositum est.

Card. RUFFINI: Pars II, Sectio II, Cap. XVI, XVII, XVIII. Pag. 7,[1] ad n. 47: Attinguntur hic systema, quod dicitur *autoeducationis,* et *ratio efformandi in alumnis sensum responsabilitatis personalis.* Quae quidem bona sunt, modo non exaggerentur; nam simul servandae sunt ab omnibus pie et diligenter Constitutiones et Regulae propriae congregationis (vel Ordinis) religiosae.

Pag. 12,[2] ad n. 54: De institutione religiosa pauciora dicuntur quam oporteret: nihil, e. gr., de spiritu paupertatis et oboedientiae.

Pag. 14,[3] ad nn. 57 et 58: Inculcantur sensus estheticus et institutio circa media technica communicationis socialis, et inepte tacetur necessitas addiscendi rationem catecheseos tradendae.

Pars II, Sectio II, Cap. XIX, XX, XXI, XXII. Pag. 4,[4] nn. 61 et 62: Scholae Apostolicae Religiosorum ne vocentur Seminaria, vel Seminaria minora. Nomen Seminarii reservetur Seminariis dioecesanis, secus ansa facilis praeberetur perniciosae confusioni in damnum instituti maximi uniuscuiusque Dioeceseos, coenaculi nempe illius in quo efformantur alumni in spem dioeceseos. Si Religiosi habere contendunt Seminaria adiungant titulum quo a Seminariis dioecesanis distinguantur, appellando ea, e. gr. Seminarium Franciscanum, Seminarium Dominicanum etc. Sed melius esset si etiam haec vitentur. Standum est de hac re Codici I. C. can. 1354.

Pag. 5-12:[5] Velim quaerere: istae normae, tam implicatae et diuturnae de cursu propaedeutico (adspirantatu et postulatu), de cursu formali (inchoativo, progressivo, perfectivo [duplice]) valere debent pro Institutis nunc vigentibus aut pro futuris?

Fortasse bonum esset — claritatis gratia — dicere *distincte* de Institutis virorum et de Institutis mulierum; de iis quae clausuram ha-

---

[1] Cf. p. 1117.
[2] Cf. p. 1120.
[3] Cf. p. 1121.
[4] Cf. pp. 1122-1123.
[5] Cf. pp. 1123-1127.

bent et de reliquis; de Institutis in quibus habentur Sacerdotes, et de iis qui solum laicis constant etc. etc. Evidenter normae eaedem esse non possunt pro Institutis omnibus.

Pars II, Sectio II, Cap. XXIII, XXIV, XXV. Pag. 3,[6] n. 80: Optime dicitur; scholae quidem habeantur internae, modo tamen nullo careant elemento necessario ut florere possint et valeant.

Pag. 4,[7] ad n. 82: Nominatim normae serventur a S. C. de Seminariis et studiorum universitatibus praescriptae.

Pag. 6 [8] ss.: Non intellego et numquam perspexi cur apud S. Sedem duo sint Sacra Dicasteria quae leges ferunt de studiis mediis classicis, de curriculo philosophico et theologico pro alumnis qui praeparantur ad Sacerdotium. Nonne Sacerdotium unum est, et sacra ministeria eadem? Propterea cupio ut tandem aliquando de studiis etiam Religiosorum — servata eorum disciplina — agat tantum S. C. quae studiis Ecclesiasticorum moderandis praeposita est.

Pag. 6-7,[9] nn. 83-85: Cursus studiorum mediorum classicorum melius et plenius describatur secundum normas in singulis Nationibus vigentes de studiis conficiendis ut quis ad Universitatem accedere possit.

Pag. 9,[10] n. 89: Etiam theologica discipulorum institutio facienda est — sicut philosophica — « ad Angelici Doctoris rationem, doctrinam et principia, quae sancte teneantur oportet (cf. can. 1366, § 2 C.I.C. et Const. Ap. *Deus scientiarum Dominus*).

S. Thomas est dux scholarum catholicarum cuiusvis gradus, et facile princeps omnium doctorum Ecclesiae, quem octoginta ferme Pontifices Summi laudibus summis extulerunt. Quod quidem non significat ceteros magistros, ab Ecclesia probatos, esse neglegendos.

Card. LÉGER: *De alumnorum statuum perfectionis institutione* (I). Tria schemata de institutione alumnorum bene constructa sunt et quasdam materias feliciter renovant. Tamen dicendum est, in mea opinione, quod multi sunt articuli ubi non habetur renovatio sperata. Illa schemata sunt quasi exclusive disciplinaria. Carent inspiratione doctrinali. Notabo quod in tribus illis schematibus quae specifice tractant de institutione ad perfectionem, verbum « caritas » *una sola vice* invenitur, verbum « *fides* » duobus vicibus, nulla mentio fit de virtute spei; nec ulla mentio habetur de Liturgia Sacra nec etiam de relatione vitae religiosae cum baptismo iam recepto. Quoad formam

---

[6] Cf. p. 1127.
[7] Cf. p. 1128.
[8] Cf. pp. 1128-1129.
[9] Cf. pp. 1128-1129.
[10] Cf. p. 1130.

et modum expressionis carent simplicitate et spiritu evangelii qui, de statibus perfectionis evangelicae tractando, optime convenirent.

Pro primo schemate haec notabo. In articulo 47, linea 25 supprimentur verba « ut quidam temere contendent », ut inutiliter polemica.

In articulo 53, particulariter notetur educatio et incrementum virtutum fidei, spei et caritatis. Et etiam, magis in lucem ponantur fontes primarii ex quibus hauritur institutio religiosa, nempe Sacra Scriptura et Liturgia.

In articulo 54: saepe vota proclamant, sed ab aliis observantur. Etenim religiosi habent securitatem oeconomicam.

In articulo 58 tollantur verba « sicut filii tenebrarum illis cum pernicie animarum saepe utuntur, ita ». Haec enim verba ibi sunt inutilia. Non est hic locus damnandi malos usus mediorum diffusionis. Habentur particularia schemata pro hac materia.

De alumnorum statuum perfectionis institutione (II). In articulo 60, linea 18, potius dicetur « generali humana cultura et *vita christiana* ». Etenim verbum « christiana » rem melius exprimit quam « religiosa » et christianismum non est res culturalis sed vita.

In articulo 61, ut sapienter dixit Card. Ruffini, nomen *seminarium* mutandum est, quia saepe in nostris regionibus adsunt difficultates.

In articulo 62, prohibeatur absolute usus habitus religiosi vel vestis talaris pro candidatis in scholis apostolicis, quia habitus religiosus sicut vestis talaris sunt signa consecrationis iam factae.

Dicatur etiam quod necessarium est pro his iuvenibus contactum regulariter habere cum familiis suis et etiam cum mundo.

Articulus 69 est aridus, caret inspiratione vere spirituali et non tangit radices institutionis religiosae. Affirmentur expressius, et secundum eorum veram hierarchiam, media fundamentalia quibus alumni ad vitam religiosam instituuntur, scilicet studium et meditatio Verbi Dei in Sacra Scriptura, Vita liturgica (Missa, receptio sacramentorum). Solummodo postea poni debet studium Regulae et Constitutionum. Perfectio enim quae coli debet est evangelica, non iuridica. Credo etiam quod mentio fieri debet de gratia baptismi et confirmationis quam alumni iam acceperunt et quae adhuc in eis permanet. Principia vitae christianae remanent enim principia et vitae perfectionis.

Articuli 76 sententia secunda tollatur. Quadam enim aggressivitate laborat et idem iam positive dicitur in eodem articulo.

Optima est propositio articuli 78. Tamen timeo ne aetas triginta annorum sit praematura.

De alumnorum statuum perfectionis institutione (III). Articulus 80. Ne nimis commendatur creatio scholarum propriarum pro unoquoque

instituto. Plerumque enim, pro scholis superioribus, potius fovenda est unificatio scholarum diversorum institutorum. Nam perdifficile est pro unoquoque instituto habere professores qualificatos. Et hoc dici potest etiam de institutis in magnis civitatibus degentibus. Dici etiam potest quod fovendus est contactus inter alumnos diversorum institutorum et est impossibile: v. g. apud nos adsunt 10 institutiones, communitates quae habent scholam propriam et adsunt plus professores quam discipuli in unaquaque schola.

Articulus 84. Sane verum est quod lingua latina valde utilis est Ecclesiae. Sed remanet mere instrumentum. Et periculosum mihi videtur aliquo modo insinuare quod Ecclesia Dei aliqua lingua ligatur. Non enim ullo modo ligatur sed quacumque lingua uti et exprimi potest. Etsi, de facto, per multum tempus, lingua latina cum parte occidentali Ecclesiae cohaesit, non est affirmandum cum tanto vigore quod est « bonum universale », quasi esset de iure divino. Bene enim scimus quod, a pluribus saeculis, non est verum linguam latinam fecisse unitatem Ecclesiae (etenim Ecclesiae orientales considerari debent); et dubitare possumus utrum in futuro possibile erit linguae latinae, etiam in regionibus non-orientalibus, unitatem Ecclesiae facere.

Articulus 86. Quoad paragraphum tertiam huius articuli, oblivisci non debemus factum illud quod, si ipsa manualia non considerantur, quasi omnia subsidia scientifica docendi et discendi materias theologicas (libri, periodica, etc.) linguis modernis redacta sunt. Et si non volumus privare alumnos, et consequenter Ecclesiam, ab illis pretiosis subsidiis,alumnis commendare etiam debemus commercium cum illis libris et periodicis. Timeo enim ne, ob illam solam obligationem tam firmiter expositam de usu linguae latinae, tentatio habeatur aliquibus in locis vetare usum subsidiorum in linguis modernis scriptorum. Quae linguae adeo tamen aptae sunt ad cogitationem viventem et vivam exprimendam, ad expressionem alumnorum fovendam, ad profundiorem assimilationem adiuvandam in alumnis qui postea, in ministerio pastorali, sese exprimere debeant in lingua moderna, ut imprudens esset alumnos privare illis adiumentis.

In quarta paragrapho addatur quod magistri pro suis discipulis bene distinguere debent inter quod est de fide et quod non, inter quod est opinio personalis et quod est sententia communis. Item monendi sunt magistri de reverentia quam habere debent pro omnibus opinionibus quae non sint contra fidem catholicam.

In articulo 87, non tantum prudentia sed etiam pertinax investigatio et laboriosa studia commendentur relate ad novas quaestiones. Tanti enim sunt sacerdotes qui ob falsam prudentiam vel ob pigritiam, nullam ha-

bent praeoccupationem de illis quaestionibus nostrae aetatis. Tollatur verbum « cautela » lineae 14; sufficit enim prudentia quae est virtus cardinalis.

Card. BROWNE: (Cap. XXIV, n. 88, pag. 8 [11]): 1) Si fieri posset, opportunum esset ut curriculum philosophicum duraret per triennium. In eo convenienter (praeter disciplinas philosophicas quae alumnos praeparant ad studium sacrae theologiae in suis elementis abstractis seu pure speculativis uti dicunt) traderentur elementa disciplinarum quae praeparant alumnos ad partes biblicas et patristicas sacrae theologiae v. g. lingua hebraica et graeco-biblica, elementa historiae biblicae, introductio ad singulos libros sacros, elementa historiae para-biblicae, historiae canonis utriusque Testamenti, historiae maiorum ex Sanctis Ecclesiae Patribus et his similia. Ita faciendo haberetur variatio quaedam materiarum triennii, quae pedagogice utilis esset pro pluribus alumnis, daretur nota quaedam sacralis eorum studiis, compleretur eorum cultura generalis, et magis maturi essent pro studiis theologicis.

2) In eodem capite XXIV, n. 89, pag. 9,[12] noto nil dici de Sancto Thoma. Nihil etiam dicitur de modo seu methodo docendi Sacram Theologiam. Consuli potest quoad hoc Constitutio *Deus Scientiarum Dominus* cum directionibus ipsi a S. Congr. Studior. adnexis.

3) In eodem caipte XXIV, n. 91, pag. 10,[13] ubi agitur de specializatione studiorum nil dicitur de maxima illa specializatione quae est formatio completa theologi communis. Hoc summopere curandum est pro bono Ecclesiae et singularum eius partium.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet.

Card. MICARA: Placet iuxta modum. Multa et optima pro uberiore statuum perfectionis alumnorum institutione proferuntur.

Praesertim commendantur quae edicuntur de excolenda alumnorum personalitate (n. 47), de recta instructione circa castitatem (n. 73), de speciali neosacerdotibus cura gerenda (n. 77), de renovanda et augenda circa trigesimum aetatis annum religiosorum sodalium institutione (n. 78).

---

[11] Cf. p. 1130.
[12] Cf. p. 1130.
[13] Cf. p. 1131.

Videtur tamen religiosos melius posse sacrae vocationi suae respondere et munera apostolica, ipsis largius hodie commissa, explere, si antequam professionem emittant indeque religiosi fiant plero iure, per longius tempus suae attendant formationi sive spirituali sive etiam intellectuali et humanae. Cum ipsi sint totam vitam divino servitio et Ecclesiae oblaturi, expedit omnino ut aliquot saltem annos — plures sane quam hodierna canonica disciplina iubeat — impendant ad meliorem et ampliorem sui ipsorum institutionem.

Propaedeuticus cursus (de quo in n. 60), per normas praeceptivas, non mere exhortativas, augendus esse videtur sive quoad durationem sive quoad praestantiam et momentum.

Institutio etiam intellectualis religiosorum, sive virorum sive mulierum, qui sacerdotio vel muneri docendi non initiantur (nn. 55, 72, 92) expedit ut amplius curetur et per definitas normas iubeatur.

Animadvertitur denique minus congruere ut singula instituta moneantur habere quosdam sodales in scientia et arte psychologica versatos, qui detegant et curent psycopaticos alumnos forte emergentes (n. 49, pag. 10) [1] quibus revera aliter etiam consuli potest.

Card. Aloisi Masella: Pars II, Sectio II, Cap. XVI, XVII, XVIII. Placet iuxta modum: secundum ea quae exposita fuerunt ab Em.mis Cardinalibus Browne, Ruffini et Léger.

Pars II, Sectio II, Cap. XIX, XX, XXI, XXII. Placet iuxta modum: iuxta ea quae proposita fuerunt ab Em.mis Cardinalibus.

Card. Ferretto: Tria schemata placent, attentis tamen animadversionibus factis tam sapienter ab Em.mis Patribus Cardinalibus Spellman, Ruffini, Léger, Browne.

Card. Liénart: Placet iuxta modum schema istius sectionis in suis tribus partibus, attentis animadversionibus factis ab Em.mis Cardinalibus Ruffini, Léger et Browne.

Dubito tamen num quaestiones istae in Concilio tractandae sint.

Card. Copello: Placent iuxta modum tria schemata, attentis dictis Em.morum Cardd. Ruffini, Léger et Browne.

Card. Spellman: Propter animadversiones iam allatas,[2] nempe, de formationis domibus regionalibus, de institutione monialium et de cautione necessaria in candidatorum pervestigationibus psychologicis peragendis suffragium fertur: Placet iuxta modum tantum.

---

[1] Cf. p. 1119.

[2] Cf. pp. 1139-1142.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[3]

Card. SIRI: Placet: attentis observationibus factis: plane remittendis ad Codicem vel melius ad Directoria.

Card. D'ALTON:[4] Placet iuxta modum: Agendo de cursu speciali, circa annum trigesimum peragendum, dicitur, par. 78 ad finem: « Ubi hic cursus institui nequeat, suppleatur meliore qua fieri potest ratione... ». Meo iudicio haec verba legem de hoc cursu, quae mihi omnino placet, omnino nugatoriam faciebunt in multis Institutis. Velim ergo ut potius dicatur: « Ubi hic cursus ad sex menses institui nequeat suppleatur cursu ad duos saltem menses ».

Card. LÉGER: Placet iuxta modum:[5] attentis quae dicta sunt ab Em.mis Ruffini et Browne.

Card. GRACIAS:[6] Placet iuxta modum.

Card. MONTINI: Placet iuxta modum triplex schema. Multa optime et luculenter dicuntur quae ad incrementum vitae religiosae valde proficere possunt.

Sed de his normis, quae magis disciplinam respiciunt quam principia, non poterit fortasse Concilium tractare: videntur haec omnia ad Commissionem pro reformando Codice remittenda.

Laudanda ac consideranda videntur omnia quae a Cardinalibus Spellman, Ruffini, Léger et Browne dicta sunt. Scripto ipse quaedam addere audeo.

Segnalo soltanto le osservazioni più importanti che si sono presentate alla lettura attenta degli schemi.

Cap. XX, n. 67: Sembra che si debbano stabilire delle età ben determinate: per la ammissione al noviziato; per i corsi filosofici e teologici degli istituti religiosi clericali; e particolarmente che, per ragioni di bene comune superiore, non vengano concesse dispense per la anticipazione della ordinazione sacerdotale.

Cap. XXIII, n. 82: Occorrerebbe precisare che la frequenza alla Università non può essere concessa se non *dopo terminata* la formazione religiosa e teologica.

Cap. XXV, n. 92: Sembra opportuno che vengano indicate delle

---

[3] Cf. pp. 1142-1143.
[4] Sextae Congregationi non interfuit.
[5] Cf. pp. 1143-1146.
[6] Sextae Congregationi non interfuit.

idee direttive per lo studio e la cultura religiosa dei religiosi laici e delle religiose.

Cap. XXVI, n. 94-95: Sembra opportuno suggerire che la cura di favorire il sorgere delle vocazioni religiose deve avvenire presentando esattamente la dottrina rivelata relativa alla perfezione cristiana e alle sue condizioni, evitando di presentare la vita religiosa come l'unica via capace di condurre alla perfezione cristiana.

Cap. XXIX, n. 119: Un particolare rilievo sembra meritare la raccomandazione di una preparazione attenta dei Sacerdoti per la direzione spirituale delle Religiose.

Card. CENTO: Tria schemata placent iuxta modum: ratione habita animadversionum ab Eminentissimis prolatarum.

Card. GODFREY: Placent tria schemata, habita ratione praesertim animadversionum Em.morum Ruffini et Browne.

Card. RICHAUD: Tria schemata placent iuxta modum: i. e. attentis observationibus Em.morum Cardinalium Léger et Browne.

Card. KÖNIG: Placet.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: omnia schemata in se placent cum emendationibus Card. Léger (praesertim de lingua latina, nn. 84 et 86) et Browne; sed mentio S. Thomae ne extendatur! Sed dubito valde, an sint obiectum Concilii.

Card. ALFRINK: Placet. Ad num. 61 et 62 animadvertere vellem quod existit decretum Congregationis de Studiis et Seminariis in quo vetatur usus vocis Seminarii pro scholis apostolicis religiosorum.

Card. MEYER: Placet iuxta modum: attentis dictis Em.morum Patrum.

Card. SANTOS: Placet, cum observationibus factis ab Em.mis Patribus.

Card. RUGAMBWA: Placet triplex schema, attentis observationibus Cardd. Léger et Browne.

Card. RITTER: Placent tria schemata.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placent tria schemata ratione habita eorum quae Em.mi Patres dixerunt.

Card. COUSSA: Placent iuxta modum supra indicata capita.

a) Haec omnia applicari non possunt omnibus Familiis religiosis utpote non necessaria singulis: attendendum ad finem *specialem* singula-

rum Familiarum et quae eidem consentanea sunt, accipiuntur et in praxim deducuntur (cf. religiones contemplativae vitae uti dicitur, activae etc. et sodalium praeparationem et institutionem in singulis Familiis).

b) Fundamentalia praescripta in schematibus proposita Concilio Oecumenico demandanda; cetera Commissioni de recognoscendo C.I.C.

c) Ad Orientales Ecclesias quod attinet noto: Schemata haec subiecta non fuerunt Commissioni pro Ecclesiis Orientalibus. Quae approbata essent ab ipsa, possent nostrae Commissioni Centrali supponi: alia enim atque alia est — uti notum est — condicio religiosorum in Occidente et inter Orientales.

Card. SUENENS: Non placent schemata ut materia Conciliaris. Optarem ut unice de renovatione vitae religiosae sermo sit in ordine ad apostolatum hodiernum.

Card. DI JORIO: Placent schemata: examinandae animadversiones ab Em.mo Card. Ruffini propositae.

Card. JULLIEN: Humillime dicam: Non placent.

Omnino quidem videtur necesse ut Concilium Oecumenicum agat de religiosis qui tanti momenti sunt in Ecclesia et ministerio orationis et actione apostolica, quique saepius plus quam alii pro Ecclesia persecutionem patiuntur.

Sed in Concilio Oecumenico Vaticano Secundo locus non est proponendi tractatum absolutum de regimine interno generali et particulari Religiosorum. Iam a Concilio Tridentino mutata sunt, et in melius, tempora. Ecclesia de religiosis promulgavit in Codice Latino et Orientali multos canones, necnon recenter fusa Statuta generalia cum constitutione *Sedes Sapientiae*. Si experientia docet quaedam mutanda, Sacra Congregatio aut Commissiones Superiorum providebunt illis schematibus utentes, quin plus quam duo milia Patrum vocentur ad eiusmodi peculiaria discutienda, dum premunt multa alia quae ad totam Ecclesiam spectant.

Concilio autem Oecumenico reserventur quaestiones de religiosis paucissimae et momenti universalis pro nostris temporibus:

Uti: 1) quaestio de vocatione quae quidem tractari deberet in una constitutione pro utroque clero, notatis quidem iis quae specietenus spectant ad religiosos;

2) quaestio, a pluribus discussa, de necessitate religiosorum laicorum educationi deditorum;

3) quaestiones generales de novis institutis saecularibus;

4) quaestio de unione utriusque cleri ad apostolatum exercendum, ut infra fiet.

Duas observationes addendas censerem:

1) Exceptis iis quae notaverunt Em.mi Léger, Ruffini, Browne, bene sunt redacta illa schemata, ad legem sive iuris sive experientiam; et magnae utilitatis erunt in genere et in specie pro singulis ordinibus seu Congregationibus.

2) Optarem tamen ut a Commissione seu Subcommissione competenti pro Seminariis includantur in proponenda Constitutione de formatione clericorum nonnulla articula horum schematum pro Religiosis concinne redacta, uti ex. gr.: Caput XVIII, pag. 12,[7] n. 52: de institutione humanistica sociali; quod attinet ad congruum humanitatis cultum veram christianamque urbanitatem de quibus, heu! deficiunt quidam in clero saeculari.

Caput XXIV, nn. 83-84, de necessitate curriculi propaedeutici humanistici, praesertim pro vocationibus quae dicuntur tardivae. De studio linguae latinae optime et sapienter ordinato.

Caput XXVII, n. C, de Officio confessariorum et directorum spiritualium.

Card. HEARD: Placet utrumque schema.

Card. BEA: Tria schemata placent iuxta modum: attentis observationibus ab Em.mis Patribus factis. Cum Em.mo Card. Liénart dubito num ad Concilium partineant. Habemus pro studiis academicis Const. Apost. *Deus scientiarum Dominus,* sed eodem modo nunc requireretur Directio pro studiis non academicis (Collegiis relig. et Seminariis). *Sedes Sapientiae* est quoddam initium, sed compleri potest.

Card. BROWNE: Placent iuxta modum: attentis observationibus Em.morum Patrum Spellman, Ruffini, Léger et aliis quas scripto tradam.[8]

Card. ALBAREDA: Placent tria haec schemata; procul dubio omnia quae in iis proponuntur valde bona et utilia et laudabilia; attendantur tamen ea quae Cardd. Ruffini, Léger et Browne animadverterunt.

Beat. GORI: Placent tria schemata.

Beat. CHEIKHO: Placet. Teneo ea quae Em.mus Card. A. Coussa dixit.

[7] Cf. p. 1120.
[8] Cf. p. 1146.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum: tota fere materia haec vel Codici vel ordinationibus a S. Congregatione edendis melius remittetur.

Exc. O'CONNOR: Placent iuxta modum: Mea humili opinione, materia quae respicit curriculum studiorum pro candidatis ad Sacerdotium, communi tractatione proponatur, ne eadem materia a pluribus Commissionibus praesentetur.

Studia autem et institutio pro laicis religiosis, viris atque mulieribus, de quibus in capite vigesimo quinto, amplius enucleanda ac statuenda mihi videtur, quia urgenti necessitati in tota Ecclesia respondent.

Quod ad partem asceticam attinet, sufficient principia generaliora.

Exc. CHÁVEZ Y GONZALEZ: Placent. Tria schemata placent, cum observationibus ab Eminentissimis Patribus Ruffini, Léger et Browne factis.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placent tria schemata secundum dicta ab Em.mis Cardinalibus Spellman, Ruffini et Browne. Nomen « Seminarii » reservetur unice pro Seminariis dioecesanis ut iam statutum est in nonnullis Conciliis provincialibus et Plenariis. Plura possent Codici demandare.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Tria schemata placent iuxta modum: attentis animadversionibus praesertim Em.morum Cardinalium Spellman, Ruffini, Léger, Browne.

Exc. COORAY: Placet, sed (omnia capita) ad mentem Em.morum Patrum qui locuti sunt, praesertim Em.morum Cardinalium Jullien et Bea.

Exc. McKEEFRY: Placet: animadversiones Eminentissimorum Cardinalium Ruffini, Léger et Browne attendendae sunt.

Exc. LEFEBVRE:[9] Pars II, Sectio II, Cap. XVI, XVII, XVIII. Placet, attamen in pagina 13 [10] huius schematis, ubi loquitur de institutione intellectuali, fiat mentio de scientia religionis in genere quae debet crescere in profunditate et extensione ad instar aliarum scientiarum profanarum.

Pars II, Sectio II, Cap. XIX, XX, XXI, XXII. Placet iuxta modum: cum aliquibus observationibus sequentibus:

1) Pagina 5,[11] linn. 4 et 5, omittatur « non ultra aliud semestre pro-

---

[9] Sextae Congregationi non interfuit.
[10] Cf. p. 1120.
[11] Cf. p. 1123.

rogandum » quia hodie saepe saepius in monialibus praesertim opportunum videtur prorogare postulatum.

2) Pagina 9,[12] cooptatio definitiva unquam deberet fieri ante triginta annos completos.

Pars II, Sectio II, Cap. XXIII, XXIV, XXV: Placet.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: quoad omnia schemata, attentis expositis in scripto adnexo.

De alumnorum Status Perfectionis institutione. Quandocumque quaestio est de institutione sacerdotali vel religiosa, mihi videtur ponenda esse quaestio: Quinam est finis huius institutionis? Responsio ad illam quaestionem directionem dabit pro tota formatione et, quod maximi momenti est, unitatem ei tribuet. Sumo exemplum formationis alicuius sacerdotis religiosi ad apostolatum activum destinati. Iuvenis ad talem vocationem praeparandus est unica, singularis et individua persona. Non debet tribus separatis formationibus subici, nempe sacerdotali, religiosae et apostolicae; et intra formationem sacerdotalem non debet tribus separatis institutionibus subici, philosophicae, scilicet, theologicae et pastorali. Quamvis omnia illa elementa in formatione totali religiosi inveniri debent, pro amore Dei, ne obliviscamur eum esse unam personam et unam esse vitam ducturum simul naturalem et supernaturalem, sacerdotalem, religiosam et apostolicam.

Tendentia in Ecclesia accepta mihi videtur nimis divisiva. In novitiatu, iuvenis consideratur tamquam vitae cenobiticae destinatus, in philosophia tamquam vitae purae rationis sese devoturus, in theologia tamquam divisionibus et definitionibus scholasticis atque ordinationibus canonicis perpetuo damnandus; postea in anno pastorali saltum facere debet ad considerationem plus minusve practicam vitae apostolicae. Tandem in secundo novitiatu ad vitam cenobiticam revertitur.

Mira illa multiplicatio et varietas quodammodo simplificari poterit secundum humilem meam opinionem si ab initio finis totius institutionis in mente retineatur et omnem formationis passum dirigit et ordinat.

Si finis apostolicus institutionis sive sacerdotum saecularium sive religiosorum coram oculis tenetur, ordinatio et orientatio apostolica per totam formationem curret: philosophicam, scilicet, theologicam, pastoralem atque personalem asceticam. Postea non orietur ille dualismus inter studia academica et vitam apostolicam et inter vitam apostolicam et vitam personalem sacerdotalem vel religiosam.

---

[12] Cf. p. 1125.

Optandum esse videtur ut post Concilium specialis Commissio instituatur ad quaestionem institutionis sacerdotalis et religiosae plene et profunde examinandam.

Exc. PERRIN: Placent iuxta modum haec tria schemata, attentis animadversionibus factis ab Eminentissimis Cardinalibus Ruffini, Léger et Browne; sed omnino dubito num materiam Concilii constituant.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: attentis animadversionibus Eminentissimorum Cardd. Ruffini, Léger et Jullien.

Exc. BAZIN: Tria schemata placent, attentis tamen observationibus Patrum.

Exc. BERNARD: Placent tria schemata, ratione habita observationum Eminentissimorum Cardinalium Léger et Browne; attamen nescio num sint materia Concilii.

Exc. YAGO: Placent tria schemata, sed cum aliquibus Eminentibus Patribus puto hanc materiam non deferendam esse Concilio.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum triplex schema, attentis observationibus factis a Patribus, praesertim Ruffini et Léger.

Exc. BENGSCH: Placet iuxta modum: secundum sententiam Em.mi Card. Léger.

Exc. VERWIMP: Placent schemata, attentis observationibus factis ab Eminentissimis Patribus.

Exc. JELMINI:[13] Pars II, Sectio II, Cap. XVI, XVII, XVIII. Placet iuxta modum: cum aliquibus animadversionibus adiunctis.

Pag. 6,[14] ad n. 44: *super fundamento personalitatis... evolutae*. Non probo. Personalitas moralis nullo modo est fundamentum in hac re (imo in ulla re morali), sed est id, quod evolvendum est iuxta fundamentum. Praeterea ipsa formula logice vitiosa est. Cum enim hic agatur de *evolvenda* personalitate, non potest *evoluta* iam personalitas pro fundamento sumi, quae contra evolvenda est. Censeo dicendum: *super fundamento praeceptorum et consiliorum exstruendam,* vel similia. Memento autem 1 Cor. III, 11, ubi fundamentum dicitur nemo ponere posse praeter id quod positum est, idest Iesum Christum. Subiectivismus enim adest, si dicas personalitatis efformandae legem ac normam esse ipsam personalitatem, quasi autonoma sit.

---

[13] Sextae Congregationi non interfuit.

[14] Cf. p. 1116.

Pag. 7,[15] ad n. 46: *ad corpus... perficiendum ad omnes naturales virtutes excolendas.* Miror *perfectionem corporis* adnumerari inter fines vitae religiosae, cum vel Gentiles pro comperto habuerint turpe esse studio corporis immorari (Seneca).

Non possunt *omnes virtutes naturales* exerceri in vita religiosa. Ea enim involvit abrenuntiationem quarundam rerum circa quas sunt virtutes naturales. Dicendum ergo videtur: *omnes virtutes naturales proprio statui consentaneas excolendas.*

Pag. 10,[16] ad n. 48: *sodales in scientia et arte psychologica versati.* Non placent introduci in scientiam asceticam et paedagogicam sanctitatis scientiam (si per catachresim loquamur), imo artem illam psychologicam, incertissimam ac vacillantem, quae in casu, quamvis verbo abstineas, cum arte psychanalytica absolute collimabit. Ut consequamur id, quod in hoc commate intenditur, sufficiunt ordinarii medici in singulis institutis operam dantes. At cetera omnia spectant ad confessarios et ad spirituales directores, qui subsidio gratiosi luminis ac debita reverentia, alumnum respicient non tanquam mechanismum psychologicum, sed tanquam organismum moralem, libero arbitrio praeditum, et Spiritu Sancto vivificatum et ductum. Unde nihil innovandum censeo.

Pag. 14,[17] ad n. 57: *de sensu esthetico.* Non placet. Dedecet enim in documento Conciliari fieri mentionem de excolendo sensu aesthetico, tanquam de re separata, nullo habitu respectu ad cultum divinum et per se ipsam expetenda. Id vero eo magis dedecet cum in eodem documento ne fumus quidem habeatur de excolendo sensu liturgico aut cantu sacro.

Pars II, Sectio II, Cap. XIX, XX, XXI, XXII. Placet.

Pars II, Sectio II, Cap. XXIII, XXIV, XXV. Placet.

Exc. SUHR: Placent iuxta modum tria schemata: iuxta observationes Patrum. Dubito num sit materia Concilii.

Rev. GUT: Placent tria schemata, immo valde placent. Omnia pulcherrime et sapientissime dicuntur. Praebetur revera manuale valde utile pro magistro novitiorum et rectore seminarii. Sed liceat mihi hoc dicere: non video quomodo haec omnia materiam praebeant in Concilio tractandam.

---

[15] Cf. p. 1117.
[16] Cf. p. 1119.
[17] Cf. p. 1121.

Rev. SÉPINSKI: Placet. Normae generales tantum *trium* schematum submittantur Concilio.

Multae normae melius commissioni pro novo codice edendo concredendae sunt.

Rev. JANSSENS: Placet. Videntur tamen solae normae generales ad ipsum Concilium deferendae.

XIII

DE STATIBUS PERFECTIONIS ADQUIRENDAE

Pars secunda

DISCIPLINA DE RENOVATIONE VITAE ET OPERAE IN INSTITUTIS STATUS PERFECTIONIS ADQUIRENDAE

Sectio tertia

DE VOCATIONIBUS RELIGIOSIS PROMOVENDIS ET DE ALUMNORUM ADMISSIONE AD PROFESSIONEM ET AD ORDINES

(Septima Congregatio: 10 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE RELIGIOSIS

CAPUT XXVI (*)

DE VOCATIONIBUS RELIGIOSIS PROMOVENDIS

93. [*Officium sacerdotum religiosas vocationes inquirendi et fovendi*]. Cum vero status perfectionis evangelicae ab ipso Divino Magistro in suis fundamentalibus elementis conditus et ab Ecclesia apte ordinatus indesinenterque commendatus sit, etiam pro vocationibus ad ipsum valet invitatio Ecclesiae sacerdotibus, praesertim parochis, facta, ut data opera, pueros qui indicia praebeant vocationis ad statum perfectionis inquirant atque peculiaribus curis divinae in eis vocationis germen foveant.[1] Immo clerici et laici, confessarii, directores spiritus et praedicatores, ut supra innuimus, parentes et educatores, vocationes ad statum perfectionis, sive cum sacerdotio coniunctum, sive absque eo, tam pro viris quam pro mulieribus libenter promoveant.

(*) Hoc caput erat X in Sectione Secunda Primae Partis ut in Schemate Capitis IX, pag. 3 indicatur. (Cf. *Acta...*, Series II, vol. II, pars II, pag. 686).

94. [*Vocationes in diversis coetibus suscitandae*]. Prudens ac sapiens ad perfectionis statum candidatorum inquisitio et vocationum suscitatio instituantur non tantum inter adulescentulos, sed inter alios etiam fideles, eos potissimum qui variis apostolatus formis, praesertim in Actione Catholica, adiutricem opem praestant.[2]

95. [*De mediis ad vocationes religiosas colligendas adhibendis: in genere*]. Omnes curae et licitae industriae adhibendae sunt quae illud imprimis spectant, ut in generosis iuvenum animis divinitus acceptus afflatus ad perfectionem evangelicam prosequendam diligentissime excolatur.[3] Attamen, semper abstinendum erit a mediis quae statum perfectionis dedeceant aut candidatorum libertatem minuere videantur; [4] sedule cavendo etiam ne immoderatus conatus augendi sodalium numerum eorumdem qualitati detrimento evadat, vel illi recipiantur qui verae divinae vocationis signa vel saltem seria indicia non praebeant.[5]

96. [*Media supernaturalia in promovendis vocationibus anteponenda*]. In vocationibus ad statum perfectionis promovendis, rationes et media ordinis naturalis haud sunt certo spernenda. Verumtamen, meminisse oportet vocationes a Deo solo impertiri et efficaciter foveri; atque Ipsum, ut experientia docet, vocationum ubertate ditare religiones quae fervore animi perfectaeque disciplinae observantia florent. Quare, ad vocationes suscitandas, media supernaturalia ceteris semper anteponantur,[6] praecipue oratio, conspicua inter sodales fraterna caritas et fulgens sanctitatis apostolatusque exemplum.

97. [*Finis proprius status perfectionis adspirantibus proponendus*]. Ne candidati ineptis rationibus ad statum perfectionis amplectendum adducantur, quod in eorum et Instituti perniciem faciliter vertere posset, finis et natura propria huius status qua talis cum eiusdem excellentia ipsis inde a primo ingressu clare, modo tamen cuiusque capacitati accommodato, proponendi sunt, ita ut non solo apostolatus exercendi desiderio ad Institutum attrahantur, sed praesertim sincera ac sufficienter illuminata voluntate profitendi evangelicam perfectionem iuxta proprii Instituti indolem ac spiritum atque in ea prosequenda perseverandi.[7]

NOTAE

[1] Cf. can. 1353.

[2] Cf. Pius XII, Motu proprio *Primo feliciter,* d. 12 martii 1948, VI: *A.A.S.,* Vol. XL (1948), p. 286.

[3] Cf. Litt. Encycl. Pii XI *Ad catholici sacerdotii,* d. 20 dec. 1935: *A.A.S.,* Vol. XXVIII (1936), p. 45.

[4] Cf. Statuta Generalia Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* d. 31 maii 1956, adnexa, art. 32 § 3.

[5] Cf. Statuta Generalia cit., art. 31 § 2, 2°.

[6] Cf. Instructio S. C. de Relig. de Candidatis ad Statum perfectionis et ad Sacros Ordines sedulo deligendis et instituendis, d. 2 febr. 1961, n. 14.

[7] Cf. Instruct. cit., n. 37.

CAPUT XXVII

DE ADMISSIONE AD PROFESSIONEM SEU INSTITUTO COOPTATIONE

98. [*De sollertia generaliter adhibenda in alumnis admittendis*]. Cum nemo statum perfectionis evangelicae amplecti debeat nisi divinitus sit vocatus,[1] omnes ad quos spectat maxima cum prudentia perpendant adolescentium vocationem ne forte, cum gravissimo salutis periculo, aut vocati ad religionem accedere renuant, aut non vocati accedere praesumant.

Quae sollertia in candidatis seligendis et admittendis exigitur tam ob praecellentem dignitatem status perfectionis quam ob necessitatem praecavendi lamentabiles defectiones sodalium incaute receptorum.[2]

99. [*De officio Superiorum alumnos prudenter admittendi*]. Quamobrem Superiores candidatos ne festinanter neve gregatim adsciscant sive ad cursum propaedeuticum seu scholam apostolicam sive ad novitiatum seu primam formalem probationem; [3] sed eos tantum admittant qui, post diligens examen et accuratas informationes, nullo detenti impedimento, veram ostendunt pietatem, recta pro sua capacitate et aetate intentione moventur atque ob eorum dotes corporis et animi, ad instituti onera ferenda et obligationes adimplendas idonei merito praesumuntur.[4]

Insuper, sedule praecavere debent ab iis omnibus quae candidatorum libertatem minuere possunt, sicut esset indebitus parentum, propinquorum aliorumve influxus aut anxietas animi ob praevisas oeconomicas aliudve genus difficultates in saeculo experiundas, ne religiosos faciat potius necessitas quam voluntas.[5]

Gravissimum quoque est Superiorum officium ut ad professionem vel instituto cooptationem illos tantum admittant quos ad perfectionem christianam in instituto assequendam et, si de futuris sacerdotibus agatur ad sacerdotium, sufficienter idoneos rite probaverint, servatis omnibus praescriptis scrutiniis [6] et, si opus fuerit, aliis etiam opportunis mediis adhibitis.[7]

100. [*De officio confessariorum et directorum spiritualium erga alumnos admittendos*]. Ad forum autem internum quod attinet, inviolabili Sacramenti secreto servato, confessarii re mature perpensa ac memores gravissimi officii ipsis quoque iniuncti, candidatis certo indignis aut non idoneis imponant ut, nullo habito humano respectu, ab Instituto tempestive recedant.[8]

Pariter, directores spirituales officium habent in foro interno non sacramentali, iudicandi de divina vocatione alumnorum, atque, secreto servato, indignos et non idoneos monendi ut vitam inchoatam sponte relinquant.[9]

101. [*De utriusque fori actione moderatorum coordinanda*]. Signa quidem vocationis divinae vel defectus vocationis, alia ex natura sua innotescunt Moderatoribus regiminis externi, alia vero, ad intimam mentis et conscientiae rationem potius pertinentia, a confessariis et directoribus spiritualibus plerumque tantum cognoscuntur; [10] quapropter, cum alumnus, de pru-

dentis confessarii aut directoris spiritualis consilio, Superiori declarat se ad statum perfectionis vel sacerdotium non esse vocatum, Superior huic declarationi acquiescat.[11]

102. [*Alumnorum recta intentio investiganda*]. Superior antequam de candidatorum admissione decernat, certus esse debet de eorum recta intentione. Quare, per se vel per alium scientia ac prudentia praeditum sibique alumnorum fiduciae comparandae idoneum, curet illos interrogare an libere ac deliberate necnon ex supernaturalibus motivis statum perfectionis appetant,[12] cauto speciatim ne quis vereatur in saeculum redire ob nimias difficultates subsidia vitae sibi decorose comparandi.[13]

103. [*Alumnorum oeconomicae conditiones attendendae*]. Attente consulant Superiores ne timor redeundi ad saeculum, non vocatos in instituto retineat. Immo, in casu praevisae exiguae vel incertae conditionis oeconomicae, Superiores de egressuri necessitatibus solliciti, illum prout media suppeditant ex caritate adiuvare satagant.

104. [*Alumnorum dispositiones circa castitatem specialiter attendendae*]. Cum ad statum perfectionis amplectendum in eoque digne perseverandum firmitas omnino requiratur in servanda castitate perfecta,[14] si quis ad eam colendam impar inveniatur, omnibus etiam excellentioribus qualitatibus posthabitis, in religiosam militiam minime recipiatur; et si iam receptus, ab ea tempestive discedat vel excludatur.

105. [*Alumnorum dispositiones psychopaticae attendendae*]. Superiores aliique ad quos spectat sedule attendant ut tempestive detegere valeant alumnos qui signa praebeant morbi neuropsychici vel alicuius vitii mentis aut tabis hereditariae. Quos vero ita affectos repererint, diligenter observent eorumque casus mature perpendant, et si expedierit, ut supra dictum est, normis Sanctae Sedis hac in re servatis, ad peritos, in quantum fieri potest catholicos, remittant ut ex eorum sententia sciant quid tuto decernere possint.[15]

106. [*Vocatio signis externis agnoscenda*]. De candidatorum vocatione divina in foro externo congruentibus signis constare debet, quibus prudenter recognitis, a Superioribus competentibus candidatus libere postulans in Institutum tuto admitti potest; quibus deficientibus, nefas esset illum recipere.[16]

107. [*Certitudo iudicii de vocatione candidatorum ad definitivam cooptationem*]. Omnes qui de alumnorum vocatione iudicium ferre debent meminerint absolute requiri pro candidatis ad professionem perpetuam vel cooptationem definitivam admittendis, moralem certitudinem de eorum vocatione, positivis argumentis suffultam.

Quare, si de alicuius idoneitate vel rectitudine intentionis post debitas investigationes supersit prudens dubium, nefas est omnino eum ad contrahendum vinculum perpetuum vel ex parte instituti definitivum admittere. Si vero seria spes detur ut ulteriori experimento, servatis servandis, concesso, dubium deponi possit, ad professionem vel promissionem temporariam re-

novandam admitti valebit; secus, ab ea renovanda excludatur et discedat.[17]

Eaque in causa pertractanda, tutior semper sententia sequenda est, quae quidem ad rem quod attinet, multo magis alumnis favet, cum eos ex itinere avertat, per quod ad aeternam ruinam adduci possunt.[18]

108. [*Iudicium de vocatione candidatorum ad temporariam cooptationem*]. Pro admissione autem ad professionem vel cooptationem non definitivam, eadem, inquantum fieri potest, quaeratur certitudo. Nihilominus, cum hoc tempore alumni probationem suam nondum compleverint, stante aliquo dubio de eorum idoneitate vel intentione, ad hanc professionem vel cooptationem admitti poterunt, dummodo fundata spes habeatur ut post experimentum longius protractum signa certa vocationis praebere valeant.

Si e contra aliquis candidatus, etiam post primam cooptationem, ineptus aut non recta ductus intentione certo appareat, ad normam iuris, dimittatur vel saltem a professione vel promissione renovanda excludatur; non tamen ratione infirmitatis, nisi certo probetur eam ante professionem fuisse dolose reticitam aut dissimulatam.[19]

NOTAE

[1] Cf. Instruct. S. C. de Relig. *Illud saepius,* d. 18 aug. 1915 ad Moderatores Inst. Relig.: *Enchiridion de Statibus Perfectionis,* p. 340, n. 286.

[2] Cf. Instruct. cit. ibid., p. 341; Instruct. S. C. de Religiosis, d. 2 febr. 1961, pag. 8, n. 13.

[3] Cf. Pius X, Epist. Ad Rev.mum P. Cormier, O. P., d. 4 aug. 1913: *A.A.S.,* Vol. V (1913), p. 388.

[4] Cf. Instruct. *Illud saepius,* cit. ibid., pp. 341-342; can. 538; Pius XII, Alloc. ad Sup. Gen. 11 ian. 1958: *A.A.S.,* Vol. L (1958), pp. 160-161; Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* Statuta Generalia, art. 31 § 1; Instruct. S. C. de Religiosis ad Moderatores Generales, d. 2 febr. 1961, p. 8, n. 14.

[5] Cf. Decr. S. C. de Relig. d. 1 ian. 1911: *A.A.S.,* Vol. III (1911), p. 30.

[6] Cf. Instr. S. C. de Relig. ad Moderat. Gen. d. 2 februarii 1961, p. 23, n. 39.

[7] Cf. Instruct. citatam, p. 12, n. 21.

[8] Cf. Pius XI, Encycl. *Ad Catholici Sacerdotii,* d. 20 dec. 1935: *A.A.S.,* Vol. XXXVIII (1936), p. 41; Pius XII, Encycl. *Sacra Virginitas,* d. 24 martii 1954: A.A.S., Vol. XLVI (1954), p. 181.

[9] Cf. Instr. S. C. de Relig. d. 2 febr. 1961, p. 11, n. 18.

[10] Cf. Instr. citatam, p. 11, n. 17; Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* Stat. Gen., art. 31 § 2, 1°.

[11] Cf. Instr. S. C. de Rel. d. 2 febr. 1961, p. 14, n. 25.

[12] Cf. Instr. citatam, p. 23, n. 39.

[13] Cf. Instr. cit., p. 6, n. 9.

[14] Cf. Encycl. *Sacra Virginitas,* d. 25 martii 1954: *A.A.S.,* Vol. XLVI (1954), p. 180.

[15] Cf. Instruct. S. C. de Religiosis, d. 2 febr. 1961 ad Moderatores Supremos, p. 18, n. 31.

[16] Cf. Constit. Apost. *Sedes Sapientiae,* d. 31 maii 1956: *A.A.S.,* Vol. XLVIII (1956), p. 357.
[17] Cf. Constit. Apost. *Sedes Sapientiae,* Statuta Generalia adnexa, art. 34 § 2; Instruct. S. C. de Religiosis, d. 2 febr. 1961 ad Moderatores Supremos, p. 10, n. 16.
[18] Cf. Litt. Encycl. *Ad Catholici Sacerdotii,* d. 20 dec. 1935: *A.A.S.,* Vol. XXVIII (1936), pag. 41; Litt. Encycl. *Sacra Virginitas,* d. 25 martii 1954: *A.A.S.,* Vol. XLVI (1954), p. 181.
[19] Cf. can. 637, 647 § 2, 2° *C.I.C.*

CAPUT XXVIII

DE ADMISSIONE ALUMNORUM AD SACROS ORDINES

109. [*De officio Superiorum, Confessariorum et Directorum spiritualium circa candidatos promovendos*]. Ad Ordines Sacros, nemo admitti potest nisi immunis agnoscatur ab impedimentis et de eius idoneitate et recta intentione positivis argumentis certo constet. Quare ea quae superius declarantur et statuuntur circa officia et obligationes Superiorum, Confessariorum et Directorum spiritualium necnon de scrutiniis aliisque investigationibus peragendis ad positivam certitudinem obtinendam, potiore ratione, observanda sunt in alumnis ad Ordines Sacros promovendis, ne ullus eorum qui de vocandis iudicare debent, periculo se committat non solum gravissime peccandi, sed etiam alienis communicandi peccatis.[1]

110. [*Specialis cautio erga candidatum ad Presbyteratum*]. Cautius adhuc procedendum est cum agitur de Sacro Presbyteratu, ad quem candidatus, etsi iam diaconus, promoveri nullo pacto potest stante defectu idoneitatis vel dubio gravi de eius vocatione. Illi vero, qui ab instituto sponte sua discedere vult vel dimittendus sit, Superiores indulta necessaria ab Apostolica Sede obtinere curent.[2] Secus in eodem statu permaneat nisi ad alteram classem in ipso instituto, servatis servandis, transire maluerit.[3]

111. [*Fructuosa receptio ordinum minorum*]. Ordinationes, praesertim sacerdotales, anni tempore magis congruenti habeantur quo clerici ad eas accuratius praeparentur, amotis omnibus quae tali praeparationi obstare possent.

Insuper, ordinum minorum dignitas candidatis sedule inculcetur, ut eos sincera reverentia intensioreque devotione suscipiant atque ita ad Sacrum Presbyteratum capessendum gradatim et efficacius disponantur.

112. [*De titulo canonico Sacrae Ordinationis*]. Titulus canonicus Sacrae Ordinationis « Paupertatis » omnibus Religionibus a votis sive simplicibus sive sollemnibus communis sit.

Quoad autem Societates vitae communis et Instituta saecularia, standum est cuiusque eorum Constitutionibus.

113. [*De litteris dimissorialibus a Superioribus dandis*]. Nisi agatur de

institutorum sodalibus qui incardinationem propriae dioecesi perpetuo retinent, Superiores Maiores, ad normam Constitutionum, litteras dimissorias suis subditis dare possunt ad Primam Tonsuram et Ordines Minores, emissa prima professione vel habita prima cooptatione; ad Ordines etiam Maiores, professione perpetua emissa vel post definitivam cooptationem.[4]

NOTAE

[1] Cf. can. 973 § 3; Instr. S. C. de Relig. d. 2 febr. 1961 ad Moderatores Supremos, p. 26, n. 45.

[2] Cf. Instruct. S. C. de Relig. d. 2 febr. 1961 ad Moderatores Supremos, p. 14, n. 25.

[3] Cf. Const. Apost. *Sedes Sapientiae,* Statuta Generalia adnexa, art. 34 § 2, 4°.

[4] Cf. can. 964, 3°, 4° *C.I.C.*; Litt. Apost. *Postquam Apostolicis Litteris,* d. 9 febr. 1952, de Iure *Ecclesiae Orientalis,* can. 131: *A.A.S.,* Vol. XLIV (1952), p. 101.

CAPUT XXIX

DE REGIMINE SACRAMENTI POENITENTIAE ET DE ASSISTENTIA SPIRITUALI IN INSTITUTIS STATUS PERFECTIONIS

114. [*Iurisdictio ad sacramentales confessiones in Institutis clericalibus*]. In omnibus clericalibus Religionibus et Societatibus vitae communis iuris pontificii, Superiores, iuxta Constitutiones, iurisdictionem habent ad confessiones recipiendas suorum subditorum aliorumve in instituti domibus diu noctuque causa famulatus, educationis, hospitii aut infirmae valetudinis degentium.[1]

Ad eamdem iurisdictionem in institutis clericalibus saecularibus iuris pontificii quod attinet, standum est propriis uniuscuiusque instituti Constitutionibus.[2]

115. [*De delegatione iurisdictionis ad confessiones sacramentales in Institutis*]. Omnibus supradictis Superioribus facultas est, ad normam Constitutionum, iurisdictionem ad confessiones sacramentales qua pollent, concedere sacerdotibus proprii aliusve instituti necnon e clero saeculari.

Illam autem ne conferant, nisi iis quorum idoneitas, si de sodalibus proprii instituti agatur ad normam Constitutionum recognita fuerit; si vero de saecularibus vel alius instituti sacerdotibus, nonnisi iis qui ab aliquo Ordinario vel Superiore approbati sunt.

116. [*De iurisdictione pro confessionibus audiendis religiosarum*]. In directione spirituali religiosarum aliarumque mulierum status perfectionis, coniungere oportet soliditatem, uniformitatem et continuitatem, cum debita conscientiae libertate. Ideoque, sancte serventur praecepta canonica de earum

confessariis; sed, circa conditiones ad validitatem et liceitatem confessionis requisitas, etiam religiosae et sodales Societatum vitae communis caeteris mulieribus in omnibus aequiparantur.

117. [*De confessario occasionali religiosarum*]. Praeterea, firmis manentibus canonicis normis de confessariis ordinariis et extraordinariis,[3] si aliqua religiosa aliave sodalis societatis vitae communis confessionem instituat apud quemlibet sacerdotem pro confessionibus mulierum ab aliquo Ordinario loci approbatum, confessio valida et de se licita est, servatis, ad liceitatem dumtaxat, normis de loco pro mulierum confessionibus.

118. [*Obligatio antistitae servandi libertatem conscientiae subditarum*]. Superiorissae in tuto collocare debent libertatem conscientiae suis subditis a iure concessam, simul sedulo vigilando ne usus huius facultatis disciplinae noceat aut abusibus locum det.[4]

Horum praescriptorum observantia speciali vigilantiae Ordinariorum locorum commendatur ut omnis abusus potestatis hac in re praecaveatur et, si casus fuerit, ad normam iuris reprimatur.[5]

119. [*De assistentia spirituali sodalium statuum perfectionis*]. Ad sodalium statuum perfectionis spirituale bonum et in via Dei progressum maxime confert aptum ministerium Confessariorum et Directorum spiritualium. Quapropter, enixe commendatur ut, sive Superiores in institutis clericalibus, sive Ordinarii locorum pro aliorum utriusque sexus communitatibus etiam minoribus, Confessarios et Directores spirituales magna cum sollicitudine seligant, qui cum prudentia et zelo munus sibi commissum in verum animarum Deo consecratarum profectum obire valeant. Provideatur etiam ut in seminariis maioribus alumni circa ea quae vitam religiosam spectant sufficienter erudiantur necnon ut sacerdotes huic muneri specialiter idonei media sese perficiendi in studio theologiae spiritualis habeant.

Cappellani quoque institutis laicalibus tales adsignentur qui ministerii sui partes digne et prudenter expleant.

NOTAE

[1] Cf. can. 514 § 1; 875 § 1.

[2] Cf. Constit. Apost. *Provida Mater Ecclesia,* d. 2 febr. 1947, Lex pec. art. III § 2, 1°: *A.A.S.,* Vol. XXXIX (1947), p. 121; Instruct. S. C. de Relig. *Cum Sanctissimus,* d. 19 martii 1947, n. 7, *a*): *A.A.S.*, Vol. XL (1948), p. 295.

[3] Cf. can. 520 § 1; 524, 526.

[4] Cf. can. 521 § 3; 522; 523.

[5] Cf. can. 2414.

CAPUT XXX

DE PRECATIONE PUBLICA IN INSTITUTIS STATUS PERFECTIONIS AUGENDA

120. [*De precatione publica congruenter augenda*]. Praeeminenti dignitate Officii Divini choraliter persolvendi servata, ad multiplicandos eorum coetus qui ubique terrarum laudes Deo cotidie persolvunt, ad ecclesiasticum sensum in Corpore Christi Mystico promovendum, ad spiritualem animarum Deo consecratarum profectum, magnopere confert ut precatio in modum Divini Officii confecta, cui sodales cuiusvis instituti status perfectionis vi Constitutionum adstringuntur, tamquam oratio Ecclesiae publica habeatur.

121. [*Indoles officii conficiendi*]. Haec autem officia, conditionibus uniuscuiusque instituti consentanea, approbationi Sanctae Sedis subiiciantur.

122. [*De lingua vernacula permittenda in Officiis*]. Sodales laici institutorum status perfectionis sive viri sive mulieres, monialibus exceptis, in Officio Divino ceterisque precibus in modum eiusdem confectis tum in commune tum a solo recitandis, linguam vernaculam adhibere valent iuxta textum rite approbatum.

CAPUT XXXI

DE SACERDOTIBUS ALIISQUE RELIGIOSIS QUI DEFECERUNT

123. [*De sodalibus status perfectionis a vocatione deficientibus*]. Quamvis maxima cura fuerit adhibita in admittendis unis candidatis vere dignis et aptis illisque rite instituendis, nihilominus, humana inspecta fragilitate iugi experientia comprobata, coniectare licet aliquem ex iis, non obstante Superiorum vigilantia, propriae vocationi infidelem evasurum ab Instituto suscepto apostatam discedentem vel legitime dimissum.

124. [*De cura pastorali erga religiosos lapsos exhibenda*]. De miserrima autem conditione religiosorum sacerdotum qui a sua vocatione tam sancta defecerunt, Superiores institutorum et Ordinarii locorum solliciti sint. Ideoque, in quantum fieri poterit, media adhibeant quae caritas prudenter ordinata suadet et adiuncta rerum sinunt ad eos a peccato retrahendos, ita ut, etiamsi vitae sacerdotali denuo restitui nequeant, eorum tamen aeternae saluti aptiore modo consulatur.

Erga ceteros quoque religiosos vel sodales a religione apostatas valde solliciti sint Superiores ut, si casus ferat, ad institutum redeant aut eorum conditio canonica rite componatur.

125. [*De speciali vigilantia Superiorum super sacerdotum castitate*]. Perspectis vero periculis quae Sacerdotum castitati specialiter imminere possunt, Superiores super iisdem sedulo invigilent; neque eos in apostolatus

opera quae peculiarem consuetudinem cum mulieribus secumferunt citius et incaute immittant; aptas quoque adhibeant providentias quas ipsis paterna sollicitudo et diuturna experientia monstraverunt, ut eorum castitas quae Ecclesiae est commune bonum simul atque singulorum sacerdotum in tuto ponatur.

126. [*Quaestiones de coelibatu Sanctae Sedi reservatae*]. Cum denique lex sacri coelibatus ecclesiastici, praecipue propter publicum Ecclesiae bonum, instituta fuerit, firmis canonicis praescriptis de reductione clericorum ad statum laicalem, auctoritativa solutio omnium quaestionum circa susceptam obligationem coelibatus sacerdotalis, Sanctae Sedi exclusive reservata manet.

127. [*Leges processuales dimissionis sodalium emendandae*]. Sacra Synodus aestimat opportunum ut leges processuales observandae in sodalibus status perfectionis ab instituto dimittendis emendentur, vigentem proceduram iudicialem penes exemptos ad simpliciorem formam reducendo et normas pro non exemptis praescriptas aequa ratione perficiendo; ita ut hi processus dimissionis, perfecta aequitate semper servata, expeditius et securius in omnibus institutis peragantur.

2) RELATIO EM.MI P. D. VALERII CARD. VALERI, PRAESIDIS COMMISSIONIS DE RELIGIOSIS

Introductio ad fasciculum IV: *De vocationibus religiosis promovendis et de alumnorum admissione ad Professionem et ad Ordines.*

Institutioni alumnorum statuum perfectionis arcte connectitur duplex quaestio: *De vocationibus religiosis promovendis* et *De candidatorum admissione* sive in Institutum et ad Professionem, sive ad Ordines; de quibus tunc in tribus capitibus vigesimo sexto, septimo et octavo, praesentis fasciculi.

Ad Caput XXVI: *De vocationibus religiosis promovendis.*

In prima parte integri schematis *de statibus perfectionis adquirendae,* vocatio religiosa consideratur sub aspectu doctrinali; hic, potius sub aspectu disciplinari seu in concreto: *De vocationibus religiosis promovendis.*

Necessitas maioris numeri vocationum religiosarum, sicut et sacerdotalium est urgens. Etenim, ex una parte, omnia fere instituta dolent de vocationum diminutione; dum ex altera parte, ab Ordinariis locorum et haud raro directe a S. Sede enixe rogantur ampliores partes in campo apostolico suscipere.

Officium promovendi vocationes religiosas, etsi imprimis Superioribus institutorum incumbat, etiam alios gravat omnes, praesertim curam animarum exercentes, qui ad hoc necessarium opus validum queunt af-

ferre auxilium (art. 93). Qua ratione autem et mensura vocationes religiosae suscitari possint? Ad hanc quaestionem satisfaciendam quaedam normae dantur quibus religiosorum opera, aliquando valde actuosa, intra iustas et rationabiles limites contineatur (art. 94, 95).

Ad Caput XXVII: *De admissione ad Professionem seu Instituto cooptatione.*

Etsi vocationes religiosae solerter quaerendae sint, candidati tamen ad vitam religiosam nonnisi magna cum prudentia et cautela sunt admittendi, « ne forte cum gravissimo salutis periculo, aut vocati accedere renuant, aut non vocati accedere praesumant » (art. 98).

Propterea Superiores quibus officium competit candidatorum vocationem perpendendi illosque, sive in Scholas apostolicas vel Noviciatum, sive ad professiones et Ordines admittendi, debent specialiter praecavere « ab omnibus quae illorum libertatem minuere possunt » (art. 99). Non minus oneratur conscientia confessariorum et Directorum spiritualium quin ministerium suum in foro interno exercendo, haud idoneos et indignos ab hoc sancto instituto capessendo omnino arcere debent (art. 100, 101).

In vocationibus diiudicandis, modo particulari insistendum est ut, praeter idoneitatem, ipsa alumnorum recta intentio sedulo investigetur, « cauto speciatim si quis videatur in saeculum redire timere ob nimias difficultates subsidia vitae sibi decorose comparandi, ne necessitas potius quam generosa et pia voluntas religiosum faciat (art. 102, 103). Non minore sollicitudine attendendae sunt dispositiones ad castitatem (art. 104) necnon generales conditiones psychopaticae, recursu ad peritos facto, si opus fuerit (art. 105).

Ad Caput XXVIII: *De admissione alumnorum ad Sacros Ordines.*

Plane intelligitur rigidiores regulas pro admissione candidatorum ad professionem, « potiore ratione observandas esse pro alumnis ad Ordines promovendis » (art. 109). Immo, specialissima cura adhibenda est removendi a sacro Presbyteratu suscipiendo non idoneos, etsi iam diaconos (art. 109), providendo ut eorum conditio ad normam iuris rite componatur (art. 110).

Quomodo singuli ordines, minoribus inclusis, fructuose recipiantur, articulo 111 docemur. Quoad titulum canonicum, Commissio censuit illum pro omnibus religiosis, exemptis et non exemptis, unicum esse debere, nempe, « paupertatis » qui communi eorum professioni vere respondet. Relate autem ad sodales Societatum vitae communis et Institutorum saecularium, Constitutionibus committitur titulum canonicum definire, probante S. Sede (art. 112). Tandem omnino conveniens visum est concedere omnibus Superioribus Institutorum clericalium fa-

cultatem litteras dimissorias dandi, qua iam fruuntur, de iure, exempti, et, per indultum, non paucae Congregationes (art. 113).

Introductio ad fasciculum V: *De quibusdam quaestionibus particularibus status perfectionis,* et ad caput XXIX: *De regimine Sacramenti Poenitentiae et de assistentia spirituali in Institutis status perfectionis.*

Ad complementum eorum quae renovationem vitae et operae in Institutis perfectionis spectant, congeruntur in praesenti Fasciculo nonnullae quaestiones particulares, quarum prima, in Capite XXIX est de Sacramento Poenitentiae.

Commissioni nostrae visum est aequum iurisdictionem ad sacramentales confessiones sodalium institutorum recipiendas, qua, iure vigente, pollent Superiores Institutorum clericalium exemptorum, ad omnes religiones et societates vitae communis clericales extendere, accurate (art. 114) definiendo qua ratione Superiores eam aliis committere valeant (art. 115). Quoad autem instituta saecularia, similis regula dari nequit: propterea, ad Constitutiones ea res remittitur (art. 115).

In plurimorum votis erat ut conditiones particulares validitatis confessionum religiosarum, quae plus nocent quam adiuvant, tandem abrogerentur. Quapropter, derogando canonibus 876 § 1 et 522, statuitur religiosas, quoad validitatem earum confessionum, ceteris mulieribus aequiparari, suppressa necessitate specialis iurisdictionis aliisque conditionibus particularibus. Attamen, omnino retinetur et retinenda est ordinatio traditionalis confessorum ordinariorum et extraordinariorum, quorum ministerium pro bono ordine in singulis communitatibus servando et efficaci animarum directione obtinenda est evidenter necessarium (art. 116, 117, 118).

Denique, enixe commendatur ut « sive Superiores in institutis clericalibus sive Ordinarii locorum pro aliorum utriusque sexus communitatibus, etiam minoribus, Confessarios et Directores spirituales magna cum sollicitudine seligant, qui cum prudentia et zelo munus sibi commissum in verum animarum Deo consecratarum profectu obire valeant (art. 119).

Ad Caput XXX: *De precatione publica in Institutis augenda.*

Breve Caput XXX aliquid novi inducit circa precationem publicam in Institutis status perfectionis. Etenim, ut numerus eorum augeatur qui nomine Ecclesiae divinam Maiestatem adprecantur, statuitur ut tamquam preces publicae recognoscantur, praeter Divinum Officium, aliae quoque preces « in modum eiusdem confectae, quibus vi Constitutionum sodales adstringuntur » (art. 120, 121), conferendo maiorem facultatem linguis vernaculis utendi (art. 122).

Ad Caput XXXI: *De sacerdotibus aliisque religiosis qui defecerunt.*

Ultima quaestio hic tractata ad miserrimos refertur casus religiosorum, praesertim sacerdotum, qui vocationi suae infideles, ab instituto apostatae discedunt vel legitime dimittuntur (art. 123). Erga istos infelices nimis, a Superioribus et etiam ab Ordinariis locorum cura pastoralis, inquantum adiuncta sinunt, est exercenda ita ut si ad pristinam vitam restitui nequeant, saltem eorum aeternae saluti aptiore modo consulatur (art. 121). Connexa cum ista quaestione est alia de lege coelibatus a sacerdotibus lapsis servanda. Obligatione Superioribus incumbente specialiter invigilandi super castitatem suorum subditorum sacerdotum (art. 125) Commissio nihil voluit innovare quoad aliquam eventualem dispensationem a sacro coelibatu, sacerdotibus lapsis aliisve adserentibus se continentiam servare non posse concedendam. Agitur enim non tantum de individuis, in sua miserrima conditione sublevandis, sed de maximo bono Ecclesiae tuendo quod, si lex de coelibatu nimia indulgentia relaxaretur, valde periclitaretur (art. 126).

Ultima Commissionis nostrae commendatio est pro Legibus Processualibus dimissionis religiosorum recognoscendis. Etenim, vigente iure, dimissio alicuius sodalis Instituti exempti valde laboriosa evadit et parum expedita, ob complexas et rigidas leges iudiciales Libri IV Codicis quibus subiicitur; dum pro sodalibus non exemptis dimittendis, conveniens legislatio processualis desideratur quae maiorem securitatem et aequitatem praestaret. Quare, in bonum omnium verteretur si ius exemptorum hac in re temperaretur et ius non exemptorum in meliorem formam redigeretur: quod optime fieri poterit in revisione Codicis (art. 127).

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. Ruffini: Pars II, Sectio III, Cap. XXVI, XXVII, XXVIII.

Pag. 5,[1] n. 93: Titulus accuratior posset esse hic: « Officium *sacerdotum* et *laicorum* religiosas vocationes oratione et actione fovendi ».

Pag. 9,[2] ad 100, lin. 23: « ... aut non idoneis imponant »; haec addi vellem: « etiam — si necessarium sit — suspendendo eis absolutionem a peccatis donec Institutum derelinquere non deliberaverint ».

Pars II, Sectio IV, Cap. XXIX, XXX, XXXI. Pag. 3 [3] ad 114: « Superior Seminarii collegiive — ut legitur in can. 891 C.I.C. — Sacra-

---

[1] Cf. p. 1156.
[2] Cf. p. 1158.
[3] Cf. p. 1162.

mentales confessiones suorum alumnorum secum in eadem domo commorantium ne audiant, nisi alumni ex gravi et urgenti causa in casibus particularibus sponte id petant ». Est norma sapientissima et prudentissima, cur non extenditur ad Superiores religiosorum?

Pag. 3 [4] ad 115, lin. 16: Cur post « iurisdictionem » tacetur adiectivum « delegatam »?

Pag. 3, lin. 18: « ... *e clero saeculari* ». Occasionem capio id proponendi: Quotiescumque in Concilio Oecum. Vaticano II sermo erit de clero qui hic dicitur *saecularis,* appelletur *dioecesanus* sicut recte optabat et contendebat iam Em.mus Archiep. Mechliniensis, Cardinalis Mercier s. m.

Pag. 4,[5] lin. 11: « earum confessariis ». Aperte dicatur confessarios istos peculiari indigere iurisdictione ab Ordinario loci concedenda (cf. can. 876 C.I.C.).

Pag. 4, lin. 19: « ... confessionem instituat apud quemlibet Sacerdotem... »; modo tamen confessio fiat extra domum religiosam, in Ecclesia vel Oratorio publico.

Pag. 4, lin. 30 ss.: Haec vigilantia ab Episcopo exercerine potest etiam si Sorores ad Institutum *exemptum* pertineant?

Pag. 6,[6] num. 120: Potestne haberi oratio publica Ecclesiae, oratio monialium? Nonne minister *publicus* Ecclesiae est Sacerdos tantum?

Card. Godfrey: Pars II, Sectio III, Cap. XXVI, XVII, XXVIII. *Disciplina de renovatione vitae...*

Multa laudabiliter dicuntur in schematibus quae applicari possunt religiosis et saecularibus.

Aliqua puncta liceat mihi indicare ex experientia pastorali et in iuvenibus praeparandis ad sacram vocationem.

1. Tempore nostro, apud nos, crescit numerus vocationum tardivarum: problemata peculiaria de iis sunt, uti diximus in alia sessione, in particulari quantum attinet ad humanisticam vel classicam praeparationem. Prudenter loquitur Schema primum de immoderato conatu quo urgentur iuvenes ad intrandum in vitam religiosam.

2. In pagina sexta,[7] schema loquitur de oratione. In oratione publica fidelium, meminisse iuvat necessitatem etiam vocationum religiosarum. Utile est in oratione inserere phrasim qua petitur benedictio pro familiis ut habeant privilegium et honorem dandi filios et filias vitae religiosae. Hoc placet multum familiis et parentibus.

---

[4] Cf. p. 1162.
[5] Cf. pp. 1162-1163.
[6] Cf. p. 1164.
[7] Cf. p. 1157.

3. Patres et fratres religiosi saepe petunt ut Episcopus permittat ingressum in scholis ut quaerant vocationes. Conceditur: sed si nimis fiat et constans successio quaerentium certe periculum est habendi aspirantes gregatim acceptos qui post experimentum cito relinquunt collegium, domum religiosam vel seminarium.

4. In pagina nona [8] bene loquitur schema de indebito influxu parentum notandum vero quod ratio oeconomica etiam potest habere influxum indebitum in alumnos. Ex una parte sunt difficultates domesticae: ex alia in certis nationibus magna stipendia incitamentum sunt alumnis ad exeundum.

5. In eadem pagina nona agitur de obligatione Confessarii et Directoris Spiritualis ut imponant alumno ut discedat salvo semper inviolabili secreto fori interni. Res delicata est si alumnus renuat: sed potest accidere.

6. De neuropaticis caute procedatur. Mulieres medicae seligendae non sint pro cura psychopatica puerorum alumnorum. Opus est maxima cautela in selectione peritorum. Episcopi generatim habent informationes de qualitate et charactere medicorum Catholicorum. Experientia docet infelix consilium dari posse a medicis ignorantibus vitae religiosae.

Pars II, Sectio IV, Cap. XXIX, XXX, XXXI: *De quibusdam quaestionibus particularibus.*

Hic etiam optima dicuntur sed aliqua liceat digna nota observare.

De Confessione, pagina tertia,[9] numero centesimo decimo quinto, utilissima erit concessio delegationis in Institutis et quod dicit schema de liceitate et validitate confessionum religiosarum. Removet scrupulos conscientiae, dat tranquillitatem, facilitat vitam religiosam salvo iure Superiorum. Monentur Superiorissae de protegenda libertate conscientiae sororum: urget Episcopum ad vigilantiam.

Pagina sexta [10] in capite trigesimo: concessio usus linguae vernaculae iam in praxi est in certis communitatibus.

De lapsis religiosis, in capite trigesimo primo, et sacerdotibus, res magni momenti est. Iam tetigimus quaestionem de caelibatu sacerdodotali in praevia sessione et res differebatur, ad aliam sessionem.

Mea humili opinione mentio sacri caelibatus in Concilio non debet fieri nisi per transennam, et gaudeo quod in schemate fit mentio de documento « Lex Sacri Caelibatus » et de exclusiva reservatione materiae de caelibatu exclusive Sanctae Sedi.

---

[8] Cf. p. 1158.
[9] Cf. p. 1162.
[10] Cf. p. 1164.

Sed dubito de utilitate tractandi de lapsis in Concilio. Nec dicatur unum verbum de dispensatione obligationis in Concilio. Non est locus pro tali materia.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet.

Card. MICARA: Placet iuxta modum. Opportune commendantur media supernaturalia tamquam praestantissima pro vocationibus promovendis (n. 96), atque monetur attendendum esse ad dispositiones circa castitatem (n. 104) necnon ad dispositiones psycopaticas (n. 105).

Prudenter statuitur quaestiones circa susceptam obligationem coelibatus Sanctae Sedi reservatas esse (n. 126).

Valde denique probatur aequiparatio religiosarum ceteris mulieribus quoad validitatem et liceitatem confessionis (n. 116).

Card. PIZZARDO: Placet.

Card. ALOISI MASELLA: Pars II, Sectio III, cap. XXVI, XXVII, XXVIII. Placet.

Pars II, Sectio IV, Cap. XXIX, XXX, XXXI. Placet iuxta modum: libertas, quae pag. 4,[1] n. 117, conceditur religiosis mulieribus instituendi valide et licite confessionem apud quemlibet sacerdotem pro confessionibus mulierum ab aliquo Ordinario loci approbatum, videtur excessiva. Neque auctoritas Superiorissae ut usus illius facultatis non noceat aut abusibus locum det satis munita videtur.

Card. LIÉNART: Placet utrumque schema, attentis animadversionibus Em.morum Cardd. Ruffini et Godfrey et cum illis retento dubio num haec materia in Concilio sit tractanda, praesertim capita de quaestionibus particularibus. Insuper assentio propositionibus ab Em.mis Cardd. Alfrink et Jullien factis.

Card. TAPPOUNI: Placet.

Card. COPELLO: Placet.

Card. SPELLMAN: Placet iuxta modum: scilicet attentis observationibus Cardinalis Ruffini et Cardinalis Godfrey.

Caput XXVI in schemate *de statibus perfectionis adquirendae* a Commissione de Religiosis proposito agit de vocationibus religiosis pro-

---

[1] Cf. p. 1163.

movendis. Sed iam propositum est a Commissione de Studiis et Seminariis schema *de vocationibus ecclesiasticis promovendis.* In fine huius schematis, Commissio de Studiis et Seminariis proposuit hanc declarationem: « Sancta Synodus ardenter exoptat ut haec actuosa in fovendis vocationibus omnium membrorum conspiratio, propriae dioecesis, patriae, communitatis religiosae fines dilatato corde transgrediens, ad universalis Ecclesiae necessitates respiciat... ». Idem Deus vocat alios ad Eum sequendum in vita sacerdotali, alios in vita religiosa. Sed, opus pro vocationibus requirit conspirationem omnium membrorum Mystici Corporis Christi. Media, tum naturalia tum supernaturalia, ad utramque vocationem promovendam, non multo inter se differunt. Ergo, quaestiones de vocationibus ad sacerdotium et de vocationibus ad vitam religiosam fovendis melius et convenientius simul tractandae sunt.

Pontificiae Commissionis Centralis munus est, secundum Litteras Apostolicas *Superno Dei Nutu* motu proprio a Ioanne Papa XXIII datas, « sequi ac, si necesse sit, in ordinem disponere singularum Commissionum labores ». Ergo, videtur esse munus huius Commissionis Centralis illa duo Schemata de Vocationibus fovendis in unum colligere.

Cum prudentia et claritate Commissio de Religiosis agit de admissione ad professionem seu instituto cooptatione. Distinctio inter forum externum et forum internum conservatur etiam cum agitur de utriusque fori actione moderatorum coordinanda.

Quamquam aliquae materiae tractatae in Capite vicesimo-octavo de admissione alumnorum ad Sacros Ordines religiosis propriae sunt, tamen, hae materiae convenienter includi possint in Schemate de Ordine a Commissione de Disciplina Sacramentorum proposito. Canones de ordinatione religiosorum et de titulis canonicis pro religiosis nunc includuntur in illa parte Codicis Iuris Canonici quae agit de Sacramentis, et non in illa parte quae agit directe de religiosis. Idem ordo in Concilii decretis servari deberet.

Cum XXIX in regimine sacramentali poenitentiae in institutis status perfectionis aliquas mutationes, diu exspectatas, introducit. Uniformitas et continuitas directionis spiritualis cum debita conscientiae libertate bene componuntur. Videtur esse non inopportunum anteponere aliquam introductionem in qua ratio totius quaestionis proponi possit. Insuper, hoc Caput cum Schemate de Sacramento Poenitentiae a Commissione de Disciplina Sacramentorum proposito conferendum est.

Recognitio precationis in modum Divini Officii in institutis status perfectionis confectae tamquam oratio Ecclesiae publica in bonum to-

tius Mystici Corporis vere tendit. Caput XXX, tamen, aptius in Schemate decreti de Sacra Liturgia ponatur.

Optime in Capite XXXI agitur de cura pastorali erga religiosos lapsos. Caritas Christi urget ut omnes Ordinarii locorum et Superiores habeant sollicitudinem particularem erga sacerdotes aliosque religiosos lapsos. Curam pastoralem specialissimam habere debeant Superiores institutorum a quibus illi defecerunt.

Suffragium: Propter animadversiones allatas, nempe, de utilitate aliquarum rerum hoc in schemate tractatarum cum aliis schematibus antea propositis componendarum et melius in ordinem disponendarum suffragium fertur: Placet iuxta modum tantum.

Card. FRINGS: Placet.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[2]

Card. SIRI: Pars II, Sectio III, Cap. XXVI, XXVII, XXVIII. Placet, in voto Em.mi Relatoris.

Pars II, Sectio IV, Cap. XXIX, XXX, XXXI. Placet iuxta modum: materia capitis XXXI non est in actu Conciliari deducenda. Num. 115 ad lineam 18 adiungatur: « pro iis tantum de quibus superiori articulo ».

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: non placet provisio in paragrapho centesima decima septima qua religiosa potest confessionem valide instituere apud confessarium ab *aliquo* Ordinario loci adprobatum. Etenim ex tali provisione sacerdos ex ultimis finibus terrae potest confessiones religiosarum audire in dioecesi ubi nihil de eo scitur. Talis provisio, in re in qua abusus timeri possunt, esset, meo iudicio, valde periculosa et insuper daret talem copiam confessariorum religiosis qualem nec laici in Ecclesia habent. Omnino velim, ergo, ut verbum *aliquo* deleatur ita ut confessarius debeat esse adprobatus ab Ordinario loci *in quo confessio fit.*

Card. QUIROGA Y PALACIOS: Placet.

Card. LÉGER: Pars II, Sectio III, Cap. XXVI, XXVII, XXVIII. Placet iuxta modum: attentis his quae dicta sunt ab Em.mis Cardd. Ruffini, Godfrey et Montini.

Mihi tamen opportunum videtur duo notare.

In prima paragrapho articuli 99, ubi agitur de idoneitate ad admissionem, ut indicia proponuntur pietas, recta intentio, dotes animi et

---

[2] Cf. pp. 1168-1169.

corporis. Credo quod mentio etiam et maxime facienda est de virtutibus fidei, spei et caritatis scilicet de vera fonte vitae christianae.

In articulo 111, ubi tractatur de receptione ordinum minorum, aliquid dici debet de ordinibus maioribus. Saepe enim in religionibus, ordinum maiorum receptio regulariter praecipitatur, quod non est sine detrimento pro seriosa praeparatione candidatorum.

Hoc tantum dicam quod articulus 122 non mihi placet. Propono ut etiam moniales linguam vernaculam adhibeant in Officio divino. Etiam enim moniales intelligere debent Officium. Et quia earum cognitio latinae linguae valde insufficiens est, (non sunt mulieres eruditae) legitimum et necessarium est illud ius concedere.

Card. GRACIAS:[3] Pars II, Sectio III, Cap. XXVI, XXVII, XXVIII. Placet.

Pars II, Sectio IV, Cap. XXIX, XXX, XXXI. Placet iuxta modum:

Numerum 78 tractat de ultima perfectione institutionis alumnorum. In hoc numero dicitur quod « ad sex saltem menses, per modum regularis cursus peragenda est... ». Dum numerus 90 tractat de ratione generali curriculi pastoralis in quo « ... de rebus pastoralibus sub aspectu practico per annum diligentissime instruantur ». Agitur igitur de rebus diversis; sed quaeri potest utrum sint tam distinctae et differentes an sint tales ut nequeant tractari in unum ita ut intra unum annum vel etiam in decem mensibus possint perfici ut nunc fit, exempli gratia, in Societate Iesu.

Numeri 116 et 117 introducunt innovationem optatam, sed numerus 117 qui incipit voce « praeterea » nihil numero praecedenti addit. Omnia patent verbis numeri 116: « religiosae et sodales Societatum vitae communis caeteris mulieribus in omnibus aequiparantur ».

Forse hic numerus 117 possit supprimi; vel melius potest coniungi numero praecedenti, exempli gratia, modo sequenti: « ... sed circa conditiones ad validitatem et liceitatem confessionis requisitas, etiam religiosae et sodales Societatem vitae communis caeteris mulieribus in omnibus aequiparantur. *Ideoque* si aliqua religiosa aliave sodalis societatis vitae communis confessionem instituat apud quemlibet sacerdotem pro confessionibus mulierum ab aliquo Ordinario loci approbatum, confessio valida et de se licita est, servatis, ad liceitatem dumtaxat, normis de loco pro mulierum confessionibus ».

Card. MONTINI: Placet utrumque Schema, ratione habita suggestionum Eminentissimorum Patrum, praesertim Cardinalis Ruffini.

---

[3] Septimae Congregationi non interfuit.

Liceat mihi hoc notare punctum, in primo Schemate, ad numerum 95, pagina sexta:[4] « de mediis ad vocationes religiosas colligendas adhibendis »; opportune norma statuenda est severior ac magis statui religioso consentanea; saepius enim, apud nos, pueri, qui ne conceptum quidem habent vitae religiosae ac perfectionis evangelicae adquirendae, a paroeciis, inconsulto parocho, arripiuntur, favente quandoque familia ab onere filiorum sustentandorum liberari cupiente, et artificiosae educationi, earum aetati et indoli oppugnanti, subiiciuntur. Plurimi ex huiusmodi alumnis postea dimittuntur, et gravi et saepe insanabili spirituali crisi perculsi ad ipsorum familias et paroecias redeunt, confusione et amaritudine pleni ac taedio religioso referti.

Quodsi usque ad votorum professionem in religione huiusmodi alumni perveniunt et ad sacerdotalem ordinationem, non raro miserrime a sanctis obligationibus decidunt et Ordinariis locorum non paucas inferunt molestias.

Materia autem non videtur Concilio praesentanda, sed potius ad Commissionem de reformando Codice vel ad Sacram Congregationem de Religiosis.

Card. GIOBBE: Placet utrumque schema.

Card. CENTO: Placent iuxta modum schemata, attentis observationibus Patrum. Duas observationes liceat mihi facere. Quoad moniales, etiam quando sint sub iurisdictione Ordinariorum Dioecesanorum, mihi opportunum videtur ut illi libenter sinant imo desiderent ut probati religiosi eiusdem familiae aliquando eis sermonem dirigant, ut rite in spiritu proprii Ordinis excolantur. Insuper, experientia edoctus, censeo melius providendum esse ad aequitatem in dimittendis sororibus.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum utrumque Schema, habita ratione eorum quae dixerunt Em.mi Patres, praesertim Card. Ruffini, Em.mus Relator et Em.mus Card. Montini. Alia scripsi in folio.[5]

Card. RICHAUD: Pars II, Sectio III, Cap. XXVI, XXVII, XXVIII: Placet.

Pars II, Sectio IV, Cap. XXIX, XXX, XXXI: Placet iuxta modum: i. e. pag. 4,[6] lin. 3, addenda est verbis « nonnisi iis qui ab aliquo Ordina-

[4] Cf. p. 1157.
[5] Cf. pp. 1169-1171. Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.
[6] Cf. p. 1162.

rio » haec praecisio « Ordinario loci » et deleantur verba sequentia « vel superiore ».

Pag. 6,[7] sub n. 122, optarem quod officium, sive parvum, sive magis completum, sit idem pro omnibus sororibus cuiuslibet Instituti et in concordantia aliqua per respectum ad Officium romanum universale.

Adhaereo etiam observationibus Em.morum Cardd. Liénart et Godfrey. Opinor enim quod multae determinationes in duobus istis schematibus conveniunt quoque pro alumnis cleri saecularis.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum utrumque Schema, ratione habita animadversionum Patrum. Bene perspiciatur, inquantum sint materia apta Concilii.

Card. MEYER: Placet iuxta modum: attentis observationibus Eminentissimorum Cardinalium praesertim Ruffini et Godfrey.

Card. ALFRINK: Placet.

Pluries in schemate dicitur — et recte dicitur, ut v. g. in num. 99 — ut Superiores religiosorum illos tantum candidatos admittant, quos *ad perfectionem christianam* in instituto assequendam sufficienter probaverint.

Saepius autem accidit ut candidatus quis utique sacerdotium anhelet, sed non statum religiosum. Dum autem iuvenes sunt, hanc distinctionem saepius difficulter vident. Munus erit directorum spiritualium ut bene distinguant inter ambas vocationes. Et si habent aliquem candidatum qui sacerdotium quidem appetit, sed non statum religiosum, illum nullo modo cogant ut in ordinem ingrediatur vel congregationem intret vel ibi maneat, sed illi omnem libertatem dent ut ad seminarium dioecesanum transeat.

Saepius isti candidati postea intelligentes se quidem sacerdotium voluisse sed non statum religiosum, difficultates creant, et dedecus fiunt tum statui religioso, tum sacerdotio.

Card. SANTOS: Placet. Nota tamen habeantur ea quae ab Em.mis Patribus dicta fuerunt.

Card. RUGAMBWA: Utrumque schema placet iuxta modum. Assentio Relatori et Cardinali Léger de lingua vernacula adhibenda in Officio, sed dubito an sit materia sufficiens discutienda in Concilio Oecumenico.

Card. RITTER: Placet.

---

[7] Cf. p. 1164.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Pars II, Sectio III, Cap. XXVI, XXVII, XXVIII: Placet.

Pars II, Sectio IV, Cap. XXIX, XXX, XXXI: Placet iuxta modum: id est: non placet ut Superiores religiosi Institutorum clericalium habeant potestatem delegandi iurisdictionem ad audiendas confessiones sacramentales in favorem sacerdotum subditorum *et etiam cleri saecularis vel dioecesani.*

Card. COUSSA: Placet iuxta modum: ratione habita animadversionum Em.morum et Exc.morum Patrum.

Disciplina *de religiosis* a f. r. Pio XII recenter promulgata pro Ecclesiis Orientalibus vigorem servat, nisi expresse cuidam praescripto derogetur vel aliquod praescriptum mutetur, quod ex praesentibus schematibus non constat.

Card. SUENENS: Placet iuxta modum: i. e. optima in schematibus dicuntur, sed non mihi videtur materia in Concilio tractanda ut a nonnullis Patribus iam notatum est.

Card. DI JORIO: Placet utrumque schema, attendantur tamen ea quae ab Em.mis Cardd. Ruffini, Godfrey et Montini proposita sunt.

Card. JULLIEN: Non placet: ut heri humillime dixi materia illa quatenus peculiaris non spectat ad Concilium Oecumenicum, sed in casu duo proponuntur:

1) Spectat ad Concilium quaestio generalis de vocatione religiosa (caput XXVI), quae tamen includi deberet in uno eodemque schemate de vocatione ecclesiastica et religiosa, uti nunc saepe laudabiliter fit in congressibus de vocationibus promovendis, in quibus disserunt et sacerdotes saeculares et religiosi, in unitate fidei et caritatis.

2) Transmittantur bona illa schemata, cum sapientibus animadversionibus Commissionis centralis ad Commissiones competentes sive de aptandis Codicis et Statutorum Generalium regulis, sive de instructionibus peculiaribus a Sancta Sede conficiendis de religiosis.

Card. LARRAONA: Placent Schemata, sed fere omnia sunt Codici amandanda, idem singillatim aliqua minora quae difficultatem praeseferunt non discutio. Ceterum ratio habeatur illorum quae dicta a Patribus fuerunt, praecipue ab Em.mis Godfrey, Montini, Alfrink, Jullien. Alia quae dicta recte fuerunt sunt iam pacifici iuris. Illa quae Concilio subicienda videntur, in folio scripto tradam.

Card. HEARD: Placet utrumque Schema, attentis autem observationibus Em.mi Ruffini.

Card. Bea: Utrumque schema placet iuxta modum: attentis animadversionibus ab Em.mis Cardd. Ruffini et Godfrey propositis. Materia fere tota videtur remandanda ad Codicem vel ad alia documenta S. Sedis. De art. 122 in voto Em.mi Card. Léger, de n. 95 cum Em.mo Card. Montini, de n. 99 (de vocatione) cum Em.mo Card. Alfrink.

Card. Browne: Placet iuxta modum: attentis observationibus Em.morum Cardinalium maxime Ruffini et Montini, et supposito quod res revideatur a Commissione Codicis. Etiam ego miror sicut Em.mus Card. D'Alton de voce *aliquo* in n. 117, linea 20.

Card. Albareda: Placet utrumque Schema ad mentem Eminentissimorum Patrum Relatoris, Ruffini, Godfrey et Montini.

Beat. Gori: Placet utrumque schema.

Beat. Cheikho: Placet.

1) Opportunum aestimatur ut religiosi qui ministerium animarum habent, sive sint religiosi ritus latini, sive etiam ritus orientalis, utantur in ministerio, ritu ipsorum fidelium.

2) Optatur ut in hac constitutione aliquid inseratur de candidatis rituum orientalium, in Congregationes religiosas aut ordines religiosos ingredientibus. Convenit ut illi candidati conservent ritum proprium pro bono fidelium orientalium eiusdem ritus.

Exc. Felici: Placet iuxta modum: nempe ad Commissionem de Codice reformando res deferatur.

Exc. O'Connor: Placet iuxta modum: De vocationibus tractetur una cum Commissione de Studiis et de Seminariis: cetera argumenta in his schematibus tractata reduci possunt.

Exc. Chavez y Gonzalez: Placet utrumque schema.

Exc. Silva Santiago: Schemata mihi placent, immo valde placent. Sed mihi opportunissimae videntur animadversiones Em.morum Cardd. Ruffini et Godfrey. Praesertim optarem ut in schematibus loquatur semper de « clero dioecesano » loco cleri saecularis, uti iam in pluribus dioecesibus. Etiam optarem ut omnia quae referuntur de lapsis sacerdotibus tantummodo per transennam in Concilio tractentur, seu melius et efficacius omnia reserventur unice Sanctae Sedi.

Exc. Antezana y Rojas: Placet iuxta modum utrumque schema, attentis observationibus ab Em.mis Cardinalibus Montini, Alfrink, Jullien.

Exc. COORAY: Placet utrumque schema, attentis tamen animadversionibus factis a Patribus, praesertim ab Em.mis Ruffini, Godfrey, D'Alton, Jullien, Bea et Browne. Hoc etiam velim addere: Ad n. 100 (Cap. XXVII, pag. 9,[8] lin. 23) verbum « certo », i. e. candidatis *certo* indignis, est omittendum: est periculum ne confessarii et directores nimis liberales, indignos admittant, ratione huius verbi, cum certitudo non tam facile appareat.

Exc. KEEFRY: Placet iuxta modum: i. e. secundum observationes factas ab Em.mis Cardd. Ruffini, Godfrey, D'Alton et Browne.

Exc. LEFEBVRE:[9] Placet.

Exc. HURLEY: Placet, iis retentis quae iam dicta sunt de ordinatione considerationis variarum vocationum sub una constitutione generali de vocatione christiana.

Exc. PERRIN: Ambo schemata placent iuxta modum ad mentem Eminentissimorum Jullien et Bea.

Exc. ŠEPER: Placet. Ad Concilium deferantur eae tantum partes, quae innovationem iuris vel res magni momenti continent.

Exc. BAZIN: Placet. Assentio observationibus Em.morum Cardd. Godfrey, Richaud, Alfrink, Jullien et Bea.

Exc. BERNARD: Placent duo schemata: attamen ratione habita voti Em.mi Card. Jullien, non omissis dictis ab Em.mo Card. Godfrey de sacerdotibus et religiosis lapsis.

Exc. BERNIER: Pars II, Sectio III, Cap. XXVI, XXVII, XXVIII: Placet iuxta modum ab Em.mis Cardinalibus Montini, Alfrink et Bea propositum.
Pars II, Sectio IV, Cap. XXIX, XXX, XXXI: Placet.

Exc. YAGO: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Eminentissimorum Cardinalium Ruffini et Montini. Sed repeto: haec materia non est deferenda ad Concilium, sed ad Commissionem reformationis Codicis.

Exc. RAKOTOMALALA: Placet iuxta modum utrumque schema, iuxta observationes factas ab Eminentissimis Cardinalibus Ruffini, Montini, Léger et Godfrey.

---

[8] Cf. p. 1158.
[9] Septimae Congregationi non interfuit.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet utrumque schema.

Exc. BENGSCH: Placet iuxta modum: id est: non materia Concilii esse videtur.

Exc. VERWIMP: Placet utrumque schema.

Exc. JELMINI: Utrumque schema placet, ratione habita animadversionum Cardd. Ruffini, Godfrey, Alfrink et praesertim Montini de mediis ad vocationes religiosas colligendas adhibendis.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum utrumque schema, iuxta observationes Em.morum Patrum. Sed non mihi videtur materia in Concilio tractanda.

Rev. GUT: Placet iuxta modum utrumque schema. Sed de tota hac materia potius in Codice redigendo quam in Concilio agatur. Mihi persuasum est etiam Moniales, nomine Ecclesiae, divinum Officium recitare. Sollemni ritu occasione professionis illis breviarium traditur. Non auderem ne dubium quidem proferre hac de re apud Moniales nostras.

Rev. SÉPINSKI: Pars II, Sectio III, Cap. XXVI, XXVII, XXVIII. Placet in voto Em.mi Card. Ponentis.

Materia fere tota, secundum meum submissum iudicium, commissioni pro Codice aptando deferatur.

Ad pag. 9,[10] linn. 13-14: ponatur, claritatis causa, haec interpunctio: « et, si de futuris sacerdotibus agatur, ad sacerdotium... ».

Item ad pag. 12,[11] linn. 7-8: « Si vero seria spes detur ut, ulteriore experimento, servatis servandis, concesso, ».

Item ad pag. 12, linn. 13-14: « quae quidem, ad rem quod attinet, ».

Pars II, Sectio IV, Cap. XXIX, XXX, XXXI. Placet. Ad pag. 6,[12] ad fin. 20-21, ubi agitur de lingua vernacula permittenda in Officiis, clarius indicetur auctoritas quae debet approbare.

Rev. JANSSENS: Placet. Non tamen ad Concilium deferendum. Num. 122: etiam monialibus concedatur usus linguae vernaculae in Officio persolvendo.

---

[10] Cf. p. 1158.
[11] Cf. p. 1159.
[12] Cf. p. 1164.

XIV
DE IMPEDIMENTIS AD MATRIMONIUM

DE MATRIMONIIS MIXTIS

(Septima Congregatio: 10 maii 1962)

1) SCHEMATA PROPOSITA A COMMISSIONE DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM

DE IMPEDIMENTIS AD MATRIMONIUM

Sacramenti matrimonii disciplinam Sacrosancta Tridentina Synodus [1] feliciter reformavit; atque hodie post plura saecula substantialiter eadem perseverat non sine ingenti bono societatis tum ecclesiasticae tum civilis.

Sancta Mater Ecclesia suis legibus in id maxime intendit, ut matrimonium, prout a Deo est institutum cum suis proprietatibus essentialibus, sartum tectumque custodiatur, atque dignitas Sacramenti, ad quam Christus Dominus ipsum contractum matrimonialem inter baptizatos evexit, eluceat, omnesque eam revereantur in bonum totius Societatis et imprimis ipsorum coniugum.

Attamen multis in regionibus matrimonium, quod dicunt, civile, etiam ipsis catholicis hodie imponitur. Equidem Ecclesia bene novit atque recognoscit competentiam Status circa mere civiles matrimonii effectus.[2]

Verumtamen haec competentia occasio aut praetextus esse non debet, ut celebratio actus civilis sit pro vero matrimonio habenda. Et contra hoc Ecclesia animadvertit suos filios ut caveant ne quod debitum est matrimonio christiano, id est, ut habeat de se effectus civiles, uni matrimonio civili eos attribuant, si quando non nisi illud celebrando obtineri possint.

Pia vero Mater Ecclesia maxime solet esse ad benignitatem indulgentiamve proclivis in rebus omnibus, quae cum incolumitate iurium et sanctitate officiorum suorum possunt una consistere.

Quare ipse Leo XIII [3] circa modum et curam quam catholici actum civilem ponentes habere debent, ne matrimonio christiano effectus civiles umquam desint, haec gravissima pertulit: « Omnibus exploratum esse debet, si qua coniunctio viri et mulieris inter Christifideles citra Sacramentum contrahatur, eam vi ac ratione iusti sacramenti carere; et quamvis convenienter legibus civicis facta sit, tamen pluris esse non posse, quam ritum aut morem, iure civili introductum; iure autem civili res tantummodo ordinari atque administrari posse, quae matrimonia efferunt ex sese in genere civili, et quas gigni non posse manifestum est, nisi vera et legitima illarum causa,

scilicet nuptiale vinculum, existat. Haec quidem omnia probe cognita habere maxime sponsorum refert, quibus etiam probata esse debent et notata animis, ut sibi liceat hac in re morem legibus gerere; ipsa non abnuente Ecclesia, quae vult atque optat ut in omnes partes salva sint matrimoniorum effecta, et ne quid liberis detrimenti afferatur ».[4]

Haec principia religiose servanda sunt. Sancta autem haec Synodus animo reputat celebrationem matrimonii, quod dicunt civile, apud christifideles hodie frequentiorem, non parvas difficultates gignere, si nimis distent leges ecclesiasticae et civiles. Nam utrinque conditiones matrimonio celebrando imponuntur praesertim impedimentorum, validitatem aut liceitatem celebrationis diversimode afficientium. Alia autem ex parte hodiernis moribus inductus est vitae socialis novus cursus, ex quo impedimenta matrimonialia, praeteritis diebus accommodata, hodiernis moribus minus consona videri possunt; sed et dispensationes certis casibus in foro ecclesiastico fere numquam denegantur, unde fideles eorumdem utilitatem difficulter percipere valent. Atque adeo impedimentorum dirimentium multiplicitas, praesentibus adiunctis, matrimoniorum invalide contrahendorum numerum augere potest, quod devitare necesse est ne coniuges putativi gratia Sacramenti careant absque possibilitate saepe saepius eamdem obtinendi. Quapropter, impedimentorum matrimonialium accommodatio et reductio in foro canonico consentanea personis et temporibus nostris dicenda est, prout legislator ecclesiasticus etiam anteactis aetatibus opportune facere non destitit.

Itaque Sacrosanctum hoc Concilium in disciplina Codicis Iuris Canonici circa impedimenta ad matrimonium ea mutanda statuit, quae sequuntur:

1. *De impedimento voti.*

Omne votum validum, utpote promissio deliberata ac libera Deo facta de bono possibili et meliore, ex virtute religionis impleri debet,[5] ideoque eius observatio, nisi cesset aut legitime dispensetur, ipso iure divino obligat.

Haec tamen Sancta Synodus votum *privatum* virginitatis, castitatis perfectae, non nubendi, amplectendi statum religiosum et suscipiendi ordinem sacrum, decernit ne in posterum impedimentum canonicum ad contrahendum matrimonium constituat.

Animadvertit autem fideles, eos, dum ligati praedictis votis coram Deo sint, promissis suis stare oportere.

Votum *publicum* perpetuum castitatis perfectae in professione religiosa emissum posthac sit impedimentum dirimens matrimonii.

Votum publicum temporale castitatis in professione religiosa emissum, dum obligat, matrimonium prohibet.

2. *De impedimento mixtae religionis* (cf. Schema proprium *de matrimoniis mixtis*).

3. *De impedimento impotentiae* (cf. *Appendicem* huius Schematis).

4. *De impedimento disparitatis cultus* (cf. Schema proprium *de matrimoniis mixtis*).

5. *De impedimento ordinis sacri.*

Invalide matrimonium attentant clerici in sacris ordinibus constituti.

6. *De impedimento professionis religiosae.*

Invalide matrimonium attentant religiosi qui votis perpetuis ligantur, ad normam n. 1.

7. *De impedimento criminis.*

Ob patratum crimen valide contrahere nequeunt matrimonium:

1) Qui, perdurante eodem valido matrimonio, adulterium inter se consumarunt eorumque alter coniugem occidit;

2) Qui mutua opera physica vel morali, etiam sine adulterio, mortem coniugi intulerunt.

8. *De impedimento consanguinitatis:*

1) In linea recta consanguinitatis matrimonium irritum est inter omnes ascendentes et descendentes tum legitimos tum naturales.

2) In linea collaterali irritum est usque ad secundum gradum inclusive.

3) Matrimonii impedimentum consanguinitatis non multiplicatur, etiamsi communis stipes multiplicetur. Attamen quotiescumque dispensatio petatur ab hoc impedimento, in precibus necessario exprimenda erit illa circumstantia quod impedimentum consanguinitatis procedit ex communi multiplicato stipite.

4) Numquam matrimonium permittatur, si quod subsit dubium num partes sint consanguineae in aliquo gradu lineae rectae, aut in primo gradu lineae collateralis.

9. *De impedimento affinitatis:*

1) Affinitas oritur ex matrimonio valido, etsi non consummato.

2) Affinitas in linea recta dirimit matrimonium in quolibet gradu; in linea collaterali in primo gradu tantum.

3) Affinitatis impedimentum non multiplicatur.

10. *De impedimento publicae honestatis.*

Impedimentum publicae honestatis oritur ex matrimonio invalido, sive consummato sive non, et ex notorio vel publico concubinatu; et nuptias dirimit in primo gradu lineae rectae inter virum et consanguineas mulieris, ac vice versa.

11. *De impedimento spiritualis cognationis.*

Impedimentum cognationis spiritualis abrogatur.

12. *De impedimento cognationis legalis.*

Qui lege civili prohibeantur aut inhabiles sint ad nuptias inter se ineundas ob cognationem legalem ex adoptione ortam, vi iuris canonici pariter matrimonium inter se aut contrahere probibentur aut valide inire nequeunt.

13. *De gradus maioris vel minoris impedimentis non distinguendis.*

Cum impedimenta matrimonii hucusque appellatione gradus minoris recensita, nunc sint abrogata, in omnibus rescriptis dispensationis impedimentorum subintelligenda est, etsi non expressa, conditio: « *Si preces veritate nitantur* ».[6]

APPENDIX

CIRCA IMPEDIMENTUM IMPOTENTIAE IN VIRO

RELATIO

PONTIFICIAE COMMISSIONIS DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM AD PONTIFICIAM COMMISSIONEM CENTRALEM

Praesens argumentum omni cum sollertia praeparatum Votis Ill.mi ac Rev.mi Arcturi Wynen, Praelati Auditoris S. Romanae Rotae, Rev.mi P. Marcellini Zalba, S. I., Professoris Theologiae Moralis, dissertatione ab ipsa Secretaria minutim compilata, necnon amplissima Relatione Ill.mi ac Rev.mi Ioannis Pinna, Praelati Auditoris S. Romanae Rotae, discussum fuit in Sessione Plenaria Pontificiae Commissionis de disciplina Sacramentorum, die 23 octobris 1961.

Membra seu Sodales disceptationi praesentes, qui erant 24, rem omni ex parte diligenter examinaverunt, atque in duplicem sententiam venerunt, quae ceteroquin iam notae sunt in iurisprudentia ecclesiastica et in doctrina auctorum.

Omnes quidem convenerunt de gravitate et difficultate quaestionis, praesertim vero de necessitate eidem solutionem auctoritative dandi, cum praxis Dicasteriorum Curiae Romanae et Tribunalium sive Sanctae Sedis sive dioecesanorum aut regionalium in sententias abeat diversas atque inter se contradictorias, ita ut consectaria exinde gravia gignantur atque periculum scandali apud populum fidelem enascatur.

Ad rem autem maturius considerandam, communi consilio Sodales proposuerunt omnem suffragationem pro tunc esse differendam, atque denuo libratis argumentis quae in alterutram partem militant, i. e. sive pro sententia *negativa* sive pro sententia *positiva,* scripto esse disserendum circa puncta sequentia:

a) de necessitate solvendae quaestionis;

b) de principiis solutionis atque eiusdem fundamentis;

c) de sententia pro qua suffragium unusquisque emittendum proponeret.

Insuper, cum quidam aestimaverint novam adhuc instantiam experiri posse apud Pontificiam Commissionem Centralem, ut ipsa totius quaestionis solvendae causa Commissionem specialem designare dignaretur, Pontificia Commissio nostra de hac quoque propositione deliberare statuit.

Vota omni diligentia a Membris Pontificiae Commissionis de disciplina Sacramentorum exarata et ad nostram Secretariam missa viginti et quatuor sunt.

In eis unanimi consilio edicitur quaestionis solutionem novas non con-

sentire moras ob magnum detrimentum quod hac de re discussiones afferunt et honori qui auctoritati Ecclesiae debetur et animarum saluti.

Quod ad discussionem attinet, duplex sententia in considerationem venit:

a) *negativa,* scilicet, quae negat necessitatem cooperationis testiculorum, et in specie negat necessitatem materiae in testiculis elaboratae (« seminis ») ad hoc, ut copula naturalis sit per se apta ad prolis generationem;[7]

b) *positiva,* quae affirmat spermia esse *per se* necessaria ad coitum per se aptum ad prolis generationem, seu virum esse impotentem qui non habet potentiam emittendi in coitu naturali secretionem spermogeneticam testiculorum.

Sententia *positiva* obtinuit *suffragia 13.*

Sententia *negativa* obtinuit *suffragia 8.*

A suffragando *se abstinuerunt 3.*

Plerique suffragantes, fautores sive sententiae *positivae* sive sententiae *negativae,* optandum esse dixerunt ut Commissio quaedam mixta constitueretur cum Membris a Dicasteriis romanis, quorum controversia maxime interest, designatis, eum in finem ut communi deliberatione tam gravi quaestioni finis imponeretur.

Post examen huius propositionis ex parte omnium Pontificiae Commissionis nostrae Sodalium seu Membrorum, Commissio ad unanimitatem conclusit:

« Non esse a Pontificia Commissione de disciplina Sacramentorum Schema proprium proponendum, sed Pontificiae Commissioni Centrali *Relationem* fieri oportere omnium actorum Commissionis nostrae circa argumentum controversum, illamque rogare ut, si opportunum crediderit, constitutionem decernere dignetur propositae Commissionis Mixtae, quae controversiam definitive solvat. Solutionem autem Concilio proponere vel ipsimet Summo Pontifici, Pontificiae Commissionis Centralis sit ».

Textus definitive adprobatus in Sessione Generali Commissionis de disciplina Sacramentorum habita a die 29 ianuarii usque ad diem 8 februarii 1962.

NOTAE

[1] Cf. Conc. Trid., sess. XXIV, *De reformatione matrimonii.*

[2] Cf. *C.I.C.,* can. 1016.

[3] Cf. Litt. Encycl. *Arcanum,* d. 10 februarii 1880, in *C.I.C. Fontes.* III, n. 580, pag. 164, n. 21.

[4] Cf. Litt. Encycl. *Arcanum,* l. c., pag. 166, n. 25.

[5] Cf. *C.I.C.,* can. 1307, § 1.

[6] Cf. *C.I.C.,* can. 40.

[7] Cf. *C.I.C.,* can. 1081, § 2.

DE MATRIMONIIS MIXTIS

[*Matrimonii mixti defectus*]. « Religiosa matrimonii indoles, celsaque eius significatio gratiae et coniunctionis Christum inter et Ecclesiam, sanctam a sponsis postulat erga christianum connubium reverentiam sanctumque studium, ut matrimonium quod ipsi inituri sunt, ad archetypum illud ipsum quam proxime accedat. Multum tamen in hoc deficiunt, et aliquando non sine salutis aeternae periculo, qui temere mixtas ineunt nuptias a quibus maternus Ecclesiae amor et providentia, gravissimis de causis, retrahit suos ».[1]

[*Matrimonia mixta nimium hodie diffunduntur*]. A multis quidem temporibus Ecclesia matrimonia mixta ubique prohibuit, inlatis quoque impedimentis ut mala exinde contingentia, quantum fieri poterat, amoverentur.

Graviter dolendum est, matrimonia catholicos inter et non catholicos immodice hac nostra aetate increbuisse; idque temporis recentioris duras conditiones magnopere adiuvisse. Etenim qui e propria domo civitateque expelluntur, alia petunt loca ubi diversae religionis gentes inveniunt quibus commiscentur, numerus quoque fugitivorum suorum liminum cotidie, augetur, gentes denique e suis sedibus in regiones industriales emigrant, ubi serpit religiosa illa indifferentia, qua nunc Ecclesia vastatur.

[*Pericula quae eis insunt*]. Pericula itaque quae pro contrahentibus catholicis secum eiusmodi nuptiae trahunt, non deminuta, sed aucta esse facile comperimus. Quod si Ecclesia nonnumquam, pro temporum, rerum, personarum rationibus, a severioribus suis prohibitionibus (salvo iure divino et per opportunas cautiones remoto, quantum fieri potest, a fide catholica defectionis periculo), dispensationem non recusat, difficulter tamen fieri potest ut coniux catholicus nonnihil detrimenti ex istis nuptiis non capiat.[2]

[*Pastorum officia*]. Quare, Sacrosancta haec Oecumenica Synodus Ordinarios aliosque animarum pastores obtestatur, ut fideles, a mixtis nuptiis, quantum possunt, absterrere curent.[3] Causas scrutentur unde eae conciliari solent, ut si quid remedii aut industriae pro suorum locorum conditione reperire valeant, quod aptum et opportunum sit ad huiusmodi nuptiarum frequentiam tollendam, adhibere non negligant.

Cum vero non semper eas nuptias impedire possint, omni studio curent ne contra Dei et Ecclesiae leges contrahantur;[4] semper autem coniuges ante nuptias celebrandas de matrimonio ipso eiusque proprietatibus essentialibus atque de praecipuis catholicae fidei doctrinis ac obligationibus sufficienter instruere oportebit.[5]

In cautionibus autem exigendis ante oculos contrahentium ponant, quantum eae caritati et paci coniugali efficiendae conferant.

[*Media periculis diminuendis*]. Haec certe Ordinariorum officia adimplenda sunt iuxta temporis nostri conditiones, et secundum normas quae pro diversitate regionum ac morum, sive a conferentiis episcoporum sive a conciliis particularibus, proponendae erunt.

Multum enim interest ut quae, per consentaneam pastoralem curam illorum qui matrimonio mixto coniuncti sunt, fidei catholicae integre conservandae iuvare queunt, normis peculiaribus fulciantur.

Persuasum defixumque in animis pastorum sit, pericula in istis connubiis pro catholica fide insita removeri non posse, nisi frequentes per parochos instructiones fideles edoceant de prohibitione Ecclesiae matrimonia mixta contrahendi, accuratae indagationes fiant de canonicis et gravibus causis quae requiruntur pro dispensatione concedenda, praeparatio apta coniugi non catholico comparetur, quae doctrinae catholicae de matrimonii dignitate et officiis intelligentiam praebeant.

Idcirco, haec Sacrosancta Oecumenica Synodus valde probat incepta multarum synodorum dioecesanarum atque provincialium in regionibus ubi mixtae nuptiae frequentiores sunt, quae per libros vel scripta apte composita coniuges huiusmodi illustrare ac iuvare contendunt, ut promissiones adimpleant quas antequam contraherent, iuxta Ecclesiae praescripta, facere debuerunt.

Cum autem Sanctissimus Dominus Noster Ioannes Papa XXIII hoc Oecumenicum Concilium coegerit praesertim « ut christiani apostolatus rationes ad temporum necessitates atque adiuncta, quae elabentibus saeculis sat diversa in Ecclesia fuerint, opportune accommodarentur »,[6] visum est leges de impedimentis mixtae religionis ac disparitatis cultus, quae in Codice Iuris Canonici prostant, in aptiorem formam, intacta substantia, redigi oportere, ut « nemini dantes offensionem » [7] ministerium apostolicum in re vere momentosa pastores animarum exerceant efficacius.

Itaque, canones, qui impedimenta praedicta proponunt, Patres Concilii nova sequenti forma colligendos esse censuerunt:

[*Impedimentum mixtae religionis*].

1. Severissime Ecclesia prohibet ne matrimonium ineatur inter duas personas baptizatas, quarum altera sit catholica, altera vero communitati religiosae non catholicae adscripta; quodsi adsit periculum defectionis a fide coniugis catholici et prolis, coniugium ipsa etiam lege divina vetatur.

2. Ecclesia super impedimento mixtae religionis non dispensat, nisi:

a) urgeant iustae ac graves causae;

b) sincere cautionem praestiterit coniux non catholicus de comparte non avertenda a fide catholica neque impedienda a suae religionis exercitio, et uterque coniux de universa prole catholice tantum baptizanda et educanda;

c) moralis habeatur certitudo de cautionum implemento.

3. Cautiones regulariter in scriptis exigantur.

4. Coniux catholicus exemplo vitae et oratione tenetur curare, ut compars fidem catholicam recte aestimare valeat, atque ad eam amplectendam allici.

5. Ordinarii aliique animarum pastores:

a) fideles a mixtis nuptiis, quantum possunt, absterreant;

b) si eas impedire non valeant, omni studio curent ne contra Dei et Ecclesiae leges contrahantur;

c) coniuges ante nuptias celebrandas de matrimonio ipso eiusque proprietatibus essentialibus atque de praecipuis catholicae fidei doctrinis ac obligationibus sufficienter instruant;

d) mixtis nuptiis celebratis sive in proprio sive in alieno territorio, sedulo invigilent ut coniuges promissiones factas fideliter impleant;

e) asssistentes matrimonio servent praescriptum n. 8 de quo infra.

[*Impedimentum disparitatis cultus*].

6. Matrimonium contractum a persona baptizata in Ecclesia catholica vel ad eandem conversa, cum persona non baptizata est nullum.

Si pars tempore matrimonii tamquam baptizata communiter habebatur aut eius baptismus erat dubius, standum est, ad normam canonum, pro valore matrimonii, donec certo probetur alteram partem baptizatam esse, alteram vero non baptizatam.

7. Quae de nuptiis contractis cum impedimento mixtae religionis supra (nn. 1-5) praescripta sunt, applicari quoque debent matrimoniis quibus obstat impedimentum disparitatis cultus.

[*Matrimonii mixti celebratio*].

8. In matrimoniis mixtis interrogationes de consensu fieri debent, secundum praescripta canonum circa formam substantialem matrimonii.

Optandum est ut in matrimoniis mixtis quidam ritus sacri, non exclusa benedictione, etiam in ecclesia adhibeantur; Missae autem celebratio, praesertim Missae « pro sponsis » erit omittenda, nisi Ordinarius loci licentiam celebrandi concedat.

Textus definitive adprobatus in Sessione Generali Commissionis de disciplina Sacramentorum habita diebus 12-17 martii 1962.

NOTAE

[1] Cf. Pius XI, Litt. Encycl. *Casti Connubii,* d. 31 decembris 1930, in *A.A.S.*, v. 22 (1930), pp. 570-571.

[2] Cf. Litt. Encycl. *Casti Connubii,* l. c., p. 571.

[3] Cf. *C.I.C.*, c. 1064, 1°

[4] Cf. *C.I.C.*, c. 1064, 2°.

[5] Cf. *Votum Conferentiae Episcopalis Fuldensis,* in *Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando,* v. II, p. I, p. 768.

[6] Cf. *Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando,* v. I, p. 68; *Prima Romana Synodus,* 1960, pp. 304-305.

[7] *II Cor.*, VI, 3.

2) RELATIO EM.MI P. D. BENEDICTI CARD. ALOISI MASELLA PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM

De impedimentis ad matrimonium et *De matrimoniis mixtis.*

Honori duco duplex nunc Schema Decreti Pontificiae huic Commissioni Centrali breviter illustrare: *De impedimentis ad matrimonium* ac *De matrimoniis mixtis.*

Primum est responsio Pontificiae Commissionis de disciplina Sacramentorum ad quaestionem a Beatissimo Patre eidem positam: « *An et quomodo impedimentorum* (ad matrimonium) *numerus minuendus sit* ».

Quaestio duplicem habebat partem: an numerus impedimentorum esset minuendus; et, quatenus affirmative, qua ratione aliqua ex illis essent abroganda.

Voluntati igitur Summi Pontificis obsequens, Commissio nostra impedimenta ad matrimonium, quae nunc Codex Iuris Canonici recenset, accurate perpendit, et circa unumquodque opportunum instituit examen.

Imprimis censuit impedimenta, quae circa matrimonia mixta in Codice prostant, esse separanda ut eis, secundum optata plurium Episcoporum, nova daretur forma hodiernis adiunctis matrimoniorum mixtorum magis consentanea.

Et ideo Schema separatum ea de causa praeparare oportere.

Examen impedimenti impotentiae in considerationem venit ob peculiarem difficultatem quam doctrina et iurisprudentia hodierna in causis de impotentia virili proponit. De eo quoque argumento separatim tractando omnes Sodales Commissionis convenerunt, ob momentum et arduitatem argumenti, necnon ut status eiusdem quaestionis omni attentione definiretur.

Quod attinet ad impedimenta quae vocantur relativa, id est, consanguinitatem, affinitatem, publicam honestatem et cognationem legalem, oportet considerare discrepantia existens inter ius canonicum et ius civile. Consanguinitas et affinitas in iure canonico vigente sunt impedimenta ad matrimonium gradu magis extenso quam in iure civili.

Convenientia inter unum et alterum ius videtur valde opportuna. Nam maior exigentia ex parte iuris canonici potest constituere periculum, ne coniuges contenti sint solo actu civili, et ita reapse in concubinatum ruant.

Impedimentum criminis suppressum est in illa quae vocatur eiusdem prima figura. Nam, iuxta Codicem, dispensatio super matrimonio

rato et non consummato secumfert semper dispensationem ab impedimento proveniente ex adulterio cum promissione vel attentatione matrimonii (can. 1053), agitur de impedimento gradus minoris (can. 1042, § 2, n. 5) cuius dispensationem nullum vitium sive obreptionis sive subreptionis in precibus adhibitum irritat (can. 1054), et communius circumstantia illa remanet omnino occulta, ita ut neque ipsi nupturientes certiores de ea fiunt uti matrimonio futuro contraria.

Impedimentum voti reformatum est in duplicem sensum: primo, ut solum votum publicum in religione emissum sit impedimentum ad matrimonium; secundo, ut omne votum publicum perpetuum in religione emissum, sive solemne sive simplex, impedimentum dirimens matrimonii sit. Quod ultimum postulari videtur ab evolutione et amplitudine vitae religiosae qualiter modo ius canonicum eam recepit. Votum autem privatum in quantum constituit in vigente iure impedimentum prohibens matrimonii non habet maiorem efficaciam, quam quod votum in se ipso continet.

Ideoque firma obligatione voti, quae iuris divini est, novum vinculum externum hodie praesertim supervacaneum videbatur.

Inductis igitur mutationibus opportunis apparuit et impedimenta, quae gradus minores dicuntur, disparere et canonem 1054 Codicis Iuris Canonici abrogari posse. Quod idem proponitur, sicque illius canonis incongruentiam disparet.

In appendice Schematis fit Relatio circa ea quae a Commissione nostra de impedimento impotentiae in viro disputata sunt quaeque eam difficilem materiam quanta cura tractaverit, fideliter demonstrat. Per plures namque sessiones argumentum profundiori studio subiectum fuit; inde urgentem necessitatem quaestioni auctoritativam solutionem praestandi apparuit.

Sed et prudentia simul ac reverentia Commissionis de disciplina sacramentorum erga Romana Dicasteria in luce positae sunt, dum a voto definitivo abstinuit, simul tamen urgere volens definitionem claram et praecisam totius causae, quae in statu quo iacet incommoda haud levia pastoribus animarum atque iudicibus ecclesiasticis producit.

Alterum Schema *De Matrimoniis mixtis* agit. Qua de re perplurima fuerunt Consilia ab Episcopis atque Praesulibus Commissioni Antepraeparatoriae Concilii oblata, necnon Votum Conferentiae Episcopalis Fuldensis; quibus accesserunt accurata Vota a Secretariatu pro unione christianorum Commissioni nostrae transmissa.

Ex quibus opportunitas, immo necessitas, illud argumentum denuo retractandi manifesta fiebat. Etenim eiusdem gravitas neminem latet, cum numerus matrimoniorum mixtorum cotidie augeatur cumque ho-

diernae conditiones, in quibus celebrantur, ab antiquis non parum differant.

Hinc momentum quod quaestioni tribuit ipse Secretariatus pro unione christianorum: cui valde grati fuimus ob praeclares elucidationes, quas scriptum suum accurate et diffuse exaratum continebat. Eae maxima ex parte cum Votis a Commissione nostra praeparatis congruebant. Unde Schema nostrum prodiit, in quo duplex proponitur pars: pastoralis prima, iuridica altera.

Igitur paragraphi canonum Codicis Iuris Canonici in quibus aliqualis offensio vel periculum offensionis pro non catholicis habere videbatur, nova accurataque recensione redacta sunt, atque perfecta.

Commissio nostra peculiariter indagavit utrum notio impedimenti disparitatis cultus, prout in Codice Orientali invenitur, etiam Codice Latino esset adhibenda, id est, utrum antiqua ratio praedicti impedimenti esset denuo restituenda. At omnibus perpensis rationibus propter quas Codex Iuris Canonici mutationem instituit, atque experientia dispensationum in re examinata, satius ductum est disciplinam Codicis pro hac Ecclesiae Latinae competentia, retinendam esse.

Quibus praelibatis, grati erimus omnibus animadversionibus quas Commissioni Centrali de utroque Schemate facere libuerit.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. BEA: *De matrimoniis mixtis.*

1) Haec materia in quaestione oecumenica est summi momenti. A non paucis scriptoribus protestanticis et etiam ab auctoritatibus ecclesiasticis restitutio validitatis matrimonii mixti, etsi non in forma Ecclesiae contracti, simpliciter ut « test » i. e. probatio bonae voluntatis Ecclesiae catholicae in re unionis proponitur. Non ingredior nunc in discussionem argumentorum quae ipsi proponunt. Id tantum notare liceat Secretariatum pro Unione de hac re cum summa diligentia in suis Sessionibus generalibus egisse secundum vota a Subcommissione proposita, cuius Subcommissionis Praeses erat Exc.mus Archiepiscopus Paderbornensis huius rei apprime peritus. Post multas discussiones approbata est die 30 novembris 1961 Relatio cum 12 Votis. Haec Vota etiam tradita sunt Commissioni de disciplina Sacramentorum quae in suo Schemate etiam rationem habuit eorum, exceptis paucis, de quibus statim dicam.

Pag. 4,[1] lin. 11: loco verbi « absterrere » potius ponatur « arcere ».

---

[1] Cf. p. 1186.

Pag. 5,[2] lin. 31: ne videatur immobilitas introducta in legislationem iuris humani ecclesiae, deleantur verba: « intacta substantia ». Ratio huius propositi habetur in voto Secretariatus de matrimoniis mixtis, pag. 14-15.

Pag. 6,[3] linn. 13-17 (2 *b*): adhibeatur formula in voto VIII Secretariatus paragrapho 1, n. 2, proposita, scil. « coniux acatholicus serio promittat, se coniugis libertati conscientiae ac eius catholicae religionis exercitio nullo blanditiae vel coactionis conatu obtrectaturum et proli universae catholice baptizandae et educandae non repugnaturum; ».

Pag. 6, n. 4: Formula haec nova melior quidem est quam formula hucusque vigens, attamen ultima verba contraria sunt desiderio voti V pag. 23-24 a Secretariatu exposito. Ideo proponitur, ut in Schemate Commissionis de Sacramentis formula haec: « Coniux catholicus vita, exemplo et oratione tenetur curare, ut compars fidem catholicam recte aestimare valeat ». Verba « atque ad eam amplectendam allici » non bene intelliguntur a fratribus separatis, qui suspicarentur, partem acatholicam pollicitationibus vel persuasionibus temporalibus compartem allici debere. Verbum « allici » hoc contextu male sonat. De cetero superfluum est hoc addere; nam si pars acatholica fidem catholicam recte aestimat iam ex hoc ad hanc fidem amplectendam posset divina gratia adduci. Liceat mihi commendare etiam formulas in Secretariatus Voto V, pag. 23 propositas.

Pag. 6, n. 5 *a*: loco verbi « absterreant » ponatur « arceant ».

Pag. 7:[4] Adiungatur votum VII Secretariatus « De sanatione in radice applicanda ». Rationes in voto « De matrimoniis mixtis » pag. 35-37 indicantur. Votum est hoc:

1. Mutetur canon 1141 in hanc formam: Sanatio in radice ab Ordinario concedi potest ad normas canonum 1138-1140.

2. Sanatio in radice ab Ordinario concedatur in casibus, ubi pars catholica in matrimonio mixtae religionis invalido propter defectum formae vera poenitentia resipiscit, attamen pars acatholica non consentit, ut matrimonium denuo legitima forma contrahatur.

3. Quantum ad applicationem huius legis Episcopi unius patriae vel territorii inter sese consentiant.

2) Haec de rebus minoribus. Dolendum est, quod Commissio ne mentionem quidem faciendam censuit Voti VI quod agit de Constitutione *Provida* Pii PP. X de die 18 ianuarii 1906. Haec Constitutio, post annos vix 10 in Cod. Iur. Can. abrogata est et etiam nationes pro quibus

---

[2] Cf. p. 1187.

[3] Cf. p. 1187.

[4] Cf. p. 1188.

concessa erat, communi legi Codicis de forma (c. 1063) subiectae sunt. *Cur* hoc factum sit, hucusque ignoratur. Consulto, cum debitis facultatibus, Archivo secreto S. Sedis, id tantum apparuit Card. Gasparri proposuisse S. Officio quaestionem utrum *Provida* conservanda an abroganda sit; S. Officium autem statim respondit: « abroganda ». Est secretum Sancti Officii, *cur* hoc responsum dederit. Quidquid est, *Provida* abrogata est, idque cum illis consequentiis, quae praevideri poterant. Secretariatus pro unione rem mature ex omni parte disputavit et secundum pro et contra discussit et in Voto VI haec exposuit: Pii X litterae Apostolicae *Provida* haec statuunt:

« Ut sunt res humanae, contigit alicubi... propter lamentabilem maximamque in religione divisionem et catholicorum cum haereticis permixtionem in dies augescentem, ut cum praedictae legis observantia incommoda etiam quaedam nec levia coniungerentur ». Sunt rationes pastorales quibus S. Pius X permotus est ad concessiones faciendas. Hae pastorales rationes etiam hodie magni sunt ponderis in consideranda tota hac materia.

Huius voti conclusio: Considerantibus materias de restauratione et applicatione ad quasdam nationes Decreti *Provida sapienteque* die 18 m. ianuarii 1906 a Pio Papa X promulgati, tres conclusiones videntur faciendae.

1) Quaestio haec imprimis est pastoralis et in hac materia bene perpendendae sunt rationes et consequentiae pastorales. Difficultas quaedam seria ex hoc provenit, quod mens catholicorum aliquomodo est assueta hodiernae legislationi et praxi, quare ex mutatione scandalum evenire possit, praesertim si haec mutatio non prudenter fidelibus declaretur.

2) Alia est conditio in nationibus catholicis et in nationibus mixtae religionis, sed et inter has non eadem est causa in Anglia, in Statibus Unitis Americae et in Germania, Helvetia, Hollandia, quamvis in his mixtae religionis nationibus praesertim in Europa similis sit conditio. Magis adhuc differt status huius quaestionis in regionibus Missionum.

3) Quare quaedam solutio uniformis non videtur commendanda, sed potius conferentiis episcoporum uniuscuiusque nationis incumbat munus de hac materia consulendi et secundum normas forsitan a Concilio determinandas disceptandi vel petitionem faciendi. Si revera alicui nationi petentibus episcopis restauratio Decreti *Provida* concederetur, haec restauratio solummodo pro natis et domicilium in hac natione habentibus legis vigorem haberet, ne habitantes in aliis regionibus contra suorum episcoporum voluntatem hac speciali lege abuterentur.

4) Patriarchis, Metropolitis ceterisque Ordinariis locorum rituum orientalium, qui immediate subsunt Sanctae Sedi Romanae, concedatur

facultas ut proprios subditos possint dispensare a forma canonica in mixtis matrimoniis contrahendis, si pars acatholica sit membrum alicuius ecclesiae orientalis separatae nec suaderi possit, ut se parocho competenti sistat et graviora mala praevideantur, si praescriptum de forma servanda in casu urgeretur. Hoc in casu praerequiratur, ut saltem pars catholica cautiones rite praestiterit et certo promiserit, universam prolem catholice educatum iri.[5]

N. B.: De *statistica* tantum pauca. In Germania occidentali anno 1958 iuxta 100 matrimonia mere catholica numerabantur 66 mixta, et hoc postquam Episcopi iam pluries serio contra matrimonia mixta locuti erant, idque maxime initio eiusdem anni 1958 in communi epistula pastorali. Anno 1952 relatio erat: 100:63,4 (anno 1910: 100:26,5!); eodem anno 1958 in Helvetia 100:59,2; in Neerlandia 100:21,8. In Statibus Unitis, ubi statistica non est adeo facilis, anni 1940-1950 in medio erant 100:25-30.

Ex his numeris apparet condiciones esse valde diversas in diversis regionibus, sed ubique, ubi est mixtio religiosa, satis tristes. Et hoc non obstantibus omnibus monitionibus episcopatus.

Card. SPELLMAN: *De impedimentis ad matrimonium.* Ipsa ratio de disciplina Codicis Iuris Canonici circa impedimenta matrimonialia reformanda, in parte priore schematis a Commissione de disciplina Sacramentorum propositi, cuidam confusioni locum dare poterit, utrum nempe, Sancta Synodus iuris vigentis revisionem decernat quia nimis distent leges ecclesiasticae et civiles et matrimonium, quod dicunt, civile etiam catholicis imponatur; an eandem revisionem statuat propter hodiernos mores mutatos vitaeque socialis novum cursum quibus aliqua impedimenta ecclesiastica vigentia minus consona videantur. Quaeritur, praeterea, utrum forsan tractatio quaestionis de matrimonio, quod dicunt, civili in hoc schemate de impedimentis matrimonialibus fundamentum

---

[5] Haec ultima conclusio solummodo condicionate consideranda proponitur, si enim Commissio pro Ecclesia Orientali consentiret.

Hoc igitur est votum nostri Secretariatus. Huic voto nihil addendum censeo nisi id, quaestionem serio et ample examinandam esse idque non ab ipso Concilio, cum non agatur de negotio quod ad universam Ecclesiam spectat, sed ad aliquas regiones tantum. Instituenda esse videtur igitur Commissio aliqua mixta, in qua omnes regiones repraesententur, in quibus maior mixtio inter catholicos et non catholicos viget, et in qua etiam consequentiae pro quaestione oecumenica a Secretariatu exponendae serio perpendantur. Concilium autem nihil aliud statuat nisi ut quaestio de Matrimonio mixto in reformando Codice solide et omni ex parte examinetur.

et causa confusionis sit! Nonne quaestio de matrimonio, quod dicunt, civili schemati de Forma Matrimoniali melius relinquitur, hoc schemate tantum de impedimentis civilibus, si quae sint, tractante?

Schema optime proponit abolitionem impedimentorum gradus minoris. Forma, autem, eliminationem horum impedimentorum, eo de cognatione spirituali excepto, modo negativo efficit per eorum omissionem in prolixa enumeratione impedimentorum eiusdem speciei sed gradus maioris, et in fine schematis abrogatio eorumdem invenitur velut consequentia omissionis! Enumeratio impedimentorum omnia iuris vigentis non comprehendit; vix taxativa potest esse, autem, quia inter alia omissum est impedimentum ligaminis, iuris divini. Ratio enumerationis, ergo, non apparet quae aliquoties est mera repetitio ipsorum verborum quorumdam canonum Codicis!

Proponitur, ergo, ut Commissio decernat abrogationem impedimentorum gradus minoris in forma simpliciore, ut revera Commissio de Missionibus in eius schemate decreti de Sacramentis ac de Sacra Liturgia pro terris missionum iam proposuerit his verbis: « Omnia impedimenta dirimentia quae in Codice " minoris gradus " vocantur, supprimuntur ».

Schemate decreti optime proponitur ut de medio tollatur multiplicitas impedimentorum dirimentium eiusdem speciei, nempe consanguinitatis affinitatisque. Ratio non apparet, autem, curnam multiplicitas impedimenti consanguinitatis in precibus petitionis ut dispensetur exprimi debeat. Num causa magis canonica quam pro consanguinitate simplici vel quaedam multiplex causa canonica ad consanguinitatem multiplicem dispensandam postulari potest?

Proponitur, ergo, ut Commissio statuat abrogationem multiplicitatis impedimentorum eiusdem speciei sine repetitione ipsorum impedimentorum, sicut Commissio de Missionibus in supradicto decreto pro terris missionum iam proposuerit his verbis: « Item supprimitur impedimentorum multiplicitas ». Proponitur, praeterea, ut multiplicitas ex communi multiplicato stipite in precibus ut impedimentum dispensetur necessario exprimi non debeat.

Commissio praelaudata bene recognovit ius vigens de votis publicis privatisque, sollemnibus et simplicibus quod attinet ad impedimenta matrimonialia ex eis profluentia. Placet omnino, ut vota privata nunc impedimenta impedientia de medio impedimentorum iuris ecclesiastici tollantur, necessario stante eorumdem iure divino obligatione. Placet, quoque, elevatio omnis voti publici perpetuique perfectae castitatis etiamsi simplicis ad eundem statum impedimenti dirimentis ac votorum sollemnium, praesertim propter incrementum, Deo favente, tot congregationum et societatum vitae religiosae.

Retentio impedimenti ordinis sacri pro omnibus clericis in sacris ordinibus constitutis videtur contradicere proposito huius Commissionis in eius schemate Deecreti de Sacramento Ordinis, capite 4, numero 9 invento. Ibi proponebatur (ipsa verba illius schematis hic leguntur): « Subdiaconi omnes et diaconi, qui ad sacerdotium adspirent, obligationem servandae castitatis perfectae et nuptias non contrahendi assumunt *usque ad ordinis superioris receptionem, vel renuntiationem status clericalis coram Ordinario proprio,* vel reductionem ad statum laicalem ». Hisce suppositis, impedimentum vix retinendum esset ut dirimens matrimonium diaconi subdiaconive, si per meram renuntiationem status clericalis coram Ordinario proprio obligatio castitatis perfectae et nuptias non contrahendi cessaret! Nonne potius tamquam mere prohibens matrimonium diaconi subdiaconive reducendum esset (ut votum publicum temporale id mere prohibeat) et actus nubendi velut renuntiatio status clericalis implicita intellegendus esset?

Commissio praelaudata, ergo, censenda est priorem propositum dereliquisse; immoque laudabiliter, quia obligatio perpetua servandae castitatis perfectae pro subdiaconatu et diaconatu eorum qui ad sacerdotium adspirent sublevanda non est. Videtur nimis favere procrastinationi hodierno de intentione finali presbyteratus amplectandi non paucorum alumnorum seminariorum etiam clericalium (phenomenon hodiernum moderatoribus seminariorum bene notum!).

Sententia Commissionis de disciplina Sacramentorum, ad unitatem prolata et in schematis appendice expressa, circa impedimentum impotentiae in viro, laudanda est. Indolis quaestionis dignitati decretorum a Sancta Synodo edendorum aliena est. Diffusio nuntiorum, hodiernis prae ceteris temporibus valde amplificata ac de promulgatis Synodi decretis certe certius expectanda necnon proclivitas preli ad res miras imprimis communicandas prae oculis semper habenda sunt. De gravitate quaestionis, autem, minime dubitatur, nec solutio indebite differenda est. Opportunum, ergo, indubie creditur hanc Commissionem Centralem ipsimet Summo Pontifici proponere remissionem omnium actorum Commissionis de disciplina Sacramentorum de hac spinosa quaestione Supremae Sacrae Congregationi Sancti Officii ut, cum Membris Dicasteriorum Romanorum, quorum controversia maxime interest, designatis, disceptationem quam maturrime definitive solvat.

De matrimoniis mixtis. Si Ecclesiae pastores animarum, vineam Domini excolentes, volucres coeli, petrosa, spinas suffocantes necnon zizania florentia in ea umquam inveniebant, quae fructum centesimum, immo sexagesimum vel trigesimum colligendum impediebant, certe certius erant difficultates ex matrimoniis sic dictis mixtis ortae. Demiran-

dum non est, ergo, Commissionem de disciplina Sacramentorum schema decreti specialis de matrimoniis mixtis seorsum ab alio de impedimentis simul sumptis elaborasse. Et bene fecerunt, ut haec Commissio Centralis Praeparatoria Concilii Vaticani II, isto laudando studio perpenso, Summo Pontifici Patribusque Sanctae Synodi aliqua remedia huius sat perplexae quaestionis proponere possit.

De ipso argumento generali et praedispositivo quaedam, saltem deliberationis causa, primo proponenda sunt. Nihil omnino de argumento fundamentali ad fideles a mixtis nuptiis absterrendos detracto, nempe de periculo defectionis a fide coniugis et prolis vel saltem utriusque fidei debilitationis, nonne in spem fructus, propter eorum indolem aliquantum minus negativam captu aliquorum, necnon nemini dantem offensionem (uti schema se malle proponit), quaedam argumenta socio-psychologica etiam afferre possunt? Quis est qui non desideret cum coniuge compatibili matrimonium inire? Nullo modo extra Synodi sacrum forum est, urgere argumenta sic dicta socio-psychologica, si, primariis religiosis non deminutis, illa eidem bono servire videntur. Argumentum de gravis incompatibilitatis initialis periculo nupturientibus, qui idem non sentiunt de re tam fundamentali quam fide religiosa, ad aures erigendos, praesertim hisce diebus, potest inducere aliquos etiam catholicos qui argumentum de defectionis a fide periculo parvipendunt. Eiusdem generis argumentum, non absque ratione proferendum, est illud de damno psychologico quod proles annis iuvenioribus vitae sentire possunt propter genitores Deum diversimode colentes. Mundus hodiernus non catholicus praesertimque religiose indifferens facilius accipiet huiusmodi argumenta, mundo catholico nihil amittente. Sicut oves in medio luporum missi sumus, simplices, vero, sicut columbae, prudentes, autem, ex consilio Domini, sicut serpentes. Serpens callidus omnibus armis bonis debellandus est!

De eodem argumento generali adhuc animadvertendum est quod pastores animarum excitandi sunt ut oves suas etiam edoceant de eiusdem generis periculo ineundi nuptias cum atheistis, personis nullius religionis formalis, apostatis et catholicis sic dictis non-practicantibus.

Demumque fideles certiores faciendi sunt matrimonium cum persona non baptizata non esse sacramentum et huiusmodi nuptias omni gratia sacramentali carere.

Circa schematis partem dispositivam, ius de nuptiis mixtis aliquantum retractantem, sequentia dicenda sunt. Numero primo invenitur permutatio verbi canonis 1060, nempe « perversionis » in alium, scilicet « defectionis », periculo offensionis sic magis remoto. Verbis, autem, scilicet « communitati religiosae non catholicae adscripta » pro

illis eiusdem canonis, nempe, « sectae haereticae seu schismaticae adscripta » substitutis, quaeritur num sectae atheisticae adscripti adhuc includerentur ex interpretatione authentica vigente?

Interpretatio Rotalis de cautionibus sincere faciendis ad validitatem dispensationis apte confirmatur numero secundo per verbum, scilicet « sincere ». Permutato verbo, nempe « acatholicus » canonis 1061, offensio vero minus datur, illis substitutis, scilicet « non catholicus »; sed discordia verborum Codicis, qui verbum, nempe « acatholicus » alibi adhibet, efficitur.

Omnes ceterae iuris de matrimoniis mixtis revisiones in bonum Ecclesiae eiusque fidelium videntur, una forsitan excipienda, scilicet, ea numero 8, pag. 7,[6] inventa, de celebratione matrimonii mixti.

Commissio de Disciplina Cleri et Populi Christiani in eius schemate Decreti de Praeceptis Ecclesiasticis iam proponebat retractionem paragraphi secundae canonis 1102 Codicis Iuris Canonici. Quod disciplina severior Codicis forsan mitiganda est, gravioribus malis praevisis ex prohibitione omnium sacrorum rituum in nuptiis mixtis, non denegatur. Ius vigens, suprema lege de salute populi ductum, sapienter concedit iudicio Ordinarii ut aliquam ex consuetis ecclesiasticis caeremoniis permittat. Quod disciplina Codicis, autem, tam radicitus demutanda est ut, Missae celebratione usque adhuc semper semperque iure saltem generali exclusa, in posterum ipsa Missa « pro sponsis » cum benedictione sollemni ab Ordinario loci permitti possit, etiamnunc omnino caute perpendendum est. Utrum necne viam aperiat ad attenuandam captu fidelium severitatem prohibitionis de matrimoniis mixtis, quam ipsa haec Commissio parte priore eius schematis edocuerit omni auctoritate qua polleat, haud parvipendendum est. Opus est adprecandi Ipsius Spiritus Sancti lumen ac robur! Pro certo, autem, negatur ut singulis Ordinariis loci auctoritas permittendi celebrationem Missae sapienter concrederetur. Si huiusmodi revisio iuris a Sancta Synodo decernitur (quam vero cum praesensione contemplamur), nonnisi Conferentiis Episcoporum iudicium de Missa permittenda est concedendum ne admiratio propter iudiciorum diversitatem Ordinariorum propinquorum in dies crescat!

Card. FRINGS: *De matrimoniis mixtis.*

In n. 2 *c* (pag. 6,[7] lin. 18) loco « moralis certitudo » dicatur « spes bene fundata », quia in multis casibus impossibile erit ad maiorem certitudinem quam « spem bene fundatam » venire. Si autem omnes hi ca-

---

[6] Cf. p. 1188.
[7] Cf. p. 1187.

sus, in quibus vera certitudo moralis acquiri non potest, refutarentur, magnum damnum fieret Ecclesiae et animis amore captis.

Deliberetur, quamvis multae rationes officiant, an Constitutio Apostolica *Provida* d. 18 ianuarii 1906 renovanda sit,

1) quia Protestantes valde offenduntur, eo quod eorum matrimonia inter se contracta ut valida agnoscantur, matrimonia vero mixta praesertim ea, quae coram ministro acatholico contracta sunt, non;

2) quia facilius talia matrimonia ordinari possent, sc. sine renovatione consensus vel sanatione in radice.

Card. RUFFINI: *De impedimentis ad matrimonium.*

Pag. 7,[8] lin. 26 s.: « ... *stare oportere* » dicerem: « stare *debere* ».

Pag. 8,[9] n. 8 ad 4: « Numquam matrimonium permittatur si quod subsit dubium... aut *in primo gradu* lineae collateralis ».

Eadem pagina, n. 8 ad 2, matrimonium dicitur *irritum* si contractum fuerit cum impedimento consanguinitatis in linea collaterali usque ad *secundum gradum inclusive.* Nonne melius esset numquam permittere matrimonium etiam in hoc altero casu?

Pag. 11,[10] lin. 24 ss.: *De impedimento impotentiae in viro.* Si licet mihi opinionem meam proferre de hac re, fateor me stare pro sententia negativa. Nam quaestio de testiculis et de germine humano est quaestio biologica nostrae aetatis, quam propterea antiqui patres nostri ignorabant; poteratne D. N. Iesus C. subicere validitatem matrimonii conditioni quae usque fere ad nostra tempora ab omnibus ignorabatur, vel, saltem, non considerabatur?

Verumtamen haec quaestio ne afferatur ad Concilium, quemadmodum monuit Em.mus Card. Pizzardo.

N. B.: Impedimentum novum, quod Em.mus Frings vellet introduci, cum a multis viris peritis proponatur — sicut idem Em.mus Pater asseruit — existimo esse serio considerandum.

De matrimoniis mixtis. Adhaereo « *generatim* » iis quae Em.mus Bea exposuit; sed enixe rogo ut ea ipsa quadam trutina iterum iterumque examinentur. Diligenter investigatis documentis omnibus S. Sedis de hac re collatisque consiliis cum Commissione Theologica et maxime cum Suprema S. Congregatione S. Officii, perspiciatur quid melius et efficacius ad fidem catholicam tuendam ac diffundendam conducat. Se-

[8] Cf. p. 1182.
[9] Cf. p. 1183.
[10] Cf. p. 1185.

ligantur itaque eae normae quae Religioni nostrae sanctissimae certo favere cognoscentur.

Card. LÉGER: *De impedimentis ad matrimonium.* Unam tantum correctionem proponam. In articulo 8, sub numero 3, proponitur ut multiplicitas consanguinitatis *necessario* exprimetur in precibus pro dispensatione. Et mihi videtur, secundum normam articuli 13 praesentis schematis, quod expressio talis circumstantiae esset ad validitatem dispensationis concessi. Haec clausula invaliditatis mihi apparet inopportuna. Potius propono hanc formulationem: illa circumstantia « in precibus exprimenda erit, *non tamen ad validitatem* ».

Mihi placet propositio facta de creatione commissionis mixtae circa impedimentum impotentiae in viro.

De matrimoniis mixtis. Mihi placet mens secundum quam canones de matrimoniis mixtis nova formulatione proponuntur. Et desiderarem ut eadem mens praesideat redactioni introductionis illorum canonum. In canonibus enim modificationes proponuntur et rationes illarum modificationum non exprimuntur in prooemio. Mentio fit solummodo de verbis a Papa Ioanne XXIII expressis quoad opportunam accommodationem.

In articulo 1, propono ut verbo « severissime » substituantur verba « materno animo ». Qualificativum enim « severissime » peiorativum videtur pro Ecclesia. Matrimonium mixtum prohibere non est severum: est valde iustum et consentaneum bono spirituali fidelium, et Ecclesiae modo maternali agendi. Et credo quod modificatio proposita esset secundum mentem redactionis canonum. In eodem articulo, ut ultima sententia magis proxima sit regulae practicae agendi, propono formulationem: « *quodsi insufficienter avertatur* periculum defectionis a Fide... etc. ».

In articulo 5, sub littera *a*), loco verbi « absterreant », propono verbum « *avertant* ». « Absterrere » enim significat avertere timore, qui non est modus agendi accommodatus necessitatibus temporum.

Sub littera *b*) positive dicatur: « omni studio curent *ut secundum Dei et Ecclesiae leges contrahantur* ».

Articulus 8 mihi placet. Tamen credo quod non habetur ratio cur « *praesertim* » missa pro sponsis omittenda sit. Propono ut verba « praesertim Missae pro sponsis » tollantur.

Card. GRACIAS:[11] *De impedimentis ad matrimonium.*

---

[11] Textus perlectus est ab Exc.mo Secretario Generali.

Praeter quod sub hoc numero iam includitur, bonum esset providere casibus in quibus quis, ut secundum matrimonium iniret coniugem occideret vel quia matrimonium primum miserabile et infelix fuit, vel quia ex eo nulla proles orta est. Si sine ullo dubio probari potest quod quis coniugicidium patravit ut secundum matrimonium possit inire, hoc debet esse impedimentum dirimens, etiamsi tempore coniugicidio, illud patrans nullum habuerit amatorem.

Si in futuro matrimonii impedimentum consanguinitatis non multiplicatur, cur in precibus necessario exprimenda est multiplicitas? Si in casu particulari non exprimatur, sive deliberate sive ex inadvertentia, quommodo hoc afficiat concessionem dispensationis? Nonne igitur melius est omittere hanc paragraphum?

De matrimoniis mixtis: Ad 2, *a*): In fere omnibus casibus Ordinario loci pro dispensatione ab impedimento mixtae religionis vel disparitatis cultus praesentatis, experientia docet quod non est ulla alia causa praeter quod partes sese mutuo valde amant, ideoque quasi impossibile est eos separare. In nonnullis casibus adest etiam periculum matrimonii civilis, quo in casu dispensatio facilius conceditur.

Quid ergo dicendum quando unica causa est profundus mutuus amor? Potestne dici hanc constituere « iustam et gravem causam », requisitam ad dispensationem ab his impedimentis concedendam? Est quid practicum, quia saepe Parochi et loci Ordinarii habent difficultatem iudicandi utrum adsit causa sufficiens an non, ad dispensationem dandam.

Quando insuper adest periculum matrimonii civilis, dispensatio facilius concedi potest. Sed quid, si non adest hoc periculum, quia pars catholica nolit inire tale matrimonium civile, et quia non adsunt aliae causae dispensatio denegatur? Hoc in casu, peior est conditio partis catholicae quae nolit malum facere; et melior est conditio mali catholici?

Verum est quod debemus facere omne quod in nobis est ad absterrendos fideles a mixtis nuptiis, tamen, dicerem, relinquatur ad iudicium Ordinarii utrum dispensatio concedi possit an non, si in casu particulari, propter conditiones casui proprias, nulla adest causa, nisi profundus amor mutuus et moraliter impossibile est partes separare.

Ad 2, *b*): Sub hoc numero, explicite dicatur utrum insinceritas in praestando cautiones ex parte unius vel ambarum partium invalidat dispensationem an non. Hoc erit utile in diiudicando causas matrimoniales propter defectum sinceritatis in praestandis cautionibus. Casus enim in quibus pars non-catholica non est sincera, non sunt rari.

Ad 3: In praestandis cautionibus, aliquando, pars acatholica hoc

scire vult: cui praestandae sunt cautiones? Deo? Ecclesiae Catholicae? parti catholicae? Sunt enim acatholici, qui in Deum non credunt; eius promissio Deo facta nullam significationem habet. Alii non agnoscunt Ecclesiam Catholicam, et nolunt Ei vel eius auctoritatibus ullam promissionem facere. Tandem sunt alii, qui putant quod si comparti tantum hae cautiones dantur, sese possunt liberare ab obligatione implendi promissiones. Desideratur ideoque aliqua clarificatio et legislatio in hac materia.

Praeter omnia, quae in schemate dicta sunt, optandum est ut declaretur quod non est parochi decernere et statuere matrimonia mixta non celebrari in sua parochia, sed hoc loci Ordinarii est statuere. Sunt enim casus quando parochus categorice recusat quominus matrimonia mixta in sua parochia celebrentur, simpliciter quia nolit habere talia matrimonia in sua parochia. Non est ratio, cur parochiani talis parochi hoc incommodum pati debeant.

Ad 8: Ex hac paragrapho non est clarum utrum in matrimoniis mixtis, « Missa pro sponsis » celebrari possit cum permissu Ordinarii.

Quid sibi vult expressio « quidam ritus sacri ». Si hoc ad iudicium parochi relinquitur, nonnulli parochi darent interpretationem restrictivam et adhiberent quasi nihil; dum alii darent interpretationem benignam et adhiberent quasi omnes ritus. Fortasse melius esset stabilire ritum specialem et uniformem pro matrimoniis mixtis. Sacerdotes enim qui rarissime assistunt matrimoniis mixtis nesciunt quid faciendum sit et quaerunt quid exacte debeant facere. Si haec uniformitas non est possibilis, relinquatur ad Ordinarium loci stabilire et praescribere ritum pro sua dioecesi, ita ut parochi non faciant quidquid velint vel nolint.

Dicatur etiam utrum chorus, organus, candelae, flores super altare, possint permitti an non pro matrimoniis mixtis, et in quantum haec omnia possunt permitti in casibus disparitatis cultus.

Card. DÖPFNER: *De impedimentis ad matrimonium.* Schema videtur peropportunum. Mutationes iuris vigentis prout proponuntur, revera exigentiis hodiernis sunt accommodatae. Sacerdotes curae animarum dediti, saepe iam laboribus nimis oppressi, et Episcopi et iudicia ecclesiastica per has mutationes a multis laboribus liberabuntur, et quidem sine ullo periculo pro salute animarum.

Circa impedimentum *impotentiae in viro* ad relationem schemati affixam quod attinet, mihi videtur dicendum esse:

Etsi theoretice permulta argumenta afferri possunt pro sententia, quae affirmat impotentem esse virum, qui non habet potentiam emit-

tendi in coitu naturali secretionem spermogeneticam testiculorum, practice tamen, cum quaestio resolvi debeat, matrimonium numquam est interdicendum nisi ex sententia certa. Tale matrimonium potest quidem valde dissuaderi, non autem impediri debet.

De matrimoniis mixtis. Schema propositum in multis valde placet. Procedit ex gravi sollicitudine, quam habet Ecclesia de matrimoniis mixtis, quae hodiernis temporibus propter rationes in schemate allatas longe frequentiora inveniuntur quam prioribus temporibus. Necesse est iterum iterumque monere de periculis matrimonio mixto inhaerentibus, quae sive fidei sive (propter diversum modum sentiendi de ultimis rebus vitae humanae) ipsi fidei coniugali imminent. Simul tamen necesse est adhibere talem modum loquendi, quo sincera intentio Ecclesiae bono fidelium consulendi bene intelligatur etiam a non-catholicis, ne offendantur et unitati Christianorum in Una Sancta Ecclesia Catholica via iam a principio claudatur.

Cuius rei ratio per totum schema iam diligenter respecta est. Tamen quaedam mutanda vel addenda aut omittenda commendo:

1) Ad pag. 4,[12] lin. 10 sq.: Textus modo generico quo loquitur et formulis adhibitis aliquantulum nimis severus esse videtur. Fortasse expressiones cautiores inveniri et aliquomodo distingui potest. Utique debet esse nostra cura, ut numerus matrimoniorum mixtorum quam maxime coarctetur: sed primum et specificum officium pastorum est, ut illa matrimonia mixta evitentur, quae secundum legem divinam illicita sunt. Fideles praeprimis ad spiritum discretionis secundum regulas prudentiae christianae educandi sunt. Hic prae oculis haberi deberent canones veri classici Concilii Laodiceni (versus annum 370), scil. can. 10: « Non oportere eos qui sunt Ecclesiae, indiscriminatim suos filios haereticis matrimonio coniungere » (Mansi II col. 565 sq.) et can. 31: « Quod non oportet cum omni haeretico matrimonium contrahere, vel dare filios aut filias: sed magis accipere, si se Christianos futuros profiteantur » (Mansi II col. 369 sq.).

2) Ad pag. 6,[13] n. 1: « *Severissime Ecclesia prohibet...* ». Haec expressio venit ex tempore societatis catholicae clausae et luctae durissimae contra ipsam. Re vera et practice Ecclesia illis temporibus matrimonia mixta generaliter prohibuit et paene numquam dispensationem dedit. Hodie autem canon sicut iacet irrealismum pro coaetaneis nostris prodere videtur, cum Ecclesia practice innumerabilia matrimonia mixta per dispensationem admittit. Si respicimus praxim, debemus dicere:

---

[12] Cf. p. 1186.
[13] Cf. p. 1187.

Ecclesia non simpliciter prohibet, sed prohibet, ne sine gravi causa nec sine expressa dispensatione ineantur. Unde initium huius numeri ita mutetur: « Severissime Ecclesia prohibet, ne sine gravi causa nec sine expressa dispensatione matrimonium ineatur... ».

3) Ad num. eundem, pag. 6,[14] lin. 7: « quodsi adsit periculum defectionis... Certe ex ipsa lege divina omnis christianus quam maxime periculum defectionis a fide vitare debet. Sed non potest quodcumque periculum, etiam remotum, vitare. Expressio canonis propositi est ergo nimis vaga. Debetne v. gr. persona, quae, si totaliter exclusa maneret ab omni matrimonio, perdifficile castitatem vel etiam fidem conservaret, propter quodcumque periculum fidei a matrimonio mixto desistere? Estne certum existere legem absolutam matrimonium mixtum nullo in casu contrahi posse, si adsit periculum pro prole circa fidem catholicam? Praesertim in illis casibus dubitari potest, in quibus persona catholica omni matrimonio renuntiare deberet aut solummodo compartem catholicam quidem sed vitae pravae eligere posset, cum e contra matrimonium inire posset cum non-catholico bono et pio, etsi non sine aliquo periculo, ne filii in religione non-catholica educentur. Si tunc parens catholicus vere testimonium fidei dabit et aestimare facere poterit fidem catholicam, nonne saltem valet pro filiis: « Melius est sic esse quam non esse? ». Unde dicatur « periculum proximum » vel simile quid.

4) Ad pag. 6, n. 4: Formulatio proposita iam melior est quam textus C.I.C. Intentio perspicitur: ne scandalum detur fratribus separatis formula aliqua rigida. Fortasse adhuc melius dicetur: « Coniux catholicus (ex ipso dono fidei et ex ea speciali solidarietate salutis, quae profluit ex sacramento matrimonii) tenetur, ut exemplo vitae et oratione, secluso tamen in rebus conscientiae omni coactionis conatu, comparti praestet testimonium fidei, quo compars ipsa fidem recte aestimare valeat catholicam ».

5) Ad pag. 6, n. 5:

A) Textus novus redigatur in sensu praefatorum Conciliorum antiquorum:

« *a*) sedulo fideles instruant, quantum malum sit indiscriminatim matrimonia mixta inire;

b) si ea matrimonia, quae prudentia christiana dissuadet vel omnino vetat, impedire non valent, omni... »

B) Textus sub *c*) positus, placet;

---

[14] Cf. p. 1187.

C) Quoad textum sub littera *d*) positum: Circa matrimonia mixta non sufficit vigilare de impletione promissionum. Sed prima cura est, ut pastores hos coniuges speciali modo adiuvent non solum ad implendas cautiones, sed ad implenda omnia officia status sui:

« *d*) specialem et benignam curam habeant eorum, qui in matrimoniis mixtis vivunt, eosque adiuvent in adimplendis promissionibus ».

6) Ad pag. 7,[15] n. 6: Expressio valde dura sonat, si sic apodictice declaratur, tale matrimonium esse nullum. Quaeretur alia expressio ad designandum impedimentum dirimens (v. gr.: « invalidum »; cf. infra!) et inseratur in linea 6: « Matrimonium sine debita dispensatione contractum... ».

7) Ad pag. 7, n. 8: Magnus progressus est, quod Ordinarius poterit permittere etiam Missam, et quidem « pro sponsis ». Hoc magni momenti est pro illis non paucis matrimoniis mixtis, in quibus pars non-catholica iam fidei catholicae vicinissima est et non sine magnis sacrificiis celebrationi catholicae matrimonii consentit. Pulchra et benevola celebratio matrimoniorum mixtorum, praesertim in terra missionum, sed etiam in nostris regionibus, est occasio particularis dandi testimonium fidei et caritatis, ut alliciantur non-catholici « ad amplectendam fidem », vel saltem ad aestimandum eam magis magisque. Forsitan res adhuc magis positive exprimi poterit: « ... non exclusa Missa " pro sponsis ", nisi condiciones particulares dissuadent vel Ordinarius prohibuerit Missam ».

8) Generatim desideratur ut in textu C.I.C. et in praxi praecise distinguatur inter matrimonium invalidum et concubinatum. Insuper desideraretur, ut filii ex matrimoniis invalidis oriundi amplius non habeantur ut illegitimi, si saltem una pars bonae fidei est praesumenda et verum matrimonium intendit.

Beat. SAIGH: *De matrimoniis mixtis.* Ce Schéma « des mariages mixtes » marque un raidissement dans l'attitude de l'Eglise catholique, en matière de mariages avec les non-catholiques. En tout cas, il ne s'harmonise pas avec le Schéma préparé, sur la même matière, par la Commission des Eglises Orientales.

Le Schéma présente les mariages mixtes comme un très grand mal et recommande aux pasteurs d'âme de faire tout leur possible pour en détourner les catholiques. Il impose des conditions très sévères et prive les époux de la célébration de la « Missa pro sponsis », même s'ils ont obtenu les dispenses requises.

---

[15] Cf. p. 1188.

Nous pensons que, dans ce Schéma, il faut faire une situation à part aux Orthodoxes. Le mariage avec eux ne présente pas les mêmes dangers et ne requiert pas tout-à-fait les mêmes conditions. Sur ce sujet, qu'on nous permette de rappeler ici un mot qui nous a été dit par un évêque orthodoxe: « Vous êtes étonnants, vous catholiques, quand vous mettez tant d'obstacles aux mariages des vôtres avec nous, car c'est vous qui gagnez quasi toujours. Quand l'époux est catholique, la femme le suit cent pour cent; et quand la femme est catholique, la famille devient catholique de fait quatre-vingt pour cent ». En Orient, c'est l'Eglise catholique qui gagne donc aux mariages mixtes, et le texte du Schéma ne convient pas à l'Orient orthodoxe.

Mais, même pour les Protestants, le texte du Schéma nous semble un peu dur.[16]

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet iuxta modum: secundum ea quae dixit Em.mus Léger.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: secundum ea quae dixerunt Em.mi Bea, Spellman, Frings, Léger, Gracias et Döpfner, ratione quoque habita observationum a Patriarcha Melkitarum propositarum.

Card. MICARA: *De impedimentis ad matrimonium*: Schema decreti placet.

Probatur scilicet, prout proposita, impedimentorum matrimonialium accommodatio et reductio in foro canonico, temporibus et adiunctis praesentibus consentanea.

Plene adsentiens Relationi Pontificiae Commissioni Centrali exhibitae (pp. 10-12),[1] urgere censeam auctoritativam definitionem quaestionis de impotentia viri, ne ultra permittatur in re tam gravi iudices ecclesiasticos, immo vel Romana Dicasteria, in diversas abire sententias.

De matrimoniis mixtis: Schema decreti placet iuxta modum.

Opportune describuntur pericula matrimoniorum mixtorum et animarum pastores monentur ut fideles ab eis, quantum fieri potest, avertant.

Aptior autem forma, qua, caritatis gratia, uti dicitur (« nemini dantes offensionem », 2 Cor. 6, 3), normae de matrimoniis mixtis redigi proponuntur, vocabula reicit, quae male sonare putantur, et substituit,

---

[16] Textus perlectus est ab Exc.mo D. Edelby, Archiep. Edesseno.

[1] Cf. pp. 1184-1185.

ut « communitas religiosa » (can. 6, linn. 6-7) pro « secta haeretica seu schismatica » (can. 1060), « non catholicus » (ibidem, linn. 14-15) pro « acatholicus », « defectio a fide catholica » (ibid., linn. 7-8, 14) pro « perversionis periculum » (cann. 1060, 1061).

Haec omnia dicuntur « substantiam non tangere ». Esto.

At ultra hos fines videtur transitus fieri saltem cum pro obligatione coniugis catholici « conversionem coniugis acatholici prudenter curandi » (can. 1062), alia proponitur formula (pag. 6,[2] linn. 21-24).

Ampliores et profundiores mutationes inducuntur circa matrimonii mixti celebrationem.

Amittitur vero oportere ut matrimonium mixtum, si quando Ecclesia concesserit, ritus sacer et sacerdotalis benedictio comitetur, saltem ad solacium et muniminem partis catholicae.

Licentia Missam quoque celebrandi Ordinario remittitur, qui saltem in regionibus mixtae religionis, eam valde difficulter negare potest.

Tunc autem actum est, in externa forma celebrationis, de discrimine quolibet inter matrimonium catholicum et matrimonium mixtum.

Decet omnino ut saltem matrimonia celebrata cum dispensatione ab impedimento disparitatis cultus, favoribus huiusmodi non gaudeant ipsaque expresse dicantur exclusa a benignissima norma, eo vel magis quod non raro contingit ut regulariter solvantur matrimonia contracta cum tali impedimento etiam in facie Ecclesiae.

Quam maxime cavendum est ut per largiores concessiones illi indifferentiae religiosae faveatur, « qua — ut verba referam Decreti — nunc Ecclesia vastatur » (pag. 3,[3] lin. 25).

Card. PIZZARDO: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet iuxta modum: Liceat tantummodo notare nullimodo *agitanda* videri quaestio de impotentia viri in appendice proposita: mirum et indecorum esset spectaculum trium millium Patruum de hoc disputantium: adest etiam difficultas iuridica: Romana Dicasteria in diversas abeunt sententias: v. g. pro muliere sufficit potentia coeundi non generandi.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: nempe ratione habita animadversionum Em.morum Patruum et Archiepiscopi Felici.

Card. LIÉNART: Placet schema *de impedimentis ad matrimonium* et assensum praebeo proposito Em.mi Card. Relatoris de recursu Commissioni mixtae, ad clarificandam quaestionem impotentiae viri.

Non placet schema *de matrimoniis mixtis*, propter rationes ab

---

[2] Cf. p. 1187.

[3] Cf. p. 1186.

Em.mo Cardinali Bea allatas et in votis eius exopto ut Commissio mixta, inter Commissionem de disciplina Sacramentorum et Secretariatum pro Unione, instituatur ad textum recognoscendum, ratione etiam habita de his quae dixit Rev.mus Delegatus Patriarchae Melkitarum et de animadversione sequenti: quoad prohibitionem matrimoniorum mixtorum, mihi videretur opportunum declarare, quod haec prohibitio non se extendit matrimoniis cum acatholicis qui sunt catechumeni, quia talia matrimonia sunt potius favenda.

Card. TAPPOUNI:[4] Placet.

Card. COPELLO: Placent iuxta modum: perpensis quae dixerunt Em.mi Cardd. Spellman, Frings, Ruffini et Bea.

Card. FRINGS: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet.
De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum.[5]

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[6]

Card. VALERI: Placent ea quae dicuntur in Schemate 1° « *De impedimentis matrimonii* ».

De matrimoniis mixtis, attendendum ad ea quae Em.mus Card. Bea animadvertit ad pag. 6 [7] n. 2 ad *b* et ad num. 4.

Quoad formam, in singulis nationibus Conferentiae Episcoporum suam sententiam promant Sanctae Sedi submittendam.

Card. SIRI: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet. Appendix de impotentia non est deducenda Concilio.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: (folium adnexum). Schema videtur esse iterum perpendendum ratione habita eorum quae dixerunt Em.mi Frings, Ruffini et Bea. Etenim disciplina in hac materia optatur talis ut maxime receptivos reddat acatholicos et non baptizatos respectu fidei et moris Catholicae Ecclesiae. Ipse tamen non audeo de opportunitate restituendae validitatis Litterarum Apostolicarum *Provida* S. Pii X (18 ianuarii 1906) secura tranquillitate aliquid edicere, nisi ante apprime cognoscam rationes propter quas eae Litterae Apostolicae abrogatae sunt. Si tamen hoc fieri potest.

Card. D'ALTON: *De impedimentis ad matrimonium* et *De matrimoniis mixtis*. Placet iuxta modum.

---

[4] Septimae Congregationi non interfuit.
[5] Cf. pp. 1198-1199.
[6] Cf. pp. 1199-1200.
[7] Cf. p. 1187.

1. Primo saltem aspectu videtur esse aliqua contradictio inter propositiones quod qui votum non nubendi emisit tenetur stare promissis suis et tamen quod tale votum non constituet impedimentum matrimonio. Nonne obligatio standi promissis ex voto constituit impedimentum ex ipsa natura rei?

2. Velim ut licentia Ordinarii loci semper requiratur pro celebratione Missae occasione matrimonii mixti. Velim ergo ut verba « praesertim Missae pro Sponsis » omitterentur.

Card. Quiroga y Palacios: Placent iuxta modum ambo schemata. Aliquid particulare liceat adiungere: In schemate « De impedimentis ad matrimonium » pag. 8,[8] linea 27 in commate: « in precibus necessario exprimenda erit illa circumstantia, etc. » videtur supprimendum verbum « necessario », vel saltem ei addendum « ad liceitatem » ut non videatur expressionem circumstantiae multiplicitatis ad validitatem dispensationis requiri, quia, si requireretur, vana et inanis evaderet suppressio multiplicitatis impedimenti de quo illic agitur.

Pro schemate « De matrimoniis mixtis », instituatur Commissio mixta, in qua attendantur dicta a Cardd. Bea, Ruffini et a Beatissimo Patriarcha Melchitarum.

Card. Léger: Placet iuxta modum:[9] attentis his quae dicta fuerunt ab Em.mis Cardd. Frings, Ruffini et specialiter ab Em.mo Bea, et pro Concilio organismum speciale a Summo Pontifice instituatur.

Card. Gracias:[10] Placet iuxta modum.[11]

Card. Montini: Placet utrumque schema: Ratione habita animadversionum a Patribus factarum praesertim a Cardd. Bea, Frings, Léger et a Delegato Patriarchae Melchitarum necnon a Card. Pizzardo de quaestione proposita in Appendice.

Card. Cento: Placent iuxta modum duo schemata, quae tanti ponderis materiam tangunt, rite attentis quae Em.mi Patres necnon Patriarcha Melchitarum dixerunt.

Propositiones particulariter Em.mi Card. Bea acceptandas censeo. Liceat in schemate de matrimoniis mixtis, pag. 6 [12] ad n. 4 supprimenda verba, ut ille insinuavit, « atque ad eam amplectendam allici » dicatur

[8] Cf. p. 1183.
[9] Cf. p. 1200.
[10] Septimae Congregationi non interfuit.
[11] Cf. pp. 1200-1202.
[12] Cf. p. 1187.

« aestimare imo et amare valeat ». Reor insuper optimum esse ut idem Em.mus licentiam petat cognoscendi rationes pro quibus Congregatio S. Officii aestimavit abrogandas esse Litteras Ap. S. Pii X.

Card. GARIBI Y RIVERA: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet iuxta modum: scilicet non agatur in Concilio circa impedimentum impotentiae in viro.

De matrimoniis mixtis: Placet.

Card. GODFREY: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet, ad mentem Em.mi Card. Pizzardo, habita ratione aliorum Patrum Eminentissimorum et Excellentissimorum observationum.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: videlicet ad mentem Em.mi Card. Ruffini et Em.mi Card. Bea de instituenda Commissione mixta: agitur de quaestione complexa et magni momenti quae vix fructuosam potest discussionem habere in Commissione Centrali.

Adhaereo opinionibus eorum qui commendant ut res subiciatur examini speciali Commissionis mixtae, auditis Conferentiis Episcoporum in variis nationibus. Concilium Vat. II posset, uti opinor, simpliciter dicere quod post examen speciale a Commissione mixta decisiones, approbatae uti patet ab Apost. Sede, fient publici iuris in reformato Codice Iuris Canonici.

Card. RICHAUD: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet iuxta modum: i. e. 1) pag. 8,[13] sub n. 7, de impedimento criminis optarem quod determinetur etiam de matrimonio civili, proinde paragr. 1^{a} sic enuntiaret: « qui, perdurante eodem valido matrimonio, adulterium inter se consummarunt cum spe matrimonii; aut matrimonium aliud civile contraxerunt; aut mortem coniugi dederunt, etiam sine adulterio ». Unde 2^{a} paragraphus fieret inutilis.

2) Quoad appendicem de impotentia in viro opinor quod exoptabilis est determinatio a Concilio vel a Commissione Canonica et sententia mea humillima est quod necesse est distinguere sterilitatem ab impotentia. Alioquin conditio viri erit inferior conditioni mulieris quae potest, e Responsione S. Officii, contrahere matrimonium post operationem aliquam ex qua mulier certius fit sterilis.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: i. e. 1) opinor cum Em.mo Card. Léger quod optabilis est ablatio, pag. 6,[14] lin. 4, verbi « severissime ».

---

[13] Cf. p. 1183.

[14] Cf. p. 1187.

2) Interrogo cur in schemate nihil maneat de interdictione, post vel ante matrimonium coram Ecclesia initum, adeundi, sive per se sive per procuratorem, ministrum acatholicum ad matrimonialem consensum praestandum vel renovandum, sicut fuit prohibitum a Codice Iuris Canonici. Forsan in pluribus regionibus, illa interdictio est utilis.

Denique data attentione observationibus Em.mi Card. Liénart de catechumenis.

Card. König: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet.

Ad pag. 8,[15] linn. 27-32, quaeritur, utrum ea quae in schemate leguntur: « ... in precibus necessario exprimenda erit illa circumstantia... » utrum sint necessaria ad validitatem dispensationis. Si ita est, vix aliquid in iure vigente mutatur. Maior esset certitudo, si omitterentur verba: « Attamen quotiescumque... multiplicato stipite », quia non raro evenit quod multiplicatio stipitis non detegitur.

Ad paginam 11.[16] Non est communis opinio inter medicos et mentem Rotae Romanae quoad semen verum. Secundum mentem Rotae Romanae « semen verum » non est necessario prolificum, secundum medicos expertes tantum semen prolificum est semen verum. Ideo optandum, ut sententiae hae componantur.

Et ad mentem Card. Ruffini.

De matrimoniis mixtis: Placet. Reformetur Schema ad mentem Patrum Bea, Frings, Ruffini.

Ad pag. 7,[17] lin. 20: quaero utrum valet etiam pro disparitate cultus, quod ibi legitur de matrimoniis mixtis scil. « Optandum est... ut quidam ritus sacri... adhibeantur ». Si ad hoc negative respondendum censetur, tunc propono ut Episcopo facultas tribuatur concedendi quosdam ritus sacros in matrimoniis disparitatis cultus, quandocumque hoc Ordinario opportunum videtur.

Card. Döpfner: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet iuxta modum: secundum dicta a Card. Léger.

Quoad impedimentum impotentiae, vide folium.[18]

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: ratione habita eorum, quae dicta sunt praesertim a Card. Bea et etiam a Cardd. Frings, Léger et a Legato Patriarchae Maximi IV. Adiungo: 1) In restituenda constitutione *Provida* subscribo omnino propositioni Card. Bea, ut in Commissione mixta benevole quaestio examinetur.

---

[15] Cf. p. 1183.

[16] Cf. pp. 1184-1185.

[17] Cf. p. 1188.

[18] Cf. pp. 1202-1205.

2) Assentio voto Card. Bea de sanatione in radice.

In Concilio, etsi totum schema in omnibus particularibus forsan non tractandum censetur, omnino communicetur linea generalis, quia haec quaestio inter maxime exspectatas est (vide folium adnexum!).

Card. MEYER: Placet iuxta modum: Quae proposuit Card. Bea certe omnino serio consideranda sunt. Adhaereo insuper iis quae Card. Gracias dixit, praesertim de numero 2°, pag. 6,[19] ubi agitur de dispensatione ab impedimento mixtae religionis. Maior claritas magisque praecisae normae ha de re valde desiderantur. Rationes etiam Patriarchae Melchitarum serio perpendendae sunt. Alias animadversiones folio adnexo coniungo. Certe commissio mixta pro tota re de matrimoniis mixtis componenda valde desideratur. Quoad numerum 8, pagina 7,[20] de matrimoniis mixtis, propono:

1) ut ritus sacer de quo loquitur hic numerus, si concedatur, vel ab ipsa S. Sede (S. Congr. Rituum), praecise definiatur,

2) vel S. Sedes obligationem imponat Conferentiae Episcopali nationali ut tota res praecise definiatur pro illa natione.

Si secus res relinquatur iudicio uniuscuiusque Ordinarii, habebitur magna varietas rituum et praxis, ad admirationem vel etiam scandalum fidelium.

Card. ALFRINK: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet. De impotentiae impedimento in viro opinionem personalem firmam non habeo, etsi opinio Em.morum Ruffini et Richaud me allicit. Instituatur, si opus est, Commissio specialis mixta proposita, etsi, sine dubio, etiam in illa Commissione opiniones erunt mixtae.

De matrimoniis mixtis: Placet, cum additamentis a Card. Bea propositis: vide folium adnexum.

Addere vellem ad num. 8, Matrimonia mixta, si casus fert, cum ritibus quibusdam celebrentur, ab Ordinario loci vel melius a Conferentia Episcoporum statuendis (sicut apud nos iam factum est).

Licentiam S. Missam celebrandi non Ordinarius loci concedat, sed Conferentia Episcoporum hanc materiam ordinet, ut uniformitas quae in re tanti momenti desideranda videtur, intacta maneat.

Verba « praesertim Missa pro Sponsis » omittantur, quia — sicut in anteriore quadam sessione huius Almae Commissionis iam dixi — obstant graves rationes theologicae.

---

[19] Cf. p. 1187.
[20] Cf. p. 1188.

Quaestionem relate ad Litteras Apostolicas *Provida* studere non potui. In momento pro nostra patria iudicium proferre non audeo, inconsultis Episcopis meae Provinciae ecclesiasticae.

Sed adhaerere possum propositioni Em.mi Bea, ut quaestio ista Commissioni speciali mixtae proponatur, si in ista Commissione Hierarchia localis per unum vel plures Episcopos est repraesentata.

Card. SANTOS: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet: in voto Em.mi Cardinalis Relatoris et Em.mi Card. Pizzardo, quoad impedimentum impotentiae ex parte viri.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: ad mentem Em.morum Patrum et Exc.mi Delegati Patriarchae Melchitarum.

Card. RUGAMBWA: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: ob observationes ab Eminentissimo Cardinali Bea factas. Caute procedendum est utique in illis matrimoniis, attamen considerandae sunt loci circumstantiae. Unde Commissio specialis mixta requiritur pro hac quaestione.

Card. RITTER: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: i. e. iuxta propositiones expositas ab Eminentissimis Cardinalibus Bea et Frings et a me approbatas.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet.

Adhaereo opinioni Em.mi Card. Pizzardo et aliorum Patrum ut Appendix non discutiatur in Concilio.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: videlicet: perpensis illis quae Em.mus Card. Bea retulit. Attendatur tamen hac in re mutanda vel stabilienda ut caute et prudenter procedatur ut recte admonuit Em.mus Card. Ruffini. Meo iudicio, melius esset ut quaestiones de modo praestandi cautiones et similia deferantur Commissioni pro Codice Iuris Canonici immutando, potius quam Concilio tradantur. Ratio etiam habeatur earum quae dixerunt Em.mi Frings, Léger, Döpfner, Meyer et Archiepiscopus Edessenus, qui locutus est nomine Patriarchae Melchitarum.

Card. COUSSA: *De impedimentis ad matrimonium*. Non spectat ad Ecclesias Orientales. Si iisdem applicaretur, catholici ritus orientalis essent in inferiore condicione quam Dissidentes ad mores quod attinet familiae. Dissidentes valde severi sunt his in rebus (cf. Legislationem in Graecia, *C.P.*, Syria, etc.).

Viam mediam incessit Codex Ecclesiarum Orientalium, non supprimens impedimenta, sed amplam tribuens Ordinariis locorum dispensandi a pluribus impedimentis potestatem ordinariam (vicariam). V. Can. 32 MP. *Crebrae* a. 1949.

Deo gratias quod impedimentum disparitatis cultum mutatum non fuit pro Ecclesiis Orientalibus: secus Dissidentes nostri possent dicere nos eosdem habere in censu paganorum, non baptizatorum!

Ne fiat discussio de impedimento impotentiae viri in Concilio, sicut proposuit Em.mus Pizzardo.

De matrimoniis mixtis. Praecipua difficultas provenit ex praescriptis formam eadem celebrandi respicientibus. Sponsus dissidens fere semper trahit sponsam ad ministrum dissidentem, celebrandarum nuptiarum causa.

Huic difficultati obviam ivit Can. 32 cit. MP. § 2, n. 5, largiens Patriarchis potestatem ordinariam (vicariam) dispensandi a forma celebrationis matrimonii.

Archiepiscopi-Metropolitae iure ordinario hanc potestatem non habent, sed eam obtinent a Dicasteriis Curiae Romanae.

Quidam Ordinarii a S. Sede petierunt abrogationem formae pro celebratione matrimoniorum mixtorum; sed de hac petitione decisio data non est.

Nota: Post adunationem perlegi schema *de forma celebrationis matrimoniorum mixtorum a Commissione Praeparatoria pro Ecclesiis Orientalibus* huic Centrali Commissioni subiectum. Valde placent ea quae constituta sunt pag. 11, 12 [21] de eadem forma.

Card. Di Jorio: Placet iuxta modum utrumque schema: argumentum deferatur ad reformationem Codicis et ad Commissionem de materiis mixtis, attentis quae praesertim ab Em.mo Card. Bea exposita sunt. Decreta tamen, praecipue in difficilioribus, exponantur verbis maximae charitatis et humanitatis erga fratres separatos. De impotentia nihil in Concilio: relinquatur ad Codicem.

Card. Jullien: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet iuxta modum.

Enimvero quamvis omnino necesse sit, ad tuendam sanctitatem et validitatem matrimonii, Ecclesiam edere suas leges de impedimentis ad matrimonium, tamen legum illarum singularum reformatio haud est in Concilio duobus millibus quingentis et ultra Patribus submittenda.

Commisiso revera non agit de cunctis impedimentis. Aliud exem-

---

[21] Cf. *Acta...*, Series II, vol. II, pars II, pag. 263.

plum habeas ex difficultate quam, ut novam proponerent impedimenti impotentiae formulam, ipsi sunt experti viri, pauci quidem et valde periti, ex Commissione de Disciplina Sacramentorum, absque quidem positivo exitu. Atqui notetur praelaudatos viros ne attigisse quidem impedimentum impotentiae ex parte mulieris, quod gravibus difficultatibus et ipsum scatet. Nam Decisiones S. C. Concilii et S. Officii dubium iuris non dirimunt ac diversas explicationes admittunt; cf. Cappello ed. 1950, pag. 301.

Concilium poterit sua optata, scilicet generatim principia proponere Commissioni, quae instituetur, de accommodandis Codicibus, latino et orientali, ita ut ut impedimenta ad matrimonium numero minuantur, sub clara exponantur forma, atque, addatur velim, Episcopi ad dispensationes prudenter largiendas ampliori polleant potestate, ut minuantur recursus ad Sanctam Sedem, saepius formales, taxis populo molestis et moris inutilibus obnoxii.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum, id est: de Constitutione *Provida* restituenda necne, et in casu affirmativo, sub quibusnam conditionibus locorum, personarum, constituatur commissio late mixta salvo iudicio Sanctissimi. Quoad textum hodie propositum de mixtis matrimoniis a Commissione de disciplina Sacramentorum, ratio habeatur de pluribus animadversis ab Em.mo Bea necnon ab Em.mo Léger, de verbo « severissime » quod stridet cum honoribus benedictionis in Ecclesia et Missa facillime concedenda.

Card. HEARD: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet sed puto de impedimentis non esse tractandum in Concilio, sed in praeparatione novi Codicis. Puto quaestionem de impotentia viri ad S. Officium referri debere. Haec Congregatio iam pronuntiavit de matrimonio mulieris castratae. Pronuntiet ergo etiam de impotentia viri ad finem ponendum controversiis quae nunc habentur.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: i. e. adhaereo votis Em.mi Bea ut tota quaestio profundius studeatur a Commissione mixta.

Card. BEA: Utrumque placet iuxta modum: attentis animadversionibus ab Em.mis Cardinalibus factis, et a delegato Patriarchae Melchitae. Addo animadversiones proprias in folio.[22] De impotentia non agatur in Concilio, sed res determinetur.

Card. BROWNE: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet iuxta modum: pro magna parte spectat ad Commissionem de Codice. Ratio

---

[22] Cf. pp. 1191-1194.

habeatur observationum Em.morum Patrum. Aliter reddatur textus de impedimento Voti quoad Votum privatum. Clarum enim non videtur ut animadvertit Cardinalis D'Alton.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: ratio tamen habeatur dictorum Em.morum Patrum. Quoad proposita ab Em.mo Card. Bea et a Beatissimo Patriarcha Melchitarum novum examen videtur necessarium ut adaequate perpendi possent. In isto novo examine audiatur imprimis S. Officium.

Beat. GORI: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet iuxta modum utrumque schema, ratione habita ad animadversiones factas ab Em.mis Patribus: Bea, Frings, Ruffini, Léger, Pizzardo.

Beat. CHEIKHO: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet, exclusa tamen Appendice.

De matrimoniis mixtis: Placet iuxta modum: Melius videtur ut hoc schema non referatur ad Concilium, sed alio modo providendum erit, habita ratione de observationibus in hac sessione factis.

Exc. FELICI: *De impedimentis ad matrimonium*: Placet iuxta modum: haec materia ad Codicem. De caetero iuxta votum Em.morum Cardd. Ruffini et Jullien.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: Res in utroque schemate tractatae, ad Commissionem de Codice Iuris Canonici emendando deferantur; non enim expedit ut Concilium Oecumenicum de his argumentis disceptet, ea etiam ratione quodsi, secreto non obstante, ad vulgus perveniant, magis admirationes quam utilitates essent.

Exc. SILVA SANTIAGO: *De impedimentis ad matrimonium.* Placet iuxta modum: ad mentem voti Em.morum Cardd. Pizzardo et Siri, praesertim respectu Appendicis huius schematis circa impedimentum impotentiae in viro. Ita ut nihil de hac re in Concilio agatur.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: cum observationibus factis ab Em.mis Cardd. Ruffini, Frings, Léger, Bea ut res quoad particularia relinquatur Commissioni mixtae, et ab Em.mo Siri quoad Constitutionem *Provida* Sancti Pii X. Adhaereo opinioni Em.mi Card. Alfrink ut Missae celebratio in matrimoniis mixtis, mandetur non unice Ordinario loci, sed Conferentiae totius Episcopatus in unaquaque natione.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Ad primum et ad secundum placet iuxta modum: ratione habita eorum quae dixerunt Cardinales Relator, Spellman, Bea, Frings, Ruffini, Gracias, Döpfner, et Archiepiscopus Melkita, Delegatus Patriarchae Melkitarum.

Exc. COORAY: *De impedimentis ad matrimonium.* Placet, sed ad mentem Em.mi Card. Jullien. Quantum ad quaestionem impotentiae viri, quaestio relinquenda est investigationi maturiori.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: i. e. attentis observationibus ab Em.mis Cardinalibus Bea, Gracias et Browne factis. Notare etiam volo sequentia: apud nos matrimonia mixta, ut experientia patet, magnam occasionem praebent defectus fidei tam apud coniuges quam apud prolem. Unde valde caute procedendum, quantum ad relaxationem disciplinae vigentis. Quantum ad ritus et alias externas res melius relinquatur Conferentiis nationalibus Episcoporum. Disciplina specialis potest haberi pro Ecclesia Orientali.

Exc. MCKEEFRY: *De impedimentis ad matrimonium.* Placet. De appendice, voto Em.mi Cardinalis Pizzardo assentio.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: i. e. secundum dicta Em.morum Cardinalium Bea, Ruffini, Godfrey et Delegati Patriarchae Melkitarum; circa par. 8, voto Em.morum D'Alton et Meyer assentio.

Exc. LEFEBVRE: *De impedimentis ad matrimonium.* Placet. De impedimento impotentiae in viro instituatur Commissio mixta, quae de hoc statuet.

Exc. HURLEY: *De impedimentis ad matrimonium.* Placet.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: attentis scilicet expositis Em.mi Card. Bea et Beatissimi Patriarchae Melchitarum.

Exc. PERRIN: *De impedimentis ad matrimonium.* Placet, et adhaereo propositioni ab Eminentissimo Card. Relatore factae de Commissione mixta circa impedimentum impotentiae in viro.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Eminentissimorum Bea et Frings et Exc.mi Archiepiscopi Edessae. Commissio mixta constituatur ad studendum denuo hoc schema, praesertim de resurrectione constitutionis *Provida.* In cautionibus verba « certitudo moralis » mutentur in verbis « spes bene fundata ».

Exc. ŠEPER: *De impedimentis ad matrimonium.* Placet.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: prae oculis habeantur exposita a Patribus, praesertim ab Em.mo Card. Bea et a Beatissimo Patriarcha Maximo.

Exc. BAZIN: *De impedimentis ad matrimonium.* Placet, sed opinor quaestionem de impotentia non pertinere ad Concilium.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: sc. attentis observa-

tionibus Em.morum Cardd. Léger, Gracias, Frings, et praesertim Card. Bea et Patriarchae Maximi.

Exc. BERNARD: *De impedimentis ad matrimonium.* Placet iuxta modum: attentis observationibus Patrum. Circa impedimentum impotentiae videtur controversiam esse dirimendam a Commissione mixta.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: ratione habita sententiae Em.mi Card. Bea: haec gravis quaestio reservetur commissioni speciali et Concilium tantum dicat: hoc problema sedulo examinandum esse.

Exc. BERNIER: *De impedimentis ad matrimonium.* Placet iuxta modum, dummodo auferatur Appendix de impedimento impotentiae.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: ita scil. ut res potius dirimenda relinquatur Commissioni mixtae, auditis prius Coetibus Episcoporum nationalibus seu regionalibus.

Exc. YAGO: *De impedimentis ad matrimonium.* Placet iuxta modum: Sacra Synodus impedimenta matrimonialia adaptare vult evolutione quadam post redactionem codicis iuris canonici intercessa.

Ortus et adventus populorum Asiae et Africae elementum huius evolutionis est, eiusque elementi rationem habendam esse duco. Quam ob rem in hoc conventu duas has animadversiones considerandas esse existimo.

1) Quod ad impedimentum consanguinitatis attinet: in regionibus Africae, ubi consuetudines matriarcatus vigent, liberi sunt familiae matris non tamen patris; ligamen familiae enim tantum a parte matris existit.

Ne liberi sibi subtrahantur vir nonnunquam uxorem sibi eligit in familia materna, etiam in secundo gradu consanguinitatis, nunquam tamen in primo gradu.

Spero atque confido dispensationem consanguinitatis in secundo gradu, talibus casibus adaptari posse.

2) Quod ad impedimentum affinitatis in primo gradu collaterali attinet (secundus gradus collateralis non iam ut impedimentum matrimoniale existit secundum propositionem Patribus factam in hoc schemate) ulterius progredi liceat in regionibus missionum, ubi consuetudines has uniones permittunt.

Et certe apud aliquos tribus, ubi mos et consuetudo viduam fratri mariti mortui attribuere solet, impedimentum affinitatis directae tantum habetur, non tamen in linea collaterali, etiam in primo gradu.

Spero dispensationem etiam huius impedimenti nonnullis casibus adaptari posse.

Forsan melius est concedere conferentiis provincialibus vim atque auctoritatem de his duobus casibus statuendi.

De matrimoniis mixtis. Placet.

Exc. RAKOTOMALALA: *De impedimentis ad matrimonium*. Placet iuxta modum: ad mentem Card. Pizzardo.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: i. e. ratione habita eorum quae dixerunt Cardinalis Bea et Patriarcha Melchitarum, non omissis observationibus Cardinalis Ruffini.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Utrumque Schema placet iuxta modum. Mihi liceat sequentem notulam praebere. In matrimoniis mixtis, Em.mi Card. Bea observatio de cautionibus impositis parti acatholicae videtur, prima facie, iusta. Quaerit Eminentissimus cur analoga cautio non imponatur parti catholicae a parte acatholica. In nostris regionibus, Extremi Orientis, pars acatholica, generatim, non considerat suam religionem esse unice veram, uti nos catholici, sed autumat omnes religiones esse bonas, inde sine difficultate subscribit cautionibus. Ignoro mentalitatem regionum protestantium et proximi Orientis. Habuimus numerum matrimoniorum mixtorum, sed egemus statistica incrementi pro catholicismo ex impositione cautionum. In nostris regionibus, cautiones quasi semper afferunt incrementum catholicismo. Res igitur relinquatur examini Conferentiarum Episcopalium.

Exc. BENGSCH: *De impedimentis ad matrimonium*. Placet iuxta modum: i. e., exclusa appendice de impotentia, secundum propositionem Em.mi Card. Léger.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: i. e. secundum sententiam Em.morum Cardd. Bea et Döpfner.

Exc. VERWIMP: *De impedimentis ad matrimonium*. Primum schema placet; secundum placet iuxta modum, attentis eis quae dixit Eminentissimus Card. Bea et Excellentissimus Delegatus Patriarchae Melchitarum.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: utrumque schema placet sed prae oculis habeantur omnia quae sapienter dixerunt Eminentissimi Cardinales Bea et Ruffini et alii Patres in hac difficillima materia. Pro matrimoniis mixtis — salva fide — maxima cum charitate etiam erga acatholicos provideatur iuxta mentem plurimorum Patrum. Disciplina pro matrimoniis mixtis videtur esse augenda.

Exc. SUHR: *De impedimentis ad matrimonium*. Placet iuxta modum: iuxta observationes Em.mi Card. Jullien.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: ratione habita de his quae dixerunt Em.mi Cardinales Frings, Döpfner, Bea et Beat.mus Patriarcha Melchitarum.

Rev. GUT: Placet iuxta modum utrumque schema. In 1°: omittatur ultima pars de impedimento impotentiae. In 2°: adhaereo propositionibus a Card. Bea factis in luce observationum Card. Ruffini. Ego praeferrem legem generalem pro tota Ecclesia vigentem. Missae celebratio in matrimonio mixto permittatur: agitur de sacramento, et coniuges novi tantopere gratia Sacrificii egent.

Rev. SÉPINSKI: *De impedimentis ad matrimonium*. Placet iuxta modum: in voto Em.morum Cardd. Pizzardo et Siri. Adiungo folium adiectum.

De impedimentis ad matrimonium.

Ad pag. 5,[23] linn. 7-8: fiat sic interpunctio: « ut matrimonium, prout a Deo est institutum cum suis proprietatibus essentialibus, sartum... ».

Ad pag. 7,[24] lin. 28: pressius et completius dicatur: « Votum publicum perpetuum, sive simplex sive sollemne ».

Ad pag. 10-12:[25] de appendice circa impedimentum impotentiae in viro. Cum agatur de re magni momenti et praxis Dicasteriorum Curiae Romanae et Tribunalium sive Sanctae Sedis sive dioecesanorum aut regionalium in sententias abeat diversas atque inter se contradictorias, interdum cum consectariis gravibus et scandalo fidelium. Haec proponerem:

1) Quod ad me spectat, submisse optarem pro sententia negativa, sicut in pag. 11,[26] linn. 24-28 contemplatur;

2) Concilium qua tale non dirimat quaestionem;

3) Sed Commissio Centralis petat a Summo Pontifice ut instituat Commissionem mixtam postconciliarem, compositam ex membris « specialistis » Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii et Sacrae Congregationis de disciplina Sacramentorum, quae emittat suam sententiam, equidem a Summo Pontifice approbandam. Quae Commissio in posterum omnes causas huius naturae agat, ut in tota Ecclesia una eademque iurisprudentia habeatur.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: in voto Em.morum Card. Döpfner et Bea.

---

[23] Cf. p. 1181.

[24] Cf. p. 1182.

[25] Cf. pp. 1184-1185.

[26] Cf. p. 1185.

Ad pag. 4,[27] linn. 2-3, dicatur clarius: « salvo iure divino et remoto, per opportunas cautiones, quantum... periculo ».

Ad pag. 4, lin. 11, loco « absterrere » dicatur « arcere ».

Item ad pag. 6 s.,[28] linn. 23-24, expungatur locutio finalis « atque ad eam amplectendam allici ».

Ad pag. 6, linea 27, loco « absterreant » dicatur « arceant ».

Rev. JANSSENS: *De impedimentis ad matrimonium.* Placet iuxta modum: Suppressio pag. 8,[29] linn. 27-31, de obligatione exprimendi multiplicitatem impedimenti consanguinitatis et quidem « necessario ». Ne agatur in Concilio de impedimento impotentiae in viro.

De matrimoniis mixtis. Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Card. Bea et Secretariatus de Unione.

XV

DE CONSENSU MATRIMONIALI

DE FORMA CELEBRATIONIS MATRIMONII

(Septima et octava Congregatio: 10-11 maii 1962)

1) SCHEMATA PROPOSITA A COMMISSIONE DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM

DE CONSENSU MATRIMONIALI

Consensus matrimonialis est pars necessaria et essentialis contractus matrimonii, etiam quando hic contractus ad dignitatem sacramenti, uti inter baptizatos, elevatur.[1]

« Cum in matrimonio sit quaedam spiritualis coniunctio, inquantum matrimonium est sacramentum, et aliqua materialis, secundum quod est in officium naturae et civilis vitae, oportet quod mediante materiali fiat spiritualis, virtute divina. Unde cum coniunctiones materialium contractuum fiant per mutuum consensum, oportet quod hoc modo etiam fiat matrimonialis coniunctio ».[2]

Proinde « singulare quodque matrimonium, prout est coniugalis coniunctio inter hunc virum et hanc mulierem, non oritur nisi ex libero utriusque

[27] Cf. p. 1186.
[28] Cf. p. 1187
[29] Cf. p. 1183.

sponsi consensu; qui quidem liber voluntatis actus, quo utraque pars tradit et acceptat ius coniugii proprium [3] ad verum matrimonium constituendum, tam necessarius est ut nulla humana potestate suppleri valeat ».[4]

Porro, Sancta Mater Ecclesia tum libertati consensus adversus coactionem externam gravem et iniustam apte consulere semper quaerit, tum consensus puritatem et manifestationis sinceritatem tuetur, ac sanctitatem in ipso coniugio adipiscendam fovet etiam pro illis adiunctis quibus periculum peccandi facilius adest, sartumque tectumque desiderat *honorabile in omnibus* [5] consortium coniugale permanere.

Quare, Sacrosancta haec Oecumenica Synodus volens ut nuptiarum coniunctio apud christianos purior ac sanctior quotidie evadat, quaedam monere et alia disponere, quae urgentiora videntur, in sequentem modum statuit.

1. De recta intentione in contrahendo matrimonio necessaria

Sacrosanctum Concilium Vaticanum secundum non sine moerore conspicit numerum haud exiguum causarum matrimonialium, quae in tribunalibus ecclesiasticis ex aliquo consensus defectu agitantur, multoties a prava voluntate contrahentium originem repetere.

Odiosum est et legi Dei ac Ecclesiae iniuriosum ad nuptias coram Ecclesia celebrandas cum intentionibus accedere quae matrimonium ipsum corrumpunt et bona eiusdem essentialia vitiant, unice suis cupiditatibus indulgentes.

Matrimonium certissime facit partium consensus, qui nulla humana potestate suppleri valet. Sed contractus matrimonialis, propria sua natura et inter baptizatos per elevationem ad dignitatem Sacramenti, ordinatur et recta intentione nuptias inire, praesertim post investigationes praematrimo- et praecipue matrimonium christianum celebrare contendit, opus est ut debita intentione ad Magnum Sacramentum veniat; nec putet sine gravi peccato posse foedari, nec, si tale fecerit, ab obligatione liberari illud convalidandi, ut saepe saepius comparti illatum damnum sic reparet.

Ius canonicum non potest non praesumere matrimonium celebrantes recta intentione nuptias inire, praesertim post investigationes praematrimoniales ad normam legis accuratissime peractas,[6] super quibus conscientia pastoris animarum graviter oneratur.

Ecclesia vero, quae pia mater est, in tali, etsi gravissima, praesumptione sustinenda cedit, sed id tantum facit quando concludentissimis argumentis in iudicium ad normam iuris allatis, contrarium probetur.

Non quidem ita procedit ut hominum sceleribus conniveat, cuius sola cogitatio horrore omnes afficeret, verum ut gravissimis consectariis ex pravis illis voluntatibus derivantibus, medelam conferat, cum matrimonia similibus intentionibus celebrata, matrimonia revera non sint.

Caveant igitur contrahentes ne tam gravibus peccatis se maculent; ani-

madvertant pastores animarum ne iniuriam hanc atque culpam participent, qui nupturientes, etsi inconsiderate tantum, ad celebranda matrimonia admittunt, graviter neglecto officio sibi commisso accurate explorandi ne contra legem Dei et SS. Canonum statuta eadem nectantur; [7] meminerint denique iudices, quibus causae matrimoniales sunt commissae, arduum sane munus illos explere in quo firmitatem doctrinae catholicae demonstrare et tutores iustitiae esse debent, indagatores veritatis, et in iudicio ferendo providentes honori Ecclesiae ac animarum saluti.[8]

2. De vi vel metu

Invalidum est matrimonium initum ob vim vel metum gravem extrinsecum et iniuste, etiam inconsulte, incussum, a quo ut quis se liberet eligere cogatur matrimonium.

Nullus alius metus, etiamsi det causam contractui, matrimonii nullitatem secumfert.

3. De matrimonio sub conditione contracto

Matrimonium sub conditione contrahi nequit, nisi ex gravi causa et de licentia Ordinarii loci.[9]

Severissime moneantur fideles, qui sub conditione, etiam a loci Ordinario approbata, nuptiae inierint, coniugio eos uti non posse donec matrimonium conditione, si de futuro sit, purificata, perfectum evadat, aut, si conditio sit de praeterito vel de praesenti, dubium perseveret de existentia eius quod conditioni subest.

Textus definitive adprobatus in Sessione Generali Commissionis de disciplina Sacramentorum habita diebus 12-17 martii 1962.

NOTAE

[1] Leo XIII, Litt. Encycl. *Arcanum,* d. 10 februarii 1880, in *C.I.C. Fontes,* III, n. 580, n. 12, pag. 160.

[2] S. Thomas, *III Partis Supplem.,* q. 45, art. 1.

[3] Cf. *C.I.C.,* c. 1081, § 2.

[4] Pius XI, Litt. Encycl. *Casti Cannubii,* d. 30 decembris 1930, in *A.A.S.,* v. 22 (1930), p. 541; Pius VI, Epist. ad Episcopum Agriensem, d. 11 iulii 1789, in *Ius Pontificium de Propaganda Fide,* v. IV, p. 336; *C.I.C.*, c. 1081, § 1.

[5] *Ad Hebr.,* XIII, 4.

[6] Cf. S. C. de Sacramentis, *Instructio* ad Rev.mos Ordinarios locorum super probatione status liberi ac denuntiatione initi matrimonii, d. 4 iulii 1921, in *A.A.S.,* v. 13 (1921), p. 343; S. C. de Sacramentis, *Instructio,* de normis a parochis servandis in peragendis canonicis investigationibus antequam nupturientes ad matri-

monium ineundum admittant, d. 29 iunii 1941, in *A.A.S.*, ser. II, v. 8 (1941), pp. 297-318.

[7] Cf. cit. *Instructio S. C. de Sacramentis*, d. 29 iunii 1941.

[8] Cf. IOANNES XXIII, *Allocutio ad Praelatos Auditores S. R. Rotae*, d. 25 octobris 1960, in *A.A.S.*, v. 52 (1960), p. 903.

[9] Cf. PIUS XII, Motu Proprio *Crebrae allatae sunt*, De disciplina Sacramenti Matrimonii pro Ecclesia Orientali, art. 83, in *A.A.S.*, v. 41 (1949), p. 107.

DE FORMA CELEBRATIONIS MATRIMONII

A lege Tridentina repetendum est, ut matrimonia baptizatorum iuxta formam substantialem celebrentur.

Licet Tridentina Synodus determinatam formam praescriberet, eamdem aliquantisper mutaverunt leges ecclesiasticae posteriores, et signanter Decretum *Ne Temere* et Codex Iuris Canonici, ut quibusdam difficultatibus ex iure tridentino ortis remedium adaequatum poneretur, utque nuptiis valide contrahendis firmiore lege consuleretur.

Matrimonium, quia « inest in eo sacrum et religiosum quiddam » [1] et quia « Christus Dominus ad sacramenti dignitatem evexit ipsum contractum matrimonialem inter baptizatos »,[2] secundum formam celebrari oportet, quam legislator ecclesiasticus matrimonio baptizatorum praefecerit. Forma autem debet non in parte, sed in totum adimpleri, et illa in parte, quamvis minima, non adimpleta, in totum matrimonium corruit, ubicumque forma est de substantia actus.

Hac de causa leges, quae formam actuum iudiciorum respiciunt, constanti vigilantiae legislatoris committuntur, ne nocumentum potius quam efficaciae actus praestent iuvamen.

Praesertim auctor legis providere debet ut formae seu solemnitates iuris ad valorem matrimonii requisitae tales sint quae bono publico prospiciant, certitudinem iuris concilient et animarum saluti conferant.

Hodiernae leges nuptiis copulandis sive ob contrahentium ignorantiam, sive ob negligentiam aut inscitiam quorumdam qui celebrationi nuptiarum adsistere debent, sive ex abusu quem nupturientes benignitatis Ecclesiae nonnumquam faciunt, gravi periculo existentiam ipsam matrimonii nonnumquam exponunt; consequenter putativi coniuges sacramento carere possunt, vel laqueis inextricabilibus eorum salus animarum non semel implicatur; aut bonum commune societatis in grave discrimen venire valet.

Patres igitur huius Concilii Oecumenici volentes ut his defectibus medeatur, atque matrimonii validitas firmior evadat, leges nuptiarum celebrandarum in sequentem modum retractare statuerunt.

FORMA ORDINARIA MATRIMONII

I. [*Forma substantialis matrimonii*]. Ea tantum matrimonia valida sunt, quae contrahuntur coram parocho, vel loci Ordinario, vel sacerdote et duobus saltem testibus, secundum tamen regulas expressas in numeris qui sequuntur, et salvis exceptionibus de quibus in canonibus 1098, 1099 *C.I.C.*[3]

Parochus autem, loci Ordinarius vel sacerdos valide matrimonio assistunt:

a) si per sententiam non fuerint excommunicati vel interdicti vel suspensi, aut tales declarati;

b) dummodo neque vi neque metu gravi constricti requirant excipiantque contrahentium consensum.[4]

II. [*Assistentia valida iure proprio ad matrimonium*]. Parochus et loci Ordinarius iure proprio valide matrimonio assistunt a die adeptae canonicae possessionis, ad normam iuris, beneficii, vel initi officii, intra fines dumtaxat sui territorii; in quo matrimoniis nedum suorum subditorum sed etiam non subditorum valide assistunt.[5]

III. [*Assistentia valida iure delegato ad matrimonium*]. Parochus et loci Ordinarius cuilibet sacerdoti facultatem etiam generalem dare possunt ut matrimoniis intra fines sui territorii valide assistant. Quae facultas, ut valeat, expresse dari debet.[6]

IV. [*Conditiones assistentiae validae sacerdotis ad matrimonium*]. Firmo praescripto n. I, defectus necessariae potestatis de qua in nn. II et III, non reddit invalidum matrimonium, dummodo sacerdos assistens ne sit a Missa celebranda suspensus vel prohibitus, et matrimonium in ecclesia vel in oratorio publico celebretur.

V. [*Assistentia licita ad matrimonium*]. § 1. Parochus autem vel loci Ordinarius matrimonio licite assistunt:

a) constito sibi legitime de libero statu contrahentium ad normam iuris;

b) constito insuper de domicilio vel quasi-domicilio vel menstrua commoratione aut, si de vago agatur, actuali commoratione alterutrius contrahentis in loco matrimonii;

c) habita, si conditiones deficiant de quibus litt. *b*), licentia parochi vel Ordinarii domicilii vel quasi-domicilii aut menstruae commoratonis alterutrius contrahentis, nisi vel de vagis actu itinerantibus res sit, qui nullibi commorationis sedem habent, vel gravis necessitas intercedat quae a licentia petenda excuset.[7]

§ 2. Sacerdos qui ex delegatione matrimonio assistit, ea uti nequit nisi parochus vel loci Ordinarius, pro singulis casibus, licentiam dederit, quae concedenda non est, nisi expletis omnibus quae ius constituit pro libertate status comprobanda.[8]

VI. [*Assistentia illicita ad matrimonium*]. Sacerdos, qui sine delegatione, vel, etiamsi delegationem habuerit, sine debita licentia matrimonio assistere ausus fuerit, incurrit ipso facto in suspensionem a divinis loci Ordinario reservatam.

FORMA EXTRAORDINARIA MATRIMONII

VII. [*In periculo mortis*]. In periculo mortis si haberi nequeat parochus vel loci Ordinarius vel sacerdos ab alterutro delegatus, matrimonium validum et licitum est contractum coram solis testibus.

[*Extra periculum mortis*]. Extra periculum mortis si haberi vel adiri nequeat sine gravi incommodo parochus vel loci Ordinarius vel sacerdos delegatus qui matrimonio assistant ad normam nn. II, III, validum et licitum est matrimonium coram solis testibus, dummodo:

a) prudenter praevideatur eam rerum conditionem esse per mensem duraturam;

b) recursus, si fieri possit, ad loci Ordinarium omissus non fuerit;

c) matrimonium non celebretur contra Ordinarii vetitum;

d) vel (saltem) non celebretur nisi post mensem ab interposito recursu sine responsione.

[*In utroque casu*]. Si praesto sit alius sacerdos qui adesse possit, vocari et, una cum testibus, matrimonio assistere debet, salva coniugii validitate coram solis testibus.[9]

NOTAE

De forma ordinaria matrimonii

Formam substantialem matrimonii retinendam esse in comperto est. Usum autem formae in Codice Iuris Canonici determinatae haud leves difficultates in praxi quandoque genuisse omnes sciunt, qui ministerio paroeciali incumbunt, aut iudices ecclesiastici qui saepius causas matrimoniales ex capite defectus formae pertractant.

Maior pars nullitatum matrimonialium ob formae defectum hodie originem habet in delegationis invalida concessione vel in carentia delegationis sacerdotis qui nuptiis in forma ordinaria contrahendis assistit.

Nonnullies neque praesentia parochi aut loci Ordinarii in nuptiis celebrandis has a nullitate matrimonii salvavit.

Quin etiam praesentia et celebratio nuptialis coram aliquo Praesule Ecclesiae aut sacerdote in dignitate ecclesiastica constituto, in plerisque casibus nullitatem non impedivit.

Neminem fugit quantam dein admirationem suscitet, causas huiusmodi in tribunalia ecclesiastica trahi, ibique sententiam nullitatis obtinere.

Aliae nullitates ex defectu formae producuntur ob incertum munus sa-

cerdotis assistentis, ob assistentiam rectoris ecclesiae non paroecialis vel cappellani militum, ob delegationem concessam extra fines competentiae delegantis, ob incertam paroeciae territorialitatem.

Ut quibusdam casibus remedium afferret, Pontificia Commissio ad canones Codicis Iuris Canonici interpretandos, die 26 martii 1952, *Responsionem* sequentem publicavit: « An praescriptum can. 209 applicandum sit in casu sacerdotis, qui delegatione carens, matrimonio assistit. *Resp. Affirmative* ».[10]

Verum enim vero, Responsio sine dubio plerisque casibus providit; at cum ipsa notio « erroris communis » non eodem modo ab auctoribus explicetur, et praesertim quia nonnulli doctores adeo largam applicationem Responsi in praxi tenendam docuerunt, res devenit ad tales incertitudines et extensiones, quod in praxi necessitas formae substantialis in plerisque casibus abolita videretur.

Ideo multi Episcopi in suis Propositionibus ad Pontificiam Commissionem Antepraeparatoriam Concilii scripserunt applicationem canonis 209 *C.I.C.* ad assistentiam matrimonialem melius definiri oportere, vel eandem prohiberi.

Haud dissimili modo, de exigentia delegationis faciendae sacerdoti determinato pro matrimonio determinato ut matrimonium validum sit, Antistites plerumque postulaverunt ut rigiditas huius formae aliquatenus mitigaretur, cum matrimonia nullitati frequentissime exponeret.

Pontificia Commissio de disciplina Sacramentorum haec aliaque inconvenientia attentissime consideravit. Quasdam propositiones, v. g. quod forma canonica matrimonii non ad validitatem, sed ad liceitatem tantum requireretur, attendendas non esse credidit.

Nam si id aut quid ei simile admitteretur, iurisdictio ecclesiastica in matrimonium valde minueretur et maiores forsitan difficultates in foro ecclesiastico inde suscitarentur. Alias propositiones, v. g. ut omne matrimonium coram aliquo sacerdote quocumque modo ac loco celebratum validum esset, nimis largas et periculis plenas esse pro disciplina sacramenti matrimonii, facile patebat.

Nonnullis visum est ad omnes sacerdotes iurisdictione praeditos delegationem rite assistendi matrimoniis extendi oportere, vel ad quemlibet sacerdotem approbatum intra suae dioecesis limites, vel proposuerunt delegationes generales non solum vicariis cooperatoribus pro paroecia cui addicti sunt, sed omnibus sacerdotibus paroeciae quomodolibet addictis concedi posse; alii alias formulas proposuere, de quibus conferantur *Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando,* Series I, Appendix Voluminis II, pp. 166-174.

In particulari haud pauci Episcopi considerarunt consequentias applicationis c. 209 *C.I.C.,* seu de vi erroris communis in casu sacerdotis, qui delegatione carens, assistit matrimonio, sicut statuerat Pontificia Commissio ad canones *C.I.C.* interpretandos, de qua supra dictum est. Hinc petebatur, vel

clarior applicatio matrimonio doctrinae de errore communi, vel explanatio naturae et extensionis erroris communis, vel restrictio applicationis ad casum quo in Ecclesia paroeciali matrimonium celebratum fuerit, vel ut alio modo incertitudini doctrinae provideretur.

Quae omnia Pontificia Commissio de disciplina Sacramentorum examini subiiciens, eorumque fundamentum agnoscens, solutionem quamdam praeparavit, quae bono communi et convenientiae iurisdictionis ecclesiasticae satisfacere posset.

Imprimis, iterum affirmavit necessitatem formae substantialis ab Ecclesia statutae, ut matrimonia baptizatorum valide celebrari possint.

In numeris supra propositis matrimonii celebratio tamquam functio propria paroecialis integre sustinetur. Ideoque nuptiae ordinarie celebrari debent coram parocho aut Ordinario loci vel sacerdote ab alterutro delegato, secundum regulas a iure canonico sive ad validitatem matrimonii sive ad liceitatem assistentiae determinatas.

Regimen autem delegationum extenditur, tum ut dignitati quorumdam Praesulum ecclesiasticorum facilius consulatur, tum ut ex capite defectus delegationis nullitates matrimonii magis ac magis eliminentur. Quin etiam, ut applicatio canonis 209 *C.I.C.* ad assistentiam matrimonialem ad minimum quoddam reduceretur (v. g. matrimonium celebratum coram parocho putativo extra ecclesiam aut oratorium publicum, aut coram vicario oeconomo qui non constituatur ad normam c. 472, etc.), Schema providet ut matrimonium celebratum coram sacerdote iuxta conditiones in n. IV expositas validum sit, exclusa qualibet applicatione canonis 209, seu de errore communi.

Sed cum assistere matrimonio sine debita delegatione et licentia parochi vel loci Ordinarii sit gravissima res, sacerdoti, qui ita assisteret, comminatur gravissimam poenam.

Positis autem conditionibus in n. IV Schematis recensitis, omnes abusus graviores eliminati remanent.

NOTAE

De forma extraordinaria matrimonii

Disciplina formae extraordinariae celebrandi matrimonii inducta est ob necessitatem componendi ius naturale ad matrimonium cum impossibilitate aliquando servandi formam statutam a celeberrimo Decreto tridentino *Tametsi*.

Etiam ex praescriptione formae substantialis servandae in celebratione matrimonii multa quidem commoda proveniunt, ea tamen non ita est urgenda ut nimis coarctet naturale ius contrahendi nuptias; secus lex nociva et periculosa evaderet.[11]

Exceptiones igitur in iurisprudentia SS. Congregationum paulatim efformatae sunt. Dein Decretum *Ne Temere* et Codex Iuris Canonici [12] illas in leges traduxerunt.

Necessitatem statuendi huius formae extraordinariae in missionibus ipsa adiuncta rerum vehementer suadebant. Paulatim vero etiam in regionibus ubi hierarchia catholica normaliter constituta est, auctores applicari illam voluerunt pluribus casibus in quibus ex usu formae ordinariae quaedam incommoda sequuntur ob impositam a lege civili necessitatem praemittendi actum, quem matrimonium civile vocant.

Ex illa enim impositione, nuptiae, ubi pro animarum salute matrimonii urgeat celebratio, iniri in forma canonica non possunt, nisi actus civilis praemittatur; cuius positioni graves difficultates vel etiam impossibilitates plerumque obstant.

Quomodo his casibus providere expediret, sive S. C. de disciplina Sacramentorum, sive Pontificia Commissio pro interpretatione canonum *C.I.C.* diversimode statuerunt aut casus ipsos resolverunt.[13]

His non obstantibus, applicatio canonis 1098 *C.I.C.* in plures abusus venit, eo praesertim quod « grave incommodum » de quo ille canon loquitur, practice coniugibus ipsis aestimandum relinquitur. Tristis experientia docuit in dies abusus crescere ob imprudentem agendi modum consiliariorum ecclesiasticorum, etiam confessariorum.

1. In postremo immani bello, non defuerunt sacerdotes qui iuvenes et puellas, ad laborem necessarium adstrictos et ex omnibus Europae regionibus in aliqua regione coadunatos, ad matrimonium inter se ineundum secundum formam extraordinariam inducerent ad vitandam fornicationem, quia occasio peccati erat proxima et instrumenta lege civili requisita nisi magna difficultate obtineri non poterant.

Bello finito, coniuges qui matrimonia sic inierant, sese separaverunt, et cum tale matrimonium munimine legis civilis careret quoad effectus suos, impossibile erat vitam communem renovare, quae figuram concubinatus coram lege civili induebat.

2. Si puella quatuordecim annos nata cuidam iuveni sexdecim annorum, iuxta formam extraordinariam nubet, quia attento canone 1034 *C.I.C.*, eorum nuptiis parochus assistere non vult, matrimonium ab istis minoribus sic initum validum (ergo indissolubile) canonistae reputant.

3. Accidit ut coniuges qui matrimonium secundum formam ordinariam contraxerunt, aliquando invaliditatem matrimonii in foro externo demonstrare non possunt. Sunt confessarii, qui nullitatem matrimonii in foro conscientiae declarant et poenitentes hortantur ut novum matrimonium secundum formam extraordinariam ineant.

4. Contingit etiam ut Ordinarius iure vetet celebrationem alicuius matrimonii mixti, quando, parte non catholica sed baptizata suetas cautiones respuente, dispensatio super impedimento mixtae religionis concedi non potest. Parti vero catholicae aliquando suadetur celebratio matrimonii coram solis testibus, quia agitur de impedimento quod matrimonium non irritat.

Haec exempla facile multiplicari possent.

Unum commune praebent indicium: quod ea via disseminantur matrimonia clandestina, quam adeo rigorose Concilium Tridentinum reprobavit.

At obiicies: « Cur in similibus casibus non habetur recursus ad matrimonium conscientiae de quo Codex Iuris Canonici in cc. 1104-1107? ».

Respondetur: « Matrimonium conscientiae est matrimonium in forma ordinaria celebratum, quamvis secretissime, ab ipso loci Ordinario, excluso Vicario generali sine speciali mandato, permissum ob gravissimas et urgentissimas causas ».[14] Cuius matrimonii substantia est secretum quod ipsis coniugibus servare necesse est, dum salus animarum celebrationem postulat.

Requirit ad validitatem assistentiam activam sacerdotis competentis, qui fit obnoxius poenis gravissimis si contra praescripta iuris civilis agit.

At vigilantia Ordinarii supra haec matrimonia est strictissima.[15]

Cum vero matrimonia celebrata in forma extraordinaria in disciplina actuali aliena esse possint ab hac Ordinarii vigilantia, quae tamen in multis casibus, ut supra diximus, necessaria foret ad abusus impediendos et practice clandestinitatem tollendam, visum est necessarium inter conditiones ad illorum validitatem recursum ad Ordinarium introducere, quoties ipse recursus fieri potest.

Quod in votis est plurimorum Episcoporum, qui in suis Consiliis et Votis ad Concilium Oecumenicum sub diversis modis id postulare videntur.[16]

Ceterum, si canon de forma extraordinaria matrimonii, prout in Schemate proponitur, introduceretur, legislationis harmonia melior fieri videretur, bonum publicum Ecclesiae aptius conservaretur atque cum iure ad nuptias, quod singuli habent, satius componeretur, iurisprudentiae denique a S. S. C. Sancti Officii ac S. C. de Sacramentis hucusque servatae plene aptaretur.

Firmum denique fit praescriptum canonis 1039 *C.I.C.*: « Ordinarii locorum omnibus in suo territorio actu commorantibus et suis subditis etiam extra fines sui territorii vetare possunt matrimonia in casu peculiari, sed ad tempus tantum, iusta de causa eaque perdurante.

Vetito clausulam irritantem una Sedes Apostolica addere potest ».

Textus definitive adprobatus in Sessione Generali Commissionis de disciplina Sacramentorum habita diebus 12-17 martii 1962.

NOTAE

[1] Cf. Leo XIII, Ep. Encycl. *Arcanum,* d. 10 februarii 1880, in *C.I.C. Fontes,* III, pag. 159.

[2] *C.I.C.,* c. 1012.

[3] Cf. *C.I.C.,* c. 1094.

[4] Cf. *C.I.C.,* c. 1095.

[5] Cf. *C.I.C.,* c. 1095.

[6] Cf. *C.I.C.,* c. 1096.

[7] Cf. *C.I.C.*, c. 1097, § 1.
[8] Cf. *C.I.C.*, c. 1096, § 2.
[9] Cf. *C.I.C.*, c. 1098.
[10] Cf. *A.A.S.*, v. 44 (1952), p. 497.
[11] Cf. *A.A.S.*, c. 41, p. 535.
[12] Cf. *C.I.C.*, c. 1098.
[13] Cf. S. C. Concilii, d. 27 iulii 1908, in *A.S.S.*, v. 41, p. 511; S. C. de Sacramentis, d. 12 martii 1910, in *A.A.S.*, v. 2, p. 193; S. C. de Sacramentis, d. 31 ianuarii 1916, in *A.A.S.*, v. 8, p. 36; S. C. de Sacramentis, d. 16 iunii 1922, in *Apollinaris*, I (1928), p. 338; Pont. Comm. Interpr. C.I.C., d. 25 iulii 1931, in *A.A.S.*, v. 23 (1931), p. 388; S. C. de Sacramentis, d. 24 aprilis 1935, in *Periodica*, t. 27 (1938), pp. 45-46.
[14] Cf. *C.I.C.*, c. 1104.
[15] Cf. Leo XIII, Epist. *Il divisamento*, 8 febr. 1893, in *A.S.S.*, v. 25, pp. 459-474.
[16] Cf. *Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano II apparando*, Series I, Appendix Voluminis II, pp. 170-172.

2) RELATIO EM.MI P. D. BENEDICTI CARD. ALOISI MASELLA PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM

Duo Schemata illustrare contendo, quae inter se intimam habent connexionem: *De consensu matrimoniali* et *De forma celebrationis matrimonii.*

Nam consensus matrimonialis inter partes iure habiles legitime manifestatus esse debet, ut matrimonium fiat.

Nemo sane negaverit quantum praesentibus in adiunctis causae matrimoniales multiplicatae sint, quae ex priore aut altero capite nullitatem matrimonii evincere conantur. Cuius multiplicitatis origo repetenda est partim a levitate qua matrimonia hodie nectuntur, partim a detractis moribus quibus nostra haec societas utitur ad ruinam multorum, etiam intra ipsius septa familiae.

Ob bonum populi christiani et sanctitatem familiae, atque ut matrimoniis recte contrahendis Ecclesia provideret iuxta mandatum divinum, leges constituit quae sive ius naturae urgerent, sive finibus matrimonii obtinendis apte consulerent.

Enimvero peculiari modo multorum nunc conscientiae angustiantur ex diffusis intentionibus rectitudinem consensus matrimonialis deturpantibus, propter quas id quod est matrimonio essentiale, nempe veritas et sinceritas manifestationis voluntatis nubendi, diversimode corrumpitur.

Tam severa monita Romanorum Pontificum, quam iuris quaedam

remedia, satagerunt aditum intercludere his voluntatibus haud rectis, nec sanctitati matrimonii consentaneis.

Ut novis incommodis mederetur imprimis Commissio de disciplina Sacramentorum circa accusationem nullitatis matrimonii ex praedictis capitibus, nova quaedam proposuit quae in sequenti Schemate *De processu matrimoniali* distinctim disponuntur. Sed etiam credidit solemnem quandam admonitionem praeparare, qua fideles absterreantur a pravis intentionibus in contrahendo matrimonio adhibendis.

Noluit tamen, ut quidam proponere videntur, praesumptionem iuris, quae in canone 1086 Codicis Iuris Canonici continetur in praesumptionem iuris et de iure convertere.

Multa enim damna ex hac postrema praesumptione derivarentur pro salute animarum, crescentibus casibus qui hodie, proh dolor, animas ponunt in statu peccati.

Quodsi quis opponere vellet maius esse bonum publicum insitum praesumptioni iuris et de iure in casu, quam soli praesumptioni iuris, eidem respondere liceret bonum privatum coniugum, quod iure naturali nititur, eatenus sacrificari debere quantum necessarium sit ut bono publico consulatur.

Iam vero, nullatenus probatur necessitas praesumptionis iuris et de iure, ad eum finem, cum aliis mediis eidem satisfieri datum sit.

Quae de vi et metu matrimonium invalidante canon 1087, par. 1 statuit, paulo accuratius recensita sunt iuxta recentiorem et fere unanimem iurisprudentiam Sacrae Romanae Rotae.

Etiam Schema proponit circa conditiones honestas matrimonio apponendas necessitatem habendi licentiam Ordinarii ut eae licite consensui matrimoniali inserantur. Voluit autem monitum quoddam adiicere de abusibus qui frequentissime committuntur a coniugibus postquam matrimonium sub conditione contraxerunt.

Mores enim christianos tueri oportet, ne in populo fideli laxitas grassetur contra sanctitatem foederis coniugalis.

Circa formam celebrationis matrimonii Commissio de disciplina Sacramentorum aliquid innovandum censuit in iure Codicis Iuris Canonici. Ad id faciendum mota est multis postulationibus quae inter Consilia et Vota Episcoporum totius mundi prolatae sunt.

Argumentum consideratum est sub utroque aspectu: primum, de necessitate gravi innovandi formam sive ordinariam sive extraordinariam celebrationis matrimonii, prout hodie viget.

Secundus aspectus haud minus gravis erat, de innovationibus introducendis, quae incommoda levarent, sed nova non inducerent.

Motiva quae aliqualem innovationem utriusque formae suadebant, accurate exposita sunt in Notis quae Schemati adiiciuntur.

Quae motiva visa sunt Commissioni gravia, propter quae fundamentum innovationis iustum reputabatur.

Novae autem innovationes, attentis incommodis iam perpensis, rationem suam in ipsis continere videntur. Nam incommoda in Notis descripta certo certius eliminantur, dum alia ex parte structura essentialis formae substantialis matrimonii intacta servatur.

Nec timenda sunt alia incommoda ex abusu quorumdam sacerdotum exoritura. Nam et cautelae satis strictae adhibitae sunt in casu sacerdotis matrimonio assistentis absque debita facultate et licentia, ut matrimonium validum sit, et poenae comminatio casus reducere debet ad perpaucos.

Nemo autem non videt in proposita forma firmitatem matrimonii in eiusdem celebratione validiorem futuram.

In nova dispositione formae extraordinariae consulitur desiderio multorum Episcoporum, qui iure meritoque de abusibus in consilio ea de re praestando a plerisque sacerdotibus commissis, sincere quaerebantur. Accedit necessitas serio invigilandi ob bonum publicum Ecclesiae in matrimoniorum celebrationem, et validius animarum saluti consulendi.

Videant igitur Eminentissimi Patres, Archiepiscopi et Episcopi, necnon Reverendissimi Patres huius Pontificiae Commissionis num Commissio nostra de his ponderosis argumentis satis facere potuerit.

Eorum autem animadversionibus semper gratissimi erimus.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. FRINGS: Consideretur an propositio novi impedimenti latius dicti matrimonii accipiatur, quam fecit celeberrimus Professor Flatten quaeque recognita est a consessu officialium Bonnae anno 1960 habito, sc. ut can. 1083 § 2 C.I.C. adiungatur n. 3: « Si quis graviter ac dolose de alterius partis qualitate magni momenti deceptus matrimonium ineat, quod re vere cognita non contraheret ».

Card. RUFFINI: *De consensu matrimoniali*. Pag. 7,[1] lin. 3 ss.: Quod hic dicitur mihi non placet, quia, cum agatur de contractu, quando omnia ad normam legis peracta sunt quae ad contracti matrimonialis in foro externo validitatem requiruntur, validum semper (iuridice) — ut opi-

[1] Cf. p. 1222.

nor — habendum est. Si quis autem in matrimonio contrahendo consensum simulavit, tenetur « sub gravi » consensum sincere intra se dare.

Pag. 8,[2] lin. 9 ss.: In matrimoniis contractis « *sub conditione* » a Relatore suspenditur tantum usus matrimonii, quod proinde supponitur *semper validum*; Codex vero I. C. can. 1092, accuratius et opportunius recenset etiam casus in quibus matrimonium conditioni adstrictum *est invalidum*.

De forma celebrationis matrimonii. Pag. 5,[3] ad III: « ... *cuilibet sacerdoti...* ». Haec facultas nimium patet! Addatur saltem conditio: *modo Paroeciae addictus sit.*

In eadem pagina lin. 25 est sermo de *facultate*; Codex I. C. *can.* 1096 adhibet vocabulum « licentia »; suntne synonima?

Ibidem lin. 27 « ... *expresse* dari debet » adderem: « scripto », ne unquam habeantur in re tam gravi dubitationes.

Pag. 6,[4] V § 2. Non patet cur sacerdos *delegatus* indigeat *licentia* parochi vel Ordinarii loci pro singulis casibus.

Ad VI. Multo minus intellego gravissimam poenam in quam incurreret sacerdos qui, habens delegationem, matrimonio assistat sine debita licentia.

Pag. 7:[5] Aperte memoranda est gravis obligatio adnotandi haec matrimonia in libris matrimoniorum et baptismatum (cf. can. 1103 § 3 C.I.C.).

Card. LÉGER: *De consensu matrimoniali.* Propono quod sub numero 1 ratio habeatur non tantum de iniuria legi facta, sed maxime de iniustitia, damnis et detrimentis parti innocenti factis.

Quoad formulationem numeri 2 clarior mihi apparet formulatio « metus *ab extrinseco* » quam « metus *extrinsecus* ». Metus enim, in se consideratus, semper est intrinsecus.

De forma celebrationis matrimonii. - *Quoad formam ordinariam*: In articulo III, proponitur pro parocho ius concedendi facultatem generalem pro celebratione matrimoniorum. Haec propositio non mihi placet. Imprudens mihi videtur tantam potestatem concedere parocho, et etiam non necessarium. Sunt enim parochi qui hanc facultatem dabunt sacerdotibus imperitis in re matrimoniali. Haec facultas expresse sed verbaliter data saepe saepius non erit clara nec faciliter probanda. Concessio facultatis generalis non est urgens et tunc facilis est recursus ad Ordinarium loci.

---

[2] Cf. p. 1223.
[3] Cf. p. 1225.
[4] Cf. p. 1225.
[5] Cf. p. 1226.

Secundum modificationem superius propositam credo quod mutanda est § 2 articuli V. In illa paragrapho simpliciter dicatur quod « ad liceitatem » observandae sunt normae ab Ordinario loci datae secundum Instructionem « Sacrosanctum Matrimonii ».

Non mihi placet articulus VI. Propono ut tollatur quia inopportunum mihi apparet novam legislationem dare et illam fundare super minas poenarum. Etiam credo quod si mea propositio acceptatur, hic articulus non est, sicuti in legislatione actuali, necessarius.

Quoad formam extraordinariam: Provisio litterae *b*) articuli VII non facile intelligitur. Potius propono ut detur Ordinario loci ius dispensandi, pro adiunctis de quibus hic agitur, a forma matrimonii. Tale ius iam conceditur in Codice (can. 1043) pro aliis circumstantiis. Tunc exigi posset a contrahentibus de quibus in praesenti articulo, ut ab Ordinario petant talem dispensationem. Provideatur etiam ut, si non habeatur responsum intra mensem, contrahentes procedere possint.

Beat. SAIGH:* *De consensu matrimoniali.* J'approuve le Schéma dans son ensemble. Je fais seulement une réserve au sujet du mariage affecté d'une condition. On sait que le droit oriental ignore totalement les mariages conditionnés. Le Schéma les tolère, à condition que l'Ordinaire y consente. Mais pense-t-on vraiment qu'il est utile de garder ces sortes de mariages? Le mariage est un sacrement, dont la validité ne doit pas être soumise à une condition posée par les époux. Nous pensons qu'il est plus simple d'admettre le point de vue de l'Eglise orientale et de supprimer les mariages sous condition, quelle que soit la condition.

Exc. BARTOCCETTI: *De consensu matrimoniali* ac *De forma celebrationis matrimonii.* - 1. Venia mihi detur si vestra patientia breviter abutar, Eminentissimi et Excellentissimi Patres; plura remitto ad folia adnexa. Experientia plus quam triginta annorum (heu mihi!) in parum iucunda provincia causarum matrimonii quaedam necessaria me edocuit, quae humiliter, ut minus sapiens, innuam. Sumus in materia, testante S. Augustino, ardua et obscura.

Vidi factum sane novissimum numquam anteactis saeculis in Ecclesia habitum, quod nempe hodie *omnis fere activitas iudicialis Ecclesiae,* in Curia et extra, versatur in impugnationibus matrimonii, nempe in causis nullitatis vel dispensationis, quibus obruimur.

2. Si ita proceditur cito deeruntne sacerdotes qui sacramenta mi-

---

* Animadversiones Beat. Saigh lectae sunt ab Exc.mo Edelby, Archiep. Edesseno.

nistrent, quia erunt occupati ad illa destruenda?... quod Deus avertat! Initio huius saeculi ad summum in tota Ecclesia *centum processus de nullitate* matrimonii formales *habebantur*: nunc iam sumus ad *decem saltem millia*. Quidam Pater tridentinus dicebat: « Propter clandestinum tribunalia sunt plena causarum et mundus scandalorum ». Unde haec affluentia? et quidem non causarum evidentium nullitatum quae tractantur *ritu summario*, puta ligaminis, vel incestus de quibus nemo excipiet; sicut de causis verae coactionis vel verae incapacitatis partium nempe ex impotentia, amentia etc., sed praesertim ob simulationes liberas, ob exclusiones (saepissime fabulosas) bonorum matrimonii necnon ex conficta vi et metu postquam per annos *et per lustra quoque* convixerunt coniuges, filios genuerunt etc. quod quomodo fecerunt sine consensu nemo revera percipiet.

3. Cur tot causae? Primo puto evenisse quia hodie « porta patens esto », nulli claudatur honesto et — heu — *inhonesto!*

Si idem fieret quoad validitatem ordinationis sacerdotalis (et cur non et episcopalis?) quid eveniret? Puto maximum enasceretur scandalum et maxima iactura dignitatis cleri si solummodo *semel vel bis quotannis* (non iam decem millies ut in matrimonio) processus ageretur ad impugnandam validitatem ordinationis puta parochi (peius Episcopi) etsi causa *pro validitate concluderetur*. Attamen ordinatio sacerdotis et etiam Episcopi *nulla potest obiective esse* puto ob defectum consensus in ordinato vel in ordinante, ob nullitatem baptismi eorum etc. Ne immerito nascantur tales processus curat can. 1993. Si analogice procederetur quoad matrimonia canonica, puto quod causae praesentes ad vigesimum vel etiam centesimum numerum reducerentur: quod quidem reor necessarium esse.

4. Nunc misellum matrimonium canonicum immediate incriminari valet a coniuge inquieto sine vera ratione absque vel minimo fumo iuris. At est grave malum pro me et pro vobis incriminari, etsi ego vel vos non damnemur sed absolvamur!

Fateor vero — venia mihi detur — quoties ex officio percurrens sententias executivas latas pro nullitate matrimonii rubore et moerore affectus sum, cum in mentem mihi venirent verba Pontii Pilati: Quid enim mali fecit iste? Nullam in eo invenio causam (mortis). « Iesus autem tacebat ». Quod et matrimonium vel validissimum facit, et necessario, quia nec os nec vocem habet et — quod peius — nec pecuniam, qua forte abundant eius osores, coniuges inquieti, divortium optantes.

5. Hic ominor ut praxis summe laudanda quae adhibetur in Foederatis Statibus Americae Septemtrionalis et in aliis quoque Nationibus (malo vero fato non in Italia) ubique instauretur, quod nempe ex officio

unus sacerdos deputetur ad causam ut patronus partium, alius ut vinculi defensor cum parva vel nulla remuneratione pecuniaria. Sic plura vitantur incommoda.

Hodie autem haec video. Uti pernotum est, post Concordatum Italicum Lateranense ad publicam auctoritatem civilem mittuntur sententiae executivae nullitatis matrimonii. Inter has quaedam nullum declarant matrimonium ob exclusum iuris ad prolem, etsi non semel, sed millies partes actum coniugale peregerint (vel etiam proles — ipsis, ut dicunt, invitis — sit nata!) vel exclusae indissolubilitatis licet voluntarie partes cohabitaverint per lustra ne dicam decennia, vel etiam sponsa dicat se *coactam fuisse ad matrimonium,* licet per decennium vel vicennium in matrimonio vixerit nec discesserit, nullo impediente.

Recenter evenit ut hodie missa sit sententia nullitatem pronuntians, quia sponsus vel sponsi prolem excluserunt, cras quia alii, licet maxime eam optarent prolem, non habuerunt.

Petunt a nobis Magistratus Italici — qui divortium omnino reiciunt — quando vestrum matrimonium erit tandem validum? Estne vestrum matrimonium validum Araba Phoenix? Ubinam eius certitudo?

At status coniugalis semper incertus, semper impugnabilis *non est status* est chimera... quia primum *vivere* postea philosophari.

6. Laudanda sunt ideo in genere — mea humili sententia — schemata proposita, quia de consolidanda hac certitudine curaverunt. Normae sane adminiculatae Codici reviso sunt amandandae at Concilii est directivas summas dare.

Talis *certitudo* summo zelo semper ab Ecclesia defensa est, cum sit necessarium *praesuppositum* pro applicatione legis divinae indissolubilitatis. Inde maxime provenit reformatio tridentina.

7. Sufficit autem revocare quod per saecula, immo per millennium fere, vel unica *carnalis coniunctio desponsatorum* (non coniugum!) praesumptione iuris et de iure sufficiebat ad constituendum vinculum indissolubile nec admittebatur probatio in contrario. Quae norma viguit usque ad annum 1892 absque ulla exceptione et cessavit ob cessationem momenti ritus desponsationis.

Fueruntne excordes vel stulti omnes Summi Pontifices, omnes summi theologi et canonistae cum Sancto Thoma, etc. qui normam illam laudaverunt? Inter quos et Cardinalis Gasparri numeratur, qui tam longe ab ea postea discessit, sed eam appellat « *sapientem et iustam ad vitandam poligamiam et poliandriam* ».

Quisque postulabit: si hoc valebat pro copula *desponsatorum* (de futuro) *a fortiori* nonne valebit pro copula coniugum *non semel vel millies* forte peracta?

8. Concludo 1) ominans ut in legibus redigendis in novo Codice maxime cura habeatur ut eaedem sint omnino *simplices et clarae,* nullum effugium relinquentes, quia in hac materia maxime *explosiva* (ut sunt omnes quaestiones in quibus *sexus intervenit*) si vel unum parvulum spiraculum relinquitur, cito totum vinum despumans, ex amphora exibit. Ceterum pro *casibus evidentibus* dispensatio a Suprema Auctoritate libenter dabitur.

2) Oportet etiam ut dixi — non admittere impugnationes matrimonii nisi vere fundatas, ne dicam *concludentissimis argumentis instructae;*

3) ut in hac re *tam ardua, tamque stricte cum dogmate connexa,* in Romana Curia unicum organum vere efficiens, tempestive et decisive provideat: secus enim habebimus telam Penelopis, quae hodie nectitur et cras continuo destruitur.

Adnotationes circa schemata quoad matrimonium a *Commissione de disciplina Sacramentorum proposita* pro Concilio Vaticano II.

9. Placet in genere spiritus informativus schematum — ut breviter innui in brevibus verbis prolatis in Commissione Centrali —. Ipsa, prudenter sane et moderate quidem, praecipue intendit *maiorem firmitatem et certitudinem stabilire favore matrimonii* canonici, necnon *numerum pro posse minuere causarum nullitatis* matrimonii, quibus iam obruimur, quaeque fere incomprimibili progressivo motu multiplicantur quotidie.

10. Placuit mihi — fateor — perspicere schemata acceptasse non paucas suggestiones quas ego, *humiliter sed sine ambagibus,* scripto et oretenus saepe spatii plus quam triginta annorum protuli, unice intendens — quandoque non sine periculo personali — Magnum Sacramentum meis miseris viribus pro posse defendere et tueri. Remitto ergo ad mea scripta, praesertim ad meum volumen: *Processus matrimoniales* (2ª pars tertii voluminis Commentarium Iud. Ecc. Card. Lega a 1950) ad « De Regulis iuris canonici in VI », necnon ad tria articula in « Revue de Droit Canonique », Strasburg; necnon ad alia scripta in « Apollinaris ». Incipit Lamentatio Vinculi a. 1940: De munere Promotoris Iustitiae.

11. Circa impedimenta placent plane quae pag. 7 [6] n. 1 de impedimento voti proponuntur. De aliis alibi.

Praeplacent quae proponuntur de abolitione impedimentorum gradus minoris. Ea anno 1953 « Revue Canonique » de Strasbourg, pag. 205

[6] Cf. p. 1182.

n. 14 ausus sum appellare *impedimenta moritura* cuius ipsa figura vix iuridice intelligitur. In n. 15 adnotavi peculiarem periculositatem *impedimenti criminis adulterii cum fide data,* qua nunc plura matrimonia nulla gignuntur, ipsis coniugibus (viduis) nescientibus.

12. Bene servatur impedimentum in 2° gradu coll. nempe inter consobrinos. Velim tamen adnotare, minus rationale esse in illo sicut in affinitate in 1° gradu a S. Congregatione Sacramentorum *semper de facto* dispensari, adeo ut istud impedimentum *de facto* parum distet ab impedimento *gradus minoris*. Sufficit enim postulare dispensationem ob rationes vere leves, *quae semper exstant* uti « *firmitas in proposito* » (quam nonnumquam, ioci causa, *firmitas in sproposito* verius appellanda esset).

13. Disciplina dispensationum *deberet strictior esse,* ne impedimenta nostra *ludibrium fiant*. At nunc etiam in impedimento consanguineitatis *secundi mixti cum primo,* nempe inter patruum et neptem facile dispensatur ob rationes saepe haud graves (*semper* vera quando *copula* intercessit inter nubentes: sicque turpitudo remuneratur!). Omnino excludi deberet dispensatio inter *socerum et nurum* et inter novercam et filiastrum, saltem in nationibus quarum Codex tales coniunctiones *incestuosas retinet et poenis mulctat,* ut evenit in Italia, Gallia, Hispania etc. Attamen hisce ultimis annis tales dispensationes haud rarae sunt, et magnum scandalum nonnunquam gignunt. Olim de hoc impedimento dicebatur quod « Papa potest sed *non debet* (sensu « *debet non* ») dispensare, sicut in impedimento ordinis presbyteralis (c. 1043).

14. Impedimentum publicae honestatis forsitan melius supprimeretur quia de facto vix verificatur. In vicennio quo in Sacra Congregatione Sacramentorum adlaboravi, paucissimas preces dispensationis huius generis vidi, quae quidem — si aderant — fere semper « *ad cautelam* » petebantur, cum « *notorius et publicus concubinatus* » raro de facto habeatur.

15. Salebrosam quaestionem « *de impotentia viri* » commissio vitavit, eam remittens *ad constituendam commissionem mixtam,* et prudenter, *ne dicam timide* forsan egit. In re autem adnotare poterat Sancto Officio spectare ultimam decisionem quae vero mihi videtur iam plus minus clare prolatam esse. Quam parum clarum et rationabile, videatur canon 1068 § 1 cum suo « *ipso naturae iure* » *innui* in n. 8 memorati articuli (pag. 262). Si rigorose accipiantur verba canonis, sequeretur omnes Pontifices Summos, omnes Doctores classicos — cum Sancto Thoma, Bonaventura etc. — *ius naturae ignorasse,* quod tandem detegit Card. Gasparri cum suo *vero semine!*

16. Ominor ut quaestio cito solvatur, saltem practice, normas

claras statuendo (puto castratos arcendo a nuptiis) prae oculis habendo quod *certitudo Sacramenti exigit* ut requisita ad earum validitatem sint *facile percipienda, manu dixerim*: nam impedimenta quae tantum ope microscopii inveniri possunt, dicenda sunt *microscopica,* quae nullum effectum sortiri valent in iure: quod maxime valet hoc tempore, cum media technica quotidie perficiuntur, adeo ut excludatur cito posse certo praevideri *sterilitas* viri et mulieris, quae facili ratione *impotentia* passim appellabitur, cum sit permanens.

17. Circa *matrimonia mixta* parum observandum habeo. Ad numerum 6 vero adnoto meam esse humilem opinionem quam illustravi in citato articulo n. 17 (pag. 266 s.) optando ut impedimentum disparitatis cultus extendatur ad universos baptizatos etiam acatholicos, expungendo ex can. 1070 ultima 11 verba, redeundo ad disciplinam prae Codicem et liberando Sanctum Officium a multitudine processuum, necnon adhibendo disciplinam conformem *cum Ecclesiis Orientalibus,* quod in spiritu Concilii Vaticani II magnum pondus habere debet. Plurimae conversiones quae nunc amittuntur acatholicorum faciliores redderentur. Ceterum nonne absonum est recurrere ad *dispensationem pontificiam* potius quam ad declarationem nullitatis matrimonii inter baptizatum et non baptizatum cum dispensatio *semper absque exceptione* detur cum probata sit carentia baptismi alteriutrius partis? Tunc non est dispensatio, sed potius nova lex.

18. Quoad Schema « *de consensu matrimoniali* » sequentia humiliter adnotare velim.

Schema laudandum sane, nimia mihi timiditate laborare videtur: eius pars dispositiva autem lacunosa nimis apparet praesertim cum deberet tractari una *cum iure accusandi* et cum *convalidatione.* Maximum inconveniens quod hodie habemus in hac provincia nullitatis matrimonii et causarum matrimonialium provenit a methodo in Codice iuris canonici adhibito tractandi cc. 1067-1080 de impedimentis dirimentibus, 1081-1093 de consensu matrimoniali et 1094-1099 de forma matrimonii, postea cc. 1133-37 de convalidatione in genere et demum unico canone 1971 de accusatione matrimonii. Uti innui in n. 44 mei commentarii « Instructionis Austriacae Card. Rauscher », pag. 367, crepidae singulis pedibus sunt aptandae; stultissimus esset pater familias si crepidae, calceamenta, *unius mensurae acquireret* pro omnibus filiis et filiabus, ita in Codice debent pro singulo impedimento *statui normae pro convalidatione matrimonii* initi cum tali impedimento vel defectu consensus vel vitio formae, necnon pro matrimonii impugnatione.

Secus sequitur praesens chaos iuxta quod matrimonii nullitatem accusat *vir,* quia eius *uxor* metum passa est; nullitas matrimonii expetiri

valet (immo deberet) a viro qui nupsit quando decimumsextum aetatis annum nondum expleverat, et quando octogesimum aetatis annum attigit et cum uxore voluntarie convixit plus quam quinquaginta annos! Hic error methodi damna vere mira nostro iuri attulit illudque *ridiculum* (sit venia verbo!) reddidit. In emendatione codicis i. e. procedatur ut omnes moderni codices (Italicus, Gallicus etc.) ad singula nullitatum capita addendo normas pro convalidatione et pro impugnatione, quae passim correlativa sunt.

19. In n. 2 de vi et metu, pag. 8 [7] non placet illud *etiam inconsulte* quia vix concipi posse videatur metus *iniustus* (et etiam *extrinsecus*) qui non sit *consulte illatus.*

Art. 3 in eadem pagina ineptus mihi videtur, etsi velit meliorem reddere praesentem legislationem Codicis qui in can. 1092 applicavit normas statutas a Gregorio IX pro *matrimoniis de futuro* nempe *desponsationibus* (ut in fontibus) matrimoniis *de praesenti*: nil addens de recessu a conditione per copulam, quae implicita erat in decretali Gregorii noni; sicque Codex inextricabilem confusionem creavit.

Cur non applicare art. 54 *Instructionis Austriacae* « Qui ante conditionem impletam matrimonium consummat *Eo ipso conditioni renunciat* »? (de hac re vide in citato articulo « Revue de Droit Canonique » de Strasbourg, in nn. 35 et 36, pp. 359-361).

Conditio est *lepra* nostri iuris, iamdiu obsoleta et reiecta ab omnibus civilibus codicibus, merito quamprimum *definitive sepelienda* et *archaeologiae iuris demandanda.*

20. Adnoto numerum 1um schematis *aliquali inferioritatis complexu laborare*, revelare nempe *firmam et iustissimam voluntatem* certitudini matrimonialis status adiumenta praestare, propterea que in pagella 6,[8] lineis 20-26 institutionalem naturam matrimonii innuere, « quae mutari a nubente non potest » ideoque peccare declarat qui nubat sine valido consensu necnon qui matrimonium forte invalide initum *non convalidat,* at sequentibus periodis misere e campo retrocedit (fa una ritirata strategica) protestans quidem se *horrorem pati* ex *sola cogitatione* quod Ecclesia *hominum sceleribus conniveat,* at concedendo ut nullitas matrimonii pronuntietur cum vitium consensus « *concludentissimis argumentis* in iudicium ad normam iuris allatis contrarium probetur ».

Proh dolor! Sic libertatem reacquirent solummodo coniuges qui suum delictum (simulationem liberam, exclusionem proprietatis ma-

---

[7] Cf. p. 1223.
[8] Cf. p. 1222.

trimonii) plene commiserunt et *probaverunt* (quo iure?), confirmantes monitum: « pecca fortiter et proemium accipies ».

Cur non rediit schema ad millenariam disciplinam Ecclesiae, iuxta quam (de consensus defectu agi non poterat post copulam? quia facta plus valent quam verba?).

Cur non habuit prae oculis quae Pius XI anno 1938 mandavit? (de quo vide in Melanges en l'honneur de S. Em. le Card. Jullien, Strasbourg 1961 pag. 17). Puto quod in hac re tam explosiva et *devia* nihil poterit obtineri sine normis strictissimis quae nullum effugium relinquant.

Ceterum experientia didici passim sententias nullitatis matrimonii ex defectu liberi consensus, licet *a Summis viris latas,* non iam *concludentissimis argumentis fulciri* sed passim *ineptissimis;* quod facile comprehenditur, quomodo consensum poterat non habere vir mulierve qui quaeve matrimonium *vel una tantum vice libere consummarunt?*

21. De hac re redibit sermo in schemate de processu matrimoniali.

Quoad schema de forma celebrationis matrimonii notandum in primis videtur optima esse quae assequi novae normae optant, nempe validitatem celebrati matrimonii firmiorem reddere et quod est idem certitudini iuris (in casu status coniugalis) aptius consulere.

Novitas quae proponitur est abolitio *ad validitatem* delegationis, dummodo celebrans sit sacerdos non suspensus vel excommunicatus declaratus.

Quod mihi placet et est notabilis progressus, quia e nostro foro migrabunt causae nonnullae — numero quidem haud conspicuo, sed semper male olentes — in quibus nullitas matrimonii infelicis exquirebatur quia celebrans (etiam si fuit Episcopus vel Cardinalis) iurisdictione carebat. Sic etiam vetabitur grave inconveniens quod nonnulli coniuges se non copulatos legitime detegeant (et consequenter carentes gratia sacramentali) post mortem...

Magis quoque mihi humiliter videtur momentosa haec reformatio quia destruit quodammodo *mytum formae,* quasi sit aliquid intangibile et immutabile, adeo ut exquiratur, *ad validitatem,* pro convalidanda unione inita cum aliquo defectu consensus vel impedimento dispensabili antequam impedimentum cessavit (ut in aetate) vel consensus qui, aberat supervenit (cann. 1033-37; cf. 1037). Sunt illi infelices canones qui nostra tribunalia hucusque processibus replent. Illi *destrui debent* quia de industria videntur redacta ad multiplicandas causas nullitatis, ad statum coniugalem perpetuo dubium reddendum, ideoque *practice* ad *vanam pluribus casibus reddendam legem divinam indissolubilitatis;* quasi Christus D. N. qui vitam pro ovibus dedit *non satis bono animarum providerit,* nosque *Christi erroribus remedium afferre,* ad salvan-

das animas, deberemus! Potestne maior stultitia (et impietas) haberi? Attamen talem mentalitatem pluries deprehendi, magno moerore, et in viris summae dignitatis et scientiae! Deus illis parcat!

22. Nunc ad ultimum schema « De processu matrimoniali » ubi plura vel melius plurima dici possent. Sed remitto ad mea scripta quibus sequentia addere velim.

Quae in schema continentur laudanda videntur generatim etsi dubitandum sit num vere efficacia sint evasura ad vetanda gravissima mala nunc in hac provincia exstantia quae sane non blandis fomentis et dulcibus remediis eliminabuntur, sed potius ferrum et ignem nonnumquam requirent.

Bona sunt quae in n. 2 et 3 dicuntur de creandis tribunalibus regionalibus vel interdioecesanis ut minuatur numerus ministrorum tribunalium et iudicum. At — uti patet — agitur de remedio non nimis energico quia causae non iam diminuentur, sed tantum transferrentur a tribunali dioecesano ad Regionale, ubi etiam quandoque facilius veritas factorum obfuscari poterit quam in dioecesi, ubi personae et facta facilius innotuerunt.

In n. 4 favetur extensioni casuum pro processu summario cann. 1390-92: quae res bene pensanda est, quia potest plura incommoda ferre et relinquere nimiam libertatem Ordinariis locorum, qua facile — sane non malitia, sed frequentius inexperientia — abutentur.

Puto schema prae oculis habere impedimentum aetatis, nempe declarationem nullitatis matrimonii initi ante aetatem a lege requisitam.

Quod revera irrationale minime videtur: at attendendum est quod casus non multum frequentes erunt si — uti omnino necessarium puto — post semestre vel ad maximum post annum cohabitationis coniugum post adeptam aetatem legitimum matrimonium in casu convalidatur ipso iure, ideoque non amplius impugnari possit.

23. De competentia iudicum nihil immutatur, quamvis non desint qui putent forum competens debere esse illud celebrationis, quod sane pro lubito et iuxta interesse coniugum mutari non potest: quod si aliud domicilium diversum ab illo celebrationis expetitur, hoc sine venia S. Sedis fieri non posse cognitis rationibus et omni collusionis periculo excluso.

Optimum sane fuit abolere pro causis matrimonialibus forum peregrinarum can. 1562 quod tot incommoda omnibus nota hisce ultimis annis Romae genuit, inter quae sane enumeranda est fundatio tribunalis appellationis in Vicariatu, unde eliminata est revisio Rotae ubi maxime necessaria fuisset...: item frequentia promota sunt itinera in

toto mundo iudicum Vicariatus cum pluribus damnis et dicteriis, scandalis late iam notis.

Canon 1560 valere nequit pro causis matrimonialibus, quae cum fere semper sunt non iam contentiosae, sed voluntariae iurisdictionis, fere omnes causae facili negotio Romae radicari poterunt quia vir et uxor de hoc conveniunt se Romam conferentes uti falsi peregrini, vel melius uti peregrini divertendi causa...

Quod incommodum haberi non potest in veris contentionibus in quibus conventus sane actori favere non vult, imo econtra contra illum decertat eique contradicit.

24. Schema in numero sueta blanditie procedit exigens tantummodo pro admittendis in tribunalibus extra Rotam pro advocatis rotalibus adprobationem requiri Ordinarii. Solummodo ergo Advocati Consistoriales ubique defendere poterunt absque venia Ordinariorum.

Sunt ipsi quidem pauci, at generatim sunt quoque maxime potentes et periculosi, sit venia verbo.

Quae scribuntur in ultima periodo n. 6 de modico expetendo pretio ab Advocatis (melius a singulo Advocato uniuscuiusque causae!) sunt mera poësis et pium desiderium prouti experientia ehu! nimis! probavit.

Quaestio advocatorum longum meretur sermonem et remedia omnino validiora, quia est verum *punctum dolens* nostrorum tribunalium, primo loco R. Rotae.

Quod non provenit ex malitia advocatorum, sed ex statu rerum. *Error fundamentalis* quae universam proceduram nostrorum tribunalium matrimonialium fatigat et corrumpit est hos processus considerare et regulare ut *veras contentiones* dum econtra in 99 casibus super 100 sunt merae petitiones iudiciales, pertinent nempe *voluntariae iurisdictioni* sicut adoptio vel recognitio filii etc.

Applicare normas processus contentiosi ubi *contentio abest* significat impedire detectionem veritatis, agere in *sensu unico,* nempe semper in perniciem matrimonii.

Omnis haec materia debet ex professo revideri funditus in redactione futuri codicis.

25. Sed et organisatio ipsa nostrorum tribunalium tam dioecesanorum quam Romanorum omnino complenda et perficienda est cum modo ipso sit primordialis et manca pluribus sub aspectibus. Habet enim *iudices* sed non habet organisatum ad latus *iudicum de merito* alia cathegoria *publici ministerii* nempe *tutoris legis.*

Extat quidem promotor iustitiae et defensor vinculi, sed sunt *in gradu inferiori* respecto iudicum dum econtra in omni tribunali mundi

sunt collaterales *iudicibus de merito* et pari vel superiori gradu. Utcumque nil habent timendum nec sperandum a iudicibus. In nostro econtra foro defensor vinculi et promotor iustitiae S. R. Rotae sunt sub iudicibus de merito qui ad suum collegium eos migrari sinent solummodo si eis molesti non evaserunt; si nempe suum officium tutandi legem vel vinculum timide et inepte adimpleverunt... At iustitiae et vinculi defensio committi non debet servo...

Ulterius ignoratur in nostra organizatione iudiciali colligatio et mutua subordinatio inter promotores iustitiae et defensores vinculi tribunalis primae instantiae et promotores iustitiae et defensores vinculi superioris tribunalis appellationis necnon tribunalium romanorum.

Haec deficientia privat Sanctam Sedem quolibet interventu efficienti ordinario super administrationem iustitiae.

Promotor enim vel defensor vinculi Signaturae deberet dare instructiones et mandata respectivis promotori et defensori S. R. Rotae; hic vicissim promotori et defensori vinculi tribunalium appellationis, et isti demum illis tribunalium primae instantiae.

Quousque haec lacuna non adimplebitur manca omnino erit nostra organisatio tribunalium cum gravissimo damno elementi debilioris, nempe vinculi, nempe Magni Sacramenti!

26. Sunt valde momentosa quae habentur in n. 7 de iure accusandi matrimonium in schemate (pp. 6 et 7).[9] Quae quidem sunt laudanda uti tentamen purificandi nostrum forum. Reservatur accusatio coniugi non culpabili in vitiis voluntariis consensus et laudabiliter: at experientia docuit saepissime inter partes conventas ut una appareat innocens alia culpabilis, dum verius nullus earum exclusit validitatem matrimonii, quia agitur de inventis post naufragium matrimonii.

Laudem merentur quae statuuntur de accusatione simulantis et ex vi et metu, quamvis res non adeo sit clara.

Malo fato quando impetus fluminis urget nisi defensiones sint validissimae tota moles facile corruit.

Facilius est portam absolute claudere quam eam semiapertam servare quando ventus vehemens spirat.

De his commissio pro novo Codice apparando curabit singillatim normas ad singula nullitatis capita, statuendo pro convalidatione automatica necnon pro correlativa impugnatione.

Plura quae dicenda essent omitto ne nimis molestus fiam.

Veniam peto pro inexactis vel inopportunis dictis: sine malitia hoc evenit, sed contra meam voluntatem.

---

[9] Cf. p. 1265.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: habita consideratione observationum ab Em.mo Léger factarum.

Card. MICARA: *De consensu matrimonii*: Placet. Opportune monetur matrimonium cum recta intentione celebrandum esse huiusque gravis obligationis memores esse debere sive nupturientes fideles sive sacerdotes de contrahentium voluntate indagaturos.

Probatur addita declaratio in can. 1087 § 1 — « etiam inconsulte » — et norma atque monitum circa matrimonium sub conditione.

De forma celebrationis matrimonii: Placet. Probantur propositae normae circa formam, sive ordinariam sive extraordinariam, celebrationis matrimonii.

Profecto rationes in notis illustrativis bene illustratae (pp. 8-15) [1] ad assentiendum suadent.

Card. PIZZARDO: Placet, ratione habita animadversionum quas Eminentissimi Patres protulerunt.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: scilicet cum animadversionibus Em.morum Patrum Ruffini, Léger et Liénart.

Card. LIÉNART: Placet iuxta modum utrumque schema, ratione habita de his quae dixerunt Em.mi Cardd. Frings, Ruffini, Léger, Rev.mus D.nus Signaturae Apostolicae Secretarius et Rev.mus D.nus Delegatus B.mi Patriarchae Melkitarum. Quibus vellem duas annotationes addere quoad formam celebrationis matrimonii: 1) Dicitur in schemate (articulo tertio) quod cuique sacerdoti tribui potest delegatio generalis ut assistat valide matrimoniis, sed ad liceitatem requiritur (articulo 5°) ut sacerdos delegatus obtineat in singulis casibus, licentiam parochi aut Ordinarii loci. Nihil dicitur de vicariis cooperatoribus qui delegationis generalis iam gaudent. Valde optandum est quod exempti maneant de obligatione recurrendi, in singulis casibus, parocho aut Ordinario, ut licite assistant matrimoniis. 2) Quoad locum ad celebranda valide matrimonia designatur solummodo « ecclesia vel oratorium publicum » (articulo 4°). Mihi videtur quod designari oporteret etiam oratoria semipublica, quia saepe in Maternitatibus, quarum oratoria sunt semipublica, matrimonia occurrunt.

---

[1] Cf. pp. 1226-1230.

Card. TAPPOUNI:[2] Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta dicta Em.mi Liénart.

Card. SPELLMAN:[3] *De consensu matrimoniali*: Cum matrimonium faciat ipsarum partium consensus, ita ut, contractu coniugali novae dignitati testamento Redemptionis evecto, baptizati in Christo non tantum inter se sancte contrahant sed etiam sacramentum Novae Legis cum eius gratia sibimetipsis mutuo administrent, omnibus compertum est Sacrosanctam Oecumenicam Synodum tempestive velle (ipsis verbis schematis) « ut nuptiarum coniunctio apud Christianos purior ac sanctior quotidie evadat... ».

Experientia enim tribunalium dioecesanorum necnon ipsius Sacrae Romanae Rotae teste, haud paucae sunt causae matrimoniales coram eis instructae instruendaeque, in quibus nullitas contractus propter consensus vitium accusatur, nempe simulationem sive totalem sive partialem, ut saepius accidit, quia bonum quoddam essentiale positivo voluntatis actu exclusum est. Propterea vix licebit Patres Synodales, occasione magisterii sollemnis data, quaestionem silentio praeterire. Laude dignissimum est, ergo, schema decreti *de consensu matrimoniali* a Commissione de disciplina Sacramentorum propositum in quantum serpenti callido matrimonii sanctitatem et perpetuitatem aggredienti forte naviterque occurrit.

De forma decreti, autem, quaedam animadvertenda sunt. Odiosum est sine dubio, sicuti schema declarat, revera potius sacrilegium est, coniuges ad nuptias coram Ecclesia celebrandas saepeque ab ea sollemniter benedicendas accedentes, suis cupiditatibus tamen indulgentes, non tantum contractum matrimonialem sed etiam sacramentum invalidum scientes volentes reddere, ideoque sese gravissima culpa commaculare et nihil nisi concubinatum putridum formaliter inire.

Historia causarum matrimonialium ex actis tribunalium cognita, autem, testimonium nobis praebet de haud exiguo numero earum in quibus defectus consensus a prava voluntate utriusque coniugis originem non repetivit. Cogitemus de casu minime raro instituto in quo coniux ab altero perversam exclusionem boni prolis ignoraverit, vel intentione non recta ante matrimonium detecta, eidem restiterit et in bona fide nuptias nonnisi deceptus inierit. Omnino insuetus non est alius casus in quo coniux alterius intentionem pravam novit, eidemque

---

[2] Octavae Congregationi non interfuit.

[3] Octavae Congregationi non interfuit.

non restitit, quia imprudenter aestimavit vel saltem speravit illum recessurum, nihil de invaliditatis periculo cogitans.

Ex instructione iudiciali istarum causarum sat saepe in lucem editur partes instructionem praematrimonialem de essentialibus sacramenti omnino ieiunam recepisse; si de intentione perversa, e. g., circa bonum prolis, festinanter interrogati sint, nihil vel pauca audisse de scelesto facinore patrando, voluntatem huiusmodi in sanctum matrimonium introducendo; prorsus nihil ex sacerdote sensisse de periculo coniugii invalidi sine sacramenti gratia ineundi, nuptiarum coram Ecclesia celebratione sollemnique ab ea benedictione nullo modo valentibus.

Quae cum ita sine dubio sint, opus est ut forma decreti de consensu matrimoniali pastores animarum, nempe Ordinarios loci, parochos eorumque vicarios, strenue moneat de gravissima conscientiae obligatione contrahentes plene instruendi, eorum mentem voluntatemque diligenter explorandi et investigationem praematrimonialem nullo praetextu praetermittendi, potiusquam decretum contrahentes directe increpet. De obligationibus Codicis Iuris Canonici in hac materia Sacra Congregatio de disciplina Sacramentorum optimam Instructionem die 29 mensis iunii anno 1941 edidit. Opus nunc est ut dicta Instructio per decretum Synodale validum confirmetur etiamque ad consensum matrimonialem quod attinet amplificetur. Schema propositum quoad formam, vigore definito pro pastoribus animarum aliquantum caret.

Remanet, denique, altera animadversio de schematis forma proponenda. Prologo de consensu matrimoniali et numero primo de recta intentione in contrahendo matrimonio necessaria perlectis, ea quae sequuntur, tamquam numeri secundi et tertii, videntur, salva reverentia, ut quaedam cauda minus elegans corpori sat bello affixa. Numerus secundus nihil novi legi de vi et metu eiusque interpretationi confert. Numero tertio, vero, lacuna Codicis Iuris Canonici Ecclesiae Latinae suppletur atque admonitio de conditionibus contractui matrimoniali adiectis datur. Melius esset, autem, omnia in stylo exhortationis et admonitionis pastoralis numeri primi comprehendere.

De forma celebrationis matrimonii: Commissio de disciplina Sacramentorum quaestionem de forma iuridica matrimoniali hoc schemate naviter apteque tractat. Cum, autem, longe minor sit difficultas de matrimonio informi aliquo modo coram Ecclesia imperfecte celebrato vel secundum eius formam extraordinariam indebite adhibitam, quam de tam celebre nefastoque matrimonio, quod aiunt, civili seu clandestino, proponitur ut plura doctrinalia de Ecclesiae potestate in matrimonium baptizatorum parte generali schematis invenienda sint. Pauca quae ibi leguntur, revera manca videntur. Et quisnam dubitat quin huiusmodi in-

stitutio doctrinalis pastoralisque locum proprium hoc decreto habeat potius quam in eo de impedimentis ad matrimonium ubi revera quaedam de matrimonio civili a Stato imposito mire inventa sint?

Omnium in votis est quaedam retractatio iuris de nuptiis celebrandis. Iudicio Membrorum praelaudatorum huius Commissionis in Notis schematis expresso, autem, certe consentiendum est, quod forma substantialis ad validitatem matrimonii retinenda est. Sublevatio, enim, necessitatis formae ad validitatem, ita ut tantum ad liceitatem requireretur, hodiernis praesertim rerum adiunctis, vulnus quasi letale esset sanctitati stabilitatique sacramenti cum sequelis infelicissimis! Sartum tectumque custodire matrimonium fidelium in mundo periculis alicuius amoris inanis et cultus sexualitatis etiam apud iuvenes freto, impossibile evaderet!

Propositiones ad Pontificiam Commissionem Antepraeparatoriam Concilii remissae secundum quas generatim omne matrimonium coram aliquo sacerdote quocumque modo ac loco celebratum validum esset, aequali bono iudicio a Commissione de disciplina Sacramentrum reiectae sunt. Proh dolor, sacerdotes poenis canonicis freti, miserrime vagantes, necnon alii prudentia non satis ditati semper nobis aderunt, qui matrimonio aliorum eos imprudenter quaerentium, aliorum ab eis impudenter allectorum infeliciter assistent.

Deinde magni aestimabile censendum est iudicium Commissionis ne solutio difficultatum quadam interpretatione clariore erroris communis quod attinet ad matrimonium petatur. Suppletio iurisdictionis interpretationi strictae subsit, nec quaedam panacea pro iuris infirmitatibus fiat!

Retractio iuris de forma matrimonii tum ordinaria tum extraordinaria a Commissione proposita generatim placet et laudanda est ut optimum remedium defectibus hucusque vigentibus. De quibusdam punctis specificis, autem, non inutiliter animadvertendum quaerendumque esse videtur.

Quaeritur, utrum, verbis « ab officio », quod attinet ad clericos suspensos, a canone Codicis demptis, verbum « suspensi » schematis etiam eos, e. g., a iurisdictione vel a divinis vel a beneficio suspensos comprehendat? Nonne verbum « suspensi » schematis ansam dubiorum de interpretatione praebere poterit?

Animadvertatur quod caput de assistentia valida iure delegato ad matrimonium aut indebito titulo vel rubrica praeditum est aut quoad casus comprehensos deficit. Sub rubrica assistentiae iure delegato non invenitur casus assistentiae sacerdotis subdelegati in singulis casibus ab alio qui potestate delegata generali gaudet. Conceditur eam esse iuris-

dictionem vel potestatem subdelegatam; sed semper intelligenda est sub titulo vel rubrico « iure delegato » comprehendi. Sine dubio, autem, non intenditur abrogatio huius potestatis subdelegationis, quae certe viget ex praescripto canonis 199, paragrapho tertia et ex responso Commissionis ad Codicis canones authentice interpretandos die 28 mensis decembris anno 1927 prolato. Si, tamen, Commissio de disciplina Sacramentorum de inscitia quorumdam qui celebrationi nuptiarum adsistere debent sollicita est (ut in parte priore schematis confitetur), melius erit hunc casum assistentiae validae cum aliis iam comprehensis includere sub titulo assistentiae validae iure delegato, ut postea ipsi Codici Iuris Canonici formula clarior introducatur.

Quaeritur, utrum recognitio iuris a Commissione proposita de assistentia licita ad matrimonium, quae sapienter abrogare videatur ut pro regula habeatur matrimonium coram sponsae parocho celebrandum esse, etiam censenda sit tollere clausulam eiusdem paragraphi secundae canonis 1097 de matrimonio catholicorum mixti ritus in ritu viri et coram eiusdem parocho celebrando? Si, vere, abrogatur per omissionem in retractione, ut videtur, totius iuris de assistentia licita, quid dicendum est de paragrapho tertia canonis 88, Motu Proprio *Crebrae allatae* pro Ecclesia Orientali promulgata?

Animadvertatur praescriptionem eiusdem gravis poenae latae sententiae suspensionis a divinis loci Ordinario reservatae a sacerdote sine debita licentia matrimonio assistente incurrendae quam ab eo qui sine ipsa delegatione assistat duriorem videri. Ita etiam seminabuntur vexationes dubiaque de licentia legitime praesumenda vel praesumpta, etc. Nonne sufficeret relinquere casus assistentiae sine debita libentia monitionibus et comminationibus poenarum ab Ordinario loci?

De schemate circa formam extraordinariam quaeritur curnam verba « ab alterutro » in casu periculi mortis praescripto canonis 1098 adiiciantur. Fingamus casum in quo sacerdos haberi queat qui per telephonium subdelegationem pro hoc matrimonio receperit a cancellario qui (secundum novum ius hoc schemate propositum) gaudere possit delegatione generali ab Ordinario loci. Lex de forma extraordinaria in periculo mortis quod attinet ad conditionem absentiae testis qualificati melius legenda est: « In periculo mortis si haberi nequeat parochus vel loci Ordinarius vel *sacerdos delegatus*, etc. ». Etsi ista verba « ab alterutro » in praescripto schematis de forma extraordinaria extra periculum mortis adiecta non inveniantur, difficultas similiter oritur quia sacerdos delegatus hic describitur ut is qui matrimonio assistat ad normam numeri secundi et tertii. Proh dolor, autem, ut antea demonstrabatur,

delegatus ab alio quam Ordinario loci vel parocho numero tertio non clare comprehenditur!

Propter animadversiones antea allatas de schemate circa consensum matrimonialem, scilicet, de pastoribus animarum eorumque vicariis potius quam ipsis contrahentibus magis strenue admonendis quoad eorum gravissimas obligationes erga Sacramentum et nupturientes in matrimonio praeparando, necnon de parte posteriore secundum stylum prioris perpolienda; etiamque propter animadversiones et quaesita de schemate circa formam celebrationis matrimonii, nempe, de carentia optatae instructionis doctrinalis pastoralisque quoad ius Ecclesiae in formam matrimonialem baptizatorum et nefastum matrimonium, quod aiunt, civile, necnon de quibusdam incertis in parte dispositiva iam longe discussis; de ambobus schematibus cumulative datur suffragium: Placet iuxta modum tantum.

Card. FRINGS: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum.[4]
De forma celebrationis matrimonii: Placet.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[5]

Card. VALERI: Placet iuxta modum: *a*) Attendendum ad ea quae Em.mus Card. Coloniensis dixit de errore circa qualitatem magni momenti contrahentis (c. 1830).

b) Item ad ea quae dixit Exc.mus Delegatus Beatissimi Patriarchae Melkitarum.

c) Quoad *formam* ea quae dicuntur n. 3 linea 1 mutanda sunt sicut Em.mus Card. Ruffini animadvertebat: « cuilibet » scilicet nimis patet. Ceterum ea quae hic dicuntur non bene componuntur cum expositis ad numerum VI. Habentur hinc inde exaggerationes.

Card. SIRI: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: ratio habeatur observationum factarum ab Exc.mo Bartoccetti. Non placet numerus 3, pag. 8.[6]

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum: non placent num. III, pag. 5,[7] et insequens n. IV, pag. 6 [8] (uti notavit Card. Léger), quia inde corruptelae haberi possunt.

Card. D'ALTON: *De consensu matrimoniali* et *De forma celebrationis matrimonii*: Placet iuxta modum.

---

[4] Cf. p. 1233.
[5] Cf. pp. 1233-1234.
[6] Cf. p. 1223.
[7] Cf. p. 1225.
[8] Cf. p. 1225.

Velim: *a*) ut delegatio generalis assistendi matrimoniis solis vicariis cooperatoribus concedi possit;

b) ut lex statuat omnem delegationem in scriptis fieri debere, tamen ad liceitatem tantum;

c) ut non fiat necessarium habere licentiam utendi delegatione, firma tamen manente suspensione pro sacerdote qui scienter ausus fuerit matrimonio assistere sine necessaria delegatione.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum:[9] attentis his quae dicta sunt ab Em.mis Cardd. Frings, Ruffini et sapienter exposuerunt Exc.mus Bartoccetti et delegatus Patriarchae Maximi IV.

Card. GRACIAS:[10] *De consensu matrimoniali*: Placet.

De consensu matrimoniali: Quae hic dicuntur sunt ad rem et sat clara. Nihil habeo dicere.

De forma celebrationis matrimonii: I. Est quid valde commendandum quod defectus delegationis non afficiat matrimonii validitatem. In illis casibus in quibus invenitur quod matrimonia sine delegatione debita erant celebrata, hoc fuit non propter malam voluntatem ex parte sacerdotis assistentis, sed propter inadvertentiam. In legislatione, in hoc schemate proposita, validitas matrimonii in tuto reponitur.

Ut mihi videtur, superflua sunt verba in linea tertia numeri primi (pag. 5)[11] « parocho, vel loci Ordinario ». Sufficit dicere « coram sacerdote et duobus saltem testibus »; parochus enim et Ordinarius loci in hac voce « sacerdos » includuntur.

II. Ad quid haec paragraphus? In paragrapho enim quarta (pag. 6),[12] clare distincteque dicitur quod paragraphi secunda et tertia validitatem matrimonii non afficiunt. Et simul in hac paragrapho secunda dicitur de « assistentia *valida* iure proprio ad matrimonium. Parochus et loci Ordinarius iure proprio *valide* matrimonio assistunt a die adeptae canonicae possessionis... ». Quomodo componi potest quod habetur in paragraphis, secunda et tertia, cum paragrapho quarta? Quod in hac secunda paragrapho et in sequenti tertia paragrapho dicitur, intelligi possit, si sermo esset de liceitate, non de validitate.

III. In linea quarta, in loco verborum « valide assistant » propter rationes supra allatas, ponantur verba « *licite* assistant ».

IV. In hac paragrapho clare dicitur quod defectus delegationis vel canonicae possessionis non reddit invalidum matrimonium a sacerdote, pa-

[9] Cf. pp. 1234-1235.
[10] Octavae Congregationi non interfuit.
[11] Cf. p. 1225.
[12] Cf. p. 1225.

rocho, vel loci Ordinario celebratum. Claritas haec lucebit dummodo mutationes supra indicatae introducantur.

V. In hac paragrapho melius esset omittere verba « vel gravis necessitas intercedat quae a licentia petenda excuset », quae sub sectione (*c*) huius paragraphi inveniuntur. Ratio est quod sacerdotes qui nolunt omnia recte facere, ad talia verba recurrerent, quia res ad iudicium sacerdotis assistentis relinquitur. Et sic inutile erit effectuque carebit quod in paragrapho sequenti sexta habetur.

VI. Desideratur clarificatio sequentis quaestionis. Incurretne poenam hic statutam etiam sacerdos, qui parochus nominatur sed adhuc canonicam possessionem adeptus non est, si assistat matrimonio?

VII. *Forma extraordinaria matrimonii*: Quod in hac paragrapho dicitur bonum est.

Card. MONTINI: Placet utrumque schema, ratione habita animadversionum a Patribus factarum.

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: attentis animadversionibus propositis ab Em.mis Cardinalibus Frings, Ruffini, Valeri et Léger; delegatio generalis nimis patet et si necessarium sit reservetur Ordinario unice. Hoc pro utroque schemate.

Card. CENTO: Placent iuxta modum schemata, attentis observationibus Eminentissimorum Cardinalium, nec non Excellentissimi Bartoccetti. Grave censeo esse officium futuri Concilii Oecumenici limites ponere tantis processibus de nullitate matrimoniorum, qui nonnumquam, cum suis sententiis, conscientiam populi christiani prorsus conturbant.

Card. GARIBI Y RIVERA: *De consensu matrimoniali*: Placet.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum: secundum animadversiones Em.mi Card. Ruffini.

Par. IV, pag. 6 [13] non placet: neque par. VI. Sic multi abusus erunt secundum meum iudicium.

Par. III, placet quia necessitas adest delegationis generalis in regionibus ubi magnae sunt paroeciae et sacerdos quia in longinquo populo laborans debet expectare iurisdictionem pro unoquoque matrimonio.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum utrumque schema.

Habita ratione eorum quae dixerunt Em.mi Cardd. Frings, Valeri, Siri, D'Alton, Ruffini, Léger, alii Patres, Exc.mus Secretarius Bartoccetti et Exc.mus Episcopus Edessenus ad mentem B. Patriarchae Melkitarum.

---

[13] Cf. p. 1225.

Card. RICHAUD: *De consensu matrimoniali*: Placet.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum: i. e. secundum folium adiunctum.

Pag. 5,[14] lin. 24: Mihi videtur valde periculosum ut parochus possit dare facultatem generalem pro omnibus matrimoniis. Ista facultas admittenda est tantummodo pro vicariis cooperatoribus.

Pag. 6,[15] in par. IV: Optima est haec directio, sed necesse est, ad dirimendas controversias, determinationem magis accuratam adiungere; ex. gr. per talia verba: « ratione erroris communis et ratione Ecclesiae quae supplet ». Haec praecisio ceterum videtur appellari, pag. 9,[16] lin. 11.

Pag. 6, lin. 29: Cur nova suspensio hic introducatur, cum aliunde voluimus alleviare ius poenale ecclesiasticum? Semper manet possibilitas pro Ordinario aliquam poenam, si velit, tali sacerdoti imponere.

Praeterea adhaereo observationibus Em.mi Card. Léger ac desiderio allato ab Em.mo Card. Liénart de oratoriis semipublicis pro loco celebrationis matrimonii.

Card. KÖNIG: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum, ad mentem Card. Frings.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum, ad mentem Cardd. Ruffini, Léger, Liénart, Godfrey.

Pag. 6, linn. 5-6, verba « sacerdos assistens ne sit a Missa celebranda suspensus vel prohibitus » dubia augere possunt. Hucusque invaliditas actus iuridici oriebatur tantum post sententiam iudicis. Nunc autem proponitur in schemate suspensio, quae sine dubio etiam *ipso facto* incurritur v. g. in certis dioecesibus ubi ab Ordinario vetitum est vinum, vestitus civilis et alia sub poena suspensionis ipso facto. Si ergo *suspensio ipso facto* inter conditiones assistentiae validae adnumeratur incertitudo augetur. Mihi melius videretur, non adnumerare suspensionem ipso facto inter tales conditiones, ut maior sit certitudo iuris.

Ad pag. 6, lin. 32, mihi videretur sufficere: « ... assistere ausus fuerit, *ab Ordinario puniri potest, censuris non exclusis* ».

Card. DÖPFNER: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: ratione habita dictis a Card. Frings (c. 1083 § 3) et a delegato Patriarchae Melchitarum de matrimonio condicionato.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum: cum ani-

---

[14] Cf. p. 1225.

[15] Cf. p. 1225.

[16] Cf. p. 1227.

madversionibus Card. Liénart, necnon Card. Valeri (de poena latae sententiae) in n. VI.

Materia utriusque schematis pertinet potius ad codicem reformandum.

Card. MEYER: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: attentis observationibus factis.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum: attentis observationibus factis. Specifice non placet num. VI pagina 6,[17] neque num. III pag. 5,[18] quoad parochum, cum haec facultas generalis restringi debeat cooperationibus propriis.

Card. ALFRINK: *De consensu matrimoniali*: Placet. Adhaerere possum propositioni Em.mi Frings i. e. ut Commissio de Codice recognoscendo, bene studeat propositum professoris Flatten (Tubingen.) de matrimonio quod quis dolo gravi deceptus contraxit.

De forma celebrationis matrimonii: Placet. Eliminetur n. VI, pag. 6 (suspensio).

Card. SANTOS: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: ad mentem eorum quae dicta fuerunt ab Em.mis Patribus; in voto Exc.morum Delegati Patriarchae Melchitarum et Bartoccetti.

De forma celebrationis matrimonii: Placet: clarificentur termini: Delegatio, Facultas, Licentia.

Card. RUGAMBWA: Placet iuxta modum utrumque schema, attentis observationibus et propositis Em.morum Cardinalium Frings, Ruffini et Léger.

Card. RITTER: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes factas.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum: i. e. iuxta observationes factas, speciatim ab Eminentissimis Cardinalibus D'Alton et Meyer.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: habita ratione eorum quae dixerunt Em.mi Patres Ruffini, Léger, et Exc.mus a Secretis Signaturae Apostolicae.

Censeo tamen hanc materiam matrimonialem, quatenus ad disciplinam canonicam respicit, deferendam esse non Concilio, sed Commissioni iuristarum pro Codice reformando. Concilium det normas generales tantum. Adhaereo sententiae Em.mi Card. Cento et Exc.mi Bartoccetti,

---

[17] Cf. p. 1226.
[18] Cf. p. 1225.

ut aliquomodo claudatur ostium ut non facili modo dissolvantur matrimonia cum grave scandalo fidelium.

Card. COUSSA: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: Schema a Commissione praeparatoria pro Ecclesiis Orientalibus *De Sacramentis* agit tantum *de forma celebrationis matrimonii mixti*, de aliis nihil habet. Id innuere videtur contra vigentem disciplinam de sacramento matrimonii nihil eadem Commissio habuisse. Idcirco cc. de vi et metu, de condicione (cc. 78, 83 M. P. *Crebrae allatae sunt*, an. 1949) vim suam servant pro iisdem Ecclesiis Orientalibus. Matrimonii celebrationem sub condicione dissidentes Ecclesiae ignorant et catholicae non petunt.

De forma celebrationis matrimonii: Schema De Sacramentis a Comm. praepar. paratum agit tantum *de forma celebrationis matrimonii mixti* et optima proposuit de quibus favorabile iudicium iam expressi et admittenda censui. De forma autem matrimonii duorum catholicorum, nulla propositio in praedicto schemate Commiss. praepar., ideoque canones M. P. *Crebrae allatae sunt*, an. 1949 de forma pro catholicis iidem manent.

Card. SUENENS: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: i. e. attentis his quae a Patribus dicta sunt. Optarem ut aliquid addatur in canone 1069 iuxta notam adnexam. Ut tollantur abusus in quibusdam locis existentes, ubi sacerdotes assistunt matrimoniis eorum qui coram foro Ecclesiae vinculo matrimoniali uniuntur, quod tamen in conscientia putant invalidum esse, quamvis illa invaliditas probari nequeat; addatur in can. 1069, ubi de impedimento vinculi: Invalide matrimonium attentat qui coram foro Ecclesiae vinculo tenetur prioris matrimonii...

Materia non est conciliaris, sed pro Commissione Iuris Canonici.

Card. DI JORIO: Placet iuxta modum utrumque schema, attentis animadversionibus Rev.morum Patrum: praecipue non videtur admittenda facultas generalis delegationis cuilibet sacerdoti matrimoniis adsistendi: praeterea delegatio semper scripto constet: quae tamen ad revisionem Codicis.

Card. JULLIEN: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum.

Primo: *in genere*. - Ut iam dixi, haud oportet ipsum Concilium reformet singulas leges de matrimonio, sed si placet Concilium indicet solummodo Commissioni ad Codicem aptandum principia generalia, iuxta quae singuli Canones Codicis, si oportet aptentur, ita tamen ut firmiter servato principio fundamentali theologico et iuridico *matrimonium facit consensus*, de medio poenitus tollantur versutiae, interpre-

tationes omne genus, quibus in foro ecclesiastico aperitur porta larvato divortio, cum gravi damno animarum et boni publici.

Secundum: *in specie*. - In pagella 5,[19] linea 1: haud placet dictio: « Consensus matrimonialis est *pars*.... contractus matrimonii »; melius dicatur cum theologis et canonistis: « Matrimonium facit partium consensus » (canon 1081).

In pagella 6,[20] linea 5: leguntur verba: « ... nuptiarum coniunctio... *purior ac sanctior* quotidie evadat ». Non placet hic loquendi modus in constitutione, ut si hucusque doctrina et leges Ecclesiae non satis sint ad purum et sanctum reddendum matrimonium-sacramentum.

Pagella 8,[21] linea 2: « Invalidum est matrimonium initum ob... metum gravem *extrinsecum* ». Dictio *metus extrinsecus* sapit errorem et humillime dicam gravem in iure nam metus de se est intrinsecus, sed ab extrinseco incutitur. Ita, in Codice Orientali, canone septuagesimo octavo, verbum *extrinsecus* est adverbium: « ob metum *extrinsecus* et iniuste incussum ».

Adhuc in pagella 8, lineis 2-3, legitur: « ... ob... metum etiam *inconsulte* incussum ». Haud apta videtur locutio ista, quae hodie vigentis Codicis canonem non declarat, implicat potius.

Humillimae huiusmodi animadversiones iunctae sapientibus animadversionibus Eminentissimorum Patrum ostendunt quam difficile sit leges condere, cum tantum opus moliri Concilium, salva reverentia, impar foret ex fere tribus millibus Patrum constans.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum. Videlicet, si Concilium existimet officii sui esse reformare formam matrimonii, *placet facultas generalis*, de qua in pagella 5,[22] numero III. Sed, *non placet atque penitus expungatur* numerus IV in pagella 6 de valida assistentia sine delegatione, quae foret fons inextinguibilis difficultatum et abusuum.

Card. LARRAONA: Placet iuxta modum utrumque schema generatim sumptum, ita tamen ut definitiones accuratiores in Codice, retentis Concilii criteriis, fieri valeant et debeant. Prae oculis habeantur illa quae dixerunt prudenter Em.mus Card. Liénart, Card. Frings (sed quoad errorem cum cauta et oculata elaboratione alioquin facile patet quam periculosa esse posset), Cardd. Ruffini et Léger, Siri, Valeri, Richaud, Döpfner, König, Jullien, Delegatus Patriarchae Melchitarum (etsi pro-

[19] Cf. p. 1221.
[20] Cf. p. 1222.
[21] Cf. p. 1223.
[22] Cf. p. 1225.

positio sit prorsus iuri romano et canonico contraria) et Exc.mus Bartoccetti.

Card. HEARD: Placet utrumque schema. Quoad formam celebrationis, agitur in schemate de impedimento clandestinitatis, quod introductum fuit in Conc. Trid. ad evitandam confusionem et incertitudinem quae circa matrimonia regnabat. Sed novum impedimentum novam introduxit confusionem. Nam nimia omnino sunt matrimonia ob defectum formae nulla, ob nullam vel invalidam delegationem, cum magno scandalo, quoniam saepius defectus oritur ex negligentia cleri, et quidem non solum parochorum, sed etiam praelatorum. Prima facie remedium videretur haberi in maiore vigilantia et disciplina magis severa. Attamen adhuc permultae sunt causae ex hoc capite. Schema remedium quaerit mitigando legem ita ut celebratio matrimonii semper valida, sit dummodo locum habeat in Ecclesia vel in oratorio publico, et coram sacerdote qui non sit suspensus, etiamsi assistat absque licentia et delegatione, quae nunc requiruntur solum ad liceitatem. Sacerdos vero qui sic assistit, severissima poena punitur. Et sic clandestinitas vitatur, sed vix.

Ex alia parte, ubi agitur de forma extraordinaria, schema legem restringit, et recte omnino ad excludendas interpretationes falsas et temerarias quas multi confessores et aliqui auctores pervulgant de « errore communi » in re matrimoniali, unde fere actum esset de lege clandestinitatis.

Card. BEA: Utrumque schema placet iuxta modum: cum animadversionibus Em.morum Patrum Ruffini, Léger, Liénart et Exc.mi Bartoccetti. Res remittatur ad reformandum Cod. Iur. Can. ad mentem Em.mi Card. Jullien.

Card. BROWNE: Placet utrumque schema iuxta modum: i. e. ratione habita animadversionum Venerabilium Patrum, Exc.mi Bartoccetti et Archiepiscopi repraesentantis Patriarchae Melchitarum. Res pro maiore parte spectabit ad Commissionem pro reformatione Codicis.

Card. ALBAREDA: Schemata placent attentis quae dixerunt Eminentissimi Cardinales Liénart, Frings, Léger, Valeri et Excellentissimus Bartoccetti.

Beat. GORI: Placet iuxta modum utrumque schema, ratione habita ad animadversiones factas ab Em.mis Patribus Frings, Liénart, Ruffini, Léger, Richaud (delegatio semper scripto danda).

Beat. CHEIKHO: Placet, attamen, considerandae sunt observationes in hac sessione factae.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum, secundum varias sententias datas ab Em.mis Dominis et attenta praesertim animadversione Exc.mi Secretarii Signaturae Apostolicae. In Concilio autem summa tantum principia proponantur.

Exc. O'CONNOR: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: hoc argumentum videtur mihi potius ad Commissionem de Codice emendando quam ad Concilium deferendum.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum: agitur hic de re magni momenti pro animarum bono et ministerii pastoralis auxilio, quae utiliter Concilio est subiicienda. Videtur mihi tamen magis tutanda esse debita matrimonii in actis ecclesiasticis registratio.

Exc. CHAVEZ Y GONZALEZ: Placent iuxta modum ambo schemata, cum animadversionibus Eminentissimorum Cardinalium Frings, Léger, Valeri et Delegati Patriarchae Melchitarum factis.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet iuxta modum utrumque schema iuxta vota Em.morum Cardd. Larraona, Liénart, Léger et Siri et secundum sapientes observationes et animadversiones Exc.mi Bartoccetti et Delegati Patriarchae Melkitarum quoad matrimonia sub conditione contracta. Adhaereo propositioni Em.mi Cardinalis Frings in eo sensu quod diligenter examinetur ab eadem Commissione « De disciplina Sacramentorum » quia res digna consideratione sine dubio est, sed eodem tempore, delicatissima in practica.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Utrumque Schema placet iuxta modum: attentis iis quae dicta sunt a Cardinalibus Léger, Larraona, Frings, Ruffini, a Delegato Patriarchae Melkitarum; ne admittantur facultates generales datae a parocho ut in art. III: De forma ordinaria matrimonii.

Exc. COORAY: *De consensu matrimoniali*: Placet.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum: ad mentem Patrum; sed optandum est ut aliquid clarius dicatur ad evitandas difficultates circa errorem communem.

Exc. MCKEEFRY: Placent iuxta modum ambo schemata: observationes Em.morum Cardd. Frings, Ruffini, Léger et D'Alton attendendae sunt; idem dicendum de Delegato Patriarchae Melchitarum et Excellentissimo Bartoccetti.

Exc. LEFEBVRE:[23] *De consensu matrimoniali*: Placet.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum: valde

[23] Octavae Congregationi non interfuit.

placet in genere hoc schema attamen, pagina 5,[24] paragr. III non videtur componi posse cum § IV paginae 6; [25] melior mihi videtur annullatio paragraphi III quae inutilis evadit, positis dictis a paragr. IV; unde cum haec delegatio de facto sit ad liceitatem, mutari deberet paragraphus V n. 2, pagina 6, dicendo: « Parochus et loci Ordinarius possunt delegationem generalem dare aliis sacerdotibus ut licite assistant matrimoniis intra fines sui territorii; attamen parochus ne det delegationem generalem nisi uni e suis vicariis aut coadiutoribus, delegationem singularem pro uno matrimonio determinato cuique sacerdoti, firmis praescriptis paragr. I et IV et nonnisi expletis omnibus quae ius constituit pro libertate status comprobanda ».

Paragr. VI corrigatur: « sacerdos qui sine delegatione matrimonio assistere ausus fuerit incurrit... etc. ».

Pro forma extraordinaria in casu extra periculum mortis: addatur: si fieri potest coram testibus scripto enarretur et manifestetur libertas contrahentium et voluntas contrahendi matrimonium secundum leges naturales et leges Ecclesiae.

Exc. Hurley: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: habita ratione observationum Em.morum Cardinalium Frings, Ruffini, Léger, Beatissimi Patriarchae Melchitarum et Exc.mi Domini Bartoccetti.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum: habita ratione observationum Em.mi Cardinalis Léger.

Exc. Šeper: *De consensu matrimoniali*: Non sunt, insuper, spernenda dicta ab Em.mo Card. Frings circa errorem de qualitate personae.

De forma celebrationis matrimonii: Placet. Ad pag. 6, n. V § 2, lin. 24 sq.: a licentia pro singulis casibus a parocho petenda excluderem vicarium cooperatorem delegatione generali munitum, quoad matrimonia in sua poroecia celebranda, nam in hoc casu non sunt timendi abusus propter quos haec clausula posita est, et ne conditio vicarii cooperatoris peior evadat quam in legislatione actuali (can. 1096 § 1).

Exc. Perrin: Ambo schemata placent iuxta modum: secundum animadversiones Eminentissimorum Liénart, Léger, Richaud et Excellentissimi Archiepiscopi Edesseni; quod dixit Eminentissimus Frings dignum est seria consideratione.

---

[24] Cf. p. 1225.
[25] Cf. p. 1225.

Exc. BAZIN: *De consensu matrimoniali*: Placet, attentis observationibus Em.mi Card. Jullien et Em.mi Card. Frings.

De forma celebrationis matrimonii: Placet, attentis observationibus Em.morum Cardd. Liénart, Léger.

Pag. 7:[26] Quod pertinet ad formam extraordinariam, vellem ut enumerentur impedimenta quae automatice cessant, quando adhibetur haec forma, quae est maximi momenti in Missionibus. Praeter impedimenta mixtae religionis et disparitatis cultus, nescio an alia sunt quae cessant.

Exc. BERNARD: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: ratione habita observationum Eminentissimi Liénart et Excellentissimorum Bartoccetti et Delegati Patriarchae Melchitarum. Adhaereo desiderio expresso ab Eminentissimo Cardinali Frings circa votum Rev. Flatten ad tutandos contra dolum matrimonium contrahentes.

De forma celebrationis matrimonii: Placet, attentis observationibus Eminentissimorum Léger et Suenens.

Exc. BERNIER: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: ab Em.mis Cardinalibus Liénart, Ruffini, Siri et Léger, atque ab Exc.mo Bartoccetti, Secretario Signaturae Apostolicae, expositum.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum: ab Em.mis Cardinalibus Liénart, Léger, Richaud et Jullien expositum.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum utrumque schema, ratione habita observationum Patrum.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum utrumque schema, attentis animadversionibus factis ab Eminentissimis Patribus et Excellentissimis Dominis.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum utrumque schema, scilicet ratione habita animadversionum Eminentissimorum Patrum necnon Excellentissimi Bartoccetti et Excellentissimi delegati Patriarchae Melchitarum. Haec difficillima materia non a Concilio sed potius a speciali Commissione de Codice emendando definiatur.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum utrumque schema, attentis observationibus factis.

De consensu matrimoniali: Matrimonia non pauca infelicia evaserunt et in dies evadunt, quia coniux de qualitate magni momenti deceptus (decepta) matrimonium iniit, quod re vera cognita non contraxisset. Quibus in circumstantiis pia Mater Ecclesia non potest opem non ferre

---

[26] Cf. p. 1226.

illis coniugibus sine eorum culpa infelicibus, vinculum nullum declarando.

Desideratur igitur supplementum canonis 1083 § 2 C.I.C. circa errorem qualitatis dolose causatum.

Ut dicit Em.mus Card. Frings, addatur canoni 1083 § 2 numerus novus, tertius, ita:

« 3) Si quis graviter ac dolose de alterius partis qualitate magni momenti deceptus matrimonium ineat, quod re vera cognita non contraheret ».

Cf. Oesterreichisches Archiv für Kirchenrecht, 11. Jahrg. Heft 4: Heinrich Flatten, Prof. Tübingen: *Der error qualitatis dolose causatus*, pp. 249-264.

Rev. GUT: Placet iuxta modum utrumque schema, attentis propositionibus a Patribus factis, imprimis a Cardd. Frings et Ruffini et a delegato Patriarchae Melchitarum. Res potius remittatur ad Codicem redigendum.

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum utrumque schema, ratione habita animadversionum quas fecerunt Em.mi Patres et Exc.mus D. Bartoccetti. Condantur a Concilio tantum normae generales; particularia concredantur speciali commissioni pro recognoscendo codice.

De consensu matrimoniali: Ad pag. 5,[27] linn. 16-18: fiat interpunctio hoc modo: « qui quidem liber voluntatis actus, quo utraque pars tradit et acceptat ius coniugii proprium ad verum matrimonium constituendum, tam necessarius est... ».

Ad pag. 6,[28] lin. 13: corrigatur: « repetere ».

Ad pag. 6, lin. 18: dicatur melius: « indulgendo ».

Ad pag. 6, nota 5: corrigatur « Ad Hebr., XIII, 4 ».

Ad pag. 7,[29] linn. 4-6: sic fiat interpunctio: « sed id tantum facit, quando concludentissimis argumentis, in iudicium ad normam iuris allatis, contrarium... ».

Ad pag. 7, item lin. 12: « cum matrimonia, similibus intentionibus celebrata, ».

Ad pag. 8,[30] linn. 2-3: sic fiat interpunctio: « vel metum gravem extrinsecum et iniuste, etiam inconsulte, incussum, a quo... ».

De forma celebrationis matrimonii: Ad pag. 7,[31] lin. 7: corrigatur: « Ordinarius ».

---

[27] Cf. p. 1222.
[28] Cf. p. 1222.
[29] Cf. p. 1222.
[30] Cf. p. 1223.
[31] Cf. p. 1226.

Ad pag. 10,[32] lin. 23: corrigatur: « fundamentum agno*sc*ens ».

Ad pag. 10, lin. 29: corrigatur: « In numer*is* ».

Ad pag. 11,[33] lin. 12: dicatur: « qui ita assisteret, *schema* comminatur gravissimam poenam ».

Ad pag. 13,[34] lin. 6: corrigatur: « grav*e* incommodum ».

Rev. JANSSENS: *De consensu matrimoniali*: Placet iuxta modum: ad mentem Exc.mi Secretarii Signaturae, et Beat.mi Patriarchae Melchitarum.

Pleraque ad futuram Commissionem de Codice remittenda.

De forma celebrationis matrimonii: Placet iuxta modum: ad mentem Exc.mi Secretarii Signaturae.

Particularia ad futuram Commissionem de Codice remittenda.

XVI

DE PROCESSU MATRIMONIALI

(Octava Congregatio: 11 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM

Mutatae nostri temporis conditiones matrimoniorum disciplinam de recta via in quosdam abusus declinaverunt.

Quod quidem Pius XII denuntiavit, hac nempe nostra aetate, qua contemptus et religionis officiorum segnities spiritum novi paganismi, voluptuarii atque superbi, ad vitam revocavit, haud paucis in locis manifestari divortii quasi libidinem, quae ad coniugia contrahenda et dissolvenda impellit maiore facilitate levitateque quam quae ad contractus locationis et conductionis faciendos adhibetur.[1]

Idcirco, nemo mirabitur, si Sacrosanctum hoc Concilium prae oculis habens quae Summi Pontifices ea de re sapientissime monuerunt, ac nominatim quae Sanctissimus Dominus Noster Ioannes XXIII nuper inculcare non intermisit,[2] disciplinam processus matrimonialis munimentis quibusdam vallare quaesiverit, ut semper resultet « *Ministerium veritatis*: *salus animarum* ».[3]

Praecipua capita huius desideratae emendationis sunt sequentia:

---

[32] Cf. p. 1228.
[33] Cf. p. 1228.
[34] Cf. p. 1229.

1. *De regimine totius processus matrimonialis.*

In causis matrimonialibus normae processuales *C.I.C.,* Instructionis S. C. de disciplina Sacramentorum *Provida Mater* diei 15 augusti 1936,[4] aliorumve S. Sedis documentorum, uti conspicuum veritatis subsidium, iudicandi cautio, publici privatique boni praesidium, sedula cura serventur oportet.

2. *De sollicita rectaque iuris dictione.*

Iudices, qui stabiles, non per intermissiones intervallaque, eligantur, sint omni ex parte idonei, saltem iuris canonici doctores et usum in re forensi habentes laudabilem; [5] iidem congrue retribuantur, et aliis officiis ac beneficiis minime intervertantur.

3. *Ad consulendum raritati clericorum qui processui praeesse vel interesse valeant.*

Praxis, iam a S. Sede pluribus indulta locis, erigendi Tribunalia Regionalia vel Interdioecesana, diffundatur, et, quoadusque difficilis hic rerum status perseveret, si opus sit, praecipiatur.

4. *De can. 1990 C.I.C. seu de casibus exceptis.*

Firmo principio causas matrimoniales inter baptizatos iure proprio et exclusivo ad iudicem ecclesiasticum spectare [6] idemque obtinere si una tantum pars sit baptizata,[7] hunc vero iudicem esse collegialem,[8] Sancta Synodus aliena non est ab augendis casibus exceptis, iuxta tamen normas quas Legislator opportunas censuerit, atque dummodo, extantibus condicionibus can. 1990, novi casus definite dinumerentur.

5. *De foro competenti.*[9]

Salvo praescripto canonum 1962-1963, in causis matrimonialibus iudex competens est iudex loci ubi matrimonium celebratum est, aut ubi pars conventa, vel, si alterutra pars sit acatholica, ubi pars catholica domicilium vel quasi-domicilium habet.

Sancta Synodus, ad praecavendas fraudes in matrimonialibus causis transferendis coram Iudicibus rerum personarumque ignaris, ceterosque abusus coërcendos, Instructionem S. C. de disciplina Sacramentorum, diei 23 decembris 1929 « *De competentia iudicis in causis matrimonialibus ratione quasi-domicilii* »,[10] retinendam esse decernit.

Forum autem peregrinorum in Urbe, quamvis innitatur Ecclesia Romana « omnium ecclesiarum matre et magistra »,[11] placuit non obtinere in causis nullitatis vinculi matrimonialis.

6. *De procuratoribus et advocatis.*[12]

Advocati iure in foro ecclesiastico nonnisi viri catholici fruantur, qui sint aetate maiores, bona fama et religionis cultu praestantes, (saltem) iuris canonici renuntiati doctores in aliqua Studiorum Universitate vel Facultate Iuris a S. Sede adprobata, quique, simul, per triennium tyrocinium laudabiliter exercuerint.[13]

Procuratores et advocati, insuper, ut ad sua munera exercenda admittan-

tur, indigent adprobatione Ordinarii loci ubi Tribunal sedem habet, quae aut generalis sit ad omnes causas, aut specialis pro certa causa.[14]

Adprobatione hac minime indigent sive advocati S. Consistorii, sive advocati in albo S. R. Rotae admissi.[15]

Hi novissimi autem, cum, recentioribus hisce temporibus, numero creverint, non videntur ulterius subducendi ab Ordinarii adprobatione.

Advocati et procuratores, immodicum lucrum ex matrimonialibus causis inhiantes, ecclesiastica Tribunalia dedecore afficiunt, et scandalum fidelium, una cum detrimento animarum, concitant. Ne ingrata haec accidant, iidem vel honoraria sua a partibus accipiant qua definita mensura statuta fuerint a Tribunali, vel, si opus fuerit, ab ipso Tribunali solvantur ex deposita, in archa, partium pecunia. Aliter facere districte prohibeantur. Si nihilominus fecerint, poena pecuniaria a iudice mulctentur, vel etiam, pro culpae gravitate, ab Ordinario suspendantur, destituantur, et titulo priventur.[16]

7. *De iure matrimonium accusandi.*[17]

(Prooemium) « Cum non sit malitiae hominum indulgendum » [18] placuit Sacro Oecumenico Concilio ut ius accusandi matrimonium ad coniugem innocentem coarctetur. Coniugis autem ad accusandum inhabilitas [19] incapacitatem standi in iudicio secumferat.

I - 1. *Ex capite simulationis vel conditionis illicitae* ius accusandi matrimonium ad illum coniugem pertineat, qui alterius vel ignoraverit perversam voluntatem, vel hanc quidem noverit, sed eidem restiterit nuptiasque nonnisi deceptus inierit.

2. Coniugi autem qui alterius voluntatem novit, eidem non restitit, quia imprudenter speravit illum recessurum, ius esto dumtaxat nullitatem matrimonii denuntiandi Promotori iustitiae.

3. Si vero coniux perversae voluntati compartis *positive* consenserit, vel ipsemet nullitatis causa directa et dolosa exstiterit, denuntiatio, si qua fiat, ex una gratia iustis gravibusque de causis atque imposita congrua poenitentia, recipi possit.

II - *Ex capite conditionis licitae* matrimonium accusari nequit nisi intra annum ab accepta notitia conditionis non purificatae.

III - Matrimonium *ex capite vis et metus* accusari nequit post triennalem pacificam et spontaneam cohabitationem cum affectu coniugali. Praesumitur cohabitatio pacifica et spontanea cessante a triennio causa metus, nisi concludenter probetur contrarium.

Textus definitive adprobatus in Sessione Generali Commissionis de disciplina Sacramentorum habita a die 29 ianuarii usque ad diem 8 februarii 1962.

NOTAE

[1] Cf. Pius XII, *Allocutio ad S. R. Rotae Auditores,* die 3 octobris 1941 habita, in *A.A.S.*, v. 33 (1941), p. 425.
[2] Cf. Ioannes XXIII, *Allocutio ad S. R. Rotae Auditores,* die 13 decembris 1961 habita, in *A.A.S.*, v. 53 (1961), p. 819.
[3] Cf. Ioannes XXIII, in cit. *Allocutione.*
[4] *A.A.S.*, v. 28 (1936), p. 313 ss.
[5] Cf. Instr. *Provida Mater,* aa. 19-36.
[6] *C.I.C.*, can. 1960.
[7] Cf. Instr. *Provida Mater,* art. 1, § 1.
[8] *C.I.C.*, can. 1576, § 1, n. 1.
[9] Cf. *C.I.C.*, cc. 1960-1965; Instr. *Provida Mater,* aa. 1-12.
[10] In *A.A.S.*, v. 22 (1930), pp. 168-171.
[11] Cf. X, II, 2, 20.
[12] Cf. *C.I.C.*, cc. 1655-1666; Instr. *Provida Mater,* aa. 43-54.
[13] Cf. *C.I.C.*, can. 1657, §§ 1, 2; Instr. *Provida Mater,* a. 48.
[14] Cf. *C.I.C.*, can. 1658, § 2; Instr. *Provida Mater,* a. 48, § 4.
[15] Cf. Instr. *Provida Mater,* a. 48 § 4.
[16] *C.I.C.*, can. 1665, § 2.
[17] Cf. *C.I.C.*, cc. 1970-1973; Instr. *Provida Mater,* aa. 34-43.
[18] Cf. X, 4, 18, c. 5.
[19] Cf. *C.I.C.*, can. 1971; Instr. *Provida Mater,* aa. 34-42.

2) RELATIO EM.MI P. D. BENEDICTI CARD. ALOISI MASELLA PRAESIDIS COMMISSIONIS DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM

Quae circa processum matrimonialem in praesenti Schemate proponuntur, fructus sunt singularis experientiae plerorum Membrorum Commissionis de disciplina Sacramentorum, qui sive iudices iam fuerunt nunc autem Pastores animarum facti sunt, sive munus iudicis gerunt in Tribunalibus Sanctae Sedis aut in tribunalibus dioecesanis.

Compertum est expeditiorem formam processus matrimonialis nunc ubique desiderari. Cursus causarum matrimonialium eo expeditior absque dubio erit, quo peritiores adhibeantur iudices et administri in tribunalibus ecclesiasticis.

Nam si gubernatio ecclesiastica dexteritatem exigit haud communem et actuosam gerendarum rerum, administratio iustitiae subtiliorem ac magis peculiarem experientiam peritiamque requirit.

Quare in iure canonico iusto titulo cavetur ea, quae accuratiorem disquisitionem aut investigationem exigunt, ad tribunalia competentia remitti oportere.

Amplissimus causarum matrimonialium campus earum exhibet duplicem ordinem.

Sunt enim quaedam nullitatis matrimonii capita quae planiora apparent ex documentis aliisque decretoriis probationibus.

Codex Iuris Canonici ea proposuit tamquam casus exceptos a regulis ordinariis processus, atque in can. 1990 recensuit.

Commissio nostra hos casus denuo consideravit, atque in utilitatem fidelium et celeriorem iustitiae administrationem ampliari posse aestimavit. Extensiva namque interpretatio canonis 1990 imprimis suadetur in quibusdam Responsionibus Pontificiae Commissionis ad canones Codicis Iuris Canonici interpretandos et in iurisprudentia Supremae Sacrae Congregationis Sancti Officii.

Ideoque ad alios quoque casus praeter in canone 1990 recensitos, hanc proceduram summariam extendi posse, nobis persuasum fuit. Sed quoniam singulorum determinatio labor potius emendationis Codicis Iuris Canonici est, Schema nostrum in numero 4 solum principium enuntiare voluit.

Aliud est genus causarum matrimonialium, quae diligentiorem iudicum operam imponunt. Sunt generatim illi processus quibus obiectum iudicii vertitur circa intentiones contrahentium in matrimonio ineundo. Argumentorum subtilitas, intentionum haud difficilis occultatio vel etiam tergiversatio, animorum exploratio atque morum generalis quaedam hodierna corruptio iudices etiam peritissimos ad difficiles admodum indagationes constringunt, sine quibus iudicium ecclesiasticum ministerium veritatis affirmari nequiret.

Cum vero talis indagatio non nisi per formalem legum processualium observantiam fieri queat, Commissio censuit nedum processum ecclesiasticum integre servandum iri, sed quasdam cautelas adhiberi debere ne ecclesiastica iustitia parvi aestimetur neve abusus ob malitiam partium vel earum advocatorum vel ob iudicum imperitiam irrepant cum quadam infamia nostrorum tribunalium.

Celeritas iudiciorum quae est bonae iustitiae administrationis necessaria conditio obtineri solum potest quando iudices et tribunalis administri capaces ac muneri suo pares constituuntur.

Et ideo Schema proponit paulo rigidiores conditiones pro nominandis et instituendis membris tribunalium, atque diffusionem tribunalium regionalium fovet.

Equidem innumerae passim audiuntur querelae de excessivo numero causarum matrimonialium. Forsitan argumentum exaggerari non debet. Attamen cum in re tanti ponderis bonum nomen Ecclesiae periclitari

videatur, satius ducitur cautelas proponere, quae ius accusandi matrimonium regant.

Commissio igitur denuo quaestionem retractandam credidit. Et ideo limitationes quasdam illius iuris excogitavit, quae novae in iure canonico reapse non sunt, sed neque rigidiores illis ante Codicem Iuris Canonici in iure praescriptis; cum neque ius canonicum deferre teneatur vel possit formalismo stricto qui in iure civili invalet.

Nam spiritus mansuetudinis Christi auream regulam Ecclesiae constituit, qua in unam consonantiam veniunt iustitia et misericordia pro salute animarum.

Quibus dictis, speramus fore ut haec Commissio Centralis benevole Schema nostrum inspiciat, semper tamen parati ad recipiendas sapientes illius animadversiones.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. LÉGER: Propono ut in prooemio schematis mentio fiat de problematibus conscientiae illorum qui matrimonium nullum fecerunt, quod tribunali ecclesiastico praesentant. Haec esset logica introductio materiae disputatae et ad mentem verborum in schemate memoratorum « Ministerium veritatis: salus animarum ». Fideles enim qui matrimonium accusant, non semper agunt propter paganismum vel libidinem nec in contemptu religionis.

In articulo 2 propono minutionem exigentiarum. Dicatur « Iudices... sint... iuris canonici doctores *vel saltem licentia prediti* ».

Item in articulo 6 dicatur « Advocati... sint... iuris canonici renuntiati doctores, *vel saltem licentia prediti...* ». Pro tempore vigente, impossibile enim erit invenire iudices et advocatos necessarios ad causas tractandas.

In eodem articulo mihi videtur quod habetur contradictio inter quartam et tertiam paragraphum. Dicatur, propono, quod advocati S. Consistorii minime indigent adprobatione Ordinarii loci, attamen quod advocati in albo S. R. Rotae non subducendi sunt ab adprobatione Ordinarii.

Ob periculum quod multi processus sint invalidi, propono ut tollatur ultima sententia articuli 7. In eodem articulo, opportunius principium invocandum est « *nemini dolus suus prodesse debet* » potiusquam illud in textu citatum.

In eodem articulo tollendum esse mihi videtur numerum 2 paragraphi I. Item tollantur paragraphi II et III quia tribunalia ecclesia-

stica non satis cognoscentur a fidelibus et sunt multae regiones ubi tribunalia non operantur.

Card. HEARD: Valde placent quae habentur sub numeris 2 et 3 in schemate. Ad recte ordinandam administrationem iustitiae in Ecclesia, essentiale est ut ministri in Tribunalibus primae instantiae non solum scientiam sufficientem habeant iuris (quae aliquando fere totaliter deest) sed etiam usum in re forensi, qui haberi nequit nisi habetur aliqua frequentia causarum. Secus instructio causae saepius insufficiens est ita ut iudex 2^{ae} instantiae constringatur admittere instructionem suppletiorem. Sed partes post primam instantiam melius intelligunt punctum iuridicum causae ideoque testimonia minoris sunt valoris — sive ob periurium quod non semper abest — sive saltem ob autosuggestionem. Necessarium igitur omnino est quod constituantur tribunalia regionalia. Recte etiam schema animadversiones facit circa advocatos. Hi sane, ut naturale est, semper student interesse clientis et, habiles ut sunt, sciunt omnia proferre sub luce huic maxime favorabili. Solum remedium vere efficax fuisset admittere tantummodo defensores ex officio, qui aliud interesse non haberent quam veritatem quaerere. Sed nunc forsan nimis sero tale remedium proponitur.

Schema vult excludere possibilitatem accusandi nullitatem matrimonii ex capite metus post triennalem pacificam, spontaneam cohabitationem cum affectu coniugali. Sed praeterquam quod hoc criterium sat vagum est, talis cohabitatio non potest reddere matrimonium validum.

Si consensus defecit, matrimonium non existit neque existere potest, neque ulla lex positiva dispositionem contrariam introducere potest. Consensus nullus fuit et quidem ob vitium intrinsecum quod in ipso iure naturali fundamentum habet (S. O. 15 febr. 1901). Ad sacramentum matrimonii constituendum opus ergo est novo actu voluntatis elicito et quidem (cum supponatur agi de metu non occulto) ex can. 1135 forma iure praescripta, quod ante codicem etiam dicendum erat (cf. Wernz). Puto partes post triennium e foro arcere iniustum esse. Si ob moram iudices putant testes mentiri, dabunt sententiam negativam, sed causam ipso facto excludere esset arbitrarium.

Sed quaestio haec mihi videtur nimis intricata ut concilio proponatur, quod etiam dicendum de consensu conditionato. Hic quidem non habetur eadem difficultas de renovando consensu, sed oritur quaestio de iure accusandi, quae valde intricata est et a peritis solvenda.

Videat Commissio pro redactione Codicis.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: ratione habita observationum ab Em.mis Léger et Heard propositarum.

Card. MICARA: Placet iuxta modum.

Parum expedire videtur ut casus excepti, de quibus in can. 1990, augeantur, quia si, per omissionem iuris solemnitatum, res expeditius definitur, minor potest esse aliquando veritatis detegendae securitas.

Coarctatio iuris accusandi matrimonium ad solum coniugem innocentem (n. 7, pag. 6) [1] innititur quidem legitimo principio non esse hominum malitiae indulgendum. Attamen Ecclesia, animarum saluti prospiciens, sese gerere debet non eo fine — bene animadvertitur in decreto « de consensu matrimoniali » (pag. 7,[2] lin. 8 ss.) « ut hominum sceleribus conniveat, cuius sola cogitatio horrore omnes afficeret, verum ut gravissimis consectariis ex pravis illis voluntatibus derivantibus, medelam conferat, cum matrimonia similibus (id est, vitiatis) intentionibus celebrata, matrimonia revera non sint ». Iamvero, salus animarum aliquando expostulat ut quae matrimonia non fuerunt, irrita agnoscantur, etsi ad hoc instet pars quae scelus commisit. Ita, verbigratia, si reus invalidi matrimonii illud accusare intendat, ut animae suae consulat, eum inauditum repellere non oportet.

Lex ergo, ut sonat, nimis rigida videtur.

Vetita etiam accusatio matrimonii ex capite vis et metus post triennalem pacificam et spontaneam cohabitationem cum affectu coniugali (n. III, pag. 7),[3] non omnimoda caret difficultate.

Nam si matrimonium initio nullum fuit, non convalidatur nisi alterius coniugis consensus accesserit. Hic vero consensus, etsi pars vim passa tandem aliquando sorti suae acquieverit et visa fuerit quasi affectum coniugalem fovens, non semper potest praesumi sed probari debet.

Quoad canonem 1562, non video necessitatem supprimendi forum peregrinorum in Urbe pro agendis causis matrimonialibus (pag. 5,[4] lin. 8 ss.). Hoc autem, si plerisque placet, meam non incurrit oppositionem.

Illud tamen perspectum velim, si quae causae, iure ordinario alibi

---

[1] Cf. p. 1265.
[2] Cf. p. 1222.
[3] Cf. p. 1265.
[4] Cf. p. 1264.

cognoscendae, ad Vicariatus Urbis Tribunal, huius privilegii gratia, demandatae sunt, hoc evenisse ob varias easque graves rationes nec quidquam detrimenti, immo sat iuvaminis, rectae administrationi iustitiae attulisse, sicut multa et praeclara testimonia comprobarunt.

Card. PIZZARDO: Placet.

Card. FERRETTO: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones a Patribus factas potissimum autem a Card. Heard.

Card. LIÉNART: Placet, attentis tamen animadversionibus factis ab Em.mis Cardd. Léger, Heard et Micara.

Card. TAPPOUNI:[5] Placet.

Card. COPELLO: Placet: attendatur ad ea quae dixerunt Em.mi Micara et Heard.

Card. SPELLMAN:[6] In Sessione Pontificiae Commissionis Centralis mensis februarii, inter quaestiones disceptatas erant illae de Episcopis et de Dioeceseon Regimine a Commissione eiusdem tituli propositae. De schemate Decreti de rationibus inter Episcopos et Sacras Curiae Romanae Congregationes inter alia tractabatur, ex quo legitur numerus 4, capitis sub rubrica, « Leges Codicis quarum mutatio exoptatur ». En ipsa verba: « Revisio fiat systematis iudiciorum ecclesiasticorum, praesertim celerius definiantur causae matrimoniales, ita ut, inter alia, sententiae citius edantur et patefiant Ordinariis ».

In Sessione Commissionis Centralis mensis martii-aprilis, Commissio de Missionibus in articulo primo schematis Decreti de Regimine Mssionum, proponebat pro terris Missionum facultatem conficiendi processus qui ad Sanctam Sedem dirigi debent necnon causas matrimoniales ad Sacram Rotam Romanam remittendas in aliqua lingua moderna magis nota, propter consumptionem temporis in translationibus faciendis insuperque incrementum sumptus et errorum. Illo tempore a nobis animadvertebatur concessionem talem non sine ulla ratione pro Ordinariis ubique terrarum proponendam esse, quia eaedem rationem et difficultates extra Missiones non desunt, praesertim propter molem immensam et quotidianam laborum in Curiis dioecesium cum fidelium multitudine, cleri autem, non insueta inopia pro labore pastorali.

Quis in mundo disputaret revisionem libri IV Codicis Iuris Canonici, praecipueque ut causae matrimoniales celerius definiantur, a Com-

[5] Octavae Congregationi non interfuit.
[6] Octavae Congregationi non interfuit.

missione de Episcopis et de Dioeceseon regimine propositam multum diuque exoptatam expectatamque esse? Et nunc quaedam revisio iuris de processu matrimoniali a Commissione de disciplina Sacramentorum hoc schemate proponitur. Estne revisio exoptata et expectata? Minime gentium, proh dolor!

Pars dispositiva schematis introducitur declaratione quod eius *capita sunt praecipua huius desideratae emendationis!* Unica cum exceptione, nempe ut casus sine sollemnitatibus iuris definiendi augeantur, si alia proposita essent revera praecipua capita desideratae emendationis, necessitas revisionis iuris processualis matrimonialis certe fingeretur! Et melius erit Sanctam Synodum hoc decretum non edere ne fideles cum scandalo ea de advocatis et procuratoribus immodicum lucrum ex matrimonialibus causis inhiantibus legant, dum vere praecipua capita desideratae emendationis minime tractentur.

Conceditur omnino quod non est Commissionis in schemate decreti, nec, salva reverentia, ipsius Sanctae Synodi in ipso decreto synodali, omnia et singula revisionis iuris vigentis proponere. Opus recognitionis perficiendae et in formam canonum Codicis Iuris Canonici redigendae videtur esse alicuius commissionis post-synodalis. Capita, autem, revera praecipua et eorum omnia schemate et decreto synodali proponi debent. Proponitur, ergo, et persuadetur ut sine deliberatione non excludantur sequentia:

De foro competenti. 1. Experientia teste, sat saepe contingit ut actor restringatur secundum ius vigens ad tribunal dioecesis remotae in qua ne unus quidem omnium testium habeat domicilium vel quasi-domicilium; in actoris dioecesi, autem, quasi omnes qui in causa partem habebunt habitualiter iam ab annis commorantur. Commissiones rogatoriae omnino sine ratione mutiplicantur, dilatationes necessario sequuntur, sententia primae instantiae in terra quasi aliena pronuntiatur a iudicibus rerum personarumque ignaris, appellatio ad tribunal aeque alienum remotumque facienda est, sumptus augentur. Ut quid perditio haec? Num ad iustitiam, vel in salutem animarum? Sacra Congregatio de disciplina Sacramentorum sapienter providebat in casibus super rato similibus, iam anno 1923!

2. Ius vigens de processu in causis dispensationis super rato instruendis certe aliqua revisione dignum est saltem circa prohibitionem canonis 1963 Codicis Iuris Canonici. Nonne pensandum est utrum causae super rato a tribunale collegiali melius instruerentur sicut causae invaliditatis, usque ad votum Sanctae Sedi remittendum etiam sine necessitate remissionis actorum? Tot in mundo sunt tribunalia, dioecesana, provincialia et regionalia cum Iudicibus, vinculique Defensoribus vere

peritis, qui causas invaliditatis difficiliores, nempe ex impotentia, defectu consensus ob amentiam, vi et metu, defectu consensus ob exclusionem bonorum matrimonii vel ob ignorantiam naturae contractus, omnibus annis instruunt. Cui bono, ergo, tot menses et sumptus expenduntur in casu super rato ad facultatem primo petendam, tantum ut, post instructionem completam apud tribunal dioecesanum, orator dispositionem duodecim, quattuordecim vel sexdecim mensibus a Roma expectare possit!

De formalitatibus seu sollemnitatibus. Non inutiliter disceptare poterit commissio specialis post-synodalis de quibusdam sollemnitatibus causarum formalium praescriptis secundum ius iam ut haereditatem a mundo paene totaliter diverso acceptam quod attinet ad media technica, media communicationis, itinera faciendi facilitatem, domiciliorum frequentes mutationes, etc., etc. Paucae, potius in exemplum, hic, commemorantur, scilicet, de actuario omnia scripto redigendo, de partibus, testibus, peritis absoluto interrogatorio responsiones illico legendis, de necessitate novarum animadversionum ex parte Defensoris Vinculi secundae instantiae, de tot actibus lingua latina vertendis, etc.

De solutione vinculi naturalis. Ordinarii loci adhuc indigent instructionum ut magis ad uniformitatem tractentur quaestiones de casibus in favorem fidei ortae, nempe de petitione solutionis vinculi naturalis coram Ecclesia cum dispensatione debita contracti (schema omnino silet de paragrapho secunda canonis 1120); de petitione ab oratore acatholico ut cum fideli novas nuptias ineat, etc.

En, ergo, alia capita sine dubio, experientia teste, praecipua desideratae emendationis iuris de processu matrimoniali quae schema saltem summatim proponere vel indicare potuisset, ne dicam, debuisset! Et quaeritur num revisio schemate indicata sit illa a Commissione de Episcopis et de Dioeceseon Regimine proposita, nempe, praesertim ut celerius definiantur causae matrimoniales, ita ut, inter alia, sententiae citius edantur et patefiant Ordinariis?

Propter omissiones capitum patenter magni momenti et revera emendandorum, de quibus antea disceptabamus, schema decreti de processu matrimoniali: Non placet.

Card. FRINGS: Non placet, quoniam non sunt de materia Concilii Oecumenici.

Quoad iudices stabiles impossibile videtur, quod postulatur in n. 2, ut sint ad minimum doctores in iure canonico nec habeant alia Officia vel beneficia — propter penuriam sacerdotum.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum: Schema, in pluribus quae ea proponuntur, subiciendum est Commissioni pro Codicis I. C. retractatione vel recognitione.

Ceterum consentio cum Em.mis Patribus Micara, Frings, Heard.

Card. VALERI: Placet iuxta modum: adhaereo iis quae Em.mus Heard dixit et quae notavere Em.mi Cardd. Micara et Frings.

Card. SIRI: Placet iuxta modum: in voto Em.mi Card. Heard et Em.morum Cardd. Micara et Frings.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: Velim ut ab ipso iure facultas concederetur Ordinariis locorum, tamquam delegatis Sanctae Sedis, instituendi processum super matrimonio rato et non consummato — firmo principio quod sola Sancta Sedes potest dare decisionem in causa.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum.[7]

Card. GRACIAS:[7] Placet iuxta modum.

Ad 2: Quod dicitur de iudicibus stabilibus, qui « aliis officiis ac beneficiis minime intervertantur », non est aliquid practicum pro dioecesibus in terris missionum; et quidem propter duas rationes: 1) impossibile et in omnibus dioecesibus habere tales iudices stabiles qui sint omni ex parte idonei; 2) ubi adessent, non haberent tot laboris in materia processuali, quot non possent adimplere alium officium. Experientia docet. Exempli gratia: Bombay est tribunal appellationis et in decennio praeterito non habuimus ne unum quidem casum (matrimoniale vel aliud) a dioecesibus suffraganeis praesentatum. Ex hoc patet quod non est necessarium habere iudices qui exclusive ad opus tribunalis seponantur. Fortasse haec necessitas extaret in locis ubi sunt multi casus. Nescio.

Ad 3: Haec suggestio (nempe erigendi Tribunalia Regionalia vel Interdioecesana) est valde practica pro terris missionum, et optandum ut talia Tribunalia quam primum stabiliter a Sancta Sede erigantur. Tribunalia regionalia vel interdioecesana iam a multo tempore apud nos desiderantur, et spero ut haec idea mox fiet quid reale.

Ad 4: Est quid valde exoptatum extendere processum informalem ad plures casus. Quinam sint hi casus, dicant iudices expertes.

---

[7] Cf. pp. 1268-1269.

[8] Octavae Congregationi non interfuit.

Ad 6: De procuratoribus et advocatis laicis, non est casus in terris missionum. Nullibi in missionibus ni fallor, exstat talis praxis, nullaque est possibilitas habendi procuratores et advocatos laicos in foro ecclesiastico.

Card. Montini: Placet iuxta modum: scilicet attentis eis quae a Card. Heard dicta sunt. Dignum quoque consideratione est quod Card. Frings exposuit, quod quidem in Tribunali Mediolanensi et in aliis Tribunalibus saepe accidit.

Card. Giobbe: Placet iuxta modum: adhaereo scilicet animadversionibus Em.mi Card. Léger et praecipue iis quae dixit Em.mus Card. Heard circa ius standi in iudicio in casu matrimonii contracti cum vi et metu post triennium pacificae cohabitationis. Adhaereo etiam iis quae dixerunt Em.mi Cardinales Micara et Frings.

Card. Cento: Placet iuxta modum: attentis animadversionibus Eminentissimorum praeopinantium, Micara, Heard, Frings et aliorum. Propositio circa matrimonium « ex capite vis et metus », ulteriori studio digna mihi videtur.

Card. Garibi y Rivera: Placet iuxta modum: secundum dicta ab Em.mo Card. Frings.

Card. Godfrey: Placet iuxta modum: videlicet in votis Eminentissimorum Cardd. Léger et Heard, (de vi et metu) Micara, D'Alton.

Habita ratione observationis Card. Frings.

Card. Richaud: Placet iuxta modum, i. e. pag. 4,[9] sub n. 3: Possitne adiungere aliquod votum ut in omnibus nationibus, saltem praestantibus, quoddam tribunal supremum, simili Sacrae Rotae Romanae, instituendum sit, cum iam, ni fallor, in Hispania, in America existit?

Pag. 6,[10] sub n. 7: Necesse est adiungere aliqua verba, ut quoddam ius reservetur altero coniugi; scilicet, linea 17, post verba « ad coniugem innocentem coarctetur » hanc locutionem ponere: « sub conditione quod alter coniux possit nullitatem denuntiare Promotori iustitiae ». Secus ista dispositio praeiudicat de processu.

Pag. 7,[11] sub paragr. II: Oportet etiam addere « salvo iure denuntiandi semper matrimonii nullitatem Promotori iustitiae ». Secus, si

---

[9] Cf. p. 1264.
[10] Cf. p. 1265.
[11] Cf. p. 1265.

conditio de qua agitur non fuit realizata, matrimonium permanet nullum. Promotor tunc existimabit si ipse debet agere.

In eadem pagina, sub paragr. III: Ratione aequitatis et conditionum psychologiae: per exemplum, si mulier cum virtute tolerat suum virum durantibus quatuor annis, cur non posset tunc dicere quod contraxit matrimonium sub metu? Videtur ergo necesse adiungere « Salvo iure, post istam triennalem cohabitationem denuntiare matrimonii nullitatem Promotori iustitiae ».

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum: Vix materia Concilii!

Pag. 4,[12] lin. 6, dicatur: « ... saltem iuris canonici doctores *aut* usum in re forensi ».

Ad pag. 6,[13] lin. 26: « imprudenter speravit » quomodo haec probantur?

Pag. 7,[14] sub numero III, non placet.

Card. DÖPFNER: Placet iuxta modum: cum animadversionibus Card. Frings, Léger et Heard. Quoad n. 7 consentio Card. Richaud.

Card. MEYER: Placet iuxta modum: adhaereo, attentis animadversionibus factis, praesertim iis quae dixit Card. Léger de num. 2, pag. 4 (item Card. Frings de eadem re).

Card. ALFRINK: Placet iuxta modum: iuxta adnotationes Em.morum Léger, Heard, Micara et Frings.

Card. SANTOS: Placet: referatur tamen Commissioni de recognoscendo Codice; et nota habeantur ea quae dixerunt Em.mi Patres Heard et Léger, et Card. Micara.

Card. RUGAMBWA: Placet iuxta modum: iuxta ea quae proposita sunt ab Eminentissimo Cardinali Léger et observationes factas a Card. Frings ob difficultatem habendi omnes qualitates requisitas pro iudicibus Ecclesiasticis in iure canonico laureatis, in Missionibus.

Card. RITTER: Placet, sed considerandum est quod dicunt Cardinales Léger, Heard et Frings.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet, res tamen, ut iam dixi de aliis schematibus huius materiae, ad Commissionem pro Codice reformando deferatur.

---

[12] Cf. p. 1264.
[13] Cf. p. 1265.
[14] Cf. p. 1265.

Card. COUSSA: Placet iuxta modum: ratione habita animadversionum Em.morum Relatorum (Léger et Heard) aliorumque Patrum. Videant sacri Pastores latinae Ecclesiae an expediat terminos figere ad proponendam actionem contra validitatem matrimonii sub condicione celebrati vel sub vi et metu initi (pag. 7,[15] nn. II, III).

Card. SUENENS: Placet iuxta modum: ratione habita observationum Cardd. Léger, Heard, Frings et Richaud. Sed tota materia, tam specialis, remittatur ad Commissionem pro reformatione Codicis.

Card. DI JORIO: Placet iuxta modum: attendantur quae ab Em.mo Card. Heard sunt proposita praecipue de impossibili convalidatione matrimonii invalidi ex capite vis et metus, per pacificam et spontaneam cohabitationem cum affectu coniugali.

Card. JULLIEN: Placet iuxta modum: Ad Concilium, namque, haud spectat condere leges: potius vero generaliores rationes statuere, quibus innixa instituenda Commissio pro Codice complendo in suo labore agere valeat.

Velim, attamen, duo heic humillime pandere:

Primum et *in genere*: ad iustitiam recte administrandam haud sufficiunt vel optimae leges, nisi eligantur Iudices probenturque Advocati, cuncti viri omni exceptione maiores, in iure et in praxi iudiciali vere periti, quidquid sit de diplomate. Caveant igitur Episcopi ne pergrave iuris dicendi officium imperitis tradant, secus (utar verbis legis de subiecto sacrae ordinationis: can. 973 § 3), Episcopi non solum gravissime peccant, sed etiam periculo sese committunt alienis communicandi peccatis; nam de constitutione sui Tribunalis Episcopus verus est *sponsor,* seu plenam coram Deo et Ecclesia habet responsabilitatem. Tribunalia regionalia utique remedio sunt defectui iudicum. Optima est propositio Em.mi Cardinalis Burdigalensis de Tribunali appellationis pro unaquaque regione.

Secundo et *in specie*: ad numerum 7, pagellis 6-7:[16] Concilium tantummodo monitum edicat de arcendis abusibus in causis matrimonialibus, apta vero remedia instituenda remittat Commissioni de Codice complendo: quae enim heic in schemate proponuntur potius rem implicant: utcumque in suo primaevo et genuino vigore restituatur canon 1971 § 1, 1° atque e medio tollantur laxiores interpretationes, etsi authentice, quae summopere ansam abusibus dederunt.

---

[15] Cf. p. 1265.
[16] Cf. p. 1265.

Concilium sese remittat ad sapientes Commissionis Codicis aptandi de odiosa sed, humillimo meo iudicio, necessaria limitatione fere peregrinorum in Urbe et potestatis advocatorum in albo S. Rotae admissorum.

Card. LARRAONA: Placet, sed ad Commissionem Codicis res mittatur, quae rationem habebit illorum quae dicta fuerunt ab Em.mis Cardd. Heard, Micara, Frings, Richaud et Jullien.

Card. HEARD: Placet iuxta modum:[17] Res commissioni pro redactione novi codicis remittenda est.

Card. BEA: Placet iuxta modum: attentis observationibus Eminentissimorum Cardd. Léger, Heard et Frings. Remittatur ad Commissionem de reformando Codice Iuris Canonici.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: i. e. ratione habita animadversionum Em.morum Patrum Heard, Frings et Em.mi Card. Vicarii, et re pro maiore parte ad Commissionem pro Codice remissa. Attendebam eventualem fructum alicuius studii de possibilitate diminuendi numerum casuum qui ad tribunalia S. Sedis deferri debent.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: attentis quae dicta sunt ab Eminentissimis Cardinalibus Micara, Frings, Heard, Léger.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: attentis nempe iis quae dixerunt Em.mi Heard, Micara et Frings.

Beat. CHEIKHO: Placet: ad mentem Em.mi Relatoris et Em.morum Patrum.

Exc. FELICI: Placet iuxta modum secundum dicta praesertim a Cardd. Jullien et Heard. Sed haec materia pertinet potius, ni fallor, ad Codicem reformandum.

Exc. O'CONNOR: Placet iuxta modum: res ad Commissionem de Codice Iuris Canonici emendando deferatur, una cum animadversionibus ab Eminentissimis Patribus factis.

Exc. CHAVEZ Y GONZALEZ: Placet, sed res remittatur ad Commissionem de reformando Codice et attendantur animadversiones ab Eminentissimis Cardinalibus Heard, Micara, Frings dictas.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet iuxta modum: scilicet in voto Em.mi Card. Heard, praecipue quoad tribunalia regionalia et ut plura particularia schematis Codicis reformationi reserventur; et cum observationibus factis ab Em.mis Cardd. Micara, Frings et Larraona.

[17] Cf. p. 1269.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: adhaereo sententiis Eminentissimorum Cardinalium Léger, Heard, Frings, Micara, Richaud. Ad Commissionem Codicis remittatur pro redactione reformata.

Exc. COORAY: Placet iuxta modum: attentis observationibus a Patribus factis, praesertim ab Em.mis Heard, Frings et Richaud. Quantum ad Tribunalia Regionalia (pag. 4,[18] n. 3) optanda est erectio talium tribunalium apud Legationem Apostolicam uniuscuiusque nationis, praesertim ut adiumentum dioeceseos in quibus desunt periti.

Exc. McKEEFRY: Placet iuxta modum: i. e. attentis quae dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus Heard, Frings et Richaud.

Exc. LEFEBVRE: Placet.

Exc. HURLEY: Placet iuxta modum: habita ratione observationum Em.morum Cardinalium Micara, Frings et Heard.

Exc. PERRIN: Placet iuxta modum: iuxta ea quae dixerunt Eminentissimi Léger, Heard, Frings et Richaud. Concilium statuat normas generales.

Exc. ŠEPER: Placet.

Exc. BAZIN: Placet, attenta tamen observatione Em.mi Card. Frings de iudicibus.

Exc. BERNARD: Placet: habita tamen ratione observationis Em.mi Card. Frings et Em.mi Card. Richaud.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: ab Em.mo Cardinali Heard expositum, atque ab Em.mo Cardinali Richaud de tribunalibus appellationis nationalibus.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: iuxta observationes factas a Patribus.

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: attentis observationibus factis ab Eminentissimis Patribus Heard et Frings.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: scilicet iuxta ea quae sapienter dixerunt Eminentissimi Léger et Heard.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: iuxta observationes Em.morum Cardd. Heard et Frings.

---

[18] Cf. p. 1264.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: secundum dicta Cardd. Heard et Micara.

Rev. SÉPINSKI: Placet iuxta modum: considerentur animadversiones Patrum, speciatim Em.morum Micara, Frings et Heard. Materia schematis vero remittatur speciali commissioni de recognoscendo codice.

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: iuxta sententiam Em.morum Cardd. Heard et Jullien.
Res deferenda potius ad futuram Commissionem de Codice.

XVII

DE FACULTATIBUS EPISCOPORUM

(Octava Congregatio: 11 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE ECCLESIIS ORIENTALIBUS

Christus Dominus suam voluit Ecclesiam ut societatem visibilem hierarchice constitutam, atque super Petro fundatam, quem quidem omnium Apostolorum principem et totius Ecclesiae militantis caput instituit, eique verae et propriae iurisdictionis primatum super universam Ecclesiam contulit. Petrus in suo primatu successorem habet Romanum Pontificem, qui et Vicarius Christi in terris, et totius Ecclesiae caput, et omnium christianorum Pater et Magister est, plena praeditus potestate universalem Ecclesiam pascendi, regendi et gubernandi.

Praeter Petri primatum, etiam Collegium Apostolorum Christus instituit, quorum successores sunt Episcopi, qui a Spiritu Sancto positi sunt, ut singuli tamquam veri pastores assignatos sibi greges, potestate quidem propria, atque ordinaria, pascant et gubernent, sub auctoritate Romani Pontificis.

Episcopi legitime constituti munere doctoris ac magistri in sua eparchia funguntur, ac simul iure et officio adstringuntur propriam ecclesiam gubernandi tum in spiritualibus tum in temporalibus, potestate legislativa, iudiciaria et executiva ad normam sacrorum canonum exercenda.

Certe hoc munus, quo Episcopi in regimine propriae ecclesiae funguntur, non excludit vel minuit sollicitudinem pastoralem ad procurandum bonum universalis Ecclesiae, cum huiusmodi sollicitudo etiam eis incumbat. Sunt enim membra Collegii episcopalis, quod succedit Collegio Apostolorum, a Domino ad regendum populum Dei constituto sub auctoritate S. Petri.

Neminem etiam latet Episcoporum potestatem ex ipsa Christi volun-

tate subiectam esse supremae Romani Pontificis iurisdictioni et auctoritati, cuius est omne exercitium iurisdictionis in Ecclesia moderari.

Bonum vero universalis Ecclesiae assequendum non raro causa fuit cur Suprema Auctoritas ambitum auctoritatis Episcoporum in exercitio potestatis ecclesiasticae coarctaret, limitationibus et reservationibus inductis, quae sive a Conciliis Oecumenicis, sive ad ipsis Romanis Pontificibus statutae sunt.

Attentis tamen hodiernis apostolatus necessitatibus ac temporum adiunctis, huic Sanctae Synodo opportunum visum est ut Episcoporum auctoritas pastoralis in ecclesiarum regimine pro bono fidelium efficacior et promptior evadat, atque eorum dignitas coram clericis et fidelibus magis magisque eluceat.

Quamobrem haec Sancta Synodus sequentia decernere statuit:

I. Episcopi legitime instituti, propria ac ordinaria iurisdictionis potestate ad suam ecclesiam gubernandam pollent.

II. Episcoporum potestas in regendis suis ecclesiis et in bono fidelium procurando non aliis limitationibus ac reservationibus restringatur, nisi quas temporibus hodiernis bonum commune Ecclesiae necessarias aut convenientes esse probaverit.

III. Episcopis singulis facultas sit a lege generali Ecclesiae in casu peculiari dispensandi, quoties id ad bonum spirituale animarum conferre iudicent, dummodo agatur de re in qua Sancta Sedes petitam dispensationem concedere solita sit, nec specialis reservatio a Sede Apostolica sibi vel Patriarchis vel alii Auctoritati facta fuerit.

IV. In dubiis iuris vel facti de reservationibus vel limitationibus, praesumptio stat pro ordinaria Episcoporum potestate, donec interveniat Romani Pontificis in contrarium declaratio.

(Sess. plenaria XXXVII, die 16-10-1961: unanimiter et ad mentem).

[*Mens Commissionis*:]

1) Visum est Commissioni de Eccl. Orientalibus non expedire elenchos plus vel minus perfectos facere facultatum (ex. gr. quinquennalium), sed potius limitationes a Suprema Ecclesiae Auctoritate inductas vel inducendas redigere et promulgare ad modum cuiusdam elenchi reservationum, Apostolicae Sedi vel aliis (ut ex. gr. Patriarchis) reservatarum.

2) Ideo praesumendum est, quod favor iuris stat pro ordinaria et propria potestate Episcoporum in iis quae ad gubernium propriae eparchiae pertinent; etiam in dubiis, quae varias ob rationes evenire possent, praesumptionem stare, in casibus singulis, in favorem potestatis Episcoporum, donec dubium, rite propositum et excussum, a Romano Pontifice dirimatur.

3) In casibus peculiaribus vel ad actum, in iis quae a Sede Apostolica dari solent, et in quibus non obstat expressa reservatio, proponitur ut detur Episcopis facultas dispensandi, ita ut modo expeditiori et promptiori bono spirituali fidelium provideatur.

4) Hisce attentis et declaratis Commissio de Ecclesiis Orientalibus satis provisum esse censuit votis Episcoporum, ad Commissionem Antepraeparatoriam missis, ut Episcoporum orientalium figura et momentum eorumque potestas ordinaria et propria affirmetur, respectu etiam habito ad fratres dissidentes.

(*N. B.*: Praesens schema consideratur ut ulterius elementum ad redigendum schema Decreti unici « de Ecclesiis Orientalibus » in Concilio proponendum).

2) RELATIO EM.MI P. D. HAMLETI IOANNIS CARD. CICOGNANI PRAESIDIS COMMISSIONIS DE ECCLESIIS ORIENTALIBUS

De facultatibus Episcoporum. - Recentioribus temporibus ab Episcopis saepe atque enixe expetita est imminutio limitationum atque reservationum, quae temporis decursu in exercitium ipsorum potestatis inductae sunt; quae petitiones id spectant, ut sacrum ministerium minus difficulter procedat, et expeditius evadat regimen dioecesanum. Id ipsum est in votis S. Congregationis de Ecclesiis Orientalibus, quae his verbis mentem suam aperuit: « *Dare maggiori poteri ai Vescovi. Molti si lamentano della centralizzazione; ispirarsi alle facoltà quinquennali e renderne molte di competenza degli Ordinari* » (*Acta et Documenta*, vol. III, pp. 69-70).

Huiusmodi facultatum amplificatio Episcopis concedenda ita intellegenda est, ut per gradus ad effectum deducatur, ad praecavenda damna, quae sive ex virium dispersione sive ex unitatis defectu proficisci possint. Quam ad rem, omnibus Ordinariis tribui poterunt plures ex illis facultatibus, quae vel in elencho facultatum quinquennalium continentur, vel a Sancta Sede simpliciter « *ad petitionem* » concedi solent. Uti patet, salvum atque integrum manet ius Summi Pontificis id sibi reservandi, quod opportunum videbitur, itemque ius Episcopalis potestatis ambitum coarctandi. Pariter integrum ius manet appellandi ad Sanctam Sedem.

Praeter necessitatem faciliorem reddendi sacrum apostolatum, alia militat causa, quae ampliorem ambitum facultatum Episcoporum commendat, hoc est parvus numerus sacerdotum; quo fit ut apud nonnullos ritus ardua res sit Episcopalem Curiam constituere omnibus, quae opus sunt, apte instructam. Nec silentio praetereundum est, id procul dubio magni aestimatum iri ab ipsis christianis dissidentibus.

Quamobrem Pontificia Commissio de Ecclesiis Orientalibus opportunum fore existimat ut, potius quam elenchus facultatum Episcopis

tribuendarum, *index* conficiatur causarum, quas Sancta Sedes sibi reservare statuerit. In dubiis praesumendum erit, favorem iuris stare pro ordinaria Episcoporum potestate, in iis quae ad regimen Eparchiae pertineant.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. RUFFINI: Pag. 6:[1] Normae propositae sub num. II et III nimis amplae sunt et extensae. Quidquid *bono communi* (II), vel *bono spirituali animarum* (III) expostulatur...; istae sunt causae quae facile inveniri poterunt, quotiescumque placeat.

Insuper animadverto sub numero II deesse clarum subiectum verbi « probaverit ».

Vellem in Concilio Oecumenico proponi et deinde sanciri tantummodo quae tam pro Ecclesia latina quam pro Ecclesia rituum Orientalium pariter valere debeant, ut unitas Ecclesiae Christi magis magisque appareat. Cetera remitti poterunt ad duos Codices, nimirum ad Codicem I. C. orientalem et ad Codicem I. C. pro Ecclesia latina.

Card. BROWNE: In hoc Schemate noto ex pag. 5,[2] lineis 24-31, accentuationem conceptus in se iustissimi procurationis boni universalis Ecclesiae sed *innuitur* quod sit per exercitium cuiusdam gubernii, etiam extra Concilium Oecumenicum. Hoc discutibile est, ut iam vidimus loquendo de alio praecedenti Schemate. Eodem tempore, in pag. 6 innuitur, et forte plus quam innuitur, quod interventus Romani Pontificis, seu Sanctae Sedis, limitetur ad casus in quibus talis interventus exigitur *propter bonum universalis Ecclesiae*. Haec non esset exacta expressio doctrinae. Auctoritas Romani Pontificis exerceri potest, immo debet, si bonum etiam alicuius particularis Ecclesiae, immo etiam alicuius unius fidelis ita exigit, utique talis summa auctoritas summa prudentia est exercenda, et omni consideratione habita dignitatis et iurium singulorum Pastorum.

Beat. SAIGH:[4] Non seulement j'approuve ce Schéma, mais je ne saurais assez le louer. A mon avis, il ne devrait pas être question, dans l'Eglise catholique, de « facultés concédées aux Evêques », pour tou-

---

[1] Cf. p. 1281.
[2] Cf. p. 1280.
[3] Animadversiones Beat. Saigh lectae sunt ab Exc.mo Edelby, Archiep. Edesseno.

jours ou pour un temps déterminé, car l'Evêque, dans son Eglise, a, de droit divin, tous les pouvoirs nécessaires pour régir son troupeau, sans aucune limitation. Cependant, pour un intérêt supérieur, certains pouvoirs sont réservés au Métropolite, au Patriarche, au Synode ou au Pontife Romain. Il faut parler plutôt de « réservations » que de « facultés ». Autrement dit, il faut dresser, non une liste de « facultés », mais une liste de « réservations ». Encore faut-il que ces réservations soient limitées aux cas graves où l'intérêt général de l'Eglise exige que l'Evêque n'use pas de son droit propre. Mais réserver au Saint-Siège la bénédiction des chemins de croix ou la sortie des moniales de leur clôture pour aller chez le dentiste, quitte ensuite à en céder la « faculté » aux Ordinaires, c'est un abus manifeste. Si l'Evêque ne peut pas, de son droit propre, bénir des chemins de croix, que peut-il alors faire? On est parti du principe faux que le Saint-Siège a tous les pouvoirs, et qu'ils les a lui seul; il en cède alors l'usage, parfois et comme il l'entend, aux Evêques, comme un faveur. Cette conception, jamais énoncée, mais pratiquement appliquée, est inadmissible.

Nous suggérons même que le futur droit canonique oriental, même s'il est élaboré à Rome pour plus d'uniformité, soit promulgué, non par le Saint-Siège, mais par la plus haute autorité de chaque Eglise Orientale. La conséquence de sa promulgation par le Saint-Siège est que toute dispense, même minime, est réservée au Saint-Siège. S'il est promulgué par la plus haute autorité locale, on n'aura pas besoin de recourir au Saint-Siège pour des dispenses en matière très futile. Seuls certains cas graves, d'intérêt général, seront réservés au Saint-Siège.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet iuxta modum: adhaereo illis quae dixit Em.mus Ruffini de unitate disciplinae fovendae et Em.mus Browne de circumstantiis quae interventum Sanctae Sedis requirunt.

Card. MICARA: Placet iuxta modum: Non solum enunciatio, verum etiam finis legis plene probatur, qui profecto est « ut Episcoporum auctoritas pastoralis in Ecclesiarum regimine pro bono fidelium efficacior et promptior evadat atque eorum dignitas coram clericis et fidelibus magis magisque eluceat » (pag. 6,[1] lin. 11 ss.).

---

[1] Cf. p. 1281.

Hoc maxime interest ut attendatur « respectu etiam habito ad fratres dissidentes » (pag. 7,[2] linea ultima).

Minus tamen congruere videtur talis collocatio affirmationis sub n. I, pag. 6, lineis 17-19, quasi sit decretum Concilii quod Episcopis ordinariam in suas ecclesias iurisdictionem agnoscat vel tradat.

Card. PIZZARDO: Placet.

Card. ALOISI-MASELLA: Placet iuxta modum: attente ponderanda sunt ea quae exposuerunt Em.mi Cardinales Ruffini et Browne.

Card. FERRETTO: Placet iuxta votum Cardinalis Decani.

Card. LIÉNART: Placet.

Card. TAPPOUNI:[3] Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: ratione habita ad ea quae dixerunt Em.mi Ruffini et Browne.

Card. SPELLMAN:[4] Schema Constitutionis *De Ecclesia* a Commissione Theologica, quod attinet ad Episcopos Residentiales et Episcopatum ut supremum gradum Ordinis in capite III et IV eius partis primae confectum feliciter recolentes, quod ut revera perbellum nobis iam laudabatur, confitemur hoc schema, de Facultatibus Episcoporum, quod attinet ad Hierarchas praestantium Ecclesiarum Orientalium, quoad doctrinam ad illam Constitutionem comparatum, sat mancum et ieiunum nobis videri.

Agnoscitur intentio Commissionis de Ecclesiis Orientalibus, calce huius schematis expressa, ut ulterius elementum consideretur ad redigendum schema decreti unici de Ecclesiis Orientalibus in Concilio proponendum. Alio schemate, de Patriarchis Orientalibus in Sessione Commissionis Centralis mensis februarii proposito a memoria non excesso, adhuc, tamen, obiiciendum est ut de Hierarchis Orientalibus, praesertim coram eis dissidentibus, non satis tractaretur. Utique intelligitur, conceditur et nobis in comperto est Constitutionem de Ecclesia, quod attinet ad Episcopos, etiam Hierarchas Ecclesiarum Orientalium comprehendere. Ita, autem, omnibus aliis, praecipue Hierarchis dissidentibus compertum forsitan non erit; praesertimque si decretum speciale de Ecclesiis Orientalibus a Sancta Synodo editur.

Proponitur, ergo, ut in quolibet decreto unico de Ecclesiis Orienta-

---

[2] Cf. p. 1282.

[3] Octavae Congregationi non interfuit.

[4] Octavae Congregationi non interfuit.

libus redigendo, quod attinet ad sententias de Hierarchis, referatur ad perbella capita Constitutionis de Ecclesia circa Episcopos; praetereaque subiicitur ut humiliter reverenterque Summo Pontifici proponatur in illa Constitutione de Ecclesia, quod attinet ad Episcopos, titulos peculiares et proprios Ecclesiis Orientalibus praestantibus sicut « Hierarchas » et « Eparchias » etiam adhibendos esse.

Propter rationes antea allatas, scilicet, de inopia doctrinali, forsan ab Hierarchis dissidentibus cum offensione perperam intellecta, nisi decretum unicum de Ecclesiis Orientalibus ad constitutionem *De Ecclesia* quod attinet ad Episcopos referat; pro schemate decreti *De facultatibus Episcoporum* suffragium fertur: Placet iuxta modum tantum.

Card. FRINGS: Placet iuxta modum: adhaereo dictis a Card. Browne et a Card. Ruffini.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[5]

Card. SIRI: Placet iuxta modum: quod in hoc schemate decernitur, componatur cum eis quae dicuntur de Episcopis Ritus Latini, ne sint nimiae diversitates.

Card. D'ALTON: Placet iuxta modum: Meo iudicio melius esset omittere paragraphum secundam utpote non necessariam et falsis interpretationibus obnoxiam.

Card. LÉGER: Placet iuxta modum: attentis Döpfner et Ruffini. Mihi placet textus illius schematis et etiam mens in fine textus expressa.

Card. GRACIAS:[6] Placet. Nihil habeo dicendum.

Card. MONTINI: Placet iuxta modum: iuxta ea quae dixerunt Cardinales Browne et Ruffini. Non praetereundum autem est id quod exposuit Delegatus a Patriarcha Melchitarum.

Card. GIOBBE: Placet iuxta modum: attentis scilicet quae dixerunt Em.mus Cardinalis Decanus, atque Em.mi Ruffini et Browne. Codex Iuris canonici multa iura recognoscit Episcopis; facultates sunt extra Codicem et nihil prohibet quominus dentur Episcopis ampliora iura.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: ad mentem Eminentissimorum praeopinantium. Praeferatur elenchus reservationum elencho facultatum, quoad Episcopos.

---

[5] Cf. p. 1283.

[6] Octavae Congregationi non interfuit.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet.

Card. CICOGNANI: Placet cum Relatione heic adnexa. Obiectioni a nonnullis Patribus expositae, quod (num. II, pag. 6 [7] fasciculi) potestas data nimis patet, responderi potest quod limitationes practice dantur a Codice I. Can. Or., a praxi Sacrae Congregationis Orientalis, et ab ipsis consuetudinibus locorum.

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: attentis observationibus Em.morum Ruffini et Browne et animadversione facta a Delegato Patriarchae Melchitarum.

Card. RICHAUD: Placet.

Card. KÖNIG: Placet, ad mentem Eminentissimi Relatoris.

Card. DÖPFNER: Omnino placet. Sed schema componatur cum schematibus correspondentibus commissionis theologicae et commissionis de regimine episcoporum; quae mente et spiritu huius praeiacentis schematis penetrentur, quia in tuto posito primatu S. Pontificis facultates episcoporum hic ex conceptione ecclesiologica aequilibrata describuntur. Normae hic enuntiatae tam generales consulto sunt, ut interventus S. Pontificis semper sit vivus et promptus. Certe animadversiones Cardd. Ruffini et Browne non sunt negligendae.

Card. MEYER: Placet iuxta modum: iuxta observationes Cardinalium Ruffini et Browne atque etiam ipsius Em.mi Relatoris.

Card. SANTOS: Placet: temperetur tamen cum observationibus factis ab Em.mis Patribus Cardinalibus Ruffini et Browne.

Card. RUGAMBWA: Placet.

Card. RITTER: Placet iuxta modum: i. e. attentis observationibus factis ab Em.mo Cardinali Ruffini.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: perpensis observationibus Em.morum Ruffini et Browne. Iterum, de hac materia quatenus disciplinaris est, dici potest illud quod iam in consensu plurium Patrum videtur esse regula generalis; id est: Concilium tantummodo regulas generales vel principia statuat. Alia ad Commissiones post-Conciliares remittantur. Hoc in casu Commissio pro Codice Iuris Orientalis videat.

Card. COUSSA: Placet iuxta modum: quaedam expressiones forte castigandae sunt uti adnotavere quidem Em.mi Patres. Ad rem quod at-

[7] Cf. p. 1281.

tinet, facti ratio habenda est: videlicet orientales catholicos assuetos non esse reservationibus. Id forte debetur etiam separationi e Sede Apostolica quae per saecula perduravit! Iidem male ferunt continuos aditus ad Sedem Apostolicam ad veniam, licentiam, beneplacitum, etc. obtinenda.

Dissidentes autem nostri catholicae Ecclesiae in Oriente regimen observant eosque fere nihil latet. Iidem vident in ratione gubernandi Ecclesias Orientales futuram, optatissimam a nobis, eorum iuridicam et disciplinarem condicionem. Iamvero, iidem Dissidentes non intelligunt reservationes, frequentiores saltem. Sedes autem Apostolica continuo repetit promissiones de servandis consuetudinibus, traditionibus et disciplina Ecclesiarum Orientalium. Patriarchae, Archiepiscopi et Episcopi maximam difficultatem invenient in multis reservationibus quas habet C.I.C.

Haec omnia *factum* uti monui respiciunt, non ius ipsum. Hoc enim quod attinet libenter admittitur recursus ad Sedem Apostolicam in suspensivo vel in devolutivo prout ferunt normae iuris. Salva semper, procul dubio, manere debet Romani Pontifices potestas exercendi Primatus praerogativas (ordinaria, episcopalis, immediata et suprema).

In particulari noto: pag. 6,[8] n. IV, in dubiis seu dubio *positivo et probabili*... praesumptio stat...

Salvo...

Card. Suenens: Placet.

Card. Di Jorio: Placet.

Card. Jullien: Placet iuxta modum: 1) Haud placet ratio loquendi in numero I: haec Sancta Synodus decernere statuit: sed haec S. Synodus non potest, non debet iterum *decernere* quae iam definita sunt a Summis Pontificibus. Tollatur n. I aut sub altera forma edatur. Ubi res non esset iam definita in mentem revocat. Num. II: « bonum commune probaverit », iuxta animadversa ab Em.mo Ruffini. Num. III: Et ipsi Episcopi sic dicti latini seu cuncti Episcopi Ecclesiae Catholicae illas habeant facultates.

2) Publicetur simul elenchus eorum quae sibi Sancta Sedes reservat; secus actum esset de iure Supremae Auctoritatis sibi reservandi causas, dispensationes quod ius affirmatur in capite huius paginae 6.

Card. Larraona: Placet iuxta modum: in voto prorsus Em.mi Relatoris, Card. Ruffini, Card. Browne et Card. Jullien ita ut formulae

---

[8] Cf. p. 1281.

schematis intelligantur et corrigantur iuxta probatam de potestate Summi Pontificis et Episcoporum doctrinam; quoad praxim ea prae oculis habeantur et prudenter ponderentur quae exposuit Card. Coussa.

Card. HEARD: Placet iuxta modum: iuxta animadversiones Em.mi Ruffini et Em.mi Browne.

Card. BEA: Placet iuxta modum: attentis etiam iis quae proposuit delegatus B.mi Patriarchae Melchitarum, cum animadversionibus Em.mi Card. Cicognani. Sed principia hic proposita applicentur etiam ad Schemata de iuribus Episcoporum in Ecclesia Latina. De dissidentibus omnino adhaereo iis quae dixit Em.mus Card. Coussa.

Card. BROWNE: Placet iuxta modum: attentis his quae scripto trado [9] necnon dictis Em.mi Card. Ruffini tenendo debitam rationem eorum quae praesentata sunt ab Exc.mo Archiep. repraesentante Beatissimum Patriarcham Melchitarum, et quam maxime eorum quae proposuit consideranda Em.mus Card. Coussa.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: iuxta ea quae dicta sunt ab Eminentissimis Patribus Ruffini et Browne et ab Eminentissimo Relatore.

Beat. GORI: Placet iuxta modum: id est ad mentem Em.mi Card. Relatoris et attentis iis quae dixerunt Em.mi Cardd. Ruffini, Browne et Coussa.

Beat. CHEIKHO: Placet, sed expressiones corrigendae sunt, modo quod non intelligatur quod Concilium Oecumenicum velit limitare auctoritatem S. Sedis. Omnes enim Episcopi occidentales et orientales debent profiteri quod Summus Pontifex iurisdictionem ordinariam habet in tota Ecclesia.

Exc. FELICI: Placet.

Exc. O'CONNOR: Placet. Prudenter tamen curandum est ut Orientalium Episcoporum facultates *non nimis* differant ab eis quibus Episcopi Ecclesiae Occidentalis pollent.

Exc. CHAVEZ Y GONZALEZ: Placet iuxta modum: iuxta ea quae dixerunt Em.mi Cardd. Ruffini, Browne.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet iuxta modum: iuxta ea quae exposita fuerunt ab Em.mo Card. Relatore et ab Em.mis Cardd. Ruffini, Browne, Coussa, Jullien et Larraona.

---

[9] Cf. p. 1283.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placet iuxta modum: scilicet, ad mentem Em.mi Card. Ruffini, Archiepiscopi repraesentantis Beat. Patriarcam Melkitarum et Em.mi Card. Browne.

Exc. COORAY: Placet. Bene tamen inter se coordinatis principiis ab Em.mo Cardinali Browne et ab Exc.mo Delegato Patriarchae Melchitarum prolatis; et etiam ad mentem Em.morum Cardd. Döpfner, Coussa, Jullien et Bea.

Exc. MCKEEFRY: Placet iuxta modum: i. e. secundum expositionem Em.mi Relatoris; et sententias Em.morum Ruffini, Coussa, Browne, Döpfner, et observationes Exc.mi Delegati Patriarchae Melchitarum.

Exc. LEFEBVRE: Placet.

Exc. HURLEY: Placet, et, ad mentem Em.mi Cardinalis Ruffini unitatem disciplinae urgentis, studio subiciatur possibilitas eodem modo considerandi potestatem episcopalem apud Occidentales; i. e. potestatem reservationibus limitandam potiusquam facultatibus concedendam.

Exc. PERRIN: Placet ad mentem Eminentissimorum Cardinalium Relatoris et Coussa.

Exc. ŠEPER: Placet.

Exc. BAZIN: Placet ad mentem Em.mi Card. Relatoris.

Exc. BERNARD: Placet.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: ab Em.mis Cardd. Ruffini, Jullien et Browne expositum.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: Credo quod in hac materia, praeprimis consideranda sunt criteria haec: maius bonum animarum et efficacia evangelizationis. Si haec criteria possunt conciliari cum amplificatione facultatum episcoporum libentissime eis concedatur omnis potestas in coelo et in terra. Sed quid nos docet historia? Inspiciamus ecclesias orthodoxas — quorum episcopi dotati sunt amplissimis facultatibus sine ulla restrictione: numquid inde maiores progressus saltem proportionaliter fecerunt pro causa christianismi quam ecclesia occidentalis — directa ab episcopis — qui gaudent minoribus facultatibus et qui arctius subsunt directioni Sanctae Sedis?

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: attentis observationibus Eminentissimorum Cardd. Ruffini et Browne.

Exc. JELMINI: Placet.

Exc. SUHR: Placet.

Rev. GUT: Placet. Magis adhuc placeret, si regulae pro Ecclesia Orientali propositae etiam pro Ecclesia Latina valerent propter unitatem Ecclesiae.

Rev. SÉPINSKI: Placet. Ad pag. 5,[10] lin. 4: forsitan melius dicatur « Ecclesiae peregrinantis », sicut in praecedentibus sessionibus dictum est.

Ad pag. 6,[11] lin. 31: melius dicatur « ali*i* Auctoritati facta fuerit ».

Ad pag. 7,[12] linn. 19-20: melius dicatur « modo expeditior*e* et promptior*e* bono... provideatur ».

Ad pag. 7, lin. 26: melius dicatur: « ad fratres separatos ».

Rev. JANSSENS: Placet iuxta modum: in voto Em.morum Cardd. Ruffini et Döpfner.

XVIII

DE CATECHISMO ET CATECHETICA INSTITUTIONE

(Octava Congregatio: 11 maii 1962)

1) SCHEMA PROPOSITUM A COMMISSIONE DE ECCLESIIS ORIENTALIBUS

Postquam Sacrosancta Tridentina Synodus catechismum Romanum, qui praesto esset omnibus curam animarum habentibus, a Sancta Sede edendum decreverit, Concilium Oecumenicum Vaticanum I unum pro omnibus fidelibus universae Ecclesiae catechismum conficiendum statuit (*Conc. Trident.*, sess. 24, cap. 7; MANSI, *Conc. Vat.* 51, col. 454, 513), quam causam « Commissio super missionibus et ecclesiis ritus orientalis » suam libenter fecit, eique ut quae peculiaria sunt Orientalibus inserantur proposuit (MANSI, 53, col. 733).

Cum tamen homines mandatum divinum: « replete terram et subiicite eam » (*Gen.* 1, 28), hodie ad litteram fere exsecuti sint, et tempora et spatium aliquo modo sub dominium suum redigerint, longinquitatem itinerum regionumque distantias superarint, et in unitatem quamdam populorum gentiumque coaluerint, necesse est ut cognitiones substantialiter easdem apprehendant et veram doctrinam significare valeant, etiam sibi invicem, de Deo,

---

[10] Cf. p. 1280.
[11] Cf. p. 1281.
[12] Cf. p. 1281.

de homine et de creaturis. Quia omnibus, qui christiano gloriantur nomine, « Unus Dominus, una fides, unum baptisma. Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis » (*Ephes.*, 5, 4-6) in corde, ore et opere sit necessum. Ac pariter de iis quae sunt Ecclesiae omnibus una sit mens et cogitatio opus est, et idem sentiant ac dicant; et ita mutua Orientis Occidentisque cognitio melius promoveatur et Ecclesiae unitas in varietate et varietas in unitate magis magisque in dies elucescat.

Quae cum ita sint, manifesta in dies apparet necessitas, ut quae de christiana doctrina sunt necessaria ad discendum vel docendum, eodem quodammodo compendio praesto sint, ut veritas, quae « per Iesum Christum facta est » (*Ioan.* 1, 17) omnibus sit praesto, « donec occurramus omnes in unitatem fidei, et agnitionis filii Dei » (*Ephes.* 4, 13), utque « communicet is, qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat in omnibus bonis » (*Gal.* 6, 6).

Quapropter Sancta haec Oecumenica Synodus sequentia in bonum animarum, ut eruditi fiant iuxta veritatem infantes et adulti, docentes et discentes, censuit constituere:

I. Perplurimis ecclesiasticis Praesulibus et animarum Pastoribus nec non Evangelii praeconibus instantibus et enixe petentibus ex omni natione, regione vel ritu, statuit Sancta Oecumenica Synodus ut pro universali Ecclesia Christi, occidentali orientalique, unicus edatur catechismus christianae doctrinae addiscendae gratia, cui suam auctoritatem et commendationem sollemniter apponit.

(Sess. plenaria XX, die 25-4-1961: maioritate suffragiorum).

II. Hic catechismus seu doctrinae christianae compendium totius institutionis in christiana doctrina sit fundamentum et manuductio tum pro docentibus cum pro discentibus, secundum optimas quasque nationum regionumque methodos et christifidelium particulares exigentias.

(Sess. plenaria XX, die 25-4-1961: maioritate suffragiorum).

III. In catechismo hoc universali auctoritate Concilii Oecumenici edendo respectus debitus habeatur varietatum et particularitatum rituum orientalium quod hierarchiam, disciplinam, liturgiam, traditiones cultumque ecclesiasticum, ut mutua Orientis Occidentisque cognitio melius promoveatur et Ecclesiae unitas in varietate et varietas in unitate magis magisque in dies eluceat.

(Sess. plenaria XX, die 25-4-1961: maioritate suffragiorum).

IV. Constituatur proinde coetus virorum rei catecheticae peritorum, cui quidam rerum orientalium periti sunt adnumerandi, quique catechismo hoc apparando manum quantocius apponant, ut rei gravissimae, in qua moras trahere non licet.

(Sess. plenaria XX, die 25-4-1961: maioritate suffragiorum).

V. Hierarchis locorum, singulis vel in Synodis congregatis, sacerdotibus omnibus, saecularibus religiosisque, aliisque omnibus qui Fidei christianae

propagandae et in animis etiam fidelium radicandae adlaborant, Sancta Oecumenica Synodus catecheticam institutionem gentium populorumque, uti negotium gravissimum et urgens, enixe inculcat et commendat omni conatu, methodo et studio assequendum.

(Sess. plenaria XX, die 25-4-1961: unanimiter).

(*N. B.*: Praesens schema consideratur ut ulterius elementum ad redigendum schema Decreti unici « de Ecclesiis Orientalibus » in Concilio proponendum).

2) RELATIO EM.MI P. D. HAMLETI IOANNIS CARD. CICOGNANI PRAESIDIS COMMISSIONIS DE ECCLESIIS ORIENTALIBUS

Inde a Concilii Tridentini temporibus, vota interdum prolata sunt, ut Catechismus unicus pro omnibus fidelibus universae Ecclesiae conficeretur (*Conc. Trid.*, Sess. XXV, *De reform.*, *decretum de indice librorum, catechismo*, etc.).

Eiusdem Concilii Tridentini iussu, in lucem editus est « Catechismus ad parochos » seu « Catechismus Romanus », qui saeculorum decursu egregiam contulit operam ad religiosam populorum vitam efficaciter promovendam.

His vestigiis insistens votisque Episcoporum obsecuta, Commissio de Ecclesiis Orientalibus Praeparatoria Concilii Vaticani II opportunum duxit in idem argumentum redire, spe adducta, fore ut auctoritas Concilii Oecumenici plurimum conferre possit ad catecheticam institutionem aptius provehendam, etiam ad Ecclesiarum Orientalium christifideles quod attinet.

Nostra aetate, egregius Catechismi unici conatus habendus est « Catechismus Catholicus » a Cardinali Petro Gasparri exaratus et pluries in lucem editus, qui tamen potius magistris quam christifidelibus idoneus videtur.

Dubium non est quin Catechismus unicus pro universa Ecclesia summopere Ecclesiis Orientalibus prodesse possit, si tamen in eo debita ratio habeatur eorum, quae ad Ecclesiarum Orientalium disciplinam pertineant, quemadmodum iam in Concilio Vaticano I Commissio « super missionibus et Ecclesiis ritus orientalis » his verbis animadvertit: « Quo vero orientalibus inserviat, opus esset addere quae peculiaria sunt ipsis propter rituum diversitatem... » (Mansi, t. 53, Col. 733; cf. Mansi, t. 50, col. 108). Nam Ecclesiae Orientales sive ob parvum numerum christifidelium, sive ob facultatum et subsidiorum exiguitatem, tantae molis opus difficillime perficere poterunt.

Catechismus vero communis pro christifidelibus Orientis et Occidentis, licet innumeras prae se ferat difficultates, maximi momenti commoda allaturus est.

Satis sit praecipua tantum recensere:

1) Christifideles non solum veritates fidei, sed etiam differentiam rituum in Ecclesia addiscere poterunt. Quod quidem utile erit ad mutuam eorum cognitionem, aestimationem et dilectionem fovendas, quae ubique necessaria sunt, sed praesertim ubi fideles diversi ritus una simul vivunt.

2) Christifidelibus dissidentibus exinde quoque manifesta erit magna aestimatio, qua Catholica Ecclesia Orientem prosequitur.

3) Praeclarum inde unitatis signum et testimonium habebitur.

4) Nostrae aetatis homines, qui magis magisque persentiunt communia vincula, quibus inter se consociantur, quique animi culturae patrimonium technicarumque artium progressum cernunt cotidie magis non amplius intra fines suae cuiusque Nationis contineri, iidem profecto magni aestimabunt communem agendi rationem, etiam ad religionem docendam discendamque quod attinet.

Sed, ut iam diximus, de negotio agitur summae difficultatis, et practice vix possibili. (Optimus progressus esset si quaelibet natio suum unicum catechismum conficere posset!).

Mens igitur schematis propositi haec est, ut Concilium Vaticanum II flagrantissima Ecclesiarum Orientalium vota excipiat, quae catechismum unicum expostulant, saltem per Directorium catechisticum generale.

3) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Non placet quia catechismus unicus pro tota Ecclesia non possibilis videtur. In medio oriente conficiatur catechismus communis pro fidelibus rituum orientalium et latinis.

Card. MICARA: Placet. Attendantur tamen oportet quae de catechetica institutione pro Ecclesia occidentali alibi proposita fuerunt, cum placuit non catechismum unicum seu universale sed directorium iuberi ad catechismos, moderantibus Conferentiis Episcopalibus singularum nationum, conficiendos.

Fortasse differentia est in verbis tantummodo, cum et heic *catechismus unicus* intelligatur tamquam « fundamentum et manuductio... secundum optimas quasque nationum regionumque methodos et christifidelium particulares exigentias » (pag. 6,[1] lin. 21 ss.).

---

[1] Cf. p. 1292.

Attamen, praestat, perspicuitatis gratia, verba quoque de eadem re conciliari.

Card. PIZZARDO: Placet.

Card. ALOISI MASELLA: Placet iuxta modum: iuxta votum Em.mi Card. Tisserant.

Card. FERRETTO: Placet.

Card. LIÉNART: Placet, ad mentem Em.mi Card. Relatoris.

Card. TAPPOUNI:[2] Placet.

Card. COPELLO: Placet iuxta modum: circa ea quae dicta sunt in ista Commissione circa istam materiam.

Card. SPELLMAN:[3] De hoc schemate Commissionis de Ecclesiis Orientalibus animadvertendum non est nisi aliud in memoriam revocamus, scilicet de Catechetica Populi Christiani Institutione a Commissione de Disciplina Cleri et Populi Christiani ante aliquot dies propositum et ab hac Commissione Centrali iam disceptatum.

Mentem illius Commissionis de Disciplina Cleri et Populi Christiani alienam inveniebamus a sententia ut a Sancta Synodo unicus edatur catechismus christianae doctrinae pro universali Ecclesia. Rationes contrarias catechismo huiusmodi conficiendo ab illa Commissione propositas recolimus, scilicet diversas condiciones cultus atque humanitatis plurium nationum seu populorum; necnon necessitatem doctrinae christianae alio vel alio modo proponendae et explicandae sive fidelibus quorum maiores ab antiquitus religioni catholicae adhaeserunt, sive neophytis qui a parentibus acatholicis progeniti sunt, sive haereticis vel schismaticis vel paganis qui tamquam catechumeni instituuntur.

Rationes istae ab illa Commissione allatae magis validae et maiorem fidem facientes adhuc nobis reperiuntur; ideoque iudicio consentimus ut potius quam catechismum unicum, Patres Concilii Vaticani II decernant Directorium quoddam universale conficiendum esse in quo praecepta et normae generales statuantur quae servari debeant in singulis catechismis cura Conferentiarum Episcoporum elaborandis.

Desiderium, autem, illustrissimae Commissionis de Ecclesiis Orientalibus valde placet, nempe ut, ope alicuius compendii christianae doctrinae editi, mutua Orientis Occidentisque cognitio apud fideles Ec-

---

[2] Octavae Congregationi non interfuit.

[3] Octavae Congregationi non interfuit.

clesiae universae melius promoveatur et ipsius unitas in varietate et varietas in unitate magis magisque in dies eluceat.

Proponitur, ergo, quod Sancta Synodus, sic dictum Directorium praecipiens, etiam decernit et dirigit ut in illo conficiendo respectus debitus habeatur varietatum et particularitatum rituum orientalium; praetereaque ut, omni qua auctoritate polleat, Conferentiis Episcoporum suadeat ne ista norma in suis particularibus catechismis elaborandis silentio praetereatur.

De ipsa catechetica fidelium institutione proponitur quod omnia a Commissione de Disciplina Cleri et Populi Christiani circa illam praeclare praesentata aliquo modo reficiuntur ut etiam pro Ecclesiis Orientalibus magis evidenter statuenda fuisse appareant; et in unico decreto de ipsis Ecclesiis excogitato ad illa referatur.

Propter rationes potiores a Commissione de disciplina Cleri et Populi Christiani in alio schemate prolatas, ut Directorium quoddam generale Doctrinae Christianae a Sancta Synodo melius statuendum sit quam catechismus unicus pro Ecclesia universali, de schemate decreti de catechismo et catechetica institutione fertur suffragium: Non placet.

Card. Frings: Non placet. Iam refutatum est hoc propositum in Schemate pro disciplina cleri et populi Christiani. In « Directorio » enumerentur proprietates Ecclesiarum Orientalium.

Card. Ruffini: Placet iuxta modum: schema istud emendandum mihi videtur secundum ea quae dicta sunt cum disceptationi subiceretur schema Decreti « De catechetica populi christiani institutione ».

Praeparetur Directorium quoddam *unum* pro utraque Ecclesia, latina et orientali, quod nempe valeat pro Ecclesia universa. Normae enim praecipuae possunt esse vere eaedem.

Card. Siri: Placet iuxta modum: componatur schema cum schemate proposito a Commissione de Disciplina Cleri et Populi, quoad redactionem unici textus catechetici.

Card. D'Alton: Placet.

Omnibus perpensis probo propositum habendi catechismum universalem sed velim ut Sancta Synodus explicite dicat hoc non excludere catechismos particulares quorum fundamentum et typus esset catechismus universalis.

Card. Léger: Placet iuxta modum: i. e. iuxta animadversiones Card. Coussa.

Praesens schema placet; tamen potius quam unicus catechismus (de

quo in articulo primo paginae sextae [4]) propono *Directorium commune et universale* de quo in pagina quarta [5] schematis de catechetica populi christiani institutione.

Card. GRACIAS:[6] Placet, nihil habeo dicendum.

Card. MONTINI: Placet, componantur autem Statuta huius Constitutionis cum votis quae in praecedentibus sessionibus dicta sunt de Directorio fundamentali doctrinae catholicae discentibus proponendae pro Ecclesia latina.

Archiepiscopus Dakarensis (Exc.mus Lefebvre, nunc Ep. Tullen.), in praecedenti sessione, hac de re suffragium positivum a fere omnibus huius Commissionis Patribus obtinuit, si bene memini.

Card. GIOBBE: Non placet, quia uti dixit Em.mus Cardinalis Decanus iam votum dedit haec Commissio pro Directorio Catechistico universali, sed non pro Catechismo unico in tota Ecclesia. Potius loqui, poterit de Directorio Catechistico pro Ecclesia ritus Orientalis particularis.

Card. CENTO: Placet iuxta modum: ne oppositio habeat inter hanc Commissionem et Commissionem « De Disciplina Cleri et Populi Christiani », quae positive exclusit utilitatem Catechismi universalis, redigatur *Directorium,* quod inserviat singulis catechismis uniuscuiusque ritus, etc.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet.

Card. CICOGNANI: Placet iuxta modum: cum Relatione adnexa.[7]

Card. GODFREY: Placet iuxta modum: in voto Em.mi Card. Tisserant. Placeret potius habere Catechismos nationales cum Directorio universali ad indicandas lineas generales compositionis catechismorum particularium. Ita mens fuit in praevia sessione huius Commissionis.

Card. RICHAUD: Placet iuxta modum: id est ratione habita sententiarum Em.mi Card. Decani et Em.morum Cardd. Frings, Montini, Cento, Godfrey.

Card. KÖNIG: Placet iuxta modum: componatur cum votis de catechetica institutione in Ecclesia latina i. e. Directorium conficiatur.

---

[4] Cf. p. 1292.
[5] Cf. p. 791.
[6] Octavae Congregationi non interfuit.
[7] Cf. pp. 1293-1294.

Card. Döpfner: Non placet propter rationes in folio adnexo allatas.

Conspectus historicus. - Schema propositum aggreditur quaestionem inde a tempore Concilii Tridentini iterum iterumque discussam. Mandata editione Catechismi pro parochis componendi Concilium Tridentinum in sessionibus 5 et 13 aprilis 1546 in votis habuit: « Pro pueris... in lingua latina et vulgari edi catechismum ». Temporibus subsequentibus Romani Pontifices pluries Catechismum unicum faciendum poposcerunt (Benedictus XIV in Enc. *Etsi minime,* 7 febr. 1742; Clemens XIII in Constit. *In dominico agro,* 11 iunii 1761; Pius IX in Litt. *Nostis et Nobiscum,* 8 dec. 1849, et in Litt. 5 nov. 1855 ad Episcopos Austriae). In Concilio Vaticano I tandem Schema « De parvo Catechismo » praeparatum et a Patribus emendatum est, approbationem tamen solemnem ac definitivam propter Concilii interruptionem non est nactus. Post Concilium Summi Pontifices S. Pius X et Benedictus XV, iterum de conficiendo parvo Catechismo solliciti erant, sed de facto res eventum non habuit (Catechismus nempe ille a Cardinali Gasparri anno 1933 editus auctoritate gaudet nonnisi privata).

Iam in ipso Concilio Vaticano I difficultates quoque contra Catechismum uniformem denuntiatae sunt. Editio Catechismi uniformis, cum pro pueris ab anno sexto usque ad octavum aetatis eorum possibilis duceretur, pro maioribus tamen inopportuna esse visa est. Legimus v. gr. in Relatione S. E. J. Zwerger, Episcopi Secoviensis (Mansi, col. 497): « Pro amplioribus institutionibus non sit textus uniformis, quia non amplius convenit; sed ibi adhibeatur in dioecesibus ille amplior Catechismus, quem Episcopus magis convenire iudicaverit ».

Nec hodie eodem modo ab omnibus problema ponitur. Quamvis inter vota ad Concilium Vaticanum II praeparandum missa quaedam de Catechismo unico sensu stricto loquantur, plurimi magis in unitate Catechismi unicuique nationi (vel magnae regioni) proprii insistunt. Quod facile est ad intelligendum, quia generatim in unaquaque natione respectivae conditiones culturae, scholarum, Ecclesiae sunt plus minusve aequales, unde Catechismi uniformes valde conveniunt, cum illae ab una ad aliam nationem valde differunt. Insuper multi iterum Catechismum pro aetate maioribus vel adultis redigendum prae oculis habent, scil. qui sit promptuarium quoddam continens praecipuas fidei veritates, praecepta moralia et canonica maioris momenti, liturgicas leges et actiones et preces quae attinent ad S. Missae sacrificium, ad administrationem et receptionem Sacramentorum, ad cultum... Alii potius desiderant Directorium catecheticum, v. gr.: « Melius existimaretur et utilius Directorium quoddam in quo legerentur consilia apta ad di-

versa genera hominum et puerorum catechizanda » (S. E. P. Lecointe, Ep. Beauvais, France); vel: « Limitarsi a fissare gli obiettivi da raggiungere, lasciando agli Ordinari di ogni nazione o regione di trovare i mezzi per raggiungerli: i programmi, le organizzazioni, i metodi, le formule ecc. » (S. E. I. Dellepiane, Nuntius in Austria).

Status quaestionis hic tractandus. - Res in nostro Schemate tractata etiam in Commissione de Disciplina Cleri et Populi Christiani profunde agitata est, uti patet ex Schemate « De Catechetica Populi Christiani Institutione ». Valde dolendum est, quod proposita utriusque Schematis non concordant. Differunt maxime in hoc, quod Catechismus unicus pro omnibus fidelibus universae Ecclesiae conficiendus in Schemate Commissionis de Ecclesiis Orientalibus poscitur quidem (quamvis consensu Commissionis haud unanimi), in Schemate tamen, quod Commissio de Disciplina Cleri et Populi Christiani praeparavit, cedit Directorio illo catechetico ex mandato Concilii convenienter votis supra citatis edendo. Unde decisio quaedam nobis nunc facienda est inter unam aut alteram viam ingrediendam.

Votum. - Ut mihi videtur, omnino prosequendum est propositum Commissionis de Disciplina Cleri et Populi Christiani, ita tamen, ut sollicitudines omnes, quae redactoribus Schematis Commissionis de Ecclesiis Orientalibus cordi fuerant, quam optime respiciantur; quod fieri posse videtur, quin propositum illud substantialiter mutetur.

Rationes. - Liceat adducere rationes, quibus haec a me commendata solutio innititur:

I. - Editio Catechismi unici sensu strictissimo intellecti minus utilis esse videtur. Nam quivis Catechismus adaptatus esse debet et catechizandorum et catechizantium possibilitatibus ac exigentiis. Hae tamen valde differunt secundum regiones, culturam, aetatemque personarum; in veritates religiosas et vitam christianam introduci nequeunt pueri eadem ratione ac adulti; catecheseos methodus alia erit apud rudiores, alia apud doctiores; alia apud fideles, alia apud paganos in missionibus, alia apud baptizatos plenitudinem fidei nondum nactos, alia apud conversos; alia in regionibus quae cum protestantibus, alia in terris quae cum dissidentibus orientalibus arctiorem habent contactum. Omnino impossibile esse videtur componi Catechismus, qui his omnibus aequale iuvamen praestet. Nec valet effugium, quo alicui Catechismo unico adnecterentur appendices pro diversis regionibus et classibus hominum; nam sic destrueretur unitas intrinseca pro omni catechismo necessario poscenda. Insuper spatium quoddam liberum relinquendum est adaptando Catechismos indigentiis temporum secundum leges evolutionis catecheticae.

II. - Valde convenit, ut a Concilio Directorium catecheticum universale edendum mandetur, sicut praevisum est in Schemate Commissionis de Disciplina Cleri et Populi Christiani. Nam revera agnoscendae et reverenter suscipiendae sunt rationes, quae a pluribus pro Catechismo unico edendo afferuntur, ab aliis tamen magis praecise pro unitate fundamentali in Catechismis instauranda, scil. ut omnes catholici vel Ecclesiam catholicam ingressuri — pro hodiernorum temporum adiunctis coniuncti inter se contactibus multiplicibus — ubique terrarum plene perspicuam habeant unitatem fidei et ipsius Ecclesiae iam ex ipsis obiectis et modis institutionis religiosae. Tali necessitati optime consuletur edendo Directorio, quod praecipue indicet essentiam et finem Catechismorum, principaliora capita eligenda, ordinem veritatum adhibendum, regulas methodicas, relationes ad Bibliam sacram, Liturgiam, vitamque christianam, necnon textus quosdam fundamentales.

III. - Cum Directorio illo conficiendo quoad essentiam utilissime componi queunt, quae a Schemate nostro praeiacente proponuntur:

a) Consulitur votis Episcoporum (cf. Schema nostrum, pag. 6,[8] n. I); nam omnes praeprimis in hoc conveniunt, ut unitas fundamentalis in institutione catechetica sive puerorum sive adultorum magis foveatur.

b) Propositio n. II nostri Schematis (pag. 6) iam ipsa monstrat nationum regionumque methodos et christifidelium particulares exigentias non esse negligendas; quod optime respicietur, si edantur Directorium universale unicum, singuli autem Catechismi pro unaquaque natione vel regione proprii.

c) Propositio III de respectu debito habendo varietatum et particularitatum orientalium fere sine ulla mutatione in Directorio illo recipi poterit et debebit.

d) Item propositio IV (pag. 7)[9] applicanda erit ad Directorium conficiendum.

e) Propositionis V obiectum uberrime iam continetur in Schemate Decreti « De Catechetica Populi Christiani Institutione » a Commissione de Disciplina Cleri et Populi Christiani praeparato.

Conclusio. - His omnibus bene perpensis repeto solutionem, quae mihi unice possibilis esse videtur, scilicet: Quod ad quaestionem unitatis Catechismi spectat, retineatur quoad essentiam Schema a Commissione de Disciplina Cleri et Populi Christiani praeparatum; Schema autem Commissionis de Ecclesiis Orientalibus non proponatur Conci-

---

[8] Cf. p. 1292.

[9] Cf. p. 1292.

lio, sed reservetur illo coetui transmittendum, qui editionem Directorii catechetici curabit; cui coetui etiam periti rerum orientalium adnumerandi erunt.

Card. MEYER: Placet iuxta modum: Componatur schema cum iis quae aliunde in his sessionibus dicta sunt de hac re.

Card. SANTOS: Placet, ad mentem Em.mi ac Rev.mi Card. Relatoris, habita ratione observationis Em.mi Card. Montini.

Card. RUGAMBWA: Placet.

Card. RITTER: Placet.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Placet iuxta modum: id est: schema componatur cum iis quae dicta sunt de Catechismo universali pro Ecclesia latina.

Card. COUSSA: Placet iuxta modum. Placet suggestio Em.mi Card. Decani. Tot et tantae sunt difficultates quae obstant unico catechismo ut opportunius appareat conamen conficiendi unicum catechismum pro omnibus Ecclesiis Orientalibus, in quo unitas splendebit et diversitates noscuntur.

Absoluto hoc non facili opere, gressus fieri poterit ad unicum catechismum pro latina et orientali Ecclesia.

Card. SUENENS: Placet iuxta modum: placet ad mentem Em.mi Coussa.

Card. DI JORIO: Placet iuxta modum: admittatur directorium pro tota Ecclesia orientali.

Card. JULLIEN: Non placet, sed me remitto ad ea quae post diuturnum examen decreta sunt in Commissione de catechetica populi christiani institutione, i. e. *de Directorio conficiendo generali;* postea singulae Ecclesiae suum catechismum edant iuxta adiuncta locorum, temporum, personarum, ratione habita de Directorio.

Card. LARRAONA: Placet ad mentem Card. Relatoris, sed prae oculis habitis iis quae dixerunt Em.mi Cardd. Decanus, Frings, Ruffini, ita ut nunc etiam res componatur sive pro *Directorio communi* cardinali sive pro *Catechismo typo* qui alios particulares (nationales) non tantum non excludere sed supponere seu exigere potest. Quoad praxim illa prae oculis habeantur quae exposuit Card. Coussa.

Card. HEARD: Placet.

Card. Bea: Placet iuxta modum ab Em.mo Card. Decano propositum, necnon ab Em.mis Cardd. Frings et Coussa. Componatur schema cum iis quae antea dicta sunt de catechismis particularibus, et de Directorio generali.

Card. Browne: Placet iuxta modum: i. e. re composita cum his quae iam dicta sunt respectu schematis pro Ecclesia Universali et secundum ea quae hic dicta sunt ab Em.mis Cardinalibus D'Alton et Montini. Habeatur quoque ratio eorum quae dicta sunt ab Em.mo Card. Coussa.

Card. Albareda: Non placet: ad mentem cardinalis Decani.

Beat. Gori: Placet iuxta modum: id est in voto Em.mi Card. Decani.

Beat. Cheikho: Placet iuxta modum: ad mentem Em.morum Patrum.

Exc. Felici: Placet iuxta modum: componatur hoc schema cum alio iam discusso et cum votis tunc prolatis.

Exc. O'Connor: Placet iuxta modum: materia huius schematis simul tractetur cum declarationibus quae a Commissione de Disciplina Cleri Populique Christiani de eadem re propositae sunt, utique iuxta Patrum animadversiones emendentur.

Exc. Chavez y Gonzalez: Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Cardinalis Relatoris et iuxta ea quae dixerunt Em.mi Cardd. Ruffini, Montini et Frings.

Exc. Silva Santiago: Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Card. Relatoris et attentis dictis ab Em.mis Cardinalibus Montini, Coussa et Browne.

Exc. Antezana y Rojas: Placet iuxta modum: secundum sententiam a Card. Decano Tisserant factam et alia prolata.

Exc. Cooray: Placet iuxta modum: nempe breve perpensis omnibus quae iam hac de re dicta sunt de alio schemate relate ad Ecclesiam Occidentalem, praesertim circa directorium universale.

Exc. McKeefry: Placet iuxta modum: votis Em.morum Cardd. Frings, D'Alton, Coussa et Browne assentio.

Exc. Lefebvre: Placet.

Exc. Hurley: Placet iuxta modum: i. e. habita ratione antea de catechismo universali dictorum.

Exc. PERRIN: Non placet. Relinquatur Commissionibus regionalibus aut nationalibus Episcoporum studium conficiendi catechismum proprium, ad mentem Eminentissimi Cardinalis Tisserant.

Exc. ŠEPER: Placet iuxta modum: ideae in schemate expositae placent, praesertim dicta n. III de mutua cognitione Orientis et Occidentis. Sed cum iam decisum sit non esse edendum Catechismum universalem, sed potius aliquod Directorium catecheticum, huius rei etiam in hoc schemate ratio habeatur.

Exc. BAZIN: Placet ad mentem Em.mi Card. Coussa.

Exc. BERNARD: Placet iuxta modum: componatur cum his quae iam dicta sunt de hac re.

Non est obliviscendum votum Excellentissimi Lefebvre de lucida expositione doctrinae catholicae modo synthetico et necessitatibus praesentibus accommodata.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: ita scil. ut praesens schema conformetur schemati iam antea probato de directorio catechetico universali.

Exc. NGÔ-DINH-THÛC: Placet iuxta modum: iuxta mentem Eminentissimorum Cardinalium Decani et Frings. Sit directorium generale pro tota Ecclesia, ne Ecclesia catholica, ut minus sapiens dicam, « balkanizetur ».

Exc. VERWIMP: Placet iuxta modum: Directorium universale de doctrina christiana desideratur, non tamen catechismus universalis ut pro Ecclesia Romana expositum fuit.

Exc. JELMINI: Placet iuxta modum: scilicet: omnino fieri placet auctoritative catechismum pro tota Ecclesia in quo statuantur invariabiliter formulae de maximis rebus, ad quas explanandas vel specificandas singulae nationes pro varietate idiomatum et propriis opportunibus minores formas adiiciant.

Exc. SUHR: Placet iuxta modum: componatur cum votis iam prolatis de directorio universali.

Rev. GUT: Placet iuxta modum: ad mentem Em.mi Card. Relatoris. Exaretur potius directorium fundamentale de tota doctrina christiana, quod tamquam basis erit pro catechismis nationalibus, particularibus.

Rev. Sépinski: Placet. Ratio habeatur eorum quae exposuit Em.mus Card. Coussa. Sed componatur hoc schema cum eis quae dicta sunt de catechismo universali et Directorio generali.

Rev. Janssens: Placet iuxta modum: in voto Em.mi Card. Montini.

XIX
DE KALENDARIO PERPETUO ET CELEBRATIONE PASCHATIS

DE OFFICIO DIVINO ECCLESIARUM ORIENTALIUM

(Nona Congregatio: 12 maii 1962)

1) SCHEMATA PROPOSITA A COMMISSIONE DE ECCLESIIS ORIENTALIBUS

DE KALENDARIO PERPETUO ET CELEBRATIONE PASCHATIS

Vitae humanae socialis rectus ordo omnino exigit ut homines, sive singulis sive in coetibus familiaribus et nationalibus coniuncti, activitatem et industriam suam ita disponant ut rerum naturalium cursus ratio habeatur. Universorum enim conditor Deus, sapientissima providentia tamquam humanae in terris vitae mensuram caelestium corporum evolutionem adsignavit. Ex quo factum est ut humanum genus inde ab ipsis primordiis dies annosque serie quadam stabili et perpetua numerare nunquam intermiserit. Immo, sacra Dei ad homines locutio in libris sacris enarrata seriem hanc annorum agnovit eaque usa est.

Ubi vero temporum plenitudo venit atque Dominus Iesus Christus inter homines apparuit, ipse secudum dies et annos confortabatur plenus sapientia (*Lc.*, 2, 40). Ecclesia deinde constituta, terrenisque conditionibus et necessitatibus subiecta, mensuram hanc dierum annorumque miro quodam modo locupletavit, diebus Dominicis et festis Deigenitricis et Sanctorum inductis per decursum totius anni, quem deinde annum ecclesiasticum seu liturgicum vocavit, in quo vitam Domini N. I. Christi commemorare consuevit. In hac mirabili dierum serie eminent quidam dies festi, quorum praecipui celebrant ipsius Domini Nativitatem eiusque e mortuis resurrectionem, quam Pascha populus christianus vocat.

Humanarum tamen rerum imperfectio causa fuit cur non una habeatur de temporum successione et divisione sententia. Exinde illa ecclesiastica festorum celebrandorum differentia orta est, qua non omnibus iisdem die-

bus communia veniunt spiritualia gaudia. Quae diversitates nostris praesertim temporibus cernuntur, quibus civilis vitae ratio efficit ut homines arctioribus in dies necessitudinibus devinciantur. Haec autem christianorum in celebrandis diebus festis discordia miram quamdam excitat admirationem et exprobrationem.

Sacra proinde Oecumenica Synodus, quae compertos habet conatus qui eo spectant ut unum quoddam Kalendarium commune et perpetuum pro toto orbe terrarum constituatur, iisdem non solum non obstat sed eos laudat ac vult promoveri, hoc unice sibi cavens ut in hac re Kalendarii etiam christiani ratio habeatur, et dies Deo dicati in tuto ponantur.

Desiderat praeterea Sancta Synodus ut christianorum omnium quidam habeatur concentus, quo Pascha christianum una eademque celebratur stabili die. Difficultates tamen prae oculis habens, quae huic mirabili concordiae et unitati in praesens opponuntur, concedit variis christianorum orientalium communitatibus ut ad interim rem in meliorem formam et ad maiorem bonum animarum et gloriam nominis christiani ita componant, ut saltem per singulas orbis terrarum plagas una eademque die personent paschalia gaudia.

Ideo sequentia statuere ac declarare proponit:

I. Sancta Oecumenica Synodus studia et incepta, quae spectant ad introducendum Kalendarium perpetuum in societatem civilem, omnino laudat eisque se favere declarat.

II. Sancta Synodus tamen valde exoptat ut unum Kalendarium ubique introducatur, in quo hebdomada 7 dierum et dies Dominici serventur et Pascha ab omnibus christianis eodem die celebretur.

III. Votum etiam profert, ut catholici, christiani dissidentes, protestantes, aliique christiani non catholici conveniant ad unicam diem, qua festivitatem Paschatis omnes celebrent, stabiliendam.

IV. Ad unitatem tandem inter omnes christianos in eadem regione aut natione degentes fovendam, donec meliore et generaliore modo pro toto orbe terrarum provideatur, committitur Patriarchis vel supremis ecclesiasticis in loco Auctoritatibus, ut, collatis consiliis cum iis quorum interest, rem ita componant pro bono religionis christianae, ut omnes christiani eadem Dominica die festum Paschatis celebrent.

(Sess. plenaria XL, die 18-10-1961: maioritate suffragiorum).

[*Mens Commissionis*:]

1) Quaestio de Kalendario pluribus ex partibus et varias ob rationes promovetur; Orientales dissidentes etiam, in proxima Synodo Rodiensi, eam tractare in propositis habent. Res omnino utilis ergo si antea iam mens Ecclesiae Catholicae, etiam ad Orientales quod attinet, pateat, nacta occasione Concilii.

2) Kalendarium apud Orientales usque ad nostra tempora est adhuc sub iudice et magis urget ob migrationem hominum eorumque frequentiores contactus.

3) Praeter partialem tantummodo acceptationem Kalendarii Gregoriani in rebus ecclesiasticis, qua in re saepe differunt a computo civili, apud Orientales insoluta permanet etiam quaestio computationis temporis paschalis (inde a saec. IV), quae etiam apud communitates cum Kalendario Gregoriano differt et vitam religiosam populorum difficilem reddit. Differentia haec saepe etiam ad 5 hebdomadas ascendit.

4) Exinde Orientalibus imprimis interest introductio Kalendarii perpetui et universalis, in quo differentiae supra dictae disparere sperantur, praesertim si in sinu unius eiusdemque populi vigent. Hac spe et necessitate ducta, Commissio votum exprimit, servata omnino conditione de charactere christiano Kalendarii seu hebdomadae 7 dierum et dierum Dominicorum.

5) Ad interim proponitur ut fiat quidam communis omnium Christianorum consensus quoad celebrationem diei Paschatis, recedendo etiam, si opus esset, a computo nunc vigente. Quae res est ecclesiastica et ab ecclesiasticis omnino pendet Auctoritatibus.

6) Ut necessitas magis pateat, allegatur tabula celebrationis dierum festorum Nativitatis et Paschatis D. N. I. C. apud communitates orientales vigentis.

DIES CELEBRATIONIS NATIVITATIS ET PASCHATIS
IN VARIIS RITIBUS ORIENTALIBUS

N.	Ritus	Nativitas		Pascha		
		25 Dec.	7 Jan.	Greg.	Julian.	Animadv.
1	Alex. Copt.: Cath.	partim	partim	partim	partim	3 Dioec. cum
	» » Diss.		7 Jan.		Julian.	Diss., 1 Lat.
2	Alex. Aeth.: Cath.		7 Jan.		Julian.	
	» » Diss.		7 Jan.		Julian.	
3	Armen.: Cath.	25 Dec.		Greg.		
	» Diss.		7 Jan.	Greg.		
4	Chaldaeus: Cath.	25 Dec.		Greg.		
	» Diss.		7 Jan.		Julian.	
5	Syro-Ant.: Cath.	25 Dec.		Greg.		
	» » Diss.	partim	partim		Julian.	
6	Syro-Malab.: Cath.	25 Dec.		Greg.		
	» » Nest.		7 Jan.		Julian.	
7	Syro-Malan.: Cath.	25 Dec.		Greg.		
	» » Jacob.	25 Dec.		Greg.		Ita ab a. 1955
8	Syro-Maronita	25 Dec.		Greg.		A saec. XVII
	Byzantini					
9	Graeco-Melchiti	25 Dec.		Greg.		
	» -Orthod.	partim	partim		Julian.	
10	Ukrain-Cathol.	partim	partim	partim	partim	In Diaspora
	» -Orthod.		7 Jan.		Julian.	ubique

N.	Ritus	Nativitas		Pascha		
		25 Dec.	7 Jan.	Greg.	Julian.	Animadv.
11	Italo-Alban: Cath.	25 Dec.		Greg.		
	» » Diss.	25 Dec.			Julian.	
12	Slavi: Cathol.	25 Dec.		Greg.		
	» Dissid.		7 Jan.		Julian.	
13	Russi: Cathol.	partim	partim	partim	partim	Dispersi
	» Orthod.		7 Jan.		Julian.	
14	Bulgari: Cathol.		7 Jan.		Julian.	
	» Diss.		7 Jan.		Julian.	
15	Rumeni: Cathol.	25 Dec.			Julian.	Ab a. 1924
	» Orthod.	25 Dec.			Julian.	
16	Rutheni: Cathol.	partim	partim	partim	partim	
	» Orthod.		7 Jan.		Julian.	
17	Graeci: Cathol.	25 Dec.			Julian.	
	» Orthod.	25 Dec.			Julian.	

(*N. B.*: Praesens schema consideratur ut ulterius elementum ad redigendum schema Decreti unici « de Ecclesiis Orientalibus » in Concilio proponendum).

DE OFFICIO DIVINO

Dominus Iesus Christus, divinus veritatis sanctitudinisque Magister, cum mortalem vitam degeret, doctrina exemploque suo numquam destitit eam tradere atque inculcare vitae rationem, quae Dei filios apprime deceret; atque dum sine intermissione homines hortabatur, ut orando mentem ad Deum eveherent cultumque Deo debitum persolverent, illud nos intimum edocuit commercium, quod cum caelestium luminum Patre habemus, quotiescumque filiorum more Deo supplices preces admovemus (cf. *Lc.*, 18, 1; 21, 36).

Quibus quidem exemplis, doctrina praeceptisque permoti, Iesu Christi discipuli ceterique primaevae Ecclesiae Evangelii praecones hanc eandem ducendae vitae rationem praedicare nunquam omiserunt (*Thess.*, 5, 17).

Ecclesia Dei deinde, postquam apud omnes gentes propagata et constituta fuit, obligationis huius Deum exorandi et laudandi semper memor, clericos fidelesque incitavit ad templa Deo dicata frequentanda laudesque Deo canendas, atque eis semper novas occasiones praebuit Deum precandi, praesertim praeclara illa lege condita, vi cuius Divinae Liturgiae atque Officia per totum orbem terrarum, in varietate quidem rituum, in unitate tamen cordium, incessanter celebranda sunt.

Lege hac orandi tota Christifidelium communitas, Episcopis clericisque praeeuntibus, obstrictam se semper professa est et adhuc profitetur. Nostris tamen temporibus, cum rerum humanarum curae et sollicitudines quam plu-

rimos a caelestibus bonis assidue quaerendis abducunt et in terrenis et caducis demergunt, atque etiam homines impellunt ad novum quemdam ordinem rerum instaurandum, in quo temporalia aeternis anteponuntur, ut in ipsorum necessitatibus fiat satis, Sacrosancta Oecumenica Synodus, hisce periculis, magis magisque imminentibus, consideratis, omnes christifideles instantissime hortatur, ut ad Deum fusis precibus e laqueis maligni et ab illecebris rerum caducarum animos mentesque liberare omnibus viribus contendant: quam ad rem sequentia statuit et declarat:

I. Oratio ad Deumque precatio semper fuit et esse debet, eorum omnium qui christiano gloriantur nomine, nobilissimum et primarium munus, prout docuit D. N. Iesus Christus atque eius Ecclesia iteratis praedicavit vicibus. Nemini proinde licet hunc christianae vitae ordinem perturbare, mutare, aut in eius locum alium praedicare, quasi hodiernis hominum condicionibus magis consonum, in quo scilicet profanum quoddam rerum agendarum studium et curae rerum temporalium praecipuas habent partes.

II. Hic vitae christianae ducendae ordo, qui pro omnibus valet christifidelibus ubicumque degentium locorum, maiore tamen vi et gravitate eos omnes adstringit qui in sacris sunt constituti, cum eos Dominus N. I. Christus ad vestigia sua pressius sequenda vocaverit et sacrorum ministros in Ecclesia sua constituerit.

III. Omnibus proinde Orientalium Ecclesiarum clericis fidelibusque Sacrosancta haec Oecumenica Synodus enixe commendat, ut Deum incessanter omni tempore exorent, adhibito illo mirabili precum orationumque thesauro, quem decursu saeculorum, operam ferentibus christianis sanctitudine praestantissimis, Ecclesia Dei comparavit, quemque iure meritoque Officium vel Laudes vocat Divinas.

IV. Officium Divinum publicum in communitatibus christianis orientalibus, ad normam librorum liturgicorum itemque secundum traditas consuetudines et ius particulare singularum Ecclesiarum Orientalium sancte devoteque celebretur.

V. Religiosorum vero familiae, quarum domus monasteriaque veluti templa quaedam ad fundendas Deo orationes habentur et revera sunt, monentur ut nomine totius Ecclesiae Deo fundant instantissimas cotidianas orationes laudesque eius canant omnique tempore benedicant nomini Domini.

VI. Clerici orientales in maioribus ordinibus constituti adsint imprimis Officio Divino publico, quod celebratur secundum legitimas consuetudines et ius particulare unicuique Ecclesiae Orientali proprium.

VII. Diebus autem, quibus Officium Divinum publicum non habetur, vel si eidem celebrando non interfuerint, tenentur clerici id persolvere iuxta praescripta iuris particularis propriae Ecclesiae.

VIII. Diligentissimam curam adhibeant Patriarchae et supremae cuiusque Ecclesiae Auctoritates ut, secundum legitimas consuetudines uniuscuius-

que Ecclesiae Orientalis, redigatur, ubi desit, vel reformetur, ubi opus sit, forma brevior Officii divini ad privatam recitationem magis apta.

(Sess. plenariae XXXIII-XXXIV, diebus 10/13-10-1961: maioritate suffragiorum et ad mentem).

[*Mens Commissionis*:]

1) Commissio de Ecclesiis Orientalibus maioritate suffragiorum censuit nihil innovandum quoad obligationem clericorum Officium divinum privatim recitandi (cf. can. 76 Motu Proprio *Cleri sanctitati*, 1957); et quidem ne maior adhuc differentia disciplinae ecclesiasticae inter catholicos et dissidentes orientales introducatur et praesertim ob defectum librorum ad recitationem privatam aptorum, qui apud quasdam tantummodo communitates prostant.

2) Mens Commissionis fuit ut potius momentum celebrationis publicae Officii Divini affirmetur, in ecclesiis cathedralibus, paroecialibus et religiosorum, cui clerici ratione eorum characteris clericalis, interesse tenentur. Absentes in celebratione publica, praescripta iuris particularis sequantur, ad quae remittitur ad gravitatem obligationis quod attinet.

3) Maioritate suffragiorum Commissio noluit etiam ut eadem lege et obligatione subdiaconi orientales etiam adstringantur. Item non placuit maioritati propositum ut Officium Divinum per determinatum temporis spatium privatim recitetur, ut obligationi clericali sit satis.

4) Ut clericorum et etiam fidelium privatae Officii Divini recitationi provideatur, singulas Ecclesias orientales Concilium sollemniter hortatur, ut ex thesauro liturgico proprii ritus brevoriem formam Officii Divini conficiant et ad praescripta iuris particularis, maioris devotionis causa, adhibeant.

5) Ordo rerum humanarum in plagis orientalibus, doctrinis atheismi et materialismi ut plurimum perturbatus, suadet ut momentum orationis in vita christiana quadam gravi hortatione Concilii sublevetur.

(*N. B.*: Praesens schema consideratur ut ulterius quoddam elementum ad redigendum schema Decreti unici « de Ecclesiis Orientalibus » in Concilio proponendum).

2) RELATIO EM.MI P. D. HAMLETI IOANNIS CARD. CICOGNANI PRAESIDIS COMMISSIONIS DE ECCLESIIS ORIENTALIBUS

De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis.

Commissio de Ecclesiis Orientalibus praeparatoria Concilii Vaticani II, ad unitatem omnium christianorum fovendam, utile fore existimat, si proximum Concilium aliquid agat, aut aliquid dicat, quod

spectet sive ad Kalendarium perpetuum et universale pro toto orbe terrarum, sive ad festum Paschatis eodem die ab omnibus christianis celebrandum.

Agitur de duabus quaestionibus prorsus diversis; nam festum Paschatis celebrari poterit eodem die ab omnibus christianis, quin Kalendarium necessario sit reformandum, et viceversa. Nihilominus binae quaestiones inter se connectuntur, quia a festo Paschatis pendet ordo dierum dominicorum per annum servandus.

Ad Kalendarium quod attinet, spectatis hodiernis vitae civilis rationibus, neminem fugit utilitas Kalendarii perpetui, universalis et ad simpliciorem formam redacti. Vota de hac re, hisce postremis decenniis, crebriora in dies ubique facta sunt, et incepta ac tentamina non defuerunt.

Anno 1923 Apostolica Sedes, quae a Societate Nationum interrogata fuerat ut mentem suam de hac re significaret, respondit, ad Catholicam Ecclesiam quod attineret, nihil obstare quominus Kalendarium reformaretur et festum Paschatis die stabili celebraretur. Postquam autem nonnullae Nationes ea, quae a Societate Nationum proposita fuerant, respuerunt, Sancta Sedes publice declaravit, Ecclesiam de hac re acturam esse in futuro Oecumenico Concilio. Postremo bello confecto, rem iterum tractandam suscepit Consociatio Nationum Foederatarum (O.N.U.), sed nihil actum est.

Occasione recentioris liturgicae reformationis, Pius XII declaravit, nihil adesse quod Ecclesiam necessario cogeret ad Kalendarium suum immutandum et festum Paschatis stabili die celebrandum; attamen, si maior Nationum pars aliquando in commune Kalendarium civile consentirent, tunc Sanctam Sedem, communis boni causa, novum Kalendarium admissuram esse.

Haud pauci etiam Episcopi de hac re propensam voluntatem significaverunt, plane persuasi id prodesse posse necessitudinibus, quae inter catholicos et Orientales dissidentes intercedunt.

Uti patet, non est unius Auctoritatis Ecclesiasticae solvere huiusmodi quaestionem; opportunum tamen videtur, ut Catholica Ecclesia de hac re mentem suam aperiat.

Quoad alteram quaestionem, scilicet *de festo Paschatis* eodem die celebrando, in comperto est, Ecclesias Orientales dissidentes minime excepisse Kalendarium Gregorianum anno 1582 promulgatum. Sed etiam apud ipsos catholicos Orientales, qui, paucis exceptis, Kalendarium Gregorianum amplexi sunt, non eadem est computatio Paschatis (uti cernere est in tabula quae in calce schematis addita est); quo fit

ut nonnisi rarissime festum Resurrectionis Iesu Christi apud omnes incidat in eundem diem.

Hinc incommoda non pauca, praesertim in Medio Oriente, ubi catholici vivunt admixti christianis dissidentibus, et quidem vinculis cognationis et amicitiae inter se saepe coniuncti. Hinc accedunt difficultates, quae sive ex legibus uniuscuiusque Nationis, sive ex hodiernis vitae civilis necessitatibus oriuntur.

Ut communis celebratio Paschatis obtineatur, animadvertendum est, difficultates non adeo graves haberi; certo minoris esse momenti, quam quae Kalendario unico obstant. Omnes enim tenent, Resurrectionem tertia hebdomada accidisse post verni temporis plenilunium; discrepantia est in tempore computando.

Silentio denique praetereundum non est episodium hoc, nempe anno 1960 celebrationem Paschatis, apud omnes christianorum communitates eodem die contigisse; idque universalis laetitiae causam fuisse. Quae quidem laetitia omnino sperare iubet, ut communis omnium consensus quoad celebrationem diei Paschatis — quod in proximo Oriente facile obtineri poterit —, ad magni momenti progressum arduam unitatis causam adducat.

Etiamsi in praxi parum aut nihil nunc obtineatur de hoc subiecto, spes tamen affulget quod factum ipsum depromendi vota in hoc Concilio Oecumenico bene acceptum iri apud omnes Orientales, tum catholicos tum dissidentes.

Hoc est certum: quae de Oriente in Concilio pertractantur, etiam minima, accurate animadvertuntur a Christianis dissidentibus; et id quidem inservire potest ad viam unitatis semper melius sternendam.

De Officio Divino.

Commissio de Ecclesiis Orientalibus in hoc apparando schemate de Officio Divino id sibi proposuit, ut in sua luce poneretur grande momentum, quod apud Orientales habet celebratio Laudis Divinae, praesertim in Ecclesiis Cathedralibus, paroecialibus et religiosis. Momentum huius celebrationis, quod semper agnitum fuit, hodie potissimum aestimatur, cum magis magisque materialismi et atheismi placita etiam apud Orientales regiones invalescant.

Consulto dicitur « celebratio » Divini Officii, non autem « recitatio », quia Laus Divina apud Orientales est opus communitatis, non singulorum, ita ut, nisi clericorum vel religiosorum communitas congregetur, Officium Divinum vere persolvi non possit. Hac de causa Laus Divina « publica » semper dicitur, sensu tamen diverso a Latinis. Nam apud Latinos « publica » nuncupatur recitatio Officii Divini, etiamsi privatim fiat, quia sacerdos orat pro populo; apud Orientales « publica »

dicitur ex modo executionis, quia celebratio postulat actionem communitatis; quasi si quis Divini Officii celebrationi una cum communitate interesse non potuerit, non tenetur illud privatim persolvere.

Quoad naturam obligationis Officii Divini recitandi, res adhuc in controversia est. Constat apud Occidentales huiusmodi obligationem primum ortam esse. Eamdem Orientalibus inculcavit Innocentius IV, ad Graecos insulae Cypri scribens anno 1254, qui prae oculis habuit statuta Concilii Lateranensis anno 1215 celebrati. Hic Pontifex enim hortatur Orientales tantummodo ut Divinum Officium celebrent « more suo »; qui « mos », ferebat ut publica Officii celebratio fieret diebus dominicis et ceteris festis.

Haec obligatio in usum quorundam rituum Orientalium invecta est opera missionalium latinorum, vel eorum ecclesiasticorum Orientalium, qui saec. XVII et XVIII apud Collegia Romana instituti sunt.

Praesertim post Concilium Tridentinum vix intellegi poterat clerus qui obligationi Officii recitandi non teneretur.

In Concilio Vaticano I Commissio « super missionibus et Ecclesiis ritus orientalis » sententiam suam dixit, quae huic obligationi favebat; sed cum Breviariorum exemplaria praesto non essent, in praxi nihil actum est.

Codex Iuris Canonici Orientalis nihil novi statuit de hac re; nam in Motu Proprio *Cleri Sanctitati,* can. 76, haec habentur: « Clerici in subdiaconatu vel in maioribus ordinibus constituti... obligatione tenentur divinum officium publice vel privatim persolvendi iuxta praescripta iuris particularis ».

In Commissione de Ecclesiis Orientalibus Concilii Vaticani II praeparatoria, sententiae discordes fuerunt. Nam membra ad eos ritus pertinentia, qui disciplinam latinam amplexi sunt, sententiam tulerunt obligationi Officii recitandi faventem, et opportunum esse duxerunt, ut huiusmodi usus in generalem Orientis disciplinam introducatur. Non ita tamen membra eorum rituum, apud quos haec obligatio non viget.

Ob sententiarum diversitatem et ob librorum liturgicorum defectum, Commissio de Ecclesiis Orientalibus statuit ut res maneant prout sunt apud diversos ritus, eo vel magis quod non videtur opportunum ut usus catholicorum nimis discrepet ab usu christianorum dissidentium.

Per hos schema non solum visum est in luce ponere magnum momentum quod apud Orientales habet celebratio Divini Officii, sed etiam confirmare hoc institutum pietatis solemniter, seu in novo Concilio Oecumenico; quod bene acceptum erit universo Orienti, praesertim sacerdotibus et monachis.

Denique Auctoritates Ecclesiasticae diversorum rituum monentur

ut curent librorum liturgicorum editionem, atque adeo promoveatur recitatio privata Divini Officii, etiamsi stricta obligatio id faciendi non habeatur.

3) ANIMADVERSIONES SODALIUM

Card. FERRETTO: *De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis*:

Pag. 6 [1] I, lin. 27: « omnino laudat » quaeri posset utrum huiusmodi laus omnino opportuna sit, nam nescimus adhuc conclusiones studiorum huiusmodi et praesertim si revera tendant ad introducendam ubique locorum hebdomadam 7 dierum firmaque manent die Deo dicata. Forsan sufficient verba: « *se favere declarat* ».

De Officio Divino Ecclesiarum Orientalium.

Quaeri potest: si revera solummodo postquam apud omnes gentes propagata et constituta Ecclesia fuit, Ecclesia clericos et fideles incitavit ad templa Deo dicata frequentanda laudesque Deo canendas? Forsan non erit difficile rem exponere maiori cum claritate et historica veritate, nam semper hoc fecit Ecclesia saeculorum decursu.

Quum vero in utroque schemate quaedam et magni quidem momenti habentur quae valent pro tota Ecclesia sive Latina sive Orientalis vocetur utpote sunt quae habentur sub nn. I et II alterutrius schematis.

Ideoque duo praesentia schemata valde utiliter componenda viderentur cum schemate De Officio Divino et de anno liturgico a commissione de Sacra Liturgia iam proposito.

Card. RUFFINI: *De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis*: Id ex animo depromo: utinam in Ecclesia universa, saltem de festo Natali D. N. Iesu C. et de Paschate, unicum Kalendarium habeatur!

De Officio Divino Ecclesiarum Orientalium: Ardenter desidero, ad unitatem Ecclesiae magis magisque fovendam, ut etiam sacerdotes orientales — unusquisque in lingua sui ritus vel patriae suae — habeant Officium divinum, seu Breviarium, commune, quod omnes recitent cotidie privatim, quando Officio Divino publico interesse non possint, ut nobiscum, ritus latini, in prece quam nomine Ecclesiae effundimus semper coniungantur.

[1] Cf. p. 1305.

Beat. SAIGH:[2] *De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis:*

Nobis venia detur si dicere audemus hoc tragicum problema de « unificatione diei Paschatis » difficilius sentiri posse, nisi ab illis qui de facto vivunt in Oriente.

In Occidente enim, tum catholici tum protestantes aliique acatholici eodem die Pascha celebrant. Ibi igitur nulla habetur difficultas.

In Oriente autem, reformatio Gregorii Papae XIII divisit christianos in duas partes: alii enim Pascha celebrant simul cum catholicis occidentalibus, alii vero Pascha celebrant secundum antiquum kalendarium orientale. Ita fit ut in aliquibus annis christiani omnes in Oriente eodem die celebrant Pascha, et tunc fit gaudium magnum apud christianos, qui se sentiunt unitos et fortes erga infideles mahumetanos vel alios. In coeteris vero annis, alii celebrant Pascha, dum alii celebrant Dominicam Palmarum vel adhuc sunt in initio quadragesimae, quia differentia inter utrumque kalendarium potest esse etiam triginta quinque dierum. Et tunc christiani se sentiunt divisos. Hoc non solum eos pudet, sed ex hac eorundem divisione fiunt etiam obiectum crudelis derisionis ex parte infidelium.

Quando unio fiet omnium christianorum sub paterno ductu et auctoritate Romani Pontificis, quaestio nullam faciet difficultatem.

Sed, interdum, pro amore Dei et Ecclesiae rogamus patrem nostrum communem, Sanctissimum Romanum Pontificem, Ioannem XXIII, pro benignitate sua erga omnes filios suos, sint catholici, sint orthodoxi, sint protestantes, ut, vel occasione Concilii Oecumenici, vel independenter ab eo, initiativam sumat (sit venia verbo) unionem faciendi inter omnes communitates christianas circa festum Paschatis eodem die celebrandum. Ipse solus Romanus Pontifex, qui ab omnibus christianis, maxima veneratione et filiali amore excolitur, potest hanc initiativam sumere. Et tunc nobis magna est spes conatus Romani Pontificis, cum gratia Dei, vanos futuros non esse. Quia si unio totalis omnium christianorum maximum est bonum, aliqua unio partialis, sicuti habetur in celebrando eodem die festo Paschatis, bonum non spernendum censeri debet, imo passus et gressus, et quidem magnus, versus unionem totalem.

De Officio autem divino nihil peculiaris habemus dicendum, nisi quod Schema nobis placet.

---

[2] Animadversiones Beat. Saigh lectae sunt ab Exc.mo Edelby, Archiep. Edesseno.

4) SUFFRAGIA SODALIUM

Card. TISSERANT: Placet.

Card. MICARA: *De Officio Divino Ecclesiarum Orientalium*: Placet. Menti Commissionis (de qua in nota pag. 7 [1]) adsentior, haesitans tamen circa assertum defectum aptorum librorum tamquam impedientem privatam divini Officii recitationem (ibidem).

De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis. Placet. Et votum simul effero ut unum ubique introducatur Kalendarium, servata semper septem dierum habdomada et exoptata Paschatis omnium christianorum eodem die celebratione.

Card. PIZZARDO: Placet.

Card. FERRETTO: Placet iuxta ea, quae humiliter adnotavi.[2]

Card. LIÉNART: Placet utrumque Schema: ratione tamen habita de his quae animadvertit Em.mus Card. Ferretto, et de observationibus et votis factis ab Exc.mo Delegato B.mi Patriarchae Melkitarum.

Card. TAPPOUNI:[3] Placet.

Card. COPELLO: *De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis*: Placet, ad mentem Em.mi Ponentis.

De Officio Divino Ecclesiarum Orientalium: Placet: res maneant ut sunt ad mentem Em.mi Ponentis.

Card. SPELLMAN:[4] *De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis*: Exoptandum est sine dubio ut mundus nationum hodiernus, magis magisque in dies tamquam in unam Creatoris familiam humanam de iure deque facto se coniungere contendens, etiam a Kalendario communi et perpetuo regatur. Fortiter repellendi sunt, autem, conatus eorum, diabolo certe duce aut saltem fraudatore, qui ut dies Dominica e medio tollatur loco hebdomadarum septem dierum libri Genesis quaedam spatia decem dierum introducere velint. Notatur tamen aliqua ambiguitas verborum, ni fallor, numero II partis dispositivae inventa. Bene exprimitur Sanctam Synodum exoptare ut Kalendarium perpetuum et commune, hebdomadibus septem dierum et die Dominica servatis, introducatur.

---

[1] Cf. p. 1309.
[2] Cf. p. 1313.
[3] Nonae Congregationi non interfuit.
[4] Nonae Congregationi non interfuit.

Sed quaeritur utrum forsitan verba numeri II, scilicet, ea quae verbum « serventur » sequantur, possint intelligi ac si Sancta Synodus quaestionem etiam Paschatis eodem die ab omnibus Christianis celebrandi a potestatibus civilibus solvi vellet? Nonne melius punctum de communi die celebrationis Paschatis stabilienda numero III unice relinqueretur ubi clarius tractetur de actione ab ipsis communitatibus religiosis christianis instituenda; ideoque numerus II cum verbo, nempe « serventur » concluderetur?

De Officio Divino Ecclesiarum Orientalium: Commissio de Ecclesiis Orientalibus laudanda est pro prudenti consilio de nihil innovando quoad obligationem clericorum Officium divinum privatim recitandi, obligatione iuxta praescripta iuris particularis propriae Ecclesiae confirmata; et de redactione vel reformatione horarum canonicarum in formam ad privatam recitationem magis aptam Patriarchis supremisque Auctoritatibus uniuscuiusque Ecclesiae Orientalis commendanda. Sic ansa dissidentibus non praebetur dicendi quod unio Ecclesiarum impositionem consuetudinum Latinarum et abrogationem morum Orientalium importabit.

Suffragium: iterum notata, tantum, possibili ambiguitate verborum numeri II schematis de Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis, de illo et de schemate de Officio Divino Ecclesiarum Orientalium fertur suffragium: Placet.

Card. FRINGS: Placet.

Card. RUFFINI: Placet iuxta modum.[5]

Card. VALERI: Placent ambo schemata ad mentem Em.mi Relatoris et submisse adhaerendo votis B. Patriarchae Melkitarum.

Card. SIRI: Placet, in voto tamen Em.mi Ferretto et Relatoris: adhaereo voto Patriarchae Melchitarum.

Card. D'ALTON: Placet.

Card. LÉGER: attentis adnotationibus Em.morum Ferretto, Ruffini et specialiter adhaereo desiderio expresso a delegato Maximi IV.

Unam tantum minorem modificationem proponam. In decreto III, tollantur verba « christiani dissidentes, protestantes ». Mihi non videntur necessaria, quia expressio « aliique christiani non catholici » etiam pro illis sufficiunt.

Card. GRACIAS:[6] Placet: nihil habeo dicendum.

---

[5] Cf. p. 1313.
[6] Nonae Congregationi non interfuit.

Card. MONTINI: Placet utrumque Schema iuxta modum: scilicet ut in Schemate de Kalendario perpetuo pag. 6,[7] n. II, linn. 29-30 non tantum dicatur « Sancta Synodus tamen valde exoptat ut unum Kalendarium ubique introducatur *in quo* hebdomada... » etc., sed « *dummodo* in ipso Kalendario hebdomada » etc., sicut Card. Micara innuit. Equidem adhaereo voto a Delegato Patriarchae Melchitarum proposito.

Card. GIOBBE: *De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis*: Placet iuxta modum: de Kalendario universali et perpetuo non placet quod sit argumentum pro Concilio Ecumenico Vaticano II, relate ad celebrationem Paschatis adhaereo votis quae proposuit Em.mus Delegatus Patriarchae Melchitarum.

De Officio Divino Ecclesiarum Orientalium: Placet.

Card. CENTO: Placent duo Schemata. Toto corde adhaereo voto Beatissimi Patriarchae Melchitarum. Utinam omnes variae Ecclesiae Orientales praescribant clericis, quando Divinum Officium publicum non habetur, recitationem privatam, in communione spiritus cum clero latino.

Card. GARIBI Y RIVERA: Placet.

Card. CICOGNANI: Placet iuxta relationem adnexam [8] et adhaereo voto Patriarchae Melkitarum.[9]

Card. GODFREY: *De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis*: Placet iuxta modum: eo sensu ut mens Ecclesiae pateat occasione Conc. Vat. Secundi. Spes est ut stabilita concordia inter Auctoritates Ecclesiasticas et civiles, fiet institutio Kalendarii Perpetui et celebrationis Paschatis.

De Officio Divino Ecclesiarum Orientalium: Placet.

Card. CONFALONIERI: *De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis*: Placet cum voto Beatissimi Patriarchae Maximi IV Melchitarum.

De Officio Divino Ecclesiarum Orientalium: Placet cum votis a Patribus (Cardd. Ferretto, Ruffini, Micara et Montini) propositis.

Card. RICHAUD: Placet et adhaereo voto B. Patriarchae Melchitarum.

Card. KÖNIG: Placet.

---

[7] Cf. p. 1305.
[8] Cf. pp. 1309-1313.
[9] Textus transcriptus est ex taeniola magnetica.

Card. SANTOS: Placet: in voto Em.mi Cardinalis Relatoris et quoad primum ad mentem Beatissimi Patriarchae Melchitarum.

Card. RUGAMBWA: Placet iuxta modum: utrumque schema placet, attentis his quae dicta sunt a Delegato Patriarchae Melchitarum Maximi IV.

Card. RITTER: Placet.

Card. LANDÁZURI RICKETTS: Utrumque Schema placet ad mentem Em.mi Relatoris et attentis his quae retulit Exc.mus Delegatus Beatissimi Patriarchae Melchitarum.

Card. COUSSA: Placet utrumque schema. Faxit Deus ut ad unitatem perveniatur in celebratione Paschatis.

Officium divinum quod attinet noto: conamina a saeculis fiunt ut ecclesiastici viri uti quotidie possint orationibus et lectionibus Officii divini quae animum in Deum erigunt et theologiae cognitionem fovent. Ultimis hisce annis, Em.mo Cardinali Tisserant a Secretis S. C. pro Ecclesiis Orientalibus munere fungente, novum conamen factum est reducendi nempe Officium divinum ut possibilis evadat eius frequens absolutio.

Huic problemati solvendo duae obstant difficultates, psychologica (ut ita dicam) altera, *materialis* altera. Psychologica: multos piget audire viros ecclesiasticos urgeri ad orandum poena peccati gravis vel levis iuxta doctrinam moralistarum de obligatione absolvendi Breviarii inter Latinos. Superiores ecclesiastici obtinent, usu et consuetudine, potestatem commutandi Officii divini celebrationem vel ab eadem, rationabili ex causa, dispensandi subditos, qui eiusdem celebrationis non participarent. Quod tranquillos efficit subditos.

« Materialis » difficultas in eo residet quod libri ad divinum Officium celebrandum multi sunt et absolutio horas perdurare potest.

At, nihilominus, conatus non sunt intermittendi ut ad tutam disciplinam in singulis Communitatibus seu Ecclesiis perveniatur, quae orationis spiritum inter clericos et religiosos foveat.

Interim autem celebratio divini Officii iure particulari regitur, integro Ordinario loci iure et munere invigilandi ut iuris incertitudo sacerdotum fervori non noceat.

Card. SUENENS: Placet. Placet etiam observatio nomine Patriarchae Melchitarum facta.

Card. DI JORIO: Placet utrumque schema: attendantur tamen quae ab Em.mo Card. Ferretto et ab Exc.mo Delegato Beat. Patriarchae Melchitarum sunt proposita.

Card. JULLIEN: Placent duo schemata cum animadversionibus Patrum, sed audire placebit fateor, quid de Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis sentiat Em.mus Secretarius pro unione christianorum.

Card. LARRAONA: Placet utrumque Schema et sincere plaudendum votis censeo Exc.mi Delegati Beatissimi Patriarchae Melchitarum, ceterum praehabitis observationibus Em.mi Relatoris, Cardd. Micara, Ferretto, Ruffini, Montini.

Card. HEARD: Placent ambo schemata in votis Em.mi Relatoris.

Card. BEA: Placet utrumque schema. Ex animo adhaereo iis quae exposuit Exc.mus Delegatus Beat. Patriarchae Melchitarum, etiam ut Praeses Secretariatus pro Unione, et eis quae Em.mus Card. Ferretto et Card. Montini.

Haec uniformitas esset primus aliquis passus ad unitatem assequendam.

Card. BROWNE: Utrumque schema placet iuxta modum: iuxta observationes Em.mi Montini, Em.mi Ferretto, Em.mi Micara, Em.mi Ruffini, Em.mi Coussa et Delegati Patriarchae Melchitarum. Item ut notaverunt Em.mi Micara et Montini caveatur ut servetur divisio anni in hebdomadas.

Card. ALBAREDA: Placet iuxta modum: ambo placent schemata ad mentem Eminentissimorum Cardinalium Relatoris, Cardd. Ferretto, Montini, et adhaereo voto Excellentissimi Delegati Patriarchae Melchitarum.

Beat. CHEIKHO: *De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis*: Placet ad mentem Em.mi Relatoris et B.mi Patriarchae Maximi IV Melkitarum.

De Officio Divino Ecclesiarum Orientalium: Placet. Unam observationem habeo in pag. 7,[10] n. VIII: i. e. melius videtur ut hic numerus VIII tollatur, ne fratres separati putent Concilium Oecumenicum intendisse mutare ritus orientales.

Exc. FELICI: Placet, adhaerendo voto Beatissimi Patriarchae Melchitarum.

Exc. O'CONNOR: Placet. Videtur tamen quod nonnulla argumenta hic proposita, in *unica* Constitutione Conciliari, tum pro Ecclesia Orientali tum Occidentali proponi posse.

---

[10] Cf. pp. 1308-1309.

Exc. CHAVEZ Y GONZALEZ: Placet utrumque schema ad mentem Eminentissimi Card. Relatoris, et secundum quae exposuit Excellentissimus repraesentans Beatissimi Patriarchae Melchitarum.

Exc. SILVA SANTIAGO: Placet utrumque schema ad mentem Commissionis et ad mentem Exc.mi Delegati B. Patriarchae Melkitarum, quoad Kalendarium perpetuum et celebrationem Paschatis. Adhaereo etiam desiderio Em.mi Card. Ruffini et observationibus factis ab Em.mis Cardd. Ferretto et Montini.

Exc. ANTEZANA Y ROJAS: Placent iuxta modum ambo schemata: adhaereo desiderio Patriarchae Melkitarum ad unitatem assequendam in celebratione festi Paschatis eodem die.

Exc. COORAY: Placet utrumque schema. Assentio voto B. Patriarchae Melchitarum et votis aliorum Patrum.

Exc. MCKEEFRY: Placet: votis Em.morum Cardinalium Relatoris, Ferretto et Exc.mi Delegati Patriarchae Melchitarum assentio.

Exc. LEFEBVRE: Placet.

Exc. HURLEY: Placet ad mentem Em.morum Cardinalium Relatoris, Ferretto et Exc.mi Delegati Beatissimi Patriarchae Melchitarum.

Exc. PERRIN: Placent duo schemata. Adhaereo voto Beatissimi Patriarchae Melchitarum.

Ad primum schema: In kalendario perpetuo, hebdomas in tuto ponatur.

In linea decima paginae quintae,[11] non possumus dicere, meo sensu, humanum genus, serie quadam stabili et perpetua dies annosque numerare numquam intermisisse; quia chronologiae multo mutatae fuerunt, etiam in unaquaque natione.

Exc. ŠEPER: Placet. Votum Beatissimi Patriarchae Maximi meum quoque facio.

Exc. BAZIN: Placet, attentis observationibus Em.mi Card. Ferretto, Montini et Patriarchae Maximi IV.

Exc. BERNARD: Placent ambo schemata cum observationibus a Patribus factis, praesertim a Legato Beatissimi Patriarchae Melchitarum.

[11] Cf. p. 1304.

Exc. BERNIER: Placet iuxta modum: ab Em.mis Cardinalibus Micara et Ferretto et a Beat. Patriarcha Melchitarum propositum.

Exc. YAGO: Placet ad mentem Em.mi Card. Relatoris. Adhaereo voto Patriarchae Melkitarum.

Exc. NGÔ-DINH-THÚC: Placet iuxta modum utrumque schema. Vellem addere hanc notulam: argumenta utriusque schematis non debent venire in disceptationem, si tanquam inconcussum habeatur hoc principium: non sunt offendendae aures orthodoxorum et protestantium, ut remaneat aliqua spes eorum unionis cum Ecclesia Catholica. Hoc criterium nobis semper praebetur quando in hac aula agitur aliquid circa Ecclesias Orientales — cum forse etiam aliud criterium debeat perpendi: nempe progressus et verum incrementum religionis, quidquid cogitent orthodoxi et protestantes, secus deberemus addere alium characterem Ecclesiae Catholicae, nempe immobilitatem.

Exc. JELMINI: Placet utrumque schema ad mentem Relatoris: libenter consentio desiderio Beatissimi Patriarchae Melchitarum.

Exc. SUHR: Placent ambo schemata, ut etiam votum B. Patriarchae Melchitarum.

Rev. GUT: Placet utrumque schema. Adhaereo voto Patriarchae Melchitarum.

Rev. SÉPINSKI: Placet ad mentem Em.mi Card. Relatoris. Adiungo folium observationes minoris momenti continens. Adhaereo voto Beatissimi Patriarchae Melchitarum.

De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis: Adiungere vellem animadversiones aliquas minoris momenti:

Ad pag. 6,[12] lin. 10: dicatur melius « eos laudat ac vult eos promoveri » vel « eos laudat ac vult promovere ».

Ad pag. 6, linn. 33-34: praeferrem locutionem « christiani separati » loco « christiani dissidentes ».

Ad pag. 7,[13] lin. 14: praeferrem locutionem « Orientales separati » loco « Orientales dissidentes ».

Ad pag. 7: Ad lineam antepaenultimam: corrigatur « proponitur ».

De Officio Divini Ecclesiarum Orientalium: Adiungere vellem aliquas animadversiones minoris momenti:

---

[12] Cf. p. 1305.
[13] Cf. p. 1305.

Ad pag. 5,[14] linn. 3 et 15: adhibeatur semper idem modus scribendi vel « numquam » vel « nunquam ».

Ad pag. 7,[15] lin. 32: praeferrem locutionem « separatos orientales » loco « dissidentes orientales ».

Ad pag. 8,[16] lin. 8: supprimatur vox « etiam ».

Ad pag. 8, lin. 22: ad tollendam malam interpretationem locutionis « sublevetur » praeferrem vocem « inculcetur » vel aliam similem; quia « sublevare » potest significare « insistere » et « infirmare; enervare ».

Rev. JANSSENS: Placet. Submisse adhaereo voto Beat.mi Patriarchae Melchitarum.

---

[14] Cf. p. 1307.
[15] Cf. p. 1309.
[16] Cf. p. 1309.

4 – VOTA SODALIUM QUI SEXTAE SESSIONI NON INTERFUERUNT

I

EM.MI P. D. NORMANNI CARD. GILROY
Archiepiscopi Sydneyensis

Suffragium « Placet » universim ferre velim.

II

EM.MI P. D. IACOBI CARD. DE BARROS CÂMARA
Archiepiscopi S. Sebastiani Fluminis Ianuarii

De Episcoporum Coadiutoribus et Auxiliaribus, deque Episcoporum cessatione a munere pastorali.

Utique. In bonum animarum.

Praecipuae de animarum cura quaestiones.

Pars Prior: *De animarum cura in genere.* Optime propositum.

Pars Altera: *De animarum cura in particulari*: Caput I. Transeat.

Cap. II-V. Etsi difficilia valde necessaria sunt. In exsequenda, si non omnia possibilia sunt, incipiantur ubique ut progressive evolvantur.

Cap. VI. Concordo cum Eminentissimo Relatore.

De Ecclesia.

Pars Prima: Caput I. Concordo cum Eminentissimo Cardinali Relatore.

Caput II. Bene mihi videtur.

Caput III. Concordo cum Eminentissimo Relatore.

Caput IV. Forsitan addendum esset aliquid quoad relationes episcoporum cum fidelibus, ex. gr. de visitatione pastorali, de praedicatione verbi Dei, de catechesi, etc.

Caput V. Nihil immutandum mihi videtur.

Caput VI. Concordo cum Eminentissimo Relatore.

De castitate, virginitate, matrimonio, familia.

Pars prima. Optime.
Pars altera. Concordo cum Eminentissimo Relatore.

De censuris earumque reservatione.

Concordo cum Eminentissimo Relatore, exceptis iis quae pag. 8 [1] sub numero 12, ad 3 et 4 veniunt.

De praevia librorum censura eorumque prohibitione.

Concordo cum Eminentissimo Relatore.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis.

Concordo cum Eminentissimo Relatore.

De catechetica populi christiani institutione.

Mihi videtur via practica et efficiens esse: Directorium commune, ut dioeceses, ex eo, deducant formam proprii catechismi.

De cura animarum et communismo.

Desunt folia. Incompletum est.

De statibus perfectionis adquirendae.

Pars Secunda. Sectio Secunda. Capita XVI, XVII, XVIII. Omnino tenenda.

Capita XIX, XX, XXI, XXII. Valde bona, sed, quoad n. 63, sciant alumni, iam ab initio, se ipsos non destinari ad sacerdotium, quia non raro, postea difficillime egrediuntur ab institutis non clericalibus. Et tamen ad sacerdotium convolare volunt.

Quoad num. 68, his temporum adiunctis necessarii sunt saltem duo anni novitiatus.

Capita XXIII, XXIV, XXV. Valde bona et omnia tenenda.

Capita XXVI, XXVII, XXVIII. Bene, sed quoad numerum 93 clare indicentur quaenam instituta ad sacerdotium, quae non.

Capita XXIX, XXX, XXXI. Concordo cum Em.mo Relatore. Quoad numerum 127 autem, opportunum non videtur facile reddere leges processuales, nam non raro aliquis desistit de vita religiosa, durante processu, et tamen in vita religiosa manet.

De processu matrimoniali.

Concordo cum Eminentissimo Relatore.

---

[1] Cf. p. 867.

De consensu matrimoniali.

Concordo cum Eminentissimo Relatore.

De matrimoniis mixtis.

Concordo, sed convenit prae oculis habere diversitates variarum regionum.

De impedimentis ad matrimonium.

Concordo, sed videtur necessarium addendum aliud impedimentum, prout constat ex folio adnexo.

De forma celebrationis matrimonii.

Quoad n. IV, pag. 6,[2] mihi videtur haec concessio omnem vim auferre praescripto n. III, pag. 5,[3] relate ad facultates necessarias ad validam assistentiam, iure delegato, nam si « defectus necessariae potestatis, de qua in nn. II et III, non reddit invalidum matrimonium... », facillime quisquis sacerdos praesumit se delegationem habere.

De matrimonio sodomitarum. Quaestio canonica. Qui in Concilio Oecumenico proxime habituro iure matrimoniali aptando incumbent, quaestionem effugere nequeunt de matrimonio eorum quos Apostolus vocat masculorum concubitores.

Quam infausta ac misera sit coniugis innocentis sors, dum, celebrato matrimonio eoque etiam consummato, primo novit pessimo sodomitarum vitio laborare compartem secum unam carnem effectum, nemo est qui non sentiat.

Equidem in dies augetur numerus horum casuum, qui consortionem christianam in sanctitate « magni sacramenti » firmatam, in discrimen vocant.

Inter eos, qui hac sexuali perversione laborant, quidam eam habent ex causis endogenis (quos Niedermeyer « obligate Homosexuelle » vocat. *Handbuch des Spesz. Pastoralmedizin,* Wien 1951, vol. I, p. 257); hi rarius matrimonium appetunt, quippe alium sexum abhorrent. Alii vero ex causa exogena vitium adepti sunt (laud. Auctor nominat « fakultative Homosexuelle » vel « Bisexuelle »); qui, servata aptitudine ad coniugalem copulam, qua etiam prolem generant, flagitium tamen nedum deserant, illo magis et securius indulgent.

Iamvero, providae Matris ius et officium est, iuxta cuiusque aetatis necessitates, aptis remediis, bonorum morum iacturam cavere atque illa

---

[2] Cf. p. 1225.
[3] Cf. p. 1225.

instituta tueri quibus decus, honestas, innocentiae tutela, ipsa animarum salutis spes nituntur.

Quare non abs re foret quaestionem agitare de opportunitate condendi legem irritantem ad modum nullitatis matrimonii ob errorem in persona libera circa condicionem servilem eius quocum contrahit. Ait cl. Gasparri: « Ecclesiam posse, iusta de causa, statuere ut error alicuius qualitatis, seu aliqualis consensus defectus, reddat nullum matrimonium, quod ex iure naturae valeret, indubium est; ... hoc autem Ecclesia statuit pro errore condicionis servilis, nolens partem liberam ignoranter tale coniugium subire, in quo tanta est inaequalitas, tanta incommoda, tanta in exercitio iurium matrimonialium difficultas (*De Matrimonio*, Romae, 1932, n. 803). Quid autem dicendum de servitute morali, de labe quo se maculant sodomitae? Nonne potius valent eaedem rationes? Indubium est eiusmodi vitium sacramentum a Domino sanctissime constitutum totamque coniugalem vitam probose foedare, dum coniux corpus suum quod vi sacramenti ad alterum pertinet, quocum una caro efficitur, ad usus antinaturales cum aliis eiusdem sexus impudentissime tradit.

Quocirca opportunum esset si, sublato in can. 1083, utpote obsoleto, illo numero de errore condicionis servilis, ita canon legeretur:

« Error circa qualitatem personae, etsi det causam contractui, matrimonium irritat tantum:

1) si error qualitatis redundat in errorem personae;

2) *si cum persona contumaciter laborante actuali vitio inversionis sexualis, contrahat persona innocens, eiusmodi vitium in altera ignorans* ».

Ut pars consensum ponat cum errore qualificato, ignorare debet existentiam vitii sodomitici in comparte, sive quia nesciat quid res sit, sive quod sit in sponso seu in altera parte.

Ut vitium errorem causet in parte innocenti, tale debet esse: inversio sexualis seu vitium homosexualitatis, idest exercitium actuum sexualium contra naturam cum persona eiusdem sexus. Unde non sufficit mera tendentia seu proclivitatis in huiusmodi vitium, neque existentia notarum feminilitatis in viro et vice versa, sed necessaria est existentia vitii actualis, cum actis suis propriis. Necesse est adhuc ut exerceatur cum contumacia, ita ut moraliter dici possit contrahens tempore nuptiarum pessimo vitio innodatus. Ad talem contumaciam probandam considerатur oportet, tamquam vehemens praesumptio, modus se gerendi contrahentis vitiosi ante et post nuptias, in hac re.

Velint Patres Conciliares, bono animarum consulentes, rem tanti momenti attentissime considerare.

De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis.

Concordo cum Eminentissimo Relatore.

De Officio divino Ecclesiarum Orientalium.

Concordo cum Eminentissimo Relatore.

De Facultatibus Episcoporum.

Concordo cum Eminentissimo Relatore.

De Catechismo et catechetica institutione.

Laudabilis esset uniformitas, sed difficilis imo ad unam regionem, a fortiori ad universum orbem. Ergo ut Orienti et Occidenti inserviat textus, et ne ipse tardet in conficiendum, melius videtur eum redigere lineis generalibus.

III

Em.mi P. D. ALOYSII Card. CONCHA

Archiepiscopi Bogotensis

De Episcoporum Coadiutoribus et de Auxiliaribus deque Episcoporum cessatione a munere.

Placet iuxta modum. De fide est Episcopatum esse ex institutione divina. Non vero affirmandum est de institutione divina esse quod Episcopi praeficiendi sint particularibus dioecesibus. Canon quidem 329 Codicis Iuris Canonici dicit: « Episcopi sunt successores Apostolorum atque ex divina institutione peculiaribus ecclesiis praeficiuntur quas cum potestate ordinaria regunt sub auctoritate Romani Pontificis ». Sed ea verba: « ex institutione divina peculiaribus ecclesiis praeficiuntur » non videntur intelligenda eo sensu quod nominatio Episcopi ad regendam particularem ecclesiam sit ex institutione divina, saltem stricto sensu sumptis verbis. Nam historice constat circumscriptiones ecclesiasticas determinatis limitibus quibus peculiares pastores praeficiuntur non statim ab initio exstitisse, sed paulatim invectas fuisse. Negare quidem fas non est divinitus Romano Pontifici potestatem collatam fuisse tum circumscriptiones ecclesiasticas signatis limitibus constituendi, tum eis peculiares pastores, Episcopos videlicet, praeficiendi. Verum aliud est affirmare Episcopos ex institutione divina peculiaribus dioecesibus praefici. Unde forte canon 329 emendandus est ad ambiguitatem vitandam.

Praeterea notandum est in Ecclesia esse viros qui vero charactere

episcopali insigniti sunt quin tamen regimini peculiari ecclesiae praeficiantur.

Praecipuae de animarum cura quaestiones.

Pars prior: *de animarum cura in genere.* Non placet. Schema est nimis prolixum. Plura, quae in eo dicuntur, iam alibi dicta et provisa sunt. Si experientia viginti septem annorum ministerii episcopalis aliquid valet, asserere possum generatim ea, quae in schemate proponuntur, iam in praxim deducta fuisse. Ceterum schema non satis attendit ad diversas regionum condiciones neque ad possibilitates quarundam dioeceseon.

Pars altera: *de animarum cura in particulari.* Caput I: *de emigrantium cura.* Placet iuxta modum. Schema multa utilia continet, sed in meliorem, concinniorem ordinem redigendum est. Non mihi probandum videtur quod in schemate dicitur pagina 4,[1] linea 18, de servanda memoria prioris migrantium patriae, nam generatim id difficultates crearet nationi quae eos generose recipit ut historia teste plerumque contigit.

Capita II-V: *de maritimorum, aëronavigantium, nomadum et peregrinorum cura.* Placet iuxta modum. Meo quantulocumque iudicio res tractanda esset a Concilio modo tantum generali quin ad particularia descendatur. Non quidem ubique ea, quae in schemate proponuntur, possibilia sunt. Mutabilia autem in Concilio non videtur opportunum decernere.

Caput VI: *de cura pro christianis communismo infectis.* Placet iuxta modum. Procul dubio res a schemate tractata maximi momenti est, sed textus valde prolixus est. A Commissione ergo componendus est et contrahendus.

De catechetica populi christiani institutione.

Placet iuxta modum. Certe insistendum est in christiana populi institutione, sed schema multa continet quae ad nimis minuta descendunt decernendo plura quae non semper et ubique adimpleri possunt. Insuper repetitionibus abundat. In aptiorem formam schema redigendum videtur.

De cura animarum et communismo.

Non placet. Propositum schema multa repetit et plura dicit quae nullo modo cum themate connectuntur quippe quod curam respicit animarum quae communismo inficiuntur. Stilus porro schematis non

---

[1] Cf. p. 725.

videtur Concilio Oecumenico congruus. Praeterea thema iam tractatum est a Commissione de Episcopis et de dioeceseon regimine.

De praevia censura librorum eorumque prohibitione.

Placet.

De censuris earumque reservatione.

Placet. Attamen mihi obscura videntur verba: « ... vel nullam iidem incurrant censuram nisi ex dolo deliquerint, plena videlicet perfectaque imputabilitate... » pag. 3,[2] lineis 9 et sequentibus.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis.

Non placet. Res est satis difficilis et maturiori examini subicienda videtur. Optandum quidem est ut modus procedendi per viam administrativam facilior reddatur quando agitur de poenis in clericos infligendis. Non enim ita facile est in praxi testimonia obtinere de delictis a clerico commissis vero processu servato. Aliquando vero de delicto patrato certitudo haberi potest, omni dubio excluso, quin processus habitus sit. Ea de causa non mihi videtur abolenda esse suspensione ex informata conscientia, quae infligi non potest, iuxta communem doctrinam iurisperitorum, nisi ex certis documentis de culpabilitate rei omnino constet.

De castitate, virginitate, matrimonio, familia.

Pars prima: *De castitate et virginitate.* Placet. Tamen latinitas expolienda.

Pars altera: *De matrimonio et familia.* Placet iuxta modum. Quae in schemate continentur usque ad caput 3 exclusive mihi omnino probanda videntur. Quae autem a capite 3 usque ad finem ibi leguntur mihi obscura in expositione, partim saltem, videntur. Propterea sentio haec postrema revisenda esse et melius et enucleatius redigenda.

De Ecclesia.

Pars Prima, Caput I: *De Ecclesiae militantis natura.* Placet.

Caput II: *De membris Ecclesiae militantis eiusdemque necessitate ad salutem.* Placet.

Caput III: *De Episcopatu ut supremo gradu sacramenti Ordinis et de Sacerdotio.* Placet.

Caput IV: *De Episcopis residentialibus.* Placet.

Caput V: *De statibus perfectionis adquirendae.* Placet iuxta modum.

Caput VI: *De Laicis.* Placet.

---

[2] Cf. p. 864.

De statibus perfectionis adquirendae. Pars secunda: de disciplina de renovatione vitae et operae in Institutis perfectionis adquirendae.

Sectio secunda: *de alumnorum statuum perfectionis institutione.* Capita XVI, XVII, XVIII. Placet.

Capita XIX, XX, XXI, XXII. Placet.

Capita XXIII, XXIV, XXV. Placet.

Sectio tertia: *de vocationibus religiosis promovendis et de alumnorum admissione ad professionem et ad ordines.* Capita XXVI, XXVII, XXVIII. Placet.

Sectio quarta: *de quibusdam quaestionibus particularibus status perfectionis.* Capita XXIX, XXX, XXXI. Placet.

Nota.: Libentissime votum *placet* schematibus a Commissione de Religiosis propositis, nam ea aestimo erudite confecta et multa sine dubio continent, quae in praxim deducta ad renovationem et meliorem observantiam vitae religiosae conferrent. Sed anceps haereo utrum illa omnia, prout iacent, in Concilio decernenda sint. Id decernendum maiori et sapientiori auctoritati relinquo.

De impedimentis ad matrimonium.

Placet iuxta modum. Optandum videtur ut schema in meliorem formam redigatur. Forte res omnis remittenda est Commissioni de Codice Iuris Canonici praesentibus circumstantiis adaptando. Quoad impedimentum, decisio committenda est speciali peritorum commissioni, si ita Sanctissimo videbitur.

De matrimoniis mixtis.

Placet.

De consensu matrimoniali.

Non placet. Res videtur satis alias provisa.

De forma celebrationis matrimonii.

Non placet. Schema parum differt ab iis, quae in Codice Iuris Canonici statuuntur; parvae autem mutationes, quae in schemate proponuntur, non videntur convenientes.

De processu matrimoniali.

Non placet. Quae in schemate continentur, nimis involuta videntur. Praeterea mutationes, quae in schemate suggeruntur, non videntur utilia.

De facultatibus Episcoporum.

Placet iuxta modum. Res nempe demandanda videtur Commissioni Codicis Iuris Canonici Ecclesiae Orientalis.

De catechismo et catechetica institutione.

Placet iuxta modum: videlicet quaestio maturius est ponderanda, scilicet si theoretice unicitas catechismi exoptanda videatur, tamen experientia constat eam practice stabiliri non posse ob diversitatem circumstantiarum, quibus iam in numero III huius schematis alluditur.

De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis.

Placet iuxta modum. Quaestio a Commissione Post-Conciliari accuratius examinanda videtur, nam res est sine dubio controversiis obnoxia.

De Officio Divino Ecclesiarum Orientalium.

Placet.

IV

Em.mi P. D. PETRI TATSUO Card. DOI
Archiepiscopi Tokiensis

De Episcoporum coadiutoribus deque Episcoporum cessatione a munere pastorali.

Placet.

Praecipuae de animarum cura quaestiones.

Pars Prior: *de cura animarum in genere.* Placet.

Pars Altera: *de animarum cura in particulari*: Caput I: *de emigrantium cura.* Placet.

Caput II-V: *de maritimorum, aëronavigantium, nomadum et peregrinatorum cura.* Placet.

Caput VI: *de cura pro christianis communismo infectis.* Placet.

De cura animarum et Communismo.

Placet.

De catechetica populi christiani institutione.

Placet.

De praevia librorum censura eorumque prohibitione.

Placet.

De censuris earumque reservatione.

Placet.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis.

Placet.

De castitate, virginitate, matrimonio, familia.

Pars prima: *de castitate et virginitate.* Placet.
Pars altera: *de matrimonio et familia.* Placet.

De Ecclesia.

Pars prima. Caput I: *de Ecclesiae militantis natura.* Placet.

Caput II: *de membris Ecclesiae militantis eiusdemque necessitate ad salutem.* Placet.

Caput III: *de Episcopatu ut supremo gradu Sacramenti Ordinis et de Sacerdotio.* Placet.

Caput IV: *de Episcopis residentialibus.* Placet.

Caput V: *de statibus evangelicae adquirendae perfectionis.* Placet.

Caput VI: *de Laicis.* Placet.

De statibus perfectionis adquirendae.

Pars secunda, Sectio secunda: *de alumnorum statuum perfectionis institutione.* Capita XVI, XVII, XVIII. Placet.

Capita XIX, XX, XXI, XXII. Placet.

Capita XXIII, XXIV, XXV. Placet.

Sectio tertia: *de vocationibus religiosis promovendis et de alumnorum admissione ad professionem et ad ordines.* Capita XXVI, XXVII, XXVIII. Placet.

Sectio quarta: *de quibusdam quaestionibus particularibus status perfectionis.* Capita XXIX, XXX, XXXI. Placet.

De impedimentis ad matrimonium.

Placet.

De matrimoniis mixtis.

Placet.

De consensu matrimoniali.

Placet.

De forma celebrationis matrimonii.

Placet.

De processu matrimoniali.

Placet.

De facultatibus Episcoporum.

Placet.

De catechismo et catechetica institutione.

Non pervenit, sed eius loco fuit alterum exemplar schematis decreti « de Officio divino ».

De Kalendario perpetuo et celebratione Paschatis.

Placet.

De Officio Divino Ecclesiarum Orientalium.

Placet.

V

BEAT.MI P. D. STEPHANI I SIDAROUSS

Patriarchae Alexandrini Coptorum

Ayant pris le temps nécessaire pour examiner toutes les questions proposées, je ne puis que souscrire au contenu des divers schémas.

VI

BEAT.MI P. D. MAXIMI IV SAIGH

Patriarchae Antiocheni Melchitarum

De emigrantium cura.

J'approuve le Schéma dans son ensemble. Je suis heureux même de rendre hommage à l'ouverture d'esprit dont il fait preuve à l'égard des émigrés orientaux. En effet, dans les numéros 15-17, non seulement il reconnaît l'égalité de tous les rites dans l'Eglise, mais il recommande, là où le bien des âmes l'exige, *l'érection d'un diocèse personnel pour les fidèles de rite oriental* ou, au moins, d'une paroisse personnelle.

Il reste à mettre à exécution cette décision. Là, le Saint-Siège se heurtera à l'opposition de certains évêques qui refusent absolument de laisser créer un diocèse personnel sur leur territoire. Le Saint-Siège

les prend jusqu'ici par les bonnes manières, afin d'obtenir leur consentement. Mais, en attendant, les fidèles orientaux émigrés, privés de pasteurs de leur rite, souffrent, périclitent, s'éloignent de la pratique religieuse, sont travaillés par les propagandes athées, dissidentes ou communistes. L'Eglise ne peut pas et ne doit pas tolérer plus longtemps pareil état de choses. Une seule observation, qui est tangible, montre tout le mal que ce raidissement de la hiérarchie latine en pays d'émigration cause à notre Eglise:

Les Orthodoxes émigrés de notre pays sont déjà organisés et se développent souvent à notre détriment, parce qu'ils ont les coudées franches, alors que nous sommes en train de dépérir parce que nous sommes liés. Par contre, dans notre pays d'origine, nous nous développons et nous nous organisons plus que nos frères orthodoxes, parce que nous avons les mains libres, quoique nous soyons moins nombreux, moins riches, et ayant une position sociale moins marquée. Une fois même feu le Patriarche Orthodoxe d'Antioche Alexandros III, qui vivait comme nous à Damas, nous a dit ce mot qui semble étonnant: « Il ne faut pas vous servir de votre force pour nous enlever nos enfants ». Là donc où nous avons une hiérarchie, le catholicisme progresse. Là où, comme dans les pays d'émigration, on refuse de constituer pour nous une hiérarchie, le catholicisme oriental dépérit. Il est pénible de constater que, sur ce point, notre union est pour nous, dans les pays d'émigration, une cause de faiblesse.

Une seule critique à ce Schéma: On requiert l'intervention de la S. Congrégation Consistoriale pour la nomination des Directeurs missionnaires des diverses communautés ethniques, ainsi que pour la nomination du Directeur de l'œuvre des émigrés pour toute la nation (pages 9 et 10).[1] Pourquoi réserver ces nominations à la S. Congrégation Consistoriale? Estime-t-on que la conférence des Evêques ne peut pas faire utilement cela? Nous soulignons de nouveau ce principe: Il ne faut pas réserver à l'autorité centrale ce que l'autorité locale peut et doit faire.

De maritimorum, aëronavigantium, nomadum et peregrinatorum cura.

J'approuve le Schéma dans son ensemble. Une seule observation: le Directeur national de l'œuvre de l'apostolat de la mer est nommé, d'après le Schéma, par la S. Congrégation Consistoriale (pag. 4,[2] n. 2); de même

---

[1] Cf. p. 727.
[2] Cf. p. 732.

le Directeur des aumôniers des nomades (page 11,[3] ligne 7). Ne pense-t-on pas que ces Directeurs peuvent être plus utilement nommés par la Commission Episcopale correspondante ou, tout au plus, par la conférence nationale de la hiérarchie? En effet, ces organismes, qui existent déjà sur place, sont plus à même de savoir ce qui est le plus utile et le plus adapté. En plus, nous ne devons pas charger l'autorité centrale de soins qui peuvent et doivent être assumés par l'autorité locale.

De Censuris earumque reservatione.

J'approuve toutes les simplifications opérées par ce Schéma dans le droit pénal de l'Eglise. Je souhaiterais même *une plus grande simplification.* Les peines ecclésiastiques sont le plus souvent des vestiges d'une société moyen-âgeuse révolue. Il suffit d'une dizaine de censures ou de peines pour les cas vraiment graves, destinées à éviter le scandale et à briser la contumace.

La censure prévue au n. 16 (censure « latae sententiae » réservée au Saint-Siège contre les clercs ou les religieux qui se rendent coupables d'un délit de mœurs avec des mineurs de moins de 16 ans) ne doit pas, à notre avis, être introduite. D'abord l'énoncé de ce délit dans les actes d'un concile œcuménique ne convient pas à l'honneur de l'Eglise et à la dignité du clergé. Ensuite, il n'est pas besoin de frapper ce péché de censure; comme il s'agit de clercs ou de religieux, la malice du péché, à elle seule, doit suffire à les détourner d'un délit aussi honteux. Enfin et surtout, il ne convient pas que la censure soit réservée au Saint-Siège; ce serait interprété comme un moyen détourné employé par le Saint-Siège pour dominer les consciences. Il suffit que les confesseurs avertissent leurs pénitents du devoir grave qui leur incombe, sous certaines conditions, de dénoncer leur complice à l'Ordinaire, qui prendra les mesures opportunes, car il connaît mieux les circonstances de lieux et de personne. D'une manière générale, il faut éviter d'introduire dans l'Eglise l'habitude de la délation, même anonyme. En effet, si la délation au Saint-Siège est anonyme, elle est peu utile; si elle dévoile le nom du coupable, elle transforme le Saint-Siège en bureau d'investigation policière, ce qui est odieux.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis.

J'approuve entièrement ce Schéma, qui a introduit dans la procédure administrative pénale de l'Eglise des garanties indispensables de justice. C'était un point déficient dans la procédure de l'Eglise de livrer

---

[3] Cf. p. 736.

l'incriminé au prudent arbitre de l'Ordinaire. Certes, il faut faire confiance aux Ordinaires, mais il faut aussi inspirer confiance à l'incriminé, et ne pas lui donner l'occasion de croire que l'Eglise lui refuse les garanties de défense et d'équité que présentent aujourd'hui tous les tribunaux du monde libre. Sur ce point, le droit de l'Eglise se ressentait encore des habitudes du Moyen-Âge.

Mais le tribunal qui, dans l'Eglise, est le plus accusé de ne pas observer ces garanties formelles de justice échappera encore, d'après le Schéma, à cette réforme absolument indispensable. Je veux parler du Saint-Office, que le droit canon dispense encore de ces règles de procédure commune.

Nous ne doutons pas de la vertu et des bonnes intentions des membres du Saint-Office. Mais là n'est pas la question. Il s'agit de savoir si l'Eglise tolérera encore, en plein XXe siècle, que le Saint-Office continue de procéder comme la Sainte Inquisition du Moyen-Âge, en condamnant par exemple quelqu'un sans l'avoir entendu, « ex informata conscientia », sans lui donner l'occasion de se défendre, et en se réservant d'infliger des peines imprévues et de suivre une procédure inconnue.

De telles façons d'agir déprécient l'Eglise aux yeux des incroyants et des croyants eux-mêmes. Elles aigrissent les catholiques. Elles donnent au Saint-Office un pouvoir exagéré dans l'Eglise, au point de lui permettre parfois de neutraliser les désirs du Souverain Pontife. Elles humilient la hiérarchie catholique. Elles entourent cet organisme qui ne devrait être qu'un simple dicastère de la Curie romaine, comme les autres, d'une réputation de terreur ténébreuse, qui est ce qu'il y a de plus opposé à l'esprit évangélique. Le Saint-Office doit défendre la foi et les mœurs, mais par des moyens évangéliques, pas par les moyens, adoucis il est vrai, de la Sainte Inquisition moyen-âgeuse, et, dans tous les cas, avec les garanties formelles et extérieures de justice que consentent tous les tribunaux du monde libre.

Pour toutes ces raisons, nous demandons que le Saint-Office soit tenu d'observer la procédure commune de l'Eglise, et ne constitue pas un tribunal d'exception, ni quant à la compétence, ni quant à la procédure, ni quant aux peines. Pour l'honneur de l'Eglise, une réforme radicale s'impose absolument.

De Ecclesia, Pars I, Cap. II: *De membris Ecclesiae militantis eiusdemque necessitate ad salutem.*

J'approuve le Schéma, surtout le paragraphe 3, qui traite de « l'union avec les acatholiques » en termes charitables, reconnaissant les liens qui les unissent à l'Eglise catholique. Cependant, vers la fin de ce para-

graphe, page 8,[4] lignes 4-8, l'expression semble trop forte quand on recommande de prier afin que les acatholiques « ab eo statu se eripere studeant, in quo ad salutem sempiternam obtinendam *tot tantisque caelestibus muneribus adiumentisque carent,* quibus illis solummodo frui licet, qui reapse sunt membra Ecclesiae ». Même à l'égard de nos frères des Eglises évangéliques, ces paroles sont trop dures. A l'égard de nos frères orthodoxes, elles sont presque injustes, car heureusement que la division entre les chrétiens ne les a pas privés des moyens du salut. En effet, ils ont les mêmes sacrements, le même sacerdoce, les mêmes bénédictions ou des bénédictions similaires... que nous. Ces expressions gagneraient donc à être atténuées.

VII

Exc.mi P. D. IOSEPH ALTER
Archiepiscopi Cincinnatensis

Omnia, in schematibus proposita, mihi placent iuxta modum, i. e. iuxta quasdam animadversiones sequentes:

Quoad cessationem Episcoporum a munere episcopali:

1. Videre faveas paginam 7 [1] ad numerum 2. Mihi non placet quod eo ipso aetatem septuagesimam quintam annorum attingente ab episcopo, renuntiatio eius muneris censenda sit « iam facta ». Melius videtur quod determinatio in unoquoque casu relinquatur Summo Pontifici. In lege canonica tamen monitum episcopis daretur quod renuntiatio facienda est quandocumque impares sint ut munera sua pastoralia ratione aetatis aut ratione infirmitatis alicuius implere poterint.

2. Videre faveas paginam 8 [2] ubi tractatur de congrua sustentatione episcoporum in casu renuntiationis. Mihi videtur melius esse, si episcopi in coetu provinciali adunati determinarent quid sit sustentatio congrua ante, potius quam post renuntiationem.

Quoad curam animarum in genere:

1. Pars Prior « de munere et obligatione episcopi » mihi videtur esse nimis diffusa. Materia proposita melius tractanda sit in cursu theolo-

---

[4] Cf. p. 991.

[1] Cf. p. 645.

[2] Cf. p. 646.

giae pastoralis quam in Concilio Oecumenico. Munera omnia in schemate proposita sunt quidem magni momenti sed multo utilius erit si aliquid particulare et in specie de mediis aptis et de auctoritate episcopi requisita ad officia tam difficilia adimplenda in schemate includerentur, e. g. relate ad auctoritatem episcopi in scholis superioribus moderandis etiamque in institutis caritatis praesertim in eis quae sunt sub ductu religiosorum et religiosarum. Saepe saepius instituta ista amplificantur, eleemosynae colligantur et alia opera navantur quin episcopus ordinarius consuletur. Rectores et Superiores frequenter nominantur et designantur sine praevia notificatione Ordinario facta. Omnino patet quod superiores ius et onus habeant rectores designandi; tamen mihi videtur quod antequam publicatio nominum in ephemeridibus facta sit Ordinarium loci certiorem facere oportet et saltem ab eo « nihil obstat » sit requirendum. Dicitur aliquoties a religiosis quod ipsi sint exempti a iurisdictione Ordinarii et eius interventio non requiratur amplius post canonicam fundationem. Aliquid de hac re dicendum est in hoc capite.

2. In administratione sacramentorum linguam vernaculam, forma sacramentali exclusa, adhibere oportet; valde utilis erit fidelibus ad intelligendam significationem verborum quae in ritibus sacris dicuntur; devotio et participatio populi multo foveretur ea concessione tam fervide desiderata a fidelibus.

Quoad Conferentias Episcoporum Nationales:

1. In variis schematibus Commissionum Praeparatoriarum multum dicitur de quaestionibus et de problematibus pastoralibus quae de futuro relinquenda sint coetibus episcoporum nationalibus ad decernenda; e. g. quaestiones de abstinentia et ieiunio, de divisione et unione dioecesium, de fundo dioecesano ex reditibus paroeciarum superfluis constituendo, de usu linguae vernaculae etc. Quaeritur an sit medium aptum et adaequatum in circumstantiis et conditionibus hodie vigentibus. Propositum est in genere valde desiderandum, sed evidenter patet quod coetus episcoporum nationalium ad hunc finem assequendum multo melius ordinari oportet. Ipsi coetus praediti esse debent auctoritate adaequata ut stipendia necessaria colligere poterint; viros peritos pro variis muneribus requisitos seligere et designare, officina et media constituere, et alias necessitates providere; secus non erit possibile operam efficaciter navare. Requiritur igitur quod in schemate ubi sit proprium, quidquam in specie dicatur de organizatione, auctoritate, mediis necessariis quae coetus episcoporum nationalium adhibere poterint.

De emigrantibus et de immigrantibus:

Experientia hic in Statibus Foederatis Americae acquisita durante multo tempore docet quod immigrantes haud umquam sese praesentent parocho proprio nec ante nec post emigrationem. Aliquid amplius de obligatione fidelium hac in re in schemate diceretur oportet. Ecclesia in America est fere in tota parte Ecclesia immigrantium, qua de causa nobis videtur quod Ordinarii et parochi proprii praediti sint cognitione ampliori et accuratiori de necessitatibus immigrantium, conditionibus praevalentibus, et legibus civilibus in nova natione vigentibus quam poterit nota esse Directoribus Missionariis.

Suadetur igitur quod iurisdictio canonica in re pastorali maneat potius in ambitu Ordinariorum locorum, quam in Vicario quodam ad hoc nominato. Praxis iam per multos annos apud Ordinarios nostros locorum ubique viget sacerdotes seligendi et designandi ad promovendum bonum immigrantium qui sunt eiusdem linguae et si erit possibile eiusdem nationis. Sacerdotes exteri nisi bene cognoscant linguam novi territorii et conditiones civiles ac sociales vigentes saepe inveniuntur inepti necnon ad salutem immigrantium promovendam tum spiritualem tum socialem inefficaces.

Si desint sacerdotes periti in propria Dioecesi, deinde valde utile erit impetrare auxilium S. Congregationis Consistorialis ad deficientiam supplendam. In hoc casu autem sacerdotes nominati a S. Congregatione Consistoriali, per quosdam menses saltem, oportet ut specialem institutionem acquirent in novo territorio ipso degentes.

Quoad institutionem catecheticam:

Placet iuxta modum. Mihi videtur quod distinctio adaequata deficiat in Schemate inter conditiones, quae vigent in nationibus vel regionibus ubi exstant sub ductu Ecclesiae scholae catholicae pro maioritate puerorum, et inter alias conditiones et circumstantias in regionibus ubi scholae publicae sub ductu Gubernii fere ubique exstant. Problema solvendum est aliis modis in aliis circumstantiis. Ubi Status non permittit institutionem religiosam, necesse est constituere e. g. Confraternitates Doctrinae Christianae, bene organisatas, sicut in Schemate provisum est. E contra quando Status lege civili permittit institutionem religiosam in scholis ipsis, deinde necessarium est providere, iuxta normas a Statu praescriptas, magistros peritos qui cotidie in scholas ineunt ad catecheticam institutionem navandam. Hi magistri debent esse ab Episcopo approbati et sustentatio congrua cotidiana eis apportionanda est quia per totam diem servitium scholis praebent. In scholis vero catholicis

alia est quaestio nempe ea quae principaliter versatur circa qualificationes necessarias magistrorum etiamque circa tempus in curriculo assignandum ut sit sufficiens ad finem proprium attingendum.

Quoad praeviam librorum censuram:

Onus valde difficile imponitur Officio Vigilantiae Nationalis (num. 3, pag. 4,[3] in Schemate) propter ingentem massam librorum et aliarum publicationum quae unoquoque anno eduntur. Suadetur quod munus Officii Nationalis melius restringendum est ad illas publicationes inspiciendas et examinandas quae theologis Officio Nationali addictis remittuntur ab Officiis Dioecesanis Vigilantiae. Secus onus theologorum erit nimis onerosum et labores eorum inefficaces ad errores maximi momenti repellendos et si necesse sit etiam damnandos.

De Ecclesia.

Pars Prima, Caput I: *De Ecclesiae militantis natura.*

Quantum ad n. 5, pag. 7:[4] In hac enucleatione figurae corporis utiliter, contra huius temporis asserentes indignitatem cuiuscumque subiectionis, explicaretur dignitas subiectionis membrorum Corporis Mystici hoc vel alio modo: « Dignitas status subiectionis in Corpore Christi Mystico profluit ex hoc quod in Ecclesia qui veluti inferior superiori recte subiicitur eo ipso Christo Capiti subiicitur. Proinde, sicut et ipse Vicarius Christi dignitatem habet in sua Christo Capiti subiectione, ita episcopi et sacerdotes, religiosi et laici dum recto ordine superioribus subiiciantur, eo ipso Christo Capiti subiiciuntur et dignitatem mirabilem ex hac subiectione obtinent ».

Caput II: *De membris Ecclesiae militantis eiusdemque necessitate ad salutem.*

Quantum ad n. 2, pag. 7:[5] Cum doctrina sub hoc numero exposita quaestionem theologicam maximi momenti practici de veritatibus ad salutem necessarie credendis intime tangat, opportunum videretur indicare utrum an non intentio sit aliquid determinare de necessitate ad salutem fidei in Christum Redemptorem et SS. Trinitatem.

Caput III: *De Episcopatu ut supremo gradu Sacramenti Ordinis et de Sacerdotio.*

Quantum ad n. 2, pag. 4:[6] Videretur valde utile post hoc numerum ex documentis ecclesiasticae traditionis ampliare et fusius demonstrare

---

[3] Cf. p. 843.
[4] Cf. p. 987.
[5] Cf. pp. 990-991.
[6] Cf. p. 1038.

rationes cur presbyteri nullam iurisdictionem vel curam animarum nisi ex collatione Romani Pontificis vel Episcopi competentis obtineant.

Caput IV: *De Episcopis Residentialibus.*

In hoc capite, in sectione vel numero speciali, liceat amplius declarare rationes cur Episcopi eos qui nondum sunt ex Christi ovili debeant evangelizare atque indicare varios modos quibus ipsi hoc officio fungi possint.

Caput VI: *De Laicis.*

Quantum ad nn. 5 et 6, pp. 7, 8, 9:[7] Auctoribus huius partis schematis de pulcherrima expositione obiecti et formarum apostolatus laicorum gratulari velim. Maximi momenti puto enucleationem hanc praeclaram. Non tantum in actis Concilii conservetur, sed etiam quam primum omnibus mediis laicis ubique terrarum plene divulgetur.

Quoad statum perfectionis adquirendae:

1. Relate ad Caput XVIII, pag. 12,[8] n. 53: Aliquid hoc loco in Schemate diceretur oportet de ampliore conspectu Ecclesiae tamquam de Corpore Mystico, nempe de Ecclesia Universali et insuper de Ecclesia Dioecesana intra cuius limites munere pastorali saepe saepius funguntur. Alumni quidem addiscant instituti finem, indolem, spiritum, etc., ut suae vocationis melius respondeant; tamen amore etiam erga sacerdotes muneribus addictis Ecclesiae Dioecesanae et eius interesse caleant oportet, ne conspectus Ecclesiae nimis angustietur.

2. *Relate ad candidatos in novitiatum admittendos*: Caput XX, pag. 6,[9] n. 67: Suadetur, antequam candidati et candidatae in novitiatum admittantur, ut saltem per quatuor hebdomadas licentiam obtineant ad domum suam propriam visitandam ne nimis abrupte a vita normali separentur et in religionem sine experientia familiari introducantur.

3. *Relate ad Regimen Sacramenti Poenitentiae*: Caput XXIX, pag. 3,[10] nn. 114 et 115: III: Minime placet quod alumni institutionum sub ducto religiosorum clericalium domibus diu noctuque degentes, exempti sint a iurisdictione Episcoporum Ordinariorum quoad confessiones eorum sacramentales recipiendas. Numerus alumnorum istorum attinet aliquoties plura millia fidelium apud quasdam universitates, e. g. Notre-Dame. Videtur esse ulterior invasio iurisdictionis Ordinarii loci.

---

[7] Cf. pp. 1088-1090.
[8] Cf. p. 1120.
[9] Cf. p. 1124.
[10] Cf. p. 1162.

Aliquid aliud dicendum est si ageretur de religiosis ipsis vel de alumnis qui communitatem religiosam iam inducti sunt modo canonico.

De forma ordinaria matrimonii:

1. Quoad n. IV, pag. 6:[11] Melius mihi videtur esse si clausula « dummodo sacerdos assistens ne sit a Missa celebranda suspensus vel *prohibitus* », alio modo exprimatur, nempe « dummodo sacerdos assistens ne sit a divinis suspensus ».

2. Quoad n. V, pag. 6: Suadetur alia clausula addenda: nempe: « Licentia rationabiliter praesumi potest a sacerdote valide delegato etiamsi licentia non sit expresse data, ob gravem necessitatem quae in iudicio sacerdotis immediate urget; expletis quidem omnibus quae ius constituit pro libertate status comprobanda ».

3. Quoad n. VI, pag. 6:[12] Mihi videtur quod poena infligenda, sit nimis rigorosa quando tantum *sine licentia* matrimonio assistit. Negative relate ad hanc partem; affirmative si sacerdos matrimonio sine delegatione assistere ausus fuerit.

De processu matrimoniali:

4. Quoad n. 2, pag. 4:[13] Mihi non placet ultima conditio posita, nempe: «et aliis officiis ac beneficiis minime interventantur ». Substitui poterit « et aliis officiis ac beneficiis minime interventantur, nisi iudicio Ordinarii rationabilis sit causa et munere adaequate fungere poterint ».

VIII

Exc.mi P. D. LAURENTII GRANER

Archiepiscopi Dacchensis

De Episcoporum Coadiutoribus et Auxiliaribus deque Episcoporum cessatione a munere pastorali.

Placet.

Praecipuae de animarum cura quaestiones.

Pars Prior: *De cura animarum in genere.* Placet.

---

[11] Cf. p. 1225.
[12] Cf. p. 1226.
[13] Cf. p. 1264.

Pars Altera: *De emigrantium, maritimorum, aëronavigantium, nomadum et peregrinatorum cura.* Capita I-V: Placet.

Cap. VI: *De cura animarum pro christianis communismo infectis.* Placet.

De catechetica populi christiani institutione.

Placet.

De cura animarum et communismo.

Placet.

De castitate, virginitate, matrimonio, familia.

Placet.

De Ecclesia.

Pars I, Capita I-VI: Placet.

De praevia librorum censura eorumque prohibitione.

Placet.

De censuris earumque reservatione.

Placet.

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis.

Placet.

De statibus perfectionis adquirendae.

Pars II, Sectio II, Capita XVI-XXV: Placet.
Pars II, Sectio III, Capita XXVI-XXVIII: Placet.
Pars II, Sectio IV, Capita XXIX-XXXI: Placet.

De impedimentis ad matrimonium; de matrimoniis mixtis.

Placet.

De consensu matrimoniali. De forma celebrationis matrimonii.

Placet.

De processu matrimoniali.

Placet.

De facultatibus Episcoporum. De catechismo et catechetica institutione. De kalendario perpetuo et celebratione paschatis. De officio divino Ecclesiarum Orientalium.

Placet.

5 – VOTA CONSILIARIORUM

I

Exc.mi P. D. ANGELI DELL'ACQUA

Archiepiscopi tit. Chalcedonensis

De Episcoporum Coadiutoribus et Auxiliaribus deque Episcoporum cessatione a munere pastorali.

1. Quaestio heic fit solummodo de cessatione muneris episcopalis, seu de eius statuendis causis.

2. Ut in comperto est, huiusmodi quaestionem Codex iuris canonici silentio praetermittit, etsi eam absolvit cum de aliis explendis officiis sermo est.

Verum utiliter a Patribus Oecumenicae Synodi excutienda proponitur, cum id animarum bonum postulet.

3. Quod sacri Pastores, cum gravibus suis muniis rite obeundis ob permanentem valetudinis defectum impares evaserint, ut eadem dimittant rogentur, iustum planumque profecto est.

4. Minus tamen videtur opportunum ipsis tempus praefinire, nempe exactum 75 aetatis annum (p. 7,[1] n. 2), ut id ad effectum adducant.

5. Etenim Pastores et patres animarum numero administratorum, qui in aliquo munere Civitati vel Apostolicae Sedi operam navant, accensendi non sunt.

6. Praeterea e communiter contingentibus satis superque constat non posse certum tempus generatim praescribi, quo viatores inepti suis gerendis negotiis omnino fiunt, cum alii alio aetatis suae tempore tales reperiantur.

7. Item patet haud paucos viros, seu clericos seu laicos, etiam post expletum aetatis annum ante memoratum, egregie naviterque in sibi commissa munera incumbere.

8. Quare ad gregis christiani bono congruenter prospiciendum, satis habere posset Oecumenica Synodus Ecclesiae Pastores commonere

---

[1] Cf. p. 645.

ut, cum provecti aetate facti sint, serio considerent arduum in se receptum onus, idque ultro deponant, si coram Deo ferre, prouti oportet, qualibet de causa, non valeant.

Praecipuae de animarum cura quaestiones.

1. Plura continentur in priore parte huius schematis de animarum cura in genere, quae, laudabiliter digesta, vineae Domini haud mediocre incrementum allatura fore exspectandum est.

2. Deest nihilominus in elucubratis quaestionibus definitio, paucis quidem expressa, ex qua eluceat penes Episcopum esse universum sibi commissae ecclesiae regimen, quod sub auctoritate Romani Pontificis exercetur (can. 329, par. 1 C.I.C.), licet id e prolatis hortamentis ac praeceptis colligi queat.

3. Praeterea Episcopi munera in grege christiano moderando longe lateque referuntur atque explanantur. Verum silentio praetereuntur officia, quibus christifideles, imprimisque clerici, seu saeculares seu religiosi, erga Episcopum obstringuntur. Hinc haud apparet mutua Pastoris et gregis conspiratio in salutis semita conficienda; qua quidem conspiratione veluti peculiari et propria nota Ecclesiae vita enitet.

4. Recensita autem sub schemate praescripta et hortamenta personam quidem Episcopi omnia attingunt. At ex his non pauca sub aliis schematibus forte repetita reperientur, sub quibus praecipua earundem materiarum capita tractabuntur. Quod tamen absonum videtur.

5. Cavet, praeter cetera, idem schema: « Cum approbatione et sub ductu S. Sedis, Conferentiae Nationales Episcoporum, collatis inter se consiliis, constituant Commissiones Episcopales internationales quae communitatum humanarum specialium bono spirituali, internationalium necessitatum remedio, et apostolatus internationalis operibus consulant » (p. 35,[2] n. 5).

6. Dilaudandum omnino est propositum constituendi aliquam Internationalem Commissionem seu Conferentiam, quae Episcopis coalescat in Conferentias Nationales adscitis. Huiusmodi namque Commissio plurimum conferet ad catholicae rei bonum ubique terrarum expeditius provehendum.

7. Ea, quae ad instar Commissionis Centralis Oecumenico apparando Concilio institui posset, quaeque Conferentiarum Nationalium Praesidibus constaret, quidam esset praestantissimorum Consultorum Coetus, quem Apostolica Sedes ad praecipuas gravioresque Ecclesiae

---

[2] Cf. p. 694.

expediendas causas in consilium adhiberet, maxime quod ad pastorale animarum regimen et apostolatus opera pertinet.

At eius munera et qua ratione eadem explere debeat, definire oportet.

De castitate, virginitate, matrimonio, familia.

1. Providenti quidem consilio in altera huius schematis parte, cum videlicet sermo fit in capite 3 de ordine familiae christianae divinitus constituto, admonetur: « Attento eodem ordine divino, familia vera societas est, alias societates naturales per se antecedens; licet ab istis, ut proprios suos fines reapse consequi valeat, iuvari et promoveri possit ac debeat. Immo familia est, et usque ad finem saeculi erit, societas cuique homini, in quocumque ordine sociali, necessaria et inviolabilis, aliarum societatum principium et praesuppositum, propria unitate spirituali et morali, iuridica atque oeconomica praedita » (p. 34,[3] n. 26).

2. Atque inferius, praecipue contra communistas, socialistas, laicistas ac liberales, statuitur: « Erroneum igitur est divinam familiae originem negare vel ordinationem in ipsa a Deo positam subvertere... » (p. 36,[4] n. 28).

3. Fatendum tamen est eiusmodi sacrae doctrinae enuntiationes haud forte suppetere ad interneciva errantium placita penitus depellenda atque ad domestici convictus sanctitatem plane tuendam.

4. Patet equidem, praeter cetera, communistarum sectam, quae tantopere nostra aetate pollet, ex quo invecta est, eo pro viribus conniti « ut, sublatis ordinum gradibus aequatisque civibus, ad bonorum etiam inter eos aequalitatem sit gressus: hinc ius dominii delendum; et quidquid fortunarum est singulis, ipsaque instrumenta vitae, communia habenda » (Leo XIII, Enc. *Graves de communi, Acta Leonis* 1901, p. 6).

5. In maximum exinde committi discrimen domesticam societatem, quae, ut ipsa ethnicorum sapientia iam tradidit, « est principium urbis et quasi seminarium rei publicae » (Cic., *De Off. I,* c. 17), atque eiusdem pessumdari integritatem ac fines, facile item quisque intellegit.

6. Ad huiusmodi itaque propellendum discrimen et ad cohibendas disciplinae formulas, quibus omnia in rei publicae imperium redigi, eique non tantum singulos homines, verum et ipsos domesticos convictus praeter modum subdi opus esse haud pauci impraesentiarum autumant, expedit omnino, ut Sacrosancta Synodus, postquam asseruit familiam esse humanarum societatum divinitus constitutum principium et caput, sibi propriis iuribus ac muneribus praeditum, populorum rectores pe-

---

[3] Cf. pp. 927-928.
[4] Cf. pp. 928-929.

culiaribus datis normis edoceat, quibus ipsi teneantur obligationibus tum eadem iura ac munera sarta tecta integraque servandi, cum familiae debitam praestandi opem ut sibi praestitutis officii partibus fungi admodum queat.

7. At alia superest quaestio eaque praegravis, quae cum familiae fortuna intimo nexu coniungitur. Agitur nempe de opificum causa deque eorum dignitate ac naturalibus fulciendis iuribus: quibus profecto opificibus plurimae in singulis regionibus, uti planum habetur, familiae constant.

8. Quodnam vero momentum hodierno tempore eiusmodi causa obtinuerit, vel ex eo liquet quod non solummodo corporati opifices in collegia ubique terrarum iam coalescunt ut sua iura probe tueantur, sed etiam rerum publicarum moderatores per latas leges operariorum negotia ordinare et expedire sedulo student.

9. Cum igitur societas domestica consistere ac vigere nequeat, quin simul necessariis ad vitam perfruatur, procul dubio congruit a Generalis Concilii Patribus praecipua recoli, in re tanti ponderis, christianae iustitiae praecepta adeo ut, solemniter praestitutis operarum locatoribus gravibus quibus astringuntur erga opifices oneribus, nova sincera ac frugifera instauretur inter utrosque animorum concordia, quae seu civili seu ecclesiasticae consortioni maximo emolumento erit.

De Ecclesia.

1. Concinne accurateque *in capite IV* praesentis schematis praefiniuntur Episcoporum munus et dignitas, simulque ratio declaratur quae ipsis cum Romano Pontifice et Ecclesia universa intercedit.

2. Verumtamen aliquid hac super re desiderari videtur, quod Oecumenicae Synodi Patres expendere deberent, ut generali Corporis Christi Mystici exspectationi satis fiat.

3. Fidei quippe morumque christianorum tutamen et incrementum hodierno tempore postulant, ut quae ex divina institutione insunt Episcopis, Apostolorum Successoribus, dignitas ac potestas in peculiares ecclesias quibus praeficiuntur (can. 329, paf. I C.I.C.), clariore in luce ponantur, atque, congruo reverentiae obsequio ab omnibus agnitae, supernum Iesu Christi mandatum efficienter, veluti oportet, expleant.

4. Peropportune in schemate advertitur: « Quia Episcopi singuli centrum et fundamentum et principium unitatis sunt in suis Ecclesiis particularibus, prout in illis et ex illis, ad imaginem Ecclesiae universalis formatis, una et unica Ecclesia Catholica exsistit, cuius centrum et fundamentum et principium unitatis est successor Petri, hac de causa singuli suam,

omnes autem simul cum Papa totam Ecclesiam repraesentant " in vinculo pacis " (*Eph.* 4, 3) et amoris » (p. 10 s.,[5] n. 3).

5. Quae quidem verba, si propriam sacrorum Antistitum rationem cum tota Ecclesia egregie referunt, non tamen praecipuum eorundem munus officiumque pastorale erga concreditum sibi gregem palam facere rite valent.

6. Inter omnes profecto constat sacrorum Pastorum libertatem et iura variis coartari limitibus aut implicari difficultatibus in administrandis, ad vigentis disciplinae canonicae tramitem, suis dioecesibus, maxime quod ad ecclesiastica officia seu beneficia spectat, quae in eorum territoriis reperiuntur. Idque cumprimis ob concessa decursu saeculorum privilegia religiosis Familiis aliisque personis seu coetibus, exceptiones vel exemptiones ab memoratis iuribus secum ferentia.

7. Atqui experientia usuque perspectum sane est plura ex eiusmodi privilegiis praeiudicio aliquando fuisse non modo uni eidemque servandae in singulis ecclesiis disciplinae, verum etiam ipsi sacrorum Praesulum dignitati ac pastorali exercendo muneri.

8. Quamobrem ad commune animarum bonum deinceps provehendum, decet enucleate a Patribus Generali Concilio interfuturis edici Episcopos in ecclesiis suae vigilantiae commissis adeo esse reapse centrum et fundamentum et principium unitatis vitaeque christianae, ut nihil a quolibet, qui non sit Romanus Pontifex, ibi fiat, nullum ineatur inceptum ad christifidelium salutem pertinens, nisi de ipsorum consensu et licentia.

9. « Sunt illi quidem in populo christiano fidei sanctae magistri, at praesunt etiam tamquam rectores et duces, atque ita praesunt, ut de hominum salute, quos habent a Deo creditos, ipsi Deo ratio sit ab illis aliquando reddenda » (Leo XIII, Ep. *Est sane, Acta Leonis* 1888, p. 3865).

10. Quod vero ad rationem attinet, qua sacrorum Antistitum iura cum Pontificis Maximi primatu nectuntur et sub eius auctoritate exercentur (can. 329, par. I C.I.C.), profectui item catholicae disciplinae forte prodesset, si quaedam expresse caverentur de ratione inter Episcopos et Sacra Consilia, Tribunalia atque Officia per quae Pontifex Maximus negotia Ecclesiae universae expedire solet (can. 7 C.I.C.).

De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis.

1. Aequum iustumque omnino est Universale Concilium, inter cetera, consulere processui conficiendo extraiudiciali ad poenas clericis

---

[5] Cf. p. 1040.

irrogandas. Namque recentioribus temporibus « fere ubique poenae extraiudicialiter applicari solent: et non immerito, via enim administrativa brevior est atque simplicior, et ipsi reo favet cum publicitatem de se non requirat » (Decreti schema de quo agitur, p. 3 [6]).

2. Verum minus aequum et iustum reapse videtur statuere, ut « abrogetur institutum iuridicum suspensionis ex informata conscientia, de quo in cann. 2186-2194 » (p. 4,[7] n. II). Ratio vero eius abrogationis sequens affertur: « Quidquid enim sentiendum sit de origine et de motivis huiusmodi instituti, ipsum hodiernis temporibus non iam opportunum videtur cum, praesertim a iuvenibus, absonum censeatur quod reus puniatur quin sese defendere valeat, et vel etiam quin eidem causa poenae enuntietur » (Ibid.).

3. Haud quippe oportet heic advertere Ecclesiam non esse societatem, cui finis insit bono dumtaxat communi christifidelium prospiciendi. Ipsa siquidem, ex divino sui Auctoris mandato, singulos homines ad aeternam salutem assequendam perducere tenetur.

4. Nemo praeterea est qui neget quodvis delictum, sive publicum sit sive occultum, cum certo cognitum fuerit a legitimo Ecclesiae Praesule, compesci opus esse, ne aeternae delinquentis saluti adipiscendae praeiudicio sit.

5. Quod vero ad delictum occultum proprie attinet, non posse ipsum publice seu ad normam iuris aliquando plecti, quin malum saepenumero gravius exinde oriatur, item omnes pro comperto habent.

6. Si igitur normae de suspensione ex informata conscientia penitus abolerentur, plura in Ecclesia delicta impunita procul dubio manerent: quod et reorum animae magnum inferret detrimentum et periculum enervandae disciplinae ecclesiasticae iniceret.

7. Quocirca ad huiusmodi praecavenda mala, nisi aliter provideatur, institutum suspensionis ex informata conscientia necessarium existimandum est.

8. Decet nihilominus allatis difficultatibus aliquod adhiberi remedium, ut iustitiae praeceptis, quoad fieri possit, obtemperetur.

Posset nempe copia reo impertiri exponendi pro sese rationes, atque Ordinario, cuius erit suspensionem ferre, praescribi ut delinquenti poenae causam prudenter significet, ac praeterea maturae aetatis probataeque virtutis clericum, rei patronum ex officio gerentem, actis seu collectis probationibus et traditis, secreto audiat antequam de re ad deliberandum deveniat.

---

[6] Cf. p. 870.
[7] Cf. p. 870.

9. Cupiendum utique et optandum est, ut peculiare Officium apud Sedem Apostolicam constituatur recursibus decidendis a clericis interpositis contra Ordinariorum decreta in processibus poenalibus extraiudicialibus lata (p. 6,[8] n. VII).

Verumtamen experientia rerumque usus docent laicos, cuiuscumque sint condicionis seu dignitatis, etsi in collegia Sacri Consistorii vel Procuratorum Sacri Palatii cooptati sint, esse a processibus clericorum poenalibus omnino arcendos (cf. p. 6, n. VIII).

De statibus perfectionis adquirendae.

1. Agitur in praesentia de quibusdam quaestionibus particularibus status perfectionis, sectione quarta contentis partis secundae, in qua disciplina expenditur de renovatione vitae et operae in Institutis status perfectionis adquirendae.

2. Nonnulla tamen animadversionibus ad eiusmodi quaestiones praemittuntur, quae ad institutum Cardinalis Protectoris proprie attinent. Instaurandae siquidem disciplinae, ad quam Oecumenicae Synodi sollicitudines et studia convertentur, conducere videtur huius quoque instituti consideratio.

3. Uti neminem fugit, ipsum iam a saeculo XIII in Ecclesia viget; multumque obtinuit prioribus temporibus. At post Const. Ap. *Christifidelium* Innocentii XII, diei 16 februarii 1694, Cardinalis Protectoris potestas plurimum imminuta est atque honoris privilegiis paene constitit (T. SCHAEFER, *De Religiosis ad normam Codicis iuris canonici,* Romae 1940, p. 190 s., n. 95). Hodie vero Cardinalis Protectoris « est tantummodo bonum religionis consilio et patrocinio promovere » (Can. 499, par. 2 C.I.C.).

4. Inde facile colligitur superius memoratum institutum pristinam suam amisisse vim postquam Congregatio « super consultationibus Regularium » per Sixtum V (a. 1585-1590) condita est, atque per Clementem VIII (a. 1592-1605) cum Congregatione Episcoporum unita.

5. Haec cum ita se habeant cumque hodierna Congregatio religiosis sodalibus praeposita, horum tractandis negotiis cumulate prospicere valeat ac reapse prospiciat, quaeritur utrumne, ad religionum disciplinam efficacius provehendam, expediat institutum de quo sermo est potius supprimi.

6. Quod autem ad praesentium praescriptionum schema pertinet, edicitur cumprimis: « In omnibus clericalibus Religionibus et Societa-

[8] Cf. p. 872.

tibus vitae communis iuris pontificii, Superiores, iuxta Constitutiones, iurisdictionem habent ad confessiones recipiendas suorum subditorum aliorumve in instituti domibus diu noctuque causa famulatus, educationis, hospitii aut infirmae valetudinis degentium » (p. 3,[9] n. 114).

7. Claritatis causa, opportunum esset expresse significari eiusmodi iurisdictionem esse ordinariam.

8. Sub numero insequenti vero praestituitur: « Omnibus supradictis Superioribus facultas est, ad normam Constitutionum, iurisdictionem ad confessiones sacramentales qua pollent, concedere sacerdotibus proprii aliusve instituti necnon e clero saeculari.

« Illam autem ne conferant, nisi iis quorum idoneitas, si de sodalibus proprii instituti agatur ad normam Constitutionum recognita fuerit; si vero de saecularibus vel alius instituti sacerdotibus, nonnisi iis qui ab aliquo Ordinario vel vel Superiore approbati sunt » (p. 3 s.[10]).

9. Ut ex ipso eiusdem numeri titulo liquet, peragitur heic de iurisdictione delegata. Quapropter loco verborum « concedere » et « conferant », ad falsas opiniones vel ambiguitates praecavendas, adhiberi oporteret verbum « delegare ».

10. Denique recta disciplinae ecclesiasticae ordinatio postulat, ut extranei sacerdotis idoneitas ad sacramentales excipiendas confessiones non « ab aliquo Ordinario vel Superiore » probetur, verum a proprio Ordinario, cuius profecto est de sacerdotis sibi obnoxii doctrina ac virtutibus iudicium ferre.

II

Rev.mi P. D. IOSEPH ROSSI

Regentis S. Poenitentiariae Apostolicae

De censuris earumque reservatione.

Quod attinet ad censuras, Sacra Paenitentiaria Apostolica — ob suum arctissimum secretum — directe ad Summum Pontificem nonnullas conclusiones mittet a Commissione Interna ab ipso Pontifice creata die 7 ianuarii, anni 1961, elaboratas.

Nunc mihi liceat aliqua adnotare post ea omnia quae ab Em.mis ac Exc.mis Patribus dicta sunt in sessione huius mensis.

---

[9] Cf. p. 1162.
[10] Cf. p. 1162.

Pag. 6,[1] n. 9: « De reservatione censurarum ». In innovando textu can. 2245, proponitur § 2 iisdem verbis quae leguntur in § 4 laudati canonis 2245. At immerito videtur.

In canone enim citato, prout legitur in Codice, sermo est de censuris reservatis et de censuris *non reservatis*. Intelligitur proinde § 4.

Cum vero, in proposita innovatione textus can. 2245 et quidem in § 1, de censuris *non reservatis* nullus fiat sermo quia tandem aliquando in n. 12 eiusdem schematis censurae latae sententiae *nemini reservatae* tolluntur (pag. 7),[2] § 2 de qua in n. 9 schematis videtur prorsus inutilis, imo absona.

Pag. 7, n. 11. Agitur heic de recursu ad Sacram Paenitentiariam ab eo instituendo, qui, in mortis periculo, absolutus fuit ab aliqua censura Sedi Apostolicae reservata, si et postquam convaluerit.

Licet animadvertere quod si tollatur distinctio hodierna in censuris reservatis Apostolicae Sedi, i. e. in simpliciter, in speciali, in specialissimo modo reservatis, ut innuitur in pag. 3 [3] schematis, linea 25 et ss., recursus ab absoluto in periculo mortis iam non circumscriberetur ad quattuor censuras *specialissimo modo* reservatas iuxta can. 2252 C.I.C., sed ad omnes censuras, quomodocumque Sedi Apostolicae reservatas. Quod aliquid nimis videtur.

Pag. 8,[4] *A*. Quoad n. V Sacra Paenitentiaria humillime aliquid Beatissimo Patri directe proponebit.

Pag. 9,[5] n. VI. Quoad censuram in violantes clausuram sive mulierum monialium sive virorum regularium nulla difficultas si tollatur. *Firmissima* tamen *manere deberet* in casibus quo clausura sive virorum sive mulierum violetur *ob malum finem,* scilicet *ad libidinem explendam.*

Pag. 11,[6] n. IV. Reservatio Ordinario excommunicationis de qua in can. 2388, § 1 non videtur commendanda.

Delictum enim de quo in praefato canone, ut sapienter notavit etiam Em.mus Card. Ottaviani, prae se refert gravissimam defectionem quae plectenda videtur poena pariter gravi, scilicet reservatione Apostolicae Sedi. Notandum insuper quod sic absolutus, si de sacerdote vel de Clerico in sacris agatur, recurrere postea semper debet ad Sanctam Sedem pro legitima reductione ad statum laicalem.

---

[1] Cf. p. 866.
[2] Cf. p. 867.
[3] Cf. p. 864.
[4] Cf. p. 867.
[5] Cf. p. 868.
[6] Cf. p. 869.

INDEX

SESSIO QUINTA

Documenta Sessionis Quintae

PAG.

Acta Secretariae Commissionis Centralis 9

I. Ordo Quaestionum 9
II. Modificatio Ordinis Quaestionum 10
III. Notificatio 11

Acta Sessionis Quintae

1. Processus verbales Congregationum 13

2. Allocutio Summi Pontificis Ioannis XXIII, die 3 aprilis 1962, post exactam quintam sessionem 22

3. Disceptatio:

I. De Sacra Liturgia:

1) Schema propositum a Commissione Liturgica. - *Prooemium.* - Cap. I: *De principiis generalibus ad S. Liturgiam instaurandam atque fovendam* 26

2) Relatio Em.mi P. D. Arcadii Card. Larraona, Praesidis Commissionis Liturgicae 46

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Ferretto 64
Card. Spellman 65
Card. Ruffini 67
Card. Siri 69
Card. Léger 70
Card. Döpfner 71
Card. Alfrink 74
Card. Ottaviani 76
Card. Browne 77
Exc. Hurley 77
Exc. Šeper 78

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 79
Card. Micara 79
Card. Pizzardo 80

PAG.
Card. Aloisi Masella 80
Card. Ferretto 80
Card. Gonçalves Cerejeira 80
Card. Liénart 81
Card. Tappouni 81
Card. Copello 81
Card. McGuigan 81
Card. Gilroy 81
Card. Spellman 81
Card. Frings 81
Card. Ruffini 82
Card. Siri 82
Card. D'Alton 82
Card. Quiroga y Palacios 83
Card. Léger 83
Card. Gracias 83
Card. Montini 84
Card. Giobbe 90
Card. Cento 90
Card. Cicognani 90
Card. Godfrey 91
Card. Confalonieri 92
Card. Richaud 92
Card. König 93
Card. Döpfner 94
Card. Marella 94
Card. Doi 94
Card. Alfrink 94
Card. Santos 94
Card. da Costa Nuñes 94
Card. Landázuri Ricketts 94
Card. Suenens 95
Card. Ottaviani 95
Card. Di Jorio 95
Card. Jullien 95
Card. Larraona 96
Card. Heard 96
Card. Bea 96
Card. Browne 97
Card. Albareda 97
Beat. Cheikho 97
Exc. Felici 97
Exc. O'Connor 97
Exc. Antezana y Rojas 97
Exc. Beras 97
Exc. Cooray 98
Exc. Lefebvre 98
Exc. Alter 99

PAG.

Exc. Hurley 99
Exc. Perrin 99
Exc. Šeper 100
Exc. Bazin 100
Exc. Bernard 100
Exc. Bernier 101
Exc. Rakotomalala 101
Exc. Ngô-dinh-Thûc 101
Exc. Verwimp 101
Exc. Jelmini 101
Exc. Suhr 101
Rev. Gut 102
Rev. Sépinski 102
Rev. Janssens 102

II. De Sacra Liturgia:

1) Schema propositum a Commissione de S. Liturgia. - Cap. II: *De Sacrosancto Eucharistiae mysterio* 102

2) Relatio Em.mi P. D. Arcadii Card. Larraona, Praesidis Commissionis de S. Liturgia 111

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Ferretto 116
Card. Spellman 116
Card. Frings 118
Card. Ruffini 118
Card. Léger 119
Card. Godfrey 121
Card. Döpfner 122
Card. Landázuri Ricketts 124
Card. Ottaviani 125
Card. Browne 126
Exc. Cooray 126
Exc. Šeper 127
Rev. Philippe 128

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 129
Card. Micara 129
Card. Pizzardo 130
Card. Aloisi Masella 130
Card. Ferretto 131
Card. Gonçalves Cerejeira 131
Card. Liénart 131
Card. Tappouni 132
Card. Copello 132
Card. Agagianian 132
Card. McGuigan 132

PAG.

Card. Gilroy 132
Card. Spellman 133
Card. Frings 133
Card. Ruffini 133
Card. Valeri 133
Card. Siri 133
Card. D'Alton 133
Card. Quiroga y Palacios 134
Card. Léger 134
Card. Gracias 134
Card. Montini 135
Card. Giobbe 135
Card. Cento 136
Card. Cicognani 136
Card. Godfrey 137
Card. Confalonieri 137
Card. Richaud 137
Card. König 138
Card. Döpfner 138
Card. Marella 138
Card. Traglia 138
Card. Doi 138
Card. Alfrink 138
Card. Santos 138
Card. Landázuri Ricketts 139
Card. Suenens 139
Card. Ottaviani 139
Card. Di Jorio 139
Card. Jullien 139
Card. Heard 140
Card. Bea 140
Card. Browne 141
Card. Albareda 141
Beat. Gori 141
Beat. Cheikho 141
Exc. Felici 141
Exc. O'Connor 141
Exc. Antezana y Rojas 141
Exc. Beras 141
Exc. Cooray 141
Exc. Alter 142
Exc. Lefebvre 142
Exc. Hurley 142
Exc. Perrin 142
Exc. Šeper 142
Exc. Bazin 142
Exc. Bernard 142
Exc. Bernier 143

PAG.

Exc. Yago 143
Exc. Rakotomalala 143
Exc. Ngô-dinh-Thûc 143
Exc. Verwimp 143
Exc. Jelmini 143
Exc. Suhr 143
Rev. Gut 143
Rev. Sépinski 144
Rev. Janssens 144

III. De Regimine Missionum:

1) Schema propositum a Commissione de Missionibus 144

2) Relatio Em.mi P. D. Gregorii Petri Card. Agagianian, Praesidis Commissionis de Missionibus 162

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Spellman 173
Card. Ruffini 175
Card. Gracias 177
Card. Larraona 179
Card. Browne 182
Card. Suenens 183
Exc. Cooray 183
Exc. Hurley 186
Exc. Perrin 188
Exc. Bazin 190
Exc. Bernard 191
Exc. Ngô-dinh-Thûc 193
Rev. Sépinski 195
Rev. Rossi 195

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 196
Card. Micara 196
Card. Pizzardo 197
Card. Aloisi Masella 197
Card. Ferretto 197
Card. Gonçalves Cerejeira 197
Card. Liénart 197
Card. Tappouni 197
Card. Copello 197
Card. McGuigan 197
Card. Gilroy 197
Card. Spellman 198
Card. Frings 198
Card. Ruffini 198
Card. Valeri 198
Card. Siri 198

PAG.
Card. D'Alton 199
Card. Quiroga y Palacios 199
Card. Léger 200
Card. Gracias 201
Card. Montini 202
Card. Giobbe 202
Card. Cento 202
Card. Cicognani 202
Card. Godfrey 203
Card. Confalonieri 203
Card. Richaud 203
Card. König 203
Card. Döpfner 204
Card. Doi 204
Card. Alfrink 204
Card. Santos 204
Card. Landázuri Ricketts 204
Card. Suenens 205
Card. Ottaviani 205
Card. Di Jorio 205
Card. Jullien 205
Card. Larraona 206
Card. Heard 206
Card. Bea 206
Card. Browne 207
Card. Albareda 207
Beat. Gori 207
Beat. Cheikho 207
Exc. Felici 207
Exc. O'Connor 207
Exc. Antezana y Rojas 207
Exc. Beras 208
Exc. Cooray 208
Exc. Alter 208
Exc. Lefebvre 208
Exc. Hurley 208
Exc. Perrin 209
Exc. Šeper 209
Exc. Bazin 209
Exc. Bernard 209
Exc. Bernier 209
Exc. Yago 209
Exc. Rakotomalala 209
Exc. Ngô-dinh-Thûc 209
Exc. Verwimp 209
Exc. Jelmini 210
Exc. Suhr 210
Rev. Gut 210

PAG.

Rev. Sépinski 210
Rev. Janssens 210

IV. De disciplina cleri:

1) Schema propositum a Commissione de Missionibus 210

2) Relatio Em.mi P. D. Gregorii Petri Card. Aganianian, Praesidis Commissionis de Missionibus 217

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Tisserant 220
Card. Spellman 221
Card. Ruffini 222
Card. Gracias 223
Card. Godfrey 226
Card. König 228
Card. Ottaviani 229
Card. Larraona 229
Card. Browne 230
Beat. Cheikho 230
Exc. Cooray 231
Exc. Šeper 233
Exc. Ngô-dinh-Thûc 234
Rev. Sépinski 235

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 236
Card. Micara 236
Card. Pizzardo 237
Card. Aloisi Masella 237
Card. Ferretto 237
Card. Gonçalves Cerejeira 238
Card. Liénart 238
Card. Tappouni 238
Card. Copello 238
Card. McGuigan 238
Card. Gilroy 238
Card. Frings 238
Card. Ruffini 239
Card. Valeri 239
Card. Siri 239
Card. D'Alton 239
Card. Quiroga y Palacios 240
Card. Léger 240
Card. Gracias 240
Card. Montini 240
Card. Giobbe 240
Card. Cento 241
Card. Cicognani 241

PAG.
Card. Godfrey 242
Card. Confalonieri 242
Card. Richaud 242
Card. König 243
Card. Döpfner 243
Card. Traglia 244
Card. Doi 244
Card. Alfrink 244
Card. Santos 245
Card. Landázuri Ricketts 245
Card. Suenens 245
Card. Ottaviani 245
Card. Di Jorio 245
Card. Jullien 246
Card. Larraona 246
Card. Heard 246
Card. Bea 246
Card. Browne 246
Card. Albareda 246
Beat. Gori 246
Beat. Cheikho 247
Exc. Felici 247
Exc. O'Connor 247
Exc. Antezana y Rojas 247
Exc. Beras 247
Exc. Cooray 247
Exc. Alter 247
Exc. Lefebvre 248
Exc. Hurley 248
Exc. Perrin 249
Exc. Šeper 249
Exc. Bazin 249
Exc. Bernard 249
Exc. Bernier 249
Exc. Yago 249
Exc. Rakotomalala 250
Exc. Ngô-dinh-Thûc 250
Exc. Verwimp 250
Exc. Jelmini 250
Exc. Suhr 251
Rev. Gut 251
Rev. Sépinski 251
Rev. Janssens 251

V. De Religiosis:

1) Schema propositum a Commissione de Missionibus 251

2) Relatio Em.mi P. D. Gregorii Petri Card. Agagianian, Praesidis Commissionis de Missionibus 256

PAG.

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Spellman . . . 257
Card. Ruffini . . . 258
Card. Léger . . . 259
Card. Gracias . . . 260
Card. Larraona . . . 262
Exc. Cooray . . . 262
Exc. Lefebvre . . . 264
Exc. Hurley . . . 266
Rev. Sępinski . . . 266

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant . . . 267
Card. Micara . . . 267
Card. Pizzardo . . . 268
Card. Aloisi Masella . . . 268
Card. Ferretto . . . 268
Card. Gonçalves Cerejeira . . . 268
Card. Liénart . . . 268
Card. Tappouni . . . 268
Card. Copello . . . 268
Card. McGuigan . . . 268
Card. Gilroy . . . 268
Card. Spellman . . . 268
Card. Frings . . . 268
Card. Ruffini . . . 269
Card. Valeri . . . 269
Card. Siri . . . 269
Card. D'Alton . . . 269
Card. Quiroga y Palacios . . . 269
Card. Léger . . . 269
Card. Gracias . . . 269
Card. Montini . . . 270
Card. Giobbe . . . 270
Card. Cento . . . 270
Card. Cicognani . . . 270
Card. Godfrey . . . 270
Card. Confalonieri . . . 271
Card. Richaud . . . 271
Card. König . . . 271
Card. Döpfner . . . 271
Card. Marella . . . 271
Card. Traglia . . . 271
Card. Doi . . . 271
Card. Alfrink . . . 271
Card. Santos . . . 271
Card. Landázuri Ricketts . . . 272
Card. Suenens . . . 272

PAG.

Card. Ottaviani 272
Card. Di Jorio 272
Card. Jullien 272
Card. Larraona 272
Card. Heard 272
Card. Bea 272
Card. Browne 272
Card. Albareda 272
Beat. Gori 273
Beat. Cheikho 273
Exc. Felici 273
Exc. O'Connor 273
Exc. Antezana y Rojas 273
Exc. Beras 273
Exc. Cooray 273
Exc. Alter 273
Exc. Lefebvre 273
Exc. Hurley 274
Exc. Perrin 274
Exc. Šeper 274
Exc. Bazin 274
Exc. Bernard 274
Exc. Bernier 274
Exc. Yago 274
Exc. Rakotomalala 274
Exc. Ngô-dinh-Thûc 274
Exc. Verwimp 275
Exc. Jelmini 275
Exc. Suhr 275
Rev. Gut 275
Rev. Sépinski 275
Rev. Janssens 275

VI. De Sacra Liturgia:

1) Schema propositum a Commissione de S. Liturgia . - Cap. III: *De Sacramentis et Sacramentalibus* 275

2) Relatio Em.mi P. D. Arcadii Card. Larraona, Praesidis Commissionis de S. Liturgia 286

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Ferretto 291
Card. Liénart 292
Card. Gilroy 294
Card. Spellman 294
Card. Ruffini 296
Card. Siri 297
Card. Léger 298
Card. Godfrey 299

PAG.
Card. Confalonieri 300
Card. Richaud 301
Card. Döpfner 301
Card. Alfrink 303
Card. Landázuri Ricketts 305
Card. Browne 305

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 307
Card. Micara 307
Card. Aloisi Masella 307
Card. Ferretto 307
Card. Gonçalves Cerejeira 307
Card. Liénart 307
Card. Tappouni 307
Card. Copello 308
Card. Agagianian 308
Card. McGuigan 308
Card. Gilroy 308
Card. Spellman 308
Card. Frings 308
Card. Ruffini 308
Card. Valeri 309
Card. Siri 309
Card. D'Alton 309
Card. Quiroga y Palacios 309
Card. Léger 309
Card. Gracias 310
Card. Montini 310
Card. Giobbe 310
Card. Cento 310
Card. Godfrey 311
Card. Confalonieri 311
Card. Richaud 311
Card. König 311
Card. Döpfner 311
Card. Marella 311
Card. Traglia 312
Card. Doi 312
Card. Alfrink 312
Card. Santos 312
Card. Landázuri Ricketts 312
Card. Suenens 312
Card. Di Jorio 312
Card. Jullien 312
Card. Heard 313
Card. Bea 313
Card. Browne 313

PAG.

Card. Albareda . . . 313
Beat. Gori . . . 313
Beat. Cheikho . . . 313
Exc. Felici . . . 313
Exc. O'Connor . . . 314
Exc. Antezana y Rojas . . . 314
Exc. Beras . . . 314
Exc. Cooray . . . 314
Exc. Alter . . . 314
Exc. Lefebvre . . . 314
Exc. Hurley . . . 314
Exc. Perrin . . . 315
Exc. Šeper . . . 315
Exc. Bazin . . . 315
Exc. Benard . . . 315
Exc. Bernard . . . 315
Exc. Yago . . . 315
Exc. Rakotomalala . . . 315
Exc. Ngô-dinh-Thûc . . . 315
Exc. Verwimp . . . 315
Exc. Jelmini . . . 316
Exc. Suhr . . . 316
Rev. Gut . . . 316
Rev. Sépinski . . . 316
Rev. Janssens . . . 316

VII. De Sacra Liturgia:

1) Schema propositum a Commissione de S. Liturgia. - Cap. IV: *De Officio divino* . - Cap. V: *De anno liturgico* . . . 317

2) Relatio Em.mi P. D. Arcadii Card. Larraona, Praesidis Commissionis de S. Liturgia . . . 327

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Tisserant . . . 336
Card. Spellman . . . 336
Card. Frings . . . 337
Card. Ruffini . . . 338
Card. Léger . . . 339
Card. Godfrey . . . 341
Card. Confalonieri . . . 342
Card. Richaud . . . 343
Card. Döpfner . . . 345
Card. Alfrink . . . 347
Card. Ottaviani . . . 350
Card. Jullien . . . 351
Card. Bea . . . 354
Card. Browne . . . 355
Exc. Šeper . . . 356
Exc. Yago . . . 357

PAG.

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 357
Card. Micara 358
Card. Pizzardo 358
Card. Aloisi Masella 358
Card. Ferretto 358
Card. Gonçalves Cerejeira 358
Card. Liénart 358
Card. Tappouni 359
Card. Copello 359
Card. Agagianian 359
Card. McGuigan 359
Card. Gilroy 359
Card. Spellman 360
Card. Frings 360
Card. Ruffini 360
Card. Valeri 360
Card. Siri 360
Card. Quiroga y Palacios 360
Card. Léger 360
Card. Gracias 360
Card. Montini 361
Card. Cento 361
Card. Godfrey 362
Card. Confalonieri 362
Card. Richaud 362
Card. König 362
Card. Döpfner 362
Card. Marella 362
Card. Doi 362
Card. Alfrink 363
Card. Santos 363
Card. Landázuri Ricketts 363
Card. Ottaviani 363
Card. Jullien 363
Card. Heard 363
Card. Bea 363
Card. Browne 363
Card. Albareda 364
Beat. Gori 364
Beat. Cheikho 364
Exc. Felici 364
Exc. O'Connor 364
Exc. Antezana y Rojas 364
Exc. Beras 364
Exc. Cooray 364
Exc. Alter 365
Exc. Lefebvre 365

PAG.

Exc. Hurley 366
Exc. Perrin 366
Exc. Šeper 366
Exc. Bazin 366
Exc. Bernard 366
Exc. Bernier 366
Exc. Yago 367
Exc. Rakotomalala 367
Exc. Ngô-dinh-Thûc 367
Exc. Verwimp 367
Exc. Jelmini 367
Exc. Suhr 368
Rev. Gut 368
Rev. Sépinski 368
Rev. Janssens 368

VIII. De Sacramentis ac de S. Liturgia:

1) Schema propositum a Commissione de Missionibus 369

2) Relatio Em.mi P. D. Gregorii Petri Card. Agagianian, Praesidis Commissionis de Missionibus 377

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Spellman 380
Card. Ruffini 382
Card. Gracias 383
Card. Browne 384
Exc. Lefebvre 384
Exc. Verwimp 385

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 387
Card. Aloisi Masella 387
Card. Gonçalves Cerejeira 387
Card. Liénart 387
Card. Tappouni 387
Card. Copello 387
Card. McGuigan 387
Card. Gilroy 387
Card. Spellman 387
Card. Frings 388
Card. Ruffini 388
Card. Valeri 388
Card. Siri 388
Card. D'Alton 388
Card. Quiroga y Palacios 389
Card. Léger 389
Card. Gracias 390
Card. Godfrey 390

PAG.

Card. Richaud 390
Card. König 390
Card. Döpfner 390
Card. Doi 390
Card. Alfrink 390
Card. Santos 391
Card. Landázuri Ricketts 391
Card. Jullien 391
Card. Larraona 391
Card. Heard 391
Card. Bea 391
Card. Browne 391
Card. Albareda 391
Beat. Gori 392
Beat. Cheikho 392
Exc. Felici 392
Exc. O'Connor 392
Exc. Antezana y Rojas 392
Exc. Beras 392
Exc. Cooray 392
Exc. Alter 392
Exc. Lefebvre 393
Exc. Hurley 393
Exc. Perrin 393
Exc. Šeper 393
Exc. Bazin 394
Exc. Bernard 394
Exc. Bernier 394
Exc. Yago 394
Exc. Rakotomalala 394
Exc. Ngô-dinh-Thûc 394
Exc. Verwimp 394
Exc. Jelmini 394
Exc. Suhr 394
Rev. Gut 394
Rev. Sépinski 394
Rev. Janssens 394

IX. De disciplina populi christiani:

1) Schema propositum a Commissione de Missionibus 395

2) Relatio Em.mi P. D. Gregorii Petri Card. Agagianian, Praesidis Commissionis de Missionibus 402

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Spellman 403
Card. Browne 404
Card. Ruffini 405
Card. Léger 405
Card. Gracias 406

PAG.

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 406
Card. Micara 406
Card. Pizzardo 407
Card. Aloisi Masella 407
Card. Gonçalves Cerejeira 407
Card. Liénart 407
Card. Tappouni 407
Card. Copello 407
Card. McGuigan 407
Card. Gilroy 407
Card. Spellman 407
Card. Frings 407
Card. Ruffini 408
Card. Valeri 408
Card. Siri 408
Card. D'Alton 408
Card. Quiroga y Palacios 408
Card. Léger 408
Card. Gracias 408
Card. Montini 408
Card. Giobbe 408
Card. Cento 409
Card. Cicognani 409
Card. Godfrey 409
Card. Confalonieri 410
Card. Richaud 410
Card. König 410
Card. Döpfner 410
Card. Marella 410
Card. Traglia 410
Card. Doi 411
Card. Alfrink 411
Card. Santos 411
Card. Landázuri Ricketts 411
Card. Jullien 411
Card. Larraona 411
Card. Heard 412
Card. Bea 412
Card. Browne 412
Beat. Gori 412
Beat. Cheikho 412
Exc. Felici 412
Exc. O'Connor 412
Exc. Antezana y Rojas 412
Exc. Beras 412
Exc. Cooray 412
Exc. Alter 412

PAG.
Exc. Lefebvre 413
Exc. Hurley 413
Exc. Perrin 413
Exc. Šeper 413
Exc. Bazin 413
Exc. Bernard 413
Exc. Bernier 413
Exc. Yago 413
Exc. Rakotomalala 413
Exc. Ngô-dinh-Thûc 413
Exc. Verwimp 413
Exc. Jelmini 413
Exc. Suhr 414
Rev. Gut 414
Rev. Sépinski 414
Rev. Janssens 414

X. De studiis clericorum:

1) Schema propositum a Commissione de Missionibus 414

2) Relatio Em.mi P. D. Gregorii Card. Agagianian, Praesidis Commissionis de Missionibus 422

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Spellman 425
Card. Ruffini 426
Card. Godfrey 427
Card. Browne 428
Exc. Cooray 428
Exc. Hurley 429
Exc. Yago 430
Exc. Ngô-dinh-Thûc 431

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 433
Card. Micara 433
Card. Pizzardo 433
Card. Aloisi Masella 434
Card. Gonçalves Cerejeira 434
Card. Liénart 434
Card. Tappouni 434
Card. Copello 434
Card. McGuigan 434
Card. Gilroy 434
Card. Spellman 434
Card. Frings 434
Card. Ruffini 434
Card. Valeri 434
Card. Siri 434

PAG.
Card. D'Alton 435
Card. Quiroga y Palacios 435
Card. Léger 435
Card. Gracias 435
Card. Montini 435
Card. Giobbe 435
Card. Cento 435
Card. Cicognani 435
Card. Godfrey 436
Card. Confalonieri 436
Card. Richaud 436
Card. König 436
Card. Döpfner 436
Card. Marella 437
Card. Traglia 437
Card. Doi 437
Card. Alfrink 437
Card. Santos 437
Card. Landázuri Ricketts 437
Card. Jullien 437
Card. Larraona 437
Card. Heard 437
Card. Bea 437
Card. Browne 438
Beat. Gori 438
Beat. Cheikho 438
Exc. Felici 438
Exc. O'Connor 438
Exc. Antezana y Rojas 438
Exc. Beras 438
Exc. Cooray 438
Exc. Alter 438
Exc. Lefebvre 438
Exc. Hurley 439
Exc. Perrin 439
Exc. Šeper 439
Exc. Bazin 439
Exc. Bernard 439
Exc. Bernier 439
Exc. Yago 440
Exc. Rakotomalala 440
Exc. Ngô-dinh-Thûc 440
Exc. Verwimp 440
Exc. Jelmini 440
Exc. Suhr 440
Rev. Gut 440
Rev. Sépinski 441
Rev. Janssens 441

PAG.

XI. De cooperatione missionali:

1) Schema propositum a Commissione de Missionibus 441

2) Relatio Em.mi P. D. Gregorii Petri Card. Agagianian, Praesidis Commissionis de Missionibus 443

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Tisserant 445
Card. Spellman 445
Card. Gracias 446
Exc. Lefebvre 450
Card. Landázuri Ricketts 450
Exc. Hurley 451
Exc. Ngô-dinh-Thûc 452

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 452
Card. Pizzardo 452
Card. Aloisi Masella 452
Card. Liénart 452
Card. Tappouni 453
Card. Copello 453
Card. Gilroy 453
Card. Spellman 453
Card. Frings 453
Card. Ruffini 453
Card. Valeri 454
Card. Siri 454
Card. D'Alton 454
Card. Quiroga y Palacios 454
Card. Léger 454
Card. Gracias 454
Card. Montini 454
Card. Cento 454
Card. Godfrey 454
Card. Confalonieri 455
Card. Richaud 455
Card. König 456
Card. Döpfner 456
Card. Traglia 456
Card. Doi 456
Card. Alfrink 456
Card. Santos 456
Card. Landázuri Ricketts 456
Card. Jullien 457
Card. Larraona 457
Card. Heard 457
Card. Bea 457
Card. Browne 457

PAG.

Beat. Cheikho 457
Exc. Felici 457
Exc. O'Connor 457
Exc. Antezana y Rojas 458
Exc. Beras 458
Exc. Cooray 458
Exc. Alter 458
Exc. Lefebvre 458
Exc. Hurley 458
Exc. Perrin 458
Exc. Šeper 458
Exc. Bazin 459
Exc. Bernard 459
Exc. Bernier 459
Exc. Yago 459
Exc. Rakotomalala 459
Exc. Ngô-dinh-Thûc 459
Exc. Verwimp 459
Exc. Suhr 459
Rev. Gut 459
Rev. Sépinski 460
Rev. Janssens 460

XII. De sacra Liturgia:

1) Schema propositum a Commissione de S. Liturgia. - Cap. VI: *De sacra supellectile.* - Cap. VII: *De musica sacra.* - Cap. VIII: *De arte sacra* 460

2) Relatio Em.mi P. D. Arcadii Card. Larraona, Praesidis Commissionis de S. Liturgia 471

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Pizzardo 477
Card. Ruffini 479
Card. Léger 480
Card. Godfrey 481
Card. Richaud 482
Card. Ottaviani 484

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 485
Card. Micara 485
Card. Pizzardo 485
Card. Aloisi Masella 485
Card. Gonçalves Cerejeira 485
Card. Liénart 485
Card. Tappouni 485
Card. Copello 486
Card. McGuigan 486

PAG.
Card. Gilroy 486
Card. Spellman 486
Card. Frings 486
Card. Ruffini 487
Card. Siri 487
Card. D'Alton 487
Card. Quiroga y Palacios 487
Card. Léger 487
Card. Gracias 487
Card. Montini 488
Card. Giobbe 488
Card. Cento 488
Card. Cicognani 488
Card. Godfrey 488
Card. Confalonieri 488
Card. Richaud 489
Card. König 489
Card. Döpfner 489
Card. Marella 489
Card. Doi 489
Card. Alfrink 489
Card. Santos 489
Card. Landázuri Ricketts 490
Card. Ottaviani 490
Card. Roberti 490
Card. Jullien 490
Card. Heard 490
Card. Bea 490
Card. Browne 490
Card. Albareda 490
Beat. Cheikho 491
Exc. Felici 491
Exc. O'Connor 491
Exc. Antezana y Rojas 491
Exc. Beras 491
Exc. Cooray 491
Exc. Alter 491
Exc. Lefebvre 491
Exc. Hurley 491
Exc. Perrin 491
Exc. Šeper 492
Exc. Bazin 492
Exc. Bernard 492
Exc. Bernier 492
Exc. Yago 492
Exc. Rakotomalala 492
Exc. Ngô-dinh-Thûc 492
Exc. Verwimp 492

PAG.

Exc. Jelmini 492
Exc. Suhr 492
Rev. Gut 492
Rev. Sépinski 492
Rev. Janssens 492

XIII. De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis:

1) Schema propositum a Secretariatu de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis. - *Prooemium* 493

Pars I: *De communicationis socialis instrumentis in universum sumptis.* - Titulus I: *De Ecclesiae doctrina.* - Cap. I: *De iure et officio Ecclesiae.* - Cap. II: *De ordine morali obiectivo servando.* - Cap. III: *De singulorum civium atque saecularis potestatis officiis* 496

2) Relatio Exc.mi P. D. Martini Ioannis O'Connor, Archiepiscopi tit. Laodiceni in Syria, Praesidis Secretariatus de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis 508

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Léger 512
Card. Spellman 517
Card. Ottaviani 520
Card. Jullien 521
Exc. Hurley 521

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 522
Card. Pizzardo 522
Card. Aloisi Masella 522
Card. Liénart 523
Card. Tappouni 523
Card. Copello 523
Card. McGuigan 523
Card. Gilroy 523
Card. Spellman 523
Card. Ruffini 523
Card. Siri 523
Card. D'Alton 524
Card. Quiroga y Palacios 524
Card. Léger 524
Card. Gracias 524
Card. Montini 524
Card. Giobbe 524
Card. Cento 524
Card. Cicognani 525
Card. Godfrey 526
Card. Richaud 526
Card. König 526

PAG.

Card. Döpfner 526
Card. Marella 530
Card. Doi 531
Card. Alfrink 531
Card. Santos 532
Card. Landázuri Ricketts 532
Card. Ottaviani 532
Card. Roberti 532
Card. Jullien 532
Card. Larraona 532
Card. Heard 533
Card. Bea 533
Card. Browne 533
Card. Albareda 533
Beat. Cheikho 533
Exc. Felici 533
Exc. Antezana y Rojas 533
Exc. Beras 533
Exc. Cooray 533
Exc. Alter 534
Exc. Lefebvre 534
Exc. Hurley 534
Exc. Perrin 534
Exc. Šeper 534
Exc. Bazin 534
Exc. Bernard 534
Exc. Bernier 534
Exc. Yago 535
Exc. Rakotomalala 535
Exc. Ngô-dinh-Thûc 535
Exc. Verwimp 535
Exc. Jelmini 535
Exc. Suhr 535
Rev. Gut 535
Rev. Sépinski 535
Rev. Janssens 536

XIV. De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis:

1) Schema propositum a Secretariatu de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis. - Tit. II: *De Ecclesiae actione seu apostolatu.* - Cap. I: *De veritate institutioneque christiana propaganda.* - Cap. II: *De subsidiis ad veritatem propagandam.* - Tit. III: *De disciplina et ordinatione ecclesiastica.* - Cap. I: *De ecclesiastica disciplina.* - Cap. II: *De organis auctoritatis ecclesiasticae* 537

2) Relatio Exc.mi P. D. Martini Ioannis O'Connor, Archiepiscopi tit. Laodiceni in Syria, Praesidis secretariatus de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis 547

PAG.

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Godfrey 550
Card. Spellman 550
Exc. Lefebvre 552

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 553
Card. Micara 553
Card. Pizzardo 554
Card. Aloisi Masella 554
Card. Ferretto 554
Card. Gonçalves Cerejeira 554
Card. Liénart 554
Card. Tappouni 554
Card. Copello 554
Card. Agagianian 554
Card. Gilroy 554
Card. Spellman 554
Card. Ruffini 554
Card. Valeri 555
Card. Siri 555
Card. D'Alton 555
Card. Quiroga y Palacios 555
Card. Gracias 556
Card. Léger 556
Card. Montini 558
Card. Giobbe 558
Card. Cento 558
Card. Cicognani 558
Card. Godfrey 558
Card. Confalonieri 559
Card. Richaud 559
Card. König 560
Card. Döpfner 560
Card. Marella 561
Card. Doi 561
Card. Alfrink 561
Card. Santos 562
Card. Landázuri Ricketts 562
Card. Ottaviani 562
Card. Roberti 563
Card. Jullien 563
Card. Larraona 563
Card. Heard 563
Card. Bea 563
Card. Browne 563
Card. Albareda 563
Beat. Gori 563

PAG.

Beat. Cheikho 563
Exc. Felici 563
Exc. Antezana y Rojas 563
Exc. Beras 563
Exc. Cooray 563
Exc. Alter 563
Exc. Lefebvre 564
Exc. Hurley 564
Exc. Perrin 564
Exc. Šeper 564
Exc. Bazin 564
Exc. Bernard 565
Exc. Bernier 565
Exc. Yago 565
Exc. Rakotomalala 565
Exc. Ngô-dinh-Thûc 565
Exc. Verwimp 565
Exc. Jelmini 565
Exc. Suhr 565
Rev. Gut 565
Rev. Sépinski 565
Rev. Janssens 565

XV. De instrumentis diffusionis seu communicationis socialis:

1) Schema propositum a secretariatu de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis. - Pars II: *De quibusdam communicationis socialis instrumentis singillatim consideratis.* - Tit. unicus. - Cap. I: *De prelo.* - Cap. II: *De cinematographeo.* - Cap. III: *De radiophonia et televisione.* - Cap. IV: *De reliquis instrumentis* . . 566

2) Relatio Exc.mi P. D. Martini Ioannis O'Connor, Archiepiscopi tit. Laodiceni in Syria, Praesidis Secretariatus de scriptis prelo edendis et de spectaculis moderandis 579

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Ruffini 581
Card. Godfrey 582

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 582
Card. Micara 582
Card. Pizzardo 582
Card. Aloisi Masella 582
Card. Ferretto 582
Card. Gonçalves Cerejeira 582
Card. Liénart 582
Card. Tappouni 582
Card. Copello 582
Card. Agagianian 583

PAG.
Card. Gilroy 583
Card. Spellman 583
Card. Ruffini 584
Card. Valeri 584
Card. Siri 584
Card. D'Alton 584
Card. Quiroga y Palacios 584
Card. Léger 584
Card. Gracias 586
Card. Montini 586
Card. Giobbe 586
Card. Cento 586
Card. Cicognani 586
Card. Godfrey 586
Card. Confalonieri 586
Card. Richaud 587
Card. König 587
Card. Döpfner 587
Card. Marella 588
Card. Doi 588
Card. Alfrink 588
Card. Santos 588
Card. Landázuri Ricketts 588
Card. Roberti 588
Card. Jullien 588
Card. Larraona 588
Card. Heard 588
Card. Bea 588
Card. Browne 588
Card. Albareda 588
Beat. Gori 589
Beat. Cheikho 589
Exc. Felici 589
Exc. Antezana y Rojas 589
Exc. Beras 589
Exc. Cooray 589
Exc. Alter 589
Exc. Lefebvre 589
Exc. Hurley 589
Exc. Perrin 590
Exc. Šeper 590
Exc. Bazin 590
Exc. Bernard 590
Exc. Bernier 590
Exc. Yago 590
Exc. Rakotomalala 590
Exc. Ngô-dinh-Thûc 590
Exc. Verwimp 590

PAG.

Exc. Jelmini 590
Exc. Suhr 590
Rev. Gut 590
Rev. Sépinski 590
Rev. Janssens 590

4. Vota Sodalium qui quintae Sessioni non interfuerunt:

Em.mi P. D. Iacobi Card. De Barros Câmara 591
Em.mi P. D. Iacobi Francisci Card. McIntyre 592
Em.mi P. D. Ioseph Card. Garibi y Rivera 594
Em.mi P. D. Alberti Gregorii Card. Meyer 596
Em.mi P. D. Ioseph Card. Ritter 599
Em.mi P. D. Aloisii Card. Concha 601
Beat. P. D. Stephani I Sidarouss 603
Beat. P. D. Maximi IV Saigh 603
Exc. P. D. Laurentii Leonis Graner 612
Exc. P. D. Alberti Soegijapranata 613
Exc. P. D. Leonis Scharmach 616

5. Vota Consiliariorum:

Exc. P. D. Angeli Dell'Acqua 617
R. P. Alberti Vaccari 623

SESSIO SEXTA

Documenta Sessionis Sextae

Acta Secretariae Commissionis Centralis 627
Ordo Quaestionum 627

Acta Sessionis Sextae

1. Processus verbales Congregationum 629

2. Allocutio Summi Pontificis Ioannis XXIII, die 12 maii 1962, post exactam sextam sessionem 640

3. Disceptatio:

I. De Episcoporum Coadiutoribus et Auxiliaribus deque Episcoporum cessatione a munere pastorali:

1) Schema propositum a Commissione de Episcopis et de Dioeceseon regimine 643

2) Relatio Em.mi P. D. Pauli Card. Marella, Praesidis Commissionis de Episcopis et de Dioeceseon regimine 646

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Ferretto 652
Card. Spellman 654

PAG.

Card. Frings 656
Card. Ruffini 657
Card. Siri 658
Card. Léger 659
Card. Godfrey 660
Card. Döpfner 660

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 662
Card. Micara 662
Card. Pizzardo 663
Card. Aloisi Masella 663
Card. Ferretto 663
Card. Liénart 663
Card. Tappouni 664
Card. Copello 664
Card. Agagianian 664
Card. Spellman 664
Card. Frings 664
Card. Ruffini 664
Card. Valeri 665
Card. Ciriaci 665
Card. Siri 665
Card. Quiroga y Palacios 665
Card. Léger 665
Card. Gracias 665
Card. Montini 665
Card. Giobbe 666
Card. Cento 666
Card. Cicognani 666
Card. Garibi y Rivera 666
Card. Godfrey 667
Card. Confalonieri 667
Card. Richaud 667
Card. Döpfner 668
Card. Meyer 668
Card. Alfrink 668
Card. Santos 668
Card. Rugambwa 668
Card. Ritter 668
Card. da Costa Nuñes 669
Card. Landázuri Ricketts 669
Card. Coussa 669
Card. Suenens 670
Card. Di Jorio 671
Card. Roberti 671
Card. Jullien 671
Card. Heard 672

PAG.

Card. Bea 672
Card. Browne 672
Card. Albareda 672
Beat. Gori 672
Beat. Cheikho 672
Exc. Felici 672
Exc. O'Connor 672
Exc. Chávez y Gonzalez 673
Exc. Antezana y Rojas 673
Exc. Cooray 673
Exc. McKeefry 673
Exc. Lefebvre 673
Exc. Hurley 673
Exc. Perrin 674
Exc. Šeper 674
Exc. Bazin 674
Exc. Bernard 674
Exc. Bernier 674
Exc. Yago 674
Exc. Rakotomalala 674
Exc. Ngô-dinh-Thûc 674
Exc. Bengsch 675
Exc. Verwimp 675
Exc. Jelmini 675
Exc. Suhr 675
Rev. Gut 675
Rev. Sépinski 675
Rev. Janssens 675

II. Praecipuae de animarum cura quaestiones. - Pars prior: *De animarum cura in genere*:

1) Schema propositum a Commissione de Episcopis et de Dioeceseon regimine. - *Nota explicativa schematis.* - Cap. I: *Principia doctrinalia.* - Cap. II: *Normae practicae* 676

2) Relatio Em.mi P. D. Pauli Card. Marella, Praesidis Commissionis de Episcopis et de Dioeceseon regimine 695

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Ferretto 699
Card. Liénart 700
Card. Spellman 701
Card. Ruffini 703
Card. Siri 704
Card. Léger 704
Card. Richaud 705
Card. Döpfner 707
Card. Alfrink 709
Card. Roberti 710

PAG.
Card. Browne 710
Exc. Hurley 711
Exc. Ngô-dinh-Thûc 712

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 712
Card. Pizzardo 712
Card. Aloisi Masella 713
Card. Ferretto 713
Card. Liénart 713
Card. Tappouni 713
Card. Copello 713
Card. Agagianian 713
Card. Spellman 713
Card. Frings 713
Card. Ruffini 714
Card. Valeri 714
Card. Ciriaci 714
Card. Siri 714
Card. Quiroga y Palacios 714
Card. Léger 715
Card. Gracias 715
Card. Montini 715
Card. Giobbe 715
Card. Cento 715
Card. Cicognani 715
Card. Garibi y Rivera 716
Card. Godfrey 716
Card. Richaud 717
Card. Döpfner 717
Card. Meyer 717
Card. Alfrink 717
Card. Santos 717
Card. Rugambwa 717
Card. Ritter 717
Card. Landázuri Ricketts 717
Card. Suenens 717
Card. Roberti 717
Card. Di Jorio 718
Card. Jullien 718
Card. Heard 719
Card. Bea 719
Card. Browne 719
Card. Albareda 719
Beat. Gori 719
Beat. Cheikho 719
Exc. Felici 719
Exc. O'Connor 719

PAG.

Exc. Chávez y Gonzalez 720
Exc. Antezana y Rojas 720
Exc. Cooray 720
Exc. McKeefry 720
Exc. Lefebvre 721
Exc. Hurley 721
Exc. Perrin 721
Exc. Šeper 721
Exc. Bazin 721
Exc. Bernard 721
Exc. Bernier 721
Exc. Yago 721
Exc. Rakotomalala 722
Exc. Bengsch 722
Exc. Verwimp 722
Exc. Jelmini 722
Exc. Suhr 722
Rev. Gut 722
Rev. Sépinski 722
Rev. Janssens 723

III. Praecipuae de animarum cura quaestiones. - Pars altera: *De animarum cura in particulari*:

1) Schema propositum a Commissione de Episcopis et de Dioeceseon regimine. - Cap. I: *De emigrantium cura.* - Cap. II: *De maritimorum cura seu de opere apostolatus maris.* - Cap. III: *De aëronavigantium cura seu de apostolatu coeli.* - Cap. IV: *De nomadum cura.* - Cap. V: *De peregrinatorum seu turistarum cura* . . 724

2) Relatio Em.mi P. D. Pauli Card. Marella, Praesidis Commissionis de Episcopis et de Dioeceseon regimine 738

Relatio Exc.mi P. D. Iosephi Gawlina, Archiepiscopi tit. Maditensis, Secretarii Commissionis de Episcopis et de Dioeceseon regimine 742

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Ferretto 743
Card. Spellman 744
Card. Frings 745
Card. Ruffini 746
Card. Léger 747
Card. Godfrey 749
Card. Confalonieri 750
Card. Alfrink 752

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 754
Card. Pizzardo 754

PAG.
Card. Aloisi Masella 754
Card. Ferretto 754
Card. Liénart 754
Card. Tappouni 754
Card. Copello 754
Card. Spellman 754
Card. Frings 754
Card. Ruffini 754
Card. Valeri 754
Card. Ciriaci 754
Card. Siri 754
Card. Quiroga y Palacios 755
Card. D'Alton 755
Card. Léger 755
Card. Gracias 755
Card. Montini 755
Card. Giobbe 755
Card. Cento 755
Card. Cicognani 755
Card. Garibi y Rivera 756
Card. Godfrey 756
Card. Confalonieri 756
Card. Richaud 756
Card. Döpfner 756
Card. Meyer 756
Card. Alfrink 756
Card. Santos 756
Card. Rugambwa 756
Card. Ritter 757
Card. Landázuri Ricketts 757
Card. Suenens 757
Card. Di Jorio 757
Card. Roberti 757
Card. Jullien 757
Card. Larraona 757
Card. Heard 757
Card. Bea 757
Card. Browne 758
Card. Albareda 758
Beat. Gori 758
Beat. Cheikho 758
Exc. Felici 758
Exc. O'Connor 758
Exc. Chávez y Gonzalez 758
Exc. Silva Santiago 758
Exc. Antezana y Rojas 758
Exc. Cooray 758
Exc. McKeefry 759

PAG.

Exc. Lefebvre 759
Exc. Hurley 759
Exc. Perrin 759
Exc. Šeper 759
Exc. Bazin 759
Exc. Bernard 759
Exc. Bernier 759
Exc. Yago 759
Exc. Rakotomalala 759
Exc. Ngô-dinh-Thûc 759
Exc. Bengsch 760
Exc. Verwimp 760
Exc. Jelmini 760
Exc. Suhr 760
Rev. Gut 760
Rev. Sépinski 760
Rev. Janssens 761

IV. Praecipuae de animarum cura quaestiones. - Pars altera: *De animarum cura in particulari*:

1) Schema propositum a Commissione de Episcopis et de Dioeceseon regimine. - Cap. VI: *De cura animarum pro christianis communismo infectis* 761

2) Relatio Em.mi P. D. Pauli Card. Marella, Praesidis Commissiosionis de Episcopis et de Dioeceseon regimine 767

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Montini 770
Card. Alfrink 771
Exc. Šeper 772
Card. Ottaviani 773
Exc. Ngô-dinh-Thûc 774
Exc. Bengsch 776

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 777
Card. Pizzardo 777
Card. Aloisi Masella 778
Card. Ferretto 778
Card. Liénart 778
Card. Tappouni 778
Card. Copello 778
Card. Spellman 778
Card. Frings 778
Card. Ruffini 778
Card. Valeri 779
Card. Ciriaci 779
Card. Siri 779

PAG.
Card. D'Alton 779
Card. Quiroga y Palacios 779
Card. Léger 779
Card. Gracias 780
Card. Montini 780
Card. Giobbe 781
Card. Cento 781
Card. Cicognani 781
Card. Garibi y Rivera 781
Card. Godfrey 782
Card. Richaud 782
Card. König 782
Card. Döpfner 782
Card. Meyer 783
Card. Alfrink 783
Card. Santos 783
Card. Rugambwa 783
Card. Ritter 783
Card. Landázuri Ricketts 783
Card. Suenens 783
Card. Ottaviani 783
Card. Roberti 784
Card. Jullien 784
Card. Heard 784
Card. Bea 784
Card. Browne 784
Card. Albareda 784
Beat. Gori 785
Beat. Cheikho 785
Exc. Felici 785
Exc. O'Connor 785
Exc. Chávez y Gonzalez 786
Exc. Silva Santiago 786
Exc. Antezana y Rojas 786
Exc. Cooray 786
Exc. McKeefry 786
Exc. Lefebvre 786
Exc. Hurley 786
Exc. Perrin 787
Exc. Šeper 787
Exc. Bazin 787
Exc. Bernard 787
Exc. Bernier 787
Exc. Yago 788
Exc. Rakotomalala 788
Exc. Ngô-dinh-Thûc 788
Exc. Bengsch 788
Exc. Verwimp 788

PAG.

Exc. Jelmini 788
Exc. Suhr 788
Rev. Gut 788
Rev. Sépinski 788
Rev. Janssens 790

V. De catechetica populi christiani institutione. - De cura animarum et communismo:

1) Schemata proposita a Commissione de disciplina cleri et populi christiani. - *De catechetica populi christiani institutione.* - Cap. I: *De catechismo et de libris catecheticis.* - Cap. II: *De institutionis catecheticae organizatione.* - Cap. III: *De methodo institutionis catecheticae tradendae* 790
De cura animarum et communismo 798

2) Relatio Em.mi P. D. Petri Card. Ciriaci, Praesidis Commissionis de disciplina cleri et populi christiani 803

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Suenens 809
Card. Liénart 812
Card. Spellman 813
Card. Frings 814
Card. Ruffini 815
Card. Gracias 816
Card. Godfrey 817
Card. Richaud 818
Card. Döpfner 819
Exc. Hurley 822
Exc. Perrin 823

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 823
Card. Micara 823
Card. Pizzardo 824
Card. Aloisi Masella 825
Card. Liénart 825
Card. Tappouni 825
Card. Copello 825
Card. Spellman 825
Card. Frings 825
Card. Ruffini 826
Card. Valeri 826
Card. Siri 826
Card. D'Alton 826
Card. Quiroga y Palacios 827
Card. Léger 827
Card. Gracias 828
Card. Montini 828

PAG.

Card. Giobbe 828
Card. Garibi y Rivera 828
Card. Godfrey 828
Card. Confalonieri 828
Card. Richaud 829
Card. König 829
Card. Döpfner 829
Card. Marella 829
Card. Meyer 829
Card. Alfrink 829
Card. Santos 830
Card. Rugambwa 830
Card. Ritter 830
Card. Landázuri Ricketts 830
Card. Suenens 830
Card. Ottaviani 831
Card. Di Jorio 831
Card. Roberti 831
Card. Jullien 831
Card. Larraona 832
Card. Heard 832
Card. Bea 832
Card. Browne 832
Card. Albareda 833
Beat. Gori 833
Beat. Cheikho 833
Exc. Felici 833
Exc. O'Connor 834
Exc. Chávez y Gonzalez 834
Exc. Silva Santiago 834
Exc. Antezana y Rojas 835
Exc. Cooray 835
Exc. McKeefry 835
Exc. Lefebvre 836
Exc. Hurley 836
Exc. Perrin 836
Exc. Šeper 836
Exc. Bazin 836
Exc. Bernard 837
Exc. Bernier 837
Exc. Yago 837
Exc. Rakotomalala 837
Exc. Ngô-dinh-Thûc 837
Exc. Bengsch 837
Exc. Verwimp 838
Exc. Jelmini 838
Exc. Suhr 841
Rev. Gut 841

PAG.

Rev. Sépinski 841
Rev. Janssens 842

VI. De praevia librorum censura eorumque prohibitione:

1) Schema propositum a Commissione de disciplina cleri et populi christiani 842

2) Relatio Em.mi P. D. Petri Card. Ciriaci, Praesidis Commissionis de disciplina cleri et populi christiani 845

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Ruffini 845
Card. Léger 846
Card. Döpfner 848
Card. Ottaviani 850
Card. Browne 852

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 855
Card. Pizzardo 855
Card. Aloisi Masella 855
Card. Liénart 855
Card. Tappouni 855
Card. Copello 855
Card. Spellman 855
Card. Frings 856
Card. Ruffini 857
Card. Valeri 857
Card. Siri 857
Card. D'Alton 857
Card. Quiroga y Palacios 857
Card. Léger 857
Card. Gracias 857
Card. Montini 858
Card. Giobbe 858
Card. Cento 858
Card. Garibi y Rivera 858
Card. Godfrey 859
Card. Richaud 859
Card. König 859
Card. Döpfner 859
Card. Marella 859
Card. Meyer 859
Card. Alfrink 859
Card. Santos 860
Card. Rugambwa 860
Card. Ritter 860
Card. Landázuri Ricketts 860
Card. Ottaviani 860

PAG.

Card. Di Jorio 861
Card. Roberti 861
Card. Jullien 861
Card. Larraona 861
Card. Heard 861
Card. Bea 861
Card. Browne 861
Card. Albareda 861
Beat. Gori 861
Beat. Cheikho 862
Exc. Felici 862
Exc. O'Connor 862
Exc. Chávez y Gonzalez 862
Exc. Silva Santiago 862
Exc. Antezana y Rojas 862
Exc. Cooray 862
Exc. McKeefry 862
Exc. Lefebvre 862
Exc. Hurley 862
Exc. Perrin 862
Exc. Šeper 862
Exc. Bazin 862
Exc. Bernard 863
Exc. Bernier 863
Exc. Yago 863
Exc. Rakotomalala 863
Exc. Ngô-dinh-Thûc 863
Exc. Bengsch 863
Exc. Verwimp 863
Exc. Jelmini 863
Exc. Suhr 863
Rev. Gut 863
Rev. Sépinski 863
Rev. Janssens 863

VII. De censuris earumque reservatione. - De modo procedendi in poenis in via administrativa infligendis:

1) Schemata proposita a Commissione de disciplina cleri et populi christiani 864

2) Relatio Em.mi P. D. Petri Card. Ciriaci, Praesidis Commissionis de disciplina cleri e populi christiani 872

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Léger 874
Card. Ruffini 875
Card. Richaud 877
Card. Ottaviani 877

PAG.

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant . . . 879
Card. Micara . . . 879
Card. Pizzardo . . . 880
Card. Aloisi Masella . . . 880
Card. Ferretto . . . 880
Card. Liénart . . . 880
Card. Tappouni . . . 880
Card. Copello . . . 880
Card. Spellman . . . 880
Card. Frings . . . 882
Card. Ruffini . . . 883
Card. Valeri . . . 883
Card. Siri . . . 883
Card. D'Alton . . . 883
Card. Quiroga y Palacios . . . 884
Card. Léger . . . 885
Card. Gracias . . . 885
Card. Montini . . . 885
Card. Giobbe . . . 885
Card. Cento . . . 886
Card. Garibi y Rivera . . . 886
Card. Godfrey . . . 886
Card. Confalonieri . . . 886
Card. Richaud . . . 887
Card. König . . . 887
Card. Döpfner . . . 887
Card. Meyer . . . 887
Card. Alfrink . . . 887
Card. Santos . . . 887
Card. Rugambwa . . . 887
Card. Ritter . . . 887
Card. da Costa Nuñes . . . 888
Card. Coussa . . . 888
Card. Suenens . . . 889
Card. Ottaviani . . . 889
Card. Di Jorio . . . 889
Card. Jullien . . . 889
Card. Larraona . . . 889
Card. Heard . . . 889
Card. Bea . . . 889
Card. Browne . . . 890
Card. Albareda . . . 890
Beat. Gori . . . 890
Beat. Cheikho . . . 890
Exc. Felici . . . 890
Exc. O'Connor . . . 890
Exc. Chavez y Gonzalez . . . 890

PAG.

Exc. Silva Santiago 890
Exc. Antezana y Rojas 890
Exc. Cooray 891
Exc. McKeefry 891
Exc. Lefebvre 891
Exc. Hurley 891
Exc. Perrin 891
Exc. Šeper 891
Exc. Bazin 891
Exc. Bernard 891
Exc. Bernier 892
Exc. Yago 892
Exc. Rakotomalala 892
Exc. Ngô-dinh-Thûc 892
Exc. Bengsch 892
Exc. Verwimp 892
Exc. Jelmini 892
Exc. Suhr 892
Rev. Gut 892
Rev. Sépinski 892
Rev. Janssens 893

VIII. De Castitate, Virginitate, Matrimonio, Familia:

1) Schema propositum a Commissione Theologica 893

2) Relatio Em.mi P. D. Alfredi Card. Ottaviani, Praesidis Commissionis Theologicae 937

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Ruffini 939
Card. Spellman 939
Card. Léger 940
Card. Gracias 944
Card. Godfrey 946
Card. Döpfner 947
Card. Alfrink 959
Card. Suenens 962
Card. Larraona 964
Card. Browne 965
Exc. Cooray 967
Exc. Hurley 969
Exc. Perrin 970

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 971
Card. Micara 971
Card. Pizzardo 971
Card. Aloisi Masella 971
Card. Ferretto 971

PAG.
Card. Liénart 972
Card. Tappouni 972
Card. Copello 972
Card. Spellman 972
Card. Frings 972
Card. Ruffini 972
Card. Valeri 973
Card. Siri 973
Card. D'Alton 973
Card. Quiroga y Palacios 974
Card. Léger 974
Card. Gracias 974
Card. Montini 974
Card. Cento 975
Card. Garibi y Rivera 975
Card. Godfrey 975
Card. Richaud 975
Card. König 976
Card. Döpfner 976
Card. Meyer 976
Card. Alfrink 976
Card. Santos 977
Card. Rugambwa 977
Card. Ritter 977
Card. Coussa 977
Card. Suenens 977
Card. Ottaviani 977
Card. Di Jorio 978
Card. Jullien 978
Card. Larraona 978
Card. Heard 978
Card. Bea 978
Card. Browne 979
Card. Albareda 979
Beat. Gori 979
Beat. Cheikho 979
Exc. Felici 979
Exc. O'Connor 979
Exc. Chávez y Gonzalez 979
Exc. Silva Santiago 979
Exc. Antezana y Rojas 980
Exc. Cooray 980
Exc. McKeefry 980
Exc. Lefebvre 980
Exc. Hurley 980
Exc. Perrin 980
Exc. Šeper 980
Exc. Bazin 980

PAG.

Exc. Bernard 980
Exc. Bernier 980
Exc. Yago 981
Exc. Rakotomalala 981
Exc. Ngô-dinh-Thûc 981
Exc. Bengsch 981
Exc. Verwimp 981
Exc. Jelmini 981
Exc. Suhr 984
Rev. Gut 985
Rev. Sépinski 985
Rev. Janssens 985

IX. De Ecclesia:

1) Schema propositum a Commissione Theologica. - Cap. I: *De Ecclesiae militantis natura.* - Cap. II: *De membris Ecclesiae militantis eiusdemque necessitate ad salutem* 986

2) Relatio Em.mi P. D. Alfredi Card. Ottaviani, Praesidis Commissionis Theologicae 994

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Liénart 997
Card. Spellman 998
Card. Ruffini 1000
Card. Léger 1002
Card. König 1004
Card. Döpfner 1006
Card. Bea 1012
Card. Browne 1016
Exc. Hurley 1018
Exc. Perrin 1020
Exc. Yago 1021
Rev. Sépinski 1022
Card. Ottaviani 1023

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 1025
Card. Micara 1025
Card. Pizzardo 1025
Card. Aloisi Masella 1025
Card. Ferretto 1025
Card. Liénart 1026
Card. Tappouni 1026
Card. Copello 1026
Card. Spellman 1026
Card. Frings 1026
Card. Ruffini 1027
Card. Valeri 1027

PAG.

Card. Siri 1027
Card. D'Alton 1027
Card. Quiroga y Palacios 1027
Card. Léger 1028
Card. Gracias 1028
Card. Montini 1028
Card. Giobbe 1028
Card. Cento 1028
Card. Garibi y Rivera 1029
Card. Godfrey 1029
Card. Confalonieri 1030
Card. Richaud 1030
Card. König 1030
Card. Döpfner 1030
Card. Meyer 1030
Card. Alfrink 1030
Card. Santos 1032
Card. Rugambwa 1032
Card. Ritter 1032
Card. Landázuri Ricketts 1032
Card. Coussa 1032
Card. Suenens 1033
Card. Di Jorio 1033
Card. Jullien 1033
Card. Heard 1033
Card. Bea 1033
Card. Browne 1034
Card. Albareda 1034
Beat. Gori 1034
Beat. Cheikho 1034
Exc. Felici 1034
Exc. O'Connor 1034
Exc. Chávez y Gonzalez 1034
Exc. Silva Santiago 1034
Exc. Antezana y Rojas 1035
Exc. Cooray 1035
Exc. McKeefry 1035
Exc. Lefebvre 1035
Exc. Hurley 1035
Exc. Perrin 1036
Exc. Šeper 1036
Exc. Bazin 1036
Exc. Bernard 1036
Exc. Yago 1036
Exc. Rakotomalala 1036
Exc. Ngô-dinh-Thûc 1036
Exc. Bengsch 1036
Exc. Verwimp 1036

PAG.

Exc. Jelmini 1037
Exc. Suhr 1037
Rev. Gut 1037
Rev. Sépinski 1037
Rev. Janssens 1037

X. De Ecclesia:

1) Schema propositum a Commissione Theologica. - Cap. III: *De Episcopatu ut supremo gradu sacramenti Ordinis et de Sacerdotio.* - Cap. IV: *De Episcopis residentialibus* 1038

2) Relatio Em.mi P. D. Alfredi Card. Ottaviani, Praesidis Commissionis Theologicae 1047

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Frings 1048
Card. Ruffini 1049
Card. Ottaviani 1050
Card. Richaud 1050
Card. König 1053
Card. Döpfner 1055
Card. Alfrink 1058
Card. Bea 1058
Card. Browne 1058
Beat. Saigh 1059

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 1066
Card. Micara 1066
Card. Pizzardo 1066
Card. Aloisi Masella 1066
Card. Ferretto 1066
Card. Liénart 1066
Card. Tappouni 1066
Card. Copello 1067
Card. Spellman 1067
Card. Frings 1067
Card. Ruffini 1067
Card. Valeri 1067
Card. Siri 1067
Card. D'Alton 1068
Card. Quiroga y Palacios 1068
Card. Léger 1068
Card. Gracias 1069
Card. Montini 1070
Card. Cento 1070
Card. Godfrey 1070
Card. Confalonieri 1071
Card. Richaud 1074
Card. König 1074

PAG.

Card. Döpfner 1074
Card. Meyer 1075
Card. Alfrink 1075
Card. Santos 1076
Card. Rugambwa 1076
Card. Ritter 1076
Card. Landázuri Ricketts 1076
Card. Coussa 1076
Card. Suenens 1077
Card. Di Jorio 1077
Card. Jullien 1077
Card. Heard 1078
Card. Bea 1078
Card. Browne 1078
Card. Albareda 1079
Beat. Gori 1079
Beat. Cheikho 1079
Exc. Felici 1079
Exc. O'Connor 1079
Exc. Chávez y Gonzalez 1079
Exc. Silva Santiago 1079
Exc. Antezana y Rojas 1079
Exc. Cooray 1079
Exc. McKeefry 1080
Exc. Lefebvre 1080
Exc. Hurley 1081
Exc. Perrin 1081
Exc. Šeper 1081
Exc. Bazin 1081
Exc. Bernard 1082
Exc. Yago 1082
Exc. Rakotomalala 1082
Exc. Ngô-dinh-Thûc 1082
Exc. Bengsch 1082
Exc. Verwimp 1082
Exc. Jelmini 1082
Exc. Suhr 1082
Rev. Gut 1082
Rev. Sépinski 1083
Rev. Janssens 1083

XI. De Ecclesia:

1) Schema propositum a Commissione Theologica. - Cap. V: *De statibus evangelicae adquirendae perfectionis.* - Cap. VI: *De laicis* 1084

2) Relatio Em.mi P. D. Alfredi Card. Ottaviani, Praesidis Commissionis Theologicae 1095

PAG.

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Spellman 1096
Card. Ruffini 1096
Card. Siri 1097
Card. Léger 1097
Card. König 1100
Card. Suenens 1101
Card. Browne 1102
Exc. Hurley 1103
Exc. Šeper 1104

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 1105
Card. Micara 1106
Card. Pizzardo 1106
Card. Aloisi Masella 1106
Card. Ferretto 1106
Card. Liénart 1106
Card. Tappouni 1106
Card. Copello 1106
Card. Spellman 1106
Card. Ruffini 1106
Card. Valeri 1106
Card. Siri 1107
Card. D'Alton 1107
Card. Quiroga y Palacios 1107
Card. Léger 1107
Card. Gracias 1107
Card. Montini 1107
Card. Cento 1108
Card. Godfrey 1108
Card. Richaud 1108
Card. König 1109
Card. Döpfner 1109
Card. Meyer 1109
Card. Alfrink 1109
Card. Santos 1109
Card. Rugambwa 1109
Card. Ritter 1109
Card. Landázuri Ricketts 1110
Card. Coussa 1110
Card. Suenens 1110
Card. Di Jorio 1110
Card. Jullien 1110
Card. Heard 1110
Card. Bea 1110
Card. Browne 1110
Card. Albareda 1111

PAG.

Beat. Gori 1111
Beat. Cheikho 1111
Exc. Felici 1111
Exc. O'Connor 1111
Exc. Chávez y Gonzalez 1111
Exc. Silva Santiago 1111
Exc. Antezana y Rojas 1112
Exc. Cooray 1112
Exc. McKeefry 1112
Exc. Lefebvre 1112
Exc. Hurley 1112
Exc. Perrin 1112
Exc. Šeper 1112
Exc. Bazin 1112
Exc. Bernard 1113
Exc. Yago 1113
Exc. Rakotomalala 1113
Exc. Ngô-dinh-Thûc 1113
Exc. Bengsch 1113
Exc. Verwimp 1113
Exc. Jelmini 1113
Exc. Suhr 1115
Rev. Gut 1115
Rev. Sépinski 1115
Rev. Janssens 1115

XII. De statibus perfectionis adquirendae:

1) Schema propositum a Commissione de Religiosis. - Cap. XVI: *De alumnorum institutione in genere.* - Cap. XVII: *De alumnorum educatoribus et de institutionis domibus.* - Cap. XVIII: *De alumnorum institutione in specie.* - Cap. XIX: *De alumnorum institutionis cursu propaedeutico.* - Cap. XX: *De alumnorum institutionis cursu formali inchoativo seu de novitiatu.* - Cap. XXI: *De alumnorum institutionis cursu formali progressivo.* - Cap. XXII: *De alumnorum institutionis cursu formali perfectivo.* - Cap. XXIII: *De studiis in institutis status perfectionis normae generales.* - Cap. XXIV: *De studiis alumnorum clericorum.* - Cap. XXV: *De studiis alumnorum laicorum utriusque sexus* 1116

2) Relatio Em.mi P. D. Valerii Card. Valeri, Praesidis Commissionis de Religiosis 1132

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Spellman 1139
Card. Ruffini 1142
Card. Léger 1143
Card. Browne 1146

PAG.

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 1146
Card. Micara 1146
Card. Aloisi Masella 1147
Card. Ferretto 1147
Card. Liénart 1147
Card. Copello 1147
Card. Spellman 1147
Card. Ruffini 1148
Card. Siri 1148
Card. D'Alton 1148
Card. Léger 1148
Card. Gracias 1148
Card. Montini 1148
Card. Cento 1149
Card. Godfrey 1149
Card. Richaud 1149
Card. König 1149
Card. Döpfner 1149
Card. Alfrink 1149
Card. Meyer 1149
Card. Santos 1149
Card. Rugambwa 1149
Card. Ritter 1149
Card. Landázuri Ricketts 1149
Card. Coussa 1149
Card. Suenens 1150
Card. Di Jorio 1150
Card. Jullien 1150
Card. Heard 1151
Card. Bea 1151
Card. Browne 1151
Card. Albareda 1151
Beat. Gori 1151
Beat. Cheikho 1151
Exc. Felici 1152
Exc. O'Connor 1152
Exc. Chávez y Gonzalez 1152
Exc. Silva Santiago 1152
Exc. Antezana y Rojas 1152
Exc. Cooray 1152
Exc. McKeefry 1152
Exc. Lefebvre 1152
Exc. Hurley 1153
Exc. Perrin 1154
Exc. Šeper 1154
Exc. Bazin 1154
Exc. Bernard 1154

PAG.

Exc. Yago 1154
Exc. Rakotomalala 1154
Exc. Bengsch 1154
Exc. Verwimp 1154
Exc. Jelmini 1154
Exc. Suhr 1155
Rev. Gut 1155
Rev. Sépinski 1156
Rev. Janssens 1156

XIII. De statibus perfectionis adquirendae:

1) Schema propositum a Commissione de Religiosis. - Cap. XXVI: *De vocationibus religiosis promovendis.* - Cap. XXVII: *De admissione ad professionem seu instituto cooptatione.* - Cap. XXVIII: *De admissione alumnorum ad Sacros Ordines.* - Cap. XXIX: *De regimine sacramenti Poenitentiae et de assistentia spirituali in institutis status perfectionis.* - Cap. XXX: *De precatione publica in institutis status perfectionis augenda.* - Cap. XXXI: *De sacerdotibus aliisque religiosis qui defecerunt* 1156

2) Relatio Em.mi P. D. Valerii Card. Valeri, Praesidis Commissionis de Religiosis 1165

3) Animadversiones Sodalium:
Card. Ruffini 1168
Card. Godfrey 1169

4) Suffragia Sodalium:
Card. Tisserant 1171
Card. Micara 1171
Card. Pizzardo 1171
Card. Aloisi Masella 1171
Card. Liénart 1171
Card. Tappouni 1171
Card. Copello 1171
Card. Spellman 1171
Card. Frings 1173
Card. Ruffini 1173
Card. Siri 1173
Card. D'Alton 1173
Card. Quiroga y Palacios 1173
Card. Léger 1173
Card. Gracias 1174
Card. Montini 1174
Card. Giobbe 1175
Card. Cento 1175
Card. Garibi y Rivera 1175
Card. Godfrey 1175
Card. Richaud 1175
Card. Döpfner 1176

PAG.

Card. Meyer 1176
Card. Alfrink 1176
Card. Santos 1176
Card. Rugambwa 1176
Card. Ritter 1176
Card. Landázuri Ricketts 1177
Card. Coussa 1177
Card. Suenens 1177
Card. Di Jorio 1177
Card. Jullien 1177
Card. Larraona 1177
Card. Heard 1177
Card. Bea 1178
Card. Browne 1178
Card. Albareda 1178
Beat. Gori 1178
Beat. Cheikho 1178
Exc. Felici 1178
Exc. O'Connor 1178
Exc. Chavez y Gonzalez 1178
Exc. Silva Santiago 1178
Exc. Antezana y Rojas 1178
Exc. Cooray 1179
Exc. McKeefry 1179
Exc. Lefebvre 1179
Exc. Hurley 1179
Exc. Perrin 1179
Exc. Šeper 1179
Exc. Bazin 1179
Exc. Bernard 1179
Exc. Bernier 1179
Exc. Yago 1179
Exc. Rakotomalala 1179
Exc. Ngô-dinh-Thûc 1180
Exc. Bengsch 1180
Exc. Verwimp 1180
Exc. Jelmini 1180
Exc. Suhr 1180
Rev. Gut 1180
Rev. Sépinski 1180
Rev. Janssens 1180

XIV. De impedimentis ad matrimonium. - De matrimoniis mixtis:

1) Schemata proposita a Commissione de disciplina Sacramentorum 1181

2) Relatio Em.mi P. D. Benedicti Card. Aloisi Masella, Praesidis Commissionis de disciplina Sacramentorum 1189

PAG.

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Bea 1191
Card. Spellman 1194
Card. Frings 1198
Card. Ruffini 1199
Card. Léger 1200
Card. Gracias 1200
Card. Döpfner 1202
Beat. Saigh 1205

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 1206
Card. Micara 1206
Card. Pizzardo 1207
Card. Liénart 1207
Card. Tappouni 1208
Card. Copello 1208
Card. Frings 1208
Card. Ruffini 1208
Card. Valeri 1208
Card. Siri 1208
Card. D'Alton 1208
Card. Quiroga y Palacios 1209
Card. Léger 1209
Card. Gracias 1209
Card. Montini 1209
Card. Cento 1209
Card. Garibi y Rivera 1210
Card. Godfrey 1210
Card. Richaud 1210
Card. König 1211
Card. Döpfner 1211
Card. Meyer 1212
Card. Alfrink 1212
Card. Santos 1213
Card. Rugambwa 1213
Card. Ritter 1213
Card. Landázuri Ricketts 1213
Card. Coussa 1213
Card. Di Jorio 1214
Card. Jullien 1214
Card. Heard 1215
Card. Bea 1215
Card. Browne 1215
Beat. Gori 1216
Beat. Cheikho 1216
Exc. Felici 1216
Exc. O'Connor 1216

PAG.

Exc. Silva Santiago 1216
Exc. Antezana y Rojas 1216
Exc. Cooray 1217
Exc. McKeefry 1217
Exc. Lefebvre 1217
Exc. Hurley 1217
Exc. Perrin 1217
Exc. Šeper 1217
Exc. Bazin 1217
Exc. Bernard 1218
Exc. Bernier 1218
Exc. Yago 1218
Exc. Rakotomalala 1219
Exc. Ngô-dinh-Thûc 1219
Exc. Bengsch 1219
Exc. Verwimp 1219
Exc. Jelmini 1219
Exc. Suhr 1219
Rev. Gut 1220
Rev. Sépinski 1220
Rev. Janssens 1221

XV. De consensu matrimoniali. - De forma celebrationis matrimonii:

1) Schemata proposita a Commissione de disciplina Sacramentorum 1221

2) Relatio Em.mi P. D. Benedicti Card. Aloisi Masella, Praesidis Commissionis de disciplina Sacramentorum 1231

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Frings 1233
Card. Ruffini 1233
Card. Léger 1234
Beat. Saigh 1235
Exc. Bartoccetti 1235

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 1246
Card. Micara 1246
Card. Pizzardo 1246
Card. Ferretto 1246
Card. Liénart 1246
Card. Tappouni 1247
Card. Copello 1247
Card. Spellman 1247
Card. Frings 1251
Card. Ruffini 1251
Card. Valeri 1251
Card. Siri 1251

PAG.

Card. D'Alton 1251
Card. Léger 1252
Card. Gracias 1252
Card. Montini 1253
Card. Giobbe 1253
Card. Cento 1253
Card. Garibi y Rivera 1253
Card. Godfrey 1253
Card. Richaud 1254
Card. König 1254
Card. Döpfner 1254
Card. Meyer 1255
Card. Alfrink 1255
Card. Santos 1255
Card. Rugambwa 1255
Card. Ritter 1255
Card. Landázuri Ricketts 1255
Card. Coussa 1256
Card. Suenens 1256
Card. Di Jorio 1256
Card. Jullien 1256
Card. Larraona 1257
Card. Heard 1258
Card. Bea 1258
Card. Browne 1258
Card. Albareda 1258
Beat. Gori 1258
Beat. Cheikho 1258
Exc. Felici 1259
Exc. O'Connor 1259
Exc. Chávez y Gonzalez 1259
Exc. Silva Santiago 1259
Exc. Antezana y Rojas 1259
Exc. Cooray 1259
Exc. McKeefry 1259
Exc. Lefebvre 1259
Exc. Hurley 1260
Exc. Šeper 1260
Exc. Perrin 1260
Exc. Bazin 1261
Exc. Bernard 1261
Exc. Bernier 1261
Exc. Ngô-dinh-Thûc 1261
Exc. Verwimp 1261
Exc. Jelmini 1261
Exc. Suhr 1261
Rev. Gut 1262

PAG.

Rev. Sépinski 1262
Rev. Janssens 1263

XVI. De processu matrimoniali:

1) Schema propositum a Commissione de disciplina Sacramentorum 1263

2) Relatio Em.mi P. D. Benedicti Card. Aloisi Masella, Praesidis Commissionis de disciplina Sacramentorum 1266

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Léger 1268
Card. Heard 1269

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 1270
Card. Micara 1270
Card. Pizzardo 1271
Card. Ferretto 1271
Card. Liénart 1271
Card. Tappouni 1271
Card. Copello 1271
Card. Spellman 1271
Card. Frings 1273
Card. Ruffini 1274
Card. Valeri 1274
Card. Siri 1274
Card. D'Alton 1274
Card. Léger 1274
Card. Gracias 1274
Card. Montini 1275
Card. Giobbe 1275
Card. Cento 1275
Card. Garibi y Rivera 1275
Card. Godfrey 1275
Card. Richaud 1275
Card. König 1276
Card. Döpfner 1276
Card. Meyer 1276
Card. Alfrink 1276
Card. Santos 1276
Card. Rugambwa 1276
Card. Ritter 1276
Card. Landázuri Ricketts 1276
Card. Coussa 1277
Card. Suenens 1277
Card. Di Jorio 1277
Card. Jullien 1277
Card. Larraona 1278
Card. Heard 1278

PAG.

Card. Bea 1278
Card. Browne 1278
Card. Albareda 1278
Beat. Gori 1278
Beat. Cheikho 1278
Exc. Felici 1278
Exc. O'Connor 1278
Exc. Chávez y Gonzalez 1278
Exc. Silva Santiago 1278
Exc. Antezana y Rojas 1279
Exc. Cooray 1279
Exc. McKeefry 1279
Exc. Lefebvre 1279
Exc. Hurley 1279
Exc. Perrin 1279
Exc. Šeper 1279
Exc. Bazin 1279
Exc. Bernard 1279
Exc. Bernier 1279
Exc. Ngô-dinh-Thûc 1279
Exc. Verwimp 1279
Exc. Jelmini 1279
Exc. Suhr 1279
Rev. Gut 1280
Rev. Sépinski 1280
Rev. Janssens 1280

XVII. De facultatibus Episcoporum:

1) Schema propositum a Commissione de Ecclesiis Orientalibus . . 1280

2) Relatio Em.mi P. D. Hamleti Ioannis Card. Cicognani, Praesidis Commissionis de Ecclesiis Orientalibus 1282

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Ruffini 1283
Card. Browne 1283
Beat. Saigh 1283

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 1284
Card. Micara 1284
Card. Pizzardo 1285
Card. Aloisi Masella 1285
Card. Ferretto 1285
Card. Liénart 1285
Card. Tappouni 1285
Card. Copello 1285
Card. Spellman 1285
Card. Frings 1286

PAG.

Card. Ruffini 1286
Card. Siri 1286
Card. D'Alton 1286
Card. Léger 1286
Card. Gracias 1286
Card. Montini 1286
Card. Giobbe 1286
Card. Cento 1286
Card. Garibi y Rivera 1287
Card. Cicognani 1287
Card. Godfrey 1287
Card. Richaud 1287
Card. König 1287
Card. Döpfner 1287
Card. Meyer 1287
Card. Santos 1287
Card. Rugambwa 1287
Card. Ritter 1287
Card. Landázuri Ricketts 1287
Card. Coussa 1287
Card. Suenens 1288
Card. Di Jorio 1288
Card. Jullien 1288
Card. Larraona 1288
Card. Heard 1289
Card. Bea 1289
Card. Browne 1289
Card. Albareda 1289
Beat. Gori 1289
Beat. Cheikho 1289
Exc. Felici 1289
Exc. O'Connor 1289
Exc. Chávez y Gonzalez 1289
Exc. Silva Santiago 1289
Exc. Antezana y Rojas 1290
Exc. Cooray 1290
Exc. McKeefry 1290
Exc. Lefebvre 1290
Exc. Hurley 1290
Exc. Perrin 1290
Exc. Šeper 1290
Exc. Bazin 1290
Exc. Bernard 1290
Exc. Bernier 1290
Exc. Ngô-dinh-Thûc 1290
Exc. Verwimp 1290
Exc. Jelmini 1290
Exc. Suhr 1291

PAG.

Rev. Gut 1291
Rev. Sépinski 1291
Rev. Janssens 1291

XVIII. De catechismo et catechetica institutione:

1) Schema propositum a Commissione de Ecclesiis Orientalibus . . 1291

2) Relatio Em.mi P. D. Hamleti Ioannis Card. Cicognani, Praesidis Commissionis de Ecclesiis Orientalibus 1293

3) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 1294
Card. Micara 1294
Card. Pizzardo 1295
Card. Aloisi Masella 1295
Card. Ferretto 1295
Card. Liénart 1295
Card. Tappouni 1295
Card. Copello 1295
Card. Spellman 1295
Card. Frings 1296
Card. Ruffini 1296
Card. Siri 1296
Card. D'Alton 1296
Card. Léger 1296
Card. Gracias 1297
Card. Montini 1297
Card. Giobbe 1297
Card. Cento 1297
Card. Garibi y Rivera 1297
Card. Cicognani 1297
Card. Godfrey 1297
Card. Richaud 1297
Card. König 1297
Card. Döpfner 1298
Card. Meyer 1301
Card. Santos 1301
Card. Rugambwa 1301
Card. Ritter 1301
Card. Landázuri Ricketts 1301
Card. Coussa 1301
Card. Suenens 1301
Card. Di Jorio 1301
Card. Jullien 1301
Card. Larraona 1301
Card. Heard 1301
Card. Bea 1302
Card. Browne 1302
Card. Albareda 1302

PAG.

Beat. Gori 1302
Beat. Cheikho 1302
Exc. Felici 1302
Exc. O'Connor 1302
Exc. Chávez y Gonzalez 1302
Exc. Silva Santiago 1302
Exc. Antezana y Rojas 1302
Exc. Cooray 1302
Exc. McKeefry 1302
Exc. Lefebvre 1302
Exc. Hurley 1302
Exc. Perrin 1303
Exc. Šeper 1303
Exc. Bazin 1303
Exc. Bernard 1303
Exc. Bernier 1303
Exc. Ngô-dinh-Thûc 1303
Exc. Verwimp 1303
Exc. Jelmini 1303
Exc. Suhr 1303
Rev. Gut 1303
Rev. Sépinski 1304
Rev. Janssens 1304

XIX. De kalendario perpetuo et celebratione Paschatis. - De Officio divino Ecclesiarum Orientalium:

1) Schemata proposita a Commissione de Ecclesiis Orientalibus . . 1304

2) Relatio Em.mi P. D. Hamleti Ioannis Card. Cicognani, Praesidis Commissionis de Ecclesiis Orientalibus 1309

3) Animadversiones Sodalium:

Card. Ferretto 1313
Card. Ruffini 1313
Beat. Saigh 1314

4) Suffragia Sodalium:

Card. Tisserant 1315
Card. Micara 1315
Card. Pizzardo 1315
Card. Ferretto 1315
Card. Liénart 1315
Card. Tappouni 1315
Card. Copello 1315
Card. Spellman 1315
Card. Frings 1316
Card. Ruffini 1316
Card. Valeri 1316
Card. Siri 1316

PAG.
Card. D'Alton 1316
Card. Léger 1316
Card. Gracias 1316
Card. Montini 1317
Card. Giobbe 1317
Card. Cento 1317
Card. Garibi y Rivera 1317
Card. Cicognani 1317
Card. Godfrey 1317
Card. Confalonieri 1317
Card. Richaud 1317
Card. König 1317
Card. Santos 1318
Card. Rugambwa 1318
Card. Ritter 1318
Card. Landázuri Ricketts 1318
Card. Coussa 1318
Card. Suenens 1318
Card. Di Jorio 1318
Card. Jullien 1319
Card. Larraona 1319
Card. Heard 1319
Card. Bea 1319
Card. Browne 1319
Card. Albareda 1319
Beat. Cheikho 1319
Exc. Felici 1319
Exc. O'Connor 1319
Exc. Chávez y Gonzalez 1320
Exc. Silva Santiago 1320
Exc. Antezana y Rojas 1320
Exc. Cooray 1320
Exc. McKeefry 1320
Exc. Lefebvre 1320
Exc. Hurley 1320
Exc. Perrin 1320
Exc. Šeper 1320
Exc. Bazin 1320
Exc. Bernard 1320
Exc. Bernier 1321
Exc. Yago 1321
Exc. Ngô-dinh-Thûc 1321
Exc. Jelmini 1321
Exc. Suhr 1321
Rev. Gut 1321
Rev. Sépinski 1321
Rev. Janssens 1322

PAG.

4. Vota Sodalium qui sextae Sessioni non interfuerunt:

Em.mi P. D. Normanni Card. Gilroy 1323
Em.mi P. D. Iacobi Card. De Barros Câmara 1323
Em.mi P. D. Aloysii Card. Concha 1327
Em.mi P. D. Petri Tatsuo Card. Doi 1331
Beat. P. D. Stephani I Sidarouss 1333
Beat. P. D. Maximi IV Saigh 1333
Exc. P. D. Ioseph Alter 1337
Exc. P. D. Laurentii Graner 1342

5. Vota Consiliariorum:

Exc. P. D. Angeli Dell'Acqua 1344
Rev. P. D. Ioseph Rossi 1351